cauſis. per Inn. ibi ſe aſtrinxerat actor. ſed nõ reus. vide Dyn. in c. non licet actori. de reg. iur. lib. vj. ad hoc not. Spec. de dilat. §. vidẽdum. ver. vtrum va'eant. Cyn. in l. properãdum. §. & ſi quidem. ij. opp. facit C.
3 eod. tit. quando dubitatio eſt, quia vr̃ ꝙ † dilatio ſit de ordine proceſſus. & ſi omittitur, vitiatur, vt in l. prolatam. ſed nõ eſt ita cùm poſſit renuntiari dilationibus tacitè & expreſſè. ergo nõ ſunt de ſubſtantia. vt in poſ. leg. ſi is à quo. & vbicũque dicimus hodie conſtat, hodie agatur. nam tũc poteſt fieri probatio immediatè: ergo ſine termino. ¶ In ead. gl. in ver. remittãtur. vnde remiſſio eſt quædam cõcluſio in cauſa. & ideo poſt nõ recipiuntur probationes. vt not. Inn. de cauſa poſſ. paſtoralis. ¶ Not. in iſta gl. ꝙ duo debẽt probari. impedimentũ & animus impediẽtis. Sed an ſufficit ſacramẽtum ſuũ. dic vt s̃. ti. j. l. ij. §. qđ diximus. & not. in Spec. de dilat. §. ſi. Sed an ſi impediatur in vna die habebit integram dilationem, an tãtum vnius diei? dic vt l. nemo. de verb. obl. nam ſi ex illo impedimẽto perdit cõmodum totius di-
4 lationis habebit dilationem integram aliàs non. † Sed nũquid impeditus in productione vnius teſtis habebit terminum ad producendum plures? dic ꝙ non vt s̃. de iureiur. admonendi. ¶ In gl. quæ incipit, hac l. in ver. cognitione. nam exigit ꝙ petatur. Item ꝙ nõ per calumniam. Item ꝙ petatur ad probandum tale quid quod probatum releuet. ſed omnis dilatio ſit communis vt l. petendæ quid diſtinguit tex. iſte inter actorem & reum. Reſpon. dauda non communis ſed data. Sed quid ſi reus renunciet. dic ꝙ non nocet aduerſario de contratab. ſi poſt mortem in fin. Et tenet ſibi renunciati. quia & illa quæ remanet aduerſario eſt communis. Contrarium credo de hoc in Spec. de te. §. ſi. in fi.

De edendo. Rubrica.

¶ In gl. rubricæ vbi non oſtenderet quãdam neceſſitatem: quia gerundia ſignificant per modum verbi à quo naſcuntur: & ſic ſignificant agere vel pati, nomina autem nõ ſignificant actionem, vel paſſionem, vel ſubſtantiam, vel qualitatem, vt ait grammaticus.

LEX PRIMA.

1 *Actio eſt edenda reo.*
2 *Editiones pro ratione ſui habent fundamentum æquitatis.*
3 *Finis eſt deliberatio cedendi, vel contendendi.*
4 *Actor debet aduerſarium de propoſitis inſtruere.*
5 *Paria ſunt, quòd pars loquatur, ſiue aduocatus.*
6 *Libellus qualiter ſit concipiendus.*
7 *Res in libello qualiter debeat deduci.*
8 *Regula eſt quòd omne iudicium de cuius natura venit redditio, rationum eſt iudicium generale.*
9 *Actor in generalibus actionibus quid probare debeat.*
10 *Petitio generalis, & implicita ſufficit ſemper in acceſſoriis.*
11 *Petitio hæreditatis cur dicatur actio vtilis.*
12 *Actio de dote, an ſit vniuerſalis.*
13 *Cauſa ea inepta dicitur, ex qua nihil ſequitur neceſſariò, nec præſumptiuè.*
14 *Cauſa duplex eſt.*
15 *Factum de præterito non infert obligationem de præſenti.*
16 *Obligatio non transfertur per ceſſionem.*

QVa quiſque. Actor debet edere reo actionem vt poſſit reus deliberare cedat, vel cõtendat. Et editio põt fieri per ſcripturã & verbotenus. h. c. iſtud p̃ſens principiũ diuiditur in quatuor partes; quia primò ponit quoddam dictum principale. ſecundo ponit rationem dicti. tertiò ponit vtilitatem dicti. quarto ponit modum. ſecunda ibi, æquiſſimum. tertia ibi, vt pinde. quarta ibi edere. ¶ In text. vbi prius. i.
1 antequam lis conteſtet. Fran. Accur. ¶ † No. qđ actio eſt edenda reo, & intelligas actionem vulgaris formula ſeu petitio. vt j̃. de furt. l. ſi quis [illegible] s̃. de o[illegible]iur. §. deinde ex his. ¶ † Secundò no, qđ iſta editio d[illegible] fieri in primis [illegible] quam reus cogat̃ procedere ad vlteriora. nam primo debet h[illegible] ad liberandum antequã cogat̃ procedere. vt in aut. offerat̃. & [illegible] ¶ † Tertiò not. ꝙ omnes editiones hñt pro rõne ſui fundamentum [illegible] æquitatis, & qđ procedant ex æquitate ſcripta. ¶ Quarto not. quod fi[illegible] & vtilitas editionis eſt deliberatio cedendi, vel contendendi. ¶ Qui[illegible] no. qđ reus q deliberat contendere debet venire ad cã inſtructus. [illegible] ex hoc colligit Bar. ꝙ eo ipſo qđ qs habuit terminum ad recipiendum copiam libelli, videatur habuiſſe terminũ ad apponendũ exceptiones declinatorias: nec dẽt dari ad hoc nouus terminus. iſte tex. malè pro[illegible] hoc. ſed melius facit aut. offerat̃. certe illa aut. non loquit̃ de qualibet exceptione declinatoria. & ideo ego dicerem quod requirit̃ terminus expreſſus ad opponendum exceptiones declinatorias: alias faremus termino iuris qui eſt vſque ad li. conte. vt C. de excep. l. ſi. & extra. de [illegible] c. paſto-
4 ralis. ¶ † Sextò no. quod actor dẽt inſtruere aduerſariũ ſuũ de propoſitis per ipſum actore, non autem de aliis proponendis p reum [illegible] l. j. §. j. de lib. agno. per Iac. de Are. ¶ Septimò no. plures modos. edendi. ſ. copiam deſcribendi faciendo. & hoc modo vtimur: qa reus ac[illegible]

[illegible] uis expenſis. ſecundò ipſi reo libellum offeren[illegible]
[illegible] atur quidam qui ſunt multum cauti. qa faciunt
[illegible] erunt iudici, & notario ſecundam aduerſario:
[illegible] ſe. vt no. in c. ſæpe de ve. ſigni. in cle. ¶ Tertius
[illegible] ex quo no. quod aliud eſt offerre libellum, aliud
[illegible] is petitio redacta in acti. non eſt proprie libel-
[illegible] roprie in ſcriptis oblata petitio. iſte autem non
[illegible] d dictauit tabellioni que ſunt diuerſa. vt hic &
[illegible] licet de conſenſu partium poſſit remitti libel-
[illegible] . de priuilegiis credit not. tñ põt remitti q eli-
[illegible] ne non poſſet lis conteſtari. C. de fideic. li. l. ſi. &
[illegible] quæ incipit, datur per ho. vbi vide. ¶ † Vlterius
[illegible] ſiue loquatur pars, ſiue eius aduocatus. nam ꝙ
[illegible] tatur dictũ à parte, vt hic & C. de erro. aduoc. l.
[illegible] ctio. l. ſi defenſor. & vide pro declaratione huius
[illegible] bel. concep. §. reſtat. in fin ¶ In gl. j. ibi, officium.
[illegible] o iudicis offertur libellus & petitio. ꝙ dic vt j̃. de
[illegible] tem not. ex hac gl. ꝙ debet dari copia inquiſitio-
[illegible] ñ iudicis ſicut accuſationis. adde ꝙ not. inſtit. de
[illegible] Opponitur hic dicitur ꝙ actio eſt edenda, & qđ
[illegible] hoc beneficiũ deliberationis, ꝙ nemini eſt aufe-
[illegible] rei vend. ſi in rem. §. ſi. contra, ſola actio non in-
[illegible] . quia non inſtruit eum de re & cauſa: ergo non
[illegible] actionis. primò lex dicit expreſſè ꝙ libellus de-
[illegible] & cauſam: ergo res & cauſa debet edi. de re patet
[illegible] rem agat aliquis. de cauſa patet C. de edict. diui
[illegible] cept. rei iud. l. & an eandem. §. actiones. ſol. dicit
[illegible] edi. ſ. res, cauſa & actio: accipiẽdo nomen actio-
[illegible] ia requirũtur in libellorum conceptione: & hoc
[illegible] ure canonico extra de libelli oblat. c. ſignificanti-
[illegible] re ꝙ hic accipitur actio non pro ſolo nomine a-
[illegible] gari formula. i. pro narratione rei & cauſæ appli-
6 [illegible] cluſionem & ſic non obſt. ¶ † Modo venio ad
[illegible] o de libellorũ conceptione qualiter. ſ. libellus ſit
[illegible] æ ſint de ſubſtãtia libellorum. reſpõdet gl. ꝙ tria
[illegible] es cauſa actio: accipiẽdo nomen actionis largè,
[illegible] udicis. diceret aliquis imo requiritur quartum. ſ.
[illegible] us debet habere concluſionẽ, vt extra. de ſimon.
[illegible] ndeo hoc cõtinetur agere: nam nõ dicitur agere
[illegible] dit in libello: licet dicatur accuſare, vel magis pro-
[illegible] ido nõ concludit: quia in criminali cõcluſio non
[illegible] a lex cõcludit in d. c. licet Hely & not. per Cyn. C.
[illegible] & C. de fal. l. nec exẽplum & not. & adde etiam ꝙ
[illegible] ræſulatus. in gl. ord. & in hoc differunt poſitiones
[illegible] iones nõ habent concluſionem. & ideo dicit de-
[illegible] endo poſitionibus non cõteſtatur lis: quia non
[illegible] libello, vt extra de elect. c. dudum eccleſia Roto-
7 [illegible] ¶ † Venio particulariter ad alias quæſtiones, & primo quæ-
[illegible] s debeat in libello deduci. gl. notabiliter diſtiguit,
[illegible] iudicia. ſ. vniuerſale, quando vniuerſitas petitur, vt
[illegible] poſſeſſio, patrimonium, peculium, iuriſdictio, o-
[illegible] odi talia quæ nomina iuris habẽt aptitudinem au-
[illegible] tionis, vt j̃. de cond. indeb. frater à fratre. j̃. de rei
[illegible] ra de offic. ord. conquerente. & ibi latè per Inn. &
[illegible] dos eſt etiã quid vniuerſale propter aptitudinem
[illegible] nutionis, vt l. quod dicitur. de impen. & facit quod
[illegible] ſun. inſtr. ¶ Quædam ſunt iudicia generalia ſuper
8 [illegible] lam, † ꝙ omne iudicium de cuius natura venit red-
[illegible] iudicium generale: quia eſt implicitum ad plura.
[illegible] one tutelæ mãdati, neg. geſt. & pro ſocio, vt j̃. pro
[illegible] biter. Quædam autem dicuntur iudicia ſingularia:
[illegible] licita ad plura: ſed determinantur ad aliquid certũ.
[illegible] ꝙ in iudiciis vniuerſalibus res deſignatur vniuerſaliter:
[illegible] certè cõceptus, qui eſt formatus ſm naturã & qua-
[illegible] in iſtis vtibus petitio, probatio, & ſnia põt eſſe
[illegible] ione ſit poſtea dubiũ ſnia vr̃is liquidabitur in exe-
[illegible] ic gl. not. & probatur in l. facultas. C. de iure ſiſb.
[illegible] ntẽtia nõ liquida meretur executionẽ non ſtatim,
[illegible] e. ꝙ facit pro execut. inſtrumẽtorũ cõfeſſionato-
[illegible] m ꝙ tene menti. facit ad hoc ꝙ not. in l. j. C. de ſen.
[illegible] ati. ſed in generalibus actionib. bene procedit libe-
[illegible] in probãdo debet probare certa & ſpecificata
[illegible] licet. j̃. de arb. l. de rebus. ſecundũ Bar. ego dico qđ
[illegible] is, puta cõdẽnatus eſt tutor qđ reddat rõne quod
in executione

ADDITIONES.

[illegible] e Bartol. ſing. & adde do. Alexand. de Imol. in l. ius publicum.
[illegible] in tit. de lib concept. §. 4.
[illegible] Adde Bar. & eundem Bal. in l. 1. C. de lit. cõteſt. & Bal. in addi.
[illegible] onteſt. ver. ſi. & ibi Spec. §. 2. ver. & not. quod per poſitiones. &
[illegible] tranſact. & in margar. de lit. conteſt.

Lo donó á esta Libreria del Real Coleg. de S. Cruz ... el Sr. Dr. Nicolas Garcia, Canonigo Doct. de la Catedral de Malaga

R. 5817

PAVLI CASTRENSIS

In Primam Infortiati partem Commentaria:

Cum multis tùm D. Franciſci Curtij, tùm etiam aliorum quorundam preſtantiſs. virorum Adnotationibus illuſtrata.

Præter quòd illa ſedulò recognita, nouiſſimè ad vetuſtiſsimorum exemplarium fidem, infinita propè quæ paſſim corruptè legebantur, in priſtinum ſenſum, ſuumq; verum ſplendorem reſtituimus.

Recens additis ad omnes ferè ll. & §§. ijs ſummarijs, quæ in cæteris prioribus editionibus deſiderabantur. Necnon appoſitis ſolitis cuiuſpiam doctiſsimi viri obſeruationibus ad marginem hac * nota præmonſtratis.

DE LA LIBRERIA DEL REAL COLEGIO MAYOR Reunido de Santa Cruz, y Santa Catalina. Æ. 2ª C. 35 N. 1º

VENETIIS. MDLXXXII.

Elenchus Rubricarum huius Voluminis.

ACquirenda hæreditate.	*fol. 108*
Conditionibus inſtitutionum.	*100*
His quæ in teſtamento delentur.	*76*
Hærædibus inſtituendis.	*78*
Iniuſto rupto, & irrit. fac. teſt.	*72*
Iure deliberandi.	*106*
Liberis & poſthumis.	*148*
Soluto matrimonio.	*2*
Teſtamentis.	*37*
Vulgari & pupillari.	*85*

PAVLI CASTRENSIS IVRISC. PRAESTANTISSIMI.

In Primam Infortiati Partem Commentaria.

*Cum Annotationibus Clariſſimorum virorum D. Franciſci Curtij, & Nicolai Superantij Patritij Veneti: necnon cuiuſdam recentioris Iuriſconſulti admodum doctis, & perpolitis obſeruationibus ſub hac nota * præſignatis: præter ſolita Hieronymi Marliani ſummaria, vt tempore poſtrema, ſic omnium caſtigatiſſima in lucem prodeunt.*

1 *Ante contractum matrimonium non dicitur eſſe dos, ſed eo contracto ſic, & licèt poſtea diſſoluatur, non deſinit eſſe dos, quouſq; ſit recuperata.*
2 *Statutum, quòd mulier habens liberos non poſſit teſtari, niſi de quarta parte ſuæ dotis, & reliquas tres teneatur reſeruare liberis, habet etiam locum in vidua.*
3 *Matrimonium de iure diuino, & canonico, ſola morte naturali alterius cõiugum diſſoluitur, nec poſſet Papa illud diſſoluere, ſi conſummata eſſet copula carnalis.*
4 *Dos, quòd repetatur per actionem ex ſtipulatu fictã, quæ datur loco actionis de dote, quæ dicebatur rei vxoriæ.*
5 *Dotis diffinitio remiſſiuè. & an ſit ius vniuerſale.*
6 *In dote qualiter formetur libellus.*

Soluto matrimonio quemadmodum dos petatur. Rubr.

1 CIrca. † Iſtam rubricã opponitur, quia
ſi matrimoniũ eſt ſolutum, nõ
a dr̃ dos, quæ ſine mr̃imonio eſſe[a] nõ po
teſt: vt in l.3. ſ. de iure dotium. & l.fin. C.
de dona. ante nuptias. ergo malè dicit,
dos petatur. Sol. ſi mr̃imonium nunq̃
fuiſſet ↄ̃ctum, non poſſet dici dos, vt in
ↄ̃rijs, ſed poſtq̃ ſemel fuit ↄ̃ctum, & ſic
incipit dici dos, licèt diſſoluatur, non de-
b ſinit eſſe dos,[b] quouſq; ſit recuperata. vt probatur in l. ẽt. ſ. de fun.
do. do. & ẽt in l.j. in fi. ubi dr̃ prædiũ dotale, ẽt matrimo. ſolu. poſtq̃
autem eſſet recuperata, deſineret eſſe dos, & integraretur cũ alijs
facultatibus eius, vt probatur. in l. fi. ver.* ſi autem. & verſi. ſi tñ. *
2 C. communia vtri. iud. † Et iſtud facit ad q̃onem, quam vidi de fa-
cto, dicit ſtatutũ Senenſe, q mulier hñs liberos non poſſit teſtari,
niſi de quarta parte ſuæ dotis, reliquas tres teneatur reſeruare libe-
ris. quæritur utrũ iſtud ſtatutũ habeat locũ in vidua? quidam dice-
bant, q non, quia non poterat dici dos, poſtq̃ erat ſolutũ matr. &
ſic vr̃ loqui ſolũ, qñ teſtatur durante matri. Cõtrarium eſt verius,
qm̃ adhuc dr̃ dos, maximè ſi non fuit recuperata, quinimmo ẽt ſit
recuperata, & ſic deſierit eſſe, adhuc vr̃ hr̃e locũ mẽs ſtatuti, quaſi
videatur loqui de dote, quæ de p̃ſenti, vel olim fuit, quia ſic eſt cõis
uſus loquendi, & ita determinat Bal. expreſſe. C. vnde vir, & vxor.
l.j. circa fi. Item adhuc oppo. de l. dotem. ſ. de iure dot. vbi mr̃imo-
niũ erat ſolutũ, & tñ dos non repetitur. Sol. intellige hic ſoluto, &
non integrato, aliàs ſecus, vt ibi. Item intellige de matr. vero, ſ. vel
putatiuo, tunc tñ non datur actio de dote, ſed ↄdõ ob cau. quę eſt
3 priuilegiata, ſicut actio de dote, vt j. eo. l. ſi cum dotem. §. fi. † diſſol-
uitur autẽ matri. morte naturali, vel ẽt ciuili, & ẽt diuortio, de iure
ciu. vt ſ. de diuor. l.j. & ſemp hẽt locũ iſte tit. ſm gl. mag. rub. circa fi.
ſed hoc non eſt verum, qñ diſſoluitur captiuitate mariti, quia ſpera
tur reintegrari fictione poſtliminij, iõ interim non repetitur, ut C.
eo. l. ſi quidem. de iure aũt diuino, & cano. ſola morte naturali alte-
rius coniugum diſſoluitur. vt no. gl. in l. diuortio. ſ. de neg. geſt. per
c authoritatem diuinæ ſcripturæ dicentis. Quos deus coniunxit[c] ho
d mo non ſeparet. 33. q.2. c. quos Deus. nec poſſet Papa diſſoluere,[d]
ſi conſummata eſſet copula carnalis. Secus ſi eorum conſenſu, &
per verba de præſenti. vt in c. ex publico. & ibi no. de cõuer. cõiug.
Et quæ ſit ratio dic, vt ibi in gl. quia Deus, & non homo ſeparat, qñ
diuini amoris intuitu ex conſenſu vtriuſq; coniugis matrimonia
diſſoluuntur. c. ſcripſit. 27. q.2. c. deinde. 26. diſt. c. Ebron. 13. q.2. 33.
4 q.2. c. quos Deus. 34. q.j. & 2. c. cum per bellicã. † Repetebatur autẽ
dos hoc iure per actionem de dote, vt j. eo. l. ſed & ſi ideo. circa fi.
quæ dicebatur rei vxoriæ, quæ hodie ſublata eſt, & loco eius dcẽ
actio ex ſtipulatu ficta, vt C. de rei vxo. act. l. vnica. §. & ſi plenius.
Cætera dic ſuper iſtam rubricam, vt hr̃ hic per gl. quæ tria facit, Pri-
mo. n. expedit duo, quæ concernunt iſtam ſolam rubr. ſeu titulum
vſque ibi, quarto, & vlt. Tertio alia duo, quæ ſimiliter concernunt
5 hanc rubricã. † & Bar. hic ponit diffinitionem dotis, quam quidam
reprehendunt, ſe non bene. Dicit tñ vnum, qđ non placet, q in do
te admittitur libellus ĩcertus, & incerta ſñia. puta, peto dotem mihi
reſtitui. quia dicit, q dos eſt quoddã ius vniuerſale, ſicut peculium,
& hæreditas, vt hr̃. in l. quod dicitur. j. de impẽſis. quod pater, quia
ex fructib. augetur collectis ante ↄ̃ctum matrim. ut l. dotis fructus.
ſ. de iure do. & eadem actio, quæ competit pro fundo dato in do-
tem, competit etiam pro fructib. ſicut in petitione hæreditatis, ut
in l. item veniunt. §. fructib. & ibi not. ſ. de petitio. hær. Ex quo pa-
tet, q eſt ius vniuerſale, quia res ſingularis nõ augeretur ex fructi-
bus. & alia eſt rei vendicatio competens pro fundo, alia cõpetens
pro fructib. vt no. in d. §. fructus. per gl. igitur ſicut ĩ pet. hær. admit-
titur libellus incertus, & etiam ſententia, poteſt fieri declaratio, po-
ſtea executio, ita in dote. iſtud vr̃ ↄ text. in l. fi. C. de ſenten. quæ ſine
6 cert. quant. ſed ipſe conatur rñdere, ſed violenter, & non bene, † vñ
dico, q debet mulier, vel eius hæres ſpecificare in libello, q petit, ſ.
rem, vel quantitatem traditam in dotem, cum hoc poſſit de facili
facere, & quantum ad fructus, bñ fateor, q cum non poſſit de fa-
cili, admitteretur libellus incertus, dicendo, peto fundum traditum
in dotem cum fructibus perceptis ante ↄ̃ctum matrimonium, uel
poſt ipſum ſolutũ, nec ſufficeret dicere, peto dotem mihi reſtitui.
ad quod facit quod hr̃ in l.j. §. ſi quis argentum. ſ. depo. nec eſt bo-
na comparatio de dote ad hæred. quia hæreditas poteſt conſiſtere
e etiam ſine vllo corpore,[e] vel re, quia dr̃ ſucceſſio in vniuerſum ius,
qđ defunctus habebat, etiam ſi nihil habebat, quia ſaltem repreſen
tatur eius perſona, vt in l. hæreditas. de verb. ſig. & licèt omnes res
hæreditariæ eſſent peremptæ, non eſſet perempta hæreditas, nec
dicta repreſentatio. non ſic in dote, quæ requirit aliquam rem cor
poralem, vel incorporalẽ dari, & ipſis peremptis primeretur dos,
vt etiam colligitur ex d. l. quod dicitur. j. de impenſis.

ADDITIONES.

a Dos, quę ſine matrimonio eſſe. Adde Sal. in l.j. in prin. C. de vſucap. pro do.
b Dos Adde Bal. Ro. & eundem Pau. de Caſt. ĩ l.j. C. unde vir, & vxor. & Alex. de Imo. in conſi. 55. col.3. circa me in j. vol. & vide eundem Alex. in conſi. 101. in 3. uol. & adde eundem Pau. de Caſt. in l. fi. C. quando actio de pec. q ponit eandem. q. de vidua, ſicut hic, & idẽ dicit. vide ibi per te. Fran. Cur.
c Quos Deus coniunxit. Adde cap. ſunt, qui dicunt. 27. q.2. & in c. ad limina beati Petri. 30. q.j.
d Nec poſſet Papa diſſoluere. Adde glo. & Ant. de Butr. in c.j. de tranſ. præla. Pet. de Anch. in repe. c. canonum. de conſtit.
e Nam & quandoque in nominibus eſt, vt tradit Spe. de inſtr. edi. §. 14. ante verſi. quid ſi hæres. & ad hoc, quod hic ſubijcitur ſucceſſio in vniuerſum ius, adde quòd hæreditas eſt nomen collectiuum illud ius vniuerſum cõplectens, quod intelligas tam actiuè, quàm paſſiuè, ut per Phi. Cor. in conſil. 181. incip. In præſenti. ad lit. B. tertia parte.

LEX PRIMA.

1 *Dos eſt priuilegiata non ſolum fauore mulierum, ſed etiam fauore publico, qui vertitur in liberis procreandis.*
2 *Quando arguitur de aliqua lege loquente in materia dotis, ſi alia ſpecialis reſponſio non occurrit non incongruè põt reſponderi, ſpeciale eſt in dote.*
3 *Dictio etiam, quòd ſit implicatiua.*
Plures rationes concernentes fauorem mulieris propter fragilitatem ſexus, & onera matrim. remiſ.
4 *Dos (etiam ſi mulier eſt ſterilis.) eſt priuilegiata.*
Fauor priuatus mulierum, cum dicatur principalis, & publicus ſecundarius, poteſt mulier cum viro renuntiare fauori dotis, ſecus ſi fauor publicus eſſet principalis.
5 *In cauſa dotis proceditur in terminis abbreuiatis, & tempore etiam feriato ob neceſſitates hominum, ſicut in cauſa alimentorum.*
6 *Plura priuilegia dotis, & quæ ſint illa, quæ tranſeãt in ſucceſſorem. ſ. quod fuerint ſexdecim ante Iuſtinianum, & quatuordecim poſt.*
7 *Donatio propter nuptias in quibus ſit priuilegiata, ſicut dos.*

8 *Confeſſio mariti de dote recepta quando præiudicet eius creditoribus in prælatione.*

1 DOtis. Cauſa.† Dos eſt priuilegiata non ſolum fa-
uore mulierum, ſed etiam fauore publico,
qui uertitur in liberis procreandis.h.d.Diuide in 3.par
2 tes,ut in gl.j.In tex.ibi:(præcipua.)ideſt priuilegiata.†ſic
no.argumentum,quòd qñ arguitur tibi de aliqua lege loquente in
materia dotis,& ſi alia ſpecialis rñſio non occurrit, non incongrue
potes rñdere.ſpeciale eſt in dote,ſicut & multa alia ſpecialia ſunt,
de quib.).ſubijciam.In tex.ibi,(nam & reipublice.) q. d.non ſolum
mulierum,ſed etiam reipub.intereſt, vt ponatur, & pro etiam. Et
3 hoc vult gl.& ſic concurrit vtilitas priuata rem publicã. Nam † di-
a ctio ēt,[a] eſt implicatiua,vt no.in l.conuenticulam.C.de epiſ.& cler.
& l.iuriſgentium.§.quinimo.ſ.de pac. Ratio autem concernens fa
uorem pub.ponitur hic in tex.& facit l.in bello.§. medio.). de cap.
& poſtli.reuer.ibi publica nuptiarum vtilitas &c. Sed plures aliæ ra
tiones concernentes fauorem mulieris pp fragilitatem ſexus, &
onera matrimonij ponuntur in l.aſſiduis.C.qui po.in pign.hab.ex
quo ſequitur,ꝙ licèt ceſſàret ratio publicæ vtilitatis,ut quia mulier
eſſèt ſterilis,vel eſſèt maior quinquagenaria, quæ rñr non ſolet eſſè
apta ad pariendum,ut l.ſi ma.inor. C. de leg. hær. nihilominus dos
eſſèt priuilegiata,quia remanent rationes concernentes fragilitatē
ſexus.Nam qñ plures rationes aſſignãtur, ſi deficiat vna,remanet
4 diſpoſitio,ut no.in l.liberorum.§.notatur.C.de infa.† Et not. ꝙ fa-
uor priuatus mulierum dr̄ principalis, ſed publicus dr̄ ſecũdarius.
ideo mulier cum iuramento poteſt renuntiare fauori dotis, ut in
c.cum contingit.de iureiur.quod non eſſet,ubi fauor publicus eſ-
5 ſet principalis.ut in c.ſi diligenti.de for.comp.† In gl. in uer.(cauſa.)
in fi.ibi.(ut citius forte expediatur.)no.hanc glo.per quam quidam
dicunt,ꝙ inſtantia ſuper dote finitur minori ſpatio triēnio,ſed hoc
non eſt uerum,quia non eſſèt fauor dotis,ſed potius odium.Item
in l.properandum.excipiuntur duntaxat cauſæ fiſcales. Alij dicũt
b per hanc gl.ꝙ in cauſa dotis procedatur ſummariè, & de plano.[b]
ſine ſtrepitu, & figura iudicij, quòd etiam non eſt uerum, quia lis
in ea conteſtatur,vt).eo.l.ſi cum dotem.§.eo autē tempore.ergo
datur libellus.ut in auth.offeratur. Aliquando tamen hoc eſt ue-
rum.ſ.quando agitur in curia eccleſiaſtica, principaliter ad ſepara-
tionem thori,propter adulterium, & ad lucrum dantis ſecunda-
rio.per cle.diſpendioſam.de iudi.dum dicit, ꝙ in cauſa matr.& de-
pendentium ab eo proceditur ſummarie, & de plano. Intelligitur
ergo gl.ꝙ in cauſa dotis proceditur terminis abbreuiatis.& tem-
pore etiam feriato ob neceſſitates hominum, ſicut in cauſa alimē
torum,ut l.ij.ſ.de fer.&). de rei u. l.ij. & hoc in fauorem mulieris,
c quia dos ſuccedit[c] loco alimētorum, unde ipſa debeat ali, ut).eo.
l.ſi cum dotem.§.ſin autem in ſæuiſſimo. & pertinet etiam ad iudi-
d cem eccleſiaſticum[d] tanquam cauſa reſpiciens miſerabilem per-
ſonam.ſ.uiduam,ut no. Inn.in c.de dote.poſt diuortium reſti. De-
bes autem ſcire,ꝙ omnes iſtæ expoſitiones ſunt bonæ, excepta il-
la,quæ dr̄ cauſa dotis, id eſt. mat. quia non intendit hic tractare de
6 priuilegijs mat.ſed dotis. † Sunt autem plura priuilegia,[e] ut not.in
e ſeq.glo. Et quædam dantur actioni de dote, ut priuilegium tacitæ
hypothecæ,vt in l.j.§.& plenius.C.de rei vxo.actio.Quædam dan-
tur ipſi doti.i.rei dotali,ꝙ non poſſit alienari,ut ead.l.§.& cum lex.
Quædam dantur contractui dotis, ut priuilegium de ficta ſtipu.&
quod ſit contractus bo.fi.ut in d.§.& ut plenius. Quædam dantur
mulieri propter dotem, ut ꝙ præferatur alijs creditoribus, & oĩa
præcedentia priuilegia tranſeunt ad quemcunque tranſit actio de
dote tit.ſingulari,uel uniuerſali.ut l.priuilegia. de reg. iur.ſed illud.
quod datur mulieri,eſt perſonale, & non tranſit ad hæredem, ut
in l.unica.C.de pri.do.quod intellige etiam ad filios,ſi loquimur de
priuilegio,quod habet in actione perſonali, ut l.dabimus.de priuil.
cred.ſed illud,quod habet in tacita hypotheca, ut præferatur ante-
riorib.tempore,tranſit ad filios eiuſdem matr. non ad extraneos,
uel alterius,ut in d.l.aſſiduis.maritus autem non habet priuilegium
prælationis in dote petenda.licèt multa alia priuilegia habeat,ut di-
cam in gl.ſeq.Extraneus autem, qui dediſſet dotem, & fuiſſet pa-
ctus,uel ſtipulatus,nullum haberet priuilegium,ut no.in l. proxi.in
prin.pater autem,q dediſſet dotem pro filia,bene habet priuilegia,
ſicut filiæ,ut no.gl.ord.Inſtitu.de actio.§.fuerat.in fi.gl.magnæ. &
forte hoc uoluit ſentire gl.huius l.dum dicit,ꝙ loquitur de dote ꝓ
fectitia,ſed Doc.aliter diſtinguũt in patre,quod dic,ut per Dyn. &
Barto.infra eo.l.poſt dotem,in ult,col.In glo.ſeq. quæ tangit priui-
legia dotis,videnda ſunt tria.Primum eſt,quot ſint ſpecialitates do
tium,ſeu ſpecialia.Glo.enumerat quædam, & dicit, ꝙ enumerare
omnia,eſt difficile.Ego reperio 16. ante Iuſtinianum, & xij. poſt,
quorum quædam concernunt maritum tantum in dote promiſ-
ſa exigenda.Quædam mulierem tantum in dote data reſtituēda.
Quædam uero ſunt communia, quia competunt vtrique. Primũ
eſt,& iſtud concernit maritum tantum, ꝙ ex nudo pacto promiſ
f ſionis[f] dotis oritur actio,ut in l.exactionem.C. de dotis ꝓmiſ.hoc
intellige,ſi promiſſio continet aliquid certum, aliàs ſecus, ne duo
ſpecialia concurrant.eo.tit.l.j.& ibi no. & iſtud non vr̄ hodie habe
re locum, cum fingatur tacita ſtipulatio,vt l.vnica. C.de rei uxo,
actio.& ſic non poteſt dici nuda promiſſio, niſi dicamus per illam
legem non eſſe correctam. l.ad exactionem. ſed aliquid additum.
arg.in l.quoties.infra de actio.& obl.& tunc erit vtilitas, q a ſi actũ
fuerit ex una,& ſuccubuit actor, non prohibetur agere ex altera,
niſi ſuccubuerit ex cauſa concernente vtranque,vt l.ſi actor.de iu
reiur.Secundum eſt,quia ualet promiſſio dotis ſine certa quanti-
tate,vel re.vt l.3.C.de dotis promi.& cenſetur promiſſa ſecũdum
facultates bonorum, & arbitrio boni viri, inſpecta etiam qualitate
perſonarum,vt l.quæro.cum l.ſeq.ſ. de iure do. & hoc etiam con-
cernit maritum tantum, quod tamen eſt verum, ſi interuenit ſtip.
ſecus ſi nuda tantum conuentione duo ſpecialia concurrant,vt in
d.l.j.C.de dot.promiſ.hodie tñ cum ſingatur ſtip.vr̄ procedere in-
diſtincte,vel dic ſecus,qñ adhuc duæ ſingularitates concurrerēt,
ꝙ fingatur ſtipulatio,& de re incerta.Cy.autem dixit non eſſe ſpe-
ciale in dote,quia idem in alijs,vbi incertitudo eſſet, & poſſet certi
ficari per relationem ad aliud,prout eſt in dote,quia per relationē
ad perſonas,& bona Bart.tenet glo.quod dic,vt hic per eum.Ter-
tium eſt,quia poteſt quantitas incerta committi in arbitrium pro-
miſſoris,& cenſetur commiſſa arbitrio boni viri, ut d.l.3.C.de do.
promiſ.regulariter ſecus,vt l.quod ſæpe.§.j. cum ibi not.de ꝯhend.
emp. vbi quantitas pretij non poteſt committi in arbitrium em-
ptoris.Quartum,eſt quod illo nõ arbitrante recedatur a perſona,
& recurritur ad arbitrium boni viri,ne maritus habeat uxorem in
dotatam,ut etiam no.d.l.3.Regulariter ſecus,quia arbitratore non
arbitrante non receditur, ſed redditur promiſſio nulla, vt l.ſi quis
arbitratur.de verbo.obl.licèt eo arbitrante, ſed male recedatur.l.ſi
ſocietatem.§.arbitrorum ſ.pro ſocio. Quintum eſt, quia fingitur
promiſſa,etiam vbi uera promiſſa non fuerit in duob. caſib.ſingu-
laribus,quorum vnus ponitur in l.ij.C.de do.promiſ.quando mu-
lier promiſit vſuras, quia ex hoc probatur promiſſio ſortis, licèt
aliter de illa non conſtet,& ſufficit illam allegare. ſicut in ſimili in l.
cum de in rem verſo.ſ.de vſuris. & non eſt alibi illa l.cum gl.Alius
ponitur in l.4.eo.tit.ſi maritus confitetur ſe recepiſſe quod non re-
cipit,nam non ſolum datur ſibi exceptio non numeratæ dotis, ut
C.de do.cau.ĩ rubro,& nigro.immo etiam petere poteſt, vt detur
tanquam ex hoc fuerit promiſſum, quod eſt ſingulare. Regulari-
ter ſecus,quia ſi confiteor me recepiſſe decem mutuo, licèt habe
bam exceptionem intra tempus,non tamen agere poſſum,ut mu
tuetur, & hoc etiam concernit maritum ſolum. Sextum ſpeciale
eſt, & iſtud commune utrique, ꝙ ſi alter ipſorum decipiatur re
ipſa in conſtitutione, uel reſtitutione dotis, etiam ſi ſit maior 25.
ann.& ſine dolo alterius,habet reſtitutionem in integrum,ut ſ.de
iure dot.l.iure ſuccurſum.§.fin.& l.ſi res.§.j.).eod.l.ſi cum dotem.
§.ſi mulier.Septimum eſt,& iſtud eſt cõe vtrique,ꝙ in ambiguis in
terpretatio fit pro dote.vt in l.ambiguis.de reg.iur. Octauum eſt,
& iſtud concernit mulierem tantum, quòd in actione de dote,ēt
perſonali merè habet priuilegia prælationis, vt l. dabimus. de pri-
uil.credi.Nonum eſt, quia res dotalis non poteſt alienari,per l.Iul.
de fund. dot. quæ tamen loquitur de re immobili tantum. vt ff.de
fund. do.per totum,& loquitur in alienatione voluntaria,non ne-
ceſſària,& in particulari,non vniuerſali, quæ fit per trãſmiſſionem
ad hæredem eo.tit.l.j.& iſtud concernit vtramque, nam nec mari
tus,ēt conſentiente vxore,nec econuerſo vxor conſentiente uiro
põt alienare,vt prob.in l.fina.ſ.de iure dot. licèt Iac. de Are.dixerit
contrarium hoc ſecundo caſu per l.ſi prædium.C.eod.titu.de iure
dot.cuius opinio communiter reprobatur,vt ibi no.per Dy.Deci
mum eſt,q a filiafa. eſt capax dotis, & dominij etiã iure veteri, vt l.
Pompo.

ADDITIONES.

a Dictio etiam.Et quod dictio etiam,ſit implicatiua,adde tex.& ibi Bart.in l.quodcunque.& inſuper iter.§.officium. ff.l.de aqua plu. arcen.l j.& ibi Bar.C.& per proc.cau.reſt.in inte.agi.poſ.per Car.in cle.j.de teſt.in clem.3.de proc.in cle.j.de ſeq.po.& fru.in cle.j.§.fin.de ſup.neg præ.& in cle.j.§.fi.de iu.& ibi etiam quod extendit,& quod implicet,adde Bart.in l.ſuus quoque.de hær.inſt.& per Fran.de Are.in conſi.27.col.fin.Fran.Cur.

b Summarie & de plano.Adde Doc.in cle.ſæpe.de ver.ſig.

c Dos ſuccedit.Adde Angel.in l.cum non ſolum.in §. filij autem. C.de bon.quæ lib.Adde tamen,quòd non ualet argumētum de dote ad alimēta,not.Ang.in l.a filia.in prin.).ad Treb.& Bal. in l.qui filium.inf. ubi pu.edu.debeat.& tenet hic Alex.de Imo.& in conſi.7.col.fi.in 2.vol.Fran.Cur.

d Eccleſiaſticum.Adde de hoc,& dic,vt per Ant.de But.in c.cler.de iud.Pan.in c.eccleſia S.Mariæ col.7.in pri.de conſti.Bald.in l. in contractib.in fi.de non num.pec.Bal.in c.j.col.x.qui feu.dare poſ.& in l.j.C.de do.promiſ.& per Cardin.in clem.2.uerſic. 3. quæro.de iud.Adde tamen,quòd quando agitur ad dotem ſeparatim ſine aliqua diſputatione matrimonii, tunc dicitur merè ſecularis.ita Pe.de Anch.in conſi. ſuo 21.incip. pro ſolutione.col.fi.cui adde Fed.de Sen.in conſi.136.Et aduerte,quòd id,quod dicit hic Paul. de Caſtr.de vidua,dicitur procedere in vidua paupere, uel oppreſſa.arg.c.ſignificantibus.& ibi no.de of.dele.& ſuper quibuſdam.§.cum aute.& c.ex tenore.& quod ibi Abb.de uerb.ſign. Sed & quando & quibus caſib.poſſit vidua laicum coram eccleſiaſtico trahere vide per Abb. in d.cap.ſignificantib.& in c.licet ex ſuſpecto.de for.comp.Fran.Cur.

e Sunt autem plura priuilegia.Adde Io Campegium.in tract.de dote.

f Ex nudo pacto promiſſionis. Adde Barb. conſi.17. incip.Deum Innoc.in j.col.in 3.uolum.

Pompo.Philadelphus.ſ.fami.erciſcun. Regulariter ſecus erat,quia
quicquid quærebat filius, quærebat patri.l.placet.de acq.hær. Vn-
decimum aſcendens etiam ex linea materna, poteſt eam ſtipulari
deſcendenti,quantum ad hoc, ut quærat ſibi utilem act.ut ỹ.eo.tit.
l.Caius.C.de pact.conuen.l.pr̃.Regulariter ſecus.l.debitor.§. fi. ad
Treb.Duodecimum eſt,quia filiafa.etiam hoc iure ffforum, in do-
te aduentitia,& profectitia,tñ donata per patrem habebat heredẽ,
vt l.poſt dotem.ỹ.eo.ſm unam lect.& l.auus.de iure dot. & l.inter
ſocerum.§.cum inter.de pact.do.ſm intell.Iac.de Bel.quem etiam
tenet Bar.in d.l.poſt dotem.intellige ab inteſtato, quia teſtari non
poterat,etiam de dote,ut no.Bald.C.de hæred.act.l.ij.& in l.ſeniũ.
C.qui teſt.fa.po.Regulariter ſecus,quia hoc iure,filiafa.non habe-
bat hæredem ab inteſtato,ẽt proprios filios, & etiam in aduẽtitijs,
ſed pr̃ omnia occupabat iure peculij,& iure patrio,vt in l.ij. de ca-
ſtren.pecul.Tertiũdecimum eſt in caſu l.cum is.§.ſi mulier.de cõ-
di.indeb.quem declara,ut ibi dixi.Quartumdecimum eſt, quia ſol.
matri.& pendente dilatione legali, cauendum eſt mulieri cum fi-
deiuſſore, de reſtituendo adueniente tempore, etiam nulla cauſa
de nouo ſuperueniente,vt ỹ.eo.l.ſi conſtante.§.quoties. Regulari-
ter ſecus,quia debitor in diem non cauet, niſi ex cauſa ſuſpicionis
de nouo ſuperueniente,ut in l.omnibus.ſ.de inſt. & l.ſi creditores.
de priui.cred.Quintumdecimũ eſt,quia maritus reſtituendo vxo-
ri conſtan. mat. ex cauſa non expreſſa in iure, non liberatur, & ſi
vxor conſummat,poteſt ipſum conuenire, ac ſi non ſoluiſſet, etiã
ſi ſit maior xxv.ann. ſm ueram opin. ut C.ſi dos conſtan. mat.l.
vnica.& no.in l.prox.in prin.ỹ.in fi. primæ gl. Regulariter ſecus,qa
debitor in diem certum ſoluendo ante diem, liberatur, ſiue ſit ſal-
ua pecu.ſiue non,ut l.ſtip.iſta.§.inter certam.de uerb.obl.Sextum-
decimum eſt,quia maritus debitor ſi non timet damnum, etiam
inuitus delegatur alteri per uxorem,ut ỹ.in l.proxima in prin. verſ.
nam ſi a contrario ſenſu,& ibi no.in glo. magna poſt medium ibi.
7 item no.regulariter ſecus,vt C.de don.l.fi.&ibi no.¶†Sunt alia pri
uilegia attributa per Iuſtinianum.ſ.ꝙ fingitur interueniſſe ſtipula-
tio tam ex parte viri,quàm uxoris,ut l.vnic.de rei vxo.act. Secun-
do,quia actio ex ſtipulatu datur ad incerta regulariter,ut l.ſiqs cer
tum.ſi cer.pet.Tertium eſt,quia talis actio ex ſtipulatu eſt bonæfi-
dei, regulariter ſecus,ſm l.quicquid aſtringendæ. de verbo.oblig.
Quartum eſt, quia tacitam hypotecam habet,quod olim nõ erat,
vt in d.l.vnica.Quintum eſt,quia talis hypotheca,etiam tacita,præ
fertur priori tacitæ,licèt non expreſſe,& hoc fuit introductum per
l.aſſiduis.C.qui po.pign.habea. non autem per illam l.de rei vxor.
act.Sextum eſt,quia hodie per l.iubemus.C.de iure dotium.domi
a nium rerum dotalium,quod conſtante mat.erat[a] viri,ut l.doce an-
cillam.C.de rei vend. ipſo iure reuertitur ad mulierem, etiam ſine
noua traditione, quod olim nõ erat,ut patet in l.j.C.de iure do.&
quod ibi no.per Bar.Et etiam regulariter eſt contrarium, prꝫterꝙ̃
in pacto legis commiſ.& adiec.in diem iuxta no.in l.j. de dona.Se-
ptimum eſt caſus l.fi.C.de iure do.in prin.quia valet donatio facta
per extraneum cauſa dotis, ſine inſinuatione,tam quo ad virum,
quàm quo ad mulierem, etiam ſi tranſcendat legitimam ſummã.
Octauum eſt,quia mulier poteſt intercedere pro dote promiſſa,
& non iuuatur Velleia.Nonum eſt, quia valet fideiuſſio dicto ca-
ſu,etiam ſine ſtipul. regulariter ſecus. l.Blanditus. de fideiuſſ. hæc
duo habentur in l.fin.C.ad Velleian. Decimũ eſt, quia res ſubiecta
reſtitutioni ex cauſa dotis,poteſt alienari.ut in Auth.res quæ.C.cõ
munia de leg.Vndecimum, quia non opponitur compenſatio, ẽt
liquidi ad liquidum,ut l.j.§.ſileat.cum l.ſeq.de rei uxor.act. Duode
cimum eſt,quia pater habens etiam bona aduentitia filiæ ſimplici-
ter dotando, cenſetur dotaſſe de bonis ſuis, non de bonis filiæ,ut
l.fi.C.de do.promiſ. Secus in alia impenſa, quam pater feciſſet pro
filio,uel filia,habentibus bona aduentitia,ut in l.fina. ſupra de petit.
hæred.Tertiumdecimum eſt,quia in inſtantia ſuper dote,procedi-
tur terminis abbreuiatis,& ſummatim,& tempore feriato,non ta
men prætermiſſo iuris ordine,ut dixi in glo.præcedenti.in fi.Quar
tumdecimum,& vlti.quia de iure canonico hodie in fauorem mu
lieris,cauſa dotis eſt de foro canonico,etiam contra laicum,ut etiã
ibi dixi,tu ergo diligens lector habitis præmiſſis,poteris alia inueſti
gare,& cum occurrent ſtudendo addere poteris. ¶Sed an dona-
tio propter nuptias ſit priuilegiata,ſicut dos? dic, ꝙ in quibuſdam
non,ut patet.in d.l.fin.§.j.de iure dotium.ubi requiritur inſinuatio,
licèt ſecus in dote,habet tamen priuilegium hypothecæ,ut in l.ubi
adhuc.poſt prin.eod.tit.ſed non præfertur alijs, ut in d.l.aſſiduis.&
8 ibi no.per Cyn.C.qui potio.in pign.ha. † Item poſtea,qñ probatur
dos verè data per inſtrm, quod continet factam numerationem
in præſentia notarij, & teſtium.Quid autem,ſi non ita dicat,ſed ſo
b lum maritus confitetur habuiſſe, [b] & recepiſſe, prout cõiter per
totum mundum obſeruatur?una gl.parua in l. aſſiduis. ſuper uer.
data.ſentit,ꝙ non habeat priuilegium, potiſſimè prælationis. Bart.
tenet oppoſitum,ſi tranſactum eſt tempus exceptionis non num.
c dotis,ita dicit ubiq; ſeruari. tu dic plenius,ꝙ dictum Bart. [c] proce-
dit in quatuor caſibus.Primus,ſi alij creditores non probarent cre
dita ſua,niſi per confeſſionem,ſicut nec mulier dotem,nam in pa-
ri cauſa fauendum eſſet doti,per l.in ambiguis de re. iur. & hoc te-
net hic Ang.de Peruſio.Aliud ſi alij creditores ꝯxiſſent cum mari
to poſt confeſſionem factam de dote recepta, quia tunc cum ſit
affectus ex ſua confeſſione, non poteſt ꝯhere cum alijs, niſi cum
dicta affectione,& hoc per l.ſi ſuperatus.§.fi.ſ. de pig. & quod no.
in l.præſes.C.eo.tit.de pig.Tertius eſt ſi contraxiſſent prius, non tñ
habebant expreſſam hypothecam, & confeſſio de dote recepta
fuit facta ante contractũ matri.quia non præſumitur facta in frau-
dem credi.& hoc tenet Cyn. in auth. ſed iam acceſſe in 4.q.de do.
ante nupt.Quartus eſt,quando fuiſſet facta conſtante mat. tamen
præceſſiſſet promiſſio mulieris de dote danda. Nam & tunc non
præſumitur facta in fraudem nec habet locum excep.non nu.do.
vt eſt in l.in contractibus.§.j.C.de non num.pec.& not. per gl.in l.
fin.C.de do.cau.& expreſſe in addi.Specu.de do. inter vir. & vxo.
ſuper rub.hæc opin.procederet in duobus caſibus.Primus,ſi cre-
ditor contraxiſſet ante confeſſionem dotis, & haberet expreſſam
hypothecam, & probaret debitum aliter ꝙ̃ per confeſſionem, nã
tunc etiam dos uere data ſuccumberet priori hypothecæ expreſ-
ſæ,vt no.in d.l.aſſiduis.fortius confeſſata. Alius eſt ſi confeſſio do-
tis eſſet facta conſtante matr.non præcedente promiſſione mulie
ris,quia tunc præſumitur facta in fraudem creditorum, nec poſſet
eis in aliquo præiudicare,ſi contraxiſſent per prius etiam ſi non ha
buiſſent aliquam hypothecam,vnde prius eis eſſet ſoluendum, &
ſi aliquid ſupereſſet,ſoluendum eſſet mulieri, quia non niſi confi-
tenti noceret talis confeſſio,& ẽt eius hæredi,non fiſco,ad quem
deueniſſent bona mariti, vt l.ſi quis poſt hac.C. de bon.præſcrip.

ADDITIONES.

a De hoc an viri ſit,an mulieris,vide in Spe.ti.de ac.ſeu peti. §.2.uerſi.hoc quoque & de loc.§.6.verſic.3.& ſeq.item adde tit.§.j.verſi.illud, & apud eundem tit.de empt.& vendi.§.3.uer.ſed pone vxor. & ſeq. & ibidem per Ioan.And.in addi.

b De hac quæſtione de dote confeſſata, & an habeat priuilegium hyp.vide glo.Bald.& Doc.in l.aſſiduis.hic alle.& no.in l. ſi quis poſt hac. C. de bon. dam.& in l.j.C.de do.cau.non nu.& ibid.Bald.Ang.& uide Alex.in l.ſi ita. § Cryſo.in 2.car.de uer.obl.Iaſ.Inſti.de act.§.fuerat.

c Dictum Bar.Adde quòd cũ Bar.tranſit ſimpliciter idem Pau. de Caſt. in l.ſi marito.ỹ.eo.tit.& vide per Imo.& Alex.in l.ſi ita.§. Chriſo.col.9.in prin. infra de uerb.obli.& adde quòd quando dos fuiſſet confeſſata per virum ignobilem ſeu ſenẽ reſpectu vxoris iuuenis,ſeu nobilis, quòd talis cõfeſ-ſio habet priuilegium prælationis.ita Bal.in l.ſi uoluntarie. C.de dot.promiſ.& Ang.in conſi.180.incip.præmitto ad euidentiam.col.fi.Fran.Curt.

LEX II.

1 *Dos ſoluto matrimonio cui debeat reſtitui.& nu.4.*

2 *Dos licèt detur,vt ꝑpetuo ſit penes maritũ,tamen ſoluto matr.reſtituitur.*

3 *Antequã matrimoniũ ſoluatur,non dẽt dos reſtitui, niſi in caſibus in quibus ſit conſignatio ꝑꝑ paupertatem mariti, nec tunc eſt proprie reſtõ.*

4 *Dos debet reſtitui mulieri,quæ dedit, non alteri, vide tamen.nu.10.*

Si maritus timet aliquod incommodum,nõ cogitur promittere,vel ſe obligare de reſtituendo dotem alteri,quàm mulieri, & ſic non poteſt inuitus delegari.& nu.11.

5 *Si nihil ſibi nocet,compellitur alteri ſe obligare,& quòd maritus probabit incommodum.*

6 *Reſtitutio dotis ſoluto matrimonio quantum ad mobilia fieri debet ſtatim,ſed quantum ad immobilia infra annum, & dicitur dilatio legalis conceſſa miſerationis gratia,& quid ſi mulier expreſsè ſtipulata ſit dotem ſibi reſtitui;& nu.14.& 15.*

Quòd ea dilatione pendente,compellatur maritus,vel eius hæres ſatiſdare cum fideiuſſoribus de ſoluendo adueniente die, & quid ſi extraneus dedit dotem, & nu.11.

7 *Pactum lucrandæ dotis,quando habeat locum, & tunc ſi extant liberi ex vxore prædefuncta,& maritus tranſeat ad alia vota, tenetur eam dotem reſeruare filijs illius matrimonij,ex quo lucratus eſt,& quid ſi ſtatutum dicat,ꝙ vir lucretur dotem vxori præmortuæ.*

8 *Si vir eſſet pauper, & mulier deceſſiſſet inteſtata, qualiter lucretur quartam partem dotis, vel hæreditatis.*

9 *Reſtitutio dotis facta conſtante matr.quando liberet ſoluentem.*

10 *Si dos non erat ſoluta marito,ſed ꝓmiſſa,põt maritus cõſentire cõſtãte matrimonio, ꝙ ſoluatur vxori,& liberatur promiſſor ſocer, qui recepit dotem ſi emancipet filium, & ſi iuſſu mulieris dotem filio reſtituat,liberatur a muliere.*

11 *Extraneus qui primò ſimpliciter promiſit dotem pro muliere, ſi poſtea cũ ſoluit vult paciſci,vel ſtipulari ſibi reddi,non tenetur maritus ſibi promittere,ſed ſoli mulieri,& ſufficit ſimplex cautio,ſine fideiuſſore.*

12 *Extraneus etiam cui dos venit reſtituenda,non habet priuilegium,ſeu priuilegia,quæ habet mulier,ſecus in patre,qui dedit dotem pro filia.*

13 *Sicut maritus, vel eius hæres, habet dilationem annalem, quando dos eſt reſtituenda mulieri,uel eius hære.ita & quando extraneo, qui dotem dedit, & ſtipulatus eſt ſibi reddi.*

14 *Debitor in diem, quando tenetur interim ſatiſdare cum fideiuſſoribus de ſoluendo adueniente die,& quando ſufficiat iuratoria cautio.*

15 *Dos ſi prælegatur,videtur ſublata dilatio legalis, & valet prælegatum.*

16 *Si es debitor meus,& non habeo inſtrumentum,ſed teſtes, vel non negas, poſſum implorare iudicis officium nobile, ut compellaris facere inſtrumentum cum promiſſione,vt habeam probationem paratam.*

1 SOluto matrimonio. †Dos reſtitui debet ſoluto
matr. mulieri, quæ ipſam dedit. uel eius hæredi, non al-
teri, nec compellitur maritus ſe obligare ad reſtituen-
dum alteri, ſi aliquod incommodum ex hoc habeat ſuſpectũ. h. d.
vſque ad §. quod ſi in patris. & ſic loquitur hic de muliere ſui iuris,
quæ dedit dotem. Et primo loquitur de reſtitutione. Secundo de
2 promiſſione, ſecunda ibi. (nec cogitur.) †No. primo, ꝙ licet dos de
tur, vt perpetuo ſit penes maritum. vt ſ. de iure dot. l. j. nihilominus
ſolut. mat. reſtituitur, & ſic præter intentionem, quæ fuit a princi-
pio, & dicit gl. in l. præcedenti, quòd iſtud eſt ſpeciale in dote, tu dic
contra. Nam, & hoc contingit alias quòd præter id, quod agitur,
tacita obligatio reſultat. l. is qui. in fin. ſ. commo. & quod dicitur in
l. j. debet intelligi, vt perpetuo ſit, ſcilicet durante matr. nam alibi dr̃,
3 quouſque vixerit, in l. j. ſ. pro ſoc. ¶ †Item not. a contrario ſenſu, ꝙ
antequam matri. ſoluatur. non debet dos reſtitui, nam nec actio
de dote naſcitur conſtante mat. quod dic, ut plene per Barto. in l. ſi
conſtante. §. j.). co. niſi in caſibus, in quib. fit conſignatio pp pau-
pertatem viri, & tunc non eſt proprie reſtõ, vt). co. l. ſi conſtante.
& propter hoc conſuluit Bar. in conſi. quod incipit, quæritur vtrũ,
ꝙ ſi creditores conſtante mat. ſe inueſtiunt de bonis mariti, nõ po
teſt vxor pro dote ſua eos impedire, niſi prius faciat pronuntiare
locum eſſe conſignationi dotis, quia maritus vergit ad inopiam,
cum prius non habeat ius petendi dotem, ergo nec excipiendi, uel
impediendi. poſtquam autem hoc feciſſet, poſſet creditores impe-
dire, quia dos debet ſeruire oneribus matri. nec audirentur credi-
tores offerentes ſibi dotem, & volentes auocare bona, vt ſingula-
riter no. Cy. in d. l. cum tibi. C. qui po. in pi. ha. ſed ſol. mat. bene audi
rentur, ſi haberet hypothecam, licèt poſteriorem, ut C. de diſt. pig.
4 l. 2. vel 3. cum ſim. tene menti, quia quotidianum eſt hoc. ¶ † Ter-
tio notandum, ꝙ debet reſtitui mulieri, quę dedit, non alteri, & iſta
tria notabilia expediuntur in glo. j. Quarto nota, quòd ſi maritus
timet aliquod incommodum, non cogitur promittere, vel ſe obli
gare de reſtituendo dotem alteri, quàm mulieri, & ſic inuitus non
poteſt alteri delegari. & iſtud notabile proſequitur gloſſ. 2. magna
5 ad verſi. item no. quod ſi nihil nocet. ¶ †Quinto & vltimo no. a cõ
trario ſenſu, quod ſi nihil ſibi nocet, bene compellitur alteri ſe obli
gare, & iſtud eſt ſpeciale in dote, ꝙ debitor inuitus alteri delegatur,
ſi non timet incommodum. Regulariter ſecus, ut in l. j. C. de do. &
l. nec creditoris. & dixi. in l. præcedenti. Eſt & alius caſus ſimilis, in
quo debitor inuitus delegatur in debitore operarum, vt l. ſi non
ſortem. §. libertus. circa ſi. ſ. de cond. indeb. & dico quòd ipſe mari-
tus habet neceſſe allegare. & probare incommodum, quod præ-
tendit, vt colligitur in tex. alleg. tanquam ſine cauſa recuſans poſſit
compelli. E conuerſo uero non reperitur, ꝙ creditor inuitus coga
tur recipere vnum debitorem pro alio, & nouare ſuam obligatio-
nem, vt l. ſi mandato meo. in fi. prin. ſ. man. & no. per Doct. in l. j. C.
ubi in rem act. & l. liberto. §. ſi. de neg. geſt. licèt gl. ibi ſentiat cõtra-
rium, & quæ ſit ratio diuerſitatis, vide per Bald. in l. 2. C. de colla. &
iſtud ultimum notabile gl. proſequitur ab illo ver. item not. vſque
6 in fi. ¶ †In gl. j. magna in prin. ibi, (hodie immobilia &c.) Innuit iſta
gl. ꝙ olim ſiue eſſent mobilia, ſiue immobilia, ſiebat reſtõ annua
bina trina die, hoc expreſſius tenet gl.). co. l. diuortio. §. interdum.
contrarium eſt uerius ſecundum Dy. quod immo ſtatim ſicut ho
die reſtituebantur immobilia. l. cum in fundo. §. ſi fundus. de iure
do. & no. de præſcri. 30. ann. l. cum notiſſimi. §. iſtud. & ſic nihil mu-
tatur in immobilibus, ſed quantum ad mobilia tantum, quia olim
annua bina trina die, ideſt.). triennium, hodie vero.). annum, ut in
§. exactio. & dicitur dilatio legalis conceſſa miſerationis gratia, ſi-
cut tempus quadrimeſtre: quod datur iudicatis, de cuius natura
dic, ut l. cum militi. §. cum intra. de compen. & plene per Bart. in l. ita
ſtipulatus. de verb. oblig. qua dilatione pendente compellitur ma-
ritus, uel eius hæres ſatiſdare cum fideiuſſoribus de ſoluendo ad-
ueniente die, ut). co. l. ſi conſtante. §. quoties. etiam ſi alia cauſa de
nouo non ſuperueniat, ſicut etiam ſatiſdatur pro legatis. & etiam
fideicommiſ. in diem, vel ſub conditione factis per titu. ut leg. no.
7 caue. ¶ †In gl. ibi, (item fallit ſi pactum eſt lucrandæ dotis,) & qñ lo-
cum habeat iſtud pactum, dic, vt plene no. per gl. in l. j. ff. de do. præ
leg. & l. ſi conuenerit. de pac. dota. Et eſt aduertẽdũ, ꝙ habet locũ,
etiam ſi extant liberi ex muliere prædefuncta, vt not. probatur. in
l. j. C. ſi dos. conſtan. matr. niſi fuiſſet dictum, ſi deceſſerit ſine libe-
ris. Et idem dico in ſtatuto diſponente, quod vir lucretur dotem
vxoris præmortuę. nam niſi dicat, ſine liberis, lucrabitur, etiam libe
ris exiſtentibus, quod eſt ſingulare, quia illud lucrum veniet diui-
dendum inter omnes hæredes pro hæreditarijs portionib. ꝙ ſi nõ
a lucraretur, eſſet [a] filiorum duntaxat, ſi tñ tranſiuiſſet ad alia vota, te
neretur ſeruare filijs illius matrim. ex quo lucratus eſt, vt l. 2. C. de
8 ſecun. nupt. ¶ †In gl. ibi, (itẽ fallit, ſi aliud poteſt obijci.) Adde quar-
tum caſum fallentiæ notabilem, ſi vir eſſet pauper, & mulier deceſ-
ſiſſet inteſtata, nam lucrabitur dotem vir etiam de iure communi,
& ſine aliquo pacto, uel ſtatuto, ſicut ſi matrimoniũ eſſet ſine do-
te, & uxor prædefuncta eſſe locuples, lucraretur quartam partem
hæreditatis per auth. prętera. C. vnde vir, & vxor. ita ſingulariter
ſentit glo. & Cy. C. de iure dot. l. licèt. ſed Bald. in illa authen. præte
rea. dicit, ꝙ non lucrabitur totam dotem, ſed quartam eius, ſicut
9 quartam partẽ hæreditatis. ¶ †In fi. gl. ibi, (vir non liberatur,) & not.
iſta glo. firmat vnam opi. ꝯ Iac. de Are. qui tenuit, ꝙ ſi vir reſtituat
dotem conſtante matrimonio, etiam extra caſus, qui ponuntur in
l. quamuis. cum l. ſeq.). co. & l. mutus. §. manente. de iure do. libere
tur. nam de illis non eſt dubium, quia debitor in diem, ſoluendo
ante diem liberatur. l. poſt mortem. C. de fide. nec obſt. l. vnica. C. ſi
dos conſtan. ma. quia ibi non dr̃, ꝙ non liberetur, ſed ꝙ quatenus
continet donationem, poteſt reuocari, communis opin. eſt in con
trarium, & hoc firmat iſta gl. & eſt ſpeciale, vt dixi in l. præcedenti.
& hoc etiam probatur in l. cum dotem. §. j.). eod. dum dicit non
pdituræ. Et ſic innuit, ꝙ ſi perditur, reſtituta eſt, & ſi perdita eſt, nõ
eſt liberatus, ſed ſi non eſſet perdita, ſaltem ope exceptionis eſſet li-
beratus. l. apud Cald. §. ſi quis pupillo. de do. Et probatur etiam hęc
opin. in l. fin. ſupra de iure dot. quæ vult, quòd non liberetur, niſi ſit
conuerſa in vtilitatem mulieris, licèt autem non poſſet reſtitui con
ſtante matr. vt liberetur, poteſt tamen fieri permutatio de re ad rẽ,
& valebit, ſi eſt utile mulieri, ut in d. l. fin. & in d. l. ſi conſtante. de iu
re dot. uel de re in pecuniam, uel e conuerſo, vt l. ſi ex lapidicinis. eo
dem tit. cum concord. aliquando tamen reperio poſſe dotem re-
ſtitui, & liberatur. l. ſi facta erat donatio ppter nuptias æqualis do-
ti, & reſtitueretur donatio, nam poſſet etiam dos reſtitui, vt l. ſi cõ-
10 ſtante. §. ſed ſi e conuerſo. & ibi per Cyn. C. de don. ante nup. † Item
ſi dos non erat ſoluta marito, ſed promiſſa, poteſt maritus conſen
tire conſtante matrimonio, ꝙ ſoluatur vxori, & liberatur promiſ-
ſor, vt colligitur ex l. huiuſmodi. §. cum pater. in fi. de leg. primo. al's
fruſtratoriam eſſet conſilium illius legis. Item ſi ſocer, qui recipit
dotem, emancipet filium, & iuſſu mulieris dotem filio reſtituat, li-
beratur a muliere, ut ſupra de iure dot. l. ſane. in fi. cum l. præceden
ti. & ita ibi tenet Bar. expreſſe, quem caſum no. quia quotidianus,
quando filij habentes uxorem non poſſunt pacifice ſtare cum pa
tre. ¶ Gl. ſeq. diuiditur in 2. par. vt dixi. in 4. & 5. not. & ſecunda pars
ibi incipit, (item no.) & prima pars, quæ concernit quartum nota-
bile, poteſt ſubdiuidi in duas, quia primo legit tex. in uer. nec cogi-
tur, duob. modis vſque ibi, item dic ſtipulanti. Secundo ex glo. col-
liguntur quatuor oppoſitiones contra ea, quæ dixerat, & quilibet
illorum modorum ſubdiuiditur in duos. Primo vt loquatur in mu
liere, quæ dedit dotem. Secũdo vt loquatur in extraneo dante do
tem, quæritur ergo de intellectu literæ, quando petebat iſta mu-
lier, quòd maritus obligaret ſe de dando alteri, glo. dicit quòd po-
teſt intelligi duobus modis. Primo quòd hoc petebat conſtante
matrimonio, vel ipſo adhuc non contracto tempore, quo dotem
ſibi ſoluebat. Iſte intellectus non videtur bonus: quia tunc com-
pellitur maritus, ſaltem cauſatiue, ſi vult ſibi dotem ſolui, promitte
re alteri, etiam ſi timeat incommodum, aliàs mulier non ſoluet,
ſed tex. ſimpliciter dicit, quòd non cogitur, ergo nec præciſe, nec
cauſatiuè. glo. iſta circa finem videtur fateri, quòd cauſatiue com
pellitur, quod non placet, quia contra text. ideo cum procedat id,
quod dicit gloſſ. intelligitur, quòd præceſſerat promiſſio dotis dan
dæ, & tunc cum ſoluebat ex promiſſione præcedenti, petebat hoc
a marito, certe non compellitur maritus præciſe, nec cauſatiuè, &
poterit compellere uxorem ad ſoluendum inuitam, bene tamen
tenetur promittere ipſi mulieri indiſtincte. poteſt etiam intelligi,
quòd mulier, poſtquam ſoluerat dotem ex interuallo, etiam ſi
nulla promiſſio præceſſerat, & adhuc procedit, quod hic dicitur,
quòd nec præciſe, nec cauſatiuè compellatur, hoc tamẽ uerum,
ſi contractum erat matrimonium, aliàs etiam ſi præceſſiſſet pro-
miſſio dotis dandæ, vel etiam datio, poſſet maritum compellere
cauſatiue, quia niſi promittat, ut ipſa vult, non nubet. & per con-
ſequens non tenetur ex ſua promiſſione, quæ habet cõditionem
tacitam, ſi nupſero, vt l. ſi ſtipu. & l. tali ſtipulatio. de iure dotium.
& ſi ſoluit, poterit repetere tanquam cauſa non ſecuta, ut l. quod
ſeruus. de conditione ob cauſam. maritus ergo ne hoc fiat cauſa-
11 tiue, compellitur facere, quod vult mulier. †Quidam autem dicũt,
quòd etiam ſi extraneus det dotem pro muliere, & vult paciſci,
vel ſtipulari ſibi reddi, non tenetur maritus ſibi promittere, ſed
ſoli

ADDITIO.

a ¶ Eſſet. Adde non inutiliter dotis lucrum per maritum ob liberos factum, utrum ſit mariti ne, an filiorum, & vide traditiones in hanc quæſtionem Bal in Auth. ſed & ſi quis. 5. col. C. de ſecun. nup. & in l. dos a patre. C. ſol. mat. ubi ait, quòd huiuſmodi lucrum proficiſcitur ad filios, ut matris hæredes. Ideoque ſi ante matris aditam hæreditatem decedant, iure hęreditario ad matris hæredes redeat quod verum exiſtima, ſiue ex pacto retineatur dos propter filios, ſiue ex conſuetudine, uel ſtatuto ſecundum eundem Bald. ibi aduerſus Iac. Bel. qui ait ſecus eſſe, ſi ex pacto per l. inter ſocerum. §. primo. de pact. do. ſed ſecus eſt, ſi ex pacto, quoniam tũc tranſit ad filios, ut filios, non ut matris hæredes, per Bartol. in l. quod dicitur. de uerbo. obliga. Bald. in l. dotem. C. de falſ. cauſa adie. leg. tenet, quòd dos tunc patri demortuorum filiorum debeatur, non autem dotanti aut materno auo. Et vide eundem Bald. in l. illam. C. de coll. & Barto. in l. ſi cum dotem. in prin. infra. hoc tit.

ſoli mulieri,quod gl.reprobat,& bene,quia contra §.accedit. Poſ-
ſet tamen ꝓcedere ſi primo promiſiſſet ſimpliciter, & poſtea cũ
ſolueret hoc veller,nam ius fuit acquiſitum mulieri ex ſola promiſ
ſione,vt in illo §.accedit.vnde non compellitur maritus extraneo
ꝓmittere, quia ſi illi ſolueret a muliere, ſeu vxore non liberaretur,
& ſecundum iſtum intellectum loquitur hic de ſimplici cautione
ſine fideiuſſore,quę eſt fienda ipſi mulieri,non alteri,ſi timet incõ-
modum. Secundo modo intelligitur, quod hoc petebat ſol.matr.
pendente dilatione legali, & ſic ſatiſdationem cum fideiuſſore, de
qua loquitur.l.ſi conſtante.§.quoties. ℈.eo.& dicit,quòd illa eſt prę
ſtanda mulieri, quæ dedit dotem,& ſi mulier vellet,quod præſta-
retur alteri,non tenetur maritus hoc facere,ſi timet incommodũ,
& iſta eſt bona in ſe. Quid ſi extraneus dedit dotem, & pactus eſt
eam ſibi reſtitui, & ſic fienda eſt ſibi reſtitutio, & non mulieri, an
ſol.ma.pẽdente dilatione legalis poſſit petere illam ſatiſdationem,
dicit hic gl.not.quòd non,per iſtum text.ſecundum vnum intelle-
ctum,ſi difficile eſt marito reperire fideiuſſores,quia actio ſibi cõ-
petens eſſet ſtricti iuris,& ſic non habet beneficium.l.in omnibus.
de iud.ſ.quæ loquitur in actionib. bonæ fidei, ſed competet mulie
12 ri,ſi eſt bonæfi.¶† Ex iſta collige tria ſingulariter. Primo, quòd ex-
traneus, etiam cui dos uenit reſtituenda, non habet priuilegium,
ſeu priuilegia, quæ habet mulier. ſicut.n.non habet hic, q̃ḋ actio
ſua ſit bonęfid. ita nec alia, multo minus in tacita hypotheca, uel
prælatione,quia illa tendunt in præiudicium alterius,& ad hoc alle
gatur iſta gl.& eſt communis opin.ſecus in patre: qui dotem dedit
13 pro filia,ut dixi.in l.præcedenti.¶† Secundo colligitur ex gl. quod
ſi maritus: uel eius hæres habuit dilationem annalem, qñ dos eſt
reſtituenda mulieri,uel eius hæredi.ita & quãdo extraneo, qui do
tem dedit,& ſtipulatus eſt. videbatur contrarium, quia cum non
habeat priuilegia dotis,non videbitur grauandus in dilatione lega-
li,cum ſtipulatus fuerit ſimpliciter,ſecus in muliere: quæ habet pri-
uilegia,quia cum in vno honoretur,in alio grauaretur, ſed illa gl.
vult contrarium: quod eſt ſingulare: & hoc etiam communiter
14 tenetur.¶†Tertio colligitur ex glo.ſolu.ad dubium,quod fit in l.in
omnibus. ℈.de iud.an illa lex habeat locum in debitoribus ex con-
tractu ſtricti iuris:cum loquatur in bon.fid.& gl.aliquando tenẽt:
quod ſic,aliquando tenent,quod non.iſta gl relata ad text.videtur
diſtinguere,quòd ſi non poteſt præſtare fideiuſſorem,non habeat
locum, aliàs ſecus. Bř dic, quòd indiſtincte locum habet in ſtricti
iuris,ut eſt caſus.in l.ſi creditores.de priuil.credit.ut teneatur ſatiſda
re,ſi poteſt, uel ſi non poteſt, quia ſi non reperit fideiuſſores, po-
netur in carceribus, quia ſatiſdatio de qua loquitur illa lex præſta-
tur ex cauſa ſuperueniente de nouo, cum ſic ſuſpicetur de fuga,
uel quia depauperatus eſt: vnde uel ipſa eſt in culpa in primo caſu:
uel non eſt conueniens, quod creditor fraudetur in ſecundo. ſed
quando ſatiſdatio eſt præſtanda non ex cauſa de nouo ſuperueniẽ
te,ſed ex diſpoſitione legali:uel aliquo priuilegio: ut in ultimis uo-
luntatib.ut in tit.ut legat.nomi.caue.& in dicto.§. quoties.tunc &
ſi non poteſt præſtare fideiuſſores: quia non reperiuntur,releuaẽ:
& ſtatur iuratoriæ cautio.cum hypo. bonorum ſuorum. ut in l.j.
ſ.qui ſatiſd.cog.& l. cum non facile. ſi cui pluſquam per leg.Falcid.
Sentit autem iſta glo.unum, quod non eſt verum. ꝙ ſatiſdatio de
qua loquitur §. quoties. eadem ſit cum illa, de qua loquitur.l.in
omnibus.quod eſt falſum: vt patet ex prædictis, nec hic loquitur
de iſto incommodo,quod dicit gl.quod non reperit fideiuſſores:
quia iſtud eſſet incommodum de præſenti, & text. loquitur de in-
commodo: quod hic timet in futurum, ideo exemplificat, ut in
alijs exemplis gl.quæ ſunt notabilia, hic nõ ſunt alia &c. Adde vnũ
contra ſecundum notabile,quod ex gl. collegi, quod eſſet notabi-
le,ſi eſſet uerum:nam dicit Bar.in l.ſi diuortio. ante finem,de verb.
obli. quòd etiam ſi mulier ſtipuletur expreſſe dotem ſibi reſtitui,
non patietur dilationem legalem, quia illa dilatio habet locum in
tacita ſtipulatione,ut in §.exactio. non in expreſſa. tanquam inuti-
lis,continens illud idem,quod tacita. aliàs non ualeret expreſſa per
15 l.qui bis idem.eo.tit.† & in ſimili uidemus ſi prælegatur dos, vř ſu-
blata dilatio legalis, & ualet prælegatum ꝑꝑ cõmodum repreſen-
tationis,ut in l.i.de dote præle.Idem ergo uidetur in extraneo dan
te dotem,& ſtipulante,uel paciſcente ſibi reddi, cuius contrarium
ſupra dixi ita cõiter tenere Docto. certe iſtud eſſet deſtruere pra-
cticam totius mundi, quia cõiter fiunt inſtrumenta cum promiſ-
ſionibus expreſſis,& tamen videmus ſeruari dilationem legalem.
Dico ergo,ꝙ talis promiſſio cenſetur facta de eo: quod debet ma
ritus,& non vltra,ut eſt caſus.eod.ti.l.ſi prior.nam ſicut non conti-
net plus re,ut ibi,ita nec plus tempore debet continere, & ipſe idẽ
Bar.hic in fi.dicit, ꝙ tales promiſſiones ſunt fiendæ:taliter ꝙ mari-
tus non teneatur vltra,q̃ non tenetur,ſi expreſſe non promiſiſſet,
& aliud eſt qñ dos prælegatur fauore vltimæ uoluntatis, nec eſt
inutilis promiſſio,quia l. qui bis idem loquitur quando præcede-
bat alia ſtipula. expreſſa, & uera: nos loquimur: qñ tacita, & ficta,
vnde uera præfertur, & ſi a prin.datæ dotis fiat,non naſcitur actio
ex ſtipulatu tacita,ut expreſſe no. gl.& Cy. in §.accedit. in 2.qõne.
a quia prouiſio hominis[a] facit ceſſare prouiſionem legalem, ut in
l.fin.& ibi no.C.de pact.conuen.& l.cum ex filio. de vulg.& pupil.
Si autem ex interuallo tollitur iure nouationis, argu. in l.auia.C.de
iur.dot.tamen cenſetur facta de ead. quantitate, & tempore,ut d.l.
prior.℈.eo.& habet priuilegia hypothecæ,ſicut tacita,quia non fit
animo ſibi præiudicandi, ſed prouidendi, quia melior eſt prouiſio
expreſſa, q̃ tacita,& ſic non ob.l.aliam.de noua. ubi in obligatione
nouante,non intelliguntur repetita priuilegia primæ,quia cum ibi
præcederet uera obligatio,& expreſſa, potius videtur nouare aĩo
16 ſibi præiudicandi,quàm plenius prouidendi.¶ † Vlt.not.glo.in l.fi.
quæ ſemper allegatur,quòd ſi es meus debitor,non tamen habeo
inſtrumentum publicum, uel quia non fuit confectum, vel quia
fuit perditum,habeo tamen teſtes,vel illud non negas, poſſum im-
plorare iudicis officium nobile, ut compellaris facere inſtrumen-
tum cum promiſſione, ut habeam probationem paratam, quod
etiã uoluit gl.in l.chryrographis.de adminiſtratio.tut.& l.pupillus.
de nouatio.& de hoc vide plene per Bart.in l.iij.§.nunc de eſſem.de
lib.legat.plenius in l.ſi finita.§.eleganter.de damno.infecto. Tracta
tur, & hic ille articulus quare peto a te, quòd facias id quod mihi
prodeſt, & tibi non non nocet, an compellaris indiſtincte? & iſte
tex.facit quòd ſic,& in l.creditore.ſ.de euictioni.tamen non eſt ve
rum, vnde diſtingue,vt hic per Bart. poſt alios.

ADDITIO.

a ¶Prouiſio hominis.Adde & intellige hoc verum in prouiſione ordinaria,
ſecus in extraordinaria gl.eſt ſing.in l.ij.in glo.mag.in ver.item quid ſi.C.
de iur.emphyt.Io.de Imo.in l.ſi cum dotem.col.v.infra eo. & per Alex.de
Imol.in conſil.100. in 4. parte. de cuius veritate vide in l.ſi extraneus.de
condi.ob.cau.hanc limitatioem tenet etiam Bart. in l. & habet.§.cũ quis.
℈.de præca.& in d.l.ſi cum dotem.in prin.infra eo.vbi aliter intelligit.In-
tellige etiam uerum, niſi prouiſio legis eſſet de iure communi, ut ꝑ Bart.
in d.l.fin.de pact.conuen.& in l.j.§.unde quæritur.col.fin.de pu.& hoc in
tellige verum,niſi prouiſio hominis, eſſet poſita ad nouandum prouiſio-
nem legis, quia tunc bene tolleretur prouiſio legis communis, ita Cy.
in d.l.ij.& ibi Sal.in col.xij.& eſt tex.& ibi gl. & Docto. in l.4.§.ſi ex con-
uentione.infra de re.iu.Item adde, quòd prouiſio hominis tollit proui-
ſionem legis quando vtraque prouiſio eſſet generalis, uel ſpiritualis, ſe-
cus ſi una eſſet pinguior altera, quia tunc non tolleretur ita Bart.in l.j.§.
unde quæritur.infra de pub.Item non tollitur prouiſio legis per prouiſio
nem hominis,quando vtraque prouiſio procederet ex diuerſo fonte, ita
Bal.in l.certi iuris.in fin.C.loc. item non tollitur prouiſio legis nata, ſed
naſcitura ita Bal.in d.l.fin.C.de pact.conuen.& ad hanc materia vide ali-
quid per Bal.in l.ubi adhuc.C.de iure dotium.Ange.de Are.§. item ſeruia
na.Inſti.de act.& quando per prouiſionem hominis tollatur prouiſio ſta-
tuti, vide Bal.in l.fi.C.de repu.hære.qui tenet, quòd non,de quo ꝑ ipſum
in d.l.ubi adhuc.Fran.Cur.

LEX III.

1 *Diuiſio materiæ præſentis legis.*
2 *Qualiter fiat cõmunio actionis de dote profectitia inter patrem,& filiam.*
Licèt ſubſtantia actionis ſit utriuſque, & patris & filiæ, exercitium tamẽ eſt ſolius patris, niſi pater ſit turpis perſona, uel ſit abſens, quia tunc pertinet ad filiam,dummodo ſit honeſta.& non ſuſpecta.
3 *Cõio huius actionis durat quouſq; filia eſt in poteſtate,poſtea conſolidatur in ipſam filiam,& ratio quare filia habeat iſtam cõionem,& nu.6.*
Si filia moriatur antequam efficiatur ſui iuris, conſolidatur in ſolum patrem,etiam ſi filia reliquit proprios filios, licèt tunc de conſuetudine remaneat penes virum propter liberos.
4 *Caſus in quo iure veteri ſſorum filiaſa.habeat proprietatem in aduentitijs idem etiam in profectitijs per patrem donatis.*
Si pater det dotem pro filia emancipata,etiam iure iſto,actio non erat communis, ſed ſolius filiæ.
5 *Licèt dominium rei dotalis ſit mariti, ipſa tamen dos quæ eſt diuerſa a re dotali,cum ſit quoddam ius vniuerſale, dicitur eſſe ipſius mulieris,etiã conſtante matrimonio,quæ deſeruit oneribus eius.*
Filia quòd hodie de iure canonico poſſit reconciliare matrimonium ſine voluntate patris, nec per hoc perdat ius communionis in hac actione.
Si pater ſtipulatus ſit ſibi ſoli dotem reddi,tunc actio non erit communis, ſed ſolius patris,nec fiet conſolidatio in filiam,licèt efficiatur ſui iuris.
Maritus ſoluẽdo dotẽ patri, quãdo nõ ſit liberatus a filia, vel uxore ſua.

1 QVod ſi in patris. †Hic incip. tractare de vna materia, quæ eſt
principalior,ſubtilior,& vtilior quæ ſit in iſto titu. ſcili-
cet,de communione actionis de dote ꝓfectitia, quæ
eſt inter patrem, & filiam, & proſequitur uſque ad legem de diui-
ſione.de qua etiam tractatur in l.cum dotem. infra eo. vſque ad §.
ſin autem.ubi Bar. utiliſſime ipſam explicat. Alia materia principa-
lis, & difficilis eſt illa, de qua tractatur in l. de diuiſione. cum l.ſeq.
quaſi per totam l.diuortio.ſ.de diuiſione fructuũ vltimi anni,quo
matrimonium ſoluitur fienda inter mari um, & uxorem, vel eo-
rum hæredes,& hoc eſt, quod dicit iſte. §.actio de dote profecti-
tia,quouſque filia eſt in poteſtate,communis eſt patri, & filiæ,nec
poteſt ſolus pater ipſam in iudicium deducere,ſine uoluntate filię
tacita,vel expreſſa,nec etiam ſibi ſoli ſtipulari,& ideo nec maritum
inuitum alteri delegare,& ſi contra fiat, non liberatur maritus a fi
lia,quominus cum erit ſui iuris conueniri iterum poſſit, & ecõtra
ſola filia nõ põt præiudicare patri,ſed ſibi ſoli.ſ.q̃a excludit ab agen
do,cum erit ſui iuris.ſed durante patria ꝑtãte non excluditur a cõ-

ſentiendo patri pp factum ſuum.h.d.vſque ad §. volũtatem. Et ſic
primo tractatur,an ſolus pater poſſit ꝑiudicare filiæ,vſq; ad verſic.
(item ſi noluntate.) Secundo econuerſo. Et prima pars ſubdiuidi-
tur, quia primo præmittit tria vſque ibi, (ei ergo.) Secundo deter-
minat quæſtionem de qua quæritur vſque ibi , (cæterum.) Tertio
ex determinatione infert ad vnũ . Et pone caſum . Quòd pr̃ poſtq̃
a dedit dotem pro filia, uel promiſit ex interuallo , volebat ꝙ mari-
tus promitteret eam alteri reſtituere, & maritus non prætendebat
aliquod de illis incommodis,de quibus per gl.in prin.huius l.quæ-
rebatur,an poſſit compelli promittere ? & videbatur,ꝙ ſic, vt ibi a
contrario ſenſu.ſed certè ibi loquitur in muliere ſui iuris, quæ de-
dit dotem pro ſe tm̃, iubendo ꝙ alteri promittatur , ſibi ſoli præiu-
dicat,qđ facere põt,nos loquimur in patre,qui dedit dotem ꝓ filia
exiſtẽte in ptãte,quo caſu actio de dote cõis eſt patri,& filiæ, vnde
cum ius cõionis ſit acquiſitum filiæ , non põt pater ſolus agere, &
dotem exigere ſine voluntate filiæ,nec ſibi ſoli ſtipulari ex interual
lo,vt in ſe ſolum trãsferat.Ex quo ſequitur,ꝙ nec maritũ inuitum
alteri delegare põt,vt liberetur a ſe,& a filia, ideo maritus non cõ-
pellitur,quia ſi promitteret alteri iuſſu ſolius patris, liberaretur a pa
tre,non a filia,& ſufficit,ꝙ prætendebat hoc in commodum,licèt
aliud non prætendat,& ſi ꝯ faciat poterit conueniri a filia,cum erit
effecta ſui iuris morte patris.vel emancipatione, etiã ſi illi alteri ſol-
uiſſet.h.d.in effectu iſta prima pars . Loquitur ergo hic, qñ pr̃ poſt
datam dotem,vel promiſſam ex interuallo. hoc petebat a marito,
& ſic poſt ius communionis acquiſitum filiæ . Si autem tp̃e quo
promittebat,uel tp̃e quo dabat,non præcedente promiſſione,&
ſic ante ius acquiſitum filiæ,benè compelletur maritus cauſatiuè ,
quia pater poſſit ſibi ſtipulari , & impedit ius communionis acqri
filiæ,vt ꝫ.eod.l.quatenus.& l.cum dos.in principio.ſ.de pact.dot.
Eodem ergo modo,& maritum põt compellere alteri promitte-
re ſaltem cauſatiue, nec poterit dubitare maritus de filia,cui nunq̃
incepit obligari. ſic ergo patet , quòd ẽt principium huius legis dẽt
2 dicto modo intelligi,ut bona ſit aduerſatio, quæ hic ponitur.¶†In
tex.ibi.(ipſius & filiæ dos eſt,)qualiter autẽ ſit illa communio-dic.
ut no. ꝫ.eo.l.nõ ſolum.Et eſt admirabile,qđ vna & eadem ſubſtan-
tia actionis ſit penes duas perſonas inſolidum,quia non ſunt duæ ,
ſed una,ut no.in uerſi.ſequenti.in glo.mag.cum uideamus ꝯrium
in dominio , quod licèt ſit ius incorporale , non poteſt eſſe penes
plures inſolidũ,vt l.ſi ut certo.§.ſi duobus vehiculum.ſ. commo.
licèt autem ſubſtantia actionis ſit utriuſq;, exercitium tñ eſt ſolius
patris,vt patet in l.filiusfam.§.ſed etiam ſi filia.ſ. de procur. & ꝫ.eo.
l.cum dotem.§.eo autẽ tempore.ꝰniſi pater ſit turpis perſona , vel
ſit abſens,quia tunc pertinet ad filiam.ut d.l.filiusfa.§. ſed etiam ſi fi
lia.dummodo ſit honeſta,& non ſuſpecta,ut in d.§.eo.autem tem
3 pore. † Durat autem hæc communio, quouſque filia eſt in pote-
ſtate,ſed ſi efficiatur ſui iuris morte patris,uel emancipatione diſſol
uitur,& conſolidatur in ſolam filiam,& apud patrem, vel eius hæ-
redes nihil remanet,ut ꝫ.eo.l.ſi ſocer.in prin.& d.§.eo autem tem-
pore.de rei uxor.actio.§.videamus,& ecõtra, ſi filia moriat̃ anteq̃
efficiatur ſui iuris , conſolidatur in ſolum patrem , & filia etiam ad
proprios filios tanquam ad hæredes nõ tranſmittit iure iſto talem
dotem,cuius actio eſt communis ſcdm ueram opin. no.in l.dos a
patre.C.eo.tit.licèt de conſuetudine remaneat penes virum pp li-
beros,ut ibi no.vnde non habent,vt hæredes, ſed ex cõſuetudine,
4 qđ eſt magni effectus,ut no.in d.l.poſt dotem. ꝫ.co. ¶ † In glo.j.in
prin.ibi.(auth.quod locũ,)& ꝫ.eo.l.Caius Seius.ubi eſt expreſſum,
& ſic eſt caſus,in quo iure ueteri ff.orum filiusfa.habeat proprieta-
tem in aduentitijs , certe etiam in profectitijs per patrem donatis ,
ut ſi pater dotem profectitiam ſtipulabatur filiæ, uel ſibi in unum
caſum, quo caſu cenſetur ſtipulari filiæ in alterum, & ẽt donare,vt
ꝫ.eo.l.ſi cum dotem.in prin.Nam filia, etiam hoc iure ꝓprietatem
habebat,& etiam hæredes ab inteſtato,ut no. in d.l.ſi cum dotem.
in l.inter ſocerum.§.cum inter.ſ.de pact.dot. ſcdm Iac.de Bel.& ẽt
no.Bar.in l.poſt dotem. ꝫ.eo.in 4. qõne. ¶Circa fi. gl.ibi,(uel lo.di-
ceret hodie melius)diceret etiam olim, & ita debet ſtare, aliàs non
5 haberet ſenſum †Et hæc uera,ꝙ ſi pater dat dotem pro filia eman-
cipata,etiam iure iſto,actio non erat communis,ſed ſolius filię: qđ
patet,quia ſi dediſſet pro filia in poteſtate,& ſic incepiſſet eſſe com
munis,& eam poſtea emanciparet,diſſolueretur communio , &
conſolidaretur in ſolam filiam,vt in d.l.ſi ſocer. ꝫ. eo. & in §.eo aũt
tempore. fortius a principio impeditur contrahi ſecundum Dyn.
& omnes.& aduertendum,ꝙ eo caſu, quo nõ eſt communis,ſed
ſolius filiæ,ut in aduentitia,& qñ eſt emancipata, multo fortius ꝓ-
cedit,qđ hic dr̃ , ꝙ maritus ad inſtantiam ſolius patris non tenetur
alteri promittere,nec inuitus poteſt delegari. ¶In glo.ſeq.ibi, (ideo
actio de dote)hoc dicit gl.quia dos videtur mariti,non autẽ patris,
& filiæ,vt l.doce ancillam.C.de rei uendi. & plene no.in l.in reb.C.
6 de iure do. uel dic, quod text.ſtat proprie. † Nam licèt dominium
rei dotalis ſit mariti,vt ibi,ipſa tamen dos;quæ eſt diuerſa a re dota
li,cum ſit quoddam ius vniuerſale , dicitur eſſe ipſius mulieris etiã
cõſtante matrimonio,quæ deſeruit oneribus eius. ut ſupra.de iur.
do.l.quamuis. ¶In glo. ibi. (ne ſæpius eam cogatur dotare.) Hæc
ratio non videtur bona, quia ſi filia exigeret, & conſumeret, non
cogeretur pater iterum dotare eam, ut not. ꝫ.cod.l.cum dotẽ.§.j.
vnde,& alia ratio redditur per Iuriſconſultum,quare pater habeat
communionem in l.iure ſuccurſum. in princ.ſ.de iure dot.Rõ ve-
ro,quia filia communionem habeat eſt,ne pater vilis perſona exi-
gat,& conſummat, ſine voluntate filiæ, & ſic filia in ſecundo ma-
trimonio remaneat indotata,facit quod no.in Authen. de æquali.
7 do.§.his conſequens,& C.de rei vxo.act.auth. ſed quamuis.¶ † In
glo.ſeq.ſuper uer.ibi,(de nuptijs. l. ſi vt proponis.) illa potius con-
tradicit,quòd actio ſit ſolus patris. Sed dicas, quòd ibi filia perdidit
ius communionis propter eius delictum, quia reconciliauit matri
monium ſine uoluntate patris,quòd facere non poterat hoc iure:
ſed hodie ſic, de iure canonico, ut no.in l.Paulus.ſ. de ſtatu homi.
8 ¶ † In glo. ibi, (pater ſit ſtipulatus incontinenti,) [b] ſupple ſibi ſolui.
b Nam tunc actio non eſt communis , ſed ſolius patris, ita vult iſta
glo.& bene,ex quo ſequitur,ꝙ in filia effecta ſui iuris,non conſo-
lidatur actio,quia conſolidatio fit ratione communionis, quæ hic
ceſſat , & ita plene diſputando tenuit Cyn. licet quidam dixerunt
contrarium per plures rationes.C.de rei vxo. act. §.videamus . &
Bar.infra eo.l.poſt dotem.in 2. q. qui etiam allegat pro caſu.l.j.§.j.
de col.bon.ubi dicitur , quòd tunc non eſt locus collationi dotis ,
cum ad filiam non pertineat actio,qui autem dicebant contrariũ,
volebant , quòd actio eſſet communis, ſicut eſt communis actio
ex ſtipulatu tacita.Sed aliud eſt in prouiſione legali,aliud in ꝓpria,
quæ prodeſſe debet ſolum prouidenti, & diligenti. ¶Quid autem
ſit de iure codicis,vel de iure auth.Barto.ultra Cyn. inueſtigauit in
præællegata.l.poſt dotem, & aliqua vtilia,& pulchra dixit.Intellige
autem hanc gl.ut dixi, qñ fuit ſtipulatus ſibi ſoli . Si autem ſimplici
ter dotem reddi, tunc videtur ſtipulatus ſibi, & filiæ, & actio eſſet
communis , ut eſt caſus ſingularis ſecundum vnam lecturam . in
d.l.poſt dotem. Idem ſi expreſſè ſibi , & filiæ copulatiue, vel ſibi,
aut filie alternatiue,quia ponitur pro copulatiua hoc caſu , vt ſin-
9 gulariter not.Bart.in l.vxorem.§.teſtamento. el 2.de legat.3.¶ † In
vltima gl. in fi. intellige determinationem gl. quando maritus non
legitime ſoluit ſoli patri,ut quia erat turpis perſona, & filia contra-
dixit expreſſè. Si autem legitime, quia non erat turpis, vel ſi erat fi-
lia,non contradixit , cum eſſet præſens , & poſſet contradicere. ut
infra.§.voluntatem , tunc maritus eſſet liberatus , & ex paupertate
patris poſtea ſuperueniente non reincideret in obligationem, arg.
in l.vero procuratori.infra de ſolu. ll. tamen allegatæ per glo. non
multum faciunt. Nam in ſubſidium bene recurritur ad illum, qui
lucrum ſenſerit,ut l.fin.alleg.in glo. Sed hic maritus non tractat de
lucro , ſed de damno vitando , deciſio tamen gloſſ. communiter
tenetur, quia æqua, & propter culpam mariti.

ADDITIONES.

a Pater poſtquam dedit dotem pro filia.Adde an pater teneatur dotare filiã
iam nuptam.vide per Bar.in l.obligamur.in prin.ꝫ.de act.& obl.per Alex.
de Imo.in conſi.7.col.pen.uer.non obſtant allegata in cõtrarium , & col.
ſeq.in 2.vol.& per eundem Alex.in conſi.33.col.j.in iij. uol.Curt.
b Incontinenti.Adde Cy.in l.in bonę.C.de pac.l.j.C.vnde vi.Bart.in l.idem
eſt.in §.cum igitur.ff.de vi & vi armat.

---

1 *Factum filiæ non nocet patri,in actione de dote.*
2 *Filia ſi commiſit adulterium,propter quod maritus habet lucrari dotem , non lucrabitur in præiudicium patris,& qualiter,& quando lucrabitur, ſi filia efficitur ſui iuris.*
3 *Si non fiat aliqua declaratio ſuper dote,ſed ſolum ſuper adulterio commiſſo per vxorem, & ſeparatione thori , talis ſententia habebit executionem in dote ad commodum viri, ſi vxor efficitur ſui iuris .*
Si maritus durante matrimonio, nihil peteret , tunc eo mortuo hæres hoc petere non poſſet .
4 *Quid ſi uxor pręmortua fuit,an poſſit maritus poſtea agere ad lucrum dotis , ſi prius non egerit ,remiſſ.*
Si filia renunciauit iuri hypothecæ , quod habet in bonis mariti , hoc non nocebit patri .
5 *Factum filiæ nocet ipſi filio ſui iuris , vt agere non poſſit .*
Filius ſi viuente patre liberet debitores paternos,& poſtea ſuccedat patri, an confirmabitur liberatio.
6 *Licèt filia facto ſuo ſit excluſa à iure agendi,non tamen eſt excluſa à conſentiendo patri agenti,& quid hoc proſit .*
7 *Factum vnius ſocij , quando noceat alteri .*
8 *Pater an poſſit agere adiuncta perſona filiæ , & ſi agat , qualiter teneatur eam defendere in cauſa reconuentionis .*

1 §.Item ſi voluntate. †No. primo, ꝙ factũ filiæ nõ nocet patri in actione
2 de dote.Per hunc §.dicunt Doct.† ꝙ ſi filia commiſit adulterium,
a pp quod [a] maritus habet lucrari dotem , non lucrabitur in præiu-
dicium patris,licet glo.dixerit contrarium.in l.ſi dotem. C.de iure
dotium, & l.conſenſu. de repudijs. quia eadem eſt ratio in delicto
filiæ

ADDITIO.

a Propter quod.Adde.Auth.vt liceat matri,& aui.in §. quia not. & in auth.
ſed nouo iure.C.de adult.

a filiæ, vt non noceat p̄ri, quæ eſt in alio facto filiæ, quod non cadit
in delictum: maritus ergo conſtante m̄rimonio accuſabit vxorē
in curia eccleſiaſtica de adulterio ad ſeparationem thori. & petit
declarari ipſum debere dotem lucrari eo caſu, quo dos eſſet re-
uerſura ad filiū, ſi adulteriū non commiſiſſet, puta, ſi efficiat̄ ſui iu-
ris morte patris, vel emancipatione, & ita fiat declaratio. Sed ſi cō-
tingat ꝯ̄rium, ꝙ filia nondum effecta ſui iuris moriatur in m̄rimo
3 nio viuente patre, tenebitur maritus reſtituere patri, † & fortè ēt ſi
non fiat aliqua declaratio ſuꝑ dote, ſed dūtaxat ſuꝑ adulterio, & ſe
paratione thori, talis ſn̄ia habebit executionem in dote ad cōmo
dum viri in primo caſu, prout in ſimili hr̄. in l. ꝯdōne. ad Sylla. & l.
j. C. vbi cau. fiſ. & vtrobique Doct. Sed ſi maritus durāte matrim.
nihil peteret, tunc eo mortuo hęres hoc ēt petere non poſſet, vt
4 ꝭ. de re iudica. l. j. in fin. ¶ Quid autem econtra ſi vxor pręmortua
fuit. an poſſit maritus poſtea agere ad lucrum dotis, ſi prius non
egerit, & dic, vt in l. fi. C. de adulte. per Cy. Dn̄t ēt Doct. per hunc
tex. ꝙ ſi filia renūtiauit iuri hypothecę, qđ habebat in bonis mari-
ti ſm̄ l. iubemus. C. ad Velle. ēt hoc non nocebit patri. Item no. in
fin. ꝙ factum filiæ bn̄ nocet ipſi filiæ effectę ſui iuris, vt agere non
poſſit. & iſtud facit, ꝙ ſi filius viuēte p̄re liberet debitores pater-
nos. & poſtea ſuccedit p̄ri, confirmabit̄ liberatio, & nō poterit ve-
nire in ꝯ̄rium, q̄a in actione de dote filia habebat ius de p̄n̄ti, qđ
potuit remittere in ſui p̄iudicium. Sed ꝯ̄ debitores paternos, viuo
p̄re nullū ius habebat, ſed ſperat ius h̄re ꝑ ſucceſſionem, vn̄ nō va
luit a principio, nec ex poſtfacto, vr̄ reconualeſcere. De iſta q̄ōne
hr̄ ꝑ Dy. & Bar. in l. filius. ꝭ. de ſol. & in l. cū dn̄s. §. ſi filius. ꝭ. de pec.
leg. & ibi allegant iſtum text. & l. hęredi. §. ſi filia. ſ. de pac. q̄ idem di-
cit, qđ iſte. ¶ Sed opponit̄ fortiter, ꝙ factum iſtius filiæ ēt ſibi ſoli
non noceat ꝑ l. de dic. cum l. ſeq. & ſe. ſ. de pac. dot. vbi mulier nō
pōt facere pactum, ꝑ qđ efficiat̄ deterior ꝯdō dotis, Glo. in l. cum
dos. eo. ti. in pen. gl. vr̄ intelligere illā legem, q̄ quaſi ponit eundem
caſum cum iſto. ꝙ ſol. matr. iſta filia fecerit hāc delegationem, vel
pactum, quia ſi conſtante m̄rimonio non valeret, & iſtud eſt ſub
5 ſtantiale, & not. in d. l. & hęred. §. ſi filia. ¶ † Vltimò no. in ver. (ſed
vtrum,) ꝙ licèt filia facto ſuo ſit excluſa a iure agendi, vt in fi. not.
tn̄ non eſt excluſa a conſentiendo patri agenti. Et ita intelligit hic
gloſſ. mag. in princ. Sed quid prodeſt hoc, ponamus enim, ꝙ non
vult conſentire, ſed expreſſè contradicit, & hēt cām contradicen-
di, hoc non obſtante maritus ſoluit patri. Certè non poterit filia
maritum conuenire, vt in fine huius. §. Quid ergo prodeſt ſibi, ꝙ
non perdiderit ius conſentiendi. gl. & Docto. hoc non declarant,
pōt dici, ꝙ iſtud procederet, ſi maritus alteri delegatus per filiam il
li ſoluiſſet, & poſtea conuentus a patre iterum ſoluit p̄ri ꝯ̄dicente
filia, & tunc non hēt locum prouiſio, de qua hic. Si aūt non ſolue
rat illi, & tunc ſoluit p̄ri, ꝯ̄dicente filia, & cām ꝯ̄dicendi h̄n̄te, non
liberat̄ a filia, quin poſſit ab ea conueniri. Et iſtud prodeſt non per
6 didiſſe ius conſentiendi. ¶ † In gl. magna ibi (nec enim ſunt ſocij,)
Iſtud non expediebat dicere, nam etiam ſi eſſent verè ſocij, factū
vnius alteri non nocet in q̄ſitis tollendis multòminus, q̄ ſi non eſ
ſent ſocij, vt l. ſi vnus. in prin. ſ. de pac. & nos tractamus de iure quę
ſito auferendo. bn̄ tn̄ eſt verum, ꝙ nocet in acquirēdis. vt l. ſi duo.
ſi quis cau. & quia factum vnius facit committi pœnam ꝯ̄ ſocios,
ſi agit nomine ſocietatis, quia ēt ſocij agere vident̄, cum agat̄ ad
oīum commodum, iō ꝯ̄ oēs pœna committit̄, vt l. ſi duo. ſ. de ar-
bi. ¶ In glo. ibi de pac. do. l. cum dos. §. ſi verò. iſtud eſt valde diffici
7 le ꝯ̄rium, nam iſte text. in ver. ſed vtrum vult, † ꝙ p̄r poſſit agere
adiuncta perſona filiæ, licèt ipſa filia ꝑ ſe agere non poſſit, vt in fi.
ſed iſte tex. vult ꝯ̄rium, q̄a dicit, ꝙ patri non nocet factum filiæ, ni-
ſi agat adiuncta ꝑſona filiæ, & ſic vult, ꝙ agere non poſſit cum fi-
lia, ſed ſolus. glo. hic, & ibi multis modis ſoluit. Doct. dn̄t, ꝙ agere
adiuncta ꝑſonæ filiæ pōt intelligi duobus mod. Primo in nomine
ſuo, & filiæ, tunc non poteſt agere, poſtq̄ filia per ſe agere non p̄t
quia nec per aliū, & ita intelligit̄ ꝯ̄rium. Scđo ꝙ agat ſuo noīe tm̄,
filia tn̄ ꝯſentiente, & tunc bn̄ poterit, & iſte eſt caſus hic. Sed certè
ēt hoc vr̄ agere noīe filiæ ad eius vtilitatē: vn̄ iſta verba nō vn̄r h̄re
ſaporem, pōt ergo dici, ꝙ ſolutio ibi poſita per gl. in vlt. parte ſit, ve
ra cū nō noceat factū filiæ quantū ad hoc. vt p̄r repellat̄ ab agen-
do, bn̄ nocet q̄tum ad aliud, q̄a ſi agat adiūcta ꝑſona filię tenebit̄
eā defendere in cām reconuentionis, ſi fortè filia promiſiſſet pœ-
nam marito, ſi ab aliquo moleſtaretur per l. 3. §. fi. ꝭ. re. amo.

A D D I T I O.

a ¶ In delicto filiæ. Adde an ex delicto filij pater teneatur aliquid aſſignare filio inuito, vide per Bal. in l. ſi quis iniquum. in §. filiusfam. qđ quiſq; iur.

---

1 *Filia ſanæ mentis, ſi eſt præſens, & non contradicit patri agenti, habetur pro conſentiente.*

2 *Tacens quando videatur conſentire.*

Furioſus non habetur pro conſentiente, quando ſi eſſet ſanæ mentis poſſet contradicere.

3 *Statutum ſi dicat aliquem actum debere fieri de uoluntate talis, an ſufficit eius præſentia, licet non contradicat.*

4 *Si aliquis litigat meo nomine, me ſciente, & patiente, an uidear conſentire. & mandatum dare, vt ſententia lata contra eum mihi noceat.*

5 *Si aliquis dixit, do tibi iſtū in fideiuſſorem illo præſente, & tacente nō obligatur, niſi hoc fieret in iudicio, & eſſet confecta ſcriptura in actis.*

6 *Licet pater agere poſſit conſentiente filia expreſſè, uel tacitè, tamen filia non poteſt agere, niſi patre expreſſè conſentiente.*

Quòd poterit pater iſtum conſenſum exprimere, etiam per nuntium, uel epiſtolam, & extra iudicium.

7 *Quando iſto iure acquiſita filiæſa. remaneant apud eam.*

Quòd in eis omnibus non poterat tamen filius agere, niſi patre expreſſè conſentiente, uel niſi ipſo abſente, uel exiſtente turpi perſona.

8 *Pater agens filia abſente, quando non admittatur ad agendum, etiam cū cautione de rato.*

9 *Quando requiritur uerus conſenſus, tunc furioſus, & abſens æquiparātur, & quid ſi ſufficit non contradicere.*

10 *Ratio, quare ſi pater agit de dote filia abſente, cauet de rato, ſed non ſi agit actione iniuriarum, pro iniuria facta filio.*

1 §. Voluntatem. † Filia ſanæ mentis, ſi eſt præſens, &
non ꝯ̄dicit p̄ri agenti hr̄ pro conſen
tiente. Idem ſi non poterat ꝯ̄dicere, q̄a non erat ſanæ mētis, ſecus
ſi erat abſens, & ignorans, nam tunc non hr̄ pro cōſentiente, nec
ēt pro diſſentiente. & iō p̄r admittitur cū cautione rati. h. d. In pri-
mo, & ſecundo caſu non cauet de rato. vt no. glo. ꝭ. eo. l. ſi cum
dotem. §. ſi ſoluto. poſtquam hr̄ pro conſentiente fictione iuris,
quia ubi conſtat de mandato, vel voluntate, illa cautio non præ-
ſtatur, vt l. nec ſatiſdatio. rem ratam haberi. Item in vltimo caſu, ſi
appareret de expreſſo diſſenſu filiæ abſentis, & h̄ret iuſtam cām
ꝯ̄dicendi, non admitterę̄t p̄r, ēt cum cautione rati, vt l. Pomp. §. fi.
de procur. ſeruatur ergo media via, qn̄ non conſtat, ꝙ cōſentiat,
vel diſſentiat, & eſt abſens, vel ignorans, & recollegi declarando
caſus hic poſitos, & ēt glo. qn̄ p̄r agit de dote, tres ſunt caſus. Nā
interdum filia conſenſit expreſſè. Interdum expreſſè ꝯ̄dicit. Inter
dum nec conſenſit, nec contradicit. Primo caſu conſtat ſine du-
bio, ꝙ pater admittit̄, ēt ſi filia haberet iuſtam cām ꝯtradicendi, q̄a
cenſet̄ ei renuntiare, qđ tn̄ intelligo, ſi renuntiare pōt. ſecus ſi non
poſſèt, vt q̄a extet minor 25. ann. Item intelligo, qn̄ conſentit ſpō-
tè, ſecus ſi ob nimiam reuerentiam paternam, vt l. j. §. qui oneran
dæ. quarum re. act. non da. ſed circa hoc verſabit̄ iudicis officium.
vt ꝭ. eo. l. ſi cum dotem. §. eo aūt tp̄e. ad poſtulationem mariti cō-
uenti, & volentis patrem repellere ab agendo. Item ēt ſi non op-
ponat publicā vtilitatem, q̄ verſat̄ in dotib. poterit de facto ſupple
re ꝑ illum. §. eo aūt tp̄e. ibi, ideoq; offim̄ iudicis &c. & plene ꝑ not.
in l. 4. §. hoc iudiciū. de dam. infe. Scđo caſu, qn̄ exp̄ſſè ꝯ̄dicit ſi non
hr̄ pro ꝯ̄dicente. vt ꝭ. eo. l. dotē. & hic in prima glo. in prin. Si aūt al-
legaret, & probaret, repellit̄ pater, & exercitium cōpeteret filiæ, vt
l. filiusf. §. ſed ēt ſi filia. ſ. de ꝓcur. ſi tn̄ eſſet honeſta, & nō ſuſpecta,
aliàs ſecus, vt in d. §. eo aūt tp̄e, in fi. Prouidebit ergo tunc iudex, ꝙ
dos ponat̄ in tuto loco, vt d. l. ſi cū dotē. §. ſin aūt in leuiſſimo. ver.
2 ſin uero. † Tertiò caſu, qn̄ non contradicit, nec expreſſè conſentit,
tunc aut nō poterat ꝯſentire, vel ꝯ̄dicere, q̄a non erat ſanæ mētis,
& tūc hr̄ pro ꝯſentiente, vt hic in ſcđo caſu, niſi maritus aſſumat
in ſe onus probandi, & probet, ꝙ p̄r ſit turpis ꝑſona, & ſic ſi filia
eſſet ſanè mentis haberet iuſtam cām ꝯ̄dicendi. nam nunc non hr̄
pro conſentiente, ita intelligit gl. iſtū tex. ſuꝑ ver. credet, & bn̄, &
notabiliter, & probat̄. in l. q̄a ad certū. ſ. loca. vbi furioſus non hr̄
pro cōſentiente, qn̄ ſi eſſet ſanę mentis poſſet ꝯ̄dicere, vt eſt hic.
ſed ſi non apparet iſta cā ꝯ̄dicendi, non poſſet ꝯtradicere ſi eſſet
ſanæ mentis. iō hr̄ ꝓ conſentiente ꝑꝑ exercitium actionis, qđ lex
dat ipſi patri, nec ſibi aufert̄, niſi duob. concurrentib. ꝙ filia ꝯ̄dicat
expreſſe, & habeat cām contradicendi. Si aūt filia erat ſanæ men-
tis, tūc aut potuit ꝯ̄dicere, & nō ꝯtradixit, q̄a erat p̄ſens in iudicio,
uel in ciuitate, & ſciebat patrem agere, vel modicū diſtabat, & tūc
hr̄ pro ꝯſentiente, vt in primo caſu huius §. qđ intelligo, ēt ſi iuſta
cā ꝯtradicēdi ſuberat, & in hoc differt iſte caſus a p̄cedenti, qn̄ nō
poterat ꝯtradicere ꝑꝑ furorē, & hoc ſatis colligit̄ hic in text. & gl.
q̄a ſola ꝯtradictio nō ſufficit, niſi adſit ꝯtradicendi cā. Si ergo nō ꝯ
tradicat expreſſè, ut aliqua ſit dr̄ia inter tacentē, & expreſſe cōtra-
dicentem, q̄ intendit facere iſta lr̄a, & non eſſet bona, ſi non ſubeſ
ſet cā contradicendi, dicendum eſt, qđ dixi, nec ob. l. q̄ vas. §. veta-
re. de furtis. ꝭ. vbi in his, q̄ tendunt in p̄iudicium, tacēs non hr̄ pro
cōſentiente, q̄a illud, qn̄ alius facit actū nō iure ſuo, ſed hic p̄r agit
iure ſuo, & actione ſibi competente, vn̄ exercitium datū a iure ſi-
bi nō tollit̄, niſi filia exp̄ſſe cōtradicat. aut filia non poterat exp̄ſſè
contradicere, quia ignorabat patrem agere, cum non eſſet p̄ſens
in iudicio, tunc non hr̄ pro conſentiente, vt hic in tertio caſu. Sed
qualiter ille in iudicio tunc procederet? Rn̄deo aut erat in eadem
ciuitate, vel parum diſtabat, & tunc eſt conſilium, ꝙ ſibi denuntie
tur, vt veniat ad conſentiendum ſi poteſt, & ſi non venerit, habe-
bitur pro conſentiente, ſicut ſi eſſet præſens. iſta practica colligit̄
ex glo. pe. hic poſita ſuper ver. exigimus, & tūc habebit p̄r cauere
de rato. ſi aūt longe diſtat, ita ꝙ non de facili ſibi poteſt denuntia-
ri, tunc ſeruāda eſt practica, q̄ ponit lr̄a, ꝙ p̄r caueat de rato, ſi vult
admitti, nec ob. l. non ſolum. §. ſi p̄r. ſ. de proc. vbi p̄r non cauet de
rato,

rato,quia ibi,quando agit pro iniuria facta filio , quo caſu ſiue in
tentet actionē cōpetentem ſibi,ſiue cōpetentē filio ſm verā opi-
nionē non cauet,licet eius ꝓcurator caueat,vt hr̃ hic in gl.fi.ſecus,
qñ agit ꝓ dote.Rō diuerſitatis,qa iniuriam factam filio pōt pr̃ re-
mittere,ſed nō ſic actionem de dote in p̄iudicium filię. qñ aūt pr̃
ageret,tanq̃ legitimus adminiſtrator in bonis aduentitijs ꝑ l.j.C.
3 de bo.ma.nō hr̄et neceſſe cauere.vt l.fi.C.de admi.tut.¶† Vltimò.
Bal.& Ang.inducunt primum caſum huius §.ſi ſtatutū dicat ali-
quem actum debere fieri de volūtate talis,quòd ſufficiat eius pñ-
a tia,[a] & nō contradictio,q̃ inductio non eſt bona, qa propriè lo-
quendo,non ꝯdicere,non eſt velle,vel nolle,ſed quoddam mediū
vt no.in l.j.§.ſcientiam.de tribu.& ſtatutum dēt propriè intelligi,
4 nec obſtat hic,quia alia rō ſubeſt,q̃ ſupra dixi. ¶† Item inducunt,
ꝙ ſi aliquis litigat meo nomine me ſciente,& patiente videor cō-
ſentire,& mandatum dare,& ſic ſn̄ia lata contra eum nocebit mi
hi.quod tenuit Inn.in c.ex parte decani.de reſcrip. ꝯrium tenuit.in
c.quamuis.de re iud.& Bar.exp̄ſſit,licèt non alleget Inn.in l.pen.ʃ.
de re iud.Bal.pōnit iſtū articulū.in l.licet.in fi.C.de proc.diſtinguē-
do,an agat,uel cōueniat.Primo caſu videor mandare,qa poſſum
prohibere.Scd̄o non,quia me inuitum pōt defendere l.ſolutionē
vel iudiciū. ʃ.de ſolut.Sed certè iſte articulus reqreret altiorē in-
5 daginē,ſed non ꝑtinet ad propoſitum.¶† Vltimò inducunt, ꝙ ſi
aliq̄s dixit,do tibi iſtū in fideiuſſorem,illo p̄ſente,& tacente , obli-
gat̄,ꝑinde acſi ꝑ ſtipl'onem ꝓmitteret.certè hoc non eſt verum,
qa obligat̄ ꝑ ſtipl'onem,vt l.blāditus.de fideiuſ.niſi in iudicio hoc
fieret,& eſſet confecta ſcriptura in actis. ʃ.de fideiuſ. tu.l. cū oñdi-
6 mus.§.fi.† Item not. ꝙ licèt pr̃ agere poſſit conſentiente filia exp̄ſ-
ſe,vel tacitè,vt hic,econtra.tñ filia non poteſt agere, niſi patre ex-
preſsè conſentiente,vt no. ʃ.e.l.ſi cū dotē.§.j.in glo.j.& ita intelligi
tur auth.quod locum.C.de col.dum dicit,vel ſi pr̃ filiæ conſenſit
agenti,intellige.ſ.expreſſè,& quod no.gl.in l ſi longius.§. ſi filius.ſ.
de iud.& poterit pater iſtum cōſenſum exprimere, ēt per nuntiū,
vel ep'lam,& ex̄ iudicium,vt no.in l. cū non ſolum. §. neceſſitatē.
7 C.de bo.quę lib.¶† Item ſcias,ꝙ ſicut eſt ſpeciale in actione.de do
te.ꝙ iſto iure acquirat̄ filiæ fa.& remanet apud eum , ſed acquirit̄
patri.vt nota.in l.placet.de acqui.hære. ita eſt ſpeciale in quibuſdā
alijs actionib.quæ hn̄r.in l.filiuſf.& in l.factum. de actio. & oblig.
In omnibus tamen pater habebat exercitium, & filius non pote-
rat agere,niſi patre expreſſè conſentiente,vel niſi ipſo abſente, uel
exiſtente turpi ꝑſona,ſicut in actione de dote,vt d.l.ſi longius. §. ſi
8 filius,& ibi no.ꝑ gl.magiſtram.Item dico,† ꝙ qñ pater agit abſen-
te filia,ſi conſtaret,ꝙ pater eſſet turpis ꝑſona, ēt filia non contradi
cente expreſſè,non admitteret̄ pater ēt cū cautione de rato , ſicut
qñ filia eſt furioſa,vt hic no.in gl.2.qa qñ conſtat de ꝯria volunta
te,cautio non ſufficit.vt ſ.dixi,& hic cēſentur ꝯſtare p̄ſumptio iu
ris.qa qñ eſt turpis perſona,niſi ſit pn̄s,& tacens , & contradicere
poſſit,hr̃ pro diſſentiente,vt ēt colligit̄ ex §.eo autē tempore. pōt
ergo iudex ſupplere pro abſente, ſicut pro furioſa, ar.in l.amplio
9 rem.C.de appella.¶† gl.quę incipit,(non ergo,)ibi(.l.2.§.furioſus,)
b dic, ꝙ qñ requiritur verus conſenſus,tunc furioſus,[b] & abſens
æquiparantur.ita loquuntur contraria allegata in gloſſ.& oēs.ll.
quę hoc dn̄t, ꝙ furioſus hr̃ pro abſente.Vbi vero non requiritur
verus conſenſus,ſed ſufficit non contradicere,tunc non ęqparā-
tur,quia furioſus habetur pro contradicente,& per ꝯn̄s pro non
conſentiente,vt hic,ſed abſens non,niſi caueatur de ratihabitio-
ne ipſius,vt in tertio caſu.¶In gl.fi.ibi,(vel ꝙ ēt filiæ noīe(hæc
10 vera , vt patet in l.contraria.† Sed quæ eſt ratio diuerſitatis,ꝙ ſi pr̃
agit de dote filia abſente cauet de rato,vt hic.& d.l.non ſolum.§.ſi.
de dote.de procu. ſed ſi agit actione iniuriarū pro iniuria facta fi
lio,non cauet de rato,ſiue intentat actionē ꝯpetētē ſibi,ſiue filio
ꝯpetētē,vt in §.ſi pr̃.qui ſtatim ſequitur poſt illū §. ſi de dote.qđ
ēt hic tenet gl.& bn̄,gl.tñ hic non rn̄det,ſed dic ſm Pet. ꝙ actionē
iniuriarū tam competentē ſibi,q̃ filio pater remittere poteſt ꝑꝑ
eius odiū.l.ſi vnus.§.filio. ʃ.de iniūr.vnde ideo nō cauet, quia cau
tio non poſſet remitti,vt ſ.de procur.l.nō cogendū.§.fi. licet pro-
cura.patris bene caueat,ut l.ſi ſine §. fi. rem ratam habe. quia ipſe
non pōt actionem remittere,ſed actionē de dote pater remittere
non pōt in p̄iudicium filię.ut in §.pręcedenti,ideo cauet.

ADDITIONES.

a Præſentia.Adde in propoſito,quod dicit idem Pau.de Ca.in pſi. ſuo.214.
inci. ad primū quæſitum breuiter dicendū videt̄.vbi dicit , ꝙ ſi notarius
dicat in inſtr̄o.Actū pręſentib.talib.quòd ex vi ſermonis importat eos
fuiſſe intelligentes.Et adde qđ d.Signo.de homo.in cōſ.192.dicit , ꝙ ſi
curator ſit præſens actui,qui fit ꝑ minorē,quòd talis pręſentia habet̄ ꝓ
cōſenſu Adde tamē,quòd in teſte neceſſario non arguit intelligentiā,vt
hic,ꝑ Mod.quib.adde Alex.đ Imo,in cōſi.5.col.4.verſ.uidet̄ igitur:in cōſi
73.col.1.in prin.& in cōſi.74.col.2.circa med.in 1.vol.Ale.in coſi.183.
col.3.in 2.vol.& in cōſ.20.in 4.lib.j.col.Fran.Cur.

b Furioſus & abſens.Adde an æqparent̄ mortuo,vide Bal.in l.humanitatis.
in 8.col.C.de impu.& aliis ſubſti. & ꝙ furioſus æquiparet̄ abſenti.Adde
Bal.in l.2.§.furioſus.ff.de iure. codici.Bar.in l.2.§. dari autē.ſ.de proc.&
Bal.in l.furioſum.in fin.C. qui teſta.fac.poſ.Fran.Cur.

LEX III.

1 *In dote communi patris,& filię,quomodo liberetur ſoluens ſpontè ſine cō ſenſu alterius.*

2 *Quando fit ſolutio alteri qui eſt particeps eiuſdem obligationis ,ſi conuer tatur in vtilitatem alterius,ſiue directò,ſiue per obliquum ipſo iure liberatur ab altero,& quid ſi non eſt particeps eiuſdem obligationis.*

3 *Coniuncta perſona licèt poſſit agere,ſine mandato cauendo tamen de rato,non tamen poteſt ſolutionem recipere,etiam ſi de rato uelit cauere.*

4 *Licet aliud ſit exigere,& quid importet iſtud uerbum , & aliud ſit ſolutionem recipere,quia primum fit a coacto,ſecundum a ſponte ſoluente, tamen ille qui habet mandatum ad exigendum,poterit recipere ſolutionem a ſponte ſoluente.*

5 *Adiectus ad ſolutionem recipiendam non poteſt agere.*

Procurator ad agendum non poteſt ſolutionem recipere , quia aliud eſt agere,& aliud exigere.

Habens mandatum ad exigendum,poteſt petere executionem.

6 *Actio de dote eſt communis inter patrem , & filiam , eo modo quo inter plures legatarios coniunctos re tantum,eſt communis actio ex teſtamento pro eadem re.*

7 *In ſingularem ſucceſſorem non tranſit actio directa , licèt poſſit tranſire vtilis per ceſſionem.*

8 *Alter ex duobus reis credendi,qualiter poſſit agere ſine conſenſu alterius cauendo,vt hic,& alteri præiudicare,non ſic pater ſine uoluntate filiæ, uel econuerſo.*

1 NOn ſolum. † In dote,q̄ communis eſt patri,
& filiæ ſolutio ſpontanea facta
vni,ſine conſenſu alterius , non liberat ſoluentem ab
altero,niſi pecunia ſit conuerſa in vtilitatem alterius
directò,vel ꝑ indirectum.h.d.cum l.ſeq.¶In tex.ibi,(nec alterius,)
niſi ſolutio facta fuiſſet patri non exiſtenti turpi perſona,& ſic filia
non hn̄te cām ꝯdicendi,nam ſoluens eſſet liberatus, & licet pr̃ po
ſtea efficeretur pauper,& ſic filiam non poſſet in ſcd̄o matrimo-
nio dotare,non reincideret maritus in obligationem , & ſic eſſet
effecta deterior ꝯdō filiæ,vt dixi.ſ.l.proxi.§.ꝙ ſi in patris.in gl. quę
incipit,morte.Item niſi fuiſſet facta ſolutio ſoli filiæ ex cauſa tamē
a iure permiſſa.vt ʃ.eo l.quamuis.& l.ſi cum dotem.§. j. in fi. quia
pater cogeretur iterum dotare,& ſi effecta eſſet eius conditio de
terior.debet ergo intelligi,qñ ſoluit patri filia contradicente exp̄ſ-
ſe,vel tacite,& habente cām contradicēdi,ſm ea, quæ dicta ſunt.
in §.præcedenti,vel qñ filię,non ex cā a iure ꝑmiſſa. ¶ In gl. ſeq. in
fi.ibi,(doli mali exceptio)dic, ꝙ loquitur de exceptione intentio-
nis.nam ipſo iure liberat̄ a filia,poſtquam in eius vtilitatem dos ſo
luta patri fuit conuerſa.ſicut econuerſo,vt l.præcedenti. in fi. Aliq̄
dicunt ꝯrium,quia in l.præcedenti recta via conuerſa fuit in vtili-
tatem patris.quia filia patri reſtituit.hic per indirectum qa pr̃ non
reſtituit filiæ ſed tradidit pro ea ſecūdo viro, ar.in l.ſi opera.de do-
2 li except.† Doct.tenent contrarium,qa qñ fit ſolutio alteri,qui eſt
particeps eiuſdem obligationis,ſi conuertatur in vtilitatē alterius
ſiue directò,ſiue per obliquum ipſo iure liberat̄ ab altero. ita loq̄
tur hic,& facit l.ſolutum.§.ſolutā.de pignoratitia actio.Sed qñ nō
eſt particeps eiuſdē obli.tūc bene eſt verū, ꝙ diſtinguit̄.an directò
liberet̄ ipſo iure,an ꝑ obliquum,& tunc ꝑ exceptionem , in d. l. ſi
3 opera.† Et alle.iſte text.primo, ꝙ licet coniuncta ꝑſona,[a] poſſit age
a re pro coniuncta a ſine mandato, cauendo tñ de rato. vt l. ſed.&
hæ.in prin.de proc.& l.exigendi.C.eo.titu.nō tñ pōt ſolutionem
b recipere,[b] etiam ſi de rato velit cauere:nam nulla eſt maior coniū
ctio,q̃ inter patrem,& filiam,& tamen hic patet, ꝙ pater non pōt
recipere ſolutionem ſine voluntate filię,etiam de eo , quod cōi-
ter vtrique debet̄:multominus.ſi filiæ tm̄,nec econuerſo. ad hoc
ēt allegat̄.l.2. ʃ.vt leg.no.ca.Ratio eſt in promptu . Nam ideo pōt
coniuncta ꝑſona agere pro coniuncta,quia hoc non poteſt ten-
dere in præiudicium illius,ſi enim obtinebit,ſn̄ia illi ratum habenti
proderit,ſi autem ſit lata ſn̄ia ꝯ eum,ſi nolet ratum habere, nō no
cebit,vt l.3.ver.ſed ſi fortè. ʃ.iud.ſol.ſed ſoluto poſſet alteri præiu-
4 dicare,ſi pecuniam conſumeret.† Allegat̄ etiam iſte tex.in prin. ꝙ
cum aliud ſit exigere,aliud ſolutionem recipere,quia primum fit
a coacto,ſm a ſponte ſoluente,vt hic in gl.prima, ꝙ ille,q̄ hēt man
datum ad exigendum,non poterit recipere ſolutionē a ſponte ſol
uente,& hoc vr̃ tenuiſſe.Spe in ti.de proc.ꝯrium tñ cōiter tenent
Doc.per legem non abſtulit.C.de noua.& ſol.l.induitū, qa a dn̄o
cenſet̄ hr̄e mandatū.ſ.vt agat,& ſn̄iam obtineat,& ēt,vt executio-
nem

ADDITIONES.

a Coniuncta perſona.Adde gl.& ibi Bar.in l.ſi qs apud.in §.j.ff.iudi. ſolui. &
intellige hoc uerū,niſi in requirentib.ſpeciale mandatum.l. qui hominē.
§.ſi generi.inf.de ſolu.tenet Bal.in l.1.C.quib.res iud.nō nocet Cy.& Do
cto.in l.exigendi.C.de proc.ita p̄ceptor meus d.Soc.in conſi.120.colu.2.
poſtremo.in conſi.231.col.2.ver.circa ſecundam, & col. ſeq.uer. poſtre-
mo.& in conſi.254.col.2.ver.2.ratio.Fran.Cur.

b Solutionem recipere.Adde tex.& ibi Do.in l.q̄ aliena §.quanquā.inf.e.ti.
gl.& Bar.in l.vero ꝓcuratori.ʃ.de ſol.Bal.in l.filius.C.de pac.& in l.tutor.
in fi.C.de neg.geſt.& ꝑ Alex.de Imo.in ꝯſi.37.col.1.in 4.vol.Fran.Cur.

nem fieri faciat,qa hoc importat verbum exigere,& ſi dedi man-
datum ad recipiendum a coactè ſoluente, cenſeor eadē rōne de
diſſe a ſponte ſoluente,de hoc vide p Bar.in l.de hoc iure.de ſolu.
5 & e.ti.l.ſi quis ſeruo.†In gl.ibi{non tñ eſt ita,)ſed quare,nō reſpō-
deo,quia adiectus ad ſolutionem venit nomine ſtipulantis, & ad
eius vtilitatem, & ex eius tacito mandato. eatenus ergo poteſt,
quatenus mandatū hēt.ſed ipſe hēt mandatum ad recipiendum,
ſolutionem,non aūt ad agendum,meritò pōt primū, & non ſm
ſicut econuerſo,procurator conſtitutus ad agendum pōt agere,
qa ad hoc hēt mandatum,ſed non pōt ſolutionē recipere, qm̄ ad
hoc mandatum non hēt,vt l.hoc iure.). de ſol. & ſtatim ſequitur
in gl.& ille,q hřt mandatum ad vtrunque,puta,ad exigēdum,poſ-
ſet vtrunque facere,ſed in patre,& filia non eſt ita,qa quilibet eo-
rum venit iure ſuo,& ex actione ſibi competente, non rōne man
dati,quòd habeat ab altero,tñ ne alteri fiat p̄iudicium,non pōt al-
ter agere ſine altero,& eadem ratio vertitur in recipienda ſolutio
ne,& iſta eſt ratio huius l.quod ſequiť.in gl.& eꝫ exigit, exponit.i.
agit.& ita loquiť lex,quàm gl.allegat,alias malè loquereť gl. Aliud.
n.eſt agere,aliud exigere,qui.n.hēt mandatum ad primum,pōt p-
uenire vſque ad ſñiam,ſed non pōt petere eius executionē. vt l. ſi
proc meus.de proc.ſed qui hēt mandatum ad exigendū pōt exe-
cutionem petere.¶In gl.ſeq.in prin.ibi dic,(quę.i.cuius actio,)iſta
expoſitio non eſt neceſſaria per id,qđ dixi.ſ.l.prox.§.ꝙ ſi in patris.
in gl.2.quæ incipit,id eſt actio de dote,vbi glo. ſenſit eandem op-
poſitionem,quàm hic.¶In gl.ibi, (pr̄ exercet ſuam partem filiæ)
ex hoc apparet,ꝙ iſta non eſt bona ſimilitudo,quia qñ plures sũt
hæredes vnius creditoris,inter quos actio eſt diuiſa, nullus corū
pōt deducere in iudicium,niſi partem ſuam,præterea non eſt ve-
rum,ꝙ ſit cōis pro diuiſo,immo cuilibet eorum competit inſoli-
dum,alias ſequereť,ꝙ qñ fit conſolidatio in pſonam alterius,dimi
dia,q̄ erat apud vnum,tranſiret de pſona illius in alterum', quod
eſſe non dēt,vt). ſequiť in gl.j.ver.(ſm hoc.)¶In glo. ibi. {vt duo-
bus reis ſtipulandi}ſed nec iſta eſt bona,qa in duob.reis ſtipulandi
duę ſunt obligationes,& duæ actiones in pſona cuiuslibet de per
ſe,vt l.ea.in fin.infra de duob.reis,& not.eodē tit.l.3.p gloſſ.in fin.
ſed hic eſt vna tñ obligatio,& actio,vt dicit glo.ſ.l.prox.§.itē ſi vo
luntate.ſup ver. amiſſam. añ finem. dñt ergo Doc. ꝙ eſt cōis eo
mō,quo eſt cōis actio inter plures hæredes illius,q ſtipulatus eſſet
ſeruitutē indiuiduā,nā trāſmittit actionē pſonalem ad quemlibet
hæredē inſolidū,& tñ non eſt,niſi vnica,vt l.2.).de verb. obli. Sed
difficile eſt ꝯſiderare,qūo pōt hoc contingere in actione de dote,
q̄ cōpetit pro re diuidua.Nam ratione īdiuiduitatis hoc tolerať,ꝙ
vna,& eadē actio poſſit eſſe penes plures inſolidū, ſed qñ cōpetit
6 pro re diuidua,difficile eſt ſuſtinere †Vnde poſſet dici,ꝙ actio de
dote eſt cōis eo mō,quo inter plures legatarios coniunctos re-
tm̄ eſt cōis actio ex teſtō pro eadē re.Nam attenta voluntate te-
ſtatoris qlibet hēt rem inſolidum,& ſic actionē inſolidū,ſed faciūt
ſibi partes p concurſum,& altero iſtorum repudiante, alter hēt
totū p ius non decreſcendi,vt C.de caducis tollendis.§.ſinaūt diſ-
iunctim.& ita hic,& iſta erit conſolidatio,q̄ fit de vno in alterum,
qa mortuo patre,vel emancipata filia,ius,quod habebat pater,nō
tranſit ad filiam,ſed extinguitur,nec tranſmittiť ad hæredes,& ius
filię incipit aſſumere vigorem,tanq̄ nō impeditum ex iure patris,
& hoc eſt,quod ſtatim gl.voluit,ꝙ non ambulet actio de pſona
vnius in alteram.Nam hoc non reperiť,niſi in pſona vľis ſucceſſo
ris,vt in l.adhuc.§.ſi opera.de vſufructu legato.In ſingularem aūt
non tranſit actio directa,licèt poſſit tranſire vtilis per ceſſionem.
7 l.quis ergo caſus.de pecu.¶†In gloſſ.ibi, (ſed ſm hoc quare cauet
de rato,)q.d.ꝙ ille cauet de rato,q agit noīe alterius, & actione ꝯ-
petente alteri,ſed pr̄ agit noīe ſuo,& actione ſibi competente,ſed
certè ēt talis reperiť interdū cauere de rato,ut l. non ſolum. §.j. de
procur.Sed tenēdo,ꝙ ſit cōis eo mō,quo inter duos reos ſtipulā
di,vr̄ ꝯrium,qa alter ipſorum,cū agit,non teneť cauere de ratiha-
bitione alterius,vt).ſequiť.in gl.q̄ eſt no.& ſingu.fortè vix reperiť
alibi,& Doct.ipſam allegant in materia duorum reorum.dicit tñ
Bar.ꝙ bñ teneť cauere de defendendo aduerſus alterum,ut eſt ca
ſus no.in l.fideicommiſſa.§.plerunque de leg. 3. Solue ergo, vt in
gl.quia alter ex duob.reis credendi poteſt agere ſine conſenſu al-
terius,& præoccupare ſibi debitum,& illi pręiudicare,vt l. 2. in fi.
de duob.reis.non ſic pater ſine voluntate filiæ, vel ecōuerſo,per
rationes de quib.no.in §.quod ſi in patris.& fauore dotis, ne con
ſummatur,& mulier remaneat indotata,ex quib.patet,ꝙ ſimilitu
do,quam facit glo. non eſt bona, de pluribus reis credendi, quia
multę ſunt diuerſitates.

LEX V.

1 *Diuiſio materiæ præſentis legis,& eius caſus.*
2 *Non ſufficit fuiſſe contractum matrimonium,& incēpiſſe ſuſtinere onera,& dotem fuiſſe promiſſum,ad hoc,ut maritus lucretur fructus, niſi etiam dos ſit tradita,uel fundus factus ſit dotalis,& ex tunc computatur annus,& quid ſi mulier,fuit in mora tradendi,& nu.4.& 7.*
3 *Non dicitur prædium dotale,nec transfertur dominium anteq̄ ſit traditū etiam ſi mulier omnia bona in dotem dederit.*
Ex ſocietate omnium bonorum transfertur dominiū ſine traditione.
4 *Ex titulo inter viuos regulariter non transfertur dominiū ſine traditione*
5 *Maritus,ꝙ pro illa rata temporis lucretur fructus, qua fundus durat dotalis,non qua ſuſtinuit onera matrimonij,& qualiter fiat iſta diuiſio fructuum.*
6 *Fructus percepti ex fundo tradito antequam matrimonium ſit contractū non pertinent ad virum,ſed augent dotem.*
7 *Si in fundo percipiuntur fructus vno tantum menſe anni,illi fructus non dicuntur fructus illius tantū menſis,ſed totius anni,quo fundus colitur.*
8 *Actio competens marito pro dote danda eſt bonæfidei,ſicut illa,quæ cōpetit mulieri pro reſtituenda,& ſic facit venire fructus a tempore moræ.*
9 *Quid ſi competat cōtra extraneū,vel competat extraneo,qui dedit dotē.*
10 *Mora irregularis,quæ contrahitur re ipſa,ex eo,quia impletur cōtractus ex altera parte,facit moroſum teneri de fructib.perceptis, nō autē de nō perceptis,etiam ſi percipi potuerunt, exceptis duob.caſib.ſecus in vera mora,quæ contrahitur per interpellationem veram,quia facit teneri de perceptis,& percipiendis.*
11 *Si mulier percipit fructus non eſt in mora,ſi obtulit fundū marito, & ille recuſauit recipere,& ſi fuiſſet eam purgaſſet:, & quid ſi non obtulit,& maritus ſubſtineat onera,& quid in extraneo,qui promiſit dotem.*
12 *Contractus innominatus aliquando habet ſimilitudinem cum nominato, & tunc facit uenire uſuras,ſicut ueniunt in illo.*
13 *Fructus dotis ſi multum valent,& maritus parum expedit, lucratur omnes fructus,& quid ſi matrimonium verè non interueniſſet, & quid ſi uir fecit impenſas non neceſſarias,an eas deducet de fructibus.*
14 *Matrimonium contractum cum puella impubere per uerba de præſenti,reſoluitur in uerba de futuro,niſi ſecuta ſit copula carnalis.*
15 *Quæ dicuntur in uiro,& uxore,non habent locum in ſponſo, & ſponſa.*
Statutum,quòd uir lucretur dotem vxoris præmortuæ, nō habet locum in ſponſa,licèt dotem tradiderit,niſi ſit deſponſata per uerba de præſenti, quia tunc uerè eſt uxor.
16 *Statutum,quòd filia fœmina nupta non ſuccedat exiſtente maſculo,nō habet locum in deſponſata per uerba de futuro:ſecus ſi ſtatutum diceret,ꝙ filia dotata non ſuccedat cum maſculo.*

1 DE diuiſione.†Hic incipit tractare de diui-
ſione fructuum vltimi anni,
quo mr̄imonium ſoluiť.Nā pro rata tpis, qua dura-
uit mr̄imonium ptinent ad virum,pro alia ad vxorē,
& eodem modo ſi mr̄imonium durauit minus anno.vt).eo.l.fru
ctus.& l.diuortio.& vtroq mō pōt poni caſus,ſm gl.j. & tractat
de iſta mā,vſque ad legem,ſi ab hoſtib.Et eſt ſecunda principalis
a mā huius tituli difficilis,& h.d.Vltimus annus incipit [a] a die tradi-
tionis fundi dotalis,ſi mr̄imonium p̄ceſſit:ſed ſi p̄ceſſit traditio, in
cipit a die mr̄imonij ꝯcti.h.d.cum l.ſeq.Et pone caſum, ꝙ mulier
nupſit in calendis Ianuarij,& tradidit poſtea fundum in dotem in
calendis Iunij,& ma.durauit x. ann. & poſtea in xj. ann. ſolutum
eſt in cal.Iulij,ſi iſte xj.ann.incipiat in cal.Ianuarij,in quib. mr̄imo-
nium fuit ꝯctum,reperiunť tranſiuiſſe de iſto xj.ſex menſes. & ſic
de fructib.recollectis in menſe Iunij maritus habebit dimidiam,&
alteram dimidiam reſtituet vxori,an ita erit?& rñdetur,ꝙ non,qa
poſtquam nuptiæ prçceſſerunt,non incæpit fundus eſſe dotalis a
tpe,quo fuit traditus,qa tunc tranſiuit dñium in maritum, & ex
tunc incępit lucrari fructus eius,quia non lucrať, niſi de fundo do
tali.debet ergo haberi conſideratio ad tp̄s,quo fundus fuit tradi-
tus,ſed ſi traditus fuit in calen.Iunij,& poſtea fuit ſolutū in cal.Iu-
nij,vñ ſi incipiat annus in cal.Iunij,quib.fuit traditus,non reperitur
tranſiuiſſe de hoc xj.anno,niſi vnus menſis,ergo pro vno tm̄ mē
ſe,& ſic p xij.parte anni lucrabiť vir & xj.part.alias reſtituet vxo-
ri,qđ eſt mirabile,licèt ſuſtinuerit onera p ſex menſes a cal. Ianua-
rij,vſq; ad cal.Iunij ſed hoc ꝯtingit,qa ſi nō fuiſſet traditus, nullos
fructus fuiſſet lucratus,vñ nō lucrať,niſi p rata tpis, quo durauit
fundus dotalis,& hoc nō eſt,niſi p mēſem,ſed ſi traditus fuiſſet añ
mr̄imonium ꝯctum,tunc ſtatim ꝯcto mr̄imonio incępiſſet eſſe
dotalis & lucrari fructus eius,& non añ,qa prius nō eſt dotalis,&
fructus inde pcepti augent dotem,iō inſpicereť tp̄s,quo mr̄imo-
niū fuit ꝯctum,vt ex tūc incipiat iſte xj.an.lucreť ergo tunc dimi-
diā,ſi fuit ꝯctū in cal.Ianuarij,& ſolutū eſt in cal.Iulij.h.d.cū l.ſequ
Eodē mō fienda eſſet computatio ſi duraſſet minus anno, qa fui-
ſet ꝯctum in cal.Ianuarii.ſolutū in cal.Iulii. pximè ſequentib. vt inſ
2.lect.gl.In textu.ibi:(traditi mariti fundi.)ſupple,an in die dotis cō
ſtitutæ i.promiſſæ:vt).ſequiť.in tex.an a die,quo incipit ſuſtinere
onera matrimonii,vt habetur in glo.ſi enim omnia iſta eodem tē
pore interueniſſent,non eſſet dubium,ꝙ tunc fieret computatio,
ſed quia diuerſis temporibus poſſunt interuenire,remanet dubiū
ex quo

ADDITIO.

a Vltimus annus incipit.Adde a quo tempore incipit currere annus,vide p Hoſt.in ſum tit.de reſcr.in §.quòd cui præiudicet.ver.ſed a quo tēpore.

ex quo tempore computetur annus,& iſtud deducitur in hac l.
2 no.& ſingulari, ꝙ ex die, quo omnia interuenerunt; †vnde non
a ſufficit fuiſſe contractum matrimonium,& incepiſſe ſuſtinere o-
nera,& dotem fuiſſe ꝓmiſſam,ad hoc,vt fructus lucret̄ maritus,
niſi ēt dos ſit tradita:vt hr̄ hic in gl.j.& probātur in iſto tex.igitur.
in præcedentibus ſupradictis,ſicut incipit lucrari ex die traditionis
ita ex tunc computat̄ annus,vt catenus lucraretur, quatenus ex
tunc tranſiuit ſine tempore,licèt plus ſuſtinuerit onera matrimo-
nij,vt in caſu,quem poſui in textu circa fin.ibi;(tradita poſſeſſio
eſt.)ſupple,vel muliere exiſtente in mora tradendi.vt in glo. fin.nā
ex tunc hr̄ pro tradita ad damnum mulieris moroſæ, vt teneatur
3 ad fructus ꝑceptos,ac ſi maritus percepiſſet.†& not.hic.ꝙ non dr̄
prędium dotale, antequam ſit traditum:quia nec prius eſt ipſius
mariti.quod eſt verum,etiam ſi mulier omnia bona in dotem de
derit.vt not.glo.ſingularis,quæ ad hoc ſemper alleg.in l.j.ī.pro do
te.ſuper ver.vniuerſo.Nec obſt.l.j.s̈.ꝓ ſocio.vbi ex ſocietate om-
nium bonorum,transfertur dominium ſine traditione;quia ſpe-
4 ciale eſt in contractu ſocietatis omnium bonorum.†Regulariter
autem ex titulo inter viuos,ſiue ſit ſuper re ſingulari, ſiue ſuper
vniuerſitate omnium bonorum,non transfertur dominium ſi-
nę traditione,ſm̄ illam glo.notabilem.Item nota, ꝙ maritus non
lucratur fructus.antequam fundus efficiatur dotalis, quia nō eſt
dominus fundi,ergo nec fructuum, ſiue cohęreant fundo, ſiue
percepti per vxorem:non ergo poteſt lucrari,ſi non efficitur do-
5 minus.†Tertio not.ꝙ pro illa rata temporis lucratur,quia fundus
durauit dotalis,non quia ſuſtinuit onera matrimonij,nam ponen
do caſum,vt s̈.dixi,ſi matrimonium fuit contractum.in cal.Ianua
rij,& fundus traditur in calen.Iunij, & meſſes fuerunt per virum
ꝑceptę,licet ipſe ſit effectus dn̄s meſſium,qa perceptę ſunt de fun
do ſuo,nō tn̄ retinet,niſi pro xij.parte, ſi matrimonium ſolnat̄ in
cal.Iunij.qa fundus nō fuit dotalis,niſi per menſem,licèt ſuſtinue
rit onera per ſex menſes iſta vr̄ vna magna iniqtas,& vix ſcio hāc
legem ab iniquitate defenſare.licet enim ſatis ſit rationabile, ꝙ nō
lucretur antequam tradatur fundus,ꝑ rationem quā.s̈.dixi, poſt-
quam tamen eſt traditus,& fructus per maritum ſunt recollecti,
& effectus eſt dominus omnium,per id,quod s̈.dixi,quæ æquitas
eſt iſta,ꝙ non retineat,niſi pro rata,ita fundus fuit dotalis? nulla.n.
abſurditas videretur reſultare,ſi dicamus,ꝙ retineat dimidiam, ſi-
cut pro dimidia anni ſuſtinuit onera. ſortifico hoc.ponamus, ꝙ
matrimonium non fuit ſolutum in cal.Iunij.ſed durauit per inte-
grum annum,& ſolutum eſt in cal.Ianuarij, fundus tn̄ non fuit
dotalis,niſi per vj.menſes a calen.Iunij,vſque ad cal.Ianuarij dice-
mus ne,ꝙ maritus non lucretur,niſi dimidiam, quia pro dimidia
anni durauit dotalis?nam potius vr̄,ꝙ integros lucretur cum in-
tegro anno matrimonium durauerit,per id,quod hr̄.ī.eo.l.diuor
tio.§.interdum.ver.interdum retinebit. vbi habetur, quòd mari-
tus integros fructus retinet, quādo integris annis matrimonium
durauit,& quod hic hr̄ in glo l.poſt principium,ibi dum dicit, (&
hoc vſque ad vltimum annum matrimonij,) & ſi contrarium di
catur,ſequeretur adhuc maior abſurditas. pone matrimonium
contractum in cal.Iul j,& dotem promiſſam, & ex tunc maritus
incepit ſuſtinere onera,poſtea in cal. Iunij ſequentis traditus fuit
fundus,poſtea in cal.Iulij ſolutum eſt matrimonium, & ſic dura-
uit integro anno,per integrum annum ſuſtinuit maritus onera,
fundus tamen non fuit dotalis,niſi vltimo menſe anni,non lucra-
bitur ſecundum hoc niſi xij.partem fructuum, quod vr̄ contra
omnem rationem,& æquitatem naturalem. nec reperi aliquem
de Docto.antiquis,uel modernis,q mihi declarauit,& adhuc ſum
dubius,tamen iſte tex.cum gl.ita vult,& oportet nos ſuſtinere in
uitis dentibus.vnde dic,vt dicam ſuper 2.gl.magna.In gl. j. ibi,(eſt
autem.)iſte ver.vſque ad verſi. qui vltimis. non.fuit de gl.iſta, ſed
fuit additus:nam repetit idem quod s̈.dixerat,licèt per alia uerba,
& fuit Azo.ad literam,vt refert glo.in l.dotis fructus.in fi. s̈.de iu-
re dotium.continua ergo cum eo,quod ſtatim s̈. dixerat in §.in
domum,&c.ver.qui vltimis annis,&c.qui ſtatim ſequitur,& vide
etiam hic bonam gloſſ.& pleniorem,quam ibi notat Cy.C.de rei
vxor.actio.§.cumque In alia glo.magna,quæ incipit,(nuptijs.) re-
cita iſtam gl.per duas opinio.quarum vna ponitur in prin.vſque ibi,
(præterea,)alia ante finem,ibi(ſed vr̄.)& ꝑ duas opiniones, quarū
vna colligitur in ver.præterea.& concernit.l.ſeq. alia in ver. (impu
tari enim.& concernit iſtam legem.Oppone ergo contra hanc le
gem de l.ſeq.quia hic inſpicitur tempus traditionis, non matrimo
nij contracti,ſed in l.ſeq.econuerſo tempus matrimonij, & non
traditionis.Sol.diuerſitas caſuum tollit contrarium. Nam hic pri-
mo fuit contractum matrimonium,& poſtea ſecuta eſt traditio,
6 ibi ecōuerſo.†Et ideo fructus percepti ex fundo tradito, antequā
matrimonium eſſet ꝯctum,non ꝑtinet ad virum in totum, vel ꝓ
parte,ſed augent dotem,& veniunt integraliter reſtituēdi vxori.
Cum igitur nō ſint diuidendi,nō eſt tractandū de ipſis, ſed illi qui
percipiunt̄ poſt ꝯctū mr̄imoniū,veniunt diuidendi,ſi ꝑcepti ſūt
intra annū nō integrū,iō ꝯſiderat̄ tp̄s mr̄imonii.In gl.ibi. (p̄terea.)
gl.hic voluit q̄rere an lucret̄ fructus ex p̄dio tradito, an̄ ꝯctū mr̄i-
moniū, & rn̄det, ꝙ nō qa nō eſt p̄dium dotale, lʒ ſit quaſi dotale,
ſupple ad glo. ꝙ maritus nō lucrat̄,niſi fructus dotis,vt l.dotis fru
ctus.in prin.de iur.do.& l.pro onerib.C.eo.nō autem dn̄t iura,ꝙ
lucret̄ fructus prędij deſtinati ad dotem,quale eſt iſtud,dos. n.nō
eſt in eſſe producta,quouſque p̄dium dotale ſit effectū, ergo nō
eſt tractandū de lucro fructuū.In gl.ibi.(Imputari enim debet.)gl.
hic voluit q̄rere de rōne huius l.quare ponendo caſum, vt poſuit
maritus,poſtq̄ ꝯctum eſt mr̄imonium,& ſuſtinet onera,nō lucra
tur fructus p̄dij ꝓmiſſi in dotem,anteq̄ ſibi tradat̄,& rn̄det,quòd
hoc ꝯtingit ꝑꝑ eius negligentiā,q̄ pōt ſibi imputari ꝑ vxorē, qua-
re non petiit ſibi tradi,ſed rō nō vr bona,qa nō vr̄, ꝙ vxor poſſit
imputare negligentiā viro,de qua ipſa lucrū ſentit, vt l. in fundo,
poſt principiū s̈. de iure dotiū. Sol. pōt dici,ꝙ immo poſſit: qa ex
quo vir non petit,ipſa non habebat neceſſe tradere,cum regulari
ter debitor habebat neceſſe tradere,anteq̄ ab eo petat̄.l.ſi dotē cū
petiero. de verb. obl.& ſic ipſa mulier ſuſtinuit onus culturæ,&
maritus illud onus recuſaſſe vr̄,iō nec commòdo gaudeat pro il-
b lo tꝑe,& in hoc pōt fundari tantus rigor.[b] quantus eſt hic,ꝯ ęqui
tatē de qua s̈.dixi.qd̄ ēt oſtendo in ſimili,ponamus, ꝙ fuiſſet ꝓmiſ
ſus fundus,ex quo dietim ꝑciperet̄ cōmodū,puta,domus, marit⁹
neglexit petere ꝑ 6.menſes,poſtea petiit, & habuit, deinde lapſo
menſe a die,quo habuit,ſolutū eſt mr̄imoniū,ꝯſtat ꝙ iſte maritus
nō gaudet,niſi illa ꝯmoditate,q̄ habuit intra menſem, poſtq̄ do-
mū recepit,nec pōt ꝯqueri,ꝙ nō habeat ꝓ illo tꝑe, cū ſuſtinuerit
onera matri.ſed habuit ipſa vxor,& ſic non uenit diuidendū cum
marito.vt ī.eo.l.diuortio.§.itē ſi meſſes.uer.item ſi meſſes. & ver.
7 itē apparet.†Igitur eodem ergo mō in fundo, ex quo ꝑcipiuntur
fructus vno tm̄ menſe anni,puta meſſes.nā illi fructus nō dn̄r fru
ctus illius tm̄ menſis,ſed totius anni,quo fundus colit̄,vt ī. eo.l.di
uortio.§.nō ſolū.hic igit̄ maritus non hēt ius q̄relæ ſi nō lucrat̄ ꝓ
menſib.p̄teritis quib.nō fuit negligens,ſicut non hr̄et,ſi non lucra
ret̄ cōmodū domus,nec video ꝑ aliū modū poſſe melius declara
ri hūc articulū.In gl.ibi,(cū actio ſit bon.fid.) Collige ex iſta glo.
duo notabilia.Primo litationē ad iſtū tex.dū dr̄,ꝙ inſpicit̄ tp̄s,quo
fundus fuit traditus,qa hoc dēt reſtringi,& lītari, qn̄ mulier non
fuit in mora tradēdi.aliàs inſpiceret̄ tp̄s morę,& eſt magna limita-
8 tio.†Secundo,ꝙ actio ꝯpetens marito pro dote danda,eſt bo. fi.ſi
cut illa,q̄ cōpetit mulieri pro reſtituenda,& iō facit venire fruct⁹
a tꝑe moræ.vt in l.videamus.§.ex cā.de vſu.ſicut & vſuras. l.mo-
ra.s̈.de vſu.Si aūt eſſet ſtricti iuris,nō faceret venire fructus a tꝑe
moræ,ſed a tꝑe litis ꝯteſtat.vt l.cū fundus.in prin.ſi cer.pet. & hoc
volunt dicere gl.Iac.de Are.tenuit,ꝙ illa,q̄ cōpetit marito, nō ſit
bo.fid.ſed ſolū illa,q̄ mulieri,qa illa ſubrogat̄ loco actionis rei vxo
riæ,q̄ olim erat bo.fi.& illa nō cōpetebat,niſi mulieri,illa vero,q̄ ꝯ
petit viro,ſubrogat̄ loco alterius actionis ex ſtipulatu,de quo olī.
& illa nō erat bon.fid.Pet.Cy.& Bar.tenēt opi.huius gl.ꝑ §.fuerat.
Inſti.de actio.licèt Iac.alleget pro ſe,ſed facit ꝯ,quia ibi indiſtincte
dicit de actione ex ſtipulatu introducta per Iuſtinianum, quæ eſt
bon.fid.& illa competit tam viro,q̄ vxori.Item quia eſſet abſurdū
ꝙ ex vna parte actio eſſet bon.fid.ex altera ſtricti iuris ſm̄ Bar.& ſi
iſtā rōnem attendimus,vr̄ ꝙ tūc ſit bo.fid.qn̄ cōpetit ꝯ mulierē,
9 q̄ dotem promiſit,cùm illa,q̄ cōpetit mulieri,ſit bonæ fid. † Si ve-
ro cōpeteret ꝯ extraneum, vr̄ ꝙ ſit ſtricti iuris, quia competens
extraneo,q dedit dotem,& fuit ſtipulatus,eſt ſtricti iuris, vt not.s̈.
eod.l.2.in prin.& vr̄ probari ſubtiliter colligendo in l. fi. §. p̄terea.
C.de iure dotiū.vbi extraneus ꝯſtituit̄ in mora,quo ad actiones,
vel ꝑ lit.conteſt.vt ibi colligit̄ ante finē cū de ꝯteſta.facit mentionē
vel ꝑ lapſum biennii,qui ſuccedat loco conteſtationis ſi conteſta
tio non eſt facta,quod eſt ſingulare,ſed ſi eſſet bonæ fid. conteſta
tio non eſſet neceſſaria,ſed ſufficeret interpellatio,& lapſus bien-
nij operatur id,quod operatur interpellatio,& tamen ibi dicitur,
ꝙ operatur id,quod operatur conteſtatio,& ſic dat intelligere, ꝙ
ſit ſtricti iuris in quib.cōteſtatio eſt neceſſaria,vt faciat venire fru-
ctus,vt dicit.l.cum fundus.tene menti, quia malè tanguntur per
10 Doct.iſta.†In glo.ibi,(ſed videtur.)glo.hic opponit, ꝙ non ſit im-
putandum viro,quare non petijt,poſtquam ſuſtinuit onera ma-
trimonii ſed potius vxori,quare non tradidit,quia cū uir impleat
ſibi contractum ex parte ſua,vxor conſtituitur in mora re ipſa, vt
teneatur ad fructus,abſque alia interpellatione, ſicut venditor ſo-
luto

ADDITIONES.

a Sed nec requiritur etiā,quòd cōſummatū ſit,vt dotis fructus lucret̄ ꝑce
ptos,ſi modo iam onera ſubierit,vt habetur per gl.in l.2.C.de iure dotiū,
& in l.dotis fructus.§.1.ff.eo.tit.de iu.do.& in l.ſi uero āte.infra hoc tit.
vbi per Bar.Bal.& Imo.abunde,quod adeo verū eſt,vt etiā eo tēpore,qd̄
hic dicitur,locum habeat,quo vxor puella fuit,ſi æquitatē ſpectes,non
rigorem l.pen.§.fi.ff.quod fal tut.& ibi Bal.cui adde Spe.in tit.de do.īter
vir.& vx.ver.qd ſi mulier.& ibidē Bal.in add.ver.de æquitate.Bart.in d.l.ſi
vero ante.cui addes eundem Bal.in l.Deo nobis.in 3.col.ver.modo iuxta
hoc.C.de epiſc.& cler.& plenè ꝑ Pan.in c.tertio loco.in 2.col.de præ-
ſumpt.
b Tantus rigor.Adde quod æquitas præfert̄ rigori.vt in l.quod ſi Epheſi.ff.
de eo,quod cer.lo.& Cy.in l.j.in fi.C.de leg.& in c.fi.de trāſactio.

luto ſibi pretio, vel econuerſo emptor tradita re vendita: vt l. cura
bât. C. de actio. empt. Et reſpondet duob. modi. i. ꝙ iſtud procede-
ret, ſi mulier percepiſſet fructus, ſed pōt poni, ꝙ non ꝑcepit. vult
dicere glo. ſubtiliter, & tene menti, ꝙ iſta mora irregularis, q̄ con-
trahitur re ipſa, ex eo, quia contractus impletur ex altera parte, &
facit moroſum teneri de fructibus ꝑceptis, non aūt de non ꝑce-
ptis, ēt ſi ꝑcipi potuerunt: ſecus in vera mora, q̄ contrahitur per in
terpellationem veram, quia facit teneri de perceptis, & percipien-
dis. l. apud Iulia. §. j. & pro iſta glo. & iſto intellectu bñ facit glo. q̄ ē
in l. ſed & ſi reipu. §. j. ſ. de vſu. q̄ uult, ꝙ mora, q̄ contrahitur re ipſa
in quibuſdam caſibus ibi not. per glo. dr̄ irregularis, & non facit
quem teneri de vſuris, q̄a non ſunt perceptæ per moroſum niſi in
vno caſu: & adde alium in illo §. præterea. l. fin. C. de iure dotium.
11 †vel pone, ꝙ mulier percepit fructus: tamen quia obtulit fundum
marito, & ille recuſauit recipere, non eſt mulier in mora: immo ſi
fuiſſet, eam purgaſſet. Si autem non obtuliſſet, gl. fatetur de plano,
ꝙ fuit in mora: eo ipſo, ꝙ maritus ſuſtinuiſſet onera matrimo. &
tenetur ad fructus perceptos, etiam ante traditionem, & non ha-
beret locum iſte text. qđ eſt ſingulare. Quidam verò impugnant
dicentes, ꝙ non cōſtituitur in mora mulier ꝑꝑ hoc ſolum, ꝙ ma-
ritus ſuſtineat onera matrimonij, niſi interueniat interpellatio vel
conteſtatio, vel lapſus biennij, per illam l. fi. §. pręterea. Dyn. cuius
dictum Bart. ſibi appropriat, & de ipſo non faciat mentionem, di
cit, ꝙ ille §. loquitur in extraneo, qui promiſit dotem pro muliere,
& in illo fatet̄ id, quod iſti dicunt, quia maritus ſuſtinendo onera,
non implet illi extraneo aliquem contractum, ſed implet mulieri,
quæ de hoc ſentit commodum: ideo non conſtituitur in mora,
niſi per conteſtationem, uel lapſum biennii, nec de interpellatio-
ne ibi aliq. dicitur, quod pondera. & iſtud idem ſequitur hic Bar.
mulier verò benè conſtituitur in mora. Quidam Moderni tenēt
contrarium, quia ille §. loquitur generaliter, ſed certè glo. ibi ſuper
uerſ. ſi quis. exponit. ſ. extraneus. Item dicunt, ꝙ allegatio de l. cura
bit. nihil facit ad propoſitum, quia ibi loquit̄, quando vnicus eſt ꝯ-
tractus ex vtraque parte. hic ſunt duo. ſ. contract. matrimonii, &
iſte eſt celebratus cum uxore, & contractus dotis, etiam ſi ſit cele
bratus cum eadē, tamen eſt diuerſus, ideo licèt impleat̄ vnus, non
conſtituitur in mora in altero. Sed certè, licèt ſint duo, tamen ha-
bita relatione unius ad alterum reſultat vnus contractus innomi-
natus. contraxi tecum matrimo. vt mihi des dotem, ſi ergo im-
pleo ex parte mea, conſtituo te in moram ſaltem in hoc contra-
12 ctu innominato, qui eſt vnicus. †Et ſi dicatur, contractus innomi
natus eſt ſtricti iuris, & non facit venire fructus ex ſola mora, ſed
requiritur litis conteſta. Reſpondeo, verum eſt, regulariter tamē
a aliquando cōtractus innominatus habet ſimilitudinem cum no
minato, & facit uenire vſuras, ſicut veniunt in illo, vt eſt text. cum
glo. in l. Titius. ſ. de præſcript. verb. ſed hic iſte contractus innomi-
natus componitur ex duobus nominatis, & bonæ fidei, & iure-
gen. ſ. mat. & do. vt l. eas. de capi. dim. & ideo reputatur bonæ fidei
ꝑꝑ mixturam, ſicut in ſimilib. in l. Ariſto. de do. iuncta. d. l. fi. cum
ſua glo. de pręſcrip. ver. & iſto modo ſaluo iſtam gloſſ. quæ com-
muniter tenetur, & eſt notabilis. In glo. ſeq. in fi. ibi: (hæc ęq̄tas ſer-
uatur Bono.) quaſi diceret de rigore iuris non lucretur, q̄a quan
do plura requirunt̄ ad aliquid, ſi vnum deficiat, illud nō cōſequit̄,
l. cum hi. §. ſi prætor. ſ. de tranſac. & l. Fulcinius. §. cum hoc. aliquan
tulum poſt prin. l. & ibi not. per gl. ĩ. quib. ex cau. in poſſ. eat̄. & no.
13 in l. non aliter. ſ. de adoptio. †Sed ad hoc, vt maritus lucretur fru-
ctus dotis, requiruntur tria. ſ. ꝙ matrimonium ſit contractum, &
ꝙ ſubeat onera, & ꝙ dos ſit tradita, vt not. in l. præcedenti, in glo.
& in l. dotis fructus. de iure dotium. C. hic autem deficit primum,
licèt adſit ſm, & tertium, ergo &c. de ęquitate tamen dicit Azo.
ipſum lucrari ꝑꝑ onera, quę ſuſtinuit, ſed certè nec de æquitate,
videtur hoc verum. Quid enim ſi fructus multum valent, & tñ
parum expendit, non vr̄ æquum, ꝙ lucretur omnes, ac ſi matri.
uerè interueniſſet, ſed ſolum quatenus expendit, per legem inſu-
lam. §. j. ĩ. e. vbi de hoc ſatis bñ colligit̄, potiſſimè ſi puella, uel eius
tutor dederunt dotem, qui non potuerunt ſibi præiudicare, ideo
dando fructus vltra quàm maritus ſubierat expenſas. Dic ergo, ꝙ
ſi dicta puella erat proxima pubertati, & malitia ſuppleat ætatem,
argumento. l. ſi alterius. C. ſi mi. ſema. dixerit. quia citius pubeſcit
vna, quàm altera, & forma, & ſecuta ē copula carnalis, effecta eſt
verè vxor, licèt non habeat ætatem perfectam, vt patet in c. j. de
deſpon. impube. lib. 6. & iō tūc etiam de rigore lucraretur omnes
fructus, etiam ſi tranſcenderent expenſam, quia ita eſt regulariter
14 in uero marito, vt l. pro onerib. C. de iure do. † Si verò non eſt ſe-
cuta copula carnalis, nec malitia ſupplet ætatem, ita ꝙ non eſt effe
cta vera vxor, etiam ſi contraxerit per uerba de præſenti, quia iu-
ris interpretatione reſoluitur in verba de futuro, vt in d. c. j. & tūc
aut ipſe errauit in facto, quia credebat eſſe ætatis legitimę, & po-
tuit contingere, ſi contraxit cum ea in abſentia per procuratorē,
& q̄a illa fortè remāſerat ſine pr̄e, & mr̄e, maritus cū eſſet abſens
fecit eam duci ad domū ſuā, & alimentari, prout ponit̄ in tex. ſ. de
ritu. nup. l. 4. & tūc dic, ꝙ ipſe lucratur fructus dotis, non tanq̄ ma
ritus, ſed tanq̄ bonæ fid. poſſeſ. & eſt longa dr̄ia, quia hoc caſu ſi ex
tarent, vel eſſent conſumpti, & factus eſſet locupletior, tenetur
eos reſtituere, ſecus ſi ſunt conſumpti, & non eſt effectus locu-
pletior, quia lucrat̄ pro cultura, & cura, vt Inſtit. đ rerum diuiſio.
§. ſi quis a non dño. & plenè per Doc. in l. certum. C. de rei vendi-
catione, & eo. tit. ſ. l. ex diuerſo. Sed maritus lucratur, ēt ſi extent,
vel ſit effectus locupletior. Si verò ſciebat illum non eſſe ætatis le-
gitimæ, tunc non lucrat̄ aliquid, ſed quatenus in ea neceſſariò im-
pendit, poteſt de fructibus retinere, & ſic pōt intelligi l. inſulam, §.
b j. ĩ. eo. nam etiam malęfidei poſſeſſor neceſſàrias impenſas [b] dedu-
cit, vt in l. domum. in fi. C. de rei vendi. Si autem feciſſet expenſas
non neceſſarias, vt aliquas veſtes precioſas, vel iocalia, nō deduce-
ret de fructibus, ſed poſſet illas retinere tales, quales ſunt, iuxta ea,
quæ habentur in ſimili in l. fundo. de rei vendicatione. Et prædicta
procedunt, ſiue matri. poſtea non ſit ſecutum, quia mortua ſit an̄
nubiles annos, quo caſu magis eſt clarum per legem videamus.
in prin. ſ. de vſur. Siue ſit ſecutum, quia pro tp̄e, quo non fuit lu-
16 cratus augeret dotem †Ex quibus apparet, ꝙ ea, quæ dicuntur in
viro, & vxore, non vendicant ſibi locum in ſponſo, & ſponſa, q̄a
licèt vir lucretur fructus rei datæ per vxorem in dotem, ſponſus
tñ non lucratur fructus rei datæ per ſponſam, & ex hoc arguitur
ad quęſtionem ſtatuti dicentis, quòd vir lucretur dotem vxoris
præmortuæ, ꝙ non habeat locum in ſponſa, licèt ſponſa dotem
tradiderit. Eſt etiam de hòc caſus in l. an in partem. in fi. ĩ. quod fal.
tut. aut. Bene tñ lucratur, ſi deſponſata eſt per verba de præſenti. li
cèt enim communi vſu loquendi dicat̄ ſpōſa, antequam ducatur
ad domum mariti, vere tamen eſt vxor, vt l. nuptias. de reg. iur. &
ſic locum habet ſtatutum, & dicit Bal. C. de epiſ. & cle. in l. Deo no
bis. ꝙ de hoc eſt caſus in illa l. ſi bñ inſpiciatur. de hoc tangit Bart.
in l. nihil. ĩ. rerum amotarum, & tetigi anno præterito in l. ſi dona
mus. in fi. ſ. de cōditio. ob turpē cām. ¶ †Inducit̄ ēt ſi ſtatutū dicit,
16 ꝙ filia fœmina nupta [c] non ſuccedat exiſtente maſculo, ꝙ ſi deſpō
c ſata eſt per verba de futuro, non excludatur a ſuccedendo, licèt
cōi vſu loquendi dicat̄ nupta, & ita determinat Cy. in l. nō ſine. C.
de bo. quæ lib. quia vere nupta non eſt, ſed deſtinata ad nubendū.
Si aūt diceret ſtatutum, ꝙ filia dotata non ſuccedat cum maſculo
tunc vr̄, ꝙ etiam ſi nō ſit deſponſata per verba de præſenti, vel de
futuro, ſi tñ pater in teſtō aliq̄d ſibi reliquit pro dote ſua, poſſet di
ci dotata, quia actum dotādi in eā exercuit, & ſic excludatur a ſuc
ceſſione, & per conſequens licèt ſibi non ſit relictum iure inſtitu-
tionis, non poſſit, tanquam præterita dicere nullum, ita eleganter
colligitur ex no. per Bar. in l. Titio centum. §. Titio genero. de con
dit. & demonſtr. & alleg. l. non eſt matri. de ritu nup. & quaſdam
alias, quę multum benefaciunt ad propoſitum.

ADDITIONES.

a Contractus innominatus. Adde quot ſunt contractus innominati. uide ꝑ Ang. in l. naturalis. ff de præſcr. uerb.

b Quę aūt ſint impenſę neceſſarię, uide abunde per Phil. Cor. in ꝯſil. 86. in lr̄a E. & adde, ꝙ impenſa neceſſaria, & utilis facta in re aliena, reſtitui debeat ſaltē retētionis iure. l. ſi in area. ff. de ꝯdi. inde. qđ eſt uerū in ſingulari ſucceſſore. l. hoc iudiciū. §. impendia. ff. cōi di. & ui de in d. conſ. 86.

c Quod filia fœmina nupta. Adde Bar. in l. ſi q̄s filium. C. de inoſ. teſt. Bar. in l. ſi q̄s. uel ſi q̄. C. ad Tert. Bar. in l. ſi defunctus. C. de le. hæ. & adde ēt, ꝙ expenſę fructuū occaſione factæ a quolibet poſſeſſore, q̄ eas fecit, repetuntur, ut l. ſi a dño. §. fi. cū l. ſeq. ff. de peti. hę. & ibidē ꝑ Bar. ſicuti. & q̄ fiunt in colendo, ꝯpenſant̄ cum fructib. ut l. 3. de impenſis, & l. diuortio. §. impendia. hoc tit. ēt in bonęfi. poſ. l. ſumptib. ff. de rei uendi. ubi Bar. & gl. in l. in fundo. eo. tit. de rei uen. & ibidem pleniſſime per Ale.

LEX VII.

1 *Impenſæ, quòd deducantur ante omnia de fructib. diuidendis inter maritum, & uxorem.*

2 *Illa impenſa dicitur fieri gratia fructuum, quæ ipſorū quærendorum, colligendorū, & conſeruandorū gratia fit: & deducitur de fructib. quandocūque per illum, qui eam facit, & ueniunt fructus alteri reſtituendi in totum, uel pro parte, & quid ſi non habet reſtituere.*

Si maritus nullos fructus recepit, ꝙ talem impenſam perdat.

3 *Quid ſi impenſa non ſit facta gratia quærēdorum fructuum, ſed gratia rei, & ad perpetuam utilitatem.*

4 *Expēſa, q̄ uenit deducenda de fructib. deducitur indiſtinctè, etiā ꝑ poſſeſſorem malæfi. qui hēt neceſſe reſtituere rem cum fructib.*

5 *In petitione hæreditatis, ſi bonæfi. poſſeſſor fecit expenſas in fructib. unius fundi, & de illo nihil recollegit, poteſt deducere eas de fructib. alterius fundi, ſecus in malæfi. poſſ.*

In iudicio particulari rei uen. non poteſt bonæfi. poſſ. expenſam, quàm fecit in fructib. unius anni, deducere de fructib. alterius.

6 *Si maritus recepit in dotē fundum, ubi erat aliquod fortalitium, & fecit impenſam in cuſtodiendo, non dicitur facta cā fructuum, ſed rei, niſi talis cuſtodia eſſet neceſſaria pro fructib. recolligendis, & conſeruandis.*

7 *Si recollectæ fuerint centū corbes frumēti, & ex forma ſtatuti dēt aliquid ſolui pro gabella ꝑ ſingula corbe, uel dēret ſolui quarta pars fiſco de omnib. q̄ recolliguntur, an prius deducatur impenſa, & quid in decimis.*

Verbum fructus, quando intelligatur deducta impenſa.

8 Si fuit celebratus contractus cum colono partiario, ut colat fundum, & habeat dimidiam fructuum, intelligitur quòd colat ſuis impenſis non deducendis de fructibus.
Quid in contractu ſocietatis, ſi unus ponat pecuniam, & alter operam.
9 *Dictio mox, non ſemper intelligitur in eodem inſtanti, ſed poteſt importare interuallum temporis.*
10 *Si uir plus impēdiſſet in cultura ultimi anni, quàm mulier in cultura primi, an habeatur conſideratio huius pluris.*
11 *Fructus ultimi anni, quos maritus coluit, ſuccedunt loco fructuum primi anni, quos coluit uxor.*
12 *Quid ſi ultimo anno nihil eſt recollectum, & quid ſi etiam in primo.*

1 FRuctus. ¶†De fructibus diuidendis inter maritum, & vxorem, debent añ oĩa deduci impenſæ factæ ipſorum fructuũ gr̃a, ſiue ꝑ vxorē, ſiue ꝑ maritũ, ſiue ꝑ vtrũq;, & ſiue durauerit mr̃i. minus anno, ſiue plurib. annis, & reſiduũ dēt diuidi.h.d. Primo loq̃tur, qñ durauit minus anno, vſq. ibi, & ita eſt. Scđo qñ plurib. annis, & poſtea ſolutũ eſt in anno nõ integro. Itē prima pars loquit̃ de expēſa facta ꝑ vxorē vſq· ibi, ſed ſi maritus. poſtea de facta per
2 maritũ eo. anno. ¶†In gl. 2. ſuꝑ ver. impenſa. in prin. ibi, (ſed q̃ gr̃a fructuũ fieri iſta, q̃ ipſorũ q̃rendorum, colligendorũ, vel conſeruãdorũ gr̃a fit, vt l. ſi a pr̃e. §. fi. de petitione hr̃ditatis, & ĩ. eo. l. diuortio, §. impendia. in prin. & iſta impenſa deducit̃ indiſtinctè de fructibus qñcunque ꝑ illũ, q eam facit, & ꝑ ipſum veniunt fructus alteri reſtituendi in totũ, vel pro parte, vt hic. Si aũt non hēt reſtituere, tũc non eſt neceſſe, ꝙ deducat, ſed cum fructib. compenſat, vt hic hr̃, in alia gl. magna, q̃ incipit Berta. in fi. & ſi nullos fructus recepit, talē impenſam ꝑderet, nec repeteret maritus ab vxore ſicut & ſi multos fructus recepiſſet, & paucã impenſam feciſſet, oẽs lu-
2 craret̃, †ſi aũt impenſa non ſit facta gr̃a q̃rēdorum fructuum, ſed gr̃a rei, & ad ꝑpetuã vtilitatē, tũc propriè loquendo, non deducit̃ de fructib. ſed p̃t repeti ab ipſa muliere, & facta diuiſione fructuũ de portione contingente, mulier, ſola deduci poſſet, & reſiduũ a muliere peti, vt ĩ. e. l. diuortio. §. impendia. ver. plenè. non aũt deducit̃ añ diuiſionem, q̃a ſic deduceret̃ ẽt de portione mariti, iõ primũ ſibi vtilius eſt, & ita voluit glo. dũ dixit, non qualibet. ita. n. dēt
4 exponi, & intelligi. & qđ ſubdit̃ in glo. nullus. n. caſus, &c. † vult dicere, ꝙ expenſa, q̃ uenit deducenda de fructib. deducit̃ indiſtinctè ẽt per poſſeſſorem malæ fidei, q hēt neceſſe reſtituere rem cum
5 fructib. & hoc voluit tex. no. quē glo. alle. š. fa. er. l. fundus qui. † In hoc plus hēt bonæ fidei poſ. q̃a in pet. her. ſi facit expenſas in fructibus vnius fundi, & de illo nihil recolligit pōt deducere de fructib. alterius fundi, ne remaneat in damno ꝑꝑ bonam fidem, & iſte eſt caſus in l. ꝙ ſi ſumptus. de pe. hær. nõ ſic in malefi. poſ. In iudicio ãt particulari rei ven. q̃a tot ſunt rei uendicationes, quot res, ẽt bonæfi. poſ. expenſam, q̃ feciſſet in fructib. unius anni, nõ poſſet deducere de fructib. alterius: hæc habent̃ ex his q̃ plenè. no. Bart. in l. ex
6 diuerſo. in prin. š. de rei ven. † Sed ponamus, ꝙ maritus recepit in dotem fundum, vbi erat quoddam fortalitium, ipſe fecit impenſam in cuſtodiēdo, q̃rit̃, an illa impenſa poſſit dici facta cã fructuũ, ut ſic deducatur de fructibus diuidendis añ omnia, an gratia rei? Bar. not. in l. cum q̃reret̃. in fi. de le. 3. vr̃, ꝙ gratia rei, non fructuũ. ꝑ illum tex. quem dicit eſſe mirabilem, ad hoc iſtud poſſet procedere, niſi talis cuſtodia eſſet neceſſaria pro fructibus recolligendis, & conſeruandis: q̃a non ſolum impenſa, q̃ fit in colendo, dr̃ cã fructuum, ſed ẽt illa, q̃ fit in conſeruando, & cuſtodiendo, vt š. dixi. & poſito, ꝙ nõ diceret̃ cã fructuum, tñ q̃a non ꝑtinet ad ꝑpetuam vtilitatem rei, ſed tꝑalem vr̃, ꝙ debeat compenſari cum vſu fortalitij, quem ipſe maritus habuerit, & non poſſit repeti, vt š. de impenſ. l. 3. §. nec gñaliter. ¶In gl. ibi, & hoc inſpecto exitu verè tñ eſt fructus. Si ergo recollectæ fuerunt centum corbes frumenti verum eſt dicere, ꝙ omnes fructus ſunt recollecti, licèt veniant de-
7 ducenda viginti pro expenſa. Et ex hoc ſequit̃. † ꝙ ſi ex forma ſtatuti dēret aliquid ſoluere ꝑ ſingula gabella corbe, vel dēret ſolui quarta pars fiſco de omnibus, q̃ recolligunt̃, ꝙ ſoluet̃ de omnib. centum corbibus, non facta deductione impenſarum, hoc patet in decimis in c. tua nos. extra de deci. Nec obſt. hoc, quia hic maritus debet lucrari fructus ꝑꝑ onera matri, ſi non deduceret impēſam, quam fecit, poſſet contingere, ꝙ nihil lucraret̃, ſi portio remãſura ſibi non tranſcēdit impenſam, ideo primo deducit, & poſtea diuidunt̃, & hęc eſt rõ, quare hoc caſu verbum fructus prolatum
a a lege, intelligitur deducta[a] impenſa. Sed in caſu propoſito de ſtatuto non ſic, licèt ſit a lege prolatum, quia ſtatutum non tendit, vt aliquid ille lucretur, ſed potius ad ipſum onerandum gabella, vel decima, aut quarta, nec diſtinguēdum hic, licèt Bart. diſtinguat, an habeat reſpectum ad certam menſuram, uel non, ſed ſolum quę fuit rõ, & intentio ſtatuti, vel legis cum aũt profertur ab homine, puta a teſtõre, uel contrahente, tunc aut refertur ad fructus extã-
b tes, vt lego, vendo, uel dono fructus[b] pendentes in tali fundo, & intelligit̃ nulla facta deductione impenſarum, ſed prout recolligũtur, vt l. quoties. §. ſi colono. & ibi plenè probatur. š. de vſuf. Aut ad fructus non pendentes, ſed qui poſtea efficientur pendentes, & naſcentur, & intelligitur deducenda impenſa, & per gl. notabilem, quæ eſt in l. ſi quis argentum. circa prin. C. de dona. in glo. magna
8 †Fallit in ꝯtractu celebrato cum colono partiario, videlicet vt colat fundum, & habeat dimidiam fructuum, nam intelligitur, ꝙ colat ſuis impenſis, & ſic non debet ante omnia deducere, & ita interpretatur conſuetudo ſ̃m Iac. de Are. vt refert Cy. C. pro ſoci. l. j. in fin. per l. cum duob. §. ſi in coeunda. š. pro ſoc. licèt regl̃r in contractu ſocietatis, ſi ego ponam pecuniam, & tu operam, debet intelligi, ꝙ ponas operam tuam communib. impenſis, ea. l. §. quidã agrariam. & ꝑ Cy. in d. l. j. in fin. tene menti, quia quotidiana ſunt.
9 ¶†In gl. quæ incipit, puta ibi, mox vero. No. ergo, ꝙ dictio mox,[c]
c non ſemper intelligitur in eodem inſtanti, ſed pōt importare interuallum tꝑis, quia hic exponitur mox. i. poſt lapſum vnius menſis ſ̃m gl. q̃ ponit caſum, & adde quod dixi. š. ſi cer. l. j. vnde inducitur, ꝙ ſi teſtes examinati dñt, ꝙ teſtõr dixit Titium inſtituo, mox Titium ſubſtituo, vr̃ a prima reſtõne receſſiſſe tanquam ſit nouum teſtm̃ ex interuallo factum. Doct. determinant cõtrarium de primo ſignificatu, & ſic erunt concordes, vt intelligatur eodem inſtanti, & ſine interuallo, & facit quod no. in Auth. de ince. nup. in prin. ¶In glo. quæ incipit Berta. in fi. ibi, ſed quidam tenent præcedentem, quòd neuter deducat, ſed inuicem fiat compenſatio, quia maritus habuit fructus integros primi anni, & tñ nullam impenſam fecit, ſed mulier, nec illos cum muliere diuiſit, ergo iuſtũ eſt, ꝙ mulier habeat integros fructus huius vltimi anni, licet ipſam
10 nullam impenſam fecerit, ſed vir. †Sed ſi vir plus impendiſſet in cultura huius anni, q̃ mulier in cultura primi, quid erit? puto, ꝙ non habeatur conſideratio huius, ſicut nec econuerſo eſſet habenda, & poſſet eſſe, ꝙ plures fructus habuiſſet primo anno vir de cultura vxoris, q̃ econuerſo de cultura viri in vltimo anno, licet quidã impugnent gl. ſed neſcio quid uelint dicere. ¶In vltima gl. in fi. ibi (ſed dic de vltimis, hoc eſt neceſſarium dicere in fi. huius l. & oẽs hoc tenent, tñ cõtra tex. & gl. fortiter op. de alia glo. q̃ cõmuniter tenetur. ĩ. eo. l. diuortio. §. impedia in fin. ultimę gloſſ. quę uult, ꝙ impenſa facta in fructibus unius anni non deducitur de fructibus alterius anni, ſed facta de fructib. unius anni, poſſit deduci de fructibus alijs eiuſdem poſſeſſionis, & eiuſdem anni, ut ſi recolligeretur meſſis. & uindemia, & fuerunt factæ expenſæ in meſſe, & nihil fuit recollectum: nã pōt deduci de uindemia, ut ĩ. eo. l. ſi fundus. §. fi. ubi eſt tex. no. Doc. hanc contrarietatem glo. non benè declarant; & quidam reprehēdunt hãc gl. per illam, & malè, q̃a iſte tex.
11 non pōt aliter intelligi, †dic ergo, ꝙ fructus ultimi anni, quos maritus coluit, ſuccedũt loco fructuum primi anni, quos coluit uxor, ut ipſa uxor poſſit deducere de ipſis ultimis expenſam, quam nõ potuit deducere de primis, qui non fuerunt diuiſi, ne remaneat in dãno, & maritus in lucro indebito, & licèt debeat lucrari fructus, dēt tñ & impenſam culturæ facere. ſi uxor, quæ fecit, & non deducit de primis, quia non potuit, non poſſet ẽt deducere de ultimis, maritus lucraretur fructus primi anni, & tñ nõ ſentiret onus impenſarum, quod eſſet iniuſtũ, ſed fructus ultimi anni, quo maritus coluit, non ſuccedunt loco fructuum alterius anni, quo idē maritus coluit, ut ſi in illo nihil recollegit, poſſit deducere de ultimis, qui ueniunt diuidendi, & hoc uult gl. contraria, & ex hoc nõ reſultat inconueniens, de quo. š. & conuenientius eſt, ꝙ maritus illã impēſam ꝑdat, q̃ ꝙ deducat de ultimis, quia ſi multos fructus percepiſſet, & modicam impenſam feciſſet, omnes lucraretur, &
2 iſta eſt ueritas malè tacta per Doct. † Quid autem ſi ultimo anno nihil eſt recollectũ, & ſic non habet uxor unde deducat, quia de primis non potuit, nec de iſtis ultimis poteſt, q̃a nulli ſunt? reſpondeo ſ̃m Ia. de Arena habeat damnum, cum ſuccedant loco priorum, ſed ſi primo anno nulli fuiſſent recollecti, mulier perdidiſſet impenſam, nõ ergo ſi nunc perdidit conqueratur.

ADDITIONES.

a ¶Et in hoc Adde ꝙ fructus non dicunt̃ percipi qñ, impenſa deducta nõ eſt ꝑ l. fructus. ſ̃m Bar. in l. merces. § uis, maior. ff. loc.
b ¶Qui ſunt pars fundi. ut l. fru. pendentes. ff. de rei uen. & ibidem per Doc. & Gl. in l. ſi fur. ff. de uſuf. & Spec. in decim. ad ſi ꝑ Ale. in l. ſi filius §. j. ff. de uerbo. obl. & Fran. de Aret. in l. cum filio. ff. de legat. j. Cuius aũt anni pendentes fructus eſſe intelligant̃, & ad quē ꝑtinere dicant̃, habes in l. ſi pēdētes. ad prin. ff. de uſuf. & ibidē exactiſſime ꝑ Flo. cui adde, ſi lubet Bal. in c. j. in fi. an agnati. uel fil. adde tñ, ꝙ fructus pendentes non dicuntur mobilia quandiu pendent, ſecus ſi ſeparentur a ſolo, uñ non ueniunt in legatũ bonorum mobilium, ut not. Bal. in add. ad Spe. de fru. & intereſſe. §. 1 Et. ipſe Pau. in conſi. 237. & an appellatione immobilium contineantur! Vide Alex. in l. mouentium. ff. de ver. ſign.
c ¶Dictio mox adde Bal. in l. j. ff. ſi cer. pe. l. tutores. ſupra de admi. tut

LEX VIII.

1 *Maritus lucratur fructus anni integri, non pro rata qua durauit locatio facta per eum.*

2 *Si alis*

2 *Si aliquis inciperet habere vſumfructum in calendis Octobris, & finire-
tur in calendis Februarij, fructus per eum percepti ſunt illius inſolidũ,
quare nõ ſic in marito circa fructus rei dotalis ſi ſoluatur matrimoniũ.*

3 *Si locatio non fuit facta per maritum, nihil habet de fructibus perceptis
extra annum, quo ſoluitur matrimonium.*

4 *Si ipſa mulier locauit, antequam traderet dotem, & recepit penſionem ꝓ
toto tempore, et ſic maritus nihil recepit in anno, quo durauit matrimo
nium, quod debeat habere de fructibus anni ſequentis, ſi diſſoluatur.*

5 *Matrimonio ſoluto morte uiri, ſi mulier non habet vnde ſe alat, debet ali
ab hæredibus uiri, & propter hoc onus, etiam fructus rerum dotalium
debent ad hæredes mariti pertinere: & quid ſi non alimẽtatur, & nu. 6.*

*Quod tunc ſi dos conſiſtit in rebus mobilibus, quòd ueniat alenda ab eis,
qui habent annum.*

Quid in alio creditore in diem.

6 *Soluto matrimonio morte uiri, ſi mulier non petijt ſe alimentari, quod la
pſo anno nõ poſſit petere alimẽta tꝑis p̃teriti, niſi petijſſet, & hæredes
fuiſſent in mora, & q̃d pro tempore futuro quouſque dos reſtituatur.*

7 *Statutum ꝙ mulieri debeantur quinq; ꝓ centenario pro alimentis, quo
uſque dos reſtituatur, an poſſit mulier cũ bona conſcientia illud petere.*

8 *Vidua quando non hẽt unde ſe alimentet, ẽt ſi nullam dotem habuit, uel
etiam ſi dotem ab hæredibus recuperauit, etiam ſi fortè perempta eſt,
poteſt petere ſe alimentari, ſi hæredes mariti poſſunt.*

Quòd cenſeatur eſſe in eodem matrimonio, quouſque ſtat in uiduitate.

9 *Quando mulier petit alimenta infra annum debet ſtare in domo cum hę-
redibus uiri, ſi poteſt honeſtè, & commodè.*

*Quid ſi ei, uel cuicunque alij eſſent relicta alimenta in teſtamento, quod
non cogatur cum eis ſtare.*

*Quando recipit alimenta in domo hæredum, tenetur eis operari de omni
opere, quod ſcit facere, ut filare, texere, & ſuere, et ſimilia, ſecus ſi relicta
ſunt in teſtamento, & ad quæ ſeruitia teneatur.*

10 *Si non poſſet ſtare in domo cum eis, debent miniſtrari alimenta extra do-
mum deducta æſtimatione operarum.*

11 *Singularis ſucceſſor, quando ſuccedit ex neceſſitate, tenetur ſtare colono,
ſecus ſi ex voluntate.*

12 *Quando per maritum nulli fructus potuerunt percipi infra annum matri
monij, non ratione ſterilitatis, ſed alia ratione, quòd debeat habere de
fructibus ſequentis anni.*

1 DIuortio. ¶†Maritus lucraẽ de fructib. anni inte
gri, nõ ꝓ rata qua durauit locatio fa-
cta ꝑ eũ, & ſi recepit fundũ plenũ fructib. & ipſis re-
collectis locauit fundũ, ꝓ fructib. anni ſequẽtis debẽt
diuidi tã fructus ꝑcepti, q̃ ẽt portio pẽſionis ꝓ rata, qua durat lo-
catio, vt de vtriſque maritus habeat ꝓ rata qua durauit matri. &
reſiduũ ſit uxo. Sed ſi recepit fundũ uacuũ, & ipsũ locauit ꝓ
fructib. anni ſequẽtis, tota pẽſio venit diuidẽda, licèt parũ dura-
uerit locatio ꝓ rata d̃ qua. s. ſiue vnꝰ tm̃ fructus recolligaẽ ex fun
do, ſiue duplex fructus, puta meſſis, & vindemia. Fructus verò re
collecti ꝑ vxorẽ, anteq̃ fundũ traderet, nõ veniũt diuidendi, ſed
ſunt ipſius dũtaxat. h. d. in effectu. vſq; ad §. ob donationes. & diui
de prin. in duas partes, nã primo loquiẽ, qñ recepit vineã plenã fru
ctib. vſq; ibi ecõtrario. ſ. in cal. Octob. Scd̃o qñ vacuam §. in cal.
Nouemb. in quib. fuit ꝯctũ matri. & prima pars ſubdiuidiẽ ĩ tres.
Nã prĩo ponit duo dicta, ꝙ fructus ꝑcepti ꝑ maritũ veniũt diui-
dẽdi, ex quo ma. durauit minus anno, q̃a fuit ſolutũ in calẽ. Febru.
& ſic durauit quatuor tm̃ menſib. q faciũt tertiã partẽ anni. & ꝙ
maritus dẽt habere tertiã partẽ, ſicut ma. durauit tertia parte anni,
vſque ibi nec. n. Scd̃o remouet quandã opinio. falſam quorundã
antiquorũ, q dixerunt fructus ꝑceptos ꝑ maritũ nõ eſſe diuiden
dos, ſed cedere inſolidũ lucro eius, poſtq̃ erãt ꝑcepti, licèt parum
durauerit matri. & fortè iſti mouebanẽ, q̃a ſic videmus in vſufru-
2 ctuario. †Nam ſi aliqs ĩciperet habere vſumfructũ in cal. Octob.
& finireẽ in cal. Febru. fructus ꝑ eum ꝑcepti inſolidum eſſent eiꝰ,
vt hr̃ in l. defuncta. s. de vſufru. tñ iuriſcõ. hic reprobat iſtam opin.
tanq̃ iniquã, q̃a ſequereẽ, ſi mr̃imonium duraſſet octo diebus, &
infra illos octo dies recollegiſſet vindemiam, oẽs fructus eſſent
mariti, licèt tñ parum ſuſtinuiſſet onera, q̃d eſſet iniquum, & hoc
vſq; ibi itaq;. Nec obſt. q̃d dixit de vſufru. licèt hoc nõ tangaẽ hic
in gl. q̃a vſufru. nõ lucraẽ fructus rõne alicuius oneris, quod ſuſti-
neat, ſed rõne iuris, ꝙ hẽt: ſufficit ergo & tꝑe quo percipit, ius hr̃e
ſed maritus lucraẽ rõne oneris matr. non rõne iuris, q̃d habeat,
nam ſi lucrareẽ rõne iur. cum ipſe ſit dñs fundi, tꝑe quo recepit,
oẽs lucrareẽ, & tñ videmus ꝯ̃rium, ꝙ reſtituit pro parte, licèt effi-
ciatur dñs omnium, vt patet s. l. proxi. ver. nam ſi mulier, & ĵ. ea. l.
§. interdum. in fi. & hoc voluit gl. dict. l. defuncta. dũ dicit aliud eſ-
ſe in viro, & allegat iſtã l. Tertio, & vltimò id, q̃d dixerat in princ.
ꝙ venit fienda diuiſio, deducit in practicam, declarando, q̃d eſt il-
lud, quod diuidaẽ, q̃a diuiduntur fructus percepti, & ẽt penſio ꝓ
rata, qua durauit locatio. durauerat. n. trib. menſib. & ſic quarta
parte anni, licèt matr. durauit quatuor menſib. & illa quarta pars
penſionis venit in contributionem vnà cum fructib. & de vtriuſ-
que maritus habet tertiam, & reliquæ duæ tertiæ pertinẽt ad vxo
rem. & ẽt penſio pro tribus partib. quæ non veniunt in contribu-
tione. Et aduerte, ꝙ tota difficultas huius l. conſiſtit in illa quarta
parte penſionis, q̃ venit in contributionem, quare veniat, cum nõ
debeaẽ pro fruct. p̃ſentis anni, quo matr. ſoluiẽ, q̃d incæpit in cal.
Octob. & finiẽ in ſequentib. calendis, ſed debetur ꝓ fructib. perci-
piendis in ſequenti menſe Octob. q eſt extra annum matri. & ſic
in anno ſequenti. Nam in anno ſequenti non vr̃ ſufficere, ꝙ mari
tus habeat tertiam vindemiæ ꝑceptæ in primo menſe Octobris,
abſque eo, ꝙ aliquid habeat de penſione fructuum ꝑcipiendo-
rum in ſequenti menſe Octobris, q̃a non dẽt habere partem de
3 fructibus duorum annorum, ſed vnius tm̃. † & ſi locatio nõ fuiſ-
ſet facta ꝑ maritum ſine dubio nihil hẽret de fructibus ſequentis
menſis Octobris. q̃a ꝑcepti ſunt extra annum, quo ſoluiẽ mat. vt
no. glo. ĵ. §. item ſi meſſes ver. apparet. ſuꝑ ver. venire. q̃ incipit ſe-
cus. in fi. dum dicit, finito aũt vltimo anno &c. q̃ glo. not. ꝓ intelli-
gentia iſtorum tex. & ſuꝑ hoc laborat glo. ma. q̃ incipit, i. tres au-
rei, ad declarandum quare hoc ſit. cętera. n. q̃ dicunt in omnibus
iſtis text. eſſent de ſe ſatis plana, & fundata in viua ratione, ſed iſtud
de iſta quarta parte vr̃ mere voluntarium, & non fundatum in
aliqua diuidendi ratione, licèt aſſignentur aliquæ ꝑſuaſiuè in glo,
Item ſecunda pars ſilr̃ ſubdiuiditur in tres, q̃a primo loquiẽ, qñ
vnicus tm̃ fructus ꝑcipiebatur ex fundo. ſ. vindemia vſq; ibi, item
ſi meſſes, ſcd̃o qñ duplex fructus. ſ. meſſis, & vindemia, vſque ibi
apparet, tertio ex his, quę dixerat in primo dicto huius ſecundæ
partis infert ad vnum, quod eſt nouum. & aduertendum, ꝙ in pri
ma parte huius l. durauerit mat. per quatuor menſes, vt ponitur
in tex. in ver. econtrario. vſque ad ver. item ſi meſſes. ponitur alte-
ro de duobus modis, vel ꝙ durauit per tp̃s quinque menſium,
vel ꝙ durauit ſex menſib. ¶In gl. ſuꝑ verbo ſtatim, & non eſt vis
quantum ad deciſionem iuris. ¶In ver. (aũt item ſi meſſes) poniẽ
caſus, ꝙ durauit nouem menſib in ĵ. gloſſ. illius ver. & vſque ad il-
lum ver. per gl. ĵ. huius, q̃d durauit. l. ponit caſum, ſed in illo ver. gl.
quę ſunt ibi ponunt caſum trib. modis. Prima. n. glo. illius ver. po-
nit caſum, ꝙ ipſe maritus locauit tam pro meſſe, q̃ vindemia. & vl
tima gl. ſuper ver. vindemię. ponit, ꝙ locauit pro meſſe tm̃, nõ ꝓ
4 vindemia, & non eſt uis, quantum ad deciſionem iuris. † Sed ſecũ
da glo. ſuper verſi. vindemiæ, ponit, ꝙ ipſa mulier locauit, antequã
traderet in dote. & recepit penſionem pro toto tempore, & ſic
maritus nihil recepit in anno, quo durauit matr. & vult glo. ꝙ iſte
tex. velit dicere, ꝙ debeat habere de fructibus anni ſequentis, q̃d
eſt ſingulare, & eſt magna declaratio, & limitatio ad text. qui lo-
quuntur de hac mã, ꝙ ſi vir non percepit, nec percipere potuit
de fructibus anni, quo ſoluitur matr. non quia non ſunt nati, ſed
alia rõne, debeat habere partem de fruc. anni ſequentis, regulari-
ter ſecus, vt no. in ver. apparet in gl. ſuper ver. venire. in fi. & s. dixi.
¶In glo. ĵ. quæ ponit caſum ibi certum eſt autem fruc. debere di-
uidi, ſed certè hoc erat dubium in hac l. quia quidam dicebant cõ
trarium, ꝙ poſtquam erant percepti per maritum, non debebãt
diuidi, ſed inſolidum cedebant eius lucro, & ſic tota vindemia ꝑ-
cepta, & quia tribus menſibus durauerat locatio, etiã pro tribus
menſibus vr̃ penſio percępta, & ſic dicebant, ꝙ cedebat lucro
mariti, & fortè mouebãtur ꝑꝑ id, quod dixi de vſufru. tñ iſta opi.
reprobatur hic in ver. neque. n. ꝑ deductionem ad abſurdum vſ-
que ad ver. itaque & ẽt patet in l. præcedenti vbi mat. durauit vno
tm̃ menſe. ſ. Octobris, & maritus percepit integram vindemiam:
& dr̃ ibi, ꝙ venit diuidenda, & ipſe habebit 12. tm̃ partem. reiecta
ergo illa opi. iuriſcon. hic in prin. dicit iſtos fru. diuidendos. ¶In gl.
ibi. (quantum dicas hic duraſſe,) ſed certè fatua fuiſſet hæc qõ, q̃a
clarum eſt, ꝙ durauit 4. menſibus, ſed locatio tribus, ergo erat q.
pro quanta portione maritus lucraretur, an pro portione, qua
durauit ma. an qua durauit locatio: & rñdetur, ꝙ ꝓ illa, qua dura
uit ma. ¶In gl ibi, (& ſic vindemiã totam præambulam, & par-
tem mercedis, &c.) certè hoc non ſequebatur, poſito, ꝙ tempus
locationis inſpiceretur. Nam potius eſſet dicendum, quòd de
vindemia pręcedenti nihil lucraretur maritus, ſi dicamus, quòd
mat. dicatur incępiſſe, & duraſſe a tempore locationis. Dic ergo,
quòd ratio, quare videbatur, quòd vindemia percępta erat ſolius
viri, & etiam quarta pars penſionis, eſt, quia erat percepta per ip-
ſum virum, ſed iſta ratio non eſt bona, quia per quemcunque
percipiantur fructus vltimi anni, ſiue per virum, ſiue per vxorem
cui fuiſſet reſtitutus fundus plenus, fructus veniunt diuidendi, vt
infra ea. l. §. interdum. ¶In glo. ibi, (tertiam partem vindemię, &
mercedis.) ſupple non totius mercedis, ſed quartę partis eius dũ-
taxat hoc caſu, quando vir perceperat integram vindemiam,
ſed ſecus in ſecundo caſu, quando nihil, & ſic patet, quòd iſta glo.
non per omnia benè locuta eſt in poſitione caſus, licèt bonum
habuerit intellectum quantum ad deciſionem, ſed non percepit
dubia Iuriſcon. ¶In glo. 2. quæ incipit (idem ſi morte.) ibi (in caſu
contra videtur). ſ. quòd fructus vltimi anni non ueniant diuiden-
di, ſed ſint hæredum mariti. ſcilicet quando morte mariti ſolu-
tum eſt matri. & mulier venit alenda ab eis, qui habent annum,
cum dos conſiſtat in rebus mobilibus, vt C. de rei vxo. act. l. exa-
ctio. ¶Nam opi. glo. eſt, quam omnes ſequuntur, quòd interim
ſi mulier non habet unde ſe alat, debeaẽ ali ab hæredibus uiri.

5 †Vult

5 † Vult ergo iſta gl.ꝙ propter hoc onus, etiam fructus rerum do-
talium debeant ad hæredes mariti pertinere, & iſtud fortè non re
peries alibi quã in hac gl. Sed aduertendum ad primum dictum,
ꝙ mulier debeat ali infra dilationem legalem, ſi omnes conceſſe-
runt, tum quia non reperitur iure cautum, quia dilatio debet pro
deſſe hæredibus viri, quibus à l. datur, vt patet ff. eod. l. ſi conſtante.
§. quoties. ſed hic eſſet oneroſa: tum quia debitor in diem non te-
netur alere interim creditorem. Sed his omnibus non obſtanti-
bus opi. glo. comuniter tenetur, & eſt ſpeciale in debitore dotis,
quia deſtinata eſt ad onera alimentorum mulieris; vt ff. eo. l. ſi cũ
dotem. §. ſin autem in ſæuiſſimo. Eſt aduertendum, quia ſi ſoluere
tur ma. morte mulieris, hæredes eius non haberent hoc priuile-
gium, vt deberent alimẽtari interim à uiro, quia iſtud concernit
duntaxat perſonam mulieris, arg. C. de priui. do. l. vnica ideo gloſ-
ſa hic non ſine myſterio dixit, ſi ſuperſtes mulier ſit alenda &c.
Item inquantum dicit ſi non habet vnde ſe alat, etiam bene dicit.
nam hoc eſt regulare in eo, cui debentur alimenta ex diſpoſitio-
ne legis, vt ita demum poſſit ea petere, ſi non habet vnde ſe alat.
melius dixiſſet officio iudicis. pone enim, ꝙ deberentur ex ſtatu-
to obligante, vt per Bar. in l. libe. quos. §. ſ ff. deli. agno. & in l. ſi quis
à liberis. poſt prin. ibi (ſed ſi filius &c.) ſecus ſi deberentur ex di-
ſpoſitione vltimæ voluntatis, quia poſſunt relinqui etiam diuiti, vt
6 in eo. tit. ff. de ali. & cib. le. † Et per iſtam glo. dico, ꝙ ſi mulier infra
annum non petijt ſe alimentari, quòd lapſo anno, nõ poteſt pete
re alimenta temporis præteriti, poſtquàm aliunde alimentata eſt,
niſi petijſſet, & hæredes fuiſſent in mora, & propter hoc oportuiſ
ſet mulierem recipere pecuniam mutuo, & ſe alimentare, tunc
ratione moræ tenerentur. Tene menti, quia quotidianum eſt, &
millies videbis de facto. Circa tertium dum glo. dicit, quòd hære-
des viri, propter onus alimentorum lucrentur fructus anni: iſtud
uidetur deſtruere multos text. & ſpecialiter uidetur contra §. nõ
ſolum. ff. ea. l. vbi in dote erant animalia reddentia fructum, & iſto
tempore in talibus maritus, vel eius hæres, habebat dilationem le
galem annua bima trima die, cuius loco ſuccedit hodie annus, &
tamen ibi dicitur, quòd fructus vltimi anni veniunt diuidendi, &
pro rata qua durauit mat. ſunt uiri, pro alia reſtituuntur vxori. pro
hoc etiam facit §. fructibus. C. de rei uxo. act. vbi habetur, quòd
omnes fructus percepti poſt ſolutum mat. reſtituuntur vxori.
Cy. in §. exactio. multum ſe inuoluit, & Bar. ff. eo. l. ſi conſtante.
§. quoties. Breuiter ille §. fructibus non obſt. quia loquitur de fru-
ctibus rerum immobilium, in quibus non habet locum dilatio,
nec etiam onus alimentandi, & per conſequens nec lucrum uiri.
Item ad §. non ſolum. poteſt dari clara reſponſio, ꝙ debet intelli-
ligi eo caſu, quo mulier petijt, vel petere non potuerit ſe alimen-
tari, & tunc fructus diuiduntur, ſed quando alimentatur, rema-
nent omnes apud uirum per iſtam gl. Eſt aduertendum, quia du-
plex eſt annus. ſcilicèt ille infra quem ſoluitur ma. Item ille poſt
ma. ſolutum datũ à lege, & poteſt eſſe quòd de primo non ſu-
pererat, niſi duo menſes, vt quia contractum fuit in calen. Ianua-
rij, & ſolutum in calẽ. Nouemb. iam perceptis fructibus à ma-
rito, de quibus ſexta pars veniret reſtituenda mulieri ſecundum
iſtas ll. ſed ſi petijt ſe alimentari non reſtitueretur. Item de anno
ſequenti, qui datur à lege, ſuperſunt x. menſes vltra illos duos, in-
fra quos etiam hſdes mariti recolligent alios fructus, vſque ad
calen. Nouemb. proximè ſequentis, & illos etiam habebunt ipſi
hæredes ſecundum hanc gl. quod videtur abſurdum, ſi fortè mul
tò plus aſcendunt, quàm ſint onera alimentorum. Bar. autem in
§. quoties. videtur velle, quòd nullos lucretur, ſed omnes haberet
reſtituere, ſi non ſubſtineret onera alimentorum, reſtitueret fini-
to tamen anno, & propter hoc commodum dilationis, quod ha
bet, quia interim vtitur fru. debeat ſuſtinere onus alimen. Nam
& ſi fructus non perciperet, quia dos conſiſteret in pecunia pro-
pter commodum dilationis duntaxat ſuſtinet onus alimento-
rum. Sed dominus Ang. tenet hic, ꝙ quando ex dote percipiun-
tur fructus eatenus lucretur de fructibus, quatenus in uxorem
exponit pro alimentis, vt ſic potius de ſuo alimentetur, & reſiduũ
eidem reſtituat, & hoc placet, ar. ff. e. l. inſulam. §. j. finito autem an.
no ſi hæredes incæpiſſent miniſtrare alimenta, poſſet mulier pete
re, quòd perſiſterent quouſque dos ei reſtituatur, quia non de-
bent hæredes eſſe melioris conditionis finita dilatione legali
poſtquam incipiunt eſſe in mora, quàm, ea nondum finita: ſed ſi
non cæpiſſent miniſtrare alimenta, non poſſet vxor petere ea ſi-
bi decerni, cum poſſit petere ipſam dotem, ſicut videmus, quòd
qui poteſt petere ſortem, non poteſt petere vſuras futuri tempo
ris, vt l. j. & ibi plenè not. C. de ſen. quæ ſine cer. quan. Sed ſi pete-
ret dotem, & hæredes eſſent in mora reſtituendi, non poſſet mu
lier petere vſuram ratione moræ ſm Inn. in c. ſalubriter. de uſu-
ris, & Bar. ff. e. l. inſulam. §. uſuras. nec etiam alimenta ratione mo-
ræ, quia ſaperent vſuram, ſed poſſet petere intereſſe, ſi probaret,
quòd ſi pecuniam habuiſſet, emiſſet prædia, ex quibus fructus
percepiſſet per ea, quæ no. in l. ſocium qui in eo. in princ. ſ. pro
ſocio. uel ſi potuiſſet ad licitam mercantiam, ut in c. per noſtras,
7 de do. inter uir. & vx. † In aliquibus tñ locis ſunt ſtatuta, ꝙ mulie-
ri debeantur quinque pro centenario pro alimentis, ita credo, ꝙ
ſit bonum: ſed eſt dubium, an cum bona conſcientia poſſit illud
mulier petere, cum ſtatutum, vel lex, non poſſit permittere ali-
quid ultra ſortem? & puto, ꝙ ſi nõ habebat, vñ ſe aliunde nutriat,
ꝙ poſſit illud licitè petere fauore alimentorum, als ſecus, & iſtud
habui de facto, & frequentiſſimè contingit. Bar. autem videtur
hic tenere, ꝙ quando hæredes mariti prę̨ſtant alimenta infra an-
num, oẽs fructus dotis interim pceptos lucrentur, ẽt ſi excedant
onus alimentorũ, ſicut lucraretur maritus, ſi viueret, cuius loco
hæredes ſuccedunt, quia onus eſſet maius, vel etiam nullos fru-
ctus perciperent, vt quia dos conſiſteret in pecunia, tenerentur
alimẽtare. & ſcd̃m hoc vr̃ illud, ꝙ ipſe idẽ no. in l. ſi conſtante. §.
quoties. ff. eo. ne igit̃ ſibi ꝯrietur, debebit intelligi, qñ mulier non
fecit ſe alimentari, & tunc hæredes non habent, niſi commodum
vſus, & finito anno reſtituent fructus Sed præcedens opi. vide-
tur melior, nam maritus lucratur fructus ſiue ſuſtineat onera
ma. ſiue per eum non ſtet quominus ſuſtineat, nimirum ſi lucra
tur omnes, etiam ſi excedant, ſed hæredes eius non lucrantur, niſi
ſuſtineant onus alimentorum, ẽt ſi per eos non ſtet ſecundum ea
quę ſ. dixi. lucrantur igitur eatenus, quatenus ſuſtinent, ut ſic
limitata cã limitatum producat effectũ, arg. l. ita aũt. in prin. & §.
j. ff. de admi. tu. Dy. autem formauit hoc dubium, & non ſoluit.
8 † Item ſcias, ꝙ qñ vidua nõ habet vñ ſe alimentet, etiam ſi nullam
dotem habuit: uel etiam ſi dotẽ ab hæredib. recuperauit, etiam ſi
fortè perempta eſt, poteſt petere ſe alimentari, ſi hæredes mariti
pñt, quia cenſetur eſſe in co. matri. quouſq; ſtat in uiduitate. & uo
luit Rich. Mal. notabiliter, ut no. Cy. in ſ. fi. C. de bo. mater. No-
9 tandum etiam, † ꝙ quando mulier petit alimenta infra annũ, dẽt
ſtare in domo cum hæredib. viri ſi põt honeſtè, ut quia ſunt fi-
lij eius, & ipſi hoc petunt, quia ſic facilius erit eis alimentare, ſe-
cus ſi eſſent extranei, qui poſſent eius pudicitiæ inſidiari, & idem
ſi eſſent, tamen cum eis commodè ſtare non p̃t, quia habent uxo
res, cum quibus pacificè viuere non poteſt, & hoc uoluit Spe.
in ti. qui fi. ſint legi. & tunc miniſtranda ſunt alimenta extra do-
mum. Hoc uerum, quando petit ex mera diſpoſitione legali. ſi
autem fuiſſent ſibi relicta alimenta à viro, niſi dixiſſet expreſsè in
domo cum hæredibus, non cogeretur cum eis ſtare, etiam ſi cõ
modè poſſet, & idem in quocunq; cui alimenta eſſent relicta in
teſtõ, vt eſt caſus ſecundum unam lect. in l. iiij. in fi. de alim. & cib.
10 leg. ¶ † Vltimò ſcias, ꝙ qñ recipit alimenta in domo hæredum, te-
netur eis operari de omni opere, ꝙ ſcit facere, vt puta filare, ſue-
re, texere, & ſilia, vt eſt gl. no. in l. ſicut. ff. de ope. li. & ſi propter ca
ſus, de quibus ſ. non poſſet ſtare in domo cum eis, debent mi
niſtrare alimenta extra domum deducta æſtimatione opera-
rum. Sed ſi peteret alimenta in teſtõ relicta, etiam ſi reliquit eã
in domo cum hæredibus, non tenetur tales operas præſtare.
imò poteſt filare, ſuere, texere pro ſe, & expenſis hæredum, tñ
tenetur ad coæqualia ſeruitia, ſicut alij de domo, puta facere
coquinam, parare menſam, aptare lectos, & ſimilia, quia non
debet ſtare tanquam corpus mortuum, verba ſunt Bal. notabi-
lia in l. j. C. de le. & ita intelligit ipſe quòd no. Bart. in l. Caio. de
ali. & ci. leg. & hoc aliquantulum tangit. Sed breuiter gl. mag.
quæ incipit, ideſt tres, tota laborat ſuper hoc, quòd dicitur
de quarta portione mercedis, quòd uenit in contributione, &
format quinque queſtiones. Prima vſque ibi (ſed quare pro pri-
mo menſe. (Secunda uſque ibi, (item cum tota. Tertia uſque
ibi (item an ſine ceſſione.) Quarta vſque ibi, (item ſiue dicas,)
Quinta uſque in fi. gl. & ſuper tertiam plus inſiſtit, & finaliter te-
net opinio. Azo. poſitam in verſi. Azo. & Roge. Tu autem
vt clarius pateat glo. procede per alium modum. Nam primò
quæro quare tota vindemia diuiditur, & uenit in contribu-
tionem? gloſ. hic circa princ. & etiam ibi reſpondet, quia totus
ille eſt perceptus: uult quòd imò tota contribuitur, quin tota illa
percepta eſt per virum. hoc non placet, quia fructus anni non
integri diuiduntur, ſiue ſint percepti per virum, vt ſupra l. prox.
ſiue percipiuntur per uxorem, cum fundus plenus fuit, reſtitu-
tus. ff. ea. l. §. interdũm. in princ. Dic ergo, quòd ideo tota uinde-
mia contribuitur, & diuiditur, quia percepta eſt infra annum
quo ma. diſſoluitur. ¶ Secundò quęro quare contribuitur etiam
quarta pars mercedis? Rñ. in hoc eſt bona illatio, quòd ideo con
tribuitur, quia cenſetur percepta per maritum, cui erat debita
pro illa quarta parte anni, quæ tranſiuerat, & propter hoc fingitur
percepta per eum. Si autem non locaſſet, tunc de vindemia futura
nihil contribueretur, quia nihil eſſet debitum marito. præterea &
idem dicit Barto. not. ſi locaſſet non ad numos, ſed ad partem
fructuum, quoniam haberet in ſe conditionem, ſi fructus naſcan
tur l. interdũ. de ver. ob. & añ ꝯditionis euentum nihil dr̃ ſibi debe
ri. l. cedere diem. de ver. ſig. Sed qñ numos deberet purè, li-
cèt habeat diem. ſ. in fi. temporis. Et per hoc etiam ſequitur, ꝙ ſi lo
catio non duraſſet, niſi vno menſe, quia locaſſet in calendis
Ianuarij, & in fi. eiuſdem menſis eſſet ſol. ꝙ non contribuere
tur, niſi pro xij. parte. ¶ Tertio quæro quid ſi maritus ſtatim
cum uineam recepit in calendis Octobris ipſam locauit pro

anno

anno futuro,& ſic durauit locatio quatuor mẽſibus, ſicut & ma
trimonium.gl.hic in prin.dum dicit aliud ſi prius locaſſet, innuit,
ꝙ contribueretur pro tertia parte:cõtrarium puto,quia iſta loca-
tio fit pro cultura anni ſequentis,& ſic non incipit,niſi vacuata vi
nea,& in illud tp̃s cenſetur collata.¶Quarto quæritur,quare non
contribuitur tota penſio,ſicut contribuitur totus fructus ſeu vin
demia,vt ſic habeat tertiam totius penſionis,ſicut habet tertiam
totius vindemiæ.hoc.n.videtur debere dici per §. ex cõtrario.vbi
caſus.vel ſi non vis fateri,ꝙ lucratur tertiam totius, quare non ſal
tem quartam totius,cum pro illo tempore quo durauit locatio,
durauerit etiam matrimonium?Glo.omiſſa rñſione ad hanc ſe-
cundam in 3.q.glo.reſpondet ad primam, ꝙ non contribuitur to
ta penſio,quia non cenſetur tota percepta ſicut eſt percepta tota
vindemia,ſed vt dixi vindemia non contribuitur, quia ſit perce-
pta per virum,ſed penſio benè contribuitur, quatenus fingitur ꝑ
cepta,per virum,ſed non fingitur,niſi pro rata qua durauit loca-
tio.Sed contra,quia etiam pro tempore ſequenti cenſetur perce-
pta,cùm maritus habebat pro illo tempore actionem, & qui a-
ctionem habet,rem habere videtur,vt l.qui actionem.de reg.iur.
gl.ad hoc reſpondet tribus modis,& nulla eſt bona, quia ſi illę rñ-
ſiones procederent, etiam pro quarta parte non contribuitur,
cùm etiam in illa locum habeant,nec etiam in §.ex contrario.cu-
ius tamen contrarium ibi dicitur,nam & ibi vigerent eædem ra-
11 tiones.†Not.tamen vnum ad quod ſemper alleg. iſta glo. ꝙ ſin-
gularis ſucceſſor,quando ſuccedit ex neceſſitate,tenetur ſtare co
lono,ſecus quando ex voluntate,vt l. emptor. ff. loca. & ſic limi-
tat illam l.per quod plures queſtiones ſoluuntur,quod dic,vt no.
infra eo.l.ſi filio.§.fi.per Bar.Io.igitur non videns rationem diuer
ſitatis quare contribuatur tota vindemia,& non tota penſio fate
tur,quòd etiam tota penſio contribuitur,vt in §. ex ꝯtrario. Nec
obſt.iſte tex.qui dicit de quarta parte, quia verum eſt, ꝙ quarta
pars tantum contribuitur re,ideſt de præſenti,ſed reliquę tres par
tes,ſcilicet nouem.contribuuntur ſpe,ideſt cum effectualiter de-
bebuntur,puta finito tempore locationis.Sed contra iſtam opin.
Io.vt intelligas aliqua verba obſcura,quę hic ponuntur in gl. op-
po.quòd non ſit poſſibile,quòd contribuantur nouem, quæ re-
ſtant etiam ſpe,ſed duntaxat octo,quod ſic oſtenditur. Illi tãtum
fructus veniunt diuidendi,qui percipiũtur intra annũ quo matr.
ſoluitur,ſi quid verò ꝑcipitur extra illum annum,non venit in di-
uiſione,ſed ad mulierem inſolidum pertinet,hoc vult gl.in ver.ap
paret.ſuper ver.venire.in fi.dum dicit finito in vltimo anno perce
pti reſtituuntur,quæ eſt notabilis,& vera.Modò ſi locatio fuerit
facta pro xij.aureis cuilibet menſi de anno locationis attribuitur
unus aureus:tranſiuerunt autem de anno locationis tres men-
ſes,reſtant nouem,& nouem aurei,vltimus menſis anni locatio-
nis erit menſis Octobris ſequentis,cùm fuerit facta in calẽdis No
uembris.Ille ergo nonus aures,qui attribuit̃ illi vltimo menſi, vr̃
percipi extra annum ma.quoniam annus ma.finit̃ in calen. Octo
bris,& ſic ille menſis Octob.licèt ſit de anno locationis, non eſt
de anno ma.ergo ille nonus aureus non venit in contributionẽ:
malè ergo dixit Ioan.quod tria contribuuntur re, nouem ſpe.de
buiſſet enim dicere octo ſpe.Ioan.hoc fatetur dicens,quòd con-
tribuuntur nouem,vno menſe detracto,quòd eſt dicere.i. octo,
nam tantum valeret dicere octo, quantum nouem vno detra-
cto.ſi enim contribueretur ẽt ille nonus,oportet facere,quòd il-
le nonus menſis eſſet de anno matrimo. & ſic faceremus annũ
de xiij.menſibus:ne igitur hoc fiat dicendum eſt,vt dixi.!Vel dic,
ut dixit Ioan.quòd integra nouem nullo dempto contribuũtur,
quia ille nonus aureus non attribuetur menſi Octo. ſcilicet qui
eſt extra annum matri.ſed attribuetur partim quatuor mẽſibus
de octo,qui reſtant de anno matrim.& partim alijs quatuor mẽ
ſibus eiuſdem anni,reſtant enim octo menſes,quos diuide in his
quatuor,& primis quatuor attribue quatuor aureos cum dimi-
dio,alijs quatuor alios quatuor aureos cum dimidio, & ſic non
erit annus de xiij.menſibus.hoc uoluit Io.per obſcura verba. Br̃
iſta fuit vna fantaſia,& eſt contra iſtum text.qui uult ꝙ quarta tñ
pars penſionis contribuatur.Dic ergo,vt dicit Azo. ꝙ ideo non
ꝯtribuit̃ plus,qa maritus ꝑcepit integros fructus vnius anni,vnde
uix põt tolerari,ꝙ aliquid contribuatur de hac penſione anni; ſi
non locaſſet,nihil haberet:ſed hoc ſtatuitur hic ꝑꝑ diligentiam,q̃
habuit maritus in locando,& quia impleuit contractum patien-
do pro tempore quo durauit matrimonium, eo uero finito,nõ
implet ipſe,ſed mulier, ideo mulieri integra debetur, ſecus ſi nul-
los fructus maritus accepiſſet,vt in §.econuerſo. quia tota contri
12 bueretur.¶†Sed quæro hic extra glo.quid ſi matrim. duraſſet to-
to anno,& ſic eſſet finitũ in calendis Octobris ſequẽtis, certè ma
ritus lucrabit̃ totam vindemiam p̃teritam,& de penſione vinde-
mię percipiendæ in Octobri ſequẽti habebit vndecim partes, qa
pro xj.menſib.impleuit ꝯctum patiendo.& xij.pertinebit ad uxo
rẽ:qđ vr̃ mirabile,qa ſic habebit quaſi integros fructus duorum
annorũ,& tñ non ſuſtinuit onera,niſi pro uno.Sed rñdeo,ꝙ im-
mo cenſet̃ fructus vnius anni,quaſi ſit vberior alijs annis ꝑꝑ indu
ſtriã mariti vt hr̃ in fi.huius gloſſ.licèt.n.reſpectu culturę ſint anni
diuerſi,tñ reſpectu matrimonij dr̃ unus annus a calendis,quibus
fuit contractum,uſque ad ſequentes calendas eiuſdem menſis,ex
quo ſequitur vnum mirabile,ſi calendis Octobris recepit vineã
plenam:& percepit:vindemiam,poſtea in anno ſequenti vuæ ci-
tius maturatæ ſunt,& in ſequenti menſe Septembris nulla indu-
ſtria,vel malitia habita,ſed ſecundum communem curſum rece-
pit aliam vindemiam,& in calendis Octo. ſolutum eſt matrimo.
& ſic anno integro durauit:& intra eundem annum duplicem
recolligit vindemiam,ſcilicet primo mẽſe,& vltimo ambas lucri-
faciet inſolidum,quaſi ſint fructus vnius anni,& ita ſentit Iaco. de
Arena,per id quod no.in iſta gloſ.in fin.quod no.quia ſubtile eſt,
& econuerſo,ſi tardius maturent̃, vt ſi mulier percepta vinde-
mia in menſe Septembris traderet vineã vacuã,& in ſequenti an
no vuæ non eſſent maturæ in menſe Septembr.immo oporteret
differre uindemiam ad menſem Octobris: & in calendis Octob.
ſolueret̃ matri.iſte vir nullos fructus reperitur ꝑcipere intra an-
num matri.quid ergo lucrabitur? videtur,ꝙ de nihilo per iſtam
glo.ſuper ver.venire.dic contra iſto caſu per aliam gl quę eſt in §.
item ſi meſſes.ſuper ver.ſequantur.in fi.quæ vult, ꝙ qñ per mari-
tum nulli fructus potuerunt percipi intra annum mr̃imonij non
rõne ſterilitatis,ſed alia rõne,dẽat habere de fructu ſequentis ſcḋm
quòd Bar.illam glo.diligenter not.lucrabitur ergo totam vinde-
miam ſequentem.tene menti:cętera dic,ut in gloſſ.& per Bartol,
ſed plenius quàm ipſe,& clarius declaraui.

---

1 *Compenſatio,quòd poſſit obijcit de parte fructũ vxori reſtituenda,ad res donatas,vel amotas per ipſam vxorem reſtituendas.*
2 *Donatio facta per maritum vxori cõſtante matrimonio ſi ſecuta eſt tra ditio,confirmatur morte mariti,& quid ſi fiat diuortiũ vel vt hodie ſeparatio thori,propter adulterium mulieris.& uide nu.4.*
3 *Aliud eſt dos,& aliud eſt res dotalis.*
Compenſatio quid ſit.
4 *Mulier ꝙ poſſit obijcere compenſationem,uel retentionem uiro agenti cõ tra eam,de eo quod uir ſibi debet.*
An uir poſſit obijcere uxori repetenti.
5 *Compenſatio põt obijci de uno genere ad aliud genus,ſicut de pecunia ad pecuniam,& quid ſi aliud genus eſt diuerſum.*
6 *Pro fructib.debitis,q deſierunt extare,quãdo debeatur quãtitas, & quã do pretium eorum,& quando poſſint condici ipſi,uel æſtimatio.*

1 §.Ob donationes. ¶†De parte fructuum reſti-
tuenda uxori,põt obijci com
penſatio ad res donatas,uel amotas per vxorem reſtituendas ui-
2 ro.h.d.†Et p̃mitte id,quod habetur in gl.j.quod eſt,ſi maritus do
nauit vxori conſtante matrimonio,certum eſt,ꝙ non valet do-
natio,ſed morte donantis confirmat̃,ſi præmoriatur, ſed ſi fiat di
uortium,cenſet̃ reuocari,& ſic morte non confirmat̃ l. cum hic
ſtatus.§.ſi diuor.de don.inter vir.& vxo.Intelligo tñ hoc uerũ, ſi
fiat diuortium mala gr̃a.i.ex indignatione.ſecus ſi bona in con-
cordia ſcḋm Dy.hic vt).de aur.& arg.leg.l.3.in ſi. Et iõ hodie cũ ñ
poſſit fieri diuortium,ſed bñ põt fieri ſeparatio thori ꝑꝑ adulte-
rium mulieris,& illa non fit,niſi ex mala gr̃a,donationes factę ꝑ
virum vxori,eo ipſo cenſent̃ reuocatæ, & non confirmant̃ po-
ſtea viro ꝑmoriente:ẽt ſi fuerit proceſſum ad traditionẽ.ſi.n.non
fuiſſet ad hoc proceſſum clarum eſſet,ꝙ non confirmaret̃ ẽt do-
nante p̃mortuo,ut in l.Pap.de don.inter uir.& uxor. ſufficit ẽt fi-
cta traditio,iuxta ea q̃ habent̃:& no.per glo.& Doc. in l.2. C. de
dote cau.nõ nu.¶In tex.ibi,(ex his)fructib.id eſt parte fructuũ:q̃
uenit reſtituẽda uxori ex donatione.¶In tex.ibi, (qui poſt diuor-
tium ꝑcepti ſunt,)idem ſi conſtãte matri.ſi tñ ueniunt reſtituen-
di:ut quia ſunt percepti ultimo anno:quo ſolutum eſt matrimo-
nium,ſcḋm ea quæ dicta ſunt,s̃.¶In gl.q̃ incipit, (hoc eſt) contra ibi
non ſunt dos,licèt actione de dote petantur.Iſtud qđ dicit glo.p̃t
3 intelligi duob.mo.†Primo,quia dos eſt quædam uniuerſitas iu
ris,ſed fructus ſunt res corporales,& ſic aliud eſt dos, aliud res do
talis,ſicut aliud hęreditas,& aliud res hæreditaria:ut dixi s̃.cod. l.j.
& ita intelligit Bar.iſtam gl ſed lex allegata ꝓ ꝯria loquitur de ipſis
reb.dotalib. q̃ non poſſunt retineri ꝑꝑ res donatas, uel amotas,
non aũt de ipſa uniuerſitate iuris,in qua non cadit retentio.Secũ-
do mõ intelligit̃,ꝙ fructus rerũ dotaliũ ꝑcepti ſoluto mr̃imonio
nec ſunt dos,nec res dotalis:qa ꝯuertunt̃ in dotẽ:qa non eſt mr̃i-
monium nec ſperat̃ eſſe, ſecus in perceptis ante mr̃imonium ꝯ-
ctum:qđ ſperatur contrahi, ut ſupra.e.ſi ante:& iſto mõ intelligit
Bal.ſed non placet,quia añquam fiat reſtitutio, remanet adhuc
nomen dotis,& uniuerſitas iuris, ut dixi. ſupra e. reſponſo. ergo
poteſt recipere augmentum, ſicut ante matrimonium contra-
ctum,ut in l.fin.de fun.inſtrũ.& inſtru.lega.& iõ dico, ꝙ ſunt res
dotales,& augent dotem,ſicut percepti ante.Tertio modo intel-
ligunt quidam:ꝙ fructus non ſunt dos.i.non ſunt res principali-
ter in dotem datæ,ſed acceſſiones earũ:unde non habẽt illud pri
uilegium,quod habẽt res principaliter datę in dotẽ,ut nõ poſſint
teneri.Et iſte intellectus eſt in ſe notabilis, tamen gloſſ. alibi dat

aliam ſolutionem, ꝙ mulieri repetenti bñ poteſt obijci compen
ſatio etiam olim, vt hic, &].eo.l.rei iudicatæ.§.j.ſed non retentio,
vt in l.ↄtria quæ non loquitur de compenſatione, ſed de retentio
2 ne, dr̃ aut compenſatio qñ hincinde dētur q̃titas: & ita intelligitur
hic in ſequēti ↄtrio gl.ſed retentio qñ hincinde eſt ſpēs, vel ex vna
parte ſpēs, ex altera quantitas, & iſtam ſolonem ponit gl. in l.ↄtria.
& in d.l.rei iudicatæ.§.j.].eo.licèt gl.in l.j.s̃.eo.in ſecunda glo.ante
fin.videt̃ hanc reprobare, dum dicit, item compenſatio non op-
po.ſed reprehendit̃ p Iac.de Are.quia lex q̃ gl.alleg.hoc non pro
4 bat, & hic probat̃ ↄtrium.† Collige ergo ex p̄dictis, ꝙ aut q̃rimus,
an mulier poſſit obijcere compenſationem, vel retentionem vi-
ro agenti ↄ eam, de eo quod vir ſibi dēt, & dicendum eſt, ꝙ ſic,
qa vir non reperit̃ in hoc priuilegiatus, ita pōt intelligi tex. hic ſm
vnum intellectum, quem ponit Bal. Aut ecōtra, an vir poſſit obij
cere vxori repetenti, & tunc aut q̃rimus, an poſſit obijcere com-
penſationem, quod eſt qñ hincinde debetur quantitas, & dicen-
dum eſt, ꝙ ſic, vt hic, &].eod.l.rei iudicatę.§.j. ſm intellectum gl.
& Doc.nec iſti tex.reperiũtur in hoc correcti: aut quęrit̃, an poſ-
ſit obijcere retentionem, vt quia vir non eſt obli. ad quātitatem,
ſed ad ſpeciem, & tunc aut mulier repetit ipſas res principaliter da-
tas in dotem, & tunc poteſt hodie maritus obijcere retētionem',
licèt olim poſſet in actione rei vxoriæ de reb.donatis, vel amotis,
vt in l.j.§.ſed nec ob res.C.de rei vxo.act.hic allegata in gl. pro cō
traria: aut repetit fructus, vel partem eorum, & tunc ſecus, vt hic,
ſm alium intellectum quem ſupra tetigi, quaſi non habeant idem
priuilegium, qđ eſt notandum.¶In glo.ibi (ſolutio.) hic res amo-
tæ, & donatæ, & ēt fructus deſierunt eſſe. Intellige tñ, ꝙ fuerunt ↄ
uerſi in vtilitatem mariti, ſecus ſi eſſent perempti ſine eius culpa,
& non conuerſi in vtilitatem, quia eſſet liberatus ſi non fuit in mo
ra l.ſi ex leg.cā.de verbo.obli.& idem econuerſo in muliere quā-
tum ad res donatas, qa reuocata donatione, non tenetur vltra q̃
ſit locupletior, vt infra.eo.l.pen.§.j.ſecus quātum ad res amotas,
qa in illis cenſet̃ eſſe in mora, cum teneat̃ ex maleficio & ſic non
liberatur interitu, vt l.j.C.quòd me.cauſa ¶Sed op.ↄ glo. ꝙ non
requiratur, vt fructus deſierint eſſe, nam etiam ſi ſint in rerum nā
vr̃, ꝙ poſſit obijci compenſatio, quia nō ſolum de quantitate ad
quantitatem obijcit̃, ſed etiam de genere ad genus, vt ſi mihi de-
bes decem corbes frumenti in genere, & ego tibi alias x. vt not.
in l neque C.de compenſa.Sol.hic iſti fructus non debebantur, vt
genus, ſed vt ſpecies, qa certi, & determinati fructus fuerant per-
5 cepti vltimo anno.arg.in l.ſi certos nummos.].de leg.j.† Vel dic,
ꝙ de vno genere ad aliud genus ſimiliter benè pōt obijci compē
b ſatio,[b] ſicut de pecunia ad pecuniam, ita loquit̃ contrarium, & ꝓ
batur in l.j.& l.Titia amitæ.de auro, & argento lega.vbi pōt obi-
ci de pecunia argentea ad maſſam argenti, qñ habent ſimilitudi-
nem, ſed de vno genere ad aliud diuerſum: vt ſi debeo decē cor-
bes frumenti, vel decem aureos, tu vero decem corbes vini, licèt
valeant tantundem, non obijcitur compenſatio, ita intelligit Bar.
iſtam glo: quod eſt notandum, licèt glo. hoc non probet. vt dixi.
6 quia hæc debebantur, vt ſpecies, tamen nota.dictum ſuum.¶†Itē
adhuc op.dum dicit gl.ꝙ ſi fructus deſierunt extare debetur q̃ti-
tas. Nam immo vr̃, ꝙ debeantur ipſi fructus, & ipſi fructus poſ-
ſunt peti, vt C.de con.ex lege.l.mala fide. Sol. & tene menti ꝑpe-
tuò interdum qs recepit fructus ex re aliena licitè, vt maritus, ēt
pro ea parte quàm tenetur reſtituere, vel creditor habens rem
obligatam, & tunc ſi fructus conſumit in ſuam vtilitatem cōuer-
tendo, deſinunt ipſi fructus eſſe in obligatione, & incipit deberi
quantitas.ita loquitur iſta gl.not.& habetur in l.1. & 2. de pig.act.
& ad hoc benè facit.].ea.l.§.ſi fundum, ibi, ſed ſi vi tempeſtatis ce
ciderunt, dici oportet pretium earum & c.quod ibi not.in glo.&
iſtud eſt vtiliſſimum, quia ſuccedit oblig. ad illam æſtimationem,
quæ tunc temporis erat cùm fuerunt conſumpti, & illa tamen p̄t
peti, licèt poſtea accreſcat.l.hominem.ff.manda.cùm petatur iure
obligationis iuxta no.in l.vinum.ſi cer.per.& ſimiliter ſi decreſce-
ret æſtimatio, hoc non attenderetur, & ità dicit hic Bar.ſing.inter
dum recipit iniuſtè, & tunc non deſinunt deberi, licèt ſint con-
ſumpti: vnde poſſunt adhuc ipſi fructus condici.vt in d.l.mala fi-
de.poſſet etiam condici ęſtimatio per l.in re furtiua s̃.de cond.fur
tiua.vbi in obli.rem reſtitui ex cā iniuſta, re perempta, ſuccedit ob
ligatio ad ęſtimationem, licèt etiam ipſa res poſſit peti, vt eo. titu.
l.4.& ideo videat actor quid ſibi eſt vtilius. Nam ſi hodie plus va-
lent fructus, petat fructus, & quia non poſſunt reſtitui, condem-
nabit̃ ad æſtimationem, q̃ eſt hodie. Si autem minus valent, petat
æſtimationē, q̃ erat tpe ↄſumptionis: hæc vera qñ a principio in-
ceperunt deberi fructus vt ſpecies: ſi aũt, vt quantitas, vt ſi mutua
ui tibi decē corbes frumenti, quo caſu obligaris ad tantundem in
quantitate, licèt licitè percipias, & conſummas, non ſuccedit ob
ligatio ad quantitatem, immo remanes obligatus ad tantundem
in genere, ita not.Bar.& ibi omnino vide in l.cum qui.].de his q-
bus, ut indig.

ADDITIONES.

a Adde ꝙ Bal.ait compenſationem debitorũ hincinde ſolutionis loco eſſe
cōputationem in l.fi.1.q.C.de compenſa.& eandē ueram dicit ſolutionē,
habes in l.4.ff.q potio.in pig.hab.& Pau.ipſum in cōſ.35.& Bar.hic opp.
1.& in l.confert.§.qui compenſationē.ff.de iur.fiſ.& ibidē Alex. & Bal.in
l.ex cā.ſub princi.C.de compenſa.l.idē.§.ſi ignorantes.ff. mand. quod li-
mitandum eſt ſm eundem Bal.in l.ea.in fi.C.de cōpenſ.& p Bart. in l.Iul.
la prima ad fi.ff.de cond.& demon.

b Compenſatio. Adde in quib.caſib.fit vel non fit compenſatio, vide Cy.in
l.ſi.C.de compenſa.& gl.in c.ſuborta.de re iudi.

---

1 *Præſens §.quomodo intelligatur, & in quo uendicet ſibi locum.*

2 *Quando ex eodem fundo recolligitur in anno duplex fructus diuerſus, ſcilicet meſſis, & vindemia habentur pro vno fructu vnius anni, ſecus ſi idem fructus.*

3 *Quid ſi recollecto frumento ſtatim colunt terram, & ſeminant miliũ, aut lupinos, & recolligunt de menſe Septembris.*

4 *Quid ſi vno anno ſeminaretur frumentum, alio ordeũ, in tertio quieſceret. Si prælatus locauit fructus ſuæ prælaturæ ad decennium, uel aliud tempus quòd conductori non debeat illud, quod conſueuit dari prælato in eius aduentu.*

1 §.Quod in anno. †Quod dicitur in anno, vt pro-
rata, qua durauit matri. vir lu-
cret̃, pro altera reſtituat vxori, locum ſibi vendicat in ſemeſtre qñ
bis in anno recolligitur idem fructus in eodem loco, & bis terra
colitur, vt pro rata ſemeſtris, qua durauit matri. vir habeat, pro al-
tera vero vxor, & idem in pluribus annis, qñ vnicus tñ fructus in
eis recolligeret̃, vt plures anni habeant̃ pro vno, ſicut vnus habe-
tur pro plurib.in caſu p̄cedenti.h.d.vſque ad §.non ſolum.¶In gl.
1.in princ.ibi, (pro tota habeat vir, pro alia muliere,) ſupple. de fru-
ctib.illius ſemeſtris nondum inchoati, nihil habebit vir, ſicut non
haberet de fructibus anni ſequentis, vt not.s̃.ea.l.§.Item ſi meſſis.
2 uer.apparet.in ultima glo.ibi finito autem ultimo anno, & c.¶†In
glo.ibi, (ſed vr̃ non niſi annum inſpici,) ſubaudi licèt duplex fru-
ctus in eodem anno recolligat̃, & ſic nō fiat diuiſio per ſemeſtria,
ſed per annum vt].l.proxi.in fi.& tene primam ſol.gl.ꝙ ibi recol-
ligit̃ duplex fructus diuerſus tamen, non idem ſcilicet meſſis, &
uindemia: unde habent̃ pro uno fructu unius anni, quia pro quo
libet eorum ſemel tñ colitur terra eodem anno, & non bis, hic
uero qñ idem fructus recolligitur bis, ut frumentũ, ut eſt in inſu-
la Candiæ, uel in terra laboris, uel bis ordeum, nam bis colitur ter
2 ra in eodem anno ad ſimilem fructum.¶†In glo.ibi, (in ſecundis
milium, ut eſt in comitatu Florentię, ubi recollecto frumento ſta
tim colunt terram, & ſeminant milium aut ſelegam, aut lupinos,
& recolligunt de menſe Septembris. Glo.iſta ur̃ uelle, ꝙ fiat diui-
ſio per ſemeſtria, & quodlibet ſemeſtre habeatur pro uno anno,
quaſi unus annus ſit fertilior altero, & ſi hoc eſſet uerum, ſeque-
ret̃, ꝙ ſi matrimonium eſſet contractum in calendis Ianuarij, &
in calendis Iulij ſolutum percepto frumento, totum frumentum
eſſet uiri, & de milio, qđ poſtea ſeminaretur, nullam partem habe
ret, ſed eſſet uxoris, & ſi ſolueretur in calendis Auguſti, ut quia du
raſſet per unum menſem, de ſequenti ſemeſtri haberet ſextā par-
tem milij. Breuiter dicas contrarium, ꝙ ambo iſti fructus reputā
tur fructus unius anni, poſtquam non ſunt ſimiles, arg.].l. ꝓxi. in
fin. quia principaliter colitur terra pro frumento, licèt ex acciden-
ti ſeminetur milium, & ideo tam frumentum, quàm milium ue-
nit diuidendum, & pro rata anni quo durauit matrimonium ha-
bebit uir, pro alia uxor, & eodem modo ſi ſeminaretur terra ſe-
mel tantum in duob.annis, ut fit Bononię, quia uno anno quie-
ſcit, in alio ſeminatur, duo anni habentur pro uno, & inſpicietur
quota parte biennij durauit matrimonium, non quota parte an-
4 ni.†Et idem ſi uno anno ſeminaretur frumentum, alio ordeum,
in tertio quieſceret, ut in partibus Romanis, quia triennium ha-
beretur pro uno anno, quantum ad duplicem fructum, & inſpi-
ceretur quota parte triennij duraſſet ſecundum Bar. Vltimo iſte
uer. inducitur ſecundum Pe.ſi prælatus locauit fructus ſuæ præ-
laturæ ad decennium, uel ad aliud tempus, utrum conductori
debeatur illud quod conſueuit dari prælato in eius aduentu, & fa
cit iſte tex.quòd ſic, contrarium dicit Old. fuiſſe determinatum,
quaſi iſte non ſit in fructu, quia reiteratur, ut].eo.l.j.§.ſi uir. & qa
potius contemplatione perſonæ cenſetur dari, ut no. infra eod.l.
ſi uerò.§.item quicquid.

---

1 *Fructus rerum mobilium diuiduntur ſicut fructus rerum immobilium.*

2 *Fructus qui vno tempore recipiuntur ex aliqua re, ſiue mobili, ſiue immobili, dicuntur fructus totius temporis quo colligantur.*

3 *Soluto matrimonio quando reſtitutio rerum mobiliũ dotis eſſet prompta, non deberet vir, vel eius hæredes habere dilationem anni, ſicut in re immobili, niſi aliquam vtilitatem prætenderent in retinendo illas.*

4 *Vſucapio cœpta cum titulo contra me abſentem cā reipub. & cōpleta, me poſtea reuerſo, & tacente nō poſſum poſtea petere reſtitut. in integr. vt hic, niſi reſtabat modicum tp̄s intra quod commodè agere non potui.*

5 *Clericus beneficiatus ſi perceptis fructibus moriatur, nondum completo anno, an eius hæres teneatur reſtituere ſucceſſori ꝓ rata, ſicut hæres mariti an non, ſicut nec hæres vſufructuarij, remiſ.*

§.Non

1 §.Non ſolum. †Fructus rerum mobilium diuidunt ſicut fructus rerũ immobilium. h.d. ¶In tex.ibi,nam,& hic,rñdet tacitæ obiectioni.Nam ſi hoc menſe maritus pcipit fetus ouium, vel lanam, vr̃,ꝙ ſint eius inſolidũ, & non habet diuidere,qa dñtur fructus iſtius menſis, & hoc mē-
2 ſe durabat matrimonium.†ſed reſpondetur non eſſe verum,ꝙ dicantur fructus iſtius tantum menſis,immo totius temporis, quo colligant,& idem in fructu prædij,vt licèt recolligatur vno menſe,tñ dicatur fructus totius anni,quo colligitur,ſi ergo non durauit matrimonium toto anno,nō debet lucrari integros fructus. Si vero eſſent tales fructus,qui percipiuntur dietim, vt habitatio domus,procedet opi.illorum,qui dicebant fructus perceptos ꝑ maritum pertinere ad eum,& non debere diuidi. quàm opi. Iuriſc.reprobat.in princi.huius.l.in fructibus rei immobilis,hic reꝓbat in fructib.rei mobilis,ſed poteſt ſaluari,vt dixi.¶Contra iſtum tex.opponit,ꝙ non veniant reſtituendi,cum maritus, vel eius hæres,etiam hoc tempore haberent dilationem legalem,qñ dos cōſiſtebat in reb.mobilib.ergo commodum medij temporis dēt ad ipſum pertinere,vt ꝭ.eo.l.ſi conſtante.§.quoties. Bart.dicit,ꝙ contrarium eſt difficile.certè non eſt,quia hoc iure non habebat dilationem annua bina trina die,niſi qñ conſiſtebat in pondere,numero,vel menſura,vt dicit tex.expreſſe in §.cum autem. C.de rei vxo.ac.hodie vero bene habet dilationem anni, ēt in caſu huius §.& in §.exactio.qui generaliter loquitur,qñ conſiſtebat in reb. mobilibus:ideo tunc bene eſſet difficile contrarium.ſed dic,ꝙ illa dilatio,q̄ conceditur miſerationis gratia,ne vrgeat ad ſoluēdum, & præcipitetur,non facit ipſum lucrari fructus, vel menſionem, vt eſt tex.expſſus in illo §.exactio.verſic.fruct.& ver. ſimiliq; modo,ſed ſolum dat ei commoditatem vſus, vt non teneatur eas reſtituere,niſi finito anno,de iſto interuſurio debet intelligi §.quoties.& hoc niſi mulier petijſſet ſe alimentari,tunc quid iuris ſit,dic,
3 vt dixi in prin.huius l.†Quidam tamen dicunt, ꝙ quando reſtitutio rerum immobilium eſſēt prompta, & expedita, non deberet habere dilationem alicui,ſicut nec in re immobili, cum ſit ea.rō, vt no.ibi Cy.quàm opi.puto veram,ſi maritus,vel eius hæres nullam vtilitatem ꝓtenderet in retinendo illas res, quia nullum afferunt commodum.aliàs ſecus.ar.d.§.quoties. quia ſaltem gaudebit vſu,ſi ex hoc ꝓtendit commodum,& iſta eſt veritas in hoc ar-
4 ticulo.¶†In glo.ſuper ver.percipiuntur.ibi,(pro ſententia Bul.) q̄ tenuit,ꝙ ſi me abſente cā reip.incępiſti poſſidere cum tit.& vſucapere rem meā ꝑ triennium,poſtea me reuerſo, compleuiſti vſucapionem me tacente,quòd poſſum petere reſtitutionem in integ.ex ti. ex quib. cau. ma. quia iſta leſio non contingit mihi hoc tertio anno duntaxat,quo fuit pſens,ſed coniunctis alijs duobus quib.fuit abſens pro hoc facit ille text.vbi fructus uno menſe recollecti non attribuuntur illi ſoli,ſed ēt tempori præterito.Martinus verò tenuit contrarium,quòd non reſtituat, qa fuit in ptāte mea,ꝙ vſucapio nō compleret,cū potuerim agere. & vſucapionem interpellare.ſecus ſi nō reſtabat,niſi modicum tps. ꝭ. qđ cōmode agere nō potuit,qñ hr̃ ꝓ tpe abſentiæ,vt l.ab hoſtibus. §. ſed quid ſimpliciter.ſupra ex quibus cau.ma.Et iſta opi. commu-
5 niter tenet.¶†Vltimo ad id,quod dicit glo.ſi.de vſufructuario q̄rit q̄d in clerico beneficiato,[a]ſi pceptis fructib.moriat nondū cōpleto anno,an eius hæres teneatur reſtituere ſucceſſori ꝓ rata, ſicut hæres mariti,an nō,ſicut nec hæres fructuarij,vide gl. ordi.in l.prima.C.de anno.ciuili.li.11.& quod no.in l.defuncta.ſ. de vſufr.

ADDITIO.

a Quid in clerico beneficiato. Adde glo.in c.generali.de elec.lib.6.Doc. in c.quia ſæpe.eo.tit.

1 *Maritus quando poſſit cedere arbores ex fundo dotali.*
2 *Emphyteuta,uel feudatarius nō poteſt excidere arbores de fundo emphyteutico,ſi nonſunt ceduæ,vel germinales.*
Quid in colono;quid ſi alias loco illarum reſtituat.
3 *Quòd prædicti poſſunt de talibus arboribus aſſumere ramos ſine læſione, & deterioratione in vſu vineæ pro palis,& ſimilibus.*
4 *Arbores vi ventorum euulſas ex fundo dotali,an maritus poſſit in vſum ſuum aſſumere.& nu.6.*
Si ſunt vetuſtate corruptæ,poteſt eas excidere,dummodo alias earum loco ſubroget.
Pretium ſuccedit loco rei in vniuerſalibus.
5 *Maritus,licèt ſit dominus rei dotalis,quia tamen habet neceſſe reſtituere ſoluto matri.cenſetur nō dominus,& ſi theſaurum in ea re inueniat, perinde eſt acſi reperiſſet in re aliena.*
6 *Actio l.Aquiliæ,quod detur marito cōtra dantem damnum in re dotali.*

1 §.Si fundum. †Maritus pōt cedere arbores ex fundo dotali, qñ ſunt ceduæ, vel criminales,qa ſunt in fructu:& idē in eis,ꝙ in aliis fructib.als ſecus. Et ſi ꝯ facit,tenet ad intereſſe,& reſtituunt vxori arbores, vel ipſarū ꝓtiū
a Itē theſaurus inuētus in fundo dotali ꝑ eū nō eſt fructus, ſed tāq̄ inuentus in re uxoris,mediū ꝓtinet ad inuētorē, & altera pars ad vxorē.h.d.¶In tex.ibi,(maritus tenebit.)ſupple ad intereſſe, & vltra hoc ēt ad reſtōnē arborū,vel ꝓtij ipſarū,qa nō ſunt in fructu:
2 vt ſtatim ſeq̄t.Et ꝑ iſtū tex.dicit Dy.†ꝙ emphyteuta.[b]vel feudata-
b rius nō pōt excidere arbores de fundo emphyteutico:dico ſi nō ſunt ceduæ:germinales,& multo minus colonus. Sed vr̃, ꝙ immo poſſit,dummodo alias loco illarū ſubſtituat,vt ꝭ.de iur.fiſci.l. in fraudē.§.j.à ꝯrio ſenſu.& hoc q̄dam dicūt,ſed non puto verū, niſi forte arbores ſint vetuſtę,ita ꝙ melius,& vtilius ſit eas excidere,& nouas ſubſtituere,ita intelligo iſtū tex.colonus aūt,qui colit ad modicū tps,indiſtinctè nō pōt,ſed dēt ꝯſeruare fundū in eodē ſtatu,vt l.ſi merces.§.cōductor.& l.ſi colonus.ff.arb fur. ceſ.&§.
3 culpæ.†Sed pōt tñ tam maritus,q̄ ꝯ ꝑdicti talib.arborib.aſſumere ramos ſine læſione,& deterioratione in vſum vineæ ꝓ palis,& ſi-
4 mi.vt l.ex ſylua.cū l.ſeq.ſ.de vſufr.¶†In tex.ibi, (ꝓtium reſtituendum mulieri.).q.d.non tenet tunc ad intereſſe,qa ſine ſuo facto, & culpa ceciderunt,ſed non facit eas ſuas,poſtq̄ non erant in fructu,& iō augent dotē,& dēt earū pretium reſtituere,quod intelliges qñ conſumpſit eas in vſum ſuū,vel dolo eius deficiunt extare,aliàs non teneret,vt in gloſſ.& ſic no.pretiū ſuccedere loco rei nec mirū,qa loq̄mur in dote,q̄ eſt quid vniuerſale, & in vniuerſalibus eſt hoc regulare,vt l.ſi rē,& pretiū.de peti.hær. ſecus in particularib.regulariter.l.venditor ex hr̃ditate de here.vel ac.ven.pōt tñ hoc caſu maritus ex talibus arboribus vi vētorum euulſis aſſumere in vſum ſuū,& euellere ſi neceſſe hēt,nō aliter,vt l.arboribus.ſ.de vſufr.nec tenet aliter alias nouas ſubſtituere,vt l. arbores. eod.titu.ſed ſi ſunt vetuſtate corruptæ,pōt eas excidere,dummodo alias eorū loco ſubroget,& tūc exciſas faciet ſuas, vt in l. agri. ſ.de vſufru.¶In fi.§.ius.(ſed pars eius dimidia reſtitueret.). ſ.vxori & altera remanebit penes eū,non tanq̄ penes virum, ſed tanq̄ penes inuentorem in re aliena,vt Inſti.de re.di.§.theſauros.& ſic nō
5 tanq̄ fructus.¶†Not. ergo hic, ꝙ licèt maritus ſit dñs rei dotalis, qa tñ hēt neceſſe reſtituere.ſol.ma.cenſet non dñs,& perinde eſt acſi reperiſſet in re aliena,ſecus ſi nō haberet neceſſe reſtituere.& ſit effectus pfectè dñs,qa tunc theſaurum in ea inuentum non reſtitueret,ſed inſolidum efficeretur ſuus, & hoc voluit in effectu gloſſ.fin.¶In gloſſ.ſuper verſi.tenebitur ibi.(vel l.Aqui.)hoc reꝓbant Doc.qa l.aquilia dat dño vt l.item Mela.§.j.ad l.Aqui.& ſi alius excideret,maritus illam actionē ꝯ ipſum haberet: ergo ſi ipſe excidit,non tenet illa actione vxori,ar.in l. apud antiquos. C. de fur.Tene ergo primā,quòd datur actio de dote,nec ob.§.ſi maritus.allegatus in gl.quia ibi mulier dedit damnū in rebus mariti nō dotalibus,hic ꝯ maritus in re dotali.& ſic in ꝓpria ſ'm Dy. & Bar.
6 ¶†In glo.ibi hoc,referas iſtum ver.ad id.quod dicitur hic in ver. ſed ſi vi tempeſtatis per hoc,quod ſupra dixi non ad uerſi.ſi minus, vbi gloſſ.eſt ſignata, quia qñ fuit in culpa excidendo, nihil poteſt retinere,ſed ſolum quando ui uentorum.

ADDITIONES.

a Theſaurus inuentus. Adde ꝙ de theſauro inuento in fundo eccleſię,vide glo.in c.ſi quid inueniſti.24.q.5.& in l.non intelligitur.in §.ſi in locis.de iure fiſci.
b Emphyteuta. Adde Bar.in l.in fraudē ff.de iure fiſ.Cy.& Doc. in l.2. C. de iur.emphyt.Doc.in auth.quicunque.C.de ſacroſa.eccleſ.

1 *Lapidicinæ inuētæ a uiro in fundo dotali,an ſint ipſius viri,ita quod euulſæ tanquam fructus ad ipſum pertineant:& an vxor teneatur ad expēſas in reperiendo lapidicinas.*
2 *Quando non dominus de voluntate domini euulſit lapides in fundo illius uel fecit impenſam cauſa enucleandi,& poſtea dominus non permittit, quibus actionibus tunc ſibi contra dominum ſuccurratur.*
3 *Si notarius reliquit vſumfructum omniū bonorū ſuorū uxori ſuę ꝙ vxor debeat habere commodum protocollorum defuncti.*
Quod liceat fodere uenas cotareas,ſeu lapides ſub fundis alienis ſine læſione ſuperficiei.
4 *Quod unus nō poſſit in lapidicina fundi alterius lapides fodere, ſine illius voluntate.*

1 §.Si vir. †Si uir in fundo dotali lapidicinas inuenit,in quibus lapides renaſcuntur, videtur feciſſe fundum fructuoſiorem,& meliorem,& iō lapides inde euulſi,tanq̄ fruct⁹ ad ipſum ptinent:& expenſa facta in reperiendo lapidicinā reſti-
* tuitur*ei ab vxore,tanq̄ pertinens ad perpetuam vtilitatē fundi, ſecus ſi lapides non renaſcant,qa nec fundus dicitur fieri melior,
* nec expenſa ſibi reſtituit,*nec lapides cedunt eius lucro, qa non dicunt in fructu.h.d.ſ'm intellectum gl.Et diuidit in tres partes,
a qa primo loquitur,qñ lapides[a]renaſcuntur vſque ibi impenſā,Secundo quando non renaſcuntur,vſque ibi,niſi talis.Tertio ibi niſi redit ad primum,niſi caſu,qñ renaſcunt.Nam in prima parte dixerat duo.ſ.ꝙ fundus efficit fructuoſior,& ꝙ lapis inde euulſus efficit mariti,tanq̄ fructus.In hac tertia parte dicit tertiū,ꝙ expenſa

ADDITIO.

a Quando lapides renaſcunt. adde an cedentes lapides & lapidicina exiſtētes in poſſeſſione alicuius priuati,debeant dare decimam, fiſco & decimam dño poſſe.uide in l.cuncti.C.de meta.lib.x,

ſa facta ſibi reſtituitur;intellige.ſi in reperiendo lapidicinam,ſed il-
la,quę fieret in excidendo lapides,non reſtitueretur ſibi,quia dici
tur fieri gratia fructus quærendi,& non concernit vtilitatem fun
di,ſed ipſius viri.vt ꝭ.ea.l.§.impendia.In ſecunda autem parte,quã
do non renaſcitur.dicuntur duo,ꝙ impenſa ſibi non reſtituitur,
& ꝙ lapis non eſt in fructu , ex quo reſultant alia duo, ꝙ fundus
non efficitur fructuoſior,nec melior,& ꝙ lapis non efficiť mari-
ti,ſed venit reſtituendus,ſicut ſupra proximo §.quinimmo videť
effici fundus deterior , & ſic teneať maritus ad intereſſe vt ſupra.
proxi.§.verſ.ſi minus.¶In text.ibi,(marmoreas inuenit.)ſubaudi
in quibus lapides renaſcuntur , vt infra. ver. niſi talis. ¶In text.ibi,
(& impenſa,) mutat caſum ſecum ſecundum gloſſ. & loquitur
quando non renaſcuntur,vſque ibi,(niſi talis:)Sed iſta diuiſio nõ
videtur congruere literę,nec iſte intellectus:nam iſte verſi. vide-
tur continuari cum tex.præcedenti,& in eo caſu loqui. Ideo po-
teſt dici,ꝙ totus §.loquatur quando ex lapidicina fundus effici-
tur fructuoſior,quia plus de fructu capitur,quàm ſi non eſſet in-
uenta.Sed iſtud poteſt contingere duobus mo. Primo ꝙ lapides
ibi non renaſcantur,& tunc loquitur vſque ibi,niſi talis,Secundo
quando renaſcuntur. Primum poteſt contingere ſi fuit inuenta
in loco,qui fortè propter ſterilitatem eius non colebatur , nec ſe-
minabatur,& ſic nullam vtilitatem reddebat,& iſto caſu,quia effi
citur fructuoſior,licèt lapis,qui effoditur,non ſit in fructu.tamen
efficitur mariti, ſed impẽſa facta in acquirendo ſibi nõ reſtituitur:
ſi autem renaſcitur lapis,dicitur eſſe in fructu, & impenſa ſibi re-
ſtituitur,& iſta diuiſio,& intellectus videtur magis de intellectu
literę,& pro ipſo facit l.fina.ſupra de fundo dota. quando autem
fundus non efficeretur fructuoſior,ſed deterior, vt quia in loco,
in quo fundus colebatur,reddebat fructus,& tunc iſte caſus nõ
ponitur hic,ſed eſt dicendum,ꝙ maritus tenebitur ad intereſſe,&
lapides non faciet ſuos,vt ſupra proxi.§.verſi.ſi minus. ſed opponi
tur,ꝙ iſta diſtinctio non ſit adhibenda , renaſcatur lapis , vel non,
vt infra l. proxi.ſi fundus,&c.aliàs eſt §.ſo.vt no.infra in glo.& ibi
diſtinguam in hac materia.¶In glo.quę incipit, (impenſa,) in fin.
2 dic,ꝙ leges allegatæ in gloſſ.loquuntur,†qñ non dominus de vo
luntate domini euulſit lapides in fundo illius , vel facit impenſam
cauſa enucleandi,& poſtea dominus non permittit,tunc ſuccurri
tur ſibi contra dominum actionibus de quibus in gl. Sed hic ma-
ritus erat dominus , & ſine voluntate mulieris fecit lapidicinam:
vnde diſtinguendum eſt,aut fecit fundum fructuoſiorem , & ſi
vxor non permittit,habet contra eam actionem iniuriarum l.qui
pendentem.de act.emp.& ſic ceſſaret de dolo. Aut non fecit fru-
ctuoſiorem, & tunc vxor habet iuſtam cauſam contradicendi,
3 & nulla actione tenetur. ¶†Vltimo Bart. dicit ſe conſuluiſſe per
iſtum text.cum quidam notarius reliquiſſet vſumfruct. omnium
bonorum vxori ſuæ,& quæritur an deberet habere commodũ
protocollorum ipſius defuncti,& dixit,ꝙ non, quia tale commo
dum non reiteratur.nam poſtquam inſtrumentum ſemel eſt pu
a blicatum de protocollo,ᵃamplius non publicatur, niſi ex magna,
& iuſta cauſa,vt l.ſi quis ex argentarijs.§.fin. š.de eden. & illa, quæ
non reiterantur,& non renaſcuntur,non dicuntur eſſe in fructu,
vt hic,& ſupra proxi.§.ſed certè malè vř cõſuluiſſe:nam ad vſum
fructuarium non ſolum ptinent cõmoda,q̃ ſunt in fructu,immo
etiam alia,licèt non reiterentur,nec renaſcanť, vt in l.vſufruc.lega
4 to.š.de vſufru.circa prin.titu.vbi videť caſus contra ipſum. ¶† Itẽ
b inducoᵇ iſtum text.ad quæſtionem, quàm habui hic de partibus
Pergami.nam ibi ſunt montes,in quibus ſunt certæ venæ ſubter
raneę,in quib.fodiunt cotes,quę portantur quaſi per vniuerſum
orbem,de quibus habetur in l.cotem ď publi.& in l. Cęſar.& iſtę
venæ ſunt ſub prædijs quarundam priuatarum perſonarum: mo
do quidam foderunt ſub prædijs quorundam in vna vena per ali
quod tempus:illi,qui habent prædia ſupra illas venas,impediebant
eos dicentes,illas venas eſſe ipſorum,quorum ſunt prædia ſupe-
riora,& quod illi non poterant fodere ſine ipſorum licẽtia, & vo-
luntate;pro quo facit,quia ſicut illorum eſt quicquid eſt ſupra vſ-
que ad cęlum, vt l.altius.cum ibi not. C.de ſerui.& aqua.ita vř,ꝙ
ſit ipſorum quicquid eſt inferius, vſq; ad profundum , nam & eis
licèt fodere quantum volunt inferius,& auferre etiam commo-
dum,quod ad vicinum tranſit ex ſuo,dummodo non tãgant de
fundo vicini.l.pro fluminum.in fi.& l.Proculus.cũ ibi no.de dam.
infe.Pro hoc etiam allegatur iſte text.quia lapidicina eſt illius fun-
di,in quo reperiť,& ſic eſt vxoris non mariti,nec põt alius in lapi-
dicinam fundi alterius lapides fodere ſine illius voluntate,vt l.ven-
ditor.§.ſi conſtat.ſi ſerui.vendi.In contrarium vř tex. cum glo. C.
de metallarijs.l.cuncti.& l.quoſdam lib.11.quod liceat fodere ta-
les venas lapidũ ſub fundis alienis,ſine læſione fundorum ſuperio
rum,prout erat hic,& ad l.venditor.reſpondetur , quòd loquitur
in lapidicinis,quę reperiuntur in ſuperficię fundi,& ex eis fundus
lædiť in ſuperficie,nec in eis fodiuntur lapides p̃tioſi, qui portanť
per diuerſas partes mundi,& reperiunť tales lapidicinæ in plurib.
locis,nos loquimur in venis cotareis,q̃ fodiunť ſub terra ſine læ-
ſione ſupficiei & vbi fodiunť lapides magis p̃tioſi, q in paucis lo-
cis reperiunť.& ideo pp publicam vtilitatem videtur concedi cui
libet,vt poſſit inuenire, & fodere, qa hoc fit cũ magna impẽſa, &
labore,nec põt a dominis ſuperiorib. prohiberi , ſi non recipiunt
læſionem,& ita voluit glo.in d.l.ſi qs.tene menti,nam idem eſt de
talibus venis cotareis,quòd de venis metallorum quas ſub fundis
alienis licet perquirere.nec obſtat iſte tex.in fi.dum dicit,vel argen
ti fodine,quia intelligam ſecundum prædicta.

ADDITIONES.

a Protocollo.Adde Doc.in l.cum P.Tabellio.de fide.inſtrumen.
b Item induco.Adde tu.& uide conſ.Pauli circa hoc in cõſ.427. incip libel
lus iſtorũ argentũ.in nouiſ.duplicatũ in eo.uol.cõſi.361. & adde quod ſu
per eadẽ cã iterato ꝯſuluit Paulusmet in conſ.23.in d.vol cõſ. nouorum
inci.fundamentum præfati dñi Vicarij.& aliud cõſ.eiuſdem Pau.in dicta
materia iuri ꝯ̃ria,uide in d.uolu.conſil.nouorum,conſ. 6. inci. in cã mo.
aliud in conſi.3.inci.in cauſa,q̃ vertitur coram domino poteſtate Perga
mi in 1.volu.Franc.Cur.

---

1 *Vxor tenetur cauere de reſtituendo uiro partem ſibi tangentem ex fructi bus pendentibus, quando fundus reſtituitur ipſi uxori.*
2 *Quando matrimonuim diſſoluitur non perceptis fructibus a marito, licèt maritus debeat habere partem fructuum,non tamen poteſt retinere fundũ quouſq; fructus recolligat,niſi de ꝓximo fructus eſſent recolligendi.*
3 *Quid ſi vxor non poſſet,uel nollet cauere de reſtituendo partem fructuũ tangentem marito.*
Cautio de dando,uel reſtituendo,quando intelligatur cum fideiuſſorib.& quando ſufficiat,quòd quis ſe obliget per inſtrumentum publicum ſine fideiuſſore.
4 *Quando quis tenetur dare fideiuſſores,ſaltem tenetur ſe obligare cum hypotheca bonorum ſuorum,& etiam cum pœna.*
5 *Quando ex diſpoſitione legis,vel ſtatuti tenetur quis dare fideiuſſores , ſi tamen apparet manifeſtè idoneus,& ſoluendo,nec eſt ſuſpitio,quòd deſinat eſſe,uidetur releuandus a fideiuſſoribus.*
6 *Soluto matrimonio,ꝙ maritus non habeat dilationem legalẽ anni in mobilibus,niſi conſiſtant in pondere,numero,uel menſura.*

1 **§.Interdum.** †Si fundus reſtituiť vxori pendentib. fru
ctib.caueť viro a muliere de reſtituendo
partem ipſi tangentẽ.Si verò fructib.pceptis anno ꝯpleto nihil re
a ſtituit de fructib.nec a muliere caueť,ſed ſi annoᵃ non ꝯpleto,fit re
ſtitutio fructuũ pro rata.& dicta in marito extenduntť ad ſocerũ ,
& ad hřdem eius mřimonio ſoluto.h.d.ſm Dyn.& ponit hic pra
2 cticam iſtius materiæ,de qua in prin.legis. ¶†No. ex primo caſu,
ꝙ qñ matrimonium diſſoluiť non perceptis fructibus a marito,li-
cèt maritus debeat habere partem fructuum , nõ tñ põt retinere
fundum quouſq fructus recolligat, & qñ dẽt ipſum reſtituere
recepta cautiõe a muliere,hoc eſt verum ſm gl.niſi de proximo
fructus eſſent recolligendi qa tunc poſſet retinere quouſque re-
colligat,quod no.& tene menti. Similiter ſi uxor nõ poſſet caue-
re,vel nollet,ar.C.de ſecun.nup.l.hac edictali.§.nobiliũ.allegata in
3 gloſſ.¶†In gl.j.ibi.(ꝭ.eo.ſi conſtante.§.quoties.)Sol.ſm Dyn.inter
dum lex imponit onus cauendi ei,qui alias erat obligatus, & intel
ligiť imponere de cauendo cum fideiu.aliàs nullus eſſet vtilitatis
b dicta cautio.ᵇita loquiť §.quatenus,& in l.omnibus.š.de re iud. &
l.ſi creditores.š.de priui.cre.& totus titulus,vt lega.no.caue.Inter
dum ei,qui non erat aliàs obligatus,& tunc ſufficit, ꝙ ſe obliget p
inſtrumentum publicum abſque eo,ꝙ det fideiuſſores , qa ſatis
operať hæc cautio,& ita loquiť quęſtio glo.mulier enim nõ erat
obligata ad iſtos fructus reſtituendos marito pro rata, vnde ſatis
eſt,ꝙ ſe obliget.Fallit ſi non eſſet ſoluendo,& eſſet ſuſpecta , quia
tunc dẽret dare fideiuſſores.arg.in l.diuus.de peti.hære. & in l. pẽ,
eod.tit.& l.fideiuſſor.§.fi.ff.q ſatiſda.cogan.Item fallit qñ lex dice
ret,ꝙ caueat idoneè,vel ſufficienter. Nã talia verba importãt , ꝙ
cũ fideiuſſore,vt in l.ſi mãdato Titij.§.fin.š.man. & l.ſi debi. de iu-
di.nec ſufficeret hypotheca,licèt ibi gl.ſentiat ꝯ̃rium , qa creditor
nõ eſſet ſecurus.Itẽ fallit qñ lex iniungẽs tale onus, eſſet lex p̃toria
l.p̃toria.de p̃to ſtip.Qñ aũt hoc verbũ profertur a teſtõre , intelli-
gitur de nuda cautiõe ſine fideiuſſore,vel pignore,vt l.ſancimus.
C.de verbo.ſignifica.cœtera dic, vt ibi notantur per Cynum. Et
4 nota,† ꝙ qñ tenetur dare fideiuſſores,ſaltem tenetur ſe obligare
cum hypotheca bonorum ſuorũ,vt in l.ſi filio,vt leg.not. cautea.
& etiam cum pœna , vt nota, per gloſſ.in l. niſi. §. quamuis.ſi cui
plus

ADDITIONES.

a Sed ſi anno.Adde qñ annus cœptus hř pro completo,& qñ non,vide in c.
ſubdiaconus.77.diſ.in 1.glo.& glo.in c.cum in cunctis.de elect.
b Cautio.Verbum cautio qño intelligať.Adde circa p̃dicta eundẽ Paul. de
Ca.in l.ſancimus.C.de ver.ſig.& ibi Ale.de Imo.in l.p̃tor de p̃to. ſti. & vi
de Do,& ibi ẽt dixi ſupra. q ſatiſ.cogan.Adde tñ in ꝓpoſito, ꝙ ſi eſſemus
in aliqua materia,in qua aliqua cautio non requireret,licèt dicať,quòd p̃
ſtetur idonea cautio,uel ſufficiens,tunc rõne ſubiectæ materiæ ſi cautio
nem non requirebat,intelligiť ſine fideiuſſoribus,uel pignorib.ita ſolen-
niter.Anto.de But.in c.fin.de reſti.ſpo.quẽ refert,& ſequiť d.Alex.in con
ſi.ſuo.25.col.5.in 4.volum.Fran.Cur.

plus,quàm per l.Falci.& l.2.§.ſi dubitetur,ſupra đ iudic.& addo,ꝙ
5 quando †ex diſpoſitione legis,uel ſtatuti tenetur quis dare fideiuſ
ſores,ſi tamen apparet manifeſtè idoneus,& ſoluendo,nec eſt ſu
ſpicio,quòd deſinit eſſe,videtur releuandus a fideiuſſoribus per
id,quod no.in l.de creationibus.C.de epiſ.aud.in tex.& glo. & per
Bar.in l.quicunque.C.de fundis patri.lib.10. ¶In glo.quæ incipit.
(annua,)iſta glo.fuit malè ſignata,quia debuit ſignari ſuper primo
caſu,& fuit ſignata ſuper vltimo,& dicit vnum, quod per oẽs re-
probat,ꝙ illo tpe maritus habebat dilationem legalem in re mo-
bili.contrarium eſt verum per l.cum in fundo.§.ſi fundus. de iu-
re do.& patet in §.exactio.dum dicit, ꝙ cõmune fuerat vtriuſq;
actionis &c.†ſcilicet ꝙ res immobiles ſtatim reſtituerentur, & ita
tenet gl.in l.3.de dot.præleg.qnimmo etiam in rebus mobilibus
non videbit habere dilationem,niſi conſiſterent in pondere, nu-
mero,vel menſura.vt in §.cum autem.C.de rei vxo.act.

---

1 *Impenſæ factæ per maritum gratia fructuum non repetuntur ab vxore, ſed cum fructibus compenſantur.*
2 *Impenſæ factæ in curando ſeruum dotalem, ſi ſunt paruæ, cenſentur potius factæ cauſa fructuum, & ad præſentem vtilitatem rei, & non repetuntur, ſed ſi magnæ, tunc cenſentur factæ cauſa perpetuæ vtilitatis, & repetuntur.*
3 *Miſſus in poſſeſſionem bonorum, ſi facit impenſam etiam circa culturam fundi, facit tanquam in re aliena, & ſi non recolligit fructus, uel ſi recolligit, & reſtituit, non facta deductione, quòd habet actionem in factum, ut hic.*
4 *Quid in malæfidei poſſeſſore, & quòd non habeat ius agendi, ſed ſolam retentionem, & quid in marito.*
Quid ſi non fecit impenſam, ſed agrum coluit proprijs manibus.
Quid ſi impendit circa vtilitatem rei, & ſi in perpetuam vtilitatem quã actionem habeat maritus pro tali impenſa, & quid in marito putatiuo, an compenſet cum fructibus. & nu.5.
5 *Commodatario, uel depoſitario, ſeu creditori pro impẽſa facta in re, datur actio contraria commodati, vel depoſiti.*

1 §.Impendia. †Impenſę factæ per maritum gratia fru-
ctuum non repetunt̃ ab vxore, ſed cũ
fructibus compenſantur,factæ vero cauſa perpetuæ vtilitatis rei
bene repetunt̃,hoc dicit vſque in fi.Ratio primi dicti eſt, quia nõ
concernunt,vtilitatem mulieris,vel etiam rei dotalis perpetuam,
ſed mariti tantum,vel præſentis temporis: & ſic licet concernant
vtilitatẽ rei,reputant̃ ꝯcernere ſolã vtilitatẽ fructum,ſed in ſecun-
do caſu concernunt ſolam vtilitatem mulieris. Primum dictum,
quod impenſę cauſa fructuum compẽſentur cum fructibus,pro-
cedit quando fructus non ſunt cum vxore diuidendi, ſed cedunt
lucro viri,aliàs ante diuiſionem de fructibus deducuntur,vt s̃.eo.
l.fructus.Item procedit,quando fructus recolliguntur,alias recõ
penſantur,nec deducuntur,nec repetuntur ab vxore,ſed maritus
eos perdit,nec poteſt deducere de fructibus anni ſequentis, vt hic
no.in glo quę incipit nec in fin.nec etiam de fructibus alterius rei
dotalis,vt infra l.proxi.§.fi.quod ergo hic dicitur fructus totius an
ni retinet.debet exponi,vel retinere poteſt ſi fructus ſunt: & ſicut
ſi tunc ſunt vberes fructus,nihil reſtituit.ita ſi nulli nihil repetit de
impenſis,Item,& tertio debet intelligi ſine dubio, quando con-
cernunt ipſos fructus,non autem vtilitatem rei pręſentem, vel ꝑ
petuam,vt factæ in arando, vel ſerendo. nam etiam ſi factæ non
eſſent,fundus non efficeretur deterior.& iſto caſu, ſiue ſint ma-
gnæ,ſiue paruę,cenſentur factæ cauſa fructuum. ſi autẽ concer-
nant vtilitatem rei, puta factæ in tutela ædificij, nam niſi tectum
2 aptaretur,nec poſſet habitari,& etiam domus deſtrueretur. †Itẽ
in curando ſeruum dotalem,nam niſi hoc fieret poſſet mori,nec
fructus ex eo poſſent percipi,iſto caſu eſt diſtinguendum, aut ex-
penſæ ſunt paruę,& cenſentur potius factę cauſa fructuum,& ad
præſentem vtilitatem rei,& non repetuntur, & iſto modo debet
intelligi. Aut magnæ,& tunc cenſentur factæ potius cauſa perpe-
tuæ vtilitatis,iõ repetunt̃,vt infra de impe.l.2.& l.3.§. nos genera-
liter.& quod no.in l.in rebus.§.poſſunt.ſupra commodati.Secun
dum aũt dictum,ꝙ factæ cã perpetuæ vtilitatis repetãtur ab vxo-
re,procedit,ſi non extant fructus cum ea diuidendi, vel ſi extant,
portio ipſa contingens non ſufficit ad impenſam, aliàs poſſet illa
portio retineri,vel cum ea compenſari,vt ſupra eo.l.§. ob dona-
tiones.non autem deducuntur de fructibus ante diuiſionem, qa
ſic deducerentur ẽt de portione tangente maritũ, quod eſſe non
debet quantuncunque ex illa impenſa conſequatur vtilitatem, vt
in expenſis hic poſitis in text.quia potius attenditur quod princi-
paliter fit, quàm quod ex eo ſequitur ſecundario, vt hic patet,&
3 quod not.in l.ſi quis nec cauſam.ſi certum pet.¶†In gl.quę incipit
non petantur.in fine ibi,(& ideo recuperat expenſas,) contra iſtã
a gloſſ.oppo.nam etiam malęfidei poſſeſſor non lucratur fructus,
& tamen expenſas factas gratia fructuum non recuperat per viã
agendi,licèt recuperet ꝑ viam excipiendi,vt in l.ſi a domino.in fi.s̃.
de pet.hęre.& l.ſi in area.in fi.de cõdi.indebi. Sol. creditor miſſus
in poſſeſſionẽ bonorũ,ſi facit impensã,ẽt circa culturã fundi,facit
tanquam in re aliena,& ſic hẽt animum obligandi ſibi dominum,
ideo ſi non recolligantur fructus uel recolligantur, & eos reſti-
tuit non facta deductione,habet actionem in factum ex illo edi-
4 cto,de quo in l.prętor.de bo.autho.iu.poſ.†Sed malęfidei poſſeſ-
ſor impendit tanquàm in re ſua,& ſic non habet animum aliquẽ
ſibi obligandi:ideo licèt poſſit etiam ipſe tales impenſas factas gra
tia fructuum de ipſis fructibus retinere,per l.fundus.fam. erciſ.&
per d.l.ſi a domino.in fin.ſi tamen fructus non percepit,vel perce
pit,& reſtituit non facta retentione,non habet ius agendi,vt in ꝯ-
trario.maritus autem,quia fructus lucratur, ſimiliter non habet
ius agendi,ſed retinendi,& ſufficit, quòd poſſit lucrari ſi fructus
naſcuntur,& vide ad id,quod dixi de malæfidei poſſeſſore,quod
no.Bal.in l.ſi quis ſciens.C.de rei vendi.qui dicit notabiliter, quòd
etiam ſi expenſam non fecit in quęrendis fructibus,ſed agrum co
luit proprijs manibus,poteſt de fructibus retinere pretium ope-
rarum,licèt omnes text.de hoc loquantur, quando fecit impen-
ſam,ſed eadem ratio æquitatis vertitur, quod eſt notandum, &
quotidianum:dicit etiam,ꝙ licèt fructus non ſint recollecti, ſed
ſint pendentes,& ab eo fundus vendicetur,non cogitur reſtitue-
re,niſi refuſis ſibi impenſis, vel pretio operarum,licèt text.de hoc
loquentes loquantur,quando fructus erant percepti, tene menti.
Si autem impendit circa vtilitatem rei,diſtinguitur, an ſit impenſa
neceſſaria,uel vtilis,aut voluptaria,pro prima habet retentionem,
pro alijs non,ut in l.domum.eo.tit.¶In glo.quæ incipit nec in fin.
ibi,(ſed alijs contra,)hæc vera ſecũdum omnes.nec ob. l. fructus.
in fi.cum glo.ſupra.eo.vbi fructus vltimi anni ſuccedunt loco fru
ctuum primi anni,ut ex eis poſſint deduci expenſæ factę in pri-
mo anno,nam ſolue,vt ibi dixi,quia caſus ſunt diuerſi. ſ.iſte quem
hic ponit glo.ab illo,qui ponitur ibi in text.& glo.¶In glo.quæ in
cipit,(mandati uel neg.geſt.)dic mandati, quando de uoluntate
mulieris fecit expenſam ad perpetuam vtilitatem, ſed nego. geſt.
quando ipſa ignorante,poteſt etiam dici, ꝙ detur marito actio ꝯ-
5 traria de dote,glo.eſt not.infra.tit.j.l.& omnino.†ſicut datur com
modatario,& depoſitario,vel creditori actio contraria commo-
dati,vel depoſiti pro expenſa facta in re,vt in l.in commodato.§.j.
commo.cum ſimilib.¶In glo.ea.ibi l.inſulam.§.fructus. ſupple in
uerbo ſumptus.per quam patet,quòd ſi maritus putatiuus fecit
impenſam neceſſariam cauſa perpetuę vtilitatis,ſi ſunt tot fructus
deductis oneribus,quæ ſuſtinuit,quòd ſufficiant ad ſumptus.de-
bent cum illis cõpenſari,& reſiduum poteſt peti.ſed iſte text.vult,
ꝙ non compenſentur cum fructibus,quos vir debet lucrari: ſed
repetantur ab vxore Sol.notabilis ſecundum gloſſã.ibi matrimo
nium non tenebat,& ſic maritus putatiuus nõ lucrabitur fructus
tanquàm maritus,ſed tanq̃ bonęfidei poſſeſſor, vt dixi. in princip.
huius l.& iſtud eſt regulariter in bonæfidei poſſeſſore,vt lucretur
fructus,ſi tamen impenſam fecit, debet cum fructibus eam com-
penſare,& ſic non lucratur ſimpliciter.tex. eſt in l. ſumptus. ſupra
de rei ven.hic tenebat matrimonium, & ſic lucrabitur tanq̃ ma-
b ritus,vnde etiam ſi ſunt fructus vltra onera matrimonij,[b] ſi tamẽ
cedunt lucro mariti,nec ſunt diuidendi,non debet cum illis com-
penſare,ſed repetere a muliere,& ita debet intelligi iſte tex.ſecun-
dum ꝙ gloſſã videtur bene intelligere,licèt obſcurè loquatur,ſed
venirent diuidendi:fateor,quòd cum portione reſtituenda mulie
ri,poſſet compenſare.tene menti.

ADDITIONES.

a Nam etiam malæfid.poſſe. Adde Doctor.in re.malæfid.poſſeſſor. de regu. iur.libr.6.
b Vltra onera matrimonij. Adde Doct.in rub.de ſponſa.

LEX IX.

1 *Commodum lapidicinarum in ſundo dotali exiſtentium pertinet ad maritum, niſi contrarium actum ſit. & nu.4.*
2 *Dans, uel concedens mihi aliquam rem, uidetur in dubio illam concedere ad illum uſum, ad quem ipſe concedens vtebatur tempore, quo conceſſa, eſt, & quid ſi ex poſtfacto aliquid nouum facere volo.*
3 *Fundus poteſt concedi in emphyteuſim, reſeruato uſufructu vel utilitate arborum, uel certæ arboris.*
5 *Commodum lapidicinarum exiſtentium in fundo dotali quando non pertineat ad maritum.*

1 SI fundus. Commodum lapidicinarum exiſtẽ
tium in fundo tempore, quo tradit̃
in dotem,pertinet ad maritum,niſi contrarium actũ
ſit.hoc dicit.ſecũdum Dyn.¶In text.ibi,(quia palam
2 fit)not.ſecundum Dynum.†quòd ſi aliquis dat mihi, vel conce-
dit aliquam rem,in dubio videtur illam concedere ad illum vſum,
ad quem ipſe concedens utebatur tempore,quo conceſſit, ſed ſi
ex poſtfacto aliqd nouum facere uolo,diſtingue,vt in gloſſa. ¶In
fine text. ibi. (niſi contraria.) nota ſecundum Baldum argumen.

3 †q; poſſum tibi concedere fundum in emphyteuſim,vel fundum
reſeruato mihi vſufructu,vel vtilitate arborum,vel certæ arboris,
ſicut hic poteſt vxor reſeruare ſibi commodũ lapidicinæ, ad hoc
vide quod no.gl.in l.obligationum ferè.§.placet.de actio. & obli.
dubium facit,quia ſi transfero in te dñium ſoli in neceſſariam cõ
ſequentiam,venit etiam dñium arborum ſolo cohærentium,ſed
verum eſt de dñio,ſed vſus,vel vtilitas earum põt per conceden-
4 tem reſeruari.¶†Et diſtingue hic: aut mulier tradidit fundum in
dotem cum lapidib.exciſis de lapidicina,& illi lapides non ſunt ma
riti,ſed ſunt dotis,ita poteſt intelligi lex ſi ex lapidicinis.š.de iure do
tium. Aut lapides fuerunt exciſi per maritum,& tunc aut in lapidi
cina lapides renaſcebañ,& dicuñ eſſe in fructu, & ſic ad ipſum p
tinent,ſiue lapidicina erat tpe,quo fuit traditus, ſiue poſtea fiat p
maritum per legem præcedentem in §.ſi vir. ver. niſi aut non re-
naſcebantur,& tunc aut lapidicina erat tpe traditionis,& idem vt
hac. l. non tamen lucratur tanquam fructum , quia tunc lapides
non ſunt in fructu,ſed ex in tacita voluntate tradentis, vt hic, aut
fuit inuenta p virũ,& tunc aut ex ea fundus eſt effectus deterior,
& minus fructuoſus,& vir eos non lucratur,ſed tenetur ad inter
eſſe,aut fuit effectus fructuoſior,& tunc vir eos lucrañ, non tamẽ
recuperat impenſam factam in reperiendo lapidicinam, vt in d.§.
ſi vir. ſecundum diuiſionem,quam ibi feci.

---

1 *Expenſa facta in vno fructu,ſi ille non reſpondet,poteſt deduci de alio fructu eiuſdem anni.*
2 *Expenſa facta circa fructus vnius fundi,quando non deducatur de fructibus alterius fundi,& quid de eodem fundo in diuerſis annis,& nu.1.*

1 **§.Quid in ſementem.** †Expẽſa facta in vno fructu,ſi ille nõ reſpõ
det,deduci põt de alio fructu eiuſdem rei,& eiuſdem anni.h. d.Et
dicit Bald. quòd iſte text. non eſt alibi ſecundum ſuum do. Ioan.
Paiarenſem de Senis,qui fuit optimus textualis, vt ab ipſo Bal.au-
diui.nam per hunc tex.colligitur,quod de fructibus alterius anni
non deducitur,& ſic eſt hic caſus de quæſtione, quam format gl.
2 in §.impendia,quæ incipit,nec enim.†Item etiam eſt caſus , quod
expenſa facta circa fructus vnius fundi, non deducitur de fructib.
alterius fundi.Nam hic ambo fructus erant eiuſdem fundi, & qđ
iuris eſt de diuerſis annis,eſt etiam de diuerſis rebus ſm Docto.
Contra hoc tamen facit text.in l. q; ſi ſumptus.š.de peti.hæred.vbi
in vniuerſali iudicio expenſæ factę circa fructus vnius rei, poſſunt
a deduci de fructibus aliarum,ſed dos [a] eſt quid vniuerſale.[b] Vnde
b poſſet dici in contrarium eius,quod dicunt Docto. vel dic, quòd
ibi loquitur in bonę fidei poſſeſſore,qui expendit tanquam in re
propria,ne bona fides ſibi noceat.Sed maritus licèt ſit dominus,
ſciebat tamen hunc caſum euenire poſſe,quod matrimoniũ ſol-
ueretur,& quod fructus vltimi anni venirent diuidendi,vnde ſibi
imputet expendendo in vna re,cum non poſſit retinere de fructi
bus alterius rei,& iſto modo poſſet ſaluari dictum Doct.aliàs nõ
video qualiter defendetur ab illa l.quod ſi ſumptus. quam ipſi nõ
allegant.In particularibus autem clarum eſt , quòd facta in fructi-
bus vnius rei etiam per bonæfidei poſſeſ.non deducuntur de fru
ctibus alterius rei,ſecundum quod dicit Barto.in l. in fundo.ſupra
de rei vendica.

ADDITIONES.

a Sed dos.Quod dos ſit q̃d ius vniuerſale,habes p Doct. & Bartol. ſupra in rub.& l.fructus.hoc tit.& l.ſi cum dotẽ.& p Bar.in l.1.C. de bon.mate.& in authẽ.ei qui.de bon.auth.iu.poſ.& l.cũ in fundo.§.ſi fundus.de iur.do. Ang.in l.fin.C.de ſent.q̃ ſine certa quantitate pfer.Ant.de But.in ca.Ray. de teſt.2. co.& c.cum tuis.de vſur.Barth.Soc.in rub.ſupra. & in con.180. inci.diligenter,verſi.confirmab.in 2.parte,& Corneum in cõſ. 47. inci.in hac lr̃a.B.& conſ.102.inci.uiſis in lr̃a.I.& K 2.parte. ubi expreſsè dicit. q; eſt q̃d vniuerſale potens per ſe augmentum, & diminutionem recipere, & non hæreditatis quota,habes egregiam gloſſ.in leg.quod dicitur.de im pen.in rebus.do.fac.
b Vniuerſale.Et quòd dos ſit vniuerſale,adde Ange.in conſilio ſuo 81.Frãc. Curt.

LEX X.

1 *Mora mulieris in non recipiendo fundum dotalem, facit maritum teneri de dolo tantum,& de fructibus perceptis per eum.*
2 *Mora actoris,ſeu creditoris quem effectum habeat,& nu.7.*
Quid de mora rei remiſ.
3 *Verbum,dos,interdum ſumitur pro re dotali,*
Dictio taxatiua duntaxat,non excludit aliud ſimile.
4 *Debitor nõ cõpellitur eſſe procurator,uel negotiorum geſtor creditoris, ut curam habeat de re debita, quando obtulit, & creditor noluit recipere.*
5 *Mora creditoris ſicut non debet eſſe nociua debitori,ita nec lucroſa, & qd in mora debitoris.*
6 *Species debita ſi perempta eſt poſt moram debitoris, & eodem mõ fuiſſet peritura penes creditorem,an debitor remaneat liberatus.*
7 *Deputatus ad cuſtodiam caſtri pro certo tempore,ſi ipſo elapſo requirat dominum,quòd recipiat caſtrum ſuum,& ille negligat , & poſtea perdatur,non tenetur niſi de dolo,uel lata culpa, & quid ſi dominus non fuiſſet in mora.*
8 *Ad conſtituendum creditorem in mora,& liberandum debitorem a culpa ſufficit ſola oblatio,cum ipſa re debita,& an requiratur numeratio, & quid ſi debetur ſpecies,& nu.9.*
9 *Qui tenetur dare fideiuſſorem non ſufficit,quòd verbo offerat ſe paratum dare,ſed requiritur,quòd ipſum ducat ſecum,& quòd ille etiam conſentiat obligari.*
Oblatio verbalis impedit uenditionem pignoris,& facit eam retractari.
10 *Ad hoc,vt debitor liberetur ab obligatione qua tenetur: ſufficit ſola oblatio in iudicio,ſed extra iudicium requiritur conſignatio.& depoſitio.*
Conſignare eſt includere,& ſigillare.
11 *Equus vel aliud animal,non poteſt conſignari,ſed deponi,*
Fundus nec conſignari,nec deponi poteſt,ſed debet fieri ſequeſtratio.
12 *Dies tacita interpellat,ſicut expreſſa.*
Lapſus temporis dati a lege miſerationis gratia,an interpellet,ſicut tempus appoſitum a contrahentibus.
Mora creditoris dicitur culpa,non dolus,& quando mora dicatur dolus, & numero 13.
13 *Dolus præſumptus quid ſit,& quòd dicatur culpa latior, non tamen dicatur maleficium.*
14 *Statutum puniens condemnatum de maleficio,vel bannitum,ut poſſit impunè offendi,an habeat locum in eo qui bannitus eſt pp contumaciam.*
15 *Non factum,interdum ſumitur pro facto.*
Delictum commiſſum in faciendo,putatur maius, quàm cõmiſſum in non faciendo,
In contractibus in quibus quis tenetur de leui culpa tantum,non de leuiſſima,ſi tamẽ leuiſſima cõmittatur in faciẽdo,de illa tenetur,ſicut de leui.

1 **SI mora.** †Mora mulieris in non recipiẽdo fundum
dotalem,facit maritum teneri de dolo tm̃,
& de fructibus per eum perceptis.hoc dicit, ſm Bart. &
eſt lex ſingularis,& famoſa.Nam de mora rei plenè habetur per
glo.in l.mora.ſupra de vſur.quæ ponit plures effectus eius , & per
Doct.in l minorum.C.in quibus cau.in integ.reſti. non eſt neceſ.
2 †Sed de mora actoris,ſeu creditoris,quem effectum habeat,non
habetur alibi melius,quàm hic,& iſta lex principaliter ad hoc alle-
gatur,quia liberat reum a culpa,ex qua tenebatur ex natura con-
tractus,non autem a dolo,nec etiam facti, vt debet eſſe in lucro.
Et præmitte,quod vir conſtante matrimonio tenetur non ſolum
de dolo,& lata culpa,ſed ẽt de leui,commiſſa circa rem dotalem,
ex qua res ipſa efficeretur deterior,ut infra eod.l. etiam. in §. licèt.
& ſupra.de iure dot.l.in rebus.ſed ſi res non efficeretur deterior ,
ſed committeretur circa fructus,quia non coleret fundum aptũ
ad ſementem,propter quod fundus non deterioratur, non tene-
tur maritus,quia iſta culpa non nocet mulieri,ſed ipſi ſoli marito.
ſoluto vero matrimonio antequã fundus reſtituatur , vel mulier
ſit in mora recipiendi, etiam ſi committatur circa culturam, tene-
tur,quia nocet mulieri,cum tales fructus ſint ſibi reſtituẽdi, vt C.
de rei vxo.act.§.fructibus.modo iſta lex vult hoc, q; ſi ſoluto ma
trimonio maritus offerat uxori fundum,& ipſa nolit recipere, &
ſic ſit in mora,talis mora liberat maritum a tali culpa , ſiue com-
mittatur circa rem ipſam,& ſic efficiatur ex ea deterior: puta , qa
erat vinea,quæ non culta deſiccatur, & ſic deterioratur mulier ,
nec reddit fructus,& ſic deterioratur etiam vir,ſi aliquid ex eis ha
beret retinere,quia non eſt conueniens,quòd facto,id eſt,negligẽ
tia mulieris,maritus cogatur colere fundum perpetuo . Si tamen
hoc faceret ſtudioſè,& doloſè,cum de leui poſſet colere,tenere-
tur,& etiam ſi coluit,& fructus percepit,ſimiliter tenetur reſtitue
re,quia ſicut nõ debet verſari in damno ex mora mulieris, ita nec
3 in lucro,hoc dicit iſta l.ſingularis.¶†In tex.ibi,dotem.ideſt agrum
dotalem,vt infra ſequitur.Et ſic not.quòd interdum iſtud verbũ,
dos.ſumitur pro re dotali,vt ſupra de iure dot.l.ſi ſponſa . & l. ſe-
quen.& infra.de colla.do.l.dedit dotem,licèt aliud ſit dos,aliud res
a dotalis,vt dixi ſuper rubrica.¶In text.ibi.(dolum malum [a] duntaxat.)
ſupple,& etiam latam culpam,quæ æquiparatur dolo , vt hic
b in glo.ſuper verbo, culpa.& ſic nota,quòd dictio taxatiua , [b] dun-
taxat,non excludit aliud ſimile,quando ſimilitudo inducitur per
aliam legem iuncta l.quod Nerua.ſupra depo. ſimile nota . in le.
ob æs. C. de prædi. minor. nam tunc fit extenſio ad illum ca
ſum,

ADDITIONES.

a Dolum malum.De dolo bono eſt text,in l.1.§.non fuit.ſupra. de dolo.& dicit Gem.in c.nos in quemquã.2.q.1.quòd ſi ſaracenam ſectam ſequiñ, vt illam cognoſcat,& cognitam confundat,non peccat.
b Taxatiua.De hac vide p Lud.Rom.cõſi.94.ubi dicit,quòd habens mãdatũ ad pecunias duntaxat mutuo accipiendas,põt ſe obligare ad vſuras,ſi ex cõſuetudine ita obligantur,qui mutuo accipiunt.

ſum,non per nos,ſed per legem.Si autem ſimilitudo non eſſet in-
ducta a iure ſcripto,ſed inducceretur per hominem, per identitatẽ
rationis,tunc aut illa eſt, quæ loquitur per verba taxatiua: & indu
ceret diſpoſitionem fauorabilem:& idem vt C.de ſacroſan.eccle.
l.illud.in fin.aut odioſam,& tunc non fiat extenſio.vt in l.2. C. de
pat.qui fi.diſtrax.& de hoc vide per Bar.inſtra eo.ti.l. ſi conſtante.
in j.q.in princi.q 9.¶In text.ibi,(non'ẽt culpam.) ſupple leuem:de
leuiſſima.n.non eſt dubium:quia de illa non tenetur ex natura ꝯ-
tractus,cũ ſit celebratus gratia vtriuſque l.ſi vt certo.§.j. ſupra cõ-
mo.vnde non expedit,ꝙ ab ea liberet̃ propter moram mulieris,
4 ſed de leui bene tenebitur,vt ſupra dixi.¶†In tex.ibi,(aurum eius.)
per iſtud verbum eius,dixit hic,Angel.quòd etiam iure iſto, do-
minium rei dotalis ipſo iure reuertebatur ad mulierem, etiam re-
ſtitutione non facta,ſed Bar.hic contra,& melius p.l.j.in fi.de fun
do do.vbi tranſmittitur ad hæredem viri,& per l.3. C.de iure dot.
vbi hæres mariti poteſt ſeruum dotalem manumittere: quod nõ
eſſet,ſi dominium eſſet ad mulierem reuerſum.Nec obſt. iſte tex.
quia eſt eius ſpe infallibili, non re,ſicut in fine no.in d.l.diuortio.§.
ſi fundum.in fin.ſupra eo.Et not.rationem huius ver. ꝙ debitor
non compellitur eſſe procurator,vel geſtor negotiorum credito
ris,vt habeat curam de re debita quando obtulit, & creditor no-
luit recipere,facit infra ad Treb.l.poſtulante.circa finem . & C. de
erro.mili.anno.l.nulli.lib.12.Sed antequam creditorem cõſtitue-
ret in mora,ſecus,quia debet habere curam , & diligentiam , aliàs
tenetur,vt l.quod ſępe.§.ſi res.de cõtrahend.emptio.& l. ſi ſeruus,
poſt princip.de verborum obligationib.& l.videamus.poſt princ.
ſupra de vſur.vbi dicitur,ꝙ non debet maritus fundum negligere
ſolu.mat.ſed colere,alias tene tur etiam de fru.percipiendis , & lo-
5 quitur,quando mulier fuit in mora,hic ſecus.¶†Vltimo not. in fi.
ꝙ ſicut mora creditoris non debet eſſe nociua debitori, ita nec lu
croſa:ſic econuerſo debitoris mora,nec nociua, nec lucroſa de-
bet eſſe creditori,vt no.per glo.in l.2. ſupra de eo quod certo lo-
6 co.& iſtud facit ad illam.q. † quando ſpecies debita perempta eſt
poſt moram debitoris , quo caſu dicit lex debitorem teneri,vt l.
quod te.ſi cer.pet.& debeat diſtingui,an eſſet eo.mõ peritura pe-
nes creditorem,vel non, & facit ꝙ ſic, quia niſi ſic diſtinguatur,
creditor erit in lucro,ſi eodem modo fuiſſet peritura penes eum,
poſito,ꝙ debitor non fuiſſet in mora,de hoc dic, vt dixi in d.l.qđ
7 te.& per iſtam.l.dicit Dyn.†ꝙ ſi aliquis ſit deputatus ad cuſtodiã
caſtri pro certo tempore,& ipſo lapſo requirat dominum, ꝙ reci
piat caſtrum ſuum,ſi ille negligat,& poſtea caſtrum perdatur ꝑꝑ
malam cuſtodiam,non tenetur,niſi cadat in dolum, vel latam cul
pam,ſed ſi dominus non fuiſſet in mora,tenetur, etiam de culpa
leuiſſima,ſi recipit mercedem,vt l.q mercedem.ſupra locati . nec
poteſt dici,ꝙ re locauerit operas ſuas ꝑ l.item q̃ritur.§. qui imple-
to.eo.tit.quia apparet de eius contraria voluntate, per requiſitio-
a nem ꝓdictam.¶Nunc extra glo.oppono,ꝙ mora creditoris non
liberet debitorem a culpa etiam leuiſſima,vt l.qui decem. in princ.
infra de ſolu.Solu.ibi loquit̃ in debitore quantitatis, qui tenetur ẽt
de caſu,vt l.incendium.ſi cer.pet.C.ſi ergo obtulit , & creditor re
cipere noluit,& poſtea pecunia oblata pereat caſu ſine aliqua cul-
pa eius,liberatur ope exceptionis,& ſatis eſt,ꝙ mora creditoris ip-
ſum liberet a caſu.ſi autem pereat interueniente aliqua culpa ſua
tenebitur etiam de leuiſſima,ita intelligit ibi Bartol.& ſi teneretur
ad ſpeciem,& eſſet contractus,in quo veniret leuiſſima culpa,libe
raretur a leuiſſima,non a leui,vt in fin.no.de æſtimatione rei in l.ſi
ut certo.§.nunc videndum.circa fin.ſupra commod. Et de pacto
quo quis recipit in ſe periculum,vt in l.ſed & ſi quis. §. quæſitum.
ſupra ſi quis cautio.ſi autem veniat leuis tantum,liberatur a leui,
& iſte eſt caſus huius legis:& ſi non veniret,niſi dolus, & lata cul-
pa:vt in depoſito,non liberaretur ab eis,vt in hac lege, & ſic nihil
prodeſſet debitori mora creditoris.Quidam autem dicunt,quò d
illa non eſt ratio.l.qui decem.ſed eſt,quia non tenetur ad quantita
tem,ſi quantitas oblata pereat,non dicitur perempta res debita,
ideo de rigore non liberatur,ſed liberatur de ęquitate, quæ æqui-
tas non habet locum,ſi aliqua eius culpa interueniat, & uidetur
uelle,ꝙ ſi eſſet contractus,in quo non veniret caſus, ſed culpa le-
uiſſima,liberaretur non ſolum a leuiſſima,ſed a leui,per hanc l.cer
te immo uidetur,ꝙ ſubſit ęquitas,etiam ſi interueniat eius culpa,
cum ipſe creditor fuerit in mora,& ſic in culpa,vt hic in glo. 2. &
culpa cum culpa compenſatur,vt in eadẽ glo.ideo tene , qđ prius
dixi.¶Sed opp.ſecundo nam ſecundum hoc mora ipſius credito
ris eſt illa,quę liberat debitorem ab iſta culpa commiſſa in negligẽ
do,ſed contra,ꝙ etiam ſi creditor non ſit in mora,non tenetur de
bitor de culpa commiſſa in negligendo rem debitam, vt l. vendi-
tor.ver.quemadmodum.ſupra de hęre.vel actio. ven. vbi vendi-
tor hæreditatis,non tenetur,ſi neglexit poſt venditionem colere
fundum hæreditarium,licèt ſi coluiſſet , & fructus percepiſſet,ad
emptorem pertinerent,vt in l.fructus.C.de ac.emp. Dicit Bart. ꝙ
hic loquitur in debitore qui tenebatur ad rem reſtituendam quæ
aliquando fuerat creditoris.Idcirco ſi creditor non eſſet in mora:
nõ dẽret fundũ negligere,aliàs teneret̃ de fructib.non ꝑceptis: ut
eſt caſus in l.uideamus.poſt.princip.ſupra de vſu.ſecus ſi creditor
fuit in mora vt hic: contrarium loquitur in illo, qui tenebatur
ad ea,quę nunquam fuerant creditoris,vnde ille poteſt negligere:
etiam ſi credito non ſit in mora.Sed contra,ꝙ nec ille poſſit : ut l.
ſi ſeruum:poſt prin.de uerbo.oblig.Sol.ſi negligentia committat̃
circa ipſam rem,ita ꝙ propter eam res pereat,bene tenetur debi-
tor,ut in d.l.ſi ſeruum.ſed ſi circa fructus,quia nõ colatur fundus,
non tñ pereat,uel deterioretur,non tenetur debitor,ut d.l.uendi-
tor.ver.quemadmodum.nam Bar.in d.l.ſi ſeruum.mihi vr̃,ꝙ ipſe
non benè ponderauit verſi.quemadmodum.nam ibi dr̃ ꝙ uen
ditor poteſt negligere,niſi negligentia cadat in culpã,& iſtud uer-
bum Bar.non ponderauit:unde intellige,ꝙ ſi neglexit,culpa leuiſ
ſima non teneatur,quia illa non uenit in contractu emptoris, ſed
ſi culpa leui,quia venditor,antequam emptor ſit in mora, teneat̃
omnem cuſtodiam,& diligentiam habere circa rem venditam,
vt d.l.ſi ea res:de act.emp.& l.quod ſæpe.§.ſi res.de contrahen.em
ptio.Et ideo teneo indiſtinctè,ꝙ ſiue teneatur ad rem,quæ aliquã
do fuit creditoris,ſiue non, & committatur negligentia circa ip-
ſam rem,ſiue circa fructus,teneatur,ſi talis negligentia cadat in il-
lam culpã, q̃ uenit ex natura contractus.Si ergo uult liberari a ta-
li culpa,conſtituat creditorem in mora , & tunc non cogeretur
amplius eſſe ſuus procurator,uel factor,vt hic in uerſi.uel factor.
8 ¶†In glo.ibi,(ſed ſi quæras.an liberetur ipſo iure &c.) Conclude
ex hac glo.plenius quàm ipſa loquatur,ꝙ quantum ad conſtituen
dum mulierem,vel alium creditorem in mora,non requiritur cõ
ſignatio,& depoſitio,ẽt ſi ſit talis res debita,quæ poſſit conſigna-
ri,& deponi,licet quidam dixerunt contrarium,vt refert gl.in prin
cipio,ſed ſufficit ſola oblatio. Aduertendum tamen,ꝙ non debet
eſſe verbalis tãtum,ſed cum ipſa re debita,quam debet ſecum ha
9 bere,vt not.in l.prętor.§.ſi qs paratus. ǰ.de no.oper.nuntia.†Vnde
qui tenetur dare fideiuſſorem non ſufficit,ꝙ verbo offerat ſe pa-
b ratum dare,ſed requiritur, ꝙ ipſum ducat[b] ſecum,& ꝙ ille etiam
conſentiat obligari,alias non conſtituit creditorem in mora , talis
tamen oblatio verbalis tñ aliquãdo hẽt aliquem effectum,vt im-
pediat venditionem pignoris,& faciat eam retractari, ſupra de re-
ſcinden.venditio.l.fundus qui Lucij Titij.& l.ſi reſiduum.C. de di
ſtract.pigno.& an ſufficiat portare pecuniam in folle,ſeu marſu-
pio,& offerre abſque eo,ꝙ numeret,dic,quòd non,ſi creditor pe
tat eam numerari,ſecus ſi ſimpliciter recuſet recipere,de hoc vi-
de per Bar.in l.cum ſeruus. ǰ.de conditio.& demonſtratio. In alio
tñ eſt differẽtia inter pecuniam debitam, & ſpeciem , quia primo
caſu mora creditoris liberat debitorem a caſu,non a culpa, vt l.q.
decem.de ſolutio.Secundo caſu etiam a culpa,vel leui, vel leuiſſi-
10 ma,ſecundum ea quæ ſ.dixi.†Aut quęritur,an ſit neceſſaria conſi
gnatio,& depoſitio, quantum ad effectum, vt debitor liberetur
ab obligatione,qua tenet̃,& tunc non eſt materia huius legis,licèt
glo.ipſam ingrediatur.Iſta enim lex loquitur ſolum de liberatione
a culpa,qua tenet̃ ex natura contractus,non ab obligatione prin
cipali.In illa ergo dic,quòd ſi vult liberari incontinẽti, & ipſo iure,
neceſſaria eſt conſignatio,& depoſitio,ſi offert extra iudicium.&
eſt talis res,in qua cadat conſignatio,ut ſunt res mobiles, & inani-
matæ,quia conſignare eſt includere,& ſigillare,vt in l.fi.ſ. de l.cõ-
miſſ.& tunc liberat̃ ipſo iure,ut in l.obſignatione.C. de ſol. Si ve-
ro fiat in iudicio:ſufficit ſola oblatio,vt liberetur ipſe , & etiam pi-
gnus,vt in l.ſi rem.§.fi.de pignor.actio.Item ſi ſit res,quæ non poſ
ſit conſignari,vt fundus,vel res mobiles animatę,quia mouerен-
tur,tunc non requiritur conſignatio,ſed ſola oblatio cum depo-
ſitio ſufficit,& habet eundem effectum,quem habet cõſignatio ,
11 vbi poteſt fieri,ut not.in l.acceptam.C.de vſ.†& no.gl.quæ ſem-
per allegatur,quod equus,vel aliud animal, non poteſt conſigna-
ri,de hoc in authentic.dos data.C.de donatio.ante nup. poteſt ta-
men deponi,vt in l.j.§.q̃ depoſitio.ſ.depoſiti.ideo ſaltem depoſi-
tio requiritur,ſed fundus nec conſignari,nec deponi poteſt , ideo
videtur ſufficere ſola oblatio. Vel dic,quòd debet fieri ſequeſtra-
tio ſecundum quoſdam.Si autem non vult liberari incontinenti,
ſed ſecuto interitu rei oblatæ,indiſtinctè non requiritur conſigna
tio,& depoſitio,ſed ſufficit ſola oblatio:in alio tamen eſt differen-
tia,quid debeatur,quia ſi debetur quantitas,uel genus,ſecuta per-
emptione liberatur debitor ope exceptionis,ſi aũt ſpẽs, ipſo iure.
l.q decem.de ſol.In gl.ibi,(oblatione aũt &c.)ſupple ad glo.non ſo
lũ quantũ ad ꝯſtituendũ mulierẽ in mora , & quantũ ad liberan-
dum

ADDITIONES.

a Requiſitionem d. Alexand.tranſit cum Bart.& idem facit d.Iaſon. qui di-
cit,ꝙ non poteſt caſtellanus petere ſalarium,ex quo non recõduxit , ſed
peter actione nego.geſt.& de intellectu §.qui impleto.uide Alexand.con
ſi.15.4.lib.

b Ducat.Adde,quòd idem dicit Alexand.de Imo.in ꝯſi.90.colum. fin.verſi.
fin.in primo uolu.& Lu de Roma.in conſil.163.in fin.vide tñ,an,& quan
do oblatio verbalis ſufficit ad liberandum a mora,pulchre per do.Frãciſ.
de Aret.in ſuo eleganti cõſi.num.134.colum.penul.uerſiculo. ad ultimũ
dubium Fran.Cur,

dũm maritum a cu'pa, q̃ venit ex nã contractus,vt in hoc text.im
mo etiam quantum ad effectum,de quo ſequitur gloſſ.ſ.vt mari-
tus non incidat in moram,vel ſi incidit,vt eam purget, nam in ſua
obligatione ineſt tempus tacitum.ſ.anni, ſi conſtat dos in rebus
mobilibus,cuius lapſus conſtitueret maritum in mora.ſm glo.ne
igitur conſtituatur,offerat ante lapſum temporis,& ſi conſtitutus
eſt per lapſum,& vult eam purgare,offerat, & tunc liberabitur a
mora,& ab effectibus eius,puta a caſu,& leuiſſima culpa,in quib.
tenetur ratione moræ,licèt ſi teneret ex natura contractus,libera
tur ſolum a caſu,vt ſ. dixi per l.qui decem.& cõſtituet mulierem,
in mora,& ſic habebit duplicem effectum,vt l.illud. ſupra de per.
& commo.rei ven.& no.in l.ſi ſeruum.§.loquitur.de verbo.obli-
12 gatio.hoc vult gl.in effectu,ex qua no.† ꝙ dies tacita interpellat, ſi
cut expreſſa,vt in l.2.C.de iure emphyteu. Item ꝙ lapſus tempo-
ris dati a lege miſerationis gratia,ſimiliter interpellat, ſicut tempus
appoſitum a contrahentibus,vt l.magnam.de contrahen.ſtipu.nã
Bar.in l.ita ſtipu.de verb. obliga. dicit, ꝙ annus qui datur marito,
vel hęredi eius,datur miſerationis gratia, ſicut quadrimeſtre, qđ
datur iudicatis,& ſubdit,ꝙ tale tempus non habet effectus, quos
habet tempus appoſitum ab homine,& ponit plura exempla,ſed
de hoc non facit mentionem,an interpellet iſta glo. expreſſe vult,
ꝙ ſic,& idẽ in l.promiſſor.§.j.de conſti.pecu.mihi tñ videtur con-
trarium:vt ibi tetigi,quia iſtud tp̃s nõ dat debitori,vt ſoluat. tũc.n.
benè interpellaret,& ita datur tempus appoſitum a contrahenti-
bus,ſed datur,ne præcipitetur,vel cogatur ſoluere:ideo videtur,
a ꝙ requiratur interpellatio,ᵃ not.tamen iſtam glo.¶In glo.ſup ver.
(dolum.)in prin.ibi culpę mulier.ſ& c.No.iſtã.gl.ꝙ mora credito
ris,dr̃ culpa,non autem dolus, & idem in mora cuiuſcunque cre
ditoris,nam ad recipiendum rem debitam non eſt obligatus,licèt
recipere debeat,vnde dicta mora ſibi ſoli nocet,& ideo non dr̃
dolus, ſed mora debitoris,qa mittitur circa idẽ,ad qđ ipſe eſt obli
13 gatus† Nam hoc eſt regulare,qñ cunq; quis non facit illud, ad qđ
faciendum tenetur,vt l.dolus.ſ. man. & l. ſi procuratorem. §. fin.
quia dolus præſumptus dicitur culpa latior,vt in l.quod Nerua.ſ.
depoſi.non tamen dicitur maleficium,vt ex eo poſſit quis crimi-
naliter puniri,quia non tendit ad decipiendum alium,ſed quando
dolus committitur in faciẽdo,& tendit ad deceptionem alterius,
& ſic eſt verus dolus,dicitur maleficium,& ſi nõ cadit in aliud no
men ſpeciale,ſaltem cadit in nomẽ criminis ſtellionatus, & ſic pu-
nitur extra ordinem,vt in tit.de cri.ſtel.& parit actionem de dolo,
ut in toto titulo de dolo.Aliquando etiam mora commiſſa in nõ
faciendo dicitur dolus verus,& etiam dicitur maleficium,& põt
puniri extra ordinem.ſ.quando cadit in nomen contumaciæ.pu-
ta,in non parendo iudici,vel alteri ſuperiori, vt in l. non põt dolo
14 carere.de regu.iu.iuncta.l.j.ſi quis ius dicenti non obtem.† An au
tem ſtatutum puniens condemnatum de maleficio,vel bannitũ,
vt poſſit impunè offendi,habeat locum in eo,qui banditus eſt ꝓ
b pter contumaciam,ᵇ poſtquam eſt maleficium, vt etiam ſentit gl.
in l.filius la.j.in glo.2.ſ.de interroga.actio.vide per Bart. in l.omne
delictum. §. contumacia . de re mili. & per Cyn. in l. j.de cri. ſtel.
5 ¶† In glo.quæ incipit.(non factum.)no.tria ex iſta gl. ſ. ꝙ interdũ
non factum ſumitur pro facto.concor. infra. de rebus dub. l. ſi is
qui.ducenta.§. vtrum.item,ꝙ delictũ cõmiſſum in faciendo pu-
tatur maius,quàm commiſſum in nõ faciendo. de hoc ẽt nota.in
l.fin. infra. ad Silla.in glo.& C.de libe.& eo.fi.l.2.& ibi per Bart. in
l.iniuriam.§.ſi quis.de oneri ȷ. de iniu. Tertio videtur ſentire iſta
gloſſ.multũ not.ꝙ in contractibus,in quibus quis tenetur de leui
tñ,non de leuiſſima,ſi tamen leuiſſima committatur in faciẽdo,
de illa tenetur,ſicut de leui,quod perpetuo tene menti.

ADDITIONES.

a ¶Interpellatio.An interpellatio requirat in ſolutione dotis, & an ſecluſa interpellatione, qs conſtituatur in mora,vide per Lud. Rom. in ſingula. ſuis.fo.13.

b ¶Contumaciam.An contumacia ſit delictum,vide Io.de An.conſ.84.

LEX XI.

1 *Actio de dote quando conſolidetur in patrem.*

2 *Filia quando eſt emancipata,nullo caſu actio de dote põt redire ad patrẽ*

1 SI ab hoſtibus. † Actio de dote profectitia conſolidatur in patrem, ſi fi
lia fingat deceſſiſſe in eius poteſtate,licèt re vera non
eſſet in patria poteſtate tempore quo deceſſit. hoc di
cit.Præmitte id,qđ habetur in l.2.§.ꝙ ſi in patris.ſ.eod. ꝙ actio de
dote profectitia eſt communis,quouſque filia eſt in patris pote-
ſtate,& tunc ſi filia pręcedat,actio conſolidatur in patrem, ſed ſi p̃
decedat pater,vel filia exeat patriam poteſtatem aliter,quàm per
mortem,vt p emancipationem,vel per dignitatem, conſolidat in
filiam vt C.de rei vxo.act.§.videmus.hic filia exiuerat per captiui
tatem,quia cum eſſet in poteſtate hoſtium,non poterat eſſe in pa
tris poteſtate,ſi ergo mortua ſit apud hoſtes, videbatur in patrem
non conſolidari,quaſi tunc actio non eſſet communis:ſed contra
rium eſt,quia fingit mortua prima hora captiuitatis, & tunc erat
in patris poteſtate:& quia licèt exiuerat per captiuitatem , non tñ
fuit effecta ſui iuris.& id quod ſupra dixi procedit,qñ efficit ſui iu
ris:hoc vult iſte tex.cum gl.¶Pro declaratione gl. ij. oppo. ꝙ iſta
dos,& eius actio,non reuertatur ad patrem, poſtquam filia non
erat in patris poteſtate tempore quo mortua fuit, quia p conſe-
quens non erat actio communis,vt l.ij.§.j.ſ. eod. & conſolidatio
fit ratione cõmunionis:propter hoc quidam dixerunt,ꝙ hic non
reuertitur rõne conſolidationis,ſed ratione ſtipulationis,quia fuit
ſtipulatus ſibi ſoli reddi.vel ratione ſucceſſionis.Iſtæ ſol.poſſent ꝓ
cedere,ſi fuiſſet effecta ſui iuris,ante captiuitatem,puta,per eman-
cipationem,vel dignitatem.Sed hic non fuit effecta ſui iuris, licèt
exiuerit patriam poteſtatem,vt dixi:iõ iſtæ ſolutiones nõ ſunt ne-
ceſſariæ,ſed eſt dicendum,ꝙ iure conſolidationis,etiam ſi nõ fuit
pater ſtipu.nec etiam iure ſucceſſionis,quia in dote profectitia nõ
donata filia non habebat,nec etiam hodie habet filiafam.hęredẽ
etiam proprios filios.immo reuertitur ad patrem,ſecundum ve-
ram opinionem no.in l.dos a patre.C.eo.tit.quia ſufficit,ꝙ fingat
2 mortua in patris poteſtate.¶† Quidam vero antiqui, quos glo.re
probauit in d.§.ꝙ ſi in patris,tenuerunt, ꝙ actio eſſet communis,
etiam qñ dos fuit data pro filia emancipata per l.profectitia. §.fin.
de iu.do.vbi dr̃,ꝙ eſt profectitia,& pro eis allegant iſtum text. &
hoc voluit dicere gl.in prin. Et audiui quoſdam Moder. Docto.
Papienſes hanc opinionem tenere per iſtum text.& per l. pater.ſu
pra de euic.allegata in gl. vbi dicunt eſſe caſum , ſed miror multũ ,
qa iſte tex.nihil facit ſm ea, q̃ ſupra dixi, & illa l. ſi pr̃. de directo di-
cit ꝯrium,ꝙ qñ filia eſt emancipata,nullo caſu actio de dote põt
redire ad patrem,& probatur infra eod.l.ſi cum dotem.§.eo autẽ
tempore,poſt princ.ibi dum dicit,vel etiam emancipata ſit &c. l.
ſocer.in fin.princ.Et ſic iſtud erat etiam iure iſto,licèt ipſi dicant,ꝙ
hoc fuit inuentum de iure C.per.§. videamus. quod omnino eſt
falſum,vt ex dictis iuribus patet.

---

1 *Maritus interficiens uxorem,amittit lucrum dotis.*

2 *Si aliquis interfecit illum,cui poterat ſuccedere,hæreditas confiſcatur,non autem deuoluitur ad alium ſequentem in gradu.*

Quid in marito interficiẽte vxorem,qui ex forma ſtatuti lucraturus erat dotem vxore præmoriente,an eam perdat,& quid ſi marito licuit occidere,& quid de donatione propter nuptias, & nu.5.

3 *Si non adhibetur medicus,an imputetur marito.*

Si vulneratus non adhibuit medicum,cum poſſet , non præſumitur mortuus ex eo quòd vulnus eſſet mortale,ſed quia non fuit curatum , & ſic vulnerans non debet decapitari,ſed puniri de uulnere.

4 *Si maritus expulit uxorem,uel ſe abſentauit,& de alimentis ſibi non prouidit,& mortua eſt mulier marito non ſuſtinente onera matrimonij ſui culpa,non debet lucrari dotem ex forma ſtatuti.*

5 *Quod legitimè factum eſt,pœnam non meretur.*

6 *Mulier interficiens virum , perdit dotem , & dicitur ſic pati damnum, ſed quando maritus perdit dotem,quia interficit uxorem,dicitur perdere lucrum .*

1 §.Si vir. † Maritus,qui vxorem interfecit,perdit lucrum do
tis.hoc dicit.¶In tex.ibi,(hæredibus. vxoris.) con-
tra iſtum tex.opponitur,ꝙ non reſtituatur hęredibus vxoris, ſed
debeat confiſcari,ſi vxore non interfecta,vir erat lucraturus,vt in
fra de his qui.vt indi.l.ei qui.Sol.ibi alius interfecit mulierem, & ſic
incępit eſſe locus lucro mariti,& incępit ibi incumbere onus vin-
dicandi necem vxoris.Si ergo nõ vindicat,efficitur indignus poſt
lucrum ſibi acquiſitum:ideo confiſcatur:hic verò ipſemet interfe
cit,& ſic nunquam incępit eſſe locus lucro,vnde aufertur ſibi:ſed
diceretur auferri hæredi mulieris,ſi confiſcaretur , & hoc non eſ-
ſet iuſtum, ꝙ propter delictum mariti hæres mulieris perderet,
2 ſecundum Iaco.de Are.† Sed contra,ꝙ idem ſit ſi ipſemet interfe
cit per l.cum ratio.in fi.de bon.dam.vbi ſi aliquis interfecit illum,
cui poterat ſuccedere,hr̃ditas confiſcatur,non autem deuoluitur
ad alium ſequentem in gradu. Dicit hic Bart. ꝙ eſt ſpeciale in lu-
cris nuptialibus,ſed infra.de his quib.vt indi.l.fi.circa fi.ꝙ hic loqui
tur in lucro , ꝙ maritus erat habiturus ex poſtfacto cũ vxore,ibi
in hæreditate quam quis erat habiturus ab inteſtato ex diſpoſitio
ne legis.ſecundum hoc,ſi ibi fuiſſet habiturus ex teſtamento , eſ-
ſet idem,qđ hic,quod non placet:quia ille text. loquitur generali-
ter.Bar.autem videtur habuiſſe hanc conſiderationem, ꝙ quãdo
quis erat habiturus ex diſpoſitione facta cum interfecto , talis di-
ſpoſitio cenſetur habere in ſe conditionem tacitam. ſ. ſi merebit ,
& nõ erit indignus ar.in l.Lucius.§.Lucius.Titius damam. de leg.
ij.qa non eſt veriſimile,ꝙ qs per pactum,vel teſtm̃, vellet interfe-
ctorem ſuum dẽre lucrari,ſed qñ lucraturus eſt ex diſpoſitione le
gali,talis diſpoſitio nõ hẽt in ſe illã condõnem,ſed cenſet eſſe pu-
ra,& ſic defert hæreditatẽ ẽt indigno, ſed qa nõ eſt iuſtũ,ꝙ apud
eũ remaneat,transfertur fiſco.Mihi videtur,ꝙ alia melior ſolutio
poſſit dari.Nam hic ſi cõfiſcaretur dos,fieret iniuria, & damnum
hæredi mulieris,ad quem dos fuiſſet reuerſura,ſi mulier in matri-
monio non prædeceſſiſſet , ſed vir. pactum enim , vel ſtatutum
de

de dote lucranda, locum hẽt vxore pcedente non aliter, vt l.2.de
pac.do.& ſi non fuiſſet interfecta, fortè ſuperuixiſſet, & in dubio
odio mariti interficientis præſumitur hoc:ne igitur hæres mulieris
lædatur, non confiſcatur, ſed ad eum reuertitur. ibi verò loquitur
in hæreditate delata ab inteſtato, vel ex teſtamento interfectoris,
ad quem ẽt ſi nõ interfeciſſet, fuiſſet delata, vel quia erat inſtitutus,
vel quia præcedebat in gradu, & ſic alios excludebat. ſi ergo confi
ſcatur, nulli alteri fit pῖudicium, vel iniuria, niſi ſibi, & iſta eſt ſolen-
nis ſolutio, per quam determinatur, ſi ex forma ſtatuti vir erat lu-
craturus, q habeat locum iſte tex. ſed ſ'm id, quod dicit Bart. in d.l.
fin.de his qui.vt indig.non haberet locum, quia erat lucraturus ex
diſpoſitione, & iõ deberet confiſcari. quod non eſt verum: immo
a reuertitur ad hr̃dem mulieris. tene menti,[a] quia hoc eſt ſubſtãtiale.
¶In gl.j.ibi, (In ea curanda non adhibuit.)† No.iſtam gl. quæ ſemp
allegatur. Innuit.n. q ſi non adhibetur medicus, præſumitur pp
hoc mortua, & q ſi fuiſſet adhibitus, mortua nõ fuiſſet, & pp h.d.
Bald.no. q ſi vulneratus non adhibuit medicum, cum poſſet, non
præſumitur mortuus, ex eo, q vulnus eſſet mortale, ſed quia non
fuit curatũ, & ſic vulnerans non deberet decapitari, ſed puniri de
vulnere. tene menti, quia ſingulare eſt, & cõiter approbatur: quia
b tendit in fauorabiliorem [b] partem. Intellige tñ iſtã glo. ſ'm Bart. qñ
potuit maritus adhibere, quia erat copia medicorũ, ſupple, & ipſe
abundabat in facultatib. ita q expenſa non erat ſibi difficilis, al's nõ
eſſet ſibi imputandum per l.idemq. ſ. pro ſocio. hæres ergo mulie-
ris, qui vult maritum excludere a lucro, debet articulare, & proba-
re, q potuit medicũ de facili adhibere, quod præſumitur ſi erat ci-
uitas inſignis, argu. in c.ſtatutum.de reſcrip.lib.6. & ĵ.de excu.tut.l.
ſed & reprobari.§.amplius. Adde aliam limitationem, q pcedit, ſi
pp hoc, q medicus non fuit adhibitus, mortua eſt, quod præſumi
tur in dubio: ſecus ſi conſtaret de ɔ̃rio, q in oẽm euentum fuiſſet
mortua. pone exemplũ ſi erat infirmata de peſte, vbi non valẽt me
ci nec medicinę. Et taliter, q ſ'm cõem curſum moriebant̃. arg. pro
hoc. ĵ.de impen.l.& in totũ. ibi dũ dicit nõ factarũ, ita ob id res ma-
4 lè geſta eſt &c. ¶† No. ex iſta gl. arg. ſi maritus expulit vxorẽ, uel ſe
abſentauit, & de alimentis ſibi non prouidit, & mortua eſt mulier
marito non ſuſtinente onera matrimonij ſui culpa, q non debeat
c lucrari dotem ex forma ſtatuti, & habui iſtum caſum [c] de facto
Florentiæ, vbi iſta dicebã per iſtum tex. cum glo. & per l. necare. ĵ.
de lib.agn. quam gl. allegat, & poſtea reperi Bal. hoc determinãtem
in auth.dos data.C.de dona.ante nup. & hoc eſt quotidianũ, ideo
tene menti. ¶In gl. ibi, (volebat lucrari ex diſpoſitione legis) no. iſtã
gl. ɔ̃ id, qđ dicit Bar. in d.l.fin.de his qui. ut indi. q iſta lex procedit,
ſiue erat lucraturus ex poſtfacto, ſiue ex diſpoſitione legali. Item
ſine vlla culpa vxoris interueniente, vt hic in tex. ſ. poſito, ſiue inter
5 ueniente, vt hic. hoc tñ vltimũ eſt verũ,† qñ marito non licuit occi
dere, vt glo. dicit, ſi ergo fuiſſet ex forma ſtatuti, vel conſuetudinis,
tunc ſecus ſ'm Bar. quia quod legitime factũ eſt pœnam non mere
tur, ut l. Gracchus. C.de adul. Bal. ɔ̃, q poſtq̃ elegit ſe vindicare p-
prijs manib. ſ. perſonã eius, non debet aliã vindictam expoſcere in
bonis, per l.interdum. §. qui furem. ĵ. de fur. qui optimè facit. ſed
Ang. ɔ̃. quia ſaluo honore ſuo non poterat facere quominus ſe vẽ
dicaret. Sed certe poſito, q ita ſit, debet ſibi hoc ſufficere, & ideo
6 opinio Bal. vr̃ humanior. ¶ † In vlt. glo. ibi, (non lucretur donatio-
nem pp nuptias ex pacto.) Hoc reprobant quidam, quia hoc iure
non erat adinuenta donatio pp nuptias, ſed fuit inuenta iure. C. vñ
iſte tex. non poteſt de ipſa loqui, ponũt ergò ipſi caſum in fi. huius.
§. q mulier interficiens virũ pdit dotem, quia eius dolo matrimo-
nium diſſoluitur, & hoc eſt verum in ſe per l.cõſenſu. C.de repud.
non tñ iſta pœna ſimilis eſt præcedenti, quia ſ. perdit lucrum inter-
ficiens vxorem, hic patitur damnum interficiens maritum.

ADDITIONES.

a ¶Tene menti. Adde vt per Alex. & Iaſ. hic.
b ¶Fauorabiliorem. Adde Cęp. conſi. 62. & ibi multa vide, & an ſi medicus, vel plures dicunt, quòd vulnus fuit mortale, & alij quòd non, & vulneratus erat infirmus, an præſumatur mortuus ex vulnere, & quid ſi non obediat medico.
c ¶Iſtum caſum. Adde eundem conſi. 385. & etiam conſuluit Bal. conſi. 328. & vide Abb. conſi. 85.

LEX XII.

1 *Vxori repetenti dotem, non poteſt obijci exceptio, q res data in dotem nõ erat ſua ſed alterius.*
2 *Si mulier dedit in dotẽ rẽ propriã mariti, an contra mulierẽ repetentẽ detur marito exceptio proprij dominij. & quid ſi ageret rei vendicatione.*
3 *Si eccleſia, vel minor rem alienam, quam bona fide poſſider, vendit non ſeruata ſolennitate, qualiter poſſit poſſeſſionem concedere, nec poteſt ſibi referri quæſtio dominij.*
4 *In mutuo habet locum exceptio proprij dominij, & quid ſi conſumpta ſit pecunia, vel ſtaret per recipientem, quominus conſumeret.*
5 *Quando agitur rei vendicatione contra ſpoliatorem, ſufficit probare ſpoliationem ad probationem dominij.*
6 *Si res aliena detur in dotem, & repetator à muliere, & concurrat dominus rei, quis præferatur.*

1 SI alienam rem. † Vxori repetenti dotem non
poteſt obijci exceptio, q res
data in dotem non erat ſua, ſed cuiuſdam tertij: etiam tunc
reſtituenda eſt vna cum fructib. hoc dicit. Et procedit iſta
lex, ẽt ſi appareat rẽ non eſſe mulieris, vel p confeſſionem ſuam,
uel qa maritus, aut eius hæres volunt hoc probare. Nã hoc caſu
non excludit intentiõnẽ agentis ipſo iure, qa potuit dare rem alie-
2 nam, ſicut & vendere, vel donare in præiudicium ſui, non dñi. † Si
autẽ exciperet̃ de proprio dñio, qđ eſſet ipſius viri, tunc audiretur,
quia non potuiſſet eam dare in dotem, ſicut nec vendere, vel dona
re rẽ ipſi dño, vt l.rei ſuæ. de ɔ̃h. emp. tñ ẽt ſi tunc vxor non ageret
actione de dote ad rem, ſed ɔdõne triticaria ad poſſeſſionẽ, quam
tranſtulit, vel vtili ɔdõne ex l.ſi qs conductionis. C.de loc. bene de
beret audiri ſ'm Bar. ar. in l.indebiti. §. ſed ſi numi. cũ ibi no. de cond.
3 indeb. qui dicit per hoc ſe conſuluiſſe,† q ſi eccleſia, vel minor rem
alienam, quã bona fide poſſidebat, vendidit non ſeruata ſolennita
te, põt condicere poſſeſſionem ɔdõne triticaria, vel ex canone, vel
ex lege. C.de ſacr. ecc. auth. qui res iam dictas. & non põt ſibi refer
ri qõ, q non ſit dña, vel dñs, ẽt ſi reus vellet hoc probare, poſtq̃ hẽt
cãm ab illis, & non agitur ad rem actione ex ɔ̃ctu, ſed agitur ɔdõ-
ne, quç oritur extra id, qđ agitur, & allegat de hoc caſu in l.magis
puto. §.j. ĵ. de reb. eorum. tene menti. Si autẽ requireretur trãslatio
4 dñij,† vt in mutuo, qđ non poteſt fieri de pecunia aliena, tunc ẽt ſi
excipiatur de dñio tertij, auditur excipiens, ſi paratus eſt probare,
al's præſumitur fuiſſe ipſius tradentis, vt idẽ Bart. no. in l.ſi a fundo.
ſ. ſi cer. pet. ſed ẽt tunc nõ poſſet obijci, ſi conſumpta eſſet pecunia,
& ſic reconciliatũ mutuũ, vel non eſſet conſumpta, & ageretur ad
condicendũ poſſeſſionẽ, vt d. §. ſed ſi vnũ. vel ſi ſtaret p recipientẽ,
quominus conſumeret nulla iuſta cã ſubſiſtente, ſed malitioſe, ut
no. in d.l.ſi a furioſo. & l.nã. & ſi vir. Item ſcias, q ſi maritus teneret
rẽ iſtã ltĩmo tpe, ipſam vſucaperet, vel præſcriberet titulo p dote,
ad cõmodũ tñ ipſius mulieris, vt l.ſi alienam. de dona.cau. mor. &
in d. §. ſed ſi numi. In gl. 2. ibi, ſecus ſi rei uẽdicatione. ſ. aſſerendo ſe
dñm, & petendo ita declarari, qđ põt facere hodie per l. in reb. C.
de iure dot. quia dñium reuertit̃ ipſo iure, ſecus olim, vt no. ſ. eo. l.ſi
mora. p Doct. tunc ergo, quia non agit, vt mulier, nec tanq̃ ɔ̃ ha-
bentẽ cãm ab ea, ſed tanq̃ ɔ̃ quemlibet poſſeſſorẽ neceſſe hẽt pro-
bare dñium, in quo ſe fundat. & idem no. in l.nã & ſi fur. ſ. commo
dati. Hoc intelligo verum, qñ in libello non facit mẽtionem, q de-
dit eam in dotem: ſi autẽ fecit, & nihilominus aſſerat ſe dñam, &
petat hoc declarari, vr̃ ſufficere ad probationẽ dñij, q oſtendat in-
ſtr̃m dationis in dotem, quia non põt ɔ̃dicere, cum eam receperit
tanq̃ a dña, ut not. in l.cum res. C.de proba & idem vr̃, ſi non fecit
mentionem, tñ ad probandum dñium oſtendit inſtr̃m dationis in
dotem, ſed qñ ipſum non oſtendit, procedit gl. iſta, quia neceſſe ha-
bet probare dñium per alios modos. ita ipſam intelligo, p quo vi-
de quod dixi in d. l.nam & ſi fur. ſupra. cõmoda. Et pro hoc facit,
5 quia† qñ agitur rei vend. contra ſpoliatorem, ſufficit probare ſpo-
liationem ad probationem dominij, nec alia probatio requiritur p
l.ſi quis emptionis. §. hoc ſuper illis. C. de præſc. 30. ann. ſed hic cen-
ſetur maritus ſpoliare, ſi apparet, q eam a muliere recepit, & eam
reſtituere recuſat. l.ſi colonus. de vi & vi arma. l. cũ fundum. & l.ſi
a quis ɔductionis. C.loc. Et iſto modo poſſunt ſaluari opiniones cõ
6 trariæ, quæ hic ponuntur in glo. ¶† In glo. ſ. ibi reſpondeo præfer-
tur dñs. hoc intellige, qñ dñs agit, ſicut ipſa mulier. ſecus ſi nõ agit,
ſed proteſtatur marito, q non reſtituat mulieri. ut C. depo. l.fin. &
auth. ibi poſita. item intelligo gl. q dñs uenit ad agendum, anteq uã
mulier obtinuit ſñiam ɔ̃ maritum. ſi autem ueniat poſt, non debet
impedire executionem ſñiæ, vt l.ſi is a quo. ſupra de rei vend. & de
pet. hær. l.pen. Et idem ſi mulier primo ad ſñiam peruenit, q̃ dñs, li-
cèt dñs incepiſſet agere prius, & tunc fit executio præſtita cautio-
ne, ut dictis ll. Item debet intelligi gl. niſi mulier agendo ɔ̃ dominũ
poſſeſſorem obtineret ratione alicuius iuris realis quod haberet,
vt in l.j. §. qui in perpetuum. ſupra ſi ager vect. tunc.n. fortius obti-
nebit contra tertium domino concurrente, alias extra illos caſus
procedit id: quod dicit glo. per l.bona fides. ſ. depoſiti.

ADDITIO.

a ¶Saluari. Dominus Alex. hic dicit, quòd dicta Pau. non putat vera, quia cõtra Doct. Bar. in l.legata. infra de adimen. leg. & Spe. in titu. de loc. §. nunc aliqua. verſi. 62. videtur tamen, q poſſit ſaluari opi. Pau. de Caſt. concurrentibus his etiam, de quib. per Ro. conſi. 127.

LEX XIII.

1 *Maritus q non teneatur ad dotem vltra quàm facere poſſit.*
2 *Maritus ne conueniatur in dote vltra, quàm facere poteſt, debet probare ſe eſſe pauperem.*
3 *Beneficium quot modis ſumatur.*
4 *Beneficium, ſeu priuilegium perſonale, quando ad hæredes extendatur, & quid ſi concedatur rei, quæ non moritur, vel dignitati, vel ciuitati, ſeu vniuerſitati, vel actioni, ſeu cauſæ, uel contractui.*
5 *Conceſſa per Principem, non redacta in corpore iuris, ſi continent beneficium, videntur largè interpretanda, & cẽſentur realia, non perſonalia, ſi congruè hoc fieri poteſt.*

6 *Priui-*

6 *Priuilegium conceſſum perſonæ, extenditur ad filios, vel vxorem, viuente eo, cui conceſſum eſt, ſi ſunt tales qui poſſunt participare de priuilegio.*
7 *An extendatur ad aduerſarium eius, cui conceditur, ſi conceſſio eſt iniqua.*
8 *An conceſſum ciuitati, extendatur ad comitatenſes.*
9 *An conceſſum caſtro, extendatur ad villam ſibi ſubditam.*
10 *An conceſſum diſtrictualibus extendatur ad clericos.*
11 *Conceſſio facta priuato, an intelligatur perſonalis, vel realis.*
12 *Aduocati, & clerici, ꝙ gaudeant hoc priuilegio, ne condemnentur vltra quam facere poſſint, & qualiter intelligatur illud, ne maritus conueniatur vltra, quàm facere poſſit.*
13 *Si conſtante matrimonio agitur actione de dote, ad conſignationem dotis propter paupertatem mariti, non gaudet maritus priuilegio huius l. & quid ſi agatur alia actione.*
14 *Fideiuſſor quando poſſit opponere exceptionem ex propria perſona. Quid in defenſore.*
15 *Hæres, & fideiuſſor qualiter, & quando dicantur conueniri alieno noīe.*

1 MAritum. †Vſque ad l. ſi mulier. tractat de vnā
materia, & h. d. Maritus habet priui-
legium, ne conueniatur ad dotem, vltra quam facere
poſſit: quod priuilegium ad hæredem eius non exten
ditur, ſed eius defenſor bñ pōt, eo uti, nec pōt ei ꝑ pactum renun-
tiari. h. d. vſq; ad l. rei iudicatę. ¶In tex. ibi. (condemnari) ſic iſta exce
ptio concernit cōdemnationem: & ipſam moderat: ſi opponatur
ante condemnationem factam, & facit ne cōdemnetur ultra quā
facere poſſit. Si autem non op. ante, ſed poſt in executione, mode-
a rat [a] executionem, licèt condemnatio ſit facta inſolidum, ut infra
eo. l. ex diuerſo. §. fin. obligatio uero non moderatur, quia inſolidū
eſt obligatio, & inſolidum poteſt agi. ut l. penul. ſupra quod cū eo.
Et not. Bart. in l. ſi dubitetur. §. fina. de fideiuſſo. dicit autem Dyn. in
2 conſi. 11. qđ incip. arma leoneo. † ꝙ maritus debet probare ſe eſſè
pauperem: & non ſufficientem ad ſolidam reſtitutionem: aliàs nō
gaudet hoc beneficio: ſed iſtud non eſt uerum: quia iſta eſt merè
negatiua: quæ non poteſt congruè probari: ſufficit ergo, ꝙ dicat
b ſe non habere in bonis, niſi talem rem, & talem: [b] qui aſſerit ꝯtrium:
debet hoc probare, per glo. no. quæ eſt in l. cum l. ſupra. de proba.
3 ¶†In tex. ibi, (quia tale beneficium,) iſtud uerbū beneficiū ponitur
large pro priuilegio. Nā debes ſcire, ꝙ eſt gñale uerbum, & cōpre
hendit quicquid gratis, & liberaliter conceditur, & dr̄ bona actio:
ſeu factio gaudium tribuens, ut no. Arch. in c gr̄a. de reſcrip. & eſt
tex. in c. j. quib. cau. feu. amit. Et iſto modo ſumitur in l. ſi ſeruus. cir
ca fi. ſ. de ſer. expor. dum dicit, ꝙ hominem beneficio affici: intereſt
noſtra ratione cognationis: quam inuicem habemus, ut in l. uelu-
ti. ſ. de iuſt. & iure. comprehendit autem plures ſpecies. ſ. beneficiū
eccleſiaſticum. quod qualiter differat a præbenda, dic, ut ibi ꝑ eun
dem. Item feudum, qđ dr̄ bñficium. ut in c. beneficiū. ſi de feu. ſuc.
cōtro. & quæ fuerit prima cā benefi. amit. in rubro, & nigro. Cō-
prehendit ēt priuilegium, qđ ꝯ ius eſt, & dr̄ lex priuata, & ius ſingu
lare, ut in l. ius ſingulare. de legi. Item reſcriptum, qđ eſt ſm ius, &
ad iuris obſeruantiam, ut C. de diuerſis reſcrip. per totum. & not.
in c. j. de reſcrip Item comprehendit beneficium principis, qđ non
eſt contra ius, nec ſm ius, ſed præter ius, ut ſi princeps concedit bo
na fiſcalia, & illud eſt proprie beneficium, ut l. ſi quando. C. de bon.
uacant. quod eſt largiſſime interpretandum, vt l. beneficium. de ꝯ-
ſtitu. prin. & in capit. dilectus. de dona. Comprehendit etiam ius de
falcandi, uel detrahendi de aliquo, ut in l. beneficio, ad l. Fal. & uide,
4 qđ ibi no. per Bar. qui inducit hoc ad quæſtionem de facto ¶ † Et
not. hic regulam, ꝙ beneficium, ſeu priuilegium perſonale, ad hæ-
redes non extenditur. Concordat l. j. in fi. de conſt. prin. & l. j. §. per
mittitur. de aqua quoti. & ęſti. quod eſt uerum, qñ conceditur per
ſonæ, quæ moritur: ſi uero rei, quæ non moritur, cenſetur reale,
& ad alios tranſmittitur, ut ſi concedatur ciuitati, uel uniuerſitati,
ut l. forma. §. quanquam. de cenſi. Idem ſi rebus, uel dignitati, ut l. 3.
§. rebus. eo. tit. & d. §. permittitur. Idem ſi actioni, uel cauſæ, uel con
tractui, ut in priuilegijs dotalibus, quorum quædam concedūtur
prædictis, ut dixi. ſ. eo. l. j. nam extenduntur ad omnes, ad quos illa
actio, uel contractus pertinet ex ſucceſſione uniuerſali, uel ſingu-
lari, ut ibi dixi, & probatur in l. omnibus cauſis, la 3. & in l. priuile-
gium. infra de re. iur. Quando autem perſonę, tunc diſtinguitur, an
inducat exceptionem dilatoriam, & ad hæredem non extenditur,
ut hic, an peremptoriam, & tunc ſecus, ut in l. non ſolum. ſ. de in in
te. reſti. ſcđm Bart. certe aliquando non inducit exceptionem, ſed
prælationem, ut eſt illud, quod conceditur mulieri in actione per-
ſonali, & illud etiam non extenditur ad hæredem, ut l. j. C. de priui.
do. etiam ſuum, ſed illud, quod datur in actione reali, extenditur ad
hæredem ſuum, ideſt filium. C. qui po. ī pig. habeant. l. aſſiduis. §. ex-
ceptis, & hoc in priuilegio, quod conceditur a l. ſcripta. & circa ea
quæ habuerunt originem in perſona defuncti. puta circa actionē,
quæ inci. in illius perſona actiue, uel paſſiue. Si uero circa id, quod
non inci. in perſona defuncti, indiſtincte non tranſit, ut patet in hę
rede minoris, qui non habet priuilegium minoris in contractib. ce
lebratis per ſe, non per minorem, ut l. ea quæ a patre. C. de reſti. mil.
5 † In conceſſis uero per principem, non redactis in corpore iuris, ſi
quidem continent beneficiū, uidentur large interpretanda, & cen-
c ſeri realia, [c] non perſonalia, per iura ſ. allegata ſecundū quoſdam,
quod puto uerum, ſi congrue fieri poteſt, ut ſi princeps concedit
certa bona fiſcalia, nam non creditur conceſſiſſe quantū ad vſum
fructum tantum, quia ſic non tranſirent ad hæredem, ſed quātum
ad proprietatem, & dominium, ut fiat larga īterpretatio, ſed ſi iſta
interpretatio non cadit, ut ſi concedit, ꝙ poſſit quis ducere aquam
de flumine publico, ſeu caſtello: præſumitur conceſſio perſonalis,
& tñ beneficium dr̄. tex. eſt in d. l. j. §. permittitur. de aqua quoti. &
6 æſti. † An autem priuilegium conceſſum perſonæ extendatur ad fi
d lios, uel uxorem [d] uiuente eo, cui conceſſum eſt, Dic, ꝙ ſic, ſi ſunt
tales, qui poſſunt participare de priuilegio, ut C. de iniur. l. fi. & ibi ꝑ
Cyn. in l. j. & ij. C. de epiſ. & c'e. ¶Item an extendatur ad aduerſa-
rium eius, cui cōceditur, ſi erat conceſſio iniqua? dic, ut in l. j. C. de
fru. & lit. expenſis. Item an cōceſſum ciuitati, extendatur ad comi-
tatenſes? dic, ut no. Bar. in l. ij. ꝭ. de uer. ſig. Iac. de Bel. in Auth. quib.
mod. na. effi. ſui. §. ſi uero. & Ioan. And. in c. ſi ciuitas. de ſen. excom.
lib. 6. & uide bonam gl. in l. reſtituendæ. C. de aduo. diuer. iu. Et an
conceſſum caſtro extendatur ad villam ſibi ſubditam, uide Barto.
in l. ſi finita. §. ex hoc edicto. ꝭ. de dam. inſe. ¶Et an conceſſum di-
e ſtrictualib. extendatur ad clericos, [e] dic per Ioan. And. in c. fi. de offi.
7 leg. aliàs de leg. lib. 6. in nouel. ¶ † Quid autem in conceſſione facta
a priuato, an intelligitur perſonalis, uel realis, vide quod no. Bart. in
l. pater. ff. de ſer. legat. & l. pen. ſeu antep. de ſer. ruſt. præd. & l. ſi ſub
una. §. fi. de uerb. oblig. & adde l. cum precario. in fin. de preca. ¶Et
prædicta uera, niſi fiat mentio de hæred. in priuilegio, aliàs extende
retur ad omnes in infinitum etiam extraneos? ut l. ſciendum. de
uerb. ſign. niſi concedatur ſuper eo, quod non tranſit, niſi ad filios:
quia intelligeretur de filijs, ut in uſibus feudorum. de ali. feu. §. & ſi
clientulus. & per Bar. in l. Gallus. §. etiam. de lib. & poſth. Si autē cō-
f cedatur alicui ex ſuis poſteris [f] ſeu liberis, tunc tendit contra publi-
cam utilitatem, ut eſt conceſſio immunitatis, & intelligitur de ma-
ſculis, & deſcendentib. ex maſculis, ut l. j. ꝭ. de iure immunita. alias
etiam de fœminis deſcendentib. ex eis, ut l. j. §. liberorum. de uerb.
ſignif. ¶In tex. ibi, (alia eſt cauſa defenſoris.) quia defenſor nō implo
rat hoc beneficium ad commodum ſuum, ſed ad commodū ma-
8 riti, quem defendit. ſed hæres ad commodum ſuum. ¶†In glo. j. ibi,
(habita conſideratione ne egeat.) i. ne fame moriatur, & cogatur
mendicare, ſi tamen eſſet artifex, & de arte uiuere poſſet, nihil de-
duceretur de facultate, ut no. gl. fin. ꝭ. eo. l. ſi maritus. in id quod fa-
cere poteſt, &c. & idem no. glo. in l. ſi quis argentum. C. de do. §. ſin
autem. ſed in contrarium facit glo. quæ eſt in l. miles. infra de re iud.
quæ dicit, ꝙ aduocati, & clerici gaudent hoc priuilegio ne condē-
nentur ultra, ꝙ̃ facere poſſint, quam not. ſed intellige de aduocato,
qui de arte aduocationis non poteſt commode uiuere, & de cleri-
co habente beneficium, de quo uiuere non poſſit. ¶ In gloſſ. ibi,
(quamcunque actionem intellige perſonalem, nō realem. ut l. Ne
ſennius. §. ſi fundum. infra de re iudi. quod tñ declara, ut per Barto.
infra eod. l. ſi filio. Item intellige deſcendentem ex contractu, uel
quaſi, ſecus ſi ex delicto, ut infra de re iud. l. ſi rem amo. in hoc tñ
eſt differentia inter actionem de dote, & aliam actionem, quia in
9 prima, etiam ſi cōueniatur ſolut. mat. gaudet hoc priuilegio. ¶† Si
autem eo conſtante, ꝑꝑ eius paupertatem agatur ad conſignatio
nem dotis per l. ſi conſtante. infra eo. non gaudet hoc priuilegio,
quia conſignatur dos, ut deſeruiat onerib. matrimonij, & ſic ipſe
uir cum uxore inde alatur, ut no. in d. l. ſi conſtante. per Bar. ſi autē
agatur alia actione, tunc ſi conſtante matrimonio gaudet. l. ſicut.
de re iudic. ſed ſi eo ſoluto, tunc aut illa actio non ſubrogatur lo-
co actionis de dote, quia competit ad aliud diuerſum, & non gau-
det, ſecundum gl. hic, ſed glo. in l. diuortio. de neg. geſt. quam tenēt
Doct. diſtingnit melius, aut illa actio fuit in eſſe producta conſtan-
te mat. & gaudet, aut producitur poſt, & tunc ſecus: ſi uero ſubro
gatur loco actionis de dote. Tunc aut ex cōtractu etiam celebra
to poſt ſolutum mat. & gaudet, ut l. quod ſi maritus. de conſti. pe-
cu. Aut ſubrogatur ex culpa mariti, & tūc ſecus, ut d. l. diuortio. ſe-
10 cundū Dyn. & Bar. cuius in effectu fuerunt uerba prædicta. ¶†In
l. alia cauſa. ſuper prima gl. ibi, (uel etiam fideiuſſori) iſtud nō poteſt
procedere in caſu iſto, quia maritus non poteſt dare fideiuſſorem
de dote reſtituenda, uel conſeruanda, vt in ti. C. de fideiuſſo. & ple
ne per Bart. de hoc infra eod. l. ſi conſtante. §. quoties. ſed procedit
in alijs, qui habent hoc priuilegium, ſicut maritus, vt donator, uel
ſocius, uel miles, ut in legib. allegatis in gl. nam fideiuſſor eius non
poterit eo uti. ſicut nec hęres, qui uteretur ad ſuum commodum.
Sed

ADDITIONES.

a Moderat. Adde Ancha. conſi. 6. eundem Paul. conſi. 45.
b Talem & talem rem. & de hoc per Lud. Ro. conſi. 245.
c Realia. In dubio, an priuilegium ſit iudicandum reale, uel perſonale, uide per Abb. conſi. 35. per Anch. conſi. 323. per Fed. de Sen. iij.
d Vel uxorem. Vide per Aret. conſilio 31. & an priuilegium conceſſum uni, extendatur ad eos, qui ſunt in eius ſeruitio, per Old. conſi. 11.
e Clericos. Adde Lu. Ro. conſi. 16. & fin. in ſuis fol. 11. Oldr. conſi. 96. & ibi, an clerici ueniant appel. populi.
f Poſteris. Qui ueniat appellatione poſterorum, vide per Ant. de Butr. conſilio primo.

Sed ꝯ, quia, niſi poſſit vti, non proderit etiā prin, q̄a fideiuſſor, qui ſolidū ſoluit ſolidum repetet, quia donator, vel ſocius, non hēt hoc priuilegiū reſpectu fideiuſ. ſed duntaxat reſpectu donatarij, uel ſocij, & ſic ꝑ indirectū auferſur ſocio. Sol. fideiuſſor ꝯuentus ad ſolidū dēt renūtiare donatario, uel ſocio, pro quo fideiuſſit, ut ueniat ad iudiciū, & ipſum in ſe ſuſcipiat, tanq̄ ꝓcurator in rē ſuā, & ſi hoc faciet poterit opponere exceptionē ex ꝓpria pſona, vt l. idemque. §. gnal'r. ſ. man. & l. ꝓcurator ad exhibēdū. §. j. rem ra. ha. ſi nō vult hoc facere, imputet ſibi, ſi fideiuſſor ſolidum exigat ab eo. ſed ſi fideiuſſor cū nō poſſet, nō denūtiauit, nō poterit ſolidū exigere, &
11 ita no. in l. verū. ſ. pro ſoc. ꝑ Bar. facit l. ſed fideiuſſor. ſ. man. ¶ † In gl ibi, (de infa. l. furti. §. ſi q̄s alieno.) vbi hr̄, ꝙ ēt hæres, vel fideiuſſor dr̄r conueniri alieno noīe, & gl. ſ. dixit ꝯrium, ꝙ ſuo nomine. Sol. dr̄r conueniri alieno nomine, quia principalis obligatio ſumpſit originem in perſona defuncti, licēt deriuata ſit ad hæredem, & reſideat in pſona principalis, licēt fideiuſſor de illa participet, ſed alio reſpectu dr̄r cōueniri ſuo noīe, qm̄ ex obligatione in eorum perſona reſidente, & ita intell'r gl. ſ. ſed defenſor cōuenitur ex obli. re ſidente, nō in ſua pſona, ſed in pſonā eius, quē defendit, & ad illius tm̄ cōmodū exceptione vtitur, ſed hr̄s: vel fideiuſſor ad ꝓprium.

LEX XV.

1 *Opinio gl. in §. eleganter. a quibus Doct. approbetur, & a quib. reprobetur.*
2 *Non ualet pactum, ut liceat creditori propria authoritate debitorē ſuum capere. Debitor dicitur cliens, & quodammodo ſeruus creditoris.*
3 *Non ualet pactum, ut debitor non poſſit cedere bonis.*
Quòd valeat ſtatutum, vt debitor poſſit carcerari, aliter quàm de iure cōmuni concedatur.
4 *De iure communi poteſt debitor carcerari, ſi debitum eſt liquidum per ſententiam, uel confeſſionem partis, & facultates eius non ſufficiant.*
5 *An hoc caſu debitor captus poſſit cedendo bonis liberari à carcerib. ſicut poſſet, ſi captus eſſet de iure communi.*
Maritus ſi uult gaudere hoc priuilegio, quòd debeat cauere de ſoluendo inſolidum, cum uenerit ad pinguiorem fortunam.

L. Alia cauſa.

1 **§. Eleganter.** † In §. eleganter. in gl. ibi. l. quod nulla. Iſtā opi. ſeq. Dyn. q̄a ēt ſi fiat cōſtante matr. confertur in tp̄s, quo ſolutū erit, quia tunc tm̄ pōt repeti dos, & tm̄ non ualet: ut hic. ergo nec ſi fiat eo ſoluto, q̄a ſemꝑ cenſetur fieri tunc, ex quo in illud tp̄s confertur. arg. in l. in tp̄s. de hær. inſt. Guil. de Cu. tenet ſequentē opin. ꝯriam in l. diuortio. ff. de neg. geſt. ꝑ illā l. ubi dr̄. eſſe caſum ꝯrōnem Dy. Rn̄de, ut ꝑ Bar. ¶ Vlt. allegatur iſte
2 tex. ꝑ Dy. † ꝙ non ualeat pactū: ut liceat creditori ꝓpria authoritate debitorē ſuum capere, licēt per l. hoc poſſit concedi ex cā, ut l. ait prætor. §. ſi debitorem. ſ. quæ in frau. cred. & l. quæſitum. de pig. & & ibi no. quia oīa, quæ poſſunt fieri per legem, poſſunt fieri per pactum, licet non econuerſo, quæ fieri non poſſunt per l. nec per pactū, ut no. in l. non impoſſibile. ſ. de pact. & per glo. C. de decu. lib. x. ſuper rub. licet illa faciat ꝯ primum dictum, ſed per Doc. non tenetur. iſte tm̄ tex. parum vr̄ facere ad hanc q̄ō. quia hic pactum erat ꝯ bonos mores. ſ. ꝯ reuerentiam, quam vxor debebat habere marito, vt in fi. ſed creditor non tenetur exhibere reuerentiam ſuo debitori, ſed potius econuerſo, quia debitor dr̄ cliens, & quodammodo ſeruus creditoris, ut no. j. de leg. iij. l. fideicom. §. ſi rem. in gl. quę incipit, ſcilicet, rationabiliter. C. de nouat. l. iij. in uerſi. clientis. ſed melius facit pro iſta q. l. nō eſt ſingulis. de reg. iur. quia poteſt eſſe cauſa rixæ, tumultus, & vulnerum: ideo non debet concedi, ut ibi, allega
3 tur etiam, ꝙ † nō ualeat pactum, ut debitor non poſſit bonis cede-
a re,[a] quia vr̄ ſe obligare ad carceres, quaſi hoc ſit contra bonos mores, de hac q. vide plenè per Cy. & Bald. C. qui bo. ce. poſſ. l. j. An autē ualeat ſtatutum, ꝙ poſſit debitor carcerari, aliter quàm de iure cōmuni concedatur. Dyn. tenuit, ꝙ non, Barto. contra per plures ra-
4 tion. ſ. j. de cond. & demon. l. Titio centum, §. ij. † de iure. n. communi poteſt duob. concurrentib. carcerari, ꝙ debitum ſit liquidum ꝑ ſn̄iam, vel confeſſionem, ut l. j. qui bon. ce. poſ. & ꝙ facultates eius non ſufficiant, aliàs non valeret captura, per glo. fin. quæ eſt in l. iiij. §. tutores. j. de ſuſpec. tut. & plenè per Barto. in l. cum ex eo. ad l. Iu. pecu. ſed ſtatuta terrarum diſponunt, ꝙ inſtrumenta guarentigiata mittantur executioni, ſicut ſententia diffinitiua, etiam per capturam perſonæ, & non relaxetur quouſque ſoluerit quantumcūque
5 ſit diues, & de talib. ſtatutis intelligenda eſt q. Dy. & Bar. ¶ † An aūt dicto caſu debitor captus poſſit cedēdo bonis liberari a carcerib. ſicut poſſet, ſi captus eſſet de iure communi, vt in d. l. j. qui bo. ced. poſſ. Bald. ibi tenet, quòd ſic, quia ſtatuta ſunt intelligenda ſecundum ius commune per glo. quæ eſt. C. de iure deliberan. l. fina. §. in
b computatione. ſed Florentiæ uidi ſeruari contrariū, & truſſantur[b] de hoc. ¶ Vlt. ſcias, ꝙ maritus ſi vult gaudere hoc priuilegio, debet cauere de ſoluendo ſolidum cum uenerit ad pinguiorem fortunam, ut C. de rei vxo. actio. §. cum autem. circa fi.

ADDITIONES.

a Bonis cedere. De hoc late per Do. de Ro. dec. 567. de re iudic. in antiquis, & ibi quid ſi eſt iuratum.

b Truſſantur. D. Ale. dicit, quòd ſibi placet dictum Ang. hic, & in l. nemo carcerem. de exac. trib. lib. 10.

LEX XVI.

1 *Quomodo intelligatur principium huius legis.*
2 *Quòd tempus inſpiciatur, quatenus maritus facere poteſt.*

1 **Rei iudicatæ.** † Quaſi dicat nō tp̄s poſt, nec tēpus ante. ſed aduerte: q̄a fateor, ꝙ ſi tempore ſententiæ facere poterat: & ſic fuit condēnatus inſolidum, licēt poſtea deſinat facere poſſe: non utetur hoc priuilegio in executione ſententiæ, & iſto mō intelligo iſtud principium. ſecus ſi tunc poterat facere, licēt fuerit condemnatus inſolidum per errorem, ut infra eod. l. ex diuerſo. §. fin. ſed ſi poſt ſn̄iam inciperet facere poſſe: licēt tempore ſn̄iæ non poterat, dic, ꝙ in executione non gaudebit hoc bn̄ficio, qm̄ eſt tē-
a porale quouſq; ueniat ad pinguiorē[a] fortunam. Et ſi poſt factam exe. inciperet facere poſſe, iterū fieret executio in eo, q̄d deficit: ut in l. j. §. cum autē. ſtatim allegato: fortius ſi ante factam executionē incipiat facere poſſe: tp̄s autē præcedens nō inſpicitur, ſi prius facere potuit, & tempore ſententiæ non pōt, uel econuerſo, ſed tēpus
2 ſententiæ. ¶ † Gl. tn̄ quæ eſt hic: vr̄ velle, ꝙ ēt tempus litis conteſtatæ inſpiciatur per l. ſius. ſ. de neg. geſt. ſed Barto. reprobat, & dicit, ꝙ ibi poſſe facere, erat cauſa actionis dandæ: ideo inſpicitur tempus litis conteſtatæ, hic verò condemnationis moderandæ, uel nō moderandæ, ideo inſpicitur tempus condemnationis.

ADDITIO.

a Pinguiorem. Sed an ſtante ſtatuto, quòd debitor fugitiuus veniens ad pinguiorem fortunam teneatur ſoluere non obſtante quacunq; conuentione, an ſi poſtquàm peruenit ad pinguiorem fortunam, faciat conuentionem, an illa valeat, vide per Rom. conſi. 404.

1 *Beneficium mariti ne condemnetur ultra quàm facere poſſit, non tranſit in eius hæredem: nec etiam ius vindicandi malos mores vxoris, ad effectum lucrandæ dotis.*
2 *Propter adulterium vxoris, ad quid, & qualiter maritus agere poſſit, & quando mulier perdat dotem.*
3 *Si maritus accuſauit uxorem ciuiliter de adulterio in eius vita, non poteſt hæres eius accuſare, nec vxori dotem repetenti de adulterio obijcere.*
4 *Quid ſi matrimonium erat priuatiuum.*
5 *Si maritus uxorem inuentā in adulterio interfecit, vbi hoc licebat ex forma ſtatuti, non lucratur dotem, ſicut nec ſi criminaliter accuſaſſet.*
Si vaſallus commiſit feloniam contra dominum, & dominus in eius vita non eſt conqueſtus, hæres eius conqueri non poteſt, nec feudum auferre.
Hæredi mulieris, an poſſit obijci crimen adulterij, ſi maritus adhuc viuit.

1 **§. Hæredi mariti.** † Ad hæredem mariti nō tranſmittitur bn̄ficium, ne ꝯdemnetur vltra: q̄ facere poſſit, nec ēt ius vindicandi malos mores uxoris ad
2 effectu lucrandæ dotis. h. d. ¶ † In glo. j. in fi. ibi, (prima placet,) & ſic tenet iſta gl. ꝙ ēt hodie cōpenſatio fieri pōt de eo, q̄d dēt maritus, uel eius hæres occaſione dotis ad id, q̄d mulier, vel eius hr̄s: dūmodo hincinde debeatur quātitas, ſiue ꝓ re principali data in dotem, ſiue ꝓ fructib. vt ſ. eo. l. diuortio. §. ob donōnem. idem tenet glo. in §. taceat. q̄d etiam Doc. ſequuntur. ſ. Cy. & Bart. & ſic non corrigitur iſte §. per §. taceat. quia hic loq̄r de cōpenſatione, ibi de retentione, quæ fit de ſpecie ad ſpeciē, uel de ſpecie ad quantitatē. Contrariū tn̄ tenuit gl. in fi. ſ. eo. circa fi. Item non obijcitur cōpēſatio &c.
3 dixi in illo §. ob do. ¶ † In gl. ultima. in fin. ibi, (ſed hodie non poteſt reijci) ſupple etiam per maritum cuius ꝯrium hic innuitur. ſed certe hoc eſſet uerū in morib. non lędētib. pudorem matrimonij, ꝑ quos iure iſto poterat dos retineri: hodie non, ut ibi, ſed ſi lędūt, pu ta ꝑ adulteriū, non loquitur ille tex. imò etiam hodie pōt dos retineri, ut in c. plerunque. de dote poſt diuor. reſti. & ſic non corrigitur l. conſenſu. C. de repud. niſi in hoc, quia de iure ciuili: ꝑ adulterium poterat ex toto ſeparari matrimoniū, & vir lucrabatur dotē, & poterat aliam uxorē recipere, ut d. l. conſenſu. hodie non ſeparatur matrimoniū, ꝑ illā authoritatē, quos Deus coniunxit, hō non ſeparet. 33. q. 2. c. quos Deus: ſed ſeparatur thorus. i. chohabitatio
a mediāte iudice eccleſiaſtico,[a] q̄a non eſt licitū uiro mulierē ꝓpria authoritate a ſe abijcere, ſed debeat eam accuſare corā iudice eccleſiaſtico ad ſeparationē thori, & lucrū dotis, ut in illo c. plerūq;. Et aduerte diligenter, quia iſtud eſt uerum, ſi maritus eam non accuſauit criminaliter ad pœnam legalem, ut detrudatur in monaſteriū, ſed ſolum ciuil'r ad ſeparationē thori, & lucrū dotis: quo caſu non hēt neceſſe ſe ſubſcribere ad pœnam talionis, ut in c. tuæ. de ꝓc. Si autē accuſaſſet criminal'r, quo caſu habet neceſſe ſe ſubſcribere, ut ibi, tunc non poſſet poſtea accuſare ciuiliter ad lucrum dotis, imò detruderetur in monaſteriū una cum dote diuidendo tm̄ eam, ut habetur

ADDITIO.

a Iudice eccleſiaſtico. Dicit Lud. Ro. in ſing. ſuis. fol. 30. quòd pro adulterio eſt triplex pœna, una ſeparationis thori. ſecunda detruſionis in monaſterium, tertia inciſio pānorum, & capillorum, & has omnes imponere poteſt iudex eccleſiaſticus iuribus ibi allegatis per eum. reprobata opin. Io. And. in c. fi. de fo. compe. in nouel.

hr̃ in auth.ſed hodie.C.de adul.& ibi tenet glo. in d.l.conſenſu in 3. ſo.ad ɔ̃rium de dicta auth.qđ ẽt tenet Cy.& iſtud eſt ſingulare.Regulariter.n.finita accuſatione criminali,non prohibet quis ciuiliter agere,licèt ea pendente ſecus,ut in l.interdum.C.de publi.iu.& C. qñ ciuil.ac.l.j.& pp hoc Bar.vr̃ erraſſe in l.miles.§.ſi ſocer. de adult. ubi dicit, ꝙ maritus non lucratur dotem, niſi accuſet uxorem de adulterio,& ſe ſubſcribat.Nam ex hoc,qđ dicit ſe ſubſcribat,patet, ꝙ loquitur de accuſatione criminali, ſed certe tunc non lucraret, ut dictum eſt,ſed bñ eſt uerũ,ꝙ non lucratur, niſi accuſet ciuiliter
4 in curia eccleſiaſtica.¶† Sed quid ſi matrimonium nõ tenebat,ſed putabatur tenere?quidam dicunt,ꝙ tunc mulier non perdit dotẽ, q̃a non dr̃ committere adulterium. alij ɔ̃. hoc tangitur per glo.in d.l.conſenſu.& in d.c.plerumq .dic,ut ibi. Si ergo maritus non accuſauit ciuiliter in eius uita:hæres eius nõ poteſt accuſare,nec uxori dotem repetẽti de adulterio objjcere, & iſte eſt caſus no.hic,qđ
a vr̃ eſſe uerum,ſi maritus ſciuit adulterium[a] commiſſum,& habuit tempus accuſandi,aliàs ſecus,ut no.Cy. C.de reuo. do.l.j.in fi.arg. l.in confirmando.& l.utilitatem.de con.tu.& C.de inoffi. teſta.l.3. Alle.ɔ̃.quod uerius uidetur, cum ſit accuſatio tendens ad meram vindictam,ſicut actio iniuriarum,ideo non tranſmittitur ad hæredem ante lit.conteſt.etiam per ignorantem, ut in l.j.de pri.delic.& l.cum emancipati.§.ſi emancipatus filius.de co.bo.Et iſtud qđ dixi. ꝫ.in uerſi.& aduerte.facit optime pro opin.Bal.quam recitaui ſ.eo.
5 l.ab hoſtibus.§.fi.ꝙ † ſi maritus uxorem inuentam in adulterio interfecit,ubi licebat interficere ex forma ſtatuti, non lucretur dotẽ, quia iſta licentia ſuccedit loco accuſationis criminalis, ut C. quando licet uni.ſe ſine iudi.uindi.l. j. ſed ſi accuſaſſet criminaliter, non lucraretur.¶Vlt.facit iſte tex.ꝙ ſi uaſallus commiſit feloniam contra dominum, & dominus in eius uita non eſt conqueſtus, hæres eius conqueri non poſſit, nec feudum auferre, de hoc eſt glo.in l. omnimodo.C.de inoffic. teſt. & in uſib.feud. quæ fuit pri.cau.benefi.amit. §. porro. & per Cyn. in d.l.j. C.de reuo.don. An autem hæredi mulieris poſſit obijci crimen adulterij,ſi maritus adhuc viuit, ſed non uxor, uide in l.fi.C.de adul.

ADDITIO.

a ¶Sciuit adulterium.In hoc ſatis poſt Doct. addidi hic in apoſt. ad Barto.in characteribus de tortis.

---

1 *Pater mariti, & etiam pater uxoris, ſicut maritus, habent beneficium ne condemnentur ultra quàm facere poſſint.*
2 *Conſtante matrimonio, poteſt eſſe iudicium inter maritum, & uxorem ex cauſa dotis, & an etiam ex alia cauſa.*
3 *Mulier quòd poſſit contrahere ſocietatem conuentionalem.*
Vxor an poſſit renuntiare beneficio ne conueniatur ex promiſſione dotis, ultra quàm facere poſſit.
4 *Quòd uxor cum marito ſit una caro.*
Qui efficitur compater vnius, efficitur etiam alterius.
5 *Maritus licèt ſit emancipatus, quòd ſocer etiam habeatur loco parentis quo ad vxorem.*
6 *Vxor habens patrem non exit patriam poteſtatem propter matrimoniũ, & licèt tranſeat in poteſtatem uiri, ſunt tamen poteſtates diuerſæ, & qualiter differant, & quando teneatur potius parere vni, quàm alteri.*
7 *Mulier nupta in alia ciuitate, deſinit eſſe ciuis, & habere domicilium in propria ciuitate in his, quæ concernunt obſequia matrimonij, non quo ad onera realia impoſita à propria ciuitate.*
Statutum, quòd forenſis non poſſit acquirere immobilia, non habet locum in alibi nupta.
8 *Pater uxoris, quando non habeat beneficium, ne conueniatur ultra quàm facere poſſit.*
9 *Affinitas in quib. diſſoluatur per mortem uxoris, in quibus non.*
10 *Statutum, quòd cauſæ inter affines compromittantur, non habet locum inter generum, & ſocerum mortua vxore.*
Pactum, vel ſtatutum de lucranda dote, locum habet, etiam in dote non ſoluta conſtante matrimonio.

1 **§.Socero.** †Pater mariti habet beneficium ne cõdẽnetur vltra,quàm facere poſſit,ſicut ipſe maritus,& ſimiliter pater vxoris,& ẽt ipſa uxor,ſi cõueniatur ex ꝓmiſſione dotis.h.d.cum l.ſeq.& prin.ſe.uſque ad §.fi.¶In tex. ibi.(cum quo nirus de dote agit,)q̃a ipſe recepit dotem, unde ipſe tenetur, nõ maritus,niſi ſit hæres eius,ut).l.ſi cum dotem.§.trãſgrediamus.¶†In
2 l.ex diuerſo.ibi,(item ſi mulier ex promiſſione conueniatur,)& ſic no.ꝙ conſtante matrimonio põt eſſe iudicium inter maritum,& uxorem ex cã dotis, certe etiam ex alia cauſa, ut l. non tñ.).de re. iur.¶In tex.ibi.)ſicuti cum ſocia fuerit) ſupple ex aliquo contractu ſocieta.Nam,& inter ſocios locum habet iſtud beneficium. Et ſic no.ſcđm Bald.ꝙ mulier poteſt contrahere ſocietatem conuentionalem,de qua hr̃ in tit.ſ.pro ſoc.¶†No.ẽt, ꝙ iſtud beneficium, ſicut
3 conceditur uiro,uel patri eius ɔ̃ uxorem rõne reuerentiæ, quam uxor eius debet habere,ut l.alia cã.§. elegãter.in fi.ſ.eo.ita ecõuerſo:licet ipſi uxori non debeat reuerentiam,& ſic vr̃.ꝙ uxor poſſit renũtiare huic beneficio,quaſi non ſit ɔ̃ bonos mores, poſtquam non eſt ɔ̃ reuerentiam ſibi debitam,ar.illius §. eleganter. a contrario ſenſu,& quod ibi no.glo.in contrario l.ſi conuenerit. de re iud, nam alij,qui habent hoc priuilegium alio reſpectu,quàm reuerentiæ renuntiare poſſunt.Certe ego dubito de hoc, & non affirmo, Doc.tñ nõ tangunt,& humanius eſt dicere ɔ̃rium pp ſocietatem communis uitæ,ut l.j.).rerum amo. quaſi contineat inhumanita-
4 tem.¶†In gl.j.ibi, (quia cum una caro uxor ſit cum marito) iuſta illud,erunt duo in carne una Mat.capit. 19. c.gaudemus.de diuor. Marci.c.10.ca.debitum.de biga.& c.j.de coniu.lepro.& iõ dicunt canoniſtæ,ꝙ coïcantur ſibi actiones.& ille,qui efficitur compater
5 unius,efficitur,ẽt alterius.¶†In gl.ibi, (cum maritus ſit in ptãte ſoceri)innuit iſta gl.ꝙ ſi maritus eſſet emancipatus, ſocer non haberetur loco parentis,quo ad uxorem,qđ non eſt uerũ nam nihilominus pr̃ eſt mariti,q̃a per emancipationẽ non ſoluitur paternitas: q̃ eſt de iure naturali,licet ſoluaẽ patria poteſtas, quæ eſt de iure ciuili,ergo,& quo ad uxorẽ loco parẽtis dẽt hẽri.¶In gl.ibi, (uere tñ)
6 not.iſtã gl.† ꝙ uxor habens patrẽ non exit patriã ptãtẽ pp mr̃mo-
a nium:[a] ut in l.quã glo.allegat.C.de col.l.filiæ licet. & l.pr̃.).de adult. licèt tranſeat in ptãtem uiri.ſunt.n.poteſtates diuerſæ, nã poteſtas uiri eſt quo ad ea,quæ concernunt obſequia matrimonij,& quantum ad illa potius dẽt obedire uiro,poteſtas autẽ patris,eſt quantũ ad ea quæ ſunt de iure ciuili, ut Inſti.de pa. po. & in illis dẽt potius obedire patri.Et pro hoc allego,quod no.Bar.in l.fi.).idẽ reſcripſe-
7 runt.).de emancipa. †de muliere,quæ nupſit in alia ciuitate,q̃a deſinit eſſe ciuis,& habere domicilium in propria ciuitate, ut ibi, & l. cum quædam puella.de iuriſd.om.iud.Nam hoc eſt uerum in his, quæ concernunt obſequia matrimonij, non in alijs.Et ideo ſi propria patria imponeret onus perſonale, pp quod cogeretur ſe ſub-
b trahere a ſeruitio uiri, non cogitur obedire, [b] ſecus ſi reale,ut l.j. C.de mu.& in quo loco.lib.11.¶Et ſi ſtatutum diceret,ꝙ forenſis non poſſit acquirere immobilia,talis mulier alibi nupta non debet dici forenſis,& ſic põt acquirere, quia per hoc nõ abſtrahitur a ſer
8 uitio uiri,& ſic non deſinit eſſe ciuis.¶† Super l.ex diuerſo.in glo.j. ibi,(ſed eo ſoluto,ſubdiſtinguitur,) pater ergo uiri etiam ſi conueniatur ſol.mat.ad reſtõnem dotis,hẽt hoc bñficium.ut).§.ſocero. nam ad prius conueniri non poteſt,ſed pater mulieris,ita demum hẽt,ſi conueniatur conſtante matr.Eſt ẽt alia differentia, q̃a pr̃ mariti,habet hoc beneficium, etiam ſi conueniatur alia actione, quã de dote,ſicut ipſe maritus,ut in l.non tñ. cum ſeq. de re iud.& pater uxoris non,niſi cum cõueniatur ad dotem promiſſam, qđ eſt no.Soluto autem matrimonio, ſi pater uxoris cõueniatur, habet hoc priuilegium,ut l.ſicut.cum l.ſeq.). de re iud. niſi dolo induxiſſet generum ad ɔ̃hendum matrimonium cum filia ſub ſpe magnę dotis promiſſæ,cum ſciret ſeipſam ſoluere non poſſe, ut eſt caſus ſing.in l.pen.ſ.de iure do.iſta tñ ratio uendicat ſibi locum, etiam ſi conueniatur matrimonio conſtante, cum nec tunc debeat habere bñficium,tñ ille tex.innuit contrariũ.Iac.de Are.dixit,ꝙ non eſt fienda differentia,ſi conueniatur conſtante matr.uel eo ſoluto,ſed an fuerit in dolo,uel non,certe hoc eſt expreſſe contra text.dictarum legum,ideo melius vr̃ dicendum, ꝙ ſi fuit in dolo indiſtinctè non gaudeat,ſi non fuit,gaudeat,ſi conueniatur conſtante mat.ſecus ſi eo ſoluto,ut l.ſicut.& ita intelligitur illa l.pen. de iure do.licèt prima facie ſonet in contrarium,ꝙ dolus non noceat, niſi cũ con
9 uenitur matrimonio†ſoluto. Eſt autem ratio,quare ſolu.matrimonio non gaudet,quia ſoluta eſt affinitas ſcđm gl. & per conſequẽs amor,& dilectio,ut no.in d.l.ſicut.ratio uidetur probari in d.l.pen. dum dicit affinitate durante,ſed Iac.de Are.reprehendit,quia non diſſoluitur affinitas per mortem uxoris. ut Inſt. de nu.§. affinitatis.
c ſed certe uerum eſt,quantum ad impedimentum[c] matrimonij,q̃a uir non poteſt ɔ̃here cum alia conſanguinea uxoris prædefunctæ uſque ad quartum gradum incluſiue, ut in c.non debet. de cõſan. & affi.ſed quantum ad alios effectus iuris:aut quis uult admitti tãquam affinis ad aliqđ beneficium, qđ tendit in præiudicium alterius,& non debet admitti, quia cẽſetur diſſoluta affinitas, ita debet intelligi illa glo.no. Nam præiudicium eſt uiri,ꝙ pater uxoris non conueniatur ultra q̃ facere poſſit, aut tale beneficium non tendit in præiudicium alterius, & poteſt admitti tanquam affinis, ut l.fin.
10 C.de uerb.ſig.ubi caſus.†Ideo ſi ſtatutum dicit, ꝙ cauſæ inter affines compromittantur,& uertitur quæſtio inter generum,& ſoce
d rum mortua uxore,non debet[d] compromitti altero recuſante,q̃a hoc tendit in præiudicium alterius, qui non cogitur de iure compromittere,ut no.in l.furti.§.qui iuſtum.de infami. ideo non debet repudiari affinitas quantum ad hoc,ita no.Bald.in d.l.fi.C.de uerb. ſign.¶Vlt.no.in eo,quod ſequitur in glo. ꝙ pactum, uel ſtatutum de lucranda dote,locum habet etiam in dote ſoluta, mat. conſtante.uide quod no.Bar.in l.iubemus.C.de ſacroſ.eccl.

ADDITIONES.

a ¶Propter matrimonium.An uxor ſit in poteſtate uiri,uel patris,an acquirat uiro,uel patri,uide per Alex.conſi.133.4. lib.
b ¶Obedire.Adde eundem Pau.de Caſt.conſi.195. in primo impreſſis, quia alia ſunt confuſe impreſſa.
c Impedimẽtũ.Vr hr̃ 3.q.7.c.tria.uer.affinitatis,& l.2.§. affinitatis ubi Bart. ff.de infa. l.affinitatis.i i.col.C.cõia de ſuc.ſi aũt quo ad alias,ut d.l.2. uer. poſt.& affinitatis,& per gl.no.ibi & c.5.porro.35.q.5. & uide eundẽ Pau.
d pl.66.Non debet. Adde eundem Pau.conſi.81.ubi de facto conſuluit.

LEX

LEX XVIII.

1 *Exceptio,quæ non impugnat ſententiam, poteſt poſt ſententiam opponi.*
2 *Iudex an cenſeatur expreſſe exceptionem reprobaſſe, ſi pronuntiet totam quantitatem deberi,licèt non dicat,non obſtante tali exceptione.*
Maritus ſi deferat iuramẽtum uxori,uel eius hæredi,& iurat ſibi dẽri cẽtũ, ꝙ non poſſit poſtea maritus opponere beneficiũ, de quo in hac lege.
3 *Exceptio inuentarij poteſt opponi poſt ſententiam.*

L.Ex diuerſo.

1 §.Si in iudicio. †Exceptio,quæ non impugnat ſentẽ
tiã,poteſt poſt ſnĩam op. h. d.ad hoc
allegatur,& ẽt l.Neſennius.§.fi.).de re iud.vide qđ not.in l.j.C.de
iur.& fac.igno.¶In tex.ibi,(ex ignorantia iuris lapſus,) & ſic patet,
ꝙ loquitur qñ fuit oppoſita hæc exceptio, ſed iudex eam noluit
admittere,uel ſi admiſit,non examinauit,uel ſi examinauit,expſſe
eam non reprobauit:ſi autẽ non fuiſſet oppoſita, iudex non dice-
retur ex ignorantia condemnaſſe.ſi aũt expreſſe exceptionem re-
probaſſet,dicendo non obſtante tali exceptione, non poſſet poſt
ſnĩam,quæ tranſiuit in rem iudciatam,talis exceptio proponi,per
l.quod in diem.§.ſi rõnem.ſ.de compen.& l.ſi aũt.§.fi.de neg.geſt.
2 & C.de fi.inſtr.l.fi.& ſi ex fal.inſtr.l.j.ſm Dyn.† Et vr̃ dicendum,ꝙ
a expreſſe cenſeatur reprobaſſe,ſi pronuntiet totã quantitatẽ debe-
ri, licèt non dicat,non obſtante tali exceptione: quia intellr̃ cum
effectu.ſ.illa non obſtante,p tex. cum gl.not.in l.cum qui.§.ſi mu-
lier.ſ.de iureiuran. Vel dic melius, ꝙ ibi loquitur in iur̃o.fateor.n.
ꝙ ſi maritus defert iur̃m uxori: uel eius hæredi, & ille iurat cẽtum
ſibi deberi, non põt maritus poſtea hoc bñficium opponere, q̃a
fit interpretatio in fauorem iurantis,vt intelligatur.ſ.cum effectu.
non ſic in uerbis iudicis,quæ non intelliguntur in præiudiciũ alte-
rius,per id,quod in fi.no.Inn.in c.qñ frequenter. ut lite non cõte.
3 & Bart.in l.2.C.ubi in rem actio.† Et allegatur iſte text.ꝙ exceptio
b inuentarij,põt opponi poſt ſnĩam,[b] quia ipſam non impugnat,ui-
de de hoc in addi.Spe.de inſtr.edi.§.fi.in fi. tñ non vr̃ uerum:ꝙ nõ
impugnet:quia qui confecit inuentarium, non obligatur ultra ui-
res hæreditatis. ſi ergo eſt condemnatus inſolidum, & poſtea di-
cat ſe non teneri,quia confecit inuẽtarium, iam impugnat ſnĩam,
in qua condemnatur tanq̃ debeat:non ſic in hoc bñficio,qđ non
liberat ab obligatione. Sed dic uerum eſſe, ꝙ nõ tenetur inſpecta
diſpoſitione iuris:ſed inſpecta mente defuncti ſic,& quo ad iſtum
reſpectum intelligitur condẽnatio iudicis,& ſic nõ uenit ꝯ ſnĩam,
& pro hac opi.vr̃ caſus in l.pen.).de confeſ.ſubtiliter intelligendo.
¶In gl.ibi,(nõ expreſſo errore in ſnĩa,) & dicetur error expreſſus,
ſi diceret marito non cõpetere beneficium ne cõdemnetur vltra,
q̃ facere poſſit,loquẽdo gñaliter de quobliet marito,& ſic pnũ-
tiaret de iure conſtitutionis,ut l.j.§.itẽ cum ꝯ ſacras.infra,q̃ ſenten.
ſine appe.reſcin.ſed ſi loqueretur ſpãliter de hoc marito,ꝙ ſibi nõ
competat,in hoc caſu non diceretur error iuris expſſus,q̃a eſt da-
re caſum,in quo ſibi nõ ꝯpetit:vt).l.proxi.§.licèt.& ad talẽ caſum
uerba iudicis debẽt referri.¶In ultima gl. ibi. (l.qui exceptionem,)
ſed illa loquitur in exceptione perpetua,iſta uero eſt dubia,& non
inducit repetitionem ſoluti, quia non tangit oblr̃onem, ut l.nã &
ſi maritus.de cond.inde.& ſic gl.non loquitur bñ, ſm Dy.nam in
diſtincte nõ repetit,& gl.hic diſtinguit, ſoluat ante ſnĩam,vel poſt.

ADDITIONES.

a Totam quantitatem. Iudex procedendo ad ulteriora videtur tacite reij-
cere exceptionem,ſi ſuper ea eſt cognitum,ſi non appelletur,non poteſt
amplius ea deduci,quo per Ro.conſi.412.
b Poſt ſententiam.Adde Anch.in conſil.6.eundem Pau. conſil.143. ubi de
exceptione melioramentorum per Ang.conſi.132.

LEX XIX.

1 *Beneficiũ præſentis legis,ꝙ tranſmittatur ad liberos eiuſdem matrimonij.*
2 *Priuilegium perſonale an tranſmittatur ad extraneos hæredes.*
3 *Emphytheuſis eccleſiaſtica tranſmittitur ad liberos, & deſcendentes maſculos & fœminas,& an etiam ad extraneos.*
4 *Si alicui concedatur pro ſe,& ſuis hæredibus,illud uerbum, hæredibus,ſumitur pro liberis,& quid in priuato,quid in feudis.*
5 *Priuilegium de quo hic, licèt tranſeat ad filios primi gradus, non tamen extenditur ad nepotes,& vlteriores.*

1 ETiam. † Hoc beneficium tranſmittir̃ ad liberos
eiuſdem matrimonij.h.d.text.cum gloſſ.
2 †Quæro an idem ſit in alijs priuilegijs perſonalib.ut li
cèt non tranſmittantur ad hæredes extraneos, tranſ-
mittantur tñ ad filios Doct. cõiter tenent, ꝙ non,& ꝙ ſit ſpeciale
in priuilegio,qđ datur rõne matrimonij.ut hic, & in §.exceptis.ſe-
cus in alijs per l.non ſolum.§.pupillæ. ſ. de ritu nupt. & reprobauit
glo.quæ eſt in l.ex plurib.de admin.tut.tene menti.Itẽ quid ſi ſunt
nati ex alio matrimonio?gl.hic tenet idem.Contrarium no.p glo.
in l.ſi cum procuratore.). de re iud. l.uerum in princ.ſ.pro ſoc.&
illæ communiter tenentur.¶Et not.glo. quæ tenet,ꝙ priuilegium
prælationis,etiam in actione perſonali tranſmittatur ad filios. Bar.
tñ in l.j.ſ.eod. vr̃ tenere ꝯrium per l.j.C.de priui. qui loquitur indi-
ſtincte,& §.exceptis.vr̃ intelligere in priuilegio,quod competit in
3 actio reali.¶† Vlt. glo.quæ ſemper allegatur,dicit unum uerbum
notabile,& idẽ in emphyteuſi eccleſiaſtica, ut tranſmittatur ad li-
beros tantum,non autem ad extraneos hæredes per §.emphyteu
ſim.in Auth.de non alie. per quam etiam vr̃, ꝙ non ad omnes li-
beros,ſed vſque ad tertiam generationem, ꝙ non ultra.Idem qđ
gl.vr̃ tenere Spe.in titu.de loc.§.nunc vero aliqua.uer.cxiij.Sed in
contrarium facit quod idem no.eo.§.uer.7.ubi tenet,ꝙ poteſt cõ
cedi in perpetuum,& ſic tranſeat ad extraneos hæredes, quia filij
non poſſunt in perpetuum eſſe, & pro hoc facit auth. perpetua,
& auth.ſi quas.C.de ſacroſ.eccl.ſed iſtud pot eſt intelligi quantum
ad perpetuitatem temporis: quia ſi liberi perpetuo darent, perpe-
tuo durabit emphyteuſis,non quantum ad qualitatem ſucceſſo-
rum,ut ueniant hæredes extranei,ut inquit Bal.in illa auth.ſi quas.
& de hoc articulo dic,vt ibi no. per eum. ¶Patet ergo ex iſta gl.ꝙ
ſi eccleſia concedat rem in emphyteuſim alicui, intelligitur con-
cedere pro illo,& ſuis deſcendentib.maſculis, & fœminis, non pro
5 extraneis hæredib. † & ſic concedere pro ſe, & ſuis hæredib. illud
uerbum,hæredib.ſumeretur pro liberis, ſicut in feudis, ut in c.j.§.
& ſi clientulus.de alie. feu.ſecus in priuato concedente rem ſuam
in emphyteuſim, quia videtur concedere pro recipiente, & pro
eius hæredibus quantumcunque extraneis, & hoc vult Specul.in
d.uerſi.103.Sed quidam dicunt,ꝙ idem in eccleſia,quia hodie po
teſt concedere in emphyteuſim perpetuam, ut in auth. de alie. &
emphy. §.licentiam. per quem dicunt corrigi.§. emphyteuſim.in
Auth. de non alie.quam gl.alleg.& iſtud,ꝙ corrigat expreſſe,dicit
Bar.in auth.perpetua.C.de ſacroſ.eccl.Alij dicunt,ꝙ ille §.emphy.
loquitur in eccleſia Cõſtantinopolitana:ueritas eſt, ꝙ loquitur in
qualibet eccleſia,& pio loco,ſi bene inſpiciatur,& vult duo.ſ.ꝙ nõ
poſſit concedere in extraneos hæredes, ſed deſcendentes tãtum,
a & ꝙ non in omnes,ſed vſque in tertiam[a] generationem,poſtea p
Auth. de alie.& emphy.§.primo.col.9.cõfirmatur ille §.in eccleſia
Conſtantinopolitana,& alijs ſibi ſubditis: ſed in alijs eccleſijs ſta-
tuitur in §.licentia. quòd poſſit cõcedere perpetuo. Ego intelligo
reſpectu temporis,& ſic corrigatur ille §.inquantum dicit,ꝙ non
poſſit concedere vltra tertiam generationem, non inquantum di
cit,ꝙ non poſſit concedere in extraneos hæredes, ſed in deſcen-
dentes tantum:& iſtud vr̃ de mente Io.And.in c.in pñtia.de pba.
& ſic iſta glo.bñ loquitur,licèt quidam ipſam reprehendant,& di-
cant ſe contrarium conſuluiſſe. Hoc uerum,niſi in dicta eccleſia
ſit conſuetudo de concedendo etiam in extraneos hæredes, quia
illa ſeruabitur,& ita intelligo quod no.Bal.in auth.ſi quas ruinas.p
gl.quæ eſt in l.de quib.cum l.ſeq ſ.de leg.quæ dicit eſſe ſeruandam
conſuetudinem vigentem in reb.eccleſiaſticis alienandis,& eſt no
tabilis illa gl.quia dr̃ conſuetudo,quæ inducitur a populo, & a cle-
ricis in ſua eccleſia,& tñ illa gl.vult,ꝙ ſeruetur. Item ſcias quia Bal.
in auth.defuncto.in prin.C.ad Ter.vr̃ uelle, ꝙ licèt eccle.poſſit cõ
cedere in perpetuum, id eſt, quouſque ſuperſunt deſcendentes, ſi
vult,expreſſe hoc dicat,ſi tñ ſimpliciter concedat,uel dicat pro ſe,
uel dicat pro illo,& ſuis hæredib.& deſcendentib.nõ vr̃ cõcedere
perpetuo,ſed ſolum uſq ad tertiã gñationem,per illum §.emphy
teuſim in Auth.de non alie. Et idem vr̃ dicere in feudo eccleſiaſti
co ſic conceſſo,& quidam adhærentes dictis ſuis ita conſulerunt.
Sed Idem Bal.in l.in perſonam.C.de fideic.circa fi. tenet ꝯrium, ꝙ
imò vr̃ concedere perpetuo.i.quouſque durent deſcendentes,
poſtq̃ poteſt ita concedere,& ſignificatio uerborum hoc impor-
tat,& iſta pars eſt uera.Nec uoluit cõſilijs illorum ſubſcribere, &
in feudis eſt text.expreſſus, q̃ loquitur gñaliter in quolibet feudo,
qđ intelligitur conceſſum uſque in infinitum quouſque durãt de-
ſcendẽtes in vſib.feu.qui fe.da.poſ.§.hoc quoq notandũ. & iſtud
teneas. Prædicta procedunt, qñ conceditur in emphyteuſim res
non conſueta aliter concedi,& ſic eſt menſa eccleſię, quo caſu re
quiritur conſenſus capituli,uel conuentus, & ẽt ſuperioris,& req
ritur,ꝙ expediat eccleſię,& qñ dicatur expedire,dic,vt no.in Spe.
de loc.§.nunc uero uerſ.7. tunc qualiter debeat fieri conceſſio,&
cũ quanta diminutione mercedis:dic,ut in d.auth. perpetua. & in
auth.ſi quas ruinas.ſed ſi ſit res aliàs conſueta concedi in emphy-
teuſim,& ſit reuerſa ad eccleſiam p p canonẽ non ſolutũ, uel alia
rõne,tũc poterit iterum concedi per ſolum prælatum, & ſine alia
b cauſa[b] ſubſiſtente eo modo quo aliàs fuit conceſſa, quia iſta non
dicitur alienatio,ex quo ſemel exiuit de menſa,ut in c.2.de feu.do.
5 in j.quæſt.¶† Vlt.do.Ang.dicit hic unum uerbum not,quòd licèt
priuilegium,de quo hic,tranſeat ad filios primi gradus, quia ſunt
de eodem matrimonio, cuius contemplatione conceditur priui-
legium,non tamen extenditur ad nepotes, & ulteriores, quia nõ
ſunt de eodem matrimonio, & iſtud tene menti, pro quo facit
tex.dum dicit filios.nam appellatione filiorum de proprio ſignifi-
catu,non ueniunt nepotes,iuxta ea, quæ plene habentur in l.libe-
rorum.de uerb ſig.facit etiam quod ſupra dixi, quia reglr̃ priuile-
gia perſonalia non trãſeunt etiam ad filios hæredes poſt mortem
patris,

ADDITIONES.

a In tertiam.De hoc articulo,in quo tot ſententiæ, quot capita, vide late
hic in apoſt.no.ad Barto.in characteribus de tortis.
b Sine alia cauſa Adde Bal.conſi.4.de ſent.& conſi.7.eleganter.

patris, niſi quando conceduntur occaſione matrimonij, unde na
ti ſunt, ut l. non ſolum.§.ſi pupillæ.de rit.nup.tene menti.

---

1 *Caſus, in quib. maritus perdit beneficium, ne condemnetur ultra quàm fa
cere poſſit.*
2 *Debitor qui diſſipauit eius bona an perdat beneficium cedendi bonis.*
3 *Quid ſi non diſſipauit, ſed tempore quo contraxit erat pauper, & ſciebat
ſe non poſſe ſoluere.*

1 **§. Licet.** †In duobus caſib.perdit maritus priuilegium, ne
cōdēnetur vltra, q̃ facere poſſit.ſ.ſi bona ſua diſſi
pauit doloſe in necem, & fraudem mulieris. Itē ſi doloſe diſſipauit
uel interire fecit res dotales, ꝑꝑ culpam uero cōmiſſam in rebus
proprijs, uel dotalib. hoc priuilegium non perdit.h.d. vſq; in finem
& in primo loquitur, qñ in rebus proprijs commiſit vſq· ad uerſi.
Offilius. poſtea qñ in reb.dotalib. Et recollige br̃, ꝙ duplex eſt dr̃ia
an dolus committatur per maritum in ſuis proprijs rebus, an in re
bus dotalib. Prima eſt, quia primo caſu dolus non facit ipſum te-
neri mulieri de interitu rerum ſuarum, ſed facit eum perdere be-
neficium, ne conueniatur ultra quàm facere poſſit, ſed in ſecũdo
caſu perdit beneficium, & ultra hoc etiam tenetur de interitu re-
rum dotalium. Scd̃a eſt, quia in primo caſu ita demum facit ꝑde-
re bñficiũ, ſi apparet, ꝙ fuit commiſſus in necem, & præiudicium
mulieris, qđ poterit probari per teſtes, q̃ audiuerunt ipſum dicen-
tem, ꝙ ideo diſſipabat bona ſua, ut mulier non rehaberet dotē per
glo.not. quæ eſt in l.Fulcinius.§.quid ſit latitare.ex quib. ca.in poſ.
mit.& in l.apud Celſum.in princ de doli excep.quas omnino uide.
Sed in ſcđo caſu, perdit priuilegium indiſtincte, ēt ſi non cōmiſit
dolũ reſpectu mulieris, ſed cuiuſcunq; alterius. ſi aũt non cōmiſit
dolum, ſed culpā, tunc ſi in rebus proprijs, nec tenetur mulieri de
interitu, uel in deterioratione ipſarum, nec ēt perdit priuilegium,
ut in j.parte huius §. In ſcđo uero caſu bene tenetur mulieri, ſi fuit
culpa leuis, quæ uenit in hoc ꝯctu, qui celebratur gratia utriuſque
non autē leuiſſima. Sed ſi quæritur, an talis culpa faciet ipſum per-
dere bñficium.gl.hic ſentit, ꝙ ſic.ꝯrium vr̃ ſentire in l.uerum.§.tē-
pus.pro ſoc. & illam vñr Doc. approbare, pro prima tñ facit text.
hic in fi.dum dicit dolus malus, & culpa.a ꝯrio ſenſu. Si uero mari
tus nec fuit in dolo, nec in culpa leui, & tñ res dotales perditę ſunt,
nec perdit bñficium, nec tenetur mulieri, niſi ad cedendam actio-
nem, ſiquam habet, puta furti, uel l. Aquiliæ, ut in fi.huius §.& hæc
2 eſt concluſio.¶†Quęro quid in alijs debitorib.non habentib.hoc
priuilegium, ſed aliud, puta ꝙ poſſint cedere bonis, ſi diſſipant eo-
rum bona, an perdant illud priuilegium, de hoc uide bonum text.
cum gl.ĩ l.j.in fi.q̃ in fraud.credi. ubi diſtinguitur, an diſſipent tali-
ter, ꝙ bona non reperiantur, ut quia ſunt immobilia, & tunc per-
dunt, ac ſi iam ceſſiſſent bonis, & ſi in poſtea acquiſitis haberent
priuilegium, de quo hic, illud perderent, quia exigeretur ab eis ſo-
lidum uſque ad ſacculum, & perā, & ibi dicit gl.notabiliter, ꝙ poſ-
ſent incarcerari, & in carceribus mori, ſecus ſi bona appareāt, quæ
ſint immobilia, quia debet agi ꝯ poſſeſſores actione Pauliana ad
reuocandum alienationem factam in fraudem, & fraudator poſ-
ſet cedere bonis, & hoc tenet Dy.Inſti.de act.§.ſi quis in fraudem.
3 & no.Bar.in l.alia cauſa.§.eleganter.in fi.ſ.eo.¶ † Item quid ſi non
diſſipauit, ſed tpe, quo ꝯxit, erat pauper, & ſciebat ſe non poſſe ſol-
uere.Bar.in d.§.eleganter.in fi.vr̃ dicere, ꝙ perdat beneficium ceſ
ſionis. Et ēt iſtud tu intelligas ſane, qñ induxerit creditorem ad cō-
trahendum ſecum, aſſerendo ſe habere idoneas facultates per l.fi.
quæ eſt ſing.ſ.de iure do. ſecus ſi non induxit creditorem per do-
a lum, quia imputet ſibi creditor, ꝙ non inueſtigauit[a] de facultati-
bus.ut in l.qui cum alio.de re.iur.& ita puto Bar.intellexiſſe, & no.
ꝙ qñ in præcedenti caſu induxit creditorē.puta, ꝙ poſſit capi per-
ſonaliter ꝑꝑ ſuſpitionem de fuga, licèt alia cauſa de nouo non ſuꝑ
ueniat, ſecus ſi creditores non induxiſſet, ut cōiter dicunt Doc. ꝙ
non poteſt capi tunc, nec cogi ad ſatiſdandum, uel ſecurandũ cre-
ditorem, niſi cauſa de nouo ſuperueniat, per l.in omnib.ſ.de iud.&
l.ſi creditores.de priui.credi.quia eſt imputandum creditori, qua-
re cum illo contraxit, ut ſ.ut in poſ.leg.l.ſi is a quo.in fin. cum l.ſeq.
& de dam.infe.l.qui bona.§.de illo.niſi habuiſſet iuſtā cauſam cre-
dendi ipſum eſſe ſufficientem, & de nouo peruenit ad eius notitiā
ipſum non eſſe.ut l.in confirmando.ſupra de confir.tuto. & adde
quod no.Bar.in l.Męuia.de ann.leg.

A D D I T I O.

a ¶Inueſtigauit.Dicta Pa.hic ſequitur Ale.in d.§.eleganter.

L E X   X X.

1 *Lite pendente, ſi ius pereat agentis, uel actio, iudicium extinguitur.*
2 *Exceptio ſuperueniens reo lite conteſtata inducit abſolutionem.*
Quid econtra ſi ſuperueniat ius actori poſt lit.conteſt.
3 *Si pater, vel extraneus conſentiat in reintegratione matrimonij, cenſetur
conſentire in reintegratione dotis.*
4 *Si mortuo primo uiro reintegrauit matrimonium cum alio non conſtituta
aliqua dote, cenſetur eandem dotem, quam dederat in primo, dediſſe in
ſecundo: fallit in extraneo, ſi iam receperat dotem.*
5 *Statutum quòd ſi mulier nupſerit, nulla dote conſtituta, cenſetur omnia
bona ſua in dotem dediſſe, habebit locum, etiā ſi mulier ſecundo nubat
nulla dote conſtituta, ut cenſeatur dediſſe omnia bona ſua in dotem,
quàm dederat in primo matrimonio.*

1 **SI mulier.** †Si lite pendente pereat ius agentis,
vel actio.iudicium extinguitur. h. d.
Et loquitur hic, qñ perijt in totum. Si aũt periret, ꝑ par
te, extingueret̃ pro illa parte, ut ĩ.eo.l.ſi conſtante.§.fi.
& effectus huius eſt, quia reus dēt abſolui ab inſtantia iudicij, quę
abſolutio eſt interlocutoria, ut no.in l.harum.ſi ſerui.uendi.quæ q̃
dem abſolutio poteſt fieri etiam iudicio finito, ut C. de iudicijs l.
properandũ.§.& ſi quidē. non aũt abſoluitur diffinitiue a petitio-
ne actoris, quia illa non poteſt ferri, niſi iudicio ſubſiſtente.¶Et effe-
ctus prædictorum eſt, quia ex cā de nouo ſuperueniente poterit
hic agi.¶In tex.ibi, (diuertit) & ſic nata eſt ſibi actio de dote, & ſu-
per ea iudicium inchoauit.¶In text.ibi, reintegrato matrimonio.ſ
cum eodem, ꝑꝑ quod eandem dotem vr̃ in ſequenti matrimo-
nio repetijſſe. & dediſſe, ut l.dotem. C. de iu. do. & per ꝯñs actio
2 ſibi nata extinguitur, ergo, & iudiciũ ſuper ea fundatum. ¶ † Not.
ergo, ꝙ hic exceptio ſuperueniens reo lite conteſtata inducit ab-
ſolutionem.ſic ſ.ad exhib.l.tigni.§.fi. ĩ. rerum amo. & de iure do.
l.diuus Seuerus.& de cond.furt.l.ſi ſeruus.ſcđm Cyn.Sed ius ſuꝑ-
ueniens actori poſt litis conteſt. non inducit condemnationem,
immo noua interpellatione opus eſt, ut in l.non poteſt uideri.ſ.de
iudi.¶In gl.ibi.(uel ei cum patri) in hoc, ꝙ dicit patri non bene lo-
quitur, quia ſi ſibi, & patri eſſet idem, & qñ eſt reſtituenda extra-
neo, quia ſine conſenſu patris n ō cenſeretur reintegrata in ſequē-
ti matrimonio, ut in l.ſi ut ꝓponis.C.de nup.ſ. alle. in gl. ſicut nec
ſine conſenſu extranei, ut ĩ.ſequitur in glo.& tñ iſta gl.facit dr̃iam
3 an ſit reſtituenda patri, uel extraneo.†ſi tñ pater, uel extraneus cō
ſentiat in reintegratione matrimonij, cenſetur conſentire in rein-
4 tegratione dotis, ut l.cum maritus.§.j.de pac.do.¶†Sed quęro, hic
loquitur qñ reintegrauit matrimoniũ cũ eo. quid ſi cũ alio, mor-
tuo primo uiro, non conſtituta aliqua dote in ſequēti mr̃imonio,
an cenſeatur eandem dotem, quam dederat in primo, dediſſe in
a ſcđo?[b] Cy.determinat, ꝙ ſic in Auth. ſed quamuis.in 3.q. C.de rei
uxo.actio.& idem Bart.in q.diſputata.quæ incip.quædā mulier ha
bēs largũ patrimoniũ, & ꝙ plus dicit Cy.qđ ēt pr̃, uel extraneus, q̃
dederat dotem in primo cōſentiendo in ſcđo matrimonio, cen-
ſetur eādē dotē repetijſſe.ego puto hoc verũ in patre indiſtincte,
q̃a ſibi incumbit hoc onus, ut ĩ illa auth.ſed quamuis.in extraneo
uero, ſi non recuperauerat dotē ab hæredibus primi uiri, puto idē
ꝑ dictum Cyn.& ſic tenebitur cedere actionem, quam habebat a
ſecundo uiro. Sed ſi recuperat, cum ſibi incumbat onus amplius
dotandi, non uideo quare conſentiendo in ſcđo matrimonio cen
5 ſeatur de nouo dotaſſe, & iſta eſt ueritas. † Sed habuit q̄ōnem de
facto, dicit ſtatutum huius ciuitatis, ꝙ ſi mulier nupſerit, nulla do-
te conſtituta, cenſeatur oīa bona ſua in dotē dediſſe. quædā mu-
lier murtuo primo uiro, cui dederat dotem: nupſit ſcđo, nulla fa-
cta conſtitutione dotis, an ſit locus ſtatuto, ut cenſeatur dediſſe
oīa bona, an ſuam duntaxat dotem, quam dederat in primo? ego
conſului pro ſecunda parte, quia non pōt dici nulla dos conſtitu
ta, ex quo per diſpoſitionem legis fingitur eādē dotem dediſſe in
ſequenti matrimonio.nō.n.dicit ſtatutũ nulla dote expreſſe cōſti-
tuta.tunc.n.prima pars eſſet uerior: ſed dr̃ conſtituta, qđ pōt intel-
ligi expreſſe, vel tacite, uere, vel ficte. Nec obſt.ſi dicatur, ſtatutum
dicit conſtituta, quod eſt uerbũ præteriti temporis, & tempore,
quo nupſit, non erat cōſtituta: ſed cōſtituitur tunc iuris pręſump.
quia illud præteritum ponitur pro præſenti, & eſt ſenſus, ſi mulier
nubat non conſtituendo, vel non conſtituens aliquam dotē &c.
conſtat.n.ꝙ ſi tempore, quo contrahit, conſtituat expreſſe, ceſſat
ſtatutum, & tamen non erat conſtituta per prius, & ita fuit iudi-
catum.licet quidam conſuluerint contrarium.

A D D I T I O.

a ¶In ſecundo.in hoc caſu conſuluit idem Pau. conſi.282. ſed an pater do-
tem exactam a primo uiro teneatur illam dare filiæ uolēti monaſterium
ingredi uide per Lu.Ro.ſin.ſuis fo.14.

L E X   I X.

1 *Caſus notabiles in hac lege, quòd dos conſtante matrimonio poteſt reſti-
tui mulieri, & liberatur maritus.*
2 *Si aliquis redimat aliquem à carceribus, uel ſoluat condemnationem pro
eo, quam ſi non ſoluiſſet, fuiſſet ſibi amputata manus, uel pes, cogitur
ille ratum habere.*

1 **QVamuis.** † Hic ponuntur aliqui caſus[a] cum ſeq.
a l.ſatis notabiles, in quibus dos conſtāte
mat.pōt reſtitui mulieri, & liberatur maritus, & quidam
alij ponuntur in l.mutus.§.manente.ſ. de iure dot. Et loquunt̃ iſti
caſus qñ maritus reſtituit mulieri, & mulier in aliquam iſtarum
cauſarum expendat.uel qñ ipſe met maritus expendit in aliquā de
iſtis

A D D I T I O.

a Caſus.Sed an hæc lex habeat locum in dote promiſſa danda, ut illam poſ-
ſit maritus remittere, & uidetur, quòd ſic, quia promittere, & ſoluere idē
ſunt l.fin.ad l.Fal.de hoc eſt glo.fin.ſecũdum Cyn.& Bald.in l.ſi conſtante.
in uerbo, firmas C.de don.ante nup.ſequitur Ro.ſing.ſuis.

iſtis cauſis conſentiente muliere, vel nõ ꝯdicente, q̃a tenetur ratũ
hr̃e,vt patet in fi.ſecus ſi ea ꝯdicẽre.C.de neg.geſt.l.fi..Sic ergo no.
2 arg.† ꝙ ſi aliq̃s redimat aliquẽ a carcerib. vel ſoluat ꝯdẽnationem
pro eo,quã ſi nõ ſoluiſſet,fuiſſet ſibi amputata manus, vel pes,co-
git ille ratũ hr̃e,nec põt dicere, potius uoluiſſem ſtare in carcerib.
uel ꝙ amputaret̃ manus,vt no.Bar. ĩ l.Stichus.de pen. leg.& vltra
hoc ẽt cõſuluit,ꝙ ſi extãt bona ſua,licẽt ꝯdemnatus non curet ſol
uere,ſed potius uelit ſibi amputari manũ, dẽt iudex ex officio ac-
cipere de bonis ſuis ꝑ l.cũ duobus.§.idem rñdet.ſup.pro ſocio.

LEX XXIII.

1 *Pater uel extraneus dans dotem ſi ſtipulatur ſibi reddi in vnum caſum ſo luti matrimonij,cenſetur in alium caſum mulieri donaſſe.*

2 *Prouiſio facta in uno caſu,ad alium non extenditur.*

Caſus omiſſus habetur pro omiſſo .

Caſus omiſſus remanet in diſpoſitione iuris communis.

3 *Qui prouidet ſibi in unũ caſũ, cenſetur in alio renũciaſſe prouiſioni legali.*

4 *Per prouiſionem hominis plenam in uno caſu cenſetur receſſum à prouiſio ne legali non ſemiplena in duobus caſibus .*

5 *Quòd valeat donatio inter patrem,& filiam exiſtentem in poteſtate, hoc tamen caſu ſpeciale eſt, & quòd filia ſit capax actionis fauore dotis,& quis erit effectus .*

6 *Tacita donatio poteſt fieri etiam abſenti,& ignoranti, cum fiat ex diſpoſi tione legali,quæ repreſentat illum præſentem .*

7 *An pater qui fuit ſtipulatus in caſum mortis,agere poſſit in caſũ diuortij.*

8 *Si pater dans dotem ſtipuletur ſibi reddi in unum caſum ſoluti matrimo- nij,an in alio caſu erit communis .*

9 *Pactum de reſtituendo , vel lucrando dotem , ſi ſoluatur matrimonium ſine liberis, qualiter diſtinguatur , & qualiter videatur paciſcens do- naſſe ipſis liberis .*

10 *Statutum,quòd muliere prædecedente ſine liberis vir lucretur dotem,& decedat cum liberis , poterit mater de dote teſtari , etiam in perſonas extraneas,dummodo relinquat filijs legitimam .*

11 *Quid ſi ſtatutum dicat,quòd uir lucretur dotem vxoris præmortuæ , ſine liberis, & ſi cum liberis ſuccedant in dote.*

12 *Quid ſi dicat,quòd liberi lucrentur, vel habeant .*

1 SI cum dotem. ¶†Si pr̃,vel extraneus dãs dotẽ,
ſtipulet̃ ſibi reddi in vnũ caſum
ſoluti mr̃imonij,cẽſet̃ in aliũ caſum mulieri donaſſe, & iõ in
illũ caſum ſolius mulieris eſt actio. de hoc dicit not. & eſt fa-
moſa iſta l.in ſui prin.& ẽt ſubtilis,& utilis. recipit difficilia ꝯ̃ria tam
in gl.q̃ ex glo.ꝓcipue inquantũ loq̃t̃ de patre: nã inquantũ loq̃t̃ de
extraneo plene ꝓcedit,q̃a extraneus ſi nõ ſtipulat̃, vel paciſcit̃ ſibi
reddi,cẽſet̃ indiſtincte mulieri donare,& illius ſolius eſt actio.C.de
rei vxo.actio.§.accedit.ſi ergo paciſcit̃ in vnũ caſum,in illo tm̃ agit,
2 in alio agit mulier,ſicut ageret ſi nullo mõ fuiſſet pactus,† & tunc
ſequunt̃ tria notabilia ad q̃ text.iſte ſꝑ allegatur.ſ.ꝙ prouiſio facta
in uno caſu ad aliũ non extenditur. Itẽ ꝙ caſus omiſſus hr̃ ꝓ omiſ
ſo,& uide de hoc plura exẽpla in c.ſuſceptũ. de reſcr.li.6. in nouel.
¶ Itẽ ꝙ caſus omiſſus remanet in diſpoſitione iuris cõis. nam qñ
ex̃neus dotat,diſpoſitio iuris cõis eſt,ꝙ ſi nõ paciſcitur ſibi reddi,
mulieris eſt actio,ut in d.§.accedit.Hoc tñ no.limitat Bal.in l.mari-
tus.C.de ꝓc. ꝙ caſus omiſſus tũc remanet ĩ diſpoſitione iuris cõis,
qñ illud ius cõe diſponit cõiter pro oĩb. ſecus ſi in priuilegiũ qua-
rundã perſonarũ per illã l.maritus.& ꝑ l.fi.cũ ibi no.C.de pac.con
uen.Inquantũ aũt loq̃t̃ de pr̃e,tunc ſ̃m,& tertiũ notabile nõ colli̇r
hic,imò ꝯ̃riũ,q̃a caſus omiſſus nõ hr̃ pro omiſſo:imò cenſetur di-
ſpoſitũ in eo ꝯ̃riũ eius,qd̃ diſpoſitũ eſt in expreſſo, q̃a ſi pr̃ nõ fuiſ
ſet ſtipulatus,actio eſſet cõis inter ipſum, & filiã.ſi ſtipulatur ĩ vnũ
tm̃ caſum,puta diuortij.Alius caſus.ſ.mortis, non hr̃ pro omiſſo,
nec remanet in diſpoſitione iuris cõis,q̃a ſic eſſet in illo actio cõis
pr̃i,& filiæ,& tñ non eſt uerũ ſ̃m intellectum,ſed eſt ſolius filię,q̃a
ſic cenſetur tacite actũ,licẽt quidam dixerunt ꝯ̃rium,ꝙ immo eſt
cõis,quã opi. gl. reprobat in fi.ſed primũ notabile bñ colligitur ẽt
hoc caſu,quia prouiſio facta in uno caſu , non extenditur ad aliũ.
3 †Et ẽt colli̇r aliud,ꝙ qui prouidet ſibi in vnum caſum, cenſetur in
alio renunciaſſe prouiſioni legali , & hoc q̃a prouiſio pr̃is fuit ple-
na in uno caſu,ſed prouiſio legalis erat ſemiplena in duob. caſi.q̃a
4 faciebat actionẽ cãæ cõem: ſed prouiſio pr̃is facit eã ſuã tñ. † Sic
ergo no.ꝙ ꝑ prouiſionẽ hominis plenã in uno caſu, cẽſetur receſ
ſum a prouiſione legali ſemiplena in duob.caſibus. Eſt tñ hoc ſpe
ciale in dote fauore dotis,& ꝑꝑ pr̃nam affectionem,quæ inducit
ꝑſumptionẽ donationis . Regl̃r aũt ꝑ prouiſionẽ hoĩs factam in
vno caſu,nõ receditur a prouiſione legali facta in alio,ſ̃m Docto.
a maxime qñ eſt ordinaria prouiſio,iuxta no.in d.l.fi.de pac.cõuen.
5 & in l.2.de iur.emphy.†Eſt ſpãle hoc caſu, ꝙ ualeat donatio inter
pr̃em,& filiã exiſtentẽ in poteſtate, & ꝙ filia ſit capax actionis fa-
uore dotis,ut l.Põponius Philadelphus.ſ.fam.erc.& idẽ ſi alio mõ
vr̃ pr̃ donaſſe,vt ſi fuit ſtipulatus ſoli filiæ hr̃di, uel paſſus eſt ipſam
filiã ſolã ſtipulari,ſolius filiæ erit actio,ex ꝑſumpta donatione pr̃is.
Et effectus huius erit,quia filia in tali dote donata,ẽt hoc iure habe
b bit hr̃des proprios filios,ut ꝭ.eo.l.poſt dotem.[b] ſ̃m lec. Dy.& qd̃
ibi no.Bar.in 4.q.& probatur in l.auus.ſ.de iu.do.dicit autem Bald.
in l.2.C.de hære.ac. ꝙ iſto iure nõ poterant dici proprie heredes,
ſed anomali,qñ hæredes ſucc.edunt in iure uniuerſali,ſed ibi ſucce
debant in certis rebus.ſ.dotalib.& in iure dotis,in quo non repre-
ſentabatur perſona defunctæ.Hodie vero cum filiusfa.poſſit hæ-
redem hr̃e in quibuſcunq; bonis, quorũ ſit capax,ut in l.fin.C.ad
Tert.& in Auth. de hær.ab inteſt.dicuntur ueri hæredes,& ſic req
ritur eorũ aditio, aliàs nõ trãſmitterẽt ad ſuos hr̃des. Sed olim nõ
requirebatur aditio,quia ſuccedebant ti.ſing.& ſic tranſmittebant
ẽt ad ignorantes,quæ uerba ſunt pulchra,& ſubtilia,ſed d.Ang.te-
net hic,ꝙ filiafa.in tali dote donata, non habebat hæredem, ſed pr̃
occupabat iure peculij,quia videmus,ꝙ in caſtrenſi peculio, non
habebat hæredẽ hoc iure,ſed pater occupabat excluſis filijs ipſius
filij,eiuſdemq; nepotibus.ut in l.2.de caſtren.pec. multo minus in
dote,in qua minus iuris habebat. Nam nõ poterat in ea teſtari, q̃a
non habebatur pro matrefa.cum hoc iure nõ caueatur, ſed in ca-
ſtrẽſi ſic,quia pro patrefa. habebatur,ut in l.2.ſ.ad Ma.tene cõem
opi.quia multa ſunt ſpecialia in dote, quæ non erant in caſtrẽſi pe-
culio. Vlt.ſcias,ꝙ Bar.vr̃ limitare hanc l.ſ.eo.l.ſi conſtante.in 2.q.in
princ.q.5.ut habeat locum,qñ filia fuit præſens tꝑe quo pater fuit
ſtipulatus.ſi autẽ abſens, nõ poſſet præſumi donationẽ factã in eã,
ipſa non conſentiente,& nullo pro ea recipiente, ꝑ ea quæ no.in l.
c illud.C.de ſacroſ.eccl.per gl.quæ limitatio non eſt bona,[c] q̃a tacita
6 donatio †põt fieri ẽt abſenti,& ignoranti,cũ fiat ex diſpoſitione le-
gali,q̃ repreſentat illum ꝑſentẽ,ꝑ id qd̃ legitur,& no.ĩ l.2.& l.ſi cre-
ditor.C.de pac.& pater in extraneo dãte dotẽ pro muliere etiam
abſente,quia acquiritur ex tacita donatione,ut in d.§.accedit.¶In
gl.mag.quia utilis eſt,& multa conculcat,debes ſcire,ꝙ ex ea poſ-
ſunt colligi 8. opp. Prima de l.ſi filiafam.ſ.de diuor. & illa l.obſtat
7 in duob.Primo quia uult,ꝙ† pater,qui fuit ſtipulatus in caſu mor-
tis,agere poſſit ẽt in caſu diuortij,& ad iſtud ſolue, ut glo. quia ibi
diuor.fuit factum fraudulenter,vnde non nocet patri . Secundo
obſtat,quia ibi innuit,ꝙ ſi non eſſet commiſſa fraus in caſu diuor-
tij,remaneret dos penes maritum,& iſta lex vult ꝯ̃riũ,ꝙ filia agat,
& ad hoc rñde,ꝙ ibi ita fuit expreſſe actum,ꝙ maritus lucraretur,
alias procederet qd̃ hic hr̃,& iſtud eſt de mente Doct. ſ̃m unum
intellectum,uel dic,vt ꝭ.dicã in ꝯ̃rio d.l.inter ſocerum.§.inter.ſ.de
pac.do.Scd̃m ꝯ̃riũ eſt de l.quoties.ꝭ.eo.quia hic innuit , ꝙ pr̃ poſ-
ſit ſibi ſoli appropriare actionem de dote, ibi dr̃ ꝯ̃rium, ꝙ nõ põt,
niſi incontinenti,cũ dat,uel promittit. Sol.intellige iſtam ſ̃m illam.
Tertium ꝯ̃rium eſt de l.auia.C.de iure dot. ubi pr̃ non põt ſibi ap-
propriare per ſimplex pactum,ſed ꝑ ſtip.tm̃,& hic innuit ꝯ̃rium in
uer.pepigerit.Sol.illud uerbum prout refertur ad extraneos,pro-
prie ſtat,quia ille etiam per pactum poteſt, ut in §. accedit. ſed ꝓut
refertur ad pr̃em,intellige pepigerit.ſ.per ſtipl̃onem, qm̃ oĩs ſtipu-
latio eſt pactum.licet non econuerſo,ut l.j.§.fi.ſ.de pac.Quæ autẽ
ſit ratio diuerſitatis,dic vt ibi, & dicam in l.quamuis. ꝭ.eod. & hoc
ꝯ̃rium ſenſit gl.j.quæ uoluit,ꝙ licẽt pater,& extraneus coniungã-
tur hic in narratione facti , in ſolutione tñ loquitur de ſolo ex̃neo,
ſed non placet,vnde tene præcedentem. Quarta op. eſt de l.ſi ex-
traneus.de cond ob.cau.ubi ille,qui prouidet ſibi in uno caſu,agit
etiam in alio,in quo non prouidit gl. remittit ad ibi no.tu ſolue,ut
in glo.præcedenti, ꝙ ibi non agit ex prouiſione facta in uno caſu.
illa.n.non extenditur ad alium, & ſic nõ agitur ex ſtipulatione, vel
pacto,ſed cõditione ob cau.quæ oritur extra id quod agitur.Sed
certe adhuc remanet ꝯtrarium,quia non deberet poſſe agere ipſe
extraneus,ſed mulier in caſu omiſſo, vt hic. Sol. ibi dedit dotẽ pro
muliere nuptura,& ſtipulatus eſt ſibi reddi ſi matri.ꝯ̃hatur, & po-
ſtea diſſoluatur:ſi non ꝯ̃hitur, nõ præſumitur uoluiſſe donare mu
lieri,quia non uertitur fauor mat. dot. Ideo repetit extraneus: hic
uero matr.fuit ꝯ̃ctum,vnde præſumitur aĩo donandi in caſu omiſ
ſo fauore dotis,& matr.& iſta ſol.probatur in l. ſi ego. in princ. de
iure do.Quinta op.de l.Deo nobis.C.de epiſ. & cle.licẽt glo. non
alleget pro ꝯ̃ria,ubi pactum de lucrando conceptum in caſu mor-
tis mulieris , extenditur ad alium caſum.ſ.ſi ingrediatur monaſte-
rium.Sol.ibi caſus omiſſus erat ſimilis expreſſo , quia mors ciuilis
reſultans ex ingreſſu monaſterij,æquiparatur naturali, hic nõ erat
ſimilis.Contra illud glo.opp.de l.ex ea parte.§.fi.de verb. obli. ubi
deportatio,quæ dr̃ mors ciuilis , non æquiparatur naturali : licẽt
alibi uideatur dici ꝯ̃rium in l actione. §. publicatione, ſupra ꝓ ſoc.
ſed ſolue extra gl.ꝙ mors ciuilis reſultans ex ingreſſu monaſterij:
d æquiparatur naturali,[d] qm̃ habet eoſdem effectus, quia ingreſſus
perdit uelle,& nolle:ſed illa quæ reſultat ex deportatione nõ ſem-
per,quia non perdit velle,nec libertatem,ideo æquiparatur quan-
tum ad actus ciuiles, non quãtum ad naturales. de hoc brocardo
dic

ADDITIONES.

a Ordinaria.Adde gl.mag.in l.2.de iure emph.Bal.in l.j.§.inde quæritur. infra de publicia.Bal.in l.certi.C.loca.

b Poſt dotem.Vide ibi in apoſt.& hic ad Alex.

c Non eſt bona.Contra Bar.tenet Sal.in rep.huius l.Imo.Raph.Cu.in l.ſi cõſtante.& d.Ale.hic,licẽt Ro.dicat,ꝙ ſi uera eſſet prædicta opi.concurrent tres ſpecialitates contra l.j.C.de dot.promiſ.

d Aequiparatur naturali.Vide Old.conſi.184.& Anch.conſi.274.

dic,& vt in d.l.ea.parte.§.fi.& l.cũ pr̃.§. hæreditatẽ. de leg.2. Sexta
opp.de l.commodiſſime.de lib.& poſt.quã gl.allegat pro concor
dantia,ſed ob.quia ibi caſus omiſſus hr̃ pro omiſſo, & remanet in
diſpõne iuris cõis,hic ſecus inquantũ loqr̃ in p̃re, qa nõ remanet
actio cõis.Solue,ut in ultimo ꝯrio.Septimo op.de l.fi.C.de poſth.
hær.inſt.ubi prouiſio facta in uno caſu,extenditur ad alium,glo.re
mittit ad ibi no.dic,ꝙ ibi uerba erant dubia, & poterant compre-
hendere utrumq; caſum,hic unum tñ Octauo, & ult.opp.de tali
ratione.Nã hic interuenit numeratio, & ẽt ſtipl'o in unum caſum.
Et l.cauetur ꝙ inutilis ſtipl'o non impediat actionẽ oriri ex nume-
ratione l.certi condi.§.qñ.ff.ſi cer.per.ſed iſta ſtipulatio erat inuti-
lis,quantum ad alium caſum, ergo in illo orietur actio ex nume-
ratione,quæ erit communis patri,& filiæ,dicit gl.quòd immo nõ
oritur,quia non fuit de mente numerantis,quòd pareret actionẽ,
quia vr̃ facta cauſa implendæ ſtipl'onis, quo caſu ſiue fiat ante, ſi-
ue poſt, nullam actionem producit, ſed ſola ſtipl'o.l.cum enim.☞.
8 de noua.¶† Si autẽ quæritur,quare non eſt cõis,in alio caſu? dicit
gl.quia pater vr̃ illi caſui renunciaſſe, ſed iſta non vr̃ bona,quia in-
ducta ad unum effectum,non debent operari ꝯrium. l.legata inu
tiliter.de leg.j.Sed pater ſtipulando vr̃ ſibi uoluiſſe prouidere,ergo
non cenſetur uoluiſſe ſibi præiudicare in alio caſu, ſed remanere
ſaltem in prouiſione legali,ut actio ſit cõis: pp hoc quidam intel-
ligunt iſtum tex.in filia emancipata,& tunc non obſtat ꝯrium, ſed
non placet,quia tunc pater diceretur extraneus: ut C. de rei uxo.
actio.§.extraneum.& ſic fruſtra ponerentur hic, ut diuerſi.Alij fa
tentur de plano,ꝙ actio eſt cõis,ſed non placet gl.nec Doct. quia
cum extraneo actio non ſit communis,ſed ſolius mulieris.in caſu
omiſſo idem debet eſſe in patre,ut una determinatio,quę ponitur
hic in fi.tex.determinans duo determinabilia.ſ.patrẽ.& extraneũ,
ipſa pariter determinet l.iam hoc iure.de vulg.& pupil. Ad ꝯrium
ergo reſponde,quòd eſt ſpãle hic pp duo,ut ſ. dixi.ſ.propter fauo
rem dotis,& paternam affectionem, ut uideatur renunciaſſe alte-
ri caſui,& filiæ donaſſe,quia de aſcendente in deſcendentem faci-
liter donatio præſumitur,ut l.Publia.ſ.depo.& per Bar.☞. eo.l.quæ
dotis.¶ Vlt.ex gl.opp.fortiter, quod in caſu omiſſo non agat mu-
lier,ſed cedat dos lucro mariti, ut l. inter ſocerum. §. cum inter.de
pac.do.& expreſſius probatur in §.j.eiuſdem l.ubi filia filiæ nõ ha-
bet,ut hæres matris illam dotem, quia tunc non haberet ſibi inſoli
dum,ſed pro parte, cum in hæreditate materna habeat ibi cohęre
dem,ſed habet,ut hæres patris ſui inſolidum,cui inſolidum ſucceſ-
ſerat,probatur etiam in l.ſi filia.ſ.de diuor.a'le.in prin. glo.pro ꝯria.
Dyn.vr̃ fateri contrarium,nec rñdet ad iſtum tex.Iac.de Bel.diſpu
tãdo intellexit illam l.inter ſocerum.§. cum inter. ꝙ ibi uir retineat
dotem pro filijs,tanquam hæredib.ſuæ matris,nõ ex eo,quòd ceſ
ſerit lucro ipſius uiri,& ſic erit ibi caſus ſm eũ, ꝙ hoc iure filiusfa.
habet hæredem ĩ hac dote,& iſta eſt cõis opi. quam ſequitur Bar.
ſed ad §.j.eiuſdem l.nec reperio rñſum,nec per Doc.allegatur.Bal.
in l.2.C.de hære.act. dicit aliqua uerba ſatis ſubtilia, ſed adhũc nec
9 clare,nec plene. Vnde aduerte,† ꝙ interdum mulier,quæ nubit,ap
ponit hoc pactum, ꝙ dos reſtituatur ſibi,ſi matrimonium diſſol-
uatur ſine liberis. Interdum hoc pactum apponitur per patrẽ, uel
extraneum dantem dotem. Interdum ipſe maritus paciſcitur de
lucrãdo,ſi ſoluatur matrimonium ſine liberis.Primo caſu mulier,
quæ pacta eſt ſibi reſtitui: ſi ſoluatur matrimonium ſine liberis,cẽ
ſetur uoluiſſe in caſu quo ſoluatur cum liberis donaſſe ipſis libe-
ris,quibus afficitur,non marito, & ſic non poterit mulier in dicto
caſu teſtari in præiudicium liberorum, nec aliquid eis auferre, qa
donatio perfecta non poteſt reuocari. l. Ariſto. de do.ſi tñ matri-
monium ſolueretur morte mariti exiſtentibus liberis, pactũ illud
non habetet locum,ut l.ſi conuenerit.ſ.de pac. dot. & l.quãuis.C.
eo.tit.Secundo caſu, ſi pater, uel extraneus paciſcitur dotẽ reſtitui
mulieri ſi matrimonium diſſoluatur ſine liberis,non poteſt dici,ꝙ
videatur uoluiſſe eidem reſtitui,ſi deceſſerit cum liberis,qa diſpõ
reſtricta ad unum caſum,excludit caſum ꝯrium, de col.do.l.pater
nubenti.ideo tunc vr̃ actũ, ꝙ cedat lucro uiri, ſic poteſt intelligi il-
le §.j.& etiam l.ſi filia.ſ.de diuor.Sed ſi ſtipulatus eſt, uel pactus re
ſtitui ſibi,in d.caſu cenſetur uoluiſſe,ꝙ ſi decedat cum liberis, dos
ſit ipſius mulieris,& in ea ſuccedent liberi,ut eius hæredes,& ita lo
quitur §.cum inter.ſm intellectũ Ia.de Bel.Si uero maritus pactus
eſt de lucrãdo dotem,ſi ſoluatur matrimonium ſine liberis, & ſic
eſt caſus contrarius ad præcedentes. quia in illis pactum eſt de re-
ſtituendo dotem,in hoc pactum eſt de retinendo, & de lucrãdo,
iſto caſu ſi decedat mulier cum liberis, non cenſetur dos donata,
nec marito,nec mulieri,nec liberis: ſed remanet iſte caſus in diſpo
ſitione iuris cõis,& iõ reuertitur ad patrem ſi erat profectitia, &
hoc pbatur in illa l.difficili.ſ.de pac.do. l.Bebius Marcellus. quam
Iac.de Bel.allegat pro ſe.Sed facit in ꝯrium: quia ibi filia filiæ, non
habet illam dotem,ut hæres ſuæ matris,ſed ex prelegato ſibi facto
10 ab auo materno,ſi bene inſpicias caſum.& idem in † ſtatuto diſpo
nente,ꝙ muliere præcedente ſine liberis, uir lucretur dotem. Nã
ſi decedat cũ liberis,iſte caſus remanet in diſpõne iuris cõis,qa nõ
cenſetur ſtatutũ uelle attribuere, liberis, & ſic mr̃ poterit de dote
teſtari,etiam in perſonas extraneas, dummodo relinquat filijs le-
11 gitimam,per illam l.Bebius.¶† Sed pone dicit ſtatutum Flor.ꝙ vir
lucretur dotẽ uxoris præmortuæ ſine liberis,ſi autẽ cũ liberis ſuc
cedant in dote ipſi liberi: mulier decedẽs in mr̃imonio cũ liberis,
fratrẽ ſuũ hr̃dẽ inſtituit vl'r,& filijs reliquit legitimã, quærit an po-
terit hoc facere,ergo habui qõnẽ de facto. Floren.& magni Doc.
qui erant,ibi dubitabant,quia ſtatutũ dicebat,ꝙ liberi ſuccederẽt,
quaſi mater non potuerit eis auferre aliquid de dote,quia vñr ha-
bere ex diſpoſitione ſtatuti,ar.in l.ſi arrogator.§.ſed an impuberi.
ſ.de adop.Ego conſului ꝯrium in fauorem cuiuſdam ſcholaris ci-
uis,qui erat inſtitutus a ſorore,quia ſtatutum dicit, ꝙ liberi ſucce-
dant,qđ eſſet intelligẽdum.ſ.iure hæreditario ex teſtõ,ſi inſtituan-
tur,uel abinteſtato, ſi non fecerit teſtm̃, non autẽ ꝯ uoluntatem
mulieris,quia ſatis habuit ſtatutum,ꝙ eam uoluit grauare, ut refe
a rat ſibi in teſtamenti factionem,[a] & hoc põt importare uerbũ ſuc
12 cedant.† ſecus ſi dixiſſet,ꝙ liberi lucrentur,uel habeant,& illud cõ
ſilium fuit ſubſcriptum a Doc.hic exiſtentib.& ẽt Bono. Senis, &
Peruſij,& ſic ille obtinuit ſine litigio, & propter hoc factum fuit
ſtatutum nouum Florentiæ,ꝙ mulier non poſſit in aliquo teſtari
de dote,ſi moritur in matrimonio cum liberis,ſed ꝙ ipſi habeant.

ADDITIO.

a ¶ Teſtamenti factionem.No.pro op.d.Iaſ.in l.ex facto.de vulg.& pup. quã
ibi corroboraui in apo. adde Ale. dum tenuit contra Pau.de Caſt. qui ibi
tenet,ꝙ non ualeat ſtatutum, ꝙ mulier non poſſit teſtari ſine præſentia
mariti,quia hic videtur uelle, quòd valeat.

---

1 *Maritus reſtituens dotem ſine uoluntate patris,quæ per filiam poſtea per
datur,ſi tempore reſtitutionis erat uerisimiliter perditura, an poſſit à
patre conueniri.*

2 *Qui ſoluit pupillo ſine tutoris authoritate,& pecunia eſt ſalua, ꝙ libere-
tur ope exceptionis.*

3 *Cauſæ quæ ſunt iuſtæ,vt poſſit dos reſtitui conſtante matrimonio, & libe-
retur maritus,ſunt etiam iuſtæ,vt poſſit ſoluere maritus filiæ ſine vo-
luntate patris,& liberetur a patre.*

4 *Debitor qui ſoluit creditori, qui veriſimiliter erat cõſumptus in aliquem
certũ,& determinatum malum vſum, non liberatur,ſecus in incertũ.*

5 *Licèt filia non contradicendo cenſeatur patri conſentire, non ſic econuer-
ſo,quia requiritur expreſſus conſenſus patris, ut filia poſſit agere, &
quando poſſit agere,ſine voluntate patris.*

6 *Si pater habet regreſſum contra maritum, qui male ſoluit, & maritus eſt
ſoluendo, tenebitur iterum dotare in ſecundo matrimonio, & quid ſi
non haberet regreſſum.*

7 *Si pater aſſignauit filio legitimam in eius vita,quod facere poteſt ex iuſta
cauſa,& poſtea filius eam perdat ſui culpa,non tenetur poſtea in teſta
mento iterum ei relinquere, & ualebit teſtamentum ipſo præterito.
Quòd autem tenebitur ipſum alimentare in eius uita.*

1 §.Si poſt. ¶† Si maritus reſtituat dotem ſine uolũtate pa-
tris,quæ poſtea per filiam perdatur,ſi tpe reſtõ-
nis erat ueriſimiliter perditura,põt a patre cõueniri, a quo eſt libe
ratus.ſed ſi non erat ueriſimiliter pditura, diſtinguitur, an ſoluerit
ſibi ſine aliqua iuſta cã,& idẽ, aut ex cã a iure permiſſa, & tunc ſe-
cus,ut non poſſit cõueniri a patre,nec a muliere,uel eius hærede,
quia legitime ſoluit. & caſus ſuperueniens ſibi nocere non debet.
h.d.in effectu,& ſic intelligo totum §.qñ filia,quæ dotem recepit,
ipſam perdidit,& conſumpſit. nã tunc diſtinguitur aut tempore,
quo recepit erat ueriſimiliter perditura, & maritus hoc ſciebat, &
tunc loquitur vſq; ibi,(cæterum) ut indiſtincte non liberetur ma-
ritus,etiam ſi ſoluit ex legitima cã a iure permiſſa,aut nõ erat ueri-
ſimiliter perditura, & tunc diſtinguitur, an ex iuſta cã, uel non, in
uer.(cæterum)uſque in fi.Si autẽ pecunia non erat conſumpta,&
pr̃ poterat eam a filia recuperare pro libito uoluntatis, licèt mari-
tus non ſit liberatus ipſo iure,ſi ſoluit ſine iuſta cauſa,uel ſi illa erat
2 ueriſimiliter perditura, liberatur tñ ope exceptionis.† ſicut ille qui
ſoluit pupillo ſine tutoris authoritate,& pecunia eſt ſalua,ut l.ĩ pu-
pillo.de ſol.l.non omnis.§.ſi pupillus.ſi cer.pet. & iſte caſus nõ po-
nitur in hoc §.¶ In tex. ibi, (ſi perdituræ) ſubaudi, & maritus ſcie-
3 bat,ꝙ erat ueriſimiliter pditura, & ſic eſt quid ſibi imputet.¶† In
tex.ibi,(ex iuſtis cauſis)no.hic iuncta gl. ꝙ illæ cãæ,quæ ſunt iuſtæ,
ut poſſit dos reſtitui conſtante matrimonio,& liberetur maritus,
ut ſ.l.proxima cum l.præd.ſunt etiam, ut poſſit ſoluere maritus fi-
liæ ſine uoluntate patris,& liberetur a patre, quod eſt no. Colligit
4 etiam Ang.hic unum notabile,† ꝙ debitor,qui ſoluit creditori ve
a riſimiliter perdituro,[a] non obliget illum,ut l.ſi quis cum ſciret.☞.p
empt.ſed non uideo vnde colligitur iſtud no.immò potius vr̃ hic
dici contrarium in j. parte §. ꝙ qñ ueriſimiliter filia etiam pditura
indiſtincte nõ liberetur a patre,etiam ſi ſoluat ex iuſta cã,ſed forte
intellexit, quod bene liberetur a filia, tamen hic non dicitur. vn-
de vide-

ADDITIO.

a Perdituro.Sed an ille,qui mutuat minori, vt ſoluat quod p ludo mutuo
accepit,poſſit repetere, an & dicat mutuaſſe in malum uſum,vide p Frã.
de Arc.conſi.41.& de hac materia vide Io.An.in addi. ad Spec. in titu.de
obl.Io. de Imo. in cle. extra de vit.& ho. cle.& in c.cum contingat. de
iureiur,& ibi quid ſi interuenit iuramentum.

de vr̃ diſtinguendum in liberatione, ſicut in obligatione, an erat
conſumpturus in aliquem certũ, & determinatũ malum vſum,
& non liberat̃, ſicut nec ipſum obligat, aut nõ in certũ, & tunc ſe-
cus, vt ibi no. licèt ergo creditor meus ſit vnus luſor, vel iocator
ſibi ſoluendo liberor, ſed ſi eſſet in actu luendi non liberarer, ꝑ ea,
quæ ibi not. ¶In gl. ibi, (licèt ſecus contra) no. iſtã gl. q̃ ſemper alle
5 gatur, † ꝙ licèt filia nõ contradicendo cenſeat̃ pr̃i conſentire, nõ
ſic econuerſo, immo requiritur expreſsè ꝯſenſus pr̃is, vt filia age-
re poſſit, quia exercitiũ actionis eſt ipſius patris, & probat̃ hoc in
auth. quod locum. C. de coll. ibi dum dicit, vel ſi pr̃ ei conſentit
agẽti, & hoc in ꝓfectitia. In aduẽtitia verſo ſolũ põt agere filia ſine
aliquo conſenſu pr̃is expreſſo, vel tacito, immo ẽt ꝯ volũtatem,
ꝗa pr̃ nullũ ius h̃ẽt in ea, ẽt vſusfructus, cũ debeat deſeruire ali-
mentis eius, & ſic non eſt legitimus adminiſtrator, vt not. in au-
th. excipit̃. C. de bo. q̃ lib. & l. 3. §. pe. ſupra commo. Aliqñ ẽt in do-
te ꝓfectitia põt filia agere ſine voluntate pr̃is. ſ. qñ pr̃ abeſt, vt ꝭ.
ea. l. § ſi pr̃i. vel ẽt ſi eſſet turpis perſona, vt l. filiusfa. §. ſed & filia. al-
leg. in gl. vel qñ dos eſſet magna, & eſſet periculũ, ꝙ vir vergeret
ad inopiã, vt in d. auth, qđ locũ. ¶† In gl. q̃ inc. (patet.) in fi. dic, ꝙ ſi
pr̃ h̃ẽt regreſſum ꝯ maritũ, ꝗ malè ſoluit, & maritus eſt ſoluendo,
tenebit̃ iterũ dotare in ſc̃do m̃rimonio, ꝗa ex hoc non grauet̃. Si
aũt h̃ẽt regreſſum, ꝗa bñ ſoluit, vel nõ eſt ſoluendo, tũc diſtingue,
aut filia ꝑdit dotẽ ſui culpa, & defectu, & non tenebit̃ pr̃ iterum
7 dotare, aut ſine ſui culpa, & tũc ſecus ſm̃ Doc. † Et iſtud facit ad qõ-
nẽ, ſi pr̃ aſſignauit filio lt̃imã ĩ eius uita, qđ facere põt ex iuſta cã,
vt l. cũ quo. §. fi. & ibi noꝰ ꝭ. ad l. Fal. & poſtea filius cã ꝑdat ſui culpa,
non teneat̃ poſtea in teſtõ iterũ ei relinquere, & ſic valebit teſtm̃
ipſo p̃terito, dicit tñ Bal. in auth. ſi captiui. C. de Epiſc. & cle. circa
fin. ꝙ bñ tenebit̃ ipſum alimẽtare in eius uita ſm̃ Old. qui hoc te-
net ꝑ l. libertus qui operat̃. ꝭ. de oper. lib. vbi licèt patronus perdi-
derit iuſpatronatus, quantũ ad ſuccedendũ, non tñ quantũ ad re-
uerentiã, nec quãtũ ad alimẽta, quominus libertus teneat̃ ipſum
alere indigentẽ. ¶In gl. (ſed) in fi. dic melius, ꝙ qñ ſoluit nõ perdi-
turæ, ſi quidem ſine iuſta cã, & poſtea ꝑdat̃, perinde eſt ac ſi perdi
turæ eſſet ſolutũ, & non liberat̃, & ita põt ꝓcedere, qđ dicit gl. nõ
eſt, quid imputet̃ marito ſoluenti ſine iſta cã. debebat. n. hunc ca-
ſum conſiderare, ꝙ poterat ꝑdere, ſiue perdat̃ ſui culpa, ſiue ſine
culpa. Si aũt ſoluit ex iuſta cã, tũc qualitercũq; perdatur non eſt,
ꝙ ſibi imputet̃, quia qđ legitimè factũ eſt pœnam non meret̃. l.
Gracchus. de adul. & facit l. ſi vt certo. §. ſi de me. ſupra commo. &
in l. quã gl. alleg. ṡ. de exercito. l. j. §. vñ quærit̃. ſecũdũ Dy. & alios.

1 *Si mulier accipit ignoranter debitorẽ inopem aĩo nouandi, nõ fit nouatio.*
2 *Debitor meus dedit mihi expromiſſorẽ aliquẽ campſorem animo nouãdi, qui infra paucos dies fefellit, an detur recurſus contra debitorem.*
3 *Si conſtante matrimonio non p̃t dos reſtitui, ut maritus liberetur, ita non p̃t alius debitor delegari animo nouandi, ut maritus liberetur, & ille remaneat obligatus.*

1 **§. Si mulier.** † Si mulier accipit ignoranter debitorem
inopẽ animo nouãdi, nõ fit nouatio. h. d.
notabiliter, & ſic remanet maritus obligatus prima actione, &
obligatione, & eſt ſpeciale in dote, ſicut & alibi in l. ſi mulier. in §.
ſi dos. ṡ. qđ me. cau. ubi ꝯctus dotis factus ꝑ metũ non ualet ipſo
iure, regl̃r ſecus. ¶In gloſſ. j. circa prin. ibi, (ſolutio) hic eſt fauor
Doct. dñt, ꝙ ille §. abeſſet. loquitur in eo, ꝗ ſciẽter recepit ꝓmiſſo,
rẽ nõ idoneũ, hic aũt dẽt intelligi qñ ignorãter, certe fateor, ꝙ ſi
mulier recepit ipſũ ſciẽter, nulla ſpãlitas ẽ ĩ ea, ꝗa fit nouatio, &
ſibi nõ ſuccurrit̃ ꝯ maritũ, ꝗa ſciẽti, & uolenti dolus nõ infertur,
& hoc probat̃ in l. promittẽdo. §. ſi à debitore ṡ. de iure do. liẽt ille.
§. loquat̃ in caſu ecõuerſo, qñ maritus recepit ab uxore, ſed cer-
tè in hoc pariter priuiligiat̃, arg. in l. iure ſuccurſum. §. fi. & l. ſi res.
§. j. eo. tit. ṡ. de iure do. & hoc qñ ſciebat factũ, & ẽt ius. ſ. ꝙ nõ tene
bat̃ ipſum recipere, ſi aũt ignorabat ipſum nõ eſſe idoneũ, tunc
ſol. gl. eſt bona, ꝗa in dote eſt hoc ſpeciale, ꝙ non fit nouatio ipſo
iure, & ſic agit̃ actione prima, vt hic, in alijs ſecus, quia fit nouatio
mero iure, ẽt ſi creditor ſit deceptus dolo debitoris, quia talis do-
lus non reddit liberationẽ nullã, qñ fit per acceptilationẽ, q̃ eſt ſtri
cti iuris, vt in l. ſub prætextu. C. de tranſa. la 1. codẽ modo, qñ fit ꝑ
delegationẽ, & nouationẽ, & ſic non põt agi actione prima, ſed ſi
debitor fuit in dolo aſſerendo illũ eſſe idoneũ, uel ẽt ſciebat, & ma
litiosè non certificauit creditorẽ, & ſic dolo uerſatus eſt, ut l. j. de
act. emp. tũc ſuccurrit̃ ꝯ eũ ꝑ actionem de dolo, & tunc h̃ẽt locũ
quod ſequit̃ in gl. in ver. itẽ opp. ſi aũt debitor non fuit in dolo, ꝗa
ignorabat ipſum nõ eſſe idoneũ, nec aſſeruit ipſum eſſe, & ſic cre-
ditor eſt deceptus re ipſa, ceſſat actio de dolo: ſed ſi debitor lucra-
tus eſt liberationẽ ex hac læſione, vt ꝗa dedit expromiſſorem, ꝗ
non erat debitor eius, ſuccurret̃ ꝯ ipſum ꝑ actionẽ in fcm̃, ar. in l.
fi. ṡ. de eo ꝑ quẽ factũ eſt. ubi in ſubſidiũ reccurrit̃ ꝯ eũ, ꝗ lucratus
eſt ſi aũt nõ fuit lucratus, ꝗa delegauit ſuũ debitorẽ, ꝗ nõ erat ſol-
uẽdo, & ſic liberatus eſt debitor ſuus à ſe, & ipſe à ſuo creditore,
vñ non dr̃ lucratus, ar. in l. in ciuitatib. in fi. de leg. j. tunc vr̃, ꝙ dãnũ
ſit ſui creditoris, licèt ignorãter recepit, quia in pari cauſa potior
eſt conditio rei, & uterque eſt ſine dolo, & ſine lucro, & uterque
certat de dãno vitando. & ita poteſt ſaluari gl. quæ eſt in l. 3. ꝭ. de
fideiuſ. q̃ intelligit illũ tex. ẽt qñ ignorãs recepit, dum ibi ſub audit
maximè, licèt illa gl. rep̃hendat̃ ꝑ Dy. ſed rep̃henſio p̃t eſſe bona,
a qñ debitor delegans fuit in dolo, vel in lucro,[a] & ita intelligit̃ gl.
q̃ eſt in l. ſi qs ſtipulatus. §. fi. de ver. obl. al's ꝓcedat illa gl. q̃ vr̃ ꝓba
ri ꝑ illũ §. abeſſe. ꝗ loqt̃ indiſtinctè. Et ꝓ hac diſtinctione benè fa-
cit l. ſi in emptione. §. itẽ ſi emptio. de ꝯhen. emptio. vbi diſtingui-
2 tur, an uterq; ſciuerit, an vterq; ignorauerit, uel alter tñ. † Et ex
p̃dictis rñdet̃ ad qõnẽ, q̃ format hic Ang. de debitore meo, ꝗ de-
dit mihi in expromiſſorẽ aĩo nouãdi aliquẽ cãpſorẽ, ꝗ ꝭ. paucos
dies fefellit, an mihi det̃ recurſus ꝯ debitorẽ, & br̃ licèt ipſe nõ ex-
plicet, dic, ꝙ aut fuit in dolo, ꝗa ſciebat, & dat̃ regreſſus ꝑ actiorẽ
de dolo, aut ignorabat, & tũc aut ille cãpſor ſibi nõ tenebat̃ in ali-
quo, & dat̃ regreſſus ꝑ actionẽ in factũ, aut ſibi tenebat̃, & tũc ſe
b cus. & dãnũ erit meũ. Tene mẽti, ꝗa[b] quotidianũ eſt. ¶Vlt. no. ſm̃
3 eundẽ Ang. in fi. eiuſdẽ gl. † ſicut cõſtãte m̃rimonio nõ p̃t dos re
b ſtitui, vt maritus[c] liberet̃, ita nõ p̃t alius debitor delegari aĩo no-
uãdi, vt maritus liberet̃, & ille remaneat obligatus: & eſt iſta glo.
ꝑegrina ſm̃ eũ: nimirũ, ꝗa nõ p̃t dari fideiuſſor ꝓ dote reſtituẽda
vt C. ne fidei. dot. den. & eadẽ rõ eſt in expromiſſore aĩo nouãdi.

ADDITIONES.

a Lucro. Do. Ale. ex toto nõ ſeqt̃ opi. Pa. de Ca. hic de quo uide latiꝰ ꝑ ipſũ
b Quia. Adde Bar. in l. j. ſupra. de condi. ex l.
c Qm̃ dos reſtituta, ſi ſine culpa uxoris pereat, põt iterũ repeti in bonis ſm̃ eũdé Ang. in l. ſi noxali. §. eſt aũr. ff de pec. niſi eædẽ res in dotẽ datæ reſti tutæ ſint ſm̃ Io. de Imol. & do. Ang. in l. ſi conſtante. ad prin. in gl. fi.

1 *Maritus qñ nõ poſſit moleſtari ſi pater exegerit dotẽ abſq; uolũtate filiæ.*
2 *Debitor ex cauſa neceſſaria, ideſt ex diſpoſitione legali, q̃ ipſum inuitũ obli gat, uidetur in dubio relinquere animo cõpenſandi cũ tali debito, ſecus quando ex cauſa uoluntaria, ut ex contractu, uel quaſi.*
3 *Si pater exegit dotem ſine uoluntate filiæ, & poſtea ei minus relinquat, et expreſſe dixit, quòd deberet eſſe cõtẽta legato, & maritũ non moleſtare, tunc acceptando, videtur acceptaſſe cum ſua cauſa.*
4 *Si uir debet lucrari dotem ex forma ſtatuti, & mulier ſibi facit aliquod le gatum, cenſetur feciſſe animo compenſandi, ut ſi uir lucrum acceptet, te neatur dotem reſtituere, ſi æquiualet lucro ſtatuti.*
5 *Quid in patre qui tenetur dare legitimam filio, ſi ei relinquat legatum, an computetur in legitimam.*
6 *Si pater non relinquat filiæ niſi legitimam, an ipſa poterit agere contra maritum ad dotem, quam reſtituit patri ſine uoluntate filiæ.*
7 *De legitima filij reijcitur oẽ grauamẽ, & an dos cõputetur in legitimã.*

1 **§. Si pater filia.** † Licèt pater exegerit dotẽ ſine uo-
luntate filiæ, ſi tñ poſtea tñ ei relin
quat iure hr̃ditario, vel legatũ quãtũ erat illa dos, nõ poterit mari-
tus à filia moleſtari. h. d. notabil'r. Et ſemꝑ allegat̃, ꝗa cẽſet̃ relictũ
2 aĩo cõpẽſandi cũ hoc debitor neceſſario. † Et ad hoc allegat̃, ꝙ il-
le, ꝗ eſt debitor ex cã neceſſaria, ideſt ex diſpõne legali, ꝗ ipſum
inuitũ obligat, vt eſt pater, ꝗ obligat̃ dotare filiã, vr̃ in dubio relin
quere aĩo cõpẽſandi cũ tali debito: ſecus qñ ex cã uolũtaria, vt ex
ꝯctu, vel quaſi, q̃ à principio ſunt volũtatis, vt in l. ſicut C. de actio.
& obl. nã tũc in dubio nõ vr̃ relinquere aĩo cõpẽſandi cũ tali de-
bito, niſi dicat exp̃ſſe, vt ꝭ. de le. 2. l. creditorẽ. & C. de rei uxo. act.
§. ſciẽdũ. ¶In tex. ibi. (filia abſente) ſupple, & cãm ꝯdicẽdi h̃ẽnte, &
ſic maritus nõ fuit liberatus à filia, & p̃t ab ea cõueniri, & ipſe age-
re p̃t ꝯ patrẽ cõd. inde. vt ꝭ. de ſol. l. ꝗ hoĩem. §. ſi gener. Si aũt non
h̃ẽret cãm ꝯdicẽdi, bñ ſoluiſſet patri, & eſſet liberatꝰ, vt ꝭ. eo. l. dotẽ.
& nõ h̃ẽret locũ iſte §. ¶In text. ibi. (egerit) ſupple, & exegerit. ¶In
tex. ibi, (omiſſa de rato ſatiſdatio) idẽ ſi fuiſſet p̃ſtita, ſi tñ filia non
habuerit ratũ. ꝗa eadẽ ẽ rõ. ¶In tex. ibi, (ſiue patris hr̃s extiterit) di
cit Dy. ſ. in ſolidũ: ſi aũt ꝓ parte, tũc ꝓ illa tñ parte denegat̃ actio,
vt ꝭ. eo. l. ſi ſocer. §. fi. & C. de neg. ge. l. ſi ab eo. hoc vr̃ ſentire gl. in
l. pater filiã. ꝭ. ad l. Fal. ſed mihi vr̃, ꝙ Dy. malè dicat, ꝙ ẽt ſi ſit inſti-
tuta ex minima parte, ſi tñ illa pars deducta lt̃ia tñ ualet quantum
erat dos, repellat in totũ, ꝗa cẽſet̃ relicta aĩo cõpẽſandi, nã ſi hoc
eſt, qñ fuit relictũ iure legati, uel fideicõmiſſi, ut ſeqt̃, idẽ dẽt eſſe
qñ iure hær. leges aũt allegatæ ꝑ Dy. loquunt̃, qñ creditor ſucceſ-
ſit debitori, & q̃rit̃ ꝓ quota parte confundat̃ actio, ſed hic pater
nõ erat debitor iſtius filiæ ꝑ ꝑ hoc, ꝙ dotẽ exegerat, ſed erat debi-
tor ipſe maritus, vt patet ex illa l. ꝗ hoĩem. §. ſi gener. vñ nihil faciũt
illa iura. ¶In te. ibi, (acceperit) intellige. ſ. cũ effectu, ꝗa adiuit hr̃di-
tatẽ. uel legatũ acceptauit, ſed ſi repudiaſſet, tũc. n. nõ noceret fi-
liæ, quominus poſſet agere ꝯ maritum, vt l. cum ab vno. infra de
3 leg. 2. ¶† In tex. ibi, (quantum dotis eſſet) idem ſi minus, ſi tamen
expreſſe dixit, ꝙ deberet eſſe contenta legato, & maritum non
a moleſtare, nam acceptando videtur acceptaſſe[a] cum ſua cauſa
ꝑ illam l. cũ ab uno ꝑ c. officij. ex de teſt. ¶In tex. ibi, (lucroq; eius
cedere) idẽ eſt dicere, ꝙ iſtud legatũ ſit remãſurũ penès eã, ꝗa nõ
fuit rogata alij reſtituere, al's ſecus, ꝗa nõ uideret̃ ipſum habuiſſe
arg. ꝭ. de re iu. l. nõ vr̃ quiſquã. ſm̃ Dy. & tũc expoſitio vltimæ gl.
non

ADDITIO.

a Acceptaſſe. d. Ale. dicit, ꝙ Pau. hic inaduertẽter locutꝰ eſt, ꝗa filia acceptã do legatum ꝑtinens minus dote, nõ ſibi p̃iudicat ꝑ l. dotale. §. fi. ṡ. de fun- do do. nec. c. cũ offi. facit ad mãm. ubi aut pr̃ iuſſit illã tacitã & ꝯtentam & dicit, ꝙ ſibi placet op. Pau.

non eſt neceſſaria hic.¶In glo.in verbo,(tñ accepit.)Quæro q̃ ſit
rõ,ꝙ mulier hic non poſſit agere ↄ̃ maritum, licèt ſibi ſit factum
relictum a patre? glo.mag.aſſignat hic duas rationes,& aliam aſſi
gnat gl.in l.pater.ff.ad l.Fal.Prima,quia ex qua perſona lucrum ſen
tit,eius factum præſtare dẽt.ff.de reg.iu.l.ex qua perſona.& Doc.
vr̃ iſtam approbare,ſed nõ placet,quia ibi loquitur in vno,& eo
dem negotio,vt patet in exemplis poſitis per gl.in inſtitutione, ſi-
cut ab ipſo lucror,ita debeo ex facto ſuo teneri,rõne eiuſdem of
ficij. nos loquimur in negotijs diuerſis,nam ſi rem meã uendidiſ
ſes ſine mea uoluntate,& poſtea mihi legatum faceres,vel dona
tionẽ,nihilominus poſſem retractare venditionẽ, licèt ex tua per
ſona ſentiam lucrũ.Secunda rõ,q̃ ponitur in ver.eſt & alia,q̃a pa-
ter cenſetur reliquiſſe aĩo compenſandi,& iſta eſt bona, quia pro-
batur ex tex.in ver.compenſandum.¶Sed ↄ̃ iſtam opi.extra gl.q̃a
compenſatio eſt de debito vnius ad debitum alterius, ſed hic pa-
ter non erat debitor mulieris,ſed ipſe maritus,vt s.dixi.Sol.immo
erat ſaltem per indirectum, quia ſi mulier aget ↄ̃ maritum, mari-
tus aget ↄ̃ patrem cond.ind.ut in §.ſi gener.s.alleg. & ſic cenſetur
agere ↄ̃ ipſum patrẽ,certè ẽt directo,quia pater, poſtq̃ exegit do-
tem, reincidit in ob.legalem,ut teneatur filiam iterũ dotare in ſecũ
do matrimonio,ut in aut.q̃uis.de rei uxor.act.Et pro hoc debito
legali,& neceſſario vr̃ relinquere aĩo compenſandi. ¶ Itẽ adhuc
opp.extra gl.de eo,quod no.in l. filiæ legatorum.C.de leg.& ff.de
leg.j.l.huiuſmodi.§.cum pater.qñ pater primo dotat,poſtea legat
quia non ſp vr̃ legare oĩa compenſandi,ut ibi no.Sol.ibi pater do
tauerat filiam,& ſic debitum neceſſarium ex ſoluerat, & erat ab
ipſo liberatus:tenẽ ergo tunc diſtinctionem ibi poſitam per Doc.
ſi aũt nondum ſoluerat,& non recuperauerat,uel ſoluerat,& re-
cuperauerat,vt hic, cenſetur reliquiſſe indiſtinctè aĩo compenſan
4 di,quia debitum neceſſarium ſubſiſtebat,†& iſtud inducitur ad q̃
ſtionem,ſi vir dẽt lucrari dotem ex forma ſtatuti,cum iſtud ſit lu
crum neceſſarium proueniens citra uoluntatem mulieris,ſi mu-
lier ſibi facit aliquod legatum,cenſeatur feciſſe aĩo compenſandi,
cum illo lucro,& ſic ſi lucrum acceptat,teneatur dotem reſtitue-
re,ſi æquiualet lucro ſtatuti,& vr̃ de hoc caſus in fin. auth. præte-
5 rea.C.unde uir,& uxor,† ſic pater,qui tenetur date legitimam fi-
a lio,cenſetur reliquiſſe aĩo compenſandi[a] cum legitima:ideo lega
tum in legitima computatur,ut l.oĩno.C.de inoffi.teſt. Bal. in iſta
auth. recitat opi. Alberti.de Scalis,qui tenuit ↄ̃rium,& Ange.hic
diſtinguit pro concordia,ſed quia diſtinctio ſua non placet, tene
primam opin.quæ cõiter approbatur,quia caſus eſt in d. auth. &
ad rationes eorum de facili rñdetur.Tertia rõ ponitur per gl. in l.
pater.eo caſu,quo filiæ fuit relictum iure hæreditario,nam ipſe te
netur condictione indebiti tanq̃ hæres patris,ut in d.§.ſi gener. re
pellitur tñ,ſi agat filia,per illam exceptionem,de qua in l. uendica-
tionem.s.de euic.& iſta eſſet bona,ſi eſſet inſtituta inſolidum ſi ãt
pro parte,non repellitur ex iſta ratione,niſi pro illa parte, & tñ ſi il
6 la æquiualet doti,repellitur in totum ꝑꝑ ſecundam rationẽ.¶ †Vl
ti.quæro,pone,ꝙ pater non reliquit filiæ,niſi legitimam, an pote-
rit agere ↄ̃ maritum ad dotem,q̃ reſtituit patri ſine volũtate filiæ?
vr̃,ꝙ ſic,quia non dr̃ lucrata ex tali relicto, cum legitima eſſet ſibi
debita:ut in l.fi.C.de codicil. & ſic ceſſat prima ratio gl. nec tenet̃
compenſare cum dote,ẽt ſi fuerit hoc expreſſe dictum,quia legi-
tima dẽt relinqui ſine onere,ut in l.quonam in priorib. eo.ti.& ſic
ceſſat ſecunda rõ,& quia legitima dr̃ deducto ære alieno, & ſic fi
lius,cui relinquitur,non tenet̃ ad onera matrimonij, ut l. Papinia.
§.qñ aut quarta.de inoffi.teſta.& ſic ceſſat tertia ratio,& pro hoc
tex.in l.patet.ad l.Falc.ubi vr̃ eſſe caſus,licèt ibi loquatur in Trebc.
ubi dr̃,ꝙ habebit eam,& ẽt dotem poterit petere,licèt pater dixe
b rit,ꝙ compenſaret,& hoc ẽt vult gl.hic in prin.in ↄ̃rium ur̃, quia[b]
dos in legitimam computatur,ut in l.qñ nouella.C.de inoffi.teſ.
& ſic vr̃ poſſe dari legitima cum onere,quod cum dote compẽ-
ſetur.Br̃ primam partem puto ueriorem,& ad hanc rationem rñ
deo,ꝙ ſi pater non relinquat integram legitimam,bñ eſt uerum,
ꝙ dos in legitimam computat̃ q̃tum ad hoc, ut olim excluderet̃
a querela,& hodie a iure agendi ad ſupplementum,quia hoc ten-
dit in fauorem teſtamẽti, ſed ſi relinquat integram legitimam cũ
onere,ut compenſet cum dote,q̃ poterat a marito repetere, tale
onus non valet,& ſic habebit legitimam,& ẽt repetet dotem, per
illam l.pater.ẽt ſi maritus eam ſoluerat patri,& ſic ab hæredib.pa-
tris eſt repetenda per gl.quæ eſt hic,quæ ita intelligit iſtam l.pater.
ut loquatur ẽt,qñ pater exegerat,ſm primam lect. ibi poſitam in
gl.q̃ iſta gl.vr̃ approbare,ut ibi no.Bar.ſed ibi eam reprobat,& po
nit ſecundam,ꝙ ibi non exegerat, & illam tenet gl. & ẽt Doct. tñ
quantum ad propoſitum eadem eſt rõ, quia non agitur de fauo-
re teſtĩ,ne expugnetur.tene menti,quia hoc eſt ſubtile.& utile.

ADDITIONES.

a Animo compenſandi.Vide Bal.conſ.64.in fi.3.lib.ubi ponit de opin. Fed. de Scalis,& uide per Fulg.conſi.81.

b Ad quod uide eundem.Pau.in conſ.106.conſi.107.& conſi.119.& 108. ubi uide quid ſi filia excludatur per ſtatutum.adde Bar.Soc.in conſi.129. & Spe.de inſtr.editione.§.13.uer.ſed frater.

1 *Patre abſente admittitur filia ad agendum de dote præſtita cautione rati,*
& quomodo iſtud intelligatur,vide infra.
2 *Statutum,ꝙ mulier,uel minor non poſſit agere ſine conſenſu duorum con*
ſanguineorum,& illi ſunt abſentes,uel præſentes,ſed inhabiles,ꝙ non te
neatur mulier cauere de ratihabitione illorum.
An loco illorum debeat ſubrogari iudicis authoritas.
3 *Si ſtatutum diceret de duob.conſanguineis,et non eſſet niſi unus,ꝙ ille v-*
nus ſufficeret,& ꝙ tale ſtatutum debeat intelligi de proximiorib.& de
maſculis,& habentib.perfectum intellectum.
4 *Relegatus,licet non ſit habilis ad agendum,quia non poteſt ſtare in ciui-*
tate, tamen eſt habilis ad conſentiendum filiæ agenti,non tamen poteſt
agere per procuratorem.
An poſſit cedere,& ceſſionarius agere,ut non poſſit ei obijci exceptio re-
legationis,uel banni,ſeu excommunicationis.
5 *Patre abſente,quando non admittatur filia ad agendum de dote ẽt præſti*
ta cautione rati.

1 §.Si patri. †Patre abſente admittitur filia ad agẽdũ de do
te pſtita cautione rati.h.d.In tex.ibi. (eſſe non
liceat)idem ſi licet tñ eſt abſens,& de proximo non ſperat̃ redire,
nã ẽt tunc exercitiũ actionis de dote redit ad filiã vt l.filiusfa.§.ſed
& filia.s.de procu.dummodo caueat de rato,ut hic, & in hoc ille
§.ſuppletur.¶In tex.ibi,(vt caueat ſic eↄ̃,qñ pater agit abſente filia
ut s.eo.l.2 §.uoluntate.ideo aũt p̃ſtatur hæc cautio, quia pater ha
bet conſentire filiæ rõne iuris, quod ipſe pater hẽt in actione de
dote,& ꝑꝑ proprium intereſſe,ex eo,ꝙ filia non agat noĩe patris
ſed ſuo proprio,nec actione reſidente in patre, ſed in propriã per
ſonam,& hoc uoluit gl.q̃ eſt hic.ſi ãt requiratur ↄ̃ſenſus alicuius,
non rõne intereſſe ipſius,ſed ad reintegrandã perſonam agentis,
2 ut in caſu l.cũ non ſolum.§.neceſſitate.de bon.q̃ lib.† vt ſi ſtatutũ
diceret,ꝙ mulier,uel minor non poſſit agere ſine conſenſu duo-
rum ↄ̃ſanguineorũ,& illi eſſent abſentes non teneret̃ mulier caue
re de ratihabitione illorum,imo poſſet agere ſine illorũ conſenſu
ex quo abſunt,& ↄ̃ſentire non poſſunt,quia ſtatutũ dẽt intelligi,ſi
ſunt præſentes,& de facili pñt conſentire,arg. ad hoc.ff. de cap. &
poſtlim.re.l. in bello.§.medio.& de ritu nup.l.ſi ita. Et idem ſi eẽnt
p̃ſentes,& inhabiles,puta furioſi,uel minores.vt no.Bal. C.qui ad
mit.l.1.in fi.dicit tñ idem Bal.no.in l.tranſactionem. C. de tranſac.
in fi.ꝙ loco abſentium dẽt ſubrogari iudicis authoritas, ſi ſtatutũ
diceret,ꝙ non poſſit ↄ̃here ſine illorum conſenſu, ſed in l.cũ ſen-
ten.C.de ſent.ur̃ tenere,ꝙ nulla fienda eſt ſubrogatio,quia poſtq̃
abſunt,perinde eſt,ac ſi non eſſent,& ſtatutum dẽt ſic intelligi:ar.
3 in l.4.§.toties.de dam.infe.†& ſi diceret de duob.& non eſſet niſi
unus,ſufficeret ille vnus,ſm Bal.in d.l.j.C.unde uir,& uxor.ad qđ
vide oĩno quod no.Bar.in l.Stichum.qui meus erit.de lega.j.& in
l.ſi tertius.in prin.de aqua plu.arcen.ꝙ qñ ſunt inhabiles,nõ eſt lo-
cus ſtatuto,quod no.Bal.in l.fi.C.de uerb.ſig.qui tenet,ꝙ ſtatutũ
dẽt intelligi de proximiorib.& maſculis,& non fœminis,& de ha
bentib. pfectum intellectum, qñ requirit̃ ad ſupplendũ defectũ
a mulieris,uel minoris:ergo non debent eſſe defectuoſi.[a] tene men
4 ti.¶†Et no.hic ſm Dy.iuncta gl.j. ꝙ licet relegatus non ſit habilis
ad agendum,quia non p̃t ſtare in ciuitate,tñ eſt habilis ad conſen
tiendum filiæ agenti,alias fruſtra caueretur de rato, non tñ p̃t age
re per procuratorem,quia qui prohibet̃ per alium.l.2.§.j.de adm.
re.ad ciui.perti.Sed an poſſit cedere,& ceſſionarius agere,ut non
poſſit ſibi obiici exceptio relegationis,uel bãni,uel excõicationis.
Dy.tenuit hic,ꝙ non poſſit agere,& tales exceptiones, quæ ob-
ſtant cedenti,obſtent ẽt ceſſionario.In ↄ̃rium, quia ſunt perſona-
les,& non obſtarent hr̃di cedentis,arg.s.e.quia tale,ergo nec ceſ-
ſionario.arg.ff.de adm.tut.l.ex plurib.a ↄ̃rio ſenſu de iſta qõne ui-
de per Bar.in l.apud Celſum.§.ſi cum legitima.de exce.in c.j.de iu
re pat.lib.vj.per gl.in nouel.& in addi.Specu.& de ceſſio.actio.§.j.
5 ¶†Opp.quòd filia non admittatur cum cautione rati patre abſen
te per l Pomp.§.fi.s.de proc.quidam dicunt hoc eſſe uerum, ſi pr̃
per nũtium,uel epiſtolam expreſſe ↄ̃dicerer.alias procedit. quod
hic dr̃.gl.reprehendit,quia ibi loquitur in eo, qui agit noĩe actio-
nis,& actione reſidẽte in perſonam illius, unde ſi apparet de illius
ↄ̃ria voluntate,non admittitur,ẽt cum cautione rati:poſito, ꝙ ſit
coniuncta perſona,quę põt agere ſine mandato,non tñ ↄ̃ uolun
tatem coniunctæ perſonæ,hic uero filia agit ſuo noĩe, & actione
reſidente in perſona ſua,unde ↄ̃dictio patris non poteſt eam im-
pedire,quia ex quo pr̃ eſt abſens,exercitiũ actionis eſt ipſius filiæ,
qđ pr̃ ſibi auferre non p̃t in abſentia.Do.diſtinguunt,aut pr̃ hẽbat
cãm ↄ̃dicendi,quia filia erat leuis, uel turpis perſona, & ꝓcedit j.
opi.ut ff.prox.§.in fi.aut non hẽbat,quia filia erat honeſta: & pro-
cedit ij.opi.iſta diſtinctio eſt bona,ſi pr̃ duntaxat ↄ̃dicit: & procu-
ratorem ad agendum nõ mittit,ſi autem mitteret,& eſſet caſus,in
quo dẽret audiri:q̃a non eſt bannitus,uel relegatus,tunc ſicut ip-
ſe

ADDITIO.

a Defectuoſi.Dic tñ,ꝙ ſi teſtator prohibeat rem alienari ſine requiſitione conſortium,& conſilio coniunctorum,ꝙ ſi fœmina interueniat,ualet alienatio,ut uoluit Ang.conſ.191.an aũt ſtante prædicto ſtatuto,ſi nõ poſſit habere,niſi unus coniũctus ſit ſatisfactum ſtatuto, & quid ſi non ſint de proximiorib.uide per eundem Ang.conſi.170.

ſe,ſi eſſet præſens præferretur filiæ:ēt ſi filia eſſet honeſta:q̄a exer-
citium eſt patris:ita & eius procurator præfertur:ut ꝭ.ea.l.§.ſi ſol.
ibi,de hoc probatur in ſimili:& tunc poteſt procedere j. opi.q̄ gl.
reprobat,niſi ipſe pater eſſet turpis perſona,quia tunc ſicut nō au
diretur ipſe,ſi eſſet præſens,ſed filia,vt ꝭ.prox.§.& l.filiusfa.§.ſed &
ſi filia.de proc.ita nec eius procurator.

---

1 *Diuiſio materiæ præſentis paragraphi.*
2 *In actio.de dote conteſtatur lis,& ſic non eſt cauſa ſummaria, licèt termi-
ni in ea abbreuientur.*
Actio de dote,ꝙ etiā iſto iure conſolidabatur in filiā per emancipationē.
3 *Facilius quis in abſentia contradicit alteri,q̄ ipſo præſente.*
*Filia,uel uxor,ſi abſente patre,vel marito conſenſit contractui facto per
patrem,uel maritū,non cenſetur conſenſiſſe ob reuerentiam paternā,uel
maritalem,et ſic non reſcinditur officio iudicis,ſicut eo præſente.*
4 *Licèt pater,qui agit,ſit turpis perſona,& hoc conſtet iudici,ſi tamen filia
expreſſe conſentit,et in conſenſu perſeuerat uſq; ad conteſtationem in-
cluſiuè admittitur pater,ſi filia poterat ſibi præiudicare conſentiendo.*
5 *Quandocunq; lex,uel ſtatutum requirit aliquem conſentire alicui agēti,
debet intelligi,ꝙ conſentiat tempore litis conteſtat.*
6 *Poſt præſtitum conſenſum,ꝙ non liceat variare,nec diſſentire.*
Conſenſus,an trahatur retro.
7 *Quid ſi adhibetur conſenſus ante litis conteſt.& ab eo non recedatur.*
*Si pater conſentit filio,ut agere poſſit per inſtrumentum publicum,anteq̄
incipiat agere,uel per nuntium,aut epiſtolam,an hoc ſufficiat, ſi tempo
re litis conteſt.non eſt præſens,& conſentiens.*
8 *Quando per legem,uel ſtatutū requiritur conſenſus alicuius certo tempo
re.ſi præſtatur intempeſtiuè ante tempus,habetur pro non præſtito, &
poteſt ab illo recedi,ſecus ſi non requiritur certo,& determinato tpe.*
9 *Quatuor quæ impediunt mutationem uoluntatis.*
*Filia dicitur mutare uoluntatem tacitè eo ipſo,ꝙ eſt emācipata poſt præ
ſtitam uoluntatem.*
10 *Caſus in quib.iudex poteſt ſupplere de facto ſuum officium interponendo,
etiam non requiſitus in cauſa priuatæ perſonæ.*
11 *Si ſtatutum dicat,ꝙ mulier,uel minor non poſſit agere ſine conſenſu duo-
rum conſanguineorū,& conſanguinei requiſiti nolunt conſentire, ꝙ po
terit agere ſi nullam cauſam allegant,& an debeant alij ulteriores ad-
hiberi,ſi ſunt,& quid ſi illi allegant aliquam cauſam.*

1 §.Eo autem tempore. †Quia tex.iſtius §. eſt aliquantulum intrica
tus,tn̄ eſt vtilis,& multū declarat hanc mām: & ponit practicā, di
uide ipſum in 2.par.Quia primo loquit̄,qn̄ iudici cōſtabat,ꝙ pr̄,
qui agebat,erat turpis perſona,& veriſir̄ erat conſumpturus vſ-
q; ibi,{ſed ſi latitat.}Secundo,qn̄ hoc non ↄſtabat iudici: & q̄libet
pars continet tres caſus.Nam in j.par.aut filia conſentit patri exp̄ſ
ſe,& perſeuerat vſq; ad lit.cōte.incluſiuè,& admittit̄ pr̄,nec iudex
ex officio pōt ipſum repellere.Aut conſentit, tn̄ non perſeuerat,
immo mutauit voluntatem ante lit. cont. & tunc iudex dēt patrē
repellere:& iſti duo colligunt̄ vſq; ibi,{nec non},& ex hoc ſecun-
do apparet,ꝙ hoc debet intelligi, qn̄ conſtabat pr̄em turpē eſſe
perſonā:& ſic filia habeat cām ↄ̈dicendi, alias mutatio voluntatis
non noceret:ut in fi.huius.§.& ꝭ.eod.l.dotē.& ita patet ex quadā
apoſtilla Dy.ſuper ver.mutauit.qui dicit,& cām mutandi habuit.
Tertius caſus eſt,qn̄ non ↄſenſit expreſſe: nec ↄ̈dicit, & tūc iudex
ex officio ſuo,poſtq̄ ↄſtat ſibi pr̄em eſſe turpē perſonā,dēt ſupple
re de facto,& prouidere indemnitati pr̄is,& filiæ,& qualiter hoc
fiat tangit gl.q̄ inc.(q̄rela.)In ij.par.qn̄ non ↄſtabat iudici pr̄em eſ
ſe turpē perſonam,ponit̄ caſus,ꝙ filia erat abſens,& p̄ſupponitur
practica,q̄ ponitur per gl.in l.2.§.fi.in gl.pe.ſ.e. ꝙ dēat filia requiri,
vt veniat ad ↄſentiendū,vel ↄ̈dicendū, & practica locū hēt, vt ibi
dixi,qn̄ de facili pōt hoc fieri,quia non multū diſtat, alias ipſa non
requiſita dēret admitti pr̄ cum cautione rati,ut in illo §.fi.Præſup
poſito ergo,ꝙ requirat̄,diſtinguunt̄ tres caſus.Aut filia latitat,q̄a
non permittit ſe reperiri,& admittit̄ pater:intelligo ēt ſine cautio-
ne rati,ꝙ filia pro conſentiente hr̄,ex quo requiſita non ↄ̈dicit, &
idē ſi fuit reperta,& non ↄ̈dixit.Secundus caſus eſt, qn̄ fuit reper-
ta,& ↄ̈dicit expreſſe per nuntiū,& iudex reperit:ꝙ hēbat cām ↄ̈di
cendi,quia pr̄ erat turpis perſona: ſed ipſa filia per verecundiā nō
audebat venire,& ↄ̈dicere patri pn̄ti,& tunc pr̄ non admittet̄: aut
iudex reperit ipſam non hēre cām ↄ̈dicendi, quia pr̄ erat honeſta
perſona,cui filia habebat neceſſe conſentire,filia non erat leuis,vł
ēt non erat turpis,& ita ſupple ad text.q̄a ſufficit; ꝙ pr̄ ſit honeſta
perſona,ut ſibi ſoli cōpetat exercitium,ēt ſi filia ſit honeſta,& tūc
patrem admittet,tn̄ audita ↄ̈dictione filiæ.h.d.in effectu intricatè.
2 ¶†In tex.ibi,(quo lis ↄteſtat̄)no.ergo,ꝙ in actione de dote ↄ̈teſta
tur lis,& ſic non eſt cā ſummaria,licèt termini in ea abbreuient̄.vt
no.in l.j ſ.eo.in gl.ſtatutū.ergo,ꝙ procedat̄ in cā ſummariè,& de
a plano,eſt ↄ̈ꝰ cōeiō ſtrictè[a] eſt interpretandū,ſm̄ Ang.¶In tex.
ibi,{vel ēt emancipatæ)no.hic expreſſum, ꝙ ēt iſto iure per eman
cipationē actio de dote ↄſolidabat̄ in eā:ſic ꝭ.eo.l.ſi ſocer.non er
3 go fuit hoc introductū per l.j.§.videamus.C.de rei vxor.act.¶†In
tex.ibi,(verecundæ &c.) no.ſm̄ Bal.ꝙ facilius quis in abſentia ↄ̈di
cit alteri,q̄ ipſo pn̄te:vn̄ facit, ꝙ ſi filia, vel uxor abſente patre, uel
marito,ↄſenſit ↄ̈ctui facto per pr̄em,vel maritum,non cenſeatur
b conſenſiſſe ob reuerentiā[b] paternā,vel maritalem,& ſic non re-
ſcindat̄ officio iudicis,ſecus ſi eo pn̄te.l.j.§. qui onerandæ. quarū
re.act.non da.& no.in l.interpoſitas.C.de tranſa.ꝙ tn̄ intellige, &
limita,ut ibi not.per Bart.in §.q̄ onerandæ.Ex primo caſu huius §.
4 no.tria.¶†Primò licet pater ſit turpis perſona,& hoc conſtet iudi
ci,ſi tn̄ filia expreſſè conſentit,& in conſenſu perſeuerat uſq; ad ↄ
teſtationē incluſiuè,pr̄ admittitur,nec iudex habet ſe vlterius in-
tromittere:& hoc intelligo verum,ſi filia poterat ſibi p̄iudicare ↄ
ſentiēdo,q̄a erat maior 25.an.& perfecti ſenſus, alias dēret iudex
5 ſupplere,ut ꝭ.ver.ideoq;.¶†Secundo no. (& ad hoc ſꝑ allegatur)
ꝙ qn̄cunque lex,uel ſtatutum requirit aliquem conſentire alicui
agenti,dēr intelligi,ꝙ ↄſentiat tpe lit.ↄte.quia tunc inchoatur iudi
cium,& legitimatur ex ↄſenſu,& loquitur hic, qn̄ dēat conſentire
rōne præiudicii,& intereſſe,ꝙ prætendebat: idē ſi non prætende-
bat,ſed dēbat ↄſentire ad reintegrandam,& legitimandā perſonā
agentis,vt in caſu l.cum non ſolum.§.neceſſitate. C. de bon. quæ
lib.& ibi no.uel ſi diceret ſtatutum,ꝙ non poſſet minor, uel mu-
6 lier agere ſine conſenſu ↄſanguineorum.¶†Sed quæritur quid ſi
tunc conſentit,poſtea vult diſſentire?Rn̄deo non auditur,quia le
gitimatum eſt iudicium totū,poſtq̄ legitimatum eſt princ. & ius
eſt quæſitū ei,cui conſenſum non eſt:un̄ nō licet variare, vt in gl.
j.Item quid ſi in conteſtatione nō ↄſenſit,ſed ↄſentire vr̄? Rn̄deo
ſi habebat conſentire rōne ſui intereſſe pt̄, & retrotrahit̄ conſen-
ſus.l.fi.ff.ad Maced.l.licèt.ſ.de iud. & ſic erit in caſu huius §. ſi aūt
non rōne ſui intereſſe,ſed ad legitimandum,& reintegrandum ꝑ
ſonam agentis,ut in caſu §.neceſſitate. & in caſu ſtatuti, de quo ſ.
tunc talis conſenſus nihil operatur, quia talis conteſtatio hr̄ pro
non facta,non adhibito conſenſu,nec trahitur retro, & ita plenè
diſputando ur̄ tenere Bal.C.qui admi.ad bon.poſſ.l.j.in pe. & vlt.
q.quod etiam vr̄ ſenti re.Cy.& Bar.in §.neceſſitate.in 4.q. & cum
iſta diſtinctione intelligo id,quod no.Bar.in l.ſi quis mihi bona. §.
iuſſum.de acq.hær.ubi dicit,ꝙ qn̄ requiritur conſenſus ex forma
legis,vel ſtatuti,pōt adhiberi ante,vel poſt incontinenti, uel ex in-
c teruallo,[c] nam eſt uerum,qn̄ ratione præiudicii,uel intereſſe illius,
7 qui habet conſentire,non qn̄ ratione ſolennitatis iudicij.¶†Ter-
tio not.ꝙ ſi adhibetur conſenſus ante lit.conteſt. ſi ab eo non re-
ceditur,ſed in eo perſeuerat,ſufficit,licèt tpe conteſtationis non
ſit præſens,vel conſentiens,ut hic colligitur in princi. ¶ Et per hoc
terminatur qō,quæ formatur in d.§. neceſſitae. ſi pater conſentit
filio,ut agere poſſit per inſtr̄m publicum,antequam incipiat age-
re,uel per nuntium,aut epiſtolam,utrum hoc ſufficiat, ſi tempo-
re lit.conteſt.non eſt præſens,& conſentiens? & Cy.ſm̄ Pet.tenet
hic, ꝙ ſic.in 3.q.& Bal. in auth.cauſa quæ fit cum monacho.in fi.
C.de Epiſc.& cler.& uidetur probari hic ſubtiliter intelligendo in
ver.ſm̄ hoc.in uerbo,mutauerit a ↄ̈rio ſenſu,& uidetur caſus in l.
honores.in fi.ꝭ.de decu.Iſtud tn̄ non vr̄ eſſe verum, qn̄ cōſenſus
requiritur,non ratione intereſſe illius,qui habet conſentire,ſed ad
integrandam perſonam,quia tunc talis conſenſus vr̄ requiri tanq̄
forma actus ſm̄ Bal.in d.l.j.C.qui admit.ad bon.pol. & forma dēt
adhiberi tpe actus celebrati,non ante, uel poſt, ſicut uidemus in
authoritate tutoris,quæ non poteſt adhiberi ante actū,ſed in ipſo
actu,ut l.obligari.§.tutor.ꝭ.de auth.tuto.Br̄ dic,ꝙ licèt dicto caſu
non poſſit adhiberi poſt ſm̄ Bal.in loco præalle.tn̄ ante bn̄ poteſt
quia ceſſat rō illa,ꝙ conteſtatio ſit nulla, non adhibito conſenſu,
& in aliud eſt in conſenſu in authoritate tutorum,ſm̄ ea quæ no.
Bar.in d.§.iuſſum.& Inn.in c.dudum. de reb. eccl. non alien.& ad
illud,ꝙ dixi,ꝙ non ſufficeret, ſi adhibeatur poſt.facit bonus text.
in l.quid ergo.in prin ſ.de inſa.& quod no.gl.in l.licèt.in fi.gl. de iu
8 di.ſ.eo.in c.prudentiam.de offi.del.& C.de iu.fiſ.l.inſtar.li.x.¶†Ex
ſecundo caſu no.ꝙ qn̄ per legem,uel per ſtatutum requiritur cō-
ſenſus alicuius certo tpe,ſi præſtatur intempeſtiuè ante tp̄s,hr̄ ꝓ
non preſtito,& p̄t ab illo recedi,quia res dr̄ integra,& nullum ius
dr̄ acquiſitum alteri parti,facit l.j.§.quod ait. ꝭ.quō.leg.cum allega
tis in gl.j.vſq; ad ver.nec ob.ſecus ſi non requiritur certo,& deter
minato tpe.nam tūc ſufficit ſemel uoluiſſe,vt l.j. de aqua plu. arc.
& hēt locum regula,ꝙ ſemel placuit,amplius diſplicere non p̄t:&
alia regula mutare conſilium. de reg.iur.& alia,ꝙ reprobatur in-
9 conſtantia,ut l.nunq̄.de col.bon ¶†Et dic,ꝙ quatuor ſunt, q̄ im-
pediunt mutationē uoluntatis.ſ.ſi ex uoluntate præſtita ſemel eſt
alteri obligatus,ut l.ſicut.C.de act.& obl. Item ſi eſt alterius quæ
ſitum,ut ſ.de pac.l.fi.Item ſi nō eſt res integra,ut l. poſt litem.ſ. de
proc.Item ſi uoluntas traxit ſecum executionem, ut l.apud Aufi
dium.de optio.leg.alleg.in gl.j.pro ↄ̈ria.No.ēt ex ſecundo caſu,ꝙ
filia dr̄ mutare uoluntatem tacitè, eo ipſo, ꝙ eſt emancipata poſt
præſtitam uoluntatem:ita intelligit Dyn. iſtum text. nam conſen-
tiendo patri,uidetur conſentire rebus ſic ſe habentibus, & ſtante
commu-

ADDITIONES.

a Stricte,Quod in cauſa dotis lis conteſtetur,uoluit Lu.Ro.conſi.174.
b Ob reuerentiam.De hoc late per eundem Pau.conſi.74.
c Ex interuallo.Adde eundē Pau.cōſ.54.& uide Lu.Ro.cōſ.50.& conſil.54.

cõione actionis inter ſe,& patrem, ſed ſecuta emancipatione diſ-
ſoluitur cõio:ergo deſinit conſenſus,arg.in l.eum quis.in princ.].
de ſol.Sed ↄ,ꝙ non cenſeatur mutare voluntatem rõne emanci-
pationis,vt l.eum qui ſibi.§.qui de verb.obli.quia mutauit ſtatum
in melius.Sol.voluntas patris erga filium non cẽſetur ex hoc mu
tata,ne mutatio facta in melius noceat filio,vt ibi,ſed voluntas fi-
lii erga patrem bene cẽſetur mutata,vt talis mutatio ſtatus in me-
lius filio proſit,caſus eſt hic.ſed ponamus,ꝙ pater litem erat con
teſtatus,& poſtea filiam emancipauit, videtur, ꝙ non noceat pa-
tri,ſicut nec expreſſa mutatio voluntatis facta poſt litem conteſt.
vt ſ.dixi ↄrium dic,ꝙ etiam ſi per ſnĩam latam} proprie, ante tamẽ
dotem exactam emãcipetur filia,conſolidatur actio in filiam, &
pater repellitur ab agendo,vt eſt caſus ſingularis.].eo.l. ſi marito.
10 §.ſi voluntate.¶† Ex tertio caſu vero in uer.{nec non} no.caſum,
in quo iudex poteſt ſupplere de facto ſuum officium interponẽ-
do,etiam non requiſitus in cauſa priuatæ perſonæ, & hoc pp fa-
a uorem dotis,[a] ſic etiam propter publicam vtilitatem.l. quos pro-
hibet.de poſtu.& in fauorem miſerabilis perſonæ,vt l.illicitas.§.ne
tenuis.de offi.præſi.& per Cyn.in l.mulierem.C.ſi mancipium ita
venie. ne proſti.& in cauſa vſurarum,vt in c.ad audientiam. de iu
reiur.per Inn.rl'r ſecus:l.4.§.hoc videmus.].de dam.infe. Intelligo
autem iſtum tex.qñ mulier,quæ non ↄdicebat,nec conſentiebat,
erat abſens, vel erat furioſa, & ſic non poterat ↄdicere,ſi aũt erat
præſens,& ↄdicere poterat,& erat maior 25.ann.& non timebat
reuerentiam paternã tunc tacendo vr̃ conſentire, nec iudex poſ-
ſet ſe intromittere,ſicut nec in primo caſu legis,vt dixi in l.2.§.vo-
luntatem.ſ.eo.per illum tex.& diſtingue plenè, vt ibi dixi circa iſtã
11 mãm.¶† Vlti.alleg.iſte tex.ad qõnem,ſi ſtatutum dicat,ꝙ mulier,
vel minor non poſſit agere ſine conſenſu,duorum cõſanguineo
rum,& conſanguinei requiſiti nolunt conſentire,an agere pote-
rit?& vr̃,ꝙ non,per id,quod no.gl.in §.neceſſitatem. in ↄrium al-
leg.tex.hic in ver.{ſed ſi latitat} vbi filia latitans ne conſentiat,habe
tur pro conſentiente.ſ'm Cyn.in illo §. neceſſitatem.Br̃ ſi nullam
cauſam allegant,quare nolũt conſentire,uera eſt illa ſecunda pars
per iſtum tex.& arg.optimum in l.ſi legatario.§.fi. de fideic. liber.
& l.non tantum.§.ſine iuſta.& l.neque infantes.§.j.ex quib.appa-
b ret,paria eſſe aliquẽ abeſſe,vel adeſſe, & ſine cauſa[b] cõſentire,vel
recuſare,quia ſe facit alienum a iure conſentiendi. Si autem alle-
gant aliquam cauſam,tunc debet illa cauſa examinari, & ſi eſt iu-
ſta,& vera,poterit agere,alias ſecus ſ'm Barto.hic per iſtum tex.in
ver.quid.n.& ver.ſi is.qñ non allegant iuſtam cauſam dicit Bald.
in l.viduæ.C.de nup.quòd debent adhiberi alii conſanguinei vlte
riores,ſi ſunt.

ADDITIONES.

a Fauorem dotis.Quia cauſa pia,& in cauſis piis iudex ſupplet,ꝙ cauſa do
tis ſit pia,tenet Bar.in l.ſi ego.§.j.ſ.de iu.dot.& tex.in l.cum his.§.ſi mu-
liere.& ibi Bal.in uer.pietatis.ſ.eo.ti.
b Et ſine cauſa.Adde Abb.conſi.65.2.lib.ubi conſuluit in facto.

1 *Coniuges propter incidentem furorem non poſſunt mittere libellum repu
dij,niſi furor ſit intolerabilis.*
2 *Coniuges debent inuicem participare ipſorum infortunia,ſi poſſunt tole-
rari ſalua conuerſatione.*
Fortuna,& dignitas ſuperueniens marito prodeſt uxori.
3 *Si conceſſa eſt alicui immunitas a munerib.perſonalib. pp infirmitatem,
de qua non erat ſpes ſalutis,licet poſtea ſanetur,an finiatur immunitas.*
4 *Qualiter cognoſcatur fatuus.*
*Quòd olim erat iuſta cauſa faciendi diuortiũ,ſi uxor non procreabat libe
ros,et ꝙ hac de cã non poſſit hodie maritus petere ſeparationem thori.*
5 *Valet matrimonium etiam contractum in mortis articulo,licet non ſit a-
liqua ſpes prolis procreandæ.*

1 §.Si maritus. †Si alter ex coniugib.incidit in furorem,
nõ põt ipſe mittere libellum repudij:ſed
alter ſic,non tñ debet,niſi furor ille ſit intolerabilis,& ſi ↄfacit tan-
quam ſine cauſa faciens diuortium,punitur,vt perdat donationẽ
2 ante nuptias,vel dotem.h.d.vſq; ad §.ſinautẽ in ſæuiſſimo. ¶† In
tex.ibi,(quod enim)no.iſtum tex.ꝙ cõiuges debent inuicem par
ticipare ipſorum infortunia,ſi poſſunt tolerari ſalua conuerſatio-
ne.ſic eↄ fortuna,& dignitas ſuperueniens marito prodeſt vxori,
vt C.de nup.l.fi.& Auth.de conſu.§.hoc itaq.Et dicit Iac.de Are.
per iſtum text.ꝙ ſi maritus ſine aliqua ſui culpa peruenit ad pau-
pertatem,non poteſt mulier agere uirtute l.ſi conſtante.].eod.&
l.ubi adhuc.C de iur,dot.ſed cõiter tenetur ↄrium,quia agitur,ut
dos ſalua ſit,& hic intelligitur, ꝙ debet participare ſalua dote: de
hoc vide in addi.Spe.de don.inter vir.& vx.§.formatur.¶ In tex,
ibi debebit re integrari matri.ſi res eſt integra.& poteſt reintegra-
ri,& ſi non reintegretur,an vr̃ eſſe in culpa?Bart. hic vr̃ ſentire, ꝙ
non,quia ſufficit,ꝙ tempore diuortij nulla ſpes erat ſalutis, & ſic
legitimè factum eſt,vnde ex ſuperuenienti non reſcinditur quod
3 factum eſt.¶†Et propter hoc determinat ipſe,ſi cõceſſa eſt alicui
immunitas a munerib.perſonalibus pp infirmitatem, de qua nõ
a erat ſpes ſalutis,licèt poſtea ſanetur,non finietur[a] immunitas:pro
hoc facit,quod ipſe idem no.].eod.l.ſi conſtante,in fi.ſuæ repeti-
tionis,& quod no.per gl.in l.j.C.in quibus cau.in integ.reſtit.non
eſt neceſſ.In ↄrium facit,qa comperta veritate,error cedit uerita
ti,vt in c.veritate.8.di.quod habetur in c. fraternitatis extra de fri-
gid.br̃ mihi vr̃ dicendum, ꝙ aut immunitas fuit conceſſa pp aliq̃
cauſam,quę erat vera tempore conceſſionis,poſtea tñ deſinit eſ-
ſe vera,tunc non finitur immunitas,& habet locum regula illa,ꝙ
debet priuilegium eſſe manſurum, & ita loquunt̃ allegata primo
loco,ſi bene inſpiciantur.Aut conceditur pp aliquam cauſam, q̃
putatur vera cõi æſtimatione,tñ ex poſtfacto apparet, ꝙ non ue
ra erat,ꝙ tunc finiatur immunitas, tanquam concedẽtes fuerint
decepti,& ita loquuntur allegata pro ſecunda parte,& iſta eſt ue-
4 ritas.¶† Vlt.no glo.ſuper ver.ferendus,qualiter cognoſcatur[b] fa-
b tuus.ſ. qñ proijcit lapides. ſunt & alia ſigna de quibus habetur in
l.ob quæ vitia.de ædi.edic.& no.in l.quidam in ſuo.].de cond.in-
de.¶In text.ibi,vel quia liberos non habebat.not.ꝙ iſta erat iuſta
cauſa olim faciendi diuortium, ꝙ uxor non procreabat liberos.
Narrat Valerius,ꝙ quidam ciuis Romanus fuit primus,qui inue
nit diuortium pp hanc cauſam,& reprehendit ipſum,quia cõcor
dia maritalis præferenda erat cupiditati liberorum,tene mẽti. Sed
an hodie ſi vxor non pocreat liberos,poſſit maritus petere ſepa-
rationem thori?dic, ꝙ non, quia etiam ſunt alia bona matrimo-
5 nij,quæ pñt ſubeſſe.† hinc eſt, ꝙ ualet matrimonium etiam ↄctũ
in mortis articulo,licèt non ſubſit aliqua ſpes prolis procreandæ,
ut no.in regula iuris.in c.ſi culpa.de reg.iur. lib.6. & in c.tanta.qui
fil.ſint leg.& per Bar.in l.eam quam.C.de fideic.in 13.col.

ADDITIONES.

a Finietur.Adde hoc uoluit.Io.de Ana.conſi.105.Bal.conſi.101.j.lib.
b ¶Et in hoc vide Bar.Soc.in conſ.63.inci.in cau.reſtit.in integ. per totum
in prima parte.

1 *Maritus tenetur alere uxorem furioſam.*
2 *In cauſa pia poſſunt cognati implorare iudicis officium propter eorum in
tereſſe ratione ſanguinis,nec habebunt cauere de rato.*
Alimentorum appellatione,non continentur medicinæ,
*Qui tenetur alimẽta præſtare ex diſpoſitione legali tenetur ad medicinas,
& quid ſi ex diſpoſitione teſtatoris.*
3 *Quid in iudicib.magiſtratus tenentur præſtare alimenta,ſi infirmantur.*
*Appellatione alimentorum continentur etiam veſtimenta, & quid ap-
pellatione cibariorum.*
*Cum alimenta ſint præſtanda ex dote,& ſecundum eius quantitatem, ꝙ
ſicut bona mariti ſunt obligata pro reſtitutione dotis,ita & pro alimen
tis non præſtitis.*
4 *Si uxor promiſit dotem,et non ſoluit eam integram, non tenetur maritus
ſibi ad alimenta ſecus ſi dos non eſſet promiſſa.*

1 §.Sinautem in ſęuiſ. †Maritus tenet̃ alere vxo
rẽ furioſam,& ſi dotẽ diſ-
ſipat,ſequeſtrabitur.h.d.uſq; ad §.ſi ſol.in prin.§.ibi, calliditate nõ
uult,quia ſi faceret diuortium,neceſſe hẽret reſtituere dotem,qa
mulier non eſt in culpa,licèt etiam ipſe ſit,& ipſe non uult dotem
reſtituere,nec ẽt curat de uxo.ut ſequitur.¶In text.ibi,{uel cogat̃
adire competentẽ iudicẽ} ſupple, & implorare eius officium.Nã
2 ad iſta,q̃ ſequuntur non cõpetit actio.† Et no.ꝙ in cã pia pñt co-
gnati implorare iudicis officium pp eorum intereſſe rõne ſangui
nis,facit l.j.cum ſeq.de lib.cau.nec habebunt cauere de rato, quia
agunt noĩe proprio,non noĩe cognati,facit quod no. in l.nõ tm̃.
].de app.¶In tex.ibi.{& medicina ei ſuccurrere}allegat̃ iſte tex.ꝙ
a applone alimentorũ[a] non continent̃ medicinæ,quia ponunt̃ hic,
ut diuerſa.Item ꝙ ille, q tenet̃ alimenta præſtare ex diſpõne legali
tenet̃ ad medicinas,ſi aũt ex diſpõne teſt õris,q a ſint legata alimẽ-
3 ta,dic,ut no.per Bar.in l.legatis.].de alim.leg.†Et quid in iudicib. q
bus magiſtratus tenent̃ pſtare alimenta ſi infirmant̃?dic br̃,ꝙ im
mo non tenent̃ ad alimẽta,ſed ad cibaria,q̃ minus important. nã
applone alimentorũ ↄtinent̃ ẽt ueſtimẽta.l.uerbo uictus. de uer.
ſig.non ſic applone cibariorũ, ut].de ali. & cib.leg.l.diarijs.Et di-
ſtingue,an ſint paruæ,uel magnæ.ar.in l.in reb.§.pñt.ſ.cõmo.Alle
gat ẽt iſte tex.ꝙ cũ alimenta ſint præſtanda ex dote,& ſ'm eius q̃-
titatẽ,& sicut bona mariti ſunt obligata pro reſtõne dotis, ita &
b pro alimentis[b] nõ pſtitis:sicut bona,q̃ ſunt obligata p ſorte,ſunt
ẽt obligata pro uſuris,ut l.Lucius.].quipo in pig.hab.& l.per retẽ
tionẽ.& l.pignorib.& ibi not.Cy.de uſu.ſ'm Ia.de Are.quẽ ſequit̃
Bar.Alii dixerunt ↄriũ,quia non reperit̃ iure cautum,ut no.in ad-
di.Spe.de do.inter uir.& uxor.§.formatis.ego habui iſtã.q. de fa-
4 cto,& obtinui pro prima parte per tres ſnĩas cõformes.¶ Vl.ſcias
ꝙ si uxor promiſit dotẽ,& non ſoluit integram,non tenet̃ mari-
tus sibi ad alimenta.ut no.in Auth.de non elig.ſecun.nup.§.pe.&
per Cy.in l.ꝙ in uxorẽ.C.de neg.geſt.& per Bal.C.ad Vell. in l.fi.
c qui uĩ dicere, ꝙ maritus poſſit eã expellere[c] dicto caſu,ſed si dos
non eſſet promiſſa,teneretur maritus eam alere, per l.ꝙ si nulla.
ſ.de rei.& hic in gl.quæ incip.maximè. Cætera circa iſtum articu-
lum,uide per Cy.in d.l.quod in uxorem.

ADDITIONES.

a Alimentorum.Quid veniat appellatione alimentorum,uide per Alb.cõ-
ſil.63.quid autem appellatione cibi per Old.conſi.11.
b Pro alimentis.Adde eundẽ conſi.8.Ab.conſ.43.uer.fi.Lud.Ro.conſ.454.
c Expellere.An hoc ſit uerum uide per Lud.Ro.conſ.407.& Abb.conſ.85.

1 *Pater quando eſt furioſus, quis agat pro eo.*
2 *Sicut pater præfertur filiæ in agendo de dote, ita & eius curator, et eo mo do eius procurator.*
Caſus, in quibus filia poteſt agere, & habet exercitium actionis.
3 *Quando filiæ datur exercitium actionis de dote, debet cauere de ratihabi tione patris, & q̃uo poteſt habere ratum pater furioſus, & quid ſi pater eſt turpis perſona, ꝙ non ſit neceſſaria cautio rati.*
4 *Licèt pater quando agit abſente filia, teneatur cauere de rato, tamen quã do filia eſt furioſa, non cauet de rato.*

1 §. Si ſoluto. †Si pater eſt furioſus, & hẽt curatorem, agit curator cum uoluntate filiæ, ſed ſi non ha-
2 bet, agit filia cum cautione de rato. h. d. † No. ꝙ ſicut pater præfer tur filiæ in agendo de dote, ita eius curator, & eo modo eius pro curator, ut l. filiusf. §. ſed & filia. ſ. de ꝓcu. ¶ Item no. caſum, in quo filia poteſt agere, & habet exercitium actionis de dote. ſ. ſi pater eſt furioſus. Idem ſi abeſt, ut ſ. ea. l. §. ſi patri. & non apparet eius cu rator, uel procu. Idem ſi pater eſt turpis perſona, ut in d. §. ſed & fi
3 lia. ¶ † Item no. ꝙ quando filiæ datur exercitium actionis de dote, debet cauere de ratihabitione patris, ſed quomodo poteſt ratum habere pater furioſus? Rñdeo nõ ipſe, ſed eius curator, qui poſtea creabitur. puto tñ, ꝙ quando pater eſt turpis perſona, non ſit ne ceſſe cauere de rato: quia ſi ꝯdicat, admittitur filia, ut in d. §. ſed & filia. & ſ. in §. eo. autem tempore in glo. ſuper uer. filiæ in ſecunda
4 exceptione. dum dicit. uel in ſubſidium filiæ actione ſeruata. ¶ † Vl ti. no. gl. quæ eſt hic ad intellectum l. 2. §. uoluntatem. ſ. eod. ꝙ licèt pater, qñ agit abſente filia, teneatur cauere de rato, ut ibi qñ tñ fi lia eſt furioſa non cauet de rato. & iſtam gl. ibi alleg.

1 *Dos quando poſſit, repeti a marito.*
2 *Soluens alteri de mandato ſerui fugitiui, cum quo contraxerat, quare non liberetur a domino.*
Quid in adiecto ad ſolutionem.
Plures caſus, in quibus quando quis poteſt per ſe, & non poteſt per alium ſi alteri hoc mandaret.
Statutum ſi permittit, ꝙ vulneratus poſſit propria authoritate vindictã ſumere uſq; ad moderatam percuſſionem, non tamen poterit illud per a lium exercere odio uindictæ.
3 *An ſit fundata intentio creditorum agentiũ contra filium tanq̃ hæredem patris, niſi doceat, uel alleget ſe abſtinuiſſe, uel abſtinere.*
4 *Quando pater mariti recepit dotem, qualiter ipſe pater tenetur, & quali ter filius.*
5 *Quid ſi ſoluta fuit filio de mandato, vel iuſſu patris.*
6 *Si fuit ſoluta filio ſine voluntate patris, an pater tunc in tali dote habeat vſumfructum tanquam legitimus adminiſtrator.*
7 *Vbi ſunt onera matrimonij, ibi debet eſſe fructus dotis.*
8 *Si pater mariti ſuſtinet onera matrimonij, & nurus moriatur uiuente fi lio, quis lucrabitur dotem, an pater, an filius ſtãte ſtatuto de dote lucrã da, & an ueniat communicanda cum fructibus mariti.*
Quid ſi ſecunda, uel tertia die mulier eſſet mortua.
9 *Quando dos fuit ſoluta filio ſine iuſſu patris, & ſic pater non tenebitur, ſi nihil erat in peculio, an pater poſſit compelli ad ſe obligandum reſtitu tioni dotis.*
An pater teneatur dare donationem propter nuptias pro filio maſculo, ſi cut dotem pro fœmina.
10 *Quando pater, recepit dotem, & filius uult ab eo recedere, an poſſit pete re, ꝙ pater tradat ſibi dotem.*

1 §. Tranſgrediamur. †Dos repetitur a marito, ſi erat ſui iuris, & fuit ſoluta ſibi, vel alteri de mãdato ſuo. hoc primo, ſed ſi erat in alterius po teſtate, repetitur a patre eius in trib. caſib. ſ. ſi fuit illo ſoluta, vel ma rito de voluntate illius, & tunc inſolidum, vel ſine uoluntate, & tunc quatenus eſt in peculio: hoc ſecundo: ſed ab ipſo marito in primo caſu nõ repetitur, niſi quatenus eſt hæres patris ſui: hoc ter tio, & ultimo. & ſic innuit, ꝙ in ſecundo, & tertio caſu, qñ fuiſſet ſoluta ipſi marito de voluntate patris, vel etiam ſine, poſſet ẽt re peti ab ipſo marito, ẽt ſi non eſſet hæres patris ſui, quod eſt uerũ, quia ipſe ꝯxit, & filiusfa. iſto iure poterat obligari, & conueniri ex oĩ ꝯctu ſuo, præterq̃ ex mutuo, & voto l. filiusfa. de actio. & obl. Et primo loquitur, qñ maritus erat ſui iuris. vſq; ibi, (ſed ſi filius.) Secundo, qñ erat in poteſtate ſui patris, & iſta ſecunda ſubdiuidi tur, quia primo declarat, an poſſet repeti a patre ſuo, & ponit tres caſus, in quib. poteſt repeti. Primus, qñ fuit ſoluta patri ſuo, & tũc repetit a patre actione de dote. Secundus quando ipſi marito ei demq; filio de voluntate patris tunc repetitur a patre actione, qđ iuſſu, & inſolidum vtroq; caſu. Tertius qñ ſine voluntate, & tunc repetitur actione de peculio quatenus eſt in peculio profectitio, vſq; ibi {ſi autem ſocero.} Secundo declarat, an poſſit repeti ab ip ſo marito, eiuſdemque filio in dictis caſibus, & dicit, ꝙ in primo caſu, qñ fuit ſoluta ipſi patri non, niſi quatenus hæres eius eſt, ſic ergo innuit, & in ſecundo, & tertio, qñ ipſi filio de uoluntate patris, vel ſine poteſt repeti, etiam ab ipſo filio, & dic, ꝙ ipſe filius eſt tunc principalis debitor, pater vero eſt acceſſorius, quia ex ꝯ-
ctu celebrato, cum filio conuenitur actione, quod iuſſu, vel de in
2 rem ver. aut de peculio, vt in l. cum filius. de verb. obl. ¶ † In gl. 2. q̃ incipit, {quia nihil,} ibi fallit. ĵ. de ſer. fugit. vbi hr̃, ꝙ licet ſoluens ſer uo fugitiuo, cum quo ꝯxerat, liberetur a dño: ſi tñ ſoluit alteri de mandato ipſius fugitiui, non liberatur a dño: ſed dic, ꝙ ibi penès fugitiuum erat ſola facultas recipiendi ſolutionem, nõ aũt ius ob ligandi, quæ facultas cum facti ſit, & in facto conſiſtat, per alium exerceri poteſt, quod no. Et idem vr̃ in adiecto ad ſolutionem, vt licèt recipiendo ſolutionem liberet ſoluentem a principali debito re, non ſic, ſi alteri ſoluat de mandato, & in procuratore conſtitu to ad recipiendam ſolutionem: quaſi in hoc ſit electa induſtria ꝑ ſonæ, & non poſſit alteri mandari, vt in l. pen. §. j. ſ. de diuer. & tẽp. præſc. qđ plenè no. in l. ſi procuratorem. §. j. ſ. mand. ſed qñ penes te eſt ius oblig. ſicut ſoluendo tibi liberor a te, ita & ſoluendo altè ri de mandato tuo, vt in concor. alle. in prin. gl. & ſilr̃ eo caſu quo tibi ſoluendo te obligo, ſimiliter & ſoluendo alteri de tuo manda to te obligo: ut hic. ¶ In ea. gl. ibi, (de theſa. l. j. §. in alienis,) ibi, {nec volentibus.} dic, ꝙ ſpeciale eſt propter culturam agrorum, ne de ſeratur, ꝙ dñs per ſeipſum poſſit quærere theſaurũ in fundo ſuo, non tñ poteſt alteri mandare, ꝙ quærat, quia multi reperirentur cupiditate theſauri, qui derelinquerent culturam. ¶ In gl. ibi {l. cũ fundum. §. quæſitum.} dic, ꝙ etiam ibi eſt ſpeciale, ꝙ licèt quis poſ ſit reſiſtere violentiæ per ſeipſum, non tamen per alium, unde fa cit: ꝙ licèt pater poſſit aliquando filiam in adulterio repertam in terficere per ſeipſum, non tamen hoc alteri mandare: & ad hoc ſolet allegari ille tex. Et ſimiliter, ſi ſtatutum permittit: ꝙ vulnera tus: vel verberatus poſſit propria authoritate vindictam ſumere vſq; ad moderatam percuſſionem, ut eſt Flo. non tñ poterit illud
a per alium exercere [a] odio vindictæ: & ne peius contingat. arg. in l. non eſt ſingulis. de reg. iur. & adde quod not. Dyn. in reg. poteſt. de reg. iur. lib. 6. & quod no. in l. 2. de admi. rer. ad ciui. perti. ¶ In gl. quæ inci. {diſtingue tñ} in fi. in dubio videtur actum: vt vterq; ob
3 ligetur, ſm̃ Ia. de Are. & Bar. arg. in l. ambiguis. de reg. iur. ¶ † In vl. gl. quæ inci. {hoc autem,} iſta gl. ſemper allegatur: nam quidam di xerunt, ꝙ intentio creditorum agentium contra filium, tãquam ꝯ hæredem patris eſt fundata eo ipſo, ꝙ probãt ipſum eſſe filium, abſque eo, ꝙ probent illum ſe immiſcuiſſe hæreditati paternæ. Pri mo per illam authoritatem Apoſtoli: ſi filius, ergo hæres. Secun do: quia ante beneficium abſtinendi cõceſſum a prætore ſine du bio fundata erat intentio creditorum: quia erat neceſſarius hęres nomine: & effectu: idem ergo debet eſſe poſt beneficium cõceſ ſum a prætore: ꝙ poſſit abſtinere: niſi ipſe doceat: vel alleget ſe abſtinuiſſe: uel abſtinere, & ſic uelle vti beneficio prætoris: nam etiam hodie eſt hæres ipſo iure: nec deſinit, licèt abſtineat. Aliq̃d ergo plus debet eſſe antequam abſtineat, vt ſufficiat creditoribus ſola filiatio. Iſta tamen gl. vult contrarium: & bene ſecũdum om nes: quia illud beneficium abſtinendi redigit ipſum ad inſtar emã cipati. vt l. nam nec emancipatus. de lega. j. Et ſicut contra eman cipatum non eſt fundata intentio: niſi probetur, quòd adiuerit, ita nec cõtra filium in poteſtate, niſi probetur, quod ſe immiſcue rit, ut eſt caſus in l. quam allegat gl. quando beneficium prætoris liberat ipſum ipſo iure abſque eo, quòd aliter utatur eo: non di co, ꝙ ipſo iure non ſit hæres: ut l. prima. §. qui ſunt in poteſtate. in fra ſi quis omiſ. cau. teſta. quia prætor hoc facere non poteſt: vt In ſti. de poſ. §. quos autem. ſed quòd habetur pro non hærede in ef fectu: & hoc bene potuit facere prætor: & de hoc arg plenè not. in l. neceſſarijs. de acquiren. hæred. Nunc reaſſumendo tres caſus: qui ponuntur in verſic. {ſed ſi filius, {dic quòd in primo caſu quã
4 do † pater mariti recipit dotem, ipſe ſolus tenetur tanq̃ principa lis debitor: filius autem non, quia ex contractu celebrato cum pa tre non tenetur filius: niſi ſit hæres eius, vt in fi. §. adde aliũ caſum, quando hæredes patris reſtituiſſent filio non hæredi cautione ab eo defendendo non recepta, & eſſent ipſi non ſoluendo, nam in ſubſidium mulier habet regreſſum contra filium: eundemq; ma ritum, licèt cum eo non contraxerit. & licèt iſte non ſit hæres pa tris, cum quo ꝯxit, vt ĵ. de dote prælegat. l. pater dotem. in fi. Item ſi de voluntate mulieris pater reſtituiſſet filio, qui uoluit ſe a patre ſeparari; liberatus eſſet pater a muliere: & ipſe filius teneretur, ita determinat Bar. in l. ſanè. in fi. cum l. ſeq. ſ. de iure do. & tetigi in l. 2. ſ. eod. in prin. Item ſi pater recepiſſet nomine filij, & illo mandan te, vel ratum habente, non tenetur pater: ſed ipſe filius, quia uide tur pater accepiſſe tanquàm miniſter, ſicut in primo caſu huius §. quando alius extraneus recepit de uoluntate mariti, in dubio ãt pater uidetur recepiſſe ſuo nomine: & animo ſe obligandi, licèt quidam dicant hodie contrarium debere eſſe, cum filius poſſit ſi bi acquirere, uideatur recepiſſe adminiſtratorio nomine: & ſic ꝙ non teneatur, quod non placet: quia uitanda eſt correctio huius
5 §. ¶ † Circa ſecũdum caſum, quando ſoluta fuit filio de mandato, uel iuſſu patris, pater tenetur, quòd iuſſu, ut dixi, filius autem te netur actione de dote. ¶ Sed quæro, quid ſi filius erat emanci patus.

ADDITIO.

a ¶ Exercere, Adde Lud. Ro. ſing. ſuis fol. 18.

patus.Spe.in ti.de do.inter vir.& vxo.§.formatis.ver.ſed pone fi-
lius,diſtinguit,ſed eius diſtinctio non placet, ideo dic adhuc patrē
teneri,non tñ actione,quòd iuſſu, quia illa non datur, niſi qñ eſt
in poteſtate,ſed actione mandati per tex.cum gl.in l.2.in fi.ſ.ꝙ iuſ
ſu.Sed qualiter poſſunt eſſe duo obligati pro dote, vnus principa
liter,alter mandatario noīe.C.ne fideiuſſor. dot.dentur. Rñdeoꝗ.
fallit in tam coniunctis perſonis, in quib. non habet locum ille tit.
quia pater poteſt ſe obligare pro filio, & ꝯ, & frater pro fratre,
quia ceſſat cauſa perfidiæ,vt in l.fi.C.de do.cau.mor.& no. Bar.ꝫ.
6 eo.l.ſi conſtante.in prin.§.quoties.¶†Circa vlt.caſum,qñ fuit ſolu
ta filio ſine voluntate patris,quæritur,an pater tūc in tali dote ha-
beat vſumfr.tanquam legitimus adminiſtrator?Bart.tangit iſtum
paſſum in l.ꝯ.§.... ꝫ.re.amo.& diſtinguit ſuo modo.Tu dic, ꝙ ſi ſu
ſtinet onera matrimonij,habebit fructus, nō tanquam legitimus
7 adminiſtrator,ſed ex illa regula.†ꝙ vbi ſunt onera matrimonii, ibi
debent eſſe fructus dotis.l.j.de iu.do.& l.filiusfa & l.filia.§.hoc am
plius.fam.erciſ.ſi non ſuſtinet,ſecus per eandem regulam,nam tā
quam legitimus adminiſtrator debet habere in rebus aduentitijs,
8 non ſubiectis alteri oneri. ¶ † Item dubitatur,an dicto caſu,ſi nu-
rus moriatur viuente filio,ſtatutū ſit de dote lucranda, quis eam
lucrabitur,an pater,an ipſe filius.Nam primo caſu diuideretur po
ſtea inter hęredes,ſecundo non,ſed eſſet pręcipuum ipſius filij.vt
ſ.de bon.quæ lib.l.j.& 2.tanquam lucrum nuptiale.Dyn. format
iſtam quæſtionem hic,& determinat, ꝙ ſi nurus moriatur viuen
te patre mariti,lucretur ipſe pater,ſi poſt eius mortem,lucretur ip
ſe filius,& idem tenet Cy.in l.2.C.fam.erciſ.Bar.in l.dotem. de ca-
ſtren.pec.vbi vř eſſe de hoc gl.quæ tenet hanc diſtinctionem iu-
re iſto,ſed hodie cum lucra nuptialia quærantur filio, tanꝗ aduen
tia,ut d.l.j.& 2.dicit ipſum filium lucrari, & non teneri communi
care cum fructibus.Sed in tractatu de duob.fratrib.tenet, ꝙ ſi pa
ter ſuſtinebat onera matri.ipſe pater lucretur,alias filius, ꝗ diſtin-
ctionem Bald.reprobare vř in l.ij.fam.erciſ. & hoc lucrum com-
menſuratur oneri.quid.n.ſi ſecūda,vel tertia die mortua eſſet mu
lier,& ſic pater nulla onera ſuſtinuiſſet?Bř dicas,ꝙ aut veniebat lu
cranda ratione adulterij commiſſi per mulierem,& tunc dicit, ꝙ
cedit lucro mariti,cui principaliter fit iniuria.de hoc eſt caſus.ꝫ.e.l.
Lucius. Nam ſi quæreretur ipſi patri, poſſet pater hanc iniuriam
remittere,cuius contrarium ibi habetur:ſi autē ex pacto, vel ſta-
tuto,tunc dic,ꝙ aut ſtatutum,vel pactum dicit,ꝙ vir lucretur, &
indiſtinctè lucrabitur ipſe vir,non pater,quia in ſtatuto non com
prehenditur ſi autem loqueretur ſimpliciter, ita ꝙ poſſit ēt pater
comprehendi,tunc ſerua diſtinctionem no.per Bar.in d.l.dotem.
reprobata diſtinctione,quam ponit in illo tractatu, per rationem
9 Bal.¶†Vltimo quæritur,an dicto caſu,qñ fuit ſoluta filio ſine iuſ-
ſu patris,& ſic pater non tenebitur,ſi nihil erat in peculio, utrum
pater poſſit compelli ad ſe obligandum pro reſtitutione dot.Bar.
hic tenet,ꝙ ſic,quia pater tenetur dare donationem propter nu-
ptias pro filio maſculo,ſicut dotem pro fœmina,vt l.ſin.C.de do.
promiſſ.quæ donatio non fit,niſi pro ſecuritate dotis,aut ergo in
illo loco erat conſueta talis donatio æqualis doti,& non expedit,
ꝙ aliter ſe obliget,ſi facta fuit:aut non erat conſueta,& tunc loco
talis donationis debet ſe obligare, & etiam bona ſua, & puto, ꝙ
hoc debet fieri ad inſtantiam filij ſui,cui competit hoc ius peten-
di,& implorandi iudicis officium,vt l.qui liberos.de ritu nupt.nō
autem nurus,cui non competit,& plus dicit.Barto.notabiliter,ꝙ
eo ipſo,quòd conſentit,matrimonio filij,cenſetur ad hoc ſe obli-
gaſſe per l.filiusfa.ꝫ.de tutelis.poſtquam cogitur ſe obligare,ſecus
quando conſentit in actu,in quo non cogitur ſe obligare pro fi-
lio,quia tunc conſentiendo,non obligatur,ut l.Lucius Caium.ꝫ.
de admin.tut.Quidam vero Moderni dicunt, ꝙ non credunt pa-
trem teneri ad ſe obligandum pro filio, quia videmus, ꝙ non co
gitur in officijs publicis,vt l.2.ad municip.ſed iſta non eſt bona ra
tio,quia pater cogitur dare donationem pro filia,ſed non ſic ꝓ-
curare officium publ.& non perpendunt de hoc, qui ſic dicunt;
ego autem habui talem caſum de facto,ꝙ filius cuiuſdam mente
a capiti,[a] recepit dotem,& pater non potuit ſe, & bona ſua obliga-
re,poſtea fefellit,mulier volebat ire ꝯ poſſeſſores bonorum pa-
tris,dicebatur,quòd non poterat, quia non receperat nec ſe, vel
bona ſua obligauerat.ego dicebam contrarium, ꝙ ſi fuiſſet ſanæ
mentis,poterat compelli ad ſe,& bona ſua obligandum,ſi nō eſt
factum,hoc contingit, quia fieri non potuit: vnde pro facto ha-
betur.ex diſpoſitione legis.arg.in l.ſi finita.§.eleganter.de dam. in
fect.& l.2.ſ. de euicti. quia non debet nocere mulieri caſus patris.
10 †Poteſt etiam quæri circa primum caſum, quando pater recepit
dotē,ſi filius uult,ab eo recedere,& petit, ꝙ ſibi tradat dotē, ipſe
aūt non vult,& offert ſe paratum ſuſtinere onera, ſed filius non
poteſt pacificè habitare cum patre,quid iuris? Bal.mouet hanc q̄
ſtionem in l.2.fam.erciſcun.& dicit,ꝙ ſi filius eſt emancipatus,pa-
ter compellitur,quaſi videatur ſibi data licentia eo ipſo, ut poſſit
per ſe ſtare,alias ſecus.tene mēti,quia quotidianum eſt, ſi tamē fi-
lius haberet iuſtam cauſam,puta propter nouercam, vel ſimilē,
putarem,ꝙ iudex deberet ſuper hoc prouidere ſecundum ſuum
arbitrium.

ADDITIO.

a Mentecapti.De hoc uide eius conſ.78.& uide ēt eius conſ.14.ſed d. Ale.
dicit,ꝙ ſummè errauit,ita conſulendo.

1 *Actio,quæ competit,ſi dos fuerit data pro matrimonio putatiuo.*
2 *Mulier in dote data pro matrimonio putatiuo præfertur alijs creditorib. peculiarib.& res emptæ ex tali pecunia, quaſi dotali efficiuntur, quaſi dotales.& quæ alia priuilegia habeat.*
3 *Si ſtatutum dicat,ꝙ inſtrumenta dotalia mittantur executioni,ſicut ſententia diffinitiua,locum habebit etiam in quaſi dote.*
Priuilegium nunquam debet ſic intelligi,vt operetur cōtra ſignificatum verbi,ſeu uocabuli.
4 *In reb.datis pro iſta quaſi dote,vel emptis de pecunia data pro ea,præfertur mulier ipſi domino,quaſi illæ res non ſint de peculio.*
5 *Si aliquis uendidit merces ſuas alicui mercatori,& antequam ille ſolueret,feſellit ipſe emptor,quando uenditor præferatur alijs creditoribus in rebus uenditis.*

1 §.Si mulier.†Si dos fuerit data pro mřimonio putati-
uo competit cōditio ob cauſam ad ipſam
repetēdam,in qua mulier hēt priuilegium,ſicut in actione de do-
te.Et priuilegium dotis,vel dñi circa actionem de peculio,vt ante
oīa deducatur,qđ eis debetur, præfertur priuilegio mulieris,& ꝑt
talis dos putatiua retineri pro impenſis in ea factis.h.d. cum l.ſeq.
2 †No.duo priuilegia,quæ habet mulier in iſta quaſi dote,quia præ
fertur aliis creditoribus peculiarib.aliud ponitur in fi.ꝙ res emptę
a ex tali pecunia quaſi dotali efficiuntur quaſi dotales,[a] ſicut empti
ex tali pecunia quaſi dotali,& ſic poſſunt vendicari,quod eſt ſin-
gula.ſm Bar.facit l.vir vxori.de dona.inter vir.& vxo.l.Proculus.
de iur.dot.hoc vř verum, ſi emantur eo noīe,alias ſecus l.ex pe-
cunia.C.de iure.dot.Alia priuilegia tanguntur hic in gl. quæ inci-
pit,(nam dabitur) ſ.ꝙ habebit tacitam hypothecam. Item ꝙ in ea
habebit ius ꝑlationis,ſicut in vera dote,vt in l.aſſiduis.C. qui pot.
in pig.hab.& hoc tenet ibi Cy.in 7.q.& ēt gl.Bart.in l.2.ꝫ.de priuil.
cred.Adde quintum,ꝙ prædium,quaſi dotale non poterit aliena
ri,vt in l.4.de fundo dota.Prædicta procedunt, qñ impedimentū
matrimonij proueniebat ex parte viri:ut hic,ſi autē mulieris,quia
ipſa erat ſerua,& decepit virum,quidam dicunt,& puto bñ,ꝙ nō
mereatur priuilegia,cum potius mereatur puniri, vt l.aditio.ſ. de
ritu nup.vbi datur actio de dolo,ſi erat liberta,& decepit,vñ non
b meretur præmium,[b] vt l.ſi hæreditaria.ſ.de neg.geſt.dico ēt; ꝙ in
primo caſu,qñ defectus non proueniebat à muliere, licèt mulier
habeat priuilegia in quaſi dote,maritus non habet vñ non lucret
dotem ex pacto,vel ſtatuto de lucrando,licèt ipſe fuerit deceptus
caſus eſt ſingularis in d.l.a diuo. de ritu nupt. ēt ex cauſa adulterij,
quia non dř committi adulterium,ſi nō erat mater, & hoc tenet
gl.in l.cōſenſu.de repu.& no.in c.plerunq;.de do.inter vir.& vxo.
per gl.Patet ēt, ꝙ dixi maritum putatiuum non habere priuilegiū.
ꝫ.eo.l.inſulam.§.fructus. ubi non lucratur fructus talis dotis,tanꝗ
maritus,ſed tanꝗ bonæfidei poſ.& effectus eſt magnus, vt dixi ſ.
eo.l.diuortio.§.impediat.in gl.quæ incipit mandati.quæ gl.ēt illud
ſentit in fi.& iō ꝑ ōt dici, ſi quæratur de aliis priuilegijs dot.de qui-
bus dixi in l.j.an habeant locum in iſta quaſi dote,quia hic non hř
niſi de quatuor,ſeu quinq, ut ſ.dixi,ꝙ aut concernunt maritum,
& non habent locum,aut vxorem, & hñt locum quatenus ten-
dunt ad faciliorem exactionem.fallit in priuilegio,ꝙ non poſſit re
tineri dos ob impenſas.vt C.de rei vxor.§.ſed nec. quia iſtud non
habet locum in hac quaſi dote,vt in l.ſeq.in tex.& gl.per Bar. licèt
malè poſſit aſſignari rō diuerſitatis,ſed oportet nos ſtare autho-
ritati gl.in re dubia,ſi non ſunt reprobatæ,licèt aūt putatiuum ma
trimonium ſit priuilegiatum, ſicut verum quantum ad exactio-
nem quaſi dotis,in alijs tñ non eſt priuilegiatum,vt ꝫ.re.amot.l. ſi
3 concubinam.& ibi no.per Bar.¶†Et dicit Bal.in l.1.in fi. de condi.
ob cau.ſi ſtatutum dicat,ꝙ inſtřa dotalia executioni mittantur, ſi
cut ſnīa diffinitiua,locum habebit ēt in quaſi dote per iſtum text.
c qđ eſt notandum.[c] Item no. ꝙ priuilegium nunꝗ debet ſic intelli
gi,vt operetur ꝯ ſignificatum verbi,ſeu vocabuli, nam peculium
dř deducto eo,qđ debetur dño ſuiſq., vt l.ſed ſi damnum,§.j.de
pecu.& priuil mulieris in hac quaſi dote non operať, vt dñs non
poſſit ante oīa deducere,ꝙ ſibi debetur de peculio,quia eſſet ꝯ ꝓ
4 prium ſignificatum.† Item no. qđ in rebus datis pro iſta quaſi do
te, vel emptis de pecunia data pro ea bene præfertur mulier ipſi
dño,quaſi illæ res non ſint de peculio,per ea,quæ not.ſ.§.prox.in
5 gl.quæ incipit,qñq.¶†Et iſtud inducitur per Bal.& Ange.ſi aliqs
vendidit merces ſuas alicui mercatori, & antequā illi ſolueret pre
tium fefellit ipſe emptor, & ſic bona eius capiuntur per credito-
d res, ꝙ ſi reperiantur res venditæ debeat præferri[d] ipſe venditor
omni-

ADDITIONES.

a Quaſi dotales.Adde ut per Ale.conſi.4.4.li.per Lud.Ro.conſ.201.
b Præmium.Dicit Ale.optimum eſſe ar.in l.pe.§.fi.ꝙ fal.tuto.
c Notandum.Ideo,quia correctorium iuris cōis,quo conſiderato non hñt executionem paratam inſtřa. ſuſtineri tñ poteſt ſm Alex. quia ſumus in materia fauorabili dotis,ideo poteſt fieri extenſio.ut l.ſi conſtante.
d Præferri.De hoc per Lu.Ro.conſi.40.in fi.

omnibus aliis creditorib. & idem ſi mutuauit pecuniam, & poſſit probare res aliquas de illa pecunia fuiſſe emptas, q̃ reperiuntur extare. ſed in ɔ̃trium vr̃ tex. in l. procuratoris. §. ſi plures. de trib. dic, ut ibi dixi. Quòd ſi mercator ille). paucos dies feſellit, procedat dictum Bal. & Ang. quaſi videatur decepiſſe venditorem, & feciſſe ſibi fieri fidem de pretio, arg. in l. 3. ſ. de pig. act. alias ſecus, vt in illo §. ſi plures. quia vr̃ tranſiuiſſe in creditum, & iſtud ſeruatur Florẽtię ſine dubio etiam indiſtinctè, prout ego vidi obſeruari. & imputet ſibi, qui ɔ̃xit, quia omnia diſtribuuntur per ſolidum, & libram inter creditores, & ſic dicat ſtatutum. ¶In gl. quæ incipit, {nam dabitur conditio ob cauſam} oppo. ꝙ non conditio ob cauſam, ſed ſine cã, quia cã, ob quam fuit dictum, erat & in ſpecie, vt ſi do tibi vt digito cęlum tangas, procedit ɔ̃trium, ſi aũt in gñe impoſſibilis, vt l. j. de condi. ſine cau. dicit Dyn. ꝙ qñ eſt impoſſibilis in gñe eſt poſſibilis, licèt in ſpecie non ſit, vt ſi mulier libera traditur ſeruo ꝓ matrimonio: nam inſpecto matrimonio in genere cã eſt poſſibilis, ſi ille eſſet liber homo: ſed ſic cõſiderato matrimonio in ſpecie quantum ad illud eſt impoſſibilis; ideo tunc datur non ſolum ſine cauſa, immo ob cau. vt probatur in l. 3. §. ſi liber homo. ſ. de cond. ob cau. ¶In gl. ibi, {vel etiam tacitam hypothecam} ſed iſtud poſſet procedere in alijs terminis, q̃ huius §. ſed hic non, quia ſeruus habens peculium, licèt poſſit obligare dñm actione perſonali de peculio, nõ tñ poteſt ipſas res peculiares obligare, niſi habeat ſpeciale mandatum, vel generale cum libera, vt l. dñium. & ibi not. ſ. quod iuſſu. & l. ſi conuenerit. in fi. de pig. act. cum l. ſeq.

LEX XXVI.

1 *Caſus notabilis, ꝙ conſtante matrimonio poſſit mulier dotem exigere.*

2 *Qualiter conſtante matrimonio maritus poſſit conueniri ad reſtitutionẽ dotis ꝑꝑ paupertatem, & de quanta paupertate intelligatur, et quid in donatione propter nuptias, et quid in reb. paraphrẽalib. & an mulier habeat priuilegium prioritatis in hypotheca bonorum mariti.*

3 *Quòd iſta exactio dotis non ſit omnino exactio, quia conſignatur, et deponitur, ut fructus eius deſeruiant onerib. matrimonij, & an mulier poſſit de ea tunc facere quicquid uult.*

4 *Si mulier eſt filiafamilias, pro qua pater dedit dotem, quãdo ipſa poſſit petere hanc conſignationem dotis ſine voluntate patris.*

5 *Si mulier agit hypothecaria pro rebus mariti, quia maritus incipit malè uti ſubſtantia ſua, non poterit mulier conſequi, niſi tantum quantũ ſufficit pro dote, & illud ſequeſtrabitur, & reſiduum tenetur remittere creditoribus.*

6 *Si tunc creditores mariti offerant dotem mulieri, tenetur mulier illas res eis relaxare, ſi fructus dotis ſufficiant ad alendum familiam, alias debebit ſequeſtrari de bonis mariti tantum, ꝙ ſufficiat ad alimenta.*

7 *Quòd dicitur de marito vergente ad inopiam, ut poſſit conueniri ad conſignationem dotis, habet etiam locum in ſocero.*

8 *Quando duo ſunt obligati inſolidum ad reſtitutionem dotis, & unus ipſorum uergit ad inopiam, alter non, qualiter petatur iſta conſignatio.*

9 *Quando pater dedit dotem pro filia, & ſic actio erat cõmunis, ꝙ ipſe pater poſſit petere hanc conſignationem ſine uoluntate filia, & quid ſi pater fuiſſet ſtipulatus ſibi reddi.*

10 *Quòd non fiat reſtitutio ipſi patri, ſed conſignetur, & deponatur ad cõmodum matrimonij.*

Per hanc conſignationem non aufertur filiæ ius conſolidationis.

11 *Si mulier ſtipulata eſt, poteſt ſibi reddi ſolu. matr. ꝙ non cenſeatur renunciaſſe caſui huius legis, quominus poſſit etiam conſtante matrimonio.*

12 *Quando extraneus dedit dotem pro muliere, et pactus eſt ſibi reddi ſolu. mat. non p̃t conſtante matrimonio petere hanc conſignationem fieri ꝑꝑ paupertatem, et an poſſit petere ſibi caueri de dote reſtituenda ſol. mat.*

13 *Quòd iſto caſu poſſit ipſa mulier petere hanc conſignationem implorando iudicis officium ex æquitate.*

14 *Quando alius cum marito ſe obligat ad reſtitutionem dotis, & confitetur eam ſe recepiſſe, non habet locum titulus, ne fideiuſ. do. dẽtur. ſecus ſi nõ confitetur ſe recepiſſe.*

Quid in coniunctis perſonis.

1 SI conſtante. † Si maritus peruenit ad tantam paupertatem, ꝙ deductis debitis non ſupereſt tñ de bonis ſuis, ꝙ ſufficiat ad reſtitutionẽ dotis poteſt mulier ẽt conſtante matrimonio dotem exigere per actionem perſonalẽ de dote. h. d. & eſt famoſum principiũ huius. l. & Bar. ipſum repetijt in iuuentute ſua, anteq̃ ſcriberet in iure ciu. in ciuitate Piſarũ, vbi legebat, & noluit in ſenectute aliquid de ipſa immutare, vt appareret poſteris a quanta perfectione ipſe incœpit, vt dicit Greg. in dialogo de ſancto Benedicto, ſed intelligentibus bñ apparet, ꝙ iuueniliter in multis fuit locutus, & ɔ̃trium in compluri b. ipſe dixit in alijs locis, licèt plura bona ipſe dicat, & in iſta materia habemus paucos tex. ſ. iſtum, & l. ubi adhuc. C. de iur. do. & in Auth. de æqua. do. §. illud. tñ multæ inſurgunt qõnes circa iſtam mãm, & gl. hic formauit quinq;, quarum tres. ſ. prima, & ſecunda, & vltima concernunt perſonas eorum, a quib. fit repetitio, aliæ duæ perſonas repetentium. Sed in l. vbi adhuc format 20. Bar. vero format 40. quarum 10. reſpiciunt perſonas illorũ, a quibus repetitur: aliæ decẽ perſonas illorum, qui repetunt: aliæ decẽ formam repetendi, & ẽt modum, aliæ x. repetitionis effectum, & ſatis ſunt claræ, & faciles bñ intuenti. ego aũt inſiſtam in iſtis quinq;, quæ tanguntur hic per gl. quia ſuperfluum eſſet inſiſtere in aliis ẽt plenè examinatis, & per eũ, & alios. Et loquitur iſta lex in actione perſonali de dote, per q̃ poteſt repeti duntaxat ipſa dos, & cõſtante matr. Rl'r ſecus, vt l. 2.). e. ſed per l. ubi adhuc. adduntur qua-

2 tuor. † Prima eſt, quia non expedit, ꝙ maritus peruenerit ad tantã paupertatem, ꝙ deductis debitis oĩb. & alimẽtis pro ſe, eius bona non ſufficiant, ad reſtitutionem dotis, ſed ſufficit ſi ad paupertatẽ peruenerit, vt ibi hr̃, & hoc non poteſt contingere, ẽt ſi bona iſta ſufficiant ad ſatisfaciendum creditorib. & ẽt doti, tñ non remanet tantum, ꝙ ſufficiat ſibi ad vitam inſpecta cõditione perſonę ſuæ. Aliud eſt, quia poteſt agere non ſolum actione perſonali pro dote, vt hic, ſed hypothecaria pro reb. mariti ɔ̃ quoſcunq; poſſeſſores, & ipſe poſſet aduerſus eos ſe tueri exceptione. Tertiũ eſt, q̃a non ſolum pro dote, & eius ſecuritate, vt hic, ſed ẽt pro donatione ꝑꝑ nuptias, q̃ ſperabat poſſe lucrari, & etiam pro reb. paraphrenalib. donatis marito, pro qua donatione, & rebus cętera bona mariti ſunt tacitè obligata, ſicut pro dote, ut eſt ibi text. no. & ſingularis. Quartum eſt, quia in iſta hypothecaria habet priuilegium prioritatis, ſicut qñ agit ſoluto matrimo. de quo poterat eſſe dubium quoniam agendo conſtante matrimonio, agit ex quodam priuilegio ɔ̃ regulam. vnde videbatur ſufficere, ꝙ agere poſſit, & tunc ɔ̃trium eſt, ut ibi patet, niſi ſint creditores habẽtes expreſſam

3 hypothecam, & anteriorem tempore. † Quintum, & ultimũ additur per illam l. ꝙ iſta exactio dotis non eſt oĩno exactio, quia nõ ponitur in manibus mulieris pro libito voluntatis: immo conſi-

a gnatur,[a] & deponitur, ut fructus eius deſeruiant oneribus matrimonij non ſolum mulieris, ſed etiam viri, & totius familiæ, nec p̃t mulier aliquid alienare de rebus conſignatis, ſed per iſtam legem videbatur, ꝙ eſſet dotalis exactio, & ꝙ traderetur ipſi mulieri, vt faceret quicquid uellet, vt colligitur in ver. {exactionem} & illa ꝓuiſio fuit magis æqua, & rationabilis. Poſtea per Auth. de æquali.

4 do. §. illud. † additur aliud, ꝙ licèt maritus non peruenerit ad paupertatem: immo etiam ſit adhuc diues, quia ſolutis omnibus debitis, & dote, ſupereſt ſibi tantum, de quo poteſt honeſtè uiuere: ſi tñ incipit uti malè ſubſtantia ſua, quia effectus eſt luſor, vel iocator, vel incipit facere impenſas maiores, q̃ ſuppetant facultates puta traficare per mare cum eſſet inexpertus, & perdere perſiſtehat in ſuo propoſito, & ſic eſt timor, ꝙ perueniat ad paupertatẽ. prouidetur mulieri, vt poſſit petere conſignationem dotis per illam auth. additur etiam, quid iuris, ſi mulier erat filiafam. pro qua pater dederat dotem. An ipſa mulier poſſit petere hanc cõſignationem ſine voluntate patris, & diſtinguitur ibi, an erat dos ma-

b gna,[b] an parua, & tunc ſecus: ꝙ intellige patre præſente, alias etiã pro parua poſſet agere, ut in l. filiusfam. §. ſed & filia. de procur. Itẽ intellige, quando pater erat idoneus ad dotandum in ſecũdo matrimonio, ſi dos perderetur, alias poſſet etiam pro parua, per ea, q̃ no. per gl. ſ. eo. l. 2. §. ꝙ ſi in patris. quæ incipit, morte ibi, ſed pone, &c. & hoc ẽt tenet Bar. hic. ¶Oppo. ɔ̃ tex. Primo, ꝙ etiam ſi maritus non peruenit ad paupertatem, nec malè incipit vti ſua ſubſtantia, nihilominus dos poſſit peti ſequeſtrari. ſ. eo. l. ſi cum dotem. §. ſin autem in ſæuiſſimo. ver. ſi vero dotem. Sol. verum eſt, qñ maritus diſſipat res dotales, & eas malè tractat. ſi autem non illas, ſed ſuas, locum hñt iſta iura, ut olim nõ poſſet, niſi qñ peruenit ad extremam paupertatem, de qua hic, ſed de iure. C. uel Authentico.

5 dic, vt ſ. dixi. ¶† Item adhuc opp. & iſta oppoſitio concernit l. ubi adhuc. inquantum dicit, ꝙ p̃t agi hypothecaria pro reb. mariti: nã oĩa bona mariti ſunt obligata pro dote: ergo ſi bona mariti ualẽt xl. & dos aſcendebat ad x. tñ, certè poterit agere mulier pro oĩb. bonis, q̃a iſta eſt nã hypothecarię, ꝙ per eam aduocentur oĩa bona hypothecata quantuncunq; plus valeant, q̃ ſit debitum, ut l. q̃ diu. C. de diſtrac. pig. nec poterunt creditores offerre dotem mulieri cum matri. adhuc conſiſtat, ut no. Cy. ſm̃ Ia. de Are. in l. cum tibi. C. qui pot. in pig. ha. ſi creditores remanebunt fraudati, q̃a ſtatim, ꝙ maritus incipiet malè uti ſubſtantia ſua quantuncunq; ſit diues, & ſoluendo, mulier poterit reducere ad manus ſuas oĩa bona eius, vt ponantur in ſequeſtro, & creditores mariti remanebũt deluſi. Sol. Doc. dicunt in iſta materia, ꝙ licèt hypothecaria, qñ intentať de iure cõi ſit illius naturæ, de qua ſ. In caſu tñ iſto, quia intẽtatur de iure ſpãli, non poterit mulier per hypothecaria cõſequi, niſi

ADDITIONES.

a Conſignatur. Ideo dixit idem Pau. conſi. 275. malè egiſſe mulierem in caſu huius l. ad reſtitutionem dotis.

b Et. Adde, ꝙ dos dr̃ magna, aut parua ſm̃ qualitatem perſonarũ iuxta glo. & Bal. in auth. quod locum. C. de colla. itidem dr̃ ea parua, quæ ad victũ non ſufficit, alias dr̃ magna, quæ ſufficit ſm̃ eundem Bald. in auth. pręterea. in fin. C. unde uir, & uxor, alias arbitrio boni viri, ut ibidem per eadẽ dicit in auth. quod locum.

niſi tantum,quantum ſufficit pro dote,& illud ſequeſtrabitur,re-
ſiduum tenetur remittere creditoribus , quinimmo quicquid di-
cat Cy.in l.cum tibi . Bald.& Ange.& in auth. quod locum. C.de
6 col.tenet,†ꝙ etiam pro rebus,quæ remanent apud vxorem vſq;
ad quantitatem dotis,ſi creditores offerant ſibi dotē,tenetur mu
lier illas res eis relaxare,quia ſi maritus offerat, hoc idem facere te
neretur.Idem ergo ſi faciunt creditores habentes cauſam a mari
to,quia poſſunt uti facultate cōpetente marito,vt l.cui.C. de non
num.pec.quod mihi uř verius,ꝙ̃ id,quod no.Cy. qui fundat ſe in
illa l.ad ꝙ̃ poterit rñderi de facili:dēt.n.ſufficere mulieri, ꝙ habeat
dotem ſuam.Hoc tñ uerum,ſi fructus dotis ſufficiant ad alendū
familiam,alias debebit ſequeſtrari de bonis mariti tantum , quod
ſufficiat ad alimenta,cum ad ipſa teneatur,ut in l.ſi cum dotem.§.
7 ſinautem in ſęuiſſimo.†In j.q.gl.facit dubium , quia iſta l.uř cōtra
diſpoſitionem iuris communis , vt poſſit agi de dote conſtante
matr.ut in l.2.ſupra eo.idem cum loquatur in marito ad inopiam
vergente,non uř habere locum in ſocero,ut ʝ.eo.l.ſi uero.§.de vi
ro.licet in eo ſit ea.ratio,per ea, quæ nota. in auth quas actiones.
C.de ſacroſan.eccl.glo.tamen determinat ꝯ̃rium,& ad iſtas ratio-
nes non reſpondet.Bar.uero utitur multis uerbis. Tu dic breuius
ꝙ immo non eſt contra ius commune . Nam l.2. in princip.cum
ſimil.loquuntur de tali exactione dotis, per quam dos ponitur in
manibus mulieris,ut faciat quicquid vult.illa.n. nō poteſt fieri ma
tri.conſtante.nos uero non loquimur in totali,ſed in ea , per quā
non ponitur in manibus mulieris , ſed ſequeſtratur, ut in l.ubi ad-
huc.circa fi.& in hoc non habemus aliquā l.dicentem , quòd nō
poteſt fieri,ſed bene habemus iſtas dicentes cōtrarium, quod po
teſt fieri propter paupertatem viri,vel cum uergit ad inopiam.Cū
igitur prouiſio ſit pia,utilis debet fieri extenſio de perſona ad per
ſonam,uel de caſu ad caſum ſimilem , etiā ſi eſſet appoſita dictio
8 taxatiua,ut in l.illud.circa fi.cum ibi no.C de ſacroſ.eccle.¶†Circa
a ſecundam quæſtionem gl. cum duo [a] ſunt obligati inſolidum ad
reſtitutionem dotis,& alter ipſorum uergit ad inopiam,alter non
gl.tenet hic,quòd iſto iure non poterat peti iſta conſignatio , nec
etiam iure.C.ſed hodie per Auth.de æqua.do.ſecus.Cyn.in l. ubi
adhuc.tenet,quòd indiſtinctè poterat peti , quia intererat mulie-
ris.habere plures debitores,ut in l.4.in fin.de libe.leg.Barto. hic di-
cit,quòd quātum ad illum,qui incœpit depauperari , vel malè uti
ſua ſubſtantia,ſine dubio poteſt peti,ſed ſi quæritur,an poſſit peti
de bonis alterius,qui non incipit malè vti,tunc tenet in effectu,ꝙ
in duobus caſibus poſſit, ſcilicet ſi erat ſocius , quia factum unius
ſocij nocet alteri,ut in l.ſi duo.ſi quis cau.Item ſi non erant ſocii,
tamen erant duo rei debendi, quia paupertas unius alteri nocet :
quod patet,quia facit illum perdere beneficium diuiſionis, iſtę ra
tiones non placent,quia uerum eſt,quòd factum unius ex ſociis
nocet alteri in acquirendis,non in acquiſitis perdendis , ut in l. ſi
vnus.in princ.de pac. & idem Barto.hic tenet in materia duorum
reorum nos non tractamus de acquirendis . Item factum unius
ex reis debendi,ideſt paupertas bene impedit alteri acquiri benefi
cium diuiſionis,ſed id,quod competit de iure communi, non au
fert,quia hoc difficilius fit,ut l.patre furioſo.de his qui ſunt ſui, uel
alie.iur.Puto dicendum in hoc articulo,reiectis dictis per Docto.
quòd ſi perueniat ad paupertatem , uel incipiat uti male ſubſtan-
tia ſua ille,qui ſubiit onera matrimonij , peti poſſit iſta cōſignatio
in bonis eius,& ſi illa non ſufficerent,etiam in bonis alterius,quo
niam fit propter duo,ſcilicet,vt mulier cum ſua familia alatur, &
vt ſit ſecura de dote, & niſi hoc fieret fraudaretur alter ipſorum.
Si autem alter,qui nō ſuſtinet onera matrimonij, deuenit ad pau
pertatem,ille vero,qui ſuſtinet non,tunc eſſet remedium harum
legum,quia mulier nō fraudatur aliquo iſtorum,nec debet cōſi-
derari,quòd etiā ipſe poterit ad paupertatem deuenire, quia hoc
non præſumitur,& caſum, aduerſamque fortunam conſiderare
debemus l.inter ſtipulant.§.ſacram.de uerbor.obliga.¶ Circa ter
tiam quæſtionem glo.quando pater dedit dotem pro filia , & ſic
9 actio erat communis occurrunt duo videnda.¶†Primum eſt,an
ipſa filia poſſit petere hanc conſignationem ſine uoluntate patris
nam ſi matrimonium eſſet ſolutum,conſtat,quòd non,ut in plu-
ribus ll.huius tituli,ſed hic uertitur periculum paupertatis,& iſtud
dubium gloſ.non tangit,ſed hodie expeditur in Auth. de æquali.
do.§. illud. poſita. C. de coll.auth.quod locum,quòd ſi dos erat
magna,poteſt etiam patre inuito,& non exiſtente turpi perſona ,
& iſte eſt caſus,in quo actio de dote profectitia, & eius exercitiū
competit filiæ ſine uoluntate patris,ſecus ſi dos erat parua. Tamē
Bart.tenet hoc,quòd etiam ſi erat parua , ſi tamen pater non erat
ſufficiens ad iterum ipſam dotandam in ſecundo matrimonio,
adhuc poſſit,per id,quod nota.gloſſ.in l.2.§.quod ſi in patris.quæ
incipit morte ſ.eod. etiam ſine patris uoluntate,& licet pater non
ſit turpis perſona.¶Secundum dubium,an ipſe pater hoc poſſit:
& hic determinat iſta gl.quòd hoc poteſt propter ſuum intereſſe
ne dos perdatur,cum habeat neceſſe eam dotare in ſecundo ma-
10 trimonio. Bart. addit hic duo,& bene, † quòd non fiet reſtitutio
ipſi patri,nec ad eius manus perueniet , ſed conſignabitur , & de-
ponetur ad commodum matrimonii.Item quod per hanc con-
ſignationem non auferretur filiæ ius conſolidationis, quia ſi effi-
cietur ſui iuris ante ſolutum matrimonium , vel etiam poſt , ante
dotem exactam per patrem conſolidabatur actio in filiam,ut ʝ.e.
l.ſi marito.§.ſi uoluntate.ſecus ſi poſt perfectam exactionem fa-
ctam a patre,efficeretur ſui iuris, vt C.eo.l.fi.dicit tamen Bart.hic
alia tria,& not.bene , quòd pater non poterit petere hanc conſi-
gnationem ſine voluntate filiæ, quod non placet , quia hoc non
tendit in præiudicium filiæ,ſed ad ſuam utilitatem.vnde ſemper ꝑ
ſumitur conſentire,etiam ſi contradicat,& pater ſit turpis perſo-
na,quia dos non habet peruenire ad eius manus: vnde intereſt fi
liæ,quòd alius poſſit pro ea hoc petere . præterea ſi filia poteſt ſi-
ne uoluntate patris,ut ſ.dixi idem debet eſſe econuerſo.Item dicit
aliud,quòd ſi pater fuiſſet ſtipulatus ſibi reddi ſolu.matri.non poſ
ſet petere ipſo conſtante hanc conſignationem fieri, quia videre-
tur huic caſui renuntiaſſe,ut ſ.eodem l. ſi cum dotem . in princip.
quod non placet,quia ibi loquitur,quando renuntiatio tendit ad
commodum filiæ,hic tenderet ad damnum,quia iſta cōſignatio
11 fit ad filiæ commodum.præterea ipſemet dicit , † quòd ſi mulier
ſtipulata eſt dotem ſibi reddi ſol.matrim. non cenſetur renunciaſ
ſe huic caſui,quominus poſſit,etiam conſtante matri. & ſic ſibiip
ſi contrariat in paucis verbis,& non perpendit. Tertio dicit aliud,
quod reprobaui ſ.eod.l.ſi cum dotem.in prin. quòd illa l. proce-
dit quando filia fuit præſens tempore,quo pater fuit ſtipulatus ſi-
bi reddi in unum caſum,alias non induceretur donatio in perſo-
nam eius,quod eſt falſum,ut ibi dixi,vnde bene patet,quòd iuue-
12 niliter locutus eſt hic.¶,† Circa quartam quæſtio. quando extra-
neus dedit dotem pro muliere,& pactus eſt ſibi reddi ſolu.matri.
glo.ponit pro conſtanti,quòd conſtante matri.non poſſit petere
hanc cōſignationem fieri propter paupertatem, & in hoc differt
extraneus a patre:quoniam extraneus non tenetur illam dotare
in ſecundo matr.videtur tamen,quòd poſſit petere ſibi caueri de
dote reſtituenda ſol.matr.ex cauſa ſuperueniente de nouo per l.
in omnibus.ſ.de iud.ſiue dicamus,quòd actio ſibi competens ſit
bonæ fi.ut Bar.uř tenere,ſiue ſtricti iuris,ut no.gl.& idem Bar. te
net in l.2.ſ. eod. quia remedium illius legis locum etiam habet in
13 ſtricti iuris,ut l.creditores.de priuile.credito.† Sed dubium eſt , an
ipſa mulier poſſit petere hanc cōſignationem fieri:& facit dubiū,
quia ſi matrimonium eſſet ſolutum,mulier iſta nō haberet actio
nem ad dotem repetendam,ſed ipſe extraneus,qui pactus eſt, vel
ſtipulatus ſibi reddi:ergo nec ipſo conſtante:quoniam in caſu hu
ius legis eo conſtante,intentat illam actionem, quam poſſet intē-
tare ipſo ſoluto,gl.hic determinat contrarium,ne fame pereat, &
remaneat indotata,non tamen declarat,ꝙ̃ actionem habebit,nec
etiam Doct.ego puto,quòd ſolum poterit implorare iudicis offi
14 cium ex æquitate.¶†Vltimo no.fi.gl.quandò alius cum marito ſe
obligat ad reſtitutionem dotis,& confitetur eam ſe recepiſſe , nō
habet locum tit.ne fideiuſ.dot.den.C.immo ille obligatur per l.fi.
de dot.cau.non numera.C.ſecus ſi non confiteretur ſe recepiſſe,
licèt principaliter ſe obligaret unà cum viro.Fallit etiam in coniū-
ctis perſonis,ut in ea.l.ſm alium intellectum ,ut no. ʝ.ead.l.§. quo-
ties.per Bar.& ita de facto ſeruatur,cætera vide hic per Bar.

ADDITIO.

a ¶Cum duo.In hac quęſtio.uno vergente ad inopiam , an poſſit agi cōtra
alium.vide per Lud.Ro.conſi 462.ubi dicit ſe Bar.hic reprobaſſe , & di-
cit d'Ale.ꝙ inquantum Pau.hic dicit,ꝙ ſi ille qui non ſuſtinet onera ma
trimonii,eſt effectus inops ceſſat hoc remedium,quod hoc ſuum dictum
eſt contra communem ſententiam contra §.illud.

---

1 *Contra hæreditatem iacentem non poteſt agi,nec etiam ipſa dicitur poſſe agere.& nu.2.*
Quid ſi creditor facit dari curatorem hæreditati.
3 *Licet poſſit quis mitti in poſſeſſionem bonorum hæreditariorum, ſi diu incertum eſt: quis erit hæres,non tamen per hoc dicitur agere.*
Licet non poſſet agi contra hæreditatem iacentem , tamen poteſt incipere obligatio,& actio contra eam.
4 *Quando impedimentum agendi ſubeſt ab ipſo principio ortæ actionis, nō incipit currere præſcriptio.*
5 *Nulla præſcriptio incipit currere contra hæreditatē iacentē, nec hæreditas iacens incipit contra aliquem præſcribere,ſed incepta bene completur per eam,uel contra eam,& in quibus caſib.hoc fallat,remiſ.*
6 *Præſcriptio quando non currat non valenti agere.*

1 §.Si exhæredato. ¶†Si ſoluitur mřimonium mor
tuo illo , qui tenetur ad reſtōnē
dotis,iacente eius hæreditate non poteſt agi de dote,niſi hřditate
adita.h.d.ſm primam lec.gl.in qua glo.dicit tria. Primo,ꝙ iſta dos
fuit ſoluta ſocero.Nam ſi fuiſſet ſoluta filio,non procederet tex.
dum dicit,quòd non pōt agi ante aditā hřditatem ſoceri.nā tunc
filius teneret ex ſua perſona,& ſic poſſet conueniri poſito, quòd
non ſit hřs patris ſui.Item dicit gl. quòd mřimoniū fuit ſolutum :

hoc ideo dicit,quia nihil dicit de paupertate viri, & rñr non pote-
rat peti dos matrimonio conſtante,niſi ratione paupertatis, ut in
prin.l.Item gl.ponit,ꝙ fuit ſolutum poſt mortem patris, alias fal-
ſum eſſet,quod dr̄ in tex. ꝙ exactio incipit poſt aditam hæredita-
tem,quia ſi fuit ſolutum viuente patre,incępiſſet agi poſſe contra
patrem,& ſic incępiſſet currere præſcriptio:quæ poſtea non inter
rumperetur,cuius contrarium vult gl.¶In tex.ibi,{ag.t} idest age
2 re velit.¶†Ex prima gl.no.duo.ſ.ꝙ contra hæreditatem iacentem
non poteſt agi.facit l.4.§.toties.de dam.infec.ſed nec hæreditas ia-
cens dicitur agere poſſe,vt infra de diuer.& temp.præſcrip.l.ſi ſer-
uus hæreditarius.Ratio eſt, quia iudicium exigit veras perſonas,
quæ poſſint libellum dare,& eidem reſpõdere, ſed hæreditas eſt
3 perſona ficta,in qua iſta non cadunt, quia loqui non poteſt, † Be-
ne tamen poteſt quis mitti in poſſeſſionem bonorum hæredita-
riorum,ſi diu incertum eſt,quis erit hæres,ut l.ſi diu. ꝟ. ex quibus
cauſ.in poſſ.eat. non tamen per hoc dicitur agere: ſed ideo mitti-
tur,quia agere non poteſt propter defectum ex parte hęreditatis
nam tunc dicitur quis agere poſſe, quando poteſt peruenire ad
conteſtationem litis,& ad diffinitiuam ſententiam, quod hic nõ
eſt,poteſt etiam creditor facere dari curatorem hæreditati, ut in
tit.de cura.bon.dam.& tunc dr̄ agere contra ipſum, non contra
hæreditatem,& peruenire ad diffinitiuam ſententiam . Item licèt
non poſſit agi contra hæreditatem iacentem,bene tamen poteſt
incipere obligatio, & actio contra eam,ſi conditio obligationis
exiſtat ipſa iacente,vt l.nouatio. ꝟ. de nouati. Vnde hic ſecundum
primam lect.licèt mulier non poſſit agere, hæreditas tamen iacẽs
incœpit obligari,& actio contra ipſam incœpit competere, licèt
4 non potuerit in iudicium deduci.¶†Secundo no.ex glo.ꝙ quan
do impedimentum agendi ſubeſt ab ipſo principio ortæ actionis,
a non incipit currere [a] præſcriptio,quia non ualenti agere,&c.l.j.in
fi.C.de an.excep.vnde nulla præſcriptio incipit currere contra hę
reditatem iacentem, nec hæreditas iacens incipit contra aliquem
præſcribere,vt hic,& l.ea quæ.§.fi.& ibi no.C.de tempo. in integ.
reſti.ſed poſtquam currere incœpit in perſona defuncti,bene cõ-
pletur per hæreditatem iacentem,uel contra eam, ut ibi not. & l.
cœptam.de vſucap.quia poſtquam præſcrip.iam incępit currere,
ex ſuperuenienti impedimento non incœpit dormire, nec impe-
ditur eius curſus,licet concedatur in integ.reſti.ut l.ei qui.ſ. de mi-
no.& in l.j.C.ſi aduer.vſuc.& ibi no.& per Bart.in l.naturaliter.de
vſu.fallit in quibuſdam caſib.in quib.impeditur curſus,& ſic dor-
mire incipit.ut in l.fi.§.donec.C.de iur.delib.& uide quod ibi dixi.
Sed facit dubium in iſto §.contra gl.quia ſ.mulier iacente hæredi
tate ſoceri potuit ſe facere mitti in poſſeſſionem ex primo decre-
to,& ſic interrumpit præſcriptionem.l.cum notiſſimi.§.illud.cum
§.ſeq.C.de præſcript.30.uel 40.ann. vel etiam facere dari curato-
rem,& peruenire ad diffinitiuam ſententiam,ꝙ ꝯ ipſam currat p̄-
ſcrip.cuius ꝯrium glo.dicit,quia qui poteſt facere, ut agere poſſit,
5 cenſetur poſſe agere,ut in regula iuris,qui poteſt. † Sed ad primũ
dic,ꝙ licèt faciendo ſe mitti in poſſeſſionem poſſit interrumpere
præſcriptionem,non tamen ſibi imputatur quare hoc fecit, quia
non poteſt ad diffinitiuam peruenire:ſed ad ſm̄ dic,ꝙ licèt poſſit
petere curatorem dari,non eſt certus, ꝙ iudex det, nec ad ipſum
pertinet dare,ſed ad iudicem,ideo adhuc non poteſt ſibi imputa-
re quare hoc non fecit,licèt in ꝯrium faciat l.tertia.§. quid ergo. ꝟ.
de ꝯrio iud.tu.quia debuit ſaltem experiri.arg.ibi,& uidetur iſtud
6 difficile contrarium contra gl.†Item aliud adhuc,quia tunc eſt ve
rum,ꝙ non ualenti agere non currit præſcript.hoc uerum, quã-
do ſubeſt impedimentũ iuris,vt contingit,quando perſona agen-
tis eſt inhabilis.ita loquitur l.j.in fi.C.de ann.excep. & tunc adhibe
tur illa diſtinctio a principio,an ex poſtfacto. ſi autem ſit impedi-
mentum facti,ut quando eſt habilis ad agendum,tamen ex parte
conuenti,vel temporis,aut loci ſubeſt impedimentum,tunc præ-
ſcriptio indiſtinctè currit,licèt quis reſtituatur in integ.ſm̄ Pet. &
b Cy.[b] qui tradunt hanc doctrinam in l.quoties.C.de preci. imper.
offe.per l.Attilicinus.de ſer. ruſt. præd.& l.ſed & ſi per prætorem.
in prin.§.ſed ſi feriæ.ex quib. cau.ma. & quaſi per totum illum tit.
Sed hic mulier erat habilis,& ex parte debitoris erat impedimen-
tum,quia hæreditas iacebat,ergo debet currere, ſed competit in
integ.reſtit.Poteſt dici, ꝙ iſtud eſt ideo,quia ſicut ꝯ hæreditatẽ ia-
centem nõ currit ipſo iure,ita nec hęreditas iacens incipiat pręſcri
bere,ut non ſit melioris conditionis in præſcribendo ꝯ alium, q̃
alius ꝯ ipſam.Breuiter iſta lectura ſic ſuſtentata bona eſt, & utilis
pp̄ iam dicta,tñ non placet quoad iſtum text. qui facit vim in eo,
ꝙ filius erat exhæredatus.nam ſi ponimus, ꝙ dos fuit ſoluta ſoce
ro,& ſic filius non tenebitur ex propria perſona,niſi ſit hæres pa-
tris,ut in §.tranſgrediamur.in fi.ēt ſi fuiſſet inſtitutus locum habe-
ret, qđ hic dr̄,& ſic fruſtra dixiſſet de exhæredatione filij, qđ non
eſt dicendum argu.in l.3 §.non fruſtra.de iureiur. ideo Rogerius
poſuit caſum,ꝙ fuit ſoluta ipſi filio, & ꝙ matrimonium conſta-
bat,cum hic nõ dicatur,ꝙ fuit ſolutum,& ꝙ mulier uolebat age
re ratione paupertatis,ſm̄ materiam,de qua in prin.huius l. Gl.re-
prehendit,quia fruſtra fieret mentio de aditione hæreditatis. Tu
dic,ꝙ non fruſtra,quia debet poni,ꝙ mulier prętendebat pauper
tatem filii ratione exhæredationis, quia dederat ſibi dotẽ ſub ſpe
bonorum paternorum,& tũc propter exhæredationem deficie-
bat illa ſpes,ſed certe non dicitur defeciſſe, niſi adita hæreditate p
q̃ aditionem exhæredatio confirmatur,ut l.filium.§. ſed cum ex-
hæredatio.de bon.poſ.contra tabu.Et iſtam lect.approbant Doc.

ADDITIONES.

a ¶Currere.De hoc per eundem Pau.conſi.76.& conſi.180.
b ¶Et Adde Bal.in l.j.in 2.col.uer.opponitur & Cy.dr̄ hic.C.de bon.mater.
Et Adde caſus,quib.currere dicitur,ut in c.3.de iure pat.ſm̄ Abb.in ulti
mo no.& Pan.in c.ex tranſmiſſa.de præſcript.

---

1 *Maritus ſi non poteſt ſatiſdare de dote reſtituenda in termino legali, condemnatur ad reſtituendum ſtatim deducto interuſurio medij temporis.*
2 *Habens dilationem a lege miſerationis gratia ſi uult ea uti debet ſatiſdare cum fideiuſſore de ſoluendo aduenienie termino. Idem ſi habet a Principe,uel a teſtatore,uel a iudice.*
3 *Habens neceſſe ſatiſdare cum fideiuſſore ſi non poteſt,quia nõ reperit, quã do non releuetur a ſatiſdatione,ſed compellatur ſtatim ſoluere.*
4 *Quando pertineat ad maritum interuſurium medij temporis dotis reſtituendæ,& qualiter intelligatur.*
Qui non facit,quod debet cum poſſit,non poteſt gaudere beneficio legali.
5 *Sicut ille qui ſoluit lite pendente abſoluitur ab obſeruatione iudicii, ita q ſatiſdat de ſoluendo adueniente termino.*
6 *Qui aliquid dicit in iudicio ex quo altera pars prætendit aliquam utilitatem non poteſt poſtea pœnitere inuita altera parte.*
7 *Titulus ne fideiuſſores dotium dẽtur,an habeat locum quando præſtatur fideiuſſor de dote reſtituenda conſtante matrimonio,ſicut eo ſoluto.*
8 *Si præſtatur talis fideiuſſor cum iuramento,an ualeat.*

1 §.Quoties. †Si maritus non poteſt ſatiſdare de dote re-
ſtituenda in termino legali cõdemnatur ad
reſtituendum ſtatim deducto interuſurio medij temporis. Si ue-
ro ſatiſ.non vult cum poſſit nihil deducit,ſi autem ſatiſdat non ꝯ-
pellitur ante terminum,& mulier quæ petiit maritum condem-
nari ad reſtituẽdum ſtatim deducto interuſurio, ſi maritus eſt pa
ratus hoc facere,non poteſt uoluntatem mutare, & ſe dicere po
2 tius velle terminum expectare,q̃ deductionẽ pati.h.d.no.§. †No.
j.ꝙ ad hoc ſemper allegatur,ꝙ ille,qui habet dilationẽ a lege miſe
a rationis gratia,ſi vult ea vti, debet ſatiſdare [a] cũ fideiuſſore de ſol-
uendo adueniente termino.Idem ſi habeat a Principe,ut C.de p̄-
ci.Impe.l.vniuerſa.Idem ſi a teſtatore,ut in ti.vt leg. not.ca. Idem
videtur ſi a iudice,ut in l.ſi debitori.ſ.de iud.& ꝟ.ea.l.§.penul.in fin.
3 ¶†No.2.ꝙ ille,qui habet neceſſe ſatiſdare cum fideiuſſore ſi non
poteſt,quia non reperit fideiuſſorem, non remittitur ſibi ſatiſda-
tio,immo cõpellitur ſoluere ſtatim,ut hic patet, licèt facta dedu-
ctione,ſed ꝯ de his,quæ no.in l.j.ſ.qui ſatiſ.cog.& in gl. & in l. cum
non facile. ꝟ.ſi cui pluſquam per l.Fal.& l.niſi.§.quamuis.eo.ti. per
quam videtur,ꝙ nunc ſufficiat nuda cautio.ſolu. hic poterat pro
uideri taliter, ꝙ utrique parti remanebat conſultum, nec aliqua
pars grauabatur, nam maritus habet neceſſe omnino reſtituere.
vnde non grauatur,niſi reſtituat deducto commodo medij tem
poris,nec mulier uidetur grauari ex quo per reſtitutionem, quæ
fit ſtatim remanet ſecura,& ipſa non petit ſatiſdare propter aliud,
ad quod optime facit ꝟ.eo.l.ſeruus dotalis.in fin.& l.ex his.quæ in
frau.cred.in fi.in ratione ſui ſi eſſet caſus,in quo taliter non poſſit
prouideri procederent ꝯria,dummodo creditor non ſtet in peri
culo perdendi,alias debet ſibi prouideri, ut uel res deponatur de
qua eſt quæſtio.l.ſi fideiuſſor.in fi.qui ſatiſ.cog. vel perſona capiat̃
tanq̃ ſuſpecta,& detineatur quouſq; ſatid.& per illum text.& per
l.ait prætor.§.ſi debitorum.quæ in fraud.credit.& ita practicatur.
4 †Tertio no.ꝙ ad maritum pertinet interuſurium [b] medii tempo-
b ris,quod qualiter intelligatur dic, ut dixi ſ.eo.l.diuortio.§. non ſo-
lum.Quarto no ꝙ qui non facit,quod debet,cum poſſit,non p̄t
gaudere beneficio legali.quia fruſtra petit debitum,qui quod de-
5 bet non impendit,ut in regula iuris fruſtra.lib.vj. † Quinto not.in
uer.iudicis,ꝙ ſicut ille,qui ſoluit lite pendente abſoluitur ab obſer
uatione iudicij,ut Inſtit.de perpe.& tempo.acti.§.fi.item qui ſatiſ-
dat de ſoluendo adueniente termino.& uide Barto.in l.exceptio
nem.C de prob.qui vr̄ dicere,ꝙ debet etiam condemnari ad ſol-
uendum adueniente tempore, & ſic iſta abſolutio prodeſt inte-
6 rim,fiet ergo utraq abſolutio,& condemnatio.¶† Vlti.not.in fi.
coniuncta.

ADDITIONES.

a ¶Satiſdare.De hoc per Lud.Ro.conſ.339. ubi dicit,ꝙ debitor, qui petit quinquennales inducias,qui non p̄ot ſatiſdare,non p̄ot ēt offerre iuratoriã cautionem,ſed debet præſtare penalem,ut tenet Bar.in l.3. de p̄t.ſtip.
b ¶Interuſurium.Dicit Lud.Ro.hic addendum,ꝙ ratio lucri ceſſantis non habet locum in piſcatore venatore, uel aucupatore, ita dicit eius ſingu. fol.16.

coniuncta gl.ꝙ ille,qui aliquid dixit in iudicio, ex quo altera pars prætendit aliquam utilitatem,non poteſt poſtea pœnire inuita al tera parte.facit a l.ſi quis libellos.C.de appell.& quod no.gl.in l. ru ra.C.de omni agro deſer.lib.xj.ubi dicit,ꝙ deſiderium apud acta publicatum corrigi non poteſt.adde quod no.l.qui s.fam.ercíſ.& quod no.in l.cum preces. C.de lib.cau.¶In gl.ibi. (quia iudicium eſt bonæfidei.)ru dic,ꝙ iſta non eſt ratio,ſed eſt quia l. grauat mu lierem in dilatione,quam concedit marito præter eius uoluntatē vnde in alio ipſam reiciat,vt debeat ſibi ſatiſdari,quando uero de bitor habet dilationem ab ipſo creditore,tunc creditor non grauatur,poſtquam ſic voluit.¶Et ideo ſi quæritur, an poſſit ſibi ſatiſdari,diſtinguitur ſm aliquas glo.an eſſet contractus bonæfidei, vel ſtricti iuris,vt l.in omnibus.de iud.ſed ſm alias gl. veriores nō eſt adhibenda iſta diſtinctio,ſed ſolum,an cauſa de nouo ſuperue niat,& tunc eſt ſatiſdandum, quia de illa creditor non cogitauit, an non ſuperueniat,& tunc ſecus,ſiue ſit bonæfidei, ſiue ſtricti iu ris,ut d.l.omnibus.& l.ſi creditores.de priuil.credi.Et ideo gl.quæ s.dicit,ꝙ maritus hic habebat dilationem ex pacto contrahentiū, debet intelligi,quando concordabat cum dilatione legali,alias ſer uanda eſt lex in omnibus,nam hic non curatur,an cauſa de nouo

7 ſuperueniat,vel non.¶†In fi.gl.no.iſtam glo.quæ tenet, ꝙ titulus ne fideiuſſores.do.den.locum habet,cum præſtatur fideiuſſor de dote reſtituenda,vt non ualeat conſtante matrimonio, licēt ualeat eo ſoluto,vt hic,ſed in illo titu. gl. videtur tenere, ꝙ loquatur quando præſtatur de dote conſeruanda,& illam tenet.Dy. Bald. & Ang.ſed Bar.hic per plures rationes tenet iſtam gl. & iſtud vidi communiter approbari,& practicari, niſi ſit ſtatutum in contra-

8 rium,vt eſt Floren.Sed habui caſum de facto. ¶† Quid ſi præſtatur talis fideiuſſor cum iuramento,an ualidetur?Bart.tenet,ꝙ nō in l.ſi quis pro eo.ff.de fideiuſ.quia quando prohibitio legis eſt in perſonam,ſi prohibitus facit ꝯ,peccat mortaliter, & ſic nō poteſt ſeruare iuramentum ſine peccato,ergo &c.ut in ca.contingat.de iureiur.contrarium conſului in ciuitate Lucana.Primo, quia iſta ratio non eſt bona, & per Doct.Moderni communiter repro-

b batur, quia quando prohibitio ſit fauore prohibiti, b non peccat mortaliter,ne facta in eius fauorem redundent in odium,& poſito,ꝙ eſſet bona,tamen hic non dirigitur in perſonam fideiuſſoris ut prohibeatur intercedere,ſed in perſonam mariti, ut non det ip ſe,ergo maritus peccaret,& non fideiuſſor faciendo contra l.præ ceptum.nec obſtat,ꝙ etiam mulier peccare videtur recipiendo, quia ſi maritus eſt prohibitus dare,ergo & ipſa recipere,ut l.fin.in fi.& ibi no.C.de iud.quia iſtud non habet impedire obligationē, vt patet in vſurario qui recipit iuramentum de vſuris ſibi præſtan dis,licēt.n.peccet,quia tamen iurans ſoluere non peccat, tenetur iuramentum ſeruare,vt in c.debitore.de iureiur. tunc eſſet malū, quando ipſe iurans peccaret,ſi iuramentum ſeruaret.¶In glo.fin. quæro de intellectu ultimi uerſiculi, quare ſi mulier vult dimittere dotem penes maritum quouſq; duret dilatio legalis, compellitur eam recipere,deducto interuſurio medij temporis ſi maritus vult,quidam dicunt,ꝙ eſt ideo,quia fuit introductum hoc fauore vtriuſq;.nam inquantum debet fieri ſolutio ſtatim, ſi non præ ſtatur ſatiſdatio,eſt introductum fauore mulieris, ſed inquantum deducitur interuſurium, eſt introductum fauore mariti, ſi ergo mulier non vult vti ſuo fauore, maritus non prohibetur vti ſuo illa inuita.hæc ratio non placet,quia verum eſt, ꝙ in fauorem ma riti eſt introductum,vt deducatur interuſurium medij temporis, tamen iſtud eſt verum:ſi ſtatim mulier uult vti ſuo.ſ.ꝙ reſiduum præſtetur,& ſic ſub conditione,ſi ergo mulier non vult uti,ceſſat conditio,ſub qua maritus poteſt deductionem facere.Et ideo gl. dicit eſſe intelligendum iſtum text. quando mulier iam petiit maritum condemnari ad reſtituendam dotem facta deductione interuſurij,& ita condemnatus eſt,vnde ius eſt acquiſitum marito, quod mulier ſibi auferre non poteſt pœnitendo,alias non cogeretur mulier recipere,ſi vellet expectare dilationem, certè uidetur,ꝙ etiam ſi non ſit condemnatus, ſed ſolū mulier petiit ipſum condemnari,facta deductione,ſit acquiſitum ius marito, ut mulier amplius variare non poſſit, ſi maritus eſt paratus per iura ſupra alleg.¶Sed oppo.de l.ſi tibi mandauero.in princ.ſupra mand. dic melius,ꝗ gl.ꝙ ibi debitor non tenebatur ſatiſdare, & creditor volebat agere ante diem, vt condemnetur ad ſoluendum facta reductione interuſurii medij temporis,certè non compellitur de bitor,ſi vult vti dilatione,ut ibi,ſed quando compellitur ſatiſdare, & non poteſt,tunc bene compellitur,vt hic.

ADDITIONES.

a ¶Pœnitere facit. Quod uoluit Inn.in c.ex conqueſtione,de reſti.ſpol.ubi dicit,ꝙ reſcriptum ſit commune per præſentationem, adeo, ꝙ reus pōt illo uti inuito præſentante,quod intelligit Ro. poſt decretam citationē eius conſ.343.Fran.de Are.conſi.33.

b Prohibiti.Hanc rationem dicit d.Ale.non eſſe veram,& cōtra.d.l.2.& in hoc arti.uide eundem Pau.conſi.169.cum duobus ſeq.

§.Si vir. ¶Nota hic tria ſpecialia.Primum eſt, quia hic eſt, vnus caſus, in quo res dotalis mobilis poteſt alienari de voluntate vxoris,& ēt ſine voluntate,vt ff.eod.l.dot a lem. fauore libertatis rēr.non poteſt ſine uoluntate vxoris,vt l.ſi ex la pidicinis.s.de iur.dot. res autem immobilis,etiam cum voluntate non poteſt,vt C.de rei vxo.ac.§.& cum lex.Aliud eſt ſpeciale, quia permittitur donatio inter vir.& vxor.l.de iurepa. ſerui dotal is ma numittendi per uirum,& hoc ideo, quia nō efficitur locup letior, ſm Bal.in l.naturalis.circa fi.de præſcr.uer.Tertium eſt,quia hic pſtatur cautio de hæreditate viuentis reſtituenda, cum peru enerit ad manus promittentis ꝯ l.fi.C.de pact.Sed ſolue.ut in glo. ꝙ hoc contingit ratione contractus præambuli,ſeu obligationis.

1 *In bono ſufficit maritum eſſe talem in rebus dotalibus, qualis eſt in ſuis, ſed non in malo.*

2 *Omnis diligentia bona eſt,ſæuitia uero mala.*

3 *Qualiter maritus teneatur de leui culpa,etiam ſi committatur in non fa ciendo.*

1 §.Si maritus. †In bono ſufficit maritum eſſe talem in rebus dotalib.qualis eſt in ſuis,ſed in ma lo non.h.d.ſm gl.& Bar.Vel aliter de culpa commiſſa in faciendo in reb.dotalib.tenetur maritus, etiam ſi talem culpam conſueuit in proprijs exercere, ſecus de culpa conſiſtente in non faciendo. h.d.ſm quandam opi.quàm gl.vī reprobare, tñ videtur vera per ver.{quamuis,} ibi,dum dicit,{nec plus poſſit, } ſi bene inſpicitur. Et ſic primo loquimur de commiſſa in faciendo,vſq; ad ver.{quā uis,}ſecundo de commiſſa in non faciendo.¶In tex. ibi. {conſtat cum teneri hoc nomine. } nam iſto caſu, qñ talem ſæuitiam non exercebat in proprijs,cadit in dolum præſumptum.ar.s.depo.l.ꝙ nerua.ſed in caſu ſequenti, qñ eandem ſæuitiam exercebat in ꝓpriis,tunc cadit in culpam,& maritus tenetur non ſolum de dolo vero,ſeu præſumpto,ſed etiam de culpa leui,vt s.e.l. etiam.§.j.maximè,qñ conſiſtit in faciendo,& ſic eſt maior, ꝗ in non faciendo, vt s.eod.l.ſi mora.¶In tex.ibi,{hoc iudicio coercendam,} videbatꝯrium hoc caſu,qñ parcēdum ſit vitio naturali,quia ſi pater exer cet ſæuitiam in proprios ſeruos,hoc prouenit ex natura hominis, quia naturaliter iracundus,& ſic vī parcendum naturali vitio. vt s.ſi quis cau.l.2.§.ſi mulier,cum ibi not.per glo. Tamen ꝯrium eſt verius,ut hic,quia de proprijs facere poteſt,quicquid vult.& licēt ſi male faciat,ſit reprehendendus,non tamen eſt, cui teneri poſſit ideo non coercetur.i.nō tenetur de tali culpa, ſed in alienis ſubeſt perſona,cui poteſt teneri,ideo ſi actus culpabilis non ſolum culpatur,ſed ēt coercetur,vt in fi.& dñr alieni.ſ.ſpe,non re,quia conſtante matri.ſunt mariti,vt l. doce ancillam.C.de rei ven.¶In tex. ibi,{quamuis enim,} rñdet tacitę obiectioni, quæ poteſt fieri con tra ſm caſum,quando exercet eandem ſæuitiam in proprijs,nam vī,ꝙ non teneatur, quia mulier non poteſt exigere a viro maiorem diligentiam in dotalibus,ꝗ exerceat in proprijs.Sed Iuriſcon

a ſultus rñdet argumentum non valere, quia fit de eo,quod eſt bo

2 num ad d,ꝙ eſt malum.†Nam omnis diligentia bona eſt,nos lo quimur de ſæuitia,quæ eſt mala,& hoc ſm gl. vel aliter nos loqui mur de culpa,quæ committitur in non faciendo, puta in ſæuiendo.de illa enim tenetur, licēt eam exerceat in propriis, tu arguis de illa,quæ committitur in non faciendo, nam ſi adhibet in dotali bus illam diligentiam,quàm in propriis ſufficit,& amplius non te netur,licēt in propriis non adhibeat diligētiam,quàm quilibet paterfa.diligens deberet exercere.tamen hoc ab ipſo non eſt exigēdum,poſtquam adhibet talem,qualem in ſuis,& hoc ſonat litera, & ſic videtur hic probari opin.antiquorum, quam gl.reprobat, ſed mihi videtur vera,licēt Docto. teneant gloſſ. minor enim eſt culpa in non faciendo, quàm in faciendo, ideo in prima parcitur vitio naturali,in ſecunda non.¶In prima glo.in fin.ibi,ſed ſi cui.l. idemque.§.quoniam.& l.locum.§.ſicut in magiſtro. vt s.locati.l. item quæritur.§.idem ſcripſit.& ad l.Aquil.l. ſed & ſi quemcunq;.

4 §.fi.ſm Dy.&c.¶†In gl.mag.in fi.ibi,{ſed tutius eſt } iſtam ſequuntur Doct.quia maritus tenetur de leui culpa, etiam ſi committatur in non faciendo,vt s.eo.l.etiam.§.j.ſed certè dici poteſt, ꝙ aut talem culpam,quam committit in dotalib. non committit in propriis,& tunc teneatur de oī culpa,etiam leuiſſima,quia omnis cul pa cadit tunc in dolum præſumptum, ſi enim erat in propriis diligentiſſimus,debet etiam eſſe in dotalibus, nec aliud facere poteſt ſalua bona fide,ut in glo.præcedenti.Si autem non apparet,quod talem exerceat in propriis,quia fortè proprios ſeruos non habet, uel alio modo non poteſt conſtare,tunc tenetur de dolo lata cul pa, & leui, ſiue conſiſtat in faciendo, ſiue in non faciendo, & ita loquimur

ADDITIO.

a Non ualere.Sed ſi res detur arbitrio negligentis res ſuas,excuſatur in alie nis,ut uoluit Bar.in l.j.ff.de ſol.Lu.Ro,ſing.ſuis.

loquitur ↄ̃rium,vt l.etiam.§.j.ſ.eo.Si vero apparet, ꝙ in propriijs
eandem culpam exercebat,tunc aut conſiſtebat in faciẽdo, & de
illa tenetur,vt hic:aut in non faciendo,& tunc aut erat magna,q̃a
non faciebat id,quod cõiter oẽs faciunt, & ſic cadebat in culpam
leuem,quia multi ſic faciebant,licèt non diligentes,& tunc proce
dat opinio iſtorum,vt non teneatur, ſed parcendum ſit vitio na-
turali,per iſtum tex.qui hoc probat,ſi bene inſpiciatur,& eſt ſatis
æquum,& pium,non.n. debet exigi ab eo plus, q̃ ſibi tribuatur.
poſtquàm talis eſt in proprijs, tunc tene menti, quia hoc eſt ſub-
ſtantiale,& pulchrum,ſi bene conſideretur.

---

1 *Qui obligatur rem reſtituere,& non poteſt,uel dolo,uel culpa,ad quid te*
neatur,& quomodo condemnetur.
2 *In obligatione rem reſtitui,ſicut re perempta ſuccedit obligatio ad æſtima*
tionem,qualiter etiam ita ſit,ſi non eſt perempta,ſed non apparet,nec re
peritur.
3 *Qui habet dilationem a iudice debet cauere.*
Mulier nõ poteſt commodare rem uiri,ſine uiri licentia, alias tenetur ad
æſtimationem,niſi vir ſciat,& taceat,uel niſi ſit modici pretij, & com-
miſſa gubernationi vxoris.
4 *Mulier,an poſſit facere eleemoſinam de bonis uiri,ſine eius licentia.*

1 §.Si vxor. †Ei,qui tenetur ad rem reſtituendã, ſi non hẽt
facultatem reſtituendi ſuo dolo, non datur ſi-
bi terminus ad ipſam recuperandam, ſed ſtatim cõdemnatur ad
æſtimationem,ac ſi res non eſſèt in rerum nã,& locus eſt compẽ
ſationi.Si vero pp ſui culpam datur ſibi terminus ad ipſam recu-
perandam,nec ante lapſum termini condemnatur, debet tñ præ-
ſtare cautionem.h.d.Et no.ſingulariter iſtum caſum.¶ In tex.ibi,
{ſtatim}.q.d.nulla præſtita ſibi dilatione ad repetendum,eam per
2 inde,ac ſi res non eſſet in rerum nã,licèt re vera ſit,& ſic no.† ꝙ in
obli.rem reſtitui,ſicut re perempta ſuccedit obli.ad æſtimationẽ,
vt in l.re furtiua.de cond.furt.ita ẽt ſi non eſt perempta,ſed nõ ap-
a paret,nec reperitur.[a] tunc tamen diſtinguitur,an deſinat habere fa
cultatem dolo ſuo,& ſtatim ſuccedit,vt hic,an eius culpa, & non
ſtatim,ſed lapſo termino:& dilatione ſibi data ad ipſam reperien-
dam,vt ſequitur.ſi ãt conſtaret cãm eſſè peremptam, puta ſeruus
eſt mortuus:tunc ſiue per dolum,ſiue per culpam, non eſſet alia
dilatio danda,ſed ſtatim obligatio ſuccederet, & hoc ſentit gl.pri-
ma.¶In tex.ibi,{cautionem ꝓbenti} ſ.de inueniendo rem, & de
3 reſtituendo ſi reperiat Dy.& ſic no.† ꝙ qui habet dilationem a iu
dice debet cauere,& text.in l.ſi debitori.de iud. dicit,ꝙ idoneè,&
ſic innuit,ꝙ cum fideiuſſore,ſicut ſ.ea. l.§.quoties.item vr̃ hic ca
caſus,ꝙ mulier non poſſit commodare rem viri ſine viri licẽtia,
alias teneatur ad æſtimationem,ſi perdatur.gl.tñ ſuper verbo, ꝓ-
hibuit,dicit,ꝙ vir cenſetur concedere eo ipſo,ꝙ non prohibet, ꝙ
eſt verum,ſi ſcit,& tacet:ſi ãt ignorat,tunc eſt diſtinguendum, an
ſit res modici pretij,& commiſſa gubernationi vxoris,& idem,vt
pars maſſaritiæ,aut magni pretij,& tunc ſecus, & ita ſentiũt Doc.
4 †an aũt mulier poſſit facere eleemoſynam de bonis viri ſine eius
licentia,vide per Bar.in l.j.ꝟ.re.amo.¶In gl.quæ incipit,(dẽt autẽ,)
ibi,(Hugo.dicit venire ſimplum tm̃.)hæc vera ſm Doc.quia cum
actio pœnalis non fuerit nata in principio,quia matrimonium du
rabat,vt d.l.2.ſ.allegata non naſcitur ex poſtfacto ipſo ſoluto,arg.
ꝟ.de fur.l.ſerui.& filii.circa prin.& facit l.inſulam.ꝟ.de ver.obl. ¶In
fi.gl.ibi,(ſed certè hic caſus non eſt,) ibi dic: ꝙ ſi hincinde debetur
quantitas tam olim,q̃ hodie locus eſt compenſationi, vt no.ſ.eo.
l.diuortio.§.ob donationes.

ADDITIO.

a Nec reperitur. Adde idem eſſe ſi reperitur,ſed niſi cum magna difficulta
te haberi põt.l.naturalem.in prin.de acq.re.do.l.multa.de cond.& demõ.
ita voluit Cy.in l.mater.C.de rei uen.& ibi Bal.in pen.col.

---

1 *Bona uxoris ſi confiſcantur pro parte,uel inſolidũ ipſa uxor perdit actio-*
nem ſuper illa parte confiſcata tantum,& non pro alia.
2 *Quando confiſcantur bona alicuius, cenſentur etiam confiſcata iura, &*
actiones,quas habet.
Appellatione bonorum continentur actiones actiuæ, & quid de paſſiuis.
3 *Quòd mulier poſſit committere violentiam.*
Statutum puniens uiolentiam cum armis,uel ſine,uidetur includere etiã
factam a muliere.
Dos,ꝙ conſtante matrimonio non publicetur,niſi in quinque caſib.
4 *In rei uendicatione qualiter feratur ſnĩa,ſi reus poſſidet pro parte tantũ,*
& quid ſi petijt centum,cum non deberetur,niſi quinquaginta.
5 *Inſtantia inchoata cum defuncto,vel cum eo,cuius bona confiſcãtur, an*
tranſeat in fiſcum.

1 §.Si bona. †Si bona vxoris confiſcãtur pro parte,vel in-
ſolidum,eatenus deſinit ſibi competere actio
de dote,quia tranſit in fiſcum,& pro illa parte iudicium inchoatũ
deſinit,& extinguitur,& ſufficit ſnĩam ferri ſuper altera parte,quę
non venit in confiſcatione.h.d.notabiliter, & ſemper allegatur ꝓ
pter aliqua,quæ non ita bene ſunt alibi In text. ibi, (reliquæ partis
dotis exactio,)pro altera vero parte confiſcata tranſit actio in fi-
3 ſcum.& ſic no.† ꝙ qñ confiſcantur bona alicuius,cenſentur ẽt cõ
fiſcata iura,& actiones,quas habet.Et ſic appellatione bonorum,
continentur actiones actiuæ,vnde qui vẽdit,vel donat bona ſua,
uel obligat,cenſetur ẽt obligare actiones,quas habet, licèt in taci-
ta obligatione bonorum gl. videatur dicere ↄ̃rium, quæ non eſt
alibi in l.hæredem.C.de hær.ac.ſed illa gl.non tenetur, quia idẽ eſt
in tacita,ꝙ in expreſſa.Idẽ in act.paſſiua,ꝙ ſi bona alicuius confi-
ſcantur actiones competentes ↄ̃illum incipiant competere ↄ̃ fi-
ſcum,vt ꝟ.eo.l.ſi marito.in prin.ſed ſi tranſirent in alium ex ↄ̃ctu,
intelligerentur deducto ære alieno,& ſic non tranſirent actiones
paſſiuæ,vt l.mulier bona.ſ.de iur.dot. quid autem ſi ex vltima uo
luntate?dic,vt l.ſi ſeruum.§.j.in fi.de le.2.vide quod no.Bart.in l.3.
§.ſi ex cauſa.de iur.fiſc.& l.j.& 2.ꝟ.de bonor.poſſ.ſecun.tabul.in l.
3.& l.ſubſignatum.§.bona.de uerbo.ſign.Nec obſtat hic,ꝙ bona
dotalia non poſſunt alienari,quia iſta eſt alienatio neceſſaria,& gl.
3 ponit hic exemplum,ꝙ fuit mulier condẽnata.l.Iul.de priua.† Ex
quo exemplo no.ſm Bal. ꝙ mulier poteſt committere violentiã,
& ideo ſtatutum puniens violentiam cum armis, vel ſine armis,
a vr̃ includere etiam factum a muliere.[a] Et iſta gl.debet intelligi, qñ
fuit condemnata ſol.mat.ſi aũt ipſo conſtante, non publicaretur
dos,niſi in quinq; caſib.ſed remaneret penes virum,ut l.quinque
legibus.cum l.ſeq.ꝟ.de bon.dam. licèt alia bona eſſent confiſcata.
¶In tex.ibi,(ſufficit arbitrium iudicis ad partis condemnationem
faciendam,) q.d.abſq; eo,ꝙ de alia parte,quæ tranſit in fiſcum, ali
quam mentionem faciat,& ita intelligit Bar.Sed ↄ̃, quia ſi mulier
petijt totam dotem,& lite pendente dimidia pars bonorum ſuo-
rum fuit confiſcata.vr̃,ꝙ debeat virum condemnare in dimidia,
& in altera dimidia ipſum abſoluere,alias non valeat ſnĩa, per ea,
quæ no.in l.prima.C.ſi aduer.rem iud.& in l.apud Celſum.§.item
quare ſi cum eo. per gl.ꝟ.de doli exce. dicit Bart.notabiliter,ꝙ ibi
qñ iudicium tenebatur ſuper tota quantitate:ideo debet ſuper to
ta pronuntiari,uel in totum condemnando,vel in totum abſoluẽ
do,vel partim condemnando,& partim abſoluendo, alias nõ va
let,ſi in partem tantum feratur,ut l.hoc iudicium.ſ.fa.erci. Sed hic
licèt iudicium valuerit a princ.tñ ex poſtfacto fuit extinctum pro
parte,qua tranſiuit in fiſcum actio,quia ſi lite pendẽte deſinat ius
actoris,iudicium extinguitur,vt hic eſt caſus in fi. & ſic ſufficit fer
ri ſnĩam ſuper parte,in qua iudicium durabat,& per h.d.ſe conſu-
luiſſe cum fuiſſet actum rei vendi. ad totam rem, & poſtea appa-
ruerit,ꝙ reus non poſſidebat,niſi dimidiam,ꝙ ſufficiebat condẽ-
nationem fieri in illa dimidia,abſq eo,quòd de altera aliquid dica
tur,quia iudicium pro altera parte,q̃ non poſſidebat,nõ tenebat.
4 †cum in rei ven.requirantur duo extrema.ſ.dñium ex parte agen
tis,& poſſeſſio ex parte conuenti,ut in l.vnica.C.de alien.iudi. Sed
iſta determinatio non vr̃ fuiſſe bona,quia poſito, ꝙ nõ fuiſſet ex
parte conuenti,nihilominus tenet iudicium ſi erat dñium ex par
te agentis,vt poſſit fieri declaratio de tali dñio, licèt reus abſolua-
tur,quia non poſſidet:& talis declaratio ſortietur effectum,ſi po
ſtea reus incipiat poſſidere,vt eſt text.cum gl. quæ non eſt alibi in
b l.ſi a te.§.j.ꝟ.de exce.rei iud.Sol.Saluando [b] dictum Bar. poteſt di-
ci,ꝙ iudex quãtum ad dñium debet ferre ſnĩam ſuper toto,& de
clarare rem ad actorem pertinere in totum,uel pro parte, & pro
altera non, aliàs non ualeat, poſtq̃ iudicium in totum tenet quo
ad dñium,ſed quantum ad condemnationem, poſſit condẽnare
reum pro parte,& de altera parte nullam mentionem facere, ꝓut
Bar.dicit.Primum tamẽ procedit,ſi actor petijt ſe declarari dñm,
ſed cõiter hoc non practicatur,ſed petitur reum condemnari ad
reſtituendum,quod ẽt procedit de iure,ut notat Bar.in l. ex diuer
ſo.§.j.de rei ven.ſ.¶Quid aũt ſi petij centum, cum non deberent
mihi,niſi quinquaginta,dicit Bar. ꝙ ſuper tota ſumma tenet iudi-
cium,vt l.cum putarem.ſ.fami.erciſc. & ideo ſuper tota pronun-
tiandum eſt, ↄ̃ quem facit iſte text. ſed dic, ꝙ loquitur, qñ actor a
prin.habet ius ſuper tota ſumma,ſed lite pendente deſinit habere,
& tunc iudicium ſoluitur,quoniam fuit fundatum ſuper iure ue-
ro,& nunc res peruenit de uero debito ad non uerum, & ſic ua-
riata eſt cã agentis,& caſus,ad quem peruenit,tendit ad ↄ̃rium ef
fectum,ad quem tẽdebat ſua intentio,ſed Bar. loquitur,qñ a prin
cipio habebat ius in parte,& in parte non,uñ in parte, in qua non
habebat ius,fuit fundatum iudicium ſuper iure non uero,ſed prę
tenſo, nec in illo contingit aliqua nouatio, ideo debet ſuper tota
ferri ſententia,quia potuit inchoari iudicium non ſolum ſuper ue
ro iure,ſed etiam ſuper prætenſo,& non uero. Sed ſi fuit inchoa-
tum ſuper uero,& poſtea deſinat eſſe uerum iudicium,extingui-
tur,

ADDITIONES.

a ¶A muliere. An ſtatutum loquens in maſculino genere, comprehendat fę
mininũ,vide latè per d.Iaſ.in l.ſi id ꝙ.ſ.de iuriſ.om.iud, Ale.conſi. 68.
b ¶Saluando. Dicit.d.Ale.diſtinctè Bar.non bene locutum per text. ſing.l.ſi
a te.§.j.ꝟ.de excep.ſm vnam lec.& per alia hic per ipſum alle. Sed quid ſi
peratur medietas fundi pro indiuiſo, & probetur de medietate pro diui-
ſo,actor obtineat?ſed Fed.conſi.119.conſuluit reum abſol.

tur,quia caſus,ad quem deuenit, tendit ad ↄriũ eius, ad qđ actor
tendebat,tene menti,quia hoc eſt ſubtile, & non declaratum per
ſcribentes.Nec ob.l.ſi rem.§.fi.de pig.act.vbi fit nouatio lite pen-
dente, & tñ iudicium non extinguitur, quia ibi fit de iure ad ius
oriens ex cauſa de præterito,vnde non infirmatur iudicium, ſed
reprobatur,quia hoc tendit ad idem cum intentione agentis, ar.
in l.verbis.ff.ad l.Fal.& quod ibi no.nos loquimur econuerſo, qñ
fit mutatio de iure ad non ius,ad quod facit,quod ſubtiliter hr̃,&
4 no.in l.Iul.qui ſatiſ.cog.& l.ſi ante accep.iud.ſol.¶†In fi.tex.ibi,(ex
pirabit iudicium.)immo vr̃,ꝙ non expiret,ſed tranſeat in fiſcum,
ſicut tranſit in hæredem.l.ſi cum hominem.de fideiuſſ. Dicunt q
dam,ꝙ fiſcus non eſt hæres,& no.in l.inter.in fi.de fideiuſ. ſed rñ-
ſio non eſt bona,quia ſaltem eſt vl'is ſucceſſor, & hoc ſufficit, ut
in eum debeat tranſire inſtãtia,vt l.nam ex ↄctib.ſ.de iud. ꝑꝑ hoc
dicit Barto.ꝙ ideo non tranſit,quia fiſcus habet proprios iudices,
puta,procuratorem Cæſaris.l.j.C.de iuriſd.omn.iud.& vbi cauſæ
fiſca.per totum,vnde non habet litigare coram eo iudice,quæ op
poſitio non vr̃ bona,nam ẽt clericus habet proprium iudicem.ſ.
eccleſiaſticum,& tñ ſi ſuccedat vni ex litigantib. tranſit in ipſum
inſtantia,vt coram iudice debeat litigare, puta ſeculari ſm cõem
opi.ut per l.hæres abſens.in prin.ſ.de iu.Sol.fiſcus habet proprios
iudices,tam in agendo,q̃ in conueniendo,ſed clericus habet cum
conuenitur,vt debeat conueniri coram eccleſiaſtico, nõ cũ agit
ↄ laicum,quia debet agere coram ſeculari,vt in c.ſi quis ↄ clericũ.
de for.comp.iſta tñ rñſio non multum ſatisfacit,ideo vr̃ dicendũ
ꝙ hic loquitur,qñ fiſcus ſuccedit alteri per confiſcationem, quia
tunc dr̃ magis ſucceſſor bonorum, q̃ perſonæ, ſi aũt ſuccederet
iure hæreditario,tranſiret in ipſum actiuè,& paſſiuè inſtantia, qa
tenetur vti eodem iure,quo defunctus.l.aufertur.§.fiſcus.de iure
fiſ.& hoc tenet Bal.& Ang.qui dñt per hoc,ꝙ ſi bona alicuius cõ
demnati reſeruentur filijs per auth.bona damnatorũ.C.de bo.ꝓ
ſcri.cum illi ſint potius ſucceſſores bonorũ,q̃ perſonæ,non trãſit
in eos inſtãtia inchoata cum defuncto,qđ eſt ſingulare, licèt in ↄ
rium facit illa l.tam in ↄctib.vbi pater eſt ſucceſſor bonorum, &
a non perſonæ,& tñ in ipſum tranſit inſtantia,cogita pro rñſione.[a]

ADDITIO.

a ¶Rñſione.d.Ale.dicit,quòd ex melioribus rñſionib.colligi poteſt rñſio Bar.
cum rñſione.Io.de Imo.in d.l.ſi cum hominem,vt per eum.

LEX XXVII.

1 *In peculium filii,quid veniat, & quando in eo poſſit obiici compenſatio.*
2 *Quod petitur ex perſona filii,licèt non teneatur occaſione rerum peculia*
rium,ſed ex alia cauſa tamen in peculio computatur.

1 SI filio. †In peculiũ filii dr̃ eſſe quicquid ex perſo-
na filii pater petere poteſt: ideo ſi illud pe-
tit,poteſt ſibi obijci compenſatio de eo, ꝙ filius dẽt
vſq; ad concurrentem quantitatem.h.d.facit.l. facere
poſſe.ff.eod. Et pone caſum,ꝙ data erant trecenta filiofami. ſine
iuſſu patris,& in peculio filii non erant,niſi centum,pater tenetur
vſq; ad vires peculii,mulier egit ſolu.mat.ↄ patrem, & conſecuta
eſt centum per actionem de peculio,poſtea pater vult agere ↄ eã
ex perſona filii ꝑꝑ impenſas factas per filium in reb.dotalibus, vel
res donatas per filium,ſeu amotas filio. Nam actio quæſita filio
ex iſtis cauſis ſtatim fuit acquiſita patri,& vult agere ad centum,
mulier obijcit compenſationem de dote,quia reſtat adhuc habe-
re ducenta,ut compenſentur centum,nam adhuc reſtabit,ꝙ vxo
ri debebatur, videlicet alia centum pater recuſat compenſare,di-
cens ſe non teneri,niſi de peculio ad dotem,& ipſe conuentus de
peculio ſoluit quantum erat in ſe,vnde ſicut nec poterat in plus ↄ
ueniri,ita non poteſt ſibi compenſatio obijci,quia qui compenſa
tionem obijcit petere ur̃,vt C.qui pot.in pig.hab.l.4.ſeu 2.ↄrium
tñ determinatur,ꝙ licèt agendo non potuerit plus conſequi hæc
mulier,ex quo tñ agitur ex perſona filii.poteſt plus conſequi ex-
cipiendo,quia totum illud,quod petitur ex perſona filij in pecu-
2 lio computatur.¶†Et no.ꝙ iſtud,quod petit ex perſona filii,non
debebatur occaſione rerum peculiarium, ſed ex alia cauſa, & tñ
in peculio computatur.Item loquitur, qñ debetur ab ipſa mulie-
re,quid ſi ab extraneo debebatur patri ex perſona filij,non occa-
ſione rerum peculiarium?adhuc vr̃ idem dicendum, ut illud cen
ſeatur eſſe in peculio,& pater in tantum plus tenetur, liberabitur
tñ actio,cedendo,vt ſ.de pecul.quod debetur.¶In gl.ibi,{ſed ho-
die huius compenſatio eſt prohibita &c.}tu dic ↄ,quia non eſt cõ
penſatio,ſed retentio,quæ eſt hodie prohibita,vt dixi ſ.eo.l. rei iu.
§.j.& poſito ẽt,ꝙ compenſatio eſſet prohibita,hoc procederet, ſi
ipſa mulier ageret ad dotem,ut maritus non poſſit eam ſibi obij-
cere,ſed hic loquitur eↄ,qñ maritus agebat, vnde non prohibetur
mulier ſibi obijcere,licèt enim ſit priuilegiata in hoc, ut ſibi non
poſſit obijci,non ſic econuerſo,ſm Bar.& bene, & hoc tetigi in l.
diuortio.§.ob donationem.ſ.eodem.

1 *Maritus cum reſtituit dotem tenetur cauere de dolo, & culpa, & ſi dolo*
fe cit,quominus reſtituat,iuratur contra ipſum in litem.
2 *Alienationis appellatione,ꝙ contineatur vſucapio, uel præſcriptio.*
3 *Sicut maritus non poteſt rem dotalem alienare contrahendo, ita nec pa-*
tiendo eam præſcribi,ſi præſcriptio incipit ab eo.

1 §.Maritum. †Maritus cum reſtituit dotẽ, tenetur ca-
uere đ dolo,& culpa,& ſi dolo fecit quo
minus reſtituere poſſit,iuratur ↄ ipſum in litem.h. d. ¶ In text.ibi:
{ cauere oportet.} i.ſi in futuro apparebunt res deterioratæ dolo
uel culpa mariti,quod de præſenti apparere non poteſt, refundet
maritus intereſſe deteriorationis, ſi enim non ita caueret, poſſet
obijci mulieri,ꝙ recipiendo res deterioratas vr̃ remiſiſſe,tñ iſtud
non eſſet uerum,niſi recepiſſet ſcienter ſm ea, quæ habentur, &
no.in l.4.§.ſi reddita.ſ.commod.& l.in hac.de triti.& l.qui ſibi.de
ſol.ad maiorem ergo cautelam,& ad tollendum dubium,mulier
poteſt petere,antequam incipiat ſibi caueri,ut hic,& erit cautio ſi
ne fideiuſſione,vt C.de ver.ſig.l.ſancimus.non.n. eſt ꝑꝑ aliquam
dilationem legalem,quæ ſibi concedatur.¶In tex.ibi,{quanti mu
lier in litem iurauerit.} & ſic poterit iurare in plus,q̃ valeant cõmu
muni æſtimatione,ſi habeat affectionem in plus:nam ſi condem
naretur ſolum in uera æſtimatione,ſequeretur abſurdum, quòd
eſſet in poteſtate viri fraudare mulieres in reb.ſuis ſoluendo ſibi
eſtimationem earum,& hoc eſt,quod ſequitur,ne igitur hoc fiat
in pœnam eius cum dolo non reſtituit,vel dolo deſijt poſſe reſti
2 tuere,iuratur ↄ eum in litem ad hoc.ff.de fur.l.ei qui.¶†In gl.j.in fi.
ibi,(& ſic ſunt amiſſæ.)Iac.de Are.reprehendit hanc gloſ. quia res
dotales non poſſunt alienari,& appellatione alienationis contine
a tur vſucapio,vel præſcriptio.ut l.alienationis.ff.de verb.ſign.[a] & ſic
ſeruitutes debitæ fundo dotali per negligentiam viri non poſſunt
perdi,quia ſic uir alienaret,& pro iſto dicto ſuo vr̃ gl. ordinaria.l.
3.§.pen.ff.de reb.eo.& quod habetur in l.ſi fundum. de fun. dota.
vbi ſi vſucapio erat incepta ↄ mulierem in fundo dato in dotem,
bene poteſt compleri ↄ virum,ſed ſi non erat inchoata, non põt
ↄ virum inchoari.Bart.tamen non allegando dicta iura, tenet iſtã
gl.dicens,ꝙ licèt vir non poſſit alienare ↄhendo, poteſt tamẽ alie
nare negligendo,per ea,quæ no.in l.longe.de diuer.& temp.præ-
ſcrip.Nam & prælatus non poteſt alienare rem eccleſiaſticam,&
tñ ſi negligit eam petere,currit ↄ eccleſiam præſcriptio, quia plus
nocet negligentia,q̃ ↄctus,ut in c.cum venerabilis.de excep.iun-
cta l.iubemus.de ſacroſ.eccl.ego puto dictum Bart. verum in ca-
ſu huius gl.in ſeruitute debita fundo dotali, quia ſi permittit eam
perdi ex negligentia,non dr̃ alienaſſe rem dotalem, & prohibitio
legis Iuliæ eſt ſuper fundo dotali, licèt dicatur alienaſſe ius rei do-
b talis,& ſic iſta gl.melius dicit,[b] q̃ illa,quæ eſt in l. 3.§. pen.ff. de reb.
3 eo.†ſed in ipſa re dotali,dico, ꝙ ſicut non poteſt eam alienare ↄ-
hendo,ita nec patiendo eam præſcribi,ſi præſcriptio incipit ab eo
per id,quod habetur in l.ſi fundum.in text.& gl.2.& d.l. alienatio-
nis.de uerbor.ſigni.

ADDITIONES.

b Adde gl.in l.j.C.ſi aduerſus vſuca.& Bal.in auth. hoc ius porrectum. C.
de ſac.ſan.eccl.
b ¶Melius dicit.d.Ale.quo hæc ſo.eſt ex tex.in d.l.ſi fundum.iuncta l.neq;.
ſ.de fun.dot.uñ ipſe ſequitur opi.Iac.de Are.limitando.ut hic per ipſum.

1 *Deterioratio contingens poſt moram mariti ad ipſum pertinet.*
2 *Serui dotales ſi ſunt in fuga ſine dolo, & culpa mariti, tunc maritus ſolũ*
cauet de reſtituendo ipſos,ſi ad eius manus peruenient. & quid ſi dolo,
vel culpa mariti.

1 §.Si poſt. †Deterioratio contingens poſt moram mariti
ad ipſum pertinet.Item ſi culpa eius ſerui dota-
les ſunt in fuga, cogitur cauere de proſequendo eos, & de reſti-
tuendo,cum fuerit conſecutus.h.d. Interim ergo dabitur termi-
nus,& non cogeť ad ſoluendum æſtimationem.Si aũt eius dolo,
tunc nullus terminus daretur,immo cogeretur ſtatim æſtimatio
nẽ ſoluere,ut l.prox.§.pe.¶In gl.j.ibi,{alii dñt.}tu dic de hoc, ut di
xi in l.ꝙ te.ſi cer.pet.vt diſtinguatur in deterioratione, ſicut in pe-
remp.Aut conſtabat,ꝙ eodem mõ fuiſſent deteriores effectæ pe
nès mulierem,ẽt ſi maritus non fuiſſet in mora.& tñ tenebiť tunc
maritus de deterioratione,aut conſtabat ↄrium, & tunc tenetur,
aut erat dubium,& præſumiť,ꝙ non fuiſſent eodem mõ deterio
res futuræ.l.ſi plures.& l.ſi in Aſia.ſ.depoſi.& l.cum res in fin.ſ de
leg.j.licèt in actione reali in dubio aliud ſit dicendum l. item ſi ver
berat.§.fi.de rei uen.cum ibi plenè no.ſed Bar.vr̃ velle,ꝙ ẽt qñ cõ
ſtabat,ꝙ res fuiſſet eodem mõ peritura,vel deterior futura, nihi-
lominus moroſus teneať,qa moroſus, & fur æquiparanť l. inter
ſtipulan.§.pe.de verb.obl.& fur ſine dubio teneť,& de interitu,&
deterioratione,ẽt ſi eodem modo contigiſſet penès dñm,vt l.j.§.
deieciſſe.de vi,& vi arm.& l.j.qđ met cau.C.¶In gl.ſed.ibi, (alio-
quin ↄ.) quia tunc cauet ſolum de reſtituendo. ſi ad eius manus
2 peruenient,non aũt de perſequendo ſm Dyn.† Et ſic collige tres
caſus,aut ſunt in fuga dolo mariti,iſte caſus non ponitur hic, nec
tunc

tunc eſt cauendum,ſed eſt condemnandus ad ſoluēdum æſtimationem ſtatim,vt ſ.l.proxi.§.pen. Aut eius culpa,& tunc datur ſibi terminus ad ipſos perſequendos pręſtita cautione de perſequēdo,& reſtituēdo,cum fuerit eos adeptus,vt ibi,& hic,& ſi in termino non recuperabit,tūc cogetur æſtimationem ſoluere: ut ibi & ita debet hic ſuppleri,& ſic in duob.ſuppletur iſte text.ſ.in eo,ꝙ dixi de termino aſſignando,& de æſtimatione ſoluenda lapſo termino,ſi non recuperauit,ne culpa eius remaneat impunita.Si vero ſine dolo,& culpa,tunc ſolum cauet de reſtituēdo ipſos, ſi ad eius manus peruenient, nec aſſignatur terminus ad ipſos perſequendos,& poſito,ꝙ nunq̄ eos recuperauerit,nunquam cogetur æſtimationem ſoluere, ſicut non cogeretur, ſi eſſent mortui ſine dolo;& culpa ſua.

---

1 *Mulier tenetur ſtare locationi factæ per virum.*
2 *Locatio facta ad quinquennium non dicitur facta ad magnum tempus, et quando ſit ad magnum tempus,ꝙ colonus habeat utile dominium in re.*
3 *An fructuarius teneatur conductori,ſi expellatur.*
Succeſſor neceſſarius tenetur ſtare colono,& quid in emptore, uel donatario.
4 *Succeſſor in quib.caſib.non poſſit conductorem expellere.*
5 *Ex locatione facta per maritum non datur actio uxori, etiam pro tempore poſt ſolutum matrimonium,pro quo pertinet penſio ad vxorem, & an ſine ceſſione.*

1 §.Si vir. †Mulier tenetur ſtare locationi factæ per virū: iō
cauet viro de intereſſe, ſi ꝯfacit. Item penſio poſt
ſolutum matrimoniū pertinet ad eā.iō vir cauet ſibi de reſtituen
do,ſi eam perceperit.h.d.¶In tex.ibi,(in quinquennium.)not.ſ'm
2 Bald.& Ang.†ꝙ locatio facta ad quinquennium non dr̄ facta ad
magnum tp̄s.voluit dicere,ꝙ ſi eſſet magnum tp̄s,colonus habet
vtile dn̄ium in re,vt l.j.§.qui in perpetuum.ſ.ſi ager.vec.& ſic poſ
ſet expelli per mulierem,cuius ꝯrium hic innuit, ſi bene inſpiciat̄,
a ꝙ poteſt expelli,[a] & ex iſta expulſione maritus tenebitur condu
ctori ad intereſſe,& mulier tenebitur marito, cui cauit de nō mo
leſtando;vel expellendo maritum,nam non dr̄ ad magnum tp̄s,
niſi qn̄ fit ad decennium,vel vltra:ut l.ſi cum fideic.§.Ariſt.ff.q,&
a quib.& no.ſ.de leg.2.l.codicil.§.inſtituto.& in cle.j.de reb. eccl.
non alie.In tex.ibi,(quaſi caueri.)ſupple.ſ.ꝙ non expellet colonū,
& ſi ꝯfaciet,& colonus agat ad intereſſe ꝯ maritum,refundet ſibi
quicquid ei pro intereſſe ſoluerit pro tp̄e,quo fundo non poterit
vti.hoc eſt,ꝙ ſequitur,videbatur ꝯrium, ꝙ mulier non teneretur
hanc cautionem pręſtare:quia videbatur imputandum marito,ſi
locauit ad maius tp̄s,q̄ duraturum ſit matri.hunc.n. caſum eueni
re poſſe proſpicere debuit.ſ.ꝙ mr̄imonium ſoluatur ante lapſum
tp̄s locationis,arg.ſ.locati.l.ſi quis domum.§.j. Sed certè maritus
hoc fecit bona fide,nec habebat conſiderare, ꝙ matrimoniū de
beret diſſolui.Et iō mitius eſt agendum cum eo pp ſocietatē cōis
vitæ,quę fuit inter ipſum:& mulierem,vt ſ.rerum amo.l.j.q̄ cum
fructuario,qui locaſſet ad maius tp̄s,q̄ uſuſfructus eius durauerit
3 vnde proprietarius tali fructuario non haberet cauere.† An āt ip
ſe fructuarius teneatur conductori,ſi expellatur:dic, vt d.l.ſi quis
domum.§.j.& ideo ſi ex aliqua cōiectura poſſet apparere, ꝙ ma
ritus non feciſſet hoc bona fide,.quia cum eſſet inter eos ratioci
b nium de faciendo diuortium,vel cum vir eſſet infirmus:[b] & dubi
taret mori,locauit ad tp̄s,dicerem vxorem non teneri ad præſtā
dum cautionem marito,vel hæredi eius,ad hoc ſ.eo.l.filiæ in rō
ne ſui.Sed in dubium eſt,an iſta vxor poterit compellere condu
ctorem?iſte tex.non aperit,& tn̄ cōiter allegatur,ꝙ ſucceſſor ne
ceſſarius,tenetur ſtare colono,& h.d.gl.no.in l.diuortio.in prin.in
gl.mag.circa me.ſ.eo.ꝙ mulier grauatur in hoc:quod ſtare tenea
tur colono,quia in ipſam fit tranſlatio ex neceſſitate, ſecus in uo
luntario ſucceſſore,vt l.emptorem.C.loca. Et aduerte, quia iſtud
non eſt hic ex parte viri,vel hæredis eius, ꝙ habet neceſſe reſtitue
re,ſed uenditor,vel donator non hēt neceſſe vendere,vel donare
tn̄ ſi bn̄ conſideretur,iſta rō non vr̄ multum efficax, vel urgens,
immo potius vr̄ dicendū ꝯrium,ꝙ ſi mulier ab inuito extorquet
rem ſuā,non teneatur factum eius approbare ultra tp̄s, quo uir
adminiſtrationem habuit.Qn̄ aūt emit,vel ex donatione accepit,
magis ſubeſt rō,ꝙ non debeat improbare factum illius, cui nihil
eſt imputandum,cū ſciret ſe eſſe dn̄m,& ſe non teneri alicui uen
dere,uel donare volēti,ſi locauit ad q̄tūcunq; magnū tp̄s,ſed ma
rito vr̄ imputandum,qui ſciebat matri. aliqn̄ diſſoluendum, & ſe
teneri ad reſtituendum.Br̄ ego dico hic eſſe caſum,ſi bn̄ inſpiciat̄,
ꝙ mulier poterit colonum,vel inquilinum expellere de iure,quia
ſi hoc non poſſet:tunc expellendo de facto non haberet colonus
regreſſum ꝯ locatorē ad intereſſe, ſed ſolū ad remiſſionē merce
dis.l.ſi fundus quem.ſ.loca.ſed iſte tex.vult ꝯrium, ꝙ poſſit agere
ad intereſſe,ꝙ uir illud recuperet poſtea a muliere, q̄ cauit: & ſic
tenetur mulier ſtare colono q̄tum ad ipſum virum,non āt ad ip
ſum colonum.Et rō,quare ſtare tenet̄ q̄tum ad ipſum uirum eſt
illa,q̄ ſ.dixi pp bonam fidem uiri,& ſocietatē cōis vitæ.¶Sed em
ptor,vel donatarius non tenentur ſtare,nec q̄tum ad colonū,qa
pn̄t eum expellere,nec q̄tum ad uenditorē,vel donatorem: quia
ſi expellunt,& ille habeat regreſſum ꝯ uenditorē, vel donatorem
ad intereſſe,non tenebitur emptor,vel donatarius ſibi refundere,
& ita intelligit̄ d.l.emptor. niſi a principio fuiſſet hoc actū,iō cau
tè facit venditor,vel donator, ſi tp̄e venditionis hoc paciſcatur,
vt l.ſi merces.§.j.ſ.loc.Sed ſi tunc non facit,poſtea non poterit cō
pellere emptorem,uel donatarium:ſed maritus, cum reſtituit,p̄t
petere ſibi caueri,ut hic,& poſito,ꝙ nō petiiſſet mulier,ſi nō vult
ſibi teneri,non dēt expellere,alias ſibi tenebitur,ac ſi promiſiſſet ꝯ
rio iudicio dotis,iuxta id,quod no.in l.oīno.ſ.de impen.alias non
eſſet dr̄ia inter iſtum caſum,& illum,de quo in l.emptorē.cum tn̄
4 gl.& Doc.dr̄iam faciant.† Aliqn̄ āt ſucceſſor tenetur ſtare non ſo
lum quantum ad eum,cui ſuccedit,ſed ēt q̄tum ad colonum, cū
non poſſit eum,expellere. primo qn̄ ſucceſſor eſt ulis, vt hæres,
quia tenetur ex perſona defuncti,& ſic ipſe locator non poſſet ꝯ
ductorē expellere,ita ut hæres eius,Item qn̄ hēt ius in re, ſiue uti
lis dn̄ij,ſiue ēt hypothecę per l.j.§.quod ait.de ſuperficiebus.& ibi
no.per Bar.Et ideo cum hodie in inſtr̄is locator ſe obliget ad ſer
uandum oīa &c.& obliget ſe,& bona ſua, vt moris eſt, & ſic res
c locata eſt obligata[c] pro intereſſe,non poterit expelli colonus, uel
inquilinus per emptorē, quia poterit retinere loco pignoris, niſi
fortè emptor offerret ſibi oē intereſſe, & ita limito dictum Bart.
quia creditori hypothecario pōt offerri ab eo, qui hēt ſil'r hypo
thecam,licèt poſteriorē in tp̄e,ut l. cum ſecundus.de diſtract.pig.
fortius ab eo,qui habet dn̄ium. Eſt & tertius caſus in eo, qui hēt
cauſam a fiſco,qui locauit fauore fiſci, ne teneatur cōductori ad
intereſſe,vt l.fi.ſ.de iur.fiſ.Eſt & quartus, qn̄ quis non ſucceſſit in
plenum ius,ut l.in uend.de bon.auth.iud.poſ. Cętera vide hic per
Bart.qui ponit vnam lōgam diſtinctionem,an ſucceſſor teneatur
ſtare colono,quæ per prædicta remanet expedita pro magna par
5 te:& melius quantum ad hunc tex.†Et eſt hic caſus de eo, ꝙ not.
gl.in l.diuortio.ꝙ ex locatione facta per maritum, nō datur actio
uxori,ēt pro tempore poſt ſolutum matrimonium,pro quo per
tinet penſio ad uxorē ſine ceſſione,quod patet, quia cauet mari
tus de reſtituendo ſibi ſi exigat,ergo ipſe poteſt exigere,nō uxor
dico tn̄,ꝙ ſi exigere non vult,liberat̄ cedēdo actionē per l. quod
dētur.ſ.de pec.& eꝯ ſi uellet exigere:& uxor uellet ſibi cedi, com
pelleretur cedere per l.idemq́.§.ſi cui.ſ.man. ſi autē concordant,
locum habet,quod hic dicitur,ut ipſe exigat,& caueat uxori.

ADDITIONES.

a Quod poteſt expelli intelligit.d.Ale.cum uir fuit in culpa locando ultra annum,cū non locauit ultra annū,cogitur præciſe uxor ſtare locationi.
b Infirmus.Facit qđ conſuluit Anch.conſ 331.per l.filiæ.hic alle.ꝙ emancipatio facta per patrem de filia grauiter infirma, quę infantem filiam habebat,ut faceret teſtm̄,& patrem inſtitueret in uniuerſo, & infantem in modico,ꝙ talis emancipatio non tenet in fraudem eorum,qui ſucceſſuri erant infanti.
c Obligata.Specialiter,quia tunc non poterit alienari fundus in præiudiciū conductoris.per tex.in l.creditor.§.fi.ſ.de diſt.pig.Imo.in l.ſi ita quis §.ea.l.j.de uerb.obl. quem ſequitur d.Ale.hic quem latius uide.

LEX XXVII.

1 *Obligatio debitoris purgat moram ſuam, & tollit omnem eius effectum*
2 *Vltima mora nocet.*
Pax ſi eſt facta inter duos de ſe inuicē non offendendo, et unus eorum primo offendat,ꝙ alter poſtea offendens non teneatur,ſed primus.
3 *Vnica interpellatio,quando ſufficiat ad conſtituēdum debitorē in mora.*

1 Semel mora. ¶† Obligatio debitoris purgat[t]
moram ſuam,& tollit oēm eius
effectum.h.d.Et allegat,ꝙ ultima mora nocet,vt ſ.de pe
2 ricu.& commo.rei uen.l.illud.§.fi.¶†Et alle.Bal.iſtum tex.ad quę
ſtionem de duob.qui fecerunt inuicē pacem,& promiſerunt ſub
pęna ſe inuicem non offendere,vnus eorum primo offendit al
terum,poſtea alter offendit illum,quis eorum teneatur ad pęnā?
& ur̄,ꝙ iſte ſecundus,quaſi ultima offenſa noceat. Contrariū eſt
verius,ꝙ immo primus tenet̄ qui pacem rupit,ſecundus non, qa
non dr̄ rumpere præter,q̄ ſibi fuit rupta,& ita ur̄ no.Bar.in l. cum
pater.§.libert.in fi.de le.2.& adde, qđ ipſe idem no.in l. qui fidem.
ſ.de tran.& Io.An.ponit iſtam qōnem in addi. Spec.ſuper rub. de
treug.& pac.& adde,quod idem no.in regula fruſtra.de regu.iur.
¶In prima gl.dic,ꝙ uoluit opponere ꝯ tex.dum dicit, (ſemel.) nā
3 innuit,†ꝙ ſufficiat unica interpellatio ad conſtituendum debito
rem in mora,ſed ꝯ:ꝙ non ſufficiat,immo requiritur, ꝙ cum in
ſtantia perſeueret creditor,ut l. mora.in fi.princ.ſ.de uſu.Gl.intelli
git,ꝙ hic perſeuerauit,& cum inſtantia, tn̄ fingitur non perſeue
raſſe,poſtq̄ maritus obtulit,& ip̄a recuſauit recipere ſine iuſta cā.
Tu dic melius,ꝙ immo ſufficit unica interpellatio,dummodo ap
pareat,ꝙ eam fecerit aīo conſtituendi debitorem in mora, puta
coram teſtib.uel notario,niſi ab ea poſtea receſſerit expreſſe, uel
tacitè,dando ſibi terminum ad ſoluendum,uel cum debitor ip̄m
rogaret,ut differret,tacuit,& diſſimulauit,iſtis, & duob. caſib. in
telligitur,quod habetur in d.l.mora.ut ibi patet in parua glo.& ita
no.&

no.& colligitur ex l.Titia.§.vſuras.de leg.2.l.qui Romæ.§. Scia co
hæredes,& ibi no.per Bar.de verb.obli & l.Titiæ.§. de ilo. de act.
& obl.per Bar.in d.l,de pupil.§.ſi quis ipſi prætori de no.ope.nun.
In gl.ſeq.ibi,{ſine dolo,& culpa mariti,)inquantum dicit,dolo,bñ
loquitur,non inquantum dicit,ſine culpa,quia poſtquam mulier
eſt in mora recipiendi,maritus nõ tenetur,niſi de dolo.& lata cul
pa,non de leui,ut s.eo.l.ſi mora.quod dic,ut ibi.

LEX XXVIII.

1 *Maritus,& etiam pater eius,poſſunt uti priuilegio ne exigantur ultra, q̃ facere poſſunt,nedum contra mulierem,ſed etiam contra hæredem eius etiam extraneum.*

2 *Statutum,quòd frater non poſſit pro debito capi facere fratrem, non comprehendit hæredem fratris,ſecus ſi diceret , ꝙ pro debito contracto cum fratre non poſſit quis capi.*

3 *Si data fuit licentia creditori,ut propria authoritate poſſit ingredi poſſeſſionem rei debitæ,uel pignoratæ,ꝙ poterit uti hac licentia non ſolum cõtra debitorem,qui eam dedit,ſed etiam contra hæredes eius.*

1 SI poſt. †Maritus,& ẽt pater eius poſſunt vti pri
uilegio ne exigantur vltra, q̃ facere pñt
non ſolum ꝯ mulierẽ,ſed ẽt ꝯ hæredem eius,ẽt extra
2 neum.h.d.¶†Et inducit per Bal. ſi ſtatutum dicat, ꝙ
frater nõ poſſit pro debito capi facere fratrẽ,ꝙ frater debitor vte
tur iſto priuilegio,ẽt ꝯ hæredem fratris,vel dic ꝯrium. Nam priui-
legium, de quo hic conceditur marito per uerba infraſcripta re-
ſpectu uxoris , vt s. eod.l.maritum. ubi dicitur, ꝙ maritus non
poteſt condemnari vltra, q̃ facere poſſit,nec ibi dr̃ ad inſtantiam
vxoris,uel hæredis eius,& ſic comprehẽdit oẽm perſonam, q̃ do
tem repeteret,tã mulierẽ,q̃ quemlibet eius ſucceſſorẽ.arg.l.ſi ſer-
uus.§.non dixit.j.de acqu.hær.& l.hæc verba.j.de adul. ſed in ca-
a ſu noſtro uerba ſtatuti ſunt in perſonam [a] fratris creditoris,ꝙ nõ
poſſit capi facere fratrem,vñ non comprehẽditur hr̃s fratris, Ar.
j.eo.l.ſi marito.§.j.in fi.ſecus ſi diceret ſtatutum,ꝙ pro debito ꝯ-
cto cum fratre non poſſit quis capi,& tunc bñ faceret iſte tex.iun
3 cta l.maritum.s.eo.¶†Facit ẽt iſte tex.ꝙ ſi data fuit licẽtia credito-
ri:ut propria authoritate poſſit ingredi poſſeſſionem rei debitæ,
uel pignoratę,ꝙ poterit uti hac licentia,non ſolum ꝯ debitorem,
qui eam dedit,immo ꝯ hæredem eius , Rõ dubitandi eſt,quia ui-
debatur hic ꝯrium,ut ſicut maritus non trãſmittit hoc priuilegiũ
ad ſuos hæredes extraneos,ut j.eo.l.quia perſonale.ita non poſſit
uti ꝯ extraneos hr̃des mulieris, maxime, quia conceditur ſibi pp
reuerentiam,q̃ mulier habet marito:ut s.eo.l.alia cauſa.§. elegan-
ter.ſed hæres extraneus mulieris hanc reuerentiam no dẽt : tñ ad
primum rñdetur,ꝙ non eſt bona cõparatio de hærede mariti ad
hæredem mulieris,non.n.debet effici condõ mariti deterior , ex
eo,ꝙ mulier deceſſit relicto extraneo hr̃de, quia ex perſona hæ-
redum debitoris,conditio creditoris mutari non dẽt , ut in l.2.de
verb.ſig.Et ad ſm rñdetur,ꝙ ius mulieris eſt affectum pp reuerẽ
tiam,q̃ debebat marito , & cum illa affectione tranſit ad hæredẽ
eius,ne ſit melioris condõnis,q̃ ipſa mulier,per hoc patet declara
tio gl.¶In gl.quæ incipit,{cum hoc.) ibi,{pars} maior.dicas clarius
aut loquimur de priuilegio competente mulieri ꝯ maritum , an
trãſmittatur ad hæredes mulieris,& diſtinguitur, an ſint hæredes
extranei,uel deſcendentes ex ea.ut s.e.l.ẽt.in princ.& in §.acceptis
allegato in gl.Aut quærimus de priuilegio cõpetente uiro ꝯ mu-
lierem,& tunc,aut quærimus,an tranſmittatur ad hæredem uiri ,
& dic,ut s.eo.l.maritum.cum l.ſeq.aut quæritur an maritus poſſit
uti eo contra hæredes mulieris,& loquitur hic.

ADDITIO.

a In perſonam.Adde ꝙ Imo.Ro.& d.Ale.idem tenent,& uide in l.ſi cum do
tem.§.ſi patri.& Franc.de Are.conſi.16.

LEX XXIX.

1 *In bonis mariti cõputatur id,quod ab uxore ſibi debetur ,ſecus ſi adhuc non debetur,ſed deberi poteſt.*

2 *Fideiuſſor,qui promiſit emptori de euictione, cum uenditor non teneatur ſibi,niſi ſequatur euictio,& ipſe habeat ſoluere emptori,non poteſt petere ſe extrahi de fideiuſſione,licèt in ea ſteterit per quinquenniũ,et quid ſi eſſet obligatus purè.*

1 FAcere poſſe. †In bonis mariti computat̃
id,quod ab uxore ſibi debe
tur,ſecus ſi adhuc non dẽtur,ſed dẽri p̃t.h.d. notabili-
ter.Et pone caſum,ꝙ in dote erant centum , & mari-
tus non habebat in bonis,niſi centum,q̃ ſibi erãt neceſſaria ad vi-
tam,& ſic mulier ab ipſo illa non poterat extorquere per l. mari-
tum.s.eo.maritus ſoluerat de mandatò mulieris cuidam centum
pro quib.habebat actionem mandati ad repetandum. repetit iſta
centum a muliere, mulier obiicit compenſationem de eo , quod
ſibi debetur pro dote,maritus replicat,ꝙ non p̃ot obiici, quia nõ
tenet̃ ultra q̃ facere poſſit,& ipſe non p̃ot facere,niſi cẽtum, quæ
habet,& illa ſunt ſibi neceſſaria ad uitam,certè immo poterit obii
ci,quia ẽt dr̃ poſſe facere, quatenus ab uxore petere poteſt,& ſic
in ducentis.Sed pone,ꝙ adhuc non ſoluerat pro muliere,ſed erat
obligatus pro muliere cuidam ſub ꝯditione, certè adhuc non po
teſt illa petere a muliere,quia nõdum ſoluit , iõ non computatur
in matrimonio viri , nec de illis poterit mulier compenſationem
obiicere,hoc intendit.Quid ergo ſi maritus nihil habebat,niſi iſtã
actionem ꝯ mulierem ad cẽtum,quæ ſoluerat pro ipſa? adhuc ur̃
poſſè dici per hanc l.ꝙ ſi dicta centum petat , mulier poſſit ipſum
repellere,licèt ſi haberet penès ſe,non poſſet mulier ſibi auferre ,
quia quædam honeſtè retinentur per maritum, quæ nõ honeſtè
petuntur,ut j.de variis cog.l.proinde.quod puto uerum per hãc
ſingularem l.quid ſi maritus nondum ſoluit alteri pro muliere,tñ
erat obligatus purè pro ea ? puto , ꝙ poſſit petere a muliere ſe li-
berari ab illo,ſeu illi ſoluendo,non remaneret ſibi tantum,ꝙ ad vi
2 tam ſibi ſufficeret,alias priuilegium ſibi non prodeſſet.¶†No.bo.
l.allegatur iſte tex.in fi..ꝙ fideiuſſor , qui promiſit emptori de eui-
ctione,cum uenditor non teneatur ſibi,niſi ſequatur euictio, &
ipſe habeat ſoluere emptori , non poſſet petere ſe extrahi de fide-
iuſſione,licèt in ea ſtetit per quinquennium,ſecus,qñ eſſet obliga
a tus purè,[a] ita ꝙ ab eo poſſet exigi,tunc ſi ſteterit per quinquenniũ
poteſt petere ſe liberari,& de fideiuſſione extrahi,ut l.ſi pro ea. C.
mand.& j.mandati.l.Lucius.& ibi nota.

ADDITIO.

a Purè.Adde Io.And.in addi.Spec.in ti.de iud.ſpecialia.in addi.incip.Io. de
pronoſco.per Lud.Ro.per cano.in c.fi.de fideiuſ.per Cy.& Bal.in l.certũ.
C.fam.ercíſ.

1 *Quando pater poſſit ſibi ſoli actionem de dote appropriare ẽt filia inuita .*

2 *Pater dotat filiam ex neceſſitate,etiam ſi eſt emancipata.*

3 *Filia hodie poteſt contrahere matrimonium ſine conſenſu patris.*

Differentia inter patrem,& extraneum in cõmunione actionis de dote .

4 *Quando pater ſtipulatur incontinenti,ꝙ ipſius ſolius ſit actio de dote,licèt filia efficiatur ſui iuris morte patris,uel emancipatione non cõſolidatur in ipſam.*

1 QVoties. †Pater p̃t a principio cum dotẽ dat,vel
a promittit pro filia [a] per ſtipulationẽ ſi-
bi ſoli actionem appropriare,ẽt filia inuita, ſed ex poſt
facto non ſine eius conſenſu, niſi mr̃imonium adhuc
non eſſet ꝯctum,quia tunc qñcunque antequam ꝯhatur hoc poteſt ,
extraneus uero poteſt duntaxat a principio cum dotem dat , uel
promittit,& nõ ſolum per ſtipulationem,ſed ẽt per pactum, quo
caſu ſi maritus reſtitueret dotem mulieri, non liberaret̃ ab extra-
neo.h.d.tota l.& ſic primo loquitur de patre uſq; ibi,{ſi quis.} po
ſtea de extraneo.Prima dr̃ia,quia pater non poteſt ſibi ſoli appro
priare,niſi per ſtipulationem,vt hic colligitur.in verſi {ſtipuletur.}
ſed extraneus ẽt per ſimplex pactum,vt in §.ſi quis.in ver.conue
nit.& C.de iur.dot.l.auia.& ibi gl.ponit plures qõnes , quare hoc,
ſed melior rõ,quæ reddatur colligitur ex tex.illius l.qa patri proui
det lex ipſa,ut ẽt ſine quacunq; ſtipulatione,uel pacto,actio ſit cõ
munis inter ipſum,& filiam:uoluit ergo lex, ꝙ ab iſta ſua promiſ-
ſione recedatur per ſimplex pactum,cum fiat quædam nouatio
i.tranſlatio de actione legali in actionem conuentionalem, iõ re-
quirit ſtipulationem,per q̃ inducitur nouatio,non ſic inducitur p
ſimplex pactum.l.item illa.ff.de conſtit.pec ſed extraneo lex non
prouidet,quia ſi non paciſceretur,nullam haberet cõionem in a-
ctione de dote,ſed eſſet ſolius mulieris , vt in §. accedit. & ſic non
fit nouatio per prouiſionem ſuam, ſufficit ergo pactum inconti-
2 nenti appoſitum,ut oriatur actio præſcrip.uer.vt ibi habetur.† Et
idem in patre,qñ filia erat emancipata,quia tunc non habet cõio-
nem,& ſic putatur extraneus,ideo non eſt bona illa ratio , q̃ qui-
dam faciunt,ꝙ pater dotet filiam ex neceſſitate,ſed nõ extraneus
nam ẽt ſi filia ſit emãcipata,pater ex neceſſitate ipſam dotat , ut in
l.fi.C.de do.promiſ. & tunc non requiritur ſtipulatio , ſed ſufficit
ſimplex pactum,ut in §.extraneum.Secunda dr̃ia,quia pater dr̃ in
continenti ſtipulari,ſiue ſtipuletur,cum dotem tradidit, ſi promiſ
ſio non præceſſit,ſiue cum promiſit,qñ interuenerit promiſſio ,
vt l.ex morte.C.de pac.cõuen.nec ſufficeret tunc ſtipulari, poſtea
cum tradit,quia traditio fit tunc ex neceſſitate promiſſionis p̃am
bulæ,vnde non diceretur incontinenti . Item ẽt dr̃ incontinenti ,
ẽt ſi poſt traditionem,uel promiſſionem,ſi tñ matrimonium nõ
erat adhuc ꝯctum,ut hic in uer.planè.ſed extraneus non dr̃ incõ
tinenti paciſci,niſi cum dotem tradit, uel promittit , ſecus ſi poſt ,
etiam ſi matrimonium non eſſet contractum, nõ enim poſſet in
præiudicium mulieris,cum quęſitum eſt ius:ratio diuerſitatis,qa
pater poteſt impedire iure iſto , ne matrimonium contrahatur ,
quia contrahi non poterat ſine ipſius conſenſu.l. ſi ut propoſuis.
C.de

ADDITIO.

a An autem pater teneatur filiam dotare iure actionis,an uero iudicis of-
ficio,vide in l.fi.ubi per Doc.C.de do.promiſ.& per Bar.in l. qui liberos.
ff.de rit.nup.Et quis effectus reſultet ex iure actionis,aut iudicis officio,
vide per Ale.in l.obligamur..ff.de act.& obl.

C.de nup.vnde non videbatur ius quæſitum mulieri,licèt pro ea
dediſſet,vel promiſiſſet dotem,quia non quæritur ius, niſi matri-
monium ꝯhatur,vt l.ſi extraneus.de cond.ob cau.& in poteſtate
patris eſt ne ꝯhatur,ſed non ſic in poteſtate extranei,ne mulier ꝯ-
hat,immo ipſo inuito poteſt ꝯhere,& ꝯhendo conditio retrotra
hitur,vt ſ.quæ res pig.obl.poſſ.l.fi & l.j.qui po.in pig.hab.†Hodie
de iure canonico idem in patre, cum filia poſſit ꝯhere ſine eius
conſenſu.vt no.in l.Paulus.ſ.de ſta.ho.Tertia, & ultima differen-
tia eſt,quia ſi pater,nec ſtipulatur,nec paciſcitur, nihilominus hēt
communionem de dote in acti. ſed extraneus non, ſed eſt ſolius
mulieris,vt in §.accedit.C.de rei uxo.ac.¶In gl.j.ibi,(tempore tra
ditionis.)qñ promiſſio non proceſſit alio tempore promiſſionis.
vt ſ.dixi per d.l.ex morte.& no.in §.accedit.¶In glo.ſeq.ibi,(mari-
tus ꝯdicebat.) dic, & mouebatur maritus ex eo, quia conſtante
matrim.non eſt nata actio de dote,ergo quicquid fit ipſo conſtā
te,cenſetur factum incontinenti,antequam ius ſit acquiſitum fi-
liæ, quia non poteſt dici actio acquiſita filiæ ſi nondum eſt nata.
Sed rñdetur,ꝙ licet ſit nata,tñ certum eſt in omnem euentum ip
ſam naſci debere, poſtquam ꝯctum eſt matrimonium, & ipſam
debere acquir.mulieri,ſi tunc uixerit,ergo iſtam ſpem infallibilem
non ſibi poterit pater auferre.non ſic qñ matri. nondum erat ꝯ-
ctum,quia ſi non ꝯhatur,nunquam naſcetur actio de dote, ſed ꝯ
ditio ob cauſam,in qua filia nullam habebit communionem, nō
ergo habet ſpem infallibilem,ſicut in caſu præcedenti.¶In gl.ſeq.
ibi (dr̃ mulieri quæri,niſi ſol. mat.) iſta ratio uendicaret ſibi locū,
etiam quando extraneus dedit,vel promiſit dotem pro muliere
nondum nupta,& tñ ipſe non poſſet poſtea ſtipulari,uel paciſci ſi
ne uoluntate illius,licèt ſecus in patre,ut in iſto uerſ.planè. ubi gl.
eſt ſignata,dic ergo rationem,ut ſ.dixi,quia non eſt acquiſita filiæ
& pater poteſt impedire,ne acquiratur,non ſic in extraneo,& ita
ſupple ad gl.¶Vltimo ꝯ iſtam l.opponitur.de l.poſt dotem.j.eo.
vbi patet ēt ex interuallo ſtip.Br̃ iſtud contrarium reddit illā l. diffi
cilem.& pp iſtam l.illa l.recipit plures lecturas, ex quib. ſingulari-
3 ter limitatur iſta,dic,ut ibi.†Patet etiam per hanc l.ꝙ pater ſtipulat̃
incontinenti,cum ipſius ſolius ſit actio,ut hic patet in prin. licèt fi
lia efficiatur ſui iuris morte patris,uel emancipatione, non conſo
lidatur in ipſam,quia conſolidatio procedit ratione cōionis,eſt.n.
quodammodo quoddam ius accreſcendi,uel non decreſcendi,
licèt quidam antiqui tenuerint ꝯrium, ut plenè diſputando ponit
Cy.C.de rei uxo.§.uideamus.& Bar.in d.l.poſt dotem.in 2.q.

LEX XXXI.

NVpta. ¶Non ſummatur.ratio dubitandi in hoc
prin.poterat eſſe, quia poſtquam eſt nu-
pta,non indigebat dote,ut poſſit nubere, ideo uide-
batur,ꝙ a primo uiro non poſſet repetere,vel erat ra
tio dubitandi,quia actio de dote non oritur conſtante matrimo-
nio,ſed uerū eſt,ꝙ non oritur ꝯ illum maritum, cum quo matri-
monium conſtat,ſed ꝯ alium ſic,& dicunt Doct.ꝙ actio erit pri-
uilegiata in caſu huius l.licet hic ceſſet publica utilitas, cum matri-
monium ꝯhatur,poſtquam iam ꝯctum eſt, nam etiam ſunt aliæ
rationes,quæ non ceſſant,vt dixi in l.j.ſ.eod.

1 *Qui promiſit pro muliere dotem.ſi antequam ſoluat,ſuccedat mulieri,li-
beratur a promiſſione,& ad nihil aliud tenetur maritus, etiam ſi fuit
negligens in exigendo,& quare.*
2 *Quando poſſit culpa imputari marito,quare non exigit ab eo,qui promi-
ſit dotem,ut teneatur ad reſtitutionem,ac ſi exgiſſet.*
3 *Mulier iſto iure nō habebat hæredem in dote profectitia a patre donata.*

1 §.Quoties. †Si ille,qui promiſit pro muliere dotē,ante-
q̃ ſoluat mulieri ſuccedat, liberandus eſt a
promiſſione,& ad nihil aliud tenetur maritus, ēt ſi fuit negligens
in exigendo: quia ille non poteſt ſibi imputare hanc negligētiam
tanq̃ hæres mulieris,licèt ipſa mulier potuiſſet, cū ipſe ex ea lucrū
ſenſerit.h.d.tex.cum gl.Ratio dubitandi erat hic, quia poſtq̃ mari
tus fuit in culpa exigendi a promiſſore,tenebatur mulieri,ac ſi exe
giſſet,ut l.ſi extraneus.ſ.de iu.dot. & hoc ēt innuit̃ hic,ēt ſi promiſ
ſor fuit pater mulieris,ꝙ eſt notandum,vnde.eod.mō.uidebat̃,ꝙ
teneatur ſoluere huic promiſſori tanq̃ hæredi mulieris,ſed ꝯrium
eſt per rōnem,q̃ ſ.dixi,& hr̃ in gl.fi.unde ſufficit, ꝙ ipſum liberet,
& idē econuerſo,ſi mulier ſucceſſiſſet illi promiſſori per l.promit
2 tendo.§.fi.ſ.de iu.do.Et per aliam rōnem,q̃ hic ponitur,†tñ ur̃ nō
eſſe uerum id,quod innuitur hic, ꝙ ſi promiſſor erat pater mulie
ris,poſſit marito imputari culpa,quare non ab eo exegit, ſed nec
ēt ſi erat extraneus,qui promiſit aīo donandi, ſed ſolum, qñ erat
debitor mulieris,vt eſt caſus no.in d.l.ſi extraneus.Quidam faten
a tur,[a] & dñt non debere hic colligi argm̃ a ꝯrio ſenſu. Br̃ iſtud eſt
dēſtruere tex.unde dico,ꝙ ſi promiſſor erat idoneus,& ſine quo
cunq; incommodo eius poterat maritus ab eo exigere, debet ſi-
bi imputari,quare non exegit, & tenebitur ad reſtitutionem do-
tis,ac ſi exegiſſet,ēt ſi erat pater mulieris,uel extraneus, qui promi
ſit aīo donandi.ar.huius literæ Si aūt non ſine incommodo ſolue
re poterat,licèt ſoluere poſſet,& quia nō fuit coactus ſoluere,po
ſtea effectus eſt non ſoluendo,tunc habet locum diſtinctio illius
l.notabilis.ut mulier non poſſit imputare marito, quare non exe-
git a patre,vel ab extraneo,qui donabat,ſed bñ imputatur. quare
non exegit ab extraneo,qui tanq̃ debitor promittebat Si āt ipſa-
met mulier promiſiſſet indiſtinctè, non poſſet imputari, quare a
ſe non exegit:cum ex hac negligentia ipſa lucrum ſenſerit, vt in l.
cum in fundo.§.j.de iur.dot. Sed nec ēt ipſe promiſſor,ſi ſucceſſit
mulieri,p̄t imputare indiſtinctè marito,ut hic patet per eandē rō-
nem.Et adde,quod dicam.j.e.l.prox.§.j.Hic eſt una gl. ſuper uer.
3 deceſſerit,quæ ſp allegatur, † ꝙ mulier iſto iure non habebat hæ-
redem in dote profectitia,intellige ſanè.ſ. non donata per patrem
ſed conſolidabitur actio in patrem,& ad ipſum reuertebatur, etiā
exiſtentibus liberis,vt l.dos a patre.C.eo.ti.ſ̃m ueram lec.ſeu intel
lectum,licèt de conſuetudine ſeruetur ꝯriū, ſed ſi erat a patre do-
nata,ſecus,ut dixi ſ.eo.l.ſi cum dotem.in prin.

ADDITIO.

a Quidam fatentur,ut Raph.Cu.& ante eum idem tenuit Ray.Dy.& Alex.
hoc putat uerius.

LEX XXXII.

1 *Actio de dote datur contra fiſcum,in quem tranſiuerunt bona mariti per
confiſcationem.*
2 *Bonis confiſcatis,ſi comparet mulier,vel alius creditor cum inſtrumento.
non debet mulier,uel alter creditor compelli ad dandum libellum, et ad
procedendum ordinariè coram iudice fiſcali, ſed ſummariè debet eis ſol-
ui per executores,uiſis iuribus eorum.*
3 *A quocunque poſſidente bona debitoris poſſunt bona auocari per inſtru
mentum,in quo continetur ſola confeſſio debitoris, ſi renūtiatum eſt ex
ceptioni non numeratæ pecuniæ, uel tranſiuit tempus talis exceptionis
proponendæ.*
4 *Ille,in quem tranſeunt bona alicuius, quando non teneatur creditoribus
illius.*
5 *In fiſcum,an tranſeant actiones conditionales paſſiuæ.*

1 SI marito. †Actio de dote dat̃ ꝯ fiſcum,in quē trā
ſiuerunt bona mariti per confiſcatio-
nē.h.d.facit l.tutoris.C.ad l.Iul.de vi.& l. Marcellus.§.fi.j.
ad Tre.& l.ſi quis poſt hac.C.de bo præſcr.circa prin.per q̃ ur̃ de-
bère limitari hanc l. qñ uxor probat de vera numeratione dotis:
ſecus ſi inſtr̃m dotale continet dūtaxat confeſſionem mariti de
dote recepta.uel dic,ꝙ ēt tunc dat̃ actio ꝯ fiſcum, ſi fuit renuntia
tū exceptioni non numeratæ dotis: uel erat tranſactū tp̄s propo-
nendi exceptionē non nume.pec.ut ibi no.per quoſdā antiquos
Doc.& bñ,quia fiſcus non dēt eſſe in hoc melioris conditionis,q̃
ipſe maritus.l.auferĩ.§.fiſcus.de iure fiſ.& e.tit.l.fiſcus.ſed maritus
compelleret̃ ſoluere dictis caſib.Item per illum tex.in uer. ſtatim.
2 Bart.no.in l.res.§.res quæ.j.de iur.fiſ.dicit,† ꝙ bonis confiſcatis,ſi
comparet mulier,uel alius creditor cum inſtr̃o, nō debet mulier:
vel alter creditor compelli ad dandū libellū, & ad procedendum
ordinariè coram iudice fiſcali, immo ſummarie dēt eis ſolui per
executores bonorū,ut ſunt officiales cameræ uiſis iurib. eorum
ſine alio iudicio:& ſine ſñīa diffinitiua,quod perpetuo tene mēti,
a quia eſt ualde ſingulare,[a] & pulchrum dictum.Ad primum dictū
3 ēt uide quod idem Bar.no.in l.aſſiduis.C.qui pot.in pig.hab.† ubi
idem dicit de quocūq; tertio poſſidente bona debitoris, ut ab eo
poſſint auocari bona per inſtr̃m, in quo contineatur ſola ꝯfeſſio
debitoris,ſi renuntiatum eſt exceptioni non numer.pec.uel tran-
4 ſiuit tp̄s talis exceptionis proponendæ.¶ † Opp. extra gl.ꝙ ille,in
quem tranſeunt bona alicuius,nō teneat̃ creditorib.eius, ut l.mu
lier bona.ſ.de iu.do.So.uerū eſt,qñ tranſeunt ex ꝯctu: nam ſi de-
bitor meus uendit,vel donat bona ſua:uel debitrix dat ea in dotē,
non eſt in ſua poteſtate ſe a me liberare l.2.de hær.uel ac.ven. & l.
pacto ſucceſſorum.C.de pac.ideo tunc bona dñr deducto ære a-
lieno,& ipſe remanet mihi obligatus, ſecus qñ tranſeunt ex diſpo
ſitione legali:quia lex bñ.pōt eum liberare:& transferre obligatio
nem meam in aliam,& hoc continet, qñ tranſeunt per cōfiſcatio
nem,ut l.ſi debitori.ſ.de fideiuſ.& ſic ipſe non poteſt cōueniri tā-
b q̃ exemptus ab obligatione,ut hic no.in gl.fi.ſed ipſe fiſcus.[b] Si āt
tranſeant ex ultima uoluntate, tunc diſtinguitur, an teſtator reli-
querit oīa bona ſua,uel legauerit, & tunc tranſeunt cū onere de-
bitorum,quia ille reputatur fideicōmiſſarius vl̃is, licèt nō relique
rit per modum hr̃ditatis;ut l.nā quod.in fi.cum l.ſeq. j. ad Tre. Si
aūt reliquit partem bonorū,ēt quotam, tunc non tranſeunt, nec
reputat̃ fideic.ul̃is,licet ſecus,ſi reliquiſſet partem hr̃ditatis; & ſic
hr̃s remanebit obligatus,& ipſe ſolus poterit ꝯueniri a creditorib.
non

ADDITIONES.

a Singulare.Adde Sal.in l.ſi poſt hac.Ang.& Ale.hic.
b Ipſe fiſcus.Adde Lu.Ro.ſing.ſuis,& hic,qui tenet,ꝙ obligationes paſſiuè
ēt conditionales tranſeunt in fiſcum,quia eſt ſucceſſor, ul̃is de quo per
Bal.in l.fi.C.de contrah.emp.

non ille,cui pars bonorum fuerit relicta.l.ſi ſeruum.§.finali. cum
l.ſeq.ʒ.de leg.2.& adde quod not. Barto. in l.3.§. cum ex cauſa.ʒ.
5 de iure fiſc.& ʒ.de bon.poſ.l.3.in prin.¶†Item opp.quia in fiſcum
non tranſeunt actiones conditionales paſſiuæ,ut eſt text.not. in l.
quoties.in fi.ʒ.de noua.ſed actio. de dote ur̃ conditionalis ſi ma-
tri.diſſoluatur.Solu.hic erat matri.iam diſſolutum,& ſic erat nata
ↄ̃ maritum.Vel dic,ꝙ conſtabat,tñ ideo tranſit, quia conditio eſt
oĩno extitura,alias ſecus,ut in ↄ̃rio , licèt enim fiſcus in obligatio-
nib iam natis,& ↄ̃ctis loco hæredis habeatur,vt hic cum concor-
dantiis,non ſic in obligationib.ↄ̃hendis,licèt cauſa de preterito,vt
ibi no.per Bar.ꝙ eſt ſingulare,niſi in omnem euentum ſint ↄ̃hen
dæ.arg.hic.Vel dic,ꝙ ſtatim cum bona confiſcantur, actio de do
te naſcitur,quaſi tunc incipiat de pauperari, ut ſ.eo.l.ſi conſtante.
in prin.ſicut ergo tranſit illa,quæ per prius erat nata,ita & illa,quę
tunc naſcitur,ſecus ſi non erat nata,nec tunc naſcitur , ſed pendet
eius natiuitas.d.l.quatenus.in fi.& iſta plus placet,q̃ præcedẽs , q̃a
ſi eſſet ſtatutum,uel pactum de dote lucranda,non eſſet uera præ
cedens,ꝙ in omnem euentum eſſet naſcitura, actiones autem a-
ctiuę indiſtinctè tranſeunt in fiſcum,ut ſ.eo.l.ſi conſtante.§.fi.eo.
modo per contractum,uel per alium modum,ut ibi dixi.& l.prin
ceps bona.de uerbo.ſignific.

1 *Dotem pacto remiſſam non poteſt pater petere,& pactum perſonale per-
ſonam non egreditur.*
2 *Pactum,uel ſtatutum de dote lucranda habet etiam locum in dote nõ ſo
luta ſi contractum eſt matrimonium per uerba de præſenti.*
3 *Quid ſi ſtatutum diceret,ꝙ uir lucretur dotem datam.*

1 §.Si pater. † Dotem pacto remiſſam non p̃t pater pete-
re,& pactum perſonalè perſonam non egre
ditur.h.d. Et primo loquitur,qñ ipſe pater repetebat dotem a ma
rito integram,q̃ ipſe promiſerat,ſed nõ ſoluerat,niſi pro parte , &
pro altera parte fuit ſibi remiſſa per pactum,nam in illa parte non
auditur vſq ibi,(ꝙ ſi mortuo.)Secũdo loquitur, qñ mortuo pa-
tre ipſe maritus agebat ↄ̃ hæredes patris , dicens eis non prodeſſe
pactum factum patri tanq̃ perſonale,& dicit eum audiendum,&
iſtud poteſt intelligi duob.mo.ſ.ꝙ agebat conſtãte matrimonio,
& iſta eſt bona, & clara,vel eo ſoluto,& tunc dic,ꝙ fecerat pactũ
de dote lucranda,alias repellitur per exceptionem, dolo facis , &
2 ita ſentit gl.ſuper uer.cœpit.in fi.† Et tunc no. ꝙ tale pactum uen-
dicat ſibi locum,etiam in dote non ſoluta,ſic ſ.de cond.ob. cau.l.
ſi ſoluturus. in fi. & l. Iul. de iure do. & no. ʒ.eo. l. ſi ſocer.§. Lu-
cius.hoc ſi maritus incipit ſuſtinere onera matri. quia uxorem du
xit.Idem ur̃ ſi non duxit, ſi tñ ↄ̃ctum eſt matrimonium per uer-
ba de præſenti,per l.Deo nobis,ut ibi eſt caſus ſcḋm Bal. ibidem. C.
de epiſc.& cle.licèt non ſic lucretur fructus dotis l.de diuiſione.ſ.
eo.cum ibi no.Et adde,qḋ no.Bar.in l.nihil.ʒ.re.amo.licet do.Bart.
de Salyc.ut alias uidi,tenuerit ↄ̃rium per plures rationes , q̃ prima
facie demulcent aures,ſed ↄ̃ ipſum per plures uidi conſultum , ut
ego ẽt conſului,ſi ſtatutum dicat , ꝙ uir lucretur dotem uxoris ,
3 quia non p̃t negari,quin ſit uxor: † ſi aũt dicat,ꝙ lucretur dotem
datam,quid iuris ſit,uide per Bar.in l.iubemus.§.ſanè.C.de ſacroſ.
eccl.¶In tex.ibi,(& ſol.mat exegerit.)ſupple ad ducẽta , quorum
centum ſoluerat,& alia cẽtum per pactum remiſſa dicebat, ꝙ fin
guntur ſoluta,ſed ↄ̃rium eſt, quia illa non intelliguntur eſſe dotis ,
& ſic non poſſunt repeti, vt ſtatim ſequitur.¶Sed ↄ̃ extra glo.de l.
a pen.§.ſi uir. ʒ.eo.Sol.dicit ibi Bar.ꝙ hic fuerunt remiſſa ᵃ per pactũ
ꝙ non habet uim ſolutionis,ibi per acceptilationem, q̃ vim ſolu -
tionis habet.Vel aliter,& melius,ipſe pater , quia fuerunt remiſſa ,
non poteſt ea petere,ſiue per pactum, ſiue per acceptilationem ,
quia iniquè peteret,cum penès ſe habet,arg.in l.promittendo. in
fi.ſ.de iu.do.¶Sed ſi quæritur,an ipſa filia,ſi fuit in ipſam actio cõ
ſolidata,petere poſſit,perinde,ac ſi fuiſſent ipſi marito ſoluta , tũc
procedit iſta diſtinctio Bar.quia ſi maritus liberauit promiſſorem
per acceptilationem,indiſtinctè poteſt petere, quia uim ſolutio-
nis habet,ſiue erat pater,ſiue extraneus,& ſiue promiſerat extra-
neus aĩo donandi,ſiue non,habet locum l. ſi extraneus . de iure
do.quæ loquitur,qñ promiſſor nõ ſoluit,nec fingitur ſoluiſſe , &
iſte eſt caſus ſingularis in illo §.ſi uir.si aũt liberauit per pactum,vł
nullo modo liberauit,ſed neglexit petere,& tũc diſtingue tres ca-
ſus.Aut conſtat,ꝙ ille promiſſor erat idoneus, & ſine incommo
do potuiſſet ſoluere,& tunc maritus tenetur , quaſi culpa ſua nõ
exegerit,ut ſ.l.proxi.§.j.& l.cum dos.ſ.de pac.conuen. Aut ↄſtat,
ꝙ nullo modo poterat ſoluere, & tunc si recepit promiſſionem
ſcienter idem,& sibi imputet,ut l.promittendo.§.si a debitore. de
iu.do.Aut ignoranter.& tunc non eſt,quid sibi imputetur quare
non exegit,quod exigere non potuit , nec ẽt ſi per pactum remi-
ſit.qm inanem actionem remiſit.l.q̃uis.§.Marcel.ſ.ad Velleia.aut
poterat ſoluere,ſed non ſine incommodo , & tunc ſerua diſtin-
ctionem l.ſi extraneus.ꝙ ſi promiſſor erat pater mulieris,non po
teſt mulier imputare marito,quare ipſum non coegit ad ſoluen-
dum. Idem ſi erat extraneus,& promiſit aĩo donandi,ſecus ſi
erat debitor mulieris,& tanq̃ debitor promiſit,ſed ſi ipſamet mu
lier promiſit indiſtinctè, non p̃ot imputare marito ita intelligo l.il
lam.& addę,quod dixi in l.præced.¶In fi.tex.ibi.(iſta quoq pecu -
nia in dotem eius erit.)hoc eſt dicere , ꝙ maritus poterit eam pe-
tere non obſtante pacto,quaſi pactum fuerit perſonale,quia pro
miſit ab ipſo patre non petere.q.d.ꝙ ab hærede bene uoluit poſſe
petere,ſpeciale tñ eſt hic fauore dotis, & tunc pactum præſuma-
tur perſonale,rł̃r ſecus,etiam cum paciſcor a te non petere , ut l.
iuriſgentium.§.pactorum.ſ.de pact.& l.pactum.ſ.de prob. quod
dic,ut plene.per Bar.in l.ſi ſic.ʒ.de uerb.obl.

ADDITIO.

a ¶Remiſſa.Facit ſcḋm Ang.ꝙ ille,qui tenetur fœneratori noĩe uſurarũ pu-
ta ad centum,ſi ſoluat quinquaginta , & ab aliis.a fęneratore liberetur ꝑ
acceptilationem,ꝙ ſi deinde uelit repetere uſuras,iuxta ca.debitores.de
iureiur.poterit repetere,niſi ſit uere ſoluta,quia acceptilatio non opera
tur idem,ꝙ uera ſolutio,ut habetur per Bar.in l.ſi acceptolatum.§.j.ʒ.de
acce.& per Lud.Ro.conſi.22.

1 *Filia effecta ſui iuris antequam dos exigatur a patre,etiam ꝙ pater ſit li-
tem conteſtatus , & obtinuit ſñiam pro ſe,in filiam conſolidatur actio
de dote una cum actione iudicati.*
2 *Caſus,in quo actio ambulat de una perſona in alteram, & ꝙ rł̃r ſit ſecus .
Filia etiam ſi efficiatur ſui iuris ſoluto matrimonio, locum habet conſoli-
datio,ſi nondum dos erat ſoluta.*
3 *Poſtquam filia conſenſit patri agenti, uel procuratorem conſtituenti , an
teneatur etiam conſentire hæredib.patris,ut agere poſſint.*
4 *Cum pater teneatur dotare filiam,an ẽt eius hæredes extranei teneantur.*

1 §.Si voluntate. † Si filia efficiatur ſui iuris anteq̃ dos
ſit per patrem exacta,ẽt ſi pater fue-
rat litem conteſtatus ſuper actione de dote, & ſñiam pro ſe obti-
nuerat,nihilominus in filiã conſolidatr̃ actio de dote unà cũ actio
ne iudicati.h.d.iſte §.ſingulariſſimus.& neſcio ipſum alibi.Rõ eſt,
quia per talem,ſñiam non nouatur actio dotis,ut tollatur,immo
remanet in ſuis terminis,ut no.in l.duob.de exce.rei iud. & in l. 1.
C.de iud.& iõ ſequitur ſuam nãm,& in eius ↄ̃ñam ẽt ipſa act. iudi.
licet ſit propria ipſius patris,quia ipſe ſolus egit,& ſibi ſoli fuit ac-
quiſita, nihilominus tranſit in filiam tanq̃ acceſſoria , poſtq̃ actio
de dote,q̃ eſt principalis,i ipſam ſolam conſolidatr̃,qḋ eſt mirabile,
alias ſequeretr̃ inconueniens,ꝙ uterq poſſit maritũ cõuenire, &
exigere.ſ.filia actione de dote,& pater actione iudicati, ꝙ eſſet in
conueniens.Si ãt filia efficiatur ſui iuris poſt dotẽ exactam per pa
trẽ,cum actio de dote ſit ſublata,non eſt tractandũ de conſolida-
tione,imo unitr̃ dos cum patrimonio pr̃is , & tranſmittitur ad oẽs
1 hæredes eius l.fi.C.cõmu.utri.iu.& no. ʒ.eo.l.inſulam.in prin.† Eſt
ergo hic caſus , in quo actio ambulat de una perſona in alterã , &
hoc ↄtingit rõne acceſſionis,rł̃r ſecus,ut no.ſ.eo.l. non ſolum.Itẽ
patet ex iſto tex.ꝙ ẽt filia efficiatur ſui iuris ſol.mat.locum hẽt ↄ-
ſolidatio,ſi nondũ dos erat exacta,& per hoc Bart.in l. poſt dotẽ.
ʒ.eo.determinat unum ↄ̃ Dy.¶In gl.q̃ incipit,(ſecus in iudicio o-
perarum,) rõ diuerſitatis eſt ſcḋm Dy.quia uiuente patre patrono
filius in ſtipulatione operarum nullum ius hẽt,nec aliquam cõio-
nem,iõ ſi pater obtinuit pro ſe ſñiam,& poſtea decedat inſtitutis
extraneis hæredib.tranſmittit actionẽ iudicati ad eos filiis excluſis
ſed hic filia habebat cõionem in actione de dote,iõ ſecus,& idem
in ſtipulatione operarum,ſi non eſſet adhuc lata ſñia pro parte,ut
3 ʒ.ſequitur in gl.¶†In gl.ibi,(ſicut §.ſi debitori.) per q̃ ur̃ , ꝙ poſtq̃
filia conſenſit pr̃i agenti,uel procuratorẽ conſtituenti, ut hic dr̃ in
tex.teneatr̃ ẽt conſentire hæredib.patris,ut agere poſſint , cuius ↄ̃-
4 rium hic dr̃ in fi.gl.non ſoluit,ſed Dyn.dicit,† ꝙ ibi erat eadẽ rõ in
hærede,quæ in defuncto,hic non,quia pr̃ tenetur dotare filiã, ſed
hæredes eius extranei non Doc.reprobant hoc ultimum,& ipſe
idem Dy.tenuit ↄ̃rium,ꝙ ẽt hæredes extranei teneantur. ʒ.e.l. in-
ſulam.in prin.cũ in ipſos tranſeũt bona,q̃ ſunt huic oneri annexa,
ſicut & oneri alimentorũ,ut ʒ.de libe.agno.l. ſi quis a liberis.§.i dẽ
reſcriptum.ubi hoc plene probatur,& ꝙ no.Cy.in l. alimenta. in
fi.C.de neg.geſt.ſolue ergo ↄ̃rium ſcḋm Bar.ꝙ §.ſi debitori.loquitr̃,
qñ quis conſentit alteri ex mera uoluntate, unde extẽditur ad hæ
redes illius,hic uero ex neceſſitate,quia non habebat cauſam ↄ̃di
cendi,unde non extenditur, quia primo caſu fauorabilior eſt ex-
tenſio,q̃ ſecundo,plus.n.prouidetur ei , qui ex neceſſitate facit a-
ctum,q̃ ei,qui ex uoluntate,ut l.si fideiuſſor.§.si neceſſaria.qui ſa-
tiſd.cog.& qḋ no.in l.procurator.qui pro euic.ſ.de procura.

1 *Mulier,quatenus de dote ſibi eſt reſtitutum per cohæredes uiri,non poteſt
a uiro repetere,nec uir a cohæredib.eius.*
2 *Si pater,qui dotem recepit,deceſſit relicto filio,& plurib.aliꝭ hæredib.ſtã
te matrimonio poteſt filius ante patrem recipere dotem,et cohæredes co
guntur per iudicium fam.erci.ſibi conſignare præſtita cautione de defen
dendo ipſos aduerſus mulierem.*
3 *Quando unus fuit purè,alter ſub conditione,an inſtitutus purè poſſit con
ueniri inſolidum a creditoribus hæreditariꝭ, uel ipſi debitores hæredita
rii inſolidum conueniri poſſint,*

§.Cum

§.Cum patri. †Quatenus de dote reſtitutũ eſt mu
lieri per cohæredes uiri, non põt mu-
2 lier à uiro repetere, nec uir à cohæredib. eius h.d. †Premitte, ꝙ ſi
pater, qui dotem recepit, deceſſit relicto filio cum plurib. alijs hæ-
redib. conſtante matrimonio, poteſt filius ante patrem recipere
dotem, cum habeat ſuſtinere onera matrimonij, & cohæredes
coguntur ꝑ iudicium famil. erciſ. ſibi ꝯſignare pſtita cautione de
defendendo ipſos aduerſus mulierẽ, qa tenent oẽs ex pſona pa-
tris. & ſol.ma. ipſe ſolus maritus habebat neceſſe reſtituere mulie
ri, vt l.ſi filius. §. hoc amplius, & l. ſi maritus famil. erciſc. Dr̃ ergo
hic, ꝙ ſi matrimoniũ erat ſolutũ, & cohæredes reſtituerunt mu-
lieri pro ipſorum portionib. nec maritus ab eis poterit petere, nec
ipſa à marito, quatenus recepit, ſed tenebitur ſolum pro parte ſua,
3 qua eſt hæres. ¶†In tex. ibi, (pro ſua portione.) hic vr̃ caſus de qõ-
ne, q̃ format gl. in l.2. §. ſi pars hæred. pet. qñ unus fuit inſtitutus
purè, alter ſub ꝯdõe, an iſtitutus purè poſſit ꝯueniri inſolidũ à cre-
ditorib. hereditarijs, vel ipſe debitores hæreditarios inſolidũ ꝯueni
re, & hic vr̃ expreſſum, ꝙ nõ, ſed ſolũ pro portione ſua. Quantũ
verò ad portionẽ alterius dr̃ hæreditas iacere, & prouidet. credito
bus, vt faciant dare curatorẽ, uel mittant in poſſeſſionem, vt l. ſi
duo. qui. ex cau. in poſſe. ea. & l. ſi quis inſtituatur cum ibi no.). de
hæred. Inſtit. & de cur. bo. dan. per totũ. de hac q̃ſtione ꝑ Bar. in l.
planè. §. ſi coniunctim. de leg. j. Quæro hic erat ſolutum matrim.
quid ſi conſtabat? Reſpondeo cohæredes iſti ſoluendo mulieri ſi
ne uoluntate mariti non eſſent à marito liberati, quia non erat ſol
uenda illi, ſed ipſi marito, qui ſuſtinebat onera matrimonij, vt ſ. di-
xi. ergo & c. argum. ſ. eo. l. quoties. in fi. l. qui hominẽ. §. ſi nullo). de
ſolu. Et hoc innuit gloſſ. parua ſuper uerb. ſoluerit. iuncta alia ſu-
uerb. habet.

1 *Fructus percepti ſol. matrim. per uirum augent dotem, & actione de dote poſſunt peti, etiam ſi dos erat reſtituta.*
2 *Dos, quòd dicatur eſſe quædã uniuerſitas iuris, & quòd recipiat augmẽtũ ex fructib. tam perceptis ante matrimonium, quàm poſt ipſum ſolutum.*
3 *Partus ancillarum, quòd non ſint in fructu.*
4 *An admittatur libellus, in quo mulier petat fructus, ſi non ſpecificat quãtitatem.*

1 §.Si fundum. †Fructus ꝑcepti ſoluto matrimonio
per uirum augent dotẽ, & actione de
dotẽ pñt peti, ẽt ſi dos erat reſtituta h.d. Eſt ergo hic tex. ꝯ id, quod
dixit Bal. in l. diuortio. §. ob donationes. ſ. eo. ꝙ licèt fructus perce
pti ante matrimonium contractũ dotem augeat qa ſperatur matri.
vt ſ. eo. l. ſi ante. ſecus in ꝑceptis eo ſoluto, quod eſt contra iſtum
2 tex. ¶† Item eſt hic caſus pro eo, quod no. Bar. ſuper rub. huius
tit. ꝙ dos dr̃ eſſe quædã vniuerſitas iuris, qđ pater, qa recipit aug-
mentũ ex fructib. vt eadem rõ, quæ dat pro reb. principaliter da-
tis in dotem, competat ẽt pro fructib. ante matrimoniũ, uel poſt
ipſum ſolutum perceptis, non ſic in ſingularib. iudicijs, alia. n. eſt
rei vẽdicatio, q̃ datur pro re principali, alia, quæ datur pro fructib.
eius, ut no. ꝑ glo. in l. itẽ ueniunt. §. fructus. ſ. de pet. hær. & ſic res
ſingularis nõ recipit augmentum ex fructibus, quia tunc eadem
3 actio, quæ datur pro re, extenderet ad fructus. †In tex. ibi, (ſi partũ
a ancillarum.) qui partus non ſunt in fructu,[a] & ſic ſunt reſtituendi
mulieri, ẽt ſi ſint percepti conſtante matrimonio, &). integrum
annum, & idem in legatis, & hereditaribus aduenientibus ſeruo
dotali cõtemplatione mulieris, ſed in his, quæ ſunt in fructu, diſtin
guitur, an intra annum integrum, & non ueniunt reſtituendi, an
in anno non integro, & tunc pro rata, qua non durauit matrimo
niũ, ſiue ſint percepti per maritum, ſiue per uxorem. Si quis aũt
uellet defendere opinionem Bal. poſſet reſpondere ad iſtum tex.
ꝙ intelligitur, qñ fructus fuerunt percepti per maritum matrimo
nio conſtante, ſed certè quoties ueniunt reſtituẽdi, perinde eſt,
ac ſi eſſent percepti eo ſoluto, quoniam attribuũtur cuilibet mẽ-
ſi pro rata. l. diuortio. §. non ſolum. ſ. eo. Et ꝙ intelligatur, qñ ſol.
mat. percepit, probatur in comparatione, quàm facit de legatis, &
hæreditatib. obuenientib. poſt factum diuortium. Opp. contra
iſtum tex. de l.4. C. depoſiti. Sol. ibi acceſſiones ueniebant iudicis
officio mercenario, hic iure actionis. item uidetur, ꝙ nõ debeant
peti ipſi fructus, ſed ipſa res, ut fructus conſequatur, ut l. Iulia. §. j.
de uerb. obl. Sol. ibi fuit res perfectè ſoluta, uel in totum ſoluta, li
cèt deficeret quoddam ius cautionis, hic dos fuit ſoluta pro alte-
ra parte, ideo pro illa eſt actio extincta, & durat duntaxat pro al-
4 tera. l. ſi ſtipulatus.). de ſol. ¶†Vltimo quæritur, an admittatur li-
bellus, in quo mulier petat fructus, ſi non ſpecificat quãtitatem,
dic, ꝙ quando petit rem principalem una cum fructib. inde per-
b ceptis procedit: in acceſſorijs admittitur libellus incertus,[b] ſed
ex poſtfacto certificanda eſt quantitas, ita determinat Cyn. in l.
cum propria. C. ſi quis alteri, vel ſibi. & Inno. in c. inter dilectos.
de don. & de ſpõ. c. cũ ad ſedem. benè facit l. in emptione. in prin.
de contrah. emp. ubi incertitudo non uitiat in acceſſorijs, ſed ſi
peteret duntaxat fructus, ut in caſu huius l. videtur ſecus, niſi iure
tur ſe non poſſe ſpecificare, iuxta ea, quæ habentur in l. j. §. ſi quis
argentum. ſ. dedo. & ita poteſt intelligi quod not. Cy. & Bald. &
Richar. mal. in l. j. C. de ſecun. nup. ſi quia mulier.

ADDITIONES

a Vt inſtitu. De rerum diuiſi. § partus. & Card. in cle. j. q. 17. de decimis. ſed nec animalium appellatione uenit, ut ibidem.
b Incertus. Vide bar. in c. ſignificantib. de libel. ob. & mod. in c. grauis. de reſtitu. ſpol. & in c. certificari. de ſepul. per Cy. in l. certũ. C. de rei uen. Bal. in l.2. de pet. hær. Ale. conſi. 22. j. lib. & conſi. 92. 2. lib.

LEX XXXIII.

1 *Maritus utitur exceptione, ne conueniatur ultra, quàm facere poſſit, etiã contra eum, cui delegatus eſt per mulierem ex cauſa oneroſa.*
2 *Per hæc uerba, promitto quod debeo, an uidetur reſeruaſſe dilatoriam, & quid de peremptoria.*
3 *Si debitor in diem delegatus alteri promittat per iſta uerba, promitto, ꝙ tali debeo, cenſetur promiſiſſe ſub eadem die.*
4 *Bonum eſt argumentum de tempore ad quantitatem.*
Si delato iuramento, per maritũ iurat mulier centum ſibi deberi, an maritus poterit uti excep. ne conueniatur ultra, quàm facere poſſit.
5 *Quid in teſtatore, qui tutus erat aliqua exceptione, ſi legauit ſuo creditori, an cenſeatur exceptionem remiſiſſe.*

1 1 SI prior. † Maritus utitur exceptione, ne cõue-
niatur ultra, quàm facere poſſit, ẽt ꝯ eũ,
cui delegatus eſt per mulierẽ ex cã oneroſa h.d. & gl.
intelligit, qñ promiſit ꝑ iſta uerba, promitto tibi id,
quod debeo mulieri, qa illud uerbum debet intelligi. ſ. cũ effectu,
& ſic i. quatenus debeo cũ effectu, ſi aũt ꝓmiſiſſet expreſſa certa
a quantitate, tunc eſſet diſtinguendũ, aut ſciebat[a] exceptionem ſi-
bi competere, & vr̃ ei renuntiaſſe, vt l. ſi quis delegauerit.). de no
ua. aut ignorabat, & tunc ſecus, & hoc, qñ fuit delegatus alteri ex
cauſa oneroſa, ſi autem ex cauſa lucratiua, videtur, ꝙ indiſtinctè
ꝯ eum poſſit uti exce. qua poterat uti contra delegantem, quod
dic, ut pleniſſimè no. in l. doli.). de noua. ꝑ Dy. & Bar. in caſu aũt
huius l. non eſt diſtinguendum, an ſciuerit excep. ſibi competere,
uel ignorauerit, qñ uerba pomiſſionis de proprio ſignificatu nõ
plus important, & iſta gl. eſt ſingularis, & ſemper allegatur, facit. l.
Meuio. § à me.). de legat. ij. ubi planè probatur in tex. & gl. ¶In gl.
ibi, (cum ſecundus maritus ſit mulieris creditor.) ſupple ex cã nõ
lucratiua. ſed oneroſa ꝑꝑ onera matrimonij. vt in l. ex promiſſio-
2 ne.). de acti. & obligatio. ¶† Et no ꝙ iſta gl. limitat totam illã mate
riam, de qua habet. in l. doli.). de noua. quidã tñ dicũt, ꝙ hic loqui
tur de except. dilatoria, quæ debitũ non perimit, ſi aũt ſſet perem
toriã, non eſſet adhibenda diſtinctio gl. ſed non placet, ſi per hæc
uerba, promitto, qđ debeo, cenſet ſibi reſeruaſſe dilatoriam, ẽt ſi
promittat ſcienter fortius peremptoriam, quia facilius perditur
3 prima, qua ſecunda, vt ſ. de cond. inde. l. ſi in diẽ. cũ l. ſeq. ¶† Et per
iſtã gl. dicit Bar. ꝙ ſi debitor in diem delegatus alteri promittat, ꝑ
iſta uerba, promitto, qđ tali debeo. cenſetur promiſiſſe ſub eadẽ
die, ut ipſe no. in l. Stichũ. in fi. de noua. & l. qui ſic. de verb. obl. ſe-
4 cus ſi eſſet expreſſa ſub certa quantitate, † qa bona eſt argumen-
tatio de tpe ad quantitatẽ, vt ſicut ille, qui debet minus quantita-
te, per hæc uerba, promitto, qđ debeo. cenſetur tanto minus ꝓ
mittere, ita qui debet minus tpe, puta diem. ¶Quid aũt ſi delato
ſibi iur̃o per maritũ, iurat ſibi centum deberi. gl. hic, & in l. eũ qui.
§. ſi mulier. de iurei. tenet, ꝙ illa uerba intelligantur cum effectu,
& ſic maritus non poſſit uti illa exceptione. tu dic melius, ut ibi
notaui, aut erat de hoc qõ, qa maritus oppoſuerat illã exceptio-
nem, & uerũ dicit gl. aut non erat de hoc qõ inter partes, ſed ſo-
lũ, an centum eſſent data in dotem, & tunc illam exceptionẽ ma-
ritus nõ perdit, qa iur̃m neceſſariũ reſtringitur ad id, de quo erat
qõ inter partes, ſicut & tranſactio, ut l. de cætero. C. de tranſactio.
5 ¶ † Quid autem in teſtatore, qui tutus erat aliqua exceptione, ſi
legauit creditori ſuo qđ debet? Bartol. in l. ſi creditori. de legat. j. in
prin. vr̃ ſentire, ꝙ debeat adhiberi diſtinctio huius glo. Tu dic er-
go, ꝙ etiam, ſi dixi lego qđ debeo. ſi ſciebat ſibi exceptionem cõ
petere, cenſetur illam remiſiſſe, vt legatum ualeat, quia fauorabi-
lior fit interp̃tatio in legatis, q̃ in ꝯctib. l. in teſt. de reg. iur. ſecus ſi
ignorabat excep. ſibi cõpetere. arg. in l. j. C. de fal. cau. adie. le. ¶In
fi. gl. ibi, (qđ aũt ſi poſt hanc promiſſionẽ ſiat non ſoluendo.) gl.
hic non declarat, quid iuris, ſed dic ſm Dy. ꝙ cũ ipſe per prius eſ
ſet obligatus mulieri, aduerſus, q̃ habuiſſet exceptionẽ, ſi alteri
non promiſiſſet, ꝙ ẽt tunc ex paupertate ſuperueniente habe-
bit aduerſus eum cui delegatus eſt, ſecus ſi non fuiſſet mulieri
obligatus, per l. qui libertinus. §. ſi creditori.). de ope. libe. ubi vide
tur tex. ſingularis in iſta materia, qñ quis eſt alteri delegatus, & po
ſtea ſuperuenit aliquid, quod induceret exceptionem aduerſus
delegãtem, an inducat etiam aduerſus eũ, cui facta eſt delegatio.

ADDITIO.

a ¶Sciebat. Adde quòd uoluit Ro. conſi. 87.

L E X XXXIIII.

1 *Adhibitus ad ſtipulandum dotem animo donandi, quòd poſſit eam à marito repetere.*
2 *Caſus, in quo aditio hæreditatis habet uim ſolutionis.*
3 *Succeſſio regulariter ad damnum ſuccedentis nõ habet uim ſolutionis, nec ẽt ut lucretur, licèt benè habeat quantum ad hoc, ut ius ſuum conſeruet aduerſus alios.*
4 *Si mulier, q̃ dotis nomine certã pecuniã promiſit, & quoſdã adhibuit, qui ſtipulati ſint partẽ dotis diſtracto matrimonio eis ſolui, & ea nulla data dote obijt marito hr̃de relicto, quòd hodie ſi maritus conficeret inuentarium, quòd proderit ſibi contra tales ſtipulatores quantum ad hoc, ut non teneatur cùm illo debito compenſare ipſam hæreditatem, nec uideatur eam recepiſſe.*
An mulier poſſit maritum liberare à tali promiſſione.
5 *Mulierum genus auariſſimum eſt.*
Tres caſus, in quib. præſumitur animus donandi.
6 *Si frater meus me conſentiente uxori ſuæ donauit rem meam, præſumitur animus donandi, etiam quantum ad me.*
Si expendo circa perſonam conſanguinei deſcendentis, expenſa eſt pia, ut alimentorum, ſecus ſi circa res.
Idem in alijs, qui loco deſcendentium habentur.
7 *Quod expenditur ad faciendum aliquam artem diſcere aſſimilatur expenſæ alimentorum.*
8 *Si ſolui tibi aliquid tanquã debitum, cùm nullo modo eſſet debitũ, & ego ſciebã, p̃ſumitur animus donandi, ſecus ſi ſuberat debitũ, licèt id, quod ſolui, debitum non erat, ſed ſolui, ut liberarem me à debito.*
9 *Si tradidi tibi centum, an præſumatur donaſſe, uel depoſuiſſe.*
Promittens per pactum nudum nulla cauſa expreſſa non præſumitur donare velle, ſed ſi per ſtipulationem, bene præſumitur animus donandi, ſi alia ratio poteſt ſubeſſe.
10 *Quid in expendente pro alio non coniuncto, quod nõ præſumatur animus donandi.*
Quid in eo, qui eſt ſtipulatus, uel pactus rem ſuam reſtitui alteri, uel id, quod ſibi debetur.
11 *Quid in eo, qui emit alieno nomine de ſua pecunia.*
12 *Quid in eo, qui conſentit rem ſuam, uel in qua ius habet alteri uendi: uel alienari.*

1 QVæ dotis. †Adhibitus ad ſtipulãdũ dotẽ aĩo
donãdi p̃t eã à marito repetere, li-
cèt maritus ab uxore adhibẽte nunq̃ recepit, ſi tñ ſi-
bi ſucceſſit, ẽt in hr̃ditate dãnoſa, vel q̃ ſoluẽdo non
erat h.d. ſ͠m cõem lec. tã gl. q̃ Bar. Rõ eſt, qa fictè fingit̃ eã recipe
adeũdo hr̃ditatẽ illius, qa dẽt eã cõpenſare cũ dote, ad q̃ illa ſibi
tenebat̃, & hoc vult iſte tex. in effectu, &c. ¶In tex. ibi, (diſtracto
mr̃imonio ſibi ſolui.) hoc dẽt intelligi eo caſu, quo mr̃imoniũ ſol
uat̃ morte mulieris, nõ ſi morte uiri, ſicut nec ualeret pactũ, ꝙ uir
in hũc caſum lucret̃ eã, & mulier remaneret indotata, vt in l. 2. ſ.
de pac. cõuen. & ita probat̃ in l. cũ pr̃ certã. ff. de leg. 2. & hoc, qñ
fuerũt adhibiti animo donãdi, ſed ſi tanq̃ procuratores mulieris,
tũc qa hñt eidẽ mulieri reſtituere, & ſic ceſſat p̃dicta rõ, cenſet̃ in
oẽm caſũ ſoluti matrim. adhibiti. ¶In tex. ibi, (intelligeret̃ ſe cõpẽ
2 ſaſſe.) † Not. ergo hic caſum, in quo aditio hr̃ditatis hẽt ui͂ ſolõnis,
quãtũ ad cõmodũ adeũtis. Sed ꝯ de l. Vrãnius. ff. de fideiuſ. Solut.
ſpãle eſt hic, qñ hæres ſuccedit illi, ꝯ quẽ, ſeu cuius hr̃des habebãt
neceſſe actiones cedere, qa cũ ſuccedendo ꝑdat facultatẽ ceden-
do, qñ actio, quæ ueniebat cedenda, extinguit̃ iure cõfuſionis,
cũ talis ſucceſſio, uel aditio vim ſolõnis habeat, ẽt ad dãnum eius,
vt teneat̃ cũ effectu ſoluere creditori ſuo, licèt non teneret̃, ſi non
ſucceſſit, qa ſaltẽ poſſet cedere actiones ꝯ alios hr̃des, q̃ potuiſſẽt
effici vtiles contra eos, licèt ꝯ defunctũ fuerint inutiles, qa illi te-
nent̃ ẽt ultra uires hr̃ditarias creditorib. hæreditarijs, vt ſeq̃tur, &
actio illa cedenda erat hr̃ditaria, ſed ſuccedendo, ſibi perdat facul-
3 tatẽ cedendi facto ſuo, iõ vr̃ ſibi ipſi ſoluiſſe: † regulariter aũt ſuc-
ceſſio ad damnũ ſuccedentis nõ habet uim ſolutionis, vt d. l. Vrã
nius. nec ẽt uti lucretur, vt l. ſi hæres à debitore. in fi. e. ti. licèt bñ
habebat quantũ ad hoc, ut ius ſuũ ꝯſeruet aduerſus alios, vt in l. ſi
ei, cui. §. fi. ſ. de euic. & adde qđ no. Bar. in d. l. Vrãnius. ſuꝑ hoc ar
ticulo. ¶In tex. ibi, (qñ cæteris ẽt creditorib. teneatur.) innuit ergo,
ꝙ iſti adhibiti ad ſtipulãdũ ſint creditores hr̃ditarij iſtius mulieris,
qđ nõ eſt uerũ, qa nõ fuerũt ſtipulati à muliere, ſed à marito. Nec
cõueniũt maritũ, tanq̃ hr̃dẽ, ſed ex propria ꝓmiſſione, tñ uult di-
cere, ꝙ licèt ita ſit, nihilominus idẽ iuris eſt in iſtis, ꝙ in alijs credito
rib. hr̃ditarijs, qa ſicut ipſa hr̃ditas, licèt non ſit ſoluẽdo, tñ reputat̃
eſſe ſoluendo quantũ ad hoc, ut hr̃s teneatur creditorib. hr̃dita
rijs in ſolidũ, ita & quantũ ad iſtos, ut eis teneat̃ cũ effectu, ac ſi eſ-
ſet ſoluẽdo, licèt, ſi illi nõ ſucceſſiſſet, nõ teneret̃ ſed liberaret̃ cedẽ
do actionẽ cõtra alios hr̃des, qa non poſſent iſti adhibiti aĩo do-
nãdi imputare marito, quare dotẽ à muliere ñ exigit à tertio, qa
aĩo donãdi promiſit dotẽ pro muliere, vt in l. ſi exneus. ſ. de iure
do. Sic ergo no. ꝙ iſtud debitũ, licèt non ſit hr̃ditariũ merè, tñ põt
dici partim hr̃ditariũ, partim nõ, qa ſucceſſio hr̃ditaria fortificat
4 hoc debitũ magis, q̃ prius eẽt. † Et ex hoc ſeq̃tur aliud, ꝙ hodie ſi
maritꝰ ꝯficeret inuẽtariũ, ſicut illud ꝓdeſſet ſibi, q̃tũ ad creditores
hr̃ditarios mulieris, vt eis ñ teneret̃ ultra uires hr̃ditatis, ita & ꝓde
rit ſibi ꝯ iſtos ſtipulatores, licèt nõ ſint hr̃ditarij merè q̃tũ ad hoc,
ut nõ teneat̃ cũ illo debito cõpenſare ipſã hr̃ditatẽ, nec uideat̃ eã
recepiſſe verè, uel fictè, & hoc ſentit hic gl. ſuꝑ ver. cęteris. q̃ Bal.
ſubtilr̃ ita decl̃at, & eſt ſingulare, & pulchrũ. ¶Op. ĩ gl. j. duo. mo.
ꝙ iſti ſtipulatores nõ pñt ꝯuenire maritũ, qa cẽſent̃ adhibiti tanq̃
ꝓcuratores mulieris nõ aĩo donãdi, vt patet. in l. mulier bona. §. fi.
de iu do. vbi hr̃, ꝙ mulier hoc ñ obſtãte p̃t maritũ liberare ab illa
ꝓmiſſione, qđ nõ eſſet, ſi aĩo donãdi adhibuiſſet, qa ꝑfecta dõ nõ
reuocat̃: oportet ergo dicere, ꝙ illud ſit in eo, qa cẽſeant̃ adhibiti,
vt ꝓcuratores, & ſic ad commodũ mulieris, vñ põt mulier illam
actionẽ tollere, licèt nõ cõpetat ſibi, ſed ſuo procuratori, ut eſt ibi
ĩ tex. no. & ẽt hr̃ in text. & glo. in l. apud Celſum. §. mãdauit. de do.
exce. tenent̃ ergo actione mãdati reſtituere mulieri, uel hr̃dib. eius
q̃cq̃d exigẽt à marito, ſicut adiectis in ſtipl̃one ad ſolõnẽ, ut l. Iul.
§. j. de uer. ob. ſi ergo arguũt ꝯ maritũ, & ex eius ꝓmiſſione pote-
rit maritus eos repellet̃, tanq̃ hr̃s ꝑ exceptionẽ, dolo facitis petere,
qđ mihi ꝑ actionẽ mãdati, tanq̃ hr̃di eius eſtis reſtituturi. Et ſic de
bet fieri ꝯpẽſatio unius actionis ad alterã, ꝑꝑ hoc gl. dicit hãc l. de
beri intelligi, qñ ꝯſtabat, ꝙ mulier iſtos adhibuit aĩo donãdi, aliàs
nõ ꝓcederet̃, ſed hr̃et locũ ꝯ̃riũ, qa in dubio nõ p̃ſumit̃ habuiſſe
5 aĩo donãdi, ꝑ illũ tex. & ꝑ rõnẽ, † ꝙ mulierũ genus auariſſimũ eſt,
& ĩ eis nõ p̃ſumit̃, ẽt ubi al̃s ĩ maſculo p̃ſumeret̃, ut no. in l. ſi ergo.
ſ. ad Velle. qnimo ẽt nõ ĩ maſculo regl̃r p̃ſumit̃ aĩus donãdi ꝑ rl̃ã,
q̃ ponit̃. in l. cũ de ĩdebito. de ꝓb. ꝙ nemo p̃ſumit̃ iactare ſuas pe-
cunias, fallit dicit gl. in tri. caſi. in qb. p̃ſumit̃ aĩus donãdi. & gl. in l. ſi
vero ñ remunerãdi. §. idẽ Pap. ſ. ma. ponit pl̃s alios. d. ego. ad Vel
le. Alibi hẽmus rl̃am, ꝙ ubi nõ põt ſubeſſe alia cã, q̃ dõis. p̃ſumit̃
dõ, vt no. in l. ij. §. circa. de do. exce. & probat̃ ĩ l. ſi diuortio. de verb.
obl. l. cãpanus. de ope. lib. ſecus ſi poſſet ſubeſſe alia cã, ut l. ſi cũ au-
rũ. de ſol. & ſic iſta rl̃a vr̃ ꝯ̃ria ei, q̃ dicit gl. dũ dat pro rl̃a, ꝙ ani-
mus donãdi nõ p̃ſumit̃, niſi certis caſi. Et iſta rl̃a vult, ꝙ p̃ſumit̃,
ubi alia p̃ſumptio ceſſat, Bar. nitit̃ declarare iſtã materiã, & uadit
ꝑ caſus particulares: & nõ multũ bñ declarat, quãtũ ad iſtã gl. di-
cit eã nõ bñ dicere: nec quantũ ad intell̃m huius l. ꝙ hic cõſtabat
de aĩo donãdi: hoc eſt diuinare, quãtũ ad exceptiones, quas ponit.
Vñ ad primũ ipſe dicit: ꝙ ſi eſt aliq̃s adhibitus ad ſtipulandũ dotẽ:
& in oẽm caſum tunc non vr̃ adhibitus aĩo donãdi: ſed tanq̃ ꝓ-
curator: & iſto mõ põt procedere dictũ gl. qa tũc p̃t ſubeſſe alia
rõ. ſ. honeſtatis, qa mulier ꝑꝑ honeſtatẽ noluit in inſtr̃o noĩari. Si
aũt ſit adhibitus ad ſtipulandũ partẽ dotis, vel ẽt totã, nõ tñ ĩ oẽm
caſũ, tũc ceſſat rõ p̃dicta, qa ſaltẽ in alia parte, & in alio caſu uoluit
noĩari: & iõ: qa nõ põt ſubeſſe alia p̃ſumptio: q̃ dõnis cẽſet̃ adhi-
buiſſe aĩo donãdi: & iſte eſt caſus hic: qñ adhibuit ad partẽ dotis.
& in l. cũ maritus. §. fi. de pa. do. qñ adhibuit ĩ vnũ tm̃ caſũ. Br̃ iſte
intell̃s Bar. ad hãc l. nõ ur̃ bonus: nec ſecurus: ſed ſecurior eſt in-
tell̃s gl. j. ꝑ l. ij. C. de iu. dot. vbi fuit adhibitus ad ſtipulandũ partẽ
dotis, & tñ innuit: ꝙ ſit neceſſe cõſtare de animo donãdi: ad hoc:
vt uideat̃ adhibitus donandi animo. Scđo ꝑ l. idẽque. §. ſi cui. uer.
& ita Pap. ff. man. vbi ꝯcurrebãt duæ fortes rõnes: quarũ q̃libet
ſ͠m opi. gl. vr̃ ſufficere ad p̃ſumendũ animũ donandi: videlicet rõ
ſanguinis: qa fuit adhibita mr̃. Itẽ rõ viciſſi factæ dõnis: qa eadẽ
mr̃ dotẽ đderat: & ſic donauerat: & ex poſt facto fuit adhibita, &
tñ ambę iſtę rõnes nõ faciũt videri eã adhibitã animo donãdi, ſed
potius, ꝙ tanq̃ ꝓcuratrix, & iõ tenet̃ filiæ actõe mãdati, multo er
go minus, qñ ſubeſt iſta ſola rõ, ꝙ adhibitus ad ſtipulãdũ partem
tm̃, q̃ rõ nõ reperit̃ in tex. uel gl. exp̃ſſa, ꝙ faciat p̃ſumi animũ do-
nãdi. Tertio qa rõ Bar. ſatis vr̃ fragilis. ſ. honeſtatis. nõ. n. eſt ĩhone-
ſtũ mulierib. aſcribi in inſtr̃is dotalib. ĩmo honeſtiſſimũ, cũ ſit ea-
rũ ꝓpriũ pr̃imoniũ, vt l. 3. §. ſed vtrũ. ĩ fi. de min. vñ ſi ẽt adhibuiſſet
ad ſtipulãdũ totã dotẽ. ñ eſt uериſil̃e, ꝙ hoc faceret ad euitãdũ in
honeſtatẽ, & ſic p̃ſumeret̃ animꝰs donãdi, ſicut qñ ad ſtipulãdũ
partẽ, dico ergo, ꝙ ſiue ad ſtipulãdũ totũ, ſiue partẽ, itẽ ſiue ĩ oẽm
caſũ, ſiue ĩ alterũ tm̃, ñ p̃ſumit̃ adhibitus animo donãdi ĩ dubio,
niſi de hoc ꝯſtet, & hoc vltimo caſu dẽt ĩtelligi hæc l. & l. cũ ma-
ritus. §. fi. de pac do. & hoc tã ꝑꝑ rões gl. maſculus p̃ſumit̃ habuiſ
a ſe animũ donãdi,[a] ſed in caſu iſto ipſa adhibitio eſt iuſta cã p̃ſumẽ
di ꝯ̃riũ, nam idẽ importat, qđ mandatũ, ñ. n. p̃t alius ſtipulari, qđ
mihi debet̃, niſi mãdato meo, vt mihi afferat actionem, ut l. Sti-
chũ. in fi. de nou. Nã uerè mãdati eſt, ut fiat ad ꝯmodũ mãdãtis, id
enim, qđ fieret ad ꝯmodũ mãdatarij, nõ diceret̃ fieri de mãdato,
ſed de ꝯſilio, vt l. ij. ſ. in fi. mã. ſiue ergo dicat̃ ĩ inſtr̃o, ꝙ fuit ſtipu-
latus de mãdato mulieris: ſiue de uoluntate eius: q̃ idem impor-
tat: qđ mandatũ, cũ actio eſſet ſolius mulieris iuxta not. ꝑ Bart. ff.
e. l. poſt

A D D I T I O.

a Donãdi. Contra Bar. tenuit Raph. Imo. & Lud. Ro. ut latè hic, ꝑ Alexã. ſed dic, quòd opp. Bar. ſequitur Pet. de Anch. conſi. 32. ubi etiam dicit, quòd cum adhibiti ad ſtipulandum ſtipulantur pro ſe eorum hæredib. quòd uidentur adhibiti vt donatarij.

c.l.poſt dotem.dr̄ adhibitus tanquam procurator ad cõmodum
adhibentis,vt illi teneatur reſtituere, ſi exigat, ēt ſi talis adhibitus
ſit de deſcēdentib.adhibentis, vt l. cum quis decedens.§.nuptura.
de leg.3. ꝗa fortior eſt natura mandati ad faciendum præſumi ip-
ſum, adhiditum,tanquam procuratorē, quàm rõ ſanguinis, uel
uiciſſim factæ donationis ad faciendũ p̄ſumi animo donandi, &
iſtud vr̄ eſſe de mente tex. loquentium in iſta materia, ꝗa faciunt
vim in mãdato,ſi bñ inſpiciãtur,& iſtud non ponderauerũt Doc.
quod vr̄ ſummè neceſſariũ. Quãtũ verò ad exceptiones poſitas
ꝑ gl.Bar. ꝯ quamlibet earũ pugnat,nã prima nõ eſt vera,ꝙ rõ ſo-
lius tp̄is faciat p̄ſumi animũ donandi, vt ſi ꝑ x.vel xx.ann.tacerē,
ꝙ debitũ à te non peterē,nõ ꝑpea videor tibi donare,niſi lapſum
ſit tãtũ tp̄s, quod ſufficiat ad preſcribendũ act. quã habeo ꝯ te, vt
vt l.libertatis.§.j.cũ ibi not.de ali.le.Fallit in debito odioſo,vt uſura
rio.l.qui ſemiſſes.de uſu.& l.cum poſt.in prin. de iu. do.ſed ſi cum
rõne tp̄is concurreret,& rõ ſanguinis, & ēt ſæpius reuiſa rõ cũ ta-
citurnitate, ex his tribus bene preſumeretur donatio, & iſte eſt
caſus in l. quam alleg.gl.s̈.de proba.l.Procula.& altero deficiente
ſecus,& ita gl.ſing.in d.l.libertus.§.j.Item impugnat ſecundam ex
ceptionem, quia nõ eſt verum, ꝙ ſola rõ ſanguinis faciat præſu-
mi animũ donandi,nec hoc dicit l.ſi ſeruus. de dõ. inter vi.ſed bñ
probat,ꝙ facit p̄ſumi ꝯſenſum, ex quo conſenſu præſumitur aĩus
donandi ſ̄m eum,dicit tñ,ꝙ in aſcendente erga deſcendentē bñ p̄
ſumit̄ animus donandi ꝑ l.publica. in prin. & qđ ibi no.s̈.depo.&
per l.donationes.s̈. de do. ſed certè primũ dictũ vr̄ nugatoriũ,ꝗa
paria ſunt dicere,ꝙ rõ ſanguinis facit præſumi conſenſum,ex quo
ꝯſenſu p̄ſumitur animus donandi,qui aliàs non præſumeret̄,& di
cere,ꝙ rõ ſanguinis facit præſumi animũ donandi,cõſtat eaim,ꝙ
a donatio requirit conſenſum. Item ſ̄m dictũ non ur̄ verum [a] per
illum §.nuptura.s̈.alleg.ubi fuit adhibitus deſcendens,& tamē nõ
p̄ſumitur adhibitus animo donandi.& Do.Cy.circa hoc ſatis mu
ſauit in l.2.§.non.de iu.do.qui vr̄ eſſe in eadem opi.cum Bar.& tñ
ad illum §.non videt bonum reſponſum. Tu ergo dic,ꝙ ille, qui
adhibit⁹ eſt ad ſtipu.id quod debet̄ abhibēti indiſtinctè, ēt ſi ſit de
ſcendens, non vr̄ adhibitus animo donandi ꝑꝑ naturã mãdati,ut
s̈.dixi. & iſte eſt caſus in §. nuptura. ſed in alio caſu, ſi quæritur an
rõ ſanguinis faciat p̄ſumi animũ donãdi. Dic, aut non eſt deſcen-
6 dens, & tunc facit præſumi in hoc caſu. † puta,ſi frater meus me
conſentiente uxori ſuæ donauit rem meam, quoniam etiam
conſanguinei conſuerunt donare vxoribus ꝯſanguineorum, &
iſte eſt caſus in l.ſi ſeruus. de do. inter vir. & ſtatim ualet donatio
in perſonã uxoris, ut ibi patet.ſi aũt non conſentio rem meã do-
nari,ſed expendo circa ꝯſanguineũ,tunc eſt diſtinguendũ,aut cir-
ca ꝑſonã,& expenſa eſt pia,vt alimentorũ,& præſumitur animus
donandi erga deſcendentes, aut circa res, & tunc ſecus,vt i.alimē
ta.C.de neg.geſt.Idem in alijs, qui loco deſcendentium hñr.in l.
ſi paterno. eo. ti. & l.ex duobus. in fi.j. eo.ti. & quod hr̄.in l.cum
7 pater.s̈.fam.erciſ. † Ed id,quod de alimentis dixi, procedit etiam in
eo,quod expenditur ad faciendum ipſum artem diſcere,ut ibi in
tex.& glo.quia aſſimiliatur expenſæ alimentorum,cum de arte ui
uant homines.Circa tertiam exceptionem Bar. dicit,ꝙ procedit
circa eandem rem,ut ſi patior te uendere rem, ꝗ̄ mihi donaſti,ut
videar pati animo donandi, ſecus circa aliam rem, & ita limita §.
item Pap.allegatum in gloſſ.Breuiter adhuc per præpoſita nõ re-
manet bñ iſte articulus declaratus,vñ oporteret diſcurrerè ꝑ ſin-
gulares caſus, ꝗa ſ̄m diuerſitatem eorũ, & etiam rõnē diuerſifi-
8 catur ius. † Vnde primo quærendũ eſſet,quid in ſoluente, vel tra
dente.Secundo, quid in permitteute. Tertio, quid in ſtipulante
uel paciſcente pro alio.Quarto, quid in emente.Quinto, quid in
conſentiente aliquid fieri ſuper re ſua, uel in qua habet ius. Bar-
tol.tangit aliquos ex iſtis.in primo, quem ipſe non tangit,dic,ſi ſol
ui tibi aliquid tanquam debitum, cum nullo modo. eſſet debi-
tum,& ego ſciebam,præſumitur animus donandi, ut l. cuius per
errorem. de reg. iur.quia ceſſãt alia ratio, ſed ſi ſuberat debitum,
id,quod tamen ſolui, debitum non erat, ſed ſolui,ut liberarē me
à debito,non præſumitur animus donandi, vt l.ſi cum aurum de
9 ſolu.& l.eleganter.§.qui reprobos.s̈.de pig.act.† Si autem non ſol
ui tanquam debitum,ſed repetitur, ꝙ ibi tradidi centum, an præ-
ſumar donaſſe,vel depoſuiſſe,uel mutuaſſe? dic,vt no.ĩ l.cum ꝗd
in fin. glo. ſi cer. pet. In ſecundo caſu, quando promiſi nulla alia
cauſa expreſſa, tunc aut per pactum nudum, & non videor pro-
miſiſſe animo donandi, ne duæ ſingularitates reſultent. ſ.animus
donandi,& ꝙ ex pacto naſcatur actio, quod eſſet, ſi præſumeret̄
nouatio,ut l.ſi quis argentnm. C.de don. & ita no. in l.iuriſgen.§.
quinimo.s̈.de pact.per Doct.Si uero per ſtipulationem,tunc quia
non eſt,niſi vna ſpecialitas, benè præſumitur animus donandi, ſi
alia ratio non poteſt ſubeſſe, vt l. ſi diuortium. de uerbo. oblig. &
10 ita loquitur quod not.in 2.§. circa.de do.excep. † Circa tertium.
ſcilicet in expendente pro alio,ſiquidem ille non eſt coniunctus.
non præſumitur animus donandi, ſed ſi eſt coniunctus præſumi
tur,ſi expenſa eſt circa perſonam, & eſt pia, & ille ſit deſcendens,
uel loco deſcendentis habeatur,ut s̈.dixi circa quartum in eo, ꝗ
ſtipulatus eſt, uel pactus rem ſuam reſtitui alteri,uel id, quod ſibi
debetur,etiam tunc præſumitur animus donandi erga deſcendē-
tem,ut l.publica.s̈.depoſi.& l.donationes in concubinam.§.pe.cũ
gl.de don.in alijs non,& ita limito dictum Bar. dum loquitur de
deſcendentibus, ut ſit verum ſolum, quando quis paciſcitur rem
11 ſuam,uel quod ſibi debetur deſcendenti reſtitui.† Circa uero illu,
qui emit alieno nomine de ſua pecunia, an videtur donare uoluiſ
ſe pecuniam,ſi ille eſt extraneus,clarum eſt,quòd non, vt in toto
b tit.de neg.geſt.etiam ſi ſecus inſtrumentum [b] cantaret in perſo-
nam illius, vt l. j. & 2. C. ſi quis alte.uel ſibi. dominium tamen illi
acquiritur, ſi de mandato ementis illi tradatur, aut tibi, ſed poteſt
petere pecuniam,ſi vero ſit de deſcendentibus, vr̄,ꝙ ſiue ſit in po
teſtate, ſiue non, ſi ſunt res pertinentes ad militiam armatam, uel
legalem,ut libri, ſi pater emat nomine filij, & ſibi tradat,præſumã
c tur donati, [c] & ſic in diuiſione bonorum habeat eos præcipuos,
vt in d.l.quæ pater.in tex. & glo.s̈. famil. erciſ.& C.e.filiæ cuius.il-
la tamen videtur probare idem in alijs rebus non pertinentibus
ad militiam, & ita videtur ſentire Bar. ſecus ſi non tradidiſſet, dic,
12 vt ibi no.per eum,& in l.j.§.ſed nec caſtrenſe.de col.bo.† Circa ve
ro illum,qui conſentit rem ſuam, uel in qua ius habet alteri ven-
di,uel alienari,eſt notandum, quòd aut in illa re habebam aliquod
ius ideſt dominium,puta, hypothecæ, uel fructus,& uideor illi iu
ri renuntiaſſe,vt l.ſicut.§.ſi uoluntate.qui. mod.pig.uel hypoc.ſo-
lu.& l.apud Celſum.§.quæſitum.de do.excep.ſed ſi habebam do
minium, tunc ſi quidem directum, & tu habebas utile,tunc ſi
d conſentio tibi uendenti, non uideor remiſiſſe directum dñium [d]
ſed licentiam dediſſe transferendi utile, quod ſine licentia mea
transferre non poteras, licèt Bald. uideatur dixiſſè contrarium in
l.& deſinit.infra eodē. vt ibi dixi. Si autem habebam plenum do-
minium directum,& tu nullum,& tunc aut conſentio tibi,quòd
dones,& uideor conſentire animo donandi, non enim mihi re-
e ſtat petitio ad pretium, [e] quod non recipis.facit l.fina.C.ſi aduer.
dona. ſi autem quod uendas, an reſtat mihi petitio ad pretium,
& ſic non animo donandi. Bart.plenè tangit hic. in l.ſi fundum,
per fideicommiſſum.infra de lega. ij. & dic, vt ibi. ¶ Vltimo op-
pon.pro declaratione gloſſ.in uer. ſi uero probatur. quia poſito,
quòd intellectus gloſſ. ſit uerus in hac l.quod hic conſtabat de ani
mo donandi,adhuc uidetur iſtos adhibitos non poſſe agere,quia
talis donatio præſumitur in dubio cauſa mortis, & ſic poteſt re-
uocari,ut in §. nuptura. ſupra allega. Solu.fateor, & ita poteſt in-
telligi,hic ſecundum gloſſ.quòd præſumatur donatio cau. mor-
tis, tamen non cenſetur reuocata propter hoc ſolum,quod mari
tus fuit inſtitutus ab iſtã uxore, ſed ſi fuiſſet inſtitutus alius, & illi
marito fuiſſet legata liberatio, benè cenſetur donatio reuocata,
& ita loquitur §.nuptura. Breuiter non eſt uerum, quod in du-
bio præſumatur donatio cauſa mortis, niſi ſit collata poſt mor-
tem,ut in l.Seia.de dona.cauſa mor.& ita not.per glo.in fin. C.de
don.cau.mor.& in l.fi.ff.de pact.Nec ob.l.cum maritus.ff.de pac.
dota.ubi fuit facta mentio mortis,& tamen fuit donatio inter vi
uos,quia debet intelligi prout gl.ibi intelligit, ꝙ conſtabat de ani-
mo donandi inter uiuos, prout etiam hr̄.in l. ubi ita donatur.de
do.cau.mor.de cæteris,quę hic reſtarent,uide hic Bar.qui non ita
perfectè,nec clarè locutus fuit,hic non ſunt alia.

ADDITIONES.

a Non uidetur uerũ.De hoc dic,ut per Bar. in l.ſi pr̄.j. de dona. & in tract.
de duob.fratribus,in fin.ubi alio modo loquitur, & quo ad ibi dicta ſe-
quitur Alexan.eum hic cum limitatione &c.
b Inſtrumentum cantaret.Adde,ut per Pet.de Anch.conſi.236.
c Donati.De hoc latè per Alex.conſi.44.j.lib.per Lu.Rõ.conſi.268.
d Directum dominium.Vide Bal.in l.dotalē.j.e.Cy.in l.ſi.C.de iu.emp.
e Ad pretium.Adde Ludo.Rom.conſi.87.in prin.& hic dicit Alex.quòd cõ
munis eſt op.quòd in pretio ſibi non pręiudicat.

LEX XXXV.

1 *Pendente iudicio inter patrem,& filiam ſuper filiatione,& patria pote-
ſtate an admittatur pater ad agendum contra maritum pro reſtitutione
dotis.*
2 *Quid ſit præiudicialis actio.*
3 *Si quis fatetur ſe emancipatum, an fũndata ſit intentio patris, quòd ſit
eius filius*
4 *In iudicio inchoato inter te,& me admittitur tertius pro ſuo intereſſe.
Si non intereſt ſua, an admittatur ad allegandum aliquid pro me con-
tra te.*
5 *Si pater habet neceſſe probare filiam, quæ hoc negat eſſe natam ex uxo-
re ſua conſtante matrimonio, ut probetur patria poteſtas, & ſic
neceſſe ſit probare matrimonium, poterit hoc fieri coram iudice ſecu
lari.*
6 *Cauſa matrimonialis ciuilis remittitur ad curiam eccleſiaſticã, ſed in cri
minali, ſi procedatur contra aliquem de adulterio,& expediat probare
matrimonium non remittitur.*

7 *In cauſa uſuraria quando fiat remiſſio.*
8 *Quando fit remiſſio adcuriam eccleſiaſticam,non pōt iudex ſecularis aſſi-
gnare terminum iudici eccleſiaſtico, infra quē habet terminare cauſam,
licèt poſſit aſſignare partibus, infra quē repreſentent corā eccleſiaſtico.
Quòd interim debeat ſecularis ſuperſedere in principali.*

1 Itia. †Pendente iudicio inter patrē,& filiā ſup filia-
tione,& patria poteſtate non admittitur pater
ad agendum ꝯ maritum pro reſtitutione dotis, ſed
eſt ſuperſedendum quouſq; illud iudiciū ſit termina-
tum pro parte,nec ēt poſt admittit filia ꝯdicente, niſi cauſam con
tradictionis non habet h d.iſta l. ſingularis ſm intellectum glo.q
intelligitur, ꝙ hic erat duplex iudicium,primum, quod inchoatū
erat per patrem ꝯ filiam, q̄ erat in quaſi poſſeſſione ſui iuris, & pe
tebat declarari ipſam eſſe in ſua poteſtate, intentando iudicis offi-
cium, vel ēt actionē in rem ꝑiudicialē, q̄ remedia dantur contra
filiam, qñ per alium non detinentur, ſed ipſi faciunt patri contro-
uerſiam aſſerentes ſe non eſſe filios, uel non eſſe in poteſtate il-
2 lius,vt plenè no. in l.j.§. per hanc.ſ.de rei ven.in glo. † Et tale iudi-
cium,quod eſt ſuper ſtatu perſonæ.dr̄ præiudiciale,vt Inſt.de act.
§.præiudiciales. quia non patitur alia iudicia moueri per alterū il-
lorum,puta per patrem,tanquā patrem, & hñtem filiā in poteſta
te,vel econtra per filiā tanquam ſui iuris.Quod tñ limita,vt ſtatim
dicam,ne per hæc iudicia fiat præiudicium ſibi,& ſic illud præiudi
cat iſtis,ne moueātur,ne iſta mota, & terminata ꝑiudicent illis,&
tunc intelligis,quid eſt dicere præiudicialis actio. Pēdente aūt hoc
iudicio per patrem inchoato contra filiā, idē pr̄ uolebat aliud in-
choare corā eodē iudice, uel diuerſo contra maritū ad reſtitutio
nē dotis,qa ipſe dotē dederat pro illa muliere, & ſic dicebat actio
nem eſſe communem,& ſibi competere exercitiū:cōparuit mu-
lier dicens ipſum non eſſe audiendum, quia non erat filia illius,uel
de filiatione nihil dicebat, ſed ꝙ nō erat in illius poteſtate,ſed erat
ſui iuris,quod ſuper hoc pendebat iudiciū inter ipſam, & dictum
agere volentem. vñ potebat ipſum non audiri,quouſq; illud iudi
cium ſit terminatum, quia ſi admitteretur,ut pater,& hñs eam in
poteſtate,& ferretur pro eo ſnīa, fieret qualequale præiudiciū in
primo iudicio inchoato,quia ꝑſumeretur eſſe filia,& in poteſtate
illius,dr̄ ergo hic, ꝙ hæc contradictio mulieris admittitur, & glo.
intelligit, qd̄ ideo, qa erat in quaſi poſſeſſione ſui iuris, & ſi eſſet
verum,qd̄ ipſa aſſerit, & licèt ille dotem dederit,actio non eſſet il-
lius, ſed mulieris ,erant ergo partes iudicis in pronuntiando illū
non debere audiri,obſtante pendentia alterius iudicij præiudicia-
lis,quouſq; ipſe pater in illo iudicio probauerit illam eſſe in ſua po
teſtate.ſupple,& ita pronuntiatum fuerit,nam ex ſola probatione
ſine ſententia pr̄ non conſequeretur ius,ut no.gl.notabilis in l.ſed
& poſſeſſori.§.finali.ſ.de iu.iurā.Sed certè ēt poſt illud iudicium fi
nitum pro pr̄e non admittitur pater in hoc ſecundo,niſi probet fi
liā ſibi conſentire ſupple, vel conſentire deberet, qa cām ꝯdicen-
di nō habeat,hic eſt caſus ſm intellectū gl.& ē,in j.glo.Bar.aūt iſtā
lect.gl.dicit non conuenire literæ, quia ſi motū eſſet iudiciū pri-
mum iudiciale ſuper ſtatu, non deberet in alio iudicio procedi.vt
in l.ordinata,de lib.cā certè fateor,& hoc eſt, quod uoluit dicere
iſte tex.vt dixi ponendo caſum. Vnde non uideo, quare Bart. re-
prehendat,ſed fortè intellexit tex.ꝙ iſte iudex, coram quo pr̄ age
re uolebat de dote,non debeat ipſum admittere, niſi probet ſe il-
lam hr̄e in poteſtate, quod facere non deberet, ſi primum iudi-
cium pendebat,ſed debebat expectare finem illius,& nō aſſigna-
re terminum patri ad hoc probandū. Sed ego intelligo ſic, ut ſal-
uemus lect.gl.immo, ꝙ iſte iudex debet patrē repellere,quouſq;
in primo iudicio probauerit ſe pr̄em,& illā hr̄e in poteſtate, ſup-
ple, & lata ſit ſententia pro parte ſuper illo, & tunc probat idem,
3 quod dicit † Bar. Si aūt illa filia fateretur illū eſſe patrem ſuū, ſed
diceret ſe emancipatā, fundata eſſet intentio patris, quia non ꝑſu-
meretur emancipatio,niſi probaretur,vt ſ.de probat.l.ſi filius.& l.
ab ea parte §.fi.nec ibi prodeſſet quaſi poſſeſſio ſui iuris,quoniam
a hr̄et contra ſe iuris præſumptionem,[a] quia non fuit nata ſui iu-
ris,ſed in patria poteſtate,ſicut in eo, qui eſt in quaſi poſſeſſione
ſeruitutis realis, quia non releuatur per hoc ab onere probandi
cum res præſumatur libera, eo, quia ſemel fuit libera, vt l. altius.
C.de ſerui.& not.per gloſſ.no. in l.ſicuti.§. ſi quæratur.ſi ſerui.vē.
& plenè de hoc articulo in l. ſi prius j. de ope. no. nun. ſolū enim
prodeſſet hæc quaſi poſſeſſio ſui iuris, qa pater compellitur eſſe
actor, & ad iudicium procurare filiam. vt l.liberis. §. fi. de liberali
cauſa, & quia facit filiam admitti ad contradicendum, ne pater
admittatur ad agendum, antequam primum iudicium ſit termi-
natum,& ſi eſſet dubium, an pater eſſet in quaſi poſſeſſione ſui iu
ris.& ſic eſſet dubium, quis deberet ad iudicium prouocare,& li-
bellum dare,ſummatim deberet diſcuti, & terminari, ut eſt caſus
no.in d.l.liberis.§.fi.& per Inno. in c.cum ueniſſet. de inſtitutioni-
bus. Nam melior eſt conditio rei,quàm actoris, hæc tamen ter
minatio non faceret præiudicium in cauſa poſtea agitanda, in
qua requiruntur probationes pleniores ſecundum Inno. ibidem
& l.ſi quis à liberis.§. ſiue parens, de libe.agn. & aduertendum eſt
ad iſtam lect. nam intelligo, ꝙ pater, qui non erat in quaſi poſſeſ-
ſione patriæ poteſtatis,non admittatur contra maritū,niſi pericu
lū ſit in mora, & mulier negligat ꝯ maritū agere,tunc bñ admitte
retur, vt in l. ordinata. de lib.cau.& facit l.bonæ fidei.ſ.de per.hær.
ſed ipſa filia,q̄ erat in quaſi poſ.ſui iuris, bñ ueniet admittēda indi-
ſtinctè ſm gl. hic, hoc probatur. in.d.l. ordinata. in §.j.per rōnem
ibi poſitam,licèt non ſic in pet.hære.vbi non admittitur poſſeſſor
ad mouendum particulare iudiciū illo pēdente, niſi periculū ſit in
mora,vt in d.l.ſi bonæ fidei.de pet. hær. Et prædicta vera, qñ uo-
lunt agere ꝯ extraneos,ſi aūt inter ſe, tunc alter ꝯ alterum admitti
tur vſq; ad ſnīam excluſiue, quouſq; pendeat iudicium ſuper ſta-
tu,vt in d.l.ordinata.hic de prima lec.gloſſ.Secundo modo intelli
gitur,ꝙ erat unicū tantū iudicium, qd̄ iſte pater mouebat contra
maritū tanq̄ pr̄, & hñs filiā in poteſtate. & aſſerens ſe dotē ſoluiſ-
ſe,cōparuit mulier, & negabat ſe eſſe filiam illius,non tamē nega
bat illum dotē dediſſe, & ſic dicebat ſibi actionē competere,non
illi,per §.accedit dicit tex.eam audiendam,& non patrē, niſi ꝓbet
ſe illam habere in poteſtate, & iſta eſt magis plana. Dicit aūt gl.ꝙ
ꝓbat eo ipſo, ꝙ ꝓbat illā eſſe natā de ltīmo mr̄monio, & ex uxo
re ſua,vt l.filiū.de his,qui ſunt ſui, vel alie.iu. ex quo apparet tex.in
telligendū,qñ negabat ſe filiam illius, aliàs intentio patris eſſet fun
data,ut ſ.dixi.Et iſtā lectu. ſingulariter declarat Bar. melius,quàm
hic. in l.ſi perluſorio.§.ſed ſi addere. j.de appel. quod procedit,ſi fi
lia ante li.cōteſt.ꝑ patrem comparet ad impediendum ipſum age
re,aſſerens illi non competere actionē,ſed ſibi. Si aūt poſt lit.cōte.
tunc aut ignorauit illū agere,& ſimiliter ad impediendū illum vlte
rius procedere. Aut ſciuit, & non admittitur ad ipſum impedien-
dum, ſed bene pōt ſibi aſſiſtere, quæ verba declarant iſtā l.multū
4 ſingulariter,& ēt ea,quæ no. Inno.in c.cum ſuper.de re iu.†Et no.
iſta lect.ꝙ ī iud.inchoato inter te, & me admittit̄ tertius pro ſuo
intereſſe, quid autem ſi non intereſt ſua,an admittatur ad allegan
dū aliquid pro me contra te? Spe.tenuit notabiliter,ꝙ non,de re-
ſcri.c.præſentata.§. rōne formæ.ver. ſed pone tu es. ſed contra fa-
cit l.2.in fi.C.de nego.geſt.dicit ibi Bar.ꝙ eſt ibi,ſpeciale,uel dic,ꝙ
ibi intererat ratione illius conſanguinitatis, quæ erat inter ipſum,
5 & me, & tene menti perpetuo. ¶† Quæro cū pater habet neceſ-
ſe probare illam eſſe natam ex ſua uxore cōſtante matrimonio,
ſi ipſa hoc negat ad hoc, ut probetur paternitas, & pr̄ia poteſtas,
vt ibi dr̄ in gl.& per ꝯñs ſit neceſſe probare matri.inter ſe, & uxo
rē ſuā,aliàs probō non concluderet,an hoc poterit fieri corā iu-
dice ſeculari? Et br̄ de iure ciuili clarū eſt,ꝙ ſic, qa qui eſt iudex
de principali, eſt etiam de incidenti, licèt illud incidens ſit tale, de
quo principal r non poſſit ipſe eſſe iudex, vt l.quoties.C.de iud.&
l.j.de or.iu Sed de iure canonico,quia cauſa matrimonialis eſt ec
cleſiaſtica,non ſecularis hodie,cum matri. iudicentur ſm iura ca-
nonica, non ciuilia, iſte articulus, ſi incidit in curia ſeculari, debet
b remitti ad curiam eccleſiaſticam [b] expediendus, ut in c.tua.de or
di.cog.& in c.cauſam quæ.qui fil.ſint legi. quod etiam in C.uidet
probari.in l.omni nouatione. C.de ſacroſ. ec. & ibi tāgitur ꝑ Bar.
hoc,& ibi dicit hoc eſſe uerū, qñ eſſet qō facti, ſecus ſi iuris,puta,
an inter tales potuerit eſſe matri. & idē dicit in cauſa uſurarm,&
ſemper allegatur dictum eius, tamen fuit originaliter canonic.in
6 dictis iurib. Et Bal. aliter loquitur in l. quoties. C.de iu. ¶† Dicit
breuiter,quòd aut loquimur in cauſa matrimoniali, aut in cauſa
uſuraria.Primo caſu,aut incidit in cauſa criminali, ut ſi contra ali
quem proceditur de adulterio, & ſic expedit probare matrimo-
nium,aliàs non diceretur adulterium, & iſte articulus non remit-
titur ad curiam eccleſiaſticam, quæ de cauſa criminali, maximè
ſanguinis, non habet ſe impedire, & hoc tenet Bald. in d. l.quo-
ties. Aut incidit in cauſa ciuili, ut ſi aliquis petit hæred. tanquam
filius, & negetur eſſe filius legitimus, ut in caſu huius legis, tunc
ſiue ſit ratio facti, ſiue iuris, debet remitti ad curiam eccleſiaſti-
cam ut in dictis capitulis, quæ loquūtur etiam, cum erat quæſtio
facti,quia non pertinet ad iudicem ſecularem pronuntiare ſuper
matrimonio, ſiue agatur de matrimonio contrahendo, ſiue ſe-
parando,& ſemel Florentiæ in cauſa multum ardua irritauimus
proceſſum iudicis ſecularis,qui receperat hoc ſuper probationes.
7 ¶†In cauſa verò uſuraria, ſi eſt quæſtio iuris, ſcilicet an talis con-
tractus ſit vſurarius,uel non: ſine dubio debet fieri remiſſio,quia
hoc per iura canonica melius expeditur, quàm per ciuilia, cum
primo conſideret periculum animæ, ideo ſubtilius inueſtigant.
ſi aūt eſt qō facti, qa clarū eſt, ꝙ erat uſurarius,ſed dubitatur quā-
tum quis ſoluerit pro uſuris, uel an ſoluerit, tunc eſt in eius ele-
ctione,uel agere in cura eccleſiaſt. & hoc cōiter frequentant, &
no.in

ADDITIONES.

a Iuris præſumptionem.Facit quod uoluit Fed.ꝯſi.215.quòd filio agenti ſi
agatur de patria poteſtate, & per conſequens de eius ꝯſenſu requiſito in
iudicio,& filius neget ſe in patria poteſtate, quòd debet probare ſe non
eſſe in poteſtate patris,maxime cum conſtabat de matrimonio legitimo.
b Curiam eccleſiaſticam.Adde hic,quæ poſui hoc loco in apoſtillis.ad Bar
tol.& ad Alexan.Inno,

no.in cle.'diſpendioſam. de iudi. vel agere in ſeculari condi. inde,
8 vt l. ſi non ſortem. in prin.de cond.ind.† Et not. quòd quando fit
remiſſio ad curiam eccleſiaſticam, non poteſt iudex ſecularis aſ-
ſignare terminum iudici eccleſiaſtico ↄ. quem habeat terminare
cauſam,licèt poſſit aſſignare partibus. ↄ. quem ſe repreſentent co
ram eccleſiaſtico,vt not.Bart.in l.præſes. C. de app. & interim de
bet ſecularis ſuperſedere in principali, aliàs non ualet quod agit,
not.Fede.de ſenis.in conſ.91.& 93.Fed.non poſuit hoc,ſed Bar.in
l.2.ff.de re iud.

LEX XXXVI.

1 **Liberta.** ¶† Non ſummatur du.erat,quia liberta,ſed po
teſt repetere, ex quo diuertit bona gratia, hic
non eſt aliud.

LEX XXXVII.

2 *Maritus utitur ſuo priuilegio,etiam contra fiſcum, quæ ſucceſſit mulieri.*
2 *Priuilegiatus utitur ſuo priuilegio contra alium priuilegiatum.*
3 *Si procurator per negotiorum geſtorum alicuius, uel tutor ſit condemnatus ad mortem,quòd debeat differri executio quouſque reddiderit rationem adminiſtrationis*
4 *Debitor ſoluendo fiſco, in quem tranſiuerunt bona creditoris, liberatur.*
5 *Quid ſi non tranſiuerunt,& fuit debitor compulſus ſoluere fiſco.*

1 **SI maritus.** †Maritus utitur ſuo priuilegio,etiam cō
tra fiſcum, qui ſucceſſit mulieri h.d.ſicut
contra quemlibet alium extraneum hæredem, vt ſ. eod. l.ſi
poſt.licèt fiſcus non ſit propriè hæres, ſed ſucceſſor bonorū,
ut l.quoties.in fine.cum ibi no.ↄ.de noua.& l.inter eos.§.fi.de fide
2 iuſſori. No.† ꝙ priuilegiatus [a] vtitur ſuo priuilegio ꝯ alium priuile
a giatū,de hoc vide ꝑ Cy.in auth. quas actiones. C.de ſacroſ.eccl.
& uide quod habetur.in l.verum.§.fi.cum l.ſeq. ſ. de mino. Item
3 not.rationem, quæ ponitur hic in fi. per quam videtur, † quòd
ſi procurator uel negotiorum geſtor alicuius, uel tutor ſit con-
demnatus ad mortem, debeat differri executio quouſque reddi-
derit rōnē adminiſtrationis, ne in perniciem domini puniatur,de
4 hoc,in l.j.C.de bo.præſcr. ¶† Not. etiam qđ debitor ſoluendo fi-
5 ſco,in quem tranſiuerūt bona creditoris, liberatur. Quid autē,ſi
non tranſiuerunt,& fuit compulſus debitor ſoluere fiſco,ut con-
tingit in debitoribus exitiorum, an liberentur ab eis,ut ſic ſi po-
b ſtea redeant ad ciuitatē, non poſſint ab eis ꝯueniri. [b] dic, ut no.ꝑ
Cy.& Bar.in l.creditor.ↄ.de ſol.& l.Paulo Callimacho.ff.de leg.3.

ADDITIONES.

a Priuilegiatus.Qualiter hoc procedat.uide per Lud.Ro.conſ.369.
b Conueniri.Vide Pet.de Anch.conſi.74.

LEX XXXVIII.

1 *Filia cenſetur conſentire patri, quando non habet cauſam contradicendi.*
2 *Contradictio alicuius in his,quæ dependent merè ex eius uoluntate,attenditur,etiam ſine aliqua eius cauſa,ſed in his,quæ non dependent ex eius uoluntate requiritur iuſta cauſa contradicendi.*
3 *Quid de renitentibus electionibus.*
4 *Quid de illis,qui eliguntur ad aliquod officiū publicum, & quid ſi electus ad dignitatem eccleſiaſticam non compellatur acceptare, & quid ſi electus ſit ad illud officium eccleſiaſticum.*

1 **DOtem.** †Filia cenſetur conſentire patri,quando
non habet cām contradicendi h. d. Et
glo.intelligitur ēt ſi expreſsè contradicat, & ſic tunc
non refert, taceat,uel ꝯdicat,ſeu ignorat, licèt eo ca-
ſu,quo eſt abſens,& ignorās,debeat pr̄ cauere de rato, & ſic nec
pro conſentiente hr̄, qa non caueī de rato, nec pro diſſentiente,
vt l.2.§.fi.ſ.eo.ſed qñ habet cām ꝯdicendi,bñ refert,an expreſsè ꝯ
dicat,vel non,& hoc ſecundo caſu,an ſit pñs,& pōt ꝯdicere,an ſit
abſens, vel ꝯtradicere non pōt,ut ibi plenè dixi, & ſ. eo. §.eo.aūt
2 tpe.¶† In gl.ibi,(aliàs ſit pro rōne uoluntas,)dic, ꝙ in his, quæ de-
pendent merè ex voluntate ꝯtradicenti,puta,ſi agitur de ipſo obli
gando de nouo,ad quód nō cōpellitur,ut l.ſicut.C.de act. & obl.
& tunc auditur eius contradictio, ēt ſine aliqua eius cauſa, quia
ſufficit pro rōne uoluntas, ut l.quia poterat.ad Treb.Vel ſi vis ali-
qd noui facere in re mea me cōtradicente nulla cā aſſignata, de-
beo audiri,ut l.j.de ope.no.nun. quia non cogor pati. Sed in his,q̄
non dependent ex uoluntate mea,requiritur iuſta cā contradicē-
di,aliàs ꝯdictio repellitur,ut hic,qa patri cōpetit exercitiū actionis
de dote per l.& filia cōpellitur ſibi conſentire,niſi cām cōtradicē-
di habeat,non ergo ſufficit contradictio ſine cauſæ aſſignatione,
nec tunc,niſi probetur cā uera. vr̄ tamen, ꝙ tunc ſufficiat,niſi pr̄
probet illam cām non eſſe ueram,ut probando ſe non eſſe turpē
perſonā,ſed bonæ vitæ.ſ.co.l.Titia. ibi, ſed ēt conſentire ſibi, &c.
quod quidam dicunt,ſed gl.fi.ibi ſentit contrariū per hanc l.poſ-
ſet tamen ſaluari,ſi aliqua præſumptio eſſet pro ea, per filiam aſſi-
3 gnata. ¶† In fin. glo. ibi, (contra renitentes electionibus,) Iſtud
pōt petere intelligi tribus modis ſm Bal. Primo de electione fa-
cta de alio ꝑ vniuerſitatē aliquibus de vniuerſitate ꝯ dicentibus,
quod intellige,ſi ſit facta ꝑ maiorē partē, & tūc alij non audiant
a niſi cām ꝯdicendi [a] habeant,puta, ꝙ electus ſit indignus.Si aūt eſ-
ſet facta ꝑ minorē partē,tunc eſſet ipſo iure nulla,vt in c.auditis.de
elec.& ſic audireī ꝯdictio aliorum ſine alia cuſa,Secundo pōt in-
telligi de illis,qui fuerunt p̄ſentes, & non ꝯdixerunt, & tūc poſtea
non audiātur.ſed tunc ēt ſi iuſtam cām p̄tenderent, puta, ꝙ eſſet
indignus, non deberent audiri, vt ↄ.de accu.l.honoris.§.fina.quia
videntur conſentire tacendo, facit l.j.C.de reti Sint ergo cauti,q
uolunt contradicere, ꝙ ſtatim, ꝙ vident indignum eligi,contra-
dicant,ꝙ non eligatur,quia indignus,& tūc poſtea audientur co-
ram ſuperiore ad impediendum confirmationem, aliàs ſecus.
4 Tertio poteſt intelligi de illis, qui eliguntur ad aliquod officium
publicum,vt non poſſint ſine iuſta cauſa remittere,quod confer
tur in inuitum.ut l.munerum.§. iudicandi.& §.defenſores.de mu.
& hono. & idem ſi habent iuſtam cauſam debent contradicere,
& appellare, aliàs non audientur. vt l.hi.q. C. de appell. de hoc ui-
de per Bar. ↄ.de don.l.abſenti. & hoc in officijs ſecularibus. Quid
autem de electo ad dignitatem eccle. certè non compellitur ac-
ceptare,vt in c.cum ſit.ibi, nec ſolent, cum ibi notatis,de appella.
Quid aūt,ſi ad aliud officiū eccleſiaſticum, vt ſi elegerint ſindicū
in cap.uide quod not.ī c.j.de his, quæ fiunt à ma.par.ca.ꝑ Innoc.

ADDITIO.

a Contradicendi.De hoc uide per Lud.Ro.conſi.366.Abb.conſi.41.

LEX XXXIX.

1 *Filius non priuatur iure lucrandi dotem ob ſponſalia contracta per patrē nomine ſuo cum illa, quæ ſine cauſa à filio diuerterat,ſi ipſe filius talib. ſponſalibus non conſentiat.*
2 *Si mulier diuertit ſine cauſa,& perdidit dotem, qualiter uideatur poſtea talis iniuria remiſſa,ut recuperet dotem.*
Caſus ī quo iniuria facta filio nō pōt remitti a patre,licèt regulariter ſec⁹.
3 *Dos, quam quis lucratur ex diuortio mulieris non communicatur cum fratribus,& quid ſi eam lucratur ex forma pacti,uel ſtatuti.*
Quando ex facto defuncti non datur actio, uel exceptio contra hæredem, tunc hæres poteſt uenire contra factum defuncti.
4 *Si ſponſalia contrahantur per patrem nomine filij ipſo præſente, & tacente,cenſetur filius patri conſentire.*
Quid ſi alius,quàm pater cōtrahat ſpōſalia pro aliquo p̄ſente,& tacente.
5 *Sponſalibus poteſt renuntiari,& quid perdat renuntians.*
6 *Culpa mulieris probatur eo ipſo, quòd non apparet cauſa, quare mulier diuertit,ſi ipſa libellum repudii miſit, & ſi maritus eam repudiauit propter adulterium iudicio eccleſiaſtico, quòd tūc lucretur dotem,& qđ ſi propria authoritate repudiauit.*
7 *Qui conuenitur,ut hæres alterius,poteſt opponere exceptionem ex ſua ꝑſona,quæ ſibi competit,non ut hæredi.*

1 **LVcius.** †Sponſalia contracta per patrem nomi-
ne filij cum illa, quæ ſine cauſa à filio di-
uerterat, non tollunt filio ius lucrandi dotem ex pri-
mo diuortio, ſi in talibus ſponſalibus non conſenſit,
etiam ſi dos fuit ſoluta patri, & etiam ſi patris ſit hr̄s,hoc dicit iſta
2 l.ſingularis.† Et præmitte, quòd ſi mulier diuertit ſine cauſa, per-
dit dotem, ut in l.ſi conſenſu.C.de repu. ſed ſi maritus reintegrat
matrimonium cum eadem, dotem recuperat, quia uidetur iniu
riam remiſiſſe, argum. in l.ſi uxor.§.fi. ↄ. de adulte. idem ſi poſtea
contraheret ſponſalia cum eadem. nam hoc ipſo iure videtur
iniuriam remittere,quia ſic eam reconciliauerit ſibi: in caſu autē
eius l.non ipſe maritus contraxit ſponſalia cum illa, quæ diuerte-
rat, ſed pater eius nomine filij ipſo ignorante, quæ tamen ſpon-
ſalia non fuerunt ſortita effectum, quia eis non obſtantibus al-
teri nupſit,poſtea maritus,idemq; filius ſucceſſit patri,qui dotem
receperat, & uxor ab eo tanquam ab hærede dotem repetebat,
qui opponebat de diuortio.j.ſine cauſa, uxor replicabat,quòd il-
la iniuria cenſetur remiſſa per patrem, qui poſtea ꝯxit ſpōſalia.nā
pr̄ p̄t remittere iniuriā factā filio. itē ipſe pr̄ receperat dotē, & ſic
lucro eius uidebaī cedere,uñ potuit huic lucro renuntiare. Item
iſte maritus ſucceſſerat patri, unde tenebatur factum eius ratum
hr̄e. His non obſtantib.determinaī ꝯriū, & ſic abſolueī maritus à
3 petitione mulieris. ¶† Nec obſtat prima rō, qa fallit in hac iniuria
cōmiſſa à tā cōiuncta ꝑſona,quia reputaī maior,ut pater eam re-
mittere nō poſſit,licèt regulariter ſecus,ut l.ſed ſi vnus.§.filiofa.ↄ.
de iniur.nec ēt obſtat ſcđa rō, qa īmo cedit lucro viri ꝑꝑ iniuriā
ſibi factā,licèt uiuente patre hoc cōtingat,qđ eſt ſingulare,qa ſic
patet, ꝙ nō cōicatur cum fructibus. Si autem ex forma pacti, uel
ſtatuti,quid iuris ſit.dic,ut dixi in § tranſgrediamur. ¶ Nec obſtat
tr̄ia ratio, quia procederet, qñ ex facto defuncti dareī actio, uel
exceptio contra hæredem aliàs hæres poteſt uenire ꝯ factum de
functi,ita dicit hæc gl.ſing.quæ ſemper allegatur. Nā per ꝯctum
ſponſaliorū non fuit pater obligatus illi mulieri taliter, ꝙ ex hoc
daretur mulieri actio,uel exceptio cōtra patrem,& hoc tene mē

ti ꝑpetuo,quia ſemꝑ allegatᷣ iſta glo.ad hoc, de quo vide ꝑ Bar.in
l.cum vir. ꝭ. de vſucap.& vide bonum text. cum gloſſ. in l.an vi-
tium.§.ex facto.ꝭ.de diuer.& temp.præſcr.&c. In tex.ibi, (Titio
4 repudium miſit,) ſupple, ſine aliqua iuſta cauſa. ¶† In tex. ibi, ab
ſente filio,) ſupple,& ignorante.Si autem ipſo præſente, & tacēte
cēſeretur patri ꝯſentire,ſicut & filia, ipſa pn̄te, & tacēte pr̄ ꝯhit ꝑ
ipſa ſponſalia,vt ſ.de ſpon.l.ſed quæ patris. & ibi notatur per gl.li-
cèt glo.quæ eſt hic,dicat aliud in filia,vt ibi,aliud ī filio,vt hic,quod
non eſt verū, & habetᷣ in ca. primo.ante fin.de deſpon.impube.li-
br.6.vbi approbatur id , quod habetur ꝑ glo.in d.l.ſed quæ patris.
qa ibi non fit differentia inter filium,& filiā,ſed an ipſis p̄ſentibus
tacentibus, & ignorantibus ꝯhantur. Quid aūt ſi alius. quàm pa-
ter ꝯhat ſponſalia pro aliquo p̄ſente,& tacente?quidam dixerunt
idem ꝯrium,ſed ibi not.per Io. And.in nouella,quòd eſt ſpeciale,in
patre,vt uideatur ſibi filius conſentire,ſi non contradicit. Bal.aūt
hic notabiliter dicit, ꝙ ēt ſi iſte filius fuiſſet præſens,& tacens, hoc
caſu non videretᷣ ꝯſentire, qa agitur de ꝑdendo lucrum pecunia-
riū ex hoc ꝯſenſu, quaſi ꝑ ipſum remiſerit iniuriā, ſecus ſi de hoc
non ageretᷣ.& ita loquuntur allegata ſuperius. quod eſt notandū.
a [a] ¶† In tex.ibi, (repudium ſponſalib. miſit,) ex hoc repudio non
5 debuit puniri , ſecundùm Bart.quia ſponſalibus pōt renuntiari. vt
l.j.C.de ſponſalib.&c.quemadmodum. de iureiuran.nec ꝑꝑ hoc
fuit iſta punita,ſed ꝑꝑ primum repudium factum de matri.ut pa
tet ꝭ.dum dicit , (culpa mulieris matrimonium diſſolutum,) ſed
certè ſi renuntiat ſponſalibus ſine iuſta cauſa , vr̄ ēt debere , vt l.ſi.
C.de ſponſa. Sol. verum eſt quantum ad hoc, ut perdat arrham,
ut ibi,non vt incidat in aliam pœnā, puta promiſſam,vt l.Titia.de
verbo.oblig.vel vt perdat dotem, quam dederat, quia debemus
eſſe contenti pœnis a ſtatutis l.ſi ita ſtipu. eod. titul. & hoc tene
menti. Nam ſi iſte filius conſenſiſſet iſtis ſponſalibus, & ſic remi-
ſiſſet primam iniuriam , non poſſet retinere dotem propter hoc,
quòd ſine cauſa renuntiauit ſponſalibus,quia iniuria ſemel remiſ-
6 ſa,amplius non reuiuiſcit. vt l. ſi vnus.§.pact. ſupra de pact. ¶† In
text.ibi, (& probetur culpa mulieris,) quod probatur eo ipſo,ꝙ
non apparet cauſa , quare mulier diuertit , ſi ipſa libellum repudij
miſit . idem ſi maritus eam repudiauit propter adulterium , non
tamen propria authoritate à ſe repulit,ſeu reiecit , ſed iudicio , ec-
cleſiæ.vt in c. ſignificaſti. de diuortio. tunc.n.lucratur dotē, vt in c.
plerunq;.de dona.inter vir. & vxo. & niſi eam reconciliauerit, ut
ibi,ſed ſi propria authoritate, ſecus, & mulier eſſet reſtituenda ad
quaſi poſſeſſionem matrimonij tanquam de facto ſpoliata , nec
audiretur maritus ante reſtitutionem , quia ſpoliatus ante om-
nia, &c. vt in c ex conquæſtione,cum pluribus alijs.de reſti ſpoli.
7 ¶† In fi.tex.ibi,(etiam ſi ut hæres, no. ſm̄ Bar.ꝙ ille,qui ꝯuenitur,
vt hæres alterius,pōt opponere excep.ex ſua perſona q̄ ſibi cōpe
tit non vt hæredi,) nam de iſta iniuria nō obijcit mulieri tanq̄ hæ-
res,ſed tanq̄ maritus, & hoc, quia agitᷣ de ſuo intereſſe,& ſic pro-
curator in rem ſuam , qui agitat cauſam nomine alterius, ꝑꝑ ſuū
tn̄ intereſſe pōt obijcere exceptionē ex ſua perſona , vt l.idemq;.
§.generaliter.ſ.mādati. & l. procurator ad exhibendum. §. j. rem
ra.habe.ſecus in procuratore ſimplici, qui non prætendit intereſ-
ſe,vt dixi in ſimili ſ.eodem l.Titia.

A D D I T I O.

a Notandum.Adde vt per Cal.conſi.j.de ſpon.

LEX XL.

1 *Exceptio adulterij tollitur replicatione lenocinij,& econuerſo.*
2 *Quòd à pronuntiatione facta in caſu huius legis , quæ eſt interlocutoria, poſſit de iure canonico appellari,& uide nu 9.*
3 *Si non appellatur , an iſtud grauamen poſſit tolli per appellationem interpoſitionem à diffinitiua.*
Accuſatio adulterii criminaliter intentata per uirum ad publicam uindictam non tollitur ab uxore per replicationem lenocinij.
4 *Quòd tunc faciet uirum de lenocinio puniri , etiam ſi probetur incidenter per modum replicationis.*
5 *Exceptio doli quando tollatur replicatione doli.*
6 *Si mulier non replicat de lenocinio, ſed de alio adulterio mariti commiſſo cū alia muliere , ꝙ poſſit ipſum repellere à lucro dotis, licèt mulier non poſſit ipſum accuſare , nec ipſe dicitur uiolaſſe thorum mulieris , quia mulier non habet thorum.*
7 *Quid ſi maritus commiſit ſimplicem fornicationem cum nupta, quòd adhuc non poſſit accuſare uxorem de adulterio ad finē lucrandi dotem.*
8 *In criminib.ſufficit ferre ſententiam declaratoriam, & habet uim ſolutionis,uel condemnationis,& quid in ciuili cauſa.*

1 VIro atque uxore. ¶† Exceptio adulterij tollitur replicatione le
nocinij, & econuerſo , cum agitur ciuiliter de dote,
vel donatione propter nuptias lucranda h.d.Ex pone
caſum ſecundum ſecundam lect.glo.quæ eſt clara.Et probatur.ꝭ
eo.l.cum mulier.la.j. ꝙ ſol. ma. mulier repetebat dotem,vir exci
piebat,ꝙ eam perdiderat,& lucro eius ceſſerat ꝑꝑ adulteriū,mu-
lier replicabat,ꝙ huic adulterio uir dedit cauſam cōmittendo le-
nocinium,iudex pronuntiauit vtrunque ipſorum deliquiſſe,& ſic
ſuper incidenti.ſ.ſuper exceptione , & ſuper replicatione, non ſuꝑ
principali.ſ.ſuper dote,vel actione de dote:dicitᷣ hic, ꝙ iſta pronū-
tiatio hēt hunc effectum, vt maritus nō habeat lucrari ex delicto
vxoris, cui ipſe dedit cauſam, qa eſt l.Iul.ꝭ.de pudicitia,uel caſtita-
te ſeruanda. quæ punit adulteria,& eſt l.Iul.de adul.ut in l.caſtita-
tis.C.de adulte.nō debet uir ſe vindicare ꝯ mulierem, poſtquam
eandem legem ꝯtempſit, immo paria delicta mutua cōpenſatio-
ne tolluntur,& ſic ſuꝑ principali pronuntiabitur pro muliere , &
condemnabitur vir ad reſtitutionem dotis , ac ſi exceptio adulte-
rij nō fuiſſet oppoſita,cū fuerit per replicationem ſublata h.d. Ho
die deberet hoc fieri coram iudice eccleſiaſtico, ēt ſi ageretᷣ corā
ſeculari ad repetitionem dotis ꝑ mulierem expulſam à viro ex,
eo, qa non ſuſtinet onera matrimonij, & vir obijceret de adulte
rio, deberet articulus remitti ad eccleſiaſticā curiā ꝑ ea, quæ dixi,
a ſ.eo.l.Titia.nec poſſet opponi ꝑ hæredem [a] viri, ut ſ. eod.l.rei iu-
dicatæ.§. 1.in fin.& an ꝯ hæredem mulieris.dic,vt ibi Sed ob.huic
lecturæ,qa non debuit pronuntiari ſuper incidenti, ſed ſuper prin
cipali.ſ.ſuper actione de dote intentata ꝯdemnando maritum ad
reſtitutionem dotis non obſtante exceptione adulterij , ut l.j.C.
de ord.iu.Sol.fateor,ꝙ ita potuit,& debuit fieri,tn̄ ſi ꝯ factū eſt,ua
2 let pronuntiatio. † Caſus eſt hic,tene mēti,qa ad hoc ſemper alle-
gatur, & pōt appellari ab iſta pronuntiatione , qa non eſt diffiniti-
ua,ſed interlocutoria,hoc eſt regulare, quoties pronuntiatᷣ ſuper
aliquo articulo incidenti inter principiū, & finem cauſæ principa-
lis,vt no.per gloſſ.in cle.j.de ſeq.poſ. & fruc.& hoc de iur.canoni
3 co. † Et ſi appellatur,an iſtud grauamen poſſit tolli ꝑ appellationē
interpoſitā à diffinitiua , an aūt tranſeat adeo in rē iudicatā,ꝙ tolli
non poſſit , dic, vt habetur.in c.fin.de appel. libr.6.Secundo obſt
qa exceptio adulterij non vr̄ tolli replicatione lenocinij , ut in l.2.
§. ſi publico. ꝭ. de adul.Sol.ibi loquitᷣ de accuſatione adulterū cri-
minaliter intentata ꝑ uirum ad publicam uindictam, ab illa.n.nō
poteſt uxor repellere uirum , poſtquam nomen eius receptum
eſt inter eos per exceptionem lenocinij . & ita loquitur contra-
4 rium . † licèt faciat virum de lenocinio puniri, etiam ſi probetur
incidenter per modum replicationis, quod eſt notandum , licèt
regulariter ſecus,quia ſine accuſatore non debet delinquens pu-
niri de iure ciuili regulariter l.reum.§.ſi quis accuſatore . de mun.
& honorib.& hic non accuſat, ſed cōtra eum excipitur , ſed hoc
contingit , quia iſta crimina ſe inuicem contingunt, ut in c. 1. ex-
tra de excep.cum ibi not.ante vero,quàm nomen mulieris ſit re
ceptum inter eos , benè admittitur hęc excep. ad repellēdum ma
ritum ab accuſatione,ut ꝭ.eo.l.cum mulier.la. 1. in fi. hic verò lo-
quitur , quando mulier agebat ciuiliter , maritus ciuiliter excipie-
bat de adulterio ad finem lucrandi dotem , non puniendi mulie-
rem pœna publica,à qua exceptione poteſt repelli per replicatio-
5 nem lenocinij indiſtinctè. † Tertio ob. quia exce. doli non tolli-
tur replicatione doli , vt l.apud Celſum. §. Marcellus . de doli ex-
cept.Solu.verum eſt, quando ille,qui agit, & contra quem excipi
b tur,certat de lucro captando , & excipiens de damno [b] vitando,
ne agens ex ſuo dolo lucretur, ſecus econtra, quando agens cer-
tat de damno vitando,vt erat hic, quia mulier dederat dotem,&
certabat,ne ipſam perderet, maritus autem excipiens certabat de
lucro captando , vnde tunc excep. doli tollitur replicatione doli
per eandem rationem , ne doloſus ex ſuo dolo lucretur , & ad-
de quod notatᷣ. in d. l. cum mulier. infra eo. per Bartol.ut per In-
6 no.qui videtur aliter loqui in c.intelleximus.de adul.† Circa iſtam
lectur. quæritur quid ſi mulier non replicat de lenocinio , ſed de
alio adulterio mariti commiſſo cum alia muliere , an poſſit ip-
ſum repellere à lucro dotis? dicas, quòd ſic,quia pudicitiam ,quā
ipſe non ſeruauit,non debet à muliere expoſcere l.ſi vxor.§.ſi iu-
dex.ꝭ.de adult.& ita determinat gl.C.de adulte.l. 1. & eſt caſus,&
probatur in c.intelleximus. de adult. & in c.ſignificaſti. de diuort.
vbi maritus,qui commiſit adulterium cum alia, non poteſt uxo-
rem ſuam expellere propter adulterium, ergo nec eam à ſe ſepa-
rare,& dotem lucrari. ¶ Notandum tn̄ , ꝙ mulier non poteſt ip-
ſum accuſare,tanquam matrimoniū ſuum uiolauerit , qa non dr̄
per hoc ipſum uiolaſſe , licèt violauerit matri. alterius,de quo ip-
ipſa mulier accuſare non pōt,quia ſua non intereſt , & eſt iſte ca-
ſus in l.j.C.de adul.non.n.dicitur uiolaſſe thorū mulieris, qa mu-
lier non habet thorum,licèt ecōuerſo mulier benè violet thorū
7 mariti,ut ibi no.in l.eum.e.tit.per gl. ¶† Quid aūt , ſi commiſit ma-
ritus

A D D I T I O N E S.

a Hæredem.Adde per eundem Pau.conſi.128.
b De damno.Adde per eundem conſi.296.

a ritus ſimplicem[a] fornicationem,cum non nupta, an poſſit accuſare uxorem de adulterio ad finem lucrandi dotem? adhuc videtur dicendum,quòd non,per regulam,quæ ponitur.in d.l.ſi vxor, §.iudex.ꝓ.de adul. & ita vr̃ de mente tex. 32.q.7.per totũ,& iſtud
b poſſet multos tangere.[b] Alia lect.glo.ſcilicet prima,ꝙ hic maritus repetebat ab vxore dona. propter nup. & vxor excipiebat de lenocinio,& ſic dicebat ſe debere lucrari,& maritus de adulterio replicabat, non vr̃ bona,q̃a donatio pp nup. non trahitur mulieri, ſed remanet apud virum, vt patet ex notatis in auth. dos data.C. de dona ante nup. Vnde ab vxore nõ repetiꝫ, & q̃a iure iſto non erat cognita talis donatio, q̃a poſito, quòd eſſet tradita mulieri, non vr̃, quòd maritus poſſit replicare de adulterio,cui ipſe cauſã dedit,argu.eius, quòd in ſimili not.de errore meo,cui cauſam dediſti,cum non poſſis ipſum mihi imputare,vt no.in l.q̃ſitum.cum ibi no.in gloſſ.ſ.q̃n act. de pecu.eſt annalis. Et ſic vr̃,quòd mulier ſit abſoluenda pp lenocinium non obſtante replicatione mariti, niſi dicamus,quòd non debuit cedere marito in tanto crimine,& iſta fortè fuit intentio glo. Vnde poſſet procedere hic, ſi mulier principaliter ageret ꝯ virum pp lenocinium, & peteret declarari ſe debere lucrari donationẽ pp nup.Nam ſi probaret, quòd maritus voluit ipſam inducere ad delinquendũ, tñ ipſa non permiſit ſe induci,pronuntiabitur pro ea.arg.l.ſi q̃s ſeruo. C.de furtis.ſed ſi pmiſit ſe induci,ſecus,q̃a cedere non debuit,& ſic maritus audiretur excipiens de adulterio. ¶In glo.j.ibi,(& dote, quàm uxor repetebat à viro,) non intelligas, quòd uterque ageret,ſed alter tantum,vt dixi ponendo caſum. Sed Bartol. dicit poſſe poni caſum, quod uterque agebat. & ſic erat ꝯuentio, & reconuentio, puta agebat maritus ciuiliter de crimine,dicendo vxorem commiſiſſe adulterium, & petetendo declarari ſe debere dotem lucrari,& in hoc differt à p̃cedenti lectura, vbi ipſa mulier petebat dotẽ ſibi reſtitui, & maritus excipiebat de adulterio: hic autem principaliter agebat,& petebat dotem ſibi appropriari: econtra mulier reconueniebat virum ciuiliter,dicendo illum commiſiſſe lenocinium, & ſe debere lucrari donat. pp nupt. & ſic erat ꝯuentio, & reconuentio ſuper ipſo crimine ciuiliter intentato.i.non ad pœnã publicã,ſed priuatam iudex pronuntiauit utrumque deliquiſſe. Dicitur hic,quòd effectus huius pronuntiationis eſt,q̃a alter ab altero cenſetur eſſe abſolutus diffinitiuè .i. uxor à petitione viri, & uir à petitione vxoris, nec expectatur alia diffinitiua ſententia.Sed contra,quia ſententia debet continere condemnationem, vel abſolutionem,vt C.de ſententijs.l.cum ſententia. Sol.ſupple, vel æq̃pollens,& iſta eſt huiuſmodi ſecundum eum.
8 † Et ſic no. quòd in criminibus ſufficit ferre ſententiam declaratoriam, & habet uim abſolutionis,vel condemnationis, ſic etiam in mere ciuili cauſa, vt l. quid tamen.§. ſi arbiter.ſ. de arbitr. Nam hic principaliter deducebatur in iudicium ipſum crimen per modum agendi, ideo ſufficit declaratio ſuper crimine,ſed in lectura,quam poſui,deducebatur incidenter per modum exceptionis, vel replicationis Ideo licèt facta ſit declaratio ſuper eo, tamen expectatur, & fertur diffinitiua ſuper actione principaliter in iudicium deducta ¶Item adhuc opponiꝫ,quòd immo dicta declaratio habeat, uim condemnationis, vt alter alteri cenſeatur condemnatus, & ſic, quòd vir lucretur dotem,& uxor donationem propter nuptias, quia crimen aperte fuit deductum principaliter agendo, non excipiendo, & natura actionis tendit ad condemnationem, non ad repulſionem aduerſarij,ſecus in exceptione,quæ tendit ad repellendum aduerſarium, non ad ipſum condemnandum,ut l. lucius.ſ.de infam.& in c.cum dilectus. de ord.cog. ſolu. ſecundum Bald.|qui ſubtiliter loquitur,hoc contingit hic, quia iſta crimina, & etiam conuentio,& reconuentio ſe inuicem perimunt, & iõ id,quod fuit deductum per unum per uiam agendi, & ſic ad finẽ condemnandi, cenſetur etiam deductum per uiam excipiendi ad finem repellendi aduerſarium. & ideo lenocinium deductũ per uxorem per uiam agẽdi operatur, vt vir à ſua petitione repellaꝫ,ac ſi p viã excipiendi fuiſſet deductũ,& ſic ecõuerſo adulteriũ p virũ deductũ per viã agendi cenſeꝫ deductũ ẽt per viam excipiendi, vt vxor à ſua petitione repellatur, & ſic alter à petitione alterius abſoluitur attenta natura exceptionis, & etiam, quia paria delicta mutua compenſatione tolluntur, non autem cenſetur alteri alter condemnatus, ut ſic uir lucretur dotem, & uxor donat.propter nuptias, licèt natura actionis ad hoc tendat, & iſtud eſt valde pulchrum,& ſubtile,licèt Bald.non ita declaret, ſed ſuccinctè,& breuiter loquitur.
9 † Et conclude ex iſta lectu.Bart.quòd quando vterque agit de crimine principaliter ciuiliter ſententia declaratoria,quòd vterque deliquerit cenſetur diffinitiua, & habetur perinde, ac ſi alter à petitione alterius eſſet diffinitiuè abſolutus. ¶In glo. ibi, (in pari turpitudine, uel diuerſorum criminum, vel eiuſdem,) dic diuerſorum, quando muliet replicat de alio adulterio commiſſo per virum cum vxore alterius, nam dicitur reuerſum ab iſto,de quo vir obijcit uxori,quia non dedit ei cauſam,ſed eiuſdem dicitur, quando obijcit de lenocinio, quia cum dederit huic cauſam,reputatur idem,cum ſe inuicem cõtingant,& ſic ſatis probat iſta gl. id, quod ſ.dixi, licèt clarius ponat in d.l.j.C.de adult.& habetur.in c.intelleximus. extra eodem titulo.de adulte.licèt de iure ciuili leges videanꝫ loqui duntaxat de exptione lenocinij,vt illa impediat maritum dotem lucrari.

ADDITIONES.

a Quę ſit propri ètantũ inter ſolutos,eccleſiaſticũque crimen eſt de iure cano.vt per Ale.in l.ſi adulteriũ cum inceſtu.ff.de adulte.& animam coinquinat,ut 32.q.7.c.quid omnib.An autem probetur p teſtes,& maximè per domeſticos.uide.Abbatem.in c.literis.de teſtib.

b Multos tangere.Vide per Gemi.34.q.4.

LEX XLII.

1 *Diſtinctio.ſeu diuiſio materiæ præſentis legis.*

2 *Si aliquis accuſat te, & dicit ſe hoc facere de uoluntate mea, qui dicatur accuſator,an ego,uel ipſe.*

Non poteſt quis per procuratorem accuſare.

3 *Quãdo pater ſtipulatus eſt dotẽ ſibi reſtitui, actio eſt ipſius ſolius,& filia perdit ius commune,& etiam conſolidationis, & quid ſi filia contradiceret expreſsè,& haberet cãm contradicendi, & prætenderet intereſſe.*

4 *Dos profectitia non donata redit ad patrẽ,etiã ſi filia deceſſerit cũ liberis.*

5 *In dote aduentitia actio eſt ſolius filiæ,& in ea habet hæredes liberos.*

6 *Si fui ſtipulatus ſub conditione id quod mihi debetur purè animo donandi,non poſſum interim agere ex pura.*

1 POſt dotem. †Lex iſta legitur quinque modis in gloſ.pp vnũ ꝯriũ,quod formatur ad finẽ eius de l. quoties. §. cæterũ.ſ.eo. & Doc.addũt alios tres modos,& pp hoc redditur ſatis obſcura intellectui ſuo. De lecturis gl. tertia gl.eſt vera,& notabilis reiectis alijs.De lect. verò Docto.ſexta lectu.q̃ fuit Dyn. eſt ẽt bona,& notabilis,& etiam octaua, & ultima lectu.& ſic tres ſunt lect. bonæ, & notabiles, ſecundùm tertiam lectu,gloſſ.hoc dicit. ¶Si pater ex interuallo cũ voluntate filiæ fuit ſtipulatus ſimplr dotem dari,ſeu reſtitui non expreſſa perſona, cui cenſetur ſtipulatus cõmuniter tã ſibi,quàm filiæ,& ſic actio ex ſtipulatu eſt communis,ſicut actio prima, ſi ſtipulatus non fuiſſet,& iõ mortua filia ſine liberis conſolidatur in patrem,& ei agenti nulla obſtat exceptio,ſed viuente filia,cum actio ſit communis, ſi agat ſine filiæ voluntate.repellitur exceptione h.d.Addit ergo iſta lex vnum ſm hanc lect. quod hucuſque non habuimus in hoc ti.quòd ſtipulando ſimpliciter cenſetur ſtipulatus ſibi,& filię, & actio ex iſta ſtipulatione expreſſa eſt cõmunis,ſicut actio prima,& huius eſt rõ, q̃a ſtiplo interpoſita ſuper aliquo ꝯctu, vel actione p̃cedente, intellr ſm naturã illius. vt l.ſtipulatus.ſ. de vſur.& ꝓ.de leg.j.l. ſi legati ſerui noĩe,vt ibi no.in gl.& vt leg.no.caue.l.j.§. ſi quis ſub conditione.vbi eſt bonus tex.& iõ ſicut actio prima conſolidat de vno in alterũ, ita & iſta, vt hic patet in primo caſu,vbi ꝯſolidaꝫ in p̃rem, & eodẽ mõ dicã,ꝙ cõſolidaꝫ in filiã, ſi efficereꝫ ſui iuris.Ponit aũt iſta lex duos caſus.Primus, q̃n filia poſtea mortua ſine liberis, & tũc dicit p̃ri agẽti ex ſtiplone nullã exceptionem obſtare, & iſte caſus nõ hẽt dubiũ.poſſet tñ obijci inquãtũ hic dr̃, ꝙ cũ filiæ uolũtate fuit ſtipulatus, q̃a vr̃, ꝙ potuerit etiã ſine, vt d.l.quoties.in prin.ſ.e.pp hoc gl. intelligit, licèt tex. nõ ponat, ꝙ fuit ſtipulatus ex interuallo. iõ req̃rebaꝫ voluntas filiæ, vt in §. cæterũ.e.l.ſecus, ſi à p̃re.Procedit aũt iſte primus caſus qualitercũq; fuit ſtipulatus, ſiue ſoli,ſiue ſibi,& filiæ,ſiue ſimplr,qđ idẽ eſt ſcđm tertiã lec.ſiue ſibi,aut filiæ iuxta no:in l.vxorẽ.in §. teſtõ. de leg.iij.per Bar.nam tunc eſt idem, primo tñ caſu eſt actio ſolius patris, ſed in alijs eſt cõis, & exercitiũ eſt ſolius patris. Siue ẽt fuit ſtipulatus ipſi filiæ, vel à iure p̃ſumaꝫ ſm lect.Dy.Et ſic actio erat ſolius filiæ, nã ẽt tũc filia mortua ſine liberis locũ habet, qđ hic dr̃,q̃a pater poterit agere tanq̃ hæres filij,quia in dote donata habebat hr̃dem, non ſolũ pprios filios, vt hic innuitur à ꝯrio ſenſu,dũ dicit ſine liberis deceſſerit.q. d.ſi cũ liberis ipſi eſſent hr̃des,qđ eſſet verũ,ſi actio erat ppria ipſius filię ſm lect.Dy. & ſi nõ ſunt liberi, ipſe p̃r erit hr̃s, & ſic erat caſus ſpecialis, in quo filiaſa.habebat hr̃dẽ in dotẽ. Rlr ſecus,vide tñ circa hoc,qđ no. Bal. C. de hær.act.l.ij.ſed in j.caſu nõ venit, vt hr̃s,ſđ ex ppria pſona,q̃a actio erat ppria,ĩ alijs verò,vbi erat cõis, venit iure ꝯſolidationis. Scđs caſus eſt, ſi filia adhuc viuit,& mr̃imonium eſt ſolutũ diuortio,tunc dr̃, ꝙ pater agẽs remoueꝫ exceptiõe,qđ poteſt intelligi dupliciter. i.ſi filia ꝯdicat expreſſè,& cãm ꝯdicẽdi habeat,& tunc remoueꝫ cũ effectu. Scđo, ꝙ non ꝯdicat expreſſe, ſed eſt abſens, & ignorans, uel eſt furioſa. & tũc remouet quouſq; caueat filiã ratum habituram iuxta ea,q̃ habenꝫ in l. 2.§. uoluntatẽ.ſ. eod. & iſtas duas ſuppletiones ponit gl.in fi.primæ lect.ibi dũ dicit,niſi caueat, &c. ſi aũt eſſet præſens & tacens,nõ repelleretur,quia vr̃ conſentire.Nec obſt.ei qđ primo dixi,ꝙ ſemel cõſenſit patri ſtipulanti.nam non ppea vr̃ cõſenſiſſe, ꝙ agat ſine ea.forte.n.cũ aget,mutauit ꝯdõnẽ, q̃a ẽ effecta turpis perſona,unde cõſenſus ille non p̃iudicat filiæ, q̃a ſunt actus diuerſi.mõ iſte caſus recipit contrariũ de l.quoties. verſi. cæterũ. nam ibi patet,quòd ſi uoluntate filiæ ſtipulatus eſt, ex interuallo ſit ſi

liæ p̃iudicium,ꝗ ꝑdit cõmunionem,& actio prima tollit̃ iure no
uationis,vt in l.auia.C.de iure do.& ſoli patri competit actio ex ſti
pulatione,ergo põt agere ẽt filia uiuente, & ꝯdicente, multo for-
tius ignorante,ꝗ nõ requirit̃ eius voluntas, niſi qñ eſt commu-
nis,& hic non eſt:iſtud ꝯrium voluit formare.gl.j.vt patet ex fine
ipſius,li cèt illã l.non alleget,& ꝑ ꝑ hoc legitur quinque modis ad
oſtẽdendũ diuerſitatẽ caſus inter illã, & iſtam, tene tertiã lec.ꝙ ibi
fuit ſtipulatus ſibi ſoli,hic ſimpliciter dotem dari, uel reſtitui,ꝗ in
tex.non dr̃ cui , vnde intelligã prout litera iacet, & tunc rñſio eſt
clara,ꝗ ibi actio non erat communis, ſed propria patris, hic ſe-
cus.¶Contra iſtã lectur. oppon.quòd ſtipulando ſimpliciter, vi-
deat̃ ſtipulatus ſibi ſoli,ꝗ in ſtipulatione non ſubintelligitur alia ꝑ
ſona,quàm ſtipulantis.).de uerb.obl.l. ita ſtipulat̃.§. Chryſognus.
Gloſſ.non benè ſoluit:dic,ꝙ alia ꝑſona, cui ſtipulator non poſſet
ſtipulari nõ ſubintelligit̃, vt ibi, ꝗ vitiaret ſtipulationẽ. ſed illa,cui
põt ſtipulari,benè ſubintelligitur, ſi ſtipulatur ſuper eo , quod eſt
cõmune inter ipſum ſtipulantẽ,& illam,& iſte eſt caſus hic ſecun-
dùm iſtam lecturã.¶Sed adhuc oppo. extra gloſſ.quod iure iſto,
ſi pater ſtipulatur filiæ,vel filio,quẽ habet in poteſtate, cẽſetur ſti
pulatus ſibi patri,vt l.eum,qui ſibi.§. qui ſibi.de verborũ obligati.
Sol.verùm eſt in his,q̃ nõ poterãt acquiri ipſi filiæ, ſed dos,& eius
actio poterant acquiri,& apud eã remanere,nec reacquirebãtur
patri,vt l. Pompon.§.famil.erciſc.acquiritur ergo hic actio vtriq́ ,
ſed contra adhuc de l.cum dos.circa medium. de pact.do.vbi vi-
detur dici,quòd etiam dotem non poteſt pater filiæ ſtipulari. So-
lut.ſi ſtipulatur ex interuallo ſine voluntate filiæ, videtur proce-
dere,quod ibi dicitur, quia ſicut non poteſt præiudicare filiæ ſti-
pulando ſibiipſi patri ſine illius uoluntate, ita nec prodeſſe, ſed ſi
ſtipulatur cum eius volũtate , ſicut poteſt præiudicare, ita & pro
deſſe, & ideo hic non ſine myſterio dicitur, quòd fuit ſtipulatus
voluntate filiæ,nam ſi actio acquiritur vtrique,videbitur, ꝙ uo-
luntas filiæ non requireretur in hac tertia lect.glo. ſed reſponde,
vt dixi,hoc tamen per nullum Doct.tangitur.& ſatis eſt dubium.
¶Vltimo opp. contra iſtam lectu. quòd immo ſoli filiæ acquira-
tur ſtipulando ſimpliciter fauore dotis, & matrimonij, ut).eo.l.
Caius & quod ibi dixi.Sol.ibi loquimur in extraneo, qui non ha-
bet mulierem in poteſtate,quo caſu ſi dedit dotem pro ea, actio
erit ſolius mulieris, ſi non fuiſſet ſtipulatus, vel pactus. Si ergo ſti-
pulatus eſt,uel pactus ſimpliciter, intelligitur ſtipulatio ſecũdùm
naturam primæ actionis, vt competat actio ſoli mulieri de æqui-
tate,vt ibi,hic verò habebat in poteſtate, & ſi non fuiſſent ſtipula-
tus actio erat communis,& eodem modo actio deſcendens ex-
ſtipulatione, & ſic patet,ꝙ iſta lect.optimè ſuſtẽtatur, & eſt ſing.
Bar.tamen dicit eam ſibi non placere,quantum ad hanc legem,li-
cèt in ſe ſit bona , quia iſta lex loquitur, quando fuit ſtipulatus ſi-
bi certè hoc non dicit text. ideo non eſt bona reprehenſio , ſed
ſolum dicit dotem dari,& non dicit, cui Dy. ſecundùm quod di-
cit Bar.ꝙ ponit caſum,dicit,ꝙ fuit ſtipulatus ſimpliciter, & in hoc
concordat cum præcedenti. Tamen dicit,quòd cenſetur ſtipula-
tus ſoli filiæ,& illius ſolius eſt actio , pro quo facit d.l.Caius.).eo.
& quod ibi dixi, & tunc in primo caſu huius l. quando filia eſt
mortua dum tex. dicit,quòd patri agenti non obſtat exceptio,
debet intelligi, quòd agat tanquam hæres filiæ, non iure ſuo,quia
non potuit in eum conſolidari, cùm non eſſet communis, & ita
ſentit Dyn.& tunc erit caſus, ꝙ in dote profectitia donata filiæ ꝑ
patrem iure iſto filia habebat hæredem non ſolum proprios fi-
lios,ſed etiam patrem ab inteſtato ad hoc).eo.l. ſi cum dotem. in
prin.& l.inter ſocerum.§.cùm inter. de pac. do. ſecus ſi non eſſet
donata,vt no.§.eo.l.nupta.§. 1. in gloſſ. &).l.filiæ.Ex teſtamento
uerò non poterat habere hæredem, quia etiam de dote non po-
terat teſtari,vt not.Bal.in l. Senium. C.qui teſta fac.poſ.& in d.l.2.
de hære. acti. Contra iſtam lectu. Dyn. opponitur primò de ter-
tia lect.præcedenti, quæ contrariatur huic, quia ibi dicitur,quòd
eſt communis , ſed Dy. vult, ꝙ ſit ſolius ipſius filiæ, dicit Bart. ꝙ
lect. Dy. procedit , ſi pater fuit ſtipulatus de mandato filię,& ita
dicit inſtrumentum,vel ſi dicat, ꝙ de voluntate filiæ.l.præceden-
te,quia requiſiuit patrem, vt ſtipularetur , quo caſu volũtas idem
operatur, quod mandatum , ſed tertia lect. debet intelligi, ꝙ filia
non mãdauit,nec patrem requiſiuit, ſed potius econuerſo pater
eam requiſiuit conſentire,& fecit eam ex poſtfacto, quo caſu vo
luntas non operatur idem,qđ mandatum,ſed quid ad rumbum?
Reſpondeo,licèt non declaret per ea, quæ dixi in l.quæ dotis . ꝗ
natura mandati eſt,vt actus fiat ad commodum mandantis, vi-
detur ergo tunc pater ſtipulatus procuratorio nomine filij, & ad
ipſius tantum commodum,& ſic videtur ſibi donaſſe. Ex hoc vi
detur, ꝙ etiam ſi fuit ſtipulatus ſibi, ſi tamen dixit, ꝙ de manda-
to filiæ videbitur ſtipulatus procuratorio nomine, & acquiritur
ſibi actio directa , filiæ verò utilis ſine ceſſione, licèt regulariter
ſecus,ꝗ procuratori acquiritur, & tenet̃ cedere l.poſſeſſio.§.&
ſi poſ.de acqui.poſ.Quid autem ſi non apparet de mandato ,nec
ꝙ uoluntas p̃ceſſerit,ſed ſolum,ꝙ pater de voluntate filiæ fuit ſti-
pulatus?Bar.non declarat,ego dicam locum habere tertiam lect.
poſtquam fuit ſtipulatus ſuper re communiter ad ambos perti-
nẽte,,& ſic erit actio communis,& tradit Bal,hic notabilẽ theo-
ricã.ſi q̃rit̃, an actus factus voluntate mea dicat̃ factus de meo
mãdato , an ſimpl r de mea uoluntate, q̃ põt eſſe ſine mãdato , ꝙ
aut actus ille ꝑtinet ad me dũtaxat, & vr̃ factus de meo mãdato,
aut ad aliũ,& tunc ſecus, ꝗ importat potius ꝯſiliũ,vt l.2.ĩ fi.ff.mã
dati,aut ꝑtinebit ad vtrunq́ , & iſpicit̃,an uolũtas p̃ceſſerit,an fue-
rit ſecuta. Tu adde tertiũ caſum,an dubitet̃,qđ dic,vt §.dixi.¶Et
ex p̃dictis arguit ad q̃ſtionem,q̃ dixit ſe uidiſſe examinari, & nul-
2 lum ſciuiſſe aliquid boni dicere.†Si aliq̃s accuſat te , & dicit ſe hoc
facere de voluntate mea,q̃s dicat̃ accuſator,an ego,vel ipſe?certè
ipſe non meminit, ꝗ fuit q̃ſtio Iacob. Butrig. quàm refert Ioan.
An.in addi.Spec.in tit.de accuſa.in prima parte Specu. ſuꝑ rubri-
ca,& latius,quàm faciat Bartol. ꝗ ſtatutũ Bononien. dicit, quòd
de iniuria facta alteri , ſeu maleficio non poſſit alius accuſare, ſi-
ne uoluntate offenſi.pone ergo,quòd fui offenſus,& tu accuſas,
& dicis te accuſare de voluntate mea , ſolùm hic Bartol. omittit,
q̃s dicatur accuſator,ſ̃m theoricam Bartol. vr̃, quòd ego, quo-
niam iſtud negotiũ principaliter ad me ꝑtinet,ꝗ ego ſum offen-
ſus,& ſic videris accuſare procuratorio nomine meo,tamen ipſi
determinant contrarium,quia vitiaretur accuſatio,cum non poſ
a ſit quis per procuratorem accuſare.[a] & ideo tu videris accuſator,
& ſi non probas tu punieris ad calumniam,& non ego,in hoc eſt
vtilis iſta inueſtigatio:theorica verò Bar. ꝓcedit in actu,ꝗ põt geri
ꝑ procuratorẽ,tenendo ergo iſtã lecturam Dyn. non obſt. ꝯriũ.
d.l. quoties,ꝗ ibi actio erat ſolius patris, hic ſolius filiæ.Itẽ ſecun-
dùm iſtam lecturam.text.in fin.dum dicit, quòd viuente filia pa-
ter ſubmouetur exceptione debet intelligi indiſtinctè, ẽt ſi aliam
cauſam ꝯdicendi nõ habebat, & ẽt ſi pater velit cauere de rato,il-
la.n.locum habent,qñ actio communis erat , non qñ ſolius filiæ.
3 ¶†Octaua lectu.quæ eſt etiam bona, & notabilis in ſe,eſt,vt intel-
ligatur tex, quando fuit ſtipulatus ſibi ſoli, quo caſu actio eſt ip-
ſius ſolius,& filia perdit ius commune,& etiam conſolidationis,
& ſolus pater poteſt agere,nec habet neceſſe cauere de rato , &
hoc totum colligitur ex illa l.quoties. ſi tamen filia contradiceret
expreſsè,& cauſam contradicendi haberet , & prętenderet inte-
reſſe,quia ſi ſolueretur patri eam diſſiparet,& non poſſet eam do
tare in ſequenti matrimonio,ꝙ adhuc filia admittatur ad contra-
dicendum , & repellendum patrem ab agendo his concurrenti-
bus, & ita poteſt intelligi hæc l.in fin.ſecundùm iſtum intellectũ,
qui eſt ſatis æquus: tamen continet diuinationem , cum oportet
ſubaudire ad text. omnia iſta:tamẽ iſtud tenetur per Doct .quod
eſt notandum:& ſingulare,Cæteræ lect.quæ ponuntur.in gl.non
4 ſunt bonæ:vt dicam ſuper eis apoſtillando glo. ¶ † Circa tertium
caſum : qui colligitur ex text. à contrario ſenſu. opp. quòd etiam
ſi filia deceſſit cum liberis adhuc patri agenti,non obſt. exceptio,
cuius contrarium hic innuitur, quia ſecundum veram opin. dos
profectitia non donata redit ad patrem , etiam ſi filia deceſſit cũ
liberis,vt l.dos à patre.cum ibi not. C. eod. Sol. Mar.hic non fate-
tur , immo dicit eam remanere penès maritum. pro quo opti-
mè facit iſta litera à contrario ſenſu . ſed alia opin. communiter
5 tenet̃,& ad iſtũ tex. rñdet dupl r.† Primo , ꝙ ſubaudiat̃ maximè,
ꝗ idẽ ſi cũ liberis,ſi ponimus,ꝙ loquat̃ in dote ꝓfectitia, vel dic,
ꝙ põt loq́ in aduentitia, & tunc ſtat propriè,ꝗ in illa actio eſt ſo-
lius filiæ, ẽt iure iſto,vt).eo.l. Caius.& ſic in ea habebat hæredes
b liberos, [b] & ſi liberi non extabant per patrẽ. & hoc colligit̃ ex gl.
hic poſitis , & tunc patri ſtipulando ſimpl r cenſeretur ſtipulatus
ipſi filiæ,cuius ſolius erat actio,ut §.dixi. Super prima lect.glo ibi,
(patri ſiue filiæ agenti obſtat exceptio ,.) & tunc non obſtat ꝯriũ
de l.quoties.ꝗ ibi fuit ſtipulatus ſub vnica ꝯdõne tm̃.ſ.ſi mr̃imo-
niũ diſſoluat̃ , & illa ꝯdõ extitit , hic verò ſub triplici ꝯdõne.ſi fie-
ret diuortiũ , & ſi poſtea mulier decederet,& ſi ſine liberis dece-
deret,& nõ extiterat,niſi prima.in fin. huius l.ꝗ filia viuebat.Sed
iſta lectu.non eſt bona. primo , quia text.dicit ſi conditio, &c.ſic
innuit, quòd vnica tantum conditio fuit appoſita , quod autem
poſtea ſubditur in text.(& poſtea) &c. non fuit appoſitum in
conditione,præterea ſtipl'o non eſſet commiſſa ipſo iure,ex quo
aliæ duæ ꝯdões non extitiſſent, vt in l.cedere diem.de uerb. ſig.
iuncta l. ſi hæredi plures.de condi.inſti. unde non obſtaret exce-
ptio , cum nulla competeret actio , cuius contrarium dicitur in
fin. niſi

ADDITIONES.

a Accuſare.Niſi haberet mandatũ, & in mandato eſſet dies, & tẽpus comt
miſſi delicti,& ea,q̃ requirunt̃ ad hoc,ut conſtituens obligetur,ut uolui.
Lu.Ro.conſ.60.in popularibus aũt quis per alium non accuſat.l. licèt.§
de proc.& in l.pe.§.ad crimen.de publ.iudi.

b Hæredes liberos.Adde eundẽ Pau.ꝯſ.268.in ſcđo impreſſis, ubi ponit q̃d
ſi filia facit donationẽ de dote, quã fuit ſtipulata ſibi reddi,an talis dona-
tio præiudicet filius filiæ,quid autem ſi in ſecundo matrimonio eſt aucta
dos,& decedat mulier filijs ſuperſtitibus ex primo,an illud plus reuertat̃
ad patrem,uel filios, uide Bal.cõſi.289.1.lib.& in p̃dicta materia uide eũ
dem Pau.conſi.227.Anch.conſ.350.

ſi.niſi intelligatur de exceptione intentionis,vel dic, ꝙ ipſe vole-
bat agere actione prima,quę non erat adhuc ſublata per ſtipſo-
nem cuius conditionis nondū extiterāt,vñ bñ dat̄ exceptio,qa ꝯ-
petebat actio mero iure.Sed ꝯ qa licèt nō eſſet extincta ſperabat̄
extingui,ſi conditiones exiſterent,ergo non poterat in iudicium
deduci,vt l.pecuniam.ſi cer.pet.dicit Bart. vnum bonum verbū,
ꝙ actio,quæ ſperatur tolli per nouationem bñ poteſt deduci in
iudicium de voluntate illius,ad cuius commodum ſperatur no-
uari.licèt hic ſperat̄ nouari ad commodum patris, & ipſemet pr̄
agebat.Ego neſcio qd velit dicere, nam hoc non pōt deducere
6 ex effectu,vt patet ex text.& etiam dixi in l.Iul.de condi.inde. † ꝙ
ſi fiti ſtipulatus ſub cōditione id,quod mihi debebit̄ pure animo
donandi,non poſſum interim agere ex pura,qa vr̄ actum, ꝙ nō
agam quouſque extat conditio,ad hoc,vt ſi exiſtat ſequens ſtipu
latio,habeat qd nouet.Sed Bar.hic vr̄ ſentire contrarium.puto ꝙ
non benè.no.tñ dictum ſuum in eo,quod ſ̄ dixi ad limitationem
l.pecuniam.ſi cert.pet.Super ſecunda lec.ibi primo. & ſecūdo ca-
ſu replicat̄ inquantum dicit primo, iſta glo. eſt corrupta, quia in
primo caſu huius l.non obijcit̄ exceptio,nec eſt neceſſaria repl ca
tio:dēt ergo dicere hoc ſecundo caſu ſ̄m Bar.tūc ergo non ob.
l.quoties. qa licèt pr̄ repellit̄ ab agendo filia viuente,& non con
ſentiente,vt hic,qa tñ fuit ſtipulatus ſibi ſoli contra exceptionem
pōt replicare p l.ꝯriam.iſta lectura non eſt vera, nam aut ipſe intē
tat actionem primam,& tunc poſtq̄ extiterat conditio, ſub qua
ſtipulatio facta fuit,ipſo iure repellit̄,qa illa eſt ſublata iure noua-
tionis,vñ non hēt locum exceptio,vbi nulla eſt actio,& per con-
ſequens non poſſet iuuari replicatione,q̄ datur ad coadiuuandū
actionem,q̄ erat in rerum nā,licèt inefficax p exceptionem eſſet,
vt l.ſub prętextu.la.j.C.de tranſac.Aut intentat actionem ex ſtipu
latu,& tunc nulla pōt obijci exceptio,poſtq̄ conditio extiterat,&
filia conſenſerat ſtipulanti, ergo non eſt neceſſaria replicatio.
¶No.tamen ex iſta glo.dum dicit,inſpecto tenore actionis ex ſti
pulatu,nam innuit,ꝙ iure veteri dabatur actio ex ſtipulatu lega-
lis,ſed hoc non eſt verum,quia hoc eſt introductum per Iuſtinia
num.ſola ergo actio de dote,vel rei vxorię dabatur. vt not.C.de
rei vxo.act.per Doc.in l.j.

LEX XLI.

SI pater. Etiam ſi pro dote ſoluta matrimonio
diſſoluto competit actio de dote.h.d.
¶In tex.ibi,(ignorans.)quid ſi ſciebat matr.ſolutum?
Reſpondetur,ſi actio de dote erat ſolius patris, vt qa
erat ſolutū morte filię,videtur donaſſe,& ſic nullo modo pote-
rit repetere l.cuius p errorem,de reg.iur.ſed ſi erat ipſius filiæ,qa
erat emancipata,vel erat communis, qa in poteſtate non potuit
donare in prędiudicium filiæ,vt ſ̄.eo.l.2.§.quod ſi in patris, ideo vr̄
dicendum idem,quod hic,vel poteſt dici,ꝙ non ipſe repetet, ſed
filia,quia ſcienter ſoluendo vr̄ ſe excluſiſſe,& quantum in eo fuit
videtur donaſſe.ar.in d.l.2.§.item ſi voluntate.¶In tex.ibi.not.per
indebiti cond.videbatur contrarium,qa poſtq̄ mat.erat ſolutum
pater erat tutus exceptione dolo facis,vt ſ.eo.l.ſi ſocer.§.Lucius.
cum maritus eſſet idem patri reſtituturus,ſi filia non habebat cau
ſam contradicendi,vt ſ̄.eo.l.dotem.& iſta exceptio eſt perpetua,
& reputatur fauoralibilis,poſtquam non eſt contra diſpoſitionē
iuris communis,vt no.in l.qui ſe debere.de condi.ob cauſam. &
ſic inducit condi.inde. vt l.qui excep. de condi. indeb. & quod ibi
dixi,ſed hoc iō contingit hic propter fauorem dotis,& fauorabi
lior eſt actio de dote,q̄ condi.indeb.ne fiat præiudicium filiæ pp
moram patris,ſi daret condi.illam indeb.eſſet ꝓpria ipſius patris,
& in illa non haberet filia communionem,& hoc contingeret ꝓ
pter moram patris,qui ſi ſoluiſſet ante ſo.mr̄imonium, compete
ret actio de dote,q̄ eſſet communis,& iō ex iſtum caſum ſecus ē
vbi ceſſant rōnes p̄dictę,& ita loquitur ꝯrium formatum in gl.de
l.ſi quis domum.§.Imperator.ſupra.locati.

L E X XLIII.

1 *Mora ciuilis patris contingens ante dotis exactionem conſtante matri-*
monio,vel eo ſoluto.facit actionem de dote in ſolam filiam conſolidari.
2 *In fiſcum non tranſeunt illa, q̄ poſt mortem confiſcati deuentura ſunt ad*
filios,vt filios,non vt ad hæredes,& quid de feudo,vel emphyteuſi.
3 *Dos poſtquam eſt exacta per patrem,non eſt tractandum de conſolidatio*
ne fienda in filiam,quoniam actio de dote extincta eſt, & ſic reſoluta cō
munio,& qualiter tranſmittatur tunc ad hæredes patris.
4 *Si auus dedit dotem pro nepte,per eius mortem conſolidatur actio in ne-*
ptem,licèt viuat eius pater.

1 IN inſulam. †Mora ciuilis patris contingens
ante dotis exactionem conſtan
te matrimonio,vel eo ſoluto facit actionem de dote
in ſolam filiam conſolidari.h.d.notabl r.Et primo lo-
quitur,qñ conſtante matr.pr̄ deportatus eſt,vſq ibi,(poſt.) Secū
do qñ eo ſoluto,& ſic vnū dictum p aliud nō eſt ſuperfluum, &
hoc voluit gl.j.¶In tex.ibi.(actio dotis ad filiam pertinet) qa per
deportationem patris filia efficit̄ ſui iuris, cum patria poteſtas ſit
de iure ciuili,vt ſ̄.de his qui ſunt ſui.vel alie.iur.l.3.cum ſeq. & de-
portatus perdit ea,q̄ iuris ciuilis ſunt,cum perdat ciuitatem, ſicut
ergo quando efficitur ſui iuris per mortem naturalem patris, vel
2 per emancipationem,conſolidat̄ actio in eam,ita & tunc. ¶†Sed
contra ꝙ immo ius,quod habebat pr̄ in hac actione,tranſeat in fi
ſcum ſ̄.e.l.ſi conſtante.§.fi.& ſic erit communis inter fiſcum,& fi
liam.So.notabiliter ſ̄m Bald.in fiſcum non trāſeunt illa, quę poſt
mortem confiſcati deuentura ſunt ad filios,vt filios,non vt ad hę
redes,immo ad eoſdem filios deuoluuntur, ac ſi pater naturali-
ter eſſet mortuus,hoc probatur hic notabiliter,& ideo in fiſcum
a non tranſit feudum,vel emphyteuſis,[a] quæ poſt mortem confi-
ſcati deuenturę ſunt in filios,vt filios,vt probatur p hanc l.& hoc
ēt tangit Bal.in l.j.C.de bon.lib.& Bar.in l.ſi finita. §. ſi de vectiga-
lib.de dam.infe.Reprobando Spec.in ti.de feud.§. qm̄. ver. xl.vbi
videtur tenere,ꝙ tranſeat in fiſcum quouſque cōfiſcatus nāliter
viuit,ſed eo mortuo reuerteret̄ ad liberos,vel ad agnatos,& pro
ipſo optimè facit l.Statius. §.Cornelio.de iure fiſ.& l.peto §. prę-
dium.de leg.2.& quod no.gl.in Auth.ingreſſi.circa fi.C.de ſacro
ſan.ecc.vbi dicit,ꝙ tranſit in monaſterium, qđ ingredit̄ feudata-
rius,vel emphyteuta quouſq naturaliter viuat. br̄. licèt illa pro-
cedant in his,q̄ ad alios deuentura ſunt per mortem confiſcati ex
diſpoſitione teſtatoris,quo caſu loquitur §. Cornelio. & § præ-
dium.non ſic in fundo,vel emphyteuſi,q̄ ex liberalitate concedē
tis pueniunt,& potius habent̄ a genero,q̄ ab ipſo confiſcato p l.
2.ſ.de interdi.& releg.& hoc probat̄ expreſſe in c.ſi vaſallus cul-
pam.ſi de feu.fue.controuer.& in c.j.ſi vaſal.feu.pri. p q̄ capitula
Bar.rep̄hendit Spec.& eſt caſus in c.fœlicis. circa mediu de pœ-
nis. vbi dicit bona cōfiſcāda,ſeu feuda ad dñm reuerti, & hoc qñ
crimen nō contingit dñm feudi.quo caſu,ſi hēt filios,& agnatos,
deuoluit̄ feudum ad ipſos,vt in iurib.ſ̄.allegatis.ſi non hēt reuerti
tur ad dñm,vt d.ca.fœlicis.ſi aūt concernit dñm indiſtinctè,ad ip
ſum deuoluit̄,vt in c.j.§.denique,q̄ fuit prima cā bene. amit. ille tñ
tex.vr̄ velle,ꝙ delictum patris ēt non commiſſum ꝯ dñm , licèt
non faciat feudum confiſcari,nocet tñ filijs feudatarj,& deuolui
b tur feudum ad agnatos,ſi erat antiquum,[b] quia plus poteſt noce-
3 re filius,q̄ agnatis.tene menti,quia quotidiana ſunt iſta. ¶†In vlti-
ma gl.ibi.(nam tunc ſecus eſſet not.iſtam gl.q̄ ſemp allegatur, ꝙ
poſtquam dos fuit exacta per patrem,non eſt tractandum de cō
ſolidatione fienda in filiam,qm̄ actio de dote extincta eſt, & ſic
reſoluta communio.vñ non poteſt amplius conſolidari, ſed effi-
citur vnum patrimonium cum paterno,& ſic tranſmittit̄ ad oēs
hæredes patris,niſi in caſu pp inæqualitatem vitandam,ſi alia filia
fuiſſet dotem lucrata,vt eſt caſus ſingularis in l.fin. C.communia
vtri.iu.& probatur iſta gl.in l.2.C.de bo.q̄ lib.Intellige iſtam gl. in
vera exactione,ſecus in ficta.vt ſi pater ſucceſſit marito,licèt ſuc-
4 ceſſio vim ſolutionis habeat,vt ſ.e.l.ſi ſocer.in prin.¶†Vlt.ſcias,ꝙ
ſi auus dedit dotem pro nepte,per eius mortem conſolidat̄ actio
in neptem,licèt viuat eius pater,idemque filius, vt ſupra de iure
dotium.l.auus.

ADDITIONES.

a Vel emphyteuſis.De hoc late p Ale.conſi.23.1.lib.& conſ.88.3.lib.
b Et in hoc,ut p Bal.in c.ſi vaſallus culpā.ſi de feu. fue. contro. & per Pau.
ipſum in l.adoptiuū.ff.de in ius voc.& ibidem Lud.Pōta.& eundē Pau.
in cōſi.160.& ſeq.Pet.de Bel.& Cy.in l.2.C.de lib,& ibi p Bar.& Bald.&
adde,ad delictum patris in crimine leſæ maie.noceat filiis maſcul.& qua
tenus in l.qſquis. §. fi. C. ad l.Iul.maie.& ibidē Doc.& maximè Sal.& qđ
reſpectu fœminarum,ibidem per eundem Sal.in verſi.ad filias.

1 *Maritus putatiuus an lucretur fructus dotis tanquam maritus.*
2 *Si aliqui ex teſtibus dicunt ante guerram,& aliqui poſt guerram redu-*
cuntur ad concordiam.vt primi intelligantur ante guerram.ſ.finitam.
ſecundi poſt guerram.ſ.inchoatam.

1 §. Fructus. †Maritus putatiuus nō lucratur fructus do
tis tanq̄ maritus,tñ de ipſis retinet quatenꝰ
in vxorem putatiuam,uel in prędia dotalia neceſſarios ſumptus,
uel vtilr impendit.h.d.¶In tex.ibi,(ante cauſam liberalem,) idem
ſi ipſa cauſa pendente,quia tenetur eam interim alere ſ̄m Iaco.de
Are.Vel expone añ cām liberalem ſ.finitā,& ſic duobus modis
2 poſſunt iſta verba intelligi.†vnde inducitur ad q.de teſtib. quorū
a aliqui dicunt añ guerram,[a] vt reducantur ad concordiam,qa pri-
mi intelligantur añ guerram.ſ.finitam,ſecundi poſt guerram.ſ.in-
choatam.Arg.in c.cum tu filii.extra de teſtib.& no.in l.2.§. credi-
tum.ſi cer.pet.¶In tex.ibi.(aſſumptos.).i.conſumptos. Quid autē
in illis,qui non ſunt conſumpti in neceſſarias impenſas mulieris,
uel prædii dotalis,an debeant reſtitui domino huius ſeruæ.Barto.
hic uidetur ſentire,quòd nō.Nec ob.ꝙ bonæ fidei poſſeſſor facit
fructus

ADDITIO.

a Poſt guerram.vide Ang.conſ.284.

fructus ſuos,vt l.quid ſit.§.qui alieno.de vſur.& eos lucrať, vt Inſti de rer.diui.§.ſi qs a non dño.quia illud eſt verum in eo,qui ſimpliciter eſt bonæ fidei,quia poſſidet rem tanquam ſuam omni reſpectu,ſed hic non ſic,qa licèt credat ſe dñm,tñ ſcit ſe teneri ad reſtituendum ſol.mat.ſed glo.q̃ eſt hic ſuper(ver.compenſatis.) vř velle contrarium:q̄ eos lucreť,non tanquam maritus, ſed tanq̃ bonæfidei poſſeſſor,& hoc placet,ſi erant ꝯſumpti, & ex eis non erat effectus locupletior,qa ſi dicimus in bo.fi.poſſeſſore, aliàs teneretur reſtituere ꝑ condi.ſine cã,vt plenè no.in l.incertum. C.de rei ven.ſecus ſi eſſet verum matrimonium,qa tunc lucraretur ēt vltra q̃ ſuſtineat onera matri.& etiam ſi extant,vel ſit effectus locupletior,hæc eſt vna dřia inter maritum putatiuum, & verum. Alia eſt,qa verus maritus non tenetur expenſas neceſſarias, quas fecit ad vtilitatem perpetuam fundi dotalis compenſare cum fructibus,etiam ſi quos habet,vltra q̃ ſint onera mřimonij: immo poteſt illas repetere:& fructus lucrari,vt s.eo.l diuortio. §.impendia,ver.planè,ſed iſte putatiuus maritus.tenetur tales impenſas cõpenſare cum fructib.etiam quos reſtituere non tenetur, puta cõſumptos:& ex quib.effectus non eſt locupletior,& ſi expẽsè excedũt,illud tñ põt repetere,in quo excedũt,& hoc vult ver.(ſumptus verò)q ſtatim ſequiť,& ēt gl.ſentit hoc in §.impendia: & ſic mřimonium putatiuũ quantũ ad commodũ mariti nõ hẽt illa priuilegia q̃ hẽt verũ,vt hic patet:licèt ſecus quo ad cõmodum mulieris,vt poſſit dotem putatiuã repetere,vt s.eo.l.ſi cum dotẽ, §.ſi.quod dic,vt ibi,& ex iſtis remanet iſte §.declaratus, & vtilis.

1 *Maritus,qui non ſuſtinet onera matrimonij,non poteſt petere vſuras dotis promiſſæ,& non traditæ.*

2 *Quando marito promittitur dos ſi ſibi non ſoluatur integraliter, non tenetur maritus onera matrimonij ſubire,ſed poteſt uxorem repellere,& ad domum patris remittere.*

3 *Si maritus recepit vxorem ſine promiſſione dotis,non poteſt eam repellere,ſed tenetur eam alere,ſicut ſi dotem habuiſſet.*

Dos ſi conſiſtit in pecunia,& pro ea fuerunt data pignora, tunc fructus pignorum lucratur vir,nec tenetur eos in ſortem computare, & ſi non fuerant data pignora,an poſſit petere vſuras promiſſas.

4 *Quòd regulariter ſecus ſit in alio creditore, vt non lucretur fructus pignorum.*

5 *Soluto matrimonio ſi mulier repetens dotem paſſa eſt morã ab hæredib. viri,vel etiam hæredes mulieris ab ipſo viro,an poſſint propter hanc moram aliquid petere nomine vſurarum.*

1 §.Vſuras. †Maritus:q nõ ſuſtinuit onera matrimonij ñ põt petere vſuras dotis promiſſæ,& non traditæ.h.d.ſed ſi ſuſtinuit,vſuræ cum vſuris compenſanť.hoc etiam dicit.Caſus.Pater promiſerat ducẽta in dotem,& centum tñ ſoluit & ſtipulatus eſt vſuras pro tpe,quo maritus tardauerit reſtituere ſoluto matrimonio,& econuerſo: maritus ſtipulatus eſt vſuras aliorum centum pro tpe,quo pater tardauerit ſoluere, vterque tardauit,& ſol.mat.př repetit centum cum vſuris,& maritus vult cum vſuris compenſare vſuras,in quas dicit patrẽ incidiſſe, certè põt,ſi ſuſtinuit onera matrimonij.Si aũt nõ ſuſtinuit, př non põt
2 vſuras petere,& ſic nõ eſt locus compenſationi. ¶†Sed contra, quia qñ marito promittiť dos,ſi ſibi non ſoluiť integraliter,non teneť onera matrimonij ſubire,immo põt vxorem repellere, & ad domum patris remittere,vt eſt gl.ſing.in Auth.de non elig.ſe-
a cundo nub.§.pe.[a]& no.Bal.C.ad Vel.l.fi.& Cy.in l.quod in vxorem.C.de nego.geſt.Sol.verum eſt,q̄ non teneť alimenta p̃ſtare, vt in dictis iurib.tñ non põt propterea vſuras petere, poſtq̃ alimẽta non p̃ſtitit,& iſte eſt caſus hic,quia non dẽt vtrunque habere.ſ.
3 q̄ ſit exoneratus,& habeat vſuras,tanquam ſit oneratus.† Si aũt recepit vxorem ſine promiſſinne dotis:tunc non põt eam repellere,ſed teneť eam alere,ſicut ſi dotem habuiſſet, & imputet ſibi quare recepit,& iſte eſt caſus in l.fina.C.de diuor. & in Auth. de nup.§.ſi quis.n.& facit ſupra de relig.l.q̄ ſi nulla.Si aũt ſuſtinuit onera matrimonij,tunc de iure ciui.poteſt petere vſuras: vt hic:de iure canonico vř idem ꝑ c.ſalubriter.extra de vſur. Tu aduerte, ſi dos conſiſtebat in pecunia,& pro ea fuerunt data pignora, tũc fructus pignorum lucrať vir,nec teneť in ſortem cõputare,vt ibi:
4 †licèt regulariter ſecus in creditore,q non ſuſtinet onera,vt in l.j. & 2.C.de pign.ac.aliàs eſſent vſuræ ſi ageret: quod non computaret in ſortẽ,& non valeret pactũ,vt in c.illo vos. de pign. ſed ſi non fuerint data pignora,aut q̃rimus an poſſit petere vſuras promiſſas,puta tñ pro centenario:& dicendũ,q̄ non:qa peteret vſuras. Aut querimus:an poſſit petere,quatenus impendit in vxore &c.dicendum,q̄ ſic,qa petit,vt intereſſe damni emergentis, non lucri ceſſantis;per ea,q̃ notãtur in l.ſociũ,q̃ in eo.s.pro ſoc.Et iſtud põt tranſcendere vſuras:& ēt põt eſſe minus, q̃ vſure conſuetæ, & imputet ſibi př,qui dotem non ſoluit:nam p̃ſumptio eſt ꝯ moroſum,& pro marito:q̄ ſi dotem habuiſſet, tñ ex ea licitè lucratus fuiſſet,quod ſufficeret ad ſuſtinendũ onera,& ita reduco ad ꝯcor.multa dicta canoniſtarum in hac materia,in d.c. ſulubriter.
5 †Econtra verò dicunt Doctores,q̄ ſi ſolu. mat. mulier eſt paſſa moram ab hæredib.viri,vel ēt hæredes mulieris ab ipſo viro nõ poſſunt ꝑꝑ hanc moram aliquid petere noĩe vſurarum, qa non ſubeſt hic eadem ratio;vt notant Canoniſtæ.in dicto cap.ſalubriter.tamen per ſtatuta terrarum communiter prouideť.de hoc tetigi s.e.l.diuortio.in princip.& iõ ſi mulier eſſet miſſa in tenutã bonorum mariti,non lucrať fructus,ſm quod communiter videnť tenere Doct.Bald.tñ tenuit contrarium,in auth.ei qui. C.de bo. auth.iudi.poſ.ver.q̃ro ſi mulier.& reputat valde extraneum dicere in ꝯrium,dicens,q̄ eſt maior ratio in ea,quàm in marito.

ADDITIO.

a §.pe.dicit Ro.conſ.417.vbi de hac materia conſuluit, q̄ nunquàm potuit inuenire hanc glo.

1 *Reconciliatio matrimonij non nocet extraneo.cui quæſitum erat ius ad repetitionem dotis ex ſolutione iam facta.*

2 *Fingitur potius iurgium,quàm diuortium,quando mulier reuerſa eſt incontinenti.*

Si inter primum matrimonium,ſeu diuortium,& reconciliationem interuenit aliud matrimonium cum tertio,an auferatur ius quæſitum ad dotis repetitionem.

3 *Si duo fecerunt inuicem pacem,& promiſerunt ſe non offendere ſub certa pœna fiſco applicanda,poſtea alter alterum offendit,& ſic pęna eſt commiſſa,deinde pacem iterato faciunt,& remittunt omnem pœnam,quòd non præiudicent fiſco.*

1 §.Ad virum. ¶†Reconciliatio matrimonij non nocet extraneo,cui quęſitum erat ius ad repetitionem dotis ex ſolutione iam facta.h.d.¶In tex.ibi,(ex ſtipulatione.)ſup.vel pacto,vt s.e.l.ſi cũ dotem.in prin. & C. de rei vxo.act.§.accedit.¶In tex.(abſolutio continetur)videbatur contra ꝑ l.ſi mulier.s.eo.quaſi fingať hoc matrimonium nunq̃ fuiſſe diſſolutum,ex quo fuit reintegratum,& ſic illi extraneo nunquã fuiſſe ius quęſitum ad dotis repetitionem, vt l.plerique. s. de ritu. nupt.ſed ad l.ſi mulier.reſponde,q̄ loquitur, qñ ipſa mulier dotẽ dedit,& fuit ſibi ſtipulata,tunc.n.cenſeť eandem dotem in ſequenti mřimonio repetiiſſe,& potuit hoc facere, ideo iudicium diſſoluitur,& maritus abſoluiť hic,qñ extraneus,cui non potuit mulier præiudicare ſine ſuo conſenſu,ſecus ſi cõſenſiſſet,vt s. de pac. do.
2 l.cum maritus.§.j.Ad ſm reſpondetur,q̄ loquitur, † quando incontinenti reuerſa eſt,quo caſu fingitur potius iurgium,quàm diuortium,& ſic ēt ſi extraneus dediſſet dotem, & fuiſſet pactus, vel ſtipulatus,non videretur ſibi aliquod ius quæſitum ad repetitionem,ſecus qñ ex interuallo,vt hic.¶Sed quid ſi inter primum matri.& reconciliationem iſtam interuenit aliud matri. cum tertio?reſpondeo,tunc etiam ſi ipſa mulier ſe dotauerat,& fuerat ſtipulata nec dotem exegerat,vř,q̄ ſibi non auferať ius quæſitum ad dotis repetitionẽ per d.l.plerique.vbi hoc colligitur,tñ iſtud vř uerum,ſi dederat dotem in ſecundo matrimonio, & tunc eandẽ dotem,cenſeať dediſſe in hoc tertio reconciliato, ut dixi in d.l.ſi mulier.aliàs cenſetur primam dotem non coacta in hoc tertio re
3 petijſſe,ut l.dotem.ſupra de iure dotium.¶†Et allegat Bald. iſtum tex.ad q.ſi duo fecerunt inuicem pacem,& promiſerunt ſe non offendere ſub certa pœna fiſco applicanda, poſtea alter alterum offendit,& ſic pœna eſt commiſſa,deinde pacem iterato faciunt, & remittunt omnem pœnam,q̄ non nocet fiſco,cui erat quæſitum ius:hoc tamen dicit eſſe uerum,ſi notarius fuit ſtipulatus nomine fiſci,aliàs poſito,q̄ ex ſtipulatione patris fuiſſet acqſitũ ius fiſco,per id,quod hř in l.j.in fi.de iu. fiſ. bñ poterit pars auferre, ꝑ id quod no.Bar.in l.qui Romę.§.Flauius Hermes. ff.de uer.ob. & per l.2.ſupra de ſeruis expor.Tamen iſtud non uř,quia ius tibi q̃ſitum ex meo contractu,uel ſtipłone,ſeu pacto tibi auferre non poſſum,ut l.j.§.2.de ſtip.ſer.& quod not.in l.certi conditio.§.ſi nũmos.s ſi cer.pe.& quod ibi no.per Doc.Nam ſi mutuo tuo noĩe non poſſum ex interuallo ſtipulari mihi,& auferre tibi ius quæſitum ex numeratione,& iſtud dictũ Bar.in §.Flauius.reprehendiť, & ꝯrium no.in addi.Spec.de inſtr.edi.§.nunc uero aliqua.in addi. q̃ incipit ꝑ ſuperiora.Nec ob.ille §.& l.ſecunda.de ſer.expor.qa loquiť in ſeruo,cui non erat perfectè ius q̃ſitum ex contractu dñi.

LEX XLIIII.

1 *Maritus non tenetur cedere actionem mulieri contra ſuum debitorem, ſi nihil aliud habet,quod ſibi ad vitam ſufficiat.*

2 *Maritus quando vtitur hoc priuilegio,in eo,quod ſibi relinquendũ eſt pro vita,non debet attendi prior dignitas eius,quæ fuerat antequam veniret ad paupertatem,ſed relinquitur iudicis arbitrio.*

3 *Debitor meus ex contractu,uel quaſi mecum celebrato non poteſt me inuito liberari,volendo mihi cedere actionem contra debitorem ſuum,& ipſum dare inſolutum,ſecus ſi tenetur mihi propter hoc ſolum,quòd habet contra alium actionem.*

4 *Quando quis habet priuilegium,ne cõueniatur vltra quàm facere poſſit, ſi habet artem,de qua poſſit viuere,licèt nihil aliud habet in bonis, nõ poteſt vti illo priuilegio.*

1 SI maritus. †Maritus non tenetur cedere actionẽ mulieri ꝯ ſuum debitorũ, ſi nihil aliud hẽt,quod ſibi ad uitã ſufficiat.h.d. & gl.ponit plures expoſitiones, ſed omnes tendunt ad hunc finem.¶In tex.ibi,(ad

dotis

dotis quantitatem)ſupple ſufficeintem,tñ ſi cederet actionem,ni
hil remaneret marito,de quo poſſit viuere,q̃a cum nihil aliud ha
beat,non tenet̃ mandare.i.cedere actionem contra illum, & hoc
eſt,quod ſequitur,(nec mandare &c.)& idem vr̃,ſi contra ipſam
mulierem maritus habebat aliquam actionem, vt non teneatur
eam liberare,& compenſare cum dote, ſi illud erat neceſſarium
ad vitam mariti,ſed poſſit petere. An autem hoc ſit verum,dic,vt
dixi s̃.eo.l.facere poſſe.nam aliud videtur in muliere, q̃ in extraneo
debitore,dicit aũt hic Ia.de Are.quem ſequitur Bart. ꝙ ſi mulier
ſil'r non habebat aliquid,vnde viueret, non põt maritus ꝯ eam
vti hoc priuilegio,q̃a tunc concurreret priuilegiatus cum priuile
giato c.priuilegio,ideo prefertur mulier,q̃ tractat de damno vitã
do,cum dotem dederit tam in agendo,q̃ in defendendo, q̃a oĩs
charitas incipit a ſe ipſo,vt l.præſes.C.de ſerui.& aqua. & ibi not.

2 †Dicunt ẽt Doc.ꝙ qñ maritus vtitur hoc priuilegio in eo,qđ ſibi
relinquendum eſt pro vita,non dẽt attendi prior dignitas eius, q̃
fuerat anteq̃ veniret ad paupertatem,vt ſi tunc tenebat plures fa
mulos,& equos,vt debeat ſibi tñ dimitti,ꝙ poſſit eoſdem tene-
re,ſed attenditur ſtatus patris,quia dẽt de minori contentari,& to
tum hoc relinquatur iudicis arbitrio. facit l. j. C. de nup. cum ſi.

3 ¶†Dicunt ẽt Doc.ſi debes mihi centum,ꝙ non potes me inuito
liberari,volendo cedere mihi actionem ꝯ debitorem tuum,& ip
ſum dare in ſolutum,iſta tñ l.nihil facit ad hoc q̃a mulier bñ vole-
bat hoc,nos loquimur qñ creditor recuſabat.dic ergo, ꝙ aut te-
nebaris mihi ꝑ ꝑ hoc ſolũ,quod habebas ꝯ alium actionẽ,& tunc
liberaris ipſam cedendo,vt l.ꝙ debet̃.s̃.de pecul.facit.j.l.proxi.§.j.
verſi.reſponde.aut teneris ex ꝯctu, vel quaſi mecũ celebrato,&
tunc ſecus,vt l.nam,& ſeruius.§.fi.de neg.geſt.iuncta l.2.§. credi-
tum.s̃.ſi cer.pet.niſi aliquid in bonis nõ habeas,vt in l. quod debi-

4 tori.cum auth. ibi poſita. C.de ſol.¶†Vlt.not.glo. q̃ eſt hic, & re-
putat̃ ſingularis,ꝙ qñ q̃s habet priuilegium,ne conueniatur vltra
quàm facere poſſit,ſi habet artem,de qua poſſit viuere, licèt nihil
aliud habeat in bonis,non põt vti illo priuilegio. de hoc etiam in
glo.C.de do.l.ſi quis argen.§.j.& tetigi s̃.eod.l.maritum.

LEX XLV.

1 *Licèt ſocer ſuccedat genero,filia tamen non perdit ius conſolidationis,immo facta ſui iuris agere poterit contra hæredes patris ſui,vel etiam contra ipſum patrem tanquàm hæredem mariti.*

2 *Succeſſio an habeat vim ſolutionis.*

Ficta ſolutio aliquando tollit ius conſolidationis.

3 *Inter patrem,& filium,vel filiam in poteſtate non poteſt eſſe iudicium iure actionis,ſed poteſt filius implorare officium iudicis contra patrem.*

4 *Pater compellitur dotare filiam,non iure actionis, ſed officio iudicis nobili,quod tranſit contra hæredes patris,& quid ſi fuit maritata ſine dote, & an tunc poſſit ſuccedere vna cum alijs filijs ſtante ſtatuto, quòd non ſuccedat ſtantibus maſculis.*

1 SI ſocer. ¶†Licèt ſocer ſuccedat genero, nõ tñ
filia perdit ius conſolidationis, immo,
ſui iuris agere poterit contra hęredes patris ſui, vel ẽt
contra ipſum patrem,tanquam hęredem,mariti.h.d.
iſtud prin.eſt valde ſingulare.Et ratio dubitandi erat, quia poſtq̃
dos exacta eſt per patrem a viro,ceſſat ius conſolidationis,vt no.
s̃.eo.l.inſulam in prin.per gl.ſed iſta ſucceſſio vr̃ habere vim exa-
ctionis,cum aditio hæreditatis habeat vim ſolutionis,vt l. Stichũ.
§.aditio.de ſol.& l.ſi debitori.đ fideiuſ.ſed certè aliud in vera exa
ctione.aliud in ficta,vt dixi in d.l.inſulam. & quæ ſit ratio tangit̃
in gl.j.& ibi per Doc.¶In tex.ibi,(cum hr̃de eius).ſ.patris,non tan
quam cum hærede patris,cui pater fuit hæres hr̃dis,&c. vt l. fi.C.
de hęr.inſt.Nam ſi alius fuiſſet hęres mariti,q̃ pr̃,poſſet illa mulier
effecta ſui iuris ꝑ mortem patris agere ꝯ illum hęredem,q̃a actio
eſſet in eam conſolidata,eodem mõ poterit agere ꝯ hęredem pa
tris,vt hic,q̃a pr̃ fuit hęres mariti,& eodem mõ poſſet agere ꝯ ip-
ſum patrem,ſi ꝑ emancipationem eſſet facta ſui iuris, non tanq̃ ꝯ
patrem,ſed tanquam ꝯ hæredem mariti,vt j.ſequit̃ in ver. (ergo)
intelligo ergo iſtum text.qñ filia fuit exhæredata a patre ſuo, &
alius fuit inſtitutus,vt j.prox.§.quo vſq; verò ẽ in eiuſdem patris
ptãte,agere non põt ꝯ eum,ẽt tanquam,ꝯ hæredem,quia nõ eſt
adhuc in ipſam actio conſolidata,& ſic ius eligendi,& exercitium
actionis pertinet adhuc ad patrem, vñ ſicut viuente marito, vel
alio inſtituto ipſe ſolus pr̃ agere poſſet,ita & nunc põt retineri ad
verſus filiam,bñ tamẽ poſſet implorare officium iudicis, vt ipſam
dotet in ſequenti matri.ẽt ꝯ tanq̃ patrem,vt l.qui liberos.s̃.de ritu

2 nup.& hic in gl.fi.(non iure actionis)qđ no.¶†In gl.j.in fi. ibi, nõ
quantum ad aliàs,ſupple q̃ ſunt acceſſoriæ,ſed ęquè principales,
vt eſt filia,nam habentur,vt duo rei credendi, quorum quilibet
eſt principalis,vt in gl.ſeq.& ideo licèt alter ſolum ſuccedat debi-
tori,non extinguitur actio quo ad alterum,& ſic non habet vim
ſolutionis,quia ſi haberet,extingueretur quo ad vtrũque & h. d.
l.maritus,quam gl.allegat.& iſta eſt intentio glo.Sed Bar.dicit, ꝙ
ſucceſſio habet vim ſolutionis quantum ad hoc,vt ſuccedens nõ
patiatur damnum,non aũt quantum ad hoc,vt lucret̃ cum alte-
rius iactura,vt l.hæres a debitore.§.fin.de fideiuſ. ſed hic lucraret̃
cum iactura filiæ,q̃a extingueret̃ ius conſolidationis, ſi vim ſolo
nis haberet.Alij dñt,ꝙ ideo non hẽt vim ſolutionis hic, q̃a iſtud
debitum non erat certitudinarium ipſius patris: duntaxat.cum fi
lia haberet communionẽ in actione,& penderet ex futuro euen
tu,an ante exactionem dotis filia efficiatur ſui iuris,quo caſu cen
ſebitur filiæ,& non patris,vel econuerſo,filia moriat̃ añ exactio-
nem viuente pr̃e,quo caſu fingit̃ ſemper fuiſſe ipſius patris. ſuc-
ceſſio ergo contingens pendente hoc dubio vim ſol'onis non
hẽt in ꝑiudicium filię,& hoc ſatis placet ſed ad idem tendit cum
ꝑcedenti,ſi bñ inſpiciatur,& potius declarat.Sed an ſemꝑ ſit ve-
rum,ꝙ ficta ſol'o non tollat ius conſolidationis?dic,ꝙ non: pone
in terminis, pr̃, qui ꝓmiſerat dotẽ,eã non ſoluerat,& tñ maritus
ꝓmiſerat ſibi reſtituere dotem, quam recipiet, poſtea ſolutum
eſt matrimonium,ſi pater liberat maritum ab hac ꝓmiſſione ꝑ
acceptilationem,q̃ vim ſolutionis habet, perinde eſt, ac ſi ipſe pr̃
ſoluiſſet marito,& deinde maritus reſtituiſſet patri,vt l.3.§. fin. de
do.inter vir.& vxor.& iſta eſſet ficta exactio,ſiue reſtitutio,& tol
leret̃ ius conſolidationis,ſed in caſu huius l.in ſucceſſione iſta nõ
fingunt̃ interueniſſe dictæ numerationes,& not. hoc, q̃a ſubtile
eſt,& puto veriſſimum,vt ẽt tangam.j.pro.§.¶In gl.ſeq.ibi,(vidẽ
tur eſſe duo rei ſtipulandi)hoc tñ non eſt verũ,vt dixi s̃.eo.l.nõ ſo
lũ. tñ in hoc, quod hic dr̃ idẽ eſt in eis,ꝙ in duob.reis ſtipulãdi,&
ita intellige glo.in illis.n. ſunt plures obl'ones, & plures actiones,
ſed inter pr̃em,& filiã vnica tñ,q̃ cuilibet competit inſolidũ. Idẽ
quilibet illorum hẽt exercitium,& ſine altero agere põt,ſed hic ſo
lus pr̃,& non ſine uoluntate filiæ tacita,vel expreſſa.¶In glo. ſeq.
ibi.(§.videamus.)non ergo hic fuit introductum ꝑ illum §. cum
idem eſſet iure iſto,vt hic,& s̃.e.l.ſi cum dotem.§. eo aũt tpe.ſi er-
go actio,quę erat communis per emancipationem, efficitur ſo-
lius filiæ,vt hic,fortius cũ dat̃ dos pro filia emancipata,ſi pr̃ non
fuit ſibi ſtipulatus,vel pactus erat ſoli filię,ẽt hoc iure, licèt dos di-
catur ꝓfectitia:vt l.ꝓfectitia in fine.de iure dot.& ita no. & ibi di-
xi s̃.eo.l.2.§.ꝙ ſi in patris.in j.glo.nec eſt verum id,qđ dicit gl. in fi.
ꝙ hic ambulet actio de perſona patris in filiam,nam ius,quod ha-
bebat pr̃ in filia,non tranſit,immo extinguit̃,& ius filiæ fortificat̃,
tanquam remoto obſtaculo, vt dixi in l. non ſolum. ſicut vide-
mus in iure non decreſcendi.C.de cad.tol.§. ſi autẽ diſiunctim.

3 ¶In gl.fi.ibi,(officio iudicis.)No.duo ex hac glo.primo limitiato
a nem ad l.lis nulla.s̃.de iud.vbi dr̃,ꝙ inter patrem,& filium, [a] vel fi-
liam in poteſtate non põt eſſe iudiciũ,nam hoc eſt verum iure a-
ctionis,ſed bene põt filius implorare iudicis officium ꝯ patrem,
4 & in hoc poterit eſſe iudicium,facit l.pen.§.illo.C.de ne.ſer. ¶†Se
cundo no.ex gl.declarationem ad l.qui liberos. de rit. nup. & ad l.
fi.C.de do.promiſ.in quib.hr̃,ꝙ pater compellitur, & tenetur do-
tare filiam,q̃a intelligitur,non vt ad hoc competat actio,ſed iudi
cis officium nobile.Sed gl.in l.obligamur.§.lege. j.de act. & obli-
ga.vr̃ tenere contrarium,ꝙ pr̃ obligetur,& ſic iure actionis com
pellitur,communiter illa gl.reprobatur, & tenetur iſta cum fin.ꝙ
non ſit obligatus ciuil'r,vel nãliter,nec competat actio,licèt ſit a-
ſtrictus,& poſſit compelli.Sed cuius effectu eſt iſta inueſtigatio?
quidam dicunt,& vr̃ hoc ſentire hic Bal.ꝙ iſtud officium iudicis
eſt perſonale,& non tranſit contra hæredes patris, ſecus ſi eſſet
obligatio,& act.hoc ẽt voluit Dy.ſupra e.l.ſi marito.§.ſi volunta-
te.ſed in l.in inſulam.in prin.ſentit ꝯrium,q̃a dicit:ꝙ fiſcus,q̃ ſucceſ
ſit patri:tenebit̃ filiam dotare:& hanc partem ſequitur Bar. vt no.
per eum.ſupra.e.l.poſt dotem.nam & officium iudicis competẽs
pro alimentis tranſit ꝯ hæredem,vt j.de lib.agn.l. ſi quis a liberis.
§.item reſcriptum.& not.per Cy.in l.alimenta.in fin. de neg. geſt.
Hęc vera in filia non maritata.¶Sed q̃d ſi fuit maritata ſine dote
ꝑ patrem:an poſſit implorare hoc iudicis officium contra patrẽ,
b vt eam dotet: [b] his dieb.habui conſulere.nam Guil.de Cu.in l. cum
his.§.ſi mulier.de cond.indeb.quem ẽt ſequitur Bar.in d.l.obliga
mur.§.lege,determinat,ꝙ non: poſtquam eſt maritata, q̃a ideo
compellitur dotare:vt maritetur,& iſta cauſa iam eſt impleta; &
allegatur quaſi pro caſu.l.fin.C.de diuor.& in Auth. de nup.§.ſi
quis igitur.& §.ſeq.ſed illi tex.nihil faciunt.bene probant,ꝙ mari-
tus,qui eam recepit ſine dote,non põt dotem petere:nec eam de
domo expellere.nos q̃rimus.an ipſa filia.cui nihil eſt, q̃d imputet̃,
cum ſe intromittat de his, q̃ facit pater nubens, & vt plurimum
ignorat.vnde valde iniquum eſt,ꝙ remaneat fraudata. Et poſito
qđ ipſorum opin.eſſet vera,quod non puto,procederet de iure
communi;ſecundum quod licèt non habeat dotem, põt ſucce-
dere vnà cum alijs filijs.Sed ſtante ſtatuto,ꝙ non ſuccedat,ꝙ de-
beat dotari,clariſſimũ vr̃,& æquiſſimum,ne careat vtroq; ꝙ do-
tanda

ADDITIONES.

a Patrem & filium.Dic uerũ de iure ciuili,ſed de iure canonico ex quacun que cã poteſt eſſe iudicium inter patrem,& filium.gl.habes 23.q.3.ſi eccleſia.& gl.2.q.1.queritur.& in c.fi.de iud.in 6.

b Eam dotet.uide eundẽ con.235.Ab.conſi.11.& ꝑ eundem Pau.con.131.

ſanda ſit,quia ſtatutum eam excludens propter dotem videtur
velle,ꝙ omnino eam habeat,vt no.gl.ĩ.proxi.§.& ita conſului,
maximè,qa ſtatutum diſponit,ꝙ maſculi eſſent obligati, & etiam
bona hæreditaria ad dotandum, & ſic non officio iudicis petiť,
ſed cõdictione ex ſtatuto,ꝗ fortior,& potentior eſt,iuxta not.in
l.cum poſtulaſſem.de dam.infe.vbi ꝗ teneť iudicis officio, nõ cõ-
ſtituitur in mora ꝑ interpellationẽ extraiudicialem, ſed ꝑ litis con-
teſt.ſecus in eo:ꝗ teneť iure obl'onis,vt no.in l.ꝗ Romæ.§.cohæ
redes.de ver.ob.in parua gl.& Bar.in l.ſi ex legati cauſa. eod.tit.

---

1 *Exceptio,dolo facis,quando opponi non poſſit.*
2 *Valet pactum in præiudicium mariti,ne dotem ſibi promiſſam petat, & quando non ualeat.*
3 *An poſſit fieri pactum,quo maritus renuntiet lucro dotis, quod habiturus eſt ex pacto,uel ſtatuto ſol.mat.*
An valeat pactum,ꝙ maritus non lucretur fructus dotis.
4 *Etiam ſi filia efficiatur ſui iuris poſt matrimonium ſolutum, ante dotem exactam conſolidatur in ipſam actio,ſicut ſi eo conſtante.*
5 *Conſolidatur actio in filiam non ſolum in dote iam ſoluta marito,ſed in ea quæ nunquam fuit ſoluta.*
6 *Quando agens non eſt reſtituturus ei,contra quem agit,licèt alteri ſic,nõ poteſt obijci exceptio,dolo facis,&c.niſi ille alter ſit reſtitutus ei,contra quem agitur,& quando poſſit obijci.*
7 *Soluto matrimonio,an filia poſſit exigere dotem à marito, qui non exegit eam à patre,& ſic an imputetur marito,ſi non exegit.*
8 *Quando aliquis excluditur ab aliquo emolumento contemplatione alterius commodi,uidetur actum,vt illud commodum habeat.*
Statutum,ꝙ ſtante maſculo fœmina non ſuccedat,ſed debeat ſtare contenta dote,licèt non mandet eam dotari expreſsè,videtur diſponere, vt dotetur,& condictione ex ſtatuto poteſt agi,vt dotetur.
9 *Verba enuntiatiua teſtatoris emiſſa per modum cauſæ diſpoſitionem inducunt.*

1 §. Lucius. † Exceptio, dolo facis,non põt opponi agen-
ti,qñ reſtituturus eſt alteri, ꝗ ei,ꝯ quem agit,
ſed quoties eſt reſtituturus ei,bñ põt opponi.h.d.in effectu iſte §.
valde pulcher,& ſubtilis.Et de prima parte ſummarij hř vſque ad
verſicul.fin.ibi.(ſed & ſi ex parte)ibi de ſecunda parte,qa quando
filia fuit inſtituta pro parte a patre ſuo,maritus põt conuenire dũ
taxat cohæredes qa habet reſtituere mulieri,ſed ipſam mulierem
non põt pro parte,qua eſt hæres,quia habet reſtituere ſibi ipſi. &
primo ponitur thema,& qõ,vſque ibi,(rñdi.)ſecundo,antequam
rñdeat,ponit vnum ad euidẽtiam,vſq; ibi, (nec vllam) licèt Doc.
videantur dicere,ꝙ in illo ver.(reſpondi.)ponitur rñſio ad quæſi-
tum.ſed non eſt verum,ſi benè inſpiciatur.tertio in ver.(nec vllã.)
ponitur rñſio ad ꝗſitum,vſq ibi,(alioquin.)quarto probat reſpõ
ſionem per deductionem ad abſurdum vſq; ibi, (ſed & ſi.) Quin-
to,& vltimo determinat nouum caſum,ſed dubium,circa prædi
cta.¶In tex.ibi,(poſtea culpa mariti)qd ſi culpa mulieris? Reſpon
deo,ſi erat ſui iuris,tempore quo diuertit,& ſic actio erat in eam
conſolidata, multo magis poteſt agere maritus contra hæredes
ſoceri,qñ agit,non vt reſtituat mulieri,quæ culpa ſua cecidit a pe
titione dotis,ſed vt ſibi retineat,& ſic non obſtat ſibi exceptio,do
lo facis,cum non ſit reſtituturus.Si autem mulier non erat ſui iu-
ris,tunc eius culpa ſibi ſoli nocet, vt cadat a iure dotis, non patri
ſuo ar.š.eo.l.2.§.ſi voluntatem,& ibi tetigi ſm Dy.& no.in l.con
ſenſu.C.de rep.& de iu.do.l.ſi dotem.per Doc.licèt gl. ibi ſentiat
contrarium,vnde cum actio conſolidetur in patrem ꝑꝑ culpam
filiæ,poterit obijcere exceptionem,dolo facis, quia eſt reſtitutu-
rus eidem,vt l.dolo.ĩ.de doli excep.& colligitur hic in fi.¶Item ꝗ
ro,tex.iſtæ loquitur,quando pater erat mortuus,quid ſi viuebat,
an maritus poſſit agere contra eum,vt reſtituat mulieri? Rñdeo
non in terminis huius §.vbi fecerat pactum de non agendo patre
viuo,ſed ſi hoc pactum non feciſſet, tunc ſi matrimonium non
erat diſſolutum,poſſet agere,vt ſibi retineret quouſque duraret,
ſed ſi erat diſſolutum,tunc aut filia erat in patris ptãte, & tunc nõ
poterit agere,cum dos veniat reſtituenda ipſi patri, & ſic habet
exceptionem,dolo facis,niſi fortè ſit turpis perſona,quia tunc ſi-
cut ſibi nõ eſt reſtituenda,ita ſi non ſoluit,ab eo eſt extorquenda
vt reſtituatur filiæ,ꝗ eſt probæ vitę,vt š.e.l.dotem.& l.filiusfa.l.ſed
& filia. de procu.ſi aũt filia eſſet ſui iuris ꝑ emãcipationem, & ſic
in eam eſſet actio conſolidata,poſſet agere maritus, vt ei reſtituat
contra patrem,ſiue contra hęredes eius,nec obſtat exceptio,do-
lo facis,cum nõ ſit inſtituturus ipſi patri,vt hic in ver. (nec vllam.)
Quid autem ſi agere non uult,ſed ſolum cedere actionem con-
tra eum,filia non conſentiente,an poſſit filia imputare ſibi, quare
non egit ꝯ patrem,& non exegit,vt ſibi reſtituat? dicam ſuper gl.
2 & patet ex his,ꝗ dixi š.eo.l.nupta.§.j.& l.ſi marito. §.j. † Et not.ex
iſto §.plura.Primo ex verbo præcedenti, ꝙ valet pactum ad præ-
judicium mariti,ne dotem ſibi promiſſam petat, & loquitur, qñ
fuit promiſſa a ſocero,idem ſi a muliere,ut in l.Iulia.š.de iure dot,
vř aũt hoc paciſci,cum promittit reſtituere dotem , ſi ſibi ſoluať,
nam hæc verba hoc important, vt videatur actum ne agat,ſed
ſponte tñ tenetur ſoluere promiſſor:caſus eſt ſingularis in l.ꝗ de
reddẽda.š.de pa.dotal.Tñ ꝑdicta videnť vera,ſi tale pactum expſ-
ſum,vel tacitum fiat matrimonio contracto iam, ſecus ſi añ,de
hoc vide text.cum gl.in l.ſi př.§.2.eo.ti.de pac.do. vel dic, ꝙ ẽt ſi
eo conſtante,ſi tñ fit ſtatim,cũ fit promiſſio de dote ſoluenda,va
let,nec dř continere donationẽ,ſed minus marito acquiri, licèt ñ
valeret promiſſio de dando dotẽ,cũ mulier morieť,vt in l.Iul.qđ
dic,vt ibi,ſecus ſi poſt ꝓmiſſionem factã fiat ex interuallo,quia
donationem continet,ꝗ prohibita eſt inter coniuges, & ita intel-
ligitur text.cum glo.in d.l.ſi př.§.2.& pro iſta diſtinctione facit qđ
3 hř in l.ſin aũt dñicam.š.de pactis.†Sed an poſſit fieri pactum, quo
maritus renuntiet lucro dotis,qđ habiturus eſt ex pacto, vel ſta-
a tu.ſo.mat.dic,ꝙ ſi mulier dedit huic cauſam,[a] quia receſſit a viro,
& nolebat redire,niſi hoc pactum fieret:non valet,caſus eſt in l.ſi
liberis.in prin.de pac.dota.aliàs vř valere,qa cõferť in tp̃s ſo.mat.
quo donatio non eſt prohibita,ar.ibi a contrario ſenſu, & l.in tẽ-
pus.de her.inſtituen.Itẽ an ualeat pactũ, ꝙ maritus non lucretur
fructus dotis? dic,vt colligiť ex d.l.ſi liberis.l.ꝗris.aliàs eſt principiũ
legis,& eſt l.4.e.titul.vbi diſtinguiť,an conſtante mřimonio, & ñ
valet,an añ ipſum ꝯctum,& ſi de parte fructuum,valet, vt d.§.ꝗ-
ris.ſi de omnibus non valet,niſi in caſu,ut hř in d.l.4.ecõtra ſi mu
lier paciſciť ad pręiudicium ſui,dic ut l.de die.cum l.ſeq.e.ti. & l.&
4 hæredi.§.ſi filia.š.de pac.¶†Secundo no.ex hoc §.ꝙ ẽt ſi filia effi-
ciatur ſui iuris poſt matrimonium ſol.añ dotem exactã conſoli-
datur in ipſam actio.ſicut ſi eo conſtante, qđ ẽt probatur in prin.
huius l.& š.eo.l.ſi marito.§.ſi voluntate.nam hic př mortuus eſt
poſt diuortium factum,& ex hoc filia effecta fuit ſui iuris,& in ip
5 ſam fuit actio conſolidata.¶†Tertio no.& iſtud eſt benè ſingula-
re,& in hoc titu.non hř alibi,ꝙ conſolidatur actio in filiam non
ſolum in dote iam ſoluta marito,ſed ẽt in ea,quæ nunquam fuit
ſoluta,videbatur contrarium,qa ſi non ſoluta,pro ipſa repetenda
non competit actio,quomodo ergo in filiam potuit conſolidari
id,quod non eſt? ſed rñdeo,patri ꝓmiſit & non ſoluit,& actio nõ
competit,qa fruſtra petit qđ intus habet,ſed filiæ ſic,quia promiſ-
ſio,quam maritus recepit a pře loco ſol'onis habeť, & ꝑꝑ illam
actio datur mulieri ꝯ maritum.licèt non dareť patri, vel hæredib.
eius,ut ĩ.e.l.nupta.§.j.Aduerte tñ ad unũ.& not. qa př anteꝗ filia
ſit effecta ſui iuris,ſi mřimonium eſſet diſſolutum,poſſet impedi-
re hanc conſolidationem faciendo ſe liberari a uiro per acceptila-
tionẽ,quæ liberatio haberet uim duplicis ſol'onis,quia fingetur ip
ſe ſoluiſſe uiro,& uir poſtea reſtituiſſe ſibi, quo caſu ꝑꝑ exactio-
nem factam ꝑ patrem tolleretur,ut no.in l.inſulam.in prin. š. e.&
dixi in prin.huius l.ſed ſi matrimonium non eſſet ſolutum, ſecus,
qa tunc non eſſet locus reſtitutioni dotis,ideo acceptilatio prædi
cta haberet uim primæ ſol'onis.ſ.factæ per patrem uiro, non ecõ
uerſo,quia non fieri debebat,uñ tunc magis fortificaretur ius fi-
lię,ut dixi in l.ſi marito.§.j.š.e.ꝑ l.pe.§.ſi uir.ĩ.e.tit.Nec poſſet obij-
cere marito,quare non exegit uerè a patre, & dicere, ꝙ cẽſeatur
6 exegiſſe ꝑꝑ acceptilationem ꝑdictam.¶† Vlt.not.duas regulas.
Vnam negatiuam,& unam affirmatiuam,negatiuã,qñ agens nõ
eſt reſtituturus ei,ꝯ quem agit,licèt ſit reſtituturus alteri,non põt
b obijci exceptio dolo facis,[b] de qua hř in l. dolo. de doli excep.&
iſta colligũtur in uer.(nec ulla.)qui ſemper ad hoc allegatur, hoc
tñ uerum,niſi ille, cui reſtituturus eſt, ſit reſtituturus ei,ꝯ quem
agitur,ut in l.ſi donaturus.in fi.š.de cond.ob cãm. Scđa eſt rřa af-
firmatiua,ꝙ qñ eſt reſtituturus eidem,contra quem ꝯhit, benè
ob.exceptio,& iſta colligiť in fi.inquantum innuit: ꝙ muliere in-
ſtituta pro parte,non põt peti tanquam ab hærede patris, ſed tñ
a cohęredib.qa eſſet ſibi reſtituendum, ut filiæ,& patet in d.l.do-
lo.iſta regula procedit in petitorijs,in poſſeſſorijs aũt ſecus, ſecun
dum Doc.i.qñ agitur de poſſeſſione tñ,ut l.j.§.rediguntur.quo-
rum leg.Itẽ procedit,qñ erat reſtituturus in continenti, ſi autem
ex interuallo,tunc aut ideo,quia habuit dilationem a teſtõre, uel
a contrahentib.& non põt ſibi obijci hæc exceptio,ut in l.fi.§.j.ut
le.nom.caue.Aut iõ,qa habebat dilationem legalem miſerationis
gratia,& tunc aut petebat,& benè põt ſibi obijci hæc exceptio.
ut hic in fin.Nam iſto iure non tenebitur reſtituere,niſi annua:bi
na,trina die, & licèt uir, ſi haberet non poſſet cogi ſoluere ante
diem.l.ſi conſtante.§.quoties.š.e.ſi tñ habet non poteſt agere, ut
conſequať cõmodum illius dilationis,immo põt ſibi obijci hæc
exceptio,ut hic colligiť in fi.ſubtiliter,ſi bñ conſidereť, fortior.n.
eſt,& potẽtior dilatio teſtõris,ꝗ legalis miſerationis gřa, ut l.ſi cũ
militi.§.cũ inter.de compen.iõ prima inducitius agendi,ut eius ꝯ-
modo gaudeat.ſecunda non,licèt inducat ius retinẽdi, aut repe-
tit,& tunc exceptio illa ſibi non obijciť,ut in l.j.C.ſi dos conſtant.
matr.ſicut & alibi magis prouidetur repetenti, quàm de nouo
petenti

ADDITIONES.

a Dedit cauſam.Vide Lud.Ro.ſing.ſuis vbi dicit.ꝙ quælibet vniuerſalis cõcordia eſt prohibita inter coniuges.
b Dolo facis.Vide eundem conſi.295.

petentī:vt ſ.de cōd.indeb.l.cū is.§.j.& ibi not.in gl.& l.interdū.q̄a
repetens quodāmodo agit de ſpoliatione,cui exceptio non obij
citur:hoc voluit Bar.alij.dñt,hoc nō eſſe verū,nam & q̄ tenet̃ in
diē certum,ſi ꝑ errorem ſoluit,non repetit,vt l.in diem. de cond.
indeb.& plenè not.in l.cum q̄s.de iur.& fac.ign Et ſic patet,ꝙ re-
petenti obijcit̃ exceptio dolo facis,licèt nō obijciatur petenti,eo
caſu quo habebat dilationem a teſtōre,vel a ꝯhentib.vt in d.l.fin.
§.j.vt le.no.ca.minus eſt ergo priuilegiatus repetēs, q̄ petēs, quia
imputet ſibi quare ſoluit,hoc placet magis,q̄ dcm̃ Bar. Nec obſt.
illa l.vnica.ſi dos conſtan.matr.q̄a re vera ibi non habebat dilatio
nem legalem tm̃.immo dilationem hominis, q̄a matrimonium
conſtabat,quo durante videbat̃ actum,ne maritus teneret̃ ſolue
re,ſi ergo ſoluit, hēt vim donationis, q̄ prohibita eſt inter coniu-
ges,iō repetit,vt ibi,ſecus ſi non eſſet ꝓhibita,vt d.l.in diem. quia
minus prouideret̃ repetenti,q̄ petenti hoc caſu,cū exceptio tpa-
7 lis non faciat debitū.¶†In gl.q̄ incip.(immo.) pro eius declaratio-
ne op.ꝯ tex.in ver.rñdi.vbi dr̃,ꝙ iſte maritus tenet̃ huic mulieri
reſtituere dotē exactā.Innuit ergo,ꝙ teneat̃ exigere, & ſibi reſti-
tuere,& ſic ſi nō exegit,pōt ſibi imputari, quare nō exegit,& iō
exigenti exceptio non pōt opponi,vt in ver.ſeq.Contra qđ non
teneat̃ exigere,nec ſibi poſſit obijci,quare nō exegit a pr̄e, vt l.ſi
ex̃neus.de iu.dot.ſ.gl.ſoluit duob.mod.Primo,ꝙ hoc cōtingit ex
eo,ꝙ iſte pr̃ exhæredauit filiam contemplatione huius dotis, &
ſic vr̃ voluiſſe,ꝙ eam habeat,& ꝑꝑ hanc voluntatē imputat̃ ma-
rito,qđ aliàs non imputaret̃.Iſta ſolutio nihil concludit ad ꝯrium,
nec eſt bona in ſe,primum patet,q̄a licèt ꝑ hoc videat̃ voluiſſe ꝓ
uidere filiæ,vt dotē habeat,nō ſequit̃ tm̃,ꝙ marito ſit imputandū
id,qđ aliàs imputandū nō eſſet,nec pr̃ poſſet ꝯrium facere. Scđm
patet,q̄a innuit ſecus eſſe,ſi nō eſſet exhæredata, & tm̃ ꝯrium pa-
tet,q̄a tenuit ſecus eſſe,ſi nō eſſet exhæredata, & tm̃ ꝯrium patet
in fi.huius §. vbi fuit inſtituta ꝓ parte,& tm̃ idē eſt,quātum ad par
8 tes cohæredū.¶†No.tm̃ ex iſta ſolutione duo ſingl'r, ad quæ alle
gat̃ iſta gl.Primo,ꝙ qñ aliquis excludit̃ ab aliquo emolumento
contemplatione alterius cōmodi, vr̃ actū, vt illud commodum
habeat,iō ſi ſtatutum diſponat,ꝙ ſtante maſculo fœmina nō ſuc-
cedat,ſed debeat ſtare contenta dote,licèt non mandet eā dotari
expreſsè,vr̃ diſponere,vt dotet̃,& cōdōne ex ſtatuto pōt agi, vt
dotet̃,q̄a excludit̃ ab hereditate ꝑꝑ dotē,ar.huius gl.ſin.& proba
tur in l.emptor.§.fin.ſ.de rei ven.& tetigi in prin.huius l.ſ.glo.fi.&
9 q̄ ſit vtilitas huius.¶†Item allegat̃,ꝙ verba enunciatiua teſtōris,
a emiſſa ꝑ modum cāæ,ᵃ diſpōnem inducunt,non.n.teſtōr hic do-
tem legauit,q̄a eſſet diſpō,ſed q̄a dotē hēbat,exhr̃dauit, & cenſet̃
ꝑ dotē legare,& vltra ēt vult iſta gl.ꝙ inducat diſpōnem quantū
ad effectum agendi,ſed gl.in d.l.emptor.§.fi.vult,ꝙ ſolum quan-
tum ad effectū excipiendi ꝑ l.fi.§.j.de doli exce. Doc.ꝯcordant,ꝙ
inducunt ius agendi actione ꝑſonali,& ita intelligūt iſtam glo. nō
actione reali,q̄a continet̃ tacitū legatū, ex quo tacito non tranſ-
fertur dñium,vt l.ſeruum filij §.fi.ff. de leg. j. & hæc eſt commu-
nis ſnīa Doc.Alij dicunt,ꝙ ēt inducunt actionē realem, q̄a & qñ
proferunt̃ principl'r ꝑꝑ ſe,non eſt dubium,ꝙ inducunt actionem
realem:vt l.ex hac ſcriptura.de do.& tm̃ ēt tunc cōtinent tacitum
legatū,nam aliud eſt dicere,lego,aliud eſt dicere,legaui. nec ob.l.
ſeruum filij.§.fi.q̄a ibi non colligebat̃ intentio teſtatoris ex ver-
bis ab eo ꝓlatis,ſed ex interpretatione legali, vide ꝑ Bart. in d.l.ex
hac ſcriptura.q̄a Doc.cōmuniter tranſeunt cum p̄cedenti. Secū
da ſo.gl.eſt,ꝙ hic nō imputat̃ quare non exegit a patre,ſed quare
nunc non exegit ab heredib.patris.iſta innuit,ꝙ ſi pr̃ uiueret,& fi-
lia eſſet emancipata,non poſſit imputari marito, quare non exe-
git a pr̄e,quod non placet,ſi erat idoneus, & ſine incōmodo ſol-
uere poterat,vt dixi ſ.e.l.nupta.§.j.pōt ergo dici, ꝙ iſtud ꝯrium
non meruit ſignari,q̄a iſte tex.magis probat: ꝙ non ſit imputan-
dum marito,q̄a dicit,ꝙ tenet̃ dotem exactam ſoluere, vel actio-
nem cedere.ſi ergo vult cedere,liberat̃,& ita innuit gl. & ſic non
imputat,quare non exegit,vel non cedit,q̄a tunc liberaret̃ ceden
do,ſed an hoc ſit verū,dic,vt dixi in d.l.nupta.& l.ſeq. §. j. ꝙ ſi erat
idoneus & ſine incommodo poterat ſoluere,imputatur marito,
quare non exegit ab eo,& tūc nō liberaret̃ actionem cedendo,ꝯ
patrem.Si aūt non ſine incommodo,non imputaret̃, & liberaret̃
actionem cedēdo.In hr̃dib.verò eius,ēt ſi cum incommodo ſol-
uere poterant,imputat̃,quare non exegit,ſed ſi nullo modo non
imputat̃,liberaret̃ actionem cedendo, & ſm̃ iſtam diſtinctionem
intellige hunc tex.dum dicit exactā dotem.vt referat̃ ad caſum đ
quo tenet̃ exhibere.& non liberat̃ actionem cedendo, & dum di
cit aut actiones ei p̄ſtare:referat̃ ad caſum contrarium,ex quib.ap
paret,cuius ſit electio huius alternatiuæ,Pet.dicit,ꝙ mulieris. Bal.
dicit,ꝙ mariti.tu dic,neutrius,ſed alterum in vno caſu compete-
re,alterum in altero,vt patet ex prędictis.

ADDITIO.

a Modum cauſę.Verba enunciatiua,qñ inducant diſpoſitionem,vide ꝑ eū-
dem conſi.188.per Alex.conſi.16.

LEX XLVI.

1 *Ex ſtipulatiōe,vel ex pacto extranei dotātis,an acquiratur actio mulieri,*
2 *Quòd de iure fforum actio de dote aduentitia erat ſolius filiæ,non patris.*
3 *Ille qui dat dotem pro muliere,licèt eam non habeat in ſua ptāte,potē*
ſtipulando acquirere ei vtilem actionem ex ipſa ſtipulatione.ſicut ei acq̄
reretur ex ſola numeratione,ſi nulla interueniſſet ſtipulatio.
4 *Quòd idem ſit in quolibet alio extraneo dotante mulierem.*
5 *Si ſtipulatio eſt concepta alternatiuè in perſonam ſtipulantis, aut mulie-*
ris,& ſic ignoratur de intentione ſtipulantis,cui potius velit obligatio
nem,& actionem acquiri,fit interpretatio pro muliere.
Quid ſi in ſtipulatione non fuit expreſſa aliqua perſona: ſed ſtipulatus
fuit dotem reddi ſimpliciter.
6 *Si morte mulieris ſoluatur matrimonium,an ex ſtipulatione,vel pacto ex*
tranei dotantis alternatiuè concepta in perſonam mulieris,uel ipſius ſti
pulantis,acquiratur actio ſtipulanti.
7 *Si pater dedit dotem pro filia,& ſtipulatus eſt alternatiue ſibi, aut filiæ,*
non habet locum iſta lex,ſed vtrique acquiritur actio.
8 *Quid ſi pater fuit ſtipulatus ſoli filiæ.*
9 *Aſcendens per lineam maternam non poteſt regulariter ſtipulari deſcen-*
denti vt aliquam obligationem ſibi acquirat directam,uel vtilem.
Quid in aſcendente per lineam paternam,quòd poſſit ſtipulari deſcenden
ti.etiam ſi non ſit in eius poteſtate.
In caſu huius legis,ille q̄ dat dotē p̄ muliere,non ſolum, pōt ſtipulari uel
paciſci reddi illi mulieri,ſed etiam filijs,vel nepotibus ex ea,

1 CAius. †Ex ſtipulatione,vel ex pacto extranei do-
tantis,acquirit̃ actio mulieri, ēt ſi ſit alterna
tiuè concepta in perſonam mulieris,vel ipſius ſtipu-
lantis,& ꝑſona ipſius ſtipulantis pro non adiecta hr̃,
& hoc de æquitate fauore dotis, & nuptiarū,licèt de rigore debe
ret actio acquiri ipſi ſtipulanti,& ꝑſona mulieris cēſeri adiecta ad
ſol'onem recipiendā.h.d.iſta ſingulariſſima l.ſicut alia,q̄ ſit in iſto,
toto tit.& primo ponit̃ thema,& qō,vſq;ibi rñ.Scđo ponit̃ rñſio
de rigore,vſq; ibi,(ſed permittendum.) Tertio ponitur rñſio de ę-
2 quitate fauore dotis.¶†No.eſt iſta lex tria q̄ ſunt ſpālia in dote,&
ſingularia.Primum eſt,ꝙ iure iſto fforum actio de dote aduen-
titia erat ſolius filiæ,non patris,nam hic erat aduentitia, q̄a data ꝑ
auum maternum,& iſta neptis habebat partem in cuius ptāte e-
rat,vt patet ex tex.& nō q̄ritur,an acquirat̃ patri ſuo, immo præ-
ſupponit̃,ꝙ non,dr̃,ꝙ acquiritur vtilis actio ipſi nepti,& erat ſpe-
ciale,q̄a regulariter oīa aduētitia iſto iure acquirebant̃ patri, hoc
etiam probat̃ in l.2.§.ꝙ ſi in patris.a ꝯrio ſenſu, & ibi ꝑ gl. j. hodie
clarum eſt hoc,vt in auth.ꝙ locum.C.de collat.& pōt filia agere
ēt patre non conſentiente,vt hic,& ibi patet,q̄cquid dicat̃ in alijs
aduētitijs,vt l.cum non ſolum.§.neceſſitatem.C.de bon. q̄ liber.
Sunt etiam quædam aliç actiones,q̄ iure iſto acquirebantur filio-
fam.& penes eum reſidebant in l.filiusfam.& l. in factum. de act.
& obl.& no.in l.ſi longius.§.ſi filius ſ.de iud.regulariter contra,vt
l.placet.de acquiren.hered.cum ſi.& non eſt melior text.q̄ iſte de
dote aduentitia iure fforum,quem allegaui in d.§.qđ ſi in patris.
3 ¶†Secundum eſt,ꝙ ille qui dat dotem pro muliere, licèt eam nō
habeat in ſua ptāte,poteſt ſtipulādo ſibi acquirere ei vtilem actio
nem ex ipſa ſtipulatione,ſicut ei acquireretur directa ex ſola nu-
meratione,ſi nulla interueniſſet ſtipula.vt C. de rei vxo. act. §. ac-
cedit.Et ſi q̄ratur quare ex numeratione acquiritur directa, & ex
ſtipulatione vtilis?Reſpondetur,quia facilius acquiritur ex nume
ratione,quæ eſt actus naturalis,q̄ ex ſtipulatione, quæ eſt actus ci
uilis,vt l.ea quæ ciuiliter. de acq.rerum dom.& patet in l.certi con
4 dictio. §.ſi nummos.& §.qñ.ſi cer.pet.†Et aduertēdum, quia tex.
in fin.dicit maximè ꝑꝑ affectionem ꝑſonarum,& ſic innuit idem
eſſe in quolibet alio ex̃neo dotante mulierem, qđ alibi non ita
a bñ reperitur,vt poſſit mulieri ſtipl'ari,ᵃ eſt autem vtile mulieri hr̄e
actionem ex illa ſtipulatione,quia facilius poterit probare per in-
ſtrumentum,& hoc fortè voluit gl.fi. ad quod facit quod not.in
5 l.ſi pupillo.) de ſol.in gloſſ.¶†Tertium ſingulare eſt,quia ēt ſi ſti-
pl'o ſit concepta alternatiuè in perſonam ſtipulantis,aut mulieris,
& ſic ignoratur de intentione ſtipulantis,cui potius voluit obliga
tionem,& actionem acquiri,fit interpretatio pro muliere, vt cen
ſeatur voluiſſe illi acquiri,& non ſibi : nam inquantum loquitur
de ęquitate in fine.dicit acquiri vtilem ipſi mulieri,de hęredib.aūt
iſtius aui nihil dicit.ego dico,quòd ſibi,nec vtilis,nec directa acq̄-
ritur,nec ēt ſibi poteſt ſolui,quia quolibet iſtorum caſuum eſſet
contra fauorem dotis,qui eſt,vt ſoli mulieri acquiratur,& ſibi ſo-
li poſſit ſolui,tex.hic conſiderat hunc fauorem.¶Sed oppo. quia
qñ ſtipulatio cōcipitur in perſona duorum alternatiuè, quorum
cuilibet poteſt acq̄ri iſto iure fforum,erat nulla propter incertitu
dinem,

ADDITIO.

a Stipulari.Dicit Inn.in c.dudum,de conuer.coniug.ꝙ hic tex. eſt melior
de iure ad ꝓbandum,ꝙ uerba inſtrumenti poſſunt concipi in tertia ꝑſo
na,& q̄ requirantur ad hoc,vt extraneus mulieri poſſit ſtipulari,uide per
Bald.in l.ſi gñero.C.de iu.do.per Aug.in l.pactum.C.de pac.conuen. Bar.
in l.ſtipulatio iſta.§.ſi ſtipuler.de uer.ob.in §.fallen.

dinem,vt ĵ.de ſtip.ſer.l.ꝓinde.Hodie valet,& alternatiua ponitur
pro coniuncta,& cuilibet acquiritur pro dimidia,vt in l. cū quidā
C.de verb.ſign.Sed hic ſtipulatori poterat acq̄ri d̄ rigore, & huic
nepoti de ęquitate,ergo ſtipl'o erat nulla iure iſto.Solu. ꝯrium ꝓ
cedit in alijs caſib.nam in caſu iſto fauore dotis. Item procedit.
q̄n vniformiter vtriq;,hic non ſic,q̄a vni de rigore,alteri de æq̄ta-
te,quę præualet.Sed q̄ritur quid ſi in ſtipulatione nō fuit expreſſa
aliqua ꝑſona,ſed ſtipulatus fuit dotem reddi ſimpliciter. Bar.nota
bilr̄ dicit idē,q̄d hic,& intentio ſua eſt, ꝙ vbicunq; non apparet
de intentione ſtipulantis.cui potius voluit acquiri, vel q̄a ſtipula-
tus eſt alternatiuè,q̄ alternatio facit rē dubiam,vel nō expreſſa ꝑ
ſona fauore dotis,videat̄ voluiſſe acq̄ri mulieri, & iō dicit ſe ꝯſu-
luiſſe in caſu de facto quotidie contingenti, vt plurimū inſtr̄a do-
talia concipiuntur,q̄a maritus ꝓmittit ſo.mat.ei cui de iure debet
reſtitui,vel actio competat ſoli mulieri,ſi ex̄neus dedit dotem,q̄a
ſic competeret,ſi nulla interueniſſet ſtipulatio,& talis ſtipl'o intel-
ligitur ſ̄m diſpōnem iuris.Item ſi ſtipulatus ſit ſibi,aut cui de iure
reddi debet,multo fortius ſi ſoli mulieri,ſecus ſi ſibi ſoli,vel ſibi,&
mulieri,q̄a hoc caſu conſtabat de intentione, vñ de hoc vlt.caſu
acquireret̄ vtriq; ꝓ parte,vt l.reos.§.cū tabulis.de duob.reis. hæc
eſt intentio ſua.Quidā dñt ꝯ,in primo caſu,q̄n ſtipulatus eſt non
expreſſa aliqua perſona, ꝙ vr̄ ſtipulatus ſibi, non mulieri,vt in §.
accedit.& l.ſtipl'o iſta.§.ſi quis ita.de ver.obli.ſed ille §.accedit. fa-
cit de directo ꝯ eos,quia ibi dr̄,ꝙ ſibi acquiritur, ſi fuit ſtipulatus,
vel pactus in ſua ꝑſona,ergo ſi imperſonaliter ſecus. ¶ Ad §.ſi q̄s
ita.rñdetur,ꝙ procedit reglr̄,vt q̄n concepta eſt ſtipulatio imper
ſonaliter ex parte ſtipulantis,ſubintelligat̄ ꝑſona ipſius. Fallit hoc
fauore dotis ſ̄m intellectum Bart.qui eſt veriſſimus, & probat ꝑ
iſtum tex.ſi ſubtilr̄ conſiderat̄,q̄a ratio eſt,q̄a de intentione ſtipu
lantis non conſtabat.¶In tex.q̄ritur,q̄n ꝑſona iſtius neptis fuit p̄-
poſita,q̄d ſi poſtpoſita.Moderni.Doct.tenent,ꝙ non habeat lo
cum iſta l.ar.hic in fi.falſum reputo.Nam ſi eo caſu quo conſide-
ramus rigorem iuris,non attendit̄ ordo verborum,immo iuris
diſpoſitio,q̄d patet,q̄a de rigore iuris,acquirit̄ obligatio hęredib.
iſtius aui,licèt eius perſona fuerit poſtpoſita,& perſona neptis cē-
ſetur appoſita ad ſolutio.licèt fuerit in ſtipulatione prępoſita, vt
hr̄ hic in ver.(rñdi,)& in ver.(ſed dicēdum.)iuncto prin.l.ibi.(om-
nis dos Seię vxore,vel Seio Caio,&c.)eodem modo dico, ꝙ eo
caſu, quo conſideremus æquitatem.puta fauore dotis, non dēt
attendi ordo verborum,ſed cui fauor dotis exigit, vt acquiratur,
vnde cum exigat,vt acquiratur mulieri,ēt ſi fuit poſtpoſita,acqui
6 retur ſibi vtilis,licèt tex.loquatur, q̄n fuit præpoſita. ¶†Tertio q̄-
ritur hic,matrimonium fuit ſolutum diuortio, vñ erat fauor do-
tis,vt acquirat̄ mulieri,vt poſſit ſecundo nubere, q̄d ſi morte mu
lieris?quidam dñt ꝯrium,quia tunc nō ſubeſt ille fauor, & falſum
puto.ſicut.n.hoc caſu acquireret̄ actio mulieri, ſi nulla interue-
niſſet ſtipl'o,& eam tranſmitteret ad ſuos hæredes,vt in §.accedit.
ita & hic,q̄a ſtipulatio iſta regulat̄ ſ̄m iuris diſpōnem, vt acquirat̄
ei,cui acq̄reretur ea non interueniente,non dico, ꝙ iō acq̄ratur
ex ſtipl'one,q̄a ēt ſi ſtipl'o non interueniſſet, acq̄reretur,licèt glo.
pe.hoc dicat,q̄a iſta rō confundit̄ ꝑ l.certi condictio. §. qm̄. ſi cer.
pe.Rō eſt ergo,quare acquiritur fauore dotis, tñ benè verū eſt,
7 ſecundum q̄d acquiritur actio ex ſola numeratione. ¶† Quarto
q̄ritur,quid ſi pr̄ dedit dotem pro filia, & ſtipulatus eſt alternati-
uè ſibi,aut filię?Rñdeo non habet locum iſta l.vt ſoli filiæ acquira
tur,quia ſi non fuiſſet ſtipulatus,non acquireretur ſoli filię,ſed vtri
que & iō vtrique ēt hoc caſu acquirit̄, vt intelligatur ſ̄m diſpoſi-
tionem iuris,ita determinat.Barto. not. in l. vxorem. §. teſtō. de
8 leg.3. ¶†Quinto quæro,ꝙ ſi pr̄ fuit ſtipulatus ſoli filiæ? reperio
fuiſſe diſputatum ꝑ Richar.Malum.ſeu de Crema antiquū Doc.
ꝙ ſoli patri acquiratur obl'o,ſi filia erat in ſua poteſtate, nec poſ-
ſet filiæ ſolui,quaſi ꝑſona ſua ſit appoſita ad obligationem, & pr̄
vr̄ ſtipulatus ſibi ipſi ꝑ l.eum qui.§.qui ſibi.ver. ſed ſi ſoli. de verb.
obl.Iō determinauit,ꝙ ſi ſol.mat.filia ingrediatur monaſterium,
hæredes viri ſoluentes monaſterio, non ſunt liberati a patre per
illum §.quę determinatio falſa eſt ille §.loquitur extra caſum do-
tis,vt pr̄ ſtipulando ſuo filio,quem habet in poteſtate,videatur ſti
pulatus ſibi ipſi;& ſibi acquiritur obligatio, ne filio poſſit ſolui,
ſed q̄n ſtipulatur dotem ipſi filię,cū ipſa ēt iure iſto eſſet capax ta-
lis obligationis.vt l.Pompo.fam.erciſ.acquiritur ipſi filiæ obliga-
tio,ēt directa,& vr̄ pater ſibi dotem donaſſe, & ſic ēt tranſmittit
ad ſuos hæredes,& hoc patet in tacita ſtipulatione ſ. eo. l. ſi cum
dotem,in prin.& l.inter ſocerum. §. cum inter.de pact. dota. for-
tius in expreſſa,& ēt patet ex no.per Bart. in l.poſt dotem. in prin.
ſ.e.Sunt & alia duo notabilia,quę non ſunt ſpecialia in dote,ꝙ q̄n
ſtipulatio concipitur alternatiuè in ꝑſonā ſtipulantis, vel alterius,
licèt perſona ſtipulantis fuerit poſtpoſita,tñ de rigore ſibi acqui-
ritur obligatio,& perſona alterius cenſetur appoſita ad ſolutio-
nem.¶Contra hoc op.de l.eum qui.§. qui ſibi.vbi perſona poſt-
poſita cenſetur appoſita ad ſolutionem.Sol.ibi,quando fuit poſt
poſita perſona extranei,cui ſtipulator non poterat ſtipulari, ſecus
q̄n perſona ipſius ſtipulatoris,& hoc voluit gl. 2. quæ incipit,im-
mo,non ergo inſpicitur ordo verborū,ſed iuris diſpoſitio,q̄a ver
ba contrahentium ſunt adaptanda ad diſpoſitionem iuris l. ſed ni
ſi hoc.& ibi no in glo.ſ.de iu.do.& l.curatores.in fi.de admi. re.ad
ciu.perti.¶ Ad hoc op.ꝙ huic nepti de rigore nō poſſit ſolui,poſt-
quam fuit eius perſona in ſtipulatione præpoſita, quia ꝑ hoc vr̄
appoſita ad obligationem,non ad ſol'onem,vt d.§.qui ſibi. verſi.
ꝙ ſi ſoli filio.Solu.ibi ſoli filio fuit ſtipulatus pr̄,hic filiæ, aut ſibi.Itē
ibi filius erat in poteſtate,vñ ſtipulando filio, cenſet̄ ſtipulatus ſibi
ipſi,hic non erat in ptāte ſtipulantis,vñ non poteſt videri ſtipula-
tus ſibi ipſi,de rigore iuris non valet,in ꝑſonam neptis, ſed de ęq̄-
tate valet,non ſolum vt ſibi poſſit ſolui, ſed etiam, vt ſibi acqui
9 ratur vtilis actio,& hoc vult gl.ſequēs ſuper ver.ſoluit. ¶†Vlt.not.
in ver.rñdi,ꝙ regulariter aſcendens per lineam maternam, non
pōt ſtipulari deſcendenti,vt aliquam obligationem ſibi acquirat
directam,vel vtilem,vt eſt C.de pac.dot.l.pactum. nec econuer-
ſo,deſcendens ipſi aſcendenti,vt l.debitor.§.fi.ĵ.ad Trebel. ¶ Nec
ob.primo l.publia.ſ.depoſi.quia ibi ex pacto matris, non acquirit̄
filiæ.quia mater,ſed quia paciſcebatur ſuper re ſua, quæ durabat
ſua,vnde idem in quolibet extraneo,vt ibi no.& l.pen.C. ad exhi
ben.Fallit tñ hoc fauore dotis,vt hic, quia idem eſſet in quolibet
extraneo:aſcendens verò per lineam paternam, benè pōt ſtipula-
ri deſcendenti,ēt ſi non ſit in eius poteſtate,puta in emancipato.
vel ēt poſt mortem ipſius ſtipulantis, & acquirit illi vtilem actio-
nem,vt l.quandocunque.§.j.de ver.ob.& l.quod dr̄.& ibi not.di-
co ēt,ꝙ in caſu huius legis,ille qui dat dotem pro muliere non ſo
lum poteſt ſtipulari,vel paciſci reddi illi mulieri,ſed etiam filijs,aut
nepotib.ex ea,& acquiritur illis vtilis actio,ſicut ſi ſtipularetur ip-
ſi mulieri,quaſi repreſentetur eadem perſona l.pater. C. de pac.
a do.quæ eſt ſingularis[a] ad hoc,licèt loquatur in patre dante dotem
pro filia,tamen filij filiæ non ſunt in eius poteſtate, & ipſe dr̄ aſcē
dens ex linea materna,& nihilominus poteſt acquirere deſcendē
ti,non ſolum mulieri,pro qua data eſt dos, immo & liberis eius,
quod eſt valde ſingulare,vnde eadem ratio eſt in quocunque ex
traneo,tene menti,q̄a iſta quotidiana ſunt,& vtilia.

ADDITIO.

a Singularis.Hoc non placet.d.Alex rationibus,in quibus hic per eum, iō
tranſit cum communi ſententia Doc.

LEX XLVII.

1 *Acceptans legatum inutile relictum animo compenſandi debitum, non repellitur a petitione.*

2 *Si aliquis acceptat beneficium,& acceptatio eſt inutilis, ꝙ per hoc videatur renuntiare priori beneficio,quod cum illo retinere non poterat, niſi per ignorantiam illud acceptauerit.*

1 QVi dotem. †Acceptans legatum inutile re-
lictum,animo compenſandi de-
bitum non repellit̄ a petitione.h.d.†Si aūt non acce-
ptaſſet,non haberet dubium iſta lex,q̄a ēt ſi legatum
valeret, non repelleretur a petitione debiti.vt colligit̄ ex l.cum ab
vno.de le.2.quia non cogit̄ acceptare,& debitor non poteſt ſibi
facere p̄iudicium,legando vnum pro altero.Idem intellige,quan
do acceptauit ignoranter per errorem iuris,vel facti, quia tractat
de damno vitando,ad quod ſ.de inoffi.teſt.l.nihil.§. ſi cum filius.
& l.mater decedens.ſi autem ſcienter,adhuc Bal.videtur idem di
cere,ſed in ꝯrium facit illa l.mater.a contrario ſenſu,vbi hr̄, ꝙ eli-
a gens viam incompetentem[a] per errorem:non p̄iudicat ſibi quo
ad competentem,ergo ſecus,ſi ex certa ſcientia,& hoc facit ſi ali-
quis acceptat beneficium,& acceptatio eſt inutilis, an per hoc vi-
deat̄ renuntiare priori bñficio,quod cum illo retineri non pote-
rat,& certè ſi ꝑ ignorantiam clarum eſt,quòd non,ſed ſi ex cer-
b ta ſcientia[b],videtur ſecus,per cap.eum qui.de præben. lib.j.

ADDITIONES.

a Incompetentem.Adde per Lud Ro.conſi.346.
b Ex certa ſcientia.Adde vt per Lu,Ro.conſi.356.

LEX XLVIII.

1 *Appellatione liberorum continentur nepotes.*

2 *Nepotum appellatione,an comprehendātur nepotes ex fratre, an ſolum nepotes ex filio.*

3 *Fratris appellatione,an contineatur patruelis,an ſolum carnalis.*

Patrui appellatione,an contineatur patruus magnus.

1 SI dotali. †Appellatione liberorum continent̄
nepotes,h.d.Et hoc eſt verum, etiam
de proprio ſignificatu,ideo etiam ſi proferatur hoc
uerbum in materia odioſa,uel reſtringibili, veniunt
nepotes,ſed appellatione filiorum,non continentur nepotes de

proprio

proprio ſignificatu,ſed ex extenſione,& interpretatione, vt l. li-
berorum.& l.iſta.de ver.ſig.iõ in materia reſtringibili, vel odioſa
2 non comprehenduntur.†Sed an appellatione nepotũ,cõprehen-
dant̃ nepotes ex fratre an ſolũ nepotes ex filio.Dy.cõſuluit ꝓ hac
ſcđa parte,q̃a non reperit̃ de iure ciuili,ꝙ filij fratris dicant̃ nepo-
a tes,licèt ſic appellent̃ communi vſu ᵃ loquendi.Nec obſt.l.ſi inſti-
tuta.§.j.ſ.de inoffi.teſt.q̃a ibi refert̃ illud verbum ad auũ, non ad
fratrem gl.tñ in l.2.C.de ſucceſ.edi.vr̃ appellare tales nepotes, &
ẽt tex.in vſib.feud.q̃b.mod.feu.amit.§.itẽ ſi fratris.ca.j.de ſchiſma.
lib.6.& de pœnis.c.felicis.§.cæterũ.& in cl.j.de batiſpt. & no.in c.
fundamenta.de ele.in nouella lib.6.& Bal.tangit in illa l. 2. ¶ Mihi
vr̃ dicẽdum,ꝙ ſi illud verbũ,nepotib.iungat̃ cum verbo. filijs, vt
ſi aliq̃s recepit ꝓ ſe,& ſuis filijs,& nepotib.intelligit̃ de nepotibus
naſcituris ex filijs,& non ex fratre,q̃a ꝑꝑ verbũ adiũctũ declarat̃
ſignificatũ,arg.in l.ſeruũ filij.§.fi.de leg.j.ſi aũt proferat̃ ꝑ ſe, tunc
aut a lege,vel ſtatuto.& vr̃ intelligi ſ̃m ꝓprium ſignificatũ de de-
ſcendentib.ex filijs,ſi aũt ab homine,tunc ſi ſubiecta mã non cõ-
uenit,niſi deſcendẽtib.vt in feudis idẽ:aliàs intelligit̃ latè ſ̃m cõem
3 vſum loquendi,ſi mã non eſt odioſa,vel nõ eſt reſtringibilis. † Itẽ
an appellatione fratris contineat̃ patruelis, an ſolum mõ carnalis,
vide in l Lucius.§.q̃ſitum.de le.3.per Bar.& an appellatiõe patrui
contineat̃ patruus magnus,vide in l.j.C.de ſucce.edi.

ADDITIO.

a Communi uſu.Vide per Alexan.conſi.41.per Fed.de Sen.conſi. 36.

LEX XLIX.

1 *Exceptio adulterij tollitur replicatione lenocinij,& idem in accuſatione adulterij criminali,vt tollatur exceptio lenocinij.*
2 *Exceptio turpitudinis tollitur replicatione turpitudinis.*
Exceptio doli tollitur replicatione doli,& quando non.
3 *Statuto diſponente,ꝙ bannitus poſſit impunè offendi.& vnus bannitus offendat alium bannitum, qui poſtea agat.vel accuſet, an tunc exceptio banni tollatur replicatione banni.*
4 *Quid ſi ſtatutum dicat,quòd bannitus non audiatur,nec agendo, nec defendendo.*
5 *Statuto ſtante,quòd non valeat contractus, de quo non fuit ſoluta gabella,& tu vendidiſti mihi aliquam rem,& tradidiſti,& per neutrum noſtrum fuit ſoluta gabella,ſi agis contra me,repetis rem,quia contractus non valuit,quia non ſolui gabellam,an admittar ad excipiendum, quòd nec per te fuit ſoluta.*
6 *Maritus per viam exceptionis adulterij,poteſt conſequi lucrum dotis,ſi replicatio lenocinij nõ fuiſſet oppoſita,& qualiter hodie poſſit hoc fieri.*
7 *Lenocinium committitur inducendo vxorem ad delinquendum,uel in approbando adulterium commiſſum ſine inductione ſua.*
8 *Mens legis habetur pro lege.*
9 *Mens legis colligitur ex ratione aſſignata per legem.*

1 CVm mulier.†Exceptio adulterij tollitur re-
plicationẽ lenocinij,hoc prĩo,
& idẽ in accuſatione adulterij criminali.vt tollat̃ exce
ptio lenocinij.h.d.Sed hoc ſ̃m intelligit̃ ſ̃m gl.q̃n ex-
ceptio lenocinij opp.añq̃ nomen mulieris accuſatæ receptũ ſit in
ter reos.i.anteq̃ rñdeat accuſationi:& ſic añ lit.cõte.ſecus ſi poſt,
q̃a eſt exceptio dilatoria,q̃ ſicut in ciuilib.nõ põt opponi poſt lit.
conte.l.ita demũ.C.de ꝓc.ita nec in criminali.vt).de adul.l. ſi ma-
ritus.§.ꝑſcriptionis.iũcta l.2.§.ſi publico.eo.ti.alij aliter intelligunt
a nomẽ recipi inter reos,ᵃ qđ dic,vt no.ꝑ Bar.in l.is,q̃ reus. de pu.iu.
& gl.hic laborãt impoſitione caſus,& de prima parte l.dic, vt ſ.e.
2 l.uiro.vbi ponit̃ caſus ꝑ hãc legẽ.†No.ex j parte quatuor. Primo
ꝙ exceptio turpitudinis tollit̃ replicatione turpitudinis. Sed ↄ̃ de
l.2.ſ.de cõdi.ob.tur.cau.vbi in pari cã turpitudinis potior eſt ↄdõ
rei,& hic maritus erat reus,ergo ↄ̃ ipſum non dẽt admitti replica
tio:vt repellat̃,& mulier obtineat.Sol.ↄ̃rium ꝓceditur, q̃n actor
fundat ſe in turpitudine ad agendum,ſed hic mulier nõ fundabat
ſe in turpitudine,ſed in hoc, ꝙ dotem dederat, & mr̃imonium
erat ſolutũ.Scđo no.ꝙ exceptio doli tollitur replicatiõe doli.Sed
ↄ̃ d.l.apud Celſum.§.Marcellus.de doli excep So.vt dixi ſ.e.l.viro.
q̃a ille procedit,q̃n agẽs tractat de lucro captando,ſed hic mulier
tractabat de dãno vitãdo i.de recuperãdo dotẽ,q̃ dederat ſ̃m Ia.
de Are.& Bar.ſed ↄ̃ ꝙ ẽt cũ tractat de lucro captando,vt l.fi. C.ſi
mi.ſe ma.dix.vbi minor petẽs ſe reſtitui ẽt ad lucrũ, ſi ſibi obijciat̃
exceptio doli,q̃a ſe maiorem aſſeruit,põt replicare de dolo rei,q̃
eũ induxit ad hoc.So.ibi replicatio doli perimit in totũ exceptio
nẽ doli,qa ſi reus induxit minorẽ ꝑ dolũ ad aſſerendũ ſe maiorẽ,
nõ dr̃ minor dolũ commiſiſſe,ſed §.Marcellus.loquit̃ q̃n nõ pe-
rimit,& ſic vterq; dolũ commiſit,hæc ſunt,q̃ tradunt̃ ꝑ Doct.hic.
3 †Et ex iſtis arguũt ad q̃ſtiones quotidianas.Prima ſi ſtatutũ dicat,
ꝙ bãnitus poſſit impune offendi,& ego bãnitus offendi te bãni
tũ,tu agis ↄ̃ me,vl̃ accuſas,ego excipio:ꝙ tu es bãnitus,& ſic po-
tuiſti impune offendi,nec dẽs admitti ad agẽdũ,vel accuſandum
ex forma ſtatuti dicẽtis,bannitũ nõ admitti ad agendum, tu repli-
cas,ꝙ ẽt ego ſum bãnitus,& ſic debeo admitti ad excipiendũ,de
terminauit.Ia.de Are.diſputando ↄ̃rium,ꝙ tua replo non admit
tat̃,nec ꝑ eã tollit̃ mea exceptio,q̃a ſtatutum repellit bannitum a
moleſtando aliũ,nõ a defendendo ſe,tu aũt me moleſtas, & ego
me defendo.Sed ↄ̃ iſtã determinationẽ facit primo,q̃a ſi ego ſum
bannitus,ꝑdo ea,q̃ ſunt iuris municipalis illius ciuitatis, ſicut de-
portatus ea,q̃ ſunt iuris ciuilis Romanorũ,iuxta no. ꝑ eundẽ Iac.
in l.ex pacto.§.ex facto.).ad Tre.ergo non poſſum me iuuare ex
ſtatuto ciuitatis dicentis, ꝙ bannitus poſſit impune offendi,& ꝙ
nõ audiat̃ in agẽdo,vel accuſando.So.immo poſſum,q̃a hoc nõ
concedit̃ in mei fauorẽ, ſed in fauorẽ publicũ, vt banniti timore
huius obediant reipub.& exeant de banno,ſicut dicimus in excõ
municato,q̃a excommunicatio eſt medicinalis,vt repellat̃ excõ-
municatus ab agendo,vt hoc timore obediat mandatis eccl̃iæ,
vt in c.j.de ſen.excom.li.6.iuncta l.j.C.q̃n li. ſine iu.ſe ven. fauore
ergò publico ꝑmittitur mihi exceptionem obijcere non mei fa-
uore.¶Itẽ adhuc obijcit̃ de regula,q̃ ſ.poſui, q̃a q̃n replicans cer-
tat de lucro,non admittit̃ ↄ̃ excipientem de dolo,ſed hic ego cer-
to de lucro.ſ.de impunitate conſequenda.So.ſ̃m Bar.pulchrè,&
notabl̃r illud,qđ ſ.dictum eſt,procedit,q̃n exceptio, & replicatio
opponerent̃ ad merita cãæ,& locum hẽt,hic opponunt̃ ad perſo
nam.Nã tunc me accuſando,vel ↄ̃ me agendo facis me citari,vt
ad iudiciũ veniã,& hoc ipſo videris approbare ꝑſonam, vt poſ-
ſim comparere,& me defendere,iõ ↄ̃ me comparentem, & ↄtra
meam ꝑſonam non potes obijcere replicationẽ banni, ſi ego ↄ̃
te de banno excipi,q̃a tu prouocando me ad iudicium ꝑſonam
meam approbaſti,ſed ego non tuã,& hæc habent̃ ex no.ꝑ In. ſin
4 gl̃r in c.cũ inter.de exce.†Sed ponamus,ꝙ ſtatutũ dicat,bannitus
b non audiat̃,nec agendo,nec defendendo.ᵇ tũc vr̃,ꝙ non poſſum
ↄ̃ te agentẽ de banno excipere, & ſic poteris ↄ̃ exceptionem meã
replicare de banno meo.Bar.tñ dicit tale ſtatutũ nõ ualere, ꝑ qđ
tollit̃ defenſio,q̃ eſt de iure naturali,vt in cle.paſtoralis. de re iud.
& hoc in defenſione neceſſaria,vt eſt illa,q̃ facit ille, q̃ ſpãl̃r ꝓuo-
catus eſt ad iudicia,ſecus ſi nõ ſpãliter,ſed gñaliter, vt ſi fiat banni-
mentum,ꝙ q̃ voluerit ſe opponere tali actui compareat.).talem
terminũ, nam ille, q̃ comparet, licèt veniat ad defendendum, dr̃
tñ reus voluntarius,q̃a non fuit ſpãliter ad iudicium prouocatus,
vñ hr̃ potius pro agente,q̃ pro defendente,& denegat̃ ſibi hic de
5 fenſio,ſicut & actio per no.Inn.in d.c.cũ inter.¶†Inducit̃ ẽt ad q̃-
ſtionem,ſi ſtatutũ dicat,ꝙ non valeat ↄ̃ctus. de quo non fuit ſo-
luta gabella,& tu vendidiſti mihi aliquam rem,& tradidiſti,& per
neutrum nr̃m fuit gabella ſoluta,poſtea tu agis ↄ̃ me,& repetis rẽ
quia ↄ̃ctus non valuit,ꝑꝑ non ſolutã gabellã ꝑ me, & excipio,ꝙ
c nec per te fuit ſoluta,an admittar.ᶜ vide hic per Bar. & de iſtis,& a-
lijs ſi.q̃õnib.circa bãnitos vide plures alias q̃ões,q̃ formant̃ ꝑ Ia.
de Are.vt refert Io.An.in addi.Spec.in ti.de ſenten.per Bart.in l.j.
6 de hæredi. inſt.¶†No.3.ex hac prima parte ſ̃m Bal. ꝙ maritus ꝑ
viam exceptionis adulterij põt conſeq̃ lucrũ dotis, ſi replicatio le
nocinij non fuiſſet oppoſita, ex hoc apparet non eſſe verum id,
quod no.Bar.in l.miles.§.j.de adul.& ẽt gl.ſenſit in l.conſenſu. C.đ
rep.& ẽt Spec.in ti.de do.inter virum,& vxorem, ꝙ maritus hẽt
neceſſe accuſare mulierem criminaliter,& ſe inſcribere:& ꝓbare
ad hoc,vt dotem lucret̃,nam exceptio non eſt accuſatio, nec ex
ea mulier punit̃ criminaliter.Hodie tñ nõ video qualiter per viã
exceptionis hoc poſſit fieri,q̃a dos non repetit̃ conſtante mr̃imo
nio,ſed eo ſoluto,quod non põt cõtingere,niſi per mortem, &
tunc ſi non fuit in vita maritus de hoc conqueſtus:hæres eius cõ
queri non põt,vt l.rei iud.§.j.ſ.e.licèt ſi morte mulieris eſſet ſolu-
tum,dic,vt l.fi.C.de adul.fortè tñ poſſet procedere, ſi vir expuliſ-
ſet vxorẽ,vel ſibi non adminiſtraret neceſſaria, & mulier repete-
ret dotem,q̃a maritus non ſuſtinet onera matrimonij, vt dixi in
d l.viro.& tũc remitteret̃ ad curiã eccleſiaſticam.ᵈ iſte articulus, ac-
cuſatio aũt ciuilis bñ ẽ neceſſaria in eccleſiaſtica curia,vt in c. tuę.
de procu.& ſi accuſaret ciuiliter in curia ſeculari, vr̃,ꝙ tunc non
debet dotem lucrari, ſed debet detrudi in monaſterio vnà cum
ſubſtantia ſua,& hoc tenuit gl.in auth. hodie.C.de adult.quã vr̃,
tenere Cy.põt ẽt dici,ꝙ põt accuſari ad criminalem,vt ibi,non q̃-
tum ad alia bona ſua,nõ tñ ꝑ hoc ꝑiudicatur marito, quin poſſit
poſtea accuſare ciuiliter ad lucrum dotis ſibi applicandũ,vt l.inter
dum.de publ.iud.iuncta l.vnica.q̃n ciuilis actio.C. & auth.ſed ho
die.C.de adulte.& ſic reducent̃ ad concordiam multi tex.q̃ videñ
tur ↄtrariari in corpore,vñ ſumunt̃ ille authoritates & not.in eiſ-
7 dem per glo.& Doc.in d.l.conſenſu.¶†Vlt.no.ex hac prima par-
te,ꝙ lenocinium committit̃ inducẽdo vxorem ad delinquendũ,
vt hic

ADDITIONES.

a Inter reos.Vide Bal.in l.neganda & in l.1.C.q̃ acc.non poſ. & in l.quamuis.C.ſi pen.ap.mors interue.gl.in l.ſi maritus.§. ꝑſcriptiones. de adult. Bart.in l.2.per illum tex.C.ut ne.pri.titul.
b Nec defendendo.Vide Lud.Ro.conſi.304.
c Admittar.Vide ꝑ Fran.de Aret.cõſi.129.& 127.ꝑ Pet.de Anc.conſi.192.
d Eccleſiaſticam.Adde Fed.conſi.376.& ꝙ maritus accuſans mulierem habet neceſſe ſe inſcribere ad pœnam talionis,uoluit Anc.conſi.309.

vt hic in verbo,(corrumpit,)& ẽt in approbando adulteriũ com-
miſſum ſine inductione ſua,qđ eſt,ſi damnatam de adulterio du
cat in vxorẽ,vel ipſam poſtea adulteram ſcienter retineat, vt in l.j.
8 §.lenocinium.ff.de adul.& C. eo. tit. l.2.& l.caſtitati.¶†Ex vltima
parte not.vnũ, ad qđ ſp allegatur,ꝙ mẽs legis hr̃ pro lege, hoc eſt
dicere,ꝙ licèt verba deficiant legi,ſi tñ adeſt mens, q̃ colligitur ex
rõne eius,perinde eſt,acſi verba non deficerent, & ita intelligitur
qđ no.Dy.in c.fi.de re.iur.& dicit Bar.in l.curatoris. C.de ne.geſt.
& l.p̃tor.de no.ope.nun.& in l.j.in prin.vti poſſ. ꝙ oritur actio di
recta,vbi adeſt mẽs legis,licèt deficiant verba,ſicut ſi verba adeſ-
ſent,vt l.nominis.& rei.§.verbum ex legib.de verb.ſignifi.& vide
9 oĩno,quod idẽ no.in l.non dubium .C.de leg. colligitur† aũt mẽs
ex ratione aſſignata per Bar.in l.cum pr̃.§.dulciſſimis.de leg.2.

LEX L.

1 *Non imputatur marito,ſi non exegit nomen debitoris ſibi datum in do-
tem,ſi exigere non potuit ſine culpa.*
2 *Quandocunq; trado tibi inſtrumentum debitoris mei ex aliquo titulo ha
bili ad tranſlationem dominij,ut ex venditione,vel donatione, uel titu
lo dotis,uideor tibi actionem cedere.*
Quid ſi ſine tali titulo.
3 *Maritus,cuius expenſis debet exigere nomen debitoris ſibi datum in do-
tem,an proprijs,an mulieris.*
*Si reperiuntur inſtrumenta debitoris mei penès te,non tamen apparet,ꝙ
ea tibi tradidi,hoc non ſufficit ad plenam probationem,vt uidearis con-
ſtitutus a me procurator,ſed facit aliqualem præſumptionem, ut admit
taris cum cautione rati.*
*Si penès te reperitur inſtrumentum,in quo conſtitui Titium procurato-
rem ad agendum contra Seium,& Seius negat te eſſe illum Titium,ꝙ p̃
ſumaris eſſe ille,eo ipſo,ꝙ habes penès te inſtrumentum.*
4 *Recipiens nomen debitoris,an teneatur de periculo.*

1 NEuia marito. †Nõ imputat̃ marito, ſi nõ
exegit nomen debitoris ſi-
bi datũ in dotem,ſi exigere non potuit ſine culpa.h.d.
¶In tex.ibi.(rñdi potuiſſe) ſ.de iure, quia mandatę ui-
debantur ſibi actiones,vt ſequit̃,non aũt de facto ꝑꝑ illius pauper
tatem,vel aliam cãm,& ita intelligitur qđ ſ̃.dixi,(quia nec potuit,)
& ẽt qđ ĩ.ſequitur.(exigere pecuniam non potuit,&c.) ¶In tex.
2 ibi,(mandatę ſunt) i.vñr,eo ipſo,ꝙ traditũ eſt inſtr̃m, qđ not.†qa
qñcunq; trado tibi inſtr̃m debitoris mei,ex aliquo ti.habili ad trã-
ſlationẽ dñii,puta ex venditione,vel donatione,vel ex tit.dotis,vi-
deor tibi actionẽ cedere,vt eſt hic caſus, & ſic habes actionem vti
lẽ tuo noĩe,& ẽt exercitium directè,nomine meo, vt l.qui ſtipen
dia.C.de proc.cũ ibi no.Quid ãt ſi ſine tali tit.?R̃ñdeo, aliqñ vr̃ qs
conſtituere ſimplicẽ procuratorẽ ad agendũ illũ,q tradidit, & ſic
habebit exercitiũ directũ,non aũt vtile ſuo noĩe, vt in caſu l.fi. C.
de pac.conuen.ĩ.de adm.tu.l.ſi tutor.ſiue curator, vel ſi ille cõſue
uerat exercere operas ſuas in talib. ut ſi erat procurator alicu-
ius curiæ,ar.in l.plenũ.§.æquitij.de vſu.& ha. Aliqñ videor dunta
xat depoſuiſſe,vt ſi eram abſuturus, & dimiſi penès quendã ami-
cũ,vel mercatorem,quia non eſt veriſimile,ꝙ voluerim ſibi cede
re actiones,vel eũ procuratorem ad hoc conſtituere, cũ ſe in ta-
lib.non exerceat.Aliqñ videor debitũ remittere, vt ſi tradã ipſi de
3 bitori,vt l.Labeo.ſ̃.de pac.& facit l.j.C.de do.ſm Bart.¶†Sed q̃ro
cuius expẽſis maritus debet exigere ab iſto debitore,an proprijs,
an mulieris?de hoc vide per gl.& Barto. ĩ.de impen.l.j. ubi diſtin-
guitur ad quẽ ipſorum ꝑtineret periculũ.Itẽ q̃ro, qd ſi non appa-
ret,qđ tradidi,tñ reperiunt̃ inſtr̃a debitoris mei penès te,tu dicis te
fuiſſe ꝯſtitutũ ꝓcuratorẽ a me,& aliter non oñdis de ꝓcu.an hoc
a ipſo præſumaris conſtitutus[a] procurator? ꝙ non,quantũ ad hoc
ut ſufficiat hæc p̃ſumptio ad plenã probationem,vt eſt caſus in c.
corã. de off.del.& ꝑ Cy.in l.maritus.C.de pro.in j.opp.facit tñ ali-
qualem p̃ſumptionem,vt ſic admittaris cũ cautione rati,ſine qua
p̃ſumptione nõ admittaris,vt no.Bar.in l.3.§.duæ cãæ.ĩ. ad Car.
iuncta l.j.C.de ꝓc.¶Item q̃ro, qd ſi penès te reperit̃ inſtr̃m, quo
ego conſtituo Titium procuratorẽ ad agendũ ꝯ Seiũ, tu dicis te
eſſe illũ Titiũ,Seius negat,an tenearis probare,an ãt p̃ſumaris, eo
ipſo,ꝙ habes penes te inſtr̃m.Cy.ſm Pet.determinat pro hac ſe-
cunda parte in l.ſi qua per calũniã.in fi.C.de epiſ.& cler.Hoc l̃itat
per ea,q̃ no.Bar.in l.ſi quis ſeruum.§.ſi inter duos. de lega.2. qa ſi
conſtituerem procuratorẽ Titiũ Seij de tali ciuitate, & reus pro-
baret,ꝙ eſſent duo,quorum quilibet ſ vocatur Titius Seij, dẽret
ꝓbare te eſſe illum,de quo ego ſenſi, poſſet tñ dici, ꝙ hic probet
eo ipſo,ꝙ penès te eſt inſtr̃m,& dictũ Bar.loquitur,qñ deficerent
4 oẽs coniecturæ,tunc redderetur res dubia.¶†Vlti.text.procedit,
qñ ſimpliciter fuit nomẽ datũ in dotẽ,& tunc non curo, eſſet nõ
ſoluendo a prin.uel efficeret̃ ex poſtfacto, anteq̃ potuiſſet ipſum
conuenire,nec ẽt curo,an ſciuerit,an ignorauerit ipſum eſſe non
ſoluendo,qa ur̃ actũ,ꝙ exigat,& ꝙ pecunia exacta in dotẽ con-
uertat̃,ſi ergo non eſt exacta,non eſt in dotẽ conuerſa, ſed ſi fuiſ-
ſet datũ nomen æſtimatũ,uel inſolutum, quia mulier promiſiſſet
dare centũ in dotẽ, & poſtea inſolutum dediſſet nomen debito-
ris,tunc eſſet diſtinguendũ,an eſſet effectus non ſoluendo,poſtq̃
fuit receptum,& tunc periculum eſt ipſius mariti, etiã ſi ſine eius
culpa hoc contingat,vt l.ſi pupilli.§.j.de ſol.Aut erat tp̃e receptio-
nis,& tñ aut ipſe ſciebat,& idem:aut ignorabat, & tunc eſt pericu
lum mulieris,ſi fuiſſet nomen debitoris delegatum, ut l.promittẽ
do §.ſi a debitore.de iur.dot.licèt in alio.ſ.qui nomen debitoris e-
miſſet,non eſſet diſtinguendum,an ſciuerit,an ignorauerit, ut l. ſi
nomen.de hæred.vel act.vend.nam ſpeciale eſt in cauſa dotis, ut
ſiue maritus,ſiue mulier decipiatur in recipiendo nomen nõ ido
neum,ſubueniatur ſibi,vt ſ̃.e.l.ſi cum dotem.§.j.& l.iure ſuccur-
ſum.§.fi.de iure do.Nec obſt.prædictis quod no.per glo.in l.ſi qs
ſtipulatus ſit Stichum,aut Pamphilũ.§.j.ſ̃.de ver.ob.& per Doct.
in l.3.de fideiuſ.qui videtur diſtinguere ſimpliciter illum, qui ſciẽ-
ter recepit promiſſorem non idoneum,vel ignoranter, & ego.ſ̃.
dixi non eſſe diſtinguendum,niſi in marito,vel vxore per l. ſi no-
men.de hær.vel ac.uen.nam aliud eſt in eo,qui nomen debitoris,
uel ipſum recipit æſtimatum,vel inſolutum, & idem tunc proce-
dit,quod ibi dixi,quia rł̃r ad emptorem pertinet periculum,& ſic
non diſtinguitur,niſi in marito,uel uxore:aliud in eo, cui promi-
ſit dare fideiuſſorem,uel expromiſſorem,quo caſu loquuntur in
ꝯrium allegata,ꝙ etiam in alio diſtinguatur,quia requiritur tunc,
an ſeruauerim promiſſa,uel non.Bar.tamen uidetur hic uelle, ꝙ
ſi maritus recepit non æſtimatum indiſtinctè, pertineat ad ipſum
periculum,ſecus quando recepit delegationem noĩs. ut d.l. per-
mittendo.§.ſi a debitore. ſed ego non uideo rationem diuerſita-
tis præſuppoſito priuilegio,de quo in d.l.iure ſuccurſum.§.fi. & l.
ſi ea res. §. j. de iure dotium.

ADDITIO.

a ¶Conſtitutus.De hoc uide latè.Lud.Ro.conſi.457.

1 *Si fundus in dotem datus euincatur,non debetur æſtimatio mulieri.*
2 *Qui exceptione poteſt repelli,dicitur teneri,et obligatus eſſe ad nõ agẽdũ.*
*Statutum,ꝙ mulier non poſſit ſe obligare ſine certa ſolẽnitate,poterit ta-
men debitorem ſuũ liberare ſine illa ſolennitate, niſi liberatio contineat
promiſſionem,quæ fieret per pactum de non petendo.*
3 *Mulier hodie non poteſt renuntiare iuri hypothecæ, quod habet in bonis
mariti,cum uideatur ſe obligare pro uiro, niſi ſuperſint alia bona ſuffi-
cientia ad dotem.*
5 *Si agit hypothecaria contra emptorem excipientem de renunciatione hy
pothecæ,& ꝙ ſint alia bona ſufficientia ad dotem, ꝙ teneatur mulier ꝓ
bare, ꝙ renunciatio non ualuit,quia illa eſſent ultima bona.*
5 *An in caſu huius legis poſſit vir vti duplici remedio.ſ.excipere cõtra mu
lierem,& agere contra hæredes patris de euictione.*
6 *Licèt pater teneatur filiam dotare,tamen filia dicitur habere in dote cãm
lucratiuã ab eo,et an requiratur inſinuatio reſpũ filiæ, ſicut in donõne.*
7 *Dolus illius,a quo habeo cauſam lucratiuam,nocet mihi,ſi uolo agere.*

1 §.Fundus. †Si fundus in dotem datus euincatur,nõ de
betur æſtimatio mulieri.h.d.Et loquitur, qñ
fuit datus a patre:idem ſi ab extraneo,cum ſit eadem rõ,quia do
lus illius,a quo mulier habet cauſam lucratiuã, debet mulieri no-
cere,vt hic.in fi.idem,& fortius,ſi ipſamet mulier dediſſet,qa for-
tius nocere debet ſibi dolus proprius. Itẽ loquitur, qñ fuit datus
æſtimatus,fortius inæſtimatus, vt apparebit ex his, quæ dicam.ĩ.
ſuper tex.¶In tex.ibi,(ait.n.) ſ.mulier, & eſt allegatio mulieris, ſm
2 Dy.¶†In tex.ibi,(propterea ſe non teneri) gl.exponit.i. ſe non de
bere exceptione repelli, & ſic no.ſm Ia.de Are.ꝙ qui exceptione
poteſt repelli,dr̃ teneri, & obligatur eſſe ad non agendum.ſ. ſolu-
tione naturali,vnde ex pacto de non petendo oritur naturalis ob
ligatio,vt plenè no.in l.ſi vnus.§.pactus.ſ̃.de pac.Idẽ videtur qua-
litercunq; quis repelli poteſt ex diſpoſitione legali,ar.hic. Vnde in
ducitur ad q̃õnem ſtatuti dicentis,ꝙ mulier non poſſit ſe obliga-
re ſine certa ſolennitate,ut ẽt non poſſit debitorem ſuum libera-
a re[a] ſine illa ſolennitate.Sed in ꝯrium, ꝙ ex liberatione nulla naſca
tur obligatio,facit l.ſi pater.§.j.de do.Sed pro Ia.de Are.& pro eo
qđ primo dixi,facit quod no.in l.ubi pactũ.C.de trãſac.poſt prin.
ſuper uer.uinculis.& Bar.ibi.& in l.iubemus.C.ad Vell.dicit,ꝙ niſi
liberatio contineat promiſſionem,ut eſt illa, quæ fit per pactum
de non petendo,non obligatur liberans nãliter, ideo ſi liberat per
acceptilationem,uel renuntiauit iuri ſuo,vel alio modo repellitur
ab agendo,non dr̃ obligatus naturaliter proprie loquendo,& ſic
ſtatutum,uel pactum non uendicat ſibi locum.de iſta q.vide per
Bart.in d.§.pactus ne peteret.Inducitur etiam per Iaco. de Arena.
3 † quòd licèt de iure ueteri, mulier poſſit renuntiare.[b] iuri hypo-
b thecæ,quod habet in bonis mariti,vt dicta l.iubemus.& l. etiam.
C.ad Vell.quia tamen hodie de iure Authen. non poteſt mulier
ſe obligare pro viro,& ſi contra facit,obligatio eſt ipſo iure nulla,
nec indiget exceptione Velle, ut in Authent.mulier. eodem titu.
& re-

ADDITIONES.

a Liberare.De hoc latè per Lud.Ro.conſi.394. vbi an mulier poſſit libera-
re maritum a paraphrenalibus ſtante prędicto ſtatuto.
b ¶Renuntiare.Vide Lu.Ro.cõſi.87. & quid ſi confeſſa ſitupereſſe alia bo
na vide per eundem conſi.186.

& renuntiando vr̃ ſe obligare ad nõ agendũ,arg.hic, ꝙ talis renũ
tiatio hodie nõ ualet,quaſi videat̃ ſe obligaſſe pro viro, ſi in ꝯctu
celebrato per uirum renuntiat,& ſic illę ll.erant correctæ ipſe ta-
men hoc non tenet ſimpliciter , ſed ita demum, ſi alia bona ma-
riti non ſunt ſufficientia ad dotem, ut in authen. ſiue à me. eo.
tit. quæ licèt loquatur in donatione propter nup.ut non poſſit
aliter alienari,locum habeat etiam in reb. alijs hypothecatis pro
dote,quod eſt ſingulare,& hoc cõmuniter approbatur per om-
nes,& ubiq; ſeruatur ,licèt ille tex.de hoc non loquatur: unde di
cimus,cum quæritur an ualeat renuntiatio hypothecæ, quòd ſi
ſint ultima bona, non ualet, aliàs ſecus,& hoc propter dictum
Iac. de Are. per illam auth. Et ſic ſecundum eundem Ia.iſta renũ
tiatio non eſt propriè obligatio pro uiro, quia tunc indiſtinctè ñ
teneret. Aduerte tamen,quia ſufficit, ꝙ tẽpore renuntiationis ſu-
perſint tot alia bona,quæ ſufficerẽt ad dotem, licèt poſtea deſi-
nant eſſe,per c.peruenit.extra de empt.& ven. & habui hoc de fa-
4 cto. Item ponamus, ꝙ mulier agit hypothecaria contra empto
rem bonorum, ille excipit de renuntiatione hypothecæ, mulier
replicat,quòd non ualuit,quia illa erant ultima bona,emptor ne-
gat,& dicit,ꝙ erãt alia ſufficientia,& ſic ualuit,cui incumbit onus
probandi,an mulieri,ꝙ alia non eſſent,uel emptori, quòd alia eſ-
ſent?habui ẽt hoc de facto,& uidetur hoc ſ̃m uerius, ꝑ l.cum le-
ge.cum ibi no. ſupra de prob. ꝯrium dixi, ꝗa ibi loquitur, qñ ne-
gans eſt reus,hic uerò mulier negans eſt actrix, & ſic dẽt proba
re negatiuã, ĩ qua ſe fundat, iuxta no.in l.hoc iure.de verbo.obli
cum intentio rei ſit fundata ex renuntiatione.Præterea l.cum ſua
gloſſ.loqtur,qñ negans dicit hodie non ſubeſſe alia bona,ſed iſta
mulier non dicit fuiſſe in p̃teritum.ſ.t ꝑe renuntiationis hypothe-
cæ, & ſic ſunt caſus diuerſi.In text.ibi, quòd pater eius dotẽ pro
ſe dedit pro iſta obligatione mulieris,optimè facere vr̃, quia ſi pa
ter primo vẽdidiſſet fundum marito, & p̃cium recepiſſet,deinde
idem p̃cium in dotẽ didiſſet, iſte maritus vr̃ teneri mulieri ad re-
ſtitutionem precij, quia illud fuit datum in dotẽ. & non fuit eui-
ctum. Idem ergo vr̃ in caſu iſto, cũ dedit fundum æſtimatũ,ꝗa
vr̃ uendidiſſe, & precium maritus ſoluiſſe patri, & poſtea pr̃ idẽ
preciũ ſibi in dotẽ tradidiſſe argu.in l. 3. §. fin.de don.inter uir. &
uxor.Sed rñdetur, ꝙ ẽt in p̃cedenti caſu adhuc idem poſſet dici,
ꝙ fundo euicto pater tenet̃ de euictione huic marito, & econ-
tra maritus ſibi de dote, & ideo ſi pater uiueret, & ageret ad do-
tẽ,poſſet repelli exceptione cõpenſationis: eodem modo & filia
mortuo patre,cui dẽt obſtare eadem exceptio, quæ & patri ob-
ſtabat, à quo cãm lucratiuã habebat, vt in fi.huius §.intelligo tñ
iſtum tex.qñ maritus denuntiauit patri, uel hæredib. eius q̃ſtionẽ
euictionis motam, & requiſiuit, ut uenirent ad defendendum,
aliàs cum pr̃ de euictione non teneat̃, ceſſat rõ p̃dicta, ꝗa non
poſſet patri agenti obijci cõpenſatio, ergo nec filiæ: & ideo dicit
tex.ſine dolo, & culpa eius uiri, nam niſi non denuntiauit, culpa
eius ur̃ euictum, ꝙ fortè ſi comparuiſſet, aliqua oſtendiſſet,pro-
pter quæ euictum non eſſet.¶In fi.tex.ibi,(cum dolus patris)fuit
autem dolus in dando in dotem prædium obligatum alteri tanq̃
non obligatum,ſicut ſi dediſſet prædium alienum tanq̃ propriũ,
5 ut l.& hæc diſtinctio. §. primo. s̃. loc. ¶†In gl. quæ incipit,(ſed cũ
ibi quomodo excipit)iſta poteſt intelligi duob. modis. primo,ut
uelit formare contrarium.ſ. ꝙ iſte uir nõ poteſt uti duplici reme-
dio. ſ.excipere contra mulierem : & agere contra hæredes patris
de euictione:ſed debeat eſſe altero contentus, ut l. reſcriptum.§.
ſi pacto.ſupra de pac.& l.apud Cel.§.Labeo.de do.excep.& tunc
procedit ſol.quàm gl.ſtatim ponit,quia hic non dicitur,quòd uta
tur utroq; remedio,licèt dicatur,quòd poſſit excipere cõtra mu
lierem,& ſi hoc faciat,non poterit agere de euictione:ſed ſi prius
agat, non poterit poſtea excipere. In primo autem caſu quãdo
excipit,licèt poſſit agere contra hæredes patris, tenebitur tamen
mulier cedere actionem contra eos, ita dicit gl.ſed in hoc glo.re-
prehenditur,quia hic erat matrimonium ſolutum, unde non in-
tereſt ſua de euictione agere,cum habeat reſtituere dotem,ergo
nec agere poteſt,nec actionem cedere , quia deſinit ſibi compe-
tere,& deſinit intereſſe,licèt durante matrimonio propter ſuum
intereſſe agere poterit.Præterea ſi non eſſet fundus euictus,& ip
ſum reſtituiſſet mulieri,& deinde à muliere euinceretur,nõ poſ-
ſet mulier agere de euictione contra patrẽ,uel hæredes eius,quo
niam habet cauſam lucratiuam, ubi uerò agitur , ſi de euictione
non fuit promiſſum,uel non fuit inceptum à promiſſione,ut ple
nè no. in l. Ariſto. de donationib. ergo nec maritus agere po-
teſt ad commodum mulieris,ſ̃m omnes Doct. nec actionem
cedere, ſi tamen conſtante matrimonio egiſſet: æſtimationem
fuiſſet conſecutus, illa fuiſſent in dotem conuerſa: & uenirent
reſtituenda mulieri:ut l.quoties.& l.non ſolum. ſupra de iure do.
Alio modo poteſt intelligi gloſſ. quòd non debeat excipere , cũ
de euictione agere potuerit contra patrem, & æſtimationem ꝯ-
ſequi,& tunc ſolut.quæ ſequitur in gloſſ. nihil facit ad propoſitũ,
ſed reſponde, quòd non poteſt ſibi imputari, quare non egit de
euictione contra patrem, nec etiam contra extraneum dotantẽ
ex liberalitate:ut l.ſi extraneus,s̃.de iure dot.Sed quid ſi incepit à
promiſſione, quia pater, vel ex̃neus primo promiſit fundum,&
poſtea tradidit, vr̃ ꝙ tunc ẽt habens cauſam lucratiuã põt agere
de euictione,vt not.in d.l. Ari.& in l.2.C.de euict. Et ſic ceſſabunt
rõnes s̃.allegatæ, tamẽ adhuc idem dico. Primo,quia iſta promiſ-
ſio non fuit facta mulieri, quæ cauſam hẽt lucratiuam, ſed ipſi vi-
ro.Scđo,quia mulieri alio modo eſt promiſſum, nã tanquam do
tem non habuerit, vel non habeat, põt petere ſe dotari in ſcđo
6 matri. iudicis officio. ¶† In gl.ſeq.ibi,cum habeat cauſam lucrati-
uam.)Not.duo ex hac glo.Primo quòd licèt pater teneatur dota
re filiam, tamen filia dicitur habere in dote cauſam lucratiuam
ab eo, quia ſibi nihil affuit, & per eam adeſt,& hoc etiam proba-
tur in l.fi.C.de do.promiſ.vbi dicitur, quòd pater dicitur vti libe-
ralitate, quando filiam dotat, probatur etiam in l.fi.in prin.C.de
iure do.vbi requiritur inſinuatio reſpectu filiæ, ſicut in donatio-
ne,non tamen eſt vſquequaque donatio, quia illa eſt,quæ fit nul-
la cogente neceſſitate. l. hoc iure.infra de don. quòd hic non eſt
hoc etiam probatur in l.fi.§.j.infra.quæ in fraud. cred.vbi eſt text.
ſing.ꝙ maritus non dr̃ habere cauſam oneroſam in dote, vt l.ex
promiſſione. ꝭ. de actio. & oblig. & C. de impo. lucr.deſcrip.l.j.
7 ¶†Vltimo no.quòd dolus iſtius,à quo habeo cauſam lucratiuã,
nocet mihi: quòd eſt verum,ſi volo agere,vt l.apud Celſum.§.ſi
quis autem. & §. de authoris. de doli excep. ſecus ſi excipere, vt
in l.an vitium.in princ. & ibi no. per gl.de diuer. & temp. præſcri.

LEX LI.

1 *Res dotales æſtimatæ quando, & quomodo ueniant reſtituendæ.*
2 *Si actum fuit, quòd res datæ in dotẽ æſtimatæ reſtituãtur, licèt tali æſtima tione, quæ emptionem non facit, poſſunt tamen alienari de uoluntate mulieris, & quid de rebus mobilibus.*
3 *Si ſunt mobiles, & maritus eas alienauit ſine conſenſu mulieris, licèt nõ extarent in rerum natura dolo, & culpa uiri, ſi aliàs non deſiiſſent, perinde tenebitur maritus, ac ſi extarent, & ſi extarent, quæ remedia competant mulieri.*
4 *Si fundus fuit datus in dotem æſtimatus, & fuit actum, quòd reddetur dũ taxat æſtimatio nõ eſt dotalis, & poterit ſine cõſenſu mulieris alienari.*
5 *Quid ſi fuit actum, quòd reſtituatur duntaxat fundus.*
6 *Quid ſi fuit actum, quòd reſtituatur res, uel æſtimatio.*

1 SI æſtimatis. †Si actum fuit, ꝙ res datæ in dotẽ æſti
matæ reſtituant̃,ſi extabunt, reſtituen
dę ueniunt,etiam ſi fuerint alienatæ per maritum,dummodo
ſint in rerum natura, & ſine conſenſu mulieris alienatæ fue-
rint.h.d.no.l.Ratio dubitandi erat hic,ꝗa videbant̃ non extare res
alienatæ, poſtq̃ non erant penès maritum, & ſic videbat̃ habere
locũ ſecunda pars pacti, de qua ibi, ꝗa vero nõ extaret æſtimatio
earũ,& ſic liberaret̃ maritus p̃ſtãdo æſtimationẽ,de qua fuit actũ,
ſed ꝯrium eſt, ꝗa illa verba debent intelligi qñ nõ extarent in rerũ
natura,hic aũt extant,licèt nõ penès maritum, & ideo locum hẽt
prima pars pacti,vt ipſe debeat reſtitui. debebit ergo maritus redi
mere eas ſi poteſt,& ſi non poteſt, non liberatur præſtando ęſti-
mationem,de qua fuit actum,ſi fortè hodie plus valent,ſed tene-
bitur ad æſtimationem,quæ eſt hodie, niſi fortè diligẽtia empto-
ris plus valerent.quinimmo videtur, quòd contra maritum non
reſtituentem poſſit in litem iurari, etiam ſi ſumma ope nixus re-
dimere non potuerit, quia dolo deſiit poſſidere,cum ſine uolun-
tate mulieris vendiderit, & ſciret ſe teneri ad ipſas reſtituendas
per l.ſi poſſeſſor. §. finali. de petitione hæred. & per l.ſi fundus. §.
in vendicatione. s̃. de pign. ſi autem voluntate mulieris fuiſſent
alienatæ. eſſet in arbitrio viri reſtituere æſtimationem, uel ipſas
res, ſi poſſet eas redimere, & hic eſt caſus in l. fin. ſupra. de pacti.
do.per quam iſta l. declaratur, primo in eo, quòd dixi, ſecundo
quia iſta loquitur in rebus mobilibus, quòd patet, quia immobi-
les non poſſunt deſinere extare, illa vero loquitur de immobili-
2 bus,† & vult,quòd ſi fuerunt datæ æſtimatæ, licèt tali æſtimatio-
ne, quæ emptionẽ non facit,tamen poſſunt alienari de uolunta
te mulieris, quod eſt ſingulare, & etiam gloſſ. hoc tenet hic, ſe-
cus ſi nullo modo fuerunt æſtimatæ, vt in toto tit. de fun.dot.in
l. j.§.ſed cum lex.C. de rei uxo. act. item loquitur illa lex, quando
fuit actum,quòd ipſa res in omnẽ caſum reſtituatur,&.ſic æſtima
tio nullo modo emptionem faciebat, hic uero fuit actum,ꝙ re-
ſtituantur ipſæ res, ſi extabunt,aliàs ęſtimatio, & ſic partim facie-
bant emptionem,partim non, ꝗa niſi nõ extabant,exceptionẽ fa-
3 ciebant,ſi extabant,ſecus † Itẽ ſcias, ꝙ licèt extarent in rerũ natu-
ra, ſi tamen non apparent, nec reperiuntur non extare, vt ſupra
eo.l.ſi conſtante.§.pen. tñ dico, ꝙ ſi cõtingat dolo, uel culpa uiri.
ꝗa alienauit, & ꝑꝑ hoc non reperiũtur, vel alio modo ꝑꝑ aliena-
tionẽ deſierunt extare,quę aliàs non deſiiſſent,perinde tenebitur
maritus, ac ſi extarent, vt arg.in l.pecuniã.§. fi.ſupra de cond.ob
cau.¶In gl. mag.ibi (hæc ęſtimatio ꝓ nulla hr̃) quia fuit actum,ut
eadem res reſtitueret̃, & ſic nõ faciebant emptionẽ,ideo non de
ſinit res eſſe dotalis,vt in l.quam gl.allegat, & iſta eſt intentio glo.
Quidam reprehendunt gloſſam,licèt eã cõiter Doct.ſequantur,

quia licèt æſtimatio non facit emptionē, facit tñ maritũ teneri de
peculio,vt ĩ.ea.l.§.mancipia.ergo res nõ eſt dotalis, qa de pericu-
lo rei dotalis ꝯtingente ſine culpa mariti non tenet̃ maritus,vt col
ligit̃ s.eod.l.ẽt.§.j.Breuiter dictũ iſtorũ non eſt verũ,nã ex quo ea-
dem res eſt reſtituenda,ſeqtur, ꝙ eſt dotalis. Preterea iſta æſtima
tio facit maritum teneri de periculo ꝯtingẽte ſine aliqua eius cul-
pa,vt eſt tex. cum glo.fin.in l.ſi inter.C.de iu.do.licèt ipſi pro ſe al
legent, ſed nõ bene viderũt:eſt verũ tñ, quòd æſtimatio facit ipsũ
teneri de leuiſſima culpa,cum ſine ipſa non teneret̃,niſi de leui,vt
in l.ẽt. §. j.s̃.eod.& teneri de leuiſſima dr̃ teneri de periculo , & pp
hoc hẽt commodum,de quo illa l.pen.§.mancipia.ſi autẽ non eſ-
ſet dotalis,teneret̃ de omni periculo,ẽt cõtingẽte ſine aliqua eius
culpa , vt ꝯtingit , qñ æſtimatio facit emptionẽ, & iſta eſt veritas .
¶In glo.ibi, (vel dic hoc caſu poſſe vendi ꝯſenſu mulieris,) hoc
cõmuniter tenet̃,qa eſt caſus in d.l.ſi.q̃ gl.alleg.tñ quãtum ad hãc
legem non expediebat hic ꝯ̃rium formare , qa loquitur in rebus
mobilibus,cum dicat,ſi extabunt, vel non extabunt, qa immobi
les non deſinũt extare ,in illis ergo mobilib. ceſſat prohibitio l.Iu-
liæ.de fun. do. vnde ẽt , ſi ſint datæ inæſtimatę, poſſunt vendi , ẽt
ſine voluntate mulieris,cum maritus ſit dominus, in alio tamen
eſt differentia,nã ante l.iubemus. C. de iure do. valebat alienatio
& mulier non poterat ſol.mat.vendicare ab emptore,qa nõ trãſ-
ferebatur in ipſam dominium ipſo iure. poterat ergo agere con
tra maritum,vt reſtitueret res, vel æſtimationem, quæ eſt hodie
ſi plus valet,vel iurabitur contrà eum in litem , ſi autem conſen-
ſiſſet alienationi,ſolum poſſet petere æſtimationem,quæ erat tẽ-
pore alienationis,i.pretium perceptum,quia fuiſſet in dotem con
uerſum,& iſte caſus in l.ex lapidicinis.de iure dot.poſt l.vero iube
mus.C.de iure do. cum transferatur dominium ipſo iure, ſi mu-
lier non conſenſit', habet duplex remedium.ſ.vt uendicet ab em-
ptore,vel vt agat contra maritum modo quo s̃.ſi autem conſen
ſit,dic,vt s̃.dixi, nec tunc poſſet ab emptore vendicare,hodie ve-
rò per auct. ſiue à me. C.ad Velle. & in corpore vnde ſumitur,
etiam ſi conſenſerit alienationi, niſi poſt biennium pręſeueret,&
aliæ res ſuperſint ex quibus poſſit ſibi ſatisfieri , non valet aliena-
tio , & ſic poſſet ab emptore vendicare , vt ibi ſecundum vnam
lect. quàm ponit glo. Et prædicta in rebus mobilibus , quæ ſeruã
do ſeruari poſſunt, in alijs non eſt dubium , quia uidetur actũ', vt
4 poſſint alienari, vt l.res in dotem . ſupra de iu. do. † In rebus autẽ
immobilibus inæſtimatis clarum eſt , quòd non poſſunt alienari
vt ſupra dixi in l.j. Sed ſi ſunt æſtimatæ ,'ſi quidem tali ęſtimatio-
ne,quæ feciat emptionem , poſſunt alienari, aliàs ſecus . Si autem
fundus fuit æſtimatus , tunc aut fuit actum , quòd reſtituatur
duntaxat æſtimatio, & non eſt dotalis , quia æſtimatio facit em-
ptionem,ideo poteſt alienari, ẽt ſine conſenſu mulieris, & hoc in
5 dubio præſumitur.C.de iu.dot.l.quoties. † Aut fuit actum quòd
reſtituatur duntaxat fundus, & tunc æſtimatio non facit,quomi-
nus fundus adhuc ſit dotalis, vt s.de fun.do.l. ꝙ ſi fundus.facit ta-
men,vt poſſit alienari cum conſenſu mulieris, non ſine, vt l.ſi.ſu-
pra de pact. do. & etiam facit venire leuiſſimam culpam , per ea,
quæ no. per gl. & Doct. in l.ſi vt certo. §. nunc videndum, in ſi.s̃.
commo. non autem caſum circumſcripta omni culpa,vt not.in
6 l.ſi inter virum.C.de iu.do. in vlt. gl.† Aut fuit actum,ꝙ reſtituat̃
res, vel æſtimatio , & tunc partim facit emptionem , partim non,
vt ſupra, & iſto caſu,aut fuit actum , ꝙ reſtituatur res per prius.ſ.
ſi extat , & æſtimatio ꝑ poſterius.ſ.ſi non extat , & tunc idem per
omnia,quòd in caſu præcedenti,vt poſſit alienari voluntate mu-
lieris,non ſine,vt in iſto tex.cum gl.aut non per prius vnum, q̃ al
terum, vt ſi fuit actũ,ꝙ reſtituat̃ res,vel æſtimatio alternatiuè , &
tũc aut fuit data electio mulieri, & idẽ, aut viro , qđ in dubio præ
ſumitur,vt l.plerunq;. in ſi. de iu.do. & tũc poterit alienari,etiam
ſine uoluntate mulieris,qa alienãdo vr̃ eligere æſtimationem,&
illa cenſet̃ eſſe in dote duntaxat , & hoc probatur in d.l.qđ ſi fun-
dus.s̃.de fun.do.non nego tamen,quin poſſit fundum redimere,
& ipſum reſtituęre, ſi vult.vt in d.l.ſi.s̃. de pact. dot. non ſunt alia.

LEX LII.

1 *Veſtes,uel iocalia,ſi remanent mulieri ruſticanæ uiduę,facta ſibi à primo marito, & poſtea reddãtur ſecundo uiro æſtimata, ſi efficiantur tempore deteriora, an maritus , uel eius hæres liberentur reſtituendo eaſdem res ? quòd ſic.*

2 *Si fuit actum , quòd res datæ in dotem æſtimatæ reſtituantur, & dimiſſæ ſint pœnès uxorem ad eius uſum, tunc maritus, uel eius hæres non tenetur de deterioratione contingente circa omnem eius culpam.*

3 *Quid ſi in dotem dentur res, quæ pondere,numero,uel menſura conſiſtũt.*

1 Aeſtimatæ. †No, iſtam legem ſm Bar. qa quotidie cõtingit de facto in
mulieribus ruſticanis,quæ remanent viduæ,& rema
nent ſibi ueſtes factæ à primo marito, vel iocalia;nu
bunt ſecundo marito,& tradunt iſtas veſtes,uel iocalia æſtimata:
maritus autem dimittit illas res apud uxorem ad eius vſum,q̃ effi
ciuntur deteriores. an ſol. mat. maritus, vel eius hæres liberetur
reſtituendo eaſdem res: caſus eſt hic, quòd non,licèt ab ipſa mu-
liere fuerint deterioratæ, & intelligo quando æſtimatio facit em
a ptionem, quòd in dubio præſumitur [a] † Si autem fuiſſet actum,
2 quòd res reſtituantur, tunc maritus, vel eius hæres de tali deterio
ratione contingente circa omnem culpam eius teneretur: ſecus
ſi eius culpa eſſet leuiſſima, vt dixi in l.præcedenti,& tunc tenetur
ad æſtimationem , de qua fuit actum , aliàs liberatur reſtituendo
eaſdẽ res per id,quòd no. in l.ſi inter virũ.in ſi.C.de iu.do.ſi autem
fuit actũ,ꝙ reſtituat̃ res,vel æſtimatio, tunc periculum perẽptio-
nis rerũ ꝑtinet ad maritum, ẽt ſi citra omnem culpam pereant,&
ſic tenebitur ad æſtimationem,ſed periculũ deteriorationis non,
ſi ſine eius culpa,& ſic liberetur reſtituendo res tales,quales ſunt.
tex.eſt de hoc notabilis in l. plerunq;. in fin. cum l. ſeq.s̃. de iu.do.
3 tene menti.† Et hic eſt una gl. mirabilis,quæ dicit,ꝙ æſtimatio in-
terdũ fit ab homine , interdum cenſet̃ facta à iure. ſ.quando dan-
tur res,quæ pondere,numero, vel menſura ꝯſiſtunt, certè ſi hoc
eſſet verum,maritus non obligaretur ad tantundẽ in eodẽ gene-
re,ſed ad æſtimationem, quæ tunc erat. & tñ l.cauetur contrariũ
vt in l.quam gl. alle.s̃. de iure do.l. res in dotem. vnde iſta gl.nõ vr̃
vera.no.tamen ipſam,nam poſſent eſſe aliquæ coniecturæ,quòd
videantur datæ æſtimatæ,& tunc procederet gl.

ADDITIO.

a Præſumitur. Vide per Lu.Rom.conſi.394.& an in dubio æſtimatio faciat emptionem,vide per Are.conſi.84.

LEX LIII.

L.Maritus. Non ſummatur.

LEX LIIII.

1 *Filiusfamilias,qui percepit dotem iuſſu patris, licèt teneatur inſolidum, nec ſit ſui iuris,habet tamen contra uxorem priuilegium ne condemnetur ultra,quàm facere poſſit.*

2 *Quid in alijs contractibus,quàm dotis.*

3 *Filius dicitur poſſe facere quatenus habet in peculio profectitio,licèt proprietas illius non ſit ſua,ſed patris,et multo fortius in caſtrenſi,& quid in aduentitio.*

4 *Si nullum peculium habet,condemnatur inſolidum, & ſi non poteſt ſoluere,uel quatenus non poteſt in carcerabitur,& ad carceres euitandos poteſt cedere bonis.*

Quod tunc non poſſit fieri executio contra patrem in legitima ipſius filij, niſi ſtatutum diſponeret contrarium , & tunc an ſententia lata contra filium per contumaciam præiudicet patri , ut fiat executio ſecundum formam ſtatuti.

In criminalibus publicatis bonis filijfam. non publicatur peculium profectitium.

5 *Illud,quòd dicitur hic,quòd filius põt facere quatenus eſt in peculio,ſi pater eſt inops,& non poſſet alimenta filio præſtare , quòd intelligatur,ut fiat deductio de peculio eius quod ad uitam filij eſt neceſſarium.*

6 *Nõ refert ,an pecunia,uel res data in dotẽ ſit in ipſo peculio,uel nõ,ut nõ condẽnetur filius,niſi quatenus eſt in peculio, uel ultra, quã facere poſſit.*

7 *Quando conuenitur ipſe filius de peculio non deducitur id, quòd debetur patri, quia conuenitur actione ciuili , & de dote, non prætoria de peculio,ſecus quando conuenitur ipſe pater.*

1 SI filio. †Si filiusfamilias recepit dotem ſine iuſſu patris, ipſe obligatur mero iure inſolidũ,
pater verò de peculio , ipſè tñ propter priuilegium
maritale non condemnatur ultra,quàm facere poſ-
ſit, & dr̃ poſſe facere quatenus eſt in peculio , ẽt non deducto,
quòd debetur patri, qñ ipſe ꝯuenitur,cũ aũt ꝯuenitur pater actio
ne de peculio , benè deducit ante oĩa,qđ ſibi debetur h.d.notabi
lis lex.Et primo ponuntur duo dicta,vnum in filio,alterum in pa-
tre,vſq; ibi(nec intereſt.)Scđo ponuntur tria in filio duntaxat,vſ-
que ibi,(& quidẽ.Tertio ponũtur alia duo,unum in patre) , aliud
2 in filio.¶ † No.plura.primo in uer.(ſed quatenus)ꝙ licèt iſte filius
teneatur inſolidum,quia tñ non debet eſſe deterioris cõditionis,
quàm ſi eſſet ſui iuris , & ſi ſui iuris eſſet, haberet contra uxorem
priuilegium,ne cõdemnetur vltra, quàm facere poſſit, quod ſi'r
nunc habebit.Regulariter autẽ omnis filiusf.ex ꝯtractu ſuo quo,
vſque eſt in patria poteſtate obligatur , & cõdemnatur inſolidũ
vt l.ſi dubitetur.de fideiuſ.licèt poſtq̃ effectus eſt ſui iuris ex con
tractu prius celebrato non cõdemnetur,niſi quatenus facere põt,
vt in tit.s̃. qđ cum eo. Sed hic etiam durante patris poteſtate ha-
bet iſtud priuilegium tanquam maritus, & idem videtur vbicun
que conuenitur ex tali cã,ex qua ſolet cõpetere tale priuilegium,
3 ut l.ſeq.¶†Scđo not.ſingu.qđ dr̃ poſſe facere, quatenus habet in
peculio

peculio profectitio, licèt proprietas illius non ſit ſua, ſed patris
vt in l.certũ. C.fami. erciſ. ſed q̃a ipſe hẽt adminiſtrationẽ peculi.
non reputat̃ proprium patrimoniũ eius, vt l.3.§.ſed vtrũ, in fin.de
min.& in illo fit executio ſnĩæ lata ꝯ eum.caſus eſt ſingularis. hic
multo fortius fieret in peculio caſtrenſi, in quo hẽt proprietatẽ, ut
no. ꝑ gl.in l.ſi condemnatus.ſ. de nox. in aduentitio vero gl.ẽt ibi
tangit, ſed vide plenius per Barto. qui ſubtiliter declarat in l.ſi fini-
ta.§.ſi de vectigalibus.in vlt. col.de dam.infe.& ſi nullum peculiũ
haberet, tunc in caſu huius l.& ſi.vbi hẽt hoc priuilegiũ, nõ ꝯdem
4 naret in aliquo, † ſed vbi non hẽt, condemnat̃ inſolidum, & ſi nõ
põt ſoluere, vel quatenus non põt, incarcerabitur, & ad carceres
euitandos põt cedere bonis, vt l.cũ, & filij. C. qui bo.cede.poſſi-
cèt gl.in d.§. ſed vtrũ.in fi.dicat, ꝙ tunc dẽt differri executio, poſt
q̃ nihil habet, ſed illa glo.cõmuniter reprobat̃ ꝑ Doc.quia ſaltem
fit executio in pſonã ſuã, ſed an poſſit fieri ꝯ patrẽ ſaltẽ in legiti-
ma ipſius filij. no. in d. c. 2. de delict. pue. in nouella. & in Spe.de
ſent.§.qualiter.Gui.de Cu.tenuit.ꝙ non in l.ſi qua pœna.ſupra.de
his qui ſunt ſui, vel alie.iu.q̃a legitima nõ eſt debita filio uiuẽte pa-
tre, vt in l.j.§.ſi quis impuberi.de coll.bo.& hęc vera, niſi ſtatutũ di
ſponeret ꝯrium, & tunc an ſententia lata ꝯ filium ꝑ ꝯtumaciã p̃iu
dicet patri, ut fiat executio ſm formã ſtatuti. vide ꝑ Bar.in l.cum
a filius.[a] de verbo.obl. Itẽ p̃dicta in ciuilibus, in criminalibus vero
publicatis bonis filijfa. non publicatur peculium profectitium, ut
5 in l.2. ſeu 3.de bo.p̃ſcrip. C.¶†No.ꝙ hic dicitur poſſe facere qua
tenus eſt in peculio, & ſic totũ peculium ſibi aufertur, nec fit de
ductio eius, quòd ſibi ad uitam eſt neceſſarium, cum debeat pa-
trem, qui tenetur ſibi ad alimenta, ergo &c. vt no.ſupra.eod.l.ma-
ritus.& ideo ſi pater eſſet inops, & non poſſet alimenta præſtare,
6 deberet de peculio deduci.¶ † Quarto no. in ver. (nec intereſt)
quòd non refert, an pecunia, vel res data in dotem, ſit in ipſo pe-
culio, vel non. Iſtud poteſt intelligi duobus modis.ſ.ꝙ condem-
netur filius quatenus eſt in peculio, etiam ſi in eo nõ ſit pecunia
in dotem data. Secũdo, vt uelit dicere, ꝙ etiam ſi ſit illa pecunia
in dicto peculio, ſeu res in dotem data, nihilominus non condẽ-
natur vltra, quàm facere poſſit, & iſto modo videntur intelligere
Doct.& ideo allegat Dyn. iſtum tex.pro caſu, quòd ſi mulier de-
dit fundum in dotem, & matrimonio ſoluto non reperitur ma-
ritus habere, niſi illum fundum, & ſibi eſt neceſſarius ad vitam,
quòd non debet ſibi auferri.nec ob.ſupra.eod.l.ſi cum dotem.§.
fin.cum l.ſeq.quia non erat verum matrimonium ſecũdum Bal.
vel dic, quòd ibi, loquitur in exceptione, per quam ius mulieris ab
ſordebatur, hic ſecus, quia ſi peruenit ad pinguiorem fortunam,
non vtitur priuilegio: item nõ ob.l. Neſennius.§. ſi fundus.ff.de
rei iu.quia ibi proceſſerat ad traditionem ille, qui habebat illud be
ficium, & ſic cum eſſet facta executio, iam erat extinctum, vnde
licèt poſtea ad eundem redeat, non recuperat beneficium, &
idem eſſet hoc caſu, ſi maritus reſtitueret fundum, & poſtea ad
eundem maritum reuerteretur, ſecundum Bal.qui dicit pro hoc
facere, ꝙ licèt per l.in rebus.C.de iu.do. retrãsferatur dominium
ipſo iure in mulierem, non transfertur poſſeſſio, quia eſſet facta
executio, & non haberet locum illud priuilegium, cuius contra-
rium hic determinat Dy. ſed ſi maritus conſtituiſſet ſe nomine
vxoris poſſidere: ſolu.mat.ſecus, & tunc non haberet locũ opin.
Dyn.& per iſtum modum dicit poſſe fieri, vt euadamus diuerſi-
tatem opin.quia Guliel.de Cu. tenet cõtrarium eius, quòd tenet
Dy.ſed Bar. videtur. ſequi Dy.quando mulier agit, vt mulier, Se-
cus ſi vt quilibet alius, quòd dic, vt hic per ipſum, & ſecundo caſu
7 loquitur ille §.ſi fundum.¶† Vltimo no.quod quando ꝯuenitur
ipſe filius de peculio, non deducitur id, quòd debetur patri, q̃a ꝯ-
uenitur actione ciuili de dote, non prætoria de peculio: ſecus q̃n
conuenitur ipſe pater. Nunc, ꝙ iſta inueſtigatio ſit inutilis gl.niti-
tur oſtendere, quia ſi mulier incipiat agere contra filium, & facit
ipſum condemnari, pater auferet ſibi peculium, & tunc non po-
terit fieri executio contra filium, ſed neceſſe habebit agere de pe-
culio contra patrem, & pater deducet quòd ſibi debetur, glo.re-
ſpondet notabiliter, dic, vt in ea. ¶In gl.quæ incipit (inſolidũ) te-
net ergo iſta gl.ꝙ ſententia lata contra filium, ſi pater ademit pe-
culium, mittetur executioni contra patrem in ipſo peculio, in
hoc tamen deterioratur conditio mulieris, quia ſi nõ ademiſſet,
fieret executio contra ipſum filium in peculio, & ſic non dedu-
ceretur id quod debetur patri, ſed nunc fiet executio contra ip-
ſum patrem, & ideo poterit deducere, quòd ſibi debetur: non
ſolum ergo deducit pater quando contra eum actum fuit de pe
culio, & condemnatur, ſed etiam ſi fuit actum contra filium,
& executio fit contra patrem, & ſic nõ in actione de peculio, ſed
in alia, quæ fuit contra filium intentata, & hoc eſt notabile. Ex
hoc ſequitur, quòd pater habetur loco fideiuſſoris de iudicato
ſoluendo, contra quem fit executio ſententiæ latæ contra princi-
palem abſq; alio nouo proceſſu, ſecus in fideiuſſore contractus
vt plenè no.in l.j.iudi.ſol.per Bar.in l.fi.C.de vſuris.rei.iudi.proba-
tur autem hæc gl.ꝑ l.3.§.ſed ſi filius.de pecu.vbi dicitur, ꝙ contra
eum datur actio in factum, & ad hoc ſemper allegatur iſta gl.ſed
quare habetur pro fideiuſſore iudicij? Reſpondeo, quia in
ipſum deſcendit omnis obligatio, quæ in iudicium contrahitur
ꝯ filium, quotidie enim naſcitur de nouo obligatio ꝯ patrem de
peculio ex ſingulis actibus, non ſic in fideiuſſore contractus, in
quem obligatio, quæ contrahitur in iudicio, non deſcendit ſecũ-
dum Bald.qui dicit hoc eſſe ſubtile. Vnum tamen vr̃ ſentire glo.
quod non eſt verum.ſ.quòd actio iudicati habeat paratam exe-
cutionem, certè immo requiritur libellus in ea, & ordo iudicia-
rius, vt not.in Specu.de exec. ſent.§.reſtat.in prin.ſed executio pe
titur iudicis officio, ſicut ergo actio iudicati deſcendit in patrem
de peculio, ita & officium iudicis executiuum.

A D D I T I O.

a In l.cum filius.Vide ibi in apoſt.Alex.ad eundem Pau.

L E X LX.

MAritus. Non ſummatur.

L E X LVI.

1 *Quando dos reſtituitur, cauendum eſt marito per mulierem de conſeruã*
do ipſum indemnem ab obligatione, qua tenetur occaſione rei dotalis.
2 *Licèt marito auferatur res dotalis ſoluto matrimonio, tamẽ remanet obli*
gatus ex promiſſione, quàm fecit occaſione illius rei.
3 *Si ille, qui emit gabellam, fecit aliquas prouiſiones quibuſdam contempla*
tione illius gabellæ, quæ poſtea ſibi auferatur, an tamen poterit cõueni
ri ex ſuis promiſſionibus.
4 *Obligans ſe contemplatione alicuius emolumenti, quòd ſperat in futurũ,*
ſi illud non conſequitur, quando teneatur.

1 CVm mulier. †Quando dos reſtituitur, ca-
uendum eſt marito per mu-
lierẽ de conſeruando ipſum indemnem ab obliga-
tione, qua tenetur occaſione rei dotalis.hoc dicit.Sic
econtra interdum cauetur per maritum vxori, vt l.ſi filiò.§.mari
2 tum.ſ.eo. No.hic ſecundum Iac. de Are.& Bal.† licèt marito au-
feratur res dotalis ſolut. mat.nihilominus remanet obligatus ex
promiſſione, quàm fecit occaſione illius rei.¶Vnde eſt argumẽ
tum ſi ille, q̃ emit gabellam, fecit aliquas promiſſiones quibuſdã
a cõtemplatione illius gabellæ, & poſtea gabella ſibi auferatur[a] ni-
hilominus poteſt conueniri ex ſuis promiſſionibus. Iſtam quæ-
ſtionem tangit Guil.de Cun. in l. fi.ſupra de conſti pecu.& tenet
quòd põt conueniri, quatenus habuit de emolumento gabel-
3 lę, & non vltra. In ꝯrium facit iſta lex. Aduerte † interdum, ꝙ q̃n
quis ſe obligat contemplatione alicuius emolumenti, quod ſpe-
rat in futurum, nunc vero nullo modo habet, tunc ſi illud non
conſeqtur, non tenetur, caſus eſt in l.cũ quis decedens. §. primo.
infra de leg.tertio.Interdum ſe obligat occaſione alicuius emolu
menti, quod credit de p̃ſenti ſe habere, & tñ non habet, & tunc
idem, & iſte eſt caſus in d.l.fin. de conſti.pe. Interdum illud emo-
lumentum habet de præſenti, ſed poſtea aufertur, & tũc aut ipſo
procurante, & non eximitur ab onere, tex. eſt infra de leg.primo
l.ſi ſeruus plurium.§.primo.in fi.Interdũ ipſo nõ procurante, nec
facto ſuo, & tunc aut tenebitur ex diſpoſitione legali, & tunc exi-
mitur ab illo onere: vt ſupra eo l.Meuia.§. fi. nam ibi maritus te-
nebat̃ mulieri ex legali diſpoſitione propter dotẽ ab alio datã, &
illa euicta ipſo iure non tenet̃ mulieri: aut tenebatur ex ſua pro-
miſſione, & tunc ipſo iure non liberatur, immo põt adhuc con
ueniri, vt hic: & ideo põt petere ſibi caueri ab auferente, & ſi ſibi
cauebit̃, liberat̃ cedendo actionem ꝯ illum, ſi non petijt, tenebitur
cum effectu, quia videtur fuiſſe in dolo non faciendo ſibi caueri,
arg.in l.dolo.ad l. Falci.& l penult.cum ibi not.ſupra de petit.hære
ditat.& ita intelligo, & declaro hanc l.

A D D I T I O.

a Auferatur. Adde vt per Alex.conſi.38.1.lib.& in l.cotem ferro.§.qui ma
ximos. infra de pub. aliquid ꝑ Pet.de Anch.in cõſ.414.inc.uiſo inſtru-
mento venditionis, & late per Firmian.in ſuo trac.gab.

L E X LVII.

1 *Verba generalia comprehendunt omnes caſus, qui uerbis includi poſſunt*
2 *Verba generalia generaliter debent intelligi.*
Regula comprehendit omnes caſus, qui poſſunt includi ſub regula, & ſub
uerbis eius.
3 *Si dans dotem pro muliere ſtipulatus eſt eam ſibi reddi ſol.mat.per mor-*
tem, uidetur noluiſſe, quòd ſi ſoluatur diuortio, quòd ſit ipſius mulieris,
quòd hodie non procedit.
4 *Si fuit ſtipulatus in omnem caſum dotis reſtituendæ, an comprehendatur*
reſtitutio, quæ fit conſtante matrimonio propter paupertatem uiri.
Quid ſi fieret ſeparatio thori propter adulterium.

SI quis. † Verba generalia comprehendunt omnes ca-
ſus,qui uerbis includi poſſunt. Itē ſeparatio ma-
trimonij contingens per mortem ciuilem æquiparatur po-
tius ei, quæ fit p mortem naturalem, q̃ ei,quæ fit per diuor
2 tium h.d.notabiliter.¶†Not.ex prima parte,illud generale,ꝙ uer
ba generalia generaliter debent intelligi, & quòd regula compre
hendit omnes caſus, qui poſſunt includi ſub regula,& ſub verbis
3 eius.¶†Ex ultimo caſu no. ꝙ ſi dans dotem pro muliere ſtipula-
tus eſt eam ſibi reddi ſol.ma.per mortem, & ſic vr̃ uoluiſſe,ſi ſol-
uatur diuortio, ꝙ ſit ipſius mulieris,vt s̃. co.l.ſi cũ dotem.in prin.
Si contingat diſſolui morte ciuili. cõmittiř ſtipulatio,q̄a æquipa-
ratur morti naturali,non diuortio.hodie.de iure cano. & diuino
non põt diſſolui mr̃imonium,niſi per mortem,& oĩa iura ciuilia,
4 quæ ꝯrium uolebant, de quibus in gl. ſunt correcta.†Sed pone,
ꝙ aliquis fuit ſtipulatus ſibi reddi dotem in oẽm casũ dotis reſti-
tuendæ, iſta ſtipulatio generalior eſt, quàm illa, de qua loquitur
tex.q̄a loquiř quãdo venit reſtituenda pp diſſolutionẽ matrimo
nij,iſta vero vr̃ importare ẽt illã, q̃ venit fiẽda mr̃imonio cõſtan-
te pp paupertatem,an tunc cõmittetur ſtipulatio. Bart.hic deter-
minat, ꝙ non ſingulariter, q̄a iſta nõ eſt reſtitutio, ſed conſigna-
tio,cum deſeruiat oneribus matrimonij,ſed ſi fiat ſeparatio thori
a pp adulterium, tunc eſſet propriè reſtitutio [a] & illum caſum be-
nè comprehenderet ſecundum eum,& pp verba ſua ego ſemel
defendi quandã viduam, q̃ ſe obligauerat pro reſtitutione dotis
filij ſui in oẽm caſum dotis reſtituendæ cõſtante mat.vel ſoluto,
ille filius effectus eſt pauper,& ceſſans,& fugitiuus.agebat nurus
ꝯ ſocrum, q̃ quaſi non habebat tm̃, quòd ſufficeret ad uitam, &
reputabat ſe deſtructã, ego dixi, ꝙ cum ipſa ſe obligaſſet in oẽm
caſum dotis reſtituendæ,& tunc non agebař ad reſtitutionẽ do-
tis, ſed ad conſignationem, ꝙ non poterat compelli, q̄a in illum
caſum ſe nõ obligauerat. Nec ob. ꝙ ſe obligauit in omnẽ caſum
reſtituendæ dotis conſtante matrimonio,vel ſoluto, q̄a uerba il-
la, conſtante mr̃imonio, poſſunt referri ad caſum, quo erit vera
reſtitutio.ſ.cum fieret ſeparatio thori pp culpam mariti, & vr̃ mi
b hi,ꝙ illa uidua obtinuerit pp cõſilium meũ. [b] tene menti,& hoc
fuit Floren.ubi recipiunř promiſſores, uel fideiuſſores de dote re
ſtituenda in omnem caſum,&c. facias ergo apponi,vel conſignã
do, vt effugias opin. Bar.de qua hic.hoc ẽt ſentit in pluribus locis
in l.ſi conſtante.quòd non ſit reſtitutio,ſed quædam cõſignatio.
Et pro eo,quòd hic no Bar.videtur gl.ordinaria ſupra.eod.l.ſi ꝯ-
ſtante.in prin.in gl. 1.ver.item quid ſi extraneus.

ADDITIONES.

a Rẽſtitutio.Et ꝙ non ſit uera nec propria reſtitutio, tenet do. Alexand.de Imo.conſi.124.col.fi.uerſi.item reſpondeo in 5.uolu.Fr.Cur.

b Conſilium meum. De quo uide conſi.116. incip.In Chriſti nomine.uiſo inſtrumento, in quo do. Antonia.& quod non ſit propriè reſtitutio, cũ dos petatur uiro uergente ad inopiam,firmauit idem Pau.conſi.392.

LEX LVIII.

1 *Soluto matrimonio ius uſusfructus dati in dotem, & quã mulier habet in re uiri reſtituitur,ſeu reintegratur in perſona mulieris,ſi uiuit,nõ aũt hæredis eius:& quid in re propria ipſius mulieris.*

2 *Aliud eſt cedere,aliud concedere.*

Poteſt in aliquem concedi commoditas,& tamen non ius.

3 *Epiſcopus,licèt non poſſit in laicum transferre ius decimarum,põt tamẽ concedere commoditatem, & fructus earum,quando non ad longum tẽpus transfert.*

4 *Si data fuerit in dotẽ emphyteuſis, uel feudum mariti, & mulier ceſſerit eis,& ſic renuntiauerit utili dominio, an ſeruetur quod hic dicitur,quã do habebat uſumfructum.*

5 *Quid econtra,ſi mulier pro dote dedit in feudum, uel emphyteuſim rem ſuam, & ſic transferatur utile dominium tantum, an ſoluto matrimonio debeat uir tali iuri cedere.*

6 *Mulier habens rem tertij in emphyteuſim poteſt eam in dotem dare ſine conſenſu domini, & etiam eidem poteſt fieri reſtitutio, uel eius hæredibus ſine conſenſu domini.*

Quid in feudo.

1 VSufructu. †Si datur in dotem uſusfructus,
quẽ mulier hẽt in re uiri,ſol. mat.
fit reſtitutio iuris uſusfructus,ſeu reintegratio in per
ſona mulieris,ſi uiuit, non aũt hæredis eius,ſicut nec
ad hæredem fuiſſet tranſmiſſus,ſi non fuiſſet in dotem datus.Si ue
rò in re propria ipſius uxoris,quę durauit,ipſius fit reſtitutio ſibi,
& hęredi eius,ſicut ad hæredem tranſiuiſſet unà cum proprieta-
te, ſi non fuiſſet in dotem datus.ſi uero non durauit vxoris, uel
fuit datus in re cuiuſdam tertij, tunc non conſentiente proprieta
rio non poteſt fieri reſtitutio iuris uſusfructus,ſed ipſo remanen-
te penès maritum ſic,quantum ad commoditatem, hoc modo,
ꝙ maritus caueat quouſq; vixerit ſe non impediturum uxorem,
uti frui,nec hæredem uxoris: ſed proprietario conſentiente po-
teſt fieri,etiam quantum ad ius uſusfructus,ut mulieri conſtitua-
tur, vſusfructus. vel per maritum conſentiente proprietario uel
econuerſo,& tunc extingueř morte mulieris,nec ad hæredẽ eius
tranſibit: poterit ẽt fieri, ut maritus renũtiet,& redeat ad proprie-
ta ẽ proprietario ſoluẽte mulieri pretium pro tpe, quo ad ipſam,
& hæredem eius poſſet cõmodũ pertinere. & ſi per maritũ mo-
ra fieret, quominus hoc fiat, tenebitur ad intereſſe.i.ad pretium,
quòd erat mulier perceptura, cuius petitionẽ trãſmittet ad hære-
des eius h.d.in effectu iſta lex pulchra,& ſubtilis,& difficilis ĩ text
Et primo determinat vnum caſum,qñ fuit datus vſusfructus per-
tertium, & ſic nec vir, nec uxor habebat proprietatẽ in re, uſque
ibi, (quòd an verũ ſit.) Secundo reuocando in dubium id,quod
dixerat de hærede,ut melius declaret altius exordiendo materiã
reaſſumit quatuor caſus. Primus qñ mulier dedit vſumfructum,
quẽ habebat in re uiri, vſque ibi(qđ ſi fundi.)Scđs qñ dedit uſum
fructũ in re ꝓpria, q̃ durauit ꝓpria uſq; ibi (ſi uero.) Et eſt no.ꝙ
iſti duo caſus modicã dubitationẽ habent tam circa modum re-
ſtitutionis fiẽdæ, quàm circa perſonam, cui dẽt reſtitutio fieri,&
iſtos duos caſus proſequitur iuriſco.plenius,q̃ hic s̃.de iur.do.l.cũ
in fundo. quaſi per totã l. Tertius caſus eſt, qñ in re uxoris, quæ
nõ durauit ipſius,q̄a alienauit poſtea proprietatem. Quartus ca-
ſus eſt,qñ in re, q̃ erat extranei à principio, q̄ fuit primus caſus le-
gis, & hic occurrit duplex difficultas. Prima,in ratione reſtitutio-
nis fiendæ. Secunda circa pſonam,cui debet fieri,an ſoli uxori,an
ẽt hæredi eius. Et circa primum iuriſconſ.in verſic.(poteſt autem)
ponit in effectu triplicem modũ reſtituendi,vnus eſt,ꝙ fiat quan
tum ad commoditatẽ, nõ quantum ad ius. nam maritus cum ſit
uſufructuarius formalis, licèt poſſit uſumfructum à ſe abdicare,
non tñ põt ipſum in alium transferre, immo redijt ad proprieta-
tem, vt inſti.de vſufr.§.finitur.& l.ſi uſufruc.s̃.de iure do.& ideo ſi
proprietarius aliter nõ ꝯſentit fit hoc modo, q̄a remanente iure
uſufruc. apud maritũ, ꝑmittet uxori habere cõmoditatẽ eius, &
cauebit ſe non impediturũ eam,uel hæredem eius uti,quouſque
apud eum durabit ipſum ius, quòd eſt quouſque uixerit, uel capi
te diminutus fuerit. Adde duos alios modos, qui ꝯcernunt iſtũ
modum reſtituendi, quantum ad commoditatẽ tm̃.ſ.quòd ma-
ritus vẽdet cõmoditatem uel locabit ius, quòd habet.i.facultatẽ
percipiendi commodum ipſi mulieri vno nũmo,& iſti duo mo-
di ponuntur in l. ſi uſusfr.s̃.de iur. do.Et ſi dicatur quare tam par-
uo pretio?Reſpondetur,quia tenetur etiam gratis hoc facere,vñ
non eſt conueniẽs,quòd plus habeat. Et ſi dicatur,ſi tenetur gra-
tis hoc facere,quare peruenitur ad iſtum modum. vendendi, vel
locandi?Reſpondeo,quia non poterit poſtea uenire contra ven-
ditionem, vel locationem, vel promiſſionem de impediendo,
ſed ſi ſimpliciter concederet, poſſet poſtea mero iure prohibere,
quia eſſet precaria conceſſio, quæ reuocatur ad nutum,vt l.cũ p̄
cario,ff.de preca. Alius modus eſt,ꝙ fiat reſtitutio quantũ ad ip-
ſum ius.ſ.vt abdiceť à perſona mariti, & transferatĩ in uxorem.&
fiat vſufructuarius formalis, hoc tñ nõ p̄t fieri,niſi conſentiente
proprietario, & tunc fit dupliciter, vel ꝙ maritus faciat illo con-
ſentiente, & tunc proprietarius cenſetur tacite hoc feciſſe, vel
econuerſo,& tunc facit hoc expreſſè. Et iſti duo modi colligun-
tur in ver.uel ſi ſe accommodauerit. & in uerſi.nam autem.vſq;
ibi aut aliquod.Tertius modus eſt,ꝙ nec cõmoditas, nec ius trãſ
feratur in mulierẽ, ſed ꝙ maritus cedat, & renuntiet uſufructui,
vt redeat ad proprietariũ,ſi proprietarius concordat cum mulie-
re de dando ſibi pretium commoditatis, quòd erat perceptura
quouſq; duraret uſusfructus penès maritum,tam ipſa,quàm hæ
res eius:& ſi maritus nollet renũtiare, & propter hoc mulier nõ
conſequeretur precium,decedens poſtea tranſmittit ad hęredes
ſuos ius cõſequendi dictum pretium à marito, quod ad eos trãſ-
miſiſſet,ſi maritus non fuiſſet in mora. Si autem mulier cum pro
prietario nõ concordauit, tunc locus eſt ei,quod dictum fuerat
in prin. & in ver.(poteſt autem,) uidelicet, vt fiat reſtitutio quan-
tum ad commoditatem remanente iure penès maritum, & ipſo
cauente de non impediendo uxorem, vel eius hæredem uti,frui
quouſq; dictum ius apud eum durabit. hoc dicit iſta pulcha l Ex
hoc apparet, ꝙ prima gl. quæ ponit caſum, & fuit additio,neſci-
uit qđ diceret,nec benè ſciuit ponere, & tangit unũ alium quin-
tum caſum, q̄ non ponitur in tex. licèt gl. dicat,quòd in tex. po-
nitur.ſ.qñ dedit vſumfructum in re mariti, quæ non durauit ma-
riti,q̄a poſtea alienauit, & dicit eſſe idem, quòd in re uxoris, quæ
non durauit vxoris, ſed non eſt verum, quia tunc mulier ceden-
te uſusfructus conſolidatus eſt cum proprietate.Si ergo maritus
poſtea proprietatẽ alienat, tranſit in emptorẽ pleno iure cum ip-
ſo uſufruct. cauſali.unde non põt poſtea maritus reſtituere, nec
quantũ ad ius uſusfructus, nec quantum ad commoditatem,ſed
tenebitur uxori ad intereſſe iudicio de dote, quia p ipſum factũ
eſt quominus uſusfructus reintegretur in pſonã uxoris,ſi ſolutũ
eſt mr̃imoniũ diuortio,vł morte uiri,ſecus ſi morte mulieris,q̄a
tunc non cadit reintegratio, cum ſi non fuiſſet in dotem datus,fi-
niretur, vt d.l.cũ in fundo.ſupra de iur.do. omnes aliæ gl. tendunt
ad declarationem literæ, quæ per predicta melius eſt declarata.
¶In princ.l.ibi,(hæredemq; eius,) ſed quare poſtquàm eſt ſolutũ.

mat.nõ reuertitur vſusfr.ad proprietatẽ? Reſpondeo, q̃a tertius,
q̃ pro muliere dedit uſumfr.in fundo ſuo producit in eſſe quod-
dam ius duraturum quouſq; maritus viueret, vel capite diminu
tus eſſet, & cenſetur voluiſſe, quòd iſtud ius proficeret marito
quouſq; matrimoniũ duraret, ſed eo matrimonio finito ꝓficeret mulieri quouſq; ipſum ius duraret, ſicut ſi daret in dotẽ pro-
prietatẽ, q̃ ꝑpetuo durat, cenſet̃ velle, quòd ſol.mat. reſtituat̃ mu
lieri, cui cenſet̃ donaſſe, ſi nõ fuit pactus, vel ſtipulatus ſibi reddi,
vt C.de rei vxor.ac.§.accedit. Et ideo dico iſtũ tex.debere intelli-
gi, qñ iſte extraneus non fuit pactus, vel ſtipulatus ſibi reſtitui ſo-
lu.mat, aliàs nec mulieri, nec hæredi eius deberet reſtitui, ſed illud
tñ extraneo, & iſtud eſt hic ſubſtãtiale, & neceſſariũ. Itẽ quare fit
teſtamento hæredi mulieris, nã ſi ipſum ius vſusfruc. reſtitueret̃
mulieri, & ſic eſſet directa reſtitutio, non tranſmitteret mulier ad
hæredem eius. quare ergo magis tranſmittit hãc cõmoditatẽ in
hac reſtitutione indirecta? Rñdeo, q̃a hæc cõmoditas dẽt durare
penès mulierẽ, quouſq; durat ius penès maritum. nam ex ꝑſona
mariti finitur ius, & in ↄ̃ſequentiã ẽt cõmoditas mulieris, nõ ecõ
uerſo, vt l.neceſſario.§.fina.de peric. & cõmo.rei ven. Sed ſi trãſ-
latum eſſet ius vſusfr.formalis in mulierẽ finiret̃ ex ꝑſona mulie-
ris, & poſſibile eſt, quòd mulier plus uiuat, quàm maritus, vnde
cũ grauetur in hoc, quòd non fiat in ipſam reſtitutio directa, quæ
potuiſſet plus durare, quàm illa cõmoditas, non eſt mirũ, ſi rele-
uat̃ in alio, quòd in reſtitutione directa tranſmittat ad eius hære-
des cõmoditatẽ. In text.ibi, (viro cuius erat ꝓprietas fundi uſuſ-
fru.) ceſſerit ſupple, & ſic de formali factus eſt cauſalis, q̃a coniun-
ctus cũ proprietate ſolu. ergo matrimoniũ dẽt redire in priſtinũ
ſtatũ, ſ.de cauſali informalẽ, ſi mulier vixerit, quẽ ad ſuũ hęredem
non tranſmittit, & ſi matrimoniũ ſolutũ ſit in morte mulieris, nõ
reintegrat̃ in ꝑſonam hæredis mulieris, ſed remanet penes mari
tum, nec dr̃ maritus aliquid de dote lucrari, ſed habet uſumfru.iu
re ſuo. ideo nõ tenet̃ conferre in funus mulieris, & hoc dr̃ in l.cũ
in fundo.poſt princ.ſupra de iur.dot. ſed in ſequẽti caſu de cauſali,
q̃ erat apud mulierẽ proprietariã trãſit in formalẽ in ꝑſonã mari
ti, & ſi ſoluat̃ matrimoniũ morte mariti iure ſuo redijt ad pro-
prietatem ſine aliquo facto mariti, vel hæredis eius. Si aũt morte
mulieris, vel diuortio, tunc requirit̃ factũ mariti reſtituentis, ideſt
cedentis vſuifructui, vt ad proprietatẽ redeat tã apud vxorem,
2 q̃ apud hæredẽ eius. ¶† In verſi. (poſt aũt) ideſt iuri ſuo cedat, id
eſt ↄcedat facultatẽ vtẽdi, aliud.n.eſt cedere aliud concedere. pri
mo.n.caſu abdicat a ſe omne ius, ſcđo nõ, ſed ↄcedit facultatẽ cir
ca cõmoditatẽ, & hæc habẽtur in tex. & in gloſſ.in l.fi.in princip.
infra de dona. hęc aũt non abdicat à ſe ius uſusfru. ſed cõcedit cõ
3 moditatẽ. † Et ſic not. quòd in aliquem põt ↄcedi cõmoditas, &
tñ non ius. Vnde facit, quòd licèt Epiſcopus non poſſit in laicum
transferre ius decimarũ, cuius laici non ſunt capaces, cũ ſit ſpiri-
tuale, vt in c.prohibemus de deci. põt tñ concedere commodita-
a tem,[a] & fructus earũ, & hoc vr̃ uelle glo. in c.quamuis.e.ti. illud
tamen vr̃ verum, qñ ad non longum tempus transfert, aliàs cen
ſeretur fieri in fraud. tranſlationis iuris, q̃ fieri non põt, ut in c.2.
de locat. ¶In ver.) nã, & finge.) ibi, vir cogetur facere. intelligo,
quòd tenebit̃ uir ad p̃tium, quòd mulier potuiſſet cõſequi à pro
prietario, ſi per maritũ ſtetit, quominus conſequeret̃, & iſtud põt
eſſe maius, quàm comoditas, quam fuiſſet mulier ꝑceptura. po-
ne.n. quòd potuit conſequi cẽtum, q̃a proprietarius tantũ uole-
bat emere hunc dubium euentũ, poſtea maritus). paucos dies
mortuus eſt, ita quòd parũ potuiſſet mulier de cõmoditate per-
cipere, nihilominus, q̃a per maritum ſtetit, tenebitur hæres eius
ad integrum pretium, q̃a ſi ꝑ eum non ſtetiſſet, illud pretiũ mu-
lier conſequuta fuiſſet, & ad hæredes ſuos tranſmiſiſſet, vt ſtatim
ſequitur, ſed ſi nõ potuit p̃ciũ mulier ꝑcipere à proprietario, ſuf-
ficit, quòd percipiat commoditatẽ ipſa, & hæres eius quatenus
4 vir uixerit, & uſusfru. apud eum durauerit, ut in fin.¶ † Vl. per
hanc l. dicit Bald. poſſe argui: quid iuris, ſi in dotem data fuerit
emphyteuſis, vel feudum, ut ſeruet̃, quòd hic dr̃, certè hoc eſt ni
mis generale dictũ vnde dic, quòd ſi mulier habeat rem mariti in
emphyteuſim, vel feudum, & ceſſerit ei, & ſic renuntiauerit utili
dominio, unde conſolidatum eſt cũ directo. Idẽ põt dici, quod
hic, qñ habebat uſumfru. quia iſtud ius utilis dominij eſt quędam
ſeruitus, ſicut vſusfr. ut l.ſi tibi non.in fin.de leg.primo. hoc tñ ſal
uo, q̃a emphyteuſis, vel feudum tranſmittit̃ ad hæredes ſaltẽ fi-
lios, licèt non uſusfr. ideo ſol.mat. debet reintegrari non ſolũ in
perſonã mulieris, ſi uiuat, ſed ẽt hæredum ſuorũ, ſi ſunt tales, ad
5 quos potuiſſet tranſmitti, ſi non fuiſſent data in feudum. † Econ-
tra, ſi mulier pro dote dedit in feudum, uel emphyteuſim rem
ſuam, & ſic transferat utile dominium tantum mat. ſol. videtur,
quòd uir tali iuri debeat cedere, & ad hæredes ſuos non tranſmit
tat, niſi aliud ſit actũ: quia in dubio videbitur actũ, ut duret qua-
tenus durat matrimonium, licèt ſi alius concederet, ad hæredes
6 tranſmitteretur. † ſi autẽ mulier habeat rem tertij in emphyteu-
ſim, vel feudum, & ipſam det in dotem, dubiũ eſt primo an poſ-
b ſit hoc facere[b] ſine conſenſu domini. & Spec. uidetur tenere, ꝙ
ſic, in §.nunc uerò aliqua.in tit.de do.uerſi.cix. quòd poteſt pro-
cedere in emphyteuſim. Nec ob.l.fi.de iure emphy. quia loqui-
tur in alienatione perpetua, quæ non poteſt fieri, etiam de utili
dominio ſine conſenſu domini. iſta uerò non eſt perpetua, ſed
quouſque durat matrimoniũ, in feudo uero uidetur tex. expreſ-
ſe in contrarium, in tit. qui mo. feu. olim ali. po.§.donare. In i.au-
tem caſu, ſicut poteſt dari ſine conſenſu domini, ita & eidem, &
hæredibus eius fieri reſtitutio.

ADDITIONES.

a Cõmoditatem. Vide do.Ant.de Bu.in c.decernimus.extra de iud.ubi ẽt di
cit, ꝙ Epiſcopus põt dare licentiã laico proferendo, & recitando uerba
ſacræ theologiæ p̃dicando ꝑ tex. in c.mulier.33. q. v. licèt inferior non
poſſit dare licentiã laico exercendi ſpirituali, tñ põt Papa dare, ita prob.
tur 96.diſt.in c.benè quidem.

b Poſſit facere. De hoc ꝑ Ale.cõſi. 173.2.lib. & conſi.120.j.lib.per Lu.Ro
conſi.22.& per eundẽ Alex.de Imo.in conſi.28.colu.fin.uerſi.poſſet etiã
adduci in 5.uolu.ubi de feud.paterno.Fran.Cur.

LEX LIX.

1 *In his, quæ ad alienum commodum, vel incõmodum geruntur, conſilium eſt illius uoluntatẽ exquirere, ut geſtor ſe a periculo geſtionis exoneret.*

2 *Si ſeruus dotalis inſtituitur hæres à tertio contemplatione uxoris, (quòd in dubio præſumitur,) illa hæreditas non cedit lucro uiri, ſed reſtituenda eſt uxori, & cuius iuſſu debeat adire.*

3 *Si aliquid facio de tua uoluntate, & pro te, non potes mihi imputare, ſi aliquod damnum conſequaris.*

In dubio debemus capere illã partem, per quam utrique parti conſulitur.

4 *Caſus, in quo poteſt fieri reſtitutio rei dotalis conſtante matrimonio.*

Tranſlatio dominij momentanea an ualeat, quando aliqua utilitas eſt remanſura penès illum, in quem transfertur.

1 SEruus. †In his, quæ ad alienũ cõmodũ, vel in-
cõmodũ gerunt̃, cõſilium eſt illius vo
luntatem exquirere, ut geſtor ſe à periculo geſtionis
2 exoneret hoc dicit notabiliter ſ̃m Bart.¶† Præmit-
te, quòd ſi ſeruus dotalis inſtituatur hæres à tertio contemplatio
ne uxoris, quòd in dubio p̃ſumitur, quòd illa hæreditas non ce-
dit lucro uiri, ſed eſt reſtituenda uxori, q̃a nõ eſt in fructu, cũ nõ
ſit in re ipſius uiri, nec ex opera ſerui, ut l. hinc quærit̃.§.poteſt.ſu-
pra de pec. videtur tamen, ꝙ augeat dotem, & ſic nõ uenit reſti-
tuenda, niſi ſol.mat. per id, quòd no.). eo.l.dotalem.in gl. quæ in-
cip, quaſi augmenta. Item præmitte, quòd ſeruus non poteſt hæ-
reditatem ſibi delatam adire ſine iuſſu domini, ut l.ſi quis mihi
bona.§.iuſſum.de acq.hære. eſt ergo dubium, quis habeat iube-
re, & certè maritus, quia eſt dominus ipſe, & hoc probatur hic
melius, quàm alibi, licèt imaginariè uxor fingatur domina, ut l.in
rebus.C.de iu.do. uerum quia hęreditas põt eſſe dãnoſa, & non
remanſura penès maritum, & uir tenetur utiliter gerere nego-
tia mulieris, & dotalia, ut ſupra eod.l.etiam.§. licèt. datur hic pro
conſilio, quòd non iubeat, niſi conſentiente muliere, & ſi mulier
conſentiat, ꝙ adeat, adhuc cautius maritus poteſt agere, ut non
iubeat, ſed reſtituat ſeruum mulieri transferendo dominium in
eam, ut eius iuſſu adeat & ſtatim poſtea reſtituatur, ut in fi. Quid
ergo, ſi iuſſit non requiſita muliere? tex. hic dicit. quòd tenetur iu
dicio de dote, quod intelligo ſic, quia mulier non tenebitur illam
hæreditatem, ſi eſt damnoſa, recipere, ſed poterit eam dimittere
penès maritũ cum onere ſuo arg. in l.abſentis.C.ſi cert.per. & ſi
per errorem eam recepit, habebit regreſſum contra maritũ ad
intereſſe. Si autem eſſet inſtitutus contemplatione mariti ceſſa-
3 rent iſta, quia in omnẽ euentũ eſſet remanſura penès eum.¶†Vl.
no. hic, ꝙ ſi aliquid facio de tua uoluntate, & pro te, nõ potes mi
hi imputare, ſi aliquid damni conſequaris. Itẽ not.in fi. quòd in
dubio debemus capere illam partem, per quàm utriq; parti con
4 ſuluerat. facit l.ex his.).q in frau. cred. & l.1.ſi q̃s cau.† Not.ẽt ca-
ſum, in quo p̃t fieri reſtitutio rei dotalis cõſtante m̃rimonio. Itẽ
ꝙ ualet tranſlatio dñij momentanea.i.cum pacto, ꝙ momẽto
duret, & retransferatur in tradẽtẽ, qñ aliqua utilitas eſt remanſu-
ra penès illum, in quem transfert̃, ut hic & l.ſi tibi pecuniam. ſi
cer.pe. aliàs ſecus, ut l.ſi ſicut. infra. de ſol. Quid autem ſi maritus
non potuit denuntiare mulieri, quia erat abſens? certè non, pro-
pterea excuſatur à mala geſtione, ut excuſaretur, ſi non tenere-
tur utiliter gerere, ſed duntaxat denuntiare, ut in l.ſi ancillam.).
pro ſuo, uel etiam ne perderet actionem ſibi competentem. ut
l.ſi fideiuſſor.§.2.ſ.mand.

LEX LX.

1 *Diuortium fraudulenter factum non nocet ei, qui fuit ſtipulatus in caſu mortis tantum.*

2 *Si ſunt expectantes in aliqua eccleſia beneficiũ vacaturũ ꝑ mortẽ, & aliquis habens pingue beneficiũ infirmetur, & ne uacet ꝑ mortẽ, & tranſeat ad expectantes, ei renuntiat, ut conferatur cõſanguineo ſuo, uel amico tanq̃ uacans per renũtiationem, non ualet renuntiatio, ſi moriatur.*

Quid ſi permutet cũ alio habẽte beneficiũ parui ualoris, ut illud paruũ uacet.

3 *Quòd ſi talis renũtians nõ moriatur remaneat firma renũtiatio.*

4 *Dolus eius, ꝑ quẽ mihi acquiritur, nocet mihi quantum ad impediendã acquiſitionẽ, licèt dolus tertij non noceat mihi in perditionẽ rei meæ.*

1 FIliæ. †Diuortium fraudulenter factũ non nocet
ei,ꝗ fuit ſtipulatus in caſu mortis tantũ. h.d.
habetur enim pro non facto, & ſic perinde eſt, ac ſi
matrimoniũ ſol.eſſet morte, & ſic cõmuniter ſtipu-
latio concepta in caſum mortis,& vide bo.tex.in l.dubiũ.C.de re
2 pu.¶† Et ꝑ iſtam legẽ, & ꝑ illã determinatur q̃ſtio, ſi ſunt expe-
ctantes in aliqua eccleſia beneficium uacaturum ꝑ mortẽ, aliqs
habens pingue beneficium infirmetur , & ne vacet ꝑ mortẽ,&
tranſeat ad expectantes,ei renuntiat,vt conferatur cõſanguineo
ſuo,vel amico tanquam vacans ꝑ renuntiationẽ, uel ꝑmutat cũ
alio habente beneficiũ parui ualoris,vt ꝑ mortẽ eius vacet bene
ficium paruũ,quòd talis renuntiatio,& permutatio non ualet,&
habetur pro nõ facta,ut ſi moriatur,beneficium ſuũ pingue de-
beatur expectanti,acſi uacaſſet per mortẽ,non renuntiationem,
& de hoc eſt caſus hodie in c. 2. de renun.lib. 6. quod fundat̃ ſu-
2 per hac l.† Si aũt nõ morireṫ,remaneret firma renuntiatio. q̃a ſi-
bi ſoli renuntiãti eſſet nociua, nec poſſet venire contra: q̃a fun-
daret ſe in turpitudine ſua.C.de ſer.pig.da.manu.l.cũ profitearis,
& cẽſetur fraudulenta eo ipſo,ꝙ in infirmitate cõſtitutus,de qua
a poterat veriſimiliter dubitari,quòd eſſet moriturus,[a] hoc fecit,in
verſ.(ægrè) ¶In tex.(ibi utile,)q.d.non directũ,nã ſecundũ rei ue
ritatem matrimoniũ fuit ſolutũ ꝑ repudiũ, & ſic non eſt caſus,in
quem pater fuit ſtipulatus.ſ.mortis, vnde non põt competere
actio directa,ſed cõpetit utilis ex æquitate,q̃a fingiṫ ille caſus exti
tiſſe,hæredibus tñ mulieris competit actio directa attenta uerita
te,& iuris rigore,vṙ,quòd illa ſit ei inutilis, & ꝙ utilis actio cõpe-
tens patri præferaṫ, vt hic. Sed ꝯ, ꝙ immo non ſit inutilis,ſed iſte
maritus teneatur vtrique.ſ.patri de æquitate, & hærædib. mulie-
ris de rigore,quia dolus, & fraus neutri illorum debet p̃iudicare,
vt l. eleganter.in princ. ſ. de dolo. Bar. in effectu vṙ uelle,quòd ſi
mulier participauit fraudẽ cum marito, tunc fraus mulieris no-
cet hæredi eius, & erit inutilis, nõ ꝑꝑ dolũ mariti,ſed ꝑꝑ dolum
mulieris,cuius eſt hæres:ſed ſi nõ participauit in fraudẽ, tunc ꝓ-
cedit contrarium , & ſi hæres mulieris exegerit dotem per prius
actione directa, & maritus ſit non ſoluendo,ſuccurriṫ patri con
tra hæredes mulieris, ad quos peruenit cõmodum ex dolo mari
4 ti arg in l.fi. de eo , per quem fac. eſt. † Vel dic indiſtinctè nocere
mulieri,& hæredi eius dolo mariti,ut ex eo nõ acquiraṫ eis actio
cum effectu,q̃a dolus eius,ꝑ quẽ mihi acquiriṫ,nocet mihi quan
tum ad impediendam acquiſitionem ut l.j.ꝉ. §.j.ſi quis ali. te.pro
hi.licèt dolus tertij non noceat mihi in perditione rei meæ. vnde
vṙ , ꝙ indiſtinctè hæres mulieris poſſit repelli , niſi fortè quis di-
cat , quòd maritus contra ipſum agentem non poſſit excipere
de dolo proprio ipſius mariti , ut ſeruetur dictũ Bar. ſecus ſi age
retur contra unum ex dolo alterius,quia tunc procederet,ꝙ di-
xi in d.l.j.§.j.ſi quis ali.te.prohi. ¶In gl.ibi(.ſ.ſi decederet in matri.)
videtur ergo uoluiſſe, ꝙ in alium caſum.ſ.diuortij actio eſſet ſo-
lius filiæ, ut ſupra eo. l. cũ dotem.in prin. Si autẽ ſtipulatus fuiſſet
in omnem caſum ſoluti matrimonij , tunc etiam ſi diuortium
non fuiſſet factum fraudulenter, actio eſſet ipſius patris, vt ſupra
eod.l.ſi quis ſic.& ſi nullo modo fuiſſet ſtipulatus, tunc in omnẽ
caſum actio eſſet ipſius,& hæredũ ſuorum poſtquam erat emã-
cipata,ut C.de rei uxo.act.§. accedit.& §.extraneum. ¶In glo.ibi
(non habereṫ hæredẽ iure iſto.) tu dic, quòd immo haberet iſto
caſu , quia dos cenſetur donata caſum diuortij , ſi non fuiſſet fa-
ctum fraudulenter,in quem dote donata etiam profectitia filia-
fam. habebat hæredem iſto iure, vt dixi.ſupra eod.l.ſi cum dotẽ.
in prin.& no.in l.poſt dotem. & eſt caſus ſecundum intellectum
Ia.de Bel.in l.inter ſocerum.§.eum.de pac.do.gl.iſta procederet in
dote non donata,vt quando pater dans dotem pro filia in pote-
ſtate non fuit eam ſtipulatus,& ſic actio erat communis,& ita lo
quitur glo.quæ eſt in l.nupta.§.ſupra.eod.

ADDITIO.

a **Maritus.** Adde quòd non modo ſi eſt infirmus, ſed ẽt ſi ſit ſenex,ea ſene-
ctute,quã naturaliter certũ eſt diu uiuere nõ poſſe,ut puta,ſi eſſet ſenex
centum annorum, Nam talis renuntiatio non ualeret,ẽt ſi Papa conſen-
tiret,ignarus tamen de tali ſenectute,dato,quòd renuntians in ſuppli.di
xiſſet ſe ex legitimis cauſis renuntiare,conſuluit Old.conſi.323.& ibi vi
de quid ſi in eccleſia.d.Senis renuntiantis erant expectantes,an talis re-
nuntiatio eis prǫiudicet.

LEX LXI.

1 *Pater,qui fecit expenſas funeris pro filia,quòd poſſit ſtatim agere contra*
maritum habentem dotem penès ſe non expectata dilatione legali ad
dotem reſtituendam.
2 *Maritus,licèt habeat dilationem legalem anni ad reſtituendam dotem,de*
bet tamen facere expenſas funeris,cum de ipſa dote ſit ſepelienda.
3 *Quando dos non cedit lucro mariti non tenetur maritus contribuere de*
ſuo ad expenſas funeris.

1 SI filia. † Pater , qui fecit expẽſas funeris pro filia,
põt ſtatim agere contra maritum , penès
quem erat dos,nõ expectata dilatione legali , quàm
2 habebat ad dotem reſtituendam.hoc dicit.† Et ſic li
cet habebat dilationẽ ad reſtituendã dotẽ , dẽt tñ facere expenſas
funeris,q̃a de ipſa dote eſt ſepelienda, & ſi ipſe non facit,ſed alius,
cui dos erat reſtituenda , põt ille ſtatim agere actione funeraria
nõ expectata dilatione legali.l.in cum.in fi.cũ l.ſeq.non ergo loq
tur iſta lex,qñ dos cedebat lucro mariti,licèt quidã moderni hoc
dicant , & malè, q̃a ꝯ iſtum tex.& miror, decipiuntur aũt,q̃a qñ
non cedit lucro mariti , non tenetur maritus contribuere ad ex-
3 penſas funeris . ſed hoc nihil facit ad factum.† quia uerũ eſt,quòd
non tenetur contribuere de ſuo,ſed quouſque dos eſt penès eũ,
tenetur ei facere expenſas de ipſa dote , & ipſas poſtea cõputare
in dotẽ, vt in d.l.eum.& l.ſeq. & hoc vult iſta l.& addit, ut ſtatim
poſſit conueniri ẽt non expectata dilatione legali.

LEX LXII.

1 *Maritus,ſi manumiſit ſeruum dotalẽ, quando teneatur mulieri reſtituere*
quicquid ab illo conſecutus eſt.
2 *Seruus ſubiectus reſtitutioni ex cõtractu põt per dominũ manumitti , ẽt*
inuito eo,cui debet reſtitui,ſecus ſi ex ultima uoluntate,uide etiam.
3 *Maritus poteſt rem dotalem mobilem alienare inuita muliere,non ſic in*
re immobili.
4 *Caſus,in quo ualet donatio inter coniuges fauore libertatis.*
Si dominus conſentiat emphyteutæ , uel uaſallo,ut poſſit alienare,an deſi
nit res eſſe emphyteutica,uel feudataria.
5 *Ceſſa actione contra reum principalem non cenſetur ceſſa contra fideiuſ-*
ſorem , ſed ceſſa actione principali , benè videtur ceſſare hypothecaria.
6 *Dona facta ambaſiatoribus ſunt propria ipſorum , nec ſunt reſtituenda*
ei,qui eos miſit.

1 DOtalem. †Si maritus manumiſit ſeruum do
talem contradicente muliere,teneṫ
mulieri reſtituere quicq̃d ab illo conſecutus eſt, vel
tanq̃ patronus,vel tanq̃ extraneus. Si aũt muliere ꝯ-
ſentiẽte aĩo donãdi ius patronatus,nihil reſtituere teneṫ.Si uerò
cũ aĩo donãdi,ſed vt maritus gereret negotium mulieris,teneṫ re
ſtituere quicq̃d fuit ꝯſecutus tãquam patronus,nõ aũt id, quòd
tanq̃ extraneus h.d.in effectu uſq; ad l. ſi uerò.§.dabit. & tract.de
iſta materia,uſq; ad l.fin.¶Et not. ꝙ in iſto tertio caſu ꝯſiſtit diffi-
cultas, q̃a ſi mulier ꝯſenſit,ut manumitteret tanq̃ eius procura-
tor , uel nego. geſtor , & ſic non animo donandi ius patrona-
tus,ſed ut illud acquireret pro ipſa muliere,videbiṫ primo,ꝙ quic
quid maritus poſtea acquireret ab illo liberto , ſiue tanq̃ patro-
nus,ſiue tanq̃ extraneus haberet reſtituere mulieri,q̃a mandata-
rius q̃cq̃d ꝯſeq̃tur ex mandato,uel eius occaſione,neceſſè hẽt re
ſtituere mãdãti,ut l. ꝗ proprius.§.procurator,ut in cæteriſ.ſ.de ꝓ
cu.vnde in eo,qd̃ cõſequiṫ tanq̃ patronus , nõ vṙ dubiũ,quaſi il-
lud cõſequaṫ ex mãdato , & ſimiliter illud,qd̃ ꝯſequiṫ tanq̃ extra
neus,q̃a vṙ illud cõſeq̃ occaſione mandati.niſi.n.illud mãdatum
fuiſſet factum,nõ manumiſiſſet ipſum , & ſic nihil potuiſſet ab il-
lo ꝯſeq.eꝯ videbiṫ, ꝙ nihil haberet reſtituere.q̃a qd̃ ſ.dixi ꝓcede-
deret in ſimplici mãdatario , uel geſtore, ꝗ non gerit actum iure
ſuo, ſed ex poteſtate ſibi data à mandante, ſed iſte maritus manu
mittit ſeruũ iure ſuo. q̃a dñs eſt, & p̃t eũ manumittere inuita mu
liere,ut in iſta l.dotalẽ.& ius patronatus acquirere, vñ non vṙ,ꝙ
hoc faciat,ut mãdatarius,uel geſtor,ſed iure ſuo proprio,licèt de
cõſenſu mulieris,ut ſ. eo.l.ſeruus dotalis.& iſta ſunt diuerſa,ꝙ ali-
quid faciã de mãdato tuo , qd̃ ſine tua uoluntate gerere nõ poſ-
ſem,uel faciã iure meo,de cõſenſu tñ tuo,qd̃ facere poſſem te ꝯ-
dicẽte ꝑꝑ hoc,q̃a licèt maritus ſit dñs uerè , tñ eſt reuocabiliter,
& mulier fingiṫ dña,& ſic erãt rõnes ꝓ, & ꝯ.vel,ꝙ totum reſti-
tueret,uel ꝙ nihil emanauit l.Iulia.de maritandis ordinib. de qua
fit mẽtio in l.filius.§.fi.ꝉ.de fal.& l. ſi poſtulauerit.de adul.§.inter.
q̃a plura diſponebat,deciſit iſtum articulũ,ut ſeruet̃ hoc caſu me
dia uia,ꝙ reſtituat id , qd̃ fuit cõſequutus tanq̃ patronus,non id,
qd̃ tanquã extraneus , ſed in primo caſu , qñ ꝯdicẽte muliere ꝑꝑ
dolũ eius totũ reſtituit,in ſcd̃o ꝑꝑ uolũtatẽ mulieris uolẽtis do-
nare,nihil.& illi caſus ſunt clari, iſta ergo ꝓuiſio legis Iuliæ ex̃or-
dinaria fuit,& p̃ter ius cõe, q̃a rigor iuris ſuadebat,ut nihil hẽret
reſtituere,poſtquã iure ſuo manumiſ.& iõ tanq̃ extraordinaria,
& contra ius cõe, cũ loqueretur de perſona uiri manumittentis
de mandato mulieris,nõ extẽdiṫ ad aliã perſonã, uidelicet ad ſo-
crũ,licèt in eo uṙ ſubeſſe eadẽ rõ, vt l. ſi uerò.§.de uiro. ꝉ.eod. Et
ex illa apparet,ꝙ gl.quæ ſunt in iſtis tex. dũ intelligũt , ꝙ cõpetat
mulieri actio mãdati ꝓ eo , qd̃ maritus fuit cõſequutus tanquã
patronus,nõ bñ ĩtelligũt,q̃a ſi cõpeteret actio mãdati,ꝓuiſio eſ-
ſet ẽm ius cõem,iõ extẽdereṫ de ꝑſona ad ꝑſonã,unde dic,ꝙ nõ
daṫ actio mandati,per rõnẽ,quã ſ.dixi, q̃a maritus gerit actũ ſuo
iure,ſed datur cõdĩ ex illa l.Iulia ẽm Bar. & benè,licèt ipſe nõ de-
claret eo modo,quo ſ.declaraui,in quo conſiſtit totum ius.No.
2 ex hac prima l.quod † ſeruus ſubiectus reſtõni ex ꝯtractu poteſt
per

per dominum manumitti,et inuito eo, cui dēt reſtitui,ſecus ſi ex vltima voluntate,vt l.ſeruus, qui ſub conditione. infra. de manu.
3 Itē no.† quòd maritus pōt rē dotalē mobilē alienare inuita muliere,non ſic in re immobili,vt in toto tit.de fun. do. dixi ſupra eo. l. ſi æſtimatis. ſed an hodie poterit manumittere ſeruū dotalem cum ſol.mat.trāſferatur dominiū ipſo iure in mulierē ꝑ l. in reb. C.de iur.do.vř,ꝗ nō,ſicut qū ſubiacet reſtitutioni ex vltima voluntate. quo caſu exiſtente ꝯditione tranſit dominiū in legatariū ipſo iure.Contrariū dic, vt iſta l.non corrigat hodie,nec iſto caſu habebit locū l.in rebus.ſed ſolū in rebus non alienatis, vel alienatis tali alienatione,quę poſſit retractari,ſed iſta retractari non poteſt,qa libertas,poſtq̃ ſemel incępit cōpetere,nō debet auferri,& aliud in ultima voluntate, quæ fauorabilior eſt,q̃ contractus, ad ꝗ no.infra ad Treb.l.quidam ita.§.ſi quis filiū. ſed qua actione poterit mulier conſequi à marito,hoc caſu id,qđ fuit conſequutus à liberto?dic ſm Doct.quicquid dicat glo.quòd illud,quòd fuit cōſequutus tanq̃ patronus,poterit peti iure actionis de dote, ſed illud,quod non tanquā patronus,petetur officio iudicis deſeruiēte actione de dote,& ita intelligunt finē huius legis. Primum tñ non vř verū, qa gl.hic dicit ex illo non augeť dos,ergo non petitur actione de dote, & potuit ſtatim peti,ēt conſtante matrimonio, Doct. tñ ita trāſeunt, & in hoc non conſiſtit magna vtilitas.
4 † In l.ſe.not.caſum, in quo valet donatio inter coniuges fauore libertatis.Itē in l. definit. dicit Bald.ꝑ eā probari, quòd ſi dominus conſentiat emphyteutæ,vel vaſſallo, vt poſſit alienare,definit res eſſe emphyteutica,uel feudataria,& ita dicit tenere Cyn.ego mi
a ror [a] nec iſtud dictum eſt verū, qa dominus cōſentit, non vt perdat dominium directū , ſed ut ille poſſit dominiū utile in alium transferre,quòd facere non poterat , ſine domini conſenſu,& ſatis eſt,ꝗ talis conſenſus operatur hoc, & miror de dicto Barto.
5 ¶† Vltimo idem Bal.in l.ſi verò.§.ſed ſi reum.no.illum tex.quòd ceſſa actione contra reum principalem non cenſetur ceſſa ꝯ fideiuſſorem,qđ patet qa tex.vř requirere,ꝗ cedať utrunq;. pro hoc vř tex.i l.q. filij.& in l.ante pe.ſ.de hære.vel act.ven.Sed ceſſa actione principali bñ,vř ēt hypothecaria,vt in l.ſi in ſolutū à creditore. re.C.de act.& obl.Breuiter Bar.vř determinare ꝯriū in l.hřs à debitore.infra.ad Trebel.ſed dictum Bal. vř mihi verius per l. qui filij. & quia ſunt ꝑſonæ diuerſæ, ſed hypothecaria non concernit ꝑſonam,ſed ipſam rem,vnde facilius tranſit ipſa res cum actione
6 principali,quàm actio diuerſa contra diuerſam perſonam † Vltimo no.glo.in §. quicquid.ad quæſtionem de donis factis amba-
b ſiatoribus,an ſint propria ipſorum, [b] an veniať reſtituenda ei,quī eos miſit,& prima pars communiter tenetur,& Bar.aſſignat vnā rōnem,qa non videnť accipere tanquā ambaſiatores, cum mandatum ipſorum,& cōmiſſio ad hoc ſe non extendat.

ADDITIONES.

a Miror. Et mirandū eſt , cū ſit dubiū an emphyteuta in contractu habeať licentiā alienandi,an & poſſit alienare domino irreqſito,ꝗ tñ poſſit.firmat Inn.in c.potuit.de loc.& Sal.in l.fin.C.de iure emphy.
b Propria ipſorū.Adde Flor.in l.ſi ſerui infra.de uſufr. ubi dicit ꝯſiderandū cuius gratia factū fuit donū,& in facto ꝯſuluit Bal.conſi.57. Fran. Cur.

LEX LXV.

L. Si verò.

1 §. Dabit. † Ad aliquem uidetur perueniſſe id, ad quod ꝯſequendum habet actionem, ſecus ſi nō habet, nec dolo deſiit habere, licèt filius eius habeat. hoc dicit uſque ad §.de uiro.

1 *Prouiſio legis extraordinariæ aliquid contra ius cõmune diſponentis nõ extenditur de perſona ad perſonam, licèt uideatur ſubeſſe eadem ratio.*
2 *Statutū,quòd extāte filio maſculo nõ ſuccedat filia fœmina,non pōt ſubeſſe alia rō,niſi vel ſalua ſit agnatorū dignitas, ideſt quòd bona remaneāt penès agnationem,quæ cõſeruatur per maſculos,quæ rõ reſultat ex præſumptione iuris,& habetur pro expreſſa.*
3 *Licèt tale ſtatutum loquatur in filio,locum habebit in nepote ex filio,& relicta filia,uel nepte ex filia.*
Lex,uel ſtatutum diſponens aliquid contra regulas iuris communis,non extenditur de una perſona ad alteram.

1 §. De viro. † Prouiſio legis extraordinariæ, vel diſponētis aliquid contra ius commune non extenditur de perſona ad perſonam, licèt videatur ſubeſſe eadem ratio.h.d. Et ſemper allegatur.facit l.illam. C. de coll.& vide omnino,qđ ibi no.Bal.& intellige qñ i l.nō erat expſſa rō,aliàs ubicūq; locum habet illa ratio,ſimiliter & illius legis diſpoſitio, licèt ſit ꝯ
2 tra ius commune,& ſic extenditur de caſu ad alium caſum, [a] de perſona ad pſonā per rõnem expreſſam. in l. de hoc eſt gl.ord.in cle.j.de elect.ſuper ver. eligatur. & Bald. in authen. quas actiones.C.de ſacroſan.eccl.bene facit tex.in l.emptor. §.ſi,ſupra de rei ven.ibi dum dicit,& ea rõne reddita,&c. & in l. fideicōmiſſi.§.cū Pollidius.ſ. de vſu. & illos text.ſolet allegare Iac. But.Idē ſi rō eſſet expreſſa in l.tñ nō poterat ſubeſſe, niſi vnica, & illa eſt certa ex
2 aliqua iuris pręſumptione, † vt ſi ſtatutum dicat,quòd extante filio maſculo non ſuccedit filia fœmina, nam hic non pōt ſubeſſe alia rō, niſi ut ſalua ſit agnatorū dignitas.i.quòd bona remaneant penès agnationē,quæ conſeruatur ꝑ maſculos.& iſta rō reſultat ex præſumptione iuris:vt infra de ven.inſpi.l.prima.§.denuntiare. no.Cyn.in l.prima.C. de adult.vnde habetur pro expreſſa, per id,
3 quòd habetur ꝑ gl.in l.quamuis.C.de fideicom.†Et ideo licèt loquatur in filio,locū habebit in nepote ex filio,ſi aliquis decedat relicto nepote ex filio præmortuo , & relicta filia, vel nepote: licèt ſit ꝯ ius commune,& ita no.eleganter Bald.in l. maximum vitiū. C.de libe.preter.contra iſtos caſus lex,vel ſtatutum diſponens aliquid contra regulas iuris communis non extenditur de una perſona ad alteram,vt hic,& d.l.illam.C.de collat.quidam aūt dicunt iſtum tex.poſſe intelligi,non vt loquatur eo caſu,quo ſeruus fuit datus ſocero,& per ſocerū fuit manumiſſus, prout glo. & Doc. videntur intelligere,quia tunc ſubeſſet eadem rō, quæ in uiro,& ideo deberet fieri extenſio,ſed vt loquatur in caſu textuū præcedentium,quando fuit datus viro, & ipſum manumiſſus,q uir habebat patrem, & ille pater aliquid ab illo liberto fuiſſet conſequutus,ſed iſte intellectus non eſt verus,quia tunc nō conſequeretur,ut patronus,cum patronus nō ſit, ſed tanquam extraneus, non eſſet dubium, quòd non tenetur illud reſtituere, ſicut nec ipſe vir, dubitatio autem vertitur ſolum in eo, quod conſequitur ut patronus,& in illo eſt dubium, an fiat extenſio de uiro patrono ad ſocerum patronum,& iſta eſt ueritas.

ADDITIO.

a Alium caſum. Adde ut ꝑ eundē conſi.136.per Ale.conſi.97.1.lib.& 48.1. lib.per Fran.de Are.conſi.96.Lud.Ro.conſi.110.

1 *Qui tenetur ad quãtitatē reſpectu certæ ſpeciei ſoluēdo ſpeciē liberatur.*
2 *Perempta illa ſpecie,quā quis ſoluendo poterat liberari,liberatur ab obligatione quantitatis.*

1 §. Quod ait lex. † Qui tenetur ad quantitatem reſpectu certæ ſpeciei ſoluendo ſpeciem liberať. Ad hoc allegatur iſte textus,& l.ſi fideiuſſor euictio
2 nis.infra de do.excep.† Et ex hoc ſequitur aliud, quòd perempta illa ſpecie,quàm ſoluendo poterat liberari,liberatur ab obligatione quantitatis,& iſte eſt caſus in l.Titiæ textores.in fin. de leg.primo.& l.quidam teſtamento.§.ſi tibi.eo.ti. & dř teneri ad quātitatem reſpectu certæ ſpeciei, quare teneť ad quantitatē incertā declarandā ſm valorē illius ſpeciei, & ſic ad ꝑciū illius, vt in illis iuri-
a bus,& hic ſecus,ſi ad quantitatē [a] certā, licèt pro ꝑtio alicuius ſpeciei,ut infra de dote præle.l. vir vxori.cum ibi no. per Barto. ¶In tex.ibi,(oſtendit æſtimationē,) & c.id eſt dicere, quòd ipſa l.Iul.de maritandis ord. obligat maritū, q aliquid conſequiť,tanq̃ geſtor negotiorum illius ad quantitatē, ideſt ad valorē eius, quod ad eū peruenit tanquam ad patronum,non autem ad aliud, quod eidē peruenit,vt patet ex eius verbis, dum dicit tātam pecuniam, & videbatur ergo, quòd non poſſit tradendo, id quod ad eum peruenit,liberari ab obligatione quantitatis inuita muliere, vt aliquid pro alio,&c.vt l.2.poſt princ.ſupra ſi cert.pet.cōtrarium tñ eſt uerius de æquitate,ut ſeqť in fi.facit.ĵ. de lega.ſi fundū ꝑ fideic.

ADDITIO.

a Quantitatē. Adde quod hic teneť ipſe Pa.in l.Titiæ textores.§.ſi.cū d.§.ſi tibi.& d.Ale.i l.quòd te.ſupra ſi cer.pet. uident d.Ale. & ibi Are.in d.§.ſi tibi.& in d.l. Titiæ textores.§.ſi.qui uidentur tenere contrarium.

LEX LXVI.

Haec actio. Non ſummatur.

§. Hæc actio. Scilicet conditio ex l. Iul. de maritandis ordinibus competens ad id,quòd maritus fuit conſequutus tanq̃ patronus, vel æſtimationem eius,vt ſ. proxi.§.reiectis expoſitionib.glo.quarum nulla eſt vera, videbať autem, ꝗ non poſſit agi conſtante matri. quaſi illud augeat dotem,& ſic poſſit retineri, quouſq; matrimonium durat,ſed contrarium eſt, vt hic patet, & ita gl. ſupra eod.l. dotalem. quæ incip. quaſi augmentum, ibi dum dicit,ſed ſuperiori caſu,&c. illud aūt conſequitur non tanquàm patronus, benè augeret dotē eo caſu,quo veniret reſtituendum, quia manumiſiſſet contradicente muliere:ut no.illa ea. gl. in prin. & ſic non ueniret reſtituendum, niſi in ſumma, & hoc facit pro eo,quòd dixi in l.ſeruus dotalis.ſupra eo.vt idem ſit in hæreditate delata ſeruo dotali, & adita iuſſu mariti , quæ uenit reſtituenda mulieri, cum non ſit fructus ſerui; nā reſtitueť m̃rimonio ſol.non añ, vt ibi dixi. cogita tñ ſup hoc.

LEX LXVII.

1 *Maritus tenetur de leui culpa commiſſa in reb.dotalibus,& quado.*
2 *Dos ,ſi conſiſtat in quantitate, uel in ſpecieb. æſtimatis ex æſtimatione, quæ facit emptionem,tenetur maritus etiam de caſu fortuito.*

3 *Si extraneus propter odium, quod habebat ad maritum, dedit damnum in reb. dotalibus, an teneatur maritus, ac ſi eius culpa datum fuiſſet.*
4 *Si habes domum meam conductã, & aliquis, qui te habet odio, ponit ibi incendium, quando tenearis damnum emendare.*

1 IN his. † Maritus tenetur de leui culpa commiſſa in reb.
dotalibus. & videtur eius culpa datum damnũ,
ſi fuit datum à tertio propter delictum ipſius mariti. h. d. ¶In
tex ibi,(dolum malum,)ſupple, & latã culpam, & quod ſubijci
tur,(culpam,)ſupple, & leuẽ, non leuiſſimã, vt ſ.eod.l.ẽt.§.licèt. &
2 ibi no.† Hoc qñ dos conſiſtebat in ſpecieb. non æſtimatis, ſed ſi in.
quantitate, tenetur ẽt de caſu fortuito, & idem ſi in ſpeciebus æſti
matis ea ęſtimatione, quę facit emptionem, & ita intellige gl. j. ſed
ſi non facit emptionem, tenet̃ de culpa leuiſſima, vt dixi in l.æſti-
mat. ſupra, eod. l. j. §. mancipia. ¶In fin. tex. ibi, Grachi culpa. i. do
lo. nam omnis dolus dr̃ culpa, cum illud uerbum ſit generale, vt
l. ſi ex cauſa. §. penu. ſ. de mino. licèt nõ econuerſo, ille. n. Grachus
fuit in dolo, quia ſeditionem fecit in populo, ꝑp quam fuit inter-
fectus, & populus eius bona, & etiam uxorem deſtruxit. vnde
fuit determinatũ, ꝙ hæredes eius tenerentur vxori ad emenda-
tionem damni. Sed op. ꝙ non benè fuerit determinatum, quia il-
lud maleficium nõ erat ordinatum ad hunc caſum, ſed ad cõmo
tionem ciuitatis, ergo &c. vt l. non omnes. de ſta. lib. & no. Gul. de
Cug. in l. ſi, vt certo. §. interdum. ſ. commo. Sol. illud eſt verum in
ſimplici culpa, de qua quis non tenetur, quando nõ eſt ordinata
ad caſum: ſecus in dolo, vt l. j. §. qui rem. ſ. depoſi. & ibi dixi, & ĩ l. ſi
3 vehenda. ad l. Rho. de lac. & contra fuit dolus. †. Sed quid ſi mari-
tus non commiſit maleficium, & tamẽ quidam tertius propter
odium, quod habebat ad ipſum, dedit damnum in reb. dotalibus?
Reſpondeo caſus eſt, ꝙ teneatur maritus, ac ſi eius culpa datum
fuiſſet. ſ. loca. l. ſi merces. §. culpæ. Hoc tamen verum ſine dubio,
quãdo inimicitia prouenerat ex defectu ipſius, ſin autem eius de-
fectu, vel culpa, ad huc gl. ibi vr̃ idem dicere. & Bar. hic. ſed Bal.
a [a] ſm Cy. dicit contrarium, quia eſſet iniquum, & inhumanum.
4 † nam ſi habes domum meam conductam, & aliquis, qui te ha-
bet odio, ponit ibi incendium, quę rõ dictat, ꝙ tenearis emẽdare,
ſi ſine tua culpa habet te odio, argu. in l. ſed & damno. ſ. loca. Bre
uiter ſi potuiſti prouidere, vt quia ille fuit minatus hoc facere, &
non adhibuiſti diligentiam, nec mihi ſignificaſti, põt procedere,
quòd dictum eſt, & ita eſt de mente illius gl. aliàs procedit dictũ
Bal. & Cyn. Si verò non propter odium, quod ad te, vel ad mari-
tum habeat, ille extraneus damnum dedit, non teneris, & d. l. ſed
& damno. & in l. ad eos. ſ. commod.

ADDITIO.

a Sed Bald. Dic, quòd idẽ Bal. limitat dictũ Bar. hic cũ culpa leuis, vel leuiſ-
ſima põt imputari ei, cuius ob inimicitiã datum eſt damnũ, & hanc limi
tationẽ dicit eſſe de mente gl. in l. ſi merces. §. culpæ. ſupra. loc. dum ibi
dicit glo. cum enim habeat inimicitias cautius debet cuſtodire. & ita di
cit ad literã eius conſi. 237. 2. lib.

---

1 *Maritus ſoluto matrimonio poteſt recuperare ueſtes datas ſeruis dotalibus, uel uxori tales quales ſunt, uel compenſare earum æſtimationem in dotem, quando ſtat per mulierem.*
2 *Maritus tenetur ſeruos dotales induere, ſicut &, alere quouſq; ſunt in uſu eius & uſu finito qualiter poteſt ueſtes auferre, uel repetere.*
3 *Caſus, in quo in obligatione rem reſtitui, ſuccedit obligatio ad æſtimationem, ẽt re extante.*
Si mulier dedit in dotem equum, & maritus emit frenum, uel ſellam, poteſt maritus ſol. mat. repetere quod emit.
4 *Veſtes, quas maritus fecit vxori, quòd ſol. mat. per mortẽ mariti debeãt remanere penès hæredes uiri, ſi ſunt feſtiuæ, & prætioſæ.*
5 *Veſtes datæ famulis an poſſint eis auferri, quando recedunt.*

1 §. Seruus vxoris. † Soluto matrimonio maritus
veſtes datas ſeruis dotalib., vel
vxori recuperare põt tales quales ſunt: & ſi ꝑ uxorẽ ſtat, põt eſti-
mationẽ earũ in dotẽ cõpenſare. h. d. notabiliter, & põt intelligi
dupliciter, vt ex ſummario patet, ꝙ ſerui erant dotales, & tunc
dum dicit, (ſeruus uxoris,) expone, ſ. fictè, qa verè maritus eſt do-
minus, vt ſupra eo. l. ſeruus doatalis, & hoc. vt cõueniat ti. Poteſt
ẽt intelligi de ſeruis non dotalib. & tunc ꝓpriè ſtat litera, & poſ-
ſet intelligi duob. mod. ſ. ꝙ erant in uſu mariti, vel ẽt nõ erant ſm
ea, quæ ſtatim dicam: nã aliud eſt in uno caſu, q̃ in alio. Pro decla
ratione glo. j. oppo. ꝙ maritus non teneat̃ recipere veſtes quales
ſunt, immo poſſit repetere ab vxore quantũ in eis expendit per
actionẽ de in rẽ verſo, vt ſ. de in rem verſo. l. 3. §. proinde ſi ſeruus.
ꝑp hoc gl. dicit, ꝙ hoc dẽt intelligi, qñ iſtæ veſtes non erant nece
ſſariæ huic ſeruo, vel erant per conſuetudinem mulieris, quo caſu
cenſetur voluiſſe donare, & iſta donatio per diuortium reuocat̃,
& non tenetur vxor, niſi quatenus eſt locupletior. ſi autem res
fuiſſent neceſſariæ, procederet contrariũ. Breuiter iſta glo. poſ-
ſet verum dicere in ſeruis non dotalib. & qui non erant ad uſum
ipſius mariti, tunc de directo procederet diſtinctio. gloſſ. quòd ſi
erant neceſſarię, poteſt maritus repetere quãtum conſtituerunt
per actionẽ de in rem uerſo. ſi non erãt neceſſariæ, vr̃ donaſſe, &
donatio reuocat̃ per diuortiũ, & non tenetur vxor ultra quàm
fit locupletior, ſed in ſeruis dotalibus, vel ẽt non dotalib. qui ad
uſum eſſent mariti glo. iſta non procederet, qa maritus propter
vſum, quẽ hẽt, teneret̃ eos inducere, ſicut & tenetur eos alimen-
tate, vt l. uerbo victus. de verb. ſig. vnde poſito, ꝙ eſſent veſtes ne
ceſſariæ, non poſſet repetere quatenus conſtiterunt, quia non
geſſit negotium mulieris, ſed proprium, & fecit quod debuit, un
de ſufficit, ꝙ rehabeat tales, quales ſunt. Sed tunc op. extra gl. qa
ſi tenebitur hoc facere, vr̃, ꝙ non poſſit repetere, etiam tales qua
2 les ſunt, quia ſoluit debitum. † Sol. & tene mẽti, quia eſt notabile
maritus benè tenetur omnes induere, ſicut & alere quouſq; fuit
in uſu eius, ſed finito uſu, ſicut nõ tenet̃ amplius alere, ita nec indu
tos tenere, & ideo poteſt ueſtes auferre, vel repetere tales quales
ſunt: deteriorationem verò dẽt computare cũ uſu, quẽ habuit, &
iſte eſt intellectus huius §. non tñ propria authoritate debet aufer
re, & eos nudos relinquere, quia eſſet ꝯ humanitatẽ, & decorem,
arg. in l. fi. §. ſi fœnerator. ſ. quod met. cau. ſed dẽt requirere vxo-
rem, ꝙ eos veſtiat alijs ueſtibus, & reſtituat illas, vel æſtimationẽ
earũ, & ſi non vult hoc facere, tunc æſtimationẽ deducet de do-
3 te, ſi conſiſtat in pecunia; † & ſic no. caſum, in quo in obligatio-
ne rẽ reſtitui, ſuccedit obligatio ad æſtimationẽ, ẽt re extante, ne
ſerui nudi remaneant. Regulariter nõ ſuccedit, niſi re perempta,
vt in l. in re furtiua. ſupra. de cõd. fur. ¶Et ex p̃dictis apparet, ſi mu-
lier dedit in dotẽ equũ, & maritus emit frenum, vel ſellã ſol. matr.
4 põt retinere, quod emit. † Itẽ p̃dicta faciunt ad veſtes, quas mari-
tus fecit vxori, an ſolu. mat. ꝑ mortem mariti debeant remanere
penès hæredes mariti, & in hoc Doc. variè fuerunt loquuti, vt
Bar. hic refert, & finaliter ipſe tenet opin. ꝙ ſi erant veſtes feſtiuæ.
& p̃tioſæ, illæ cenſent̃ cõmodatæ magis ꝑp honorẽ viri, q̃ dona-
a tæ, [a] vel pro debito ſolutæ, & iõ remanent penès hæredes viri ꝑ
l. ſi vt certo. §. interdum. ſ. cõmoda. ſed ſi erant quotidianæ, nõ cẽ
ſent̃ cõmodatæ, nec donatæ. ſed pro debito ſolutæ, qa ſicut tene
tur eã alere, ita & tales veſtes facere, ideo erunt vxoris, & ita dicit
ſe pluries conſuluiſſe, ſed ꝯ, quòd ẽt illę debeant remanere penès
hæredes viri ꝑ iſtum text. & per id, quod ſupra dixi, quia licèt te-
neatur inducere, non tamen tenetur ipſam indutam tenere, niſi
quouſq; durat matrimonium, ſicut in ſeruis dotalibus. Breuiter
dic, ꝙ in ſeruis aliud eſt, quia in eis non cadit donatio, nec domi-
nium ueſtium, ſed in uxorem cadit, vtrunq;, ideo videntur ſolu-
tæ pro debito, quouſq; durat matrimonium, & eo finito cenſen
tur donatæ, quia non ita rigroſè inter eos agitur, nec tanquam
inter infeſtos, vt ſupra de donatio. inter vir. l. id quod. §. ſecundo.
3 Cætera vide hic per Bar. circa iſtum paſſum. ¶† Item glo. inducit
in arg. ad veſtes datas famulis, vt quando recedunt, poſſunt eis au
ferri, tu dic, aut fuerant datæ æſtimatæ, & tunc ſunt ipſius famuli,
& ſi famulus nihil reſtaret dare domino, non poſſent ei auferri,
ſed ſi reſtaret aliquid dare, & non ſolueret, conſuetudo introdu
xit, vt poſſint retineri propria authoritate, quia ſunt ſuſpecti de fu
ga, ſed de iure non poſſet hoc fieri ſecundum Bar. ſi nõ eſſent ſu-
ſpecti, aliàs dominus perderet ius ſuum, quià dediſſet ſibi ius pro-
pria authoritate, ut l. extat. quod met. cau. Sed ſi ſunt datæ inæſti-
matæ ad uſum famuli ad beneplacitum domini, tunc poſſunt re
tineri tales quales ſunt, etiam propria authoritate, non tamen de
æquitate debet eos dimittere nudos, arg. eius, quod dixi.

ADDITIO.

a Nã donatæ. Adde eundẽ Pau. de Caſt. in cõſi. 425. in nouiſsi. incip. uiſo ca
ſu ſupraſcri. & etiã vide Pau. de Caſt. in conſi. 181. incip. in p̃dicto dubio
Car. conſi. 143. & Lud. Rom. in cõſi. 146. & adde eundẽ Pau. de Caſt. in ſi
mili in conſ. 345. incip. ad primum vr̃ in nouis vbi, ꝙ ſi ſocietas habet ue
ſtes quotidianas, & fęſtiuas, quòd ueſtes feſtiuę cenſent̃ potius à ſocieta
te unicuique ſociorũ ad eorũ uſum datæ ſic quàm donatæ, & tales qua-
les ſunt debẽt cõferri cũ alijs, vel ſi illas habẽtes uellẽt ipſas retinere, de
bẽt ęſtimari quantũ tunc tẽpore diuiſionis ualent, & non quanti conſti-
terunt, & quatenus in ſuã portionẽ computabunt̃. alle. in ar. q̃ habẽtur
in l. j. §. nec caſtrenſe. infra. de col. bo. & idẽ ſentit ipſe Pau. in conſi. 363.
inci. omnipotentis Dei.

---

1 *Filia ſi conſenſit patri, ut dotem exigat, et ipſe exegit partẽ nõ propterea filia perdit ius conſolidationis in alia parte, ſi efficiatur ſui iuris ante exactionem patris.*
2 *Quando pater fuit ſtipulatus à principio ſine conſenſu filiæ, uel ex poſtfacto cũ eius conſenſu, ſibi ſoli patri dotem reddi, non conſolidatur actio in filiam effectam ſui iuris.*

1 §. Filia. † Etiam ſi filia conſenſit patri, vt dotem exigeret,
& ſi exigit partem, non propterea filia perdit ius
conſolidationis in alia parte, ſi efficiat̃ ſui iuris, anteq̃ exigeret̃ per
patrem. h. d. no. Sic etiam nõ ꝑditus conſolidationis, ſi pater ege
rit, & ſniam obtinuerit, non tñ fuit facta executio, ut ſupra eo. l. ſi
marito

marito.§.ſi volũtate.nec etiam ex eo,quòd facta ſit ſui iuris poſt
ſolu.mat.vt ſ.eodem.l.inſulam.in princ.nec ex eo,ꝙ pater ſucceſ-
ſerit marito;vt l.ſi ſocer.in prin.ſ.eod.nec ex eo,ꝙ dos per fratrẽ
non eſſet ſoluta viro antequam eſſet effecta ſui iuris, vt ea.l.ſi ſo
cer.§.Lucius.& dic,vt in qualibet earum dixi,ad quę adde caſum
huius §.¶In text.ibi,(nec promiſſa nouandi animo patris fuiſſet.)
2 hic eſt caſus in tex.expreſſus a contrario ſenſu, ꝙ † qñ pater fuit
ſtipulatus ſibi ſoli dotem reddi,vel a principio, quod facere po-
tuit ſine conſenſu filiæ,vel ex poſtfacto cum eius conſenſu non
conſolidatur actio in filiam effectam ſui iuris,licèt quidam antiq
nimium ſubtilizantes dixerunt contrarium,vt no,Cyn.C. de rei
vxo.act.§.videamus.& tetigi.ſ.eo.l.quoties.

1 *Si ad maritum pertinet periculum ancillarum dotalium, ſimiliter pertinet partus earum.*
2 *Si depono,uel mutuo tibi centum libras in ducatis,ut reddantur in eadẽ æſtimatione:quid importent hæc verba.*
3 *Si vnus ex ſocijs vult inueſtire communem pecuniam in aliqua mercantia contradicentib.alijs,& ille dicat ſe eam inueſtire ſuo periculo,ꝙ lucrum ipſius inueſtituræ ad ipſum ſolum pertinebit.*

1 §.Mancipia. †Si ad maritum ꝑtinet periculum ancil-
larum dotalium, ſimiliter pertinet par-
tus earum.hoc dicit.ſed ſi non pertineret,ſecus,quia partus ancil
larum non ſunt fructus dotis,ſed dotem augẽt.& ita debet intel-
ligi l.prima.C.eodem ti.ſecundum Dyn. & intelligo hic de peri-
culo leuiſſimæ culpæ,quia æſtimatio,de qua hic nõ fecit emptio
nem,cum fuerit actum,ꝙ eadem mancipia reſtituentur,vñ æſti-
matio fecit venire leuiſſimam,cum de nã contractus nõ veniat,
niſi leuis,iuxta ea,quæ not.in l.ſi vt certo.§.nunc vidẽdum. in fi.
ſupra commo.& iſta leuiſſima culpa dicitur periculum,ſicut ca-
ſus fortuitus,vt no.in l.ſi quis,nec cauſam.ſi cer.pe.ſupra eod. l.ſi
æſtimat.ſuper gl.in tex.ibi tantundem æſtimata redderes.i.dicere,
ꝙ ſi tempore,quo reddent̃,tantum valebant,quantum æſtima-
tæ ſunt,ſufficiat ipſa reddere,ſed ſi minus,quia eſſent deteriorata,
reddatur vna cum eis deterioratio,& ſic voluit,ꝙ deteriorentur
ad damnum mariti,quod eſt intelligendum, ſi eius culpa leuiſſi-
ma contingat,ſecus ſi ſine aliqua culpa.vt not.C.de iu.dot.l. ſi in-
2 ter virum. in vltima gloſſ. †Quærit Bart. quid in florenis, qui nõ
deteriorantur ex vſu,ſi depono,vel mutuo tibi centum libras in
ducatis:vt reddantur in eadem æſtimatione, quid important hęc
verba,dicit ipſe,ꝙ ſi deteriorant̃ ducati in materia,licèt non dete-
riorent̃ in valore extrinſeco,important,vt reſtituant̃ in eadẽ æſti
matione,qua fuerunt dati,vt ſi tempore dationis valebat duca-
tus libras quinque,& ſi dedi.20.ducatos,& dixi me dediſſe cen-
tum libras in ducatis reddendas in eadem æſtimatione,& poſtea
contingat ducatum valere quinque libras, & quinque ſolidos,
debebis mihi reddere 20.duca.ſicut tradidi,licèt hodie faciant vl
tra c.libras.Et econuerſo,ſi incipiunt valere minus, debebo reci-
pere pro quinque libris,ſicut tradidi,niſi fuiſſes in mora reſtituen
a di,quod dic,vt idem no.in l.Paulus[a] reſpondit.ff. de ſol.hic aũt lo-
3 quitur in reb.ꝗ per vſum deteriorantur.¶†In tex. ibi, (quia his ꝓ
mancipiorum periculo &c.)No ar.ꝙ ſi vnus ex ſocijs vult inue
ſtire communem pecuniam in aliqua mercantia cõtradicentib.
alijs,& ille dicat ſe eam inueſtire ſuo periculo,lucrum illius inue-
ſtiturę ad ipſum ſolum pertinebit,ſicut & periculum, & ita dicit
Bar.in l.qa poterat. ff.ad Trebel.fuiſſe determinatum per illũ tex.
facit l.ſi vnus.§.ſi vnus.ſup ra pro ſoc.& etiam iſte tex.

ADDITIO.

a In l.Paulus.Bonitas monetæ,an & qualiter attendat̃ in ſolutionib. fiendis,vide ꝑ Pa.ca.conſi.29.in 2.dubio,latè ꝑ Lud.Ro.cõſi.123.& pulchrè ꝗ tradit Franc.de Are.in conſ.ſuo.11.in 2.column.& circa hanc materiã vide,ꝗ poſui in l.cum q.d.ſupra ſi cert.pet.Franc.Cur. & adde ꝑdictis tu, ꝗ ponit dominus,& præceptor meus Soc.in ſuo conſil.298.& quando eſt facta mentio de floreno aureo,& tunc poſſit ſolui moneta per do. Maria.in ſuo conſi.6.col.3.& ibi quid ſi expreſſa imago floreni, & uide Oldra.in ſuo conſi.13.Sta.

1 *Maritus,qui per errorem promiſit ultra quàm in dotem recepit,non tenetur vltra.*
2 *Licèt ex parte ſoluentis indebitum diſtinguatur,an ſoluerit per errorem, uel ex certa ſcientia,& etiam ex parte promittentis,tamen ex parte recipientis non diſtinguitur.*

1 §.Mulier. † Maritus,qui per errorem promiſit vltra ꝗ
in dotem recepit,nõ tenetur vltra . hoc dicit.
2 Intellige.ſ.cum effectu,mero iure ſic.†No.in fin.huius §. quòd li
cèt ex parte ſoluentis indebitum diſtinguatur,an ſoluerit per er-
rorem:vel ex certa ſcientia,vt l.cuius per errorem.de regu.iur.&
etiam ex parte promittentis:vt hic gl.ex parte tñ recipientis, non
diſtinguit,vt hic,& dicit Dy.ꝙ non eſt alibi iſte tex. Tu dic, ꝙ iſte
loquit̃ in illo,q recipit ꝓmiſſionẽ de indebito, ſed ſi recepiſſet ſo-
lutionem,eſſet dñia,qa ſi recepit ſcienter indebitum,cõmittit fur-
tum,ſecus ſi ignoranter,vt l.qñ.ſupra de cond. fur. quod dic, vt
ibi.Item ſi recepit ſcienter,tenet̃ totum reſtituere,ẽt vltra ꝗ ſit fa-
ctus locupletior,ſecus qñ ignoranter, quia non tenetur vltra ꝗ
locupletior fit , vt ſupra de condition. indebit. l. in ſumma. §.pe
nul.& l.ſi non ſortẽ.§.libertus.ante fin.de eo vero , quod hic not.
an teneatur vltra,quàm facere poſſit.diſtingue per quem modũ
facta fuit promiſſio,vt ſupra ea.l.ſi prior.in glo.

1 *Dos primi matrimonij an cenſeatur repetita in ſequenti.*
2 *Si aliquis habuit filios naturales ex concubina,poſtea contraxit matrimonium cum alia,& etiam concubina cum alio,deinde ſolutis illis matrimoniis contraxit matrimonium cum eadem cõcubina , ꝙ filii primo nati legitimentur non obſtantibus matrimoniis intermediis.*

1 §.Vxor. †Dos primi matrimonij cenſetur repetita in ſe-
quenti matrimonio facto cum eadẽ, licèt aliud
matrimoniũ medium interuenerit,vel aliqd aliud ſit datũ in do-
tem.h.d.Et iſta duo faciebant dubiũ,maximè hoc ſm , qa poſtꝗ
in ſequenti mrĩmonio dederat centum,& decem in dote , vr̃ , ꝙ
noluerit in dotem ꝯuerti id,quod reſtabat habere de dote primi
mrĩmonij,tñ ꝯ̃rium hic determinat̃,qd̃ eſt notandũ, & ſic vr̃ hic
tex.ꝯ̃ id,qd̃ dixi ſ.eo.l.ſi mulier diuertit.ſed intellige illam ſm hũc
2 tex.¶†Et inducit̃ ad quæſtionem , ꝙ ſi aliquis habuit filios nãles
ex concubina,poſtea ꝯ̃xit matrimonium cum alia,& etiam con-
cubina cum alio,deinde ſolutis illis matrimonijs ꝯ̃xit matrimo-
a nium cum eadem concubina,ꝙ filij primo nati legitiment̃[a] non
obſtantibus matrimonijs intermedijs,de hoc no.per Barto.poſt
Dy.in l.cum mihi.§.primo.de ſolu.& l.bonorum.rem ra. hab.&
per Ioan.And.in regula ſine culpa.in merc.

ADDITIO.

a Legitimentur.Vide do.Anton.Roſellum in tract.ſuo legitimationis, vbi late.Ro.conſilio.367.

1 *Si maritus liberauit ſocerũ a promiſſione dotis,tenetur eam reſtituere filiæ factæ ſui iuris,etiam ſi ſocer non erat ſoluendo.*
2 *Si maritus non liberauit ſocerum per pactum , uel per acceptilationẽ,ſed fuit confeſſus ſe habuiſſe,& recepiſſe,cum tamen non recepit,& poſtea conficitur aliud inſtrumentum incontinenti,in quo non obſtante dicta confeſſione pater uxoris promittit ad dotem dare,non tamen eam recepit,& ſol.mat.repetat mulier ab hæredibus viri , uel hæredes mulieris ab ipſo uiro,quid iuris.*
3 *Confeſſio de dote recepta facta poſt promiſſionem dotis dandæ ſtatim ꝑiudicat,niſi maritus aſſumeret in ſe onus probandi numerationem non fuiſſe factam.*
4 *Si maritus fuit confeſſus ſe habuiſſe dotem a muliere,& hac confeſſione non obſtante mulier per aliud inſtrumentum ſtatim promiſit dotem,ꝗ nunquam ſoluit,non poteſt mulier dotem repetere,ac ſi fuiſſet ſoluta.*

1 §.Si vir. †Si maritus liberauit ſocerum a promiſſione do-
tis,tenetur eam reſtituere filiæ factę ſui iuris, etiã
ſi ſocer non erat ſoluendo.hoc dicit.Opp.de l.ſi extraneus. ſupra de
iu.dot.Sol.ſi maritus non liberaſſet ſocerum,non teneretur reſti
tuere dotem filię,quia filia non poſſet ſibi imputare,quare a pr̃e
non exegit,poſtꝗ non fuit ſoluendo,vt ibi, teneretur tamen ma
ritus cedere uxori ꝯ̃ hæredes patris,vt ſupra eo. l. ſi ſocer . §. Lu-
cius.ſed quia liberauit,non põt cedere,iõ ſibi imputet , ut perin-
de conueniat̃,ac ſi dotem recepiſſet,& iſte eſt caſus notabilis hic.
Sed ꝯ̃,quod idem ſi liberauit,ut in d.§.Lucius.& l.ſi marito.§. pri
mo.So.ſm Doc.ibi liberauit per pactum,ꝙ non habet uim ſolu
tionis,hic per acceptilationem,quę uim ſolutionis habet.Tu dic,
ꝙ ſi pactum non fuit perſonale,ſed in rem ſcriptum, quia promi
ſit nunquàm dotem petere,nec a patre,nec ab herede eius.Idem
in pacto,quod in acceptilatione,quia ſubeſt eadem ratio. ſ.ꝙ nõ
poteſt actionem cedere cum effectu cõtra hæredes patris , & iõ
per replicationem cedendarum repellitur ab excipiendo , quia
facto eius contingit,ꝙ cedere nõ poteſt,ſicut per exceptionem
cedendarũ repellit̃,quis ab agẽdo,ut infra de ſol.l.Stichum. §. pe.
ſed ſi pactum erat perſonale,ꝙ non peteret a patre duntaxat,tũc
non nocet marito,qa poteſt cedere actionem ꝯ̃ hæredes patris,
2 quibus pactum non prodeſt,& ita loquuntur contraria. ¶† Sed
quæritur, quid ſi nõ liberauit per pactũ,uel per acceptilationem,
a ſed fuit confeſſus[a] ſe habuiſſe,& recepiſſe,cum tamen non recepe
rit,nam inſtr̃a dotalia communiter ita fiunt,& poſt tale inſtr̃m ꝯ-
feſſionis conficit̃ aliud incontinenti,in quo non obſtante dicta ꝯ
feſſione pr̃ promittit dotẽ dare,& iſtud frequentat̃ in multis locis,
ſoluit̃ matrimonium,mulier repetit ab hæredib.uiri, vel hæredes
mulieris ab iſto uiro,quia vr̃ dotem recepiſſe,& hoc oſtenditur
per

ADDITIO.

a Confeſſus.Adde ꝗ ponit ipſe idẽ Paul.de Ca.in cõſi 432.in nouis incip. ad primum puto dicendum.in 1.col.verſi.circa ſecundum.Cur.

per inſtumentũ confeſſionis,contra quam non videtur maritus
poſſe venire,vt C.de non num.pecu.l.generaliter.quę confeſſio
probat veram numerationem,non fictam , ipſe tamen maritus
nunquam dotem recepit, q̃ritur quid iuris,nam in l.ſi extraneus.
de iu.do.ſolam promiſſionem recepit,non autem liberauit: nec
fuit confeſſus ſe recipere,in iſto §.liberauit.nos loquimur , quan-
do fuit confeſſus:quòd plus vr̃.Iaco.de Are.mouet hic iſtam q̃-
ſtionem,& Bar.poſt eum determinat multũ ſingulariter , ꝙ ma-
ritus teneat̃ cum effectu reſtituere:qa cenſet̃ fuiſſe confeſſus,nõ
ſpe futuræ numerationis,ſed ſpe illius promiſſionis ſtatim ſequu-
turę,vñ cum ſit ſequuta,impleta eſt cã,iõ non põt opponere ex
ceptionẽ non numeratæ dotis,vt C.de poſtu.l.ſub ſpecie. Intelli-
go ẽt,ſi velit probare ſe nunq̃ recepiſſe,ſeu ẽt ſi mulier, vel eius
hæres hoc confiterent̃,qa ſatis eſt,ꝙ recepit promiſſionẽ, q̃ vo-
luit haberi loco ſolutionis,iõ fuit cõfeſſus ſe recepiſſe,& hoc vidi
de facto,cum quidam ignobilis recepiſſet nobilẽ in vxorem, pro
qua pater promiſerat ducenta:& voluit,ꝙ gener dotaret eam de
alijs ducentis:& factum fuit primo inſtrumentum confeſſionis,
in quo maritus confeſſus fuit ſe habuiſſe,& recepiſſe quadrigen-
ta a patre,cum nihil recepiſſet,& eodem inſtanti pater per aliud
inſtrumentum promiſit ſibi ducenta non obſtante illa confeſſio
ne,quæ tamen nunquam ſoluit , & mortuus eſt pater ſol. mat.
vxor petebat ab hæredib. viri quadringẽta,quia vir promiſit ea
reſtituere mulieri,& hæredibus eius:hæredes ſe defendebant : ꝙ
contemplatione ducentorum ſoluendorum marito ipſe mari-
tus eam dotauerat,de alijs ducentis non daturum, ſi non ſciuiſ-
ſet ſe non debere recipere,vñ cũ eſſet adhuc infra tp̃s opponen-
di exceptionẽ non numeratæ dotis,& non poſſet ſibi imputari:
quare a p̃re,q nunq̃ fuit ſoluendo,non exegit, dicebãt ſe non te-
neri:ſaltẽ in illis ducentis,in quib.maritus illã dotauerat, ſed ꝯ eos
allegabat̃ determinatio Bar.hic,qa ſub ſpe promiſſionis de ducẽ-
tis fiendæ ſtatim poſt confeſſionẽ videbat̃ maritus fuiſſe confeſ-
ſus,& ſic voluit illã promiſſionem haberi loco ſolutionis qua-
dringentorũ,& malè poterat rñderi ad hanc allegationẽ . Bal.tñ
in l.legem.C.de pac.vr̃ aliter loqui, nam intelligit determinatio-
nẽ Bar.veram,qñ promiſſio fuit ſequuta ex interuallo, non qñ in
continenti.ego neſcio quid velit dicere,nam potius debuit dice-
a re econuerſo, quia quando ſequitur incontinenti, tunc tempo-
re confeſſionis cenſetur habuiſſe reſpectum ad illam promiſſio-
nem ſtatim ſequuturam,& contemplatione illius, cenſet̃ confeſ-
ſus,iuxta no.in l.per retentionem.C.de vſu.ſed quando ex inter-
uallo non cenſet̃ ad illam habuiſſe reſpectum,& ſic potius cenſe
tur ꝯfeſſus ſpe futurę numerationis:q̃ ſpe futuræ ꝓmiſſionis . li-
cèt ergo ex poſtfacto ꝓmiſſionẽ recipiat, nõ ꝑdit exceptionem
non numeratę dot.qa hæc promiſſio non ꝯ̃riatur ei , ſed potius
eam roborat,qa probat numerationem non fuiſſe factam , & ꝓ
certo Bal.errauit.ſi autem promiſſio dotis dandæ p̃ceſſiſſet con-
feſſionem de recepto,& poſtea ſequuta eſſet ꝯfeſſio, & tunc illa
confeſſio ſtatim p̃iudicaret,& non poſſet opponi exceptio non
numeratę dotis,vt eſt caſus ſingularis in l.in ꝯ̃ctibus. §. j. de non
1 num.pec.C.per quem limitat̃ tit.de dote cauta,vt loquat̃,†quan-
do maritus confitet̃ ſe recepiſſe dotem nulla p̃cedente confeſſio
ne de dote danda,ſed qñ pręcedit promiſſio,confeſſio ſtatim p̃-
iudicat,vt in illa l.in contractibus.§.j.Quod intellige verum : niſi
maritus aſſumeret in ſe onus probandi numerationem non fuiſ-
ſe factam,per ea,quæ no.in l.ſi ex cautione.e.ti.ſed quando pro-
miſſio ſtatim ſequitur,non prodeſt hoc ſibi:quia non fuit confeſ
ſus ſpe futuræ numerationis,ſed ſpe futuræ promiſſionis, ſi autẽ
promiſſio non præceſſit,nec fuit ſequuta,ſed ſola confeſſio de re
cepto,tunc ſi non eſt lapſum tempus exceptionis non numera-
te dotis,non p̃iudicat confitenti contra illum a quo fuit confeſ-
ſus habuiſſe,nec ẽt ꝯ mulierem,contra quàm, ſi eum conueniet
poterit illam exceptionem opponere,& mulier non poterit ſibi
imputare:ſicut non poſſet,ſi non fuiſſet confeſſus , ſed ſi lapſum
eſſet tempus,tunc ſecus,niſi probaret ſe non recepiſſe per not.in
2 d.l.ſi ex cautione.Sed habui caſum de facto:†quid ſi maritus fuit
confeſſus ſe habuiſſe dotem a muliere: & hac confeſſione non
obſtan.mulier per aliud inſtrumentum ſtatim promiſit dotem,
quam nunquam ſoluit,an habeat locum determinatio Bart. vt
poſſit dotem petere,ac ſi fuiſſet ſoluta?dixi,ꝙ non,quia determi
natio Bar.loquitur,qñ fuit confeſſus ſe recepiſſe ab alio,& conue
nitur a muliere,non ſic qñ ab eadem muliere,per tex.§.ſequentis.
& per l.promittendo.in fi.ſ.de iure do.quia iniquum eſſet, quòd
mulier repeteret a marito pecuniam,quàm ipſa nũquam ſoluit ,
facit l.nuptam.§.j.ſupra.eo.

A D D I T I O.

a Dicere econuerſo.quod hic facit tex.in l.ſi minor 20.annis cui fideicõ.
ſ.de min.ubi ꝓmiſ.poſt confeſ.ſtatim cenſet̃ facta ſub ſpe promiſſionis
futuræ.itẽ facit gl.in l.2.C.de nõ nu.pe.in hoc tñ articulo uide ad ſaturi
tatem melius,q̃ per aliquem noui.Lud.Ro.con.355.& ibi quid ſi ex in-
teruallo,& quid ſi poſt tempora elapſa ad opponendam exceptionem,
non nu.pec.facta ſit promiſſio.

§.Si quis. Mulier non poteſt imputare viro , quòd ſeip-
ſam non conuenit etiam hęreditario nomine.
h.d.facit.l.promittendo.in fi.de iu.do.¶In tex.ibi, (deinde hære-
de muliere relicta.)& idem econuerſo, ſi mulier ipſum promiſſo
rem hæredem inſtituiſſet,& poſtea ipſe promiſſor tanquam hæ-
res uellet matitum conuenire,vt d.l.promittendo.

L E X LXVIII.

1 *Peculium ſerui dotalis quòd ſit pars dotis.*
2 *Si uxor dedit in dotem caſtrum cum territorio, emolumenta iuriſdictio-*
nis,etiam confiſcationes bonorum mobilium pertinent ad maritum.
3 *Quòd prædicta emolumenta tranſeant de priuato in priuatum titulo uẽ*
ditionis,uel donationis,nec alteratur territorium,uel uniuerſitas.
4 *Quòd alia emolumenta pertineant etiam ad fructuarium.*

1 IN partem. ¶† Peculium ſerui dotalis eſt
pars dotis,& ideo de dolo , &
culpa,in ipſo commiſſa vir tenet̃, & fructus illius ad
virum pertinent,ſicut in cæteris reb.dotalib.h. d. Et
pone exemplum,ꝙ ſeruus dotalis quęſiuit aliqua non ex re ma-
riti,nec ex opera ſua,vt ſi fuit hæres inſtitutus ab extraneo , nam
illa hæreditas cenſetur peculium ſerui,vt l.hic quæritur. §. poteſt.
de pecu.& ꝑtinet ad mulierem,& auget dotem,& ſolu.mat.dũ-
taxat venit reſtituenda,vt dixi ſ.eo.l.ſeruus dotalis.tenetur ergo
maritus de culpa cõmiſſa,tam in male cuſtodiendo, quàm in nõ
acquirendo, & fructus illius hæreditatis ad maritum pertinent .
2 ¶†Vnde inducit̃,ſi vxor dedit in dotẽ caſtrum cum territorio,
an emolumenta iuriſdictionis ꝑtineant ad maritum, & facit iſte
tex.ꝙ ſic,qa peculium eſt q̃dam vniuerſitas iuris, ſicut & territo
rium caſtri cũ iuriſdictione,vñ ſicut fructus peculij ad maritum
ꝑtinent,ita & reditus iuriſdictionis,vt bona,& mulctę, & cõfiſca
tiones bonorum,ſ'm Bar.Bald.hoc fatet̃ in bãnis,& mulctis pecu
niarijs,non in confiſcationib.bonorum immobilium,qa ſi ꝑtine
rent ad maritum,non redderet̃ territoriũ integrum mulieri. hoc
a non placet, quia immo redderet̃ , non enim in aliquo diminuit̃
quantum ad iuriſdictionem,quia mulier erat domina vniuerſa-
lis territorij,& iuriſdictionis,non ſingulorum bonorum immo-
3 bilium,† vñ ſicut tranſeunt de priuato in priuatum titulo vendi-
tionis,vel donationis,nõ alterat̃ territorium,& vniuerſitas, ita &
ſi tranſeat in virum per confiſcationem , & ſic mulier recupera-
to territorio exercebit iuriſdictionem contra virum,vel hæredes
eius ſuper bonis confiſcatis,ſicut contra alios ſubditos, & ꝓ hoc
bon.text.in l.vſufructu legato.ſ.de vſufru. vbi ad fructuarium ꝑ
tinent talia emolumẽta,puta bona,quę ex ſecundo decreto ꝑꝑ
contumaciam non cauentis adiudicant̃,vt domus ruinoſa.

A D D I T I O.

a Non placet.Opinionẽ Bar.ſequit̃ Pet.de Anch.in c.2.ne.præ.vices.fu.An
ge.in l.diuortio.§.ſi fundũ.ſ.eo.Nic.de Nea.in d.l.diuortio.in princip.ui
de Bal.in l.j.C.de fru.& li.exp.

L E X PRIMA.

1 *Diffinitio teſtamenti hic ponitur.*
2 *Teſtandi facultatem habent illi tantum,qui ſunt de Romano Imperio.*
3 *Teſtamentum largo modo comprehendit etiam codicillos.*
4 *Si coegi aliquem ad me inſtituendum,ualet teſtamentum , ſed aufertur*
hæreditas tanquam ab indigno.
5 *Quòd quadruplex ſit perfectio teſtamenti.*
6 *Statutum,quòd niſi donatio inſinuetur infra menſem, non ualeat , debet*
intelligi non ipſo iure,ſed quòd poſſit annullari.
Mors ciuilis eſt multiplex,& quãdo irritet teſtamentum, uel confirmet.
7 *Fratres hæremitarum,ſeu prædicatorum, licèt non habeant in communi*
ſecundum naturam regulæ profeſſionis , habent tamen ex quibuſdam
priuilegijs apoſtolicis.
8 *Si inſtrumentum continet,ꝙ talis ueniens ad mortem nolens decedere*
inteſtatus præſens teſtamentum fecit,& poſtea non contineantur,niſi
legata particularia,& non inſtitutio hæredis,non tamen illa diſpoſitio
eſt inualida,quia exponitur pro codicillis.
9 *Actio utilis ex teſtamento,habet etiam locum pro relictis in codicillis,*
quando nullum fuit factum teſtamentum.

De teſtamentis. Rubrica.

1 TEſtamentum. ¶†Hic ponitur diffinitio
teſtamenti, vt in glo. ru-
bricæ.in fin. quæ continet ſubſtantialia diffinitionis,
ſcilicet ſpeciem,quę diffinitur,vt in primo verbo,dũ
dicit teſtamẽtum.Item genus,dum dicit,ꝙ eſt ſententia,qa iſtud
uerbum,tanquam generale,prædicatur de ſententia iudicis; vt
C.de ſent.per totum,& de ſententia legis,vt l.hæc ſententia.C.de
teſt.

teſt.tut.& de ſenten.contrahen.ut l.impuberibus.§. præterea. de
ſuſp.tut.& de ſententia teſtatoris,q̃ habet vim legis,vt hic iuncto
§.diſponat. in Auth.de nup.Itē continet quatuor differētias,qua
rum vna colligiſ ex verbo(voluntatis.)ad dr̃iam verborum enũ
tiatorum, q̃ non ſemꝑ faciunt diſpoſitionē,iuxta no.in l. ex ſcri-
ptura.de dona.ſm Bar.vel dic,ad dr̃iam ſententiæ iudicis, q̃ non
a eſt ſententia voluntatis,ᵃlicèt iuſtitiæ,& rationis. † Alia colligitur
2 ex verb.(noſtræ).i.noſtrum.qui ſumus de imperio Ro.ſm Bart.
alij.n.non habēt facultatem teſtandi,cum ſit de iure publico Ro.
vt ȷ̃.eo.l.3.ꝙ non competit alijs,qui nō ſunt de imperio Roma.
vt ȷ̃.eo.l.3.Nec ob.ꝙ ēt nationes,quæ nō ſunt de imperio,& ſic
non vtuntur legibus,Roma.nihilominus teſtantur,q̃a eorum te
ſtamenta non habent illum vigorem,quem habent teſtamenta
condita ſm leges Romanorum,vt in hȩrede adeunte tranſeunt
omnia iura directa, & repreſentat perſonam defuncti. Alia dr̃ia
colligitur ex verbo.(iuſta,)quod expone,vt in gl.& ſuper ipſa di-
cam.Quarta colligiſ ex eo,ꝙ dicit(de eo,quod quis poſt mortē
ſuam &c.)ad differentiam contractus,qui eſt de ſententia de eo,
qđ volumus in vita fieri,& fuit neceſſarium pręmittere diffinitio
nem ad cognitionem ſpecierum,vt in l.j.in princ.de iuſt.& iur.&
ſi cer.pet.l.j.alibi verò poniſ alluſio vocabuli. ſ.ꝙ teſtamētum eſt
3 teſtatio mentis,vt in gl.fi.quę eſt generalior,q̃ diffinitio,†quia cō
b uenit etiam codicillis,ᵇiō non ſic exprimit,nec importat propriũ
ſignificatum,ſicut diffinitio conuertitur cum ſuo diffinito, nam
quicquid eſt voluntatis noſtræ iuſta ſententia, &c. eſt teſtamen-
tum,& econuerſo,iuxta nota.in l.prima.in prin.š.de dolo. ſed nō
conuertiſ alluſio vocabuli,quia licèt omne teſtamentum ſit mē-
tis teſtatio,non ſic econuerſo,& ideo vbi diſcordat alluſio a diffi
nitione ſtatur diffinitioni ſm Bart.hic,& l.omnes populi. de iuſt.
& iur.magis exprimit proprium ſignificatum,q̃ alluſio. ¶In glo.
prima.in prin.ibi.i.(ſolennis.)iſtas expoſitiones facit gl.hic ꝑꝑ id,
quod hr̃ in fi.quia teſtamentum,in quo filius indebitè exhæreda
tus eſt inſerta legitima cā,ſed non verum eſt teſtamentum,& va-
lidum,& eſt neceſſe ipſum expugnare per querelam. ȷ̃.quinquē-
nium,aliàs remanet validum,& tamen non eſt voluntatis noſtrę
iuſta ſententia,q̃a pr̃ facit filio id,quod nollet ſibi fieri a pr̃e ſuo,
iuſtitia eſt facere alteri,quòd quis vellet fieri ſibi,vt ſupra de iuſti.
& iu.l.iuſtitia.ſed hic non ſumitur hoc verbum illo modo ſm iu
ſtitiam naturalem,ſed ſumitur pro ſolenni, ſeu legitima. i. a iure
c non reprobata.ᶜ¶†In glo.ibi,(ſi quis ali.teſt.prohi.)No.iſtam glo.
4 in eo,quod š.dixi,non valet,quia videtur, ꝙ ſi coegi aliquem ad
me inſtituendum,ꝙ teſtamentum ſit ipſo iure nullum, ſed hoc
non eſt verum,immo valet,& aufertur hæreditas tanquàm ab
indigno,vt š.eo.ti.ſi quis ali.teſt.prohi.l.2.¶In glo.ibi,(ſubaudi cũ
īſtitutione hr̃dis.)ſupple q̃ eſt caput teſtamēti. ȷ̃.de his, q̃ in teſta.
delen.l.proximè.& ſine qua non eſt teſtamentum, vt patet in l.
non codicillum.C.eo.ti.Sed Bar.dicit hanc ſubauditionem non
eſſe neceſſariam,quia temerarium eſt dicere,ꝙ Iuriſconſultus ne
ſcierit teſtamentum diffinire,vñ ipſe dicit,ꝙ illud colligitur ex il-
lo ver.iuſta quod vltra expoſitiones glo.quas ponit in princ.pōt
exponi.i.perfecta,vt l.cum filio. ȷ̃.de leg.tertio.quæ perfectio cō-
ſiſtit in inſtitutione hæredis. Addit Bal. & quadruplex eſt perfe-
5 ctio teſtamenti.Prima† materialis,reſpectu voluntatis,vt eam te-
ſtator habuerit pro abſoluta,ſecus ſi morte pręuentus non per-
fecerit,vt ȷ̃.eodem.l.ſi quis cum teſtamētum.Item ſubſtantialis,
quæ conſiſtit in inſtitutione hæredis,ſicut in venditione, de ſuba
eſt pretium,iuxta ea,quæ habentur in l.pacta conuenta. de con-
trahend.emp.ſine quo non diceretur emptio, & eodem modo,
ſine inſtitutione non diceretur teſtamentum. Item eſt perfectio
formalis,quæ conſiſtit in ſolennitate:& iſta conſiſtit in pluribus,
quæ no.in c.ſi quæramus.in vltima gl.Eſt quarta ꝑfectio irreuo-
cabilitatis,& iſta ↄtingit ꝑ mortem teſtõris, añ.n. q̃ moriaſ, non
eſt ꝑfectum,quia pōt reuocari,poſtea nō ad hoc,quod habetur
in l.omnium.C.eodem ti.& in epiſtola Pauli, teſtamentum mor
te teſtatoris confirmatur,eſt etiam alia confirmatio potior,quæ
fit per aditionem hæreditatis,ex quibus omnibus patet,ꝙ primę
exceptiones gl.non fuerunt neceſſariæ,quia ſufficiebat dicere iu
ſta.i.perfecta,quia ſub hoc vocabulo omnia comprehēduntur,
quia generalius eſt,q̃ ſint expoſitiones gl. Breuiter q̃cquid dicat
Bar.& Bal.glo.videtur melius dicere,ꝙ debeat ſubaudiri cum in
ſtitutione hæredis,quia per id,quod ipſi dicunt, non diſcerni ur
teſtamentũ a legato,vel fideicommiſſo,nam etiam legatum pōt
dici voluntatis noſtræ iuſta i.perfecta ſententia, habito reſpectu
ad eam perfectionem,quæ in eo requiritur,vt fiat coram quinq;
teſtibus,ſicut & teſtamentum habito reſpectu ad illud, quod re-
quiritur in eo.ſ.quod coram.7.teſtib. cum inſtitutione hæredis.
d ¶In fin.ibi,(in quo filius immeritoᵈ exhȩredatur.) intellige glo.ſ.
cum inſertione legitimę cauſę,licèt non verę,quæ ſunt quatuor-
decim,vt in Authē.ut cũ de appel.cog.§.aliud quoque capitulũ.
& tunc procedit,quod glo.dicit,vt ſit teſtamentum,& valeat, &
ſit neceſſe expugnare ipſum ꝑ querelam.Si aũt cā non inſeratur,
vel non iuſta,eſſet nullũ,q̃a non habereſ pro exhȩredato,ſed pro
ꝑterito,& iure Auth. licèt iure ueteri ſecus. Mar.aũt tenuit,ꝙ ēt,
ſi inſeratur iuſta cā,ſi tamen per hæredem non probatur eius ve-
ritas,teſtamentum ſit nullum,& ſic vſque ad 30.ann. poterit dici
nullum,nam hodie non eſt neceſſaria querela ſm eum, quia vel
non inſeriſ cā,vel non iuſta,& eſt nullum,aut inſeriſ iuſta, & ue-
ra,& tunc idem,quod in primo,q̃a text.in illa auth. requirit duo,
ꝙ inſeraſ iuſta cā,& ꝙ ꝑ hæredem probeſ,& poſtea ſubdit, ꝙ ſi
obſeruata non fuerint vacuato teſtamento &c.& hanc opi.po-
nit gl.in l.5.š.de inof.teſt.plenius,q̃ hic,quàm ēt tenuit Iac.de Bel.
in illa auth.communis opin.eſt in ↄrium,ꝙ immo valeat hoc vl
timo caſu,ut patet ex eodem tex.dum dr̃,ꝙ veritas cãæ debet ꝓ
bari per hæredem,ergo poteſt adiri hæreditas, anteq̃ probetur,
vel non eſſet hæres:ſed ſi dubitaſ de virib.eius,adiri nō poſſet, vt
ȷ̃.de acquiren.hære.l.hȩres inſtitutus.cum ſeq.Item ibi non dr̃,ꝙ
teſtamentum ſit nullum,ſed dr̃ euacuatio,quod eſt latius voca-
bulum,& pōt intelligi ꝑ querelam,& poſito,ꝙ diceret ipſum eſ-
ſe nullum,quia tñ hoc contingit ꝑꝑ aliquem defectum contingē
tem ex poſtfacto,q̃a probatio veritatis non dēt fieri tꝑe teſtamē
ti,ſed poſt mortem,illud verbum non intelligiſ ipſo iure, ſed per
e ſñiam,ᵉvt eſt tex.cum gl.in l.vniuerſa.C.de preci.impe.offe. † Vñ
6 ſi ſtatutum dicat,quòd niſi donatio inſinuetur infra menſem nō
ualeat,dēt intelligi,non ipſo iure,ſed ꝙ poſſit annullari, per illam
glo.& dicit Bal.in auth.non licèt. C. eodem titu. ꝙ ſi Imperator
dixiſſet ↄrium,ꝙ ꝑꝑ non probationē cãæ teſtamentum eſſet ip
ſo iure nullum,caruiſſet intellectu.¶In glo.ſuper ver. (mortem.)
f in fi.ibi.{non aũt ciuilem.}Bal.dicit,ꝙ mors ciuilis eſt multiplex,ᶠ
quædam pœnalis,vt ſi teſtator damnatus eſſet ad mortem, aliàs
deportatus eſſet poſt teſtamentum,& iſta non confirmat teſta-
mentum,ſed irritat,vt infra eodem.l.eius qui.§. primo. quædam
cauſalis,ut captiuitas,& iſta nec irritat,nec confirmat, ſed adhuc
pendet,vt l.nec nos.allegata in gl.quædam meritoria,vt ingreſſus
g religionis,& iſta aliquando confirmat,ᵍvt ſi ingreditur religionē
fratrum minorum,quo caſu hr̃ omnino pro mortuo, quia illa
religio nil pōt habere nec in particulari,nec in ↄmuni,& ſic idem
operatur,ꝙ mors vera,aliquando nec confirmat, vt ſi ingrediaſ
religionem,quæ habet in communi,nam etiam poſtea poteſt a-
liud diſponere de bonis ſuis, vt in authen. ſi qua mulier. C.de ſa-
croſan.eccleſ.Expectatur ergo mors naturalis, & interim mona-
ſterium tenebit bona,vt ingreſſus,argu.in l.Statius.§ Cornelio. ȷ̃.
7 de iur.fiſ.quod etiam tenet Bartol.hic,& in d.authen.† Quid autē
ſi ingrediebaſ aliquam religionem mendicantium, non fratrum
h minorum,ſed prædicatorum,ʰ vel hæremitarum,certè, iſti, licèt
non habeant in communi ſecundum naturam regulæ profeſ-
ſionis,habent tñ ex quibuſdam priuilegijs apoſtolicis,vt not. per
Bal.in l.cum acutiſſimi.C.de fideicom.& in l.cum quæſtio. C.de
leg.& ſic videtur adhuc ſtare in pendenti,vide quod not.Cyn.in
l.Deo nobis.in fin.C.de epiſc.& cler.& Ioan.And.in c. in pręſen-
tia.de proba.¶In vltima gloſ.ibi,(etiam codicillum comprehen
8 dat.)per hoc dicit Bal.ſi reperitur† aliquod inſtrumentum, in quo
continetur,ꝙ talis veniens ad mortem,& nolens decedere inte-
ſtatus hoc præſens teſtamentum fecit,&c. & poſtea non conti-
neantur,niſi legata particularia,non autem inſtitutio hæredis,nō
propterea illa diſpoſitio eſt inualida,ex eo,ꝙ dixerit teſtamentũ,
quia exponitur large.i.codicillos,qui etiam poſſunt dici teſtamē-
tum,& hoc eſt uerum,ſi contineantur ibi.7.teſtes.ſed econtra ſi
contineret inſtitutionem hæredis,& non cōtinerentur. 7. teſtes,
vitiaretur,quia ex eo,ꝙ inſtituit hæredem,patet, ꝙ voluit teſtari,
non codicillari,ſi ergo non fuit teſtatus,ut debuit,non ualet etiã,
vt valere poteſt,& hic eſt caſus in l.non codicillum. C.eodem ti-
9 tu.†In gloſſa.ibi,{& ſm hoc.)eſt dicere, ꝙ ex quo largo ſumpto
vocabulo codicillus pōt dici teſtamentum,pro relictis in codicil-
lis com-

ADDITIONES.

a Sententia uoluntatis.Adde,ꝙ pro hoc facit quod no.gl.& ibi Do.de ſan
cto Geminia in cap.iudicet.tertia.q̃ſtio.7.& iō iure appellant iudicũ ſē
tentias,opiniones,ut eſt tex.in l.eos.§.ſuper his.in l.nonnulli, & in l.a ꝓ
conſulib.C.de app.Frau.Curt.

b Codicillis.Quòd appellatione teſtamenti large veniant codicilli, ēt q̃li
bet vltima voluntas,ſm gl.& Bal.in l.2.C.commu.de leg.

c Non reprobata.Iō dixit Ang.in Auth.de hæredi.& Fa.§.exhæredatos,ꝑ gl.
ibi poſitam,ꝙ ſi ſuperior committat cãm dicendo audias, & iuſtitiam
facias,ꝙ illa verba important iuſtitiam partis,& iuris ordinem.adde tu,
& vide iſta latiſſimè per d.Ale.hic Fran.Cur.

d Immerito.An incontinenti ſit teſtamentum iſto caſu,vide Bal.in l. om-
nino.in 2.quæſtio.C,de inof.teſtam.

e Sententiam.Adde An,in conſi.126.§.compendioſę.

f Eſt multiplex.Vide Specu.in titu.de inſtru.edi.ubi de his,quæ opponũ
tur teſtamentis.

g Aliquando confirmat.Adde Ant.de Bu.& ibi Doc.in c.in ꝑſentia.de ꝓb.
& Alexan.de Imo.in conſi.ſuo.39.colum.ſcđa.verſicu.3. quia ut dicit.in
2.volum.Cur,

h Prædicatorum.Qui dicantur mendicantes,uide per Cal.cōſilijs ſuis ſub
titu.de reg.& an per ingreſſum religionis rumpatur teſtamentum, uide
per Rom.conſi.238.

lis competit actio ex teſtamento, ſaltem vtilis, hoc intellige,qn̄
nullum fuit factum teſtamentum,al:às cum dependeant ex teſta-
mento,competit actio directa,ſecundum Dy.per l. 3.§. de teſta.
tut.qa ſunt partes teſtamenti. vt ꝭ. quemadmodum teſta. ape. l.
pen.& de hoc no ꝑ gl.C.cõmu.de lega.l.2.ſuper ver. perſonales.

LEX II.

1 *In teſtante requiritur integritas,ſeu ſanitas mentis tempore teſtamenti,non ante nec poſt.*
2 *In teſtante ſanitas non requiritur,ideo dicunt notarij ſanus mente, licèt corpore languens.*
3 *Si infirmitas corporis eſſet tanta,ꝙ feciſſet eum perdere loquelam, licèt non intellectum,non poſſet teſtari,quia mortuo comparatur.*
4 *Niſi ad piam cauſam,in qua ualet inſtitutio facta nutu.*
5 *Quod etiam valerent legata facta nutu,ſed non ſic inſtitutio hæredis.*
Teſtamentum non irritatur per alium defectum poſtea ſuperuenientem.

1 IN eo. ¶†Non ſummatur.no.tria.Primò, quòd
in teſtante requiritur ſanitas mentis,vnde
furioſus,vel mente captus verè non poteſt teſtari,
nec ēt prodigus,qui pro furioſo hr̄ ꝑſumptione iu-
ris,poſt q̄ ſibi eſt interdictum bonis,vt de tuto.& cur. da.ab his.l.
2 is qui.in fi.& no. ꝭ.l.ſi q̄ramus.in gloſſ.†Secũdo no. ꝙ iſta integri-
tas mentis requirit̄ tp̄e teſtamenti.q.d.non ante,nec poſt, vñ ille,
qui fuit furioſus,ſi nũc nõ eſt,põt teſtari vt C.q teſta.fa.poſſ.l. fu-
rioſum.& qui nũc eſt,non põt,nec recõualeſcit,licèt poſt efficia
3 tur ſanæ mentis.Tertio not.†ꝙ non requirit̄ ſanitas,iõ notarij di-
cunt,ſanus mente,licèt corpore languens.Si tñ infirmitas corpo
ris eſſet tanta,ꝙ feciſſet eum ꝑdere loquelã, licèt non intellectũ,
non poſſet teſtari,qa mortuo comparat̄,vt eſt text. not.in l.iube-
4 mus poſt prin.C.eod.†niſi ad piam cãm,in qua valet inſtitutio fa
a cta nutu[a] ſm Bal.ꝑ c.cũ tibi.extra eo.ti.cũ ibi.not.† Valerent ēt le-
5 gata facta nutu.l.nutu.de le.3.ſed nõ ſic inſtitutio hęredis, vt in l.il
la iubemus.& ꝭ.e.l.hæredes palam.¶An aũt alius defectus ſuper
ueniens poſt teſtamentũ irritet ipſum,ſi a principio reddidiſſet ip
ſum nullum.vide bonã glo.& ſingularē in l.j.§.exigi. de bo.poſſ.
ꝯtab.Si enim tp̄e teſtamẽti erat ſanæ mentis, licèt poſtea efficiat̄
furioſus,non irritat̄,ſicut nec per alium defectum cõtingentem
ſine ſui culpa,vt ꝭ.eod.l.qui in poteſtate.§.fin.

ADDITIO.

a Nutu.vide Cal.conſi.6.de teſta.

LEX III.

1 *Opinio illa,ꝙ ſi maritus debeat lucrari dotem vxoris ꝑmortuæ, non põt concedere vxori licentiam teſtandi,de dote,non eſt uera.*
2 *Non poteſt quis teſtari de re mea ſine meo conſenſu in mei præiudicium, & quid ſi conſentiam.*
3 *Acquiſitio dominij,quæ fit ex teſtamento,uel in ultima uoluntate,qualiter dicatur de iure ciuili,& quid ſi ſequatur apprehenſio poſſeſſionis, uel traditionis.*
4 *Imperator non poteſt auferre dominium acquiſitum de iure gentium, ſed iure ciuili ſic.*
Legitimatio facta poſt mortem patris,vt legitimatus poſſit ſuccedere patri,ēt ſi per alium ſit adita hæreditas eius,an ualeat.
5 *Teſtamenti factio,quare non ſit de iure ciuili.*
6 *Qui non habet poteſtatem teſtandi iure ſcripto, non põt eã conſequi ab alio inferiore à Principe, & qui ſint illi, qui eam non habeant, & an Princeps poſſit eam concedere non habenti.*
7 *Qui habet poteſtatem teſtandi, non poteſt eam ſibi auferre,nec eã reſtringere per pactum,vt teneatur aliquem inſtituere hæredem.*
8 *Quid ſi in primo teſtõ appoſuerit uerba derogatoria uoluntatis,ꝙ in ſequẽti debeat in ſpecie mẽtionē facere de illis uerbis derogatoriis,vt hic.*
9 *Teſtator,licèt dicat uelle ſuum teſtamentum ualere,licèt non adſit ſolennitas debita,non tamen ualet iure teſtamenti,ſed iure codicillorum ſic, ſi adeſt ſolennitas,quæ requiritur in codicillis.*
10 *Teſtator non poteſt facere teſtamentum,ut ille, qui non eſt capax poſſit hæres inſtitui,& an poſſit fieri per ſtatutum.*
11 *Statutum poteſt diſponere,ꝙ valeat teſtamentum cum minori ſolennitate,quàm ſtatuat ius ciuile,dummodo adſint duo teſtes.*

1 TEſtamenti. ¶†Lex iſta ponit vnum dictũ,
& illationem ex eo, & exem-
plificat̄ multis modis.in gl.& ſummarium eius poni
tur in gl.in ver.(apparet ergo,) & per iſtam l.dicunt
quidã,ꝙ ſi maritus dēt lucrari dotē vxoris ꝑmortuæ,non põt cõ
cedere vxori licentiã teſtandi de dote,ſed malè dicunt, qa vxor
hēt licentiã teſtandi ſine conceſſione mariti,licèt non in ꝑiudiciũ
2 mariti ſine illius cõſenſu,†ſicut nõ põt teſtari de re mea ſine meo
cõſenſu in mei ꝑiudiciũ,ſi ergo conſentit,ꝑiudicat ſibi, qa vr̄ re-
a nunciare lucro ſtatuti,vel ꝑtii.Quid aũt ſit,qñ ꝯſentio, vt teſteris[a]
de re mea?vide Bar.in l.cũ qs.in princ.de lega.3. non. n. renuntio
dñio,cui ſola voluntate nõ renunciat̄,niſi cum hr̄ res pro dereli-
cta,vt l.ſi qs vi.§. dñia de acquir.poſ. Sed obligor ꝑſonaliter ſm
3 not.ibidem ꝑ Bar.†Item ꝑ hanc l.ꝓ,ꝙ acquiſitio dnij, q̄ fit ex te-
ſtamento,vel in ultima uoluntate.dr̄ de iu.ciui.& de iure gentiũ,
cum teſtamentum ſit de iure publico.i. iure ciuili Romanorũ.
& ita uoluit glo.in l.j.in prin.de acquire.rerum domi.qđ ego pu
to verum in illa acquiſitione,q̄ fit ſine aliquo inſtrumento iuriſ-
gentium,vt ꝑ ſolam aditionem hęreditatis ſine apprehenſione
poſſeſſionis,vel traditione,ſed ſi ſequat̄ apprehenſio poſſeſſionis,
uel traditio,vr̄ de iure gentium,licèt titulus teſtamenti ſit de iure
ciuili.vt Inſti.de re.di.§.ꝑ traditionem.ſicut illa,q̄ ſit ex ſtipulatione
ſequuta traditione,quia ſolus titulus non ſufficit ad translationē
dominij,ſed per traditionem acquirit̄ mediante titu.ut l.traditio-
nib.C.de pac.fallit in titulo teſtamenti, & qñ interuenit traditio,
4 dr̄ acquiri de iure gentium,& iſtud eſt utile.†quia Imperator nõ
poteſt auferre dominium acquiſitum de iure gentium,ſed de iu-
re ciuili ſic,iuxta not. ꝑ Innoc.in c.quæ in eccleſiarum.de conſti-
tutio.& ego uidi aliquas legitimationes factas ꝑ mortem patris,
vt legitimatus poſſit ſuccedere patri,etiam ſi ꝑ alium ſit adita hæ
reditas eius,an valeat,& auferat̄ illi dominium certè ſi illa cl'a nõ
eſſet appoſita,valeret in præiudicium illius, cui eſſet ius quæſitũ,
vt no.Bal.in prin.C.in fi.Sed ꝓꝑ illam clauſulam eſt videndum, an
b ſit quæſitum de iure ciuili,vel de iure gentium,[b] quia primo caſu
poteſt Imperator auferre,ſecundo non:& ex prędictis patet, qd
iuris,nec reperio aliquem iſtum paſſum tangentem, & habui a-
5 liàs conſulere.¶†Sed opp.ꝙ teſtamenti factio non ſit de iure ci-
uili,ſed de iure gentium,quia requirit̄ conſenſus teſtantis, vt pa-
tet ex l.ꝑcedenti,qui eſt de iure gentium.Sol. denominatio fit po
tius a forma teſtandi,q̄ à materia,vt patet in ſtipulatione,q̄ dr̄ cõ-
tractus iuris ciuilis a forma,licèt requiritur ꝯſenſus, qui eſt de iu-
re gentium,vel dic,ꝙ conſenſus non ſufficeret, ſi nõ eſſet autho-
ritas iuris ciuilis,quia diſponit teſtator de bonis ſuis in id tp̄s, quo
ipſe non eſt dominus.ſ.poſt mortem,vnde cum de iure naturali
primæuo omnia bona eſſent communia, & de iure gentium ſe-
cundario conceſſa fuerunt occupanti,& ꝑ mortem ceſſat occu
patio:redibunt ad priſtinum ſtatum,& ſic videbunt̄ interim con
cedi occupanti,& ꝙ moriens non poſſit diſponere de illis. Po-
ſtea per l.duodecim tabularum conceſſum eſt,vt diſponere poſ-
ſet,vt patet infra.ad l. Falc.l. j. in princ. & ſic iſta diſpoſitio inni
6 titur authoritati iuris ciuilis.†Nunc ergo ex prima lec. no. ꝙ qui
non habet poteſtatem teſtandi a iure ſcripto, non poteſt eam ꝯ-
ſequi ab alio inferiore a Principe:ſunt aũt multi, qui eam non ha-
bent,qui no. ꝭ.l.proxi.regulariter aũt qlibet liber homo, & de Im
perio Romano habet.An aũt Princeps indiſtinctè poſſit conce-
dere non habenti?dicendum eſt,ꝙ non, quia ſolum illis,qui non
c habent propter aliquem defectum iuris poſitiui,[c] ſecus ſi natura-
lis,vt furioſo,vel mẽte capto,qa non p̄t tollere defectum iuris na
7 turalis,vt Inſti. de iure natu.gen. & ciui. §. ſed nãlia. † quid aũt in
ſtatuto,an poſſit concedere poteſtatem non habenti? vide per
Bar.in l.ſeq.¶Ex ſecunda lectu.glo.not. ꝙ qui habet poteſtatem
teſtandi nõ poteſt eam ſibi auferre,nec etiam poteſt eam reſtrin
gere per pactum,vt teneatur aliquem inſtituere hæredem. Intel-
d lige etiam cum iuramento,[d] qa eſſet contra bonos mores, iuxta
no.in l.ſtipulatio hoc modo.de verb.obli.ſi ergo teſtõr dicat in
teſtõ,ꝙ vult illud eſſe vltimum teſtamentum, & ſe non poſſe a-
liud facere,iſta ultima uerba nihil important, qa ſunt derogato-
ria poteſtatis teſtandi,q̄ ſibi tollere non poteſt, cum eam habeat
a iure publico,& ideo ius publicum poteſt ſibi auferre, non ipſe,
ſicut non poteſt ſibi auferre libertatem,quia iſta poteſtas teſtan-
di eſt ſequela libertatis.Et ex prędictis patet, ꝙ ſi poſtea facit aliud
teſtamentum,licèt de illis uerbis derogatorijs mentionem non
8 faciat,nihilominus valet,†ſecus ſi eſſent verba derogatoria volũ
tatis,ut ſi dixiſſet,ꝙ non vult aliud teſtamentum valere, nõ enim
aufert ſibi poteſtatem teſtandi, ſed dicit non adeſſe voluntatem
ſuam in ſequenti teſtamento,niſi ergo faciat mentionem ſaltem
in ſpecie de verbis derogatorijs,puta,dicendo,quòd vult vltimũ
valere non obſtante quocunque alio,in quo ſint verba deroga
e toria,& hęc habentur in l.ſi qs in prin.teſtamẽti.[e] de lega.3.ꝑ Bar.
9 poſt Iacob.de Are.¶†Ex alia lect.q̄ ponit̄ in ver. (vel quarto no.)
ꝙ licèt

ADDITIONES.

a Vt teſteris.uide Ale.in l.quæ dotis.ſupra.ſol.mat.
b Vel de iure gentiũ.De hoc uide ꝑ Raph.conſi.41. & quod ſit de iure gẽ-
tiũ,ſed actio ex eo de iure ciuili,vide latè ꝑ d.Ale.de Imo. in cõſi. 2.col.
10.verſi.nec ob.in 1.vol.repetitũ in conſi.87.in 2.vol.Fran.Curt.
c Iuris poſitiui.Vide Bar.in l.j.C.de ſacroſan.eccle.
d Cum iuramento.Latè per Old.conſi.24.& conſi.181.& in tñ hoc eſt ue-
rum,ꝙ ſi iuraret teſtator in teſtamento,ſe teſtamentum non reuocare,ꝙ
tñ faciendo aliud teſtamentũ poterit illud reuocare,de quo ꝑ Alexan.in
conſi.18.col.2.verſi.accedit.in 2.volu.& ꝙ quis non poſſit ſibi auferre li
beram teſtandi facultatem,uide per Ang.latè in conſi. 213. & ibi quid
inter viuos.Fran.Cur.
e In prin.teſtamenti.Vide ibi in apoſ.ad Bar.in charecteribus de Tortis.

ꝙ licèt teſtator dicat uelle ſuum teſtamentum valere, licèt non
adſit ſolennitas debita, non ꝑpea valet iure teſtamenti, hęc tñ ver
ba faciunt ipſum tranſire in vim codicillorũ, ſi adeſt ſolẽnitas, q̃
requiritur in codicillis, vt infra de leg. 2. l. codicillis. §. fin. vbi caſus.
10 ¶†Ex vltima lec. glo. no. ꝙ teſtator non põt facere teſtamentũ,
vt ille, qui non eſt capax, poſſit hæres inſtitui. Sed an poſſit fieri ꝑ
ſtatutum, & Bř ſi eſt capax, de iure poſitiuo tñ põt fieri, ſi ſtatuen
tes recognoſcunt ſuperiorem, & tunc populus obtinet vicẽ Prin
cipis in ſuo territorio, iuxta no. ꝑ Bar. in l. hoſtes. infra de capti. ſed
ſi eſt incapax, de iure diuino, vel ratione peccati, vt ſpurij, q non
poſſunt hřdes inſtitui a pr̃e in odium patris, & ꝑꝑ eius delictum,
ut refrenent̃ ab illicito coitu, vt in l. fina. C. de natu. lib. tunc eſt du-
11 bium, †an ꝑ ſtatutum poſſint fieri capaces, & Bar. hic determinat,
a ꝙ nõ, & dicit ita fuiſſe diſputatũ ꝑ plures antiquos. Bal. idẽ tenet,[a]
& ꝯſuluit, & de hoc ꝑ eũ in l. cũctos populos. in 8. col. & in l. cum
q̃. C. de fidei. in 13. col. & in l. ſecunda. de iur. an. au. An aũt per ſta-
b tutum poſſit diſponi, ꝙ valeat teſtamentum cum minori[b] ſolen-
nitate, q̃ ſtatuat ius ciuile. fuit q̃ſtio diſputata ꝑ Iac. de Arena. in ſta
tuto Venetorum, de qua in additio. Spe. de inſtr. edi. §. cõpendio-
ſæ. & qdam dixerunt non valere ꝑ l. fi. C. eo. communiter tenet̃,
& ſeruat̃ ꝯrium, dummodo adſint ſaltem duo teſtes, q requirun
tur de iure diuino, & gentium, iuxta illud. In ore duorum, &c.
Matt. 18. c. nouit. de iudi. c. in omni negotio. & c. licèt. de teſtib. &
ſecunda. ad Cor. in c. in prin. Deu. c. 19. qa teſtimonium duorum
verum eſt. Io. c. 8. & 2. q. 4. c. placuit. hoc enim põt ꝑ ſtatutum tol
li, ſed ſolum quod additum eſt per ius poſitiuum, iõ ſi dicat ſtatu
c tum Venetorum, ꝙ valeat cum vno teſte, non valebit[c] ſ'm An.
de Peru. Bal. verò in l. ſi non ſpeciali. C. eo. vr̃ dicere, ꝙ ſaltem req
runtur quinque nec aliter valeat ſtatutum, quod non placet, qa
video, ꝙ per l. iuris communis poteſt ſtatui, ꝙ valeat coram duo
bus, vt patet in teſtamento militis, & in eo, quod fit inter liberos,
vel ad piam cauſam, ergo idem poterit ſtatutũ in ſuo territorio
inter quoſcunque, de hoc no. in l. fin. C. eodem.

ADDITIONES.

a Idem tenent. vide eundem Pau. conſi. 230. & Fed. de Sen. cõſi. 275. & ſeq. & conſ. 67. Bal. conſi. 80. 1. lib.
b Minori ſolennitate. vide per Old. conſi. 143. & ꝑ Alex. de Imo. in conſi. 141. col. 3. in 1. vo. Fran. Cur.
c Non ualebit. Facit quod dicit Lud. Ro. ſingula. ſuis, ꝙ Princeps, vel ciuitas non põt facere, ꝙ credatur teſtimonio unius.

LEX IIII.

1 *Prius quærendum eſt de potentia teſtamenti, poſtea de ipſius teſtamento, uel de ipſius ſolennitate.*
2 *Primo uidendum eſt, an ille, qui dedit ſententiam, fuerit iudex competẽs, & poſtea de ipſa ſententia.*
Si dicitur, ꝙ notarius, qui confecit inſtrumentum, non erat notarius, primo diſcutiendum eſt, an fuerit notarius, & poſtea de uirib. inſtrumenti.
3 *Si agis contra me, & petis hæreditatem aſſerens te inſtitutum ab aliquo, & ego dico illum non potuiſſe teſtari, partes iudicis debent eſſe in aſſignando prius mihi terminum ad probandum de potentia teſtandi, & hoc poſt lit. conteſtat.*
4 *Actori debet prius aſſignari terminus ad probãdum intentionem ſuam, quando exceptio præſupponit intentionem actoris procedere, & quid ſi exceptio concernat habilitatem perſonarum.*
5 *Si terminus probandi prius aſſignetur reo, quando deberet aſſignari actori, vel aſſignetur ante lit. conteſtat. cum deberet aſſignari poſt, an uitietur proceſſus.*
Super exceptionib. concernentib. perſonas, in quib. ſubſtantiatur iudiciũ, regulariter pronuntiandum eſt, antequam ad alia procedatur, & qualiter uideatur ſuper eis pronuntiatum.
6 *Qui ſunt illi, qui teſtari non poſſunt remiſſiuè.*
Quæ ſint neceſſaria ad ſolennitatem teſtamẽnti.

1 SI quæramus. †Prius quęrendum eſt de po
tentia teſtantis, poſtea de ip-
2 ſius teſtamento, vel de ipſius ſolennitate. h. d. ¶†Per
hanc l. patet, ꝙ primo eſt videndum, an ille, qui dedit
ſñiam, fuerit iudex competens, & poſtea de ipſa ſñia, qa vbi non
eſt dare iuriſdictionem in iudice, fruſtra de ſñia, vel eius viribus di
ſputatur. Similiter ſi dicitur, ꝙ notarius, qui confecit inſtrumen-
tum, non erat notarius, primo eſt diſcutiendum, & poſtea de vi-
3 ribus inſtrumenti. ¶†Item ꝑ hanc l. patet, ꝙ ſi agis ꝯ me, & petis
hæreditatem aſſerens te inſtitutum ab aliquo, & ego dico illum
non potuiſſe teſtari, partes iudicis debent eſſe in aſſignando prius
mihi terminum ad probãdum de potentia teſtandi, qa fruſtra aſſi
gnaret tibi terminum ad probandum de teſtamento, ſi ille non
potuiſſet teſtari, & ſi non probauero, aſſignabit terminum tibi.
4 †Sed ꝯ, quia prius dẽt aſſignari actori[a] ad probandum ſuã inten-
a tionem, q̃ reo, vt l. ſi qdem. C. de excep. & ibi no. ſol. illud eſt verũ
qñ exceptio præſupponit intẽtionem actoris ꝓcedere, vt ſi opp.
exceptionem pretij, vel ſolutionis, nam præſuppono me fuiſſe
debitorem, ſed hęc exceptio de impotentia teſtandi eſt pręiudicia
lis ad intẽtionem agentis, qa non eſt dare teſtamentum, vbi non
eſt potentia teſtandi, & iõ prius datur terminus reo ad probandũ
exceptionem, ſ'm Bar. debet tamen hoc fieri poſt lit. conteſt. qa
iſta exceptio concernit merita cãæ, ſed ſi concerneret habilitatẽ
perſonarum, in quibus fundatur iudicium, vt ſi opponerem de
incompetentia iudicis, vel ꝯ perſonam procuratoris, ꝙ non poſ-
ſet eſſe procurator, vel actor, ꝙ eſſet excommunicatus, vel ban-
nitus, & ſic non poſſet agere, & ſic ante lit. conteſtat. debet hoc
b fieri,[b] ut l. ita demum. C. de procur. † An autem vicietur proceſ-
6 ſus, ſi non ſeruatur ordo, de quo hic, tenet Bar. ꝙ non. Bald. alle-
gat cõtra ipſum c. exhibita. de iud. bř dic Bar dicere veritatem in
exceptionibus concernentibus merita cauſæ, vt eſt hic, & ita de
facto ſeruat̃ ꝑ ſtatuta, qa aſſignat̃ terminus vtrique parti non ſer-
uato ordine, de quo hic. Nec obſt. c. exhibita. quia ibi non dicitur,
ꝙ proceſſus ſit nullus, ſed bñ probat, ꝙ põt appellari ꝑꝑ peruer-
c ſionem ordinis,[c] & in cã appellationis retractabitur: in exceptioni
bus verò non concernentibus negotium principale, ſed perſo-
nas, in quib. ſubſtantiat̃ iudicium, & ſic dicuntur emergentes, nõ
incidentes: rł'a eſt, ꝙ ſuper illis eſt pronuntiandum, antequam ad
alia procedatur, vt no. in l. de qua re. in prin. ſ. de iud. per gl. vr̃ autẽ
pronuntiatum ſi iudex poſt illas receptas pronuntiat eis non ob
ſtantibus ad ulteriora procedendum, quia vr̃ illas reprobare, vt
in c. ex parte. in. de appe. ſi autem illas non recepit, & ad vlteriora
procedit, vel eas recipit, & de ipſis diſſentit, & procedit vlterius, vr̃,
ꝙ proceſſus ſit nullus, quia contemnit diſpoſitionem legis, per id,
quod no. glo. in l. prima. C. de ordi. iud. quæ dicit, ꝙ iudex non põt
ad ulteriora procedere, & ſ'm iſtam diſtinctionem vr̃ debere in-
telligi quod no. Bar. ſuper hoc articulo. in l. a procedente. C. de di
6 la. vbi omnino vide. ¶†Vltimo no. hic gl. magiſtram, quæ enume
d rat perſonas nõ valẽtes teſtari.[d] Item gl. ſecunda. q̃ enumerat ea,
q̃ ſunt neceſſaria ad ſolennitatem teſtamenti, & loquit̃ de ſolenni
tate publica, q̃ non poteſt pacto remitti, vt C. eod. l. non dubium.
Eſt & alia ſolennitas priuata, vt filius inſtituatur, vel exhęredetur,
& iſta bene poteſt remitti per filium, tamẽ a princ. ſi conſentit pr̃i
teſtanti, ꝙ nihil ſibi relinquat, non valebit teſtamẽtum, licèt in eo
pręteręatur, per ea quę no. in l. ſi qñ. C. de inof. teſta. in gl. & puto,
ꝙ valebit de iure ciuili. Sed ſi ex interuallo teſtamentum appro-
bet, quod erat nullum ratione præteritionis, reconualeſcit de æq
tate ꝑtoria, vt l. filio præterito. ff. de iniuſt. teſta. cum ibi no.

ADDITIONES.

a Actori. Adde Bar. in l. liberti. C. de pe. hær. & de dicto Bar. hic facit mẽtionem Bal. in l. prolatam. ver. q̃ro ergo. C. de ſent. & interlo.
b Debet hoc fieri. ſi tñ poſt opponat̃ exceptio procuratoria, & ſit admiſſa, præiudicat, vt tenet Roma. conſi. 381.
c Peruerſionem ordinis. Adde tu, qñ peruerſio ordinis vitiat, & dic, ut per Bar. Bal. & Doc. in l. prolatã. C. de ſen. & ꝑ Bal. in l. ambiguitatis. C. de teſt. ꝑ Abb. & Mod. in c. cum dilecta. de reſcin. Fran. Cur.
d Valentes teſtari. Adde alias, de qbus per Abb. in rub. extra. e. ti. & Imol. in dicto titu. c. 2. Franc. Cur.

LEX V.

1 *Maſculis in quartodecimo anno, & mulier in duodecimo completo poſſunt teſtari: & quando dicatur completus.*
2 *Notarius, qui recepit teſtamentum de nocte, poteſt apponere diem ſequẽtem ſi poſt mediam noctem recepit, uel ſi ante, poteſt apponere diem præcedentem.*
3 *Pubes minor xxv. an. poteſt ſine curatoris authoritate facere teſtamẽtũ.*
4 *Citius pubeſcit mulier, quàm maſculus.*
Mulier naturaliter citius deficit, quàm vir.
Quæ plus durant tardius perficiuntur.
5 *Quantum ad legitimam ætatem cõtrahendi, quæ eſt xxv. an. maſculus, & mulier. parib. paſſib. ambulãt, niſi cum impetrant beneficium ætatis, quòd mulier in xviij. & maſculus in xx. tantum poteſt impetrare.*
Proximus pubertati, ſi non eſt cæpta vltima dies, teſtari non poteſt quãtumcunque malitia ſuppleat ætatem, ſecus in matrimonijs, & quid in contractibus.

1 SVa ætate. †Maſculus in quartodecimo anno, &
mulier in 12. completo poſſunt teſta-
ri, & dicitur completus, ſi cœpta eſt vltima dies natura-
lis, vel artificialis. h. d. ¶In text. ibi, ſan ſufficiat compleuiſſe. ſ dicit
Bal. ꝙ ſi fieret computatio de momẽto ad momentum tantum
eſſet dicere vnum, quantum aliud, quia ſtatim, quòd compleuiſ-
ſet 14. ingreditur 15. quia complet in uno atomo, uel momento,
& ſic in quo non poteſt teſtari, quia actus teſtandi requirit inter-
uallum tꝑis, iõ ſi requireret̃, ꝙ exceſſiſſet, ſed hic non fit compu-
tatio de momento ad momentum, quia ſi natus fuit in die prima
Ianuarij hora 20. tranſactis annis 14. illa eadem die, q̃ erit vltima
14. annorum, poterit teſtari hora 12. quia ſufficit, quòd ſit cæpta,
& ſic

& ſic hr̃ pro completa, licèt non exceſſerit, & hoc in die artificia-
li, quæ comparatur, ſub ortu ſolis vſque ad occaſum. Idem ſi ſit
incæpta dies vltima naturalis, quæ incipit in media nocte ſequen-
ti, ideo ſi poſt ſextam horam noctis præcedentis diem primam
Ianuarij, etiam de nocte fuerit teſtatus, valebit teſtamentum, li-
cèt ipſe fuerat natus hora 20. & in die artificiali. & hoc dicit vlti-
2 mus ver. ſ͠m gl. in ver. vel dic tutius. Et ſic no. ſ͠m Bal. † ꝙ notarius
qui recipit teſtamentum de nocte, poteſt apponere diem ſequē-
tem, ſi poſt mediam noctem præcedentem, vel ſi ante, poteſt ap-
ponere diem præcedentem, iuxta not. in l. more Romano. ſ. de
3 fer. & ꝑ Inno. in c. conſuluit. de offi. dele. † Not. etiam hic, ꝙ impu
bes minor 25. an. poteſt facere teſtamentum, quod eſt verum,
etiam ſi habeat curatorem, nec requiritur illius authoritas, vt no.
4 ĩ. de lib. leg. l. Aurelio. §. Gaius. in gl. j. quę reputat̃ notabilis. ¶ † Itē
no. ꝙ citius pubeſcit mulier, q̃ maſculus. gl. ponit rationem hic, a-
liam rationem ponit gl. in l. 2. C. de his qui ve. æta. impe. aliam po-
nit. Bal. ſ͠m Cy. quia mulier naturaliter citius deficit, q̃ vir, ideo ci
tius pubeſcit, quia debiliorem hēt nãm, vt videmus in pomis, &
plantis, q͠a quæ plus durant, tardius perficiunt̃, & dicit iſtam eſſe
rationem philoſophicam, licèt autem differant quantum ad pu-
5 bertatem, non ſic † differunt quantum ad legitimam ætatem con
trahendi, quæ eſt 25. annorum, vt non gaudeant beneficio reſti-
tutionis. Nam in hoc maſculus, & mulier paribus paſſibus ambu
lant, niſi cum impetrant beneficium ætatis, quia mulier poteſt im
impetrare in 18. ſed maſculus in 20. tm̃, vt d. l. 2. de his qui ve. æta.
¶ Vltimo quæro, quid ſi ſit proximus pubertati, non tm̃ cępta eſt
a vltima dies? Reſpondeo, non poterit teſtari, quantũcunque ma-
litia ſuppleat ætatem, quia preſumptio eſt iuris, & de iure, ꝙ non
hēat perfectum ſenſum, vt ꝑ hanc l. ſecus in matrimonijs contra-
hendis, vt habetur in c. j. de deſponſatio. impub. li. 6. In contractib.
verò ſi ſit proximus pubertati, obligatur naturaliter contrahen-
do ſine tutoris authoritate, ſecus ſi nõ ſit proximus, quod dic, vt
in l. prima. de donati. & qñ dicat̃ proximus, dic, vt ibi per Bartol.

ADDITIO.

a Vltima dies. Sed an ultima die pubertatis poſſit dari curator, vide Bal. in
l. 2. C. quando prouoc. non eſt neceſ.

LEX VI.

1 *Filiusfa. non poteſt teſtari etiam de voluntate patris.*
2 *Filiusfa. uel ſeruus ſeu monachus, & obſes, quare non poſſint teſtari, &
an ſtatutum poſſit diſpenſare, ꝙ poſſint teſtari, & nume. 3.*
3 *Quæ geri poſſint per filiumfa. ſine uoluntate patris.*
4 *Pater non pōt emancipare filium ad hunc actum ſolum, ut poſſit teſtari.
Emancipatio, & manumiſſio, non poſſunt fieri quantũ ad unum actum.*
5 *Filiafamilias an poterit teſtari de dote.*
6 *Filiafa. in aduentitiis, in quibus patri non acquiritur vſusfructus, poteſt
ſine patris uoluntate teſtari, & quid in his, in quibus patri acquiritur
vſusfructus.*
7 *Caſus in quo quis habebit hęredem, & tamen nunquã habuit hæreditatẽ.*
8 *Si pater permitteret filio, quòd poſſet donare, intelligitur inter uiuos, non
cauſa mortis.
Si filius de licentia, & uoluntate patris facit teſtamentum, & apponit
clauſulam, ſi non ualet iure teſtamenti, ualeat iure cuiuslibet volunta
tis, non ualebit iure teſtamenti, nec donationis cauſa mortis, & quid ſi
hæres eſſet preſens, uel notarius reciperet pro eo.*
9 *Donatio inter viuos, ſeu cauſa mortis, poteſt hodie fieri nudo pacto, & ori
tur actio.*
10 *Filius, ꝙ poſſit donare cauſa mortis ipſi patri.*

1 QVi in poteſtate. † Filiusfa. non pōt teſta-
ri, ēt de voluntate. pa-
tris. h. d. Adde nec etiam codicillari, vt ĩ. de lega. j. l. 2.
facilius tamen reconualeſcunt codicilli, ſi factus ſui
iuris, declaret ſe velle decedere cum eadem voluntate, quàm te-
2 ſtamentum ĩ. de lega. 3. l. j. in prin. quod dic, vt ibi. † Sed q̃ eſt ratio,
ꝙ filiusfami. non pōt teſtari? q͠a teſtamentum dependet a libero
arbitrio ſed non hēt arbitrium liberum, qui eſt in aliena poteſtate,
vñ idem in ſeruo, & monacho, & obſide, vt no. ſ. e. l. ſi q̃ramus ſed
opp. q͠a teſtamēti factio, eſt publici iuris, vt ſ. eod. l. 3. & in his quę
ſunt publici iuris patria poteſtas non curat̃, immo poſſunt illa fieri
3 ꝑ filiumfa. ac ſi eſſet ſui iuris, vt ĩ. ad Treb. l. nam quod. † Sol. uerũ
eſt, qñ geruntur tanq̃ a publica perſona, vt officium magiſtratus,
uel tutoris, quod gerere filiusfam. pōt, ſed teſtamentum non facit
tanq̃ publica ꝑſona, ſed tanq̃ priuata, ſ͠m quod no. Cyn. C. q̃ teſt.
fac. poſ. l. ſenium. Item q̃ eſt ratio, ꝙ cum voluntate patris non po
teſt? Reſpondeo, q͠a vltima voluntas, non dēt pendere ex alieno
arbitio, ut l. illa inſtitutio. infra de herc. inſtit. ſed hic penderet. Item
quia eſt publici iuris, vt dictum eſt, & ſic qui non habet poteſtatē
teſtandi iure publico, non poteſt eam conſequi ab aliquo inferio-
re a principe, vt dixi in d. l. 3. ſupra eod. Sed an poſſit per ſtatutum
fieri? Reſpondeo ſic, quantum ad filiumfam. non ſic, quãtum ad
monachum, qui non eſt de iuriſdictione ſtatuentium, vt not. in l.
ſi q̃ramus. ſ. e. per Bartol. nec quantum ad obſidem, quia eſt in a-
liena poteſtate de iure gentium, contra quod non pōt ſtatutum
4 diſpenſare, ſ͠m eundem Bar. ibidem. † Item an poſſit pr̃ emancipa-
re filium quantum ad hunc actum ſolum, vt poſſit teſtari? Bar. vr̃
a tenere, ꝙ ſic, in l. j. §. in filij. ĩ. ad Treb. Bal. ꝯ in l. Senium.[a] quia pa-
tria poteſtas eſt indiuiſibilis, vñ emancipatio non pōt fieri quan-
tum ad vnum actum, ſicut nec manumiſſio: q͠a non pōt q̃s eſſe
ſeruus, quo ad q̃dam, & quo ad q̃dam liber, vt l. ſi pr̃. §. fi. de li. ca.
ſicut nec legitimatio, vt no. in c. cum inhibitio. de clande. deſpō. ꝑ
gl. licèt bñ poſſit diſpenſari, quo ad aliquem actum, vt non obſtã
te illegitimatione ſuccedat patri, & quo ad alios effectus rema-
5 nebit illegitimus. ¶ † In gloſſ. ibi, (niſi in caſtrenſi, vel quaſi pecu-
b lio.) ſed an filiafam. poterit teſtari de dote,[b] multo magis, nam etiã
iure iſto in dote aduentitia, vel profectitia donata habebat hære-
dem ab inteſtato, vt dixi in l. ſi cum dotem. in prin. & l. poſt dotē.
ſoluto mr̃imonio. & tñ in caſtrenſi peculio, vel quaſi, filiusfam.
non habebat heredem, ſed pr̃ occupabat iure peculij, vt l. 2. de ca
ſtrenſi peculio. ꝯ̃rium tñ determinat Bald. in d. l. Sennium. & in l.
2. de hr̃di. vel acti. q͠a nulla l. cauet̃, ꝙ filiafami. in dote habeat̃ pro
patrefamil. & ſui iuris, ſed bñ cauet̃, ꝙ in caſtrenſi peculio, vel qua
ſi, filiusfam. habeat̃ pro patrefam. in l. 2. ſ. ad Maced. ſic igit̃ habent̃
iſta, vt excedentia, & exceſſa, q͠a quo ad hr̃dem abinteſtato, plus
eſt in dote, q̃ in caſtrenſi peculio, non ſic quantum ad actum te-
6 ſtandi. ¶ † Item an poſſit teſtari filiusfamil. ad piam cãm?[c] & vr̃, ꝙ
ſic, quia ſic teſtando militat Deo, vñ non minori vr̃ gaudere pri-
uilegio, q̃ miles armatæ militiæ, ꝑ ea, q̃ nota. in l. miles. de re iudic.
Barto. hic tenet, quòd in aduentitijs, in q̃bus patri non acquiritur
vſusfructus, pōt de voluntate patris ꝑ c. licèt extra de ſepul. licèt.
in l. j. C. de ſac. ſan. eccle. tenet, ꝙ in illis non requirit̃ volũtas patris,
q͠a non agit̃ de eius p̃iudicio, ſed ſi pr̃ haberet vſumfructum, req
reretur, q͠a de eius p̃iudicio agit̃, & cã pia non eſt priuilegiata in
damnum tertij, iuxt. nota. in l. Papin. poſt princ. ſ. de inofficioſo, te
ſtamen. in gloſſ. q̃ allegat authoritatem Auguſtini, & iſta vr̃ pro-
babilior, ſed pro prima faciat illud c. licèt. vbi non agit̃ de p̃iudicio
patris, & tñ vr̃ ibi requiri eius voluntas. Bal. ãt in l. Senium. dicit p̃-
dicta procedere de iure canoni. non de iure ciuil. Tu dic, ꝙ etiam
de iure ciuili, ſi teſtatus eſt in articulo mortis, nam tunc ēt de iure
ciuili, tale teſtamentum ad piam cãm eſt priuilegiatum, cum nõ
ſubiaceat reg. iuris poſitiui, ſed reſeruet̃ merè in obſeruatione iu-
riſgentium, vt in d. l. j. C. de ſac. ſan. eccle. ſ͠m intellectum Bartol. ſed
ſi non erat in mortis articulo, non ſortit̃ priuilegiũ a iure ciuili, ſed
a iure canonico ſic, ꝑ c. cum omnes, & c. relatũ. ex̃. eo. ti. & tũc eſt
7 verum dictum Bal. † Et adde, ꝙ licèt poſſit teſtari de caſtrenſi pe-
culio, vel quaſi, tñ non dr̃ habere hæreditatem antequam adeat̃
ꝑ heredem ſcriptum, ſed adhuc dr̃ peculium, vt in l. ſi ſeruus Me-
uij, & caſtrēſis peculij. in prin. ĩ. de ſtipu. ſer. & ibi no. ſed nec poſt
quam fuerit adita, pōt dici hæreditas, nam ēt ſi prius fuiſſet, deſine
ret eſſe, vt no. in l. j. §. veteres. de acqui. poſ. & ĩ. de acquir. hæred. l.
hæres ꝑ ſeruum. & ſic erit dare caſum, in quo q̃s habebit hr̃dem
8 & tñ nunquam habuit hęreditatem. ¶ † In glo. ibi, (dummodo
hoc expreſsè permittat.) not. quòd ſi pater ꝑmitteret filio, ꝙ poſ-
ſet donare, intelligit̃ inter viuos, non cã mortis, vt in l. quam glo.
alleg. Et per hoc videtur, ꝙ ſi filius de licentia, & voluntate patris,
facit teſtamentum, & apponit clauſulam ſi nõ valet iure teſtamē
ti, ualeat iure cuiuſlibet voluntatis, nec ualebit iure teſtamēti, nec
iure donationis cauſa mortis, q͠a ibi requirit̃ ſpecialis permiſſio,
quæ hic non eſt, & ita tenuit Dyn. Alij dicunt, ꝙ immo valebit, ſi
hæres inſtitutus fuit præſens, & acceptans, quia illa uerba nõ poſ-
ſunt aliquid importare, niſi in donatione cauſa mortis, unde ne
fruſtratoriè fuerint appoſita perinde habetur, ac ſi ſpecialiter ita
dixiſſet, argu. ĩ. titu. proxi. l. j. & 2. præſentia autem hæredis, iõ req
ritur, quia donatio cau. mortis requirit conſenſum donantis. &
donatatij, vt l. inter mortis de dona. cauſa mortis, & idem eſſet, ſi
notarius tanquam publica perſona reciperet pro eo, per ea, quę
9 not. Bar. in l. cum quis decedens. §. j. de leg. 3. & † ſi dicatur, nõ ua-
lere iure donationis, ſi non interuenit traditio, vel ſtipulatio, vt d.
l. inter mortis? Reſpondet̃, quòd illud eſſet verum olim, hodie ve
rò ſicut donatio inter uiuos fit nudo pacto, & oritur actio, ut l. ſi
quis argentum. C. de dona. ita & donatio cauſa mortis. gloſſ. eſt
ſingularis, quę fortè non eſt alibi, & ſemper ad hoc allegatur. l. cũ
10 pr̃. §. Meuio. ĩ. de lega. 2. & iſta pars videtur mihi verior. ¶ † Sed an
poſſit donare cauſa mortis ipſi patri? glo. uidetur determinare, ꝙ
non

ADDITIONES.

a Senium. Vide per nouiſ. maximè do. Ale. & d. Iac. in d. l. Seniũ. Fran. Cur.
b De dote. De hoc vide ꝑ d. Ale. in conſ. 17. cõſ. 1. in 2. uol. Cur.
c Ad piam cãm. Vide eundem Pau. de Caſt. in conſ. 103. col. 2. in nouis. in-
cip. ad primum q̃ſitum. & Fed. de Se. in ſuo conſ. 284. Cur.

non §.de authoritate tut.l.j.quia pr̄ non põt authorizari in facto
a proprio,& iſtam glo.tenet Bar.Sed vidi conſilia plurium Doct. notabilium tenentium ꝯrium,& idem ego,puto,quia non requiritur conſenſus patris ad authorizandum,non.n.hoc ſufficit.l.fi. §.primo.de ver.ob.ſed requiritur,ne ſibi fiat ꝑiudicium,& hic non fit.& ꝓ hoc allegat Pet.de Bel.pti.tex.in l.prima. C.de impo.luc. deſcri.vide de iſta q̃ſtione in addi.Spec.de inſtr.edi.§.porro.in prima.magna addi.Vltimo in fi.glo.ibi,vt ad patrem ꝑueniret vſuſfructus.ꝯ iſtam glo.eſt caſus expreſſus,ꝙ etiam in talibus non pt teſtari.C.qui teſt.fa.poſ.l.penul.ſeu.fi.

ADDITIO.

a Vide conſil.Cõſuluit Old.cõſ.36.Lud.Ro.cõſ.515 Pet.de Anch.cõſ. 106. & de hoc vide ꝑ Doc.in l.1.§.fuit q̃ſitum.ff.ad Treb.in l.bonorum. C.qui admit.& in l.cũ filius.§.ſi non.& ibi Alex.in add.ad.Bar.ff.de do. Cur.

1 *Surdus,& mutus,an poſſint teſtamẽtũ facere,& quid in alijs cõtractib.*
2 *Quod dicitur legata,& fideicommiſſa poſſe fieri nutu,debet intelligi.ſ.per illum qui non eſt mutus,uel ſurdus.*

1 §.Surdus. ¶† Tria dicta continet iſte §.cum l.ſeq. Cõtra primum dictum oppo.de l diſcretis. C.qui teſta.fac.poſſ.Solu.iure iſto,ſiue habebat vtrunque defectum, ſiue alterum tñ.Item ſiue vterque eſſet n̄alis,ſiue accidentalis,nõ poterat teſtari,niſi impetraret a Principe:hodie verò ſi ſcit ſcribere, ēt ſi habeat vtrunque defectum,q̃a tñ tunc non põt eſſe,niſi accidentalis:q̃a ſi fuiſſet n̄alis,non potuiſſet diſcere ſcribere,poterit teſtari ēt ſine permiſſu Principis,idem ſi erat ſurdus tñ,& non mutus,& ſic ſcribere neſciebat.idem ſi erat mutus:& nõ ſurdus,ēt ſi n̄aliter,dummodo ſciret ſcribere,& ſic in trib.caſib. hodie põt,vt d.l.diſcretis.in alijs remanet regula,de qua hic. ¶ Sed an poſſit codicillari eo caſu,quo non põt teſtari?Bal.ibi videtur tenere: ꝙ ſic, q̃a legata poſſunt fieri nutu,ſed miror de dicto ſuo, quia eſt ꝯ illũ tex.expreſſe,& ꝯ regulam,ꝙ q non põt teſtari,nec codicillari.l.ſecunda.de leg.primo.Et hoc tenet Bart.in l.nutu.de lega.3.dicens.
2 †ꝙ illa lex,dum dicit legata, & fideicommiſſa poſſe fieri nutu,dẽt intelligi.ſ.ꝑ illum,q non eſt mutus,vel ſurdus,poſito,ꝙ rõne præſentis infirmitatis ꝑdidiſſet loquelã,nõ tñ intellectum,multo magis ſi non perdidiſſet.Si aũt mutus,vel ſurdus tunc ēt in legatis, & fideicom.dẽt ſeruari l.diſcretis.& ēt in donatione cã mortis,vt ibi habetur expreſſe.Contractus verò inter viuos põt mutus celebrare,vt ſupra de pac.l.item quia.§.fi.cetera dic:vt ibi dixi. Contra ſm dictum teſtator mutauit ſtatum,vel ipſum in totum perdidit quia perdidit ciuitatem,vel libertatem,hic verò non mutauit ſtatum,licet ſuperuenerit impedimentum,quod ſi fuiſſet tempore teſtamenti,non potuiſſet teſtari,non tamen perdidit ciuitatẽ,vel libertatem,& ſic nec ea:quæ iuris ciuilis ſunt,ibi ſic.Sed contra adhuc,quia qñ res peruenit ad caſum, a quo non poteſt incipere, ante rem perfectam vitiatur,iuxta ea,quę no.in l.actus legitimi.ꝑ Dy.de reg.iur.& l.ſi pluribus.§.& ſi placet.de ver.ob. quando ille caſus tendit in oppoſitum.Sed teſtamentum poſtquàm eſt habitum pro abſoluto per teſtatorem,dicitur perfectũ,licet pendeat eius confirmatio vſque ad mortem,unde non dicitur perueniſſe ad caſum,a quo non poterat incipere ante rem perfectam, ſed poſt,ideo non uitiatur.Contra tertium,& ultimum dictum oppo.ꝙ Princeps non poſſet concedere hanc licentiam, quia non poteſt diſpenſare in defectu naturali:vt Inſt.de iure nat. Sol, verũ, eſt,vbi omnino eſſet defectus,vt cum furioſo, vel mente capto, & idem in eo,qui eſſet mutus,& ſurdus a natura,quia nullo modo poſſet exprimere conceptus mentis,quia non cenſetur habere mentem,uel intellectum:ſed hic debet intelligi,vel quando habebat alterum tñ defectum,vel ſi habebat vtrunque,nõ erat naturalis,& ſic habebat intellectum,& poterat ipſum exprimere ſignis.nec ſciebat ſcribere,alias non indigeret conceſſione principis,& ita intelligo iſtam l.ſi mutus.

LEX VIII.

1 *Teſtamentum factum penès hoſtes non reconualeſcit fictione poſtliminij, ſi reuertatur teſtator,uel legis Corneliæ,ſi ibi moriatur.*
2 *Fictio poſtliminij,uel legis Corneliæ nõ extẽditur ad ea,que fiunt tempore captiuitatis per ipſum captum;ſecus ſi per alium erga perſonã capti.*
3 *Codicilli facti apud hoſtes,ſi teſtamentum erat factum ante captiuitatẽ, reconualeſcunt,ſi codicillans fuit reuerſus,fictione verò legis Corneliæ non,ſi ibi moriatur.*
Fictio poſtliminij fortior eſt,quàm l.Corneliæ.

1 Eius qui. ¶† Teſtamentum factũ penès hoſtes n̄ reconualeſcit fictione poſtliminij,ſi reuertatur teſtator,vel legis Corneliæ, ſi ibi moriatur. h.d.tex.cum glo.
2 †No.hic,ꝙ fictio poſtliminij, vel legis Cornelię non extendit ad ea,q̃ fiunt tp̃e captiuitatis,intellige, ſcilicet ꝑ ipſum captum,ſed ſi fiant ꝑ alium erga ꝑſonam capti, bñ extendit,vt patet in l.illa inſtitutio.in §.j.ff. de hære. inſtituend. ad ea verò,q̃ facta erant ante captiuitatem,bñ extendit,vt ff. ea.l. Cornelia.q̃a illa ſemel valuerũt,licèt ꝑ captiuitatem ſint irrita facta,vñ de facili ad priſtinam nãm reuertunt,ſed ea, q̃ facta fuerũt captiuitate pendente,non habuerũt principium validum, vñ nõ. ſic de facili poſſunt reconualeſcere,ꝑ ea,q̃ no.ff.co.l.ſi teſtũ.in gl. nam deficit hic extremum,ad quod requiritur in fictione,ſed in ꝓcedenti caſu adſunt duo extrema.ſ ad quod,& a quo: quia a prĩcipio valuit teſtũ,q̃a teſtator erat teſtabilis,nũc cum reuertit, eſt ēt teſtabilis,iſtud ſm extremum coniungit cum primo, vt habeatur ꝑinde,ac ſi ſemp fuiſſet teſtabilis,& nunq̃ fuiſſet captus, non ſic in his,q̃ fuerunt facta durante captiuitate:q̃a tunc non erat teſtabilis,& loquit in teſtamento.
3 ¶† Quid in codicillis factis apud hoſtes?Rñ,aut nullum factum fuit teſtũ ante captiuitatem, & idẽ ꝑ omnia,vt non reconualeſcat ꝑ eandem rationem : aut erat factum,& tunc quia illud reconualeſcit, & codicilli habent dependentiam a teſtamento,qñ factum eſt ſimiliter & codicilli reconualeſcunt,& hic eſt caſus in l.in bello.§ codicilli.ff. de captiuis.hoc verum,ſi fuit reuerſus,ſed ſi mortuus eſt,ēt tunc non reconualeſcunt fictione legis Corneliæ,vt in l q̃dam referunt.ff. de iure codicil.ſm Dy.& ſic fortior eſt fictio poſtliminij,q̃ legis Corneliæ. rõ põt eſſe:q̃a ſi ibi morit lex Cornelia,fingit ipſum mortuũ præambula hora captiuitatis,ſed ſi tunc verè mortuus fuiſſet,nõ potuiſſet poſtea codicillos aliquos facere,ergo ſi fingit mortuus,fingit eos nõ feciſſe:ſed ꝑ fictionem poſtliminij fingit nunq̃ captus: ſed ſi nunq̃ fuiſſet captus,potuiſſet illos codicillos facere,in ciuitate,ſicut fecit in captiuitate,ergo non fingunt non facti,immo fingunt facti in ciuitate. ¶ Vltimo ꝑ iſtũ tex.dicit Ioan. And. in addi. Specu.de inſtru.edi.§.cõpendioſe.fuiſſe diſputãdo terminatũ per Franc.Accur.ꝙ teſtamentum Regis Henrici,q fuit filius Imperatoris Federici,& de mandato patris obſedit ciuitatem. Bonon.vt ipſam reduceret ad obedientiã imperij,& ꝑ populum fuit captus & ibi mortuus,& apud fratres ꝓdicatores ſepultus,non valuit,ſiue dicamus:ꝙ Bonon.eſſent tũc veri hoſtes imperij, q̃a eis fuit in dictũ bellum ꝑ Imꝑatorem:vt in hoc tex.ſiue non eſſent veri hoſtes,quia ſaltem inter ipſos,& Imperium non erat amicitia, nec fœdus,neque hoſpitium,& ſic pro hoſtibus habebantur quantũ ad hoc,vt l.poſtliminij.§.primo,qui incipit.in pace.ff.de cap.

1 *Damnatio de crimine capitali facit damnatum inteſtabilem , & etiam rũpit teſtamentum prius factum,ſecus ſi non erat capitale.*
2 *Crimen capitale dicitur,quãdo pœna,quæ imponitur,perimit ſtatum hominis,& in quo conſiſtat ſtatus hominis.*
3 *In confiſcatione non veniunt,niſi bona,quæ criminoſus habebat tempore condemnationis,& quid de acquiſitis poſt.*
Legatum factum ſeruo deportati poſt deportationem quæſitum non acquiritur deportato,ſed fiſco.
4 *Si bona ingredientis monaſterium non ſunt lucroſa,non tenetur monaſterium illa recipere,licèt receperit ingreſſum,& ſic non tenebitur creditoribus illius ingreſſi.*
5 *Si fiſcus noluit acceptare bona lucroſa deportati, ꝙ deportatus habebit in eis hæredem ab inteſtato.*
Bona relegatorum in inſulam non confiſcantur, niſi expreſsè in ſententia fuerint confiſcata.
6 *Si expreſsè fuerunt confiſcata bona relegati,ualebit tamen eius teſtamentum.*
7 *Bona eorum,qui condemnati ſunt ad mortem naturalem de iure communi non confiſcantur,& quibus perſonis applicentur.*
8 *Quid de bonis eorum,qui condemnati ſint ex forma ſtatutorum ad mortem,vt ſunt fures.*
9 *Teſtamenta eorum,qui decapitantur propter cauſam ſtatus, irritantur,licet de facto permittatur eis teſtari.*
An condemnatus,ut hic efficiatur ſeruus pœnæ, & quid ſi eripiatur de manib.familiæ.
10 *Publicatio bonorum non eſt illa,quæ irritat teſtamentum, uel facit inteſtabilem,ſed eſt ipſa pœna capitalis,per quam perditur ciuitas.*
11 *Condemnatus de crimine capitali non poteſt facere teſtamentum ad pias cauſas in præiudicium illorum,ad quos bona debent peruenire per condemnationem.*
12 *Quid in exbannitis noſtri temporis,an poſſint teſtari,remiſ.*

§.Si cui. a¶ Damnatio de crimine capitali facit damnatum
1 inteſtabilem,& etiam rumpit teſtamentum prius
2 factum,ſecus ſi non erat capitale.h.d. in effectu.† Dicitur autem
capale,

ADDITIO.

a Si cui.Ad materiam huius §.uide eundem Pau.de Caſt.in conſi.437.inci de iure communi non eſt dubium in antiquis.Et adde, ꝙ ſi quis eſſet de crimine damnatus ad pęnam pecuniariam,& in defectum ad pœnã corporalem,ꝙ taliter damnatus dicitur effectus inteſtabilis.ita.do.Sign. de med.in ſuo conſi.284.inc.quidam Barthol.Cur.

capitale, quando pœna, q̃ imponitur, perimit ſtatum hominis.
Nam ſtatus hominis conſiſtit in vita naturali,& ciuilis uita conſi-
ſtit in libertate,& ciuilitate:ſiue ergo imponatur pœna mortis,ſi
ue per quàm perdatur libertas,ſiue ſola ciuitas,dicitur crimen ca-
pitale,vt infra de bono.poſſeſ.l.ędicto.§.rei capitalis, & in primo
caſu ſtatim lata ſnĩa mittatur executioni:& ẽt). x. dies appellandi,
quia trahit ſecum executionem,ſicut excommunicatio quãtum
ad hoc.vt l.quod ad ſtatum.infra de pœnis. & ſimiliter ſi damnat̃
in metallum,& ſic perdit libertatem,in conſęquentiam perdit ci-
uitatem:quia ſeruus non poteſt eſſe ciuis Romanus, ſed ciuitatẽ
poteſt perdere abſque eo,ꝙ perdat libertatem, vel vitam natura-
lem:& primo loquitur,quando perdit libertatem duntaxat: vſq;
ibi,{ſed relegati.)poſtea quando nec ciuitatem, nec libertatem,
nec vitam perdit:& ſic non erat crimen capitale vſque ibi:(hi ve-
rò.)Poſtea quando perdit vitam:& per conſequens libertatem,
& ciuitatem:vel libertatem,& ciuitatem,ſed non vitam, vt dam-
natus ad metallum.Intellige tamen iſtum §.quando ſententia cõ
demnationis erat valida,alias ſecus,vt infra de iniuſt. teſt. l. ſi quis
filio.§.quod ſi quis,ante fi.legis.verſi. ergo. & quando tranſiue-
rat in rem iudicatam,ſecus ſi fuerat appellatum,vt infra eo.l. quæ
a latronibus.§.fin. & idem videtur,ſi poterat adhuc appellare ,qa
a erat infra x.dies.[a] vt no.gl.ſing.in l.ex iudiciorum. infra de accu.li-
cet in contrarium faciat,quia,vt ſupra dixi,ſententia ſtatim trahit
ſecum executionem,etiam ante lapſum decem dierum , vt per-
dat libertatem,vel ciuitatem,licèt,ſi poſtea appellet, fingatur fuiſ-
ſe condemnatus,vt l. qui vltimo.infra de pœn.dic,vt not.in d.l.ex
3 iudiciorum. ¶†In tex ibi,{quæ tunc habuit.)no.quia in confi-
ſcatione non ueniunt niſi bona,quæ criminoſus habebat tempo
b re condemnationis,[b] & hoc dicit glo.in l.nam ad ea. ſupra de cõ
ditio.& demõ.poteſt ergo deportatus poſt condemnationem
c bona acquirere,& in confiſcationem,[c] non veniunt,& de hoc eſt
tex.in l.ſi tibi mandauero.§.is,cuius bona.ſupra mand. & l. ſi de-
portati ſeruo.de leg.3.quod eſt verum ex contractu iuriſgentiũ,
non autem de iure ciuili,cuius effectus eſt incapax , cum perdat
ciuitatem,& ideo legatum factum ſeruo deportati, quæſitũ poſt
deportationem non acquiritur deportatio,quia eſt acquiſitio iu
ris ciuilis,vt no.per gl.in l.j.in prin.de acquiren.rer.dom. ſed acqui
ritur fiſco,& etiam omnia bona poſt deportationem acquiſita
mortuo deportato acquiruntur fiſco, quia non poteſt habere
hæredem ex teſtamento,uel ab inteſtato , & ſic neceſſario tanq̃
vacantia redeunt ad fiſcum,vt C.de bon.proſcrip.l.3. & hoc vult
4 hic glo.ſuper uerſicu.(deportati.)in fine.¶†In text. ibi,(creditori-
d bus conceduntur,[d])idem dicit Bald.in authen.ſi qua mulier. C.đ
ſacroſan.eccle.in vlti.q.in ingrediente monaſteriũ, quòd ſi bona
eius non ſunt lucroſa,non tenetur monaſteriũ illa recipere, licèt
recepit ingreſſum , & ſic non tenebitur creditoribus illius ingreſ-
ſi.videbatur contrarium,quòd cum bona perſonam ſequantur,
vt in auth.ingreſſi.eo.tit.ſi acceptauerunt perſonam tenetur ne-
ceſſario etiam bona acceptare,& reſpondere creditoribus, ſed
5 contra eſt ar.hic,& l.j.§.an bona.de iure fiſc.†.Sed quid ſi ſunt lu-
croſa,quia nulli erant creditores,& tamen fiſcus noluit accepta-
e re[e] dicit glo.ordi.quæ non eſt alibi,in l ea ſola. de regu iur. ꝙ iſto
caſu deportatus in eis habebit hæredem, intellige. ſ. ab inteſtato,
quia teſtamentum non poteſt valere,& iſte eſt caſus,in quo de-
portatus poteſt habere hęredem,quod eſt ſingulare. ¶In tex.ibi,
(ſed relegati in inſula.}bona iſtorum non confiſcantur, niſi ex-
preſsè in ſententia fuerint confiſcata,ſecus in bonis deportatorũ,
in quibus non requiritur expreſſio,ſed tacitè veniunt in confiſca
6 tionem,vt l.deportatorum.C.de pœ.¶†Quæro ergo,ſi expreſſe
fuerunt confiſcata bona relegati,an valebit teſtamentum?reſpon
deo ſic,quia non propterea perdidit ſtatum, nec ciuitatem,nec li-
bertatem,nec vitam,vt habetur de iure fiſc.l.certa forma. & ibi vi
7 de quod no.Bar.¶†Nunc pro declaratione gloſ. quęritur,an ho
die locum habeat q̃ſtio, q̃ hic dicitur de confiſcatione bonorũ
tam in principio,quàm in fin.glo.ſuper uerſi,deportati. tenet, ꝙ
non,per authen.bona damnatorum.C.de bon. proſcri.Doct.di-
cunt contrarium,quòd illa authen.loquitur,quando condemna
tus eſt ad mortem naturalem,nã tunc,ſi confiſcarentur,eſſet po-
tius pœna venientium ab inteſtato,q̃ ipſius condemnati,ideo nõ
confiſcantur hodie,ſed applicantur perſonis,de quibus ibi , ſed ſi
habet ſuperuiuere,vt deportatus,vel damnatus in metallum,iura
vetera remanent incorrecta, quòd confiſcatio tendit in pœnam
ipſorum,non aliorum,ſi enim non fieret, remanerent eis bona,
poſtquam ſuperuiuunt,non autem tranſirent ad venientes ab in
teſtato,& publicè vtile eſt criminoſos egeſtate laborare,vt in l,
bona fides.š.depoſi.de hoc articulo vide,quod plenè no.Bar. in l.
8 j.de bon.dam.vbi declarat,quid indicat illa auth.† Eſt vnum dictũ
ſingulare Bal.qui dicit in l.2.q teſta.fac.poſ.in fi.quòd illa auth.lo-
f quitur in illis,qui condemnantur ad mortem[f] de iure communi.
Si autem ex forma ſtatutorum duntaxat,vt fures,tunc bona ipſo
rum non applicãtur perſonis ibi enumeratis,ſed ſ'm ordinem ve-
nientium ab inteſtato,qui dicuntur habere hæredes ab inteſtato,
licèt ipſorum teſtamenta per condemnationẽ irritentur , quia ex
quoſcunque titulo criminis condemnet̃ q̃s ad mortem nãlem ,
9 ſtatim perdit ciuitatem,& libertatem,vt d.l.†Vltimo no, pro iſtis,
qui decapitantur propter cauſam ſtatus,vt eorum teſtamenta ir-
ritent̃,licèt de facto ſeruetur contrarium,quia permittit̃ eis teſta-
ri,& no.illud dictum Bald.¶Secundo quæro,an procedat iſtud,
quod hic dicit,ꝙ condemnatus efficiat̃ ſeruus pœnę, gloſſ. quæ
incipit,(ſtatim)tenet,ꝙ iſtud non procedit hodie,q̃a nemo bñ na
tus efficit̃ ſeruus pęnę,vt in Auth.de nupt.§.quod aũt & C.de do-
na.inter virum.& vxor.auth.ſed hodie.Docto. dicunt econuer-
ſo ad caſum præcedentem,ꝙ illa auth. debet intelligi in illis, q̃ nõ
condemnant̃ ad mortem naturalem,ſed ciuilem , vt in condem-
natis ad metallum,quia cum habeant ſuperuiuere , non efficiunt̃
ſerui pœnæ,ſi autem ad mortem naturalẽ iura vetera remanent
incorrecta,quia nihil prodeſſet eis libertas, poſtq̃ hñt mori . Sed
quid ſi eripitur de manibus familiæ, & ſic non moritur,certè re-
g manebit adhuc ſeruus[g] pęnæ,quia hoc caſualiter accidit, vñ non
immutat diſpoſitionem iuris,niſi per ſuperiorem habentem po-
10 teſtatem remittatur pœna,vt l.relegati.).de pœ.¶† Tertio quæri
tur,quid ſi hodie non confiſcantur bona, nec perditur libertas,
an irritabitur teſtamentum,an efficiatur inteſtabilis? Reſpondeo
ſic,q̃a publicatio bonorũ nõ eſt illa,q̃ irritat teſtm̃,vel facit inteſta
bilem,vt patet in his,q̃ dixi in relegato,ſed eſt ipſa pęna capitalis,ꝑ
q̃ perdit̃ ciuitas,& hoc volunt gl.hic,q̃ dicunt,non propterea te-
11 ſtabuntur,vt gl.incip.hodie corrigit̃,& in gl.p̃cedenti. ¶†Vltimo
q̃ritur,an condemnatus de crimine capitali poſſit facere teſtamẽ
h tum ad pias cauſas.[h] hoc tangitur in addi.Specu.de inſtru.edi.§.ↄ-
pendioſè.& ꝑ Bar.in l.j.C.de ſacroſ. eccle. qui vident̃ tenere, ꝙ
non in p̃iudicium eorũ,ad quos bona debent ꝑuenire ꝑ condẽ-
nationem,ſi ergo illa nollent,videt̃ ſecus,argu.eius, quod no. in
d.l.ea ſola.de reg.iur.In exbannitis noſtri temporis,dic,ut no. per
Barto.in q.diſputata,quæ incipit, Lucanę ciuitatis.

ADDITIONES.

a Infra.10.dies.Vide Bal.in l.3.C.ſi pen.app.mors inter.ubi ſingu.dicit,ꝙ ſi damnatus ad mortem ſit damnatus extra ordinem ex forma ſtatutorum poterit teſtari.
b Condemnationis.Adde,ut per Ro.ſingu.ſuis fol.13.
c Confiſcationem.Adde eundem Pau.de Ca.in ↄſi.223.inci.omiſſio ordine ſubſcripto dubiorũ.ia 2.col.in nouis Ale.de Imo.ↄſi.15.col.fi. in fin.& in ↄſi.75.col.4.uer.inquantũ autem.in 1.vo.& in con.88.in 3.uo.adde tamẽ quod dicit notanter Bal.in c.1.de pac.te.ꝙ fructus,& penſiones,q̃ nondũ ceſſerunt t.pe confiſcationis,confiſcant̃ tanq̃ pars rei immobilis,ex quo debent̃,& alleg.Fran.de Aret.in ſuo conſi.10.col.2.in princ. & ibi ẽt ui-de qñ confiſcatio comprehendat bona alibi ſita,de quo etiam per eundẽ Pau.de Ca.in conſi.210.inci.circa primum notandum eſt.in nouis, quibus omnibus adde,q̃ habentur per practicam Aret. in ſuo opere maleſi. in verbo,& eorum bona publicamus.Fran.Cur.
d Creditorib.concedunt̃.Et ꝙ ille,cuius bona ſunt confiſcata , eximatur a creditorib.& fiſcus ob talẽ confiſcationẽ ipſis creditoribus obliget̃,adde eundem Pau.in d.conſi.120.col.2.ſupra alle.Fran.Cur.
e Noluit acceptare.Sed quid ſi fiſcus reperiretur,qui uoluit acceptare.
Ad mortem.Vide eundem Pau.conſi.186 Bal.con.470.
g Adhuc ſeruus.Adde Ful.con.76.
h Pias cauſas.Adde Lud.Roma.conſi.163.vbi refèrt,& ſequitur Ol.in l.prima.C.de ſacr.ſan.eccl.

LEX IX.

1 *Teſtamentum factum pendente proceſſu ſuper crimine capitali valet,& ſi moritur teſtator ante latam ſententiam ramanet validum.*
2 *Accuſatus,vel inquiſitus pendente proceſſu,debet retineri in carceribus. quando venit imponenda pœna corporalis , & an etiam ipſe accuſator vnà cum eo.*
Si pœna eſt pecuniaria ſimpliciter,debet relaxari cum fideiuſſoribus,& ſi non poſſet fideiuſſores dare,an teneatur perſonaliter.
3 *Pro debito pecuniario non dẽt quis perſonaliter detineri,niſi poſtquam ẽ condẽnatus,& bona eius ſint excuſſa,& reperiatur non ſoluendo.*
Quòd ẽt poſſit quis retineri ꝑſonaliter,ut ſubijciatur torturæ, poſtquam indicia ſint habita contra eum non prius,etiam vbi venit imponenda pęna pecuniaria,& ẽt ubi dedit fideiuſſores de ipſa ſoluenda.
Si ponatur ad torturam,& non confiteatur,poteſt relaxari per iudicem, etiam antequam feratur abſolutoria,

1 SI quis. †Teſtm̃ factum pendente proceſſu ſuper
crimine capitali valet, & ſi morit̃ teſtator
añ latam ſnĩam,remanet validum.h.Item ſi poſt latã
ſnĩam,a qua fuit appellatum,q̃a vr̃ reciſſa,vt), eo. l.q
latronib.§.fi.idem ſi). tp̃s,vt no.glo.q̃ non eſt alibi.in l.ex iudicio-
rum.ff.de accu.Ratio aũt huius l.eſt,q̃a poſtq̃ mortuus eſt ante
latam ſnĩam,amplius ſnĩa ferri non poteſt, quia crimina morte
criminoſi extinguntur,& ſic eſt mortuus integro ſtatu,nõ enim
adhuc perdiderat ciuilitatem,vel libertatem , quę perduntur dũ-
mum poſt ſententiam.Nec obſt.quod videbitur eſſe incertus de
ſtatu ſuo,poſtquam inchoatus erat ↄ ipſum proceſſus.& ſic vide
tur

tur teſtamentum non valere, vt ꝭ.e.l.de ſtatu.nam iſtud ꝯtrariũ ſol-
uit tex. ꝭ.de iniuſ.teſt.l.ſi quis filio.§.ei q. ꝙ immo non erat incertus
de ſtatu pñti, licèt de futuro ſic, & iſtud nõ hẽt nocere, ſciebat.n.
ſe habere ciuilitatẽ, & libertatẽ de pſenti, licèt dubitaret ꝑdere in
futurũ lata ſnĩa: ſi aũt ſit tale crimen, qđ non extinguat̃ morte, im
mo poſſit adhuc ferri ſnĩa, & dãnari eius memoria, vt ſunt aliqua,
de qb. in l.iudiciorũ.ſ.alleg. tunc anteq̃ illa ferat̃, valet teſtm̃, ſed ea
lata, & memoria damnata ẽt poſt mortẽ irritabit̃, & ita intellige
gl hic; & no. in d.l.q a latronib.§.fin. & Inſt. de hr̃.q̃ ab inte. §. ꝑ ꝯ-
2 riũ. ¶ † In tex. ibi, (in cuſtodia,) no. ꝙ accuſatus, vel inquiſitus pen-
dente proceſſu debet retineri in carcerib. quod eſt verum, quan-
do venit imponenda pœna corporalis, vel pecuniaria, quod dic,
vt plenè no. in l.j. ꝭ.de cuſt.reo.per Bar. & etiam ipſe accuſator v-
nà cum eo, vt C.de accu.l.fi.de requi.re. l.ij. ſi aũt pecuniaria pęna
ſimpliciter, tũc dẽt relaxari cum fideiuſſoribus, vt not. in d. l. & ſi
non poſſet fideiuſſores dare. tunc detineretur pſonaliter, ſm Bal.
hic notabiliter, ne fiſcus fraudetur pœna ſibi applicanda, licèt in
3 alijs rẽ ſecus, † qa pro debito pecuniario non dẽt qs pſonaliter de
tineri, niſi poſtq̃ eſt condẽnatus, & excuſſa ſint bona eius, & non
reperiat̃ ſoluendo, vt no. ꝭ.de ſuſpe.tu.l.3.§.tutores.in gl. & l. cum
ex eod.ad l.Iul.pec.ꝑ Bar. ¶ Dicit ẽt Bald. hic notabiliter, ꝙ etiam
a ꝑꝑ aliud põt retineri pſonaliter.ſ.vt ſubijciatur torturæ, [a] poſtq̃ tñ
indicia ſunt habita contra eum non prius. ¶ Quod intelligo, etiã
vbi dedit fideiuſſores de ipſa ſoluenda. ¶ Item dicit, ꝙ ſi ponatur
ad torturam, & non confiteatur, poteſt relaxari per iudicem etiã
b antequam feratur abſolutoria, [b] & iſto anno habui conſulere [c] de
c facto, quia contra quẽdam fuerat inchoatus proceſſus inquiſitio-
nis, & fuerat captus pro ponendo ipſum ad torturam, antequam
eſſent habita indicia. Et allegabatur per aduocatum eius, ꝙ malè
fuerat captus, ꝑ id, quod Bal. no. & hic fuit de facto relaxatus, qa
non debebat capi ante habita indicia, tene mẽti ſingulariter, & al-
legat Bal. & Iac.Bu. in d.l.ij.C.de requi.reis.

ADDITIONES.

a Torturæ. Adde Ang.Arc. in trac.malef. in uerbo & dictum Gaium retine-
ri iuſſit col.1. Fran.Cur.
b Abſolutoria. Adde hic, q̃ ſatis in propoſito dicit Ale. de Imo. in conſi.180.
in 2.vol. ubi dicit, ꝙ ſi quis cum cauſæ cognitione fuit tortus, & relaxat⁹
ſi iterum carceratur pro eo. delicto, ꝙ debet ſtatim relaxari alleg. Iac.Bu.
in d.l.2.de requi.re. Curt.
c Habui ꝯſulere. Vid̃ Lud.Ro. ſing. ſuis ꝯſ.14. Pau. de Ca. in ꝯſ.44. Fran.Cur.

LEX X.

1 *Amputatio membri non dicitur pœna capitalis.*

1 QVi manus. † Per iſtam legẽ determinat Bar.
in l.2. de pub.iud. ꝙ amputatio
membri non dr̃ pœna capitalis, qa iſta lex põt intelli-
gi, & ẽt ſi amiſit per ſnĩam latam ex crimine, & tñ nõ
irritat̃ eius teſtm̃, ſed ſi eſſet crimen capitale, ſecus, vt l.eius.§.j.ſ. e.
non.n. ꝑ hoc perdit ciuilitatem, vel libertatẽ, ſed cohæret in corp⁹
& ſic aſſimilat̃ pœnæ relegationis, vt d.§. ſed relegari. ſed in ꝯtrium
facit gl. q̃ eſt in l.2.C.de offic.eius, q ui.alte.gerit. q̃ vr̃ dicere, ꝙ aſſi
milatur vltimo ſupplicio, qa perdit̃ vita nãlis, quantũ ad illud mẽ-
a brum, [a] certè aliud eſt, ꝙ ꝑdat in totum, & tunc dr̃ vltimum ſup-
plicium, aliud, ꝙ perditur quantum ad vnum membrum, & tunc
non eſt propriè vltimum ſupplicium, quicquid dicat illa gl. qui tñ
non poteſt condemnari ad mortem, nec ad membri mutilatio-
nem, & iſto modo poteſt illa glo. ſaluari.

ADDITIO.

a Illud membrũ. Vide Spe. in ti.de inſt.edi.§.cõpend.ver. qđ de exoculato.

LEX XI.

1 *Obſides ꝙ non poſſint dari hodie inter vnam communitatem, & alteram inuicem guerram habentes.*

1 OBſides. † An obſides poſſint dari hodie inter v-
nam cõitatem, & alterã inuicẽ guerram
habentes? dicit glo. ꝙ non, in l.ij.C.de pa.qui fil.diſtra.
qa guerra non eſt licita, cum ſit facta ſine permiſſu
Principis, iuxta not. in l.hoſtes.de cap. & in c.olim.de reſt. ſpol. per
Inn. ſed contrarium ſeruatur de facto ad quod vide in c.ex reſcri
pto.de iureiu. & l.obſes.C.de ac. & oblig.

LEX XII.

1 *Captus ab hoſtib. ſi ibi moritur, ex teſtamento, quod prius fecerat, poteſt habere neceſſarium hæredem, etiam ſuum, & neceſſarium, & quare.*
2 *Proprius ſignificatus ſumitur habito reſpectu ad ueritatẽ, ſed ſi habetur reſpectus ad fictionem, & ueritas ſit in contrarium, dicitur improprius.*
3 *Statuta debent intelligi ſecundum proprium ſignificatum.*
4 *Teſtamentum factum irritum per capitis diminutionem reconualeſcit duob. concurrentib. ſ. ꝙ ceſſet capitis diminutio, & ꝙ appareat ipſum uoluiſſe decedere cum eodem teſtamento.*

1 LEge Cornelia. † Captus ab hoſtib. ſi ibi
moritur, ex teſtõ, quod
prius fecerat, põt habere neceſſarium hæredẽ, ẽt ſuũ,
& neceſſarium: qa licèt eius teſtm̃ ꝑ captiuitatẽ fue-
rit ruptum, tñ fictione legis Corneliæ reconualeſci quo ad om-
nes effectus, ac ſi mortuus fuiſſet preambula hora captiuitatis. h.
dicit. Et primo præmittit vnum, vſq; ibi. (quare.) ſecũdo infert ad
id, de quo quæritur, & ibi debes aſſumere caſum. ¶ In text. licèt
minus proprius neceſſarius hæres dicatur, nam propriè loquen-
do tunc ſeruus efficitur neceſſarius hęres dño, qñ tempore mor-
tis domini erat in illius ptãte, & ab ipſo fuerit inſtitutus cum liber
tate, ſed hic non erat in eius ptãte tẽpore, quo dominus verè fuit
mortuus, qa tunc eſſet captus, & ſic eſſet in hoſtium ptãte, non po
terat alios in ſua ptãte habere, vt infra de adul.l. ſic eueniet. & de
acq.poſſ.l.cum hæredes.in §. j. ſed totum hoc eſt verum inſpecta
veritate, non inſpecta fictione legis Corneliæ, q̃ fingit ipſum mor
tuum tempore captiuitatis, quo tempore habebat ſeruum in ſua
2 ptãte, & † ſic ergo no. hic expreſſim, ꝙ proprius ſignificatus ſumi
tur habito reſpectu ad veritatẽ, ſed ſi habetur reſpectus ad fictio-
nem, & veritas ſit in contrarium, dicitur ſignificatus improprius,
qa hic ſeruus, & filius proprie loquendo inſpecta veritate non
3 ſunt neceſſarij, vel ſui hæredes, ſed improprie loquendo. † Et iſtud
a eſt [a] utile ꝑꝑ interpretationem ſtatutorum, in quibus debemus ſta
4 re proprio ſignificatui, ut no. in l.2.§.hæc verba.de neg.geſt. ¶ † In
glo. ibi, (quibus dr̃ irritum capitis diminutione,) certè hic dicitur,
ꝙ per captiuitatem teſtm̃ rumpitur. vnde ſupple ad gl. vt proce-
dat, quod ſtatim ſequitur, etiam quod ibi vr̃, ꝙ non reconuale-
ſcat teſtm̃, quod per capitis diminutionem fuerit effectum irritũ,
niſi duob. concurrentib. ſ. ꝙ ceſſet capitis diminutio, & ꝙ appa-
reat ipſum voluiſſe decedere cum eodem teſtõ, ſed hic neutrum
iſtorũ reqrit̃, qa ſi mortuus eſt penès hoſtes, nõ ceſſauit capitis di
minutio, & ẽt ſi aliter non declaret, teſtm̃ prius factum reconuale
ſcit. Solu. diſtingue, vt ſequit̃ in gl. ꝙ hic ꝑ capitis diminutionem
tranſiuit in ptãtem hoſtium pſona, & non bona eius, immo cœ-
perunt eſſe vacantia, & nullius in bonis, ibi verò in ptãtem arro-
gatoris tranſiuit pſona, & etiam eius bona, & poſſeſſio eorum, vt
l.ſi adoptauero. ꝭ.de preca. ꝑꝑ quæ teſtamentum eius prius irritũ
factum fuit, & non reconualeſcit, niſi ceſſet capitis diminutio, &
efficiatur ſui iuris, Et appareat, ꝙ voluit decedere cum eodem te
ſtamento, & ſi dicatur, ꝙ ſi hoc apparet, tunc erit teſtamentum
b nouum. [b] rñdetur, ꝙ hoc eſſet verum, ſi declaret voluntatem ſu ĩ
coram 7. teſtibus, ſed hoc hic nõ requirit̃, immo ẽt, ſi coram pau-
ciorib. ſufficit, & quot ſint neceſſarij, dic, vt ibi in §. teſtamento. &
in l.j. poſt prin. de lega.3. vbi omnino vide Bar. nec ẽt requirit̃, ꝙ di
cat, ꝑ verba diſpoſitiua immo ſufficit etiam ſi ꝑ enunciatiua, puta
ſi fuit interrogatus, vtrum vellet facere teſtamentum, reſpõdit, ꝙ
non, qa aliàs fecerat, nam ex his verbis apparet, ꝙ cum illo voluit
decedere, & ſufficit, vt patet ex not. in d.l.j.de lega.3. ꝑ Bar. ¶ In gl.
ibi, (at vbi tm̃ corporis qualitas.). q.d. non aũt ſtatus, qa non ꝑdit
ciuitatem, vel libertatem, tunc.n. non irritatur teſtm̃, licèt poſt illũ
factum efficiatur inteſtabilis. l.qui in poteſtate.§.fi. ſupra eo.

ADDITIONES.

a Iſtud eſt. Adde hic q̃ dicit Bal. in c.j. in prin. col.pen. q feu. da. po. vbi ſta
tutum dictans, ꝙ uerba ſtatuti propriè intelligant̃, dicunt intelligi pro-
prie, i. uerè ex naturali verborum ſignificatione abſque interpretatione,
ita gl. in l.pediculi.§.labeo. infra de au. & ar.le. Cur.
b Nouũ. Adde in ſimili q̃ dicit Bar. in l.j.ꝭ.de le.3. vbi ſi filiusfa. teſtm̃ condi
diſſet, & poſtea effectus ſui iuris coram 7. teſtib. ꝯfirmauit & dictũ teſtm̃,
ꝙ tale dicet̃ nouum teſtamentum, & refert, & ſequitur idẽ Pau. de Ca. in
conſ.93. incip. viſo dicto teſtõ, & quæſito. col.fin. in antiquis. Fran. Cur.

LEX XIII.

1 *Guerra ſi ſit inter duas communitates, capti in tali guerra non efficiuntur ſerui capientium, & quare.*
2 *Mercatores, qui ſunt inter infideles cauſa mercantiarum, poſſunt ibi teſtari, & quam ſolennitatem debeant ſeruare.*
3 *Detentus licitè in carceribus poteſt contrahere etiam cum eo, ad cuius inſtantiam detinetur, nec dicitur contractus factus per metum.*
Quid in capto a latronibus.

1 QVi a latronibus. † Non ſummatur ꝑ pri
cipium huius l. patet, ꝙ
ſi guerra eſt inter vnam cõitatem, & aliã, capti in ta
li guerra non efficiuntur ſerui capientium, qa potius
dicuntur latrunculi, q̃ hoſtes, cũ nõ ſit indictũ bellũ a Principe, &
hic vult gl. 1. ſecus ſi eſſet indictũ bellũ a Papa ſm Bald. & ſm hoc
in guerra, quam habet ꝯ Bononien. efficerent̃ ſerui, qđ non ſerua
tur de facto, quia inter Chriſtianos non ſunt iſta bella licita, ſed in
ter Chriſtianos, & Saracenos ſeruantur vetera iura, quia Chriſtia
2 ni ex præcepto Euangelii debent ſeruare pacem inuicem. ¶ † Ex
ſecundo dicto no. pro iſtis mercatoribus. Venetis, q ſunt inter in-
fideles cã mercantiarũ, & ſic ſunt liberi, non captiui, poſſunt face-
re ibi teſtamenta, ſed quam ſolennitatem debẽt ſeruare dicit Bar.
hic notabiliter, ꝙ ſolennitatẽ iuris cõis, non aũt conſuetudinem,
vel ſtatuta infidelium, qa non ſunt approbata penès nos, nec ob.
ꝙ debeant ſeruari ſtatuta loci, vbi fit teſtamentum, vt l. 1. C. quẽ-
ad. teſt. ape. quia illud eſt verum ſm eum qñ quis teſtatur in ſolo
Romano. i. in quo ſeruantur leges Romanorum, quia tunc ſta-
tuta illius loci ſunt approbata, ſecus in caſu prædicto, Bald. autem

in d.l.2.quemad.teſt.apc.dicit ſe conſuluiſſe, vt ſufficit eſſe factum
a cum obſeruantia iuriſgentium.i.corã duobus teſtibus,[a] quia iuſ-
gentiũ vbique bonũ,& æquũ eſt,l.pen.de iuſti.& iur. ſed opi.Bar.
vr̃ probabilior,qa ſicut dẽt adhiberi ſolennitas iuris cõis qñ in lo-
co in quo fit,non eſt alia conſuetudo,vel ſtatutum,ita ſi eſſet,nõ
tamen approbatum,qa fingitur non eſſe,& ſic vr̃ ſufficere adhi-
bere duos teſtes.tene menti.in glo.j.ibi,vel propriè,in quolibet la
trone declara,vt no.gl.in l.j.§.nõ fuit.ſ.de dolo.omnes enim q̃ nõ
ſunt verè hoſtes,vel pro hoſtibus non habentur,poſſunt dici la-
trunculi.¶In gl.ibi,(ſed ſi incertus,) ſi ipſe captus dubitaret,an eſ-
ſet captus ab hoſtibus,vel a latrunculis,non poſſet teſtari quantũ
cunque a latrunculis captus eſſet, qa eſſet incertus de ſtatu ſuo,
3 vt j.eo.l.de ſtatu.& ſic loquit̃ l.j.in prin.de leg.3. ¶†In glo.quæ in-
cipit,(ſed non ꝯhere,)tu dic ſm̃ Doct.ꝙ non eſt fienda dr̃ia inter
contractum,& teſtm̃,ſed ad cuius vtilitatem contrahit, vel teſta-
tur:nam ſi ad vtilitatem illius.qui retinet ipſum captum,non valet
in effectu,tanquam factum per metum,vt l.qui in carcerẽ. quod
met.cau.ſecus ſi ad vtilitatem tertij;vt hic.& hoc ſi illicitè detine-
batur in carceribus,ſi autem licitè,etiam cum eo ad cuius inſtan-
tiam detinetur,poteſt contrahere,& non dr̃ factus per metum,
poſtquam fit iure permittente.l.3.ſeu.4.ſ.quod me.cau.nec aliq̃d
valet illa cautela,qua quidam vtuntur,quia faciunt ipſum extrahi
de carceribus,quandiu volunt contrahere,quia niſi ponãt ipſum
in ſua libertate,vt inde poſſit recedere, non dicitur extractus de
carceribus,vt not.in l.qui neque.de reg.iur.

ADDITIO.

a Duobus teſtibus.Adde eundem Bal.conſi.280.vbi conſuluit ſuper quodã
teſtamento facto in terra dam.

---

1 *Damnatus de capitali crimine.ſi appellat,poteſt appellatione pendente te
ſtari,ſi decedat ante ſententiam,teſtamentum remanet firmum.*
2 *Si damnatus de crimine capitali,pendente tempore dato ad appellandum
teſtatus ſit,& intra illud tempus,non interpoſita appellatione deceſſit,
ualet teſtamentum.*
3 *Si ſtatutum dicat,ꝙ bannitus poſſit impunè offendi,& aliquis a ſentẽtia
banni appellauit,ꝙ appellatione pendente,non poterit offendi, & quid
ſi deſerit appellationem.*
Quid ſi non appellauit,ſed petat caſſari bannum tanquam nullum.
4 *Excommunicatus ſi dicit excommunicationem nullam, ꝙ pendente hoc
iudicio,non debeat ab alijs vitari.*
5 *Ille cõtra quem pendet proceſſus criminalis dicitur infamis de facto, licèt
non ſit inteſtabilis,& iõ nec ad honores,nec ad officium debet aſſumi.*
6 *Quando poſt mortem alicuius poſſit fieri accuſatio,uel inquiſitio,ad dam
nandam memoriam defuncti.*

1 §.Si quis. †Damnatus de capitali crimine,ſi appellat, põt
appellatione pendente teſtari,ſi decedat ante ſẽ
tentiam,teſtm̃ firmũ remanet.h.d.& ſic ẽt ſi fuit teſtatus penden
te primo proceſſu,vt ſ.eo.l.ſi quis poſt.nam per appellationem re
ponitur in eo ſtatu,in quo erat ante ſententiam,vt not.in l. ita de-
mum.C.de procura.ſed ſi non moreretur ſequuta poſtea ſenten
2 tia ꝯ eum irritaretur,vt ſ.eo.l.eius qui.§.j. ¶†Quid ſi pendente tẽ-
pore dato ad appellandum,& intra illud tempus non interpoſita
appellatione deceſſit? vr̃ dicendum tale teſtamentum nõ valere,
quia ſñia traxerat ſecum executionem,quãtum ad hoc,vt videat̃
perdidiſſe ciuitatem,& libertatem hoc iure,vt l.qui vltimo. j. de
pœnis,nec p̱ appellationem iſte effectus, vel executio fuit reſciſ-
ſa,cum nulla appellatio fuerit ſubſequuta. ꝯrium tñ determinat
Dyn.& gl.ordi.in l.ex iudiciorum.de acti.ſed ad ꝯrium formatũ
nullus reſpondet.Tu dic,ꝙ ſicut ſi appellatio fuiſſet ſubſecuta,ta
les effectus quos produxit ſententia,ſtatim eſſent reſciſſi, vt l.fur-
ti.§.j.ſupra de infa,ita & ſequuta morte.j.tp̃s appellandi, qa non
põt amodo illa ſentẽtia tranſire in rem iudicatam, ſi tamen in eo
eſſet facta publicatio bonorum expreſsè, tunc quantum ad bo-
na poſſet tranſire in rem iudicatam,& ideo hæredes eius neceſſe
habent appellare infra reſiduum tp̃s,ſi volunt,ꝙ non tranſeat, &
ita intelligit̃ quod no.Dy.in l.fi.in 2.q. C.ſi reus vel acc. mor. fue.
& Bar.in d.l.ex iudiciorum,ſed non habent neceſſe appellare quã
tum ad hoc,vt executio,quam ſecum traxit,quantum ad ſtatum
retractetur,quia per ſolam mortem retractatur, vt crimen ſit ex-
tinctum,ex quo mortuus eſt anteq̃ tranſeat in rem iudicatam, &
ſic amodo non põt tranſire,& niſi hoc modo defendatur dictũ
3 Dy.& gl.non vr̃ quomodo poſſit procedere. ¶† Item per iſtum
a tex.dicit Dy.ſi ſtatutum dicat,ꝙ bannitus poſſit impunè offendi,
& aliquis a ſententia banni appellauit, ꝙ appellatione pendente
non poterit offendi,qm̃ p̱ appellationem ſentẽtia cum oĩ ſuo ef-
fectu fuit reſciſſa,vt hic in text.Sed q̃d,ſi poſtea deſerit appellatio-
nem,& ſic cenſet̃ non appellaſſe, vt l. tale pactum.§.j.ſ.de pactis?
Reſpondeo,adhuc offendens dẽt puniri ſm̃ Bal.qa inſpicitur tp̃s
delicti commiſſi,ſed quærit̃,an ſit punibile,vel nõ; & hoc illo tp̃e
erat punibile,qa pẽdebat apellatio,licèt poſtea fingatur non inter
poſita hæc fictio,non nocet fiſco,vel reipublicæ, cui q̃ſitum erat
ꝯ defendẽtem indebitè iuxta no.in l.cum indebitum, rem ratam

b habe.& in l.bonorum.eo.tit.& j.ti.j.l.Gallus.[b] in §.& quid ſi tan-
tum.Nec ob.ſi dicatur appellatione pendente nihil innouandum
eſt a partib.vel a iudice,ſed a tertio bñ vr̃ poſſe innouari,per id qd̃
no.in l.creditor.in prin.ſ.man.in gl. Quia iſtud verum,niſi iſte ter
tius miſceretur proceſſui,vel ſententiæ,vt eſt in caſu iſto,qa ſi nõ
vult puniri,habet neceſſe ſe fundare in banno ſed bannum vr̃ re-
ſciſſum per appellationem,ergo non põt innouare,ſm̃ Bal. cuius
ſunt hec verba ſatis pulchra,& ſubtilia. Si autem non appellauit,
& poſtea peteret caſſari bannum,tanq̃ nullum,an pendente hoc
iudicio poſſit impune offendi.Dy.tenuit,ꝙ ſic Bar.contra. in l.2.
4 §.ſi ſeruus.de acq.poſſ.pro Bar.†facit quod no.Inno.in c.ſolet.de
ſenten.excõ.lib.6.vbi dicit,ꝙ ſi excõicatus dicit excõicationẽ nul
lam,pendente hoc iudicio,non dẽt ab alijs vitari. facit l. ordinata.
de lib.cau.Ego puto hoc verũ,ſi poſtea apparet illud bannum ñ
valuiſſe,& debere cancellari,& ille qui offendit, ſciebat iudicium
motum ſuper nullitate.Si autem apparet contrarium, non punie
tur offendẽs aliàs daretur materia bannito deludendi ſtatutum,
allegando indebitè nullitatem banni, quod permittendum non
eſt.arg.in l.cum hi.§.ſi cum is.ſupra de tranſact.& ſimiliter ſi igno
raret litem motam ſuper nullitate,non puniret̃,quia iuſtã habuit
c cãm offendendi,poſtq̃ in libro bannitorum erat deſcriptus[c] per
ea q̃ no.in l.fi. j.de adul.& vide qd̃ no.Bal.in hac.q.in auth.q̃ ſup-
plicatio.C.de præci.Impe.offe.& l.eum qui.C.de adult. ¶In glo.
j.in prin.ibi,(extinguitur pronuntiatũ,)alibi gl.dicit, ꝙ ſuſpẽditur,
d in l.tale pactũ.§.j.ſ.de pactis.& veritas eſt ꝙ extinguit̃,[d] vt hic dicit
gl.& ſi poſtea ſequat̃ ſententia in cauſa appellationis,& confirma
toria primæ retinetur extinctio,nec agitur ex prima,ſed ex ſecun
da.l.furti.§.j.de his qui not.infa.ſicut. n. non poteſt quis decedere
regulariter cum duobus teſtamentis validis,immo vltimum tol-
lit primum,ita non poſſunt eſſe duæ diffinitiuæ ſententię ſuper
eodem,vt no.in l.qui reſtituere.ſupra.de rei ven.in gl.ſed vltima
derogat priori,& agit̃ ex confirmante,nõ ex ꝯfirmato, vt l. poſt-
humus §.ſi pagani. j.de iniuſt.teſta.& l.ſi q̃s priore.ad Tre. Sed ſi
appellatio deſeratur,fingitur ſententia non extincta,& hoc reſpe
ctu dr̃ p̱nuntiatum ſuſpendere appellationem, qa tũc ageret ex
5 prima ſñia,ac ſi non eſſet appellatũ,vt d.l.tale pactum.§.j. ¶†In fi.
gl.ibi:(neq; de facto infamis.)&c.not.ꝙ ille ꝯ quem pendet pro-
ceſſus criminalis,dr̃ infamis de facto,licèt non ſit inteſtabilis,& iõ
ad honores,& ad officium non dẽt aſſumi.vt j. ad muni.l. reus.
6 & C.de re.poſt.l.vni.li.xj.¶†In glo.j.fi.ibi,(quæ ſunt ſex.)nã in illis
per mortẽ non extinguitur crimen, immo etiam poſt mortem
poteſt fieri accuſatio,vel inquiſitio ad damnandam memoriam
defuncti,multò fortius ſi erat condemnatus & per appellationẽ
condemnatio erat extincta,poteſt fieri p̱ſequutio appellationis,
ſi ergo fiat,& ſequitur confirmatoria,reſcindet̃ teſtm̃ factum,qd̃
tñ fuit interim validum,quia non perdiderat adhuc ſtatum, ſed ſi
ſequatur ſñia contraria,tunc remanebit validum. Ita intellige iſtã
glo.& vide quod no.in §.p̱ ꝯrium.Inſti.de hær.q̃ ab inteſt.qñ aũt
non poteſt fieri accuſatio poſt mortẽ ad damnãdum memoriã,
quod eſt regulariter,hẽt locũ iſte tex.quia tunc nec poteſt conſe
qui poſt ſñiam in cã appellationis confirmatoria primæ, ſed vna
cum crimine extinguitur proceſſus,vt ſupra eo.l.ſi quis poſt.niſi
criminoſus ſeipſum interfeciſſet,qa tunc hẽt pro condennato, ẽt
ſi adhuc nõ erat,& ſñia haberet̃,ac ſi tranſiuiſſet in rem iudicatã,
ſi hoc feciſſet poſt inchoatum p̱ceſſum ꝯ eum,de quo dic, vt ple
ne no.in l.2.C.qui teſta.fac.poſ.& hoc eſt,quod ſequit̃ in gl.(Item
niſi mortẽ.)&c.Aliqñ aũt põt ſequi ſñia poſt mortem, non tñ ꝯ
memoriam defuncti,ſed ſuper bonis:ſ.extra illos caſus de quib.
in l.ex iudiciorum,ſi fuerat condemnatus,& eius bona expreſsè
confiſcata in ſententia, licet.n.per mortem extinguatur crimen,
quantum ad perſonam,& eius ſtatum,non extinguitur quãtum
ad bona,quin poſſit fieri proſequutio appellationis, & ferri ſentẽ
tia confirmatoria,vt l.fi.C.quando re.uel ac.mor. fue. ſed an tũc
reſcindatur teſtamentum,ſi ſequatur talis ſententia,glo. hic in fin.
videtur tenere, ꝙ ſic,Bar.tenet ꝯtrarium, & melius,quia integro
ſtatu

ADDITIONES.

a Bannitus.Adde an,& qñ talis bannitus poterit teſta.latè p̱ d. Nellum de
ſancto Gemi.in tract.banni.in j.parte ſecundi tp̃is.q.53.& ſeq.per d.Sig.
de Homode.in conſi.ſuo.120.Fran.Curt.
b L.Gallus.Vide ibi per d.Alex.& do.Iaco.& vltra eos adde hic,q̃ no.in pro
poſito Nellus de ſancto Gemi.& in tract.banni.in 4.parte primi tempo
ris.q.2.3.4.5.& ſequentibus.Curt.
c Deſcriptus.Adde vt p̱ Ale.cõſi.65.& 77.4 lib.Cæpo.in cõſi.6.col.4.& cõ
ſil.29.col.4.circa.med.& vtrobiq; de eo,q̃ infallibiliter ſperat d̃ bãno cã
cellari,ꝙ nõ poterit impune offendi,& ẽt adde q̃ latiſſimè ponit d.Nell.ĩ
d.ſuo tracta.ban.in j.parte tertij tp̃is.q.j.2.& 3.Adde tñ,ꝙ ſi q̃s offende-
ret bannitũ,dũ regiſtraret̃ in lib.bãnitorũ,ꝙ poterat impune offendi.ꝙ
nihilominus talis offendẽs dẽret puniri,ita Iac.Bu. in l.ſi quis id qd̃ ſ.de
iur.om.iudi.& refert Nell.in d.tract.in 2.parte ſecũdi tp̃is.q.7.Frã. Cur.
d Extinguit̃.intellige hoc verum,ſ.attento p̄ſenti ſtatu,vt per Bald.in d.§.q̃
p̱uocauit,& vide Bar..ibi,Ale.in l.j.§.1.j.ad Tur.Ale.in conſil.35.in 4.vo.
Abb.& mod.in rubr.extra de appe.& in propoſito nota vnũ quod dixit
Bal.in l.ita demum.C.de procu.per illum tex. ꝙ appellatio reducit cãm
ad priſtinum ſtatum principalis cauſæ.

ſtatu mortuus eſt cum ſententia quantum ad crimen, & ſtatim
ſit reſciſſa, vt dictum eſt, quid ergo operabitur tale teſtamentum
ſi bona confiſcantur? Reſpondeo propter tutelas, & ſubſtitutio-
nes pupillares factas in eo ſecundum Bart.

L E X XIIII.

1 *Incertus, uel dubitans de ſtatu ſuo non poteſt teſtari.*

1 QVi in domini. ¶†Incertus, vel dubitans de ſtatu ſuo non põt teſta
ri.h.d.cum l.ſeq. Et iſta prima loquitur in errante, qui
credebat ſe nõ poſſe teſtari, cũ poſſit, lex ſequẽs loqĩ
in dubitante, q nõ applicabat mentẽ ſuã plus ad vnã partẽ, q̃ ad
alteram, qđ declara, vt in gl. & intellige iſtas leges, qñ altera pars
dubitationis tendebat ad nullitatem teſtamenti, ſecus ſi neutra, vt
ſi dubitaret, an eſſet ciuis, vel cõmitatiuus, nã vterque põt teſtari
ad hoc. j. de acqui. hær. l. qđ ſi dubitet. cum legib. præcedentibus.

L E X XVI.

1 *Nomen verbale, habet ſignificatum actiuum, & paſſiuum.*

FIliusfami. Qui non habet teſtamenti factio-
nem actiuè, ſine culpa benè habet
1 paſſiuam, vt poſſit hæres inſtitui. h.d †Et ſic not. ſigni
ficatum nominis verbalis, quia habet ſignificatum
actiuum, & paſſiuum, vt etiam habetur infra eod. l. is cui.

L E X XVIII.

1 *Prodigus cui bonis eſt interdict. non poteſt teſtari, nec eſſe teſtis in teſta-*
mento, licèt teſtamentum prius factum ex hoc non irritetur.
2 *Excommunicatus quando poſſit teſtari.*
3 *Ratio quare prodigus cui bonis eſt interdictum, non poteſt teſtari.*
Quòd æquiparẽtur pupillo, & furioſo, qui teſtari non poſſunt, non minori
25. annis.
4 *Qui non habet teſtamenti factionem actiuè propter ſui culpam, licèt illa*
culpa non cadat in delictum, ſed in malos mores, non poteſt eſſe teſtis in
teſtamento, ſed ſi non propter eius culpam, poterit eſſe teſtis, ſi alius defe
ctus non adeſt.
5 *Licèt quis ſit effectus inteſtabilis propter ſui culpam, & defectum ſi tamẽ*
non cadat in delictum, ex quo perdiderit ſtatum, non vitiatur teſtamen
tum, quod prius fecerat.

1 IS cui. †Prodigus cui bonis eſt interdictũ non põt
teſtari, nec eſſe teſtis in teſtamento, licèt te-
2 ſtamentum prius factũ ex hoc nõ irritetĩ.h. d. † Quid
in excõicato, cui interdicitĩ communio cũ alijs. gloſ.
diſputat de hoc in c. decernimus. de ſent. excõ. lib. 6. & tenet, ꝙ p̃t
teſtari: niſi ſit excõicatus ꝑꝑ hęreſim, vt ibi no. in nouel. & idem
tenet Bart. ſ. l. ſi q̃ramus. Ego reperio ipſum ꝯſuluiſſe, ꝙ ſi erat pu-
blicè excõicatus, & denũtiatus in eccl'ia, ꝙ eius teſtm̃ indiſtinctè
nõ valet, aliàs ſeruanda eſt diſtinctio de qua ſ. & pro iſta opin. bñ
facit c. ad probandũ. de reg. iur. & quod no. j. eo. tit. l. cum lege. &
C. de ſen. in. l. 2. Archi. aũt plenè di putando in c. 1. de except. lib. 6.
tenet, ꝙ excõicatus nõ poſſit teſtari, ſed diſtinctio, q̃ ſ. feci vr̃ ꝓba-
3 bilior inter occultè excõicatum, & manifeſtũ. ¶†Quęro q̃ ſit rõ
huius l. rñdeo, qa ꝓdigus, cui bonis eſt interdictũ, ęqparatĩ pupil-
lo. vt l. certi cõdictio. §. qñ. ſi cert. pet. & pupillus nõ põt teſtari. ſ.
eo. l. qua ætate. Itẽ æqparatĩ furioſo, vt ſ. de tu. & cura. da. ab his. l. is.
q. in fi. & furioſus nõ põt teſtari, vt in l. p̃cedenti. Nõ ergo æqpa-
ratĩ minori 25. an. curatorẽ habenti, qa ille bñ põt teſtari, ẽt ſine au
thoritate curatoris, vt l. Aurelio. §. Caius, & ibi not. de lib. leg. licèt
nõ poſſit ꝯhere ſine illo, vt l. ſi curatorẽ hñs. C. de in integrũ reſti
4 tu. & no. hoc in ver. merio. † ꝙ ille q nõ hẽt teſtamenti factionem
actiuè ꝑꝑ ſui culpã. licèt illa culpa nõ cadat in delictũ, ſed in malos
mores, nõ põt eſſe teſtis in teſtõ, qđ no. ꝑpetuò, multo fortius ſi
cadit in delictũ, vt j. ꝓximo §. ſi aũt nõ ꝑꝑ eius culpã bñ põt eſſe
teſtis, licèt nõ poſſit teſtari ſi alius defectus nõ adeſt, vt patet in fi-
liof. j. e. l. q teſtõ. & hoc voluit ibi gl. ſu ꝑ ver. factionẽ, q̃ incipit acti
5 uè. ¶†Itẽ no. ꝙ licèt qs ſit inteſtabilis effectus ꝑꝑ ſui culpã, & de-
fectũ, ſi tñ nõ cadat in delictũ, ex quo ꝑdiderit ſtatũ, non vitiatĩ
teſtm̃ qđ prius fecerat, ſicut qñ ſine aliqua ſui culpa factus eſt intę
ſtabilis, vt ſ. eo. l. q in ptãte. §. fi. & ſm̃ iſtã dẽt intelligi gl. q̃ eſt in l. j.
§. exegit. de ſecũ. ta. q̃ vult, ꝙ qñ mutat ſtatũ in deterius ſui culpa
vel delicto, irritatĩ teſtm̃, qa illud eſt verũ, ſi mutauit ſtatũ, qa ꝑdi-
dit ciuitatẽ, vel libertatẽ, al's ſecus, vt hic patet, & ita ſita illã gl. ¶In
gl. j. ibi, ſed ſm̃ hoc vr̃ falſum, qđ tñ ante &c. qa ſi aliqs efficeretur
hæreticus, vel committeret crimen læſæ maieſtatis, poſt teſtamen
tum factum irritaretur, cuius contrarium hic dicitur, vnde nõ p̃t
loqui de talib. ¶In gl. ibi. (ideo pone in ꝓdigo), hęc vera propter
duplicem rationem, quam dixi ſ. Nec ob. text. dum dicit lege, &
hic requiritĩ factum iudicis, qa exponitĩ, vt in glo. j. a iudice legis au
thoritate, & ꝑꝑ hoc contrarium eſt iſta gl. ¶In gl. ibi, (vr̃ malè di-
cere merito, &c.) qa vr̃, ꝙ prodigus, cui bonis eſt interdictum, nõ
debeat prohiberi eſſe teſtis in teſtõ, quia non eſt infamis, nec cri-
minoſus. gl. reſpon. Tu potes dicere. & qa ęquiparatĩ pupillo, vt ſ.
dixi, ſicut pupillus non põt eſſe teſtis in teſtõ, vt j. l. qui teſtõ. poſt
prin. ita nec iſte, vel dic, ꝙ eſt infamis de facto, & ꝑꝑ hoc glo. dicit,
ꝙ non eſt integri ſtatus, qa ſaltem eſt diminutus, licèt non perdi-
tus, qa non perdidit ciuitatem, vel libertatẽ. ¶In gl. ibi, (alij dicunt.
l. cum certum eſt, &c.) ſcilicet, vt euadamus ſubauditionẽ ad text.
de quo in p̃cedenti, & vt tex. ſtet ꝓpriè, ſed iſta lec. non eſt vera,
quia etiam ſi ſit notoriè prodigus, requiritur interdictio facta per
iudicem, aliàs poſſet omnia facere, & hoc tenet glo. in l. is cuibo-
nis. de verb. ob. Nec obſt. ꝙ notorium æquiparatĩ ſententiæ. quia
fateor, ꝙ iſta notorietas facti tantum operatur, quantum ſi iudex
declaraſſet ipſum eſſe prodigum, ſed iſta declaratio facta per ſen-
tentiam non ſufficeret, niſi ſequeretur interdictio: ita nec iſta, quę
vt per notorietatem facti, & probatur ſupra de admi. tuto. l. tuto-
res tres. in fi.

1 *Damnatus de crimine in libello famoſo, eſt inteſtabilis, ideo nec poteſt face*
re teſtamentum, nec eſſe teſtis in eo.
2 *Pro crimine famoſi libelli, ꝙ aliquando imponatur pœna capitalis.*
3 *Quandocunque in aliqua lege, vel ſtatuto diſponitur aliquem eſſe inteſta*
bilem, ꝙ iſta uerba importent, vt non poſſit facere teſtamentum, nec eſſe
teſtis in teſtamento, nec poſſit ſibi teſtimonium dici, & an importent, vt
non poſſit hęres inſtitui.
4 *Licèt lex, uel ſtatutum dicat, quòd quis non poſſit teſtari, uel teſtamentũ*
facere, iſta verba non important, quominus poſſit eſſe teſtis in teſtõ.
Quid ſi dicat aliquem non poſſe eſſe teſtem in teſtamento.
5 *Infamis quando poſſit teſtari.*
Quid in remiſſo a militia ex cauſa ignominioſa.
6 *Damnatus de crimine famoſi libelli, ſi prius fecerat teſtamentum, an irrite*
tur, & an poſſit teſtari ad piam cauſam.

1 §.Si quis. †Damnatus de crimine in libello famoſo, eſt in
a teſtabilis, ideo nec poteſt facere teſtamentum,[a]
2 nec eſſe teſtis in eo. h.d. †Ratio primi dicti eſt, quia pro tali crimine
aliquando imponitur pœna capitalis, vt C. de famo. lib. l. vni. vel ſi
non imponitur pœna capitalis, eſt valde deteſtabile crimen infa-
mare homines tali modo, & ideo reputatur iniuria maxima, &
acriter punitĩ, vt j. de iniu. l. lex Cornelia. & inter aliàs pœnas im-
3 ponitur, †Ex ſecundo dicto not. quòd quandocunque in alia le-
ge, vel ſtatuto diſponitur aliquem eſſe inteſtabilem, iſta verba im
portant, vt non poſſit facere teſtamentum, nec poſſit eſſe teſtis in
teſtõ, vt hic, nec poſſit ſibi teſtimonium dici, vt infra eo. l. cum le-
ge: an autem important, vt nõ poſſit hæres inſtitui, vt ſic non ha-
4 beat teſtamenti factionem paſſiuè. dic, vt in glo. fin. † Sed ſi lex di-
ceret, vel ſtatutum, ꝙ aliquis non poſſit teſtari, vel teſtamentum
facere, iſta uerba non important, quominus poſſit eſſe teſtis in te
ſtamento, vt patet in filiofami. vt ſ. l. qui in ptãte. & infra l. proxi. iũ-
cta l. ad teſtium. in prin. j. eo. niſi alia rõne prohibeatur, ut in furio-
ſo, ut j. eo. l. qui teſtamento. §. nec furioſus. Econtra, ſi lex diceret
aliquem non poſſe teſtem in teſtõ eſſe, non ſequitĩ, ꝙ non poſſit
teſtari, vt patet in muliere, infra eodem l. qui teſtõ. §. mulier. iũcta
l. qua ætate. ſupra eo. vbi poſt 12. annum põt teſtari, licèt nõ poſſit
eſſe teſtis. plus ergo importat hoc vocabulũ inteſtabilis, q̃ ꝙ teſta-
1 ri non poſſit, vel ꝙ non poſſit eſſe teſtis. ¶†Ex hoc arguitur ad q̃
b ſtionem, an infamis poſſit facere teſtm̃,[b] nam lege cauetur, ꝙ nõ
poſſit eſſe teſtis in teſtamento, vt l. q teſtamento. §. eum qui. nec in
actib. inter viuos, quia repellitur ab omni officio publico, vt not.
in l. 2. §. miles. ſupra de infam. quidam dicunt, ꝙ non poteſt teſtari
per iſtum tex. ſed eſt hic ſpeciale, in deteſtationem criminis, regu-
lariter ſecus, vt patet in l. eius qui in §. j. ver. ſed relegati. ſ. eo. vbi re-
legati poſſunt teſtari, & tñ ſunt infames, ut l. cognitio. §. minuunĩ.
de var. & extraor. cog. probatĩ etiam j. de teſ. mili. l. teſtamento. vbi
remiſſus a militia ex cauſa ignominioſa poteſt teſtari: item infra
de his quibus, vt indign. l. Clodius, & C. de ſecun. nup. l. prima. vbi
6 eſt caſus. ¶†Quæro hic, quid ſi prius fecerat teſtamentum, an irri-
tetur? & vr̃, quòd non, vt in prin. huius l. in contrarium, qa hic dã
natur de crimine ex quo redditĩ inteſtabilis, ibi nõ de crimine, ſed
de malis moribus, puto dicendum, ꝙ interdum ex tali crimine
imponitur pœna capitalis, quod quando ſit, dic, ut nota. in l. unic.
C. de famo. libel. & tunc poteſt dici ſecus, quia quædam pro-
hibentur fieri, quæ facta non irritantur: an autem poſſit teſtari
ad piam

A D D I T I O N E S.

a Teſtamentum. Vide Bal. in l. ſi. in fi. C. ſi a non compet. iu. & Bal. in l. 1. C.
de ſecun. nup. Ioan. An. in reg. infamibus. de reg. iur.
a Teſtm̃. Vide Spe. in ti. de Inſtr. edi. §. compendioſè. ver. item, ꝙ eſt inſa.

ad piam cauſam? Reſpondeo ſic,quia prohibetur a iure naturali,
nec tendit in preiudicium alicuius,aliàs,dic,vt dixi ſupra co.l. qui
a latronibus.§.fi.& vide quod no.Ioan.And.in c. quamquam.de
vſur.lib.6.in nouel.vbi ponit quæſtionem diſputatam,an damna-
tus de capitali crimine poſſit teſtari ad piam cauſam, & tangitur
per eundem in addi.Spe.de inſtru.edi.§.compendioſè. & ꝑ Bart.
in l.j.C.de ſacroſan.eccle.

ADDITIONES.

a Reconualeſcit.Vide eundem Pau.conſi.130.per Anch.conſi.430.
b Et tunc eſſet.Adde eum.Pau.conſil.93.inci.uiſo teſtamento. & quæſito.
in antiquis.colu.fin.Fran.Cur.
c Et infert ex hoc.Adde eundem Paul.de Caſt.in l.3.in fin.C.de leg.qui te-
net contrarium.de quo vide per Doc.in l.Gallus.§.inſtituēs.infra.de lib.
& poſthu.Franc.Cur.

LEX XIX.

1 *Si teſtamentum non ualet propter defectum teſtatoris,non reconualeſcit ex poſtfacto,licèt ille defectus ceſſet.*
2 *Teſtamentum vſurarij manifeſti reconualeſcit,ſi poſt factū teſtamentū ꝑſtitit cautionem de reſtituendis uſuris,ut in cap.q̄q̄.de vſur. lib.6.*
Si condemnato per iudicem eccleſiaſticum,ex quo crimine redderetur inteſtabilis de iure cano.poſtea remittatur cōdemnatio,vel crimen, ꝙ eius teſtamentum non reconualeſcat.
3 *Filiusfa.qui fecit teſtamentum,non ſufficit,ꝙ factus ſui iuris appareat,ꝙ voluerit decedere cū eodē teſtamēto,niſi hoc declaret coram 7. teſtibus, ut teſtamentum valeat,ſed tamen dicetur nouum teſtamentum,ſed codicilli poſſunt reconualeſcere,ſi hoc probatur per duos teſtes.*
Quid ſi filiusfam.uel impubes conſerat inſtitutionem,uel teſtamentum in tempus quo erant habiles.
4 *Si pater inſtitueret filium ſpurium conferendo inſtitutionem in tp̄s, quo erit legitimatus,ꝙ non valeat inſtitutio,& prohibetur ipſum inſtituere propter ipſius patris delictum,& ad eius pœnam.*

1 SI filiusfa. †Si teſtamentum non valet pp defectū
teſtōris,non reconualeſcit ex poſtfacto,
licèt ille defectus ceſſet.h.d.Idem ſi pp defectum hr̄dis,
ꝗa eſſet incapax,vt Inſti.de hær.quali.& diſ.§. in ex̄neis, & l. ſi alie-
num.§.in exneis.ꝭ.de hęred.inſtit.idem ſi pp defectum ſolennita
tis,quia licèt teſtōr postea acquirat priuilegium,ꝙ poſſit teſtari ſi
a ne voluntate,non propterea recōualeſcit[a] prius teſtm̄, vt eſt caſus
notabilis ꝭ.de teſta.mili.l.Titius.& vide quod not.Bar.in l.filio p̄te
rito.circa fi.ꝭ.de iniu.teſtam.& Bar.in l.ſerui.C.de leg.¶Oppo. de
l.ꝗ ſoluendo non erat duos appollonios.ꝭ.de hær.inſti. vbi teſta-
mentum a principio nullum,ceſſante cā nullitatis reconualeſcit.
Sol.ibi non erat nullum aliquo de dictis tribus modis,ſed pp aliā
cauſam,ne creditores fraudarentur,nam teſtator erat teſtabilis.
2 & inſtituti erant inſtituibiles, & ſolennitas fuit ſeruata. ¶† Et pp
hoc determinatur queſtio de teſtamēto vſurarij manifeſti, quod
eſt nullum,ſi non preſtitit cautionem de reſtituendis vſuris, vt in
c.quamquam.de vſur.lib.6.ſi poſt factum teſtamentum ipſam p̄-
ſtat,reconualeſcit,quia cautio non concernit ſolennitatem, quia
potuit fieri dudum ante teſtamentum,& illa dicuntur concerne
re ſolennitatem,quæ tempore teſtamenti debent adhiberi, & v-
no contextu,quia hic non eſt,nec teſtator erat inteſtabilis,nec in
ſtitutus erat incapax,ſed vitiabatur teſtamentum, ne creditores
vſurarij fraudarentur,& ratione cuiuſdam actus præambuli, qui
requirebatur,non fuit adhibitus,ideo ſi poſtea adhibetur, recon-
ualeſcit per illam l.notabilem,ꝗ ſoluēdo.& ita tenet Bart. in l.filio
p̄terito.in fi.& Io.An.in d.c.q̄q̄.in nouel.& tangitur per Bald.in l.
poſthumo.C.de contratab.ſed idem Bal.in l.ſeruus.C.de leg.aſſi-
gnat aliam rationem,ꝙ illud fit de equitate canonica,quia eccle-
ſia non claudit gremium redeūti.c.ſuper eo.de hær.li.6. Et ex hoc
infert vnum ſatis notabile,ſi eſſet verum,ꝙ ſi aliquis eſſet condē-
natus per iudicem eccleſiaſticum,ex quo crimine redderet eum
inteſtabilem de iure canonico,ſi poſtea remitteretur condemna
tio,vel crimen,reconualeſceret teſtamentum, ſed mihi non pla-
cet hoc,quia fundatur in ſatis groſſa ratione,vnde tene,quod ſ.di
3 xi.¶†Sed quæro hic,ꝗd ſi apparet,ꝙ iſte filius factus ſui iuris, vo-
luit decedere cum eodem teſtamento.Br̄ hoc nō ſufficit, niſi de-
b claret hic coram 7.teſtibus,& tunc eſſet[b] teſtamentum nouum,
ſecus in codicillis,qui poſſunt reconualeſcere, ſi hoc probatur ꝑ
duos teſtes,vt infra de leg.3.l.j.§.1.& quod ibi no.¶ Vltimo quæ
ro,quid ſi filiusfam,vel impubes,conferat inſtitutionem,vel te-
ſtamentum in tempus,quo erunt habiles puta,inſtituo talem, cū
ero mei iuris,vel legitimæ ætatis,videtur valere inſtitutio per l.in
tempus.infra de hær.inſtitu.Contrarium dic,quia illud procede-
ret,quando non valeret,propter incapacitatem hæredis, poſſet
enim inſtitui conferendo inſtitutionem in tempus, in quo erit ca
pax,ſecus qn̄ propter defectum teſtatoris.ita ſingulariter determi
4 nat Bar.C.de fideicommiſſ.l.eam quam.in antepen.col. ¶†Et in-
c fert ex hoc vnum notabile verbum, ꝙ ſi pater inſtitueret filium
ſpurium conferendo inſtitutionem in tempus,quo erit legitima-
tus,non valet inſtitutio,quia prohibetur ipſum inſtituere propter
ipſius patris delictum,& in eius pœnam non propter delictum fi
lij,vel ipſius incapacitatem,quia bene poteſt capere ab aliis,non a
patre,vt not.in prin.de iure fiſ.& per Bar.in l.ſi is qui.infra de vul.
& pup.tene menti ſingulariter.

LEX XX.

1 *Hæres,impubes,& ille,qui eſt in poteſtate teſtōris non poſſunt eſſe teſtes in teſtō,legatarius uerò,& tutor datus hæredi inſtituto bene poſſum.*
2 *Non poſſunt eſſe teſtes in teſtō exiſtētes in ptāte hæredis,nec frater hæredis conſtitutus in eiuſdē patris ptāte,nec domeſtici teſtōris,neq; inteſtabiles,nec illi,qui non poſſunt hæredes inſtitui,nec alij,de quibus hic.*
3 *Filius emancipatus an poſſit eſſe teſtis in teſtamento patris.*
4 *Quinque caſus in quibus legatarius poteſt teſtificari,& nu.5.& 6.*

1 QVi teſtamento. ¶†Heres impubes, & il
le,ꝗ eſt in ptāte teſtōris
nō pn̄t eſſe teſtes in teſtō,legatarius verò,& tutor da
tus hæredi inſtituto bn̄ pn̄t.h.d. Et hucuſq; tractauit
iuriſconſu.qui pn̄t teſtari,& ꝗ nō.hic tractat,ꝗ poſſint eſſe teſtes
in teſtō ꝑ totā hanc l.& ꝭ.eod.l.ad teſtiū.de quo ēt Inſtitu.eo.§.te-
ſtes.cū ſeq.& in Spec.de inſtru.edi.§.cōpendioſè,in 3.col. in l.ve-
2 rò,hr̄des palā.incipit tractare de forma.¶†In tex.ibi,(aliàs in ptāte
teſtōris,)ſupple,vel ēt ipſius hr̄dis,& idē in eo,qui habet heredem
in ſua ptāte,uel in fratre ipſius hæredis, & conſtituto in eiuſdem
patris poteſtate,& hæc habent Inſti.eo.§.ſed neque.per quem iſta
lex ſuppletur idem in domeſticis teſtatoris,vt eo.tit.§. ſed filius.&
a qui ſint domeſtici[a] dic,vt no.in gl.nec ēt illi,ꝗ ſunt inteſtabiles, ſeu
ꝗ non poſſunt hr̄des inſtitui,ut e.ti.§.teſtes. & ēt multi, ꝗ poſſunt
hr̄des inſtitui,& & tn̄ non pn̄t eſſe teſtes,de quibus hr̄ ibi in text.
& ꝭ.eadē l.ꝑ totum.vn̄ iſte tex.recipit ſuppletionem in pluribus.
3 ¶†Item pondera hic,dum dicit in ptāte.nam dico, ꝙ filius eman-
cipatus bn̄ poteſt eſſe teſtis in teſtamento patris,ꝗa non ſic repu-
tatur eadem perſona cum patre,& non ſine myſterio text.loquitur
de exiſtentibus in ptāte hic,& in d.§.ſed neq;. Nec ob. quod not.
gl.in l.parentes.C.de teſt.ꝗa intelligo illud,qn̄ filius vellet teſtifica
ri pro patre in actibus inter viuos,quo caſu repellitur pp affectio
nem,quam præſumitur habere,& non minorem præſumitur habe
re emancipatus,quàm in ptāte,ſed hoc non teſtificatur pro pa-
tre,ſed ꝓ hærede patris,licèt de facto patris,& iſtud eſt uerum de
mente Bal.licèt Bar.innuat ꝯrium, dū ſimpliciter dicit eſſe idē in
emancipato,qd̄ in filio in ptāte,ſed iſtud eſt verū eo mō, quo di-
b xi,nō ſic in[b] teſtamentis.¶In gl.j.ibi,(hic ꝓ ſolennitate, ibi ꝓ veri-
tate,)Docto.iſtā reprobant,ꝗa tunc ēt heres poſſet eſſe teſtis,cu-
ius ꝯriū hic dr̄,vn̄ gl.in §.legatarius.Inſti.eo.ti.ſoluit, ꝙ poterit eſ-
ſe teſtis ꝓ hr̄de litigante de hæreditate non pro ſe ſuper ſuo lega-
to,ſed in l.in oībus.C.de teſt.dicit,ꝙ ēt pro ſe in ꝯſequentiam,tn̄ ñ
principaliter,ꝗa quædam conceduntur in conſequentiā,q̄ nō prin-
cipaliter in l.1.ſ.de autho.tuto.& iſtud vr̄ ſequi Bar. ſed ꝑ hoc iſte
4 articulus non declaratur ¶†Dic ergo,ꝙ quinq; ſunt caſus,in q̄b.le-
gatarius pō teſtificari,& eſt vtilis prouiſio huius legis.Primus qn̄
eſſet qō ſuper hæreditate inter hæredem, & quendam tertium,
ꝗa pōt teſtificari pro hærede ſuꝑ hæreditate, & pro teſtō, licèt ex
hoc ipſe ēt conſequatur commodum in conſequentiam, vt in ſe
cunda ſol.quā ſ.poſui.Secundus eſt,qn̄ eſſet quæſtio inter ipſum
& heredē de legato,& de inſtrumento eſſet confecta publica ſcri
ptura,uel eſſet priuata,quæ poſtea fuiſſet publicata,non poſſet le-
gatarius producere talem ſcripturam ad probationem legati con
tra hæredem,licèt ipſe ſit ibi deſcriptus pro teſte,quia tunc nō fit
probatio ꝑ ipſum,ſed per publicam ſcripturam authenticam au-
thoritate notarij,iuxta not.in l.fi.C.de fideicommiſſ. Tertius ca-
ſus eſt,qn̄ non eſſet ꝯfecta aliqua ſcriptura,& heres confiteretur te
ſtamentum factum,& ꝙ in eo fuiſſet factū illud legatum,tn̄ dice-
ret iſtud teſtm̄ non eſſe ſolenne,ꝗa non potuiſſet legatarius adhi-
beri pro teſte,ꝗa ꝯrium eſt uerū,vt hic,ꝗa nec ipſe legatarius tūc
teſtificaretur in cā propria,cū de veritate conſtat ꝑ confeſſionē hæ-
redis,ſed ſolennizat cauſam propriam,& iſto modo poteſt intelli
gi.ſol.glo.quæ eſt hic,& hoc tenet Ang.tn̄ nō video, ꝙ iſtud poſ-
ſit

ADDITIONES.

a Domeſtici.ꝗ dicantur teſtes domeſtici ꝑ Bart.& Bal.in l.ēt.C.de fur. & Bal.
in l.reſpiciendū.§.furta domeſtica.infra.de fur.per Alex.de Imol. in cōſi.
24.col.11.circa prin.in 2.vol.& per eundem in conſi.150 colum.5.ver.
itē licèt.& ver.non probat.in 5.volu.& ibi an ſeruientes,& ancillę, & ad
de quod Ang.in conſi.128.dicit,domeſtici ſunt ſocer, nurus, gener, uir,
& vxor.& dicit Are.in ſuo conſil.13.colu.x. ꝙ domeſtici dicuntur oēs
illi,qui ſtant in domo alicuius expenſis illius,& ibi habes, quando tales
repellantur a teſtimonio.Fran.Cur.
b In ptāte.dicit Bal.in l.cū acutiſſimi.C.de fideicom. ꝙ filii inceſtuoſi non
poſſunt eſſe teſtes in teſtamento patris,allega.Specu.in tit.de inſtrumen.
edi.§.compendioſè.uer.& generaliter.

ſit procedere,niſi qñ ille,contra quem agitur, tenet hæreditatem tanquam ab inteſtato,& legatarius ipſum cõuenit ex illo edicto, ſi quis omiſ.cau.teſta.quia potuit eam adire ex teſtamento, & in fraudem fuit amplexus ab inteſtato,ſi autem retineret eam ex illo teſtamento,tunc non ſolum veritatem confiteretur,ſed etiam
5 validitatem,& ſolennitatem.¶†Quartus caſus eſt, quando nulla eſſet confecta ſcriptura,& hæres confiteretur teſtũ.i.inſtitutionẽ de ſe factam coram talib.negaret tamen legatum factum vni ex eis,& ille ageret pro legato,& induceret teſtes alios,quib.erat etiã legatum,& eſſent teſtes ſupernumerarij,puta octo,ita ꝙ teſtimonium iſtud agentis non eſſet neceſſarium, quia ſufficeret teſtimonium aliorum ſeptem,vt).eod.l.heredes palam.non.n.poſſent repelli ex eo,ꝙ ſint legatarij,quia non teſtificantur ꝓ ſe,ſed pro iſto
6 agente.¶†Reſtat quintus caſus,quid ſi non erant, niſi 7. & vnus eorũ agit pro legato,quod hæres negat ſibi factum,licèt dicat ſe fuiſſe inſtitutum illo præſente,ipſe inducit alios ſex, an ſufficiat? videtur,ꝙ non,quia requiruntur ſeptem,& ſic ipſe non poterit eſſe de numero illorum,quia teſtificaretur in cauſa propria,& hoc videtur tenere Ioan.And.ego puto contrarium,nam verum eſt, ꝙ ad probandum inſtitutionem requiruntur 7.ſed poſtquam ↄſtat de inſtitutione,ad probandum legatum factum in eodem teſtamento,videntur ſufficere 5.ſiue erat apposita ibi clauſula codicillaris,& ſi ille legatarius erat habiturus etiam teſtamento non valente iure teſtamenti,& hoc etiam tenet Io.And.ſiue non erat apposita,quia 5.ſuffeciſſent a principio ad relinquendum hoc legatum,licèt ergo fuerint adhibiti 7.hoc cenſeſ eſſe ꝑꝑ inſtitutionem,non ꝑꝑ legatum.vnde debent ſufficere illi,qui ſuffeciſſent a principio in codicillis,& pro hoc,quod not.infra eo. l. hæredes.§. ſi quid poſt.per gl.& Doc.qui tenent,ꝙ legatum factum in teſtamẽto coram 7.teſtibus,poteſt reuocari in codicillis coram quinque,vel ipſo iure ſecũdum vnam opinio.vel ſaltem ope exceptionis per illam rationem, quia a princi. ſufficiebant quinque, extra iſtos caſus non eſſet vtilis hæc prouiſio,quia non poſſet teſtificari in cauſa propria.¶In eo autem,qui relictus eſt tutor filio inſtituto,ſimiliter,ſi de teſtamento confecta eſt ſcriptura publica,poteſt tutor eam producere in cauſa,quam habet pupillus ſuper hæredſtate,licèt ipſe ſit ibi deſcriptus pro teſte, & licèt regulariter non poſſit teſtificari pro pupillo in cauſa illius, quam ipſe agitat,vt l.fi. cum ibi no.ſupra de teſtibus.Si autem non eſſet confecta ſcriptura,& ſic oportet eũ teſtificari,& tunc aut ipſe agitabat cãm pupilli ꝑ ſeipſum,& non poſſet teſtificari,vt ibi,aut ꝑ actorem,& tunc ſi erat datus ab ipſo tutore cũ decreto iudicis,idẽ,q̃a ꝑ ſeipſum vr̃ agitari:aut erat datus per iudicem ipſo conſentiente, & tunc poterit teſtificari per ea,quæ not.Inno.in ſimil.inc. præſentium. de teſtib.lib.6.quod etiam tangit hic Bart.

1 *Pater poteſt eſſe teſtis in teſtamento filij militis militantis,& etiam frater eius.*
2 *Filius poteſt eſſe teſtis in teſtamento patris militantis, ſicut poteſt pater in teſtamento filij militis militantis.*
Quòd tunc dicatur militare,quando eſt in expeditione,id eſt in exercitu, tũc ſufficiunt duo teſtes,ſed ſi remiſſus eſt domum,non ſufficiunt.

1 **§.Per contrarium.** ¶†Pater poteſt eſſe teſtis in teſtamento filii militis militãtis,& ẽt frater eius.h.d.Et tunc dicitur militare, quando eſt in expeditione,ideſt in exercitu,quo caſu non requiritur ſolennitas in eius teſtamento q̃tum ad numerum teſtium,q̃a ſufficiũt duo, qui potius adhibentur ad probandum veritatem, q̃ ad inducendam ſolennitatem. ſi autem non eſt in exercitu, ſed remiſſus eſt domum,tunc,licèt poſſit teſtari de caſtrenſi peculio,non tamen ſine ſolennitate,& iõ tunc pater,& frater eius non poſſent eſſe teſtes,vt Inſt.eo.§.filius.allegato in glo.pro contrario: magis ergo prohibeſ ad ſolennitatem,quàm ad veritatem probãdam,& difficilius admittiſ ad primum,q̃ ad ſ'm.Nam,& in primo caſu dẽt eſſe habilis tp̃e ↄ̃ctus celebrati, nec ſufficeret habilitas ſupueniẽs, vt).eo.l.ad teſtium.§.conditionem.ſecus vt not. in l.3. §. Iulia. ſ. de teſtib.in gl.ibi nam,& ſine vllo teſte,hoc eſt verum, qñ eſt in actu belli,aliàs requiruntur duo,vt no.).de teſtamen.mili.l.j.ratio aũt,quam glo.ſubijcit,concludit ſolum in primo caſu,in ſecũdo verò,in quo requirunſ ſaltem duo,non concludit,q̃a vr̃,ꝙ illi debeant eſſe idonei,tamen adhuc text.debet intelligi illo caſu. vnde dic,ꝙ ſicut diſpenſatur in numero teſtium, quia ſufficiunt duo, & ita in qualitatibus,q̃a admittuntur illi, qui aliàs repellentur. & iſta eſt ratio iſtius §.ſicut enim filius in poteſtate non poteſt eſſe teſtis in teſtõ patris,ita nec econuerſo,quia ſe contingunt per poteſtatem,vt in §.neque.Inſti.eod. & in hoc fundatur ille §.filius.ſ.
2 alle.†Et per hoc dico,ꝙ ſicut pater poteſt eſſe teſtis in teſtamẽto filij militantis,& ita ecõuerſo filius in teſtamento pr̃is militãtis,& ita limito prin.huius l.per rõnem iſtius §.ſed ſi non militat,ſicut filius,nõ põt eſſe in teſtõ pr̃is,vt in prin.ita nec econuerſo,vt in §.filius.¶In fi.glo.ibi,(ſed hoc ſp̃ale fauore militis,)ſuppl.& teſtamẽti,quia non teſtificatur pater pro filio,ſed pro hærede filij,licèt de facto ſo ipſius filij,pro ipſo autem filio viuente,& agente non poſſet,pater teſtificari licèt filius eſſet miles,nec econuerſo per l.teſtis idoneus.ſ.de teſt.q̃a priuilegium militis non dẽt redũdare in alterius iniuriã,vt l.impuberi filio.de admi.tut.ſed hic eſſet iniuria, ſi tale teſtimoniũ ſuſpectũ admitteret. Gloſſ. tñ in pro xi. §. in tertia lectu.recitat quoſdam tenentes contrarium, & ita intelligunt illũ §.ſicut põt eſſe teſtis in teſtamento filij militantis, ita & teſtificari ꝑ filio milite,ẽt vbi ex teſtimonio ſuo aliquid acquiritur filio, q̃ lect.non placet ratione prædicta,licèt Bar.cum illa trãſeat, nec gl. videtur illam approbare,ſed tene primam.

1 *Sicut filij non poſſunt eſſe teſtes in teſtamento patris, ita non poſſunt teſtificari pro patre in actibus inter uiuos, quando ex eorum teſtimonio aliqua utilitas reſultaret patri.*
2 *Tres caſus,in quibus filius non poteſt eſſe teſtis pro patre.*
3 *Quatuor caſus,in quibus pater non poteſt eſſe teſtis pro filio.*
4 *Si extra illos quatuor caſus pater,uel filius ꝓcuratorio nomine alterius agitaret cauſam,poſſet alter eorum in teſtem produci.*
5 *Mater,an poſſit eſſe teſtis pro filio,& an frater pro fratre,& de alijs conſanguineis remiſſiuè.*

§.Quæcunque. Summatur infra in §. proxi.q̃a iſta ad euidentiam præmittuntur. glo. q̃ eſt hic ſatis difficilis vr̃ legere iſtum §.tribus modis principaliter, & ſecunda lectu. variat duob.modis, & ſic ſunt quatuor. huius rei gratia notandum,ꝙ in tex.habeſ duplex litera.nam q̃dam habent,prohibendis,q̃ eſt l̃ra negatiua,& importat.i.inhibendis quidam verò habent,perhibendis.& eſt l̃ra affirmatiua,i.permittendis.ſ'm primam lectũ.poteſt referri ad prin.l. & tunc loquitur de teſtimonijs filiorum fiendis per patrem,& iſta eſt prima lect.glo. proſequitur vſque ibi,(ſed quidam dicunt).Item poteſt referri ad præcedentem proxim.§.non ad caſum ibi expreſſum, ſed ad illũ, qui colligitur a contrario ſenſũ,& tunc loquitur econuerſo de teſtimonijs parentum,ſeu patrum,non admittẽdis pro filio. Et iſta eſt ſecunda lect.q̃ variatur duobus modis,& eam proſequiſ glo. quaſi vſque ad fi.ibi,(uel hęc quæ dicit,)ſecundum aliam literam affirmatiuam non poteſt referri, niſi ad proximè præcedentem §.& ad caſum hic expreſſum,& tunc loquitur de teſtimonijs parentum admittendis ꝑ filio militante,ſicut pro teſtamento ſecũ
1 dum primam lect.h.d.¶†Sicut filii non poſſunt eſſe teſtes in teſtamento patris,vt in prin.huius l.ita non poſſunt teſtificari pro patre in actibus inter viuos,quando ex eorum teſtimonio aliqua vtilitas reſultaret patri.hoc dicit ſ'm veram lect. quam tenet glo. in hoc tamen eſt plus,hoc caſu,q̃a ẽt ſi ſit emancipatus,non põt, per id,quod no.gl.in l.parentes.C.de teſti.ſed in primo ita demũ, ſi eſt in poteſtate,vt dixi in prin.huius l.¶In prima parte gl. ibi, (& eſt ratio,)vt plenius repellaſ.tu dic,ꝙ licèt iſta ratio ſit bona in ſe, & in quo plenius repellitur dicã in ſeq.lec.tñ ad contrarium formatũ in gl.ſol.iſta non eſt neceſſaria,ſed dic,ꝙ ibi loq̃ſ in teſtõ, in quo non plenius repelliſ vnus,quàm alter:nã aut teſtator erat miles,& militabat,& tunc pater poſſet eſſe teſtis in teſtamento filij, vt in præcedenti §.& econuerſo,vt ibi dixi:aut non erat miles, vel non militabat,& tunc nec filius in teſtamento patris poteſt eſſe teſtis,ut in prin.huius l.nec econuerſo,ut in ↄ̃rio ſignato per gloſ. Inſti.eo.§.ſed ſi fideinſ.ſed in actibus inter uiuos, quando alter te-
2 ſtificatur pro altero dic,ut).ſubijciam.¶†In gl.ibi,(pater ergo) tu recollige melius,ꝙ in tribus caſibus filius non poteſt eſſe teſtis ꝑ patre.Primo in teſtamento patris,ſi eſt in eius poteſtate, & pater non militabat,ut in princi.huius l.ſecundo in actibus inter uiuos, quando ex teſtimonio filii aliqua vtilitas reſultaret patri, etiam ſi negotium principaliter ad patrem non pertinebat,vt in §.iſto.ſ'm iſtam lec.pone exemplum,ſi pater procuratorio nomine alterius agitabat aliquam cauſam, & ſic negotium non pertinebat ad ipſum,ſed ſi obtineat aliquod commodum,quod non fuiſſet conſequuturus,ſi non obtineret,& iſto modo videntur Doctor.intelligere iſtum caſum.Tertius caſus eſt, quando negotium pertinet et ad patrem principaliter,ẽt ſi ex teſtimonio filii nullam vtilitatem fuiſſet ↄ̃ſecuturus, & hoc tenent Doct.hic,licèt nulla lege reperiam hoc expreſſe probari,ſed probatur in ſimili, quia teſtamẽtum patris principaliter ad patrem pertinet, & tamen ex eo non reſultat patris vtilitas,ſed hæredi patris, vnde ſicut prohibetur teſtificari pro tali teſtamento, idem pro quolibet tali actu inter uiuos principaliter ad patrem pertinente,licèt nulla utilitas ſibi reſultet.¶In gl.ibi,ſed quidam dicunt.hic gl. tranſit ad ſecundam le-
3 ctu.ſecundum quam hoc intendit.†Sicut pater non poteſt eſſe teſtis in teſtamento filii non militantis, ut colligitur ſ. proximo §. a contrario ſenſu,& eſt tex.Inſti.eodem §.ſed ſi filius.ita nec in actibus inter uiuos poteſt teſtificari pro filio, quãdo ex eius teſtimonio reſultaret aliqua vtilitas ipſi patri. hoc dicit ſecundum unum modum antiquorum,vel ipſi filio ſ'm lectũ. vel intellectum Ioan. & ſic variatur iſta lec.duobus modis,& ſ'm eam refertur ad §.præcedentem.& loquitur de teſtimonio patris, vt nõ recipiatur pro filio,

filio,ſed in præcedenti lect.loquitur econuerſo,contra quam lect.
op.primo,ꝙ non conueniat literę,quia dicit teſtimoniis eorum,
q̃ in poteſtate ſunt,&c.& ſic videtur loqui de teſtimonijs filiorũ
non recipiendis pro patre,& tu dicis econuerſo,propter hęc glo,
exponit eorum.i.pro eis.¶Item adhuc op. quia ſecundum hoc
innuit,ꝙ ſi nec filio aliquid acquiratur,benè poterit pater teſtifi-
cari pro filio,ſed contra de eo,quod dixi in præcedenti lect. ꝙ fi-
lius non poteſt teſtificari pro patre, ſi negotium principaliter ad
patrem pertinet.licèt ex eo non reſultet ſibi vtilitas. Sed maior ra
tio eſt prohibendi teſtimonium patris pro filio,vt dicit glo.in p̃ce
denti lect.pp hoc antiqui ſubaudiebant hic maximè.q.d. ꝙ etiam
vbi nec patri,nec filio quęritur,deponere poteſt ꝓ filio,ſed Ioan.
fuit viſum abſurdum ſubaudire maximè,& dicit aliqua verba ſa-
tis inepta,quæ reprobantur per Docto.nam ex eis infert, ꝙ non
debeat ſubaudiri,& tamen illatio non eſt bona,nec ſequit̃ ex his,
quæ dixit Ioa.tene ergo,ꝙ ſubaudiatur tenẽdo illam lect.In quo
ergo magis prohibetur pater pro filio,quàm econuerſo?reſpon-
deo de mente Docto.videtur eſſe,ꝙ pater non poſſit teſtificari ꝓ
filio,q̃ econuerſo:reſpondeo de mente Do.videtur eſſe quòd pa
ter non poſſit teſtificari pro filio in illis tribus caſibus in quibus fi
lius non poteſt teſtificari pro eo,qđ ſupra dixi, & vltra illos etiam
in quarto caſu ſi ageretur de facto filij,pone exemplũ, filius tuus
fuit ſtipulatus nomine meo,ago ex illa ſtipulatione,quia fortè ſta
tutum dicit,quòd ex illa acquiritur actio mihi ſine ceſſione, vel
pone,quòd fuit ceſſa,induco in teſtamento te patrem ad probã-
dum factum filij,certè repelleris,licèt hoc non ſit teſtamentum fi
lij,nec ex hoc aliqua vtilitas reſultet filio,nec pertineat iſtud nego
tium principaliter ad filium,& ſic ſumus extra tres caſus,de quib
9.tamen,quia agitur de facto filij pp immoderatam affectionem
quam habet pater ad filium,repellitur tanquam ſuſpectus,& hoc
caſu verificatur id,quod dicit gl.in pręcedenti lect. verſic.item ſe-
cundum hoc iſtud tenent Doct.vt refert.Bart.qui non minus cõ
fusè loquitur,q̃ loquatur glo.tamen non video vbi iſtud dictum
probetur,licèt ipſe allegetl.quæſitum.de in ius vocan. quæ cum
4 violentia trahitur ad hoc,†ſi autem pater, vel filius procuratorio
nomine alterius agitaret cauſam,poſſet alterum in teſtem produ-
cere,ſi eſſemus extra dictos caſus ſecundum Bal.& Ray.de Forli.
¶In gl.ibi,vel hoc,quod dicit.hic glo.tranſit ad tertiam lect.ſm̃ q̃
hoc dicit,ſicut pater poteſt eſſe teſtis in teſtamento filij militantis,
vt in præcedenti §.ſecundum caſum ibi expreſſum ,ita & pro eo
poteſt teſtificari in actibus inter viuos, etiam vbi reſultet vtilitas
ipſi filio,& eſt ſpeciale fauore militiæ.hęc lect. non eſt vera,vt dixi
in pręcedenti.§.& gl.eam non tenet,ſed primam certè,cætera vi-
5 de hic per Bar.qui examinat,†an mater poſſit eſſe teſtis pro filio,
& an frater pro fratre,& de alijs conſanguineis.

---

1 *Teſtis,ſi non probetur,ꝙ tempore teſtamenti erat furioſus, nihil agitur ad inualidandum teſtamentum,& quare.*
2 *Furioſus ante conditum teſtamentum præſumitur perſeueraſſe in furore tempore teſtamenti,& etiam poſt,niſi probetur,quòd habebat dilucida interualla.*
Non ſequitur,talis ſemel poſſedit,ergo & nunc poſſidet.
3 *Quòd præſumatur quis perſeuerare in eadem uoluntate.*
4 *Qualiter,& ex quib.actib.præſumatur quis fatuus,& furioſus,& qui teſtes debeant deponere remiſ.*

1 **§.Nec furioſus.** ¶†Quęro hic,ꝙ cum aliquis pro-
ducitur in teſtem pro teſtamento,
qui eſt furioſus,& hoc probatur,non tamen apparet, ꝙ tempore
conditi teſtamenti eſſet furioſus?Reſpondeo,non ſufficit ad inua
lidandum teſtamentum,quia probatio non cõcludit neceſſariò,
cum tempore teſtamenti poterit eſſe ſanę mentis:,oportet, ergo
2 probare,ꝙ tunc eſſet furioſus.ar.in l.non hoc.C.vñ cog. ¶†Item
quæro quid,ſi probatur,ꝙ ante conditum teſtamentum eſſet fu
rioſus,non tamen aliquid probatur de tempore teſtamẽti? adhuc
Bar.in l.1.vel 2.infra,de bon.poſ.infan.vel fur.&c.videtur idem di-
cere,ꝙ non ſufficiat,quia poſſibile eſt,ꝙ tempore teſtamenti fu-
ror non durabat.In contrarium facit,qa iſta non eſt qualitas,quæ
a varietur ex varietate temporis[a] eo modo,quo variat ætas,in qua
benè eſt verum illud,qa non ſequit̃,ſemel fuit minor, ergo nunc
eſt,vt l.ſpadonem.§.qui abſolutus.de exc.tu.nec eſt qualitas, quæ
de facili immutetur eo modo,quo immutatur poſſeſſio, quæ de
facili perditur vñ non ſequitur,talis ſemel poſſedit,ergo non poſſi
det,iuxta no,in l.ſiue poſſidetis.C.de proba,in l. cum ignorat. C.
ad exhi.per Cy.immo ſolet durare,quia cõiter dr̃,ꝙ qui ſemel in-
3 cipit fatuizare nunquam liberatur,†Dic ergo, ꝙ dicta qualitas, q̃
ſemel probatur affuiſſe,præſumitur perſeueraſſe in eadem volũ-
tate,niſi probetur contrarium,ſicut præſumitur quis perſeuera-
re,vt in l.Lucius.la.1.infra.de leg.2.licèt volũtas facilius varietur,
uel niſi probetur,ꝙ habebat dilucida interualla, quia tunc teſtm̃
pręſumeretur potius factum in dilucido interuallo,q̃ tempore fu
4 roris.ar.s.eod.l.in aduerſa.C.qui teſta.fac poſ.l.furioſum.†Quali-
ter aũt,& ex quibus actibus præſumat̃ quis fatuus, & furioſus,&
qui teſtes debeant deponere.Vide per Bar.in ea.l.1. vel 2.& adde
l.ob q̃ vitia,de ædil.edict.& l.pen,C.de conditio. inſtitu.

ADDITIO.

a Ex varietate temporis,an furioſus præſumatur durare in furore,uide per Io.de Imo.in clem.1.de homi.ꝑ nota.in l.furioſum.C.q teſta. face. poſ. per Bar.ↄſil.60.1.lib.vbi multa dicit,& uide pulchrum conſilium Ale.de Imol,in conſil.141.in 1.vol.& eundem Ale.de Imo.in conſil.85.in ſecundo vol.& in conſil.ſe.Franc.Cur.

---

1 *Condemnatus hac lege eſt infamis.*
2 *Si infamis adhibetur teſtis in aliquo inſtrumento inter uiuos, ex hoc ſolennizatur inſtrumentum,quod ſine teſtibus eſſet nullum,ſi contrahentes ſciebant ipſum infamem.*
3 *Qui non poteſt eſſe teſtis in iudicio,nec etiam poteſt in teſtamento ad ipſum ſolennizandum,ſed multi poſſunt eſſe teſtes in actib.inter uiuos,& tamen non in teſtamento.*

1 **§.Eum qui.** ¶†Quæro quæ eſt ratio huius §. reſpon-
deo,qa cõdemnatus hac l. eſt infamis:cer
tè ſm̃ hoc condemnatus de quolibet capitali crimine ſimiliter ꝓ-
hibetur eſſe teſtis in teſtamento,vt l.infamen.de pub.iu. & etiam
plures alij condemnati de priuatis criminibus, vel etiam ex ↄ̃ctib.
2 de quibus habet̃ in l.1.ſupra.de infa.¶†Item quæro qd, ſi infamis
adhibeatur teſtis in aliquo inſtrumento inter uiuos, an ex hoc ſo
lennizetur inſtrumentum,quod ſine teſtibus eſſet nullum? dicũt
a quidam,ꝙ ſic,qa adhibetur de conſenſu[a] vtriuſque ↄ̃hentis, vt in
Aut. de tabel.circa princ.& ſic neuter poterit eũ repellere. ar. C.
de iureiuran.& l.ſi qs iuſiu.de teſt.l.ſi qs teſtib.iſta rõ procederet,
ſi ↄ̃hentes ſciebant ipſum infamen,aliàs quantum ad ignorantem
3 non vr̃ approbatus.¶†Vltimo verò not.bonam regulam negati
uam,quod qui non poteſt eſſe teſtis in iudicio, nec etiam in teſta
mento ad ipſum ſolennizandum,ſed r̃la affirmatiua nõ ſic proce
dit,qa multi poſſunt eſſe teſtes in iudicio in actib. inter viuos,tñ
non in teſtamento vt infra proxi.§.

ADDITIO.

a De conſenſu.An teſtis inhabilis a partibus reprobatus poſſit reprobari, vide per Ale.in conſi.188.

---

1 *Argumentum a contrario ſenſu licitum eſt.*
2 *Argumentum a contrario ſenſu interdum eſt probabile,& neceſſarium,& quando.*
3 *Interdum eſt probabile,ſed non neceſſarium,quando colligitur a contrario ſenſu rationis ceſſantis,niſi ratio non eſſet expreſſa.*
4 *Aliquando nec neceſſarium,nec probabile,quando in eo ſequeretur abſurditas,uel legum correctio.*
5 *Statutum,quod filia fœmina poſſit ſuccedere patri,uel matri,ſi non extat maſculus,an ſi maſculus extat,ſuccedere poſſit.*
Argumentum a contrario ſenſu non debet ſumi in ſtatutis,ubi inducitur legum correctio.
6 *Quando lex prohibet aliquem teſtari,uidetur ꝓhibere etiam codicillari.*
7 *In teſtamento inter liberos poteſt mulier eſſe teſtis.*
Quid in naturalibus tantum.
8 *In relictis ad pias cauſas poteſt mulier eſſe teſtis in teſtamento.*
In criminalib.põt mulier eſſe teſtis de iure ciuili,ſed de iure canonico nõ.

1 **§.Mulier.** ¶†Not.hic ad qđ ſemꝑ allegat̃,ꝙ licitũ eſt ar-
guere a ↄ̃rio ſenſu legis,& gl.hic ſentit, ꝙ talis
ↄ̃rius ſenſus habeat̃ ꝓ ipſa l.ideſt,ꝙ habeat̃ ꝓ expſſo in l.id,qđ taci
a tè colligit̃ a ↄ̃rio ſenſu.[a] Et†dicit hic Bal.tria verba notabilia. ꝙ ar-
2 gm̃ a ↄ̃rio ſenſu interdũ eſt ꝓbabile,& neceſſariũ, vt qñ colligit̃ a
ↄ̃rio ſenſu ↄdõnis appoſitæ,vt l.j.§.huius rei.de of.eius cui man.ẽ
iu.& l.inter ſocerũ.§.inter.de pac.do.uel qñ colligit̃ a ↄ̃rio ſenſu
caſus ſpãlis,vt in hoc §.qa ſpãliter fuit ſtatutũ,ꝙ cõdẽnata de adul
terio nõ poſſit eſſe teſtis:nã neceſſariò ſeqt̃, ꝙ ſi eſt ſpãle in hoc
3 caſu,ↄ̃riũ ſit ius cõe,ut l.j.in fi.ad muni.†Interdũ eſt ꝓbabile,ſed
nõ neceſſariũ,vt qñ colligit̃ a ↄ̃rio ſenſu rõnis ceſſantis,vt ſi lex ali
qd diſponat pp aliquã rõnẽ:nam a ↄ̃rio ſenſu,vbi ceſſat illa rõ,ibi
ceſſat l.diſpoſitio.l.adigere.§.q̃uis.de iure patro. aliqñ tñ ſecus eſt
qñ rõ nõ eſſet expſſa in lege,nec eſſet rõ finalis,ſed impulſiua,iux
4 ta ea,q̃ hñtur in l.2.in fi.de do.†aliqñ nec eſt neceſſariũ,nec ꝓba-
bile,qñ ex eo ſequeret̃ abſurditas,vel legũ correctio,vt C.de cõ-
5 diti.inſer.l.1.& l.cõuenticulã.de epi.& cle.¶†Ex p̃dictis patet ſol.
qõnis,ſi ſtatutũ dicat,ꝙ filia fœmina poſſit ſuccedere pr̃i, vel ma-
tri,ſi nõ extat maſculus,vt dicit Flo.an ſi maſculus extet, ſuccede-
re poſſit?& vr̃,ꝙ nõ,qa ſeqt̃ ex hoc correctio iuris cõis, qđ vult
fœminas cũ maſculis ſuccedere,& qa ↄ̃rius ſenſus vr̃ ex interptã
tione extẽſiua,vt l.apud aliquos.C.de fur.nõ ex ꝓprio ſignificatu
& ſic vr̃ ceſſare ĩ ſtatutis, vt l.3.§.hæc uerba.cũ ibi no.s.đ neg.geſt.
dñs Cy.cõſuluit ↄ̃riũ in ſtatuto Florẽtino,& ipsũ ſeqt̃ Bal.in l.ↄuẽ
ticulã.ſed nõ rñdet ad p̃dicta.ego ſuſtinẽdo alias dixi, ꝙ qñ ſtatu
tũ eſſet ſuperfluũ,& nihil operaret̃, ſi nõ ſumeret arg.à ↄtrario ſẽ
ſu, ut tunc procedat determinatio Cy. licèt ſequatur iuris cõis
correctio,

ADDITIO.

a Contrario ſenſu.De hoc latè per d.Iaſ.in l.1.ſupra de officio eius, & ibi per Alex.& in apoſti.per me.

correctio,aliàs non debet ſumi,& ſatis eſt,ꝙ in aliquo poſſit operari,& ſic intelligatur doctrina Iaco.But. & aliorum notata in l. omnes populi.de iuſt.& iu.quòd non debeat ſumi.vbi inducitur
6 legum correctio.licèt Doct.ibi non tangăt.¶†In glo.j.ibi,(ſed in
a codicillis non vetatur,)ᵃ not.ſingulariter hanc glo.ꝙ licèt regula ſit,ꝙ qñ lex prohibet aliquem teſtari,videatur prohibere etiam codicillari,vt in l.2.de leg.j.non ſic,qñ prohibet aliquem eſſe teſtem in teſtamento,cenſetur prohibere,ꝙ nõ ſit in codicillis hoc
7 dicit iſta gl.ſingularis.†Et adde,ꝙ etiam in teſtamento inter liberos,in quo non requiritur ſolennitas poteſt eſſe mulier teſtis, ut no.C.eo.tit.auth.ꝙ ſine.hoc tamen verum inter legitimos, & naturales,quid in naturalibus tantum?Specu.tenuit idem,ꝙ remittatur ſolennitas.ſi non extant legiti.& naturales,vt ipſe not.in Spec. de inſtru.edi.§.compendioſè,verſicu.quid ſi pater.Bald.in l.ſi qua illuſtris.C.ad Orſi.vr̃ tenere contrarium.ita dicit fuiſſe conſultum, per quam plures Docto.Floren.quia non habent illam prærogatiuam,quam legiti.ſed in l.fi.C.fam.erciſc.vr̃ aliter diſtinguere.dic,
8 vt ibi ꝑ eum.†Similiter in relictis ad pias cauſas,vr̃ ꝙ mulier poſſit eſſe teſtis in teſtamento eadem ratione,quia ſolennitas iuris poſi-
b tiui remittit̃ in talibus. Vltimo dubitat̃,an in criminalib.mulierᵇ ſit idonea teſtis.& br̃ de iu.ciuil.probatur hic,ꝙ ſic, ſed de iure canonico tenetur contrarium,vt habetur in c. cum ex literis. extra de teſt.& de verbo ſignifi.c.forus.§.fin.

ADDITIONES.

a Non uetat̃.Vide in c.cũ ex literis,& in c.qm̃ aliqua.de teſtib.Bal. in l.ſcripturas.C.q.po.in pig.ha.Bal.in l. 1.C.de ſacroſan. eccle. ꝑ eundem Paul. cõſ.344.an aũt tp̃e peſtis poſſit eſſe teſtis in teſt. Barbat. ponit in quodã ſuo conſil.ſed non recordatur.

b In criminalib.mulier.Adde Ale.de Imo.in conſ.11 col.pe.& cõſi.29.col.2.conſi.19.col.2.conſ.90.col.1.in fi.in primo uolu.& in conſi.24. col. 1. uerſi.4.q̃a non vr̃,& col.4.uerſi.nec obſtat,ꝙ iſta fit.& in conſi. 227. col. 1.uer.& facit,in 2.uolu.& ibi,an admittat̃ qñ ueritas per maſculos haberi non poteſt,ubi ait,quòd ſic,& illud con.habes in con.74. in primo uolu.Fran.Cur.

§.Seruus. Non ſummatur.

1 *Teſtator ſi teſtamentum ſcripſit manu ſua,& clauſit: poſtea uocauit ſeptem teſtes,& dixit,quòd ibi continebatur ſuum teſtamentum, & ꝙ deberent ſe ſubſcribere,& ſigillare,& aliqui hoc fecerunt, deinde antequã alii facerent,receſſerunt,quòd teſtamentum non valet, & quare.*

2 *Qualiter Græcus poteſt eſſe teſtis in teſtamento Latini,uel Theutonicus, ſeu Gallicus in teſtamento Italici,licèt non intelligant idioma, dum tamen percipiant ſenſu,quod agitur.*

3 *Teſtis debet deponere de eo,quod percipit ſenſu corporeo,& quid ſi redderet rationem per iudicium intellectus.*

Quinque ſunt ſenſus corporei.

4 *In his quæ percipiuntur ſenſu valet teſtimonium,ſine redditione cauſę, etiam. ſi non fuit teſtis interrogatus.*

Idem eſt adhibere,quod rogare.

5 *Notarius ſi fuit coactus conficere,uel rogare inſtrumentum, & hoc põt probari,quòd tale inſtrumentum ipſo iure non ualeat.*

1 §.Et veteres. ¶†Hic incipit tractare de forma teſtĩ: & not. ex prin. prout intelligit̃ in teſtõ in ſcriptis,ꝙ ſi teſtator ſcripſit teſtm̃ manu ſua, & clauſit: poſtea vocauit 7.teſtes,& dixit,ꝙ ibi continebat̃ ſuũ teſtm̃, & ꝙ dẽrent ſe ſubſcribere,& ſigillare,& aliq̃ hoc fecerũt:deinde anteq̃ alij facerent,receſſerũt,teſtm̃ non valet,q̃a debuerunt oẽs ſtare a principio vſque in finem.ita ꝙ teſtator habuerit teſtm̃ pro perfecto, & conſummato,& prout intelligit̃ in teſtamento nuncupatiuo, licèt teſtator coram 7.teſtibus expreſſerit intentionem ſuam circa inſtitutionem hæredum,ſi aliqui receſſerunt anteq̃ habeat̃ teſtamentum pro completo,ſil'r non valet,q̃a dẽt fieri vno con-
2 ſenſu,& ſine intermiſſione aliqua. ¶†Item not.in uer.non tñ, ꝙ vnus Gręcus põt eſſe teſtis in teſtõ Latini,& vnus Theutonicus, vel Gallicus,in teſtõ Italici,licèt non intelligant idioma, dum tñ ſenſu percipiãt,quod agit̃,ſed qualiter poterit ꝑcipere? reſpõdeo,
3 ꝑ interpretẽ.de quo vide per Bar.in l.1.in fin. de verb. obl. ¶†Itẽ no.in ver.{nam ſi vel ſenſu,} illud ad quod ſemper alleg. ꝙ teſtis dẽt deponere de eo,qđ percepit ſenſu corporeo, ſic. C. de teſt.l. teſtium.ſunt aũt quinq; ſenſus corporei,vt no.gl. in l.quod meo.
a §.pen.de acq.poſ.& viſus eſt generaliorᵃ omnib.alijs, vñ põt reddere teſtimonium de viſu, licèt percipiat alio ſenſu, nec erit ineptum teſtimoniũ,vt not.per Cy.in d.l.teſtium. ſi aũt nõ redderet rõnem ꝑ ſenſum corporeũ,ſed ꝑ iudicium intellectus, q̃a ſit tale quid,qđ ſenſu corporeo non percipit̃,puta dñium, tunc non eſt ꝓpriè teſtis,ſed magis iudex,iõ ſibi nõ credit̃,niſi reddat rõnẽ ſufficientẽ,ẽt nõ interrogatus,ut ſingulariter no. Inn.in c. cũ cãm. ex̃ de teſt.vt ſi deponat aliquẽ eſſe dñm talis rei. nõ.n. ſibi credit̃, niſi aſſignet cãs,ex quib.põt hoc credere,puta,q̃a uidit ipſum tenere,& poſſidere,& fructus colligere ꝑ tm̃ tp̃s, qđ ſufficiat ad ꝓ-
4 ſcribendum.†In his aũt q̃ percipiunt̃ ſenſu,valet teſtimoniũ ſine redditione cãæ,ſi nõ fuit interrogatus.vt not in l. ſolã. C.de teſti. ¶No.ẽt in ver.(adhibitus.)ſ'm Bal.ꝙ idẽ eſt adhibere, ꝙ rogare, & ſi in inſtr̃o dr̃ ꝓſentib.talib.teſtib.adhibitis,licèt nõ dicat, roga-
5 tis.ſufficit,vide ꝑ Bar.in l.ſciendum.de ver.oblig. ¶† Vltimo not. in fi.regulariter ſ'm Bald.ꝙ ſi notarius fuit coactus conficere, vel rogare inſtr̃m,& hoc poteſt probari,ꝙ tale inſtr̃m ipſo iure non valet,quia bona eſt argumentatio de teſte ad inſtrumentum,vt l. in exercendis.C.de fide.inſtru.

ADDITIO.

a Generalior.Adde gl.3.q.9.ca.teſtes.Arch.in c.hoc iure iurã.22.q. 5.Bar.ĩ l.fi.ꝑ illũ tex.C.de pic.no.ubi dicit,ꝙ teſtis dicẽs ſcio,q̃a tetigi cum manib.& res nõ eſt tangibilis,quòd referſ ad actũ congruũ,& uide Bal.in l. teſtium.C.de teſt.Ioan.An.in c.quorundam.de elec.in vj.

LEX XXI.

1 *In teſtamento nuncupatiuo,nomen hæredis eſt palam nuncupandum,taliter ꝙ a teſtib.neceſſarijs intelligatur,ſed in teſtamento in ſcriptis,ſufficit,ꝙ ſcribatur,licèt a teſtib.non intelligatur.*

2 *Verbum exaudiri,importat duo.ſ.ꝙ aliqui audiantur,& intelligantur.*

Si quis coram 7.teſtibus dicat,inſtituo hæredes, uel facio teſtamentum meum in omnib.& per omnia prout continetur in quadam ſcriptura manu mea confecta,quam dimiſi penès guardianum fratrum minorum, an erit teſtamentum nuncupatiuum.

3 *Quòd teſtator videatur voluiſſe ſtari dicto guardiani,ꝙ illa ſit ſchedula, quàm ſibi tradidit,poſtquam tantum de ipſo confidit.*

Inſtitutio hæredum non poteſt fieri nutu,licèt ſecus in legatis.

4 *Si notarius dixit teſtatori,qui poterat loqui,vis,ꝙ tales ſint hæredes tui, & ipſe reſpondit,ꝙ ſic,an valeat inſtitutio.*

Teſtamentum in ſcriptis poteſt teſtator facere ſcribi per alium,& ſufficit, ꝙ teſtes ſubſcribant, & ſigillent.

5 *Si omnes teſtes ſubſcripſerunt,& ſigillauerunt excepto vno, non valebit tanquam teſtamentum in ſcriptis.& an ualeat tanquam teſtamentum nuncupatiuum.*

Teſtamentum in ſcriptis poteſt etiam valere iure teſtamenti nuncupatiui,ſi teſtator ſpecificauit nomina hæredum coram teſtib.& tamen clauſit ſcripturam,& fecit eam ſcribi,& ſigillari.

Dictio palam,quid importet.

6 *Teſtes deponentes de fama,ſi interrogati de cã ſcientiæ.dicunt, q̃a publicè hoc dicitur,an ſufficiat,& qño intelligatur aliquid dici publicè.*

7 *Si aliqui teſtes dixerunt uera eſſe contenta in articulo, & interrogati quibus præſentibus illud factum fuerit,dicant præſente Titio, & Seio, poſtea Titius,& Seius interrogati dicant,ſe nihil ſcire, non tamen uitiatur dictum illorum.*

8 *Si notarius rogatus de teſtamento coram 7.teſtibus ſcribit, qualiter talis in præſentia ſui notarij, & Titii,& Seii,& etiam quinque aliorum teſtium quos non nominauit,fecit teſtamentũ in hac forma,& c.an iſtud inſtrumentum probet teſtamentum.*

9 *Quid ſi omnes ſeptem fuerunt ſpecificati,tamen mortui ſunt,uel non teſtificantur pro inſtrumento.*

10 *Quòd ſi vnus ex teſtib.neceſſariò deſcriptis in inſtrumento,deponat cõtra inſtrumentum,faciat fidem inſtrumenti uacillare.*

1 HAeredes palam. †In teſtamento nũcupatiuo, nomen hr̃dis eſt palam nuncupandum,taliter ꝙ a teſtibus neceſſarijs intelligatur,ſed in teſtamento in ſcriptis,ſufficit ꝙ
2 ſcribatur,licèt a teſtib.nõ intelligat̃.h.d. ¶†In tex.ibi,(exaudiri)hoc verbum importat duo.ſ.ꝙ audiant̃,& intelligant̃, ꝑ ꝓ dictionem ex,quæ auget ſignificatum,vt patet s̃.proxi.§.dum dr̃,ꝙ teſtes debent ſenſu percipere,nam ſenſus eſt ipſe auditus,q̃a percepto cõſiſtit intelligendo,poteſt.n.quis audire,& non intelligere, vt patet ad ſenſum. ¶In tex.ibi,{nuncupãdi ſunt.}ſupple explicitè, vt cum propria nomina exprimuntur vel implicitè,vt cum nõ exprimũtur per ſe,ſed per relationem ad aliud,ut ſi coram 7. teſtib. dicat, inſtituo hr̃des,uel facio teſtamentum meum in omnibus, & per omnia,prout continetur in quadam ſcriptura manu mea confecta,quam dimiſi penes guardianum fratrum minorum.Nam valebit,& erit teſtamentum nuncupatiuum nuncupatione implicita,q̃a perinde eſt,ac ſi expreſſiſſet omnia,quæ in illa ſcriptura cõtinent̃,argu.in l.aſſe toto.de hær.inſt. & ita determinat Bart. in l.ſi ita ſcripſero.infra de cõd.& dem.licèt Iac. de Bel. tenuerit ꝯ̃rium, ꝙ iſtud nec ſit teſtm̃ nuncupatiuum, q̃a nomina hæredum non ſunt palã nuncupata,nec a teſtib. intellecta, ut hic, nec in ſcriptis, quia non ſunt ibi ſubſcriptiones teſtium,nec ſigilla,ſed Bart. ꝯ̃,ut dixi,& addit hoc eſſe uerũ,dummodo conſtet, ꝙ illa ſit ſchedula ſcripta manu teſtõris,ꝑ l.q̃ hæredi.j.de re. du. hoc puto uerum,
3 qñ teſtator aſſeruit,ꝙ erat ſcripta ſua manu, alias ſecus, † & tunc puto ſtandum dicto guardiani cum iuramento,ꝙ illa eſt ſchedula,q̃ teſtõr ſibi tradidit,q̃a teſtõr vr̃ uoluiſſe ſtari dicto eius,poſtq̃ tm̃ de ipſo cõfidit,argu.in l.Theopompus.j.de do.prælega. patet ergo ex iſto tex.ꝙ inſtitutio hæredũ non põt fieri nutu, licèt ſecus in legatis,vt l.nutu.de legat.tertio.vnde fuit,alias reprobatum

quoddam teſtamentum,quia cum teſtator perdidiſſet loquelã,
ſed non intellectum,quidam acceſſit ad eum cum 7. teſtibus, &
dixit,ſi vis,ꝙ ſim heres tuus,ſtringe mihi manum. vel facias tale ſi
gnum,& ipſe fecit,certe non ualuit,quia pro mortuo habebatur,
poſtquam non poterat loqui,vt l.iubemus.poſt princ.C. eodem.
4 ¶†Quid autem ſi poterat loqui,ſed non expreſſit a ſe,immo no-
tarius dixit,vis,ꝙ tales ſint hæredes tui,& ipſe reſpondit, ꝙ ſic, an
valeat,dic,vt not.in d.l.iubemus.in glo.vt ibi tetigi.¶In tex.ibi,(vel
ſcribere)ſupple per ſe,vel per alium,& tunc non oportet,ꝙ teſtes
intelligant contenta in ſcriptura,ſed ſufficit,ꝙ ſcribant, & ſigillẽt,
vt l.hac conſultiſſima. C. eo. poſtea verò per l. iubemus. fuit im-
mutatum,vt ſaltem nomina hæredum debeant ſpecificari,etiam
in teſtamento in ſcriptis,vel propria manu ſcribi,non ꝑ alium,ſed
per auth. ibi poſitam illud corrigitur, & reditur ad iura vetera.
5 †Quid autem ſi omnes teſtes ſubſcripſerunt,& ſigillauerũt, vno
excepto,certum eſt,ꝙ non valet tanquam teſtamentum, in ſcri-
ptis,vt d.l.hac conſultiſſima.in fin. princ. Sed an valebit tanquam
nuncupatiuum?videtur,ꝙ ſic,poſtquam teſtator eis dicit, ꝙ ibi
continebatur ſuum teſtm̃,& ſic fuit nuncupatio implicita,ꝑ ea,q̃
dixi in princ.contrarium dic,quia hic apparet, ꝙ noluit teſtari in
ſcriptis,poſtquam fecit aliquos ſcribere,& ſigillare,vnde ſi nõ va
let illo modo,nec valet alio modo,arg.in l.non codicillum C.eo.
ſed in eo,quod dixi in princ.apparebat,ꝙ uoluit teſtari in ſcriptis,
ſed nuncupatiuè,cum non elegerit viam ſubſcriptionum,& ſigil
lorum,& ideo ualet,vt valere poteſt.quid autem ſit, ſi poteſt va-
lere vtroque modo,quia ſpecificauit nomina hæredum coram
teſtibus,& nihilominus clauſit ſcripturam,& fecit eam ſubſcribi,
& ſigillari.reſpondeo,valet vtroque modo,quia non ſunt formę
contrariæ,ſed diuerſæ,licèt in nuncupatiuo non requiratur ſcri-
ptura,nec in ſcriptis requiratur nuncupatio,ſi tamen interueniat
non habet vitiare,hoc tenet Cyn.in d.l.hac conſultiſſima.§.ꝑ nun
cupationem.¶In tex.ibi,(non vtique in publicum.).i.in loco pu-
plico,vel coram multitudine populi,& ſic not.duplex ſignificatũ
huius verbi,palam,nam interdum intelligitur.i.coram multis,vt l.
palam.de verbo.ſignifi.& hoc,dum dicit in publicum,interdum
dr̃ palam fieri id,quod intelligitur,licèt non fiat coram multitudi
6 ne,vt ſequitur.†Interdum,vel palam.idest ſine defectu, & ſine di-
ſtinctione perſonarum.l.palam.in princip.de ritu nup. C. hæc fa-
a ciunt ad q. Si teſtes deponunt ſuper fama, & interrogati de cauſa
ſcientiæ,qualiter ſciunt, dicunt quia publicè hoc dicitur,an ſuffi-
ciat?& videtur,ꝙ non dicitur fama,niſi a maiori parte populi,ſed
publicè poteſt aliquid, dici qñ in plateis,vel locis publicis dicitur,
& a pluribus,licèt non a maiori parte,Dyn.tamen conſuluit con-
trarium per l.3.in princi.ff.ad Macedon.vide per Bar.in l.de mino-
re.§.tormenta.de q̃ſtion.¶In fi.tex.ibi,(ſolennem numerum.)pu
ta 7.vt ff.eod.l.ſi teſtamentum.& de vulg.& pup.l patris. & filij.
7 & l.cum tabulæ.ff de poſ.ſecundum tabu.†Et no.ex iſto text.ſin-
gulariter ſm̃ Bal.ꝙ ſi aliqui teſtes interrogati depoſuerũt vera eſ-
ſe contenta in articulo,interrogati quibus pręſentibus illud factũ
fuerit,dicunt pręſente Titio,& Seio,poſtea Titius, & Seius inter-
rogati dicunt ſe nihil ſcire,non propterea vitiatur dictum illorũ,
ſi ſunt inſufficienti numero ad probandum, & hoc etiam habui
de facto,quia in quodam inſtrumento erant deſcripti 6. vel 7.te-
ſtes,cum ſufficerent duo,vel tres,& duo interrogati reſponderũt
ſe non interueniſſe in illo contractu,alij verò erant mortui, quæ-
rebaẽ,an ex hoc inſtrumentum redderetur vitioſum, videtur, ꝙ
ſic,quia ſufficit,ꝙ vnus ex teſtibus deſcriptis in inſtrumento con
tradicat ei,vt reddat ipſum ſuſpectum,vt plenè not. in l.2.in fin.ff.
quemad.te.ape.per Bar.& per Innoc.in c.cum Ioannes.de fi. in-
ſtru.ↄrium dicebam,quia hoc eſt verum, quando non ſunt de-
ſcripti plures,quàm neceſſarij,aliàs ſi remanent neceſſarij, qui nõ
contradicunt,non videtur nocere cõtradictio aliorum ſupernu-
b merariorum,vt hic.tene menti.[b]†In ʃ.q.gl.ibi,ꝙ continet duorũ,
8 uel trium hominum ꝑſentiam,intellige iſtam gl.ſm̃ Bart.in nota-
rio,qui rogatus fuit de teſtamento coram 7.teſtibus, & in inſtru-
mento ſcripſit,qualiter talis in pręſentia ſui notarij,& Titij.Seij,&
etiam 5.aliorum teſtium,quos non nominauit,fecit teſtamẽtum
in hac forma,&c.quæritur,an iſtud inſtrumentum probet teſta-
mentum,& glo.hic fi.concludit,ꝙ non,& do.declarant, quia te
ſtes non nominati in inſtrumento nullum robur dant inſtrumẽ-
to,iõ poterunt eſſe teſtes inhabiles,vt in l.præce. & iõ perinde eſt,
ac ſi iſtud inſtrm̃ eſſet confectum ſolum coram illis duobus no-
minatis,vñ non hẽt vim,niſi duorum teſtium, hoc verum,ſi ad-
uerſarius,ↄ quem producitur tale teſtm̃,negat teſtm̃ factum fuiſ-
ſe,& ſic illud inſtrumentum non põt probare veritatem facti,ad
quam probandam requiruntur 7.vt C.de fideiuſ.l.fin. ſed ſi con-
fiteretur teſtamentum fuiſſe factum in illa forma,& ſic conſtaret
de veritate,diceret tamen non interueniſſe,niſi duos teſtes ſpecifi-
catos in inſtrumento,vel nullum interueniſſe, & ſic erat dubium
de ſolennitate,non de veritate,tunc nos habemus, quòd ſolenni-
tas poteſt probari per duos teſtes,quando conſtat de veritate,vt
not.per glo. & Do.in l.2. C.de bon. poſ. ſecundum tabu.eodem
modo poteſt probari per iſtud inſtrumentum,quod habet vim
duorum teſtium,etiam ſi illi duo ſpecificati ſint mortui,vel abſen
tes,ſi aũt notarius nõ fuiſſent rogatus de teſtõ, tunc illud inſtrm̃
nihil ꝓbaret,ſiue a ſeipſo nõ rogatus ipſum ↄfeciſſet, vt ſi fuit tũc
ꝑſens,q̃a non põt conficere inſtrm̃ non rogatus:vt no. in Auct.
de tab.ſiue fuit rogatus a teſtatore de confeſſione ſua, q̃a fuit cõ-
feſſus ſe feciſſe teſtm̃ corã 7.teſtib.in quo ſic diſpoſuit, q̃a tali con-
feſſioni non dẽt ſtari,ne ſit in eius poteſtate legẽ eludere, q̃ requi-
rit interuentũ 7.teſtium,nam q̃libet poſſet confiteri coram duo-
bus ſe feciſſe coram 7 cum tñ non feciſſet, vñ ſi ſtaret̃ confeſſio-
ni,eluderet̃ lex,ergo,& c.argu.in l.nec in poteſtate.ſupra. de arbit.
9 †Sequens autem quæſtio gl procedit,qñ omnes 7. fuerunt ſpeci
ficati,tamen mortui ſunt,vel non teſtificant̃ pro inſtrumento,an
tale inſtrm̃ probet teſtamentum,& vr̃,ꝙ non q̃a debet probari
per 7.teſtes,& inſtrm̃ hẽt vim duorum,vel trium, & hoc tenuit
Azo.Io.ↄ,& eius opin.de conſuetudine ſeruatur ſm̃ glo. Doct.di
cunt,ꝙ immo ẽt de iure,q̃a inſtrm̃ hẽt vim tot teſtium, quot ibi
ſunt deſcripti ſm̃ Dy. ego ſuppleo. ſ.de neceſſitate actus,nam ſi
ſunt ſcripti plures,q̃ ſint neceſſarij.hẽt uim dũtaxat neceſſariorũ,
iſtud verum, niſi aliqui teſtes deponant contra inſtrm̃, quia tũc
hẽt vim duorum,& ideo per teſtes tres reprobaret̃ tale inſtrm̃,i-
ta videnẽ intelligere Doct.qđ mihi nõ placet, immo cum habeat
vim 7.teſtium,quia 7.ſunt neceſſariò deſcripti, non reprobaret̃ ꝑ
tres,ſed requirerent̃ 8.q̃a requireret̃ maior numerus,vt præualet
iuxta no.ꝑ In.in c.cum Io.de fid.inſtru.tunc hẽt vim duorum te-
ſtium,qñ duo tñ requirunt̃,vt eſt regulariter in actibus inter vi-
10 uos,& ſic intelligo no.in l.in exercẽdis.C.de fide inſtrum.†Et hoc
qñ teſtes deponentes ↄ inſtrum non ſunt ibi deſcripti,aliàs ẽt ſi v-
nus neceſſariò deſcriptus deponens ↄ,faceret fidẽ inſtri vacillare,
vt no.in d.c.cum Ioan.& in l.fi.ff.quemad.teſta.aperi.

ADDITIONES.

a Fama.Vide qualiter debeãt deponere teſtes ſuper publica uoce, & fama Fran.de Are.conſi.73.

b Tene menti.Vide eundem Paul.conſi.364.ſupra impreſſis per Aſolam.

---

1 *Teſtator ex interuallo,ſi uult aliquid mutare circa inſtitutionem hæredum remanentibus alijs in ſuo ſtatu,debet omnia ex integro facere.*

2 *Qui aliquid immutat circa ſubſtantiam eius,quod fecerat, dicitur de nouo facere.*

3 *Mutatio libelli,de qua in l.edita.C.de edẽdo.non põt fieri poſt lit. cõteſt.*
Declaratio trahitur retro ad tempus diſpoſitionis factæ.
Noua lex declaratiua ueteris trahitur ad præterita negotia.

4 *Teſtis poteſt declarare dictum ſuum ex interuallo abſque nouo iuramento,& noua citatione partis,& poteſt addere quod omiſit.*
Appellatio ab interlocutoria,licèt non poſſit fieri,niſi in ſcriptis,poterit tamen ex poſtfacto aliquid declarari circa ipſam ſolo verbo, & ſic ſine ſcriptura.
Declarationes,quæ fiunt per Papam circa gratias factas per eum,præiudicant alijs,quibus erat ius quæſitum, niſi declaratio conſiſtat circa id, quod non eſt dubium in iure.

5 *Ex præcedentibus,& ſequentibus,declaratur voluntas teſtatoris, & ex conſuetudine teſtatoris.*

6 *Si teſtator vult aliquid immutare circa legata facta in teſtamento, uel aliquod eorum,& vult,quòd alia remaneant in eodem ſtatu, non habet neceſſe alia repetere in ſpecie,uel in genere ipſa confirmando, ut firma remaneant.*

7 *An talia legata facta in teſtamento coram 7.teſtibus poſſint reuocari in codicillis,uel in alia uoluntate ademptiua coram 5.teſtibus.*
Codicilli ſunt,quando in eis fiunt legata,uel fideicommiſſa; & quid ſi fiat ſolum ademptio legatorum factorum in teſtamento,& quæ alia poſſint fieri in codicillis.

8 *Præſuppoſito,quod talia legata de quib. ſupra,poſſint adimi in codicillis, vel coram 5.teſtibus,an iſta ademptio fiat ipſo iure,uel ope exceptiõis, & quis effectus reſultet.*

9 *Eadem ſolennitas,quæ fuit neceſſariò adhibita in conferendo, debet adhiberi in adimendo.*

10 *Inſtitutio ſemel facta non poteſt reuocari,niſi in alio teſtõ, non per uerba ſimpliciter adẽptiua,niſi mediãte curſu decennij, ſed legata benè poſſunt adimi in tali uoluntate,coram 5.teſtibus,& in quibus alijs differant.*

11 *Inſtitutio,uel legatum,ſi a principio tenuit,& propter capitis dimi.ſuperuenientem irrita facta eſt,ꝙ ceſſante capit.diminutione ſufficiant quinque teſtes ad probandum,quòd teſtator uoluit decedere cum eadem uoluntate,& reconualeſcit de æquitate prætoria.*

12 *Quid ſi inſtitutio,uel legatum a principio non ualuit, quia teſtator erat inteſtabilis,& poſtea efficiatur teſtabilis.*

12 *Si diſpoſitio a principio eſt obſcura,& teſtator nunc uelit eam declarare, & obſcuritas eam non vitiet,ſufficiunt duo teſtes,& ſi eam non declaraſſet,committeretur declarationi iudicis.*

14 *Iudex,poſtquam tulit ſententiam,an poſſit aliquid immutare.*

1 **§.Si quid.** ¶†Teſtator ex interuallo,ſi uult aliquid mutare circa inſtitutiones hr̃dũ, remanẽtib. alijs in
ſuo

ſuo ſtatu, dēt omnia ex integro facere, ſed ſi vult aliq̄d declarare
circa inſtitutiones, vel legata, pōt abſq; eo, ꝙ oīa faciat ex integro
h. d. ſingularis §. & primo qñ vult immutare, vſq; ibi, (quod no.)
& iſta particula intelligiť ſolum circa inſtitutiones, vt tenet glo. j.
mag. circa medium ibi, quòd ergo hic dr̄. ¶ Quid aūt ſi circa lega
ta, dic, vt in ea gl. & quod ſuper ea dicam. Scđo loquiť, qñ vult de
clarare, & iſta particula, licèt in omnib. exēplis loquať in legatis, tñ
ēt locum hēt in inſtitutionibus, cū ſit eadē rō, q̄a qui declarat, nihil
de nouo facit, ſed factū demonſtrat, non ſic qui immutat, q̄a de
nouo nō dr̄ facere. Et iſta ſecunda pars pōt ſubdiuidi in tres, quia
primo ponit, qñ teſtator appoſuit aliquod verbum, quòd poterat
dupliciter intelligi, & nō declarauit qualiter intelligebat, nā pōt po
ſtea declarare de quo ſenſerit, & ponit duo exempla, vnum circa
rem legatam, aliud circa ꝑſonam legatarij, vſq; ibi, (liberauerat.)
Secūdo qñ per errorem appoſuit aliquod nomē, vel pronomen,
vel cognomen ad declarationem rei, vel ꝑſonæ, quæ non erāt ve
ra, ſed falſa, conſtabat tñ de corpore, & ſic non vitiabatur diſpoſi-
tio, quia pōt illa remouere, & ponere verum nomen, pronomē,
vel cognomē, nā hoc ꝑtinet ad declarationē rei, vel ꝑſonæ obſcu
rè vſq; ibi, (ſed ſi notata.) Tertio qñ omiſerat ponere id, qđ erat ne
ceſſarium ad rōnem, nā & poſito, ꝙ non adderet, ſi fieret interpre
tatio ex p̄cedentib. & ſequentib. & ex ꝯſuetudine, & ſic nō eſſet di
ſpoſitio vitioſa, ſed ſi declarauit, ſtabiť declarationi, & vlterius nō
2 q̄retur. ¶ † No. ex j. parte, ꝙ q̄ aliquid immutat, circa ſubſtātiam
eius, qđ fecerat, dr̄ de nouo facere, & iſta eſt rō, quare requiriť, ꝙ
omnia ex integro fiāt, vt colligiť ex eo, qđ poſtea dicit, & non ſic,
qñ declarat, q̄a tūc nō dr̄ de nouo facere, ſed qđ ſit factū ſignifica
re, vel declarare, & pone exēplum in prima parte, ſi inſtituit Titiū,
& tunc dicit, ꝙ Titius nō ſit hæres, ſed Sempronius, uel ꝙ Sēpro-
nius ſit unà cū Titio: vel cū inſtituiſſet Titiū, & Semproniū, vult,
ꝙ ſit Titius ſolus, his oīb. caſib. dr̄ immutare de ſubſtantia teſta-
menti, q̄ ꝯſiſtit in inſtitutione hæredū, & ꝑ ꝯñs cēſeť facère nouū
teſtamētū, nā primū ꝯſiſtebat in illa inſtitutione, & ſolennitate tūc
adhibita, ſi ergo aliq̄d immuteť de inſtitutione, ſicut de ſubſtan-
tia, ſolennitas illa non pōt opitulari ei, quod de nouo fit, quia de-
bet adhiberi eodem inſtanti, quo actus fit, & iſta præceſſit: expe-
dit ergo, ꝙ ſicut repetitur ſubſtātia, vel innouatur, ita innoueť ſo-
lennitas, nam in omnib. iſtis caſib. continetur ademptio hæredi-
tatis, vel in totum, vel pro parte: & ita non pōt fieri, niſi in ſolenni
voluntate, vt l. hæreditas. C. de his, q̄ vt indig. Ex hoc ſequitur, ꝙ
ēt expedit repetere legata, & alia, quæ nō intendebat mutare, q̄a
niſi repeterentur in hoc nouo teſtamento, non cenſerentur repe
tita, etiam ſi eadem perſona, q̄ fuerit inſtituta in primo, inſtituať
ī ſecūdo, vt j. ſi cui pluſq̄, ꝑ l. Fal. l. niſi. §. itē ſi ipſe. & l. iura. la. j. ſ. de
le. & hoc voluit in effectu glo. j. mag. poſt prin. ibi, (ſi quid poſt fa-
3 ctum oīa.) † Et ex iſto tex. no. declarationem ad l. edita. C. de edē.
ꝙ mutatio libelli, de qua ibi, non pōt fieri poſt lit. conte. licèt tex.
ibi ſimpliciter dicat, & poſſit fieri, nam debet intelligi ante li. con
te. non poſt, q̄a iſta mutatio facit cenſeri nouum libellum, vnde ſi
fiat anteq̄ conteſtareť lis ſuper iſto nouo libello, poterit ex eo fer-
ri ſententia, ſed ſi eſſet conte. ſuper primo, & poſtea fieri poſſet
mutatio ſuper hoc ſecundo, non conteſtaretur lis, vnde uirtute
ipſius non poſſet ferri ſententia, & hoc tenent ibi Doct. declara-
tio aūt illius verbi obſcuri poteſt fieri poſt lit. cont. quia non fa-
cit eſſe nouum libellum, de hoc tñ dic, vt ibi. ¶ Item no. ex hoc, ꝙ
a declaratio trahitur retro ad tp̄s diſpoſitionis [a] factæ. h. d. Io. An. in
add. Spec. in ti. de teſte. § nunc videndum. quod adeo adhæret di-
ſpoſitioni, ꝙ vnà cum ea vr̄ emanaſſe, & ex hoc multa ſequūtur. ſ.
ꝙ noua l. declaratiua veteris trahitur ad præterita negotia, vt no.
4 Do. in l. omnes populi. de iu. & iu. ¶ † Item, ꝙ teſtis poteſt declara-
re dictum ſuum ex interuallo abſque nouo iur̄o, & noua citatio-
ne p̄ris, quia iur̄m, & citatio prius facta trahitur ad declarationē,
quia poteſt addere, ſeu ponere id, quòd omiſit, qđ ēt pertinet ad
declarationē, qđ hodie declaratur, tanq̄ tunc fuiſſet dictū. Item, ꝙ
licèt appellatio ab interlocutoria non poſſit fieri, niſi in ſcriptis,
vt c. j. de app. lib. 6. poterit ex poſtfacto aliquid declarari circa ip-
ſam, ēt ſine ſcriptura ſolo uerbo ſecundum Bar. cuius ſunt omnia
iſta. Multoties etiam Papa facit aliquas declarationes circa gr̄as
factas per eum, vtrum præiudicent alijs, quib. erat ius quæſitum,
& eſt argu. hic, ꝙ ſic, quaſi hoc declaratur à prin. fuiſſe dictū, quo
caſu non fuiſſet alteri ius quæſitum, & hoc intellige de propria
declaratione, quæ conſiſtit circa aliquod verbum dubium. Sed in
terdum conſiſtit circa id, quod non erat dubium de iure, & tunc
declaratio habet uim nouæ diſpoſitionis, & ideo nō tolleret ius
5 quæſitum. ¶ † Vlt. no. in fi. tex. qui ſemper allegatur, quòd ex p̄ce-
dentib. & ſequentib. declaratur uoluntas teſtatoris, & ex conſue-
tudine teſtatoris, facit l. ſi ſeruus plurium. §. fi. de leg. primo. ¶ In j.
6 gl. mag. ibi, ex hoc ergo dixit Placent. ¶ † Pro declaratione huius
gl. tria ſunt uidenda. Primum eſt, ſi teſtator vult aliquid immuta-
b re circa legata [b] facta in teſtamento, vel aliquod eorum, & vult,
ꝙ alia remaneant in eod. ſtatu, utrum habet neceſſe alia repetere
in ſpecie, vel genere ipſa confirmando, ad hoc, vt remaneant fir-
ma, ſicut quando immutat aliquid circa inſtitutionem. Et bñ cla-
rum eſt, quòd non, q̄a ex iſta mutatione circa legata nō fit nouū
teſtamentum, cum non fiat circa ſubſtantialia teſtamenti, vnde
remanet idem, non ſic, quando mutat circa inſtitutionem, quia
fit nouum teſtamentum, & ideo alia non remanerent firma, niſi
reintegrarenť in ſpecie, vel in genere ipſa ꝯfirmādo, & in hoc nō
7 fuit uarietas inter Placen. & Io. ¶ † Secūdo eſt vidēdū, an talia lega
ta i nteſtamento corā 7. teſtib. poſſint reuocari in codicillis, vel in
alia volūtate ademptiua corā quinque teſtibus. Nā codicilli ſunt,
qñ in eis fiunt legata, vel fideicōmiſſā, ſi aūt non fiant, ſed ſolum
fiat ademptio legatorū factorū in teſtamento, tunc non dicunť
codicilli, ſed uoluntas nuda à diſpoſitione collectiua, & in hoc fuit
differentia, q̄a Pla. tenuit, quòd non, niſi tales codicilli, uel uolun-
tas fuerit exp̄ſsè confirmata in teſtamento, & pro iſta opi. multū
facit iſte text. quia primo generaliter dicit, quòd ſi teſtator vult ali-
quid immutare circa teſtamentū, oīa ex integro ſunt fienda, & in
telligiť oīa. i. quòd cætera repetentur ad hoc, ut firma teneātur, &
quòd adhibeatur eadē ſolennitas 7. teſtium ad hoc, vt ualeat mu-
tatio: & poſtea dicit, ſi non uult mutare, ſed declarare, bñ poteſt
abſque eo, quòd oīa ex integro fiant, & exēplificat hoc ſm̄ dictū
in legatis, unde innuit, quòd ēt primum dictum intellexit, qñ uult
immutare de legatis, aliàs non eſſet differentia inter mutationē, &
declarationem, ſed inter inſtitutionem, & legata. pro hoc ēt mul-
tum facit l. prima. §. primo. de leg. 3. ubi legata facta in teſtamento,
ſi nō ualet teſtamentū ꝑꝑ defectum teſtatoris, q̄ erat inteſtabilis,
nō reconualeſcūt ex poſtfacto, ēt ſi appareret teſtatorē non uo-
luiſſe decedere cū eodē teſtamento, ſi illud de nouo ñ facit, ſicut
nec reconualeſcit iuſtitutio, ſecus in codicillis, & ſic legata facta in
teſtamento aſſumunt naturam teſtamenti. Item facit ratio, quia
eadem ſolennitas requiri uidetur in adimendo, quæ fuit adhibi-
ta in conferendo, arg. auth. qui ſint ſi. C. de diuortijs. & in regula
iuris, nihil tam naturale. allegata in gl. Io. contra, & cōmuniter oēs
Doc. ꝑ tex. Inſt. de adimen. leg. in princ. vbi dicitur, legata facta in
teſtamēto poſſunt adimi in codicill. de teſt. tu. l. tutor datus ab his.
vbi datio tutoris facta in teſtamēto, & quæ non, niſi in teſtamen-
to fieri poterat, poteſt reuocari in codicillis, ſed Pla. intelligebat. te-
ſtamento confirma. quia tunc eſt perinde, ac ſi in eodem teſtamē
to. facta eſſet per per l. aſſe toto. de hær. inſt. quæ ſubauditio eſt diui
natio. pręterea codicilli poſt teſtamentum facti, etiam iure iſto cen
ſebātur confirmati in teſtamento, licèt ſecus in factis ante: hodie
etiam illi cenſentur confirmati, ut Inſt. de cod. §. antepe. & j. de co
dicil. l. ante tab. cum ibi no. vñ poſito, quòd eſſet vera opi. Pla. tñ
eſt inutile dictum eius, ſed fortè ipſe intellexit, quòd debeant eſſe
confirmati expreſsè, ad hoc, ut ualeat ademptio, ſed ad hoc, ut ua
leant legata in eis facta, non requiritur exp̄ſſa ꝯfirmatio, q̄a in hoc
non ꝯ̄riantur teſtamento, ideo cenſentur tacitè ꝯfirmati, ſed p̄-
cedenti caſu ꝯ̄riantur, unde non cenſentur ꝯfirmati, niſi dictū fue
rit expreſsè, & iſtud puto fuiſſe de mente ſua, tñ eius opin. non te
nereť, quia uidemus, quòd per tacitam uoluntatem reuocantur,
c ut ſi legatarius efficiatur inimicus [c] teſtatoris, ut l. 3. §. fin. j. de adi.
leg. & tamen non poteſt dici, quòd illa tacita uoluntas fuerit ex-
preſsè, vel tacitè confirmata in teſtō, fortius ergo ꝑ exp̄ſſam adē-
ptionē reuocantur. Primo non eſſet dr̄ia inter inſtitutionē, quæ
non poteſt reuocari, niſi uoluntate alia ſolenni. & lega. & iura di-
cunt contrariū, ut patet in l. militis codicillis. §. ueteranus. de teſt.
milit. & l. ex parte. j. de adi. lega. quas per leges confunditur opin.
Pla. manifeſtè. Nec ob. iſte text. quia prima pars de mutatione de
bet intelligi ſanè, quando uult immutare circa inſtitutiones dun-
taxat, licèt ſecunda pars, quæ loquitur de declaratione, poſſet in-
telligi, nō ſolū qñ circa legata, ſed ēt qñ circa inſtōnes, quia utro-
8 biq; eſt eadē rō. ſ. quia q̄ declarat nihil dat, ſed datū oſtēdit. ¶ † Ter
tius articulus eſt, præſuppoſito, quòd poſſent adimi in codicillis,
uel coram 5. teſtib. utrum iſta ademptio fiat ipſo iure, uel ope ex
ceptionis, & iſta ſunt magni effectus, quia primo caſu legatarius
non audiretur agendo, vel excipiendo ſi poſſideret rem legatā,
etiam ſi hæres non haberet uoluntatem defuncti, dum tamē ſua
inſtitutio non eſſet reuocata mero iure, ſed in ſecundo caſu audi
retur excipiendo, ſi poſſideret, & hęres non haberet uoluntatem
defuncti, licèt inſtitutio non eſſet reuocata, ut d. l. militis codicil-
lis, quæ eſt ſingularis ad hoc, & quod habetur in l. qui ex liberis. §.
teſtamento. de ſecundis tab. gl. illum arg. omittit, & Bart. dicit, ꝙ
ſuper

ADDITIONES.

a Diſpoſitionis. Amplia, ut ꝑ Lud. Ro. ꝯſi. 41. dicit Bald. in l. fi. C. de te. quòd qñ teſtis iuratus examinatur ad aliū finē, quàm ad declarandum uerbū ambiguum, quòd debet iterum iurare, & uide gl. in l. per hanc. in gl. fi. C. de app. ꝑ Ale. in l. qui bona. §. ſi quis ſtipulatus. de dam. infec. Spec. in ti. de teſte §. 1. uer. item quòd teſtis.

b CIrca legata. An legata facta in teſtamento poſſint reuocari coram minori numero teſtium uide per Bar. conſi. 224. 1. libro.

c Inimicus. Adde, ut per Lud. Ro. ſing. ſuis. & an inſtitutis filijs duob. in teſtamento, ſi faciat conditionalem reuoca. inſtitutionem unius, an talis reuocatio ualeat, uide latè per eundem Rom. conſi. 179.

ſuper hoc debuit eſſe altercatio inter Pla. & Io.non autem, an le-
gata facta in teſtõ poſſint reuocari in codicillis,quia fuiſſet de caſu
plurium legum, & bñ tenet Bart.ꝙ fit reuocatio ipſo iure, quia ſi-
cut 5.teſtes ſufficiebãt ad dandum, ita ſufficiunt ad adimẽdũ ipſo
9 iure.† Nec ob.ꝙ eadem ſolennitas dẽt adhiberi in adimẽdo, quæ
fuit adhibita in conferendo, quia iſtud procederet, ſi fuit adhibita
neceſſario,& ita intelliguntur oĩa iura, quæ hoc probarẽt, ſed hic
non neceſſario requirebantur ſeptẽ, ſed ſufficiebant 5. & alij duo
fuerunt adhibiti pp inſtitutionem, & pp legata. Bñ glo.ordinariæ
volũt ꝯrium,ꝙ immo ope exceptionis. ff.de leg.j. l.ſi ita ſit ſcriptũ.
in 2.car.ſuper uerbo,iure.& C.de fideicom. l.fideicõmiſſum. hoc
vr̃ manifeſte probare in d.§.veteranus. & d. l.ex parte. & hoc pu-
to uerius, ut ſic in hoc ſapiant naturam teſtamenti, & inſtitutio-
nis, ꝙ non reuocentur eo iure coram minori numero teſtium,
quàm fuerint facta,& iſto modo poteſt ſaluari opi.Plac.ſed ꝙ be-
ne reuocentur ope exceptionis, poſtquàm potuiſſet dari corã 5.
teſtib.& ita procedat opi.Io. & ſic reducuntur ad concor. & no-
tandum, ꝙ ſi hæres habet uoluntatem defuncti, legatarius non
audietur agendo, ſed repelletur exceptione, nec etiam audietur
excipiendo,ſi poſſideret,ſed ſi non habet hæres uolũtatem defun
cti,audietur legatarius excipiendo,ſi poſſidet,legata uerò facta in
codicillis ipſo iure poſſunt adimi in alijs codicillis, uel coram 5.te-
ſtibus in uoluntate mere ademptiua. & hoc uerum in ademptio-
ne expreſſa,ſed in tacita,quæ reſultat ex inimicitijs,uel ex eo,ꝙ te-
ſtator rem legatam alienauit uoluntariè, iuxta l.fideicommiſſa.§.
ſi rem.de leg.3.dic diſtinctè,ſiue ſint facta in teſtamento,ſiue in co
dicil.non reuocantur ipſo iure,ſed ope exceptionis, text. eſt infra
de aur.& ar.leg.l.ſcribit.aliàs incipit in ſuum §. item ſcribit quintus
Mutius.& ita intelligitur l.3.§.fina. de adi. leg.& iſtæ inimicitiæ,uel
alienatio ex quibus reſultat tacita ademptio, poſſunt probari per
duos teſtes,vt no.Bar.ſm Dyn.in d.l.fideicommiſſum.C.de fidei-
com.licèt hic dicat contrarium,ꝙ ſolum per 5.teſtes. ſed quod ſu
pra dixi uerius eſt,quia agitur de probando actum inter uiuos, ad
quod regulariter ſufficiunt duo, ſed expreſſa ademptio debet ꝓ-
bari per 5.teſtes,quia eſt actus ultimæ uoluntatis,iuxta not.in l.cũ
10 proponeretur.ff.de leg.2.¶ † In glo.ibi,(quæ ſiue cancelletur poſt
factum teſtm̃,ſiue alio modo dicat eos nolle eſſe hæredes,nihilo-
minus hæredes ſunt) intellige ſanè glo. in primo dicto,qñ cancel-
a lantur [a] nomina hæredum,non dicendo,ꝙ uolebat teſtator inte-
ſtatus decedere,quia ſi hoc diceret,tunc ex quo proceſſit ad actũ
facti,reuocaretur inſtitutio ipſo iure, aliàs non poſſet abinteſtato
ſibi ſuccedi.& hoc no.Bar.in l.j.§.ſed conſulto.infra de his, quæ in
teſt.delen.per l.fin.eo.tit.ſecundum tamen intellige,niſi poſt verba
teſtatoris ſic prolata, ꝙ uolebat tales hæredes, cum lapſum eſſet
decennium,nam tunc etiam reuocaretur inſtitutio ipſo iure, ut l
ſancimus.C.eo.tit.item ſi dixiſſet iſta verba corã 7. teſtib.& adiun
xiſſet,ꝙ uolebat decedere inteſtatus,vt not.Barto.in l.ſi iure.ſuprà
de leg.3.uel dic melius,ut dixi in d.l.ſancimus. & Bart.uidetur loq
contra tex.in d.§.veteranus.& ſic no.ex prædictis unam differen-
tiam inter inſtitutiones, & legata, quia inſtitutio ſemel facta non
poteſt reuocari,niſi in alio teſtamento. non autem per uerba ſim-
pliciter ademptiua,ſi dicat ſe nolle talem eſſe hæredem,etiam co-
ram 7.teſtibus,niſi mediante curſu decennij, ſed legata bene poſ-
ſunt adimi in tali voluntate ſimpliciter ademptiua coram 5. teſti-
bus, ut ſupra dixi. collige etiam alias differentias ex his, quæ dicta
11 ſunt.¶†In alia gl.quæ incip. (ſine aliqua ſolennitate ſeruata, & co-
ram duobus.&c.) no.in quãtum dicit ſine aliqua ſolennitate, vult
dicere,quòd non eſt neceſſe,vt iſti duo teſtes ſint rogati,quia non
adhibentur ad ſolennitatẽ, ſed ad veritatem probãdam, ergo &c.
ut l.ad fidem. ſupra de teſta. ſed quantum dicit ſufficere duos te-
ſtes,videtur contra,ꝙ immo requirantur 5.per ea, quæ not.in l.j.
C.de codicil.& infra de ſecun.tab.l.quia liberis.§. teſtamento. & ſi
fiat circa inſtitutiones,videntur neceſſarij 7.per ea, quæ habentur
in l.cum proponeretur.infra de leg.2. Sol.tres ſunt caſus, nã inter-
dum tenuit inſtituto, vel legatum a princip. ſed propter capitis di-
minutionem ſuperuenientem irrita facta eſt, deinde ceſſauit capi-
tis diminutio,quo caſu,ſi apparet, ꝙ uoluit decedere cum eadem
voluntate,reconualeſcit de æquitate prætoria,ut dicto §.teſtamẽ-
tum.& tunc ad hoc probandum ſufficiunt 5.teſtes, etiam circa in
ſtitutionem,per gl.quæ eſt in illo §.teſtamento.quia de facili reuer
titur ad priſtinam naturã.ar.ad hoc infra eod. l.ſi teſtamentum.cũ
12 ibi no.†Interdum inſtitutio,uel legatum a prin. non ualuit,quia te
ſtator erat inteſtabilis,& ꝓpterea efficiatur teſtabilis, & appareat,
quòd uoluit decedere cum eadem uoluntate, tunc etiã ſi corã 7.
teſtibus non ſufficeret, niſi illam inſtitutionem faceret de nouo,
non ſic in codicillis, quia ſufficerent 5. teſtes: & iſte eſt caſus in l.j.
§.j.infra de leg.3.nam ſi teſtator interrogatus,an uellet facere teſta
mentum,reſponderet,ꝙ non,quia illud fecit.licèt hoc diceret co-
ram 7. teſtibus, & ſic aeparet, ꝙ uoluit decedere cum eod.teſta-
mento,non ſufficit ad faciendum illud reconualeſcere,nec quan-
tum ad inſtitutionem,nec quantum ad legata in eo relicta, qa iſta
non eſt uoluntas diſpoſitiua,ſed enuntiatiua, oportet ergo, ꝙ di-
cat ſe teſtari in omnib.& per omnia,prout aliàs fuit teſtatus,poſtq̃
13 a principio non ualuit,licèt ſecus in codicillis. † Interdum diſpoſi-
tio a principio eſt obſcura,& nunc teſtator uult eam declarare,&
tunc ſi obſcuritas non uitiabat eam, ſufficiunt duo teſtes, nam ẽt
ſi non declaraſſet, non erat inutilis,ſed committeretur declaratio-
ni iudicis, nunc uerò non committetur, ſed ſtabitur declarationi
teſtatoris,ſed ſi eſſet talis obſcuritas,quæ redderet diſpoſitionem
nullam, vel inutilem, tunc in primo caſu non ſufficiunt duo te-
ſtes, quia qui declarat tunc de nouo dat: vnde requiruntur quin
que, & hoc uult glo.hic, in uerſi.item quid ſi in corpore.ſed ſi nõ
eſſet nulla in rei veritate,licèt eſſet inutilis, quia deficeret ꝓbatio,
ſed non ius, puta inſtituit Titium, cum eſſent duo Titij, ut l.duo
ſunt Titij.de teſt.tut.adhuc puto ꝙ ſufficerent duo teſtes; qa ſi de
clarat de quo Titio ſenſit,ille non capit ex iſta declaratione, ſed ex
14 prima inſtitutione.¶† In gloſſ. ibi, item an idem in iudice,ſupple,
quòd poſtquam tulit ſententiam, non poteſt aliquid immutare,
niſi circa acceſſoria, & eadem die, ut l.Paulus. ff. de regu.iur.quia
functus eſt officio ſuo, ut l.iudex poſtquam. eo. titu.unde ſaltem
poterat declarare circa principale, & alia die etiam, & eſt hic argu.
ꝙ ſic.ſed de hoc breuiter dic, ut l.ab executo.ff.de appel. quia non
omnis iudex poteſt hoc facere, ſed ſi ſit de maioribus, uel ſibi re-
ſeruauit poteſtatem in ſententia,ut l.terminato. C. de fruct. & lit.
expen.& quod no.ſ.fam.erciſ.l.item Labeo.§. j. ſecundum Dy.&
plenè per Bar.in d.l.ab executore.

ADDITIO.

a Cancellantur. Adde ut per Old. conſi.144.

1 *Si teſtes deponẽtes de teſtamento dicant,talẽ inſtituiſſe talem hæredẽ in eo-*
rũ pſentia,niſi dicãt ſe fuiſſe adhibitos,& rogatos,nõ ꝓbãt teſtamẽtũ.
2 *Si notarius dicat, quod talis fecit teſtamentum ſuum, cum ad eſſe teſta-*
menti requiratur rogatio teſtium, uidetur dixiſſe hoc, & omne illud,
ſine quo non poteſt dici teſtamentum.
3 *Verbum promiſit prolatum à teſtibus, non intelligitur per ſtipulationẽ,*
ſecus ſi prolatum eſt à notario.
Non eſt neceſſe, ꝙ dicatur teſtibus,quòd ſunt uocati,ut ſint teſtes in teſta
mento,ſed ſufficit, quòd dicatur, ſitis rogati.
4 *Licèt ille,qui vult dare libellum, habeat neceſſe facere citari aduerſariũ,ſi*
tamen non fecit citari,ſed reperit ipſum in palatio ob aliam cauſam,po
teſt ſibi offerre libellum,& ſi recipiat, & reſpondeat,ualebit litis con-
teſta.ſed ſi non vult reſpondere, non cogitur, & quando tunc cogatur.
5 *In codicillis,uel in teſtamento inter liberos,uel ad piam cauſam non requi*
ritur,quòd teſtes ſint rogati,& quòd regulariter non requiritur, quòd
ſint rogati, niſi in quatuor caſib.
Notarius, & teſtes a quo debeant rogari.
6 *Teſtamentum dicitur, quid indiuiſibile.*
Qualiter dicatur uno contextu.
7 *Quod ſi in teſtamento immiſceatur contractus, quòd non dicatur actus*
extraneus, nec vitietur teſtamentum, nec contractus.

1 §.In teſtamentis. †Not.hic,& in §.ſeq. duo neceſ-
ſaria ad ſolennitatem teſtamen-
ti.ſunt & alia de quibus per glo.§.eod.l.ſi quæramus.in vlt. glo. &
per iſtum §.patet.quòd ſi teſtes deponentes de teſtamento, dicãt
talem inſtituiſſe talem heredem in eorum preſentia, niſi dicant ſe
fuiſſe adhibitos,& rogatos,non probant teſtamentum,& ita dicit
2 Bartol. infrà. de teſt. mil. l. diuus.†Sed quid ſi notarius dicat hoc,
quòd talis fecit teſtamentum ſuum in præſentia ſua, & talium te-
ſtium infraſcriptorum,& non dixit rogatorum,uel adhibitorum,
uel uocatorum. ſufficeret.n.alterum iſtorum dixiſſe, nam nihil
aliud eſt rogatos eſſe, niſi adhibitos, & uocatos, ut ſupra l. ꝓxi.
§.fin.i.dicere non fortuitos,ut notat Barto. infra eod.l.Domitius.
videtur nõ ſufficere,quia potuerunt eſſe præſentes fortuiti,& nõ
a uocati,unde non præſumitur rogatio, [a] niſi probetur, cum ſit fa-
cti,ita uidetur eſſe communis opin. tamen poſſet dici contrariũ,
quando notarius dicit talem feciſſe teſtamentum, quoniam ad
eſſe teſtamenti, requiritur rogatio teſtium, ideo videtur dixiſſe
omne illud, ſine quo non poteſt dici teſtamentum, & aliud eſt,
quando uerba proferuntur a teſtibus. & ad hoc optimè facit, qđ
3 no.in l.j.C.de uſu.& in l.ſciendum.de uerb.obl.†Vbi no.gl.& Do.
quod uerbum promiſit. prolatum a teſtibus non intelligitur per
ſtipulationem, ſecus ſi prolatum eſt a notario, & hoc magis pla-
cet,quia teſtes,qui paſſi ſunt ſe deſcribi a notario, censẽtur rogati,
ut not. Bald. in l. hac conſultiſſima. C.eod. idem & fortius. ſi ſe
ſubſcripſerunt.ut no.Bart. infra eo.l.Domitius.& not.ſecundum
Bart.ibidem,ꝙ licèt aliquis ſit uocatus, non ut ſit teſtis, ſed ut ſcri-
bat teſtamentum,tamen poterit eſſe teſtis, quia non eſt fortuitus,
& ita intelligit illam l.nec eſt neceſſe, ꝙ dicatur teſtib. ꝙ ſunt uo-
cati,ut ſint teſtes in teſtamento, ſed ſufficit, ꝙ dicatur, ſitis rogati,
ſimiliter inſtituo talem hæredem &c. ut C. eod. l. in teſtamentis
†Vlt

ADDITIO.

a Rogatio. Intellige, quòd teſtes debent eſſe rogati in teſtamento in ſcri.
non in nuncupatiuo,ut uoluit glo.4.q.9.c.de his.in gl. & pluries.

4 Vlt.per iſtum tex. dicit Guil. de Cug.in l.j.ſ.de in ius vocã.quòd licèt ille,qui dare vult libellum, habeat neceſſe facere citari aduerſariũ, ꝗa iudicium incipit à citatione, vt Inſtitut. de pœna teme,litig. §.fi. ſi tñ non fecit citari, quia reperit ipſum in palatio ob aliã cãm, põt ſibi offerre libellum, & ſi recipiat, & rñdeat, valebit lit.cõt.ſed ſi non vult rñdere, non cogit̃, arg. hic, niſi iudex ipſum moneat, vel actor faciat ipſum citari pro tunc, vt ẽt hic probat̃. De hoc vide ꝑ Io.And.in nouella.c.fi.de ele. & quod no. Bald.in l.cum fra-
5 trẽ.C.de his,ꝗ.ut indig.¶†In gl.C.de cod.in l.fi.& ſic inter liberos,
a vt not.in gl. & ad piam cãm,[a] vt no. Bar.in l. j. de ſacroſ. eccl.in vl, car. regulariter aũt non requirit̃, ꝙ ſint rogati, niſi in quatuor caſib.vt not.in l. ad fidem.ſ. de teſti.Sed à quo debent rogari, Dyn. vr̃ dicere,ꝙ nõ refert à quo ꝑ l.interueniunt.§.à quo.ſ.de pet.hær. quod non placet,immo debẽt rogari ab illo, ad quẽ ꝑtinet actus,
b vel à notario,[b] qui ſuſtinet vices eius,ſicut & notarius dẽt rogari ab eo,ad quẽ actus ꝑtinet, vt in Auth. de tab.§. nos aũt.& ibi no.
6 in gl.¶ † In uerſic.ſeq. no.ꝙ teſtamentum dr̃ quid indiuiſibile, & ad hoc allegat̃, & iõ ſi fuit cœptũ, & nõ cõpletũ, nihil valet, quod factum eſt in eo, ꝗa qui partẽ indiuidui fecit, nihil feciſſe vr̃, vt j. eo.l.ſi is qui.no.ẽt qualiter dr̃ vno contextu,qñ nullus actus extraneus miſcetur, & adde qñ teſtes ꝑſeuerant à prin. vſq; in fi. vt ſ.l. proxi. §.fi.& vide quod no.Bal.ſuper hoc. C.eo.l. cum antiquitas.
7 ¶† Vlt.eſt hic vna gl.q̃ sẽper allegat̃,ꝗa tenet,ꝙ ſi immiſceat̃ contractus, non dicat̃ actus extraneus, & ſic nec vitiat̃ teſtamentum, nec ꝯctus,& forte,mota eſt gl.ꝗa ꝯctus ꝯſiſtit ĩ uerbis,ſicut teſtm̃, ſecus qñ actus intermedius cõſiſteret in facto,ꝯ quã gl.facit l.verba ꝯxe. j. de ver. ſig.vbi hr̃, ꝙ uerba apta ad ꝯctus ſunt extranea ab vl.uoluntate,& l.quam gl.allegat pro ſe. j. de aſſi.lib. nihil facit, ꝗa aſſignatio liberorũ põt fieri ẽt in vlt.volun.vnde dicit Bal.notabiliter,ꝙ ſi iſte ꝯctus eſſet omnino impertinens ad illud teſtamentum,ꝗa fieret cũ extranea ꝑſona,vel non,in defectũ teſtamenti vitiaret teſtamentũ,ſed non vitiaret̃ ꝯctus.Si aũt non eſſet omnino extraneus,quia fieret cũ eadẽ perſona: quæ inſtituitur in defectũ teſtamenti, aut ſi ſub conditione, ſi contingat me teſtamentum
c mutare, ex nunc dono[c] tibi oĩa bona mea, & iſto caſu non ualeret donatio,quaſi facta ſub turpi conditione, ꝗa adimit ſibi poteſtatem mutandi, nam timore donationis non mutabit, & iſtud reperitur conſuluiſſe Dy. licèt ipſe idem determinauerit ꝯriũ in c. quod ſemel. de reg.iu. ſed reprehendit̃ ꝑ Bar. in l.ſi quis in prin.teſtamenti. de leg. 3. & per Bar.in l.ex teſtamento. C. de fideic. aut fit iſto mõ, ſi non ualet iure teſtamenti, ualeat iure donationis, quam facio tibi præſenti,& acceptanti, & tunc non uitiaretur teſtamẽtum ex hoc, quia non eſt actus impertinens, & ſi ex alia cã teſtamentum non ualet, inſtitutus habebit bona ex donatione, niſi teſtator reuocauit teſtamentũ, quia ualet reuocatio tũc quantum ad illam clauſulam ſecundum Bal. qui dicit hoc eſſe nouum dictum,ſed pro eo bene facit quod no. Bar.in l.j. j.de iure cod.in 15. quæſtio. & ita intelligit ipſe Bal.gl.j. in §.ſi quid poſt.circa prin. dum dicit,quòd reuocata inſtitutione cætera reuocãtur, & uide omnino quod ipſe.in d.l.ex teſtamento.

ADDITIONES.

a Ad piam cauſam.An teſtes debeant eſſe rogati in teſtamento ad pias cauſas,Ro.conſi.206.tenuit,ꝙ ſic,ſequens Lapum,ut ibi per eun.
b Vel à notario.Ale.de Imo.in conſi. ſuo.47.col. j. in fi.in 2.uol, idem tenet,& hic ſequitur Cur.
c Ex nunc dono.Vide Old.conſi.114.Ro.conſi.171.

LEX XXII.

1 AD teſtium. †No.ꝙ filiusfa. licèt non poſſit facere teſtamẽtũ,põt tñ eſſe teſtis in teſtamẽto:ſupple alterius, quàm pr̃is ſui,ĩ cuius eſt poteſtate, vt ſ.eo.l.ꝗ teſtamento. in prin. Sed contra de l.is cui.ſ.eo.So.vt not. j.e.l.in gl. Nã aliud eſt,ꝙ quis ſit inteſtabilis, quia tunc, nec põt teſtari, nec põt eſſe teſtis, aliud, ꝙ non poſſit facere teſtamentũ,quia hoc nõ tantũ importat. Vel dic,aut eſt inteſtabilis ſui culpa,aut non,vt dixi in d.l.is cui.

1 *Quando teſtes requiruntur ad ſolennitatem actus ſufficit,ꝙ fuerint habiles tempore actus celebrati,nec inhabilis ſuperueniens.*
2 *An ſufficiat probare teſtes eſſe inhabiles de præſenti, ut ſic præſumatur fuiſſe inhabiles tꝑe actus celebrati,quãdo requirebantur ad ſolennitatẽ.*
Ex præſenti præſumitur in preteritum.
Qui fundat ſe in tempore debet illud probare,
3 *Notarius,ſi communiter reputabatur notarius, & habilis,tamen re uera non erat,an ualeant eius inſtrumenta,*
4 *Officium notariatus decernitur ſolum à principe,*
5 *Teſtamentum,ſi non poteſt probari per teſtes poſtea effectos inhabiles, quid proſit, quòd permaneant.*
6 *Si teſtamentũ eſſet factum in ſcriptis manu teſtatoris, & notoria eſſet ſcriptura,nam etiam teſtes non habent deponere de tenore teſtamẽti,ſed ſolũ recognoſcere ſubſcriptiones eorũ, & ſigilla, ꝙ tales teſtes poſtea facti inhabiles admittantur ad recognoſcendum illam ſcripturam.*
7 *Teſtes,quando non requiruntur ad ſolennitatem,uel ſubſtantiam, ſed ad probationem ueritatis,ſufficit habilitas tempore teſtificationis, licèt nõ eſſet tempore actus celebrati.*
Quid ſi requiratur ſubſcriptio duorum notariorum, & non ſit,niſi unus, & tempore, quo inſtrumentum producitur, factum ſit ſtatutum, quòd ſubſcriptio unius ſufficiat.

1 §.Conditionem. ¶ † Quando teſtes requirunt̃ ad ſolennitatem actus, ſufficit, quòd fuerint habiles tꝑe actus celebrati, nec nocet inhabilitas ſuperueniens h.d. ẽt nõ prodeſt ſuꝑueniens habilitas,ſi tꝑe actus celebrati erant inhabiles,& hoc vult gl. 2. in uer.ſed ꝯ.¶In tex.ibi,cũ ſignarẽt,ſic ergo patet, ꝙ loquit̃ in teſtamẽto in ſcriptis,tñ idẽ eſt in nũcupatiuo,vt patet ex no.in gl.2. in fi.ꝗa ẽt tunc adhiberentur ad ſolennitatẽ, licèt ſe nõ ſubſcribant. ¶In gl.j.ibi, & dic verè,vel putatiuè.vt C.eo.l.prima.ſupple ꝑ quã ſupplet̃ iſte §.inquantũ vult à contrario ſenſu,quòd ſi tempore teſtamenti conditi teſtes non erant habiles,nõ ualeat teſtamẽtũ, nã uerũ eſt, niſi cõmuni opin. reputarent̃ habiles, vt ibi, & facit quòd no. j.eodẽ.cũ l.fin.in gl.& pro hoc dicit Bar.ſi excipiat̃ ꝯ teſtes, ꝙ erãt inhabiles tꝑe teſtamẽti,talis exceptio nõ cõcludit,nec dẽt admitti, niſi adijciat̃,ꝙ ita cõmuniter habebant̃,& reputabant̃ ꝑ illã l. alij dicunt,& credo melius, ꝙ immo ꝯcludat̃ exceptio, quia ſufficit excipientẽ fundare ſe in ueritate,ꝗa ſi erant inhabiles, p̃ſumunt̃ ita fuiſſet habiti,& reputati,niſi dicat̃, & probet̃ ꝯrium: debet ergo replicare, ꝗ producit teſtm̃, & tractabantur, & reputabantur communiter pro habilibus,& hoc debet probare, nõ aũt excipiens tenet̃ probare,ꝙ reputarentur inhabiles,ſed ſufficit, quòd probet,quòd eſſent inhabi-
2 les.¶† Sed quæro,an ſufficiat probare, ꝙ hodie,cũ excipit̃,ſint inhabiles,vt ſic ẽt præſumantur tunc fuiſſe inhabiles, vr̃,quòd ſic,ꝗa ex p̃ſenti p̃ſumit̃ in p̃teritum,vt l.nõ eſt.& quod ibi no.in gl.ſupra de prob. & in l.4.C.eod.ti.de prob.In ꝯriũ,ꝗa qui fundat ſe in tꝑe, debet illud probare, eo.ti. l. matrẽ tuã. & ſupra de neg.geſt.l.cum actũ. & quod no.in l. ob carmen. ff. de te.& quod no.Bar.in l.3. j. de bon.poſ.infa.vl fur.&c. Sol.aut dico teſtes nũc nõ eſſe habiles, nec aliquid dico de tꝑe teſtamenti, & tunc exceptio mea non cõcludit,nec etiam probatio ſuper ea facta,quia non ſequitur,nunc ſunt,ergo tunc fuerunt, ex quo iſtud non allego, nec aſſero. facit l.ſi.adulterium.§.idem ſi Pollioni. de adul. & quod no.Bar.in l.cũ diu.ante fi. ſi cer.pet. aut dico, quòd tempore conditi teſtamenti fuerunt inhabiles, & ad hoc probandum facio articulum, quòd hodie ſunt inhabiles,vt ſic etiam præſumantur tunc fuiſſe inhabiles,& tunc aut nego aliquam qualitatem, quæ ſolet communiter ineſſe à natura,vt quia dico, quòd tunc erant nõ ſane mentis,uel infames, cum regulariter præſumatur contrarium, & tunc non ſufficit probare, quòd hodie ſint non ſanæ mentis, ut tales fuiſſe præſumantur per id,quod no.Bar.in d.l.2.aut nego aliquid,quod non cõſueuit ineſſe à natura, ſed ex accidenti, puta,ſi dico aliquẽ non fuiſſe diuitem,vel ſoluendo, & probo,quia hodie non eſt,& tunc ex præſenti benè præſumitur in præteritũ, vt l.non eſt.ſ. de proba.& C.eod.l.2. non tamen dico, ꝙ iſta exceptio paupertatis
3 reddat teſtes inhabiles, ſi alius defectus non adeſſet. ¶† Item quæro,an idem ſit in notario,vt ſi communiter habebatur,& reputa-
a batur[a] notarius,& habilis,re tamen vera non erat,an valeant eius inſtrumenta,ac ſi uerè eſſet? reſpondeo non idem per omnia,ſed ita demum hoc prodeſſet,ſi non erat funditus falſus,puta,quia ſemel fuerat notarius,& poſtea fuit priuatus,tunc n.ſufficeret,ſi priuatio eſſet occulta, vt no. in Auth.de tabel.§.pen.idem ſi nunquã fuit notarius, tñ habebat priuilegiũ notariatus, quod erat inualidũ ex aliqua cauſa, arg.l. Barbarius Philippus. de of.prætoris.Sin autem nunq̃ fuerat,nec habebat priuilegium notariatus, tunc licèt reputaretur notarius, ſi tamẽ apparet manifeſtè contrarium, nec etiã apparet,ꝙ eſſet,tunc ex quo ita tenebatur,& reputabat̃, & erat in quaſi poſſeſſione notariatus, ſufficit, vt eius inſtrumenta recipiãtur, & ita no. Spe.de inſtr. edi.§.reſtat.in ult.ſeu pen.col. ver.qualiter aũt.Sed quæ eſt ratio diuerſitatis inter teſtes, qui ẽt ſi apparent fuiſſe inhabiles,ſi tñ reputabantur habiles,habentur pro habilibus vt d.l.j.Rñdeo ſm Bal. quia officium teſtis decernitur
4 à iure,vt quilibet poſſit teſtificari, † non ſic officium notariatus,
b quod decernitur ſolum à principe,[b] iuxta no. in c. cũ. P. tabellio. de fi.inſtr.vnde ſi appareat titulus habitus à principe,ſi apparet ꝯriũ,præſumptio eſt contra eũ,non ſic in teſte.no.iſtã rõnem,quia
5 ſubtilis eſt, & pulchra. ¶ † In glo. ſeq.in prin.ibi, (teſtamentum tñ permanet)ſed quid prodeſt, ꝙ permaneat,ſi non poteſt probari per teſtes effectos inhabiles, uidetur, ꝙ nihil,quia paria ſunt non eſſe,vel non apparere,ut l.duo ſunt Titij.de te.tu.So.ꝓdeſt,qñ de veritate põt ꝯſtare aliter,q̃ ꝑ depoſitionem talium teſtiũ, ut ſi de tali teſtamento fuit confectũ inſtrm publicũ, nã ſicut facit fidẽ teſti.mortuis ſm opi.Io.mo ſ.l.proxi. in prin.ita & ipſis inhabilib. ꝗa ꝓ mortuis habentur,idem ſi ille,contra quem inſtrm ꝓducit̃, vel

ADDITIONES.

a Reputabat̃.Adde quod uoluit Ale.ꝯſi. 96. 2.li.ubi de materia l.Barbarius
b A principe. Dicit Old.conſi.54. ꝙ officium notariatus eſt utile, & quòd quilibet ordinarius poteſt notarium creare.

uel allegaṫ, confitetur ipſum fuiſſe factū, & in talia forma,& in p̄-
ſentia talium teſtiū,dicit tñ ipſum effectū fuiſſe irritū ex eo, quòd
teſtes p̄ſati ſunt inhabiles, nā hoc non eſt verum, vt in iſto tex.&
de his duobus modis hr̄ per glo. d. l.j. C.eo.idē ſi negat tenorem
teſtamenti,ꝯſitetur tñ fuiſſe factū corā talibus teſtib. rogatis, tñ di-
cit, ꝙ in alia forma, & dicit, ꝙ in illis non debet adhiberi fides ad
probandū de forma,vel tenore, cū hodie ſint inhabiles licèt tunc
fuerint habiles,nā ex quo fateṫ illos fuiſſe adhibitos,& rogatos,vi
denṫ admittendi ad probādum de tenore, licèt hodie ſint inhabi-
les,ſ'm Bal.per glo.quæ eſt in Auth. de teſt.§. licèt in fi.In ul.gl.ſup
verbo innuit.tñ illa glo.non facit,q̃a loquiṫ in ꝯctib.& quantū ad
illos,qui rogauerunt teſtes.Nā ex hoc vr̄ approbaſſe ꝯdōnēm ip-
ſorum,vñ non poſſet poſtea de inhabilitate opponere, ꝑ l.ſi quis
teſtibus. C. de teſt. ſed hic ille, q̃ excipit ꝯ teſtes, eos non rogauit,
ſed teſtator, vñ non vr̄ approbaſſe, tene tñ menti dictū, & illam
6 gl.quæ eſt ſingularis,¶† Eſt & quartus caſus, in quo prodeſt,ſi te-
ſtamentū eſſet factū in ſcriptis manu teſtōris:& notoria eſſet lr̄a,
nam teſtes tunc non hn̄t deponere de tenore teſtamenti, ſed ſo-
lum recognoſcere ſubſcriptiones eorū, & ſigilla, & licèt illa ſcri-
ptura nō faciat fidē,niſi recognoſcatur, q̃a eſt priuata, vt not.in l
j.C.qui.mo.te.ape. tñ admitteṅ ibi teſtes ad recognoſcēdū,& ſic
ad validandū ſcripturā, de cuius veritate ꝯſtat, ꝙ eſt manu teſta-
toris,ſed ſolū dubitaṫ de ſolennitate,licèt hodie ſint inhabiles, ſi ꝯ-
ſtat,ꝙ tunc non fuerint. ſ'm Bal. hic & d. l.j. licèt non ſic declaret.
Extra iſtos caſus non prodeſſet, ꝙ teſtamentum remaneret uali-
dū,ſi non poſſit probari,niſi in foro conſcientiæ, quia ille,cui in ta
li teſtamēto eſſet relictū,cum ſciat, ipſum fore ualidū licèt nō poſ
ſit ipſum probari, pōt illicitè in foro conſcientiæ retinere ea, quæ
ſibi relicta ſunt,arg.eorū,q̃ no. Inn.in c.quia.de immu.eccle.& q̃d
no.gl.in c.cupientes.§.ꝙ ſi per xx. ſuper uer. malignantiū.de elec.
lib.6.ſ'm Bal.in ea.l.j.Ia.tñ de Are. quē ſequitur Bar. vr̄ uelle,ꝙ in-
diſtinctè teſtes iſti admittanṫ ad probandū, licèt hodie ſint inhabi
les,ex quo fuerunt habiles tp̄e teſti, q̃a tunc vñr functi officio te-
ſtificationis,non hodie,cū deponunt,ſed eſt q̃dam executio illius
vt ex l.ſpeciali. C.eo.& l.edictum. de edi.di.Adr.tol.ſuper verſ.te-
ſtimoniorum. conſtat aūt, ꝙ executio teſtificationis pōt fieri ēt
tp̄e,quo quis non poteſt teſtificari, vt ſi iurauit ꝭ.terminū datū ad
probandum.Nam tunc vr̄ teſtificatus,& poteſt poſtea examina-
ri poſt terminum, vel in die feriata, quia eſt quædam executio,
ut not.in clemen.j. de offic.deleg.per gl.j. per Bart. in l.j. §.nuntia-
tio.de ope.no.nun. & l.damni.§. Sabini.de dam.inte.iſtud dictum
poſſet procedere, ſi pars confiteretur teſtamentū fuiſſe factum,
ſed non in hac forma,ſed ſi negat omnino,tunc non uideo,ꝙ per
tales teſtes inhabiles poſſit probari, quia non conſtat ipſos fuiſſe
habiles tp̄e teſtamenti, cū de teſtamento non conſtet, & ipſi ha-
bent probare de teſtō, ideo tunc tene gl. ꝙ teſtū remanet vali-
dum,tñ deficit probatio. ¶In glo. non eſt idoneus.i. non facit te-
ſtamentū reconualeſcere, in quo requirebantur 7. teſtes, & ido-
nei,ſi tunc non erat idoneus, & ſic erat nullum, ſuperueniens er-
go idoneitas non facit conualeſcere, licèt ſit idoneus nūc ad pro-
bandum, ſed hoc parum prodeſt ex quo teſtamentum eſt nullū.
7 ¶† In glo. ibi, (ſecus aliàs) intellige. i. vbi teſtes non requiruntur
ad ſubſtantiam, & ſolennitatem actus, ſed ſolum ad veritatem
probandum, q̃a licèt tempore actus celebrati ſint inhabiles,ſi tñ
tempore teſtificationis ſunt habiles, ſufficit, vt admittantur, &
probent, & iſtis dieb. allegabatur iſta gloſſ. & l. quam allegat ad
quoddam inſtrumentum,quod tp̄e actus celebrati non habebat
ſolennia, quia requirebatur ſubſcriptio duorum notariorum, &
nō erat niſi unus,poſtea tempore, quo producebatur in iudiciū,
factū erat ſtatutum, ꝙ ſufficeret ſubſcriptio vnius, ſi neceſſarius
erat mortuus, ꝙ tale inſtr̄m hodie probet, quia inſpicitur tēpus,
quo inducitur ad probandum,cū non requireret ad ſubſtantiam
actus hæc ſcriptura,vt l. cōtrāhitur.ſ. de pig. ¶In gl.ibi, (item liber
teſtificans) hic gl.loquitur, qñ teſtes non requiruntur ad ſolenni-
tatem, vel ſubſtantiam, ſed ad probationem ueritatis,quo caſu
ſufficit habilitas tp̄e teſtificationis, licèt non eſſet tp̄e actus cele-
brati, vt in præcedenti uerſi. & uult iſta gl.ꝙ ſi tempore, quo de-
poſuit,teſtis erat habilis,licèt poſtea ēt ante aperturam, uel publi-
cationem dicti ſui effectus ſit inhabilis, ꝙ iſtud nō uitiat teſtimo-
nium, quod tene menti. Nam apertura, & publicatio non perti-
net ad officium teſtis, ſed iudicis, ideo, licèt adhuc non ſit facta,
teſtis dr̄ functus officio ſuo, ex quo depoſuit, ergo non uitiatur,
arg.in c.factum legitimæ. de reg. iur. facit quod no. Arch.in c.pia.
de excep. lib. 6.ubi dicit, ſufficere ei, ꝙ habuit terminum ad pro-
bandum, ſi fecit examinari teſtes. ꝭ.terminum,licèt non fecerit pu
blicari. quid autem ſi ſuperueniat inhabilitas poſt iuramentū præ-
ſtitum, & ante depoſitionem? uide in Spe. de teſte. §.j. uer.q̃d ſi
teſtis erat inteſtabilis,&c.qui dicit,quòd ſi inhabilitas erat notoria,
non debet examinari,alàs ſic.

1 *Si quis ſigillauerit cum alieno ſigillo tanquam ſuo, poteſt puniri de falſo quid in notario.*

2 *Si aliquis conſtituit procuratorem per epiſtolam, & litera eius ſit notoria iudici, poteſt ſigillari cum alieno ſigillo.*

1 **§.Si ab ipſo.** †No.hic, ꝙ poteſt quis ſubſigillare cum
alieno ſigillo.intellige tamen,ꝙ faciat de
hoc mentionem, aliàs ſi cum alieno tanquàm ſuo, puniretur de
falſo ſ'm Dy. ꝭ.de fal.l.lege Cornelia.Item intellige hoc in teſte,vel
parte,ſed notarius non pōt apponere aliud ſignum,quàm ſuum
ꝓprium,ut in Auth.de inſtr.cau.§.ſed ſi inſtrumentum. & ibi no.
2 & Inſti.de pub.iud.§.itē lex Cornelia.†& gl.inducit ad q̃ſtionē,ꝙ ſi
aliq̃s ꝯſtituit procuratorē ꝑ epiſtolā, quod facere pōt,vt j.de pro-
a curatore abſente, & clemē. j. eo.ti. pōt ſigillari cū alieno ſigillo,a
intellige tñ,ꝙ litera eius ſit notoria iudici aliàs nō reciperetur.

ADDITIO.

a Sigillo.An ſigillum probet.Vide per Can. in c.poſt ceſ.de prob.Spec.in titul.de prob.in uer.x.per d.de Ro.deciſ.ſuis eod.ti.

1 *Teſtamentum, quòd efficiatur irritum propter remotionē ſignorū teſtiū.*
2 *Teſtator quando remouit ſigna non conſultè, nec ex propoſito, non irritatur teſtamentum ſi poteſt legi,*

1 **§.Signa.** †Si teſtator remouit ſigna teſtiū hr̄ teſtamentum
pro nō ſignato, & ſic efficitur irritum h.d. intelli-
ge.ſ.ipſo iure,ſi hoc facit,antequàm haberetur pro ꝑfecto,& ab-
ſoluto,ſi aūt poſt,tunc non ipſo iure, ſed ope exceptionis,ut d.l.j.
§.ſed conſultus. ꝭ.de his,quæ in teſ.delen. & ita no.Cy.in l.noſtrā.
C.e.& ita intellige gl.hic,quæ incipit ante ꝑfectum.& alia glo.quæ
2 eſt in l.3.§.fi.de adimen. leg.quæ vr̄ huic cōtrariari, †& hoc qñ fe
cit conſultè,& ex propoſito aliàs non irritatur,ſi pōt teſtamentū
legi.vt d.l.j.ff.de his,q̃ in te.delen. quantū aūt proceſſit ad actum,
ubi ex poſtfacto non irritatur aliquo modo, & ita loquitur con-
trarium primæ gl.de §.ex eo.Inſtit.quib.mod.teſt.infir.

1 *Non ſufficit teſtes ſe ſubſcribere, niſi ſigillent, nec econuerſo.*
2 *Duo quando requiruntur, non ſufficit alterum.*
Conſilium doc.non dicitur authenticum, niſi contineat ſubſcriptionē, & ſigillū, & niſi ſit ſcriptum ſua manu propria, et conſtet per illam ſcripturam de perſona ſua.
3 *Inſtrumentum non ualet, niſi contineatur ſubſcriptio notarij, & ſignum*

1 **§.Si quis.** †Non ſufficit teſtes ſe ſubſcribere, niſi ſigillent,
2 nec econuerſo h.d.† Et ſic no.ꝙ quando requi
runtur duo,non ſufficit alterum,facit l.cum hi.§.ſi prætor.de trā
ſa.& eſt ar.ꝙ non dicatur conſilium Doc.authenticum,niſi con-
tineat ſubſcriptionem,& ſigillū,& hoc vr̄ verum,niſi ſit ſcriptum
ſua manu propria,& ꝯſtet ꝑ illā ſcripturā de ꝑſona ſua ꝑ l.cū anti
3 quitas.§.fi.C.e.Item eſt arg.† quòd nō ualet inſtrumentum, niſi
contineatur ſubſcriptio notarij,& ſignū,& ad hoc allegatur.

1 *Capiens aliquem per ueſtes, quibus inuoluitur, uidetur cæpiſſe ipſum per perſonam, & feciſſe iniuriam perſonalem,*

1 **§.Signatas.** †No.ſecūdum Bal. ar.quòd vr̄ quis remiſiſ-
ſe ſcripturas ſigillatas, ſi apponit ſigillum in
ſacculo,ubi ſcripturæ ſunt inuolutæ, licèt non ſit in ipſis ſcriptu-
2 ris.† Item eſt ar. ſecundum eundem, quòd ſi capio aliquem per
ueſtes,quib.inuoluitur,videor cæpiſſe ipſum per perſonam, & fe-
ciſſe iniuriam perſonalem.

1 *Si ſigna per teſtatorem remota, ſua uoluntate reponantur, teſtamentū reconualeſcit ſine nouis ſubſcriptionibus, quia ſufficiunt primæ.*
2 *Reappoſitio ſignorum teſtamenti retrotrahitur ad diem ſubſcriptionis, & quòd habeatur perinde, ac ſi nunquàm fuiſſent remota, poſtquàm fuerūt reappoſita.*
Quòd in iſta reappoſitione non requiratur præſentia teſtatoris, ſed quòd teſtes in unum conueniant.

1 **SI teſtamentum.** ¶†Si ſigna per teſtato
rem remota ſua uolū
tate reponanṫ teſtamentū reconualeſcit ſine nouis
ſubſcriptionib q̃a ſufficiūt primæ h.d. Scd̄m uerum
intellectum videbaṫ ꝯrium, q̃a teſtamentū fuerat effectū irritū ꝑ
amotionem ſignorum,vel ipſo iure,uel ope exceptionis,ſ'm ea,q̃
dicta ſunt in l.præced.§.ſi ſign. vnde uidebatur, ꝙ non reaſſume-
ret uires ex ſola reappoſitione ſignorum, ſed requirerentur no-
uæ ſubſcriptiones ut in l.præced.§.ſi quis ex teſtib.ſed ibi loquitur,
qñ ſubſcriptiones nunquam fuerunt factæ,tunc.n.non ſufficiunt
ſola ſigna,ut faciant teſtamentum à principio ualere, hic uerò ſe-
mel fuerunt facta, & ſic ualuit, & licèt fuerit irritatum ex remo-
tione ſignorum, & per conſequens illæ ſubſcriptiones remanſe-
runt inutiles, tamen quia non fuerunt cancellatæ, de facili reaſſu-
munt uires, & hoc uoluit dicere hic gl. ꝙ res facilius renaſcitur,
quā de nouo naſcatur, nam de facili res reuertitur ad priſtinam
naturam, vt hic,& l.ſi unus §.pactus.uer.quod eſt in ſpecie dotis.
ſupra

ſupra de pac.ſed ſi ſubſcriptiones fuiſſent cancellatæ, nõ ſic,q̃a nõ
interueniret actus retro ſimilis,niſi eſſet talis cancellatio,quæ poſ-
ſet de facili remoueri, & hoc uoluit dicere gl. in prin. dũ allegat l.
noſtrã.C. eo.¶In text.ibi,(iterũ ſignatũ fuerit) ſupple ab eiſdẽ te-
ſtib.ſm Ia.de Are.ſecus,ſi à diuerſis,q̃a illius debẽt eſſe ſigilla, cui⁹
ſunt ſubſcriptiones, vt ĩ §. ſi q̃s ex teſtib.ſ.l .proxi.licèt Bal.& Ang
videaſ ↄ̃riũ, quod nullo modo placet. Itẽ intellige eodẽ inſtanti,
vel ẽt ex interuallo,cũ loquaſ ſimpliciter,licèt in ↄ̃rium,q̃a ſubſcri
ptiones ↄtinent diẽ,in qua factæ ſunt, ſed ſigna reponerentur diu
poſt,et tunc incipit valere teſtm̃, q̃a aſſumit uires ex ultimo actu
ꝑfectionis,ergo dies non ↄcordat, nec verificatur ſubſcriptio,q̃a
illa die non fuit conſummatum teſtm̃, ſed rñdet,ꝙ immo cenſeſ
2 tunc conſummatum, & † iſta reappoſitio ſignorũ retrotrahitur
ad diem ſubſcriptionis,ſi habeatur perinde, ac ſi nunq̃ fuiſſent re-
mota, poſtq̃ fuerunt reappoſita . dicit ẽt Dy. hic notabiliter,ꝙ in
iſta reappoſitione non requiritur præſentia teſtatoris, nec etiam
ꝙ teſtes in vnũ ↄueniãt, ſed quilibet de per ſe in domo ꝓpria põt
reapponere de uoluntate defuncti, hoc tamen non placet,ſed pu
to,ꝙ debeant inſimul conuenire aliàs non eſſent cõteſtes ad uo-
luntatem defuncti probandam in hac reappoſitione.

LEX XXIIII.

1 *Teſtamentum,an intelligi debeat intellectuale,uel corporale.*
2 *Notarius,ſi confecit unum protocollum falſum, licèt inde plura inſtrumẽ ta publica ſumpſerit, non dicitur commiſiſſe, niſi unum falſum. idem ſi teſtis ſuper eodem pluries teſtificaretur falſum.*
Quid ſi pluribus ex hoc fieret præiudicium.
3 *Notarius,qui ſemel publicauit inſtrumentum,cogitur iterum publicare, ſi quis uult unum dimittere, & aliud ſecum portare, cum debeat ſe abſentare,& regulariter ſine iuſta cauſa non cogitur.*
4 *Si plura exemplaria facta ſint manu eiuſdem, ꝙ quælibet illarum ſcriptu rarum ſit originalis.*
5 *Exemplar interdum ponitur pro exemplo,& idem econtra.*
Si notarius in inſtrumento publico dicat,hoc eſt exẽplum cuiuſdã protho colli ſcripti manu mei notarij,tunc exponit exemplum.i.exemplar.
6 *Exemplo datur fides,quando eſt ſcriptum manu eiuſdem notarij.*

1 VNum teſtamentum. †Per iſtã l.di
cit.gl.ſ. e.l.j.
in fi.magnæ gl.ꝙ teſtm̃ dr̃ quid intellectuale,q.d.non
quid corporale, q̃a ſi eſſet corporale, tot dicerentur
a [a] teſta.quot ↄficerenſ ſcripturæ de eadẽ voluntate, & tñ tex.dicit,
ꝙ eſt vnũ,licèt ſcripturæ ſint plures, & ſic eſt quid intellectuale.i.
2 quod intellectu ꝑcipiſ magis,q̃ ſenſu corporali.¶†Item dicit Bar.
arg.huius l. ꝙ ſi notarius ↄfecit vnũ protochollũ falsũ, licèt inde
plura inſtr̃a publica ſumpſerit,nõ dr̃ cõmittere,niſi vnũ falſum,cũ
oĩa illa tendãt ad vnũ finẽ.idẽ ſi teſtis ſuꝑ eodẽ pluries teſtificareſ
falſum: hoc intellige verũ, niſi plurib.ex hoc fieret p̃iudiciũ,ꝑ ea q̃
3 no.in l.nunq̃ plura. de priua. deli. † Itẽ ex iſta l.patet.ꝙ notarius,q̃
ſemel publicauit inſtr̃m,cogiſ iterũ publicare, ſi q̃s uult vnũ dimit
tere,& aliud ſecũ portare; cũ debeat ſe abſentare, & iſta eſt iuſta
cauſa cogendi eum,de hoc eſt tex.in l. ſi q̃s ex argentarijs.in fi.cũ
l.ſeq.ſ.de eden.Regulariter aũt ſine iuſta cã non cogeſ,ut patet.&
plenè in Spec.de inſtr.edi.§.poſtq̃.ver.ubi aũt.in ver.q̃d ſi debitor.
& vide q̃d not. Bar.in l.fi.de bo.auth. iud. poſ. Vlt. colligit Bal. ex
4 verbo exemplis.† quòd exponiſ.i.exemplarib. q̃a q̃libet iſtarũ ſcri
pturarũ, eſt originalis, ſi factæ ſunt manu eiuſdẽ,& iſtud ver.exẽ-
plis.ſignificat ſcripturã non originalẽ, ſed verbũ exẽplar ſic,quod
5 dic,vt no.gloſſ.in l.2.ſ.de fide inſtr.† Et ſic no. ꝙ interdum vnum
ponitur ꝓ altero, ex quo ſequiſ ſecundum Bal. ſi notarius in in-
ſtr̃o publico dicat, hoc eſt exẽplum cuiuſdam prothocolli ſcripti
manu mei notarij,nõ põt opponi, ꝙ tali inſtr̃o nõ ſit dãda fides,
eo q̃a eſt exẽplũ,cui fides nõ daſ, vt in auth. ſi quis in aliquo do-
6 cumẽto.C.de eden.† nã ex eo,q̃d dicit eſſe ſumptũ de ꝓthocollo
ſcripto manu ſua,apparet,ꝙ eſt originalis ſcriptura, & ſic exponiſ
exẽplum.i.exẽplar, nec eſt ex̃nea expoſitio ꝑ iſtũ tex. vide q̃d no.
Bar.ĩ illa auth.ſi q̃s in aliquo . vbi dicit, ꝙ exẽplo daſ fides, qñ eſt
ſcriptum manu eiuſdem notarij, quia nõ dr̃ propriè exemplum.

ADDITIO.

a Tot dicerenſ.Facit ad q.de qua in l.2.ſupra eo.& in l.patris, & filij.de uul.& pu.an ſtante ſtatuto,quòd de quolibet teſtamẽto ſoluaſ tantũ pro gabella,an de teſtamẽto,in quo ſit pupil.ſubſtitutio, debeãt ſolui duæ gabellæ.

LEX XXV.

1 *Teſtamentũ cæptũ,& nõ completum nihil ualet,ẽt in eo,quòd factũ erat.*
2 *Si teſtator iã fecerat inſtitutiones,& ſubſtitutiones,in q̃b.conſiſtit ſubſtã tia teſtamẽti,& uacabat circa legata,et antequã compleret,obmutuit, uel ſi totã ſuã uoluntatẽ expreſſit,tamen antequã legeretur ſcriptura co rã teſtib. mortuus eſt,uel obmutuit,ꝙ teſtamentum non ualeat.*
3 *Quando teſtamentum eſt nullum ratione uoluntatis imperfectæ,quòd nõ ualeat etiam inter liberos,nec ad piam cauſam,& quid ſi ex defectu ſolẽ nitatis.*
4 *Si inter abbreuiaturas notarij reperiatur aliqua ſchedula continens teſta mentum,& nomina teſtium, & remiſſa ad librum ordinarium notarij, an debeat publicari,ſi mortuus eſt.*
Verbum,actum in inſtrumento appoſitum ſignificat rem perfectam.
5 *Teſtamentum imperfectum ratione ſolennitatis omiſſæ ualet inter liberos,dummodo ſint duo teſtes,etiam non rogati.*
6 *Teſtamentũ perficitur in momento.ſ.cũ teſtator licẽtiat teſtes,et habetur pro ꝑfecto,& abſoluto,ſed antequã hoc faciat nihil uidetur feciſſe.*
7 *Si reperitur ſcriptum,ꝙ Titius uendidit pro tali rem pro tanto pretio his pactis, & cõuentionib, &c. poſtea nihil ſequebatur,uel dimiſſum erat ſpacium,an uitietur inſtrumẽtum,licèt habeat ſubſcriptionem notarij, & ſignum,& teſtes.*
Quid in teſtamento.

1 SI is qui. ¶†Teſtm̃ cœptũ,& nõ cõpletũ nihil ualet,ẽt in
eo,q̃d factũ erat h.d.& eſt ſingu.lex,& ſuꝑ al-
legaſ, ꝙ teſtm̃ imperfectũ rõne uoluntatis nihil valet,ſupple
nec iure teſtamẽti,nec iure codicillorũ,ẽt ſi ↄtineaſ ibi clauſu-
la codicillaris,vt ĩ.ea.l.ex ea ſcriptura.in prin.ꝑ quã ſuppleſ iſta lex.
¶In tex.ibi,(ſecundos)vt quia dixit ſe velle inſtituere quatuor, &
cũ exꝓſſiſſet duos,obmutuit, & nõ potuit alios duos exprimere
ſm Dy. Vel d̃ dic,ꝙ loquiſ ſecũdis hr̃dib.i.ſubſtitutis uulgaribus,
quos uoluit facere,vt ex uerbis eius colligiſ, & tñ anq̃ exprimeret
2 obmutuit.¶† Quid aũt ſi iã fecerat inſtõnes,& ſubſtõnes,in q̃b.cõ
ſiſtit ſubſtãtia teſti,& uacabat circa legata,anteq̃ oĩa cõpleret,ob-
mutuit?dñt q̃dã antiq̃ ſecus eſſe:& ꝙ ualet teſtm̃ quãtũ ad inſtitu
tos,& ſubſtitutos,cũ ſine legatis põt teſtm̃ ualere,ut no. ꝑ gl.ſ.eo.
l.hæredes palã.ĩ prin.Sed ↄ̃riũ vr̃ uerius,poſtq̃ nõ habebaſ adhuc
teſtm̃ pro ꝑfecto, & abſoluto, nã fortè poſt oĩa legata adiecíſſet
ↄdõnẽ, vel modũ circa ĩſtitutiones iã factas:& hoc uerius puto,li
3 cèt Doc.moderni ñ tãgãt,†idẽ,ſi totã uolũtatẽ ſuã exꝓſſit,tñ ante
q̃ legereſ ſcriptura corã teſtib. mortuus eſt, vel obmutuit, & iſte
eſt caſus in l.ex ea ſcriptura. ĩ.eo.& l.fideic.§.j.de leg.3.dicit tñ Bar.
ꝙ teſtm̃ dr̃ nullũ potius ex defectu ſolẽnitatis, q̃ volũtatis imꝑfe
ctæ,ſed qñ nõ ſcripſit totũ, dr̃ nullũ rõne uolũtatis imꝑfectæ, eſt
aũt dr̃ia in effectu, q̃a qñ eſt nullũ rõne uolũtatis imꝑfectæ, tunc
ẽt inter liberos nõ ualet, vt ſentit hic gl.añ fi.notabiliter,nec obſt.
l.fi.ſ. fam.erc. q̃ vr̃ dicere ↄ̃riũ, q̃a dẽt intelligi de alia imperfectio-
ne,puta ſolẽnitatis,& uolũtatis, vt no.ibi ꝑ Bal.& eadẽ rõne non
a ualebit ẽt ad piã cãm,q̃d ꝑpetuo tene mẽti,[a] nã uidi de facto,ꝙ q̃
dã corã teſtib.dixit ſe inſtituere eccleſiã, & tñ cũ uellet ultra ꝓce-
dere morte p̃uẽtus,nõ proceſſit ulterius,dicebaſ fauore piæ cãæ,
ꝙ inſtitutio ualebat,ſed ↄ̃riũ vr̃ uerius ꝑ hãc gl.ſi aũt totã uolun
tatẽ cõpleuit,& ſcribi fecit.tñ antequàm legereſ corã teſtib. mor-
tuus eſt, tunc ſi teſtes ignorabãt ↄtẽta in ſcriptura, q̃a teſtator illa
ſcripſerit à ſeipſo,vel ſcribi fecerat ꝑ notariũ,antequàm uocarenſ
teſtes:& tunc idẽ ꝑ oĩa,licèt ẽt inter liberos:& ad piã cauſam non
requiraſ ſolẽnitas teſtiũ,reqritur ſaltẽ: ꝙ probetur ꝑ duos teſtes,
& hoc nõ põt probari. Si aũt teſtes fuerunt p̃ntes, & in ipſorũ p̃-
ſentia teſtator dictauit teſtm̃, debetis ſcire,ꝙ adhuc iſtud nõ ſuffi-
cit,immo expedit,ꝙ poſt ea notarius legat totã ſcripturã,& inter-
roget teſtõrẽ, an ita uelit in p̃ntia teſtiũ. Et Venetijs eſt ↄſtõ,ꝙ in
quolibet.c.interrogeſ teſtõr ſingulariter, an ita uelit,& ꝙ rñdeat,
in iſto caſu inter liberos,& ad piã cãm,ſi teſtes deponãt ita ſe au-
diuiſſe, valebit, licèt nõ fuerit relicta ſcriptura corã eis.quantũ ue-
rò ad extraneos,ſecus,q̃a quo ad illos requiriſ ſolẽnitas relectio-
4 nis,& ita intellige quod no. Bar.in d.l.fideicõmiſſ.§.j.† Ex his appa-
rèt,quid iuris,ſi inter abbreuiaturas notarij reperiatur aliqua ſche
dula ↄtinens teſtm̃,& nomina teſtiũ, & remiſſa ad librũ ordinariũ
notarij,an debebit publicari,ſi mortuus eſt:& br̃ ſi ibi continetur
de manu notarij actum tali die &c.præſumitur fuiſſe lecta , & pu
blicata coram teſtibus,quia illud verbum, actum,ſignificat rẽ per
fectã,vt no.Bar.in auth.q̃d ſine.C.eod.ti. & ſic debebit publica-
ri,ſed ſi non continenſ illa uerba,p̃ſumitur nõ fuiſſe relecta, & ſic
non debebit publicari.quia de uoluntate imperfecta non dẽt con
fici inſtr̃m,& ſic quãtũ ad extraneos nihil ualebit. Quantũ aũt ad
liberos, ſi erat ſcripta manu teſtatoris. & hoc conſtabat,habebit
efficaciã,ẽt ſine teſtib. dummodo alia concurrant, de quib. in d.
auth. quod ſine.ſed ſi erat ſcriptura manu notarij, & tũc ſi teſtes
deponãt ꝓ ea,idẽ ualet, ut inter liberos, & ad piam cãm,per ea,q̃
dictà. Sed ſi deponant, quia fortè ſunt mortui, tunc non ualebit
ẽt inter liberos, q̃a ſpeciale eſt in ſcriptura manu teſtatoris,ut in
illa auth. quod ſine. ſecundum Bal.notabiliter ibidem, licèt Bar.
uideatur dicere contrariũ in d.l. fideicõmmiſſà. §. primo. quem
Bald.reprehendit, ſed poteſt dici ipſum Bar. ſenſiſſe, quando erat
ſcripta manu teſtatoris,& ita loquitur ipſe Bar. unde poteſt ſalua-
ri, prout hic iuriſc.in fin.ſaluat Seruium à reprehenſione Labeo-
nis.¶In glo.ibi,(dic,ut ibi,) ueritas eſt, quòd hic obmutuit, ante-
quàm haberet teſtamentum pro perfecto: & abſoluto,ibi uero
non, immo habuit ipſum pro ꝑfecto,tñ cum eſſet teſtm̃ in ſcri-
ptis,& per illã l. requireretur ad ſolennitatem, ꝙ nomina hr̃dum
nun-

ADDITIO.

a Tene menti.Tenet Ol. conſ. 144. ubi in terminis conſuluit, quòd teſtm̃ imperfectũ rõne uoluntatis inter liberos non ualeat, tenet idem Pau.cõ ſilio 264.Alex.conſi.97.

nun cuparētur, vel propria manu teſtōris ſcriberētur, qđ nō erat añ illā l. in teſtō in ſcriptis, nec ēt eſt hodie, vt in auth. ibi poſita. & dixi ſupra e.l. hæredes. in prin. teſtator ſeruauit dictā ſolennitatē in quibuſdā nuncupando, vel ſcribendo eorū nomina, & in quibuſdam non, dicitur ergo ibi, quòd non redditur vitioſa inſtitutio illorum, quorum nomina fuerunt nuncupata, vel ſcripta, quia quātum ad illos uoluntas eſt pfecta, & ſolennis, ſed hic non erat pfectam ēt quantum ad illos, quorū nomina erāt ſcripta, qa potuiſſet adijcere aliquā qualitatē, vel cōditionem, vel ſi nō obmutuiſſet, antequā haberet teſtamentū pro pfecto, ſed ibi apparet, quòd noluit aliquid adijcere, poſtq̃ habuit ipſum pro pfecto. ¶In gloſ. ibi, (rñdeo, non valet) ſupple ēt ſi ſit clauſula codicillaris, vt j. eo.l. ex ea ſcriptura. in prin. nā cū non ualeat inſtitutio, quæ eſt caput teſtamenti, vt l. proxima. de his, q̃ in teſ. delen. nec ēt legata, q̃ ab eo dependent, vt l. cam quā. C. de fideicommiſ. ſed ſi ibi erat clauſula codicillaris, apparet, quòd noluit dependere eam ab inſtitutione quare ergo vitiantur, & non debentur à uenientib. ab inteſtato? Rñdetur, quia imperfecta reputant̄, ēt quo ad ſe fortè. n. ſi non obmutuiſſet, ɔditionē illis legatis adieciſſet, & ideo magis ex hoc uitiant̄, q̃ rōne dependentiæ, cenſetur. n. voluntas imperfecta quo ad oīa. ¶In gl. (nec obſtat) ſupple ei, quòd ſtatim immediatè dixerat legata non ualere, licèt non valeat inſtō. j. de codicil. l. fin. Sed ſolue melius, quā glo. q ibi teſtōr voluit facere potius codicillos, quā teſtm̄, & quare hoc: dic, vt ibi no in gl. & illi codicilli fuerūt pfecti quātum ad oīa & habuit teſtator eos pro perfectis, & abſolutis, hic noluit facere teſtm̄, nec habuit ipſum pro perfecto, & ab

5 ſoluto. ¶In gl. ibi, (ver. expone,) ibi. i. (non ſolenni.) q. d. ſi teſtm̄ eſſet imperfectum ratione imperfectę uoluntatis, tunc etiam inter liberos non ualeret, vt hic, ſed quando ſolum ratione ſolennitatis omiſſæ, quia non adhibuit 7. teſtes, ualet inter liberos, ut ibi, ſupple dummodo ſint etiam non rogati, ut ibi no. Contra iſtam tamen gl. videtur caſus in l. fin. C. fam. erciſ. ſed intellige ibi de imperfectione ratione ſolennitatis, vt ibi no. per Doct. & no. ſingulariter iſtam gl. Quid autem ſi ſit imperfectum ratione præteritionis, an ualeat inter liberos? dic, ut ibi no. ¶In gl. ibi (videtur, q non impediantur) quia fruſtra expectatur euentus, qui nihil operatur, ut l. aliquando. ſ. ad Velle. ſed ſi nomina illorum fuiſſent expreſſa, non propterea vitiaretur inſtō aliorum capacium, ſed illorum tantum incapacium, ergo & idem debet eſſe, ſi non fuerunt ſpecificata, & hoc quidam tenuerūt: gl. determinat contrarium, quā ſequitur Bar. & ratio eſt illa, quam ſ. dixi, quia ſatis eſt, q obtinuit antequam teſtamentum haberetur pro perfecto, & abſoluto, ſic ignoramus an uoluerit ſimpliciter remanere firmas inſtitutiones

6 illorum, quorum nomina expreſſit. † Nam teſtamentum perficitur in momento. ſ. cum teſtōr licentiat teſtes, & habet pro perfecto, & abſoluto, ante uerò, quàm hoc faciat, nihil uidetur feciſſe, & ſic no. ſecundum Bar. l. iſtam habere locum, etiam quando conſtat, q teſtator uolebat ſcribere, ſeu nuncupare, etiam ſi non

7 obmutuaſſet. † Vlt. dicit Bal. per hanc l. ſe etiam conſuluiſſe idem eſſe de inſtrumento contractus, ſi reperitur ſcriptum, q Titius vendidit tali rem pro tanto pretio his pactis, & conditionib. &c. poſtea nihil ſequebatur, vel dimiſſum erat ſpatium, nam poſtq̃ conſtat, quòd notarius uolebat ulterius ſcribere, & non ſcripſit, quòd tale inſtrumentum nihil probat, quaſi ſit imperfectum, qđ videtur intelligēdum, ſi habebat ſubſcriptionem notarij, & ſignū & teſtes; aliàs ſi eſſet aliqua dubitatio, tamen licèt uitietur inſtrumentum, non propterea vitiatur contractus, ſi poſſunt probari per teſtes, quia erant illa pacta, quando aliud eſt inſtrumentum, aliud contractus in eo contentus, ut patet ex no. per Bar. in l. ſi librarius. ſ. de reg. iu. Et idem eſſet in inſtrumento teſtamenti poſito quod habere ſubſcriptionem notarij, & ſignum, tamen apparet, q aliquid voluit ſcribere plus circa inſtōnes hrdū, q̃ ſcripſerit. Nā, poterit probare per teſtes, q erat illud, & tunc diceret plus nuncupatum, & minus ſcriptum. Ideo nō uitiabunt ea, quæ ſcripta ſunt, nec ēt omiſſa ex quo probantur, ut l. errore. C. eo. & hic in gl. dū dicit, aut eſt perfecta, & non ſcripta.

LEX XXVI.

1 *Verbum inteſtabilis quid importat.*
2 *Inteſtabilis quando non poſſit ſibi dici teſtimonium.*
3 *Verbum, inteſtabilis, plus importat, quàm non poſſe facere teſtamentum.*
4 *Seruus, & infamis, & alij inhabiles poſſunt eſſe teſtes in teſtamento, ſi talis inhabilitas erat occulta, ſecus ſi notoria apud oēs, & quid in iudicio.*
5 *Quid in iudice, uel alijs officialibus publicis authoritate, & utilitate, an ualeant acta.*
Quid in notario.

1 CVm lege. ¶†Verbum, inteſtabilis, importat, ut quis non poſſit eſſe teſtis in aliquo actu, nec poſſit ſibi dici teſtimonium in teſtamēto, qa nec poteſt teſtari h.d. tex. cū gloſſ. & ſic impor-

2 tat tria ¶†Opp. contra ſcđm dictū huius l. licèt quis ſit inteſtabilis, q poſſit tñ ſibi teſtimoniū dici, nam furioſus, & mēte captus ſunt inteſtabiles, ut in prima gl. tamen pp hoc nō perdūt bona, & iu-

ra ipſorum, & ſic poſſunt agere, & proſequi ipſorum iura p curatorē eis data, vt in tit. de cur. fur. ergo debet ſibi poſſe dici teſtimonium, aliàs fruſtra agerent, & ſic adderet afflictio afflicto, quod eſſe non debet 7. q. j. c. cum percuſſio. propter hoc qdam dixerunt, q in tex. dum dicit, qdam putant. debent ſubaudiri, & malè. Alij dicunt, q nō pōt eis dici teſtimoniū ab inuitis, ſed à uolentibus ſic, ſed certè ipſorum conditio per hoc efficeretur deterior ſine ipſorū culpa, quod eſſe non dēt, cū pro alio cogantur teſtes deponere. Azo ſoluit tertio, & iſta eſt vera, q licèt primum dictū generaliter ſit intelligendū, q ille, qui eſt inteſtabilis, non poſſit ferre teſtimoniū pro alio, nec in ultima uoluntate, nec in contractib. Secundū tñ dictū debet ſolū reſtringi ad teſtm̄, & ultimā uoluntatē, qa cum nō poſſit eā condere, nec poſſit ſibi in ea teſtimoniū dici. Vel dic, ſi uis intelligere generaliter, q in nullo poſſit ſibi teſtimoniū dici, q debet intelligi, qñ eſſet inteſtabilis ex aliquo delicto, pp quod eius bona eſſent confiſcata, nā tunc non poſſet ea petere,

3 nec ipſa proſequi, ſed ipſe fiſcus. ¶ † Itē opp. ɔ̃ primum dictū, nam filiusfa. eſt inteſtabilis, ut ſ. eo. l. qui in poteſtate. & tñ pōt eſſe teſtis in teſtamēto, vt ſ. eo. l. ad teſtiū. in prin. Solu. nulla l. dicit, q filiusfa. ſit inteſtabilis, ſed bñ dicunt, q non pōt teſtm̄ facere, & iſta uerba minus important, quàm uerbū inteſtabilis. Vel dic ēt, ſi aliqua l. diceret ipſum eſſe inteſtabilem, q iſtud, qđ hic dr̄, procedit, qñ eſt inteſtabilis ſui culpa, uel defectu, ēt ſi non caderet in delictū, ut ſ. e. l. is cui. in prin. ſecus qñ abſq; aliqua ſui culpa, uel defectu, ut ibi no. in glo. quæ inci. actiuè, & ēt ibi dixi, & hoc uult in effectu in uerſ.

4 eſt ergo illud. † Vl. no. gl. ſi. quæ ſemp allegat̄, q ſeruus, & infamis, & alij inhabiles poſſunt eſſe teſtes in teſtamēto, ſi talis inhabilitas erat oculta, ſecus ſi notoria apud oēs, p l. j. C. eo. Et aduerte, quia glo. loqtur in teſtamento, ubi teſtes adhibentur ad ſubſtātiā, & ſolennitatē, ut debeat adhiberi dicta diſtinctio, cū quæritur, an ualeat actus, ſi adhibent tales inhabiles. ſed ſi qs inducit ad teſtificādū in iudicio, ēt ſi occulta ſit infamia, uel alia inhabilitas, pōt ſibi obijci, & ſi conſtat iudici, q dēt repelli eius teſtimoniū per l. iij. §. lege Iul.

5 † de teſti. cū ſi. Bal. notabiliter, & bñ. iſta diſtinctio gl. procedit in qbuſcunque officijs publicis authoritate, & utilitate, vt ſi aliquis eſſet delegatus iudex, eſſet inhabilis, tamen inhabilitas eſſet occulta, quia fauore publico ualerent acta coram eo, ſecus ſi notoria, ut patet in c. ad probandum. de re iud. & l. 2. C. de ſen. In notario aūt dic, vt dixi ſ. eo. l. ad teſtiū. §. ɔditionē. quòd autem dicit glo. apud omnes intelligit ſanè. ſ. habentes de ipſo notitiam, vel maiorem partem, non autem requiritur tanta generalitas. ut gl. innuit. ar. eorum, quæ no. in l. nemo eſt, qui neſciat. de duob. reis. & in l. ſi. C. ſine cen. uel reliqui. in gl.

LEX XXVII.

1 *Adhibitus ad ſcribendum teſtamentum, non prohibetur de ipſo teſtificari, uel eſſe teſtis in eo.*
2 *Cenſetur quis rogatus ut teſtis, ſi ſe ſubſcripſit ut teſtis.*
Idem ſi paſſus eſt ſe deſcribi tanquam teſtem.
Notarius an computetur in numero teſtium

1 DOmitius. ¶† Adhibitus ad ſcribendū teſtm̄ non prohibet̄ de ipſo teſtificari, uel eſſe teſtis in eo. hoc dicit, & dicit Bart. q iſte Celſus nō intellexit quæſtionem ſibi formatam per Labeonem, & ideo malè fecit ita ruſticaliter reſpondere, prout reſpondit, qa iſtius alternatiuæ, aut, non intelligo, & c. iſta j. pars eſt uera, q non intelligebat, non enim dubitabat Labeo, utrum ille, qui eſt adhibitus ad ſcribendum teſtamentum, poſſit eſſe teſtis in teſtamento. ad q. quàm Celſus rñdit, q erat ſtulta interrogatio, ſed uolebat ſcire Labeo, cū teſtis debeat eſſe rogatus ad hoc. ſ. ut ſit teſtis in teſtamento, ut ſ. eo. l. hæredes. §. fi. utrum eo ipſo, q eſt rogatus aliquis, ut ſcribat teſtamentum, cenſeatur ēt rogatus, ut ſit teſtis in eodem teſtamento, nec alia rogatio requiratur? ad quam. q. Celſus non reſpondet. ſed Bar. reſpondet, q alia rogatio non requiritur: nam ſufficit, ut dicatur rogatus, q non ſit fortuitus, ſed

2 adhibitus ad teſtamentum, & iſta eſt huiuſmodi, maximè † ſi ſe ſubſcripſit, ut ſit teſtis, nam eoipſo cenſetur rogatus, ut ſit teſtis, ita dicit ipſe per hanc l. & Bal. in l. hac conſultiſſima. C. eod. dicit idem ſi paſſus eſt ſe ſcribi tanquam teſtem. arg. l. cum oſtendimus. §. fin.

a de fideiuſ. tu. An notarius computetur in numero [a] teſtium. dic ſecundum Doct. quòd non poteſt ſe deſcribere in inſtrumento pro uno ex teſtibus neceſſarijs, quantum ad hoc, ut ſuum inſtrumentum ſine alia diſpoſitione in teſtamento faciat fidem ſecundum opī. Io. conſuetudine approbante, de qua in l. hæredes palam. in prin. ſ. eo. quia tunc fungeretur uice duplicis perſonæ, ſcilicet notarij, & teſtis, quod eſſe non debet, ſed ſi non induceretur in teſtem una cum alijs ad probandum actum, benè poſſet deponere.

ADDITIO.

a Numero. Vide quod uoluit Anch. conſi. 303. & quod uoluit Bald. conſi. 345. 3. libr.

deponere ſicut unus ex alijs licèt nõ fuerit rogatus,ut eſſet teſtis,
ſed ut tanq̃ notarius ſcriberet, & iſte eſt caſus huius l. vnde ſi ipſe
non adhibuit,niſi 6.teſtes in teſtamento,non poſſet teſtamentum
probari per ſuum inſtrumentum, ſed ſi illi teſtes uiuerent, reme-
dium eſſet, ꝙ examinerentur vnà cum notario delato iuramen-
to.Et probabunt teſtamentum, nec poterit opponi contra nota-
rium,ꝙ nõ fuit rogatus,vt eſſet teſtis,ſed ſolũ ut ſcriberet,ut eſt ca
ſus hic,& not.in l.hac conſultiſſima.C.qui teſtã fa.poſſunt.

LEX XXVIII.

1 *Seruus quòd non poſſit eſſe notarius.*
2 *Notarius,an ipſe met poſſit conficere inſtrumentum publcium de ſuo te-ſtamento,& quid,ſi conſtituat aliquem procuratorem.*

1 SEruus. Oppo. ꝙ ſeruus non poſſit eſſe notarius, ut l.
generali.C.de tab.gl.dicit,ꝙ hic non ſcripſit, vt
notarius: ſed vt priuata perſona,& ꝙ iſta ſcriptura non eſt pu-
blica,ſed priuata,ideo põt fieri à quocũq;, & ꝙ ñ ſit publica,
gl.probat, quia ipſemet teſtator poſſet eã ſcribere, qđ nõ eſſet, ſi
2 eſſet publi. ita innuit gl. quàm not.† nã per eã vr̃, ꝙ notarius non
a poſſit conficere inſtr̃m publicum de ſuo teſtõ,[a] ↄ̃rium tñ deter-
minat.Bart.quia iſte actus non gerit̃ cũ alio, nec tendit in alicuius
præiudicium,vnde nihil eſt,ꝙ prohibeat ipſum gerere duplex of-
ficium.ſ.tanquàm publicæ perſonæ, & tanquàm priuatæ,ꝑ l.ſi cõ
ſul.ſupra de adop. De hoc vide ꝑ eum in l. 2. ʃ. de ſtip. ſeruo. per
quod ẽt videtur, ꝙ notarius quãdo cõſtituit aliquem procurato
rem ipſe met poſſit conficere inſtrumentum de hoc.

ADDITIO.

a Suo teſtamento. Vide tex. in l. 2. C. de his q ſibi adſcrib.an aũt monachi clerici,& ſacerdotes poſſint inſtrumenta ꝯficere. uide in c. ſicut.extra ne cler.uel mon.Bar.in l.uniuerſas.C.de eden.lib. 10.

LEX XXIX.

1 *Teſtamentum quando eſt nullum rõne imperfectæ uoluntatis,clauſula co dicillaris nihil operatur.*
2 *Clauſula codicillaris nõ ſolũ conſeruat legata, ut debeatur à uenientibus ab inteſtato,ſed etiã operatur, ut inſtitutio directa trahatur ad fideicõmiſſum, ut uenientes abinteſtato teneantur iure fideicõmiſſi reſtituere hæreditatem inſtitutis,pro illis portionib.pro quib.ſunt inſtituti,& detrahetur Trebellianica,& quando hoc procedat.*
3 *Verbum lego,licèt poſſit cõprehendere inſtitutionẽ, tamen ſecundum cõmunem uſum loquendi ſumitur ſtrictius pro legatis particularibus.*

1 EX ea ſcriptura. ¶† Quando teſtamen-
tũ eſt nullũ rõne impfe-
ctæ uoluntatis, clauſula codicillaris nihil operat̃,ſed ſi
alia rõne ſic. qa facit vt relicta in tali teſtamẽto debeã-
tur à ueniẽtib.abinteſtato h.d.tota.l.& in utroq; dicto eſt notabi-
lis,& primo loquit̃,qñ rõne imperfectæ uoluntatis,quæ licèt eſſet
ſcripta, non fuit publicata coram teſtib.Secundo qñ alia rõne, qa
nõ erant teſtes in ſufficienti numero,& ex primo dicto ſuppletur.
2 l.ſi is q.ʃ.eo. Hic eſt una glo.q̃ ſemper allegat̃,† quòd clauſula codi
cillaris non ſolum conſeruat legata, vt debeant̃ à uenientib. ab in-
teſtato,ſed ẽt operat̃,ut inſtitutio directa trahat̃ ad fidic. ut uenien
tes abinteſtato teneant̃ iure fideicõmiſſi reſtituere hæreditatẽ in-
ſtitutis,pro illis portionib.pro quib.ſunt inſtituti. Et erit in hoc uti-
litas uenientium abinteſtato, quia detrahent Trebellianicã, quam
non potuiſſent detrahere, ſi inſtitutio ualuiſſet iure directo, quia
directa inſtitutio, vel ſubſtitutio non defalcatur in l. ſi quis ad de-
clinandam. de Epiſ. & cle. qñ inſtitutus à ſe ipſo capit,ſed fideicõ-
miſſum defalcatur, qa capit ab alio.ſ.ab hr̃de directo, & eſt caſus
pro iſta gl. j.de teſt.mil.l.quærebatur. circa mediũ. ſm Bar. intelli-
ge tñ glo.ſanè qñ verba, clauſulæ poterant hoc comprehendere,
vt dixi, ſi non ualeat iure teſtamẽti, ualeat iure codicillorũ, quod
intelligit̃ de oĩbus ↄtentis in eo, ſecus ſi poterant hoc cõprehen-
dere,vt in primo exẽplo,qđ ponit gl.q̃ incipit fortè, vt ſi dixiſſet le
gata,& fideicõmiſſa,q̃ reliqui, ab omni hærede dari uolo ẽt abin-
3 teſtato, † licèt.n.verbũ lego,ſit generale, & ẽt inſtõnem poſſit cõ
prehendere,vt l.uerbis legis.de uer.ſig.tñ ſm cõem uſum loquen
di non ſumit̃ illo mõ,ſed ſtrictius ꝓ legatis particularib.ut not.per
Bar.in l.centurio.de vulga.& pupil.

LEX XXX.

1 *Teſtis unus,ꝙ non poteſt ſubſcribere pro alio,ſed quilibet debet ſe ſubſcribere manu propria.*
2 *Notarius qui fuit rogatus de inſtrumento, licèt poſſet facere ſcribi per alium tenorem inſtrumenti,prout ipſe dictauerit, nõ tamen poteſt alteri committere dictamen,nec etiam ſubſcriptionem,nec ſignum.*
Forma ſubſcriptionis teſtium remiſſiue.
3 *In teſtamẽto nũcupatiuo redacto ĩ ſcriptis ꝑ notariũ,ſufficit,ꝙ notari⁹ atteſtetur de teſtibus q fuerint p̃ſentes,& ſi ſtatutũ dicat,ꝙ nõ credatur ĩſtrumẽto,niſi teſtes ſint ſubſcripti,ꝙ unus nõ poſſit ſe ſubſcibere pro alio.*

1 SIngulos. ¶†No.hic dũ dicit,(ꝓprio chirographo)
ꝙ unus teſtis non poteſt ſcribere pro
2 alio,ſed q̃libet dẽt ſe ſubſcribere manu ꝓpria,† & eo.mõ
notarius q fuit rogatus de inſtrumẽto, licèt poſſet facere ſcribi ꝑ
a aliũ tenorem inſtr̃i, ꝓut ipſe dictauerit,non tñ põt alteri conmitte
re dictamẽ nec ẽt ſubſcriptionẽ, nec ſignũ, nec ſigni appoſitionẽ,
vt no.in Auth.de tabel.§.nos aũt.& tangit̃ ꝑ Bal.ſuꝑ rub.C.de fi.in
ſtr.& in Spe.de inſtr.edi.§.inſtr.verſi.itẽ opponit̃, ꝙ nõ eſt ↄfectũ
cũ ſeq.& §.reſtat.verſic.ꝙ de hoc.not.ẽt hic, quid debeat ↄtinere
3 ſubſcriptio teſtiũ,& Bar.ponit hic formã.¶ † Vlt. no. hic vnã gl.q̃
tenet, ꝙ in teſtamẽto nuncupatiuo redacto in ſcriptis ꝑ notariũ
unus teſtis poſſit ſe ſubſcribere pro alio,certè tali ſubſcriptione nõ
utimur. ſed ſufficit, ꝙ notarius atteſtat̃, q fuerint p̃ſentes, ut no.
Bal.in l.j.ſeu l.antiqui.C.ad Velle.ſi tñ eſſet ↄſuetudo,uel ſtatutum,
quòd non credatur inſtrumento, niſi teſtes ſint ſubſcripti, uidere
tur dicendum per hanc gl. ꝙ unus poſſet ſe ſubſcribere pro alio
quod non puto verũ, nec iſta gloſ.habet in ſe aliquam rationem.

ADDITIO.

a Scribi per alium.Vide Alex.conſi.86.3.lib.

LEX XXXI.

1 *Verba enuntiatiua futuri temporis non inducunt diſpoſitionem,etiam in fauorem principis.*
2 *Verba enuntiatiua non totaliter de futuro,ut uolo talem inſtituere, quando inducant diſpoſitionem.*
3 *Verbum uolo.quid importet.*

1 FIlius. † Verba enuntiatiua futuri tẽporis non inducunt
diſpoſitionem ẽt in fauorem principis. hoc dicit.
¶Op. ↄ̃ hanc l. de l. Pamphilo. §. propoſitũ. j.de leg.3.
ubi uerba enuntiatiua futuri tẽporis diſpoſitionẽ inducunt. dicit
Bar.ꝙ ibi fuerunt prolata deliberatè,& uocatis teſtibus,hic nõ,ſed
2 ꝑ modũ iactantiæ.† Tu dic, quòd aut ſunt totaliter de futuro,ut
cũ dixit aliquis,ſe inſtituturũ principẽ,tũc ẽt ſi uocatis teſtib.hoc di
xiſſet,non inducunt diſpoſitionẽ,ut hic. Aut non ſunt totaliter de
futuro, ſed immiſcet̃ illud verbũ uolo.de p̃ſenti.ut ſi dixit,uolo ta
lem inſtituere,nã aliud eſt dicere,inſtituo,aliud uolo inſtituere,po
teſt.n.intelligi in futurũ,nõ nunc,& tunc tene diſtinctionẽ.Barto.
aut hoc dixit deliberatè, & uocatis teſtib. in ſufficienti numero.&
tũc ualet,quantũ ſi dixiſſet,inſtituo, aut nõ uocauit teſtes adhoc,
& tunc intelligunt̃ in futurum, & ſic non important inſtitutionẽ.
3 † & de ſignificatu huius uerbi uolo, uide nota.ꝑ Bartol. in l. cun-
ctos populos.poſt princip.C. de ſum.trinitat.& fide cathol.

LEX PRIMA.

1 *Exhæredatio,ut ſit ualida,tria inter alia requiruntur.*
2 *Quatuor inuenta ad demonſtrandas ꝑſonas.ſ.nomen propriũ, pronomen, cognomen,& agnomen,& qualiter differant.*
3 *Licèt plura ſint inuenta ad demonſtrandum aliquid, ſi põt cogruè demonſtrari per unum,illud ſufficit,nõ ſic, quando plura fuiſſent inuenta ad ſolennitatem actus.*

De liberis,& poſthumis. Rubrica.

1 QVid ſit. ¶† Quia ad hoc, ut exhæredatio ua-
leat, tria requiruntur inter alia ,ut no.
gl.infra eo.l.3.§.ante hæredis.ſ.ꝙ filij maſculi nomi
natim exhæredentur.item quòd purè,nõ ſub condi-
tione.Itẽ quòd à toto gradu,& ab omnib. gradib.aliàs reddit̃ nul-
lus gradus in primo caſu,& ille à quo non exhæredantur,ſed præ
tereuntur.in ſecundo iur. ↄſ.uſq; ad l.placet. tractat de his trib. &
primo qualr̃ dicant̃ nominatim exhæredati, vſq; ad l.placet.ſi aũt
exhæredet̃ inter cæteros non ualebat olim, & qualiter dicant̃ ex-
hæredati inter cæteros,dic,ut j.eo.l.Titius,quòd aũt exhæredatio
inualida pro non facta habeatur,& ſic habeatur exhæredatus pro
p̃terito,patet j.de ↄ̃ta.l.non putauit.§. non quæuis. eſt autem ne-
ceſſaria inſtitutio, uel exhæredatio liberorum, tam natorum, q̃
naſciturorũ, qui ſunt, uel futuri eſſent in poteſtate, ſi iam nati eſ-
ſent,ad hoc, ut ualeat teſtamentum. aliàs uel eſt nullum, uel rum-
pitur eorum natiuitate, ut j. eo. l.inter cætera. ideo poſt ti.præce-
dentem in quo tractauit de alijs ſolennitatib.quæ requiruntur ꝑꝑ
fauorem publicum ponitur iſte, in quo tractatur de iſta ſolenni-
tate, quæ requiritur propter fauorem priuatum:ideo poteſt renũ
tiari, ut l. filio præterito.infra titu. primo. non ſic ei, quæ propter
2 fauorem publicum,vt no.in l.nõ dubium. C. de teſt. ¶† in tex.ibi,
(dicendum eſt an ſufficit) ſupple, quando non poteſt aliter certi-
tudinariè demonſtrari, niſi omnia iſta exprimantur, aliàs ſi per
a unum ſufficienter demonſtratur, illud ſolum ſufficit,[a] & hoc eſt
quod

ADDITIO.

a Sufficit.Vide d.Ant.in c.2.de ob.lib.Bar.in l.demonſtratio.infra de cond & demon.& in l.libellorum.de acc.& per d.Ale.hic.

quod ſequitur,pone exemplum in gallo preſſo, vt no,in l.hac cō-
ſultiſſima.C.q te.fa.poſſ.& no,tria notabilia inuenta ad demōſtrā
das pſonas.ſ.nomē ꝓpriū,& pronomē,& cognomē:adde quar-
tū,ſ.agnomen,& q̄ ſit differentia inter iſta,dic,vt no.C.de te.l.ſi no
3 mine, & Inſt. de leg. §. ſi quis in nomine. ¶† Item no. ꝙ licèt plura
ſint inuenta ad demonſtrandū, aliq̄d,ſi pōt ꝯgruè demonſtrari p
unū,illud ſufficit,q̄a rei dēmōſtratæ demonſtrationē adijcere fru
ſtra eſt,ut ꝭ.de do.præ leg.l.j. in fi. q̄ ad hoc ſemper allegat̄.Nō ſic,
plura fuiſſent inuenta ad ſolennitatē actus,q̄a non ſufficit unum.
s̄.ti.1.& l.ad teſtium.§.ſi q̄s ex teſtibus.& de tranſ.l.cum hi.§.ſi præ-
tor,& ita ſolue contrarium formatum in vl. gl. de illo §.quid au-
tem ſi ſtatutum dicat, ꝙ notarius debeat exprimere nomen con
trahentis, & patris, & aui ? Reſpondeo, ſi non procedit ulterius,
ſufficit exprimere unum, ſi per illud ſatis demonſtratur per hanc
l.ſed ſi dicat, ꝙ aliàs inſtrumentum non ualeat, ſunt omnia expri-
menda,quia tunc cenſetur eſſe potius de forma,quàm de demon
ſtratione inuenta ſecundum Bal. hic, & eorum, quæ ſunt de for-
ma, nihil eſt prætermittendum[a], ut s̄.de in int.reſ.l.diuus.

LEX II.

1 *Fauor filiorum præfertur fauori teſtamenti,& quare.*
2 *Si teſtator fecerat primo unum teſtamentum tantum cum clauſula dero-*
gatoria,& poſtea facit aliud et dicit uelle illud nō obſtāte quocūq;alio te
ſtamento,quòd non tollatur primū, licèt de illo ſit facta mētio generalis.
Qualiter dicatur fieri mentio ſpecialis.
3 *Nomen appellatiuum prolatum in ſingulari numero in materia odioſa*
non comprehendit,niſi unum,ſecus in materia fauorabili.
Habens plures filios,ſi dicat inſtituto filiū meū,cenſetur omnes inſtituiſſe
Si inſtituat poſthumum, quòd cenſeātur inſtituti omnes poſthumi, qui
poſtea naſcentur.
4 *Si exhæredat poſthumum naſciturum, an cenſeatur exhæredaſſe omnes,*
qui naſcentur.
Numerus ſingularis non extenditur ad plures in materia odioſa, plura-
lis tamen numerus bene reſtringitur ad unum.

1 NOminatim. ¶†No. ꝙ licèt non exprimat̄ aliquod de illis quatuor inuen
tis ad demonſtrandum pſonā,de q̄b.in l.p̄cedenti,ſed
ſolū nomen appellatiuū filius,ſi non habeat,niſi vnū,
ſufficit,quia non pōt referri,niſi ad illū.Item quod ſi habebat plu-
res,non ſufficit,q̄a non refertur niſi ad unū,& quis ſit ille non ap-
paret,& ſic oēs habentur pro p̄teritis, & teſtm̄ erit nullū.Et iſta eſt
benignior interpretatio,quàm dicere, ꝙ oēs cenſeant̄ exhæreda-
ti,& ſic no.ꝙ fauor filiorū p̄fert̄ fauori teſta. nā fauor teſtamenti
exigeret, ut oēs cenſerentur exhæredati, ad hoc, vt teſtm̄ ualeret.
2 ¶†Primū dictū huius l.īducit̄ p Bar.ꝙ ſi teſtōr fecerat primo unū
teſtm̄ cū clauſula derogatoria, poſtea facit aliud.& dicit velle illud
ualere nō obſtāte quocunq; alio teſtō, ꝙ tollitur primū,licèt de il
lo nō ſit facta ſpecialis mentio, ſed gn̄alis, q̄a non pōt referri hæc
generalis.niſi ad unicum : ſecus ſi prius feciſſet plura teſtamenta,
tunc enim requireret̄ mentio ſpecialis de illo, in quo continetur
clauſula derogatoria,puta non obſtante quocunq; alio teſtō, ēt
ſi in eo contineatur derogatoria cl'a : iſta enim dr̄ mentio ſpālis.
ſi aūt ibi iſta verba non contineant̄, ſed ſolū non obſtante alio te-
ſtamento,dr̄ mentio gn̄alis,quæ non ſufficit, ſi præceſſerant plu-
ra teſtamenta, & ita intelligit l. ſi quis in prin. cū ibi no. ꝭ. de leg:
3. ſed ſi non præceſſit, niſi unum, ſufficit per hanc l.iſtud dictum
non eſt uerū, & Ang.ipſum reprehendit, & ego ēt non uiſo An-
a ge.diu eſt,ꝙ conſului ꝯtrarium in ciuitate Senarū,[a] qua ſi iſta opi.
eſſet uera,nunq̄ requireret̄ ſpecialis mentio, quia nunquam pōt
procedere,niſi unicū teſtm̄ ualidum . Si enim mille feciſſet,per ul-
timum omnia ſunt ſublata,ut inſt.quib. mod.teſ. infir. §. potiore.
Si ergo poſtea fiat aliud cum mentione gn̄ali, non pōt referri,niſi
ad illud,tn̄ cōiter traditur doctrina, ꝙ requiritur ſpecialis mentio
ut d.l.ſi quis in prin. Præterea non poteſt plus operari iſta mentio
gn̄alis,q̄ ſingularis,ſed ſi dixiſſet uelle illud præualere non obſtan
te alio teſtō facto tali die, & in p̄ſn̄tia talium teſtium, hoc non ſuf-
ficeret,niſi ēt fieret mentio de clauſula.derogatoria, puta,& non
obſtante aliqua clauſula derogatoria ibi contenta,per gl. no.quæ
eſt.in l.ſi mihi,& tibi.§.in legatis.ꝭ.de leg.j. quæ incipit, niſi expreſ-
ſe.in fin. quæ requirit, ut fiat mentio non ſolum de teſtamento
præcedenti, ſed ēt de eius qualitate, id eſt de cl'a derogatoria per
modum,quem dixi. Ergo multominus ſufficit generalis mentio
dicendo non obſtante quocunq; alio teſtamento, niſi dicam etiā
3 ſi contineat clauſulam derogatoriam. ¶† Ex ſecundo dicto, no,
ꝙ nomen appellatiuum prolatum in ſingulari numero, in mate-
ria odioſa nō cōpræhendit, niſi unū, ſecus in materia fauorabili,
ut in gl. p l.ſi q̄s ita.§.ſi filio s̄.de teſ. tu.& iō ſi quis hn̄s plures filios
dicat inſtituo filium meum,cenſet̄ omnes inſtituiſſe per illam l.&
per l.placet.ꝭ.e.ubi ſi inſtituat poſthumū, cenſet̄ bene inſtituiſſe
oēs poſthumos,qui poſtea naſcent̄,& loquit̄ hic,q̄n habebat plu-
4 res filios iam natos. ¶† Quid aūt ſi exhæredat poſthumū naſcitu-
rum,an cenſeat̄ exhæredaſſe oēs,qui naſcent̄,gl. ꝭ.eo.l.placet.quæ
incipit no.mirabile.in fi.vr̄ tenere,ꝙ ſic,per l.3. §.pen. ꝭ. titu.j.alij
reprehendunt,quia nō eſt dare rationē diuerſitatis inter iā natos
& poſthumos,ut in j. caſu cōprehendat vnū tn̄ in ſcd̄o oēs. Nec
obſtat ille §.pen.q̄a dēt intelligi q̄n unus tn̄ fuit natus, ſecus ſi plu
res p hanc l.¶Vlt.q̄ro, q̄d ſi nō hēbat niſi unū, & fuit uſus verbo
pluralis numeri,puta,exhæredo filios meos, rn̄deo, ſufficit, ut eſt
caſus.ꝭ. ead.l.& ti.& ſic numerus ſingularis n̄ extēdit̄ ad plures in
materia odioſa,numer⁹ tn̄ pluralis benè pōt reſtrigi ad unū,ut ibi.

ADDITIO.

a ¶Secundū.Vide per eundem conſi.364. & uide in apoſtil.ad Bart.in l.ſi q̄s in prin.ubi ueritatem colligere poteris.

LEX III.

1 *Nota,ꝙ iſta uerba exhæredo natum ex tali muliere. ſufficiunt in exhære-*
datione,licèt expreſſum non fuerit aliquod de illis tribus, quæ habentur
ſupra,nec appellatiuum nomen filij.
2 *Per expoſitionem nominis matris redditur perſona certa,ſicut per expreſ*
ſionem nominis patris.
Quòd aliquando reddatur perſona certa per expreſſionem nominis filij,
quando filius fuit nobilior,quàm pater.
3 *Cautela pro habentibus filios baſtardos, ut eos inſtituant ſub nomine ma*
tris,& qualiter.
Quòd tunc ſi mater habeat maritū,qui ſecum conuerſabatur,præſumatur
conceptus ex marito,licèt probetur,quòd teſtator conuerſabatur cū illa.
4 *Quòd iſta uerba tu es unus latro,uel gladiator,ſeu homicida.dicantur uer*
uerba iniurioſa, licèt non deſcendatur ad ſpeciem, quia non dicitur quem
occideris.& ſit iniuria uerbalis.
Si opponatur contra productum in teſtem, quòd eſt criminoſus,an admit
tatur ad teſtificandum de iure canonico.
5 *Quòd iſta uerba,tu es baſtardus,ſint iniurioſa,& quid in ultramontanis.*

1 ET ſi perpecerit. †No. quòd licèt non expreſſerit aliquod de
illis,quæ habētur in l.j. nec appellatiuum nomen fi-
lius, de quo in l. 2. ſed dixerit exhæredo natū ex tali
muliere, adhuc ſufficit,ſi ex hoc reddit̄ pſona certa, q̄a non erat
2 niſi unus,& illa erat vxor, ut gl.ſecunda. † Ex hoc no. quod p ex-
preſſionem nominis matris redditur pſona certa.ſicut, qui deno-
minantur à matre potius, quàm à patre. Aliq̄n aūt reddit perſona
certa p expreſſionē noīs, q̄n fuit nobilior,quàm pater,ut ſi dicere
tur talis pater dn̄i Io. An.uel d.Bar.ut ī l.j.§. caſū.s̄ de libe.poſth.&
3 ibi Bal.me audiente allegabat ad hoc illum tex. † Et per iſtum tex.
pōt ſumi cautela ad illos, qui habent baſtardos, vt inſtituant ſub
nomine matris,puta,inſtituo talē filium talis mulieris,& non dicat
filiū ſuū,ne ex inſpectione teſti reddat̄ inſtō nulla: nam qui uellet
dicere eam nullam,habebit neceſſe probare, quòd ille fuerit filius
baſtardus teſtatoris ex quo teſtōr ipſum non appellauit filiū ſuū,
& hoc erit difficile : nam ſi illa habebat maritum, qui ſecum con-
uerſabat̄, vr̄ impoſſibilis probō, quia præſumit̄ conceptus ex illo
marito, licèt probetur, quòd ille teſtator conuerſabatur cum illa
ut eſt caſus in l. miles. §. qui propter. infra de adul. ſi autem mari-
tus erat abſens, & ſic nō poterat eſſe filius illius, benè probaret̄ fi-
a lius teſtatoris,ſi probaretur cōuerſatio eius cum illa,[a] per ea, quæ
4 no gl.in c. Michael. de fil.præſ. quam omnino uide.† Item no.ſe-
cundum Bar.ꝙ iſta uerba,tu es unus latro,unus gladiator uel ho-
micidia, dicuntur uerba iniurioſa.licèt nō deſcendat ad ſpeciem,
quia non dicitur quem occiderit, uel de quo fuerit latrocinatus.
& ſic puniretur de iniuria uerbali, ſi ſtatutum imponeret pœnā
pro quolibet uerbo iniurioſo, ut l.apud Labeonem.§. conuitiū.
de iniu.& hoc colligit̄ hic in uer. conuitio. De hoc dic.ut no. per
eundem Bar. in l. turpia. de lega.j. Si tamen opponeretur contra
aliquem productum in teſtem,quòd non debeat recipi, quia cri-
minoſus non admittitur ad teſtificandum de iure canonico, ut
in c.teſtimonium. de teſti. non ſufficeret ſtare in uerbis generali-
b bus,ſed deſcendendum eſſet ad ſpeciem,[b] ut in cap. præſentium.
5 de teſtib.lib.6.& in c.pia.de excep.eod.lib.¶† Item no. dum dicit.
& ſi ex adulterio,ꝙ iſta uerba tu es baſtardus, ſunt uerba iniurio-
ſa, & puniretur quis tāquàm de iniuria uerbali, quæ eſt quædam
infamia ſaltem facti.ut no. Azo. in ſumma de naturali. libe. Vltra
mon.tamen non reputant ſibi ad iniuriam,& multi faciunt ſe uo
cariel bordo. ¶In gl.quæ incip.ualet ibi ſo. hic ſtetit in genere, ibi
in ſpecie,uel dic,quòd ibi iſta fuerunt uerba prolata in actu fauo-
rabili.ſ.in legato,& ſic repugnat materiæ,in qua prolata ſint, ideo
non uitiant. hic in actu odioſo.ſ.in exhæredatione,cui non repu-
gnant,ideo non uitiant,ut ibi no.

ADDITIONES.

a Cum illa uide in c.tranſiuiſſe.per An.Sicu.conſi.69.4.lib.
b Speciem.Idem tenet Lud.Ro.conſi.278.

Purè. Si aūt fiat ſub condōne, diſtingue, an ſit poteſtatiua,
& uidetur ualere, ſicut ualet inſtō filij ſub tali cōdōe.
l.ſuus quoq;.de hæred. inſti. & l.fi. de condi. inſti.ſi aūt caſuali, uel
mixta,non ualet, ēt ſi ſit talis, quæ tacitè inerat, puta exhæredo fi-
lium meum ſi inſtitutus adhibit hereditatē, ut ꝭ.proxi. §. uer. que
madmodū.q̄a non exprimit̄ p eū modum,per quem ineſt, ut ibi
dicam

dicam habetur,ergo tunc pro p̃terito,& ſic teſtm̃ erit nullū. Sed
opponit̃,ꝙ valeat exhæredatio ſub conditione,vt l.ſi pater. C.de
inſti.& ſubſti.Solu.ibi ſub contraria conditione fuerat exhæreda-
tus,vñ in omnem euentum reperit ſe vel inſtitutum, vel exhære-
datum,& hoc ſufficit, ſecus quando inſtitutus tantum,vel exhæ-
redatus tantum ſub conditione caſuali,vel mixta,vt hic.

---

1 *Exhæredatio facta inter plures perſonas eiuſdem gradus illum gradum tantum reddat validum,niſi facta ſit a perſona certa eiuſdem gradus.*
2 *Clauſula ĩ l.vel ſtatuto quãdo referatur ad oĩa capitula legis, uel ſtatuti. Ad confirmationem exhæredationis requiritur aditio hæreditatis, & ſi facta ſit ſub conditione quiſquis mihi hæres erit,an valeat.*

1 §.Filius. ¶†Exhæredatio facta intra plures perſonas eiuſ-
dem gradus, illum gradum tantum reddit vali-
dum,niſi ſit facta a perſona certa eiuſdem gradus, q̃a tunc non
valeret,ſicut ſi fiat ſub conditione,ſi inſtitutus adhibit.h.d.primo.
Item facta ante omnes gradus,vel intra vnum gradum,& alterū
cenſet̃ facta ab omnibus gradibus,& oẽs gradus redduntur vali-
di,hoc ſecundo.Idem ſi fiat intra gradus inſtitutionis,vel ſubſtitu
tionis vulgaris,hoc tertio,& vl.vſque ad §.fi.qui incip. ſi ita. Et di-
uide in 3.par.vt in ſummario.Secunda ibi,(ante hæredis,) Tertia
ibi,(in eo.)Adde alium caſum,qui hic nõ ponitur, qñ fit poſt om
2 nes gradus,q̃a refertur ad omnes,vt C.e.ti.l.j.†Et iſti tex.ſunt no.
quando in aliqua l.vel ſtatuto continetur aliqua cl'a, & dubitatur,
an referatur ad omnia capitula l.vel ſtatuti.Nam ſi continetur in
tra vnum capitulum,ad illud ſolum refertur, vt in hoc primo §.
cum glo.ſi autem ante,vel poſt omnia capitula,vel inter vnum,&
aliud refertur ad omnia,vt in iſto §.ante hæredis.quod proſeque-
re,vt no.Bar.in l.talis ſcriptura.de leg.j.añ fin.& in l.prætor.§.eritq;
dñia infra.vi bo.rap.& in c.req̃ris.ſecundo.de app.in iſto j. §.filius,
& ibi.erit a toto gradu ſubmotus.quia medium communiter ſe
habet ad extrema,& ideo videtur a toto gradu ſubmotus ſecun
dum Dyn.ſed a ſeq.gradu ſubſtitutionis vulgaris non cenſet̃ ſub-
motus,poſtquam facta fuit intra gradum.i.inter vnam perſonã,
& alteram eiuſdem gradus,vt in gl.j.ſequens gradus erit nullus,
vt infra eod.ſ.a primo.non ſic in ſequenti §.ante hæredis. ¶In tex.
ibi,(niſi fortè ab vnius perſona.)intelligo iſtum ver.quando plu-
res erant inſtituti,& ab vno ipſorum fuit filius exhæredatus.vt
tunc dicatur exhæredatus a perſona non a gradu,& ſic non va-
leat tanquam inepta,& hoc etiam colligit̃, infra de contratabu.l.
non putauit.§.ſi ab vno.Si autem eſſet vnus tantum inſtitutus, &
ab ipſo filius eſſet exhæredatus,nõ eſſet inepta,ſed cẽſeret̃ potius
exhæredatus à gradu,q̃ à perſona,tex.eſt non cauillando in l.ſi a
primo.in prin.infra eod.q̃a non eſt credendum, ꝙ elegerit viam,
per quam poſſit eius iudicium impugnari.ſ.ꝙ voluerit exhæreda
re a perſona, & non a gradu, ſed qñ ſunt plures pſonę, & exhę-
redatur ab vna,non põt dici,ꝙ voluerit exhæredare a gradu. Et
puto iſtud fuiſſe de mente glo.quæ incipit,hoc adiecto,nam tunc
2 reperitur pręteritus a gradu,ideo non valet.¶†In tex.ibi, quis mi
hi hęres erit.iſta verba exponũtur.i.ſi aliquis erit mihi hæres. & ſic
ſi inſtitutus hæreditatem adhibit,vñ eſt conditionalis,ideo nõ va
let,vt ſ.§.purè.Nec ob.ꝙ iſta conditio inerat,etiam ſi non fuiſſet
expreſſa,quia non valet exhæredatio,niſi adeatur hæreditas, vt l.
filium.§.ſed cum exhæredatio.de contratab.j.nam immo valet,
& eſt in rerum nã,licèt requiratur aditio ad cõfirmationem eius,
vt ibi.Sed ſi exprimatur iſta cõditio antequam adeatur hęreditas,
non dr̃ exhęredatus,quia conditio non impedit originem actus,
vt l.cedere diem.de ver.ſig.& ſic añ aditã hęr.eſt p̃teritus,ergo in-
ſtitutio eſt nulla,& p conſequens nec põt adiri hr̃ditas ex inſtõne,
q̃ non valet.Sic ergo iſte teſtõr voluit impoſſibile.ſ.ꝙ iſte filius eſ-
ſet exhæredatus poſt aditam hr̃ditatem, & non anteq̃ hæredi-
tas poſſet adiri,ſed iſta ſimul ſtare nõ poſſunt,ꝙ nõ ſit exhæreda-
tus añ,& ꝙ poſſit hr̃ditas adiri,q̃a ſi non eſt exhæredatus añ,non
valet inſtitutio tanq̃ ab ea fuerit filius præteritus,ergo non poteſt
adiri,& hoc voluit tex.in fi.ſm Dyn.qui hoc voluit in effectu.

---

1 *Teſtamentum poteſt incipere a gradu ſubſtitutionis vulgaris, ſi præce-dens gradus inſtitutionis erat nullus.*
2 *Gradus ſubſtitutionis vulgaris an habeat depẽdentiã à gradu ĩſtitutiõis.*
3 *Codicilli,licèt rumpantur rupto teſtamento,quando teſtamentum valuit a principio,ſi tamen teſtamentum a principio fuit nullum,non ſunt nulli codicilli,quia non incœperunt habere dependentiam ab eo ſicut quando factum eſſet teſtamentum.*
4 *Quòd per authenticam ex cauſa.conſeruentur legata,etiam quando inſtitutio valuit a principio,ſed ex poſtfacto fuit irritata.*
5 *Si teſtator confitetur in teſtamento ſe teneri uxori in centum pro dote,q̃ recepit ipſa præſente,& acceptante,& mandat eam ſibi reſtitui,& poſtea reuocatur teſtamentum,ꝙ a principio valuit,uel efficiatur irritũ, tamen dicta confeſſio non irritatur.*

1 §.Si ita. ¶†Teſtamentum poteſt incipere a gradu ſubſti-
tutionis uulgaris,ſi pręcedens gradus inſtitutiõis
erat nullus,ad hoc ſemper allegat.Non ergo eſt neceſſe, ad hoc,
vt ualeat ſubſtõ vulgaris expreſſa,ꝙ adeat̃ hęreditas,ex inſtõne vt
hic patet:immo tunc potius perimeret̃ ſubſtõ, non ſic in ſubſtõ-
ne vulg.tacita,quod dic, vt ſubtil'r no.in l.apud Iul.§.idẽ Iulia.j.ad
Treb.¶In tex.ibi,(exordium capere,)q̃a ſecundus gradus dr̃ po
tius primus,q̃ ſecundus,poſtq̃ primus erat nullus propter præte
2 ritionem,vt in ſim.hr̃ in l.2.ſ.qui po.in pign.hab.¶†In glo.ibi.(&
ſecundus pendet ex eo.)iſta gl.ſubtiliter loquitur, & ſemper alle-
gatur,tamen non vr̃ ponere bonam rationem,q̃a gradus ſubſtõ
nis vulgaris non poteſt dici habere dependentiam aliq̃ a gradu in
ſtitutionis,quia ſi haberet dependentiam,ſequeretur,quod quali-
tercunque gradus inſtitutionis deficeret,puta,quia non adiretur
hęreditas,vel inſtitutus efficeretur incapax, antequam adiret, de-
ficeret ſubſtitutio vulgaris,ſicut deficerent legata, quæ propriè
habent dependentiam l.eam,quam.C. de fideicom. & tñ in con-
trarium eſt veritas,nam immo efficitur tunc locus ſubſtõni vul-
gari.Dic ergo rationem,q̃a quãdo præteritus eſt iam natus a pri
mo gradu,tunc cum ſit nullus,hęreditas verſatur in ſecundo gra
du,ſed ab illo eſt exhæredatus:ergo non poteſt filius ab illo au-
ferre,ſed quando præteritus eſt poſthumus a primo gradu, tunc
cum valeat antequam naſcat̃,vt j.ti. j.l.3. §. ex his. tunc hęreditas
uerſat̃ in primo gradu,ſi ergo poſthumus naſcat̃, & rumpat illũ
tunc q̃a in illo reperit hęreditatem,eam ad ſe trahit, quia non de-
bet rumpere ad commodum ſubſtituti, ſed ipſiuſmet rumpẽtis,
& hoc voluit tex.in l.contraria,dum dicit,rumpendo locum ſibi
fecerat.q.d.non alteri,non ergo eſt hoc ratione dependentiæ. Et
ideo ſi ante natiuitatem poſthumi primus gradus efficeretur ir-
ritus alia ratione,vt q̃a decederet inteſtatus, tunc hæreditas inci-
peret deuolui ad ſequentem gradum,& ſi poſtea naſceret̃ poſt-
humus,quia non reperiret eam in primo gradu,a quo fuit prętę-
ritus,nec ipſum rumperet,poſtquã fuerit irritus effectus p mor-
tem talis poſthumus eſſet excluſus,& non haberet locum l. nam
& ſi ſub conditione.§.fi.cum per eius natiuitatem nõ rumpatur
ſequens gradus,a quo fuit exhæredatus,caſus eſt in l.j.§.ſi venter.
ver.per contrarium.j.de vent.in poſ.mi. Probatur autem dicta
ratio.j.de contratab.l.non putauit.§. a primo. Sed contra de illo
eodem §.vbi iam natus erat pręteritus a primo caſu,& exhæreda
tus a ſecundo,& tñ ibi dicitur,ꝙ p̃teritus habet contratab.contra
inſtitutos in primo gradu,ſi viuunt,uel etiam ſi viuebant tempo-
re mortis,& iſta contratab.debet eſſe alicuiuis effectus. ſ.quia per
eam aduocant hęreditatem,& ſi hoc eſt,ſubſtituti in ſecũdo gra
du nihil habebunt.Ergo fruſtratorius erit ſecundus gradus, licèt
non ſit ruptus,quia ab eo fuit exhæredatus,cuius contrarium in-
nuit iſte tex.ſ.ꝙ ab illo incipit teſtamẽtum.Sol.intellige illum text.
in iam nato p̃terito,qui iam erat emancipatus, eius p̃teritio non
reddebat primum gradum nullum, & ſi hæreditas verſabat̃ in
eo,& ab ipſo incipiebat teſtamentum,licèt per contrata. hæredi-
tas auferretur ab illo gradu,& ita intelligit ibi Bart.& idem ſi inſti-
tuti in primo gradu viuebant tempore mortis, licèt poſtea ante
aditam hr̃ditatem ſint mortui, & añ intentatam ꝯtab. q̃a cum a
princ.primus gradus fuerit aliq̃s ipſo iure, licèt poſſet expugnari
per contratab.q̃a incipit competere ius contratabulandi ipſi p̃te
rito,licèt poſtea efficiatur irritus per mortem inſtitutorum, non
deuoluitur hæreditas ad ſequentem gradum cum pręiudicio p̃-
teriti,vt ſibi auferatur contratabulas, quæ ſibi incæpit compete-
re,& ideo adhuc cenſetur verſari hæreditas in primo gradu,quo
uſque p̃teritus poteſt ꝯtabulas intentare.hic eſt verus intellectus
illius §.ſed qñ p̃teritus erit in ptãte ab ipſo principio. primus gra-
dus,a quo erat p̃teritus,erat nullus,& ſic hæreditas nunq̃, verſa-
ta fuit in illo gradu,vñ tunc non dabit̃ ſibi contratabu. nec con-
tra primum gradum,in quo non verſatur hęreditas, nec contra
ſm a quo non fuit p̃teritus,ſed exhęredatus,q̃a exhæredato non
3 datur contratab.¶†No.tamen iſtam gloſſ.q̃ facit ad plura,primo
ad id,quod no.Dyn.& Bar.poſt eum in l.legata inutiliter. de lega.
primo,ꝙ licèt rupto teſtamento rumpantur codicilli, qñ teſtm̃
valuit a principio,vt l.j.C.de codicillis.q̃a incęperunt habere de-
pendentiam ab eo,ſi tamen teſtamẽtum a principio fuit nullum,
non ſunt nulli codicilli,quia non incęperunt ab eo dependentiã
habere,ſicut quando factum eſſet teſtamentum.l.ſi quis cũ nul-
lum.de iure codicill.& ita tenent Doctor.prædicti, licèt non alle-
gent iſtam gl.contra eos tamen videtur gloſſ.ord.in l.quidam re-
ferunt.de iure codicil.ꝙ etiam,licèt teſtamentum ſit a princi. nul-
lum.ex quo tamen factum fuit, codicilli, tanquam dependentes
ab eo ſint nulli,licèt ſecus,ſi non eſſet factum. plus tamen placet,
4 vt ſupra dixi,licèt prædicti Doct.illam gloſſ.non allegent.¶†Et fa
cit etiam iſta glo.pro opin illorum,q̃ tenent,ꝙ per auth. ex cauſa.
non conſeruentur legata,quando inſtitutio nõ valuit a principio,
ſed ex poſtfacto fuit irritata per querelam,q̃a exhæredatio fuit va
lida,puta cum cauſa iuſta,ſed non fuit probata. quia incęperunt
habere dependentiam,ſed habeat locum:quando a principio.in-
ſtitutio fuit nulla,quia fuit filius exhęredatus,vel præteritus, ſine
iuſta cauſa a patre.communiter tamen tenetur ꝯrium, ꝙ habeat
locum vtroque caſu,nam conſeruatur authoritate illius authen.

quæ potuit hoc facere,licèt ſemel inceperit habere dependentiã
5 ab inſtitutione,quæ irrita eſt.†Item facit, ꝙ ſi teſtator confiteret̃
in teſtamento ſe teneri vxori in centum pro dote q̃ recepit,ipſa p̃
ſente,& acceptante,& mandat eam ſibi reſtitui,ſi poſtea reuocat̃
teſtamentum,quod a prin.valuit,vel efficiatur irritum,dicta con-
feſſio reuocetur,tanquam inceperit habere depenendentiam,ſe-
cus,ſi a principio teſtamentum fuit nullum,quia valebit, vt con-
feſſio inter viuos.Contrarium tamen eſt verius,quia etiam ſi va-
luit teſtm̃,talis confeſſio non dicitur habere dependẽtiam ab eo,
quod patet,quia non requirebat confirmationem per aditionẽ
hr̃ditatis contentus ſic nec alius ꝯctus in teſtõ, vt donatio cauſa
mortis,vel inter viuos,immo confirmatur ſola morte, vt no.C.
fam.erciſ.l.filiæ,& l.poſt legatum.§.q mortis.de his q. vt indi. per
gloſſ.& ſic põt ſtare per ſe,de hoc no.in l.generaliter.C.de nõ nu.
pec.¶In gl.ſeq.ſup ver.(ſolo.in fi.ibi tu potes dicere.) dic melius,
ꝙ his tribus caſibus poteſt habere locum,quod hic dicitur,vt ex
hęredatio cenſeatur facta a ſolo gradu ſubſtitutionis vulgaris.ſ.
qñ eſt facta intra gradum,videlicet,inter vnam perſonam ſubſti-
tutam,& alteram,ſicut.n.qñ eſt facta inter vnum inſtitutum, &
alterum non refertur ad ſubſtitutionem vulgarem.ſupra eod.l.3.
§.filius.& ibi no.in gl.ita nec econuerſo,vt hic. Secundo qñ teſta-
tor expreſſe dixit,exhęredo filium meum a ſecundo gradu, nam
non intelligit̃ exhæredatus a primo.Tertio qñ vnus tm̃ erat inſti-
tutus,puta Titius,& teſtator dixit,exhæredo ipſum a Titio, nam
intelligit̃ exhæredaſſe a toto gradu,non a perſona,& idem ſi ſub-
ſtituiſſet plures,& exhæredaſſet ab omnibus,vt infra eod. l.ſi a pri
mo,& dixi in dicto §.filius.ſi autem ab uno ex ſubſtitutis,tunc ex
hæredatio non valet tanquam facta a perſona, non a gradu,vt ibi
dixi per l.non putauit.§.ſi ab vno.infra de contratab.

L E X IIII.

1 *Qui poteſt habere poſthumum naturaliter,uel ciuiliter,poteſt poſthumũ inſtituere.*
2 *Qui inſtituit ventrem vxoris ſuæ quæ erat pręgnans, uel ſimpliciter inſtituit poſthumum,& ſciebat vxorem prægnantem,cenſetur ſenſiſſe ſolũ de illo,qui naſceretur ex illo partu.*
3 *Quando inſtituit ventrem vxoris,tunc etiam ſi plures naſcantur ſimul omnes cenſentur inſtituti,& quid in exhæredatione.*

1 PLacet.†Qui poteſt habere poſthumum nãliter
uel ciuiliter,poteſt poſthumum inſtitue-
re.ſecus in eo, qui nullo modo poteſt habere.Item
inſtitutio poſthumi ſimpliciter facta trahitur ad om-
nem poſthumum,quem teſtator ex quacunque vxore pręſenti,
uel futura poteſt habere.h.d.vſque ad l.ſi filius. Et poſtquam tra-
ctauit de exhæredatione,qualiter fieri debeat, & ſic de vna parte
rubricæ,hic incipit tractare de alia parte.ſ.de inſtitutione, & circa
inſtitutionem iam nati non occurrit dubitatio. ſed circa inſtitu-
tionem fiendam de poſthumo occurrit duplex dubitatio. Vna
eſt,ſi teſtator inſtituit extraneum in aliqua parte, & poſthumum
naſciturum in alia parte,ad hoc, vt per eius natiuitatem teſtamen
tum rumpatur,de quo poſthumo intelligitur. Quid.n.ſi teſtator
non habebat vxorem,& iuriſc.determinat, vt videatur inſtituiſſe
naſciturum ex quacunque vxore,quam poſtea ſuſcipiet, & pro-
bat duobus mo.ꝙ non vitietur inſtitutio. licèt vxorem non ha-
beat,quia ſufficit,quòd habere poſſit.aliàs ſequeretur, quòd etiã
ſi haberet vxorem,non valeret inſtitutio poſthumi, cum poſſit
eam dimittere,& aliam recipere.Item probat,quia poſito, ꝙ ha-
beat,non ſolum videtur inſtituiſſe naſciturum ex ea, ſed ex qua-
cunque alia,quam poſtea recipiet,ergo etiam ſi nullam habebat,
idem debet eſſe,vt videatur inſtituiſſe naſciturum ex illa quam re
cipiet.Aliud dubium deducitur in l.ſed eſt quæſitum. Quid ſi te-
ſtator erat talis,qui non poterat naturaliter poſthumum ſuſcipe-
re?Et adhuc dicitur valere inſtitutio poſthumi,ſi erat talis. qui ſal-
tem poterat habere ciuilem poſthumum,puta adoptiuum,ſecus
2 ſi nec ciuilem,vt in caſtrato.h.d.¶†Et per iſtam l.in fi. quidam di-
ſputando tenuerunt,vt refert Io.And.in addi.Spec.in ti.de teſ. ſu-
per rub.ꝙ ſi quis inſtituat ventrem vxoris ſuę,quæ erat prægnãs,
non ſolum videtur inſtituiſſe illum,qui tunc erat in vtero,ſed quẽ
cunque alium,qui poſtea ex illa vxore naſcetur,vel etiam ex alia,
& ſic non poterit dicere ſe pręteritum,nec rumpere teſtamentũ.
Breuiter gloſſ.quæ eſt in l.ſeq.ideo videtur determinare contra-
a rium quia intelligit iſtam l.quando inſtituit poſthumum ſimplici
ter,non referendo ſe ad certum,& determinatum poſthumum,
ſed in caſu iſto quando dixit,inſtituo ventrem vxoris meæ, videt̃
ſe reſtrinxiſſe ad illum,qui tunc erat in vtero. Quinimmo videt̃,
quòd etiam ſi dicat ſimpliciter,inſtituo poſthumum mihi naſcitu
rum,ſi ſciebat vxorem prægnantem,cenſetur ſenſiſſe ſolum de il
lo partu,& quia iſta l.placet,debet intelligi, quando ignorabat v-
xorem prægnantem,quia tunc non habuit reſpectum magis ad
3 vnum,quàm ad alium.†Et adde,quòd in primo caſu quando in
ſtituit ventrem vxoris,etiam ſi plures naſcantur, ſimiliter omnes
cenſent̃ inſtituti p l.q filiab.§.j.de leg.j.ſicut ſi naſcerent̃ diuerſis
temporibus,vt hic,& idem in conſilijs d.Feder.de Senis. 41. aliàs
42. vbi hoc tangit.¶Oppo.in gl.quæ incip. (no.) quòd inſtitutio
facta de poſthumo in ſingulari,non trahatur ad omnes poſthu-
mos naſcituros,ſed ad primum tantum.vt l.boues.§.hoc ſermo-
ne.de verb.ſign.gl.dicit,ꝙ eſt ſpeciale hoc caſu contra illam regu-
lam de qua hic,& hoc duplici fauore.ſ.inſtitutionis,quę eſt fauo-
rabilis,& teſtamenti, vt non rumpatur præteritione poſthumi,
ſed contra,ꝙ non ſit ſpeciale fauore inſtitutionis, ſed ſolum fauo
re teſtĩ ne rumpatur,quia idem eſſet in exhæredatione, ſi quis ex-
hęredaret poſthumum ſibi naſciturum. Nam omnes cenſerent̃
poſtea exhęredati,qui poſtea naſcentur,vt ℑ.ti.j.l.3.§.pe.gl.fatetur,
& ſic uidetur ſeipſam corrigere in eo,quod j.dixit fauore inſtitu-
tionis.Doct.tenent contrarium communiter, quòd exhęreda-
tio facta de poſthumo in ſingulari,non comprehẽdat, niſi vnum
propter eiuſdem odium,licèt fauor teſtamenti eſſet, quòd com-
prehenderet omnes,nec pręteritione rumpatur per l.2.in fi. ſ. eo.
nam ſi hoc eſt in iam natis,ꝙ ſi exhæredet filium,non comprehẽ
duntur omnes,vt ibi eadem ratio eſt in naſcituris, in hoc tamen
non eſt differentia,quia in iam natis cum non conſtat de quo ſen
ſerit,nec eſt ratio quare magis de vno,q̃ de altero, ꝙ licèt volue-
rit exhæredare vnum,redditur exhęredatio nulla ratione incerti-
tudinis,vt in d.l.2.in fi.ac ſi nullus eſſet exhęredatus, ſed quando
exhęredat poſthumum,tunc ſi naſcerẽtur plures eodem vtero,
idem eſſet.ſed ſi naſcantur diuerſis temporibus valet exhæreda-
tio in primo.non in ſequentib.qa veriſimile eſt, ꝙ ſenſerit de pri-
mo naſcituro,vt d.l.boues.§.hoc ſermone. & adde quod no. ℑ.đ
reb.dub.l.vtrum.in prin.p Bar.hodie exhęredatio poſthumi non
valet,quia requiritur cauſa ingratitudinis,quam poſthumus non
poteſt committere,vt no.in l.ſi quis in ſuo. C.de inoffi. teſt.

A D D I T I O.

a Determinare contrarium.Adde,ꝙ d.Alex.dicit opin.Io.And.veriſſimam per quam all.Old.conſi.122.tu vide Ange.cõſi.51.& diffuſius hic in apoſtillis.ad Bart.

L E X VII.

1 *Teſtamentum ſecundum,in quo filius eſt præteritus,non rumpit primũ, in quo erat inſtitutus,uel exhæredatus,etiam ſi præteritus deceſſerit viuente teſtatore.*
2 *Teſtamentum in quo filius in poteſtate eſt præteritus, eſt nullum,& qualiter procedat.*
Quòd non reconualeſcat,licèt præteritus moriatur viuente teſtatore, & quando reconualeſcat.
3 *Quòd non tollat primum validum,& qualiter,& quando procedat,numero 10.& 11.*
4 *Contratabulas quando detur.*
5 *Quòd non expediat dicere teſtamentum eſſe ualidum aliquo iure,ad hoc, vt detur contratab.*
Quare fuit neceſſarium dare filio in poteſtate contratab.cum poſſit dicere nullum,& quæ ſit vtilitas num.7.
6 *Repudians ſi referat verba ad hæreditatẽ,tollitur ius dicendi nullum, & ẽt contratab.ſed ſi ad ſolũ ius dicendi nul.non tollitur contratab.*
7 *Annus q datur ad bon.poſſ.petendam eſt vtilis, & ſic non currit ignorãti,nec aliter impedito petere,ſed tempus xx.anno. datum ad dicendum nullum eſt continuum,& currit ignoranti,& impedito.*
8 *Filius in poteſtate intentando contratab.non eſt deterioris conditionis,q̃ ſi diceret teſtamentum nullum.*
9 *Dicta in poſthumo,& iam nato præterito, ut per eorum mortem confirmetur teſtamentum,an procedat in caſu huius l. quando præcedebat aliud teſtamentum validum.*

1 SI filius.†Secundũ teſtm̃ in quo filius eſt p̃teritus ñ
rũpit primum in quo erat inſtitutus, vel ex
hæredatus:ẽt ſi p̃teritus deceſſerit viuẽte teſtõre cum ſit
nullum,nec reconualeſcat in p̃iudiciũ primi.h.d.Et poſtq̃ Iuriſcõ.
tractauit de duab.par.rubricæ.ſ.de exhęredatione, vel inſtitutio-
ne,tractat hic de tertia.ſ.de p̃teritione,q̃ reddit teſtm̃ nullum, ſi fi-
2 lius erat in ptãte.¶†No.tria primo,ꝙ teſtm̃ ſit nullum in quo fi-
lius qui in ptãte eſt,ſit p̃teritus,ut patet dum dicit,ꝙ ideo valet, &
3 ℑ.ti.j.l.j.dr̃,ꝙ nullius eſt momenti.¶†Secundo no.ꝙ non recon-
ualeſcit,licèt p̃teritus moriat̃ uiuente teſtatore.¶ Tertio. ꝙ non
tollit primum ualidum,& quodlibet iſtorum recipit oppoſitio-
nes,per quas dant̃ principia in iſta materia,quę reputatur vna de
principaliorib.huius ti.& propter eam conſueuit lex repe. Gl.aũt
quæ eſt hic,format tria ꝯria,& duo prima concernunt vltimum
4 notabile,tertiũ vero concernit p̃m.†Nunc ergo ꝯ primũ notab.
extra gl.op.ꝙ non ſit nullum,qa l.cauetur,ꝙ talis filius poſſit illud
teſtm̃ contratabulare,vt ℑ.de leg.præ.l.ſi is qui,& contrata. datur
ad rũpendum,quod eſt,pp hoc gl.q̃ eſt in illa l.ſi is qui.dicit,ꝙ ta
le teſtm̃ non eſt nullum,niſi præteritus ipſum dicat nullum, p l.fi-
lio.ℑ.ti.j & pp hoc,qa non eſt nullũ,anteq̃ filius declaret,dat̃ ꝯta-
bul.vt rumpat̃.illa glo.communiter nõ tenetur,qa immo eſt nul
lũ,ẽt ſi filius non dicat nullũ,vt patet hic,& in d.l.j.ℑ.tit.j. Item pa-
tet,

tet,quia defertur hæreditas ab inteſt.vt l.fi.ꝭ.eo. ſicut ſi nullum fa
ctum eſſet teſtamentum,ſi aliud teſtm̃ non præcedebat,vt ꝭ.ſi ta-
bu.teſt.nul.ex.l.j.in fi.quod non eſſet nullum,niſi filius declararet
quia quouſq; extat cauſa teſtati,non reperitur via cauſæ inteſtati,
vt l.quandiu.de acq.hære.Nec ob. ꝙ datur contratabu. quia illa
non ſemper datur ad rumpendum,niſi quando teſtamentũ non
eſſet nullum,vt ſi eſſet præteritus emancipatus,quo caſu valet de
iure ciuili,& rumpitur de iure prætorio per contratabu. ſed quan
do præteritus eſt ſuus,tunc quia eſt nullum de iure ciui.contrata
bu.non rumpit,ſed datur,vt declaretur nullum de iure prætorio,
ſicut eſt nullum de iure ciuili,& iſta eſt veritas,& ſi hoc teneas,ef-
fugies multas ambages,& labyrinthos reſultantes ex multitudine
opinionum,nec eſt aliquis,qui iſtum articu. hoc modo declaret.
Bar.tamen in l.ſi duob.in §.ſi prius.de ꝯtab.dixit illam gl.eſſe verã,
quando in teſtamento illo erant inſtituti venientes ab inteſtato,
vt tunc non ſit nullum,niſi filius dicat nullum per illum §.ſi prius.
& ſic iſta l.debet intelligi,quando eſſent inſtituti venientes ab inte
ſtato,ſed in l.ſi duo.de lega.j.magis ſe reſtrinxit,dicens,ꝙ illa gl.eſt
vera,quando eſſent inſtituti alii,qui eſſent in eodem gradu cum p̃
terito,vt fratres,ſed certè neutrum dictum eſt verum, & primũ
dictum eſt contra tex.in l.poſthumus.§.idem,& circa. infra ti. pri-
mo,vbi quando ſunt inſtituti venientes ab inteſtato, teſtamẽtum
reconualeſcit.ſi præteritus moriatur viuente teſtatore,& de æq-
tate prætoria,ergo ſi non moriatur, teſtamentum eſt nullum, ẽt
ſi præteritus non dixerit nullum.Secundum dictũ eſt contra tex.
in l.filio præterito.ꝭ.tit.j.vbi erat inſtitutus frater præteriti. tamen
ibi.dicitur, quod teſtamentum non valet, licèt reconualeſcat de
æquitate,ſi filius approbet,& ad l.Bart. neſcit reſpondere, licet de
ipſa mentionem faciat,de illo §.ſi prius.Tene ergo, ꝙ quicunque
ſint inſtituti, teſtamentum eſt nullum, etiam antequam filius di-
cat nullum. Nec obſt.l.ſi duo ſupra allegata,dum glo.ibi exponit
adiuit,vel ſecundum tabu.petijt. Nam j. expoſitio non eſt bona,
cum teſtamentum ſit nullum, & ex teſtamento nullo nõ poteſt
adiri hæreditas.Secunda expoſitio poteſt procedere,vt poſſit pe-
ti ſecundum tabulas.ſ.poſtquam tranſiuit tempus contratabulã-
di,ideſt poſt annum,nam ex tunc reconualeſcit de iure prętorio,
vt poſſit peti ſecundum tabu.vt l.ſi impubes.§.fin.ad Carbonia.li-
cèt ante lapſum anni nec de iure ciuili,nec de prætorio valeret,&
ſic non poterat peti ſecundum tabu.vt l.2.§.expectandi.de ſecun.
tabu.& intelligendo modo prædicto remanet l.ſi duo.clara, licèt
Barto.vadat fantaſticando, & etiam multi alii in intellectu illius l.
¶Sed opp.ſecundo quòd immo non poſſit dari contratab. ſi te-
ſtamentum ſit nullum ipſo iure,per l.ꝙ vulgo. de contratab. vbi
habetur,ꝙ ad hoc,vt detur contratab debent eſſe tales tabulæ ex
quibus poſſet obtineri hæreditas,ſi non daretur contratab.In ſo-
lutione huius contrarij fuerunt infinitæ opin.Sed vera ſolutio eſt
illa,quæ colligitur ex glo.ibi poſita, ꝙ tabulæ debent eſſe tales,ex
quibus circunſcripto vitio præteritionis poſſit obtineri, hæredi-
tas non datur contratab & ſi teſtamentum caret ſolennitate te-
ſtium,vel inſtitutus eſſet incapax.tunc enim etiã ſi præteritus non
eſſet,filius ex tali teſtamento,non poſſet obtineri hæreditas. Si er-
go eſt pręteritus filius non datur contratab.quia non expedit, cũ
ſit nullum ex alia cauſa,quàm præteritionis,tunc prohibetur dari
ꝯtab.quæ datur ad declarandum nullum ipſum de iure prętorio.
Sicut ius dicendi nullum ad declarandum. ipſum nullum de iure
ciuili,& iſta teneas tanquam ueritatem lucidam. Alias etiam opi.
infinitas.Doct.hic dederunt, nam quid dicunt, tale teſtamentum
valere de iure prætorio,& hoc reſpectu expugnatur per contra-
tab.quod eſt falſum,quia ſecundum hoc prætor ſibiipſi contradi
ceret,dum faceret primo ipſum valere, & poſtea ipm̃ faceret ex-
pugnari.Præterea ius prætorium non emanauit ad validitatem te
ſtamenti,ſed potius ad inualidandum,ſi filius eſt præteritus, ultra
quàm inualidet ius ciuile.Nam ius ciuile ſolum inualidabat, quan
do erat præteritus filius in poteſtate, ius prætorium conſiderans
naturalitatem inualidat,etiam ſi ſit præteritus emancipatus, qua-
tenus in eo eſt remedium ſuum contratabulandi, quod propter
emancipatum principaliter introduxit,extendit,& porrigit,etiam
ad filium in poteſtate,alii dixerunt tale teſtamentum,licet ſit nul-
lum re,tamen non eſt nullum ſpe: quia poteſt reconualeſcere fi-
lio approbante, & contratabu. datur ad tollendum iſtam ſpem,
ſed truffa eſt,quia non expediret dare ꝯtab. ſed ſufficeret non ap-
probare,Bar.vltra omnes errauit in hoc articulo,dicẽs, ꝙ eſt nul-
lum a principio,ſed intentando contratabu. reconualeſcit,quia fi
lius cenſetur approbare,vt ipſum reprobet,& allegat l.tertiam.§.
fi.ff.rem ratam hab.Sed certè diuerſis reſpectibus hoc poteſt cõ-
tingere,vt ibi.nam ibi appellando. a ſñia lata ꝯ falſum procurato-
rem ratificat factũ procuratoris,ut perinde ſit,ac ſi habuiſſet mã-
datum ad litigandum,ſed non ratificat factum iudicis: immo im-
pugnat,hic vero ſi procederet, quod ipſe dicit, eodem reſpectu
approbaret,& improbaret,ꝙ ſtare non poteſt, ut l.ubi repugnan
tia.de regu.iur.nihil eſſet dicere approbare, ut factum quoniam
ad ipſum non pertinet hoc,an fiat,vel non,cum & ſine volunta-
te ſua fieri poſſit. Vnde approbatio non poteſt eſſe, niſi quan-
tum ad tenorem, ut approbet tanquam ſit factum, quia hoc
pertinet ad eum,qui non debuit præteriri ſine voluntate: ſi ergo
approbauit,ut ſit factum,non debet poſſe reprobare eodem re-
5 ſpectu,ideo dictum ſuum ab omnib. reprobatur,& merito.†Cõ
clude ergo,quòd non expedit dicere teſtamentum eſſe validum
aliquo iure,ad hoc,vt detur contratab.cum poſſit dari etiam ſi oĩ
no ſit nullum ratione præteritionis, duntaxat, ſecus ſi eſſet nullũ
alia ratione,& hoc vltimo caſu loquitur iſta l.qui vulgo. Sed qua-
re fuit neceſſarium dare filio in poteſtate contratabu. cum poſſit
dicere nullum,& hoc ſecũdum remedium plenius eſt, quàm pri-
mum,quia perpetuum illud eſt annale. Reſpondeo non fuit ne-
ceſſarium,tamen eſt utile, quia qui excluditur a iure dicendi nul-
lum,poteſt intentare contratabu.ſiue ſit excluſus per ſñiam,quia
illud ſolum fuit intentatum, cum ſint iura diuerſa, & ex diuerſis
6 principiis orientia per l.ſi actor.ſupra de iureiu.† ſiue per repudia-
tionem,dummodo verba repudiantis ad ipſum ſolum ius dicen
di nullum referantur,vt l.ſuum hæredem.cum ibi no.C. de iu.de-
lib.ſecus ſi ad hæreditatem,quia tunc tolleretur vtrunque, ut no.
Bar.in l.nec is.§.hæres. ꝭ.de acq hær.& facit,quod no.gl.in l.j.§. ui-
dendum.infra de ſucc.edict ſiue excludatur præſcriptio 30. ann.
iuxta no.in l.licèt.de iur.delib. ſi tamen ignorabat ſibi competere
7 bonorum poſſ.† annus qui datur ad bonorum poſſ.petendam
eſt utilis,& ſic non currit ignoranti,ut l.ſecunda. infra quis ord. in
bonorum poſſ.ſer.nec aliter impedito petere.l.j cum ibi no.C.de
teſtamen.mil.ſed tempus 30.anno.eſt continuum, & currit igno-
ranti,& impedito.l.ſicut.C. de præſcript.30.anno.licèt ergo exclu
datur per lapſum 39. annorum. a iure dicendi nullum annus ad
petendum bonorum poſſ.incipiet a die ſciẽtiæ poſtea ſuperueniẽ
tis,& hęc habes ex no.per Bal.multum notabiliter.C. qui admi.ad
bonorum poſſ.ſuper rub.in vj.quæſt.ubi ponit etiam plures alias
vtilitates, quæ ſunt hodie in bonorum poſſ. dicens, ꝙ licèt nulla
ſit neceſſaria,tamen quælibet poteſt eſſe vtilis, certè etiam neceſ-
ſaria eſt interdũ,ut in emancipato præterito cum cauſa, quia non
eſt hodie nullum,ſed eſt neceſſe petere bonorum poſſ. contrata-
ſicut olim,ut no.per glo.l.ſi filius. ſupra de min. ſecus.ſi ſine cauſa
hodie,ut no.in Auth.de hære.& Fal.§.exhęredatos.& ita eſt com
munis ſñia.Mihi tamen alias uiſum fuit,& videtur, quòd præteri-
tio facta cum inſertione legitimæ cauſæ habeat vim exhæredatio
nis,quia apparet de voluntate defuncti,quòd voluit filium eſſe a-
lienum a ſua hæreditate, & hoc debet ſufficere ſine alio admini-
culo verborum,vt l.3.C.de lib.præte.licèt Doct. teneant contra-
rium,ut patet ex no.per Bar.ꝭ.ti.proxi.l.filio præterito. in 2. parte.
8 †Vlt.ſcias,quòd filius in poteſtate intentando. contratab. non eſt
deterioris conditionis, quàm ſi diceret teſtamentum nullum ſi-
cut.n.tunc non ſolueret legata coniunctis perſonis, de quibus in
ti.de leg.præſtan.ita nec nunc.Et hoc voluit illa l.difficilis.is qui.eo
dem ti.licèt ſi non poſſit dicere nullum,vt emancipatus,intentan
do contratab.ſolueret propter iniuriam,quam facit prætor iuri ci
uili expugnando teſtamentum illo iure validum, cum emancipa-
tus non cognoſceret,ideo prætor temperauit edictum ſuum per
aliud edictum,ut ſaltem ſolueret legata coniunctis perſonis,de q-
bus ibi,hodie vero illi non eſt neceſſarium, quia expugnato teſta
mento ratione præteritionis,vel exhæredationis quocunq reme
dio iuris ciuilis, uel prætorii debentur legata etiam extraneis per
auth.ex cauſa.¶Contra ſecundum notabile oppo. ꝙ reconuale-
ſcit,poſtquam præteritus mortuus eſt viuente teſtatore ꝭ.ti.j.l.po
ſthumus.in prin.& iſtam oppoſitionem facit gl.in fi.Sol.ibi in po-
ſthumo præterito,quo caſu a principio teſtamentum fuit ualidũ,
nec rumpitur,niſi poſtquam natus eſt,ut ꝭ.l.proxi.in fi. & l.3.§. ex
his.ꝭ.ti.proxi.Vnde facilius reconualeſcit per mortem poſthumi
contingentem in uita teſtatoris:ſecus ſi poſt mortem,vt no.ꝭ.l.p̃
xi.in gl.quæ incipit falſum per rationem: quæ colligitur ex gl. in l.
ſi teſtamentum.ſ.ti.prox.hic in iam nato. cuius præteritione red-
ditur teſtamentum ab ipſo principio nullum, unde non ita de fa-
cili reconualeſcit.Sed ꝯ extra gl ꝙ idem in iam nato.ut d.l.poſthu
mus.ver.idem.& circa.Sol.verum eſt, ſi in teſtamento ſunt inſti-
tuti venientes abinteſtato,& præteritus moriatur viuente teſtato
re,ſed quando præteritus eſt poſthumus, etiam ſi ſint inſtituti ex
tranei reconualeſcit,& utroque caſu de iure tantum prætorio,ut
poſſit peti bon poſ.ſecundum tab. ꝭ.centum dies, non de iure ci-
uili.& ſic poterit adiri hæreditas.& iſti etiam ſunt caſus, in quibus
etiam hodie bono.poſ.ſm̃ tab. eſt neceſſaria,ut no.in l.certum.C.
vnde cog.Sed contra,quod non ſit facienda differentia inter po-
ſthumum,& iam natum,nec inter inſtitutos per l. filio præterito.
ꝭ.ti.j.Sol.uerum eſt,quando prçteritus approbat expreſſe,& poſt
mortem teſtatoris, non loquitur de confirmatione, quæ proce-
dit propter ſolam mortem præteriti, in qua eſt diſtinguendum,
9 vt ſ.dixi.¶†Vlt.q̃ritur,an q̃ dicta ſunt in poſthumo,& iam nato,
ut per eorum mortem confirmetur teſtm̃, procedant in caſu hu-
ius legis,qñ præcedebat aliud teſtm̃ ualidum,qñ enim non præce
debat,clarum eſt.Gl.quæ eſt in l ſi quis eum.§.fin.de vulg.& pupil.
vr̃ tenere,quòd ſic,& ꝙ confirmetur quantum ad hunc effectũ
ut poſſit ex eo peti bonor.poſſ.ſm̃ tabu,ut non tamen rumpatur

primum teſtm̃,quoniam ad hoc,vt illud rumpatur, requiritur,ꝙ ſm ſit tale ex quo poſſit obtineri hæreditas de iure ciuili, ſed hic non eſt ita,ſed de iure prætorio tantum, ſed ius prætorium nõ p̃t tollere teſtamentum validum de iure ciuili,& idem vult gl.in l.cũ in ſecundo.).ti.j.Certè illa glo.q̃ eſt in l.ſi quis eum.dicit vnum,ꝙ eſt impoſſibile,& intolerabile,ꝙ ſm reconualeſcat, & ex eo poſſit peti bon.poſſ.& tamen primum non tollitur,nã ex hoc ſequeretur,ꝙ teſtator decederet,cum duobus teſtamentis validis,vno de iure ciui.alio de iure prætorio,ex quorum quolibet poſſet obtineri hæreditas,quod eſſe nõ poteſt in pagano,licèt in milite ſic, & ideo ponendo,ꝙ reconualeſcat,neceſſe eſt dicere, ꝙ primum tollatur,nec obſtat,ꝙ ſm non ſit validum, niſi iure prætorio tm̃, nam ſufficit,ꝙ ſit validum,& ſit vltimum, vt poſſit tollere primũ magis validum,quia cum vltimo concurrit voluntas defuncti,& in primo deficit,& hoc patet in l.eius militis.§.militia. de teſta. mil. vbi ſm validum iure ſpeciali,tollit primum validum de iure communi ratione prædicta,licet ius commune ſit validius, q̃ ius ſpeciale,iuxta no.in l.j.C.ſi aduerſus ven.in gl.patet etiam in l. hac cõſultiſſima.§.ſi quis autem.C.de teſ.Quid ergo dicemus?d.Ang.videtur tenere,ꝙ non reconualeſcat,quando procedit primum validum in præiudicium eius,& ſic illa l.poſthumus.in prin.& §.idẽ, & circa.debet intelligi, quando aliud teſtamentum validum non præcedebat,in contrarium tamen facit, quia aliud facit reconualeſcere,videlicet ſi mors præteriti ſuperuenit viuente teſtatore,& ſic antequam teſtamentum eſſet confirmatum per mortem. Vnde videt̃ ſufficere, vt primum tollatur,ꝰlicet ſi ſuperuiueret:ueniret poſt mortem,ut eſt in reconualeſcẽtia, quæ fit per expreſſam approbationem præteriti,quæ non poteſt fieri, niſi poſt mortem vt l.ſi quando.C.de inoffi.teſ.quia tunc non tollit primum, quod erat per mortem confirmatum,& hæc doctrina ſumitur ex not. per Bar.in d.l.cum in ſecundo.circa fi.).ti.j.& iſta videtur verior,li-
20 cèt ſit dubitabilis.¶†Nunc contra tertium,& vlti.notabile oppo. extra gloſſ.ꝙ iſtud immo ſm,licèt inualidum,tollit primum,quia quandocunque ſecundum eſt tale, ex quo poſſibile eſt obtineri hæreditatem tollit primum ſtatim,etiam ſi ex ſecundo non obtineatur,quia ſufficit poſſibilitas,vt eſt caſus in d.l.cum in ſecundo.).titu.j.ſed hoc eſt huiuſmodi,quia ſi præteritus vixerit poſt mortem teſtatoris.& teſtamentum approbauerit ex tali teſtamento, poteſt obtineri hæreditas per l.filio præterito.).titu.j. ergo primũ ſtatim tollitur.Solu.propter hoc dixit gl.in d.l. cum in ſecundo.ꝙ illa lex debet intelligi, quando ſm eſt tale, ex quo poſſit obtineri hæreditas iure ciuili,ſecus ſi de prætorio tantum, & hic eſt huiuſmodi,quia per appropriationem non reconualeſcit de iure ciuili, ſed prætorio tantum,& illa gl.ſemper allegatur,& idem vult gl.in d.l.ſi quis cum.§.fi.Sed quidam tenent,ꝙ reconualeſcit de iure ciuili.& Bal nititur hoc defenſare in l.poſthumo.C. de contratabu. nec eſt aliqua lex,quę vrgeat in contrarium,licèt l.filio.dicat in fi. ipſum reconualeſcere ex bono,& æquo,non tñ dicit de iure prætorio.Et clarum eſt,ꝙ etiam ius ciuile conſiderat interdum æquitatem,non ſolum rigorem,vt C.de iudi.l.placuit. & tunc ſol. glo. non eſt bona.eſt danda alia ſol. ꝙ tunc ſecundum tollit primum, quando eſt validum in ſubſtantia, licet effectus eius pendeat in futurum euentum,vnde inſit poſſibilitas illius euentus, & hoc vult illa lex:ſed quando eſt nullum in ſubſtantia, licet poſſibile ſit ip̃m reconualeſcere,tunc primum non tollitur propter hanc poſſibilitatem,quia nec eſt poſſibile,ꝙ reconualeſcat,poſtquam procedit primum validum,& approbatio non poteſt fieri, niſi poſt mortem,quia cum ſit confirmatum primum teſtamentum, non dẽt eſſe in poteſtate præteriti, per ſuam approbationem ſecundi primum rumpere,ſed quando poteſt ſuperuenire reconualeſcentia viuente teſtatore,puta per mortem præteriti, tunc ſi ſuperueniat ex tunc rumpitur,vt dixi in præcedenti articulo, ſed quando ſecũdum eſt ualidum a principio,licèt effectus ſit in pendenti tunc rũpitur ſtatim non expectato euentu,ut d.l. cum in ſecundo. & ſic habes tres caſus,quos per te recollige ex prędictis.¶Adhuc opp. fortiter ſm hoc,ſi ſm propter eius inualiditatem non tollit primũ quòd erat introductum in fauorem filii præteriti, vt teſtamentũ eſſet nullum ratione præteritionis,redundabit in odium, quia remanebit firmum teſtm̃ primum,in quo erat exhæredatus, & ſic remanebit excluſus.Vtilius ergo eſſet filio, ꝙ hoc ſecundum ualeret non obſtante præteritione,& ſic tolleret primum,quia poſſet poſtea intentare contratab.contra hoc ſm in quo uerſaretur hæreditas,& auferret eam ſcriptis in ſecundo, vt l.ſi duobus. §. ſi prius.de contratab.Propter hoc quidam excellentiſſimus Doct. Peruſinus vocatus.d.Honofrius,ſub quo audiui Infortiatum repetendo iſtam materiam,tenebat,ꝙ iſta lex deberet intelligi, quãdo in primo teſtamento filius fuit inſtitutus,& ſic expediebat ſibi ꝙ non tolleretur per ſecundum, ſecus ſi erat exhæredatus ratione prædicta,ſed gl hic in ver.(ſuperius,)tenet, ꝙ in primo fuit inſtitutus,vel exhæredatus,& contra opi.illius uidetur eſſe caſus in illo §.ſi prius. vbi fuit exhæredatus,& tamen non tollitur per ſecundum,in quo fuit præteritus, niſi in eo ſint inſtituti venientes ab inteſtato.intelligendo ergo illum §.in filio in poteſtate, prout Bal. intelligit,& multi alij.ſi opi.præfati Docto. eſſet uera,non eſſet curandum,qui eſſent inſtituti in ſecundo venientes ab inteſtato, uel extranei,quia ſemper expediret filio,quòd valeret ſecundum, & tolleret primum,in quo erat exhæredatus,& tamen ibi diſtinguitur,ideo ſua opinio videtur confundi per illum text.Dic ergo, ꝙ licet fuerit introductum fauore filii, vt ſit nullum, poteſt tamen contingere caſualiter,ꝙ redundabit in eius prædiudicium,ſi præcedebat aliud teſtamentum,in quo erat exhæredatus,quia diſpoſitio iuris non debet uariari ex diuerſitate caſuum. Præterea ſatis eſt filio,ꝙ inſtitutus in primo poteſt repudiare hæreditatẽ, & ſic intereſt ſua,ꝙ ſecũdum ſit nullum,in quo erit præteritus,quia obtinebit hæreditatem ab inteſtato,quod non eſſet,ſi ualeret:nõ ergo nunc debet valere,quia ſic legis diſpoſitio eſſet incerta, & uariaretur ex diuerſitate caſuum,quòd eſſe non debet.¶Vltim.op. & iſta oppoſitio formatur in gl. ꝙ licèt ſecundum teſtamentum ſit inciuile,tamen tollat primum ſaltem eo caſu, quo in ſecundo ſint inſtituti venientes ab inteſtato,cuius contrarium innuit iſta litera,& dum ſimpliciter loquitur,indiſtinctè,& hoc per l. hac conſultiſſima.§.ſi quis autem.C.de teſtam.propter hoc antiqui, quos gl.recitat,dixerunt,ꝙ volendo intelligere iſtum tex.in dicto caſu, ꝙ in ſecundo eſſent inſtituti venientes ab inteſtato, oportet etiã intelligere ad hoc,vt procedat,quod hic dicitur, quòd primũ non tollatur,ꝙ etiam in primo fuerint inſtituti uenientes ab inteſtato. nam tunc ſecundum non eſt,fauorabilius primo Ideo ipſum nõ tollit,ſed ſi in primo eſſent inſtituti extranei, & in ſecundo venientes ab inteſtato,tunc ſecũdum tolleret primum,quia fauorabilius propter uenientes ab inteſtato,qui habent pro ſe voluntatem defuncti,& diſpoſitionem legis,ſed inſtituti in primo nõ habent voluntatem defuncti,& tunc loqueretur contrarium,gl.vero tenet, & vult,ꝙ iſta oppoſitio nõ meruit ſignari,quia alius eſt ibi caſus. nam ibi ſecundum teſtamentum erat imperfectum ſolum ratione ſolennitatis,quia non fuerunt adhibiti,niſi 5.teſtes. Tunc bene eſt uerum,ꝙ primum tollitur,ſi in ſecundo ſunt inſtituti uenientes ab inteſtato,& in primo extranei, ſed hic erat nullum ratione præteritionis.quo caſu,etiam ſi eſſent inſtituti uenientes ab inteſtato,non tollit primum.Hæc eſt intentio.glo. nam in præcedenti ualet,& cum ſit ſolenne,habetur pro ſolenni fauore venientium ab inteſtato,quia hoc non tendit in præiudicium alicuius, niſi ſcriptorum in primo teſtamento,& illi non poſſunt conqueri de teſtatore,ſi uoluit eis auferre hæreditatem,ſed in ſecundo, cum ſic haberetur pro valido,fieret iniuria filio præterito, qui poteſt conqueri de patre.Hoc vult gl.contra quam uidetur tex.in l.ſi duob. §.ſi prius.de contratab.ubi ſecundum teſtamentum erat imperfectum ratione præteritionis, & tamen ibi dicitur, quòd ſi in eo erant inſtituti veniẽtes ab inteſtato,tolleret primum, in quo filius erat exhęr.ſecus ſi extranei,& ſic fauore uenientium ab inteſta.facit,ut ſecundum teſtamentum habeatur pro ualido, & rumpat primum,quando erat nullum ratione præteritionis, ſicut quando ratione ſolennitatis omiſſæ. In ſolutione iſtius contrarii totus mundus laborauit, & quot fuerunt capita,tot fuerunt ſententiæ, & Bar.uariauit,nã unum tenuit hic, aliud tenuit in illo §. ſi prius.

11 †Mihi videtur,ꝙ hic ponat meram ueritatem, ꝙ ibi loquatur in filio emancipato exhær.in primo teſtamento,& pręterito in ſecũdo,& ſic ſecundum non erat imperfectum ratione præteritionis, quia præteritio emancipati nõ reddit nullum, ſed erit imperfectũ ratione ſolẽnitatis,quia non erant adhibiti,niſi 5.teſtes, tunc ergo tollit primum,ſi in eo ſunt inſtituti venientes ab inteſtato per illũ §.ſi qui autem.ſecus ſi extranei. Si autem eſſet imperfectio ratione præteritionis,quia eſſet filius in poteſtate,tunc tolleret primũ, licèt in eo eſſent inſtituti uenientes ab inteſtato,ut in hac gl.& ſi dicatur,illud fuit introductum per Iuſtinianum in d.l.ſi quis autem. unde non eſt uerìſimile,quod ille §.ſi prius.de hoc cogitauerit,& ꝙ fuerit locutus de illa imperfectione.Rñdetur, immo etiam de iure Digeſtorum erat,ut eſt tex.).ti.j.& 2.ibi,dum dicit, vel in eo ſcriptus eſt,&c.in d.§.ſi prius.Sed Iuſtinia.addit.duo, ꝙ ſint neceſſarii ſaltem v.teſtes.quod olim nõ erat declaratum, & quod illud non dicatur teſtamentum,ſed potius voluntas inteſtati,niſi quando eſſent inſtituti alii filii.Nam tunc ualeret iure teſtamẽti,licèt careat ſolennitate,vt no.glo.C.famil.erciſcun.l.filii.& dicta l. hac cõſultiſſima.§.ex imperfecto.Et ſi dicatur.ſi eſt uoluntas inteſtati, er-
a go non contratabulatur, quia ꝯtab. non datur ab inteſtato, ſed [a] ex teſtõ ut l.j.circa prin.ſi ta.teſt.nul.ex.& ibi no. Rñdetur uerũ eſſe,niſi ſit talis uoluntas inſtituti ex qua poſſit obtineri hæreditas, quia tunc hr̃ pro teſtõ,ut poſſit dari ꝯta.ut in illo §.ſi prius.& huic intelle-

ADDITIO.

a Quod intelligas,ut aduerſus teſtamentum ipſum detur, nõ autem aduerſus in eo inſtitutos,ut egregie no.Bar.ac tradit in l.nõ putauit,§.in 1.gradu.ff.de ꝯtab.Qualiter autem ꝯtab.proponatur,uide per eundem Bart. in l.illud.ti.eo.de contratab.ff,& an procedat ſine decre.iud.uide per Bal.in l.j.in fin.j.colum.uerſi.quæro quid.C.qui admit. ubi tandem concludit, quòd ſic.

intellectui,quem ponit hic Bar.nihil obſtat,niſi quia videtur cōtinere diuinationem ad illum §.ſi prius. ꝙ reſtringatur ad emancipatum,ſed non eſt inconueniens cauſa abſurditatis vitandæ, & ꝯrietatis ſoluendæ Bar.tñ ibi tenuit, quòd loqueretur in filio in poteſtate.ſed tunc difficillimū eſt rñdere ad oppoſitiones,quia tunc teſtamentum ſcḋm deberet eſſe omnino nullum, nec deberet poſſe ꝯtabulari,quia in eo non verſatur hęreditas, ſed in primo,propter hoc ipſe dixit,ꝙ immo non erat nullum, quando erant inſtituti venientes ab inteſtato,quod dictum nō eſt verum, & ipſum ſupra reprobaui in primo notabili pet l.poſthumus. verſ.idem.& circa.j.titu.j.

Repetitio pulchra D.Pauli de Caſtr.in Rubrica. de lib.& poſth.l.ſi filius eius.qui in poteſtate.& l.ſi filius.qui hęres.

1 *Præteritionem maternam pro exhæredatione haberi.Et quid de paterna.*
2 *Præteritio cum cauſa:qualiter fieri poſſit.Et quotuplex ſit.*
3 *Præteritio paterna,cur teſtamentum nullum reddat,& non idem in materna.*
4 *Præteritionem eorum in quos dominium continuari nō dicitur,pro exhæredatione haberi.*
5 *Filius uiuente patre qualiter rerum paternarum dominus eſſe dicatur.*
6 *Præteritione liberorum patrem dupliciter peccare.*
7 *Iuris poſitiui ſolennitas in legatis, uel relictis ad pias cauſas remitti, nec tunc filij præteritione inſtitutionem nullam reddi.*
8 *Pater quo iure filio legitimam relinquere teneatur. Et nunquid in quouis filio.nu.ſeq.*
10 *Filius legitimatus tanquam præteritus,an poſſit teſtamentum patris nullum dicere.Et quid de emancipatis.nu.11.*
12 *Præteritioni cauſa adiecta,quid operetur.Et quid ſi cauſa uera non ſit,numero 13.*
14 *Filius,qui nunquam in patris poteſtate fuit,quod remedium aduerſus patris teſtamentum habeat.Et quid de eo,qui de patria poteſtate per religionis ingreſſum exuit.Et quid ſi per dignitatem aſſumptam. Item capitis diminutione magna,vel maxima in ipſius perſona contingente.nu. 15.16.& 17.Et quid ſi contingat in perſona teſtatoris.nu.18.*
19 *Pater filium emancipatum præteriit, ac deinde ſe in arrogationem dedit, in qua facto teſtamento decedit,quod nam remedium aduerſus huiuſmodi teſtamentum emancipatus præſentatus habiturus eſt.*
20 *Teſtamentum,in quo filius iam natus eſt præſentatus, an ſit nullum. Et quid ſi in eodem ipſius frater inſtitutus eſt,nu.23. Et quot remedia habeat inſtitutus.24.*
21 *Filius bon.poſſ.contra tab.intentando non teſtamentum approbare cenſeatur.Et quid ſi in ea ſuccumbat.22.*
25 *Suus hæres an ſolum is ſit,in quem dominium continuetur.*
26 *Filius emancipatus,ſi eſt inſtitutus,vel exhæredatus, ac nepos ex eo ſit ꝓſentatus, num teſtamentum nullum ſit.*
27 *Statuto ſi caueatur,ut extante maſculo,fęmina ab inteſtato nō ſuccedat, ſed dotari debeat,ſi pater iſtum filium præterita filio inſtituat,an huiuſmodi teſtamentum teneat.*
28 *Filius,an neceſſario hæres eſſe debeat,vt alius excludatur.Et qd ſi in modica parte inſtitutus ſit,an filiam excludat. 29.*
30 *Pater duos filios habens,alterum in ſolidum inſtituit,alterum præterijt, ſed inſtituto vulgariter ſubſtituit,uter graduum teneat,an nullus.*
31 *Pater filium impuberem inſtituit,ac puberem præterijt, quem pupillariter ſubſtituit,num teſtamentum efficax ſit ſimul cum pupillari ſubſtitutione.Et quid ſi ob præteritionem ſubſtitutio non teneat.32.*
33 *Hæreditas,ſi ſoluendo non ſit,nihilq; in eo ſit, an filii præteritio teſtamentum reddat.*
34 *Filius ſi conſenſerit præteritioni de ſe factæ,ut pote,cum pater eundem inſtituere uelit,nolit ipſe,an ualeat teſtamentum,ſi in eo prætereatur.*
35 *Filius cui uiuo patre legitima eſt aſſignata,an deinceps teſtamentum patris impugnare poſſit.*
36 *Pater ſi filium non inſtituit,ſed eius ſeruum,aut ex eo nepotem,patris tamen intuitu,num huiuſmodi teſtamentum efficax ſit.*
37 *Teſtamentum,filio præterito mortuo in patris vita,num reconualeſcat. Et an filij approbatione poſt mortem facta,reconualeſcat.38. Et id quo iure.nu.42.*
39 *Teſtamentum nullum,num impedimento ceſſante recōualeſcere dicatur. Et id,num de iure ciu.an prætorio. Item non requiratur patris declaratio,quod uelit in eadem uoluntate decedere.nu.ſeq.*
43 *Teſtamentum ſequens nullum,an prius rumpat.& 45.*
44 *Bonorum poſſeſſio contra tab.quando denegatur.*

SI filius. Qui in poteſtate. Breuis eſt corpore, ſed viribus amplam habens materiam, ponderoſam,& a iuris apicibus dependentē. Et hoc intendit ſcḋm teſtamentum ex quo impoſſibile eſt hæreditatem adiri de iure ciuili,non tollit primum. hoc dicit. ¶ Ego iſtud ſummarium nō reputo ſine dubitatione,ideo plenius.ſummaui.h. d.Non valet teſtamentum, in quo filius in poteſtate præ-
tertius eſt,licèt in uita patris decedat,nec ſuperius rumpit. hoc d.
¶ Tria ergo ſunt dicenda.Primum, quòd teſtamentum in quo
filius in poteſtate præteritus eſt,non valet.Alibi dicitur, quòd eſt
inutile.j.eodem.in l.inter cœtera.Alibi,quòd nullum eſt eodē titulo.l.nam & ſi.§.poſt defectum.¶ Secundum dictum eſt,ꝙ filio
præterito decedente in vita patris non reconualeſcit. ¶ Tertium
dictum eſt,quòd cum ſit nullum,primum non rumpit. Quæ tria
dicta ſunt hic examinanda per contraria,& q̄ſtiones, iuxta ipſa incidentes.¶ Capio primum,& oppon. ꝙ non ſit nullum, ſed annullandum,vt Inſtitu.de exhæred.lib.§.mater.Et quod nota.j. e.l.
1 Gallus.§.nunc de lege velle.ibi,is omnis virilis ſexus. &c. ¶ †Solu.
ꝯria loquuntur in præteritione materna,quę hr̄ pro exhęredatione,hic in paterna,quæ reddit teſtamentum nullum.¶ Sed contra
ꝙ idem in materna,vt in Authen.vt cum de appellatio. cogno.§.
aliud puoque capit.vbi dr̄,parentibus vtriuſque ſexus non licere
filios pręterire ſine cauſa,aliàs teſtm̄ annullat̄. Solu. hoc eſt hodie
immutatum de iure nouo,vt mater debeat in præteritione inſerere cauſam,aliàs teſtamentum eſt nullum, ſicut in præteritione
paterna.Et hoc tenet gl.in Auth.de hæred.& falc.§. exhęredatos.
in gl.magna,& in auth.ex cauſa.C.eo.ti.Et eſt rō, q̄a cum in expreſſā exhęredatione requirit̄ cauſa hodie. vt in §. aliud quoque
capitu.Ergo idem in tacita,nec plus operet̄ tacitū, q̄ꝫ expreſſum.
2 ¶ †Sed hic q̄ritur de duobus.Primo qualr̄ pōt fieri præteritio cū
cā,cū ꝑterire ſit nullā mentionem de filio facere? Rn̄ſio. triplex
eſt ꝑteritio.Quædā ſtrictiſſima,& hæc eſt cū de filio nulla ſit omnino mētio.Et iſta ſi fiebat a pr̄e circa filiū exiſtētē in ptāate, olim,
& hodie,reddebat inſtōnē nullā.Si verò circa filiū emancipatū,vł
a mr̄e.de iure iſto nō reddebat inſtōnē nullā,hodie ſic, ſcḋm ꝯmunē doctrinā gl.& Doct.¶ Sed hic q̄rit̄ vtrū idē ſit in milite cuius ꝑteritio olim pro exhæredatione habebat̄, vt niſi hodie fiat, cū cā
teſtm̄ non teneat? Rn̄deo,ſic,per eandē rōnem.Nam cum exhædatio expreſſā debeat cām continere.Idē in tacita, nec priuilegiū
militis in hoc derogat filio,ar.ſ.de admi.tu.l.impuberi filio.in Auth.vt cum de appellatione cogn.§.ſancimus itaq;. & in Authē. de
ſanctiſ.Epiſ.§.ꝑsbyteros. Quædā eſt præteritio largo modo ſumpta,vt cū pater mentionē facit de filio,nihil omnino relinquēdo.
Sed tñ facit mentionē aſſignando cauſam,cur non reliquit.Et ſcḋm
hoc filius,cui eſt aliquid relictū,alias legatum, non dr̄ ꝑteritus, ut
probatur.C.de inoff.teſt.l.omnimodo.uer.& hoc quidē,& uer.
ſeq.Hæc aūt ꝑteritio hic fiet ita.Iō filio meo nihil reliqui quia talē
iniuriam mihi intulit.Et de hac loquit̄ d.l.oīmodo.C.de inoff.teſ.
¶ Quędā eſt ꝑteritio largiſſimè ſumpta, ut cū de filio nulla ſit mētio inſtituendo,uel exhęredando,ut Inſti.de hær.ab inteſt.§.eo.&
l.uxorē.de manu.teſta.C.de fideic.l.pen.¶ Scḋm hoc filius ēt, cui
aliquid eſt relictum,non iure inſtitutionis, ſed legati, dr̄ ꝑteritus,
ut j.ad Treb.l.ita tñ.§.ſi patronus.Hæc aūt præteritio in patre de
iure iſto.& hodierno,ſi prætereat̄ filius in poteſtate, reddit teſtamen.nullum,ſed iure codicillo.nō,ut d.l.oīmodo.C.de inoff.teſta.In matre vero,uel filio emancipato olim non reddebat inſtōnem nullam hodie uero ēt ſi quid iure legati pater relinqueret,
niſi cā inſeratur, inſtōnē nullam reddit,ut d.§.aliud quoq; capitulum.Vñ ſicut pr̄ filio in ptāte dēt iure inſtōnis relinquere, ſic &
filio emancipato.Et idem in matre,per d.§ aliud.qui de utroque
3 loquit̄, quod eſt notandum.¶ †Secundo principaliter q̄ro, quare ꝑteritio paterna reddat teſtm̄ nullum,& non materna? Rn̄det
Bar.j.eo.l.in ſuis.& ſ.de inoff.teſta.l.pater filium. ꝙ hoc procedit
ex continuatione dn̄ij.Nam cū in filium dn̄ium rerum paternarum continuet̄,non pōt pater alteri dare,niſi ipſum priuet, quia
duo eiuſdem hæreditatis non pn̄t eſſe dn̄i,ut l.ꝙ ꝯ.§. uni duo. de
reg.iu.& l.ſi ut certo.§.ſi duop.ſ.commo. Sed dn̄ium rerum maternarū non ꝯtinuat̄ in filium, vñ eius præteritio hr̄ pro exhęredatione.Simile uidimus,ꝙ ſecunda electio non tenet,prima nō
caſſata.extra de elect.c.conſideramus.& quod no.in c.inter dilectos.de exceſſ.præla.Ad hoc facit in l.dotis fructus.in fi. ſ. de iure
4 do.¶ †Ex hoc concludit,ꝙ oēs illi,in quos dn̄ium non continuatur,ſi prætereantur,hn̄r pro exhæredatis. Non enim eſt eos neceſſe exhęredare,cum nihil ſit,niſi extra hæreditatem ponere, q̄ꝫ
non hn̄t.Et hanc dicit eſſe rationem,ꝙ nepos ex filio exhæredato præteritus hēt querelam ex ſucceſſorio edicto,ut ſ. de inoffic.
teſt.l.is qui.& l.ſi pater filium.Habet.n. ex ſua perſona tanq̄ꝫ exhæredatus.cum in eum patre præcedente non continuetur dn̄ium
rerum,ut l.ſcripto.j.unde liberi.& j.ti.j.l.ſi quis filio exhæredato.
¶ Iſta ratio licèt ſit pulchra,non tñ placet, & ſi quis rectè inſpexerit.inueniet eam non fuiſſe de mēte iuris.Nam procedere poſſet,
ſi poneremus filium uiuo patre habere rerum ſuarum dn̄ium.
5 Sed iſtud nō eſt uerum,†quia filius uiuo patre ſolum imaginarie
eſt dn̄s habitu,& non actu,ut l.in ſuis. j.e. Viuo enim eo,nullum
ius habet in bonis ſuis,ut j.de coll.bono.l.j.§. ſi impuberi. & j.de
uulg.& pup.l.2.§.interdum.& quod no.ſ.de libe.agnoſc.§.fi.& C.
de ſacroſ.eccle.auth.ſi qua mulier.& j.ſi quis a pa.fu.ma.l. non uſque adeo.Si igitur pater alterum inſtituit,uidetur potius impedire acquiſitionem ſiēdam in filium,quàm eum priuare. quod facilius fieri poteſt,ut l.patre furioſo,de his,qui ſunt ſui,uel alie.iur. ad

hoc.C.de rei vend.l.quoties.de actio.emp.l.ſi ea res.§.fi.cum ſimi
li.Item ſi hæc ratio eſt vera,licèt pater filio relinqueret legitimam
oporteret eum exhæredare in reſiduo , cum dominium omniũ
bonorum continuetur.Quod tamen falſum eſt,vt l.Papin.§. quõ
autẽ quarta.de inoffi.teſta.¶Et ſi dicatur,pater relinquendo quar
tam , a reſiduo videtur eum exhæredare per eandem rationem ,
Probatur infra de bon.quæ lib.l.ſi libertus teſtamentò.in prin. &
l.Paulus reſpondit.§. fi. Quinimmo etiamſi non totam quartam
reliquit pater filio,non eſt teſtamentum nullum, ſed olim quere-
la agebatur,hodie ad ſupplementum,ut l.omnimodo.C.de inoff.
teſt.¶Item ſi hanc conſiderationem iura habuiſſent,nõ feciſſent
differentiam inter præteritiones maſculi,vel feminæ, cum in vtro
q; continuetur dominium,& tamen olim fiebat hæc differentia,
vt l.maximum vitium.C.eo.ti. & Inſti.de exhære.lib.§. fi. Item ſe-
queretur,ꝙ emancipatus præteritus haberetur pro exhæredato
cum in eum non continuetur dominium,qđ eſt falſum.Et ſi dica
tur,ꝙ ipſe intellexit de illis,quæ cognoſcũtur a iure ciuili,certè, &
emancipatus cognoſcitur a iure ciuili hodie, ut in Auth.de hære.
ab inteſtà.§.nullam.& tamen præteritus hodie non habet quere-
lam,tanquam exhæredatus,ſed contratab. tanquam præteritus ,
vt no.in auth.ex cauſa.C.eod.¶Item ſequeretur , ꝙ filius a patre
milite præteritus,diceret nullum,quia ead.ratio in eo viget, quod
eſt falſum,vt l.ſicut certi.C.de teſta.mil.¶Item ſequeretur, ꝙ ſi in
hæreditate nulla eſſent bona,ꝙ præteritio filij non redderet teſta-
mentum nullum,quod eſt falſum,arg. ff.de bon.libe.l.libertus qui
6 ſoluendo . † Dico igitur,ꝙ ratio eſt, ꝙ pater prætereundo filium
dupliciter peccat.Primo contra officium pietatis, & naturæ . Nã
hæreditas patris debita eſt filio,iure ſanguinis,& naturæ,ut C. de
eod.l.fina. ff.vnde liberi.l.ſcripto.in fi.de ſucceſſ.edic.l.prima,§.lar-
gius.Quicquid enim acquirimus, liberis noſtris ex voto paramus .
de bon.lib.l.nihil.§.facilior.¶ Item peccat veniendo contra ſolen
nitatem iuris.Nam inter cœtera, quæ ad ſolennitatem teſtamen-
ti requiruntur eſt de filiis inſtituendis, vel exhæredandis, vt ff.eod.
l.inter cætera,& l.j. ff.tit.j.hæc autem ſolennitas eſt merè diſpoſiti
ua,non dependens ex ingenti diſputatione.Hinc eſt, ꝙ cui remit-
titur ſolennitas iuris ciuilis in teſtamento prætereundo filium,nõ
7 facit teſtamentum nullum,vt l.ſicut certi.C.de teſta.mili.¶†Et per
hoc patet, ꝙ cum in legatis,vel relictis ad pias cauſas remittatur iu
ris poſitiui ſolennitas,& ſtetur in terminis merè iuris gentium,ꝑ-
teritio filii non reddit inſtitutionem nullam, ne tamen contra of-
ficium pietatis teſtetur,debet ſaltem iure legati aliquid filio relin-
qui,aliter eccleſia talem inſtitutionem nõ reciperet , quia eccleſia
pietatis mater eſt,C.de ſacroſan.eccle.l. decernimus. Et hoc tenet
Bar.in l.j.C.de ſacroſan.eccl.Mater vero prætereundo filium,ſo-
lum teſtatur contra officium paternum,quia talis ſolẽnitas, de iu
re ciuili non requiritur in teſtamẽto matris.¶Et ſi quæratur,qua-
re non,reſpondeo,quia magis eſt debita hæreditas patris filio , q̃
hæreditas matris.Et hoc ideo , quia pater eſt principium genera-
tionis.Præbet enim pater materiam,ſed mater formam , & prior
eſt materia,quàm forma,cum forma ſit accedens. Et ſi dicat non
poteſt eſſe materia ſine forma,ſecundum Philoſophos. Reſpon-
deo,verum eſt de qualibet forma non ſpecificata. Nam elemen-
ta cum fuerunt a Deo creata , fuerunt cum forma , ſm Auguſti-
num,qui dicit,ꝙ Deus omnia creauit in materia, & forma non
ſpecificata, ſed confuſa. Specificatam enim formam receperunt
elementa,cum fuerunt diſtincta ſecundum Theologos, Et reci-
tat magiſter ſententiarum in ſecundo lib. Dico igitur, ꝙ pater præ
bet materiam,quæ per 47.dies retinet formam. Materia , & em-
brio poſtea aſſumunt formam hominis in vtero,& hanc ſibi dat
mater.& ſic patet,quod pater eſt prior cauſa in generatione, quã
8 mater.†Aduertendum igitur,ꝙ pater tenetur filio legitimam re
linquere de iure gentium,unde quocunque titulo relinqueret,te
ſtamentum eſſet de iure gentium.Modus autem relinquendi.ſ.iu
re inſtitutionis eſt merè de iure poſitiuo , & cui iuri poſitiuo re-
mittitur ſolennitas teſtandi , & ſimili. Et hoc patet per notata per
Bar.in d.l.j.C.de ſacroſan.eccle.¶ Secundo principaliter opponi-
tur,ꝙ præteritus non dicat nullum vt no. ff.de contrata.l.j.in prin
cipio in gl.ſuper naturales.Sol.hic loquitur in filio legitimo, & na
turali,ibi in naturali tantum,qui licet ex uoluntate ſuccedat , non
tamen ɔ̃ voluntatem,vt ibi no.ſed contra s.de inoffi.teſt.l.ſi ſuſpe
cta.§.primo.Sol.ibi loquitur in teſtamento materno, quod a filio
naturali poteſt expugnari,ſecus in paterno.Plus enim uertitur of-
ficium matris circa naturalem filium,quàm patris,niſi ſit illuſtris ,
9 vt C.ad Orfic.l.ſi qua Illuſtris,& quod ibi not. ¶† Secundo ad idẽ
oppo.Nam filius naturalis debet habere alimenta,vt in Auth.qui
bus mod.natur.effic.ſui.§.ſi quis autem hæres.Sed legitima ſucce
dit loco alimẽtorum,vt in Auth.de trien. & ſemi.§. prohibemus.
& no.C.de nupt.l.ſancimus.Ergo filius naturalis, niſi ſibi relinqua
tur legitima, poterit teſtamentum impugnare. Sol. licet naturalis
debeat ali,non tamen ſequitur,ꝙ debeat habere legitimam. Hoc
patet in fratre,qui alendus eſt , ſi eſt pauper , ut l. qui filiũ ſupra vbi
pupil.educ. debe. Et tamen non debet ſibi relinqui legitima , niſi
turpi perſona hærede inſtituta.C.de inoffic.teſt.l.fratris. Poterit ta
men alimenta petere ab hæredibus,licet non poſſit expugnare te
ſtamentum,vt d.§.ſi quis autem hæres.quibus mod.nat. effic. ſui.
quod no.Cy. C.neg.geſt.l.alimenta circa fi.¶Sed hic quæro,an fi
lius legitimatus poterit tanquam præteritus dicere teſtamentum
nullum?Reſpondeo,ſi legitimatur in uita patris, ſic ſi factum erit
teſtamentum,tanquam agnatione poſthumi rumpetur,ut ff.eo.
l.filius a patre.§.j.Nihil.n.differt a legitimo, ut in Auth. quib. mo.
natu.effic.legit.§.nulla.& perinde eſt, acſi ſemper fuiſſet legitima-
tus,vt l.fi.de nata.reſti.Si uero poſt mortem patris legitimatur, pu
to,ꝙ non rumpit teſtamentum,quia ille tantum rumpit,qui habi
lis eſt ad rumpendum tempore mortis patris,ut ff.eo.l.ſi quis po-
ſthumo.§.ſi filium.Et ff.de iniuſt.teſtam.l.ſi quis filius. Nam legiti-
matio non retrotrahitur in præiudicium eius,cui eſt ius quæſitũ,
vt argum.eorum,quæ no. ff.eo.l.Gallus.§. & quid ſi tantum. & in
c quamuis.de reſcr.lib.6.Ad quod optimè facit l.ſi teſtamentum.
10 C.de teſ.& quod ibi no.d.M.¶†Ter.principaliter opp.de leg.præ-
ſtan.l.præteritus.& ff.de contratabu. l. ex duobus.in princi. Solu.
ibi in emancipato,qui non dicit nullum,ſed habet contrata.de iu-
re iſto.Et eſt ratio,quia per eam ſoluitur ius agna.ut l.tutelas.de ca
pi.dimi.Et eſt actus contrarius patriæ poteſtati. Nec obſ. ꝙ hodie
inter patrem,& filium emancipatum conſeruetur ius agna.ut In-
ſti.de legi.agn.ſuc.§.fi.& ff.vnde cog.l.legitimis.& ibi no. in fi. glo.
quia uerum eſt quo ad patrem,qui nullam capitis diminutionem
patitur.Secus in filiò,qui per emancipationem capitis diminutio
nem patitur,ut no.Cyn.C.vnde liberi.l.qui ſe patris.Item poſito,
ꝙ quantum ad vtrunq; ſeruetur, non tamen ſequitur . Agnatus
eſt,ergo rumpit,ut patet in fratre.Nam ita demum rumpit ſi eſt fi
lius in poteſtate.Hodie vero in emancipato diſtinguitur, an præ-
tereatur ſine cauſa.Et dicit teſtamentum nullũ,ut in §. aliud quo
que capitulum.& no.in Auth.de hær.& Fal.§.exhæredatus.an cũ
cauſa,& habet contratabu.ſicut olim,ut no.in auth.ex cauſa.C.e.
¶Sed contra hoc oppo.ꝙ hodie dicat nullum indiſtinctè, cum a
iure ciuili cognoſcatur,ut in Auth.de hære.ab inteſ.§.nullum.So.
verum eſt ab inteſtato,& ſecundum volun.defuncti,ſed ex teſta-
11 mento contra voluntatem patris non cognoſcitur.¶†Vnde etiã
hodie emancipatus præteritus habebit contratabu. intentare, &
hoc tenet gl.in auth ex cauſa.C.eo.& ff.l.ſi filius.s. de mino.& In-
ſti.de exhæ.lib.§.noſtra.& omnes Docto.¶ Sed circa hoc queri-
tur de plurib. Et primo quid operatur appoſitio cauſæ in præteri
tione ? Reſpondeo,aut apponitur in præteritione materna, quæ
habetur pro exhæredatione, & tunc multum operatur . Primo ,
quia reddit exhæredationem ſolennem, quæ ſine cauſa non eſſet
ſolennis.Secũdo,quia ſi eſſet uera,excludit filium a querela. ſi ve
ro apponitur in præteritione paterna , tunc nihil operatur,etiam
hodie,ſecundum communẽ opi.Nam filius præteritus dicit nul-
lum,uel habebit contratab.ſicut olim,non obſtãte inſertione cau
ſæ.Sed ſalua veritate puto aliud eſſe dicendum. Nam ſecundum
hoc fruſtra lex arctaret patrem ad inſerendam cauſam , quod nõ
eſt putandum,vt s.d.l.non cogendum.§.Sabinus.& l.hæc poſtula
tio.ut leg.no.Ideo dico,quòd ſi talis cauſa eſt vera , illa præteritio
vim habet exhæredationis,& ualet teſtamentum, ſiue ſit præteri
tus filius in poteſtate.ſiue emancipatus.Hoc expreſſe vult text. in
§.ſin autem igitur.in Auth.vt cum de appel.cog.Illem.§. ad omnia
ſuperiora refertur.Et dicit,ꝙ ſi hæredes cauſam in teſtamento in-
ſertam veram eſſe probauerint,teſtamentum ſuam habet firmi-
tatem.Et no.ꝙ dicit,teſtamento,non exhæredatione, hoc autem
eſſe verum ſuadet ratio leg. Nam olim ſola verba ſufficiebant ad
exhæredationem . Hodie autem verba non ſufficiunt, ſed cauſa
12 eſt neceſſaria.† Vnde maiorem potentiam habet cauſa in exhære
datione, q̃ verba.Item quia cũ conſtet de mente, non refert. Nec
eſt de verbis curandum,vt C.de lib.præte.l.quidam. ad hoc bene
facit.Nam etiam præteritus dicitur exhæredari tacitè,vt l.ſi patro
nus teſtamento.in prin. ff.de bon.lib.Inſertio ergo cauſę facit eam
tacitam exhæredationem valere, quæ alias non valebat . Nam §.
aliud quoque capitulum.prohibet filium præteriri,vel exhæreda
ri ſine cauſa,& cum cauſa permittit pro hoc In.ſ.eo.ti.§ & hoc qui
13 dam de parentum,verſi.ſi vero contigerit. ¶ † Aduertendum ta-
men eſt,ꝙ talis exhæredatio dicitur potius ab effectu cauſæ , q̃ a
verbis,ideo,niſi cauſa ſit vera,non dicetur exhæredatio, ſecus, eſt
in exhæredatione expreſſa,quæ licèt cauſa non ſit vera, nihilomi-
nus tenet,vt no.s.de inoff.teſta.l.j. Proponat igitur filius contra-
tab.vel dicat nullum.Et ſi cauſa probabitur, excludetur tanquam
verè exhæredatus.Si vero cauſa non probabitur , tunc pronun-
tiabitur ſm intentionem petentis. Et hoc eſt notabile . Et reperio
14 quoſdam fuiſſe in hac ſententia, quæ multum mihi placet. ¶ † Se-
cundo quæro circa prædicta, quid ſi filius nunquam fuit in pote -
ſtate,quod remedium habet ɔ̃ teſtamentum. Rñ. ɔ̃ta. tantum, vt
patet in nepote ex filio emancipato concepto poſt emancipa . q
habet ɔ̃ta.ɔ̃ teſtũ aui,vt ff.de contratab.l.ɜ.§.emancipatus.Item ſi
conceptus eſſet,& natus ante emancipationem, habet ɔ̃ta.ɔ̃ teſta
mentum patris ſui,licèt nunquam fuerit in poteſtate, ut infra de
coniug.cum eman.libe.l.emancipato.vnde liberi.l. ſi pater filium.
15 de collation.bonorum l.pater filium . ¶† Tertio quæro, quid de
eo,qui

ĕo,qui exiuit patriam poteſtatem per ingreſſum religionis, ut pa-
tet per ea,quæ no.ſ.de mino.l.ſi ex cauſa.in prin.gl.per Archidia.
12.q.j.c.non dicat,vtrum ſi prętereatur,dicat teſtm̃ nullum, vr̃,
ꝙ non,ſicut nec emancipatus,& hoc videtur ſentire Spec.infra ti.
de ſta.mo.in l.prima verſi 2.Contrarium puto, quia huic reſeruã
tur omnia iura filiationis,vt l.Deo nobis.C.de Epiſc.& cler. & ibi
hoc tenet Ia.Bu.& d.M.vnde etiam puto ipſum fieri ſuum hære
dem,ſi inſtituit,licèt non ſit in poteſtate.Et hoc quidam cõcedũt,
vnde hæreditatem ipſo iure quæret mon. Ad quod facit,quod
no.in l.cum non ſolum.C.de bo.quæ lib.per gl.& Cy.Nec ob.ꝙ
non ſit in poteſtate. Nam & poſthumus nunquam fuit in pote-
16 ſtate,vt l.fi.infra de aſſig.liber.& tñ rumpit,vt ȷ.ti.pri.l.3.¶†Quar-
to quæro quid de eo,qui exijt patriam poteſtatem ꝑ dignitatem,
reſpon.Idem puto,quod ſupra dixi, quia ſibi reſeruantur omnia
iura filiationis,vt Auth.con.quæ de dig.§.illud.Hinc eſt,ꝙ ſi eſſet
pup.poteſt pr̃ ei ſubſtituere,vt no.Doc.in materia pupillaris ſubſt.
17 ¶†Quinto quæritur,quid ſi exijt patriam poteſtatem per maxi-
mam,vel per magnam capitis diminutionem contingentem in
perſona ſua?Reſpondeo.aut eſt talis,quæ ſperatur ceſſare,& quæ
ceſſando retro fingitur non fuiſſe,tunc ea ceſſante quandocunq;
dicit teſtamentum nullum,vt infra ti.primo.l. ſi quis filio . §. ſed ſi
pater.Ea verò durante valet teſtamẽtum,vt ȷ.e.l.Gallus.§.in om-
nibus. Aut non ſperatur ceſſare,vt cum deportatus. vel damnatꝰ.
in metallum,& tunc aut reſtituitur in vita patris, & dic teſtamen-
tum nullum.Aut poſt mortem patris,& tunc ſecus. Et ita intelligi
tur l.j.in fin.infra.de bono.poſſ.contratabul.& quod no. infra eo.
l.Gallus.§.& quid ſi tantum.& infra.ti.primo.l.ſi quis filio. §. qua-
tenus.¶Sexto.quęritur,quid ſi filiusfam. datus eſt alteri in ado-
ptionem.Vtrum præteritus dicat nullum? reſponde de iure iſto,
ſi præteriebatur,a patre adoptiuo,dicebat nullum . Sed ſi a patre
naturali,tunc nullum habebat remedium,niſi eſſet inſtitutus , &
alter ſibi committeret edictum.vt infra de contratab.l.non puta-
uit.§.in adoptione.& no.eod.ti.l.prima.hodie verò contra,quia ſi
prętereatur a patre naturali,dicit nullum.Secus ſi ab adoptiuo, vt
18 l.pe.C.de adop.¶†Septimo quæritur q̃d ſi exijt per capitis dimi-
nutionem contingentem in perſona teſtatoris?Reſpõ.ſi ſperatur
ceſſare,dicit nullum,vt l.qui vxorem . Si verò non ſperetur caſſa-
re,iam ruptum eſt,vnde amplius non poteſt,niſi poſtea reſtitua-
tur,vt d.l.prima in fi.infra de contrata. ſecundum vnam lecturã.
19 ¶†Octauo quæritur,pone pater habens filium emancipatum,
quem pręterijt,dedit ſe in arrogationem,in qua moritur. Vtrum
emancipatus prętcritus,aliquod remedium habeat contra teſta-
mentum,videtur,quod non,quia cum dedit ſe in arrogationem,
annullatum eſt teſtm̃ per capitis diminutionem.Ergo contratab.
non poteſt dari,vt l.ꝙ vulgo.infra.de contratab.Iac. de Are. dicit
contrarium infra de bon.poſſ.contratab. l. 3. §. ſi pater. dicens,ꝙ
tale teſtamentum fingitur valere fauore filij , ne fame pereat. Et
ideo dicit ſibi competere contratab.aliàs pater adoptiuus omnia
occuparet iure peculij,vt l. 1.de caſtr.pec. ¶Et ita intelligit illum §.
& l.ſi pater.e.ti.quod eſt notandum.Hoc autem non procederet
in filio emancipato,qui ſimul cum patre tranſit in alienam fami-
20 liam,vt ſupra de adop.l.arrogator.¶†Quarto principaliter oppo.
ꝙ teſtamentum in quo filius iam natus eſt præteritus,non ſit nul
lum,cum per contratab.impugnaretur.vt infra de le. prę̨ſtan. l. is
qui.& l.ſi duo.C.de bon.poſſ.contratab.l.poſthumo . Ergo non
eſt nullum,quia quod nullum eſt,&c.vt infra tit. primo. l. nã.& §.
poſt defectum.Reſpon.glo.quod teſtamentum eſt nullum,ita de
mum ſi filius velit dicere nullum,& non aliàs. Ita dicit gloſſ. infra
tit.primo l.filio prę̨terito.& d.l.ſi is qui.& l.ſi duo. & d.l.poſthum.
& de inoffi.teſtamen.l.ſancimus.in prin. Hoc non eſt verum,im-
mo ẽt ſi non dicat,ſtatim eſt nullum,ſecundum omnes cum ſta-
tim deferatur bonorum poſſeſſio ab inteſtato,vt infra ſi ta.te.nul.
exta.l.j.in fi.& infra e.ti.l.ſi.quod non eſſet,ſi teſtamentum eſſet ali
quod,q̃a quandiu locum habet cauſa teſtati, nõ habet locum cã
inteſtati. ¶ Vnde alij,vt Ia.Bu.dicũt,quòd eſt nullum,tñ quia ſpe-
rat̃ poſſe confirmari filio approbante ratione illius ſpei , intentat
contratab.Nam ſimile videmus,ꝙ ratione ſpei de futuro poteſt
principaliter agi,vt ſupra qui.ex cau.in poſ.ea.l.Fulcinius. §.ſi quis
actione.& no.ſupra de euic.l.pater filię.ad hoc facit.infra de lib. le
l.ſi quis reum.§.primo.Nam ex contractu filij, pater nulla obliga-
tione tenetur,ſi nihil eſt in peculio,ſi tamen ei legatur liberatio a-
gere poteſt.ꝓꝑ ſpem de peculio futuro, vt ibi dicitur . Sed iſta rõ
damnat̃ per Bar.quia tunc ſpes attenditur, qñ eſt aliqua cauſa de
præſenti. Aliàs,quod eſt in ſpe,nihil eſt,vt nota.ſupra. de tranſa. l.q̃
cum tut.& l.is poteſt.de acq.hęred.de adul.l.ſi vxor.§.j. & ibi no.
Nam ſpes matrimonij dicitur contractis ſponſalib. vt l. quod ſer-
uus.de cond.ob cau.alias non , ut eo.ti.de adul.l.ſi vxor.§. ſi quis
vxori.At hic nulla ſpes eſt de præſenti,q̃a omnino in totum ſpes
euaneſcit,cum filius intentet contratab.quia non hẽt ſpem ap ꝓ-
21 bandi.¶†Vnde Bar.dicit,ꝙ filius intentando contratab. vr̃ teſtm̃
approbare,vt ipſum improbet.Nam cum ꝯtabulas dari nõ poſ-
ſit,niſi teſtm̃ ſit aliquod,ut l.quod vulgo.infra de contratab.inten
tando contratab.vr̃ uelle,ꝙ teſtamentum valeat,ut intentio eius
fundetur.Ad hoc adducit.l.3.§.falſus.rem ra.hab. Hęc ſolutio eſt
peior priore.Nam ſecundum eam ex eodem actu, duo actus cõ
trarij reſultarent.ſ.approbatio,& improbatio. quod eſſe non po-
teſt.de condi.& demonſtra.l.cum tale.§.falſum.de ſol.l. qui homi
nem.§.fi.Item probatur euidentiſſima ratione. Nam ſecundum
communem opin.per approbationem filii teſtamentum non re
conualeſcit,niſi de iure prętorio,ſed quouſque locum habet con
tratab.ſecundum tabul.non poteſt habere locum,quia ſequeret̃,
ꝙ de iure teſtamen.valeret,vt infra de ſecund.tab.l.3.§. expectan.
Ergo illa contractab.non inducit approbationem.Nec poteſt ap
probari teſtamentum,vt factum,niſi approbet, vt ſit factum,ſ.ar.
in l.2.C.de bonorum poſſeſ.ſecundum tab.non ob. §. falſus.quia
ibi in prę̨iudicium procuratoris tenebat ſñia,vnde dominus non
approbat ſententiam,ſed factum procuratoris. Reſpon.igitur, ꝙ
licèt teſtamentum ſit nullum,non tamen colligitur. quid contra
tab.poſſit intentari,quia hic duo remedia dantur filio præterito
in poteſtate,vt eſt caſus.C. de liber.præter.l.maximum vitium. &
no.glo.in authen. ex cauſa. Et eiuſdem effectus erit contratab.&
ius dicendi nullum. Declarabitur enim per id nullum teſtm̃ fore,
adiecta cauſa,quia filius in poteſtate præteritus eſt . Hoc expreſſe
patet in d.l.is qui.infra de lega.præſtand.vbi dr̃,ꝙ intentando con
tratab.idem conſequitur,quod ſi nullum dixiſſet, quia non præ-
ſtat legata.Non ob.l.quod vulgo,quia verum eſt,ꝙ debent extra
re tabulæ quo ad aliàs ſolenni.Vnde contratab.non datur ꝯ teſta
mentum nullum alia ſolennitate:quàm præteritione . Cum enim
aliæ ſolenni.deſunt,tabulę non dicuntur habere formam eſſe,ſed
cum filius eſt præteritus,licèt teſtamentum ſit nullum,tamen ali-
quod ens dicitur.Hinc eſt,ꝙ ſibi deſcribens de falſo,ſecus ſi alia
ratione eſſet nullum,vt infra de fal.l.ſi quis legatum. & de pœnis.
l.ſi quis aliquid.§.teſtamentum.& facit infra de tab.exhi.l.j.in prin.
& §.ſiue autem.Et hoc videtur velle gl.in l.quod vulgo. infra de
22 contratab.vbi hanc differentiam facit.¶†Sed circa hoc quęro de
vno,vtrum ſi filius intentat contratab.& in ea ſuccumbit , poſſit
dicere teſtamentum nullum?videtur,ꝙ non,vt l.quod in hæredẽ
§.eligere.ſupra de trib.Contrarium puto,quia illa regula eſt uera
quando plures actiones ex eadem materia producuntur,ut l.j.in
§.tutela.de tute.& ra.diſtra.Sed hic ex diuerſa, quia vna uia eſt ꝑ̄-
toria,alia ciuilis.Item quia poſſet perdere contratab. per lapſum
anni,& tamen remaneret ius dicendi nullum,vt infra ad Carb.l.ſi
impubes.§.quæſitum.& ibi no.Hoc uerum,niſi iudex expreſſe in
ſñia diceret teſtamentum ualere,& ſic pronuntiaret ſuper facto,
argu.eius,quod dicimus de ſententia lata in ciuili, vtrum prę̨iudi-
cet in criminali,vt l.prima.C.quando ciui. ac. præiud. crimi. & in-
23 fra vi.bon.rap.l.2.& ibi no.¶†Quinto principaliter opp. infra de
lega.præſtan.in l.ſi duo.ver.perinde.vbi dicitur, ꝙ filio in poteſta-
te poſito:alter filius inſti.poteſt habere hęredi.& ex iudicio defun
cti.Dicit glo.adeundo,vel ſecundum tab.petendo,ergo teſtm̃ va
let.Aliàs non poſſet hæreditas adiri,uel peti ſecundum tab. infra
de bono.poſ.ſecundum tab.l.ij.¶Sol.ſecũdum quoſdam,ibi erat
inſti.alter frater præteritus, vnde valet teſtamentum,quo ad eius
portionem.Sed hoc eſt falſum,& contra l.filio præterito. infra ti.
j.¶Alij dñt,ꝙ teſtamentum in quo filius eſt præteritus,licèt,nul-
lum ſit de iure ci. tñ de iure ꝑ̄torio tenet,dicentes, ꝙ de intentio-
ne ꝑ̄toris nunq̃ fuit teſtamentum annullare, ſed filio prę̨terito cõ
tratab.concedere.Quod ex eo patet. Nam dabit prætor contra-
tab.filio.Ergo vult teſtm̃ ualere,aliàs non daretur contratabu.vt
l.quod vulgo.infra de contratab.cum contratab. detur ad reſcin
dendum,vt l.j.ȷ.de le.prę̨ſtan.Hoc videtur velle gl.l. quod vulgo.
ȷ.de contratab.in fi.Nam cõtratab.eſt ex teſtõ,vt inſt.de bo.poſſ.
§.ſunt autem.Ergo oportet eſſe teſtm̃,aliàs nõ diceretur ex teſtõ.
Aſſignant etiam alias rationes,quas non curo referre , quia nihil
ualent.¶Sed Iac.& Pe.& communis opin.eſt in contrarium , ꝙ
nullo iure teneat,quod patet , quia ſtatim peti poteſt unde liberi.
ab inteſtato,vt l.j.in fi. ȷ.ſi tab.te.nul.ext.Et patet expreſſe . nam ad
hoc fuit factus ti.de leg.præſtan.Cũ.n.ius ciui.vellet teſtm̃. in quo
emancipatus eſt prę̨teritus valere,& ſic omnia legata ex eo præ-
ſtari,ius autem prætorium vult non valere ad ſimilitudinem ſui ꝑ̄
teriti.cum inter ſuum,& emancipatũ penes ꝑ̄torem non ſit dr̃ia,
Et ſic ſecundum prætorem nulla legata ex eo debentur. Ad hãc
diſcordiam factus eſt ti.de lega.præſtan.q̃ partim aſſenſit prætori,
partim iuri ciuili,diſponendo legata deberi certis perſonis,& non
alijs.Et hæc eſt veritas,quicquid alij vadant muſando.Si.n.iure ꝑ̄-
torio valeret,ſtatim daretur ſecundum tab. quod eſt falſum. ȷ.de
ſecun.tab.l.j.§.expectando.Item cum detur contratab. ad infrin-
gendum,ſequeretur,ꝙ eo.iure valeret,& nõ valeret.¶Vnde ter-
tij,vt Pet.ad l.ſi duo reſpondent,ꝙ ibi nõ fuit adita hæreditas, nec
petita bon.poſſ.ſecundum tab.ſed fuit conſeruata portio hę̨redi-
tatis per ti.de lega.prę̨ſtan.iudicis offic.vt infra eo.ti.l.filium. §.ſed
ſi portio.Et hoc refert Cyn.in l.ij.C.de bonor. poſſeſſio. contra-
tabul.Sed hęc ſol.non placet,quia tunc non deberent præſtare le
gata,niſi certis ꝑſonis tm̃,vt l.is qui.§.deſcripto.de lega. præſtand.
Et tñ ibi dr̃,quòd omnib.prę̨ſtat . Quid ergo dicendum ? ¶ Ego
dico,ꝙ ibi teſtm̃ a principio omni iure erat nullũ,ſed filius inſtitu-

tus petendo ſm tab.ipſum approbauit in ſui preiudicium,vñ om
nibus legata preſtat,cuius intellectu ſciẽdum eſt,ꝙ qñ vnus filius
eſt inſtitutus,alter præteritus,teſtamentum nullum eſſe poteſt du
plici fauore.ſ.præteriti,item inſtituti, qui fortè inſtitutus erit in mi-
nori portione,q̃ eſſet habiturus ab inteſtato.Item quia ab eo ſunt
legata mulcta facta,vnde commiſſo edicto per præteritum,ſi pe-
tit ↄtab.vel dicit nullum,conſequetur legitimam portionem,nec
ſoluet legata,niſi forte coniunctis perſonis.Si autem non vult di-
cere nullum,vel ↄtab.petere,ſed habere ex teſtamento, tunc po-
teſt ipſum teſtamentum approbare in ſui præiudicium, & petere
ex eo ſm tabu.Quod pater,nam præteritus poteſt teſtamentum
approbare,vt ĩ.ti.ĩ.l.filio preterito.ergo fortius inſtitutus.Ex hoc
autem conſequetur præiudicium, quia non habebit, niſi portio-
nem,in qua eſt inſtitutus,etiam ſi minima eſſet,vt ĩ.de ↄtabul. l. ſi
duob.§.j.Item præſtabit legata omnibus, vt d.l.ſi duo. Et iſte eſt
24 verus intellectus illius l.quicquid per alios dicatur. ¶ † Tria ergo
remedia habet inſtitutus filius,ſi alter eſt præteritus.Primo, ut pe
tat ↄtabu.vel dicat nullum,& iſtud eſt melius remedium,ꝙ poſſit
habere.Nam ſm hæc iura,aut coniunctis tantum perſonis preſta
bit legata,ſi emancipatus eſt præteritus, vel ſuus, & inſtitutus eſt
emancipatus.l.is qui.& d.l.ſi duo.uel nullus,ſi ambo.ſ. præteritus
& inſtitutus ſunt ſui,vt ĩ.tit.j.l.filio præterito.Hodie vero omnib.
præſtantur, per auth.ex cauſa.Item conſequitur portionem,quã
erat habiturus ab inteſtato.¶Secundum remedium eſt,vt petat ſi
bi aſſignari portionem per ti.de leg.præſtan. & tunc certis perſo-
nis legata præſtabit,ut d.l.is qui.§.de ſcripto. & non conſeruatur,
niſi portio,in qua inſtitutus erat,ſi erat minor legitima, vel tanta,
ut l.ſi duobus.§.j.de ↄtabu.¶Tertium remedium eſt,vt petat ſm
tabu.ſi teſtamentum erat nullum,per quod videtur ipſum appro
bare,ut d.l.ſi duobus.Vel adeat hæreditatem, ſi teſtamentum ua-
lebat,quia emancipatus erat præteritus, & tunc tria damna con-
ſequetur,vt no.in d.l.ſi duob.Et iſtud eſt peius remedium, quod
habere poſſit,quia non prodeſſet,ſed nocere poteſt. Vel plenius
hic.Et intellige dictam l.ſi duo.dum dicit,igitur,qđ petiit ſm tabu.
ſ.cum potuit,quòd eſt poſt lapſum tp̃s petendi contratabu.l.ſi im
pubes.§.quæſitum.ad Carbo.¶Sed circa prædicta quæritur,vtrũ
ea,quæ dicta ſunt.locum habeant,cum non contratabu. ſed quæ
rela intentatur?de hoc dic,vt l.mater decedens.ſ.de inoffi.teſt.per
gl.¶Sexto principaliter opp.de l.Gal.in prin.ĩ.eodem,& l.cum in
teſtamento.in prin.ĩ.de hæred.inſtit.Solu. ibi ſubaudiendum eſt,
ꝙ filius fuit inſtitutus,aliàs teſtamentum non ualeret ſecundum
gl.Bar.dicit, ꝙ facta inſtitutione ſm illam formam. ſ.ſi filius meus
me uiuo morietur,talem inſtituo, valet teſtamentum etiam ſi fi-
lii inſtitutio non præcedat,quia ex tali preteritione nulla iniuria fit
filio,quia teſtamẽtum ipſum prætuliſſe videtur, ut ĩ.de hæredib.
inſti.l.ſi quis hæres inſtitutus ſit legitimus.& l.Lucius.in fi.& arg.ĩ.
de vul.l.cum ex filio.in prin. ¶ Alij reprehẽdunt,cum in d.l.idem
credendum.in fi.& §.forſitan.& §.in omnibus.& §.bene. & ĩ. de
vulg.& pup.l.ſi quis cum.§.fi.Sed ipſe ad omnia hæc iura reſpon
det,rñſiones tamen ſuæ pluribus non placent. ¶ Dico ſic, ꝙ aut
inſtitutio eſt facta ſm formam l.ſi quis ita hæres. ĩ.de hæred.inſtit.
videlicet,ſi filius meus non erit hæres. talem inſtituo tunc puto,
ꝙ valeat,licèt filius non ſit inſtitutus, per rationes Bart. quia nulla
iniuria fit filio per præteritionem,cum ſit prælatus in hæreditate.
Igitur non nocet,vt ar.de vul.& pup.l.cum ex filio.in princ. & C.
de inoffi.teſtam.l.filiis matrem.& ĩ.eo.l.multi non notæ, licèt illa
l.ſi conſideretur,videatur contra innuere. Interdum fit inſtitutio
ſm conſilium Gall. ut ſi filius meus me uiuo morietur &c. ¶Et
tunc puto,ꝙ niſi præcedat inſtitutio filij,teſtamentum nõ teneat
per prædicta iura,contra Bar.allegata. Nam tunc teſtator non ui-
detur filio hæreditatem relinquere,cum ſubſtituat,ſi uiuo ſe mo-
rietur.Viuens enim non habet hæredem. Vnde ratio ſua non pla
cet,quia ſubſtitutio eſt potius facta in ſuitate, q̃ in hæreditate, ut
no.ĩ.de uulg.& pup.l.ſi mater.§.j.& hoc vult tex.in l.Gal.§.in om
nibus.ĩ.eo.ti.Hoc puto verum,cum ſubſtitutus eſt nepos,quia in
ſubſt.in ſuitate.Sed ſi extraneus tunc videatur ſubſtitutus in hære
ditate,putarem idem,qđ in ſuperiori caſu.Ad hoc facit quod no.
in d.l.ſi mater.§.j.ĩ.de vulg.& pup.¶Septimo principaliter oppo.
de l.ſi quis filio exhæredato.ĩ.tit.j.& ĩ.eo.l.ſi quis poſthumos.§. ſi
filium.Sol.ibi præteritus fuit nepos,qui præcedebatur a filio. Vn
de eius præteritio non nocet,quia ille tantum eſt inſtituendus, vl
exhæredandus,qui primum gradũ obtinet. ¶ Alij vero poſſunt
præteriti,vt ĩ.eo.l.Gall.§.in omnibus.& ĩ.unde lib.l. ſcripto.Sed ↄ
hoc opp.nam prædictæ leges loquuntur,cum filius eſt exhæreda
tus.Sed exhæredatus habetur pro mortuo,ut ĩ. de coniun cum
emãcipato lib.l.j.§.ſi pater.Sed filio mortuo, vel habito pro mor
tuo,nepos intrat locum eius.Et niſi inſtituatur, rumpit teſtamen-
tum,quia agnoſcitur auo,vt ĩ.ti.j.l.poſthumorum. de bonis libe.
l.ſi necem.§.ſi deportatus. Solu.habetur pro mortuo quo ad ſe,
tamen obſtat nepoti,vt ĩ.unde libe.l.ſcripto.Sic & alibi poteſt q̃s
alteri nocere,& ſibi non prodeſſe,ut C.de natu.lib.auth.licet.& in
fra ad Tertul.l.2.§.obiiciatur.l.æquiſſimum.eodem titu.& in c. au
thoritate.de conceſſ.præben.libro 6. Et eſt ratio, quia filio exhære
dato alius loco ſuo inſtituitur,vnde ſuffectus ſibi nepotem exclu
dit,ſicut ipſe filius excluderet,ſi eſſet inſtitutus, ut ſupra de donat.
inter uirum,& vxo.l.ſi donatæ.§ ſi ſponſus.& ĩ.de condit. & de-
monſtra,l.Titia.§.vſque.Certè immo videtur, ꝙ filio exhæreda-
to nepos agnaſcatur,& ſit ſuus hæres auo,ut infra de acq. hæred.
l.qui in aliena.§.interdum.ubi eſt expreſſus.Sol.ibi loquitur,quã-
do nepos ex filio exhæredato fuit inſtitutus cum ſua qualitate,
25 vnde ex inſt.fit neceſſarius, non autem agnoſcendo. ¶ † Ex hoc
pater, ꝙ non ſolum ille,in quem continuatur dominium,eſt ſuus
hæres,ſed etiam ille,in quem non continuatur, ſi ſit in poteſtate,
& inſtituatur,ut d.§.interdum.quod eſt no.tex.uero, ſi quis filio,
loquitur,cum ille eſt inſtitutus,qui tenet locum filij, & nepotem
excludit,licèt autem nepos ex filio exhæredato præteritus nõ di-
cat nullum,rumpit tamen per querelam ex ſucceſſorio edicto,vt
l.ſi is qui.de inoffi.teſta.quod qualiter procedat, alibi tractandum
eſt.ſ.in l.pater filium.eodem tit.¶ Sed contra prædicta oppo.de l.
Gallus.§.& quid ſi tantum.ĩ.eodem Solu.ibi loquitur in nepote
ex filio emancipato,qui ſuccedit loco filii,& agnaſcitur auo.cum
filius deſierit eſſe ſuus per emancipationem, uel deportationem.
Secus in nepote ex filio exhæredato. Nam licèt ſit exhæredatus
non deſinit tenere primum locum,cum non exeat poteſtatem.
Ideo obſtat ſequenti. ¶ Sed circa hoc quæro, nunquid hodie ſit
hoc uerum,cum ſublata ſit differentia emancipationis, & patriæ
26 poteſtatis,ut in Auth.de hæred.ab inteſta.§.nulla. † Pone enim,ꝙ
filius emancipatus eſt inſtitutus,uel exhęredatus,nepos ex eo eſt
præteritus,utrum hodie ſit teſtamentum nullum,gl. in d. §. & q̃d
ſi tantum.uidetur velle,ꝙ ſic,quia differentia emancipationis nõ
eſt ſublata in teſtamento,ſed ab inteſtato,ut no.in auth. ex cauſa.
C.eod.& l.ſi filius.ſ.de mino.¶Quidam tenent gloſſ.& dicunt, ꝙ
licèt teſtamentum ſit nullum, tamen hoc non proderit nepoti,
quia ſolus filius ſuccedet,cum hodie ſublatus ſit titulus de coniũ.
cum eman.liber.Et hoc tenet Ray.de For.Bart. tenet ↄtrium in d.
§.& quid ſi tantum.Nam cum emãcipatus hodie ab inteſtato ſo-
lus ſuccedat excluſo nepote,ſecundum gl.in §.nullam.de hæredi.
ab inteſt.de coniung.cum eman.lib.l.j.ſi pater eum inſtituit,& ne
po.præterijt,in nullo peccat,quia dat hæredi.ei qui habiturus eſt,
etiam ſibi non data.Ad quod inducit l.meminimus.C.de legi.hæ-
re.ubi dicitur,ꝙ emancipatus ſuccedit ad ſimilitudinem ſuorum.
¶Hanc opi.æquam,& ueram puto,poſito, ꝙ ſublatus ſit titulus
de coniun.quia cum nepos non ſuccedat,rumpere non debet.Id
enim rumpit,vt ſibi locũ faciat,ĩ.tit.j.l. nam & ſi.in fi.Quod enim
bonum eſt,fauore eius nihil habituri,ut ĩ.de ↄtrata.l.ſi poſt mor-
tem.§.liberi.Ille enim,ſi non ſuccedit,non rumpit.ĩ.de bono.poſſ.
l.non ex.§.vbicunque.& Inſtit.de hæred.ab inteſt.§.adoptiuus.Et
27 prædicta induci poſſunt ad tres q̃ões.¶†Pone, ſtatuto cauetur,
quòd exiſtente maſculo fœmina non ſuccedat ab inteſtato, ſed
debeat dotari:pater habens filium,& filiam,filium inſtituit, & fi-
liam præteriit,quæritur,an teſtamentum ſit nullum? Rñdeo non,
quia cum nõ ſuccedat ab inteſtato,poteſt præteriri, ut ſupra dixi.
Nec ob.ſ.de inoffic.teſta.l.poſthumus.§.ſi quis ex his.vbi dicitur,
ꝙ ille,qui non ſuccedit,rumpit,quia non ipſe, ſed iudicis ſentẽtia
rumpit ibi teſtamentum,cum fuerat intentata querela. Ad quod
facit quod no.ſ.ſi pars hære.peta.l.antiqui.in glo.magn.in fi. ¶ Se-
cundo pone,retento eod.themate filius fuit exhæredatus filia p̃-
terita quæritur,an teſtamentum ualeat,videtur,quòd nõ,quia ſta
tutum quod prætulit filium filiæ,debet intelligi de filio ſucceden-
te.Vnde cum filius eſt exhæredatus, filia non uidetur excluſa per
ſtatutum iam factum in fauorem filij,ut ĩ.de leg.2.l.peto. in prin.
Vbi dicitur,ꝙ ſi ex pluribus debentibus ſuccedere alter ſit prohi-
bitus,vr̃ prohibitus in fauorem alterius, cum ergo hic non poſſit
haberi fauor filii,non debet ſtatutum operari tantum odium fi-
liæ,vt arg.ſ.de rei vend.l.fundo.& de contrata.l.cum filium.§. ſed
cum exhæredato.de bo.liber.l.ſi patronus teſtamento.§.ex teſtõ.
facit l.ſi necem.§.ſi deportatus.eodem ti.& de coniun.cum emã.
lib.l.j.§.ſi pater.Contrarium videtur per ea,quæ dicta ſunt, quia li
cet filius ſit exhæredatus: alius eſt eius loco inſtitutus, qui exclu-
det filiam fœminam,ut d.l.ſi quis filio exhæredato. Ad hoc facit.
l.filius.§.cum quis.ĩ.de lega.j. Et quòd ibi no.& ĩ.ad Treb.l.ex fa-
28 cto.§.fi.& C.de cond.inſt.l.j.per Cy.†In quib.patet, ꝙ non requiri
tur, ꝙ filius ſit hæres,ut alius excludatur ipſe tamen hæres tenebi
tur dotare filiam,ſicut teneretur filius inſtitutus, quia bona tran-
ſeunt cum onere.Ad hoc ĩ.de contratabu.l.filium.§.ſed quemad
modum.Puto etiam,quòd teneretur ad alimenta, ſi puella eſſet
pauper,ut nota.C.de nego.geſto.l.alimenta per Cy.& argum. in
Auth.quibus modis natur.effic.ſui.§.ſi quis autem hęres. Hæc ue
ra,ſi filius eſſet ſucceſſibilis.alias non excluderet filiam. Puta,ſi eſ-
ſet frater minor,vel deportatus,vt infra de bonis liber.l.ſi necem.
§.ſi deportatus.Tunc enim in tãtum uidetur mortuus,uel uerius
dicit,poſt filium exhæredatum non excludere filiam. Nam non
excludit patronum,cui non tam debetur hæreditas,ſicut filiæ.de
fal.l.poſt legatum.Niſi fuerit inſtitutus rogatus de reſtituendo fi-
lio exhæredato.Tunc enim excludetur,ac ſi filius inſtitutus eſſet,
de bonis.liber.l.ſi necem.§.fi.Idem eſt, ſi per quemcunque alium
modum

modum ad ipſum bona matris peruenerunt. de iure patro.l. ſiue
29 patronus,§.naturalis,¶†Quid ſi ex modica parte eſſet filius inſtitu
tus,an excludet filiam? videtur,quòd ſic,de bon.libe.l. ſi eſt modi-
ca.in prin.Contrarium puto,quia magis eſt debita filio, q̃ patro-
no hæreditas.¶Tertia quæſtio eſt,pone,filius inſtitutus ſimul cũ
alio hæreditatem repudiauit, quæro an filia præterita rumpet te-
mentum,ſi filius poſtea moriatur,argum.ꝙ ſic, quia ſtatutum di
cit exiſtente maſculo,ſed maſculus non eſt hæres,nec ſupereſt, er
go &c.Puto contrarium per ſupradic. Nam ille tantum rumpit,
qui eſt habilis ad rumpendum tempore mortis . ut d.l. ſi quis ex-
hære,Sed iſta filia tempore mortis patris non erat habilis, quia fra
ter eã præcedebat,vel excludebat,ergo in perpetuum erit exclu-
ſa.Illud autem,quod in ſtatuto dr̃,extante maſculo. debet intelli-
gi tp̃e,quo ſucceſſio defertur, non autem requiritur, ꝙ ſemper
extet,vt excludatur. Ad quod facit,quod no. j.ad Tertul.l.fin.per
Bar.Et facit de noxa.l.in delictis.§.ſi extraneus.& j. de teſta. mili.l.
Tit.& de commo.l.j.in fine.¶Octauo prin.oppo. de l.3.§.fi.ſ. eo.
& j.de hæred.inſtit.l.ſi filius.de vulga. & pup.l. ex facto.§.Lucius,
Sol.aut filius præteritus eſt in toto teſtamento,& totum teſtamẽ
tum eſt nullum,vt hic.Aut ab vno tantum gradu,& tũc aut a pri-
mo,& ille non tenet,ut in contrario.Aut a ſecũdo, & ſi in primo
gradu erat inſtitutus,ualet ſecundus gradus , licèt ab eo ſit præte-
ritus,ut l.poſthumus.§. quod vulgo. j. eodem . Aut erat a primo
exhæredatus,& tunc ſecundus,a quo erat præteritus, non tenet.
30 vt j.tit.j.l.ſi ego.¶†Sed circa hoc dubitatur de duobus.Primo po
ne,pater habens duos filios,vnum inſolidum hæredem inſtituit,
alterum præteritum ſibi vulgariter ſubſtituit, vtrum aliquis gra-
dus iſtorum teneat,ut ſit nullus,videtur tenere,ꝙ ſecundus gra-
dus,per dictam l.ex facto.§.Lucius.de vulg.& pup.& de hæredib.
inſtit.l.ſi filius.In contrarium videtur, quia aut dicimus, & ipſum
gradum in totum valere,id eſt,vt filius ſubſtitutus totum habeat
& tunc inſtitutus reperiret ſe nihil habere,ſicq; tanquam præteri-
tus rumpet ſm gradum. Aut dices filium ſubſtitutum habere di-
midiam ex ſubſtitutione,& primum gradum nõ valere.Et ne re-
periretur quem pro parte decedere teſtatum,& pro parte inteſta
tum.Videtur ergo dicendum neutrum gradum valere, primum
propter ſm, ſm propter primum propter dictas repugnantias.
¶Ego puto,ſalua veritate, ꝙ vtroque gradu valeret, fietq; con-
curſus vtriuſq; filii.ſ.inſtituti,& ſubſtituti.Nam propter repugnã-
tiam rationum hoc fit,vt j.de hære.inſtituen.l.paterfam.Titium,
& vterq; habebit medietatem.Nam illa verba, ſi hæres non erit.
intelliguntur.ſ.quatenus hæres non erit.ut j. de leg.j.l.Stichum. q
meus erit,& no.ſ.de tranſac.l.controuerſia. Cum ergo filius inſti
tutus non poſſit eſſe hæres inſolidum, erit hæres pro dimidia, &
pro alia erit hæres filius ſubſtitutus. Nec obſt. j. de vulgari.& pu-
pil.l.verbis ciuili.ubi ille,qui non admittitur,vt ſubſtitutus,non ad
mittitur,vt coniũctus,quia loquitur in extraneo ſubſtitu. in quo
ceſſat ratio prædicta.¶Et ꝙ hæc opi.ſit uera,probo per text. j.eo.
l.Gallus.§.& quid ſi tantum.Quem de neceſſitate ſic intelli. opor
tet.Pone enim filium inſtituo,& ſubſtituo nepotem ſm conſiliũ
Galli, vel Velleiani:deinde filium emancipo, quæritur an nepos
ſuccedat ex ſubſtitutione? dicitur ibi,ꝙ ſic. ſed quæro pro quota
parte.Barto.ibi videtur ſentire,ꝙ in totum. Sed ego contra puto.
Nam ſi propter hoc eſſet emancipatus, reperiret ſe præteritum,
& rumperet teſtamentum per contratab. & ſic intentio teſtato-
ris,qui intendebat ſibi prouidere ſubſtituendo nepotem, ne rum
patur teſtamentum,fruſtrabitur. Vnde dico,quòd ut prouiſio te
ſtatoris ſit valida, nepos ex ſubſtitutione cum emancipato con-
curret,& ſic non rumpetur teſtamentum.Sed dices contra vide-
tur,quia nepos ſubſtitutus erat tãtum in ſuitate . Vnde cum filius
deſinat eſſe ſuus, in totum nepos ſuccedet.Nec eſt curãdum,ſi fi
lius emancipatus contratabu.intentat, quia per eam non rumpit
ipſo iure teſtamentum Reſpond. ꝙ licet ſit principaliter ſubſtitu-
tus in ſuitate,ſecundario etiam in hæreditate . Item dico , ꝙ teſta-
tor videtur prouidiſſe etiam in caſu, quo teſtamentum per con-
tratabu.expugnaretur.Hoc probatur. in d.l. Gall.§. fina. vbi dici-
tur, ꝙ ſi nepos ſubſtitutus filio emancipatus fuerit, quòd nihilo-
minus filio decedente admittitur ex ſubſtitutione, quia ſi non ad
mitteretur expugnaret teſtamentum per contratab. Et ſic patet,
quòd talis ſubſtitutio non ſolum fit caſu, quo agnoſcendo teſta-
mentum rumperetur de iure ciuili, ſed etiam ſi per contratabu.
Concludo ergo,quando fiet concurſus vtriuſque.Sic etiam ſunt
alii caſus,in quibus admittitur concurſus ſubſtituti, & inſtituti, de
31 quo in l.j.de vulg.& pup.†Sed quæro,pone, pater filium impube
rem inſtituit,puberem præterijt,quem impube.pupillariter ſubſti
tuit,an teneat teſtamentum,& pupillaris ſubſtitutio?hãc queſtio-
nem habuit Oldr.& determinat teſtamentum non valere,quia ſi
eſt præteritus,& per conſequens ſubſtitutionem pupillarem, ut l.
2.§.ideo.de vulgar.& pupill. In contrarium facit quod dixi.Nam
pupillaris continet uulgarem ergo quantum ad vulgarem con-
curreret,vt ſ.dixi.Puto Oldra.dicere veritatem . Nam tacita vul-
garis eſt ſubſtitutio legis potius,quàm hominis,vt l.iam hoc iure
de vulgar.& pupil.lex autem iſta demum ſupplet uoluntatem de
functi,ſi ipſe non fuit in culpa. Alias ſecus.Hoc probo per l.fi.ſ.de
inoffic teſtamen.coniuncta l.quidam teſtamento.de vulg.& pu-
pillari.Nam in hæreditatibus prohibitio iuris accreſcendi,deducit
teſtamen.ad irritum,vt j.de hæredi.inſti.l.quoties.§. ſi duo. Pone
ergo inſtitutis duobus hæredib. fit vna ſubſtitutio vul. per quam
uidetur ius accreſcendi prohiberi,vt j. de bonorum poſſ. ſecun-
dum tabu.l.j.§.ſi duo.& C.de fideiuſſio.auth.hoc amplius, dece-
dit ſubſtitutus,certè lex ſupplet defectum teſtatoris, qui ſi ſciuiſ-
ſet,ius accreſcendi non prohibuiſſet, quia ſubſtitutio non tenet,
ideo cohæres admittitur,per ius accreſcendi, vt d.l. quidam teſta-
32 mento Proculum.de vulgar.& pupil.†Sed pone,ſubſtitutio non
tenet propter præteritionem filij,certè totum teſtamentum irri-
tatur,vt d.l.ſi ego.Nam cum per dationẽ ſubſtituti,ius accreſcen
di prohibuerit, licèt datio ſubſtituti non teneat, tamen quia non
tenet propter culpam teſtantis filium prætereuntis, lex ei non fa-
uet,nec eius defectiuam voluntatem ſupplet,vt d.l. ſi ego.in pro-
poſito igitur,cum filius ſit præteritus,nec valet pupil.& vulga.ta-
cita,& prædicta ſunt notanda. His oppoſi. expeditis pro comple-
33 tione materiæ,quæritur de aliquibus.†Et primo pone, ꝙ hæredi-
tas eſt non ſoluendo,& nihil eſt in ea, vtrum præteritio filij faciat
teſtamentum nullum,uidetur, ꝙ non,quia in eum non cõtinua-
tur dominium rerum, quæ non ſunt . Et ſic ceſſat ratio nullitatis
inducens,ſecundum Bar.præterea,quando filius, non debet ha-
bere quartam,eius præteritio non nocet, ſed quarta dicitur dedu
cto ære alieno.vt l.Papi.§.quoniam autem quarta.ſupra de inoff.
teſtamen.Ergo vbi nihil eſt, quartam habere non poteſt, dicitur
enim potius quarta bonorum,quàm hæreditatis, ſecundum Do
cto.contrarium puto verum, quia leges indiſtinctè dicunt filium
præteritum reddere teſtamentum nullum,ergo &c.l.j.§. & gene
raliter.de leg.præſtan.Et pro hoc optimè facit ſ.de bon.libe.l. qui
ſoluendo. Per hoc patet, quòd ſola ratio cõtinuationis dominij,
non eſt cauſa nullitatis,ſic contra Bar. Illud autem, quòd dicitur
quartam dici deducto ære alieno,fateor quo ad incundam,& de
ducendam quartam de bonis, ſed antequam deducatur, dicitur
34 quarta totius hæreditatis.†Secundo ſi filius conſentit, ꝙ pater eũ
prætereat,quia cum pater velit eum inſtituere, ipſe nolit, vtrum
valeat teſtamentum,ſi prætereatur,glo.mouet hanc.q in l.ſi quã-
do.C.de inofficio.teſtamen.& ibi per Doct. Puto, ꝙ ſi per talem
conſenſum,vel renunciationem excludetur a ſuccedendo.Pura,
quia iurauit hæreditatem non petere:vt in c.quamuis.de pact.lib.
6.vel quia prohibuit patrem teſtari, excludetur etiam a rumpen-
do:argume. eius, quod ſupra dixi.per l.ſi poſt mortem.§.liberi.de
contratab.cum ſimilibus . Si vero non excluditur a ſuccedendo:
tunc talis renuntiatio:vel conſenſus nihil operatur : quia per eum
non poteſt confirmari;quod non eſt:vt l.item eorum :in §.decu-
rio.quòd cuiuſq; vni nomine.de confirm.vtili.vel inutili.c.exami
nata.Item quia iuri : quod quis nondum habet : renuntiare non
poteſt.de lega.2.l.ſi quis ſub conditione.& l.j.C.de pac. vbi nota.
Hoc verum:niſi opera eius factum eſſet:quòd non inſtitueretur.
argum.de do.excep.l.ſi opera. Dic tamen:vt plenè no.in d.l.ſi quã.
35 per Cyn.¶†Tertio quæro pater aſſignauit filio legitimam in vi-
ta ſua:vtrum poſtea poſſit teſtamentum impugnare.Reſpon.aut
pater poſtea ipſum in aliquo inſtituit:& certum eſt: quòd nõ,ſed
agat ad ſupplementum:& computabit ſibi in quartam : iuxta no.
in l.in quarta.ad l.Falc.Aut ipſum exhæredat : & tunc de iure iſto
non poterat agere querela.vt l.Papinia.§.ſed ſi mortis. & l.ſi non
mortis.ſupra de inofficio.teſtamen. Hòdie uero ſi quidem in ex-
hæredatione non eſſet incerta cauſa:diceret nullum:ut patet in §.
aliud quoque capitulum. vbi dicitur : quòd etiam ſi per quamli-
bet donationem detur legitima : debet in exhæredatione inſeri
cauſa:alias non tenet teſtamentum.Si vero cauſa inſeratur:puto,
ꝙ etiam ſi non ſit vera:non poteſt filius querelam intentare : vel
dicere nullum.Nam ſicut olim non poterat cauſa non inſerta: q̃a
appoſitio cauſæ facit exhæredationem ſolennem : etiam ſi vera
non ſit:ſicut olim ſimplex exhæredatio ſolẽnis . Sicut igitur olim
donatio inter viuos excludebat querelam filio exhæredato ; ita
hodie:dum tamen ſit ſolenniter exhæredatus.Et hoc eſt multum
notabile:& nouum,ſi vero in totum filius eſſet præteritus , tunc
dico,quòd illa aſſignatio fuit facta de neceſſitate.Puta, dicit ſtatu-
tum, ꝙ filio delinquenti,pater tenetur aſſignare legitimam , tunc
dico, ꝙ ſi pater eam aſſignauit,ſi poſtea ipſum præterit teſtamen
tum tenet,quia conqueri non poteſt filius de patre, qui legitimã
aſſignauit ſibi legitimè.vnde non debet pater legis auxilio decipi,
vt ſ.commoda.l.3.§.nunc videndum.Et ad hoc, ꝙ no. per Iacob.
de Are.& Barto.infra de pecul.legat.l.Stichum . & per dominum
meum in authent.ſi captiui.C.de epiſco. & cleric. Si vero uolun-
tariè ſibi aſſignauit,tunc niſi poſtea inſtitueretur, uel exhæredare
tur,dicet nullum,& etiam ſi eſſet dictum, quòd pro legitima aſſi-
gnabat,quia ſperare potuit , vt pater in teſtamento eſſet ſibi gra-
tus,vt j.de bon.liber.l.ſi uero.§.ſi ſeruo.ut d.§. aliud quoque capi
tulum.in Auth.vt cum de appel.cog.vbi hoc probatur expreſſe:
oportebit tamen, ꝙ conferat,ſi vult ſuccedere,iuxta not. in auth.
ex teſtamento.C. de collatio. & d.l. ſi uero.§. ſi ſeruo . Vel ſi vult
retinere,

retinere,quod datum ſibi erat a patre,nõ cogetur ſuccedere, vel
36 conferre,vt ibi.& l.fin.ɉ. de collatio.bono. †Quarto quæro,pater non inſtituit filium,ſed eius ſeruum,vel nepotem ex eo,contemplatione patris,quæro an teſtamentum valeat,videtur quòd ſic, quia ſibi quæritur eorum perſona mediante,vt l. placet.ɉ. de acq. hæredit.Ad hoc de colla.l.dedit dotem. Contrarium eſt verum, quia honor debet conferri in perſona filij,non eius ſerui, vel filii, ut ɉ.de leg.præſtand.l.j.in §.j.Et hoc patet.in l.Gallus.§.idem credendum.in fi.& §.in omnibus.ɉ.eodem.Nam plures caſus euenire poſſunt,ꝙ ſeruus nollet adire,&,ſic filius fruſtraretur,vt l.cum proponas.C.de hæredibus inſtituen.facit l.pretia rerum. circa me
37 dium.ad l.Fal.¶†Expeditus de primo,capio ſecundum no. & op. ꝙ mortuo filio præterito in uita patris,teſtamentum reconualeſcat,vt infra titu.j.l.poſthumus.in princ.Solu.ibi in poſthumo prę terito,cuius contemplatione præteritio non reddit a principio teſtamentum nullum,hic in iam nato:quo præterito a prin.teſtam. eſt nullum.Vnde facilius reconualeſcit,quod olim habuit eſſe, q̃ illud,quod nunquam fuit.facit lex ſi teſtamentum.ſ.de teſtam. & ſ.de pactis.l.ſi vnus.§.ꝙ in ſpe.do.contra,quòd idem in iam nato, vt l.poſthumus.§.idem circa.Sol.ibi fuerunt inſtituti, veniẽtes ab inteſtat.hic non. Ex quo enim venientes ab inteſtato in omnem euentum habituri ſunt hæreditatem,fauorabilius igitur eſt, vt teſtamentum reconualeſcat moriẽte filio in vita patris, quàm ſi ex noua patris voluntate videretur habere,qui voluntatem nõ mutauit.Ad quod facit,quod no.in l.qui teſtamento.§.j.in glo. ſuper verbo.per contrarium.& C.de teſta.l.hac conſultiſſima.§. ſi quis autem.in titu.j.de contratabu.l.ſi duobus.§. ſi prius. Si uero filius iam natus decederet in patris poteſtate, etiam inſtitutis uenientibus ab inteſtato,non reconualeſceret,ut ɉ.l.proxim.Ceſſãt enim tunc coniectura voluntatis paternæ, cum mortuus non dicatur
38 velle,infra de opt.leg.l.ſi tibi.§.vnius.¶†Tertio ad iſtud oppono. de l.filio præterito.ɉ.titu.j.Solue per approbationem filii factam, poſt mortem reconualeſcit,vt ibi,non per mortem, vt dixi. Fortior enim eſt expreſſa probatio,quàm tacita, quæ per mortẽ fit.
39 ¶† Pro declaratione iſtius articuli,vtrum teſtamentum nullum reconualeſcat ceſſante impedimento,dic, aut teſta.eſt nullum ex perſona hæredis,aut ex perſona teſtatoris,aut ex defectu ipſius teſtamenti. ¶ Primo caſu non reconualeſcit, cum tria tempora requirantur,ut hæres ſit capax,vt l.ſi alienum §.in extraneis. de hæredib.inſtituen.¶Secundo caſu, aut erat defectus in teſtatore tẽpore teſtamenti,& tunc non reconualeſcit. l.2.ſ. de teſtamen. Aut ſuperuenit ex poſtfacto,quia capite minutus eſt, tunc ceſſante capitis diminutione reconualeſcit,vt infra de bono.poſſ.ſecundum tabu.l qui ex liberis.§.teſtamento.& Inſti.quibus mod.teſtam. in-
40 firmi.§.non tantum.†Et ſi quæris, an reconualeſcat de iure ciuili, vel prætorio.Reſpon.ſi ex cauſa,quæ retro fingit ex legis diſpoſitione,vt ex fictione legis Corneliæ,vel poſtliminij, tunc reconualeſcit.de iur.ciuil.alias de iure prętorio,vt no.in d.l.poſthum.§. idẽ
41 & circa.infra eodem.¶†Item quæro,utrum requiratur, ꝙ teſtator declaret ſe velle decedere cum eadem voluntate? Reſpond.ſi mutauit ſtatum inuitus,non,ut infra tit.j.l.ſi quis filio.§.quatenus. & l.j.§.exigitur.infra de bonor.poſſ.ſm tab.Si vero voluntariè ſtatum mutauit,vt quia dedit ſe ad arrogandum, tunc aut erant inſtituti venientes ab inteſtato,& idem,vt ɉ.tit.j.l.poſthum.§. idem, & circa.qui tex.debet intelligi ſm Barto.& no.Alias requiritur,ꝙ declaret ſe velle cum eodem teſtamento decedere,vt d.§. & in §. tantum.Inſtitu.quibus mod.teſta.infir.¶Tertio caſu,aut defectus erat extrinſecus,& eo ceſſante,teſtamentum reconualeſcit. infra de hæred.inſti.l.qui ſoluendo non erat duos Appollonios. Si vero erat extrinſecus,tunc aut erat defectus ſolennitatis,& reconualeſcere non poteſt, cum ſolennitas debeat adeſſe in ipſo actu. ut C.de teſtam.l.non dubium.& ibi no.Aut erat defectus præteritionis,& tunc aut quærimus,an per approbationem præteriti reconualeſcat.Et dic,ꝙ ſic,vt hic,& l. filio præterito. Aut per mortem, & tunc,aut præteritus eſt poſthu.aut iam natus, & hoc caſu, aut inſtituti ſunt venientes ab inteſtato,aut non,vt ex ſuperioribus pa-
42 ter.¶†Sed quæro,vtrum per approbationem filij, reconualeſcat de iure ciuili.vel prætorio?Reſpon.ſi approbatio filii præcedat teſtamentum, vt puta, cum filius viuo patre renũtiat hæreditati cũ iuramento,vt in ca.quamuis. de pact.lib.6. Et tunc puto,ꝙ teſtamentum poſtea factum valeat de iure ciuili, quia ille filius habet pro mortuo,nec tenebatur pater ipſum inſtituere,ex quo erat in ſucceſſibilis,arg.infra de bonor.poſſ.contratab.l. ſi poſt mortem. §.liberi.infra tit.j.l.nam & ſi ſub conditione.§.fi. vbi filius non rũpit,vt ſibi locum faciat,quod hic etiam non poteſt.Si vero approbauit poſt teſtamentum factum, tunc de æquitate prætoria recõualeſcit ſecundum communem opin.no.in l.filio præterito,ꝙ licèt non bene probetur per legem expreſſam,ſuadet tamẽ. Nam filius præteritus ipſo iure eſt hæres a morte patris de iure ciuili, licèt igitur repudiet,non poteſt deſinere eſſe hæres. Vnde alius eodem iure non poteſt eſſe hæres,ut l.quod contra.§.uni duo. de regul. iur.Oportet ergo dicere,quòd ex æquitate prætoria ſcriptus hæreditatem obtineat.¶Alia circa approbationem filii præteriti, dic,vt hic per Bar.& l.filio præterito.quæ tranſcribere non opor-
43 tet.¶†Venio ad tertium,& ultimum not.& oppo. ꝙ ſecundum teſtamentum nullum rumpat primum.C.de teſtamen.l. hac conſultiſſima.§.ſi quis autem.Sol.ibi ſecundum teſtamentũ,licèt non ſolenne valebat de iure ſpeciali,quia inſtituti erant venientes ab inteſtato,ideo primum rumpit. Non enim refert ad rumpendum primum teſtamentum, vtrum ſecundum valeat de iure communi,vel de iure ſpeciali,vt ɉ.de mili.teſtam.l. militis codicillis. §. militia miſſus.Si autem ſecundum teſtamentum nullo iure tenet, primum non rumpit,ut hic.Sed contra,de dicto §.militia.vbi ſecundum non tenebat,& tamen rumpit primum.Sol.ibi primum valebat de iure ſpeciali,vnde facilius tollitur per ſecundũ, etiam non ſolenne.Secus ſi primum valeret de iure communi, vt hic, & ibi no.¶Item ad idem opp.cum iſte tex.ſimpliciter loquatur, poteſt intelligi etiam ſi in ſecundo teſtamento, in quo filius eſt præteritus,ſint inſtituti venientes ab inteſtato,& tamen dicitur, ꝙ non rũpit primum, quod non eſt contra dictũ §.ſi quis autem. Sol. dicit glo.no.hic loquitur,quando in ſecundo teſtamento filius eſt prę teritus,etiam quo caſu,ſi ſint inſtituti ueniẽtes ab inteſtato, eſt nullum,ſed §.ſi quis autem.loquitur, cum deficit ſolennitas teſtium, quod non reddit teſtamentum nullum omnino, cum venientes ab inteſtato ſunt inſtituti.Iſta ſol.eſt vera,& probatur.ɉ.titu.j.l.poſthum.ver.idem & circa.ſecundum verum intellectum. Vbi patet,ꝙ ſi in teſtamento,in quo filius eſt præteritus,ſunt inſtituti uenientes ab inteſtato,filio moriente in vita patris reconualeſcit teſtamentum de iure præto. ergo nullum erat de iure ciuili. Maior ergo eſt defectus præteritionis, quàm ſolennitatis, quantum ad vtilitatem teſtamenti,inquantum ad confirmationem eius non, quia teſtamentum,in quo filius eſt præteritus poteſt reconualeſcere per apptobatio.filii,vel mortem in vita patris,contingẽtem, vt ɉ.titu.j.l.filio præterito.& l.poſthumus.§.idem & circa.Secus in eo,in quo ſolennitas deficit.vt C.de teſta.l.non dubium.& ibi no. ¶Sed ad iſtam ſol.oppo.ꝙ inſtitutis venientibus ab inteſtato, etiã teſtamentum in quo filius eſt prępteritus valeat, & primum rumpat,vt ɉ.de bonorum poſſ.contratab.l.ſi duobus.§.ſi prius.¶Dicũt quidam,ꝙ ibi ſecundum teſtamentum erat nullum,licèt uenientes ab inteſtato fuiſſent inſtituti, tamen filius præteritus petendo contratabu.videtur ipſum approbare,quia contratabu.non competit contra teſtamentum nullum, & ex hac approbatione primum rumpitur,& hanc vr̃ tenere ibi Bar.¶Iſta ſol.eſt falſa. Nam ſi hoc eſſet,venientibus ab inteſtato inſtitutis eadem ratione idẽ eſſet inſtitutis extraneis,quia ratio ſupradicta utrobiq; pariter locum habet.Cuius contrarium ille tex.vult. Item, quia non eſt uerum,ꝙ filius petendo contratab. videtur teſtamentum approbare,quia eſſet ſibi ipſi ꝯrius,vt ſ.probaui.in quarta oppo.primę partis.Item quia ad hoc, ut ſecundum teſtamentum tollat primum, requiritur,quòd valeat ſtatim,cum fit.ut ɉ.ti.j.l. cum in ſecundo. Vel ſi eſt tale,quod ex poſtfacto poſſet reconualeſcere, primum non tollit, ut eſt caſus hic,coniuncta l. filio præterito. ɉ. ti.j.Ita ꝙ iſta ſol.eſt ꝯ iſtam legem expreſſè,& ɉ.dicam. ¶ Ratio eſt duplex, prima quia actus ultimæ uoluntatis non debet perire ſ.communia prædiorum.l.receptorum.¶Secunda,quia ex quo teſtamentum ſm a principio non tenet. Et ſic primum non eſt ſublatum, non poteſt filius approbando ſecundum teſtamẽtum tollere primum,nec in præiudicium primi ſm approbare,ut ɉ.eod.l.fi.& de bon.poſſ.ſm tab.l.ſi poſt mortem.§.ultimo Dic igitur, ꝙ ibi prę teritus fuit filius emancipatus,& ſic ſm teſtamẽtum ratione præteritionis non erat nullum,erat tamen non ſolenne ex defectu teſtium.Et ideo ſi in eo ſunt ueniẽtes ab inteſtato inſtituti, tenet de iure ſpeciali,& rumpit primum, ut d.l. hac conſultiſſima. §. ſi quis autem.C.de teſta.alias non.Et iſte eſt uerus intellectus illius §. per quem patet,ꝙ illud,quod dicitur.in § ſi quis autem.erat etiam de iure ſſorum.Et probatur apertè. ɉ.ti.j.l.2.Sed iſta ſol.non ur̃ poſſe ſtare duplici rõne.Primo,quia tunc demum defectus numeri teſtium non officit,cum inſtituti ſunt ueniẽtes ab inteſtato,hoc eſt, primum locum obtinentes in cauſa inteſtati. Tunc enim cum illi ſint in omnem euentum habituri hęreditatem, fauorabiliter ſuſtentatur voluntas imperfecta.Et iſta eſt rõ §.ſi quis autem. ſed in §.ſi prius. non fuerunt inſtituti illi,qui primum locum tenebãt in cauſa inteſtati,quia ille erat filius,licet emancipatus, qui omnibus agnatis præfertur.Ille autem filius non erat inſtitutus,ſed præteritus.Ergo rõ illius §.ſi quid autem.locum non habet,& ſic iſta voluntas imperfecta,non eſt ſuſtinenda, fateor iſtud ꝯrium difficile, ſi quis rectè inſpexerit. Et forte hac conſideratione aliqui ab iſto intellectu receſſerunt,& licet nullus tangit, vera tñ reſpõ. eſt ſuſtinendo iſtum intellectum,ꝙ ille §.ſi prius.declaret. §.ſi quis autẽ, vt ille.§.debeat intelligi.cum ſunt inſtituti uenientes ab inteſtato, qui obtinent primum locum de iure ciuil. licèt non de iure prætorio.Hoc dicit ille §.ſi prius.ibi,ſi remoto quolibet filio,&c. licet enim filius primum locum obtineret de iure prętorio, non tñ de iure ciuili,ſed illi,qui inſtituti erant.Et ad hoc facit,ꝙ no.ɉ. de coll. bono.l.j.§.toties.uer.vel maximè,in gl.circa fi.¶Et ſm hoc ur̃ dicendum,ꝙ cum hodie emancipatus uocetur de iure ciuili, ut in

Auth.

Auth.de hæred.ab inteſtato.§. nullam. ꝙ ſi præteriretur emancipatus,& in teſtamento non ſolenni, remotiores ab inteſtato uenientes inſtituerentur,& teſtamentũ,uel illa vltima voluntas non valeret,nec conſeruaretur,per §.ſi quis autem.Quod uidetur probabiliter poſſe dici,ſi emancipatus præteritus decederet, anteꝗ̃ teſtamentum impugnaret, vel approbaret expreſſe, tunc enim ex nũc reconualeſceret, arg.l.poſthumus.verſic.idem,& circa.).ti.j. vbi filius iam natus fuit præteritus,& remotiores eo in gradu fuerunt inſtituti, & præterito decedente reconualeſcit. Et hoc dico ſub dubitatione,& eſt imaginatio noua. ¶ Item ſecundo non uidetur in hũc intellectum poſſe ſtare.Nam certum eſt, ꝙ licèt ſint inſtituti uenientes ab inteſtato, voluntas non ſolennis non valet iure teſtamẽti,ſed ex ea inteſtato ſuccedit,vt dic.§. ſi quis autem. Ergo ꝯ talem vltimam uoluntatem non datur ꝯtabul. vt l. quod vulgo.).de bonorum poſſ.contratabu.Et tamen in §.ſi prius. dr̄, ꝙ ille filius præteritus habet contra illud teſtamentum non iure factum contrata. Ergo non loquitur de teſtamento imperfecto ratione ſolennitatis,ſed præteritionis.Iſtud contrarium eſt etiam difficile.¶Sed rñdeo,quia tunc demum contra imperfectam uoluntatem datur ꝯtabu. cum ex ea non poteſt hæreditas obtineri. Tunc enim non expedit ꝯ tab.dari,cum non habeat eſſe,nec formam adeſſe,ſed cum ex ea voluntate poteſt ſuccedi, contratabu. dari poteſt.Caſus eſt ſingularis.in d.§.ſi prius. Et ex hoc patet ſingularitas iſtius notabilis,& fortis §. ratio autẽ huius eſt, quia licèt voluntas talis non habeat formam, habet tñ eſſe, cuius reſpectu poteſt ꝯtab.dari.¶Sic econtra videmus, ꝙ cum teſtamentum habet formam,non tamen habet eſſe, & tamen poteſt contratabu. dari,vt in teſtamento ſolenni ratione numeri teſtium, in quo iam natus in poteſtate præteritus eſt, ꝙ licèt ſit nullum, vt hic,tamen, quia habet formam,vt).de pœn.l.ſi quis aliquid.§. teſtamentum. & de tab.exhi.l.j §.ſciendum autem.poteſt contratab.peti,vt).de legi.præſtan.l.is cui.Et dixi s̄.in 4.op.primæ partis. Concludo igit̄, ꝙ tunc demum contratab. denegatur, cum teſtamentum caret eſſe,& forma,ſed ſi alterum illorum habeat,ꝯpetit,ut d.§. ſi prius. & tene menti. Vltimo opp.ad iſtum tex.ꝙ ex hoc ſecundo teſtamẽto,in quo filius eſt præteritus,rumpatur primum. Nam ex eo poteſt hæreditas obtineri per approbationem præteriti, vt).ti.j.l. filio præte.Ergo primum rumpit,vt).tit.j.l. cum in ſecundo. Rñdet gl.ibi,& l.ſi quis enim. de vulg.& pupi.ꝙ lex,cum in ſecundo. locum habet,cum ſecundum teſtamẽtum eſt tale, ex quo poteſt adiri hæreditas de iure ciuili,ſecus ſi de iure prætorio. Tunc enim primum non tollit.Ratio,quia prætor, ſicut nec hæredem facere poteſt,ita nec teſtamentum iure ciuili ualidum tollere poteſt, vt arg.Inſti de bon.poſ.§.quos autem.Secundum teſtamentum per approbationem filii non reconualeſcit de iure ciuili,ſed prętorio ergo primum non tollit.Et per hoc dicit glo.in d.l.ſi quis enim.de vulga.& pup.ꝙ teſtamentum,in quo poſthumus eſt præteritus, non tollit primum,quod eſt contra caſum l.3.§. ſed ſi conſtante.).ti.j.Hanc opi.videntur ſequi omnes, ſed certè mihi non placet. Nam eſſet dicere ſic,ꝙ quis poſſet decedere cum duob.teſtamentis.ſ.vno valido de iure ciuili,alio valido de iure prætorio.Item ſicut ſecunda voluntas imperfecta, & ex qua ſucceditur ab inteſtato,non ex teſtamento,primum teſtamentum tollit,vt l. hac conſultiſſima.§.ſi quis autem.de teſtamen.Multo fortius debet tollere primum,ſi valet,& poſſit ex teſtamento ſuccedi, licèt non de iure prætorio,cum cauſa teſtamenti fauorabilior ſit,ꝗ̃ inteſtati,de acq.hære.l.quãdiu:Item quia prætor poteſt in effectu alicui auferre hæreditatem,ut per contratab. ergo & primum teſtamentum tollere.Non video,cur ꝯdici poſſit. ¶ Et ideo dico, ꝙ lex cum in ſecundo.quæ dicit ſecundum teſtamentum, ex quo poſſibile eſt hæreditatem adiri,vel obtineri,primum tollere, locum habet, cũ illud teſtamentum ſtatim cum fit,ualet.Sed ſi non valeret a principio,ſed ex confirmatione alterius dependeret, tunc primum nõ tollit.Caſus eſt hîc.Ratio eſt, quia filius præteritus in ſecundo teſtamento non poteſt ipſum approbare in præiudicium primi teſtamenti illorum,quibus ab inteſtato propter ſuam præteritionẽ aperta eſt uia,vt).eo.l.fi.& de contratab.l. ſi poſt mortem.§. fina. Multo fortius non poteſt in præiudicium eius, cui ius ex teſtamẽto delatum eſt,cum,vt dixi,fauorabilior ſit cauſa teſtati, quàm inteſtati.

45 ¶† Ex hoc concludo,ꝙ ſi ſecundum teſtamentum ab ipſo initio tenet de iure prætorio tantũ,non de iure ciuili, ut erat olim cum inſtituebatur poſthumus alienus,vt in ti.de bon.poſſ.in princi.tollit primum ipſo iure,vt d.l. cum ſecundo. Et hanc ſolutionẽ videtur ſentire gl.Inſti.quib.mod.teſ.infir.in §.poſteriore.Cætera circa reuocationem teſtamenti,dic,vt ibi ple.per gloſſ. laus Deo, Amen.

LEX VIII.

1 *Gradus ſecundus ſubſt.vulgaris,licèt ſit conditionalis pendẽte primo,tamen ex præteritione filii nati redditur nullus, & ex præteritione poſthumi rumpitur,nec eo nato reconualeſcit, licet præteritus moriatur poſt mortem teſtatoris.*

2 *Clericus,ſi impetrauit beneficium vacaturum,& antequam vacaret cõtraxit matrimonium,deinde mortua eſt uxor antequam uacaret,ſi poſtea uacat,ꝙ non poſſit illud obtinere.*

3 *Præteritio poſthumi non reddit teſtamentum nullum antequam naſcatur,ſed poſtquam eſt natus,idem iuris eſt in eo,ꝙ in iam nato.*

Quòd poſthumus rumpat, ut ex nunc, ſed iam natus a principio.

1 SI a primo. †Secundus gradus ſubſtitutionis vulgaris,licèt ſit conditionalis pẽdente primo, tamen ex præteritione filij nati redditur nullus,& ex præteritione poſthumi rumpitur,nec eo nato reconualeſcit,licèt præteritus moriatur ,poſt mortem teſtatoris.h.d.Et primo loquitur, qñ fuit præteritus iã natus, & ſic eſt nullum a principio vſque ibi,ſed & ſi.licèt gradus inſtitutionis nõ ſit nullus,quia fuit ab eo exhæredatus, ſicut econuerſo poteſt eſſe nullus primus gradus,& non ſecundus, ſi a primo fuit præteritus,& a ſecundo exhæredatus,vt ſupra eod.l.3.§.fi. & ſic ponit caſum econuerſo ad illum §.Secundo loquitur in poſthumo præterito,cuius natiuitate rumpitur ſecundus gradus,a quo fuit præteritus,non tamen primus fuit exhæredatus,licèt ſecus econuerſo, ſi fuiſſet præteritus a primo,& exhęredatus a ſecundo, naſcendo rumpit primum,& in conſequentiam etiam ſecundum, vt no. in d.§.fi.per l.quartam.§.fin.).ti.j.Rõ diuerſitatis eſt, quia ſi tenemus rationem.gl.in d.§.fi.ſecundus gradus dependet a primo,ſed non econuerſo. Vel ſi teneremus rationem, ꝗ̃ ibi dixi, & melior ratio eſt, quia licèt ſecundus gradus a quo eſt præteritus poſthumus, valet antequam naſcatur,in eo tamen non verſatur hæreditas adhuc,quouſq; pendet primus gradus,cum ſit factum in defectum primi,ideo licèt naſcendo rumpat ſm,quia tamen in eo non reperit hæreditatem,ad ſe non trahit,ſecus econtra,quia in primo gradu benè uerſatur hæreditas,licèt ſit factus ſecundus gradus, quia non eſt factus in defectum ſecundi,ſed ꝯ,& ꝙ ita uoluerit iſta lex ut per rupturam ſecundi,non rumpatur primus,licet econuerſo, eſt gl.ordinaria,quæ ita intelligit iſtam l.).eod.ſi poſthumus a primo,quæ incipit,quia rupto,in fine.¶In tex.ibi (filius deceſſerit, & deinde inſtitutus repudiauit hæreditatem.¶ In text. ibi.) quaſi ab initio inutiliter inſtitutus.)expone ideſt ſubſtitutus ſm Dyn.videbatur autem contrarium duplici ratione,prima,quia cum gradus ſubſtitutionis vulgaris ſit cõditionalis.ſ.ſi inſtitutus hæres nõ erit, antequam exiſtat iſta conditio, non habebit aliquam efficaciam & ſic videbitur nullus.arg.l.cedere diem.de uerbor.ſignific.Poſtquam ergo erat nullus ex iſto capite,videbatur,quòd ex præteritione amplius non vitiaretur, vt).tit.j.l.nam & ſi ſub conditione. ver.poſt defectum,& poſito,ꝙ pręteritio vitiaret,tamen ſi ceſſat cauſa iudicandi,antequam exiſtat conditio, quia præteritus moriatur deliberante hærede ſcripto,videbitur,ꝙ reconualeſcit,ſi tẽpore exiſtentis conditionis.i.cum repudiat hæres ſcriptus, reperit defectus ceſſare,arg.in l.ſi ſub conditione.§.ſolemus de hæred.inſti.&).de regu.Catho.l. penul.vbi regula illa non habet locum in legatis conditionalibus, quia ſi pendente conditione ceſſet defectus,redduntur ualida.Sed ad primum reſpõde,quia gradus ſubſtitutionis vulgaris,licet ſit conditionalis, & interim non habeat effectum,habet tamen ſubſiſtentiam quo ad ſpem,& illa ſubſiſtẽtia poteſt reddi nulla ex præteritione:& tolli illa ſpes.Nam ſi uitiaretur gradus purus,qui eſt aliquid in ſpe.vt l. Sempronius attalus, vt vſufructus leg.vbi capitis diminu.quę tollit vſumfructum iam formatum,eodẽ modo tollit ſpẽ vſusfructus acquirendi, & iſtud facit ad quæſtionem.

2 †Si clericus impetrauit beneficium vacaturum,& antequam vacaret,contraxit matrimonium, quia erat in minoribus conſtitutus,deinde mortua eſt uxor, antequam vacaret,vtrum ſi poſtea uacat,poſſit illud obtinere,& facit iſte text. ꝙ nõ,nam ſi ipſe,qui vxorem duxit,iam habuiſſet,beneficium illud perderet,ergo fortius perdit ſpem ad beneficiũ,quia illud, quod eſt cauſa tollendi rem,fortius tollit ſpem, & de hoc eſt gl. ordinaria.in c.j.de clericis coniuga.libr.6.Ad ſecundum reſpondetur,ꝙ procedit,quando eſſet defectus in forma:ſed defectus præteritionis eſt in forma, & annullat rationẽ actus, vt licèt ceſſet defectus tempore conditionis euenientis,non reconualeſcat.¶In text.ibi, (a quo exhæredatus ſit.)hic facias pũctum,& dum ſubditur;moriatur.ſupple;poſt mortem patris:ſm Cy. & gl. & ſic illa verba viuo patre.determinant participium,natus,non verbum,moriat̄. ſi enim poſthumus præteritus moriatur viuo patre, reconualeſceret gradus,vt).ti.j.l.poſthumus.in prin.

3 ¶†In text.ibi. (quoniam cum natus eſt filius.)q.d.non actio.& ſic nota, ꝙ præteritio poſthumi non reddit teſtamentum nullum,antequam naſcatur.Itẽ ꝙ poſtquam eſt natus,idem iuris eſt in eo,quod in iam nato:ſed in hoc tamen differunt,quia ipſe rumpit,ut ex nunc iã natus a principio. effectus autẽ huius ponitur.in l.3.§ ex his apparet.).ti.j.¶ Pro declaratione primæ gl.op.primo,ꝙ iſte ſecũdus gradus non ſit nullus ratione præteritiones,quia exhæredatio a primo gradu refertur

tur ad fin,vt ſ.eo.l.3.§.ante hæredis Sol.verum eſt facta ante oēs
gradus,puta filium exhæredo,primum inſtituo,ſi hæres nō erit,
ſm ſubſtituo,quia non eſt rō,quare exhæredatio magis ad vnū,
q̄ ad alium referatur,vt l.j.C.eo.ti.ſed hic debet intelligi,ꝙ fuit fa-
cta intra gradum,quia cum duo eſſent inſtituti,facta fuit inter in-
ſtitutionem primi,& ſecundi,vt gloſ. in primo ponit caſum,& ſic
non refertur,niſi ad vnum,vt no.in d.l.3.§.filius. in gl. pro quo eſt
caſus,& idem ſi inter vnum ſubſtitutum,& alterum,quia non re
ferretur ad primum gradum,vt in §.fin.eiuſdem l.uel dic extra gl.
ꝙ teſtator dixit exhæredo a primo gradu,ſed in §.ante hr̄dis. ſim-
pliciter exhæredauit,& vtraq; bona eſt.¶Item adhuc oppo.quia
tex.innuit,ꝙ valet primus gradus,a quo fuit exhæredatus,dum di
cit,ꝙ mortuus fuit,dum penderet,an primus eſſet aditurus,& ſic
innuit,ꝙ poſſit adire.Sed ꝯ,qa tex.dicit,ꝙ fuit exhæredatus a pri-
mo hærede,& ſic a perſona,ergo non valuit exhæredatio,vt in d.
§.filius.ver.niſi fortè.Sol.dic.a primo hærede.i.a gradu,in quo fuit
inſtitutus primus hæres. Vel dic proprie,& ꝙ non fuit inſtitutus,
niſi vnus,puta primus,& ꝙ valet exhæredatio, ſi fiat, ab hærede
inſtituto,& eod.modo,ſi eſſent plures, valeret ſi eſſet facta ab oī-
bus,quia potius cenſetur facta a gradu,q̄ a perſona, ſecus ſi ab v-
na perſona ex pluribus inſtitutis,vt in ꝯrio,& l.non putauit.§.ſi ab
vno.de ꝯtab.& dixi.in §.fi.illius l.3.ſuper gl.quæ incipit,hoc expreſ
ſo.in fi.& ſic eſt expedit a gl.j.

LEX XI.

1 *Qui poteſt habere poſthumum naturaliter, licet cum difficultate ſine expectatione triſtis euentus,uel ſine turpitudine,poteſt poſthumum inſtituere,& teſtamentum rumpitur primum.*
2 *Natura potius,quàm accidens,aliquando econtra.*
3 *Clericus conſtitutus in ſacris ſi inſtituat filios,uel poſthumos,quos habebit,cenſetur ſenſiſſe de illi,squos licitè habere poteſt.ſ.per adoptionem, vel ſi habebat filios baſtardos,cum erunt legitimati.*
Si inſtitueret poſthumos,quos habebit ex tali muliere, quòd inſtitutio nō valet.
4 *Si grauo hæredem meum,ſi deceſſerit ſine liberis,uideor intellexiſſe de naturalibus,non de adoptiuis.*

1 SI quis. †Qui poteſt habere poſthumū naturaliter, li
cèt cum difficultate ſine expectatione triſtis
euētus,uel ſine turpitudine, poteſt poſthumum inſtitue
re,& teſtm̄ rumpitur primum,licèt poſthumum non habeat, qa
ſufficit,quod habere potuit,ſecus ſi inſtituat poſthumum, quem
non poteſt habere ſine expectatione triſtis euentus,vel ſine turpi
tudine,h.d.prin.huius l.vſq; ad §.ſi filium.iuncto §.pen.qui incipit,
ſed ſi ea.& §.fi.&c.¶In princ.text.ibi.(conſuetudo ſpectanda eſt,)
ſupple,quæ olim fuit in hoc teſtatore potius,q̄ temporale,uitium
2 ſeu valetudo,quæ hodie eſt,& hoc,quod ſequitur,& ſic† not.ꝙ
potius inſpicitur natura,q̄ accidens aliquando,& econtra,ut l.j.§.
beſtias.de poſtu.facit ad primum l.qui habet.ſ.de tut.¶ In tex. ibi.
(ꝙ turpis ſit inſtitutio.) quia non pōt illam habere vxorem, niſi
maritus moriatur,vel ab eo diuertat,& utrunq; expectare turpe
eſt,de primo patet in l.inter ſtipulantem.§.ſacram. de verborum
ſign.de ſecundo in l.reprehendenda.C.de inſti.& ſubſti.¶In gloſ.
ibi.(nepotes ſuos.)qui loco poſthumorum habentur, qn̄ poſt te
ſtamentum incipiunt tenere primum locum in ſuitate patre ſolū
3 de medio ſubducto,vt ȷ.eo.l.poſthumorum.¶†In glo.ibi,(quos
adoptauit,) no.iſtud exemplum,per quod patet, ꝙ clericus con-
ſtitutus in ſacris,ſi inſtituat filios,vel poſthumos,quos habebit, cē
ſetur ſenſiſſe de illis,quos licitè hr̄e poteſt,ſ.per adoptionem,uel ſi
habebat filios baſtardos,de illis cum erunt legitimati,nam pn̄t le-
a gitimari per Principem,[a] vt no.in Auth.quibus mod.na.effi.ſui.§.
fi.non autem de illis,quos poteſt habere illicitè.ar.ȷ.ver.ſed ex ea.
& no.in l.hæredib.ȷ.ad Trebel.ſed ſi inſtitueret poſthumos,quos
habebit ex tali muliere,non valet, quia ex illa non poteſt habere
licitè,etiam ſi teneat eam in concubinam, quia hoc prohibet cle-
ricis,ſicut & militibus armatæ militiæ.ut in l.2.C.de don.inter vir.
& vxo.¶In gl.ibi,(facit ſimplicem relationem,) illud mulier dam
nauit,& ſaluauit,vt C.de neg.geſt.l.2.¶In glo.ibi, (de leg.2.l.ſi ita
4 quis.§.fi.)dic clarius,quàm gl.†ꝙ ibi uerbum,filij, vel liberi refert
ad grauatum,nam ſi grauo hæredem meum, ſi deceſſerit ſine li-
beris,videor intellexiſſe de naturalibus,non autem adoptiuis, ne
ſit in poteſtate eius eludere grauatum, ſed hic refertur hoc uerbū
ad ipſum teſtatorem,qui cenſetur ſenſiſſe de illis, quos habere pt
ne ſua diſpoſitio ſit inutilis.¶In gl. ibi, (primum tollitur per hanc
l.)quia ſufficit,quòd potuerit habere naturaliter,vel ciuiliter; & ſi
ne turpitudine,licet cum difficultate, & ſic teſtamentum eſt tale,
ex quo poſſibile fuit obtinere hæreditatem de iure ciuili, & hoc
ſufficit ad tollendum primum teſtamentum, vt l.cum in ſecūdo.
ȷ.tit.j.ſecus ſi nullo modo potuit habere naturaliter, uel ciuiliter,
vt in caſtrato.ut ſ.eodem l.ſed eſt quæſitum.§. ſpadonem, in fi. &

hoc eſt,quod ſequitur in ſequenti quæſtio.glo.

ADDITIO.

a ¶Per principem. Adde eundem conſi.226.no.tamen,ꝙ ſacerdos non poteſt ſibi baſtardos,quos habet,adoptare,ut eos inſtituat, ne id, quod una uia eſt prohibitum,alia concedatur.ita dicit Ludo.Roman.in ſingu.ſuis folio 19.

---

1 *Qui tempore mortis teſtatoris non tenebat primum locū in ſuitate, licet poſt mortem tenere incipiat,non poteſt ratione præteritionis rumpere teſtamentum vt ſuus,niſi fingatur tenuiſſe primū locū in uita teſtatoris.*
2 *Filius inſtitutus,ſi teſtatore viuente fingitur mortuus, ut quia tunc fuit captus ab hoſtib.& poſt mortem teſtatoris moriatur in captiuitate, ꝙ tunc nepos præteritus rumpat teſtamentum,acſi uere filius mortuus eſſet uiuente teſtatore.*
3 *Statutum ſic dicit,ꝙ quouſq; extat maſculus,non ſuccedat fœmina, & teſtator inſtituit maſculum,& fœminam præterijt, ꝙ ex iſta præteritione teſtamentum non ſit nullum.*
4 *Si iſte filius inſtitutus mortuus eſt ſine filiis poſt mortē patris,et ēt poſtquam ſe immiſcuit hæreditati,qualiter tunc filia poſſit dicere illud teſtamentum nullum,uel illud rumpere.*
5 *Quid ſi ſtatutum diceret,ꝙ exiſtente maſculo fęmina non ſuccedat.*
6 *Succeſſorium edictum an habeat locum in ſuitate.*
7 *Si Imperator concedit Comiti Palatino, ꝙ poſſit legitimare ſpurios in uita patris,& etiam in morte,an poterit etiam legitimare poſt mortem.*
8 *Ratio quare ad querelam voccetur nepos per ſucceſſorium edictum.*

1 §.Si filium. †Qui tpe mortis teſtatoris non tenebat pri
mum locum in ſuitate, licèt poſt mortem
tenere incipiat,non pt̄ rōne præteritionis rumpere teſtm̄, ut ſuus
niſi fingatur tenuiſſe primum locum in uita teſtatoris, ſed bn̄ pōt
ſuccedere,ut ſuus ab inteſtato, ſi reperiat ſe tenere primum locū
tpe,quo aperitur via cauſæ inteſtati,licèt poſt mortem teſtatoris.
h.d.in effectu iſte §.ſubtilis.& colligitur iſtud ſummarium ex ulti-
ma gl.quæ incipit,repudiatione.Et concordat l. ſi quis filio exhæ-
redato.in prin.vſq; ad §.ſiue autem. ȷ.de iniuſto teſta. Et primo lo
quitur,qn̄ inſtitutus uolebat hæreditatem adire, ſed nepos teſta-
toris dicebat eum non poſſe,quia dicebat, ꝙ teſtm̄ erat nullum,
eo quia ipſe reperitur in eo præteritus,& pater eius, qui fuerat ex
hæredatus,exiuerat de medio per mortem,& ſic ipſe ad ſimilitu-
dinem poſthumi rumpebat teſtm̄,ut ȷ.tit.j.l.poſthumorum.ſed
iſtud procederet,ſi pater eius exiuiſſet de medio uiuente teſtato-
re,& ſic nepos incepiſſet tenere primum locum, anteq̄ teſtm̄ per
mortem confirmaretur,ſed exiuit, poſt mortem teſtatoris, licèt
ante aditam hæreditatem,& ſufficit confirmatio contingens per
mortem,ex quo ipſe filius, qui tenebat primum locum tpe mor
tis erat exhæredatus,quia hoc ſufficit. Non. n.tenetur teſtator in-
ſtituere,uel exhæredare,niſi illum, qui tenet primum locum tpe
teſtamenti quantum ad hoc,ut teſtm̄ ualeat a prin. nec rumpitur
rōne præteritionis ſequentis in gradu,ſi ille reperiatur viuere,tpe
mortis teſtatoris,alias ſecus,& ita loquitur l.poſthumorum. ȷ. de
2 iniuſto teſtam.†ſi tn̄ fingeretur mortuus teſtatore viuente, ut qa
tunc fuit captus ab hoſtib.filius exhæredatus,& poſt mortem te-
ſtatoris mortuus eſt,tunc quia fingitur mortuus præambula ho
ra captiuitatis,rumperet nepos p̄teritus,ac ſi uerè filius mortuus
eſſet teſtatore uiuente.h.d.vſq; ibi,(quod ſi moriēte.) Itē ſi dictus
filius poſt mortem patris repudiat querelam,licet nō exeat de me
dio,adhuc nepos tanq̄ p̄teritus non pōt rumpere multo minus,
& hoc uſq; ibi,(ſed ſi hæres,) ibi ſecunda pars, qn̄ inſtitutus repu-
diat hr̄ditatem poſt mortem teſtatoris, & filius exhęredatus, qui
præcedebat in gradu,iam mortuus erat in uita,vel poſt mortē te-
ſtatoris,non curo.vnde nepos uolebat ſuccedere ab inteſtato, ut
ſuus,& dr̄,ꝙ pōt,licèt non teneret primum locum tpe mortis, ſi
deceſſit filius,poſt mortē,quia l.xij.tabu.qua cauetur, ꝙ ſi aliquis
deceſſerit inteſtatus,ille,qui tenet primum locum in ſuitate,ſucce
dat,ut ſuus,ſeu inter legitimos ſuccedet,vt legitimus, debet intelli
gi,qn̄ tenet primum locum tpe,quo defertur ſucceſſio inteſtati,
ſi ergo deceſſit non facto teſtō,debet tenere primum locum tpe
mortis,quia tunc defertur ſucceſſio inteſtati,ſed ſi factū eſt teſtm̄,
tūc ſufficit,ꝙ teneat primum locum tpe,quo deſtituit,quod eſt,
cum inſtitutus hr̄ditatem repudiat,& ſic poſt mortem teſtatoris,
nam an̄ repudiare non poteſt,quia tunc aperitur uia cāę inteſtati,
prius.n.cum penderet cauſa teſtī,non erat aperta,ut l.quandiu.de
acq.hære.& hic eſt caſus huius §.ſubtilis.alleg. primus caſus huius
§.per Bal.quod in iure dicendi nullum, non eſt locus ſucceſſorio
edicto,& ita ſummat iſtum §.ſed ſalua pace ineptè ad hoc all. Nā
ſucceſſorium edictum vendicat ſibi locum in iure delato ei, qui
præcedit in gradu,a quo iure ille eſt excluſus repudiatione,uel tē-
pore,vnde ſequens in gradu admittitur,per edictū ſucceſſorium
ex ſua propria perſona,vt ȷ.de ſucc.edic.per totum, ſed hic ius di-
cendi nullum non erat ortum,nec in eſſe productum filio, qui p̄-
cedebat

cedebat in gradu,cum ipſe eſſet exhr̃datus. Vnde non eſt tractan
dum de edi.ſuc.ſed ſi poneremus,ꝙ eſſet ortum,quia fuiſſet præ-
teritus,& ab illo iure poſtea fuiſſet excluſus repudiatione,ſnĩa, uel
tpe,poteſt probabiliter dici,ꝙ ſequens in gradu poſſet ex ſua per-
ſona venire ad rumpendum ex edicto ſucc.ſicut ad querelam, ut
l.ſi is qui de inoff.teſt.& dicam ſuper gl.Et eod.modo in ꝯtabu. ſi
præcedens in gradu fuiſſet præteritus,& ſic incępiſſet compete-
re ꝯtab.& ab illa fuiſſet excluſus per l.2.ĵ.de bon.lib.& per gl.quę
eſt in l.illud.§.j.de ꝯtab.quod etiam vr̃ fuiſſe de mente dñi Ange.
ut in ꝯtab.habeat locum ſuc.edic.ſicut in bon.poſſ.quæ deferunt
ab inteſtato,de quibus non eſt dubium.ut in toto ti.de ſucc. edic.
Nec video,quid repugnet, & ratio eadem vendicat ſibi locum,
2 vt dicam ĵ.¶†Item allegat ad quæſtionem notabilem.Dicit ſtatu
a tum,ꝙ quouſq; [a] extat maſculus,non ſuccedat fœmina, teſtator
habens maſculum,& fœminam,inſtituit maſculum,& fęminam
præteriit,debes ſcire,ꝙ ex iſta præteritione teſtm̃ non eſt nullum,
poſtq̃ fœmina ab inteſtato non erat ſucceſſura, vt no. per Doct.
in l.fi. ĵ.ad Tertul.nam redigitur ad inſtar nepotis, qui non ſucce-
dit exiſtente filio,& præteritio nepotis non reddit teſtm̃ nullum,
4 ſi filius,qui præceſſit,ſit inſtitutus,vel exhæredatus. †Pone ergo,
ꝙ iſte filius inſtitutus mortuo patre mortuus eſt ſinę filijs, & etiã
poſtquam ſe immiſcuit hæreditati,filia nunc dicit teſtamentũ nul
lum,vel rumpit,eo quia ipſa incipit tenere primum locum maſcu
lo ſubducto de medio,quæritur an hoc dicere poſſit, & auferre
hæreditatem hæredib.iſtius maſculi extraneis? iſta quæſtio fuit tẽ
pore dñi Bar.de facto in ciuitate Peruſij.& collegium Senenſe,&
do.Ray.de Forli.conſuluerunt,ꝙ non,per iſtum tex.& per l. ſi qs
filio exhæredato. ĵ.ti.j.poſtquam iſta fœmina tpe mortis teſtato-
ris fingebatur non tenere primum locum, ſed ipſe maſculus, un-
de non prodeſt ſibi,ꝙ non maſculus de medio exiuit, maximè,
quia fuit inſtitutus,& immiſcuit ſe hæreditati,& ſic erat confirma
tum teſtm̃ duplici confirmatione,ſed hic vnica tantum,& erat ex
hæredatus.d.Bar.conſuluit,& ita exponit in l.fi. ĵ.ad Tert.pp ver-
ba ſtatuti,quæ dicunt,quandiu, vel quouſq; maſculus exiſtat. &
ſic,ꝙ diſpoſitio ſtatuti ſit tp̃alis,& intelligitur velle, ꝙ maſculo nõ
exiſtente bñ ſuccedat fęmina,qñcunq; ergo deſinat exiſtere ma-
ſculus,deficit diſpoſitio ſtatuti,vt l.j.§.pen.vel fi.de ven.in poſ.mit.
& l.ſiue manifeſtos.§.tamdiu.de cond.furt.Et ad iſtum tex.rñdet
ꝙ iſta filia non dicet nullum,ut ex nunc, ſed fingatur retro fuiſſe
nullum,& pp verba ſtatuti,nã ex nunc non poſſet dicere, ut hic,
ſed ut retro ſic,vt in ver.diuerſum,& Bal. vr̃ ſequi iſtam opinionẽ
& vide quod ipſe tenet,& no.in l.2.C.de lib.præte. ubi recitat oẽs
opin.quæ tunc fuerunt,& dicit ſe fuiſſe aduocatum pro una par
te.Colleg.autem Flor.& d.Franc. Tigr. de Piſis determinauerunt
melius uidere meo,ꝙ iſta filia rumpat ad ſimilitudinem exhære-
dati.nam ſi uera eſſet opi.Bar.ſequeretur,ꝙ ex iſto teſtamento,ꝙ
ſperabatur rumpi, ſi contingat maſculum decedere ante filiam,
non poſſet maſculus effici hr̃s,ſed eſſet in pendenti,ut l.ſuus quo-
que.poſt prin.ibi,cum & ſi patrem. ĵ.de hær.inſt.& l.ventre.de ac-
qui.hær.qđ eſſet abſurdum,ideo ad tollendum hoc poſſumus di
cere,vt illi dixerunt,ꝙ non rumpitur, ut retro nullum, ſed rumpa
tur pro dimidia,vel ad ſimilitudinem quærelæ inofficioſi,per quã
poteſt rumpi teſtm̃ pro parte,& deſinere hæres eſſe pro parte, ut
l.circa.de inoffic.teſ.& ſic interim maſculus erit hæres inſolidum,
ſed cum moritur exiſtente ſorore, remaneat hæres pro dimidia,
q̃ eſſet.habiturus,ſi ſtatutum nõ eſſet,& illa remanebit apud ſuos
hæredes.pro altera uero dimidia, q̃ habuit ex forma ſtatuti, & q̃
abſtulit ſorori,poſtquam ceſſat cauſa ſtatuti,quia mortuus eſt,de
ſinat eſſe hæres,& attribuatur ſorori,& ſic erit hæres anomala p̃-
ter iuris regulas,quia non venit,ut exhæredata, cum exhæredata
non fuerit,ſed præterita,nec omnino,vt præterita, quia non poſ-
ſet,poſtq̃ tpe teſtamenti fingebatur non tenere primum locum,
ſed quia ceſſat ſtatuti diſpoſitio,partim uenit,vt exhæredata, par-
tim,vt præterita ad dimidiam,q̃ ſtatutum ſibi abſtulit ad tempus.
5 †Si ãt ſtatutum diceret,ꝙ exiſtente maſculo fœmina non ſucce-
dat.tunc ſufficeret ipſum extare tpe mortis,ad hoc,vt fœmina p-
petuo eſſet excluſa,ut Inſt.de hęr.quę ab inteſ.§.ita demum.& ita
no.Bar.in d.l.fi.ad Tert.vbi quædam alia ponit ſuper iſta quæſtio-
6 ne.¶†Vlti.Bal.allegat fi.huius §.ꝙ in ſuitate locum habeat ſucceſ-
ſorium edictum,quod ſalua ſui reuerentia falſum eſt,& cõtra ca-
ſum l.qui ſe patris.C.vnde lib.Nam ſi hæreditas iure ſuitatis delata
eſt in primo gradu, intantum eſt ſibi infixa, ꝙ etiam ſi repudiet,
non deſinit hæres eſſe ſaltem nomine de iure ciu. vt l.j.§. qui ſunt
in poteſtate. ĵ.ſi quis omiſ.cau.teſta. Non ergo poteſt ſequens in
gradu venire vt ſuus:poſtq̃ ſuitas remanſit penès primũ, ſed nec
ẽt de iur.ciui.poteſt venire,ſecus de rigore,ſed habet neceſſe veni
re de iure prætorio,vt d.l.qui ſe patris.Nam etiam in bon.poſſ.ab
inteſtato, ſi delata eſt præcedenti in gradu,& agnita, licèt poſtea
beneficio reſtitutionis fuit repudiata, ſequens in gradu nõ poteſt
ad illam venire per ſucceſſorium edictum,vt l.fi. ĵ.de ſucc.edic.de
æquitate tñ bene poteſt ſequens uenire, etiam de iure ciuili, non
vt ſuus,nec ex capite ſuorum:ſed vt agnatus, & ex capite agnato
rum,ut proximior inter agnatos,per l.defunctis.C.de leg.hære.q̃
Bar.ſing.ad hoc notauit in d.l.qui ſe patris. In iſto autem ſiue hæ-
reditas non fuit delata iure ſuitatis filio,qui præcedebat in gradu,
cum ipſe fuerit exhæredatus, & exiuerit de medio per mortem,
alias non procederet,quod hic dr̃ inſtituto repudiante,ſi filius ex
taret,veniret ipſe tanquam præcedens in gradu non nepos, quia
exhæredatio non eſſet confirmata per aditionem, & ſic ſibi non
noceret,& iſte tex.vult,ꝙ ipſe nepos ueniat,vt ſuus, quia reperit
ſe tenere primum locum,tempore quo teſtm̃ reſtituitur, per re-
pudiationem non,quia tunc aperitur uia cauſæ inteſtati, & ſic dñ
tex.dicit erit legitimus hęres,ſupple,& hoc ſuus & hoc vult illa gl.
fi.quæ incipit repudiatione.¶ In gl.j.ibi, (nec ex lege Vell.) iſta gl.
videtur ineptè loqui,quia l.Velleia non admittit aliquem ad rum
pendum,ſed ad remedium,ne teſtamentum rumpatur conſulen
do,ꝙ cum quis inſtituit filium,inſtituat etiam nepotem ſub con-
ditione,ſi filius eo uiuo deceſſerit.ut ĵ.eo.l.Gal.§.nunc de lege. &
§.ille caſus.ibi poſteriore capite,vbi expreſſe h. d. ꝙ uetat rumpi.
dic ergo,ꝙ non poteſt uenire ad rumpendum ex l.xii.tab. quę di
ſponebat,ꝙ ſi ſuus hęres reperiebatur præteritus tempore mor-
tis teſtatoris,dicebat nullum.nam hoc eſt uerum, ſi tunc tenebat
primum gradum in ſuitate.alias ſecus,ut hic.¶In glo.ibi, (ſed per
querelam) ex perſona patris agere poteſt hodie, ſupple ſi pater a
querela non erat excluſus repudiatione,uel tpe,uel ſnĩa,licèt que
rela per patrem non eſſet præparata,quod vltimũ olim non erat,
ſed eſt hodie per leges,quas allegat gl.& hoc intendit, ut tũc cum
ueniat ex perſona patris,inſpiciantur merita: uel demerita patris:
& ſic pp demerita ipſius repellitur: & ſilr ſi tacuit per quinquen-
nium,ut l.ſi quis filium in fi.de inof.teſ.ſed ſi poſſet venire ad rum
pendum ex ſua perſona:per ius dicendi nullum,nec pp demerita
patris repelletur:nec propter lapſum quinquennij,quia durat per
petuo.Quid autem ſi pater eius eſſet excluſus a querela repudia-
tione:uel tpe:vel ſnĩa,an nepos ex ſua propria perſona poſſet ue
nire ad querelam ex ſuc.edi.gl.quę eſt ĵ.ſuper uer. fuerit.quę inci
pit.præteritum,& etiam ſeq.glo.tenent expreſſe: ꝙ non: ſed cõis
opin.eſt in ꝯrium per l.ſi is qui:& l.pater filium.de inoff.teſ. & dicã
ſuper illa gl. ĵ.¶In fi.gl.ibi:(item nec habet ꝯtab.)quia qui non ha-
bet ius dicendi nullum:ut præteritus, eo quia non tenebat primũ
locum tempore mortis,nec etiam habet ius ꝯtabulandi: ut pręte
ritus:quia ꝯtabu.procedit ad ſimilitudinem iuris dicendi nullum.
Sed ſi ꝯtab.incœpiſſet competere filio: quia fuiſſet præteritus: &
ab illa fuiſſet excluſus tempore;teneo, ꝙ nepos bñ poſſet uenire
ad ꝯtab.ex propria perſona: & ex edic.ſuc.ſicut ad querelam: ut
ſuperius dixi.ut l.3.§.ſi emancipatus.de ꝯtab. & eodem modo ad
ius dicendi nullum.ar.l.illud.§.j.de ꝯtabu.¶In gl.ſuper uerſi.(mo-
riente:)ibi(dic.moriente.i.mortuo.)No.iſtam gl. quia hic eſt text.
cum gl.& ẽt in ll.quas gl.allegat de uno:quod contingit quotidie
7 de facto:& iſto anno fui interrogatus. ¶†Imperator cõcedit Co
miti Palatino:ꝙ poſſit legitimare ſpurios in vita patris:& etiam in
morte:quęritur an poſſit legitimare poſt mortem?vr̃: ꝓ non.Nã
ius ſuccedendi eſt iam alteri delatum:unde non poteſt fieri legiti-
matio ſine iniuria illius:quia ſibi aufertur ius quæſitum,ſed uiuen
te patre nulli erat ius quæſitum,ideo facilius poteſt fieri. videntur
ergo uerba intelligenda in uita patris.i. anteq̃ ſit in articulo mor-
tis,& in morte.i.cum erit in mortis articulo,nam & viuens mori-
tur,vt l qui duos.de manu.teſt.ſed certè tunc illud uerbum, & in
morte.nihil operabitur,quod non creditur Imperatorem uoluiſ-
ſe, & ideo, ut uerba aliquid operentur, debet intelligi in morte,i.
poſt mortem,nec eſt iſta extranea expoſitio, ut patet ex iſto text.
gl.& ex ll.quas allegat.¶In gl.ſuper uer.(fuerit ibi, item nec habet
hic querelam,vt potè a patre repudiatam.)hoc eſt uerum ex per-
ſona patris,& tanquam eius hæres,ſecus ſi non fuiſſet repudiata,
ut in prima gl.in fi.& in gl.ſeq.ſed ex propria perſona bene habet
ſm Dyn.per l.ſi is qui.de inoffic.teſ.l.pater filium. Et eſt caſus ſm
eum in l.3.§.emancipatus. ĵ.de ꝯtabu. & eſt communis opi. Mo-
der.nec tunc inſpicientur demerita filii,cum non veniat ex perſo-
na illius,ſed propria,vt d.l.3.§.ſi emancipatus.nec ob.l. ſi quis filiũ.
C.de inof.teſtam.vbi ur̃, ꝙ nepos erat deſtitutus omni remedio
de iure ueteri,& ad iſtum tex.eſt difficilis reſponſio. Sed dic uerũ
eſſe,quando filius decedebat ante aditam hæreditatem, nam tũc
exhæredatio erat adhuc confirmata,ut l.filium.§. ſed cum exhæ-
redatio.infra de contratabu. & ſic non incœperat querela com-
petere,vnde nec tranſmittebatur ad nepotem,nec nepos poterat
ad eam venire ex ſucceſſorio edicto,per quod non uenitur, niſi
ad ius,quod fuerat in eſſe productum in perſona præcedẽtis gra-
dus,ut ſ.dixi,& iſtud voluit Iac.But. in illa l.licèt d. Rapha. ſibi ap-
propriet.Sed ſi decedat filius poſt aditam hæreditatem,& ſic poſt
querelam ortam, licèt ab ea eſſet excluſus, nepos tñ veniret per
ſucceſſorium

ADDITIO.

2 [a] Quouſque.Vide per eundem Pau.conſilio 240.per Franciſ.de Are.con
ſilio 159.per Petr.de Ancharano. conſilio 120.per Bene. capram. conſi-
lio 66.

ſucceſſorium edictum,& ita intelligitur communis opinio. Certè iſtud videtur nimis reſtringere hanc materiam. Nam pone, ꝙ filius fuit iuſtè exhæredatus,& ex legitima cauſa, certè etiam ſi ſit adita hæreditas,querela ſibi non cõpetebat re vera,& ponamus, ꝙ egit,& per ſententiam fuit excluſus,& ſic apparet, ꝙ competebat. Ergo nepos non uenit per edic.ſucceſ. quod vr̃ contra l. ſi is, qui.& ideo tutius videt̃ tenere ſolutiones Doct.aliorum, ꝙ erat excluſus omni remedio ex perſona patris,ſed non ex propria, & ſi dicatur, qđ dixi ſ.ꝙ per illud edictum nõ venitur, niſi ad ius,qđ erat in eſſe formatum in perſona præcedentis in gradu. Rñdeo, intelligo actu,vel habitu,& hoc ſaltem habitu, quia erat exhære-
8 datus,quia exhæredatio eſt cauſa producendi querelam. † Ratio autem quare ad querelam uocatur nepos per edictum ſucceſſ. quia teſtator exhæredando filium ſatisfecit iuri poſitiuo non naturali,ideo teſtamentum eſt nullum ex præteritione nepotis, nec rumpitur propter primum,ſed bene querelatur pp ſm, ſed ſi ſatisfecit poſitiuo,& naturali,quia filium inſtituiſſet, licèt filius repudiaret,nepos præteritus,nec veniret ad rumpendum, nec diceret nullum,nec querelaret ex edicto ſucceſſ. ſi autem neuter ſatisfeciſſet,quia filium præteriiſſet,tunc nepos poſſet etiam dicere nullum,& contratabulare ex propria perſona filio excluſo a iure dicendi nullum,& ita intelligo hanc materiam, quæ eſt de apicib: iuris,& malè declarata uideri meo,per Doct.de qua plene. in d.l. pater filium.

LEX X.

1 *Poſthumus,ne præteritus rumpat teſtamentum, debet inſtitui,uel exhæredari in oẽm caſum,quo naſci poteſt,uel uiuo teſtatore, uel mortuo, ſiue ſimpliciter,quo caſu uidetur in omnem caſum inſtitutus.*
2 *Conditio non poteſtatiua in inſtitutione appoſita reijcitur hodie de legitima filii,& omne aliud grauamen,nec rumpit teſtamentum.*
3 *Si aliquis inſtituit filiam naſcituram in mille ſi contingat eam nubere,uel in ducentis ſi ingrediatur religionem, & alium inſtituit uniuerſaliter, & nata ſit filia,quæ neq; nupſerit,nec eſt ingreſſa religionem, ſed ſeruauit continentiam in domo uel ingreſſa eſt tertium ordinem ſancti Franciſci,an tanquam præterita rumpat teſtamentum.*
4 *Caſus omiſſus habetur pro omiſſo,& remanet in diſpoſitione iuris cõmunis.*
Qui prouidet in uno caſu,non cenſetur in alio prouidiſſe, quando requiritur expreſſa prouiſio.
5 *Dictio,ſi.quid importet.*
6 *Caſus in quibus poſthumus omnino præteritus, habetur pro inſtituto.*

1 COmmodiſsimè. †Poſthumus,ne præteritus rumpat teſtamentum,debet inſtitui, vel exhęredari in omnem caſum,quo naſci p̃t,uel uiuo teſtatore,vel mortuo, ſiue ſimpliciter,quo caſu vr̃ in omnem caſum inſtitutus,ſed ſi inſtituatur in vnum caſum tantum,& naſcatur in alio, tanquam præteritus teſtamentum rumpit, quia in illo non cenſetur inſtitutus. h.d.& ſic dat conſilium teſtatori ſimile). de uerbo.obliga.l.commodiſſimum eſt. Et licèt loquatur in inſtitutione, idem in exhæredatione,ſi teſtator volebat exhæredare,& non inſtituere, & pone caſum,ꝙ teſtator inſtituit extraneum vl r, & volebat inſtituere poſthumum in certa parte, ne præteritus rumperet teſtamentum,datur hic ergo conſilium,per quem modum inſtituat, & ẽt dicitur quid iuris, ſi illud conſilium non ſeruatur. ¶In text.ibi, (qa hic filius) vult dicere,ꝙ ſi naſcatur in alio caſu,rumpit, ſiue dicamus,ꝙ fuerit inſtitutus ſub conditione, quæ non extitit, cum debeat inſtitui purè,ſiue ꝙ nullo modo fuerit inſtitutus, & hoc uerius eſt iſto caſu,vt ſequitur,ex quo patet,ꝙ loquitur, quando teſtator non habuit reſpectum ad certum, & determinatum poſthumum,vel quia vxor non erat prægnans tempore teſtamenti, vel quia ſi erat,teſtator dubitabat,an eſſet, & ſic videtur ſe referre nõ ſolum ad illum,qui erat in vtero, ſed etiam ad filium, ſi nullus erat in vtero,ſi ergo inſtituit naſciturum poſt mortem, & naſcat̃ in vita,ille non eſt inſtitutus etiam ſub conditione: quia ille ſolus cenſetur inſtitutus, in quo conditio verificatur, ut colligitur ex l. nuper.). de le.3.ſed ſi habuiſſet reſpectum ad certum poſthumũ, quia erat in vtero,quia vxor erat prægnans, & teſtator hoc ſciebat,tunc ille cenſetur inſtitutus ſub conditione, tamen ſi naſcatur poſt mortem,ſi ergo naſcitur in uita, rumpit teſtamentum, non ex eo,ꝙ non fuerit inſtitutus,ſed ex eo,ꝙ fuerit inſtitutus ſub cõditione,quæ non erat in ipſius p̃tãte,vt l.ſuus quoq;. de hær. inſti. & hoc poſt natiuitatem,ante autem,quàm naſcatur,non rumpit,
2 ut). eo.l.cum poſthumus. † Eſt autem longa dr̃ia inter iſtos caſus quia ponimus,ꝙ ſit inſtitutus tñ ſub cõditione non poteſtatiua, hodie cum illa reiiciatur de legit. ſm opi. Barto. non rumpit teſta. quia inſtitutio habetur ꝑ pura, licèt olim iſto iure rumperet, ſed qñ non eſt inſtitutus ẽt ſub conditione, ut in caſu huius legis, tũc etiam hodie rumpit,quia non reiicitur conditio de inſtitutione,q̃
3 facta non cenſetur,& in hoc non conſiſtit ſubſtantia legis. ¶ †Ex hoc rñdetur ad q̃õnem,quam Bart. dicit ſe habuiſſe de facto. Nã quidam inſtituit filiam naſcituram in mille, ſi contingat eam nubere,ſed ſi ingrediatur religionem tunc in ducentis, & extraneũ, vel maſculum inſtituit vl r,nata eſt filia,quæ nec nupſit, nec ingreſſa eſt religionem,ſed ſeruauit continentiam in domo,vel ingreſſa eſt tertium ordinem ſancti Franciſci,qui non dicitur religioſa, cũ non profiteatur ſubſtantialia regulę. Bar.conſuluit,ꝙ tanquam p̃terita rumpebat teſtamentum, quia non cenſetur fuiſſe inſtituta ſub conditione,& ſic non reijciebatur conditio etiam retẽta ſua opi. Ray.de For.conſuluit contrarium, ꝙ cenſeatur inſtituta ſub conditione,quæ erat in ipſius poteſtate, & ſic reiicitur tanquam continens grauamen hodie,licèt nõ olim per l.quoniam in prioribus.C.de inoff.teſ.quia ingredi religionem erat in ſua poteſtate, conditio autem natiuitatis extitit,& ſic de illa non eſt tractãdum. Br̃ ſi,uxor erat prægnans,& teſtator hoc ſciebat, deciſio Ray. ur̃ verior. Nec ob.ſi dicatur, ꝙ iſta conditio non poſſit dici ptãtiua, cum pendeat ẽt ex voluntate religionis, quam uult intrare, fortè enim nollet eam recipere,& ſic vr̃ iuſta,nã dico, ſi dixiſſet de certa religione,faterer ꝯrium,ſicut ſi eſſet inſtituta, ſi nupſerit Titio, quia dr̃ conditio mixta,vt l.j.& 2.C.de inſti & ſubſt.ideo non reiiceretur retenta opin.illorum,qui tenent ꝯ glo.& Bar.ſed quando non loquitur de certa religione, putatur potius poteſtatiua, quia veriſimile eſt,ꝙ reperiretur aliqua religio,quæ ipſam reciperet,& an ſit poteſtatiua,vel non,inſpicitur ueriſimilitudo,ut l. ſuus quoq;.§.puro.).de hære.inſti. ſed ſi teſtator non habuit reſpectum ad certam poſthumam,quia uxor non erat prægnans, uel ſi erat,teſtator ignorabat,tvnc vr̃ opi.Bar.verior per rationem ſuam. arg. huius legis. Tamen adhuc videtur contrarium,quia iſta lex loquitur,quando ſtatim naſceretur,quod certum eſt,an ſit inſtituta,vl nõ,quia fuit inſtituta,ſi naſcatur poſt mortem,ne ſi naſcitur in uita,ſtatim conſtat,ꝙ non fuit inſti.& ſic inſti. non ſtat in pendenti, ſed in caſu prædicto ſtaret in pendenti,quia fuit inſtituta, ſi naſcat̃ ſupple,in uita,vel poſt mortem,ſi ſumpſerit effectum, uel ingreſſa fuerit religionem,licèt ergo nata ſit,& ſic extet prima conditio incertum tamen eſt,an extabit aliqua de ſecundis,& ſic erat in pẽdenti,an ſit inſtituta,vel non,& per ꝯñs erit in pendenti inſtitutio extranei,an ualeat,uel non valeat,quod eſſe non debet arg. in l.fi. ſ.commu.præd.& ideo vr̃ dicendum,ꝙ cenſeatur inſtituta illa, q̃ naſceretur,tamen ſub conditione,ſi nupſerit,uel religionem fuerit ingreſſa.retenta ergo opi.gl.& Bar.ſiue illa conditio ſit poteſtatiua,ſiue mixta reiicitur de inſtitutione, quo ad legitimam, & ſic erit hæres ſtatim. Vnde non dicit teſtamentum nullum, ſed in reſiduo expectabitur conditio. Sed retenta opin.aliorum erit uidendum,an ſit poteſtatiua,an mixta,& in primo caſu reiicietur, in ſecundo non,& neutro iſtorum caſuum erit teſtamentum in pendenti,ſed uel ſtatim ualebit,vel ſtatim rumpetur, & iſtud vr̃ veritas,quicquid dixerit Bar.qui nimis audacter conſuluit, & indiſtinctè. ¶Et allegatur ſuper iſta l.ꝙ caſus omiſſus, habetur pro omiſ-
4 ſo,& remanet in diſpoſitione iuris cõmunis, † & ꝙ qui prouidet in vno caſu,non cenſetur in alio prouidiſſe,qđ uerum eſt, quãdo requirebatur expreſſa prouiſio,vt erat hic, alias prouiſio facta in vnum caſum extenditur ad alium,vbi ſit eadem ratio,vt Inſti.pro ſoc.§.illud.allegata in gl.vltima pro ꝯria.in fi ꝙ etiam patet in ſubſtitutione vulgari facta in vnum caſum.nam extenditur, vt).eo. l.Gallus.§.& quid ſi tantum,& ibi no.& l.iam hoc iure. de vul. &
5 pup.vbi vulgaris comprehendit pupillarem,& econuerſo. ¶† In gl.ibi,(ſed contra C.eo.in l.fi.) Vera ſol.colligitur). in glo. dum dicit de morte,ergo ibi poſuit,& c.ꝙ ibi teſtator tempore teſtamenti erat infirmitate grauatus, de qua dubitabat mori, & ſic credebat poſthumum naſciturum poſt mortem, ideo de morte fecit mentionem inſtituendo,ſi poſt mortem naſcetur, ſeu qui naſcet̃. Quo caſu dictio,ſi.ponitur pro quia attenta opinione teſtatoris, qui ſic putabat. Nam plerunq; ponitur pro uero, quod eſt in opi. vt no.).de contrata.l.non tantum.§.ſi pater filius. ¶In gl. quæ incipit,ſed quomodo hoc.& l.quo loco.§.ſi a mortuo.de hęr. inſti. & no.in l.ſeruo manumiſſo.de cond.ind.hic verò debet intelligi, qñ non erat grauatus,& ſic non magis putabat non debere naſci poſt mortem,q̃ in uita. Imputet ergo ſibi,quare ſe reſtrinxit, quia reſtringere uoluit ſe in præcedenti caſu,ſi ſciuiſſet ſe non mori,veriſimile eſt,ꝙ ſe non reſtrinxiſſet,ideo magis ſibi prouidetur, quia credendum eſt,quòd eod.modo inſtituiſſet naſciturum in uita,ſi
6 hoc putaſſet,ꝙ naſci dẽret. ¶† In gl.ibi. (C.de inoff.teſtam.l.3.) vbi eſt caſus ſingularis in quo poſthumus omnino præteritus hr̃ pro inſtituto,cuius ꝯrium hic dr̃. Sed ſpeciale eſt ibi pluribus concurrentibus,quia,ſ.præteritus a matre,quia mortua eſt in puerperio, & anteq̃ hẽret facultatem mutãdi teſtm̃, & quia inſtituerat alios filios. Idem ur̃ qñcunq; mater præteriit filium, quem ignorabat ſe habere ẽt iam natum,ut l.mater.ſ.de inof.teſt.& ibi no.in glo. Si tñ inſtituerat alios filios, aliàs ꝯ, quia non hr̃ pro inſtituto, ut ibi no. Nec etiam præteritus a patre,licet ignoraret ſe habere,ut l. militis codicillis.§.miles in ſupremis.).de teſtamen.milit.& quod no. in l.

in l. uxorem. de manu.teſ. ¶In glo.ibi, de cond. ob cau.l.ſi extraneus,)illa non meruit ſignari pro contraria, quia potius concordat ſecundum intellectum,quem ibi ponit. glo. quia caſus omiſſus remanet ibi in diſpoſitione iuris communis, ſicut hic, nec ad illum extendit prouiſio. Ad l.ſi cum dotē.dic, ut ibi. ¶In gl.ibi,(ī.co.l.filio.in fi.)dic,quòd ibi ſimpliciter īſtituit, hic in unū tm̄ caſū.

LEX XI.

1 *Filius patris ſuccedens ex teſtamento,uel ab inteſtato non dicitur nouum dominium quærere,ſed hoc habebat in uita patris continuare.*

2 *Triplex effectus,quòd filius ſit dominus rerum paternarū patre uiuente.*
Hæreditas iacens dicitur, quando dominium rerum hæreditariarum non eſt adhuc acquiſitum alicui ueræ perſonæ.

3 *Quando dominium rerum patris eo mortuo continuatur in filium, quòd non ſit dare medium inter mortem.& eorum acquiſitionem.*

4 *Si ex forma ſtatuti licitum eſt occidere bannitum, ſimiliter licitum eſt eū uulnerare,uel etiam bona ſibi auferre,aut deprædari.*
Hodie non licet filiū occidere,niſi reperiretur eum adulterari cū nouercā.

5 *Ratio quare ſi pater tenebat,& poſſidebat aliquam rē alienā ſine titulo, & ſic non poterat uſucapere,uel præſcribere longo tēpore,& eo mortuo filius ſibi ſuccedat,quòd nec etiam ipſe poſſit præſcribere titulo pro hærede longo tempore,& extraneus ſic.*

6 *Quid ſit modus,ut filius poſſit ſe tueri, ſi poſſedit longo tēpore,& non pōt probare titulum paternum,nec prodeſt ſibi allegare, quòd patri ſucceſſit,& ſic habeat titulum ex propria perſona.*
Præterito filij,quare reddit teſtamentum nullum.

7 *Quare nepos præteritus ex filio exhærtdato poteſt uenire ad querelā per ſucceſſorium edictum ex ſua propria perſona, ſi pater eſt à querela excluſus repudiatione,uel tempore.*

1 IN ſuis. †Filius patri ſuccedens ex teſtamento, uel ab inteſtato non dr̄ nouum dominium quærere, ſed quod habebat in uita patris continuare, & ideo nunquam vr̄ fuiſſe hæreditas iacens, ſed benè dicitur acquirere nouam adminiſtrationem, quàm non ipſe,ſed pater habuit in uita.potuit tamē à patre priuari tali dominio per exhæredationē h.d. iſta l. famoſa, & declarat quis ſit effectus,ꝙ iura dicūt filiū ēt patre uiuente,fore dominū rerū paternarum,ſicut ipſe pater eſt,ideo uocaē filiusfamilias, ſicut uocatur paterfamilias,hoc eſt dominus ſubſtantię.Nā illud verbum,familias. ponitur pro ſubſtātia,& eſt ſenſus,quod uterque ipſorum eſt dominus, pater uerè, & filius fictè, non.n.poſſunt eſſe duo domini eo.reſpectu:ex quo ēt ſequiē,quod mortuo patre, ſi filius ſuccedat ex teſtamento,uel ab inteſtato,dr̄ in ipſum ꝯtinuari dominiū,
2 quod habebat patre uiuente.† Quis ergo eſt effectus horum? Et reſpondetur, quòd duplex,uel triplex. Primus,quia tunc non dr̄ hæreditas patris vnquam iacuiſſe, nā tunc dr̄ hæreditas iacens, qn̄ dominium rerum hæreditariarū non eſt adhuc acquiſitum alicui ueræ perſonæ. Poſtquam.n.eſt acquiſitum, puta per aditionem hæreditatis,non dr̄ amplius hæreditas,ut no.in l.j.§.veteres.de ac-
3 qui.poſ.& l.per ſeruum. infra de acquir. rerum dom. † Sed ſi non fuit dare tempus, in quo dominium rerum paternarum non eſſet apud ueram pſonam,cum uiuēte pr̄e eſſet apud eum uerè,& apud filiū fictè,& eo mortuo illud fictū dominium efficitur verum immediatè,nec eſt dare medium inter mortē patris,& hanc acquiſitionem, ut no.in l.Iul. noſter. infra de cond. & demon.l.ſi poſt mortem.de leg.j.Non ergo pōt dici fuiſſe hæreditas patris iacens.Alius effectus eſt, quia filius nō acquirit * dominium nouū, ſeu de nouo,ſed ꝯtinuat uetus,benè,tm̄ acquirit adminiſtrationē, quam patre uiuente non habebat.ēt * fictum impugnatur,& efficitur verum, & plenum, non tm̄ ex hoc dicitur nouum dominium, ſed uetus. Tertio ſequitur, quòd ēt ſi filius non ſit inſtitutus,ſed deceſſerit pater inteſtatus,idem eſt, ut in ipſum continueē dominium etiam eo ignorante, & efficitur hæres ipſo iure, quia non niſi tanquam in hæredem continuatur.Non ergo ſeparatur ſuitas à neceſſitate, licèt quidam teneant contrarium facientes differentiam inter ſuitatem, & neceſſitatem dicentes, quòd ſuitas conſiſtit in continuatione dominij, ſed neceſſitas in iure hæreditario.Et ex hoc inferunt in alia materia, de qua in l. filius hæres.infra eod. ſed non placet per iam dicta. ¶Poſſet autem quis opponere,quòd immo filius non ſit dominus uiuente patre, qa ſi eſſet, haberet dominium à l. ergo pater non poſſet auferre, ut l.ſi arrogator. §. ſed an impuberi.ſ. de adop. & tamen uides contrarium, ꝙ poteſt auferri ipſum exhæredando. Ad hoc reſpondet iuriſconſultus in fine, quòd de hoc non eſt mirandum, quia pater poteſt,quod eſt plus, ſcilicet filium occidere impunè, ergo quod eſt minus, ſcilicet exhæredare, & hoc dicit in fi.non tamen reſpondet ad obiectionem,quam feci. Sed dic, quòd habet dominium à l.non tamen plenum, ſed fictum, & lex permittit patri,
4 quòd poſſit ſibi auferre, & impedire, ne efficiatur plenum.† Sic ergo no.in fin.arg. ſi ex forma ſtatuti licitum eſt occidere bannitum,ſimiliter ſit licitum vulnerare,[a] uel etiam bona ſibi auferre aut deprædari eum, ad hoc infra de adul.l.nec in ea.ubi per Bar.& quod no. Bar.in l.2.de ſepulchro uiolato.quæ incipit pulchra.hodie non licèt filium occidere, niſi reperiret eum adulterari cum
5 nouerca. infra de parri.l.diuus.†Per iſtā legem declarantur multa principia in alijs materijs. Primo quę ſit ratio,ꝙ ſi pater tenebat, & poſſidebat rem alienam ſine titulo, & ſic non poterat uſucapere,uel præſcribere longo tp̄e,eo mortuo ſi filius ſibi ſuccedit,nec etiam ipſe pōt p̄ſcribere titulo pro hærede longo tempore,& tm̄ extraneus hæres benè poſſet, quia licèt deficeret titulus in perſonam defuncti,non deficit in perſonā hęredis, imo adeſt titulus ꝓ hęrede, ut hic habetur in l. nihil C.pro hærede. Nam rō ſumitur ex iſta l.quia filius ſuccedendo patri, non dr̄ habere de nouo aliquam cauſam acquirēdi nouum dn̄iū, ſed continuat dn̄iū, quod prius habebat, extraneus aūt hæres habet cauſam acquirendi dominiū,quod prius non habebat, & iſta cauſa uocatur titulus, qui
6 adeſt in perſona hæredis,licèt deficeret in perſona defuncti.†Quis aūt ſit modus, ut filius poſſit ſe teneri,ſi poſſedit longo tempore, & non poteſt probare titulum paternum, nec prodeſt ſibi allegare,quòd ſuccedit patri, & ſic habebat titulum ex propria perſona. Vide per Bartol.in l. Celſus. circa fin. de uſucapion. ¶Item Bart.per hanc legem dicit colligi rationem, quare præteritio filij reddit teſtamentum nullum, quia cum ipſe ſit dominus, & in ipſum continuetur dominium, niſi fuerit ab illo priuatus per exhæredationem, non potuit pater illud aſſignare alteri, cum non poſſint eſſe duo domini, ut l. ſi ut certo §.ſi duobus uehiculum. ſupra commo.quæ ratio non eſt bona. Nam eo ipſo,quòd aſſignat alteri, cenſeretur in conſequentiam auferre filio, per tex. in l.Pompo.§. ſed & is.ſ.de procura. Et quia ſequetur, quod ſi inſtitueret filium in ſua legitima, adhuc haberet neceſſe ipſum exhæredare ī reliquis bonis, ut omniū bonorum dominium continuetur in ipſum,& ſic adhuc urget ratio Bar. & tamen contrariū eſt verius,quia ſi inſtituatur in legitima nō expedit, quòd à reſiduo exhæredetur, cum pater liberè poſſit facere de reſiduo qđ uult,ut patet in l.Pampinianus.§. quando autē quarta. ſ. de inoffi. teſta. Non ergo eſt alia ratio, niſi quia ſic fuit introductum à iu-
6 re pro ſolennitate teſtamenti, ut l.inter cætera. ī.eo. ¶†Tertio,& ultimo dicit Bar. colligi rationem quare nepos præteritus ex filio exhęredato poteſt uenire ad querelam per ſucceſſo. edictum ex ſua propria perſona,ſi pater eſt à querela excluſus,uel repudiatione,uel tempore, uel ſententia, cum præterito non detuē querela,ſed exhæredato. Nam dicit ipſe, quòd imo datur præterito, quandocunque præteritio habetur pro exhæredatione, & tunc pro exhæredatione habetur, quando in præteritum non continuatur dominium, ut patet in præterito à matre,ſed in nepotem patre præcedente non continuaretur dominium ab inteſtato. Ergo eius præteritio pro exhæredatione habetur. ar. huius legis, ex qua colligitur, ꝙ propter continuationem dominij ſit neceſſaria exhæredatio, ſed certè fundamentum non eſt bonum, ut ſupra dixi, quia non propter hoc eſt neceſſaria, & ideo dic ſecundum Bal. quòd ideo competit querela, pōſito, quòd non ſit exhæredatus, nec pro exhæredato habitus, quia aliud remedium non poteſt ſibi competere, puta ius dicendi nullum,vel contratabu.ut ſupra eodem l.ſi quis poſthumos. §.ſi filium. ideo deuenitur ad querelam, quæ eſt remedium ſubſidiarium, & competit, ubi aliud deficit,ut l.maximum uitium.C.co.circa medium.Et tu adde,quòd ideo hoc, quia teſtator exhæredando filium ſatisfecit iuri poſitiuo,& non naturali, ideo æquum eſt ut nepos non ſit deſtitutus omni remedio.

ADDITIO.

a ¶Vulnerare.Facit regula cuilibet.de re.iur.& idem tenet Cy.in l.1.C.quæ ſit longa conſue.Bal.in l.ſi quis non dicam.C.de epiſc.& cler.& in l.fi.de priua.car.ubi tenet, quòd poterat in priuato carcere detineri. idem firmat d.Ant.in c.fi.de conſu.de quo etiam per Ang.conſi.286.per eundem Pau.conſ.193.& Bartol.conſi.188.

LEX XII.

1 *Qui de uentre fuit excerptus præteritus dicit teſtamentum nullum,dummodo fuerit animal,ideſt cum animal rationali natus licèt cum diminutione corporis.*

2 *Homines quantumcunq; deformes in corpore dicuntur homines,poſtquā nati ſunt,ſed antequam naſcatur, quis non dicitur eſſe homo, ſed ſperatur effici.*
Statutum puniens certa pœna interficientem hominem non comprehendit interficientem partum in utero matris, & an, & qualiter de iure communi puniatur.

3 *Mulier,de cuius utero poſt eius mortem partus extrahitur uiuus,non dicitur parere,ſed ipſe extractus benè dicitur natus, licèt non ſecundùm curſum naturæ.*

1 L.Quod dicitur. †Etiam qui de uētre fuit excerptus p̄teritus dicit teſtamētū nullum, dummodo fuerit animal.i.cum anima rationali natus licèt

licèt cum diminutione corporis h.d. ¶In tex.ibi, (teſtũ rũpere,) ſupple.ſi ſit præteritus, uel ſi naſcatur, non rumpit.ſ.eod.l.ſi à primo.in fi. iõ dubitatur, quid iuris, ſi fuerit de uentre excerptus, q̃a propriè non dr̃ natus, ſed contra eſt, ut hic, & l.poſthumus. in fi. prin.ſ.de inoffi.teſtam. & dr̃ hoc contingiſſe in Cæſare Auguſto, quia iõ fuit uocatus Cæſar.i. cæſus de utero matris. ¶In text.ibi, (ſi non integrum,)puta,quis erat una manu, uel pede.idem ſi plus, quàm integrum,vt quia cum ſex digitis in manu, ut l.non ſunt liberi.ſ.de ſta.ho.ſecus ſi non hñt formam humanam, ut cũ duob.
è capitib.uel capite vituli,ut ibi not.¶† Et ſic no.ſm Bal.ꝙ homines quantunq; deformes in corpore,dicũtur homines,poſtquam nati ſunt, ſed anteq uam naſcatur quis, nõ vr̃ eſſe homo, ſed ſperat effici,vt l.cũ inter veteres.C.de fideicom.liber.nam dr̃ eſſe portio uiſcerum matris.l.j.§.ex hoc reſcripto.ſ.de uen.inſpi.Ideo ſi ſtatutum punit certa pęna interficientem hominem, ille qui interfice-
a ret partum in utero [a] matris, non incideret in penam ſtatuti. Cuius verba propriè ſunt intelligenna ſm Bal. ſed an de iure commu pi puniatur,& qualiter.Vide in l. ſi quis aliquid. §. ſi abortionis. ꝩ. de pęn. & l mulier. ꝩ. de ſicar. & l.diuus. & ibi no. de extraordina. criminibus,& no.in c.ſicut.el 2.extra de homici.¶Opp. ꝯ iſtam le-
3 gem d.l.anniculus.la j.in §.falſam.ꝩ.de ver.ſig. Sol.† mulier de cuius utero,poſt eius mortem partus extrahitur viuus,non dr̃ parere,ut ibi,quia hoc uerbum refertur ad mulierem, quæ poſt mortem,nihil dr̃ agere, ſed ipſe extractus bñ dicitur natus, licèt non ſecundum curſum naturæ,ſed uiolenter, & accidentaliter ad lucem peruenerit,& hoc ſufficit,ut dicatur natus, tex.eſt hic,quem no. Nam uidi de hoc dubitari, & quidam dicebant contrarium, per illam l.anniculus, quod eſt contra iſtum text. & ſic comprehenditur in uerbis ſtatuti, uel teſtatoris loquentis de naſcituro, uel nato quantuncunq; in materia odioſa, uel reſtringibili, quia
b impropriè dicitur naſci, ſi de uentre fuit excerptus, [b] ut hic eſt caſus.Hoc enim uerbum,natus.refertur ad ipſum, qui uiuus ad lucem perducitur,& hoc eſt naſci.

ADDITIONES.

a In uero.De hoc per And.Sicul.conſi.23.2.lib. per Ioan. de Ana. conſilio. 95.per Ca.in c.ſicut dignum.de homi.

b Excerptus.de hoc per Bal.conſi.113.& 207.ubi allegat Odof. de quo hic in apoſtill.ad Bar.

LEX XIII.

1 *Prouiſio in caſibus ſimplicibus facta,ſeu ſeparatim obuenientibus de rigore iuris,an extendatur ad caſum mixtum.*

2 *Aduerſatiua ſi uero, uel ſi autem, cum ſimilibus ſignificat contrarium eius,quod dictum erat in caſu præcedenti.*

Teſtator ſi inſtituat filium,una cum uxore,an uideatur inſtituiſſe,ſi ſolus naſcetur,uel filia fęmina ſola, ut ſi natus ſit maſculus, & fœmina teſtamentum uideatur ruptum,ut uxor nihil poſſit habere.

3 *Habens poteſtatem legitimandi ſpurios,uel inceſtuoſos,an poſſit legitimare illum,qui eſt ſpurius,& inceſtuoſus remiſ.*

1 SI ita ſcriptum. †Prouiſio in caſibus ſimplicib.facta, ſeu ſeparati obuenientibus de rigore iuris,non extenditur ad caſum mixtum,ſeu caſus ſimul obuenientes, ſed de ęquitate, & fauore teſtamenti, odio præteritionis tollendo, benè extenditur.Item talis caſus determinari debent ſm quod põt colligi fuiſſe de mente teſtatoris in caſibus ſimplicibus h. d. ¶In tex.ibi,
2 (ſi filius)ſupple,& non filia,ut ꝩ.patet.¶† In text. ibi, (ſi uero filia.) ſupple,& non filius,& ſic not. naturam dictionis aduerſatiuæ, ſi uero,uel ſi autem. cum ſi.nam ſignificat contrarium eius, quod dictum erat in caſu præcedenti, de quo vide ꝑ Bar.ꝩ. de leg.3.l. in repetẽdis. in fi. ¶In tex. ibi(licèt.n.ſubtilis iuris regulæ conueniebant,(&c.ut iſte caſus fuerat omiſſus à teſtatore.Nam uř inſtituiſſe filium maſculum,ſi ſolus naſceretur una cum uxore,uel filia fęmina ſi ſola naſcetur vna cum eadẽ. Cum ergo hic natus, ut maſculus,& fœmina neuter eorum uř inſtitutus,& ſic teſtamentum vř ruptum, & ꝙ uxor nihil poſſet habere, ſed ambo filij diuiderent hæreditatẽ inter ſe.Sed hoc eſt uerum de rigore iuris,ſecus de æquitate,poſtquam teſtator prouiderat in quolibet caſu de ꝑ ſe. ſi autem in uno tm̃,tunc ẽt de æquitate non extenderetur ad alte
3 rum,ut l.commodiſſimè.ſ.de qua gl.opponit.† Et inducitur ad q̃ſtionem de illo,qui habet poteſtatem legitimandi ſpurios,item inceſtuoſos, utrum poſſit legitimare illum, qui eſt ſpurius,& inceſtuoſus,de qua quæſtione vide per Bar.in l.2. de uer. obl. Et adde ad diuiſionem de qua hic.ꝩ.de legat.j.l.ſi quis teſtamento. §. fi.& de hær.inſt.l.clemens patronus.

1 *Si hæreditas,& libertas ſibi relinquantur eidem, non poteſt una,ſine altera ſeparatim adimi.*

2 *De connexis idem eſt iudicium,& quod dicitur de uno,cenſetur dictum de altero.*

3 *Licèt hodie eo ipſo,quòd ſeruus inſtituitur,cenſetur ſibi data libertas,ẽt ſi non dicatur,tamẽ ſi auferatur hæreditas,non cenſetur adempta libertas.*

4 *Aditio hæreditatis pro parte, trahit ad ſe aliàs partes tanquam habiles, non ſic repudiatio partis.*

1 §. Regula. † Si hæreditas, & libertas ſimul relinquantur eidem non poteſt una, ſine altera ſeparatim adimi h. d.¶ Et pone caſum, ꝙ dñs inſtituit ſeruũ ſuũ cũ libertate inſolidum, & poſtea in eo. teſtò anteq̃ diuerteret ad alios actus ademit alterã ipſarũ,certè nõ ualet ademptio, q̃a ſicut ſimul dederat libertatem, & hr̃ditatẽ,& alterã, ſine altera dare non potuiſſet, ita nec põt alterã, ſine altera adimere,remanet ergo illa,q̃ eſt adẽpta in uirtute alterius nõ ademptæ, nec ꝑ hoc,ꝙ unam adimit,cẽſet alterã uoluiſſe adimere.Nã non poterat dare libertatẽ ſine hæreditate, nec ecõuerſo, poſtq̃ aliũ non inſtituerat hæredem,ſi.n. dediſſet ſolã libertatẽ,non fuiſſet hæres per cuius aditionem ꝯfirmaret datio libertatis, & ſi dediſſet hr̃ditatem ſine libertate, non erat ſeruus capax eius,cũ pro nihilo reputet l.qd̃ attinet de reg.iu
2 Et hr̃ditas eſt de iure ci.& ſic nõ cadit in ſeruo hocius.¶† No.er. gò tex.pro eo. quod no. gl. in c. præterea.de offi. del. q̃ dicit illud
a uulgare,ꝙ de connexis idẽ eſt iudiciũ, [a] & qđ dr̃ de uno,cenſetur dictũ de altero,ut in c.tranſlato.de conſti.& l.ſi cognati.C.de neg. ge.& l.j.§.præterea.de ſeparatis locũ ſibi uendicat,qñ illa connexa ſunt talia,ꝙ unus ſine altero ſtare non põt. De quo eſſet caſus hic, intelligendo, vt dixi, ſecus ſi poſſet ſtare, ut ſi datus eſſet cohęres huic ſeruo,nã potuiſſet ſibi dari libertas abſq; hæreditate. q̃a ꝑ aditionẽ illius cohæredis ꝯfirmaret datio. Eo.ergo mõ poterit auferri pars hæreditatis data remanente libertate,ſed nõ ecõuerſo,poſſet auferri libertas remanente hæreditate. nã duraret prohibitio,
3 q̃a ius hæreditariũ non caderet in ſeruo. † Sed q̃ro cũ hodie eo ipſo,ꝙ inſtituit ſeruus.an cenſeat ſibi data libertas, ẽt ſi nõ dicat expſſe,vt in l.qđã.C.de nece.ſeruis.licèt iſto iure. nõ ſic eſſet, immo non ualebat inſtitutio, niſi daret libertas expſſa,utrũ eodẽ mõ ſi auferatur hæreditas cenſeatur ablata libertas. Rñdeo,puto,ꝙ nõ, nã aliud eſt in datione hęreditatis, q̃ eſt habitus, ideo de facili põt ad ſe trahere libertatem,quæ eſt neceſſaria ad dationem hæredita
4 tis. † Aliud in ademptione,quæ eſt priuatio, iõ ad aliud nõ extendit,ſicut in ſi.no.in l.2. de acq. hær. ꝙ aditio hæreditatis pro parte trahit ad ſe alias partes,tanq̃ habiles,q̃a recipit ius accreſcendi,ſed non ſic repudiatio partis attrahit aliàs partes,quia eſt priuatio, & & non recipit augmentũ.Sic ẽt patet in inſtõne,q̃ facta eſt de certo fundo,alio non dato cohęrede attrahit ad ſe totã hęreditatem, vt l. j.§. ſi ex fundo. de hær.inſt. & infra l. cum quidam.¶In glo.q̃ incipit, (quo adimitur.immo eodem modo, quo dedit) q.d.gl. ſi faceret aliud teſtamentum, in quo adimeret hæreditatẽ datã ſeruo in primo non faciendo mentionem de libertate, non haberet locũ iſte §.q̃a cenſeretur ẽt adempta libertas, cum per ſm teſtamentũ tollatur primũ, ẽt nulla facta mentione de primo, nec de contentis in eo, ſi non habet clauſulam derogatoriã, fortius ſi fiat aliqua mentio. ſi autem non faciet aliud teſtamentum, ſed codicillos, adhuc procederet,quod hic dicitur, & ita intellige gl. infra in uer. nec alia uoluntate, & fortius, qñ in alia uolũtate.ſeu teſtamento adimit vnam,ſiue alteram,vt neutra videatur adempta.¶In gl.quæ incipit,(niſi)ibi,(niſi euidens teſtantis uoluntas appareat,) ſupple.ſ.ꝙ adimendo vnam vult adimere vtranq;, nam tunc in eodem teſtamento poteſt, & habetur utraq; pro non data.ar.l.ſi ita ſcr.ptum.infra de leg.j.hic §.debet intelligi,quando nõ conſtabat,ꝙ adimendo unam,volebat adimere alteram.

ADDITIO.

a Eſt iudicium.Quæ dicantur connexa, uide ꝑ Aret.ꝯſi. 29.& an de connexis idem ſit iudicium,uide per An.Sicu.conſi.86.3.lib.

1 *Non ualet exhæredatio, quæ non poteſt confirmari per aditionem hæreditatis,niſi poſt mortem exhæredati.*

2 *Si filius non fuit exhæredatus,nec ẽt inſtitutus,& teſtator inſtituit hæredem extraneum,an ualeat inſtitutio,ſi filius uiuo patre moriatur.*

3 *Quid ſi teſtator dixit, quandocunq; filius meus morietur, & tamen filiũ nec inſtituerat,nec exhæredauerat.*

Teſtamentum in quo filius,iam natus eſt præteritus,non tenet de iure prætorio,ex eo,quòd contratabulatur.

1 §. Teſtamentum. †Non ualet exhæredatio, quæ nõ poteſt cõfirmari per aditionẽ hæreditatis, niſi poſt mortẽ exhr̃dati h.d.¶In tex.ibi,) exhæredatus.i.vř ĩ effectu, licèt ſit exhr̃datus puer,cũ exhæredatio nõ poſſit cõfirmari,niſi poſt eius mortẽ, q̃a inſtitutus fuit hæres poſt mortẽ exhr̃dati, & ſic erat inſtõ condõnalis, exhr̃datio aũt niſi confirmaret per aditionẽ non ualet,vt l.filiũ. §.ſed cũ exhæredatio.de contrat.cum ergo non põt confirmari in eius vita, cen-
2 ſetur nugatoria.¶† Sed quid ſi filius non fuit exhæredatus, nec ẽt inſtitutus,& teſtator inſtituit hr̃de extraneũ, ſi filius ſe uiuo morietur, gl. in l. Gallus. in prin. infra e. vult, ꝙ illa inſtõ non valeat, poſtq̃ filius, nec fuit inſtitutus, nec exhr̃datus.Bal. dicit,ꝙ de hoc videtur caſus hic, quia licèt iſte filius fuerit exhæredatus, tamen pro exhæ-

pro exhæredato non habetur,ſed pro præterito, & iſte text.vult, ꝙ inſtitutio extranei collata poſt mortem filij non valeat,Bald.in d.l.Gallus.tenet ꝯrium,& puto,ꝙ verius, nam ſi non fuit inſtitutus,nec exhæredatus, inſtitutio extranei collata poſt mortem filii non eſt filio iniurioſa,nec ipſius excluſiua, ſed eſt facta in defectũ filii,& in caſu,quo filius ad hæreditatem non poſſit peruenire, in caſu aũt,ꝙ poſſit,ſecus.Et ſic eſt caſus, in quo cauſa inteſtati præfertur cauſæ teſtati,qñ hæc ſecunda facta eſt in defectum primæ, vt no.Bar.ꝫ.de hær.inſti.l.ſi quis ita hæres inſtituatur,ſi legitimus. in vltima,ſeu pen.chart. ſed qñ teſtator exhæredauit filium, patet,ꝙ voluit ſibi inferre iniuriam,& ipſum excludere ab hæreditate. Et ideo ſi non excludit,vt debuit,vitiatur inſtitutio,per cuius aditionem non poteſt exhæredatio confirmari, vt l. Gallus. §. in oĩb.ꝫ.
3 eo.¶†Sed quid ſi dixit,quandocunq; filius meus morietꝛ, & poſt mortem meam inſtituo Titium hæredem, & tñ filium, nec inſtituerat,nec exhæredauerat.Rñdeo, iſta inſtitutio hẽt vim fideicõmiſſi,quia cenſeť voluiſſe, ꝙ filius ſit hæres ab inteſtato, & ꝙ eo mortuo alius ſit hřs,ſed hoc ſ͠m non pt eſſe directo, poſtq̃ alius fuit,qui non poteſt deſinere eſſe,vt l.ei.qui ſoluendo.ꝫ.de hær.inſti.ideo verba illa trahunť ad fideicommiſſum, quia videtur filius rogatus de reſtituendo illi poſt mortem ſuam detracta legitima, & Trebellianica,ad quod vide quod no.Bald.in l. extraneum.de hæred.Inſti.¶In fi.tex.ibi,(accipere poterit.)ſubaudi,ꝙ nõ poſſet, ſi rectè exhæredatus eſſet,vt ꝫ.de bo.libe.l.ſi ex patronis.§. Iulian. Inſti.de ſucce.lib.§.ſi vero teſtm̃.ſ͠m Dy. ¶In gl.ibi,(& ita interim eſt præteritus)certè ſi hoc eſſet verum,ſequereť,ꝙ nulla exhæredatio teneret,quia ſemper inter teſtm̃, & aditionem hæreditatis eſt dare medium,& illo medio eſſet præteritus, & ſic teſtamentũ eſſet nullum.Dic ergo melius,vt ſ.dixi,ꝙ ideo non ualet,quia nõ poteſt confirmari in eius uita,ſed ſi non poſſet,quia non eſſet hæres inſtitutus ꝓ poſt eius mortem,ſed purè, vel ſub alia conditione, quæ poteſt exiſtere filio viuente,valet exhæredatio, nec dr̃ exhætus præteritus,etiam antequam exhæredatio per aditionem ſit ꝯfirmata,licet,ſi poſtea non adeatur, euaneſcat, & ſic teſtamentũ non irritatur propter defectum exhæredationis,ſed quia non adi
4 tur hæreditas.¶†In gl.ibi,(nam iure prætorio valet,)no.iſtam glo. quæ tenet expreſſe illud,quod multi moderni tenent,ꝙ teſtamentum,in quo filius iam natus eſt præteritus,tenet de iure pretorio, & ideo ꝯtabulatur,q.d.ſi non teneret,non cõtratabularetur. Sed iſta opi.eſt falſa per ea,quæ dixi in l.ſi filius.qui in poteſtate.ſ.eo.& hic in tex.dum dicit,ꝙ nullius eſt momenti.¶In fi.gl.ibi, hic incerta,quæ remoueri non debet,quia facit conditionem ſi.n. inſtitutus poſt mortem filii moreretur antequam filius,euaneſceret inſtitutio l.hæres meus.de cond.& dem. ſed de inſtitutione non remouetur conditio,licèt remoueatur dies certa,an,& quando, & ita loquitur l.hæreditas ex die.de hær.inſti.& hoc vult dicere gl. q̃ not.& ſic vult concludere,ꝙ iſta inſtitutio ſit nulla propter defectum exhæredationis non ritè factæ, & ꝙ non remoueatur dies ad hoc,ut dicať exhæredatio rectè facta, potius ergo ſuſtinemus nullitatem teſtamenti, quàm remoueamus diem incertam, quæ facit conditionem.

LEX XIII.

1 Poſthumus naſcendo rumpit gradum ſuum, ex quo fuit præteritus licet naſcatur eo tempore,quo hæreditas adhuc non uerſatur in gradu ſecundo,ſed in primo.

2 Si teſtator inſtituit aliquem in dimidia,uel in certa re,& prohibet,ne amplius habeat,et alium non inſtituit hæredem, tale teſtamentum nõ ualet.

1 SI poſthumus. †Poſthumus naſcendo rũpit gradum ſuum, ex quo fuit ꝓteritus,licèt naſcatur eo tpe,quo hæreditas adhuc nõ verſatur in gradu ſecundo,ſed in primo,nec reconualeſcit,licèt poſt mortem teſtatoris deceſſerit.hoc primo.Rumpit tertium gradũ, licèt ab illo fuit exhæredatus,ſed nõ primum, a quo exhæredatus fuit.hoc ſecundo.& ſic teſtm̃ rumpitur pro parte ratione præteritionis,in ꝗ̃nam rumpitur,& pro altera parte, ne quis decedat ꝓ parte inteſtatus,& ſic cauſa ĩteſtati trahit ad ſe cauſam teſtati, hoc tertio,& ultimo uſq; ad §.ꝙ uulgo. Et diuide in tres partes, ut in ſummario,ſecunda ibi,(itaq;.) tertia ibi.(nãm & eam duob.) Et in primo caſu fuerunt duo gradus tantum, & a primo fuit exhæredatus,a ſecundo pręteritus:in ſecundo fuerunt tres,a primo,& vltimo fuit exhæredatus,a ſecundo,ſeu medio fuit præteritus, naſcendo ergo rumpit illum medium,& etiam tertium,ſed non primum.Ratio colligitur ex his, quæ no.ſ.eo.l.3.§.fina.in tertio caſu fuerunt duo tantum gradus,ſicut in primo, tamen quilibet ex inſtitutis fuit datus inſtitutus uulgaris de ꝓ ſe, & in hoc differt a primo.& iſtum vltimum declara plenius,vt habetur in l.pen.ꝫ.titu.j. primum autem caſum declara, vt ſ.l. ſi a primo. & ibi ponitur ratio dubitandi,& etiam hic,& in glo.ſuper verſi.uitiari.¶In tex.ibi (non poſſet ſubſtitutus adire.)ſupple,ſed uenientes ab inteſtato, vt in ſequenti caſu poſtquam poſthumus nõ erat.¶In ſecundo caſu ibi,(uenientib.primis.& deliberantib.)ſupple,naſcatur poſthumus,& ſic rumpat gradum ſ͠m,a quo fuit ꝑteritus, & poſtea decedat,ut ſequitur poſt mortem.ſ.teſtatoris.¶In tex.ibi,(qui tertio gradu ſcripti ſunt,) dic,& vr̃, ꝙ ſic, quia ab illo gradu poſthumus fuit exhæredatus,& ſic videbatur ualere, nam uidebatur rumpere gradum ſ͠m,a quo fuit præteritus, ſed ꝯrium eſt, quia rumpiť etiam tertius in conſequentiam ſecũdi, & ſic omnes gradus ſunt rupti,primus,quia inſtituti repudiauerunt,ſecundus,quia poſthumus fuit ab eo præteritus,tertius in conſequentiam ſecũdi, a quo dependebat,ſecundum gl.ſed ſi inſtituti in primo gradu nõ repudiaſſent,propter rupturam ſecundi non rumperetur primus, qa non ita dependet præcedens a ſequenti, ſicut econuerſo, & hoc uult gl.quæ incipit,quia rupto.in fi.Si autem iam fuiſſet natus præteritus in ſecundo,& exhæredatus a primo,& tertio,ſolus ſecundus gradus eſſet nullus,non tertius per l.3.§.fi.ſ.eod.& hoc vult ẽt eadem gl.ſed opp.extra gl.ꝙ idem in poſthumo,quia ratio illa, ꝙ ſequens dependet a præcedenti.non eſt bona, vt dixi in d. l.3.§.fi. ſed eſt alia,quam ibi dixi, quia poſthumus naſcendo rumpit gradum ualidum,in quo reperit hęreditatem verſari,ideo illam ad ſe trahit,& non permittit ad ſequentem deuolui,quia non debet rũpere ad utilitatem ſequentis,ſed in ſuam,ſed in caſu iſto, quia fuit præteritus a ſecundo gradu,& exhæredatus a primo, & tertio, ſi naſcatur deliberantibus inſtitutis in primo, non reperit hæreditatem in ſecũdo gradu,immo eſt adhuc in primo,vt in prin.l. ibi. ad hæredes primo gradu ſcriptos,&c.ergo illam ad ſe non trahit, & ſic videtur,ꝙ non rumpatur tertius.Sed reſpondeo, ꝙ licèt in ſecundo gradu non verſaretur adhuc hæreditas re ipſa pendente primo,uerſabatur tamen in ſpe,quia inſtitutis repudiantibus ſperabatur ad ſ͠m gradum deuenire hæreditas, & deueniſſet, ſi non fuiſſet ruptus.Rumpendo igitur trahit ad ſe illam ſpem, & non ꝑmittit deuenire ad tertium gradum, ſi tamen poſtea poſthumus moriatur,admittuntur alii uenientes ab inteſtato, quia gradus tertius ſemel fuit ruptus ad commodum poſthumi,& licèt nunc rũpitur,non approbatur commodum,quia mortuus eſt, non propterea reconualeſcit ſecundus,ideo deuoluitur hæreditas ad uenientes ab inteſtato,ut ꝫ.ſubiicitur ad legitimos eã pertinere, &c. ¶In tertio caſu in fi.ibi,non tamẽ magis ſubſtitutum admitti. ſupple,ſed legitimos,ſeu ueni.ab inteſtato. ut in caſu præſenti in fi. nã ad hoc probandum dicit,nam & cum duobus,&c. q.d. non ſolũ in præcedenti caſu peruenit hæreditas ad legitimos, ſed etiam in hoc ſequenti.Sed quare non peruenit ad cohæredem per ius accreſcendi,poſtquam a primo gradu poſthumus fuerat exhæredatus,& ſic valebat poſtquam ſecundus gradus fuerat ruptus, quia ab eo præteritus,nam habetur pro non facto,ſed ſi factus nõ fuiſſet repudiante vno ex Inſtitutis,portio eius accreſceret alteri. Reſpondeo,ꝙ ratio eſt,quia cenſeť prohibuiſſe ius accreſcendi, poſt quàm illi repudianti dederat ſpecialem ſubſtitutum,& ſubſtitutio valuit a principio, nam ſubſtitutus vulgaris præfertur cohæredi, vt ꝫ.de ſ͠m tab.l.2.§.ſi duo.& auth.hoc amplius. C. de fideic. & ꝯ voluntatem defuncti non debet cohæredi accreſcere,per ea,quę no.in ll.dictis.ſ.de vſufr.& ꝫ.de hæred.inſt.l.quoties.§.ſi duo. Sed opp.ꝙ non poſſit deuenire ad legitimos, quia ſic decederet pro parte teſtatus,& pro parte inteſtatus,propter h.d.gl. ꝙ immo decedet in totum inteſtatus,nam cohæres propter repudiationem illius,cum non poſſit habere portionem repudiatam ratione prędicta,ne offendatur regula,ꝙ quis non poſſit decedere pro parte teſtatus, & pro parte inteſtatus carebit etiam propria portione, & ſic rumpetur etiam prius gradus, licèt ab illo fuerit exhæredatus,& erit caſus,in quo cauſa inteſtati trahit ad ſe cauſam teſtati, & iſte eſt caſus in l.penul. ꝫ.titu.j.per quam text. ſuppletur,& de-
2 claratur.¶†Et hoc facit pro intellectu Bart.ad l.quoties. §. ſi duo. ꝫ.de hęredi.inſtitu.quòd ſi teſtator inſtituit aliquem in dimidia, vt in certa re,& prohibet,ne amplius habeat, & alium non inſtituit hæredem,tale teſtamentum non ualet, quia reliqua non poſſunt ſibi accreſcere contra uoluntatem defuncti,& non accreſcunt,ſi valeret in his,in quibus ille eſt ſubſtitutus, iam decederet pro parte teſtatus,& pro parte inteſtatus.Potius ergo tollerandum eſt,ꝙ cauſa inteſtati trahit ad ſe cauſam teſtati,quam ꝙ iſta regula offendatur,ſed ſi non ueniret contra voluntatem teſtatoris expreſſam tunc econtra cauſa teſtati traheret ad ſe cauſam inteſtati ut l.j.§. ſi ex fundo.de hęr.inſt.Quod autem hic dicitur poſthumum excludi,intellige ideo,quia iam erat mortuus,ut in fi. gloſſæ, & in precedenti caſu,alias perueniret ad poſthumum,ut in princip.leg. ſecundum Dyn.

1 Quando filius eſt inſtitutus in primo gradu inſolidum,uel pro parte, non expedit,ꝙ a ſequenti gradu exhæredetur,& ſi ualet, etiam ſi fuerit ab eo præteritus.

2 *Subſtitutio vulgaris non dicitur continere grauamen, quia filius poteſt*
eam excludere adeundo, & poteſt fieri etiam in legitima.
Idem in pupillari, quæ dicitur potius prouiſio, q̃ grauamen.
Secus in fideicommiſſaria, quæ non poteſt fieri in legitima.

1 §.Quod vulgo. † Qñ filius eſt inſtitutus in primo
gradu inſolidum, vel pro parte, nõ
expedit, quod a ſequenti gradu exhæredetur. & ſic valet, etiam ſi
fuerit ab eo præteritus. h.d. Ratio eſt, quia talis præteritio non eſt
ſibi iniurioſa, nec nociua, cũ fuit in ſua poteſtate adire ex primo
gradu, ſi ergo non adit, ſeipſum excludit, ideo põt deuolui ad ſe-
quentem gradum ſine eius iniuria, non ſic, ſi in ſequenti eſt inſti-
tutus, & in præcedenti præteritus, quia ſi valeret pręcedens, præte
ritio eſſet ſibi nociua, cum non ſit in ſua poteſtate adire ex ſequẽ
ti, quouſq; pendet præcedens, vt ĩ. de vul. & pup. l. ex facto. §. Lu-
cius. & hic in gl. j Intellige tamen iſtum tex. qñ fuit inſtitutus in in
tegra legitima, vel ẽt ultra, & non fuerat grauatus taliter, ꝙ legiti-
ma integra non remaneret, alias ſecus, ut ſ. de inoff. teſt. l. Papin. §.
2 qm̃. in fi. & ibi no. ꝑ gl. ſecundam magnam in fi. ¶ † No. ex iſto §. ꝙ
ſubſtitutio vulgaris non dr̃ continere grauamen, quia filius põt
eam excludere adeundo, & ideo poteſt fieri, & in legitima. Idem
in pupillari quæ dicitur potius prouiſio, q̃ grauamen, vt l. ex trib.
cum ibi no. C. de inoff. teſ. ſecus in fideicommiſſaria, quæ non p̃t
fieri in legitima, vt l. cohæredi. §. cum filiæ. ver. nec fideicommiſſa.
ĩ. de vulga. & pupil. & vide quod no. Bar. in l. Lucius. §. maritus. ad
Trebell. ¶ In tex. ibi (non vſquequaq; verum eſſe ait.) nam eſt ue-
rum, quando ab vno filius eſt exhæredatus, ab alio pręteritus, tũc
n. ille a quo eſt præteritus, ſolus eſt nullus, & alius a quo eſt exhæ
redatus, eſt ualidus, ſed ſi in vno eſt inſtitutus, in alio præteritus, ſi
quidem in primo eſt inſtitutus, valet etiam ſequens, vt hic ſequit̃,
ſecus ſi econuerſo, vt d. l. ex facto. §. Lucius.

1 *Exhæredatio facta de filio tanquam extraneo per errorem, qui teſtator pu*
tabat ipſum non eſſe filium, probata filiatione, redditur nulla.
2 *Sicut non valet inſtitutio facta de extraneo tanquam filio, probato, ꝙ non*
ſit filius, uel de alio tanquam coniuncto, ſi non erat coniunctus, ita econ
uerſo, exhæredatio facta tanquam de non filio, non valet, ſi apparet, ꝙ
erat filius.
Quid ſi teſtator ſciuit.
3 *Præfatio declarat animum loquentis.*
Scire quis dicitur, & etiam certus eſſe, de quo vehementer opinatur.

1 §.Si quis. † Exhæredatio facta de filio tanquam extraneo
per errorem, qui teſtator putabat ipſum non eſ
ſe filium, probata filiatione, redditur nulla. h.d. ratio eſt, quia non,
cenſetur habere voluntatem defuncti, nam eſt præſumendum,
2 ꝙ ſi ſciuiſſet ipſum eſſe filium, nõ exhæredaſſet. † Et ſic no. ꝙ ſicut
a nõ valet inſtitutio facta de extraneo, tanq̃ filio,[a] probato, ꝙ non
ſit filius, vt l. eam quam. C. de fideicõ. vel de alio tanquam coniun
cto, ſi non erat coniunctus, vt l. ſi pater, & l. nec apud. C. de hær. in
ſti. ita econuerſo, exhæredatio facta tanquam de non filio, non
valet, ſi apparet, ꝙ erat filius, & ſic cauſa concernens filiationem,
vel conſanguinitatem cenſetur eſſe cauſa finalis, qua deficiente
ceſſat diſpoſitio, & ita no. in l. demõſtratio. §. quod autem iuris. de
cond. & dem. per Bar. & hoc qñ errauit, ſecus ſi ſciuit, tũc. n. ſicut
valeret inſtitutio facta de aliquo tanquam filio, uel coniũcto. Sed
non eſſet, quia cenſeretur ipſe appellaſſe filium, vel coniunctum
ratione dilectionis, vt ĩ. de hær. inſt. l. nemo. §. fi. ita valet exhæreda
tio facta tanq̃ de extraneo, licet non ſit, quia præſumitur teſtator,
illud dixiſſe ex iracundia. & odio, quod ad eum habebat, ut ſ. eo. l.
3 3. circa prin. ¶ † Vltimo no. tex. ibi, (cum elogium, & c.) ꝙ pręfatio
declarat animum loquentis, vt ĩ. de hęre. inſti l. fi. ¶ In tex. ibi, (quẽ
ſcio) ſ. per vehementem opi. nam & tunc ſcire quis dicitur, & etiã
certus eſſe, de quo vehementer opinatur, vt l. ſi quis ita. §. ſi quis
cum ignoraret ante finem in verſi. ſi quaſi certus. ſ. de teſta. tu. &
quod no. Bar. in l. 2. §. quod obſeruari. C. de iur. cal. ¶ In gl. magna
b ibi,) & quia verbum patris,) & c. non intelligas,[b] ꝙ ſi eſſet in poſſeſ
ſione filiationis. verbum patris noceret ei, ſed ſi non eſſet verbũ
patris poſſet ei prodeſſe, ſ̃m Dy. vt no. in ll. hic allegatis in glo. hæc
ergo erant duo propter quæ incumbebat filio onus probandi, &
quia nõ erat in poſſeſſione filiationis, & quia verbum patris, erat
ↄ eum, & ſufficeret primum. ¶ In gl. ibi (rñdeo, quia interim, & c.)
tu dic melius ſ̃m Dy. ꝙ ideo expectatur, quia diuerſi ſequuntur
effectus, nam ſi probetur filius, apparet exhęredationẽ nullam, &
ipſum dẽre conſequi bona paterna, ſed ſi non probetur filiatio, li-
cèt ẽt tunc exhęredatio ſit nulla, q̃a facta de extraneo, ut l. quidã
cum filium. de verb. ob. non t̃n pertinebunt ad eũ bona paterna.

ADDITIONES.

a Tanquam filio. Adde quod voluit Rapha. Ful. conſi. 86.
b Non intelligas. Lu. Ro. in l. neque profeſſio. C. de teſt. alleg. hanc pro ſing.
ꝙ ubi filius eſt in poſſ. filiationis, aſſeueratio patris contraria non nocet
ipſi filio de qua mater a vide per Can. in c. Michael. de filij. presby. & in c.
tranſmiſſæ. qui filij ſint legi. per Anch. conſi. 215.

LEX XVI.

2 *Quando filius fuit inſtitutus ſub conditione poteſtatiua, ꝙ antequam ſit*
impleta, non ſit ſuus hæres, & ſi decedat ea non impleta, nepos ex ea non
prohibetur eſſe ſuus hæres, & an vocetur nepos viuente filio.
3 *Qualiter iſte nepos poſſit eſſe ſuus hæres auo.*
4 *Hæres hæredis teſtatoris eſt hæres, & an eodem modo hæres.*
5 *Si legatario datur ſubſtitutus vulgaris, ꝙ tamen tranſmittat ad ſuos hæ*
redes qui ſi repudiant, ꝙ admittatur ſubſtitutus.
6 *Per dationem ſubſtituti vulgaris, non tollitur exiſtentia ſui hęredis, nec*
quo ad ſuitatem, nec quo ad neceſſitatem.
7 *Pendentia natiuitatis poſthumi, æquiparatur conditioni, quæ ultimo ui-*
tæ ſpiritu non poteſt impleri, quando filius inſtitutus, ut ſub conditione
poteſtatiua non habet cohæredem, uel ſubſtitutum, & ꝙ tunc deuolua-
tur hæreditas ad cauſam inteſtati.
8 *Per dationem cohæredis, an tollotur exiſtentia ſui hæredis.*

1 SI filius hæres. † Iſta eſt difficilior l. & ſubtilior
totius tituli in intellectu ſui, &
recipit duplicem intellectum. Primus fuit intellectus gl.
Secundus fuit intellectus antiquorum. ſ. Dy. quem ſequitur Bar.
Tertius eſt intellectus modernorum, qui eſt ipſa veritas, & ip̃m
habui a Doct. Papienſibus tempore quo ſtudebam ibi. Et audiui
a quodam valenti Doct. de Sabaudia, & famoſo, qui vocabatur
a dñs Petrus de muris, ꝙ originaliter[a] fuerat intellectus ſuus: reperi
tur tamen in quibuſdam lect. Bar. tactus per eundem, ſed ego nõ
habeo, & multi non habent, & tamen ipſum non approbat. Et rõ
eſt, quia habet difficilia ↄ̃ria, quibus neſciuit rñdere, ſed ego ĩ. rñ-
2 debo, & malè declaratur per Doc. ſcribentes. † Secundum primã
lect. gl. quàm Doc. multum malè declarant, ideo remanent gl. in
confuſo. hoc dicit. ¶ Si filius purè inſtitutus antequam ſe immi-
ſceat, decedat, nepos ex eo ſibi ſubſtitutus vulgariter vocatur ad
hæreditatem aui ex ſubſtitutione, & etiam ad hæreditatem patris
ex ſui teſtamento, uel ab inteſtato, & uterq; erit ſuus hæres, ſed ſi
non fuit ſubſtitutus vulgariter, nec filius habebat hæreditatẽ, vo-
catur nepos ad hæreditatem aui ab inteſtato, & ſimiliter ſuus erit
hæres, & vtroque caſu vocatur nepos, demum mortuo ſilio, ſi ↄ
tingit, quando filius eſt inſtitutus ſub conditione poteſtatiua, quę
vltimo vitæ ſpiritu poteſt impleri, ſi ea non impleta deceſſit, ſup-
ſtite nepote. h.d. & ſic ſ̃m gl. vſque ad uerſi. fi. qui incipit. (ſicut) lo-
quitur quando filius fuit purè inſtitutus, ibi uero ſub conditione
poteſtatiua, quæ ultimo vitæ ſpiritu poteſt adimpleri. Et ponitur
ſimilitudo in hoc, quia ſicut in hoc vltimo caſu nepos vocat̃ de-
mum mortuo filio, vt ĩ. de cõd. ind. l. fi. quæ eſt neceſſaria ad intel-
lectum huius legis, ita in primo caſu vocatur ex ſubſtitutione vul
gari, & in ſecundo in ver. (quòd ſi nemo,) vocatur ab inteſtato, de
mum mortuo filio. Item ſ̃m iſtum intellectum tex. dum dicit, (ip
ſe filius inteſtato patri, & c.) debet exponi, i. ipſe, nepos, qui erat fi-
lius filii. Et eſt differentia inter primum caſum, & ſ̃m, quia in pri-
mo nepos erat ſubſtitutus vulgariter, & ſic venit ex teſtamẽto in
ſecundo, in ver. quod ſi nemo ſubſtitutus, nullus fuit datus ſubſti-
tutus, nec filius habebat cohęredem, & iſte intellectus ponitur ꝑ
gl. quæ incipit idemq; nepos, & eſt gl. pen. Item ſ̃m iſtum intelle-
ctum de præteritione poſthumi, de qua fit hic mentio, parum eſt
curandum, poſtquam non fuit natus, & hic fit mentio, quia ſic de
facto contingit, non ut denotet iuris myſterium, quod nõ eſt ue-
riſile, cum ſit poſita in hoc ti. alias non congrueret ti. & iõ iſta lec
nõ placet, vt ĩ. ſubiiciam, quia dico, ꝙ in hac præteritione poſthu-
mi tota uis iſtius legis cõſiſtit. ¶ In tex. ibi, (omiſſo poſthumo,) ſub
audi, qui putabatur eſſe in utero, & non erat, & ſic ꝑꝑ hoc non
impediebatur filius eſſe ſuus hæres ex teſtamento, ut ĩ. de acqui.
hær. l. uentre. & §. ſed ſi uacuo. idem ſi erat, ſed poſtea deſijt eſſe,
antequam filius decederet, quia factus eſt abortiuus, nam ex tũc
inciperet filius eſſe ſuus hæres, ſi non haberet ſubſtitutum vulga-
rem, ſed propter ſubſtitutum. nec in primo, nec in ſecundo fuit
ſuus hæres, ſ̃m lect. d. Dy. & Bar, ſ̃m quam iſtæ expoſitiones ſunt
neceſſariæ, nam ſi re vera fuiſſet in utero, & deſiiſſet eſſe a morte
filii, tunc ꝑꝑ ſolam pendentiam natiuitatis poſthumi præteriti, q̃a
poterat teſtamentum rumpi, non fuiſſet delata hæreditas iure ſui
tatis filio inſtituto, ut d. l. ventre. uer. ergo ſi uentre pleno. vbi colli
gitur, & ſic lect. Doc. non eſſet neceſſaria, quia etiam ſi filius non
haberet ſubſtitutum vulgarem, non eſſet ſuus hæres ex teſtamen
to, quod ſperabatur rumpi, licèt ab inteſtato bene eſſet, ẽt tũc ꝓ
rata, q̃ ipſum tangeret, ut l. cum quidã. §. ſuum hęredem. de acqu.
hær. Et ſ̃m uerum intell. & lec. uerã modernorum, debet intelligi
hoc caſu. ſ. ꝙ poſthumus erat in utero, & poſt mortẽ filii inſtituti
deſiit eſſe, q̃a nõ ꝑuenit ad lucẽ, & ſic nunq̃ fuit filius ſuus hr̃s ꝑꝑ
hoc

ADDITIO.

a ¶ Originaliter. Vide per Ale. in princi. 4. col. & ibi, an verus ſit intellectus
Pau. de Caſt. & Raph.

hoc ſolum,quia poſthumus erat prꝫteritus, & ſperabatur teſtm̃
rumpi,vt iſta l.faciat ad titulum, & non ſine myſterio dicatur hic
de præteritione poſthumi,non autem propter ſubſtitutionẽ vul-
garem,quæ re vera non tollit exiſtentiam ſuitatis, vt ꝭ.dicam, &
2 eodem modo debet intelligi ſequens ver.(quod nemo.†Qñ aũt
filius fuit inſtitutus ſub conditione poteſtatiua,clarum eſt, ꝙ ante
quam ſit impleta,non eſt ſuus hæres,quia effectus eſt de neceſſa-
rio uoluntarius,licèt,poſtquam impleta eſt,incipiat eſſe ſuus hæ-
res,vt ꝭ.de cond.& demõ.l.conditionibus pupillus.& ideo in fine
huius l.vbi fuit inſtitutus ſub conditione poteſtatiua, non eſt du-
bium,ꝙ filio decedente ea non impletur,nepos ergo non prohi-
betur eſſe ſuus hæres,quia filius non fuerat. Sed ſolum eſt dubiũ,
an vocetur nepos viuente filio,vel eo mortuo, in quo diſtingue
qualis ſit conditio.An illa,q̃ potuit impleri vltimo vitæ ſpiritu, &
admittitur eo demum mortuo,vt intelligit iſta gl.fi.huius l.An q̃
non potũit impleri,& tunc etiam eo viuo.l.fi.ꝭ.de cond.inſtitu.Et
3 ita intelligunt Doc.iſtum tex.melius,quàm gl.vt ꝭ.patebit.¶†Op
po.ergo nunc pro declaratione omnium gl.quæ loquuntur intri
catè,& confusè contra tex.in prin.dum dicit,quem auo ſuum hæ
redem futurum.Nam videtur, ꝙ iſte nepos non poſſet eſſe ſuus
hæres auo,ſi ponimus,ꝙ filius fuerit purè inſtitutus, ſm quod gl.
intelligunt,nam ipſe filius fuit hęres ſtatim auo mortuo,vt ꝭ.ſi qs
omiſſ.ca.te.l.j.§.qui ſunt in poteſtate.nec deſijt eſſe ſuus hæres, li-
cèt poſtea deceſſerit,antequam immiſceat,nam etiam ſi repudiaſ
ſet,non deſineret,vt ibi,ergo nepos ex ſubſtitutione poterit eſſe
ſuus hæres,quia non poſſunt duo eodem iure eſſe hæredes inſoli
dum,vt l.quia contra.§.vni duo.de reg. iur. Et quia in ſuitate non
habet locum ſucceſſ.edi.vt l.j.§.ſciendum.de ſuis.& le.l. qui ſe pa-
tris.C.vnde li.& dixi ſupra eo.l.ſi quis poſthumos.§.ſi filium.Pro
pter hoc ꝯrium,quod etiam colligitur ex gl.quæ incip.idemq́ue
nepos.ibi,dum dicit,ſed nonne pater præcedebat. Colligũtur ex
gl.tres,vel quatuor ſolutiones,& intellectus diuerſi ad l. Nam di-
xerunt quidam,ꝙ immo iſte filius non fuit ſuus hæres, quia non
fuit inſtitutus purè,ſed ſub conditione poteſtatiua,quę vltimo vi
tæ ſpiritu non poterat adimpleri,ſed in fi.qñ impleri poterat,vel e-
conuerſo, & neutro caſu pendente conditione fuit hęres, & ſic
dum dicit,interim, debet exponi.i. conditione pendente, & hoc
habetur in gl.j.& etiam in ſecunda ſuper ver.interim.in fi.iſte intel
lectus non placet gl.immo dicit,ꝙ purè fuit inſtitutus, & bene in
hoc,quia tex.non dicit aliquid de conditione,ſed ſolum in fi. Præ
terea inutilis eſſèt iſta l.nam iſtud plenius examinatur in l.fi.de cõ-
di.inſtit.& iſta l.diceret illud,idem quòd illa. Præterea Iuriſconſul-
tus tunc videtur ponere ſimilitudinem inter vnam conditionem
& alteram,dum dicit,ſicut euenire,& tamen longa eſt diſſimilitu
do,quia illa, quæ non poteſt impleri vltimo vitæ ſpiritu, admittit
nepotem,etiam filio viuente,altera verò demum eo mortuo,vt
d.l.fi.vnde non poſſet adaptari litera,dum dicit,ſicut euenire ſolet
&c.ſi ſequeretur de diuerſa conditione,Alii dixerunt,ꝙ filius fuit
purè inſtitutus,tamen non fuit ſuus hæres, quia deceſſit viuente
patre,eodemq́ue auo teſtatore, & viuens non habet hæredem,
vt l.prima.infra pro hęrede.nimirum ſi nepos poterit eſſe ſuus hę
res,& hoc colligitur in illa eadem gloſſ.ſuper uerſi.interim.ibi dũ
dicit,vel viuente teſtatore. Iſte intellectus non eſt bonus, quia ſi
hoc eſſet falſum,eſſet quod dicitur in text. nepotem iſtũ eſſe ſuũ
patri hæredem tam ſuo,quàm auo. Nam patri ſuo nullo modo
poſſet eſſe ſuus hæres,tunc quia iure iſto filiusfa.non habet hære-
dem ab inteſtato,nec ex teſtamento, niſi in caſtrenſi peculio, &
poſito,ꝙ tunc haberet,non poterat habere hæredem ſuum,quia
nepos non erat in ſua poteſtate,ſed aui,& ideo illa expoſitio,viuẽ
te teſtatore,non eſt bona,ſed eſt tenenda prima,quòd poſt mor-
tem teſtatoris,& ante aditam hæreditatem deceſſit, & tũc adhuc
remanet contrarium,quomodo nepos potuit eſſe ſuus hæres,ex
4 quo filius fuit.†Alij tertio loco intelligunt, ꝙ filius fuit ſuus hęres
& pronepos non poteſt eſſe ſuus hæres immediatè, & ex ſua per
ſona,& ita loquitur contrarium,ſed mediante patre ſuo, eodem-
que filio ſic,quia hæres hæredis,quia talis hæres habeor,qualis eſt
is,per quem hæres efficior,vt infra. de acquirenda hæredita.l. qui
in aliena.§.interdum.iuncta l.fi.C.de hære.inſti.& hęc ſol.colligi-
tur ex gl.quæ incipit auo ex teſtamento.in fi.Iſta ſolu. non eſt bo
na,& gl.dicit,ꝙ ideo,quia hic filius non fuit hæres, & iſta præſup-
ponit,ꝙ iſte filius immo fuit.Præterea vltra gl.text.vult,ꝙ iſte ne-
pos ſit ſuus hęres ex ſubſtitutione vulgari ipſi auo,non ex eo, ꝙ
ipſe ſit hæres patri ſui. Vnde etiam ſi repudiaret hæredita. patris
ſui,eſſet ſuus hæres auo,ſed iſte intellectus præſupponit contrariũ
quia non diceretur eſſe,niſi mediante perſona patris ſui, & ſi hoc
eſſet,etiam ſi nõ fuiſſet ſubſtitutus,idem eſſet,& ſic fruſtra in ſub-
ſtitutione fieret hæc mentio.Romaneamus ergo in confuſo, &
iſtud contrarium remaneat inſolutum in gl. Sed quarta ſol. vide-
tur colligi ex glo.quæ incipit.idemque nepos.ibi dum dicit,reſpõ-
deo,nunc conſtat,& aliqui habent non,ſed eſt tunc gl. corrupta,
& debet dicere,tunc conſtat auum deceſſiſſe inteſtatum, licèt ali-
qui habeant teſtatum,ſed bene,quia tamen illa glo. eſt poſita ſu-
per verſi.quòd ſi nemo.Solu.illa non cadit in princip.huius l.ſed in
illo ver.vbi eadem poteſt formari oppoſitio.Ideo ex gl. Dy. q̃ ſe-
quitur Bar.ſoluit iſtud contrarium in princ.huius l. filius fuit purè
inſtitutus,tamen non fuit ſuus hæres, ex eo, quia nepos erat ſibi
vulgariter ſubſtitutus,& per ſubſtitutionem vulgarẽ tollitur exi-
ſtentia ſui hæredis,quia teſtator dando ſubſtitutum vulgarem,vi
detur dediſſe filio licentiam abſtinendi,ut l.j.§.proponatur. ſi quis
omiſ.ca.te.Sed quando pater dat filio licentiam abſtinendi, facit
ipſum de neceſſario uoluntarium,ut l.Cornelius.& l.iam dubita-
ri.de hære.inſti.& hoc uoluit gl.expreſſè in l.Papin.§. quoniam au
tem quarta.de inofficio.teſtamen.quòd dando ſubſtitutum uul-
garem facit de neceſſario uoluntarium,pro qua glo.caſus eſt hic
ſecundum Dynum.Et ex hoc ſequitur,ꝙ talis filius non tranſmit
tet hæreditam iure ſuitatis ad ſuos hæredes,ſed deuenit ſolum ad
ſubſtitutum.Ponamus,quòd habeat filius plures filios, eoſdem-
que nepotes,unus tamen ſolus fuit ſibi ſubſtitutus, & tamen om
nes fuerunt eius hęredes ab inteſtato, certè exiſtentia ſui hæredis
non eſſet ſublata per ſubſtitutionem uulgarem, quæ ſecundum
ueram opin.operatur tranſmiſſionem hæreditatis ad quoſcunq;
hæredes,etiam ſi ſe non immiſcuerint,ut l.ex militari.§.fin. cum l.
ſeq.de teſt.mili.iſta hęreditas aui foret tranſmiſſã ad omnes nepo-
tes non obſtante ſubſtitutione,& ſi illi adirent,ſubſtitutio euane-
ſceret,ſic ſi ipſe filius adiuiſſet.Sed retenta iſta opi. quia per ſubſti-
tutionem uulgarem tollitur exiſtentia ſui hæredis cum ſuis effe-
ctibus,non fit tranſmiſſio ad omnes, immo deuenit hęreditas ad
ſolum nepotem ſubſtitutum,& hoc uoluit Dynus, & Bartol. li-
5 cèt non ita ſpecificent.¶†In uerſicu. (not.quòd ſi nemo.)ponunt
caſum,quòd fuit inſtitutus ſub conditione poteſtatiua, quæ ulti-
mo uitæ ſpiritu non poterat adimpleri, ut quando conſiſtebat in
facto ipſius adimplere debentis,ut ſi aſcenderit capitolium, & nõ
habebat ſubſtitutum,uel cohęredẽ, quo caſu ſi decedat interim
ea non impleta,cum incipit mori, incipit eſſe certum ex illo teſta-
mento neminem fore hæredem, ideo deſtituitur teſtamentum,
& deuoluitur hæreditas ad cauſam inteſtati, & idem ipſe filius eſt
primus in cauſa inteſtati,& ideo ipſe efficitur ſuus hęres ab inteſta
to in puncto mortis,& tranſmittit ad ſuos hæredes,& hæc haben
tur in l.ſi.ſ.allegata.& ſecundum hoc ponitur determinatio caſus
uſque ibi,ſicut euenire,& ibi exemplificat, & declarat quod dixe-
rat,& tex.dum dicit,ipſe filius ſtat propriè, & in hoc differt ab in-
tellectu gl.quæ intelligit,ipſe filius,ideſt nepos.Item differt in alio,
quia gl.intelligit in illa, quæ ultimo uitæ ſpiritu poterat adimpleri,
ſed Docto.in illa,quæ non poterat,& melius in hoc. Item differt,
quia ſecundum gl.uerſi.(quod ſi nemo,) debet intelligi, quando
purè fuit inſtitutus,ſicut in principio, ſed quando ſub conditione
loquitur uerſi.(ſicut.) & ſic ille uerſic. ponitur ſimilitudinariè,ſed
ſecundum Dynum.& Bart. ponitur exemplificatiuè, quia etiam
in uerſicu.quod ſi nemo.fuit inſtitutus ſub conditione, & in uer.
ſicut exemplificat.Poſito autem, quòd iſta lect.eſſet uera, primũ
dictum,quòd per dationem ſubſtituti uulgaris tollitur exiſtentia
ſui hęredis,debet limitari,ut habeat locum in expreſſa ſubſtitutio
ne.Secus in tacita,quæ includitur in expreſſa vulgari.ut l.Iul.& ibi
no.de acqu.hęred.quia illa eſt merè legalis, unde non poteſt dici,
quòd teſtator per eum dedit licentiam abſtinendi. Item debet li-
mitari,quando facta eſt in hęreditate, ſecus ſi in ſuitate, ut ſi filius
me uiuo deceſſerit,ſubſtituo nepotem.nam ſi non deceſſit eo ui-
uo,erit hęres ſuus poſt mortem patris non obſtante ſubſtitutio-
ne,ut l.mater.§.fina.& ibi no.in gloſſ.de uulg. & pupilla. Item ue-
rum,niſi ſit datus ſubſtitutus fideicommiſſarius,nam tunc nõ ui-
detur data licentia abſtinendi,ut l.non iuſtam.& ibi per Bal.C. ad
Treb.Item in illa,quæ continetur in compendioſa, uel reciproca,
quia non eſt omnino expreſſa.ut no.Ange.in §.quoniam autem
quarta.Quid autẽ ſi erat partim expreſſa,partim tacita, uide Bald.
in l.cum proponas.C.de hęredi.inſtituen.Sed Bald. hic uidetur te
nere iſtam opinio.cum diſtinctione,nam bene tollitur neceſſitas
ſed ſuitas,quæ conſiſtit in continuatione dominii,non tollitur. Et
ex hoc infert, quòd non impeditur tranſmiſſio hæreditatis non
aditæ per donationem ſubſtituti,ſicut in ſimili,ſcilicet ſi legatario
daretur ſubſtitutus uulgaris, nam nihilominus tranſmitteret ad
ſuos hæredes,qui ſi acceptarent,excluderent ſubſtitutum,& inſti
tutus ita demum admitteretur, ſi repudiarent, hęc habentur in l.
quidam ita.ꝭ.ad Trebell.& l.tertia.§.primo.de adimen.lega.& di-
cit,quòd hic iſte nepos admittitur ex ſubſtitutione, ſi eam eligit,
ſed ſi uellet uenire ex trãſmiſſione,poſſèt certè,ſi eſſènt plures ne-
potes,qui ſuccederent patri, ſecundum hoc non poſſèt ille ſolus
eligere, & excludere alios, ad quos fuiſſet hæreditas tranſmiſſa.
Nec placet dictum Bald. quòd tollitur neceſſitas, & non ſuitas,
quia dominium non continuatur in filium, niſi tanquam in hæ-
redem,unde non poteſt dici ſuus,niſi etiam ſit hęres ſuus,& iſtud
6 quod ſit hęres,conſiſtit in neceſſitate.Breuiter † iſte intellectus ad
hanc l.non placet.nec puto,quòd ſit uerus in ſe, & dico, quod ꝑ
dationem ſubſtituti uulgaris non tollitur exiſten.ſui hęredis. nec
quo ad ſuitatem,nec quo ad neceſſitatem,nec uidetur data licen
tia abſtinendi.Nam ſi filius habet licentiam a prætore, unde non
expedit,ut detur a patre.Cum ergo pater ſubſtituit,ſi non erit hę

res,videtur ſubſtituiſſe in caſu,quo a beneficio prætoris abſtineat cum abſtinere poſſit,non autem uidetur dare nouam licentiam abſtinēdi,& hoc probatur in l.Iul.ſi quis omiſ.cau.teſt.vbi de hoc non vr̃ reprobari,licèt Bar.conatur ibidem reſpondere,& etiam in l.ſi ſolus.de acq.hær.& dico de hoc eſſe caſum,qui per nullum Doc.ad hoc fuit ponderatus in l.fi.de cond.inſti.ante fi.uer.altera vero ſpecies.nã ibi,nepos fuit ſubſtitutus vulgariter filio, & filius
5 fuerat inſtitutus ſub conditione poteſtatiua,quæ vltimo vitæ ſpiritu poterat adimpleri,dicitur ibi,ꝙ ſi filius decedat cōditione nō impleta,nepos non vocatur ex ſubſtitutione,niſi poſt mortem filii,Ratio eſt,quia illa conditio quouſq; vixit, & in eo fuit ſpiritus, potuit per alium impleri,& ſi fuiſſet impleta antequam emitteret ſpiritum ipſemet filius fuiſſet effectus hæres ex teſtamento in articulo mortis,& tranſmiſiſſet ad ſuos hæredes, & excluderetur ſubſtitutus,Ideo expectatur quouſq in eo eſt ſpiritus,& non admittitur ſubſtitutus,niſi ipſo perfectè mortuo.ſed ſi opi. Docto.eſſet vera,ꝙ eſſet ſublata exiſtentia ſui hæredis, tunc admitteretur etiã nepos in vita filii ſtatim,cum inciperet mori,quia tunc ſuitas nihil poterat operari,& ideo licèt conditio impleretur per alium eo adhuc viuente,quia tamen perdiderat voluntatem eo ipſo, ꝙ incipiebat mori,& ſic non poſſet adire,vt ʝ.quando di.le.ced.l.fi.non expectaretur etiam tũc,quòd eſſet perfectè mortuus, immo ſtatim,quòd incœpiſſet mori, licèt conditio poſſet adhuc impleri, quia tamen per hoc non efficiebatur hæres per l.iure ſuitatis. ſed habebat neceſſe fieri ex voluntate,& uolũtatem iam perdiderat, & ſic non poterat effici ſtatim,cum non incœpiſſet eſſe certum defeciſſe primum gradum inſtitutionis, & ſic admitteret̃ nepos ex ſecundo gradu,cuius contrarium ibi dicitur, ergo ſequitur neceſſario,ꝙ ſuitas non fuit ſublata,per quam potuit effici hæres in mortis articulo ſine ſua voluntate, ideo nepos habet expectare vſq; poſt mortem,& hoc ſubtiliter ibi colligitur, ſi bene inſpiciatur.probatur etiam in l.Lucius.ʝ.de vulg.& pup.& ibi dicam.Poſſet autem procedere intellectus Doc.in ſeruo, qui eſt neceſſarius hæres,& non habet licentiam abſtinendi a prætore, vt ſi detur ſibi ſubſtitutus vulgaris,cenſeatur data licentia abſtinendi, alias fruſtratoria eſſet ſubſtitutio.Dicas ergo ſecundum intellectum modernorum,ꝙ iſte filius non fuit ſuus hæres, quia poſthumus fuerat præteritus,& erat in vtero,nec deſijt eſſe, quouſq; filius vixit, ſed poſt mortem eius deſiit, quia ergo teſtamentum poterat rũpi,quouſq filius vixit,ſi naſceretur, non fuit ex eo delata hæreditas etiam iure ſuitatis,vt ʝ.de acqu.hære.l.ventre.ver.ergo. vbi ꝓbatur,facit ʝ.de hæred.inſti.l.ſuus quoque.poſt prin. ibi. cum & ſi
a patrem &c.& ideo ſi nepos fuit ſubſtitutus per mortem filii,[a] deſtituitur primus gradus, & fit locus ſecundo, & erit nepos ſuus, quia non præceſſit alius ſuus,ſi non habebat ſubſtitutum, nec cohæredem,tunc in puncto mortis etiam antequam perfectè mortuus ſit deſtituitur totum teſtamentum, quia incipit eſſe certum neminem ex eo poſſe hæredem eſſe, ideo deuoluitur hæreditas ad cauſam inteſtati,& ipſe filius efficitur hæres ab inteſtato,& trãſmittit hæreditatem ad ſuos hæredes.Ita oportet intelligere ver. ꝙ ſi nemo.alias fruſtra eſſet dicere,ꝙ efficitur hęres in puncto mortis,ſi non tranſmitteret,bene ergo probatur hoc, quòd exiſtentia ſui hæredis operatur tranſmiſſionem ſecundum veram opi.licèt gl.tenuerit contrarium.Et ad probandum hoc ultimum, ꝙ in pũcto mortis efficiatur hæres,adducit caſum ſimilem in verſi. ſicut quando eſt inſtitutus ſub conditione,quæ vltimo vitæ ſpiritu nō poteſt impleri,ut l.fi.de cond.ind.ſic ergo in primo caſu,& in verſi.ꝙ ſi nemo fuit filius purè inſtitutus. quod ẽt tenent gl. ſed Dy. & Bar.tenent in uerſic.ꝙ ſi nemo,fuit inſtitutus ſub conditione. ¶Sed opp.contra primum dictum:nam pendentia natiuitatis poſthumi æquiparatur conditioni,quæ ultimo vitæ ſpiritu non poteſt impleri,vt patet in ver.ꝙ ſi nemo.iuncto uerſi.ſi ergo.ſi filius moritur interim,cum ſtatim incipit mori, cum incipiat eſſe certũ ipſum non poſſe hæredem eſſe ex illo gradu,& reperit ſe præteritum,quia nec inſtitutum,nec exhæredatum, ergo rumpitur teſtamentum,& ſic ſubſtitutio vulgaris, cuius contrarium hic dicitur. Solu.eſt tunc verum,ꝙ illa pendentia æquiparatur illi conditioni, quandiu filius inſtitutus non habebat cohæredem,vel ſubſtitutũ, ita loquitur in uer.quod ſi nemo. Nam tunc non vertitur fauor teſtamenti ſuſtentandi,ſed quando habet ſubſtitutum ſecus, quia vertitur fauor teſtamenti ſuſtinendi,ne ruat ſubſtitutio pręteritionis,& ſic nullo tempore reperit ſe præteritum. Nam de ſui natura cum non pendeat ex facto ipſius filii,ſed ex fortuito euentu,p̃t exiſtere,quouſq; in eo uiget ſpiritus,& ſic conditio dandi, quę p̃t
7 per alium impleri,& illi æquiparatur hoc caſu ne ſubſtitutio ruat. ¶†Item adhuc opp. ꝙ immo iſte filius tranſmittat ad ſuos hæredes ſm tab.vel contratabu. poſtquam habeat ſubſtitutum in primo caſu per l.illud.§.fi.cum l.ſeq. ʝ.de contrata.quæ fortiter obſt. huic intellectui.Sol.intelligo iſtum primum caſum,qñ ex iſto filio non extabat alius nepos,q̃ iſte ſubſtitutus,ad quem nepotẽ tranſmitteretur,ſm tab.vel ↄtab.in ſubſidium.cum ergo poſſit uenire ordinariè ex ſubſtitutione,non expedit,ꝙ ueniat extraordinariè, per illum contratab, vel ſm tab. Sed ſi non extarent alii nepotes, dicerem ↄrium,ꝙ ad omnes tranſmiſiſſet,ſm tab.in caſu,quo poſthumus non naſcatur,vel contrata.in caſu,quo naſcatur, quę veniat intentanda contra ipſum ſubſtitutum,ut in l.contraria.& tũc demum habebit locum ſubſtitutio,ſi alii hæredes filii repudiabũt
8 ſm tab.uel ↄtabu.¶†Sed tertio,& vltimo contra prædicta opp.de uer.ꝙ ſi nemo.So.ibi non habebat cohæredem, vel ſubſtitutum ideo non tranſmittit ſm tab.vel ↄtab.ſed deſtituitur teſtamẽtum, ſed quando habet alterum ipſorum,procedũt ea, quæ dicta ſunt per illam l.& illum §.fi.cum l.ſeq.qui difficilis eſt,& intantum reddunt iſtum intellectum dubium,ꝙ Bar.in cuius lect.a quibuſdam reperitur tactum,nō ſtetit in eo,ſed fuit ſecutus intellectum. Dy. ſed tu reſponde per iam dicta,ꝙ iſte eſt verus intellectus,alias iſta l.non faceret ad tit.Quid autem per dationem cohæredis, an per eam tollatur exiſtentia ſui hæredis?dic,ut l.ſi filius,qui patri.de vul. & pup.& de acq.hæred.l.cum hæreditatem.

ADDITIO.

a ¶Per mortem filij.Adde Doc.in c.non debet.de conſan.& affin.Doc.in arbore affinitatis.

---

1 *Medium inter mortem patris, & hæreditatis aditionem, ſeu acquiſitionẽ in ſuis hæredibus,an dari poſſit.*
2 *Teſtati cauſa nunquam deſinit,ubi ſemel locum habuit.*
3 *Dynus alter accurſius dictus.*
4 *Subſtituti uulgaris conſtitutio ſui hæredis exiſtentiam tollit. Et quid de pupillari,nu.5.*
6 *Inſtitutus repudiare hæreditatem quando poſſet. Et an per ſubſtit.uulgarem tacitam in toto eo,quo filius inſtitutus eſt, abſtinendi facultas commiſſa uideatur.Et quid ſi in parte inſtitutus ſit.nu.7.*
8 *Suus ab emancipato ventre poſito pleno non differt.*
9 *Sui hæredis exiſtentiam quæ nam tollere dicantur.Et unde,ac in cuius fauorem inducta fuerit ſui hæredis exiſtentia.*
10 *Seruus abſtinendi beneficium num habeat.*
11 *Filius inſtitutus ſubſtitutum habens num mortuo patre,mox ſi purè inſtitutus ſit, patri ipſi neceſſarius hæres, ac ſi ſubſtitutum non haberet, fiat.*
12 *Conditione,ſi hæres non erit,quando impleri dicatur.*
13 *Suitatem per ſolam ſubſtitutionem non tolli,nec per ſolam ſuitatem ipſam ſubſtitutionem.*
14 *Hæredes duo ſimul inſolidum,an eſſe,& qualiter poſſint.*
15 *Succeſſorium edictum in ſuis hæredib.an locum habeat. Et quid de agnatis.num.16.Et an de capite in caput.nu. 17.*
18 *Filius ſubſtitutum habens.ſi antequam immiſceat,aut repudiat, deceſſerit,num ad ſuos hæredes patris hæreditatem tranſmittet.Et qualiter numero ſequen.*
20 *Sui hæredis exiſtẽtia an per cohæredes extranei tollatur.Et quæ tolli, aut non tolli dicantur.*
21 *Sui hæredis exiſtentia num conditionis poteſtatiuæ appoſitione tollatur.*
22 *Sui hæredis exiſtentia quo ad ſublationem,an locum in ſuo,& neceſſario hærede habeat,an in neceſſario tantum.Et an per ſubſtitutionem uulgarem ſeruo factam hæredis neceſſarij exiſtentia tollatur.*
23 *Filius in ſpecie leg.huius leg.Si filius.cur non fuerit hæres ex teſtamento in ipſius uita,Et cur teſtamentum in mortis articulo deſtituatur. Item cur in filij vita, & ante quam perfectè mortuus ſit teſtamentum deſtituatur.*
24 *Filium hæredem ab inteſtato effici quis ſit effectus. Et in caſu de quo hic, pro qua parte hæres efficiatur.*

Repetita per Paulum de Caſtro in curia Auenionenſi, Anno M.CCCXCIIII. Die xiiij. Octobris.

De liberis, & poſthumis. Senis per D.Paulum. M.CCCXC.

1 SI filius hæres. ¶†Intellectus iſtius l. variatur multis modis in gloſſ. ipſius, & alio modo intelligitur ſecundum Doctor. ſecundum intellectum, quem puto verum,qui per gl. non tangitur,nec per Doc.ſcribentes.Et hoc intendit in ſumma. ¶Pendente natiuitate poſthumi præteriti filio non defertur hæreditas ex teſtamento paterno iure ſuitatis. Ideo ſi decedat interim,deuoluitur ad nepotem,ex eo,ꝙ ſibi vulgariter ſubſtitutum iure ſuitatis,ſi poſthumus poſtea non naſcat̃.Si uero ſubſtitutũ, vel cohr̃dẽ non hẽat,tũc deſtituto teſtō in mortis articulo, defertur ipſi

tur ipſi filio ab inteſtato,q efficitur ſuus hæres, ſicut ſi fuiſſet inſtitutus ſub conditione poteſtatiua,quæ ultimo mortis articulo nõ poſſit impleri,& ea non impleta deceſſerit.h.d. Diuiditur principaliter in duas partes. Primo loquitur, quando filio fuit ſubſtitutus nepos,poſthumuſq́ præteritus,qui filius deceſſit,antequam conſtaret poſthumum naſci,vel non naſci,& poſt eius mortem conſtitit eum non naſci,quia fecit abortiuum. Et hoc uſq; ibi, (quod ſi nemo. Intellige tñ ſanè, ꝙ tempore mortis filii venter erat plenus Sol. loquitur,quando filius non habuit ſubſtitutum, vel coheredẽ,& deceſſit ſimiliter,antequam conſtaret poſthumum naſci,vel non naſc.,& uenter erat plenus vſq; in finem legis. ¶ Item iſta ſecunda ſubdiuiditur in duas partes. Nam primo ponitur determinatio Iuriſconſulti. Secundo probat eius determinationem per caſum ſimilem. Secunda ibi,(ſic euenire ſolet.) Et ſic intelligo principium l.& etiam §.quod ſi nemo. quando filius fuit purè inſtitutus,vſq ad verſiculum.(ſicut euenire.) Ille autem uerſicu.(ſicut euenire ſolet.) loquitur quando fuit inſtitutus ſub conditione,& ponit ſimilitudinariè,vel ad denotandam ſimilitudinẽ eius, quod determinatur in verſicu.(quod ſi nemo.) ¶Caſus,pater habens filium,& ex eo nepotem ambos in poteſtate, uxoremq́ue prægnantem fecit teſtamentum,in quo filium iam natum hæredem inſtituit inſolidum,& ſi hæres non eſſet, ſubſtituit ſibi vulgariter dictum nepotem,poſthumum vero præterijt. Deinde moritur pater,poſtea moritur filius, cum adhuc poſthumus eſſet in utero,demum poſthumus non naſcitur, ſed abortiuus efficitur. Nunc ergo quæritur de duplici hæreditate ſ.tã patris, q̃ filii, vtrũ deuoluatur ad nepotem,& quo iure? Reſpondet Iuriſc.ꝙ dictus nepos tam patri,quàm auo efficitur ſuus hæres. Et ſic ſequitur, ꝙ vtraq; hr̃ditas deferť dicto nepoti iure ſuitatis. Et hoc uſq; ibi, ꝙ ſi nemo. ¶In tex.ibi,quòd ſi interim,&c.expone l.antequam cõſtaret poſthumũ naſci,vel non naſci,&c. Tamen uerè erat in vtero,& ſic quouſq; vixit filius, non fuit effectus hæres patris ex teſtamento, quia cum ſperatur rumpi per natiuitatem poſthumi, non defertur hæreditas ex eo,etiam iure ſuitatis, vt). de acq.hæred.l.uentre.uerſic.ergo ſi uentre pleno.& ibi colligitur, & in verſicul.ſed ſi uacuo. Et ideo nepos nõ poſſet eſſe ſuus hæres ex ſubſtitutione,quia eo iure non poſſunt eſſe duo hæredes.l. quod cõtra.§.uni.duo.de regu.iur. item quia in ſuis hæredibus non habet locum ſucceſſorium edictum,i.ꝙ ſi primus in gradu ſit effectus ſuus hæres,ſequens in gradu non poſſet eſſe ſuus hæres, etiam ſi primus beneficio prætoris ſe abſtineat.).de ſuis,& legit.l.j.§.ſcien. C.unde libe.l.qui ſe patris. ¶In tex.ibi,poſthumo non nato.expone,ſ.poſt mortem filii. Et ſic determinat illa uerba ſequentia,non præcedentia,ut ſit ſenſus, ꝙ nepos efficiatur ſuus hæres tam patri,quàm auo non nato poſtea poſthumo. Nam quouſque pendet,an naſcatur poſthumus,uel non,nepos non efficitur ſuus hęres auo,quia gradus ſubſtitutionis.ſperatur rumpi,cum ab eo ſit etiam poſthumus prę̨teritus,vt š.eodem l.ſi poſthumus a primo. in principio.& l.ſi a primo. Et ideo ſicut pendente dicta natiuitate non fuit delata hæreditas filio ex inſtitutione, ita nec nepoti ex ſubſtitutione. Patri vero ſuo,eidemq́; filio bene poteſt nepos effici ſuus hæres etiam pendente dicta natiuitate, quia quo ad illam hæreditatem dicta præteritio, uel pendentia nihil operatur, cum illa pendeat ſolum ex teſtamento patris,eiuſq; aui. Poſtquam vero conſtiterit non naſci poſthumum,tunc nepos erit hæres vtrique ſuus,& ſic diuerſis temporibus hoc eueniet. ¶ Venio ad uerſiculum(quod ſi nemo.) In quo ſic pone caſum, Inſtat quærens, ponamus,quòd huic filio nullus fuit datus ſubſtitutus,nec cohæres,ſed ipſe ſolus fuit inſtitutus,poſthumuſque præteritus,deceſſit dictus filius pendente natiuitate dicti poſthumi,cum uenter eſſet plenus,vt dictum eſt. Quid erit de hęreditate prædicta? videtur enim quædam iniquitas reſultare: Nam dictus filius, quouſque vixit,non fuit effectus ſuus hæres ex teſtamento,quia ſperatur rumpi,vt dictum eſt,nec etiam ab inteſtato,cum ſperetur effici ex teſtamento,ſi poſthumus non naſcatur. Si ergo decedat interim, priuabitur dicta hæreditate,nec tranſmittit eam ad ſuos hęredes, ſed deuoluetur ad alios ueniẽtes ab inteſtato, quia hęreditas non adita,vel non acquiſita non tranſmittitur. Hoc autem erit valde iniquum,quòd filius ſine ſui culpa, vel defectu perdat hæreditatẽ paternam,qui nullam culpam commiſit,ſi non adiuit, cum adire non potuerit. Prę̨terea oſtenditur iniquitas. Nam iſte filius,ſi uixiſſet,in omnem caſum erat habiturus hæreditatem paternam, ſiue naſceretur poſthumus,ſiue non. Si enim non naſceretur, habuiſſet eam totam ex teſtamento. Si vero naſceretur,habuiſſet dimidiam ab inteſtato. Et vtroq; caſu, ſi poſtea deceſſiſſet, ad ſuos hæredes tranſmiſiſſet. Sed nunc,ſi decedat pendente dicta natiuitate,nihil trãſmittet,quia nihil ſibi acquiſitum eſt, ſed deuoluetur ad alios ueniẽtes ab inteſtato ipſius patris propinquiores,qui forte non erant hæredes ipſius filii;quod eſt iniquum., cum non potuerit id filius ſibi conſulere in eius vita. Et ſic defectu patris prætereuntis poſthumum filius damnificabitur. Ad hoc reſpondet. Iuriſconſult.& dicit,quòd contra dictam iniquitatem prouidetur hoc modo,quia in articulo mortis,cum incipit eſſe certum neminem ex illo teſtamento fore hæredem, antequàm ipſe perfectè moriatur,teſtamentum illud deſtituitur,& annullatur, & perinde habetur,ac ſi factum non eſſet. Et ideo ipſe filius,antequam perfectè moriatur,efficitur hæres ſuus patri ab inteſtato,& ſibi acquiritur hæreditas ex legis diſpoſitione in ipſo puncto mortis, quàm poterit ad ſuos hæredes trãſmittere. Et ſic ceſſabit dicta iniquitas, quia licèt non fuerit effectus hæres ex teſtamento,quòd ſperatur rumpi,tamen quia ſpes illius teſtamenti deficit, vel deficere incipit in puncto mortis, non expectatur, quòd perfectè moriatur. Imo ſtatim,quòd incipit mori,habetur pro defecto fauore filii,vt ceſſet dicta iniquitas,& ſuccedit cauſa inteſtati,ex qua efficitur hęres etiam ignorans,& tranſmittet.h.d. ¶ In text. ibi ipſe ſolus &c. hoc ideo dicit,quia ſi haberet ſubſtitutum, vel cohęredem, non deſtitueretur teſtamentum,nec deuolueretur ad cauſam inteſtati,hæreditas,quia hoc præiudicaret dicto cohæredi, uel ſubſtituto,qui poſſunt admitti poſthumo non nato, ſiue repudietur hęreditas per hęredes filii,ad quos tranſmitteret per ſubſtitutum,ſiue non repudietur hęreditas,quantum ad cohęredes,ſed tunc filius decedens tranſmittit ſ'm tabu.ut infra de contra tab.l.illud.§.fi. &).dicam. Si enim oportet conſulere filio,quòd alijs non fiet iniuria. ¶In tex.ibi (inteſtato patri hęres extitit) Intellige.ſ.pro ea parte,quæ ipſum tangit ab inteſtato inſpecto numero liberorum, q ſunt in vtero: vnde ſi vnus eſt,efficitur,hęres pro dimidia,ſi duo, efficitur hæres pro tertia,& ſic de ſingulis,vt infra de acq. hæredi. l.cum quidam §.ſuum hæredem. Item intellige, quòd illam partẽ, in qua ſuus hęres efficitur,tranſmittet ad ſuos hęredes quouſque. Alias enim fruſtratoria eſſet prouiſio illius l. quæ momento duraret penès filium.argumen.).de ſolu.l.qui ſic.& ſic benè probatur hic,quod exiſtentia ſui hæredis ſine expreſſa immixtione operatur tranſmiſſionem hęreditatis,vt hic,&).de teſtamen.mili.l.ex militari.§.fin.cum l.ſeq.de acqu.hęred.l.ventre.de rebus dub.l.qui duos.§.cum in bello.ad Trebellia.l.2.§.ſi quis ex liberis.C.de iur. delib.l.tertia.de ſuis,& legi.l.apud hoſtes.neque enim poteſt ſe immiſcere filius expreſſe in puncto mortis,cum careat voluntate.infra quando dies leg.ced.l.fi. Si ergo cõtingat, quòd poſtea non naſcatur poſthumus,tunc portio, quæ pertinebat ad poſthumum, accreſcet hæredibus filii. Ad quod fuit tranſmiſſum ius accreſcendi vna cum portione hæreditatis.).de ſuis,& legi.l.pluribus.C. de acq.hęre.l.qui ex duabus. Quod autem dixi filium traſmittere hęreditatem. Intellige ſanè,ſcilicet eo modo,quo erat apud eum,uidelicet reuocabiliter cum beneficio abſtinendi, ut hæredes eius poſſunt abſtinere,ſicut poterat filius,ſi uixiſſet.infra de acqu. hęr. l.ſi quis filium.§.ſi filius. Et ideo ſupra dixi, quòd ſi filius haberet ſubſtitutum,non deſtitueretur teſtamentum,ſed tranſmitteret ſecundum tabu.vel contra. Et ad ſubſtitutum deuolueretur hęreditas non nato poſthumo, vnde non debet deſtitui teſtamen. in eius prę̨iudicium. ¶ Venio ad ver.(ſicut euenire.) Inſtat quę̨rens, quomodo procedet hoc punctum,ꝙ iſte filius, cum fuerit inſtitutus,& nunquam ex teſtamento repudiauerit, efficiatur hęres ab inteſtato in puncto mortis? Reſpondet Iuriſconſultus, nõ mireris,nam & alias hoc contingit,cum filius inſtitutus eſt ſub conditione poteſtatiua,quę ultimo vitę ſpiritu impleri nõ poteſt. Puta, ſi capitolium aſcenderet. Nam ſi decedet, antequam dictam conditionem impleat, in articulo mortis,cum incipit mori,& antequam perfectè moriatur,teſtamentum deſtituitur,quia tunc incipit eſſe certum amodo conditionem non poſſe impleri. Et ſic neminem ex eo teſtamento eſſe hęredem, ideo ſuccedit cauſa inteſtati, & ipſe filius efficitur ab inteſtato ſuus hęres patris. hoc dicit. ¶In tex. ibi,(quę in ipſius poteſtate erit.) dic, & erat talis,quę vltimo vitę ſpiritu impleri non poterat,alias autem, ſi poterat impleri non efficeretur hęres ab inteſtato in puncto mortis, quia quouſque viuit, poſſibile eſt conditionem impleri, etiam in ipſa exhalatione ſpiritus,& ſic quouſque viuit,poteſt effici heres ex teſtamento,ergo non efficitur ab inteſtato. infra de condi.inſti.l.fi.

¶Expeditis textualibus,venio ad declarationem legis,& materię in qua multum elaborandum, quoniam multę ſunt hic rationes antiquorum gloſſ.& moder. Doctor. Idcirco non colligo notabilia,quia patebunt ex ſequentibus. ¶ Capio primam partem legis vſque ad ver. (quod ſi nemo.) Et opponitur hic dicitur, quod iſte nepos erit ſuus hęres tam patri ſuo,quàm auo. Inquantum dicit de auo,videtur falſum,quod ſic probatur. Certum eſt, quòd ſtatim,ꝙ auus fuit mortuus,quòd ipſe filius pater., nõ nepos fuit ſuus effectus auo hęres ex teſtamento ipſo iure,etiam ignorans. Inſtitu.de hęred.quali.& differ.§.ſui.infra ſi quis omiſ.cau. teſ.l.j.§.
1 qui ſunt in poteſtate.de acquir.hęr.l.neceſſariis.† Nam inter mortem patris,& aditionem,ſeu acquiſitionem hęreditatis in ſuis hęredibus non eſt dare medium.infra de lega.j.l.ſi poſt mortem. de conditio.& demon.l.Iulianus videtur. Si ita eſt, ergo nepos non poteſt eſſe eidem auo ſuus hęres. Tum quia duo non poſſunt eſſe hęredes eiuſdem perſonę inſolidum,& eo iure l.quod ꝯ.§. uni duo.ff.de re.iu. Cum in ſuis hęredib. non habet locũ ſucceſſoriũ

edictum ab inteſtato.l.prima.§.ſciendum.ff.de ſuis,& legi.C.vnde
lib.l.qui ſe patris. Ergo nec ex teſtamento, quia eadem ratio eſt,
videlicet,quia primus, qui fuit hæres, non deſijt eſſe hæres. ff. de
hær.inſti.l.ei,qui ſoluendo.cum etiam, quia dictus eſt tranſmiſſus
iure ſuitatis ad ſuos hæredes.l.ex militari.§.fi.de teſta.mil.cum aliis
allegatis.Poſſibile autem eſt,ꝙ alios hęredes habeat,q̃ dictum ne
potem,puta extraneos,vel alios filios, qui omnes debent habere
ex tranſmiſſione,non autem iſte ſolus nepos ſubſtitutus eſt ſub-
ſtitutione,ſicut innuit argum. ff.de adim.lega.l.3.§.j.in fi.¶Horum
timore variatur principium iſtius leg. quinque modis in glo. Sed
ego reduco ad duos principales.Primus intellectus eſt, vt fatea-
mur iſtum filium fuiſſe ſuum hæredem patri,eidemq; auo.Secū-
dus eſt,quòd ipſe nunquam fuit ſuus hæres per iura primo loco
allegata.Reſpondetur ad contrarium, dum dicitur, ergo nepos
non poteſt eſſe ſuus hæres per iura, & rationes ſecundo loco alle
gatas.Rñdetur,ꝙ verum eſt per ſeipſum principaliter, ſeu ex ſua
perſona,quia tunc obſtarent rationes ſupra tactæ, ſed erit hæres
ſuus mediante perſona filij.Nam filius fuit ſuus hæres auo,& ne-
pos eſt hæres filij.Ergo & aui,quia hæredis &c.C.de hæred. inſti.
l.fi.Item eo modo,quo filius fuit hæres auo, quia ſuus eodē mo-
do dicetur,& nepos mediante perſona filii, quia talis habeor hæ-
res qua is eſt is,per quem hæres efficior. ff.de acqu.hæred.l.qui in
aliena.§.interdum. ¶Iſte intellectus, & ſolutio tangitur in quinta
gl.quæ incipit,(auo ex teſtamento &c.)Iſte intellectus non eſt ve
rus,quia ſi filius fuiſſet effectus hæres ex teſtamento, falſum eſſet
quod dicitur in ver.(quod ſi nemo).ſ. ꝙ in puncto mortis effice-
retur hæres ab inteſt. quia cauſa teſtati,& inteſtati non currunt ſi-
2 mul.l.quandiu.de acq.hære.¶†Conſtat.n.ꝙ cauſa teſtati nunquā
deſinit,poſtquam ſemel locum habuit l.ei, qui ff.de hær.inſt.Ideo
ſecundus intellectus eſt.ꝙ iſte filius nunquā fuit ſuus hæres auo.
ideo non impeditur nepos effici ſuus hæres.Et ſic non obſt. iura,
& rationes ſupra inductæ ſecundo loco, ſed bene obſtāt iura pri
mo loco inducta,quia filius ſtatim mortuo patre ſuus hęres effi-
citur.Quomodo ergo eſt,ꝙ iſte non fuerit ſuus hæres.¶Sed ſup
hoc ſunt tres intellectus.Primus eſt,quòd ideo non fuit ſuus hæ-
res quia fuit inſtitutus ſub cōditione poteſtatiua quo caſu ceſſat
exiſtentia ſui hæredis,quouſq; conditio ſit impleta. ff.de condi. in-
ſti.l.fi.de cond.& dem.l.conditionibus. Videtur enim pater inſti-
tuendo ſub conditione poteſtatiua, facere eum de neceſſario vo
luntarium.l.Cornelius & l.iam dubitari.de hære.inſtituen.de con
di. inſti. l.uerba.contraria ergo loquuntur,quando fuit purè inſti.
¶ Et ſi dicatur,in quo differt principium iſtius legis a fine,qui loq
tur,cum ſub conditione fuit inſtitutus? reſpondetur, quia princi-
pium loquitur,quando ſub conditione quouſq; ultimo vitæ ſpiri
tu poterat impleri,finis,quando non poterit.Vel dic econtra, iſte
intellectus ponitur in glo. ff.ibi (alii dicunt.) qui intellectus non ꝓ
cedit,quia tunc ſecundum primum modum intelligendi poſitū
idem diceret per omnia lex iſta,quod l.fin. infra de cond. inſti. Et
ſic quaſi inutilis eſſet ſecundum gloſſ.& ſic iuxta ſecundum mo-
dum non procedat,quia ſi in fine fuiſſet conditio, quæ ultimo vi-
tæ ſpiritu impleri poſſet,non efficeretur hęres ab inteſta. tantum,
cuius contrarium hic dicitur in ver.(quod ſi nemo,)vt patet in d.
l.fi.de cond.inſti. ¶Secundus intellectus eſt, ꝙ filius fuit purè inſti
tutus,ſed ideo non fuit ſuus hęres auo, quia deceſſit in eius vita,
vt infra eo.l.Galli.§.& quid ſi tantum.& per totam legem, nam vi
uens non habet hæredem.ut l.prima.infra pro hęrede.de hæred.
vel acti.vend.l.primo. Et iſte intellectus ponitur in gl. tertia ſuper
verſicu.interim.ibi (vel viuente teſtatore.) ¶ Iſte intellectus non
procedit,quia tunc nepos non eſſet ſuus hæres filio, eidemq; pa-
tri,ſicut hic dicitur, tam patri &c. Nā ſi filius deceſſiſſet in vita pa-
tris,non poſſet habere hęredem ex teſtamēto,uel ab inteſtato,ſe-
cundū hęc iura,niſi in caſtrenſi peculio,& ex teſtamento.Et tunc
licèt poſſet habere hæredem, nō tamen haberet ſuum hæredem,
cum non habeat filios ſuos in poteſtate,ſed pater eius,vt patet in
fra eodem l.filius. ¶Ideo eſt tertius,& ultimus intellectus,ꝙ filius
fuit purè inſtitutus,& deceſſit poſt mortem patris, & antęquam
eſſet hæres.Qui intellectus tangitur in princip. gloſſ. primæ. & in
princip.gloſſ.ſuper ver.interim.& in gloſſ.quę incipit,auo.in fi.Iſte
intellectus eſt uerus,ideo ipſum reſeruaui vltimo loco, vt ipſum
declararem. ¶Quæritur ergo, ex quo fuit purè inſtitutus, & de-
ceſſit poſt mortem patris ſui,quare non fuit hæres, vt l. prima. §.
qui ſunt in poteſtate.infra.ſi quis omiſſa cauſa teſtam. Certè licèt
iſtæ gloſſæ ſic dicant, quòd nō fuit hæres, tamen non declarant,
quare non fuerit:vnde remanent omnes iſtæ gloſſæ confuſæ, &
3 intellectus iſtius leg. † Idcirco dom.Dy. fuit alter Accurſius ſuſti-
nendo iſtum vltimum dictum, dicit, quòd ideo non fuit hæres,
quia nepos fuit ſibi vulgariter ſubſtitutus, quo caſu tollitur exiſtē
tia ſui hæredis.Nam pater dando filio ſubſtitutum vulgarem vi-
detur dare filio licentiam abſtinēdi,& facit eum de neceſſario vo
luntarium.Ita tenet gloſſ.in l.Papin.§.quoniam autem quarta.ſu-
pra de inofficio.teſtamen.Pro qua gloſſa eſt caſus hic,ſecundum
Dyn.Idem ſequitur Barto.& communiter omnes,vſque ad mo
derna tempora.Allegat Bar.l.prima.§.ſi proponatur. infra ſi quis
4 omiſ.ca.teſtam.¶†Ex hoc ergo colligendum eſt no.hic, quòd da
tio ſubſtituti vulgaris tollit exiſtentiam ſui hæredis. Et ita ſumma
tur per Dyn.& Barto.Et ſecundum iſtum intellectum ponunt ip
ſi,quod tempore,quo filius deceſſit, iam conſtabat poſthumum
non naſci,& ſic præteritio illius poſthumi nullum myſterium iu-
ris denotat,ſed ſolum facti accidentiam,quia totum, quod hic di-
citur,operatur ipſa datio ſubſtituti. ¶Item ſecundum iſtum intel-
lectum diuidunt ipſi legem in duas partes,ut primo loquatur, qñ
fuit purè inſtitutus,Secundo, quando ſub conditione, quæ ulti-
mo vitæ ſpiritu non poteſt impleri. ¶Secunda, (quod ſi nemo.)
& tunc in uerſiculo.fina.ponit exemplificatiuè.Sed contra iſtum
intellectum oppo.quòd non ſit verus.Nam conſtat,quòd in pu-
pillari expreſſa continetur tacita vulgaris,vt infra de vulgar. & pu
5 pilla.l.iam hoc iure.in princip.†Et tamen video, quòd per ſubſtitu
tionem pupillarem factam filio non tollitur exiſtentia ſui hæredis
quinimo per ipſam exiſtentiam ſui hæredis confirmatur ſubſtitu
tio,vt infra de acquirenda hæredita.l.Iulian.de priuileg.credito.l.ſi
pater.Sol.fatentur ipſi,quòd per ſubſtitutionem tacitam non tol-
litur,quia procedit magis ex interpretatione legis, quàm ex vo-
luntate defuncti.vnde non poteſt dici, quòd per eam fuerit data
licentia abſtinendi,ſecus in expreſſa. ¶Secundo ad idem oppo.de
eo,quòd opponitur,& eo, quod notat gloſſ. infra de vulgari, &
pupillari.l.ſi mater.§.fina.Sol.quod ſupra dictum eſt locum habet
quando ſubſtitutio facta eſt in hæreditate, ſi autem facta eſſet in
ſuitate,puta,ſi filius meus me viuo morietur, ſubſtituo nepotem
ſecundum ea,quæ habentur in l.Gall.infra eodem. tunc non tolli
tur exiſtentia ſui hæredis,quinimo per exiſtentiam ſui hæredis tol
leretur,& irritaretur ſubſtitutio, quia filius ſuperuiueret patri, &
ſic ſi eſſet ſuus hęres,ſubſtitutio locum non haberet.Et ita loqui-
tur gloſſ.in dicta l.ſi mater. ¶Ratio eſt, quia cum concipitur ſub-
ſtitutio in caſu,in quo filius moriatur in vita patris, non poteſt di-
ci,quòd ſibi ſit data licentia abſtinendi eo caſu, quo adire non po
teſt.infra de conditioni, & demonſtratio. lege pater Seuerinam.
in fine principij.Item concipitur in defectum ſuitatis eo caſu,quo
filius exeat de medio in vita, & non incipiat eſſe ſuus, ergo non
eſt intentio patris eam tollere,ſed ita demum ſubſtituere, ſi dicta
6 ſuitas omnino ceſſet,& non aliter. ¶† Tertio ad idem oppo. nam
video,quòd ſi filio datus eſſet ſubſtitutus vulgaris,& ipſe idem fi-
lius rogatus eſſet de reſtituendo hæreditatem alteri,quod ipſe nō
habet licentiam abſtinēdi,immo poteſt per fideicommiſſum co-
gi adire, velit,nolit. C. ad Trebellianum non iuſtam.infra ad Tre-
bellia.l.nam quod.§.primo.& leg.facta.§. Iulia. & tamen ſi videre
tur data licentia abſtinendi,non poſſet cogi. leg. ſecunda.§. ſi pro-
ponatur.infra ſi quis omiſſa cau.teſtamen. ¶Solut.dicit Bald. in di
cta lege.non iuſtam.quod ſupra dicta opinio locum habet, quan
do filius habet ſolum ſubſtitutum vulgarem. Si uero habet etiā
ſubſtitutum fideicommiſſ. videtur denegata licentia abſtinendi,
vt ipſe poſſit cogere adire, & ſic vulgaris nihil operatur tunc.
¶Quarto ad idem oppon. de lege, quæ probat expreſſè contra-
rium,infra ſi quis omiſſ.cau.teſta.leg.Iulia. vbi dicitur quòd ſubſti-
tutio vulgaris videtur facta in caſu,ſcilicet quo hęres non ſit,non
autem,vt per eam videatur hæredi conceſſum arbitrium repu-
diandi. ¶Barto.ibi ſoluit,quòd interdum vulgaris fit filio, & tunc
videtur concepta ſolum in caſu,quo nolit eſſe hęres, non autem
in caſu,quo moreretur in uita patris,de quo caſu non eſt veriſimi
le patrem cogitaſſe propter votum parentum, Ideo videtur da-
ta licentia abſtinendi.ex quo videtur ſolum concepta in caſu vo-
luntatis.Interdum fit extraneo,& tunc videtur concepta in caſu,
quo non poſſit,& ſic non videtur data licentia abſtinendi. Certe
iſta ſolutio nulla eſt,quia etiam cum ſit extraneo, videtur conce-
pta in caſu voluntatis,& etiam impotentię, vt l. cum proponas.
C.de hęredibus inſtituen. Et tamen pro hoc non videtur data li-
centia abſtinendi,ſed potius videtur ſibi non complacere, quòd
hęres nolit,tamen quia non eſt hoc in poteſtate ſua, ideo ſubſti-
tuit illum caſum,in quo nolit,& vult.tex.in d.l.Iulia. ¶ Poteſt ergo
dici,quòd ibi fuit ſubſtitutus ille,qui erat in poteſtate inſtituti. Vn
de volebat inſtitutus repudiare ex perſona ſua, & habere ex per-
ſona ſubſtituti, & ſic videtur fraudulenta, quę non uidetur per-
miſſa.Sed ſi ſubſtitutus eſt extraneus,ex cuius perſona non con-
ſequeretur inſtitutus,tunc benè videtur data licentia abſtinendi,
vt ad ſubſtitutum vadat hęreditas, quia tunc non videtur com-
mittere fraudem, cum hęreditatem non habeat ex perſona ſua,
vel alterius,ſecundum hoc ergo videtur, quòd cum in hac leg
fuerit ſubſtitutus nepos, qui erat in poteſtate filii, non videtur
per hoc ſibi data licentia abſtinendi.Et ſic non probaret iſta lex in
tentionem Dy. ¶Poſſumus ergo dicere ſubſtinendo opin. Dyn.
interdum repudiatio inſtituti tendit in preiudicium legatariorum
& tunc non videtur permiſſa,vt dicta lege. Iulianus. interdum nō
tendit,niſi in preiudicium ipſius inſtituti,& tunc uidetur permiſſa
per ſubſtitutionem vulgarem,ut dictum eſt. ¶Quinto oppon.ad
idem de l.ſi ſolus.de acquir.hered.ubi habetur, quòd ſi aliquis in-
ſtitutus

ſtitutus in pluribus portionibus,& in aliqua earum habet ſubſtitutum vulgarem, quòd ipſe non poteſt alias acceptare,& illam in qua habet ſubſtitutum,repudiare.Et ſic non videtur data ſibi licentia abſtinendi,quia tunc poſſet.¶Sol.dicit Barto.in d.l. Iul. qđ in d.l.ſi ſolus.neceſſitas in illa parte,in qua ſubſtitutum habet,procedebat ratione aliarum portionum, qa vna portio aliam ad ſe trahit.Ideo per ſubſtitutionem non videtur teſtator tollere dictā neceſſitatem,quia nunquam videtur teſtator prohibere, ꝙ vna pars non trahat ad ſe alteram,niſi expreſsè hoc dicat,vt l.quoties.§.ſi duo.de hær.inſti.Iſta ſolutio non placet,quia ſatis videtur expreſsè dicere,cum ſubſtituit vulgariter,quia per hoc uidetur prohiberi ius accreſcendi, text. eſt expreſſus contra eum ſecundum ſuum,& communem intellectum infra tit. j.l.ſi ego. Facit infra de ſecundum tabu.l.ſecundo.§.ſi duo.& quod nota infra. de acquir.hæredi.l.qui patri.¶Volendo igitur ſubſtituere opi.ſupra dictam reſponderi poteſt ad l.ſi ſolus. quòd per ſubſtitutionē vulgarem tacitam in toto eo,in quo filius eſt inſtitutus,videtur data
7 licentia abſtinendi,& ita loquitur opin.ſupra dicta.¶† Sed ſi facta ſit in parte,non poteſt dici,quòd uideatur data licentia abſtinendi illa parte,quia per hoc videretur etiam data licentia diuidendi, quod facere non poteſt teſtator expreſsè, niſi ipſemet hæreditatē diuidat in plures.Cum enim vnum inſtituit in tota hæreditate,ſiue enumerentur partes,ſiue non,hæreditas nō videtur per eum diuiſa,quia talis enumeratio partium potius videtur fieri cauſa demonſtrandi,quàm diuidendi,vt not.in d.l.ſi ſolus.Cum ergo ipſe teſtator non diuiſerit,non poteſt dare licentiam, ꝙ diuidat, quia non poteſt mutare legis diſpoſitionem,vt l.nemo. de leg.primo. Quæ legis diſpoſitio eſt,quòd aut totam capiat, aut a tota recedat.de acquir.hæred.l.prima.& ſecunda. Si ergo non poteſt expreſsè,ergo non poteſt dici,ꝙ tacitè videatur voluiſſe dādo ſubſtitutum,quia & ſi hoc diceret,nihil importaret. Et hanc puto veram ſolutionem ad l.ſi ſolus. ¶Breuiter quicquid ſupra dictum, ſit.non puto fore intellectum iſtius legiis,nec etiam ipſum eſſe in ſe verum,vt infra oſtendam.Et quod quantum, ad hanc legē nō procedat, patet manifeſtè:Nam ſecundum hoc præteritio iſtius poſthumi,de quo loquitur text.nullum importaret iuris miniſterium,ſed ſolam facti accidentiam,quia ponunt, quòd tempore mortis filij iam conſtabat poſthumum non eſſe naſciturum, & ſic totum hoc operata fuit datio ſubſtituti.Sed certè non eſt veriſimile,quòd iuriſconſultus de iſta præteritione tam fruſtratoriè fecerit mentionem.Præterea ſecundum hoc iſta l.nihil faceret ad materiam tituli,in quo ſituata eſt,contra leg.Imperator. de in diē adic. ideo dico, quòd totum, quod hic dicitur tam in princip. quàm in verſiculo,(quòd ſi nemo .) fundatur ſuper præteritione poſthumi,& ſuper pendentia natiuitatis eius,vt congruat materiæ,in qua ſituata eſt.Vnde dic,quòd tempore mortis filij, nondum conſtabat poſthumum non naſciturum, & quòd venter erat plenus,ſed poſt mortem filij factus eſt abortiuus. Tunc ego dico,quòd ipſe filius,quouſque vixit,non fuit effectus ſuus heres ex teſtamento,quia cum ſperetur rumpi naſcente poſthumo,nō fuit ex eo delata hereditas iure ſuitatis, vt infra de acquiren. her.l.
8 ventre.§.j.& ver.ergo ſi uentre pleno. † In quibus apparet, quòd ventre præterito pleno non differt ſuus ab emancipato, quia ventri differtur hæreditas ex teſtamento,nihil mirum ergo ſi poſthumo poſtea non nato,nepos efficiatur ſuus hæres auo, cum nullus ante eum fuerit ſuus hæres.¶Et aduertendum, quia intelligo, quòd ipſe nepos,tunc efficiatur ſuus,cum conſtiterit poſthumū non naſci,non autem incontinenti mortuo filio,quia cum fuerit præteritus ab vtroque gradu,ſicut non defertur ex primo,ita nec ex ſecundo pendente dicto dubio.Si autem diceremus, quòd in vita filij conſtitiſſet poſthumum non naſci, tunc non procederet quod hic dicitur,quòd ſtatim filius fuiſſet effectus ſuus hæres ex teſtamento, quanquam ſubſtitutum habeat, vt infra declarabo. Ideo nepos eſſe non poſſet per iura primo loco inducta.Idem dico,ſi venter re vera erat vacuus,vt d.l.ventre.verſi. ſed ſi vacuo.

¶Et iſte eſt verus intellectus huius l. ſicut Deus eſt, quem ſibi appropriarunt Doct.Papienſes moderni. Sed ego audiui a quodam excellentiſſimo,& famoſo.Subaudienſi,qui vocatur dominus Petrus de muris,quòd fuit originaliter ſuus, & oſtendit mihi ſcripta ſua,& mirabatur de illis,qui ſibi appropriabant, quia igitur ipſe antiquior eſt,& ſubtilior Doctor,& veriſimilia mihi oſtēdit,magis eſt ſibi fidendum. ¶ Nunc ergo pro declaratione iſtius intellectus opp.& videtur, ꝙ licèt venter eſſet plenus tempore mortis filij,nihilominus filius eſſet ſuus hæres, vt l. cum quidam. §.ſuum.de acq.hære.Sol.illud eſſet verum,ſi pater deceſſiſſet inteſtatus,ſed ipſe deceſſit facto teſtamento,& præterito poſthumo, nullo modo defertur hæreditas ex teſtamento, quod ſperabatur rumpi,vt d.l.ventre.¶Secundo oppo.in ptāte iſtius filij non fuit acquirere hæreditatem ex teſtō ꝑꝑ præteritionem poſthumi,nec etiam ab inteſtato,cum ſperetur de teſtamento, igitur ſi deceſſit interim,non debet hæreditas deuolui ad ſubſtitutum, ſed potius ipſe debet ad ſuos hæredes tranſmittere ſm tab. vel ꝯtab. cum in omnem euentum ſit habiturus hereditatem, ſiue nato poſthumo,ſiue non,ut l.illud.& l.ſequenti. de contratab.& d.l. ventre.in fin.Hic autem dicitur,quòd deuoluitur ad nepotem ſubſtitutum & ſic filius ſine ſua culpa,vel defectu priuabitur hæreditate paterna.¶Quid enim ſi ipſe filius plures alios filios,& heredes reliquiſſet,quàm iſtum nepotem ſubſtitutum? certè intererat ſua tranſmittere ſecundum tabu.ad omnes,& tamen iſte tex. videtur velle,quòd ſolus iſte nepos ſubſtitutus habeatur.quod eſt contra rationem,& equitatem,& contra dicta iura.Sol. ego fateor contrarium,& dico,ꝙ iſte filius habebat iſtum ſolum nepotem ſubſtitutum,ad quem nepotem erat tranſmiſſurus ſecundum tabu. vel contratab.ſi ipſe non fuiſſet ſubſtitutus:vtilius eſt ergo, quòd habeat ex ſubſtitutione. Argu.optimum ad hoc infra de vulg. & pupil.l.ſi filius,qui patri.in ver.præſertim. Nam ſi admitteretur non facta ſubſtitutione,& ſic præter voluntatē,fortius eſt ſubſtitutio. Et ſic ex voluntate expreſſa.arg.ſupra de leg.ſecundo.l.Titia Seio. §.fi.Si autem reliquiſſet plures alios filios hæredes, & tunc ad oēs trāſmiſiſſet ſecūdum tab.ex quo nepos nō naſcitur.Et ideo ſi noluit ſecundum tab.agnoſcere,ſubſtitutio nepotis ceſſaret, quia perinde haberetur,ac ſi ab ipſo filio fuiſſet agnita,vt colligitur ex l.ſi quis filium.§.ſi filius.de acq.hære.quo caſu ceſſaret ſubſtitu.l. quādiu.de acquiren.hær.Sed ſi repudiarent ſecundum tabu.tunc ſubſtitutio locum haberet perinde,ac ſi per filium fuiſſet repudiata. Si verò poſthumus naſceretur,tamen videretur ad omnes hæredes tranſmiſſa contratab.per dictam legem vētre. & l.illud.Et ſubſtitutio omnino ceſſaret tanquàm rupta.Et ſic patet ex prædictis non eſſe verum,quod quidam dicunt,ſcilicet iſtum nepotem eſſe ſuum heredem ex ſubſtitutione,ſi alij nepotes hæredes filij ſuperſint Hoc.n.non poteſt ꝓcedere,niſi illi alij repudient ſecundum tab.ad eos tranſmiſſam.Aliàs ſi acceptant,cum videatur acceptatio facta ab ipſo filio inſtituto,ſubſtitutio ceſſaret. Si autem poſthumus naſceretur,nullo modo poſſet eſſe ſuus, cum ſubſtitutio eſſet rupta.¶Concludo igitur ad propoſitum iſtius legis, ꝙ cum hic nepos poſſit venire extraordinaria,& expreſſa prouiſione teſtatoris,& ſic per ſubſtitutionem,non expedit,quòd veniat ex ꝓuiſione extraordinaria per legem introductam . ſ. per ſecundum tabu.ad eum tranſmiſſam. Sed ſi extraordinaria maluerit uenire in præiudicium aliorum,dico etiam,quòd ſi iſte nepos repudiaret ex ſubſtitutione,tanquàm forſitan onerata legatis,poſſet venire per ſecundum tab.ad eum tranſmiſſam:arg.infra de ſuc. edic.l. prima.§.videndum.Quia cui conceduntur plures uiæ, poteſt eligere quam vult.infra ad Trebellianum l.recuſare.§. Titius. ¶Ex-
9 pedito intellectu principij quæritur ab aliquib. † quoniam communiter traditur per Doc.ꝙ quædam ſunt, quæ tollunt exiſtentiam ſui hæredis,vel eius effectum.ſ.ſubſtitutio uulg.datio cohæredis extranei,& cōditio poteſtatiua inſerta inſtitutioni filij. Quæritur primo de ſubſtitione uulgari,utrum ſit uerum, ꝙ per eam tollitur exiſtentia ſui hæredis.¶In hoc reperio tres opiniones antiquorum gloſſatorum,una eſt,ꝙ omnino tollatur exiſtentia etiā ab ipſo inuito, quia per eam videtur pater filio dediſſe licentiam abſtinendi,& ſic eum feciſſe de neceſſario uoluntarium. Pro cuius euidentia ſecundum qđ exiſtentia ſui hæredis fuit introducta in fauorem patris per legem 12.tab. Nam ſicut lex iſta aſtringit patrem,uelit,nolit ad relinquendum filio legitimam. Imo dicit etiā totam hæreditatem debitam eſſe filio iure naturali l.cum ratio. de bon.dam.infra unde lib.l.ſcripto. Sic econtra uoluit filium aſtringere inuitum ad hæreditatem patris, ut correlatiuorum ſit eadem rō,& diſciplina.infra de excep.l.fina.Sicut igitur filius poteſt ſuo fauori renuntiare,ut l.filio præterito.infra titu. primo. ſic & pater.l.ſi quis in conſcribendo.C.de pactis. cum ſi.Modo eo ipſo,ꝙ dat ſubſtitutum uulgarem,uidetur ſuo fauori renuntiare, quia illa concipitur in caſum,in quem filius nolit eſſe heres, uel non poſſit l.cum proponas.C.de hæredibus inſtituendis. Cum igitur pater ſciat ipſum filium neceſſarium,uelit,nolit, dando ſibi ſubſtitutum in caſu,quo nolit,uidetur uelle,ꝙ nolit. Aliàs fruſtra ſubſtitueret,ſi vellet eum remanere neceſſarium, quia ſortiente effectu inſtitutionis ceſſat ſubſtitutio.Et iſtam opin.ponit gloſſ.in l.Papinianus.§.quoniam autem quarta.ſupra de inoffi. teſta. circa medium magnæ glo.ibi.(immo etiam hoc caſu, &c.) Quam opin.tenent Dyn.& Bar.& dicūt eſſe caſum hic.Sed iſta lex nihil facit,quia aliud erat,quod impediebat exiſtentiam ſui hæredis.ſ.pēdentia natiuitatis poſthumi,ut ſupra oſtendi. Item pro hoc benè facit infra ad Trebel.l.debitor.in fin.principij.vbi dicitur, ꝙ legando uni ex heredibus ſub conditio. ſi hæres non erit, uidetur in ſua uoluntate ponere,utrum ſit hæres.Eodem modo uidetur, ſi ſubſtituat ſub illa conditione.ſed reſpondetur, ꝙ ibi argumentatiuè loquitur.Nam contrarium eſt uerum, quod patet ex deciſione,quam poſtea facit,quia cogitur adire,uelit,nolit, quod fortè non eſſet,ſi de intentione teſtatoris conſtaret aptitudinariè, licèt glo.aliud uideatur uelle.Item adducit Bart.in l. j.§.ſi proponatur.ſi qs omiſ.ca.teſta.ſed ille §.nihil facit,quia loquitur de eo,qui eſt ſubſtitutus ſibi ipſi:unde cum plures uias ſibi dederit, ſcilicet inſtitutiōis,uidetur uelle, quòd eligat quam uult,ut d.l.recuſare. §.Titius. ad Trebellia. Sed nos loquimur in eo, qui eſt ſubſtitu-

BIBLIOTECA UNIV. GRANADA

tus alteri,puta,filio,vnde non propterea videtur filio data licentia
abſtinendi.Ratio eſt in promptu,quia filius habet licentiam abſti
nendi a prætore,vnde,iſta ſubſtitutio vr̃ concepta in illum caſum
quo beneficio prætoris abſtineat,cum velit pater,nolit, poſſit be-
nefi.præto.abſtine. Si autem non habeat beneficium abſtinēdi a
prætore,tunc bene procederet ratio gl & Doct.quia fruſtra fie-
ret ſubſtitutio,ſi ſibi non daret licentiam abſtinendi, cum alias nō
10 habeat.†Et ideo puto,ꝙ in ſeruo,qui non habet beneficium abſti
nendi a lege,vel a prætore,bene procedebat ſ.dicta opi.vt per ſub
ſtitutionem vulgarem videatur ſibi data licentia abſtinēdi,ut ſub-
ſtitutio non ſit inanis.In filio autem , ut habeat eam licentiam ab-
ſtinendi a prætore,qua abſtinentia ſequuta nihilominus remanet
hæres nomine,vt l.j.§.ſi ſint.).Tertull.& l.j.§. qui ſunt in poteſtate,
ſi quis omiſ.cau.teſta.ibi.(nec quod abſtinere poſſit &c.) dico , ꝙ
ſubſtitutio vulgaris ſibi facta videtur cōcepta in illum caſum,quo
abſtineat de iure prætorio,nec alia licentia abſtinendi ſibi data ur
11 cum non ſit hoc neceſſarium dicere.¶†Ex quo ſequitur , ꝙ licèt
filius habeat ſubſtitutum,nihilominus ſtatim mortuo patre,ſi pu
rè inſtitutus eſt,& aliud non obſiſtat, efficitur ſuus hæres , & ne-
ceſſarius heres patri,ac ſi ſubſtitutum non haberet.¶Et ꝙ hoc ſit
verum,probo per tex,de quo nullus vnquam perpendit,& cui re
ſponſum non video).de cōd.inſti.l.fi.ibi(altera vero ſpecies &c)
quem ſic induco,ibi dico,quòd ſi filius ſit inſtitutus ſub conditio
ne poteſtatiua , quæ vltimo vitæ ſpiritu poteſt impleri , & nepos
ſubſtitutus eſt,ſi filius decedat non impleta ꝯditione , nepos non
admittitur ex ſubſtitutione , niſi filio perfectè mortuo Ratio eſt,
quia quouſq; viuit filius,poteſt impleri conditio etiam in ipſa ſpi-
ritus exhalatione, & effici poteſt hæres ex inſtitutione , Ergo ne-
pos non efficitur ex ſubſtitutione,quia intelligitur ſubſtitutus,ſi fi
lius hæres non erit.Sed filius poteſt effici hæres,quouſq; in eo eſt
ſpiritus mentalis,ergo ſubſtitutio ceſſat,quouſq; dictus ſpiritus ſi
bi eſt.¶Nunc ad propoſitum , ſi per dictam ſubſtitutionem vul-
garem ſublata eſſet exiſtentia ſui hæredis ; ut ſi factus eſſet de ne-
ceſſario voluntarius.Dico,ꝙ non eſſet verū, quod ibi dicitur im-
mo in vita ipſius filij nepos admitteretur.Quod ſic probatur.Nā
tunc,ſi voluntarius eſſet effectus , requireretur eius voluntas ad
hoc,vt hæres efficeretur,ſicut in quolibet extraneo,vt l.verba.de
condi.inſti.l.Cornelius.& l,iam dubitari.de hære.inſti.de acqu.hę
re.l.gerit.cum ſi.Tunc ſic,cum ipſe filius incipiet mori , etiam an-
tequam perfectè mortuus eſſet,perderet voluntatem,ut l,hac ꝯ-
ſultiſſima.§.at cum humana.C.qui teſtamen. face.poſſ. Ergo licèt
conditio adhuc poſſet impleri , quouſque ſit perfectè mortuus ,
non eſt expectandum,quia fruſtra expectatur euentus , qui nihil
operatur.l,aliquando.ad Velleia.Item aut euentus,qui nihil opera
retur,quia iam perdita eſt voluntas eo ipſo,ꝙ incipit mori, & ſic
amodo certum eſt ipſum non poſſe effici hæredem ex inſtitutio
ne,licèt conditio poſſet adhuc eſſe , quouſq; ſpiritus exhalauerit ,
quia euentus conditionis ſine uoluntate filii non prodeſſet , cum
ille ſolus non fecerat eum hæredem,ſi purificat inſtitutionem:vo
luntas autem perdita eſt ſtatim, cum mori incœpit,antequam p-
fectè ſit mortuus . Igitur nepos in eius filii vita,ſ.cum mori inci-
pit efficietur hæres,quia viuens moritur.l.e. qui duos. de manum.
teſtam.& illo inſtanti ſubſtitutio ſua eſt purificata , cuius contra-
rium dicitur in d.l.fi.¶Et quòd iſta conſequentia ſit bona,proba-
tur per leg.fin.cum ſua gl.quando dies leg.ced.& de lega. primo l.
12 ab omnibus.§.cum quidam.in fi.†In quibus habetur, quòd ſi ali-
cui inſtituto fiat legatum ſub condi. ſi hæres non erit,talis condi-
tio impletur eo moriente,ſ.cum mori incipit, quia tunc perdit vo
luntatem,& ſic non poteſt effici hæres,vnde etiam eo viuo cedit
dies legati,& tranſmittitur ad hæredem.Et ſic in propoſito iſta ꝯ-
ditio,quæ ineſt in ſubſtitutione facta de nepo.ſcilicet ſi filius heres
non erit,ſi filius eſt effectus voluntarius , ſtatim cum ipſe incipit
mori eſt impleta , Et ſic nepos ſtatim admitteretur etiam in uita .
Cuius contrarium hic dicitur,ꝙ demum poſt mortem. Hoc au-
tem non poteſt eſſe ex alio,niſi quia filius efficitur hæres ex diſpo
ſitione l.ſine ſua voluntate.Ideo quouſque poteſt impleri condi-
tio,poteſt hæres effici,licet voluntatem perdiderit ex ipſa l.igitur
per d.ſubſtitutionem nō eſt ſublata ex notitia ſui hæredis, ex qua
hæres ipſo iure efficitur , vel poteſt effici vſq; ad vltimam ſpiritus
exhalationem.Et uidetur ita voluiſſe gloſſ.in dicta l.fina, quando.
di.leg.ce.dum ſignat contrarium, de l.fina. de condi. inſti. quia in
illa erat neceſſarius hæres. Sed in l.fi.quando di.leg.ce. erat volun-
tarius.Eſt ergo ibi caſus contra communem opi. Præterea vide-
tur tex.in d.l.Papin.§. quoniam autem quarta.a contrario ſenſu
non vio.litera. Nam ibi ſignanter loquitur in emancipato . Vn-
de innuit a contrario ſenſu,quòd ſi ſuus eſſet inſtitutus, licèt repu
diaret,& licet haberet ſubſtitutum, libertas competeret , quia re-
maneret hæres nomine l.cum quaſi.§.ſed ſi & quis. de fideicom.
liber.licèt gloſſ.illum textum deſtruat.Pro hoc etiam eſt dicta l.Iu
lia.ſi quis omiſſ.cau.teſta.rectè intelligendo practicam,cum om-
nia infra dicant,filiū mortuo patre ſuum hæredem effici,præſum
ptuoſum eſt ab eis recedere ſine euidentia neceſſario fundamē-
to.Sed opi.non habet neceſſarium fundamentum,quia, vt ſupra
dixi,non eſt neceſſe dicere, quòd per ſubſtitutionem ſit data licē-
tia.abſtinendi. Dicere poſſumus , quòd in caſu licentiæ a prætore
datæ cenſeatur facta remanente in ſuitate ſubſiſtentia.vnde repe-
to ſecunda opin.econtra ad præcedentem.ſ. quod per ſolam exi-
ſtentiam ſui hæredis,etiam ſequuta abſtentione, tollatur ſubſtitu
tutio.Quam gloſſ.tangit arguendo in l.ſi mater.§. fina. de vulgar.
& pupill. Quæ opi.procederet,ſi facta eſſet in ſuitate, ut ibi no.ſe-
cus ſi in hæreditate,quia nudum nomen hæredis , quod eſt apud
filium poſt abſtentionem , non debet nocere ſubſtituto. infra ad
Tertullia.l.2.§.ſi quis adita.l.2.§.ſi ſint.de vulg. & pupil.l.2.§. ergo.
de mino.l.ſi ſint.§.ſed,quòd Papi.de re iudi.l. ex contractu . Tertia
opi.fuit,vt diſtinguamus.Nam aut ſubſtitutus adiit ex ſubſtitutio
ne,& tunc ſublata eſt ſuitas,aut non adiit , & tunc ſecus . Et hanc
opi refert gl.in dicto §.quoniam autem quarta.in prin. gloſſ. quæ
opi.non habent ſaporem,nec fundamentum.Nam ſi nō eſt ſub-
lata a principio,ſed expectatur aditio,tunc per aditionem ſubſtitu
ti non tolleretur,quia cum fuerit effectus hæres ipſo iure,licet po
ſtea repudiat,non deſinit hæres eſſe l.ei qui.infra de hæred. inſti.&
13 dicto §.ſi ſint.¶†Dico ergo quarto, & ultimo , ꝙ nec per ſubſti-
tutionem tollitur ſuitas , nec per ſolam ſuitatem tollitur ſubſtitu-
tio,niſi ſequatur immixtio . Vnde dico , quòd patre mortuo ſtatim
hæreditas acquiritur filio iure ſuitatis,licèt habeat ſubſtitutum, p
inde eſt,ac ſi non habeat,poſtea vero ſi quidē filius ſe immiſceat,
non eſt dubium,ꝙ ſubſtitutio tollitur l.poſt aditam. de impub. &
ali.ſubſti.coniuncta l.cum bonis.de acq.hæred.Si uero abſtineat ,
tunc adhuc remanet hæres nomine,non effectu, & ideo ſubſtitu
tus admittitur,vt dicta l.ex contractu.de re.iu. & in iuribus ſupra
alleg.¶Aut adhuc non ſe immiſcuit,nec repudiauit, & tunc inte-
rim eſt hæres filius cum beneficio abſtinendi a prætore conceſſo,
& ex euentu apparebit , utrum ſubſtitutus admittatur, vel non .
¶Sed circa prædicta quæro de duobus , & incidenter . Et primo
eo caſu,quo filius repudia-,dixi ſubſtitutum admitti.Quæro vtrū
admittetur iure ciuili,uel prætorio.Si teneremus ſublatam eſſe ſui
tatem,non eſſet dubium, ꝙ admitteretur iure ciuili , & ſic perpe-
tuo,ſed quia teneo,quòd non ſit ſublata, & ſic filius adhuc rema
net hæres nomine,quæritur quid iuris?Bar.in fi.dicit, ꝙ ſi inſtitu-
tus adiuit,poſtea beneficio reſtitutus ſe abſtinuit , licèt remaneat
hæres nomine de iure ciuili,tamen ſubſtitutus admittetur de iu-
14 re ciuili.†Nec obſtat ſecundum eum,quod duo eo.iure non poſ-
ſunt eſſe hæredes,quia uerum eſt eo reſpectu,ſed diuerſis reſpec,
ſic,ſ.vnus nomine,alter effectu,ut patet in hærede,qui reſtituit hę
reditatem,& in fideicōmiſſario uniuerſali.allegat l.2. §. ſi quis adi-
ta.ad Tertul.hoc ipſe ponit in l.2.§.interdum.ver. ergo. de vulga.
& pup.contrarium puto per l.quod contra.§.vbi duo.de reg.iur.
Nam filius remanet hæres iure ciui. & ex l. xii. tabu. Nec confir-
mat teſtamentarias ſucceſſiones,ut no.infra de leg.2.l. Celſum. in
fi.quod eſſe non debet,ut d.§.Nec obſtat quod allegat de herede
& fideicommiſſario,quia illi non ſunt hæredes ex eadem parte iu
ris,ſed ex diuerſis.Hæres enim remanſit hæres ex l. xii.tabu. nomi
ne,fideicommiſſarius vero efficitur hæres ex Senatuſconſu.Tre-
belliano,quòd eſt ius ciuile vtiliter,& in effectu.¶ Eodem modo
reſpondeo ad §.ſi quis adita.quia ibi ex Senatuſconſul. Orficiano,
ſecundus ex l.xii.tab.Sed tex.eadem parte iuris hoc non concedit
ne lex admittendo ſecundum.fruſtra videatur admiſiſſe primum
vt infra de ſucc.edic.l.fi.cum gl.ibi,(patet) quòd etiam in ſucceſ-
ſione de iure prætorio ſi ſemel fuit delata vni cū effectu , licèt po-
ſtea per reſtitutionem abſtineat , non defertur ſequenti in gradu
de iure præto. Dico ergo, ꝙ eo iure,quo filius deſiit eſſe heres,eo
iure ſubſtitutus admittitur Deſinit autem iure prætorio uocatus
& ſic eſt ſibi neceſſaria ſecūdum tab.infra tempus debitum. ¶ Ex
hoc etiam dico,ꝙ Barto.in alia ſimili materia non bene ſentit . Sic
enim in l.qui ſe patris.C.unde libe.vtrum illud,quod ibi dicitur, ui
delicet, quòd ſi filius fuit ſuus hæres,& poſtea abſtineat, nepos ex
eo non poſſit eſſe ſuus hæres auo,nec admittitur de iure ciuili,ſed
prætorio , quia in ſuis non habet locum edictum ſucceſſorium ,
vt l.prima §.ſciendum,de ſucceſſ.edict.vtrum hoc ſit hodie corre
ctum per §.placebat.Inſtitu,de leg agna.ſucc. ubi dicitur , quod in
agnatione habet locum hodie ſucceſſorium edictum de gradu
in gradum de iure ciuili & gl.in d.l.qui ſe patris.tenent, quòd cor-
rigatur,quia ſui ſunt agnati,ergo & in eis locum habet hodie ſuc
ceſſorium edictum,& ſic nepos admittetur hodie de iure ciuili, li
cèt filius abſtinendo non deſinat eſſe hæres nomine . ¶ Omnes
Docto,Vltramontani,& etiam Bono. tenent contrarium , quia
§.placebat , loquitur in agnatis , quibus non acquiritur hæreditas
ipſo iure,&c.Vnde fateor , quòd ſi hodie delata ſit hæreditas pri-
mo agnato,puta,fratri,& ipſe repudiat, quòd defertur ſequenti a-
gnato,puta,nepoti ex eo, & poteſt venire de iure ciuili tanquam
agnato hodie,licèt olim non poſſet. Et ratio eſt , quia primus qui
repudiauit,nunquam fuit hæres.vnde nihil eſt, quòd impediat ſe-
quentem.ſed l.qui ſe patris.loquitur in ſuis:vnde cum filio ſtatim
ſit hæreditas acquiſita,& licèt repudiet, nihilominus remanet hæ
res de iure ciui.certè ſequens eo iure non poterit venire, quia ſi-
bi obſtat primus,ideo neceſſe eſt,quòd veniat per prætorem.Bar.
ſuſti-

ſuſtinet glo.per d.l.j.§.ſi quis adita.ad Ter.& per l.defunctis.C.de
legi.hære.vbi dicitur eſſe caſum pro gl.¶ Sed certè ſi hoc eſſet ve
rum.d.l.qui ſe patris.non corrigeretur per §.placebat.ſed per iura
prædicta.Sed hoc eſt falſum,quia dicta iura ſunt ita antiqua, ſicut
l.qui ſe patris.vel magis. Vnde non poſſumus dicere,ꝙ illam cor-
rigant,ſed potius econuerſo,vel ſi diceremus, ꝙ ſe ad adinuicem
non corrigerent,eſſent ſibi cõtrariæ,& eſſet neceſſe dicere, quòd
vel d.l.qui ſe patris.malè diceret, vel dicta iura, quod eſt ridiculũ
per dicta iur.Nam faciũt pro gl.vel Bar.quia verum eſt, ꝙ ſi vnus
eſt hæres nomine de iu.ciui.alius poteſt eſſe hæres effectu de iure
ciui.ex alia parte iuris,quàm primus,vt ſi primus eſt ex l.12.tabu.
alius poſſit eſſe hæres ex Senatuſcon. vel conſtitutione principis.
ita loquuntur d.iura.ſed ex ead.l.vel parte iuris non poteſt.Ita loq
tur l.qui ſe patris.ibi vero nepos nolebat admitti ex capite ſuorũ,
& ſic ex eadem l.qua filius fuit.vnde non poteſt, niſi per vnde li-
beri.Sed ſi vellet venire ex capite agnatorum tãquàm proximior
agnatus,bene poſſet tam de iure ciui.quàm præt.etiam iure vete
ri,ex d.conſtituti.de legi.hær.l.ſciat.non aũt ex parte, per l.12.tab.
tanquam vocant agnati.Et iſta fuit opi.quorũdam gl. anti. quam
gl.refert in l.j.§.poſt ſuos.de ſuis.& legi.ibi. (alij dicunt contrariũ
&c.)quæ eſt ipſa veritas,ꝙ etiam ex eadem parte iuris, vel ex alia
poſſit venire,ſentit gl.in l.fi.de ſucc.edic.¶Eſt ergo ſciendum pro
declaratione huius paſſus,ꝙ nos habemus tres regulas negatiuas
de iure antiquo.¶†Prima erat, quòd in ſuis hæredibus non habe
15 bat locum ſucceſſorium edictum,vt d.l.qui ſe patris,& d.l.prima,
§.ſcientia.Ratio erat duplex.Prima,quia ſui ſunt agnati,& in agna
tis non habebat locum per rationem , quam ſtatim dicam, ergo
nec in ſuis.¶Secunda ratio eſt,quia primo in gradu ſtatim erat ac
quiſita hæreditas iure ſuitatis,ex l.12.tab.& licet abſtineret,nõ de-
ſinebat eſſe hæres ſequens ex ea.l.hæreditatem.§.fin.de caſtr. pec.
Et iſta regula non reperitur hodie immutata, quia nec ratio im-
mutata eſt,cum etiam hodie primus poſt repudiationem rema-
net hæres.¶†Secunda reg. eſt,ꝙ in agnatis ſimiliter non habebat
locum ſucceſſorium edictum, vnde ſi delata erat hæreditas pri-
mo agnato, qui repudiabat, non deferebatur ſequenti ex eadem
l.12.tabu.ne fruſtra videatur detuliſſe primo, tamen ex Senatuſc.
bene deferebatur quibuſdam l.ſecunda.§.ſi ſint. ad Tertullia. vel
econtra,ſi primo delata erat ex Senatuſconſul. poterat deferri ſe-
quenti,ex l.13.tab.vt l.prima.§.ſi quis adiecta.Hoc autem nõ erat
generale,ſed ſolum habebat locum in quibuſdam agnatis, ſeu le-
gitimis hæredibus in quibus Senatuſc.loquebatur,vt in matre,&
filio,qui licèt non ſint agnati, tamen adinuicem tanquam agnati
iure ciui.admittebantur: poſtea generaliter conſtitutum eſt in d.
§.placebat. quòd in omnib. agnatis generaliter locum habeat, vt
excluſo primo ſequens iure ciui.admittatur. Et notandum, quia
dico,quòd ſequens non vocatur ex l. 12.tabula. qua primus fuit
vocatus,ſed vocatur ex illa conſtitutione principis. Item ratio hu
ius eſt,quia primus non fuit hæres.Et ſic nõ obſtat regula l.quod
contra.§.vni duo.de regu.iur.& l.hæreditatem. de caſtrenſi pec.
17 ¶†Eſt & tertia regula,vtrum de capite in caput habeat locum. Et
hic aduertendum,quia duo erant capita l.12.tabu. in ſucceſſione
inteſtati,ex vnò vocabantur ſui,ex alio non exiſtentibus ſuis vo-
cabantur agnati,ſeu alii legitimi l.prima.§.poſt ſuos de ſuis & legi-
ti. caput autem cognatorum non erat, cum illi eſſent incogniti.
Si ergo ſui extabant,tunc cum hæreditas eſſet eis delata,& acqui-
ſita,licèt poſtea repudiarent,neceſſe erat dicere,quòd non defer-
retur ſequenti capiti agnatorum ex ead.l. per rationes traditas. &
ſic erit tertia regula,ꝙ iure veteri 12.tabu. vel Digeſtorum non
habeat locum ſucceſſorium edictum de capite in caput. Et ita te-
net glo.in dicta l.prima.§.poſt ſuos. Poſtea uero facta fuit conſti-
tutio C.de hære.l.ſciant.quæ ſtatuit contrarium,& ſic ſequens ca
put de iure ciuili admittiur ex illa conſtitutione, non ex 12.tabu.
Et ſic dico,quòd in l.qui ſe patris.ſi nepos, voluiſſet admitti ex ca-
pite agnatorum,potuiſſet etiam de iure ciui.per d.l.ſciant. ſed ipſe
volebat admitti ex eodem capite liberorum.Et ita intelligo iſtam
materiam prædictam. ¶ Et hæc ſunt neceſſaria ad intelligentiam
huius l.nam ex his patet,quid iuris eſſet,ſi tempore mortis filii cõ-
ſtabat poſthumum naſci,& ſic fuit filio delata hæreditas, qui po-
ſtea repudiauit. Vtrum nepos erit ſuus hæres an non, & an iure ci
uili admittatur.Et breuiter dico, quòd ſi ipſe vellet venire ex ſub-
ſtitutione, non poſſet tanquam ſuus, nec etiam tanquam extra-
neus de iure ciui.Et eſt ratio,primus fuit hæres ex l. duodecim ta-
bu.& ſi ipſe admitteretur ex ſubſtituti.ſimiliter ex ea.l.efficeretur.
quia teſtamentariæ ſucceſſiones ex illa lege ſunt, ideo oporteret,
quòd peteret ſecundum tabu.infra annum, vel excluderetur, Si
vero uellet ab inteſtato tanquam proximior agna.tunc poſſet p
dicta l.defunctis.¶†Nunc quæro ſecundo incidẽter,pone, quòd
filius habens ſubſtitutum,antequam ſe immiſceat, uel repudiet,
deceſſit,utrum tranſmittet hereditatem patris ad ſuos hæredes?
Bar.hic dicit,quòd non, quia per dationem ſubſtituti ſublata fuit
ſuitas,quæ operatur tranſmiſſionem.Contrarium dico, quòd v-
no ſublato &c.ut ſupra oſtendi.Ideo dico, quòd operatur tran-
ſmiſſio hæreditatis,& ſicut ſi non haberet ſubſtitutum, cum iam
ſit ſibi acquiſitum iure,licèt reuocabiliter. Pro quo benè facit in-
fra de vulga.& pup.l.Lucius.Item facit quod in ſimili uidemus in
legatario,cui acquiſitum eſt legatum ipſo iure.Nã ſi decedat poſt
diem legati cedentem,& antequam acceptauerit, vel conſequu-
tus fuerit,tranſmittit ad hæredes, licet in eo ſubſtitutum vulgarẽ
19 habeat.infra de adimen.legal.l.3.§.primo.in fi.¶†Aduertendum ta
men,ꝙ ipſe tranſmittit eo modo, quo eſt apud eum.ſ. cum pote-
ſtate abſtinendi, ut infra de acqu.hæred.l. ſi quis filium.§.primo,
Et ideo ſi hæredes filii agnoſcant hæreditatem, ex tunc ſubſtitu-
tus excluderetur, ſicut ſi per filium fuiſſet agnita,quia ad excluſio
nem ſubſtituti ſufficit, ꝙ inſtitutus ſit hæres, vel alium hæredem
faciat,ut ʃ.de hær.inſti.l.paterfamilias Titium. iſte autem filius fa-
cit hæredem.Si uero repudiarent,ex tunc ſubſtitutus admitteret,
ac ſi fuiſſet repudiata,eo tamen modo,quo ſupra dixi.facit ad præ
dicta quod no.Bar.infra de vulga.& pup.l.prima.in 3.q.princi. ubi
tenet,ꝙ ſi inſtitutus decedit infra annum iuris deliberandi, tranſ-
mittit ipſum ius deliberãdi,& hæres eius præfertur ſubſtituto. for
tius in ſuo,cui iam quæſita eſt hæreditas ipſo iure. Pro hoc l.j. de
his,qui ante aper.tab.& d.l.ſi quis filium.in prin.de acq. hære.con-
iuncto §.j.Pro hoc etiam,quod idem tenet in monacho, & filiof.
hæredib. inſtitutis,vt ſi decedant ante agnitam hæreditatem,mo-
naſte.& pater præferantur ſubſtituto.¶ Ex his etiam apparet non
procedere per omnia,quæ idem Bar.no.in d.l.j.de uulg.& pup.in
vlt.col.vbi dubitatur etiam,an exiſtentia ſui hæredis impedit ſub-
ſtitutum &c.a cuius dictis qualiter diſcrepant ea, quæ ſupra dicta
20 ſunt,colligens lectos perpendere poterit.¶† Expeditus de prima
q.principali,venio ad ſecundam. Et quæritur ſecundo principali-
ter,vtrum per dationem cohæredis extranei tollatur exiſtẽtia ſui
hæredis,vel eius effectus?& hic communiter traditur per Doct,
ꝙ ipſa exiſtentia non tollitur,quominus mortuo patre ſtatim effi
ciatur ſuus,vt aperte patet ʃ.de acq her.l.cum hereditate.& l. pro
hærede.§.Papinianus.ibi, (nam cum ſe abſtinere &c.) Item etiam
effectus,qui ex teſtamento non dependet, ut tranſmiſſio hæredi
tatis,ſimiliter non tollitur,nec impeditur,& de iure delib.l.ſi fratris
¶Quidam vero ſunt effectus circa eã, quæ a teſtamento depen-
dent,ut ꝙ per exiſtentiam confirmentur tabulæ pupillares datio
nes,& alia,quæ tendunt in fauorem filij, & non diminutionem
hæreditatis ʃ.de vulgar. & pupillari. l. ſi filius qui patri. & dicunt
tunc tales effectus impediri per dationem cohæredis extranei, ꝗa
pater ipſum cohæredem dando videtur recedere a prouiſione le
gali,quæ eſt,ꝙ ſola exiſtentia ſufficiat ad confirmationem. Pater
autem videtur velle,ꝙ fiat confirmatio per expreſſam aditionẽ,
quaſi dando cohæredem non fuerit cõfiſus de prouiſione l.ideo
lex ſibi non prouidet.l.fi.§.ſed quia quidam.ver.cum.n.C.de iure
delib.¶Et pro hoc dicunt in l.apud Iul.§.idem Iul.ʃ.ad Treb.mihi
videtur hoc durum,ꝙ præſuppoſita ſuitate in eſſe,debeamus ſibi
effectum denegare,nam ſequitur ſuam cauſam de neceſſitate.ʃ.
de fur.l.non poteſt.quinimmo etiam ſi pater hoc expreſſe volue
rit,ꝙ duret ſuitas,& careat effectu ſibi inherente, non videtur, ꝙ
hoc poſſit.argu.ʃ.de adi.leg.l.3.§.ſi loci.de leg.j.l. nemo poteſt.per
quod videatur recedere a legis prouiſione,non vr̃ bene dictum,
quia per hoc etiam poſſet dici, ꝙ tolleretur ipſa ſuitas, quæ de le-
gis prouiſione eſt,& pater ſibi poteſt renuntiare,ut ſ.dixi. Quod
tamen eſt falſum.d.l.cum de hæreditate.per quod non vr̃ de legis
prouiſione confiſus dando cohæredem, qui adeat, non vr̃ bene
dictum,quia iſtud adire conſiſtit in voluntate ipſius cohæredis,cũ
cogi non poſſit.unde poteſt repudiare, & ſic prouiſio patris fru-
ſtrabitur.Non eſt ergo credendum,ꝙ per prouiſionem ſuam ſe-
miplenam,& incertam uoluerit recedere a legis prouiſione ple-
na,& certa.argu.ʃ.de fideiuſ.l.heres eius.§.j. quid ſi hic ſeruus eſt.
de hæred.inſ.l.ſi te ſolum.Nec etiam vr̃ de illa diffiſus, cum poſſit
ſe immiſcere expreſſe,ſicut ipſe extraneus. unde non eſt dare rõ-
nem,cur magis confiſus fuerit de aditione extranei, quam tñ cõ-
fidentiam prouiſio legis,non tollit.¶ Ideo diſputationis cauſa te-
neo hanc opi.ꝙ per dationem cohæredis extranei, nec ſuitas im-
pediatur,nec aliqui eius effectus. Nam & cohæres loco ſubſtituti
habetur.ʃ.de leg.2.l.Titio & Meuio.§.Iul.ſed per ſubſti.non tolli-
tur,vt ſ.oſtendi.Ergo nec per heredem multo minus. Nec obſt,
ʃ.ad Treb l.apud Iul.per quam principaliter ſe fundant Doc. Nã
quod ibi dr̃,ꝙ vnus ex hæredib. cogitur adire, ut confirmentur
tabulæ pupillares,hoc non fit ibi ex neceſſitate,quia per ſolam exi
ſtentiam ſui hr̃dis filii inſtituti confirmatæ ſunt, ſed fit ex uolunta
21 te,& ad cautelam,quia poſſet negari patria poteſtas, † & de facili
probari non poſſet,& ſic ſuitas nõ patrocinatur. Vnde vtilius eſt,
ꝙ expreſſe adeatur, quia tunc de facili probabitur confirmatio,
& hoc uidemus in ſimili,quia per exiſtentiam ſui hæredis confir-
matur fideicommiſſum vl'c,& tranſeunt actiones ſine alia expreſ
ſa immixtione, & tñ filius poteſt cogi ſe expreſſe immiſcere, ad
hoc,ut ſi negaretur exiſtentia,& prima poteſtas, quæ faciliter nõ
probaretur,poſſit probari aditio,ut hæc habentur eo.ti. ad Treb.
l.ita tñ.§.ſi pr̃.in tex.& gl.no.& l.recuſare.§.meminiſſe. in fin. Nec
obſt.quod dr̃ in d.§.idem Iulia. Hoc.n.facto, confirmatiſq; tabu.
&c.quaſi innuat, ꝙ dictæ tabulæ non eſſent ante confirmatæ per
exiſten-

exiſtentiam ſui hæredis,ſed cõfirmatur per ipſam aditionem. Nã
intelligo, ſm ſ.dicta,vt non reſpexerit ipſam confirmationem, q̃
re vera iam facta eſt,ſed ipſam probationem,ex qua uidetur con
firmatio fieri. Nam non probata ſuitate videtur facta confirma-
tio per ipſam aditionem. Et ita credo tenendum ſaluo ſaniori iu-
dicio. ¶ Tertio,& vlt. quæro prin. quid de appoſitione conditio-
nis poteſtatiuæ,vtrum per eam tollatur exiſtentia hæredis? Reſp.
aut fuit conditio nudæ, & meræ volũtatis, vt pura, fuit inſtitutus
filius,ſi voluerit,& tunc tollitur,& non dr̃ ſuus hæres, nec ſibi ac
quiritur hæreditas,niſi declaret ſe velle,vt l.Cornelius. & l.iam du
bitari.de hære.inſt.de cond.inſti.l.verba.¶ Aut conditio facti,pu
ta,ſi capitolium aſcenderit,vel etiam dandi, & tunc Bart. videtur
dicere in l.ſi filius,qui patri.de vulg.& pup.ꝙ per eam tollatur exi
ſtentia ſui hæredis per l.conditionibus,de cond.& demõ. Ego di-
co,ꝙ antequam conditio fuerit impleta,ſublata eſt,vt patet in l.fi.
de cond.inſt.& hic in fine leg.Et in ver.(quod ſi nemo.)ſm quod
intelligunt Dy.& Bart. ſed impleta conditione, tunc ſtatim efficit̃
ſuus hæres,ſicut a principio ſi fuiſſet inſtitutio pura. Et ita intelligi
22 tur d.l.conditionibus.ſ.alleg.¶† Vlt.quæritur, an prædicta locum
habent in ſuo,& neceſſario hærede,an in neceſſario tm̃, & vtrũ
per ſubſt.vulg. factam ſeruo tollatur exiſtentia neceſſarij hęredis
de hoc eſt gl.ſ.ad l.Aquil.l. vnde Neratius.§.j. quæ videtur expreſ-
ſe dicere,ꝙ non.Immo dicit, ꝙ exiſtentia neceſſarij hæredis tollit
ipſam ſubſtitutionem.Quod facit ꝯ intellectum Dyn.& aliorum
hic,& incipit glo.in vita domini,&c.contrarium puto, nam tunc
fruſtra daret dominus ſubſtitutum vulgarem ſeruo,ſi nunquam
poſſet locum habere.Dico ergo,ꝙ cum ipſum dederit, vr̃ uoluiſ
ſe,ꝙ locum habeat.¶Ex quo ſequitur, ꝙ cum ſeruus nõ habeat
licentiam abſtinendi a iure ciui. vel prætorio, ſi dominus dat ſibi
ſubſtitutum,vr̃ ſibi dediſſe licentiam abſtinendi ad hoc, ut ſubſti-
tutio non ſit inanis.Sed in filio ſecus eſt,vt ſ.dixi,quia cum ipſe ha
beat licentiam abſtinendi de iure prætorio, in illum tãtum caſum
vr̃ ſubſtitutio facta,nec vr̃ alia licentia data, & ſic remanet hæres
de iure ciui.Seruus autem vr̃ habere licentiam ab ipſo teſtatore,
non remanet etiam de iure ciuili. Et ſic in eo procedit intellectus
poſitus hic per Doct.¶Item quæro quid in cohærede extraneo
dato ſeruo?Reſpondeo, ꝙ per ipſum non tollitur exiſtentia ne-
ceſſarii hæredis.gl.eſt ordinaria.ſ.ſi cer.pet.l.eius,qui in prouincia.
in gl.ſuper ver.(hæreditati.)quæ incipit (immo.)¶Expedito prin-
cipio huius leg.venio ad ver. (quod ſi nemo.) Et quæro de ipſius
intellectu,quid vult dicere tex.ipſe filius inteſtato patri hæres effi-
citur,de quo loquitur glo.quæ incipit(idemq; nepos.)ponit duas
opi.Vna eſt,ꝙ loquitur de ipſo nepote, qui eſt filius filii, & hanc
proſequitur vſq; ibi.(Alii dicunt.) Alia opinio eſt, ut loquatur de
ipſo primo filio,ſeu primi decedentis,ſm primam opin.glo.ſic in-
telligit,ut ex eius verbis colligitur,licèt truncatis,& obſcuris,ꝙ in
iſto ver.filius fuit purè inſtitutus ſolus,& nepos non fuit ſubſtitu
tus ſolus.Et ꝙ ipſe filius,quouſq; vixit, non fuit hæres auo ex te-
ſtamento,nec ab inteſtato. Cauſam autem quare non fuit hęres
non ponit, ipſo igitur mortuo nepos efficietur hæres utriuſq; ab
inteſtato,& tunc differt a principio in hoc,quia ibi nepos fuit ſub
ſtitutus.Et ſic efficietur hæres ex teſtõ,hic non fuit ſubſtitutus,&
ſic ab inteſtato efficit̃ utriuſq; ſuus hæres,& hoc vult gl.in effectu
vſq; ibi,ſed nonne.¶Sed ibi vr̃ opponere contra iſtum intellectũ,
ſic,ur̃ iſtud falſum, ꝙ nepos efficiatur ſuus hæres auo. Nam ille
eſt ſuus hæres,qui obtinet primum locum tp̃e mortis eius,de cu
ius hæreditate agit̃,ut Inſtit.de hær.qua. & diff.§.ita demum. Sed
hic nepos non tenebat primum locum, quia filius, idemq; pater
præcedebat.Ad hoc ur̃ gl.ſic rñdere.Illud eſt uerum, qñ quis de-
ceſſit nullo facto teſtõ.Si uero factum eſt teſtm̃, & poſtea deſti-
tutum eſt,tunc ille efficitur ſuus hęres ab inteſtato, qui tenet pri-
mum locum eo tp̃e, quo teſtm̃ deſtituitur, & quo conſtat eum
effici inteſtatum,ut Inſti.de hęr.quæ ab inteſtato defe.§. cum aũt.
Et patet ſ.eod.l.ſi quis poſthumos.§.ſi filium. in fi. Sed in caſu no-
ſtro fuit factum teſtm̃,quod morte filij deſtituitur, & ſic mortuo
conſtat auum deceſſiſſe inteſtatum, tunc autem nepos tenet pri-
mum locum,ergo &c.& hoc uult gl.uſq; ibi (idem ſi filius.) ¶ Et
no.ꝙ gl.per aliquos habetur corrupta,habent enim in glo. quidã
ſic.(Rñdeo,non conſtat auum deceſſiſſe teſtatũ, quæ uerba non
habent aliquem ſenſum,ideo debet ſic haberi. (Rñdeo nunc con
ſtat auum deceſſiſſe inteſtatum.)nunc.ſ.poſt mortem filij, ut ap-
paret ex forma oppoſitionis,q̃ facit,& ex §. quem allegat, ubi er-
go in gl.eſt,non debet eſſe,nunc.& ubi eſt,teſtatum. debet dicere
inteſtatum.¶Sed quærit gl.in uer.(idem ſi filius,&c.) qualiter tũc
contineatur ille uer.ſicut euenire.gl.reſpondet,ꝙ ibi adducitur ca
ſus ſimilis.Nam ſicut ſolet euenire, qñ filius eſt inſtitutus ſub cõ-
ditione poteſtatiua, quæ ultimo uitæ ſpiritu poteſt impleri, & fi-
lius decedat,antequam impleat,non quouſq; uixit,non fuit hęres
ex teſtamento,& eo mortuo conſtat auum inteſtatum, ideo ne-
pos efficitur tunc auo ſuus hæres ex teſtamento, ſi fuit ſubſtitu-
tus,ut in prin.le.uel ab inteſtato. ſi non fuit ſubſtitutus, ut dictum
eſt in uer.(ꝙ ſi nemo.)& j.de cond.& inſt.l.fi.& ſic apparet,ꝙ iſta
gl.prout dicit,in uer.(ſicut euenire.)adducit caſum.ſ. ꝙ ipſa intelli-
git uerſi. (ꝙ ſi nemo.)qñ fuit purè inſtitutus, & tunc dicit ipſum
fuiſſe ſuum hæredem,aliàs nepos eſſe non poſſet, & nõ dicit cau
ſam quare,vnde cum ſubſtitutum non habeat,in d.verſ. non põt
dici,ꝙ per donationem ſubſtituti fuerit ſublata ſuitas. Credendũ
eſt ergo,ꝙ ſenſerit propter pendentiam natiuitatis poſthumi, ſed
hoc qui non conſiderauerunt in aliquo dependentiam, non te-
nent iſtum intellectum,ſed ſequentem,qui ponitur in glo. ibi (alii
dicunt &c.)videlicet,ꝙ iſte text.intelligatur de ipſo filio primi de-
cedentis,& ponatur caſus,ꝙ ipſe filius fuit inſtitutus ſub conditio
ne,quæ ultimo vitæ ſpiritu impleri non poterat, & ſic differt a p̃-
cedenti.lec.quæ loquitur de illa,quæ impleri poterat. Dicitur er-
go,ꝙ ſi deceſſerit filius conditione non impleta, in puncto mor-
tis incipit eſſe certum impleri nõ poſſe,etiam antequam perfectè
moriatur, & ſic deſtitutus teſtamento ẽt in vita efficitur ipſe fi-
lius hæres ab inteſtato,quod ſm hunc uerſi. (ſicut euenire.) ponit̃
exemplificatiuè,quia quod dixerat in genere, & in nube, in uerſi.
(quod ſi nemo.)ibi,exempli.in ſpecie,differt ergo in trib. hęc lect.
a præcedenti,quia ibi intelligitur de filio.i.de nepote,hic propriè.
Item ibi purè fuit filius inſtitutus, hic ſub conditione. Item ſm il-
lum ver.(ſicut euenire.)poſſit ſimilitudinariè, hic vero exemplifi
catiuè.Item quarto differt,ꝙ ſm illum ver.(ſicut.)loquitur, quan
do fuit inſtitutus,ſub conditione,quæ ultimo vitæ ſpiritu poterat
impleri,ſm iſtum loquitur de illa,quæ impleri non poterat.¶Sed
tunc quærit gl.ſequens,in quo differat iſte ver.fi.a principio leg.?
Rñdet gl.dupliciter,quia in prin.leg.ſuberat nepos,hic non. Hæc
non placet,quia & hic poteſt intelligi,ꝙ nepos ſuberat,non tamẽ
fuit ſubſtitutus,uel dicit gl.in prin.fuit purè inſtitutus filius,hic ſub
conditione,& iſta eſt vera.Adde aliam differentiam, quia in prin.
fuit nepos ſubſtitutus,hic nõ,expeditæ ſunt gl.Patet ergo, ꝙ Dy.
& Bar.& cõiter Doc.ſcribentes intelligunt iſtum ver. (quod ſi ne
mo.)in filio inſtituto ſub conditione poteſtatiua, quæ vltimo ui-
tæ ſpiritu non poteſt impleri, ex qua non fuit hæres ex teſtamen-
to,eaq; pendente efficitur ab inteſtato.Iſte intellectus non placet,
quia ſm hoc idem diceret iſta lex,quod l.fi.de cond.inſti.& ſic eſ-
ſet quaſi inutilis, ꝙ nihil faceret ad materiam titu.¶Dico ergo, ꝙ
eſt tertius intellectus verus, qui partim capitur ex primo intelle-
ctu gl.partim ex ſecundo.videlicet,ꝙ iſte filius fuit inſtitutus purè
& nullum habuit ſubſtitutum,vel cohæredem. Item ꝙ, quouſq;
vixit,non fuit hæres ex teſtamento,& in hoc concordo cum pri-
mo intellectu gl.ſed ſuppleo gl.ꝙ ratio,quare non fuit hæres,eſt,
quia poſthumus erat præteritus,& in vtero tempore,quo deceſ-
ſit,vt l.ventre.de acq.hæred.& ſ.dixi,in puncto ergo mortis deſti
tuitur teſtamentum,anteq̃ perfectè moriatur, & ipſe idem filius
efficitur hęres ab inteſtato,ſicut accidit,cum eſt inſtitutus ſub cõ
ditione,quæ vltimo vitæ ſpiritu non poteſt impleri, & in hoc te-
neo ſm intellectum gl.vt loquatur de ipſo filio primi decedentis,
non de nepote.Item ꝙ verſi.(ſicut) ponitur ſimilitudinariè, non
exemplicatiuè,& in hoc teneo primum intellectum gl.Verum ta
men loquitur in conditione,quæ vltimo vitæ ſpiritu non poteſt
23 impleri,& in hoc teneo ſm intellectum gl.¶.†Hic igitur vidẽdum
eſt de trib. Primo quare filius non fuit hæres ex teſtamento eius
in uita?rñdeo,quia ſperabatur rumpi natiuitate poſthumi, q erat
in vtero tempore mortis, vt ſupra dictum eſt. ¶ Secundo quare
deſtituitur teſtamentum in mortis articulo? Rñ.ratio ponitur in
text.quia conſtat neminem amodo ex illo teſtamento hęredem
fore:Nam ipſum nõ,quia rumpitur,antequam eſſe poſſit hęres,
quo caſu teſtamentum morte inſtitutio irritaretur. j. tit.j.l.j. in fi.
Item alium non,quia nullus eſt alius cohæres, vel ſubſtitutus. Ne-
ceſſe eſt ergo,ꝙ fiat irritum.¶Tertio quare deſtituitur,etiam in vi
ta filij,& antequam perfectè moriatur, & quare non expectatur,
ꝙ perfectè mortuus ſit?Rñ.hoc introducitur hic ſingulariter, &
ſpecialiter in fauorem filii, ne ipſe careat hęreditate patris non
ſui culpa.Nam ſi expectaretur,ꝙ perfectè mortuus eſſet, cum fi-
lius ipſam hæreditatem nunquam acquiſiuiſſet in uita, nec ex te-
ſtamento,nec ab inteſtato,& ſic eam non tranſmitteret,ſed defer
retur ad alios propinquiores,quod eſt iniquum, quia non fuit in
ſua poteſtate acquirere. Tum quia hoc non proceſſit ex ſui cul-
pa,ſed patris prætereũtis poſthumum.Tum quia in omnem euẽ-
tum habiturus erat hęreditatem,ſiue poſthumus nõ naſceretur,
& tunc totam ex teſtamento,& ſi naſceretur,& tunc partem ab-
inteſtato,& eam tranſmiſiſſet ad ſuos hæredes. iniquum eſt ergo,
& tunc decedens nil tranſmitteret. Hæc ratio colligitur ex l. uen-
tre.in fi.de acq.hær.introducitur ergo,ut anteq̃ perfectè moriat̃,
deſtituatur,& ipſo moriendo efficiatur ſuus hæres ipſo iure, per
legem ab inteſtato,& tranſmittat. Et ſic iſta pendentia natiuitatis
poſthumi æquiparatur conditioni, quæ ultimo uitæ ſpiritu non
poteſt impleri,ut faciat teſtm̃ deſtitui,anteq̃ perfectè ſit mortuus,
& deferat hæreditatem ab inteſtato, & hoc intendit in ſumma ſe-
cundum uerum,& notabilem intellectum non uiſum per Doct.
antiquos uſq; ad moderna tempora. ¶ Nunc ergo pro declara-
tione,iſtius intellectus op.plurib.modis,& primo,ſicut illa dñr nõ
poſſe impleri ultimo mortis articulo,quæ dependent ex facto al-
terius,uel fortè tunc impleri poſſunt,ut l.fi.de condi. inſti. ſed po-

ſthumum

ſthumum naſci,uel non naſci, dependet ex caſu, non ex facto inſtituti filij,& ſic ultimo mortis articulo poterit hoc conſtare.ſ. naſci,vel non,ergo non deſtituitur teſtamentum quouſq; perfectè ſit mortuus.Sic in conditionib.videmus,quæ ultimo mortis articulo poſſunt impleri,vt d.l.fi.de cond.inſt.Sol. fateor cōtrarium, dico hoc contingere hic non ex natura iſtius euentus, quia talis eſt,quæ vltimo mortis articulo euenire poteſt, ſed contingit in fauorem filii,ne tantum expectando nil tranſmittat ipſe priuſq̃ perfectè moriatur,deſtituitur.Et ſi dicatur,cur non ita fit in conditionib.quæ vlt.vitæ ſpiritu impleri poſſunt.Rñ.quia in illo eſt, ꝙ filio imputetur,cur non impleuit,& cur tantum ſe arctauit,ideo lex ſibi non ſubuenit. ff.ſi quis cau.l.2.§.ſi quis tamen.Sed hic nil eſt, qđ filio poſſit imputari.¶Secundo opp.quia vr̄,ꝙ alio modo prouideatur.ſ.quia tranſmittit remedia prætoris ſm tab.uel ꝯtabu. ff.de ꝯtab.l.illud.§.fi.cum l.ſeq.& ſic teſta.non deſtituitur.Solu.illud eſt verum,ſi habeat cohæredem. Nam tunc ratio hic poſita in text. ceſſaret,quia non incipit eſſe certum neminem ex illo teſtamēto hæredem eſſe poſſe,cum ſuperſit cohæres, qui non nato poſthumo poteſt eſſe hæres,ideo non deſtituto teſtamen. quia tenderet in præiudicium ipſius cohæredis,ſed tranſmittit ſm tab. uel ꝯtab. Primo habebit locum,ſi poſthumus non naſcatur, ſecus ſi naſcatur.Quando vero nullum habet cohęredem,vel ſubſtitutum,neceſſario deſtituitur teſtamentum, per rationem poſitam in text. nec tendit talis deſtitutio in præiudicium alicuius.¶Sed ꝯ hoc opponitur tertio.Nam in d.l.illud.§.fi.dicit tex.ꝙ illud remediũ legis neceſſarium eſt emancipato,q.d.non ſuo,ergo ſequitur, ꝙ qñ filius in poteſtate eſt inſtitutus,etiam ſi habet cohæredem, deſtituitur teſtamentum, cum illud remedium legis non ſit ſibi neceſſarium,qđ eſt ꝯ id,quod dixi.Rñ.ibi(dicitur,quod maximè neceſſarium eſt,&c.)Nota verbum(maximè.)quaſi dicat,vtriq; neceſſarium eſt,ſed emancipato plus.Et ita eſt,ut oſtēdo. Nam ſi filius habet cohęredem,vel ſubſtitutum,non deſtituitur teſtamētum, vt dixi.Et ideo ſiue ſit in poteſtate, ſiue emancipatus, remedium l.illud.eſt ſibi neceſſarium,videlicet, ut poſtq̃ non poteſt tranſmittere hæreditatem iure ciuili, tranſmittat auxiliata iuris prætorii. Si vero ſubſtitutum,vel cohæredem non habet,emancipato eſt neceſſarium adhuc,quia licèt deſtitueretur in mortis arti. teſtamentum,non per hoc eſſet ſibi conſultum ab inteſtato, niſi per bon. poſ.vnde liberi.quam petere poſſit in mortis articulo cōſtitutus. Ideo tranſmittit ſm tab.quodam extraordinario iure,ſed ſuo, vel in poteſtate conſtituto non eſt neceſſarium, quia per deſtitutionem teſtamenti ſibi plene conſulitur de iure ciuili, cum efficiatur hæres ipſo iure in puncto mortis ſine facto,vel voluntate ſua, & hæreditatem iure ordinario tranſmittere poſſit, vnde auxilia extraordinaria non ſunt ſibi neceſſaria.Patet ergo utriq; neceſſariũ, ſed emancipato plus.¶ Quarto contra prædicta op. Nam etiam iure ciuili,& ordinario prouidetur huic filio, per alium modum. ſ.ꝙ tranſmittat hæreditatem tanquam aditam beneficio l. uētre. ff.de acq.hær.vt in fi.illius legis ibi,dum dicit, decreto filio ſuccurrendum eſt,&c.Et gl.intelligit vno modo.ſ.decreto iſtius legis, q̃ expoſitionem tenet ibi Bar.vt congruat titulo, in quo ſita eſt. Et ſic cum tranſmittat ex teſtamento de iure ciuili, falſum eſt, ꝙ deſtituatur teſtamentum.Rñdeo, & dico,ꝙ illa expoſitio eſt falſa, & contra hunc tex.quicquid ibi dicat Bart.¶ Et ideo teneo aliam expoſitionem,ut loquatur de decreto prætoris.ſ.ſm tab. uel ꝯta. de quib.loquitur d.l.illud.in ti.Et hoc apparet, quia in talib. remediis prætoriis neceſſarium erat olim decretum iudicis, licet hodie non ſit neceſſarium,ut l.fi.C. qui admit.ad bon.poſ.ideo tex.dicit decreto.Si autem traſmitteret hæreditatem de iure ciuili, nō eſſet neceſſarium decretum,quia ſola uoluntate poſſet agnoſci l gerit. de acq.hære.& ſic tex.improprie loqueretur.¶Sed quinto oppo. ꝯ hoc,quia in d.l.ventre.non apparet,ꝙ filius haberet ſubſtitutũ, uel cohæredem,ergo ſibi non prouidetur per tranſmiſſionem ꝯ tab.vel ſm tab.ſed remedio huius leg.vt ſ.dictum eſt. Reſpon & dico,ꝙ ſi nullum habet ſubſtitutum,vel cohæredem,dupliciter ſibi conſulitur.ſ.remedio huius legis,ut tranſmittat hær.ab inteſt.& etiam remedio prætoris,ut tranſmittat ſm tab.uel ꝯtab.ut d.l.uētre.nec eſt hoc mirum,ꝙ licèt filius ſit effectus hæres ab inteſ. nihilominus ſm tab.ſibi detur,ut patet ex l.fi. ff.eo.coniuncta l. filio præterito. ff.ti.j.Si enim unus filius eſt inſtitutus, alter præteritus, hæreditas eſt in cauſa inteſ.& utriq; ab inteſ.acquiſita.Et tamen ꝑterito omittente inſtitutus habet ſm tabu.& ſic hæredes filii poſſunt eligere,q̃ uiam volunt.Poteſt autem intereſſe ipſorum alteram eligere,ſi altera magis eſſet onerata. ff.ad Treb.l.accuſare.§. Titius.¶Sexto oppo.& uidetur,ꝙ ille,qui propter pendentiam natiuitatis poſthumi præteriti non poteſt adire, ſi interim decedat, nil penitus tranſmittat. ff.ad Syl.ſi quis in graui.§.fi.cum l.ſequ.ſ.ſi mulier uen.nomine.l.j.§.fi.ſol. illud uerum in extraneo, qui non eſſet habiturus hæreditatem naſcente poſthumo.Nos loquimur in filio,qui in oēm euentum habiturus erat partim ab inteſ. ut ex d.l.ventre.in fi.& ex l.illud.de ꝯ.in fin.¶Septimo opp.vr̄,ꝙ poſtq̃ filius non fuit in aliqua culpa,ſubueniatur ſibi alio modo. ſ. ꝙ hæres ex teſtamento tranſmittatur,ut d.l.ſi quis in graui.§.fin.cum l. ſeq.& ſic teſtamentum non deſtituatur. Rñdeo, ibi fuit impeditus adire propter cauſam extrinſecam,quæ teſtamentum nō cōtingebat,nec teſtator aliquam culpam in eo commiſerat. Hic aũt cauſa impedimenti fuit præteritio poſthumi, quæ teſtũ contingebat,& in eo teſtator culpam commiſerat, ideo in eius odium deſtituitur.¶Sic ergo cã deſtitutionis eſt duplex.ſ.odium patris ꝑtereuntis,& filii fauor nullam culpam committentis.¶Vlt. ꝯ hoc opp.de l.ſcriptus.ad Carb.vbi prouidetur etiam alio modo cum inſtitutus impeditus eſt propter præteritionem.Sol. ibi nil prodeſſet iſta diſtinctio,cum ſit extraneus inſtitutus, cum non acquirat hæreditas ipſo iure,hic ſic.¶Ex prædictis ergo diſtinguendum eſt cum quis eſt impeditus adire ex teſtamento ꝑꝑ poſthumum præteritum,& interim deceſſit.Aut erat talis, qui poſthumo nato nihil erat habiturus,& non tranſmiſit,ut l.j.§.ſub prætextu ſi mulier ven.no.aut erat habiturus,& tunc,aut habet cohęredem,uel ſubſtitutum,& tranſmittit ſm tab.vel ꝯtab.vt l.illud de contratab. Siue ēt emancipatus,ſiue in poteſtate. Aut non habet cohęredem, vel ſubſtitutum,& tunc,aut erat emācipatus,& idem.vt d.l. illud. in uerbo,maxime.Aut erat ſuus,& tunc dupliciter cōſulitur.ſ. remedio iſtius legis,ut in articulo mortis teſtamento deſtituto efficiatur hæres ab inteſtato,item ut tranſmittat ſm tab.uel ꝯtab. ut l. uentre.in fi.in uerbo,decreto. Si vero quis fuerit impeditus ex aliis cauſis.dic,vt in d.l.uentre.per gl.& Bar.¶ His expeditis quærit, quis eſt effectus huius dicti, ꝙ filius efficiatur hæres ab inteſtato? Rñd.ut ſupra dictum eſt,quia hæreditatem paternam tranſmittet ad quoſcunq; hæredes,& hic eſt unus effectus exiſtentiæ ſui hæredis,de quo plenè per Bart.in d.l.ventre. Et hoc habet locum, ſi filius ſe non abſtinuit.Alias non tranſmitteret,ut l.j.de his. qui ante aper.tab.Sunt & alii effectus,quos habet etiam ſi ſecuta ſit abſtentio.ſ.de confirmandis tabulis pupillaribus, & tutorum dationib. ff.de vulg.& pup. l.ſi filius. qui patri.Et ibi plenè not. ſuper quibus non me extendo,quia repetitionem merentur de per ſe.¶Secundo quæro,pro qua parte efficiatur hęres. Et rñdeo pro illa, q̃ ipſum tangit attento numero liberorum, qui ſunt in utero, ut l. cum quidam.§.ſuum.de acq.hære.Pro altera uero,quæ tangit poſthumum tranſmittit ius accreſcendi,ſi contingat eum non naſci. l.ſi plurib.de ſuis,& legi.& ſ.dixi ſuper textu.

Laus Deo finis. 1483. vlt.Ianuarij.

LEX XVII.

1 *Exhæredatio poteſt fieri per uerba præſentis temporis,& ēt futuri.*

1 Filij. †Exhęredatio pōt fieri per uerba præſentis tēporis,dic,ꝙ ſic, ſi ſunt prolata principaliter ꝓpter ſe,vel etiam propter aliud in modum cauſæ finalis,ut ff.de hæred.inſ.l.qui uolebat. Quid in contractibus? diſtingue inter ſtipulationem,& pactum,ut no.gl.in l.tale pactum.in prin.ſ.de pac.

LEX XVIII.

1 *Exhæredatio poteſt interdum fieri ad cōmodum filii,non ad incōmodum.*

2 *Nolens inſtituere filium impuberem,ne bona per eũ,aut per tutores eius diſſipentur,qualiter debeat inſtituere amicum,de quo confidit,et filium exhæredare,& ſi filium non exhæredaret, an vitiaretur teſtamentum.*

1 MVlti. ¶†Exhæredatio poteſt interdum fieri ad ꝯmodum filii,non ad incommodum.h.d. & dñt Doc.ꝙ tunc habebit querelam,quia tunc non eſt ſibi illata iniuria,& ꝙ in tali exhæredatione etiã hodie non requiritur cã,nam tunc requiritur,qñ eſt nocua, & iniurio-
2 ſa.†In tex.ibi (impuberibus.)quos nolunt inſtituere, ne bona per eos,aut per tutores eorum diſſipentur,eſt ergo remedium, ut inſtituant amicum,de quo confidunt,& rogent ipſum de reſtituēdo filio,cum erit adultus,hęreditatem cum oīb.fructib.interim ꝑceptis,& ne filius uideatur præteritus, & ipſum exhęredet pro ſeruando formam teſtamenti,nam ex eo, ꝙ mandauit reſtitui cum oīb.fructib.apparet,ꝙ totum hoc fecit fauore filii,arg. in l.in fideicommiſſi.§.cum Pollidus.ſ.de uſur.alias eſſet ſecus,ut patet in l.ita tñ.§.qui rogatus. ff.ad Treb.Sed quare neceſſaria eſt iſta exhęredatio,nam & ſi non exhæredaſſet,non uideretur teſtũ nullum rōne præteritionis,poſtq̃ hoc totum fit fauore filii, & præteritio, q̃ non eſt nocua,non uitiat,vt ēt probatur ff.de ꝯtab.l.ſi emancipatus filius.ubi ꝑ Bar.in ult.car.vbi non datur ꝯ tab. tali præterito. Sol.fateor,& dico,ꝙ iſta l.loquitur ad maiorem cautelam, ut exhæredet,tñ ēt ſi non exhæredaſſet, non uitiaret teſtũ per illam l. & plene no.in l.cum ex filio. ff.de vul.& pup. non ſic ſi mandaſſet reſtitui cum oīb.fructibus interim perceptis,ſed ſimpliciter, nam adhuc diceretur filius præteritus,licèt tota hæreditas ueniret reſtituenda fideicommiſſario,quia requirit titulus directus inſtitutionis,vt probatur in d.§.qui rogatus.ubi habet ꝯtabu.tanq̃ præteritus.Et idem hodie iure Auth.ſed iure codicis non ſic,quia ſufficit quoquo relicti ti.ut l.oīmodo.C.de inoff.teſ. remouebatur tñ ꝯditio,vel tp̄s,ſi mandaſſet reſtitui ſub conditione, vel ad tempus, vt l.ſcimus §.cum autem.eo.ti ſed hodie non remoueretur,poſtq̃ non adeſſet titulus directus inſtitutionis,& ſic non procederet ille §.cum autem.inquantum innuit valere teſtamētum, & ibi no.

LEX XIX.

1 *Non ualet exhæredatio facta a certa re, vel quota, ſed inſtitutio ſic, quia trahit ad ſe reſiduum tanquam fauorabilis, ſed exhæredatio non, tanquam odioſa.*
2 *Odia reſtringi, fauores conuenit ampliari.*
3 *Si filius exhæredetur ab illa portione, quæ ipſum tangeret ab inteſtato, an ualeat exhæredatio.*

1 CVm quidam. ¶† Nõ valet exhæredatio facta a certa re, vel quota,
ſed inſtitutio; ſic, quia trahit ad reſiduum tanꝗ fauora
2 bilis, ſed exhæredatio non, tanꝗ odioſa. h.d.† Et ſic allegatur, ꝙ odia reſtringi, fauores conuenit ampliari: quod declaratur. in c. odia. de reg. iur. lib. 6. Et ꝙ habitus habet ius accreſcendi, non autem priuatio facit, quod no. in l. j. ℐ. de acq. hære. in glo. ſeq. ¶ Quæritur, quid ſi exhæredatio facta fuit fauore filii, ut l. præced. an valeat, ſi fiat a certa re, vel quota, vr̃, ꝙ ſic, ſicut inſtõ, q̃ eſt fauorabilis. ꝯrium dic, quia ſubeſt alia rõ, quia exhęredatio eſt priuatio iõ in ea non eſt ius accreſcendi, habebitur tñ iſte filius pro præte-
3 rito, tñ præteritio non vitiabit teſtm̃, vt ibi. ¶† Item quęro, quid ſi
a filius exhæredetur[a] ab illa portione, quæ ipſum tãgeret ab inteſtato, vt ſi erant duo filii, & vnus ſolus inſtituatur, & alter exhæredet̃ a dimidia? Doc. vñr velle, ꝙ valeat, & ꝙ habeat locum iſta l. quæ loquitur, qñ exhæredatur a minori portione, quam ipſum tangeret ab inteſtato. Sed aduerte, quia ſi ipſum exhæredaret a dimidia & in altera dimidia inſtitueret filium, & extraneum, vr̃ tunc non valere exhæredatio, quia filio inſtituto repudiante poſſet exhæredatus hr̃e totum ab inteſtato, ideo tunc non dẽt ſe reſtringere ad certam quotam. ſ. dicere exhęredo filium ab illa portione, quę ipſum tangeret ab inteſtato, ideo tunc etiam totum comprehenditur, & ſi filius repudiat, accreſcit cohæredi, & ille remanet exhęredatus in toto, nam etiam interdum appellatione partis totum cõtinetur, ut ℐ. de leg. 2. l. vxori. in prin.

ADDITIO.

a Quid ſi filius exhæredetur. Adde in quib. caſib. pater poſſit exhæredare filium. vide gl. in c. quintauallis. de iureiu. Et an in caſibus. in quib. pater p̃t exhęredare filium, poſſit ei alimenta denegare, vide tex. iũcta gl. in uerbo detulerit. in l. ſi quis a liberis. in §. ſi quis ex his. ff. de li. agno.

LEX XX.

1 *Ad hoc, ut quis ſit ſuus hæres, non ſufficit, quòd tempore mortis teſtatoris eſſet in eius poteſtate, ſi tunc nõ fuit ſibi delata hęreditas, ſed requiritur, ut tempore, quo defertur, non reperiatur in illa familia.*
2 *Filius, ſi ingreſſus eſt monaſterium cum deſierit eſſe in poteſtate ſui patris et ingreſſus ſit poteſtatẽ monaſterij, an efficiatur ſuus, & neceſſarius hæres patri ſuo, ut ſic acquiratur hæreditas monaſterio ſine expreſſa aditione.*

1 SVb conditione. †Ad hoc, vt qs ſit ſuus hęres, non ſufficit, ꝙ tpe mortis teſtatoris eſſet in eius poteſtate, ſi tunc nõ fuit ſibi delata hr̃ditas, ſed requirit̃, vt tpe, quo defertur, non reperiatur in illa familia. h.d. tex. cum gl. In tex. ibi, neceſſarius hæres non erit. dic, Quid ergo erit de inſtõne ſua, an irritabit̃? dic, ꝙ non, ſed adhibuit hr̃ditatem pr̃is nãlis, iuſſu patris arrogatoris, ſicut qñ inſtitueret ſeruum ſuum, & poſtea ipſum alienaret, nam adit hr̃ditatẽ iuſſu noui dñi, vt ℐ. de hær. inſti. l. ſi ſeruus cõis. in fi. non ergo acqret patri arrogatori ipſo iure, qđ eſſet, ſi efficeret̃ hæres neceſſarius, vt ℐ. de acq. hær. l. qui in aliena. §. interdum. ſed requiritur expreſſa aditio. hodie vero, nec illi acquiret, niſi quo ad vſumf. & hoc vult gl. 2. in fi. Sed op. de illo §. interdum. vbi efficitur hæres neceſſarius & ẽt facit neceſſarium illum, in cuius poteſtate ingreditur. Sol. ibi non tranſiuit in extraneam familiam, ſed recidit in ptãte patris ſui, qui vna cum eo erat in poteſtate aui teſtatoris, hic uero ingredit̃ ptãtem alterius, q non fuerat in poteſtate teſtatoris. Item hic poſt mortem teſtatoris fuit effectus ſui iuris, & poſtea ingreſſus in poteſtate alterius, ibi uero nunquam fuit effectus ſui iuris, ſed immediate poſt mortem teſtatoris, in cuius erat ptãte, reincidit in ptãte
2 ſui patris, eiuſdemq; filii. ¶ †Et eſt arg. iſte tex. ſm Bal. ꝙ ſi filius[a] in-
a greſſus eſt monaſterium, cũ deſierit eſſe in ptãte ſui pr̃is, vt not. in l. ſi ex cã. §. Pomp. de min. & ingreſſus ſit ptãtem monaſterii, non efficiatur ſuus, & neceſſarius hr̃s patri ſuo, & ſic non acquirit̃ hæreditas monaſterio ſine expreſſa aditione, ꝯrium no. per Doc. in l. Deo nobis. C. de epiſ. & cle. quia uerum eſt, ꝙ deſinit eſſe in ptãte ſui patris, quatenus illa ꝯdiceret ptãti monaſterii, & eſſet monaſterio damnoſa, aliàs ſecus per illam l. & ita no. ibi Doc. Gul. Iaco. But. & Bal. ¶ In fi. gl. mag. ibi (quia neq; aliquo momento eſt hæres) ſupple ẽt, ſi expreſſe adeat iuſſu arrogatoris, quia acquirit patri arrogatori, & hoc vult iſta gl. ſed iſta ratio non eſt bona, quia licèt iſto iure aquireret illi, in cuius ptãte erat, emolumentum hæreditatis, nomen tñ hæreditarium remanebit penès eum, qa erat capax ipſius, licèt eſſet in aliena poteſtate, ſi tñ non erat ſeruus, vt plenè no. in l. cum filio. ℐ. de lega. j. ¶ Item iſta ratio gl. eſt ꝯ tex. in l. qui in aliena. §. interdum. tene ergo rationem præcedẽtẽ, ſed quõ potuit nepos effici ſuus hæres in §. interdum. cum nõ teneret primum gradum in ſuitate, ſed pater ſuus eſſet exhæredatus, ut s̃. eo. l. ſi quis poſthumos. §. ſi filium. So. ſi non eſſet inſtitutus, ſed præteritus, non diceretur ſuus hæres ad effectum rumpendi, ut in §. ſi filium. ſi eſſet inſtitutus, cum ſit de numero ſuorum bene efficitur ſuus hæres, & neceſſarius quantum ad effectum ſuccedẽdi, vt eſt caſus no. in d. §. interdum.

ADDITIO.

a ¶Filius. Adde Spe. ti. de ſtã. mo. ver. 12.

LEX XXI.

1 *Poſterior uoluntas derogat præcedenti, potiſſimè quando eſt fauorabilis, & præcedens odioſa.*
2 *Si pater primo inſtituat filium, & poſtea in eodem teſtamento ipſum exhæredat, quæ iſtarum præualeat,*

1 SI filium. †Poſterior voluntas derogat præcedenti, potiſſimè quando eſt fauorabilis, & præcedens
2 odioſa. h.d. ſm Dy. & Bal. † Quid ecõtra, ſi primo inſtituit filium, & poſtea in eo teſtamento ipſum exhæredat, quæ iſtarum præualet? dic, vt no. in l. certarum. §. ſi eodem. ℐ. de teſtam. mil. & tangit Bal. in l. paterfa. teſtamento. de hæred. inſti.

LEX XXII.

1 *Sufficit, ꝙ poſthumus tempore, quo naſcitur, reperiat ſe purè inſtitutum, licet ante natiuitatem fuerit inſtitutus ſub conditione.*

1 CVm poſthumus. †Sufficit, ꝙ poſthumus tpe, quo naſcitur, reperiat ſe purè inſtitutum, licet ante natiuitatem fuerit inſtitutus ſub conditione. h.d. Ratio manifeſta, quia ſi ante natiuitatem fuiſſet oĩno præteritus, non propterea teſtamentum eſſet nullum, vt l. 3. §. ex his apparet. ℐ. tit. j. ſi ergo omnimoda præteritio præcedens natiuitatem non vitiat, multo minus qualiſqualis, dummodo tempore natiuitatis reperitur purè inſtitutus, uel etiam exhæredatus.

LEX XXIII.

1 *Exhæredatio facta de filio emancipato durat, licet poſtea per arrogationem regredietur in poteſtatem patris.*
2 *Si aliqua communitas fuit bannita, uel condemnata propter aliquam rebellionem, deinde reuertatur ad gratiam, quod tollantur banna, & condemnationes.*
3 *Quando ad idem concurrunt ueritas, et fictio, non attenditur fictio, ſed ueritas, & quid ſi tenderent ad diuerſos effectus.*
4 *Emancipatus non poteſt redire in patriam poteſtatem in præiudicium alterius, cui per emancipationem eſt ius quæſitum.*
5 *Scholaris, qui ſoluit matriculam, & poſtea fuit per officia, et ſtetit per quinquennium antequam rediret, an deſinat eſſe de matricula, & debeat denuo matriculari.*
Quid in aduocato curiæ Romanæ, qui tanto tempore, uel ultra ſtetit, ꝙ nõ iuit ad curiam, nec exercuit, an deſinat eſſe de collegio aduocatorum, niſi denuo reaſſumatur.
Quòd licèt reaſſumatur, nõ teneatur iterum ſoluere, poſtquã ſemel ſoluit.

1 FIlio quem. ¶†Exhæredatio facta de filio emãcipato durat, licèt poſtea per arrogationem regredietur in poteſtatẽ patris. h.d. & eſt pulchra l. videbatur contrarium, quia fuit facta nunꝗ filio legitimo & naturali, & nunc per arrogationem efficitur filius adoptiuus, & ſic vr̃ nouus homo, vnde cum non reperitur inſtitutus, vel, exhæredatus, tãquam adoptiuus videbatur rumpere teſtm̃, ſicut ſi alius penitus extraneus poſt teſtamentum fuit adoptatus, vt no. ℐ. eo. l. ſi filius a patre. §. ſed certè. ideo in extraneo hoc eſſet, quia in eo præceſſiſſet inſtitutio, uel exhæredatio, & ſic eſſet omnino pręteritus, vnde rumperet ad ſimilitudinem poſthumi præteriti, ſed in iſto emancipato præceſſit exhæredatio, quę non tollitur per arrogationem poſtea ſubſecutam. Nec obſt. oppoſitio facta in ꝯrium, quia tex. ad eam rñdet, nam cum ipſe ſit uerus filius, non p̃t dici adoptiuus, quia adoptio eſt quædam imago, ſeu fictio, quæ non habet locum, quando adeſt ueritas, immo a veritate obfuſcatur, & attenditur ueritas, & non fictio, non ergo cenſetur nouus homo, ſed idem, nec cenſetur de nouo traſlatus in poteſtate, ſed reſtitutus ad priſtinam poteſtatẽ, & ſic habet̃, perinde ac ſi fuiſſet emancipatus, & hoc intendit dicere litera. Poterat eſſe etiam alia ratio dubitandi ſm Bal. quia teſtator videbatur pęnituiſſe exhęredationis præcedentis, poſtquam ipſum readoptauerat, & ſic uidebatur ipſum reconciliaſſe. ar. in l. in ipſius. C. fam. erc. ſed ꝯrium eſt, tum quia non exhæredauerat ipſum ꝑꝑ hoc, quia non eſſet in ſua ptãte, nam tunc reaſſumendo ipſum in ſuã ptãtem, quia ceſſaret cã exhęredationis, ceſſaret ẽt exhæredatio, ſed quia exhæredauerat

rat propter aliam ingratitudinem, q̃ teſtator cenſetur non remi-
ſiſſe, licèt ipſum readoptet: vt eſt tex. hic notabilis, tum ẽt quia nõ
cenſetur teſtator facere voluiſſe aliquid, per quod teſtm̃ eius rũ-
patur. l. 3. ff. de teſtamen. mil. ſed videretur receſſiſſe ab exhæreda-
2 tione, vt rumperet teſtamẽtum, quia reperiret ſe præteritum. †Et
inducit Bal. rõnem ſ. dictam, ſi aliqua communitas fuit bannita,
vel condemnata propter aliquam rebellionem, deinde reuertat̃
ad gratiam, ꝙ non tollantur banna, & condemnationes, niſi ex-
preſſe hoc agatur. Sed ↄ̃rium dic, quicquid ipſe dicat per illam l. in
ipſius. C. fam. erc. & quia pp indignationem, & in pœnam eius e-
manarunt, ſi ergo reuertatur ad gr̃am, cenſetur remiſiſſe pęnam.
3 l. 3. §. fi. cum ibi no. de adi. lega. nam ceſſant rõnes, de quibus dixi ſ.
¶†In tex ibi (ne imagine naturæ &c) iſte tex. allegatur ſp, ꝙ qñ ad
idem concurrunt veritas, & fictio, non attendatur fictio, ſed veri
tas, & fictio reſpuitur, q̃ a veritate obfuſcatur, ſecus qñ tenderent
ad diuerſos effectus, quod dic, vt plene no. Barto. ꝭ. ad Syll. l. j. §. hic
4 aũt. vbi omnino vide, & † de iſto verbo, imagine. vide in l. j. poſt
prin. C. de lati. lib. tol. & in l. 2. de iure. au. anu. & in l. j. ad l. Iul. viſce.
¶In tex. ibi, (ꝙ non tranſlatus, ſed redditus) i. dicere, non de nouo
cenſet̃ in poteſtatem patris ingreſſus, ſed reſtitutus ad priſtinã po
teſtatem, & ſic fingitur nunq̃ exiuiſſe, hoc non eſt verum in præ
iudicium alterius, cui ius eſt quæſitum per primam emancipatio-
nem, vt ſ. de adop. l. ſi pr̃ filium. ad quod facit c. quamuis. de reſti. li.
5 6. & infra de decur. l. 2. j. rñſo. ¶†Et inducit Bal. ad quęſtionem de
ſcholari, qui ſoluit matriculam, & poſtea iuit per officia, deinde re
uertitur ad ſtudium, an teneatur iterum ſoluere? & facit iſte text.
ꝙ non, quia non dr̃ de nouo veniſſe, ſed rediuiſſe, ipſe nõ allegat
conſilium Bar. qui conſuluit requiſitus a rectore vniuer. Peruſi-
næ, & incipit conſilium: ſtatuto vniuerſitatis cauetur &c. Nam di
cit Bar. ꝙ ſi ſtetit per quinquennium, anteq̃ rediret, deſiit eſſe de
matricula, & ſic non gaudet priuilegio matriculatorum, niſi ma-
triculetur de nouo, & allegat ad hoc caſum. C. de dome. & prote
cto. l. 3. in fi. libr. xii. Et aduocati curiæ Romanæ allegant iſtud ↄ̃ il-
los, qui tanto tp̄e, vel vltra ſteterunt, ꝙ nec iuerunt ad curiam, nõ
exercuerunt officium, & dñt, ꝙ deſiit eſſe de collegio aduocato-
rum, niſi reaſſumatur de nouo, tñ ego vidi, & expertus ſum, ꝙ
iſta exceptio non admittitur, & fortè Papa vult, ꝙ non admittat.
Item dixit Bar. ꝙ licet reaſſumatur de nouo, poſtq̃ ſemel ſoluit,
non tenetur iterum ſoluere, & allegat caſum in l. pen. in fin. C. de
conſu. lib. 12. ad quod ẽt bene facit ſm eum l. ſi ſocius pro filia. ſ.
pro ſoc. & quod ipſe idem no. in l. fin. §. quoties. ſ. de publica. ¶ In
gl. ibi, §. ſi quis emancipatus eſt. Ratio ſm Dyn. quia exhæredatio
facta de penitus extraneo eſt nulla, vt l. quidam cum filiũ. de verb.
ob. ideo non recõualeſcit, licèt ille poſtea efficiatur filius, ſed facta
de filio emancipato valet, immo eſt neceſſaria, ne præteritus rum
pat per contratab. non ergo vitiatur, licèt poſtea ingrediatur ptã-
tem, vt hic. Sed ↄ̃ idem, quod in extraneo, vt ꝭ, eo. l. fi. Sol. ibi in ex-
traneo inſtituto, quæ inſtitutio valet, vt l. in extraneum. C. de hær.
inſti. nec vitiatur, ſi poſtea adoptetur, ſed remanet firma, vt non
poſſit dicere ſe præteritum, licèt non fuerit poſtea inſtitutus, quia
ſufficit inſtitutio prima, nos loquimur in exhæredatione, quæ fa-
cta de extraneo non valet.

§. Si Titius.

Inſtitutio facta de extraneo firma remanet, licèt poſtea per adoptionem efficiat̃ filius, nec eſt neceſſaria alia inſtõ, vt teſtm̃ nõ rũpat̃. h. d. dic, vt ſ. ꝑx. dixi.

LEX XXV.

1 *Non dicitur exhæredatus inter cæteros, qui ſub nomine filiorum, licèt ge
neraliter prolato, fuit exhæredatus, & exhæredatio ſimpliciter facta de
filijs non extenditur ad filium, quem teſtator ignorabat ſe habere.*
2 *Non tenetur quis regulariter de caſu fortuito, niſi ſpecialiter in ſe ſuſcepe
rit, & quod ſufficiat dicere, ſuſcipio in me caſus fortuitos, ſecus ſi dicatur
ſuſcipio in me omne periculum.*
3 *Caſus, in quibus requiritur ſpeciale mandatum remiſſ.*
*In reſtitutione in integrum, quæ requirit ſpeciale mandatum, ꝙ ſufficiat di
cere, conſtituo te procuratorem ad petendam reſtitutionem in integrum
abſq; eo, ꝙ dicatur in qua cauſa, & contra quem.*
4 *Quòd non ſufficiat dicere, conſtituo te procuratorem, etiam in omnib. caſi
bus, in quibus requiritur ſpeciale mandatum.*
5 *Non valet reſcriptum principis, quod tendit in præiudicium alterius ter
tij, niſi ſpecialiter de hoc fiat mentio.*
*Si princeps concedit alicui, ut poſſit ædificare in publico, etiam cum præiu
dicio tertiæ perſonæ, an hoc ſufficiat, ſi non exprimatur perſona, cui ſit p̄
iudicium.*
6 *Præteritio militis, quæ habet vim exhæredationis tacitè, ſicut non com-
prehẽdit filium, quem ignorabat ſe habere, ita nec expreſſa exhæredatio
facta de filijs, tamen iſte error debet allegari, & probari coram iudice.*
7 *Inſtituens filios ſuos generaliter, uel ſimpliciter, ꝙ videatur inſtituiſſe illũ
quem ignorabat ſe habere.*

1 Titius. ¶†Non dr̃ exheredatus inter cæteros, qui ſub
nomine filiorum, licèt generaliter prolato, fuit
exheredatus. & exhæredatio ſimpliciter facta de filiis nõ
extenditur ad filium, quem teſtator ignorabat ſe habere.
h. d. notabiliter in vtroq; dicto. ¶ In tex. ibi (cęteri omnes) iſtud fa
ciebat dubium, quia cum non haberet, niſi vnicum filium, fuit lo
cutus in plurali, ſi enim in ſingulari, licèt expreſſiſſet nomen pro-
prium, vel pronomen, diceretur nominatim facta, ut ſ. eod. l. 2. in
prin. ſed quia in plurali videbatur contrarium, ꝙ potius videret̃
facta inter cęteros, quæ non ſufficiebat in filio iam nato, & tenen
te primum gradum, licet in nepotib. & in fœminis, & in poſthu-
mis olim ſufficeret, ſed tñ contrarium eſt, vt hic patet. quia plura-
lis numerus non abhorret ſignificatũ ſingularis numeri: vt l. non
eſt ſine liberis. de ver. ſign. licèt ſecus econuerſo, vt l. fi. ꝭ. ad Treb.
& ſufficit, ꝙ ſub nomine filiorum fuerit exhæredatus, quia de ꝓ-
prio ſignificatu non comprehenduntur, niſi filii primi gradus, &
maſculi, non fœminæ: in exheredatione, quæ eſt odioſa, ſecus, ſi
fuiſſet vſus vocabulo generali, liberis, quod comprehendit om-
nes deſcendentes, & tam maſculos, quàm fœminas. l. liberorum.
de verborum ſignifi. & hic in gl. 2. ſufficit ergo, ꝙ fuerit vſus vo-
cabulo ſpeciali, quod conuenit filiis tantum, licèt non deſcende-
2 rit ad indiuidua a, vt dicatur nominatim facta. † vnde allegatur ad
multa per Doctores, nam quis regulariter nõ tenetur de caſu for
tuito, niſi ſpecialiter in ſe ſuſceperit, vt l. ſed & ſi quis. §. quęſitum. ſi
quis cau. An ſufficiat dicere ſuſcipio in me caſus fortuitos, & facit
iſte tex. ꝙ ſic, ſecus ſi dixiſſet ſuſcipio in me periculum omne, q̱a
hoc vocabulum eſt generalius, comprehendit. n. periculum ca-
ſus fortuiti, & ẽt leuiſſimæ culpæ. vt l. ſi quis nec cauſam. ſi cer. pet.
3 de hoc arg. uide plenè in d. §. quæſitum. † Item ſunt aliqui caſus, in
quibus requiritur ſpeciale mandatum, qui no. in c. qui ad agendũ.
de procura. lib. 6. inter quos eſt reſtitutio in integrum. An ſufficit
dicere conſtituo te procuratorem ad petendam reſtitutionem
in integrum abſq; eo, ꝙ dicatur in qua cauſa, & contra quem, &
certè ſic. arg. hic. & no. per Cy. in l. vnica. C. etiam per procu. cau.
4 in integrum reſt. &c. †ſecus ſi generalius fuiſſet locutus, puta con
ſtituo te procuratorem, etiam in omnibus caſibus, in quibus re-
quiritur ſpeciale mandatum, nam hoc non ſufficit, quia debet de
ſcendi ad aliquam ſpeciem, licèt non ad indiuidua, vt in d. c. qui ad
5 agendum vbi eſt caſus. ¶†Item non valet reſcriptum [a] principis,
a quod tendit in præiudicium tertij, niſi ſpecialiter de hoc fiat men-
tio, vt l. 2. § merito. ne quid in loco publico. Quid ergo, ſi princeps
concedit, vt poſſit ædificare in publico, etiam cum præiudicio ter
tiæ perſonæ, an hoc ſufficiat, ſi non exprimatur perſona, cui ſit p̄-
iudicium, & certè ſic. arg. hic. ¶In gl. j. in fi. ibi (ſi quis filiabus.) hoc
verum ſm Doct. ſi in aliqua parte teſta. facta fuit mentio de po-
ſthumis, alias ſicut non continentur in legatis appellatione filio-
rum, quæ legata ſunt quo ad id fauorabilia, vt ꝭ. de leg. j. l. qui filia-
bus. in prin. iuncta l. in teſtamentis. de regu. iur. ita multo minus in
exheredatione, quæ eſt merè odioſa, vt ſ. eo. l. cum quidam. in da
tione verò tutoris facta filiis, quia illa eſt adhuc magis fauorabilis,
q̃ legatum, cum vertatur publica vtilitas indiſtinctè, continetur
appellatione filiorum, vt l. ſi quis ita. & multo fortius in inſtitutio-
6 ne, quæ eſt adhuc magis fauorabilis, vt dicam in gl. fi. ¶†In glo. fi.
ibi, (& econtra), vult dicere gl. ꝙ ſicut præteritio militis, quę habet
vim exheredationis tacitę, non comprehendit filium, quem igno
rabat ſe habere, vt videatur ipſum tacitè exhæredaſſe, immo tan-
quam præteritus dicit teſtamentum nullum, vt l. ſicut certi. & l. ſi
cum vel in vtero. C. de teſta. mil. ita & expreſſa exhæredatio facta
de filiis non comprehendit illum, quem teſtator ignorabat ſe ha-
bere, & ſic tanquam præteritus dicit teſtamẽtum nullum, & hoc
vult dicere iſte tex. in fi. tamen iſte error debet allegari, & probari
coram iudice, vt in tex. alias non præſumitur erraſſe circa tam cõ
iunctam perſonam, vt l. octaui. ꝭ. vnde cog. & l. de tutela. C. de in
7 integ. reſt. mil. ¶†In gl. ibi (an inſtitutione generali) idem dic, videli-
cet, ꝙ ſi aliquis inſtituat filios ſuos generaliter, vel ſimpliciter, non
videatur inſtituiſſe illum, quem ignorabat ſe habere, & glo. ſentit,
ꝙ idem ſit, quod in exhæredatione, & pro hoc vr̃ text. in l. ſi quis
ita. §. ſi quis cum. de teſt. vbi non comprehendit in datione tuto-
ris, quæ eſt fauorabilis. ¶Et per iſtum tex. dicit Bal. fuiſſe determi-
natum ſm Dy. & Ia. de Are. ꝙ cum quidã inſtituiſſet filios ſuos,
& haberet quendam in remotis partib. quem credebat eſſe mor
tuum, ꝙ ille poſtea reuerſus, tanq̃ nec inſtitutus, nec exheredatus
poterat dicere teſtamentum nullum, pro quo videtur hic gl. ordi
naria, ſed in ↄ̃rium venit ſequens § l. 3. C. de inoffi. teſta. ubi præte-
ritus habetur pro inſtituto, qñ erant inſtituti fratres eius, & quia
veriſimile eſt, ꝙ ſi teſtator ſciuiſſet ſe illum habere, ĩſtituiſſet aliud
in exheredatione, quæ eſt merè odioſa, & etiam in datione tute-
læ, quæ licèt non ſit merè odioſa, minus tamen eſt fauorabilis, q̃
inſtitutio filiorum, cum tendit in grauamen tutoris dati, qui cogi
tur acceptare, ſed inſtitutio filiorum non tendit in grauamen ali-
cuius; & in ea verſatur publica vtilitas, vt teſtamenta non ruant, vt
l. negare. ꝭ. quemad. teſta. ape. iunctis his, quæ notantur per Bar. in
l. quidam relegatus, ꝭ. de reb. dub. vbi tangit illam rationem de tu
tela, quod continet grauamen tutoris, & iſta magis placet tanquã
benignior interpretatio.

ADDITIO.

a Non ualet reſcriptum. Adde tex. in l. auus. C. de eman. libe. l. cum filius. In
fi. ff. de teſta. mil.

I *Inſti-*

1 *Inſtitutio facta de illo,quem teſtator putabat adhuc eſſe in utero, cum eſſet iam natus,ualet,& ad ipſum porrigitur.*
2 *Statutum,ſi punit in plus maleficia commiſſa de nocte,quàm de die,an cõmiſſa ante ſolis ortum,poſtquam tamen cœlum incipit albeſcere,dicantur commiſſa de nocte,uel de die.*
3 *Naſcituri appellatione aliquando continetur iam natus.*
Si Papa conceſſit alicui beneficium tanquam vacaturum,& iam tempore conceſſionis vacet,an debeatur impetranti.
4 *Statutum,ꝙ extendatur ad caſum,in quo ſtatuentes ueriſimiliter ſtatuiſſent,ſi fuiſſent interrogati.*

1 §. Lucius Titius. †Inſtitutio facta de illo, quem te
ſtõr putabat adhuc eſſe in utero,cũ eſſet iam natus,valet,& ad ipſum porrigiť.h.d.& non eſt ali
bi ſ̃m Dy.in tex.ibi(caleſcente cęlo,)aliqui habet albeſcente ſ̃m .
j.literam,expone.i.poſt ortum ſolis circa medias tertias,ſ̃m gl.ſed
ſ̃m aliam literam intellige.i.ante ſolis ortum,poſtq̃ cœlum incipit
2 albeſcere.¶†Et allegatur ad queſtionem,ſi ſtatutum punit in plus
maleficia commiſſa de nocte,q̃ de die,quid iuris, ſi committatur
ante ſolis ortum,poſtq̃ cœlum incipit albeſcere,an dicatur commiſſum de nocte,vel de die,& eodem modo,ſi de ſero,poſt ſolis
occaſum,cũ adhuc luceſceret dies, & bñ vř dicendum, ꝙ uideať
commiſſum de nocte,quia tunc eſt dies,qñ Sol.eſt ſuper terram,
vt eſt tex.in l.j.ff.de cu.& hoc uř tenere Bart.in l. aut facta.§.tp̃s.ĩ.
de pę.dicens,ꝙ accuſator,vel inquiſitor debet eſſe cautus,qñ dicit maleficium commiſſum de mane,vel de ſero. ſi vult procedere tanq̃ ſuper commiſſo de nocte,dicat ante ſolis ortum,vel poſt
ſolis occaſum,alias non concluderet,quia ſ̃m cõem vſum loquẽ
di,ẽt poſt ſolis ortum,vel occaſum dř de mane,vł de ſero,qñ erat
modica diſtantia.& alleg.iſtum tex. qui tñ non multum facit. Sed
a Bal.hic vř tenere ꝯrium,nec all.Bar.dicens,ꝙ dies dř[a] non ſolum,
qñ ſol eſt ſuper terram,ſed ẽt,qñ incipit lux ꝑp appropinquationẽ
b ſolis,quia nox[b] dř priuatio lucis,& dies dř aduentus lucis, & alle.
l.hæc verba.de ver.ſig.q̃ ẽt allegat Bar.& iſta opi.vř benignior,qa
3 in pęnis mitior pars tenenda eſt,vt l.præſes.de pęnis. Vltimo†ſcias
ꝙ iſte tex.loquiť,qñ teſtõr retulit ſe ad certum poſth. quia ſciebat
illam neptem eſſe prægnantẽ,ſed ignorabat eam peperiſſe, nam
tunc appellatione naſcituri comprehendiť iam natus,ſicut ẽt in ſi.
hř in l.fi.C.de poſ.hær.inſti. vbi ſi inſtituitur naſciturus poſt mortem,comprehendiť ille,qui naſceť in uita,qñ retulit ad certum po
ſthumum,tunc inſtituendo illum, qui erat in vtero, non vř inſtituiſſe illum,qui iam natus erat,per l. commodiſſimè . ſ.eo.¶Et fa-
c ciunt ad qõnem ſi Papa[c] conceſſit alicui beneficium tãquam va
caturum,ꝙ tñ tp̃e conceſſionis iam vacet'vtrum debeatur impe
tranti?& vř eſſe diſtinguendum, & de hoc vide gl. in cle. cum ei
4 quem.de conceſſ.præb.ſuper ver.notitiam.† Facit ẽt iſte text[d] ad
d quod communiter dicunt Doc.& ibi nota.ꝙ ſtatutum extendiť
ad caſum,in quo ſtatuentes ueriſil'r ſtatuiſſent,vel prouidiſſent, ſi
fuiſſent interrogati,vt in l.tale pactum.§.fi ſ.de pactis.Item loquiť
hic de actu reiterabili,vt eſt natiuitatis. Quid autem in irreiterabili,dic ut l.ſi iam facta.de cond.& demon.

ADDITIONES.

a ¶Quod dies dicitur.Adde Bar.in l.aut facta.in §.tempus.ff. de pœnis. Bar in l.hæc uerba.in fi.ff.de uer.ſig.
b ¶Nox dicitur.Adde Bar.in l.j.in §.eo ãt tecto.ad Sil.Io.And.in c.ſi perfodiens.de ho.
c Si Papa conceſſit.Adde gl.in l.ſi poſtquam.& ibi Dom.de prębe.li.6.Dom. in c.ſi propter.in vlt.col.de reſer.eo.lib.
d Facit etiam iſte tex.Adde,ꝙ hoc idem tenet Ale. referendo Pau. de Caſt. hic in ver.ſuo.24.col.pen.ver.inſuper reſpondeo.in 2.vol.Car.

LEX XXVI.

1 *Sicut miles armatæ militiæ poteſt exhæredari,ita & cœleſtis militia.*
2 *Delictum filiæ in actione de dote non nocet patri.*

1 FIliusfam. ¶†Iſta lex inducitur per quoſdã, ſicut miles armatæ militiæ poteſt exhæredari,ita & celeſtis militiæ,vt filius monachus.du
bium eſt,ꝙ omne ius ſuum,quod habebat in re, uel
ſpe,tranſlatum eſt in monaſterium,vt in cãn præſentia. de probationib.vñ vř,ꝙ non poſſit exhæredari in præiudicium monaſterii, qđ ſperat ex perſona ſua ſuccedere patri.nã iſta ſpes nõ eſt im
probata l.ſcripto.vnde lib.licèt ſpes ſuccedendi alteri,q̃ aſcendenti ſit improbata,vt l.poſt emancipationem.ut ibi no.de lib. leg. &
2 ĩ.de vulga.& pup.l.2.§.interdum.in fi.† ſicut in ſimili delictum filiæ in actione de dote non nocet patri,vt no.per Dyn.in l.j.§.item
ſi voluntate.ſol.mat.ſed ꝯrium dic,nam immo delictum eius,per
quem mihi acquiritur,impedit acquiſitionem mihi fiẽdam. vt C.
ſi quis ali.te prohib.l.j.§.j.& ſic non ob.ꝙ dixi ſ.qa ibi patri iã erat
acquiſitum ius in actione de dote,qđ per delictum filiæ nõ poteſt
auferri,ſed monaſterio adhuc non eſt acquiſita hæreditas,ſed ſperatur acquiri,& ad hoc uide in gl.in Auth.de mor.circa prin.

LEX XXVII.

Poſthumum. Non ſummatur.

LEX XXVIII.

1 *Filius,licèt in poteſtate ſit inſtitutus ſub conditione caſuali,uel mixta,et fuerit in eius defectum exhæredatus,ſi tamen nõ fuit ſibi datus cohæres, vel ſubſtitutus,ex quorum aditione confirmetur exhæredatio,non valet teſtamentum, & ideo ipſe ab inteſtato hæres efficitur ,ſecus ſi habebat cohæredem,etiam datum poſt mortem eius.*
2 *Hæreditas paterna etiam expreſſe non adita tranſmittitur iure ſuitatis ad quoſcunque hæredes.*
3 *Limitatio ad ll.dicentes valere teſtamentum,in quo filius in poteſtate eſt inſtitutus ſub conditione caſuali,uel mixta, et in eius defectum exhæredatus dato cohærede,& purè.*
4 *Verba poſt mortem,quando exponantur,id eſt,cum morietur,ſeu cum incipiet mori,& econtra,ꝙ uerba iſta moriente tali.interdum exponãtur id eſt,poſt mortem.*
Teſtator,ſi reliquit vxorem ſuam dominam,& vſufructuarram quouſq; vixerit,et poſt eius mortem inſtituerit alium hæredem,cenſetur voluiſſe,ꝙ ille ſit hæres purè,& ſtatim,& ſic poſſit adire,& acquirere dominium rerum,non ſic quantum ad vſumfructum,niſi poſt mortẽ vxoris.

1 FIlius a patre. ¶† Licèt filius in p̃tãte ſit inſtitutus ſub condõne caſuali
vel mixta,& fuerit in eius defectum exhęredatus,ſi tñ
non fuit ſibi datus cohæres,vel ſubſtitutus , ex quorũ
aditione confirmeť exhæredatio,non valet teſtm̃:& iõ ipſe ab in
teſtato hæres efficitur,ſecus ſi habebat cohęredem, ẽt datũ poſt
mortẽ eius.h.d.& eſt valde difficile iſtud princ. in intellectu ſui cũ
gl.& reputatur vna de principaliorib.ll.huius titu.in difficultate.&
primo loqtur,qñ non habebat cohæredem, nec ſubſtitutũ, vſq;
ibi(hřde aũt.)ſecundo qñ habebat cohřdem,ſed datũ poſt mortẽ
ipſius filij,& hoc faciebat dubiũ,quia ſic non poterat adire viuen
te ſilio,& ſic exhřdatio non poterat viuente filio confirmari, vñ
videbatur pro non facta,vt ĩ.e.l.ſi ita.§.ii.& tñ iſte tex.vult ꝯrium,
ſ̃m qđ Doc.intelligunt,& in hoc ꝯſiſtit difficultas, & ẽt in primo
2 dicto,vt ſtatim dicam,¶†In tex.ibi(dixi eũ hřdẽ ab inteſtato mor
tuũ eſſe,)& ſic tranſmiſiſſe hřditatem iure ſuitatis ad ſuos hřdes,
aliàs fruſtratoriũ eſſet hoc dicere,ꝙ mortuus ſit hřs,ſi nõ hřet aliquẽ effectũ tranſmiſſionis, bñ ergo probať cõis opi. ꝙ hæreditas
paterna,ẽt expreſſe non adita tranſmittitur iure ſuitatis ad quoſcũ
q; hřdes,de quo in l.ex militari.§.fi.de re mili.& ſimile habeť ſ. eo.
l.ſi filius hæres.ibi,ipſe filius inteſtato patri hæres exiſtit,&c. Et aduertẽdũ,ꝙ ſuper iſto tex.tres ſunt varietates,nã Dy.Bar.& Bal. &
ceteri Doc.antiq. vñr intelligere,ꝙ iſto primo caſu,qa teſtm̃ erat
ipſo iure nullum,ꝑinde eſt,ac ſi duntaxat fuiſſet inſtitutus ſub cõditione caſuali,vel mixta,vt l.ſi patre.C.de inſti.& ſubſt. poſtq̃ ex
hæredatio non poterat confirmari,quia non habebat cohæredẽ,
vel ſubſtitutũ,ꝙ ab ipſo principio ſtatim mortuo patre ipſe filius
fuerit hæres ab inteſtato,tñ ille intellectus non bñ applaudit literę
quæ innuit,ꝙ in pũcto mortis efficitur hæres ab inteſtato, & hoc
vř tenere gl.ꝙ quouſq; viuit,pendeant vires teſta. tam inſtitutionis,q̃ exhæred.ſed in puncto mortis,ſi ꝯdõ non extitit, nec deficit,deſtituatur teſtm̃,quia tunc incipiat eſſe certũ, quòd nec vnquam fuerit inſtitutus,nec exhæred.& ideo tunc in puncto mor
tis anteq̃ perfectè moriať deſtituto teſtõ efficiť hæres ab inteſtato,& hoc innuit glo.quæ incipit,pendet. & alia, quæ incipit, quia
non extitit ꝯdõ.prima tñ gl.malè dicit in vno,dum dicit, ſed defi
cit ſtatim eo mortuo.nam deberet dicere cum incipit mori.aliàs
non poſſet effici hæres ab inteſtato,ſi quouſque viuit,pendeat cã
teſtati,vt l.quandiu.de acqui.hær. Sed qũo põt procedere intelle
ctus ponendo ſ̃m,qđ glo.intelligunt,& ẽt Doct. in hoc concor
dant,quòd in hoc primo caſu non habebat cohęredem, vel ſubſtitutum,nam immo teſtamentum ab ipſo princ.fuit nullum, &
ſic non pendebat eo viuente.Doct.hoc declarant, nec dant iſtas
glo.ad intelligendum,credo,quòd gl.habuit reſpectum ad id, qđ
no.glo.in l.ſi pater.in vlt.gl.in fi.C.de inſti.ſub.quæ vř velle,ꝙ iura dicentia non valere teſtamentum, in quo filius eſt inſtitutus
ſub conditione caſuali,vel mixta ſ.in eius defectu non eſt exhæredatus,vel non põt exhæredatio confirmari,debeant intelligi, ſi
filius vult dicere nullum,aliàs poteſt expectare euentum conditionis,& ſi conditio exiſtat,poterit habere hæreditatem ex teſtõ,
& hoc fortè ſibi vtile eſt,qa erat inſtitutus in maiori parte, quàm
ipſum tãgeret ab inteſtato, Quouſque igiť declaret animum ſuũ,
dñr vires teſtĩ eſſe in pendenti,ſed ſi decędat declaratione non facta in puncto mortis,deſtituiť inſtitutio,& ipſe efficiť hæres ab inteſtato, & iſte eſt caſus ſingularis huius l.ſ̃m iſtum intellectum,
Doctor.autem Papienſes vt d.Chriſt.de Caſtel. quem ẽt ſequiť
d.Raph. dabant alium intell'm in iſta l. quòd in iſto princ. hẽbat
cohęredẽ purè datum,ex cuius aditione poterat ꝯfirmari exhęre
datio,

datio,& ſic erat valida:qđ patet,quia tex.dicit exhæredatus, alias. n.non poſſet dici exhæredatus,ſi non valeret exhæredatio. Item dicit pendente conditione,nam ſi non valeret teſtamentũ a prin. non diceretur conditio inſtitutionis pendere,& nihilominus.licèt teſtamen.ſit validum ſi tñ deceſſerit filius, antequam cõditio exiſteret,vel deficeret,in puncto mortis deſtituitur teſtamentum,& ipſe efficitur hæres ab inteſtato.per rationem,quę hic ponitur in tex.quia nunquam reperit ſe inſtitutum , vel exhæredatum , & in puncto mortis incipit eſſe certum , ꝙ nec vnquam erit inſtitutio conditionalis,quæ non tranſmittatur ad hæredes,& exheredatio iſta per aditionem fiendam poſt mortem non poteſt cõfirmari. Et ex hoc ſequitur aliud,quod cum non ſperetur iſtud teſtamen tum deſtitui per mortem filij,non poterit cohæres interim adire per l ſuus quoque.poſt prin.ꝟ. de hæredibus inſtituen. ibi cum & ſi partem &c.¶ Et ſecũdum hoc iſta l.declarat, & limitat omnes
3 ll.dicentes valere teſtamentum,in quo filius in poteſtate eſt inſtitutus ſub condõne caſuali,vel mixta,& in eius defectum exhære datus dato cohærede,& purè, quia licèt valeat, ſi tamen decedat pendente condi.in puncto mortis deſtituitur teſta. & ipſe filius efficitur hæres ab inteſtato, vt hic.Licèt iſta lectu. ſiue intellectus ſit pulcher,multa tamen obſtant,& potiſſimè, quia cum iſta ſit cõditio caſualis,poteſt exiſtere in ultimo uitæ ſpiritu,& iõ vř,ꝙ non deſtituatur teſtamentum,cum incipit mori , nec efficiatur hæres ab inteſtato,vt l.fi.ꝟ.de cond.inſtit.Poteſt dici ſuſtinendo iſtum in tellectũ,ꝙ iſtud contingat fauore filij,ne remaneat deſtitutus om ni remedio,quia nec hæreditas eſt ex teſtamento,nec poteſt trãſmitti,cum conditio inſtitutionis non extiterit , nec querela ratione exhęredationis,quia nec adhuc extitit conditio contraria , ſub qua fuit exhæredatus , & ſic ſicut non extitit conditio inſtitutionis,ita nec deficit,& querela non præparata non tranſmittebatur hoc iure.licet ergo iſta ſit talis conditio,quæ in vltimo vitæ ſpiritu poteſt exiſtere,vel deficere,tñ reputatur nõ poſſe exiſtere,vel deficere,& ſic videtur deficere, cum incœpit mori , nec propterea extitit conditio exhæredationis , quia non prodeſſet ad tranſmittendum querelam poſito etiam, ꝙ haberet cohæredem , ſecundum iſtum intellectũ ſimile ſ.e.l.ſi filius hæres. ubi pendentia natiuitatis poſthumi præteriti idem operatur, & tamen poterat naſci ultimo mortis articulo,uel ſpes naſcendi deficeret, & hoc ne filius,qui in omnem euentum erat habiturus,nihil trãſmittat. Nec obſ.ſ.de cond.inſt.l.fi.quia ibi fuit inſtitutus ſub conditione poteſtatiua,vnde eſt,quid imputetur filio,ſi non implet , ideo tunc diſtinguitur,an erit talis,quæ poterat adimpleri,vel non , & neutro caſu deſtituitur teſtamentum,nec ipſe efficitur heres ab inteſtato ſed fit loco ſubſtituti,vel poſt mortem in j.caſu, vel eo uiuente in ſecundo. Nunc quæritur circa ſecundum caſum in uerſi.hærede. de intellectu ipſius.gl.ponit caſum , ꝙ filius fuit inſtitutus in dimidia ſub conditione caſuali,vel mixta,& in defectu eius exhæreda tus,& in hoc concordat cum primo caſu,& in alio d ſcordat, q a ibi non habebat cohæredem , hic ſic , & erat datus poſt mortem eius.Item diſcordat in deciſione iuris,quia in primo caſu cum incipit mori,totum teſtamentum deſtituitur , & ipſe filius efficitur hæres ab inteſtato,ſed in hoc ſecundo deſtituitur duntaxat inſtitutio,ſi pendente conditione ipſius decedat,& in eodem puncto ſuccedit exhæredatio,& ſic non efficitur locus cauſæ inteſtati,ſed portio filij accreſcit cohæredi,& ipſe remanet exhæredatꝰ,& moritur exhæredatus,non autem hæres ab inteſtato , & hoc ꝑꝑ donationem cohæredis,cuius aditione poteſt confirmare,& ſic nõ fuit nulla.¶ Sed oppo.ꝙ tempus mortis filij appoſi.in inſtitutione cohæredis remoueatur,ut l.hæreditas ex die. ꝟ. de heredib. inſtituendis.cuius contrarium gl.ſ.innuit,& etiam tex.Sol. illud eſt uerum de tempore certo,an & quando,ſecus in incerto , ſaltem qñ quia facit conditionem,& ita no.in l.ſi ita.ſ.eo. ¶ Item adhuc opponitur fortiter,ꝙ etiam iſto caſu non valet exhæredatio,licèt habeat cohæredem , cum ille fuerit inſtitutus poſt mortem filij, & ſic non potuit exhæredatio confirmari viuente filio, ergo &c.ut ſ.e.l.ſi ita.§.fi.dicit gl.ꝙ ibi filius fuit duntaxat exheredatus,& alias poſt mortem eius inſtitutus,hic uero fuit inſtitutus ſub conditione,& in defectum eius exhæredatus,dicit Bal. ꝙ ratio diuerſitatis eſt,quia in j.caſu plus deliquit pater , & maiorem iniuriam fecit filio,ſed certè adhuc remanet ꝯrium , quia poſtq̃ non potuit confirmari exhæredatio,viuente filio perinde eſt , ac ſi non fuiſſet,facta,ſed tunc clarum eſt,ꝙ licèt habeat cohæredem, non valet teſtamentum in eo,in quo filius inſtitutus eſt ſub conditione caſuali,vel mixta,ſi vult dicere teſtñ nullum , ꝑꝑ hoc quidam extra gl. vt Ia.de Are.dicunt,ꝙ oppoſitio gl.non poteſt ſuſtineri, ideo ponit,ꝙ filius fuit purè inſtitutus,ſed tunc haberet dubium iſte ſecũ dus caſus:alij dicunt,ꝙ habebat duos cohæredes, vnum purè,a-
4 lium poſt eius mortem,ſed hæc eſt diuinatio.† Bald.ſuſtinet gl.dicens,ꝙ illa verba,poſt mortem . hoc caſu fauore teſtamenti, ne rumpatur,exponunť.i.cum morietur,ſeu cum incipiet mori, & ſic poterit confirmari viuente filio, q̃a ſtatim cum incipiet mori extat conditio inſtitutionis hæredis,ſic eꝫ habemus,ꝙ iſta uerba, moriente tali.exponuntur interdũ i.poſt mortem,vt no.ſ.eod.l.ſi quis poſth.§.ſi filium.ſuper ver.moriente. & hoc quia pater non tñ deliquit erga filium , nec ẽt circa formam teſtandi , quia dedit cohæredem,vt exhæredatio confirmeturꝰ, vnde potius per erro-
5 rem vř dixiſſe illa verba , poſt mortem.¶ † Et hoc inducit ipſe ad
a qõnem quotidianam,[a] quotidie teſt.relinquunt vxores ſuas dominas,& vſufr.quouſq; vixerint, & poſt earum mortẽ inſtituunt alium heredem,certè ſi inſpiciamus vim verborum,vxor nõ po terit habere vſumfr.ea viuente,quia eſt legataria,& legatum non valet,niſi adeatur hæreditas,hæres autem non poteſt adire ea viuente,& ſic fraudatur intentio teſtatoris.dicit ergo Bal. ꝙ illa ver ba potius videntur appoſita per errorem notariorum,& ꝙ inten tio teſtatoris cenſetur fuiſſe,vt ille ſit hæres purè , & ſtatim, & ſic, ꝙ poſſit adire,& acquirere dñium rerum,tñ in effectu non ſic q̃tum ad vſumfr.niſi poſt mortem vxoris,ad quod facit iſte tex. & de iſta qõne tangit per Io.And.in addi.Spe.in tit.de pig. per Bal.in l.id,quod pauperib.de epiſ.& cle.in l.extranei.C.de hær.inſt.& habui iſtum caſum de facto Bon.in qõne ſatis ardua, quia inſtitutus deceſſerat ante uxorem,& erat dubium, an tranſmiſiſſet hæreditatem ad ſuos hæredes,& ſic fecit aliquos actus inducentes abdicationem,& certe ſi inſtitutio eſſet conditionalis,clarum eſſet, ꝙ non,quia non potuiſſet adire,ſed quia re vera erat pura per id, ꝙ ſ.dixi,ꝯrium fuit determinatum per vicarium poteſtatis , cui fuit cã commiſſa de voluntate partium,nec ego volui conſulere ꝯriũ licèt cum inſtantia requiſitus ab altera parte memor eius , quod Bal.hic determinabat clarius,q̃ alibi,quod etiam in pueritia didici, a Doctore meo,a quo audiui Infortiatum Peruſij.

ADDITIO.

a Quotidianam. Adde Ale. de Imo. in conſi. 78. col. 1. in 3. vol. Fran. Cur.

1 *Miles,qui poſt teſtamentum factum incidit in poteſtatem teſtatoris, rumpit teſtamentum ad ſimilitudinem poſthumi, ſi reperitur in eo præteritus,alias ſecus.*

2 *Poſthumus ciuilis dicitur ille,quem quis poſt factum teſtamentum adoptat,naturalis,quando poſt teſtamentum naſcitur.*

Loco poſthumi habetur qui tempore teſtamenti erat in poteſtate,ſed non tenebat primum locum,ſed incipit tenere poſt teſtamentum uiuente teſtatore ſubducto præcedente de medio,& uide alium caſum hic.

1 **§. Filiusfa.** Miles , qui poſt teſtñ factum incidit in poteſtatem teſtatoris,rumpit teſtñ ad ſimilitudinem poſthumi,ſi reperitur in eo ꝓteritus,alias ſecus.h.d.¶ In text. ibi (non quidẽ)arguit,ꝙ non rumpat,nam ille rumpit,qui eſt po-
2 ſthumus ciuilis, vř nãlis,vel loco poſthumi hř.† Ciuilis dř.qñ quis poſt teſtñ factum aliquem adoptaret naturalis,qñ poſt teſtñ na ſceretur ſibi filius,loco autẽ poſthumi habetur , qui tpe teſtĩ erat in ptãte,ſed non tenebat primum locũ,incepit aũt tenere poſt teſtñ uiuente teſtatore ſubducto præcedẽti de medio,vt l.poſthumorum.ꝟ.ti.j.ſed non ſumus in aliquo de iſtis caſibus tñ Iuriſcõ. determinat iſtum rumpere,quia iſte eſt quartus caſus, in quo loco poſthumi hř,qñ poſt teſtñ incidit in poteſtatem teſtatoris,in qua prius non fuerat.& no.iſtos quatuor caſus.Sed oppo.ꝙ non rumpat,cum iſte teſtator eſſet miles, & præteritio militis habeat pro exhæredatione. Sol. poſt teſtñ factum deſinit militare, vt dř in text. & ſic carebit hoc priuilegio ſm Bart.vel dic,ꝙ illud habet locum in eo,quem miles habebat in poteſtate tempore teſtamenti,& ſi non eſſet miles,teneretur eum ſubſtituere,vel exhæredare ideo eius præteritio pro exhæredatione non hř , iõ etiam ſi non deſijſſet militare,poteſt dici,ꝙ habeat locum iſte tex.

§. Si quis. Inſtõ facta de naſcituro ex certa muliere non comprehendit natum ex altera,hoc primo , & valet,licèt tpe teſtamenti nõ poſſit eſſe vxor, ſi tñ ſubeſt honeſta ſpes,ꝙ eſſe poſſit,hoc ſecundo.& inſtitutus in tempore, ſi nõ haber cohęredem,totum habet,hoc tertio,& vlt.dic vſq; in fi.l.

LEX XXIX.

1 *Poſthumus alienus,quòd poſſit hæres inſtitui,& quod poſſit ẽt ſibi legari, & qualiter dicatur alienus.& nu.2.*

3 *Differentia inter filios primi gradus,& nepotes.*

4 *Verbum,poteſt quid importet.*

5 *Præteritio non damnoſa,nec iniurioſa,non uitiat teſtamentum.*

1 **Gallus.** Præmitte ſm oẽs.† ꝙ olim poſth. alienus nõ poterat hęres inſtitui.Et dicebať alienus pñ , ſi natus eſſet tpe teſtamenti , & non erat in poteſtate teſtatoris,vel ſi erat,nõ tenebat primum locum in ſuitate, vt nepos ex filio iam nato,qui tpe teſtĩ viuebat,vt Inſt.de leg.§.poſthumo. de bon.poſ.in prin.Et ex hoc reſultat inconueniens , ꝙ ſi teſtator habens filium , & nurum ex eo prægnantem,inſtituebat filium, deinde poſt teſtñ filius moriebatur , & nepos naſcebatur, & ingrediebatur locũ filij,rumpebat teſtñ,in quo nec erat inſtitutus, nec exhæredatus, nec teſtator poterat prouidere, ſi nolebat poſthumum exhrdare,ſed inſtituere, cum inſtituere non poſſit, q a ſi tpe teſtĩ eſſet natus,non tenebat primum locũ,ſed filius, & ſic dicebatur poſthumus alienus,vnde non poterat inſtitui ẽr conferendo inſtõnem in caſu,in quo filius uiuo teſtatore decederet,& ideo

ideo ad tollendum materiam rumpendi Gallus Aquilius Iuriſc. introduxit,vt poſſet hæres inſtitui hoc caſu tribus concurrentib.ſ. ꝙ filius decederet viuente teſtatore,& ſic nepos poſthumus inciperet tenere primum locum teſtatore uiuēte.Et ꝙ poſthumus naſceretur poſt mortem teſtatoris , quo caſu verè dr̄ poſthu. Et ꝙ naſceretur ī.x.menſes a die mortis filii, alias non poſſet dici nepos ex filio,quia ſm communem curſum mulier non poteſt vltra x.menſes portare partum,vnde potius diceretur natus ex alio & poſuit formam,q̄ teſtator haberet ſeruare, vſq; ibi , quidam rectè,ſed quia in forma verborum Gallus poſuit plura verba,q̄ expediret,& prouiſio ſua fuit minus plena,quia de nepotibus tantū nec extendebatur ad pronepotes, cum eſſet prouiſio ↄ ius commune,licèt ſubeſſet eadem ratio,& ēt erat defectiua reſpectu caſuum,quia fuit locutus ſolum,qn̄ filius exiret de medio per mortem naturalem,cum tamen poſſet exire per mortem ciuilem, uel per emancipationem , ponuntur reprehenſiones. Sceuolæ tam de eius ſuperfluitate,q̄ de inſufficientia. cum plurib. ſuppletionib. & regulis vſq; ad §.nunc.de le.verum quia eadem neceſſitas ſuberat in nepotib.iam natis,vt poſſent hæredes inſtitui in caſu , quo filius,qui præcedebat,exiret de medio viuente teſtatore. Velleius Iuriſc.poſt Gallum ſuperueniens dedit conſilium de tali inſtitutione fienda,non tamen introduxit de nouo,ꝙ poſſet hęres inſtitui, quia cum eſſet iam natus,poterat etiam per l.xij.tab. ſed non tenebatur teſtator inſtituere,poſtquam inſtituebat filium, qui præcedebat,ſed Velle.ne ex poſt facto teſtamentum rumpatur , ſi contingat filium exire de medio,conſuluit , ut inſtituatur in illum caſum,& alia plura dixit,vſq; ad §.ille caſus . Verum quia reſtabat vnus caſus,qui nec ex prouiſione Galli,nec l. Velle. poterat decidi , ſuperuenit Iulianus Iuriſc.qui ipſum decidit ex capite prouiſionis Galli,& Velle.ſimul iunctis,vſq; in fi. & hoc ſufficiat pro ſumma-
2 rio,& diuiſione quantum ad prin.†Poſtea per prętores fuit introductum,ꝙ poſthumus alienus poſſit hæres inſtitui , & etiam ſibi legari,vt in d.§.poſthumo.tamen quia ex prouiſione prętoris nō poterat poſthumus adire de iure ciuili , adhuc prouiſio Galli remanſit vtilis.nam de iure prætorio habebat petere bon.poſſ.intra annum,ſed de iure ciuili poterat adire vſq; ad 20. ann. poſtea per conſtitutionem imperialem,(quam non habemus,) fuit introductum,ꝙ poſſet inſtitui,vt habetur in d.§.poſthumo. & ſic eſt penitus extraneus poſthumus,vnde prouiſio Galli ſuperflua eſt.Quidam autem dicunt,ꝙ iſta lex non loquitur de poſthumo alieno, quia cum iſte nepos naſcendo viuente teſtatore eſſet in eius poteſtate,non poterat dici alienus,ſed ſuus,vt l. ſuus quoq;. de hęre. inſtit. ī. & videtur velle , & eſſet iſtud ſpeciale in poſthumo etiam ſuo,quia non tenebat primum locum in ſuitate, ſi natus eſſet tpe
3 teſtamenti,non poterat hæres inſtitui ſicut omnino alienus. †Nā & alibi etiam differunt inter filios primi gradus,& nepotes , quia primi non poſſunt inſtitui ſub conditione caſuali,uel mixta ſecundi ſic,vt l.ſed in conditione.§.nepotes.de hæredib.inſtituen. Item primi non imputant ſibi in Trebellianicam fructus iudicio teſtatoris perceptos,ſecundi ſic,ut l.iubemus.C.ad Treb.Sed iſte text. loquitur ī.de leg.j.l.pen.vbi tex.dicit expreſſè, ꝙ Gall.expreſſè introduxit,vt l.alienus poſth. poſſet hæres inſtitui , ergo iſte nepos, de quo loquitur iſta l.dicebatur alienus poſthu. licèt naſcendo uiuente teſtatore eſſet in eius poteſtate, poſtquam non tenebat primum locum. Quæ autem eſt ratio,ꝙ poſthumus alienus nō poterat hæres inſtitui? poteſt dici,quia erat perſona incerta , vt Inſtit. de leg.§.incer.Iſta tn̄ ratio non multum vrget, quia veniebat certificanda ex natiuitate , ergo iſta incertitudo nō debet vitiare per l.quidam relegatus.de reb.dub. & difficile eſt aſſignare bonam ra-
4 tionem.¶†In gl.2.ſuper verſi.poſ.ibi,& neceſſe eſt . Dicunt Doc. ꝙ iſta neceſſitas non eſt præciſa,ſed cauſatiua , ſi non uult teſtamē tum ſuum rumpi natiuitate poſthumi, quando autem profertur
a negatiuè uerbum,poteſt.[a] tunc importat neceſſitatem præciſam. l.nemo poteſt.de leg.j.Vel dic,ꝙ verbum. poteſt, vel poſſe affirmatiuè prolatum,nec preciſam,nec cauſatiuam neceſſitatem importat de ſuo ſignificatu,vt l.ſæpe.de offi.præſi. neceſſitas autem cauſatiua,dę qua hic,proueniebat ex prouiſione Galli,nec ex iſto verbo a Iuriſc.prolato,ſed aliunde.ſ.a regula,ꝙ teſtm̄ rumpit natiuitate poſthumi præteriti. In gl.ibi,(omnis ſubſtitutio.) ſupple directa,ſecus in fideicommiſſaria,illa.n. non dr̄ inſti. ſed fideicōmiſſum,& adde ad gl. ī.ad l.Fal.l.in ratione.§.quod vulgo.¶ In fi.glo. ibi(alias ipſo iure non ualeret teſtm̄.)Bar.ↄ, ꝙ immo ualeret,quia hæc præteritio non eſt filio iniurioſa,poſtquam prælatus eſt in hęreditate.l.poſthumus.§.quod vulgo.s̄.eo.ti. nam ſi inſtituo nepotem natum,vel naſciturum,aut extraneum ſub condōne,ſi filius meus me uiuo morietur , vel ſi noluerit , vel non potuerit hæres eſſe,licèt filium non inſtituam,nec exhęredem, ualet inſtitutio de nepote,vel de extraneo,& eſt caſus,in quo cauſa inteſtati præfertur cāæ teſtati,per l.ſi quis ita hr̄s inſtitutus ſit legitimus. ī. de hær. inſti.in pen.car.B.& A.& cōiter moderni dictum Bar.impugnāt, quia iſte teſtator non ſeruauit formam traditam a iure.l.inter cætera. ī,e.& dicunt ipſum loqui ↄ tex.in §.in oīb.& in §. idem tradēdum. ī.de legi.& l.ſi quis cum,§.fi.dę uulg.& pup.ſed Bar.in qua-
libet earum nititur reſpondere,licèt cum difficultate. Quidam ſuſtinent Bar.per l.etiam.§.ſi libertus patronum. ī.de bo.lib.Breuiter ſi alius extraneus fuit hæres inſtitutus,& nō filius,prout oportet, præſup.in tota hac l.ſm Bal.licèt alij ↄ, ſi nepos eſſet ſubſtitutus illo modo,ſine dubio diceret verius,quàm Bar.q̄a præteritio eſſet filio iniurioſa,cum non ipſe ab inteſtato præfertur nepoti,ſed inſtitutus,ſi autem nullus alius fuit hæres inſtitutus, non video quare opi.Bar.non poſſit ſuſtentari per rationem ſuam.Et ad leges ↄrias rn̄de,vt ibi per eum.item ad l.ſi ita.§.fi.s̄.eo.quia Bal. inducit ↄ eū, reſponde,vt ibi dixi,& eod.modo reſponde ad §.in omnib. ī. ea.l. videlicet.ꝙ ſi me uiuo moriatur,ſubſtituo nepotem,non valeret teſtamentum,quia uideretur exhæredatus poſt mortem,& quia ceſſat ratio Bar. ſed quando non exhæredaui , licèt expreſſe non inſtituerim,tacitè uideor inſtituiſſe, quia videor ipſum velle in hæreditate præferri,& ſubſtitutum nō admitti,niſi in eius defectum ,
5 †conſtat autem,ꝙ præteritio non damnoſa, nec iniurioſa non vitiat teſtamentum,ut dixi s̄.eo.l.militi.& plene no.in l.cum ex filio. de vulg.& pupil.

ADDITIO.

a Verbum poteſt.Adde l.fructus.ff.ſol.ma.l.quoties.in §.fin.de hęr.inſti. & in l.illud.ff.de acq.hære.

1 *Expoſitio ſententiæ Sceuolæ circa conſilium Galli.*
2 *Fruſtra fit per plura,quod poteſt fieri per pauciora.*
Gaudent breuitati moderni.
Diſpoſitio ſimpliciter facta refertur ad intellectum iuris, ut cenſeatur facta eo caſu,quo fieri poterat.
3 *Actio illa cenſetur in libello intentata,quæ ex uerbis, & materia in libello deducta colligi poteſt,ſeu concipi.*
4 *Subſtitutio vulgaris eſt duplex,una,quæ fit in ſuitate,& alia , quæ fit in hæreditate.*
5 *Verbum,ſubſtituo.an poſſit importare omnium ſpeciem ſubſtitutionis.*
6 *Si teſtator dicat filium,et nepotem ex eo naſciturum inſtituo,ꝙ filius cēſeatur inſtitutus inſolidum per prius,& in eius defectum,ſi uiuente patre decedat nepos per poſterius.*
Quòd inter iſtos ſit triplex gradus ordinis.ſ.neceſſitatis pręciſæ,item cauſatiuæ,item ordo charitatis.
7 *Quòd unico uerbo poſſit fieri inſtitutio,& uulgaris ſubſtitutio.*
Quòd poſſit fieri uerbis affirmatiuis.
8 *Copula poſita inter perſonas diſpares non coniungit,ſed potius diſiungit.*
Sic etiam quando ponitur inter incompatibilia.
Sic econuerſo interdum diſiuncta ponitur pro coniuncta.
9 *Si habeo filium,& nepotem ex eo iam natum,& dicam,filium , & nepotē ex eo inſtituo,an veniant inſimul quilibet ad dimidiā,an ordine ſucceſſiuo,& qualiter.*
10 *An ſit inſpiciendus ordo affectionis quo ad teſtatorem.*
Recipiens emphyteuſim,uel feudum pro ſe,& ſuis liberis,uidetur recepiſſe primo pro ſe,& pro liberis tanquam hæredibus.

§.Quidam. Hinc incipiunt reprehenſiones Sceuolæ ſm cōem intellectum, licèt poſſit dici, ꝙ de illa,de qua hic non fit reprehenſio , ſed prouiſio Sceuolæ circa conſilium Gal.non.n.fuit reprehendendus Gall.ſi non oīa ſpecificauit.ar.in l.ſtipulationes cōmodiſſimum.de uerb.obl.& l.teſtm̄.
1 C.de teſt.†Sed Sceuola vult,ꝙ poſtq̄ introduxit , ꝙ poſſit hr̄s inſtitui poſthumus alienus,non ſint neceſſaria in forma inſtituendi oīa uerba,quæ poſuit Gallus,ſed ſufficiat filium inſtituere, & nepotē ex eo naſciturum ſubſtituere, & cenſebitur ſubſtitutus in eo caſu,quo Gallus induxit,ut poſſet inſtitui, uidelicet tribus concurrentib.ꝙ filius moriatur uiuēte teſtatore, & nepos naſcatur poſt mortem teſtatoris,& ī.x.menſes,licèt de nullo iſtorum facta fuerit mentio a teſtatore.h.d.in effectu.¶In tex.ibi,ut eo caſu ualeat, ſ.inſtitutio nepotis, & cenſeatur facta,q̄ p̄t concipi ex uerbis ſupple Galli,videlicet,ſi filius moriatur uiuente teſtatore,& nepos na
2 ſcat poſt mortē eius,& ī.x.menſes.†No.ergo ad illud uulgare, ꝙ
a fruſtra fit per plura,[a] ꝙ p̄t fieri per pauciora, & ꝙ gaudent[b] breui
b tate moderni,vt s̄.ꝙ me.cau.l.j.& ibi no.& ꝙ diſpoſitio ſimpl'r facta referat ad intellectum iuris,vt cenſeatur facta eo caſu,quo fieri poterat,non eo,quo non poterat,facit l.iure militari.de teſt.mil. & s̄.de iure do.l.dot.fructus.cum l.ſeq.& ibi no.in gl.¶†Vlt.alleg. iſte tex.in fi.ꝙ illa actio cēſeat intētata in libello,q̄ ex uerbis,& mā in libello deducta colligi p̄t,ſeu ↄcipi,ſi.n.deducta eſt mā,q̄ cōueniat actioni legis Aqui.illa cēſet intentata,ſi āt non illi ↄueniat, ſed alteri,ut actioni pro ſocio,uel commodati,illa cenſetur intentata licèt ex uno,& eo.facto natæ ſint oēs,ut l.rei oēs.cum l.ſeq.s̄.pro ſocio.& ſic non expedit ēt de iure ciuili exprimere nomen actionis,de iure āt canonico clarum eſt,ut in c.intelleximus.de iudi. de hoc per Cy.in l.edita.C.de edē.Sed opinor,ꝙ pp aliud Gallus ueniat reprehēdēdus de ſuperfluitate , nā ipſe prouidit in caſu , quo filius

ADDITIONES.

a Fruſtra fit per plura.Adde l.ampliorem.C.de ap.l.pediculis. in §. Labeo, ff.de au.& arg.leg.
b Gaudent.Adde l.ampliorē.in §.in refutatoris.C.de app.& in l.fi.C. de do.

filius inſtitutus moriatur teſtatore viuente, vt poſſit ſubſtitui ne-
pos naſciturus, ne teſtamentum rumpatur per eius natiuitatem.
Sed contra, quia ſi filius moriatur patre viuente, teſtamentum rũ
petur, ẽt ſi nullus poſthumus naſcereť, quia efficitur irritum hæ-
reditate non adita, vt l.j. in fi. ʒ. de iniuſt. teſt. ad quid ergo expedi-
uit prouidere, ꝙ poſſet inſtitui poſthumus, ne teſtamentum rum
patur? pro hoc Bal. dicit, ꝙ in tota lege debemus præſupponere, ꝙ
filius habeat cohęredem, vñ per mortem filij ſi non naſcereť ne-
pos, teſtm̃ non rumpereť, q̃a portio eius accreſceret cohæredi,
ſed ſi naſcatur poſthumus, rumpetur quo ad cohęredem, iõ fuit
neceſſaria prouiſio, vt poſthumus poſſet inſtitui. Poteſt ẽt intelli-
gi, quando non habebat hęredẽ, & pater volebat decedere inte-
ſtatus, nam & tunc fuit vtilis prouiſio, & hoc probatur in §. in
omnibus ʒ. ead. l. vbi cohæredem non habebat. ¶In glo. 3. ſuper
verbo, exprimat. notandum eſt, ꝙ duo facit, nam primo exempli
ficat text. quinque modis, dum dicit, ſed ſimpliciter inſtituat.
qualiter fiat iſta ſimplex inſtitutio de poſthumo abſque eo, ꝙ fiat
mentio de morte filij, vſque ibi (quid autem.) ſecundo circa quin
tum, & vltimum exemplum format vnam quæſtionem notabilẽ
in primo, & ſecundo exemplo glo. non fit mentio de morte filij,
ſed benè fit de morte teſtatoris, quia inſtituitur poſthumus, ſi na
ſcetur poſt mortẽ teſtatoris, & differt primum exemplum a ſecũ
do, q̃a in primo fit inſtitutio de filio, & ſubſtitutio. de nepote ſub
duplici cõceptione verborum, in ſecundo ſub vnica, & in vtroq;
exemplo teſtator fuit vſus verbo, inſtituo, quantum ad poſthu-
mum, & ponit pro ſubſtituo. ¶Sed opp. extra gl. cõtra quod am
bo exempla non conueniãt literę, quia litera dicit ſimpliciter. inſti
tuit ſed in iſtis exemplis, inſtitutio facta de poſthumo fuit condi-
tionaliter facta, ſi naſcetur, vel qui naſcetur poſt mortem teſtato-
ris, & conſtat, ꝙ diſpoſitio conditionalis non dr̃ ſimplex l.j. §. ſi qs
ſimpliciter. cũ ibi no. ʒ. de verb. obl. Sol. verum eſt ſi apponereť ꝯ
ditio omnino extranea, & non de natura actus ſecus ſi non eſt
omnino extranea, ſed de natura actus, & ita loquitur glo. nam qñ
inſtituitur poſthumus, etiam ſi non apponatur conditio, ſi naſcať,
ſubintelligiť, ſicut quando legantur fructus futuri, vt l.j. ʒ. de con-
dit. & demon. conſtat, ꝙ conditio, quæ eſt de natura actus, non
reddit actum conditionalem, vt l. conditiones, quæ extrinſecus.
ʒ. de condi. & demon. l. 3. de leg. 1. In tertio, & quarto exemplo
gl. teſtator fuit vſus verbo, ſubſtituat. ꝑpter quod apparet de intẽ
tione ſua, ꝙ noluit nepotẽ vocari ſimul cum filio, quia ſubſtitu-
tio fit in defectum inſtitutionis, & in hoc differunt iſta a primis
duob. & ab vltimo exemplo, in quibus fuit vſus verbo, inſtituo.
vnde tamen magis eſt dubium de intentione teſtatoris, vt dicam
ſuper vlt. ¶Opp. nunc extra glo. contra tertium exemplum, q̃a ſi
teſtator dixit filium inſtituo, & ſi hæres non erit, nepotem ſubſti
ſtituo naſciturum, iſta verba important ſubſtitutionem vulgarẽ,
quæ ſolet fieri, & concipi in dictum caſum, ſi inſtitutus hæres nõ
erit. Item iſta verba important, ſi hæres non erit. quia non poſſit,
vel q̃a nolit, vt C. de hære. inſti. l. 3. Ex hoc ſequitur, ꝙ ſi iſte filius
ſuperuiuat patri, & repudiet hæreditatem, admittetur nepos ex
ſubſtitutione, ſed tex. vult contrarium, ꝙ admittať duntaxat, ſi fi-
lius viuo patre decedit, ergo iſtud exemplum non conuenit lite-
4 ræ. †Sol. duplex eſt ſubſtitutio vulgaris, vna quæ fit in ſuitate, &
iſta ſemper fit ei, qui tenet primum gradum in ſuitate de illo, qui
tenet gradum ſequentem, & fit ſolũ eo caſu, quo primus exeat
de medio viuente teſtatore, & de iſto loquitur tota iſta lex. Alia q̃
fit in hæreditate, & illa fit cuicunque de quocunque, & in quem
cunque caſum non ſit hæres. In caſu autem noſtro, licèt iſta uer-
ba, ſi hæres non erit. de ſui ſignifi. apta ſint importare vulgarem
ſubſtitutionem factam in hęreditate, tamen ex conditione eius,
cui fit, & illius, de quo fit. ſ. de nepote naſcituro, qui non poterat
inſtitui, niſi in caſu inducto a Gallo, ſi filius viuo patre decederet,
reſtringitur ſignificatus horum verborum, vt importent duntа-
xat vulgarẽ factã in ſuitate, & in caſu prouiſo a Gallo. Sed ſi fieret
de nepote iam nato ſub illis verbis, tunc quia ille poterat inſtitui
indiſtinctè, verba illa ſtarent propriè, & importarent vulgarem
factam in hæreditate, quæ locum haberet filio ſuperuiuente, &
hæreditatem repudiante, & de iſta loquiť l. filius hęres. §. co. maxi
me ſecundum intellectum Dy. & Barto. qui dicunt, ꝙ per ea vr̃
data licentia abſtinendi, nam ſi eſſet facta in ſuitate duntaxat, non
poſſet hoc dici, quia patre viuente non poſſet adire ergo nec re-
pudiare, fruſtra ergo eſſet dicere, ꝙ cenſeretur data licentia abſti-
nendi, vt l. is poteſt. de acq. hære. Si tamen non eſſet facta per ver-
ba ita generalia, ſi hæres non erit. ſed per illa, ſi filius meus me vi-
uo deceſſerit. quæ conueniunt vulgari factæ in ſuitate, non admit
teretur nepos etiam iam natus. ſi filius ſuperuiueret, & hæredita-
tem repudiaret gloſſ. eſt notabilis, & ſubtilis in l. ſi mater. §. fi. infra
de uulg. & pupil. quia licèt in uulgari facta in hær. quæ continet
plures caſus, vno expreſſo ueniant cæteri, & ſimiliter ſi facta eſt in
ſuitate, q̃ ſilr continet plures caſus, uno expreſſo ueniant cæteri,
ut ʒ. eo. l. & quid ſi tm̃. & ibi no. in gl. magna, q̃ incipit, non ſoluit,
tñ illa, q̃ facta eſt in ſuitate, non extendiť ad aliam, q̃ facta eſt in ſola
hæreditate per illam glo. notabilem in l. ſi mater. §. fin. de uulg. &
5 pup. ¶†Contra quartum exemplum oppo. ꝙ iſta ſubſtõ, ſiliũ in
ſtituo, nepotem ſubſtituo. non importet uulgarem tantum, licèt
glo. hoc innuat hic, quę ſemper alle. q̃a uerbũ, ſubſtituo eſt com-
mune, & poteſt importare communem ſpeciem ſubſtitutionis.
So. & tene menti. Interdum illud uerbũ apponiť in ſubſtitutione
reciproca, & importat uulgarẽ ſine dubio, Itẽ ẽt pupillarẽ, ſi fiat
pſonis paribus, aliàs ſecus, & l. iam hoc iure. de uulg. & pup. fidei-
commiſſaria uerò non importat, Interdum apponitur in compẽ
dioſa, q̃ fit cum dinumeratione temporis, quod importat, per di-
ctionem qũcunq. ut qñcunq; deceſſerit talẽ ſubſtituo, & tũc im
portat uulgarẽ, ſi decedat hæreditate non adita, & pupil. ſi dece-
dat in pupillari ętate, & ſit talis, cui poſſit pupillaris fieri. Itẽ fideicõ
miſſariã, ſi decedat poſt aditã hr̃ditatem, & poſt pupil. etatẽ, ut hęc
habenť p Bal. in l. Cẽturio. de uul. & pup. in antepel. col. Aut appo
niť in ſubſtõne ſimplici, q̃ eſt reciproca, nec cõpendioſa, ut Titiũ
inſtituo, & Sempro. ſubſtituo, & tunc importat uulgarem tm̃, &
ad hoc alleg. iſta gl. ut no. Bar. in loco præalleg. uerſic. 3. ¶ Opp. ad
p̃dicta, & patet in l. iam hoc iure. §. j. ibi in uulgarem tm̃, &c. Hoc
intellige, niſi ille, cui fit, ſit talis, cui poſſit fieri pupillaris, nam tunc
contineret ẽt pupillarem, ut patet ex d. §. 2. fideicommiſſariã uerò
nullo mõ importat, poſtq̃ non eſt collata in tp̃s mortis, nec eſt fa
cta cũ dinumeratione tp̃is. Et ſi ꝯdõ ſubſtõnis eſt talis, ꝙ nõ pote
rat ſubſtitui, niſi in ſuitate, cõprehẽdit uulgarẽ factã in ſuitate, non
in hæredi: & hoc uult iſta gl. relata ad tex. ut ſic non habeat locũ
in omni caſu, quo inſtitutus non ſit hæres, ſed ſolum qñ decedit
patre uiuente: qñ aũt fit ſubſtitutio per uerba directa loquiť glo.
quę eſt in l. ciuilibus. de uulga. & pupil. quę dicit, ꝙ in dubio inter-
6 pretatur uulgaris p l. fi. C. de hære. inſti. ¶†Circa quintum, & ult.
exemplum, ſi teſtator dicat, filium, & nepotem ex eo naſciturum
inſtituo, erat dubium, quia dictio, &, copulat, & coniungit, & iõ
videtur vtrunque ſimul, & eodem tempore uocaſſe, & ſic filius
videtur inſtitutus in dimidia, & nepos naſciturus in altera dimi-
dia, tñ contrarium eſt, immo filius cenſetur inſtitutus inſolidum
p prius, & in eius defectum, ſi uiuente patre decedat nepos, p po
ſterius, quia inter iſtos eſt triplex gradus ordinis ſ neceſſitas præ-
ciſè quia nepos naſciturus non poterat inſtitui, niſi caſu inuento
a Gallo. ſ. ſi filius uiuente patre decedat. Item cauſatiuè, quia ſi pr̃
nolebat teſtm̃ rumpi, habebat p poſterius inſtituere nepotẽ, non
per prius. Itẽ ordo charitatis, q̃a prius diligit filium tanq̃ magis ꝯ-
iunctũ, & p poſterius nepotẽ p p iſtos tres gradus, iõ non cenſenť
7 ſimul uocati, ſed gradatim. †Et ſic no. ꝙ vnico uerbo poteſt fieri
inſtitutio, & uulgaris ſubſtitutio, nam iſtud uerbũ, inſtituo. relatũ
ad filium importat inſtitutionem, ſed relatum ad nepotem ſubſti-
tutionem: facit quod no. in l. 2. de offi. procon. in glo. Item, ꝙ põt
uerbis affirmatiuis, licèt quidã dicant, ꝙ ſemper negatiuis ſed cer
tè bñ ſubintelliguntur negatiua, ſi inſtitutus hęres non erit, ſed nõ
expedit, ꝙ ſemp a teſtatore exprimanť, ut hic, & in d. l. fi. C. de hęr.
8 inſti. & ibi no. per Docto. in materia vulgari. ¶† Vl. no. quòd co-
pula poſita inter perſonas diſpares non coniungit, ſed potius diſ-
iungit, facit l. coniunctione. de uerb. ſign. ſic etiam qñ ponitur in
ter incompatibilia, ut ʒ. de uſufr. leg. l. ſi Titio fundus. Sic econuer-
ſo interdũ diſiuncta poniť pro coniuncta, ut l. generaliter. C. de in
ſtit. & ſubſt. & infra de hær. inſti. l. Lucius. la. 2. & l. ſi is qui. 40. §. itẽ
9 ſi pater de reb. dub. ¶†Nũc circa iſtud ultimum exemplum mo-
uetur talis q. per gl. Quid ſi habeo filium, & nepotem ex eo iam
natum, & dicam filium, & nepotem ex eo inſtituo, utrum ueniãt
ſimul quilibet ad dimidiam, an ordine ſucceſſiuo filius per prius,
& ſi non uult eſſe hr̃s, nepos per poſterius. uidetur prima pars ue-
rior, q̃a hic ceſſat primus gradus neceſſitatis præciſè. Nam cum
eſſet iam natus, poterat inſtitui, etiam non in defectum filij, ergo
debemus ſtare ſignificatui copulę: hoc quidam dixerunt, quòd
tenuit Ia. de Are. & ad hoc allegantur plures ll. in gl. ibi, ſed arg. ꝯ
a gl. tñ tenet contrarium, quòd immo ueniant gradatim, ſicut hic,
& iſtam tenent Doct. nam licèt hic deficiat primus gradus, adeſt
ſecundus neceſſitatis cauſatiuæ, ſi nolo teſtamentum rumpi filio
ſubducto de medio, ut ʒ. eod. tit. l. poſthu. ſed ſi nullus gradus ne-
ceſſitatis eſſet, q̃a eſſent extranei, tunc ſimul admitterenť, & ita lo-
quuntur iura in contrarium allegata. Bar. aũt tenet. quòd ẽt ſi nul
lus gradus neceſſitatis ſit, ſed affectionis, & naturæ idem ſit, ſi in-
ſtituo fratrem meum, & liberos eius, hic. n. nulla eſt neceſſitas prę
ciſa uel cauſatiua, ſed eſt ordo affectionis, quia plus diligo fratrem
tanquam magis coniunctum, quàm liberos eius, ideo uideor fra
trem uocaſſe p prius, & eius liberos per poſterius, non tamen de-
clarat qualiter. hoc põt intelligi dupliciter, primo ꝙ ſi filius non
uult uel nõ p̃t, admittať nepos, & ſi aſſumerenť uerba hoc mõ, ſi
ſemel filius uellet, nepos eẽt excluſus l. poſt aditam. C. de ĩpu. &
ali. ſub. Scđo ꝙ filiꝰ admittať eo uiuo, & poſt eiꝰ mortẽ uoceť ne-
pos, & tũc filiꝰ uidebiť grauatꝰ d̃ reſtituẽdo nepoti, & ſic ñ poterit
alienare.

A D D I T I O.

a Glo. tñ. Circa hæc uide q̃ ponit Alex. de Imo. in ꝯſi. 22. col. 2. ĩ pri. in 2. uol.
& in cõſi. 13. col. j. in 3. uol. & in conſi. 4. col. 2. in prin. eod. uol. Cur.

a alienare glo.quæ eſt hic ſentit,ꝙ videantur vocati ſecundum primum modum.ſ.filius per prius,& ſi deceſſerit viuente teſtatore. & ſi non poſſit habere,nepos per poſterius, & vr̃ ſentire Barto. dum ſequitur gl.Doct.non declarant hoc:mihi videtur, ꝙ vbi ſit ordo neceſſitatis pręciſæ,vel cauſatiuæ, procedat iſte intellectus, & ita loquitur gl.quaſi teſtator ad illam neceſſitatem videatur ſe retuliſſe,ſed vbi non ſit ordo neceſſitatis, ſed duntaxat affectionis,vt ſi inſtituo fratrem meum,& liberos eius tenendo opi.Bar. ꝙ videantur vocati ordine ſucceſſiuo,tunc eius filij vocabuntur in duobus caſibus.ſ.ſi frater noluerit acceptare, vel ſi acceptauerit,& poſtea moriatur,& ſic liberi eius videntur ſubſtituti vulgariter,& ꝑ fideicommiſſum,& ſic pr̃ eorum non poterit alienare, & ad hoc ꝭ.de ope.lib.l.ſi qs operas.l.vt iuriſiurandi.§.fin.qa vr̃ ſe retuliſſe ad ordinem naturæ,q̃ viget vtroq; caſu, & iſtud quotidie contingit de facto.Prædicta procedunt,qñ pr̃,& filius cõiunguntur ꝑ copulam, & q̃ põt eſſe coniunctio, & ẽt continuatio Sed ſi ſunt alię dictiones,q̃ ſolum coniungunt, vt dictio, ſimul.dicto,vna.& dictio,&,tunc ſi per iſtas coniungerent pr̃,& filius ſimul,venirent quilibet ad dimidiam,licèt inter eos quantum ad teſtatorem ſit ordo neceſſitatis,vel affectionis.ita intelligit Bart.l.fi. C.de impub.& ali.. ſub. & l. ſi mulieri cum liberis. de vſufr.accre. Item qñ coniunguntur in aliquo, quod poteſt competere cuilibet inſolidum,vt ſi concedatur immunitas patri,& filijs,nam etiã viuente patre filij gaudebunt, ſicut ipſe pater, vt in l. j. & 2. C. de Epiſc.& Cle.l.2.infra.de iu.immu.Quædam ſunt dictiones,quæ faciunt aliquos vocari gradatim,ẽt ſi non ſit aliquis ordo neceſſitatis,vel affectionis,vt ſi relinquat nomine collectiuo familiæ,vt relinquo familię.Titij.nam illi,qui pręcedunt in gradu cenſent̃ prius vocati,vt C.de verb.ſign.l.fin. & l.cum ita §.in fideicom.de leg.2. Item qñ vocantur per diſiunctiuam,vel ſi ſit inter eos aliquis ordo,licèt reſpectu teſtatoris non ſit,vt ſecundum illum ordinem cenſeantur vocati,& ſic loquitur l.cum pater.§.pen.de leg.2 quę. ll.alleg.hic in gl.& l.hæredes mei.§.peto. ad Treb. Idẽ ſi relinquat̃ alicui,& filijs ſuis,& hæredibus.nam ex eo,ꝙ dixit hęredibus,cenſetur voluiſſe vocare filios viuente patre,qa viuens non hẽt hæ-

10 redes.l.j.ꝭ.pro hęr.†Extra iſtos caſus inſpicit̃ an ſit ordo perfectionis quo ad teſtatorem,& iſta in effectu colligunt̃ ex mente Bar. Bal.verò tenet,ꝙ nõ ſit inſpiciendus ordo affectionis duntaxat,ſi nõ eſt ordo neceſſitatis,& iõ ſi inſtituo fratrẽ meum, & eius liberos,frater hẽbit dimidiã,& liberi aliã dimidiam eod. tpe,& alle.ad hoc c.Rainutius.&c.Rainaldus.de teſt.vbi vr̃ eſſe caſus, & quidã ẽt alleg.ad hoc l.codicillis.in §.inſtitutio.ꝭ.de leg.2. & ꝓ certo iſte paſſus eſt dubius.Prędicta aũt in vltima,voluntate,qd in ꝯctibus? ſi aliqs emit rem,vel recipit empyteuſim, vel feudum ꝓ ſe,& ſuis liberis,an veniant ſimul,vel ordine ſucceſſiuo?Bar. tenet ſecundã partem gl.q̃ eſt in l.ſi tibi.§.pactus.ſupra de pact.q̃ dicit,ꝙ videtur recepiſſe pro liberis tanquam hæredibus.vide hic per eum.

A D D I T I O.

a Gl.quæ eſt hic.Adde Alexan.qui refert dicta Pau.hic in conſi. 24. colum. 2.in fi.in 3.vol.Cur.

---

2 *Quòd omnis pronepos dicatur nepos.& num.1.*
Statutum loquens de auo,uel auia extenditur ad proauum, uel proauiã, ſi non eſſet contra ius commune.
3 *Dictio:& c.abbreuiata poſita in prothocollis,uel imbreuiaturis notariorum quid importet.*
Quid in dictione,& c.non abbreuiata quæ eſt nomen.
5 *Si aliquis in ſuo libel.refert uerba alicuius inſtrumenti,non propterea videtur ipſa approbare,ſed referre duntaxat,ſecus ſi non referendo, ſed a ſeipſe dicendo.*

1 **§.Idem credendum.** †Hic ponitur reprehenſio Galli de inſufficiẽtia erga pſonas,& hoc innuit Prouiſio Galli de nepote naſcituro, vt poſſit ſubſtitui filio iam nato,& inſtituto,ſi deceſſerit teſtõre viuẽte,extendit̃ per Scæuolam ad pronepotem, & deinceps,vt poſſit ſubſtitui nepoti inſtituto,vel ipſi filio,vel vtrique, hoc dicit in effectu vſque ad §.& qd ſi tm̃.& ponit tres caſus,vt hr̃ hic in glo.ſuꝑ verbo,pronepos.In primo extabat nepos ex filio præmortuo tẽpore teſtamẽti,q fuerat inſtitutus,& dr̃, ꝙ põt ei ſubſtitui pronepos naſciturus,ſi nepos deceſſerit auo viuente.In ſcđo caſu extabat filius tm̃,qui fuit inſtitutus, & ex nepote ꝑmortuo ſperabat̃ pronepos naſciturus,& dr̃, ꝙ poteſt ſubſtitui eod. modo, ſi filius moriatur viuente patre.In tertio extabat filius,& nepos, & ex nepote ſperabatur pronepos,& filius tantum fuit inſtitutus,non ꝓ nepos,quia nec erat neceſſe,cum non teneret primum locum in ſuitate,dr̃ ergo hic,ꝙ põt ſubſtitui pronepos naſciturus ſub conditione,ſi filius,vel nepos moriat̃ viuente teſtatore, tñ ad hoc,vt teſtm̃ non rumpat̃,neceſſe eſt,ꝙ nepos,q non fuit inſtitutus, nec exhæredatus moriat̃ antequam filius,ſed ſi filius moreret̃ prius, tunc nepos inciperet tenere primũ locum, & ſic agnoſceret̃ auo in ſuitate,& vnde cum reperiat ſe præteritum, rumperet teſtamẽtum,& ſic non prodeſſet ſubſtitutio facta ad pronepote, quia cũ naſceret̃,reperiret teſtm̃ ruptum.h.d.totus §. vnde videtur caſus in iſto vlt.dicto ꝯ id,quod dicit.Bar.in prin.huius l. ꝙ valet teſtm̃, licèt filius non ſit inſtitutus,ſi tamen nepos eſt inſtitutus in defectum filij,nam hic pronepos fuit inſtitutus in defectum filij,& nepotis,& tamen ſi filius primo morietur, non valeret teſtm̃,quia nepos reperit ſe ꝑteritum.ſed ipſe reſpondet, ꝙ hoc contingit,qa filius præcedebat,ſed ſi non ꝑcederet, ut in primo caſu huius §.ſecus,nam in primo caſu non vr̃ nepos vocatus ad hæreditatem, cum præcedat filius,in ſecundo ſic tacitè,& ſic ꝑteritio non eſt ſibi nociua.¶Quæro,qd ſi non fuiſſet facta hæc ſuppletio ꝑ Scæuolam,vtrum pronepos naſciturus potuiſſet ſubſtitui ſm̃ conſilium Galli?tex.hic in princip. innuit, ꝙ ſic, dum dicit credendum eſſe Gallum idẽ exiſtimaſſe de pronepote,quod dixerat de nepote,& ſic perinde eſt,ac ſi hoc expreſſiſſet,qa mens legiſla. hr̃ pro legę,vt l.cum mulier.ſ.ſol.mat.& potius inſpicit̃ mens legis,q̃ verba l.non dubium.C.de legib.Contrarium vr̃ verius, quia cum ꝓuiſio ſua eſſet ꝯ ius cõmune,& l. 12.tab.ꝙ poſthumus alienus nõ poterat hæres inſtitui,prouiſio facta in ꝯriũ in perſona nepotis non extendebat̃ ad nepotem ex mente legiſlatoris,nec per identitatem rõnis,vt l.ſi verò.§.de uiro.ſ.ſol.mat. quod no. ad ſtatuta.

2 †Et pro hoc uidetur expreſſum.ꝭ.ead.l.§.nunc de leg. uer. & bñ. ibi,dum dicit,quos ſupplendos in Galli Aquilij ſententiam duximus,&c.& ſic expreſſe dicit,ꝙ oẽs iſti caſus ſupplent̃ per Scęuolam ad conſilium Galli,qñ prouiſio non eſſet ꝯ ius commune, tunc diſpoſitio facta in nepote traheret̃ ad pronepotem,& deinceps,qa omnis pronepos dr̃ nepos,licèt adijciatur præpoſitio,ꝓ. ad diſtinctionem gradus,& hoc probat̃ ꝑ tex.notabilẽ in l.cui eorum.§.j.ſ.de poſtu.& ſic ſtatutum loquens de auo,uel auia extenditur ad proauum,uel proauiam,ſi non eſſet ꝯ ius cõmune, aliàs

3 ſecus.¶†Vltimo alle.iſte tex.in illa dictione,&c. abbreuiata ad ꝓ

a thocolla,& imbreuiaturas notarij,in quibus frequẽter iſta dictio apponitur, cum dicunt,ꝙ promiſit defendere,&c.quid importet de hoc uide per Bar.hic.Eſt & alia dictio,&c.non abbreuiata, &

4 tunc eſt nomen,& de iſta hr̃ in auth.ex cã.C.de lib. ꝑteri. ¶†Not. ẽt gl.2.in fi.Itẽ not.ꝙ hic,&c.argu.ꝙ ſi aliquis in ſuo libello refert uerba alicuius inſtrumenti,non propterea ur̃ ipſa approbare,ſed referre dũtaxat, & iõ licèt faciant ꝯ eum,ſibi non nocent:ſecus ſi non referendo, ſed a ſeipſo dicendo,ut l.cũ pactũ.C. de lib.cauſa.

A D D I T I O.

a Dictione &c.Adde Bar.ꝭ.in §.de vſufruct.Bal.in auth. ſi quis.C.eden.

---

2 *Subſtitutio facta de nepote filio inſtituto,ſi morietur uiuente teſtatore, locum ſibi uendicat,ſi filius emancipetur. & num.1.*
3 *Inſtitutio filij quòd non euaneſcit per emancipationem,ſi non fuit facta ſubſtitutio,uel fuit facta,ſed de extraneo.*
4 *Subſtitutio vulgaris facta in unum caſum trahitur ad omnes ſimiles.*
Item ſi exprimatur vnus caſus impotentiæ venit etiam alius.
5 *Prouiſio facta in vnum caſum extenditur ad ſimilem,in quo prouidens ꝑ uidere potuit,ſed facta in vna perſona non extenditur ad aliam.*
6 *Subſtitutio facta in vnum caſum extenditur ad alium ſimilem, ſed facta in vnum tempus non extenditur ad aliud tempus.*
Item facta in una ſpecie ſubſtitutionis,vt in ſuitate,non trahitur ad aliã ſpeciem,vt in hæreditate.
7 *Conditio quando debeat impleri in forma,& quãdo ſufficit,quòd impleatur per æquipollens.*
8 *Caſus omiſſus,an habeatur pro omiſſo, uel pro expreſſo.*
An referat quid ex æquipollentibus fiat.
Per ſubſtitutionem vulgarẽ nõ tollitur ſuitas,et qd ꝑ factã in hæreditate.
9 *Emancipatus qualiter hodie ſuccedat.*
10 *Statutum,ſi dicat,ꝙ exiſtente maſculo,vel agnato non ſuccedat filia fœmina,ꝙ præteritio filiæ fœminæ non reddat teſtamentum nullum,nec ẽt deſcendentium ex ea.*
11 *Cui non datur ius dicendi nullum eo caſu,quo eſt in poteſtate, non datur etiam contratab.*
Quòd titulus de coniungendis cũ emancipato liberis ſit hodie correctus,ſi ſucceditur ab inteſtato,quia emancipatus præfertur nepoti ex eo.
12 *Filius,qui per emancipationẽ deſiit tenere primũ locum, & nepos ex eo, qui ingreſſus eſt locum eius tam in ſuitate,quàm in hæreditate poſtea readoptetur,recuperabit locum ſuum,ſi adoptetur in locum patris iſtius nepotis,& totã hæreditatem ſibi aufert,ſecus ſi adoptetur ſimpliciter.*
13 *Si filius,cuius nepos fuerat ſubſtitutus,deceſſetit viuente teſtõre,fuerit d portatus,& ſic factus ſit locus ſubſtitutioni nepotis,poſtea reſtituatur in integrum ꝑ principem,ſi recuperat locum ſuum,deijcit nepotem.*
14 *Reſtitutio in integrum non tollit ius alteri quæſitum perfectè,ſed quæſitũ non perfectè ſic.*
Bona confiſcata alienata per fiſcum ob crimen alicuius non recuperantur eo reſtituto in integrum.
15 *Reſtitutio in integrum non trahitur retro, ſed operatur, vt ex nunc cum fit.*
16 *Si filius legitimatur,an iſta legitimatio noceat alijs filijs, vel agnatis.*
17 *Legitimatio,quæ fit per ſubſequens matrimonium, ꝙ minuat legitimam aliorum filiorum.*

18 *Legitimatus per ſubſequens matrimonium an recuperet ius primogenituræ, quod erat penès al ium filium legit imum, qui tamen fuerat ſecundo loco natus.*

19 *Quid ſi legitimatio fiat poſt mortem patris, ut quia pater mandauit eã fieri, & quid ſi non mandauit, an fiat præiudicium agnatis.*

20 *Si tempore mortis quis habeat filium, qui erat frater minor, & ſic erat incapax & hæreditas fuerit delata proximioribus, & poſtea ille frater minor efficiatur Epiſcopus, & ſic abſoluatur à regula, & efficiatur capax, quando auferre poſſit hæreditatem alijs.*

Quid in legitimatione, quę fit non per Principem immediatè, ſed per comitem palatinum, quòd inſpicienda ſit poteſtas ſibi data.

1 **§.Et quid ſi tantum.** †Hic ponitur Galli reprehẽſio de inſufficientia erga caſus, & hoc innuit prouiſio Galli de nepote ſubſtituendo in caſu, quo filius moriatur teſtatore viuente, & extendit per Scæuolam ad caſum, quo non moriatur verè, ſed habeatur pro mortuo ciuiliter, puta per deportationem. Item ad caſum, quo nec verè, nec fictè moritur, ſed per emancipationem deſinit tenere primum locum in ſuitate, nam etiam tunc nepos, ſi non eſſet ſubſtitutus, ingrederetur locum eius, & ſi reperiret ſe præteritum, rumperet. h.d. Diuide in 3. par. Primo format quæſtionem vſque ibi, (quid.n.) Secundo reſpondet tacitæ obiectioni, quæ poſſet fieri, quæſtio non meruerit formari, quia eſt deciſa per ſecundum caput legis Velle. reſpondet hoc nõ eſſe verum, quia l. Vell. loquitᷣ, qñ nepos naſcitur auo viuente, nos loquimur eo mortuo, quod non pertinet ad l. Vellei. ſed ad Gallum, & Gallus non prouidit ita plenè circa caſus, ſicut Velle. vſque ibi, (ſed ex ſententia,) ibi determinat quæſtionem quo ad ſimilitudinem l. Velle. vt ẽt prouiſio Galli extendatur ad dictos caſus omiſſos. ¶ Poteſt aũt formari qõ duob. mod. Primo, ꝙ ſi filius fuerit inſtitutus, certum eſt ꝙ nepos naſciturus poteſt ſibi ſubſtitui ſub conditione, ſi moriatᷣ verè teſtatore viuente, nam hoc caſu Gallus prouidit, ſed an poſſit ſubſtitui ſub conditione, ſi moriatur fictè? puta per deportationẽ nam deportatus loco mortui habetur, vt l. ſi necem. §. ſi deportatus. de bon. lib. & l. j. §. fi. de contratab. Vel pone, quòd fuit emancipatus, & ſic exiuit de medio, & deſinit tenere primum locum in ſuitate, an nepos naſciturus poſſit in illum caſum ſubſtitui ne rumpat agnoſcendo? Secundo modo poteſt formari caſus, ꝙ nepos fuit ſubſtitutus ſub conditione, ꝙ ſi filius moreretᷣ teſtatore viuente, ipſe non fuit mortuus naturaliter, ſed ciuiliter, vel fuit emancipatus, an nepos admittatᷣ ex ſubſtitutione p̃dicta, & ſic nõ rumpat, an autem tanquam non ſubſtitutus in dictis caſibus rũpat. Et ſi dicatur iſta quæſtio non meruit formari, maximè prima, quia per l. Velleiam in ſecundo capite fuit prouiſum generaliter in omni caſu, quo ſuus heres. i. qui tenebat primum locum deſineret eſſe ſuus hæres, vt in §. nunc de leg. verſic. & bene. ibi dum dicit, ſi quis ex eius hæredibus ſuus hæres eſſe deſierit, &c. nam in quolibet iſtorum caſuum deſinit eſſe ſuus hr̃s, ergo habemus ꝓuiſionem Velle. licèt Iuriſcon. dicit non eſſe verum, quia l. Velle. prouidit ſolum de nepote, q̃ naſcitur teſtatore viuente, vt poſſit ſubſtitui in omni caſu, quo filius deſinat eſſe ſuus hæres, nos loquimur de nepote naſcituro poſt mortem, circa quem Velleius prouidit, ſed ſolum Gallus non prouidit niſi in caſu, quo filius deſinat eſſe ſuus hæres per mortem naturalem. q̃d ergo erit in dictis alijs caſibus. & Iuriſconſultus reſpondet, quod ad ſimilitu. legis Velle. etiam dicti caſus ſunt admittẽdi, hoc eſt dicere, ꝙ ſicut Velleius in nepote naſcituro teſtatore viuente prouidit, vt poſſent ſubſtitui in omni caſu, quo filius deſineret eſſe ſuus, ita in naſcituro poſt mortem ſit dicendum, vt poſſit ſubſtitui in omni caſu prędicto. & iſte caſus procedit ſᷣm omnes, poteſt etiam intelligi hæc determinatio, vt r̃ndeat ad ſecũdum modum formandi quęſtionem, videlicèt, ꝙ ſi nepos ſit ſubſtitutus ſub conditione ſi filius moriatᷣ, & ipſe non moriatᷣ naturaliter, ſed ciuiliter, admittatur nepos ex ſubſtõne, & non rumpat. & iſto etiam modo gl. 2. magna intelligit, licèt q̃dam dicant ꝯrium, ꝙ licèt poſſit teſtator exprimere oẽs iſtos caſus, poſtquam Scęuola introduxit hoc, tñ ſi exprimitᷣ caſus mortis tm̃, non veniant alij, ſed primum intellectum tenent cõiter Doct. q̃a cũ oẽs iſti caſus ſunt neceſſarij, ne teſtm̃ rumpatᷣ, vt ĩ quolibet ſubſtituatᷣ, exp̃ſſo vno veniãt oẽs p l. mulier. ff. ab Treb. & per l. 3. C. de inſti. & ſubſt. vbi exp̃ſſo caſu mortis venit ẽt caſus emãcipationis tẽdẽs ad eũdẽ effectũ. ¶ In tex. ibi, (q̃d ſi nepos, ex quo pronepos inſtitueretᷣ, &c.) iſte caſus de nepote inſtituto, cui ſit ſubſtitutus ꝓnepos, nõ fuit tactus a Gallo, ſed ſuppletᷣ a Scæuola in p̃cędenti §. pp hoc dixerũt q̃dã antiq, quos refert glo. j. ꝙ hic formentᷣ tres qõnes ꝯ p̃cedentẽ §. & ꝯ verba Scæuolæ circa fin. illius §. de vtriuſq; mortuis. prima ꝯ verbũ. vtriſque in prin. huius §. vſq; ad ver. q̃d. n. ſecunda ꝯ verbũ mortuis. vſq ad iſtũ verſ. tertia. ꝯ idẽ verbũ in hoc ver. q̃d ſi nepos, & ꝙ ad nullã iſtarum r̃ndeatᷣ. quẽ intellectũ gl. reprobat, & bñ tenet, ꝙ duæ tm̃ qõnes formentᷣ ꝯ verba Galli poſita in principio, vna vſq; ad iſtũ verſ. (quid ſi,) & ſic in ver. (quid. n.) non ponitur noua qõ, ſed completᷣ prima, alia ponitur hic, & ad ambas r̃ndetur in fi. ibi, (ſed ex ſententia &c.) tertius intellectus, ꝙ formentᷣ duę qõnes, tam ad verba Galli in prin. l. q̃ ad ſuppletionem factam per Scæuolam in præcedenti §. & ad ambas reſpondetur, & iſtam tenet Bar. q̃dam autem moderni dicunt, ꝙ ad neutram reſpondetur in iſto §. & ꝙ in verſi. (ſed ex ſententia) Scæuola ſolum voluit dicere, ꝙ Gallus debuit prouidere, poſtea formatur alia queſtio in ver. (quid ſi is,) & in ver. melius ergo reſpondeatur ad omnes. Sed non curo, q̃a in effectu iſta ten-

2 dit ad idem cum præcedenti, & eſt ſatis ſuperflua. † Et notatur hic mirabile, ꝙ ſubſtitutio facta de nepote filio inſtituto, ſi morietur viuente teſtatore, locum ſibi vendicat, ſi filius inſtitutus emancipetur, vt patet in fi. vbi ponitur reſponſio. Ex quo ſequitur, ꝙ inſtitutio filij euaneſcit per emãcipationem, & ſuccedit ſubſtitutio nepotis, nam ſubſtitutio ſemper fit in defectum inſtitutionis, vt l. poſt aditam. C. de impub. & ali. ſubſtitu. Et hoc poſt ſuppletionẽ factam per Scęuolam ad conſilium Galli, ſed ante ipſam ſecus, q̃a ſi teſtator voluiſſet prouidere in caſu mortis ciuilis, vel emancipationis filij de ſubſtitutione nepotis naſcituri, non potuiſſet, quia ꝓuiſio Galli, cum eſſet contra ius commune, de poſthumo alieno facta in vnum caſum. ſ. mortis non extendebatur ad alium, licèt in illo eſſet eadem ratio, vt probatur hic iuncto §. nunc delc. ver. & benè ff. eodem. dum dicit, quis ſupplẽdos, &c. vbi patet, ꝙ Scæuola ſuppleuit iſtos caſus ad conſilium Galli, & ſic fuit neceſſària ſuppletio, licèt quidam dicant contrarium, quòd & ſi non ſuppleuiſſet, tamen de mente Galli potuiſſet ſubſtituere etiam in dictis caſib. omiſſis. arg. ſupra proximo §. in prin. dum dicit idem credẽdum eſt Gallum, &c. quod non placet per illum tex. in verb. & benè. nam tunc non eſſet ſuppletio ad conſilium Galli, ſed declara-

3 tio mentis eius. ¶ † Sed oppo. fortiter, ꝙ licèt filius emancipetur, nõ propterea ruat inſtitutio eius, vt infra ead. l. in fi. & Inſt. de hær. inſti. §. ſi ſeruus. & ſic non fiat locus ſubſtitutioni factæ de nepote eius. contrarium iſte tex. vult. Sol. ſi filio non fuiſſet facta ſubſtitutio. fateor contrarium: idem ſi fuiſſet facta extraneo, & ſic in hæreditate, non in ſuitate, nam cum illa videatur facta in defectum inſtitutionis, & emancipatio de ſui natura non faciat inſtitutionẽ deficere, quia poteſt inſtitui non ſolum ſuus, ſed etiam extraneus non erit locus ſubſtitutioni, ſed hic fuit facta de nepote, & principalius, & potius in ſuitate, ſi filius deſineret tenere primum gradum, licèt in conſequentiam etiam in hæreditate, cum ergo per emancipationem deſinat tenere primum locum, fit locus ſubſtitutioni vulgari factæ de nepote in ſuitate, & in conſequentiam in hæreditate, & ſic euaneſcit inſtitutio filij, & ſuccedit ſubſtitutio nepotis: hic eſt caſus mirabilis, & hoc ne teſtamẽtum rumpatur. Aliàs innuit iſte tex. quòd ſi nepos non fuiſſet ſubſtitutus per emancipationem filij, nepos rumperet teſtamentum ad ſimilitudinem poſthumi, q̃a agnaſceretur auo. i. inciperet tenere primum locum in ſuitate, ſicut per veram mortem filij, ad ſimilitudinem poſthumi, vt ff. tit. j. l. poſthumorum. & s. eo. ti. l. filius a patre. §. j. ex quo ẽt ſequitur aliud, ꝙ tp̃e teſtamenti filius erat emancipatus, & nepos in poteſtate, & ſi fuiſſet inſtitutus filius, & nepos præteritus, teſtamentum eſſet ipſo iure nullum, hodie uerò omnia iſta correcta ſunt, vt dicam ſuper glo. ¶ Tamen op. fortiter, & in hoc ſemper dubitaui, nam poſito, ꝙ ſubſtituendo nepotem euitetur nullitas teſtamenti ratione pręteritionis nepotis, tamen incidebatur etiam iure veteri in aliam nullitatem ratione pręteritionis filij, quia ſi deficiebat inſtitutio filij, & fiebat locus ſubſtitutioni nepotis, filius habebatur pro præterito, & ſic rumpebat teſtamentum per contratab. Quid ergo prodeſt ꝓuiſio, de qua hic? Reſpon. multum, quia licèt filius poſſit venire per contratab. tamen non niſi ff. annum, & ſi hoc non faciat, nepos totum habebit: & ſi dicatur, ſi habebit nepos, habebit etiam filius, cui nepos acquiret, ſi erat in eius poteſtate hoc tempore? Reſpõdeo, poterit nepos differre immiſſionem quouſque ſit ſui iuris, & tunc acquiret ſibi, non pr̃i ſuo, aliàs fateor contrarium, vt l. qui in aliena. §. interdum de acquir. hær. Sed hodie ẽt ſi immiſceat ſe, cum eſt in poteſtate non acquirit proprietatem, ſed ſolum vſumfructum. Erat etiam alia vtilitas, quia filius per ꝯtabu. non auocabat totum a nepote, ſed dimidiam, & iungebatᷣ ſibi per ti. de coniungendis cum emã. lib. & ſic erit vtile nepoti, ꝙ fuerit factus locus ſubſtitutioni per emancipationem, aliàs totum haberet ipſe filius. Cogitabam etiã aliàs, & nunc reperio, quòd eundem cõceptum habuit d. Rapha de Cu. qui etiam ſolus inter ſcribentes antiquos, & mod. perpendit de hoc dubio, de quo ego perpenderam, & ſuper eo multum inſiſtit, & poſſet dici, ꝙ ſuper emancipatione filij nõ fiet locus ſubſtitutioni nepotis, niſi. in dimidia, & in illa tantum corruat inſtitutio filij. In altera verò dimidia, quam filius per contratab. eſſet cõſecuturus, nõ corruat inſtitutio, ſed habeat eam ex inſtitutiõe potius, q̃ per contratabu. ipſe tñ non audet hoc aſſerere per l. cũ inteſta. ff. de hær. inſt. vbi admittitur concurſus inſtituti, ſed ego reſpondeo, ꝙ hoc eſt verum regulariter, ſed aliquando fallit pp impugnantiam rationum, vt l. ſi pr̃a. §. Titiũ. cũ l. ſeq. ff. de hære. inſt. & ita eſt hic. Fallit ẽt in caſu l. ſi libertus patrono. ff. de bon. lib. & tãgit Bart. in l. j. de vulg. & pup. vnũ tñ facit dubium, q̃a expedientius eſt nepoti, ꝙ filius ueniat per ꝯtab. q̃a p lapſum anni repelletᷣ,

quàm ꝙ veniat ex inſtõne ad dimidiam, ex qua perpetuo admit
teretur, vel põt dici, ꝙ inter tam coniunctas ꝑſonas nõ eſt ad hoc
attendendum, nec tanq̃ inter infeſtos talis interpretatio inter eos
facienda eſt, vt dr̃ in ſi. de do. inter vir. & vxo. & in §. 2, hodie verò
p̃dicta ceſſant, vt dicam ſuper gl. ꝑ tex. in Auth. de hær. ab inteſt. §.
nulla. ¶In gl. quæ incipit, (non ſoluit.) ibi, (ſed tu dic) hæc vera ſ'm
oẽs Doct. nam non põt negari, quin in princi. §. formet̃ hæc qõ, ſi
ſubſtõ concepta eſt in vnum tm̃ caſum. ſ. mortis filij, ſi ipſe non
moriat̃ nãliter, ſed ciuiliter, vel emancipetur, an fiat locus ſubſtõni
nepotis, nam ẽt illi, de quib. in prin. gl. hoc fatentur. cum ergo de-
beat adaptari ad quæſtionem formatam, vt Inſti. de inutili ſtipu. §.
præterea. & l. ſi defenſor. §. j. de interrogo. act. & in fin. huius §. in
verſicul. ſed ex ſententia ponat̃ rñſio. dicendum eſt, ꝙ voluit rñ-
dere ſic, & ꝙ fiat locus ſubſtitutioni ex qua reſponſione ſequun-
tur duo. Quòd teſtator poteſt ſubſtituere etiam in dictis caſibus
omiſſis a Gallo, & hoc inducit Scæuola ſupplendo cõſilium Gal-
li. Item ꝙ expreſſo vno caſu veniant cæteri data potentia in teſtã
te, & hoc eſſe verum probat̃ tribus rationib. q̃ tangunt̃ in gl. nam
intentio teſtatoris fuit ſubſtituere nepotem in caſu, quo filius exi-
ret de medio, ſed in quolibet iſtorũ caſuum exit de medio, ergo
non eſt curandũ de mõ, ꝑ quem exit poſtq̃ habemus effectum,
l. cum ſeruus. de verb. obl. & q̃a idẽ eſt iudiciũ de ſimilib. quare ñ
4 refert, q̃d ex equipollentib. fiat. †Et ꝑꝑ hoc allegat̃ iſta gl. ꝙ ſubſti
tutio vulgaris facta in vnum caſum trahit̃ ad oẽs ſimiles, vnde ſi
ſubſtituo, ſi inſtitutus non poterit eſſe hæres, venit ẽt caſus, ẽt ſi
nolit eſſe. Item ſi exprimat̃ vnus caſus impotentiæ, venit ẽt alius.
Aduertendum tñ, ꝙ iſta gl. loquit̃ in inſtõne vulgari facta in ſuita
te, vt expreſſo vno caſu, in quo p̃cedens in gradu deſinit eſſe ſuus
veniant ẽt alij ſimiles, ſed Doc. idem dicunt in illa, quæ facta eſt in
hr̃ditate, vt expreſſo vno caſu, in quo non ſit hæres, veniant ſimi-
les. Aduertendũ tñ, ꝙ in caſibus nõ expreſſis dicta ſubſtitutio dr̃
tacita & potius legalis, & interpretatiua, q̃ teſtõris, & ſic dr̃ par-
tim expreſſa, partim tacita, & hoc voluit Bar. in l. 1. de vulg. & pup.
eſt aũt magnus effectus, q̃a ſi ſubſtituo, ſi hæres eſſe non poterit,
licèt veniat caſus, ſi hr̃s eſſe noluerit, q̃a venit ex interpretatione le
gis, non vr̃ data licentia abſtinendi, nec tollit̃ exiſtentia, ſui hære-
dis poſito ẽt, ꝙ opi. Dy. & Bar. ſit vera in l. ſi filius hæres. s̃. e. ſicut
non tollit̃ ꝑ tacitam comprehenſam in expreſſa pupillari, vt l. ſi fi-
lius, q̃ patri. de vul. & pupil. ſecus ſi verba eſſent generalia, ſi hæres
non erit, q̃a tunc propter ætatem eorum veniunt oẽs caſus ex in-
5 terpretatione legali, ſed ex voluntate defuncti. ¶†Contra iſta tñ
glo. oppo. de l. commodiſſimè. s̃. eodem. ſed dic, ꝙ prouiſio facta
in vnum caſum extendit̃ ad ſimilem, in quo prouidens prouide-
re potuit, vt hic, ſed facta in vna ꝑſona non extendit̃ ad aliam, ita
loquitur ibi. nã vbi nõ habuit reſpectũ ad certum poſthumum, &
ſic ille, q̃ naſceretur in caſu improuiſo, non videtur fuiſſe inſtitu-
tus, vt ibi dixi. adhuc oppon. fortiter de l. ſi ita quis. & de eo, quod
6 not. in l. ſi mater. §. fi. ʃ. de vulg. & pup. in gl. †Sol. ſubſtõ. facta in v-
num caſum extenditur ad alium ſimilem, vt hic. facta aũt in vnũ
tempus non extendit̃ ad aliud tp̃s, vt in ꝯrio. Itẽ facta in vna ſpe-
cie ſubſtõnis, vt in ſuitate, non trahit̃ ad aliam ſpẽm, vt in hr̃ditate,
7 & ita loquit̃ gl. l. ſi mater. §. fi. ¶†Vl. opp. ad idẽ, q̃a condõ dẽt im-
pleri in forma, vt l. Męuius. & l. qui hr̃di. de condi. & demon. ſed ſi
exprimat̃ condõ, ſi me viuo moriet̃, & ueniat caſus deportatio-
nis, vel emancipationis non implet̃ in forma. Sol. ſ'm Pet. Bart. &
alios, ꝯrium ꝓcedit in condõne merè voluntaria, ſed qñ eſt me-
rè neceſſaria ad actũ ſufficit, ꝙ adimpleat̃ per æquipollentẽ, & ita
eſt hic, nã qñ fit in ſuitate ad hoc, vt l. locum hẽat, eſt neceſſe, ꝙ p̃-
cedens in gradu exeat de medio, & cum hoc poſſet fieri multis
modis, vno expreſſo veniunt cæteri. Item cum fit in hr̃ditate ad
hoc, vt habeat locum, requirit̃, ꝙ inſtitutus non ſit hęres, & hoc
põt contingere multis modis, vno ergo expreſſo veniunt cæteri,
quia teſtator cenſet̃ cogitaſſe plus de effectu ꝯdõnis, q̃ de modo,
ſufficit ergo, ꝙ habeamus effectum ad quem cẽſetur ſe retuliſſe,
licèt nõ venerit ꝑ illũ modũ, quẽ expreſſit. Idẽ ſi eſſet neceſſaria
ad effectũ actus vt l. mulier. ʃ. ad Treb. & C. de inſt. & ſubſt. l. 3. ſed
qñ eſt oĩno voluntaria cenſet̃ habuiſſe reſpectũ ad modũ, & for-
mam, pluſquam ad effectum, iõ requirit̃, ꝙ impleat̃ in forma ſ'm
8 Docto. ſubtiliter, & notabiliter. †Et vide hic per Bar. ſuper illo arti
a culo, ſeu brocardo. an caſus omiſſus habeat pro omiſſo, vel pro
expreſſo, & vtrum referat, quid ex æquipollentib. fiat. Patet ẽt ex
prædictis, ꝙ per ſubſtõnem vulgarẽ factã in ſuitate non tollit̃ ſui-
tas p̃ſuppoſita ẽt pro vera opi. Dyn. & Bar. ꝙ per factã in hæredi
tate tollat̃, nam illa, q̃ fit in ſuitate, ꝯcipit̃ in caſum, quo ille, q̃ p̃ce-
dit in gradu moriet̃ teſtatore viuente, quo tp̃e non hẽt facultatẽ
adeundi, vñ non vr̃ data licentia abſtinẽdi ꝑ regulam is põt. de ac
quir. hęre. & hoc probat̃ hic, q̃a ſi tolleret̃ ſuitas, ẽt anteq̃ filius e-
mãciparet̃, deſineret eſſe ſuus ꝑ ſubſtõnẽ nepotis, & fit locus ſub
ſtõni, cuius ꝯrium hic patet a ꝯrio ſenſu, & hoc tenet Bar. & oẽs.
¶In glo ibi, (neq; obſtat in Auth. de hær. ab inteſt. §. nullum) ꝑ quã
patet, ꝙ cum emancipatus ſuccedat hodie, ac ſi emancipatus nõ
eſſet, vt ibi dr̃, & quod etiam videtur de iur. C. vt l. meminimus.
de legi. hær. vbi dr̃, ꝙ ſuccedit ad ſimilitudinem ſuorum, & debet
præferri nepoti ex eo in ſucceſſione, ſicut præfertur, ſi non eſſet
emancipatus, ſed per iſtum text. patet contrarium ex his, quæ ſuꝑ
eo dixi, quia ſi poſt teſtamentum emancipetur, euaneſcit eius in-
ſtõ, & fit locus ſubſtõni nepotis, & ſic nepos præferret̃ ſibi gl. re-
ſpondet mirabiliter, ꝙ ibi loquitur, quando nullum factum eſt
teſtm̃, ſed quando eſt factum, iura vetera remanent incorrecta,
ut aliud ſit in emancipato, q̃ in ſuo, & idem no. in auth. ex cã. C. e.
9 tit. & l. ſi emancipati. de coll. †Primum dictum gl. intellige, ꝙ emã-
b cipatus hodie[b] ſuccedit de iure ciuili per illam Auth. & ſic poteſt
adire vſq; ad 30. ann. quod olim non erat, ſed de iure prætorio
tantum per bon. poſ. vnde liberi. quam habebat neceſſe petere, 1.
ann. & in hoc iura vetera ſunt correcta, non tamen quantum ad
modum ſuccedendi, q̃a filius in ptãte eſt ſuus hęres ſtatim mor-
tuo patre etiam ignorãs, & tranſmittit hęreditatem ad quoſcunq;
ſed emancipatus non efficitur ſuus hęres, nec hæreditatem non
aditam tranſmittit ad extraneos hæredes, licèt tranſmittat ad ſuos
deſcendentes per tit. de his, qui ante aper. tab. & ſic habet neceſſe
adire, ſicut quilibet extraneus. Nam ſuitas procedit ratione patrię
poteſtatis. Secundum autem dictum non eſt ſimpliciter uerum,
ſed procedit eo caſu, quo filius emancipatus eſſet præteritus cum
cauſa legitima. Nam tunc non eſſet teſtamentum nullum ſed ha
beret neceſſe venire per contratab. ſicut olim, vt not. per gl. in l. ſi
filius. s̃. de mino. ſi autem ſine cauſa hodie eſſet nullum, ſicut in fi-
lio in poteſtate, vt no. glo. in Auth. de hæred. & Fal. §. exhr̃datos. Si
verò filius emancipatus ſit inſtitutus, & nepos ex eo ſibi ſubſtitu
tus, ſi deceſſerit viuo teſtatore, tunc iſta glo. adhuc innuit, ꝙ ho-
die idem ſit, q̃d hic dicitur, vt propter emancipationem ſecuram
poſt teſtm̃ fiat locus ſubſtõni nepotis, & ſic nepos præferat̃ filio,
& habeat filius neceſſe venire ꝑ contratab. vt dixi ſuper tex. & ꝙ
ſi nepos non fuiſſet ſubſtitutus, rumperet teſtamentum agnoſcẽ
do tanquam filio de medio ſubducto. Et ſi tempore teſtamenti
eſſet emancipatus filius, teſtm̃ eſſet nullum, in quo nepos ex eo eſ
ſet præteritus, quæ oĩa falſa ſunt, nam ſi nullo facto teſtõ filius e-
mancipatus p̃ferret̃ nepoti ex eo in iſta hr̃ditate, fortius eo facto,
& inſtituto filio, q̃a non dẽt eſſe deterioris conditionis habẽs vo
luntatem patris expreſſam, q̃ ſi hẽret tacitam ab inteſtato. l. Titia
Scio. §. fi. de leg. 2. nec pr̃ põt dici deliquiſſe, ſi expreſſe reliquit ſibi
id, q̃d tacitè videret̃ reliquiſſe, ſi non feciſſet teſtm̃. l. ſi quis cũ nul-
lum. de iure cod. ideo dic, ꝙ iſte §. eſt hodie correctus in hoc, & ꝙ
non fieret locus hodie ſubſtõni factę de nepote ꝑ ſolam emanci
pationem filij. Similiter ſi nepos eſſet præteritus, non redderet te-
ſtm̃ nullum, nec rumperet, q̃a cum ab inteſtato nihil eſſet habitu-
rus p̃cedente pr̃e ſuo, nõ debebat̃ ſibi ltĩma, qñ ltĩma eſt, portio
portionis debitæ ab inteſt. l. cum quęritur, & l. parentibus C. de in
offi. teſt. ſed ab inteſtato nihil debetur, ergo nec legitima, & ſi ita ẽ
eius præteritio non reddit teſtm̃ nullum q̃a ſolum p̃teritio illius,
cui ltĩma debet̃, teſtm̃ reddit nullum, cum ius rumpendi regulet̃
a iure ſuccedendi, vt l. j. circa prin. ʃ. de ꝯta. & ad hoc eo. ti. l. ſi poſt.
§. liberi. vbi non dat̃ contrata. liberis, q̃ ab inteſtato nihil eſſent habi
turi, ergo nec ius dicendi nullum, q̃a procedunt ad paria, & ita te
10 net hic Bar. & dixit ſe conſuluiſſe, & ẽt Bal. & Ang. ſequitur. †Per
q̃d ẽt determinatur qõ ſtatuti dicentis, ꝙ exiſtente maſculo, vel
agnato non ſuccedat filia fœmina: nam dicto caſu, præteritio fi-
liæ fœminæ non reddit teſtm̃ nullum, nec ẽt deſcendentiũ ex ea,
& hoc tenet Bar. in l. fi. ad Tertul. & Bal. in l. maximũ vitium. C. de
lib. præte. Quidam dixerunt teſtm̃ non eſſe nullum de iure ciuili,
& ſic poſſe adiri, ſed poſt hæreditatem aditã poterit ꝯtab. & hoc
vr̃ tenere Bal. & Ang. in l. ſi emancipati. de colla. q̃d non placet, &
contrarium conſului, & multi alij, q̃a cui non dat̃ ius dicendi nul
lum, eo caſu, quo eſt in poteſtate, nõ dat̃ ẽt ꝯtab. ad hoc. ʃ. de bon.
11 poſ. non eſt ambigendũ. †Ex p̃dictis patet, an titulus de coniun-
gendis ſit hodie correctus, & br̃ ſi ſuccedit̃ ab inteſtato, dic ꝙ ſic,
quia emancipatus p̃fertur nepoti ex eo. Sed ſi eſſet factum teſtm̃
in quo nepos in poteſtate eſſet inſtitutus, & filius pater eius p̃teri
tus cũ cã, & ſic haberet neceſſe venire per ꝯtab. vr̃ tenere Bar. in l.
1. de coniungen. cũ eman. lib. & ẽt Ang. in l. cũ proponas. s̃. de in-
offi. teſt. ꝙ nõ ſit correctus, & ꝙ ꝑ ꝯtab. auocauit duntaxat dimi-
diam, q̃d nota. ¶In gl. ead. ibi, (ſed quid ſi emãcipatus readoptet̃.)
Iſta qõ procedit iure iſto, non iure hodierno, ꝑ ea, q̃ dicta ſunt s̃.
12 †Queritur ergo, ſi filius, qui per emancipationem deſijt tenere
primum locum, & nepos ex eo ingreſſus eſt locum eius, tam in
ſuitate, q̃ in hæreditate, & poſtea readoptet̃, an recuperabit locũ
ſuum, & ſic deijciat nepotem, q̃ inciperat primum locum tenere
gloſſ. iſta dicit, ꝙ non Doc. dicunt eam veram qñ fuit readopta-
tus ſimpliciter, non tanq̃ pater illius nepotis, quia tunc illum nepo
tem

ADDITIONES.

a Caſus omiſſus. Adde gl. & ibi Ioan. An. in c. ſuſceptum. de reſcr. lib. 6.
b Emancipatus hodie. Adde gl. in l. fi. ff. de inter. act.

tem non videtur procedere in gradu, ſed loco cuiuſlibet extra-
nei adoptati habetur: ſecus ſi fuiſſet adoptatus tanquam pr̄ illius
nepotis, quia tunc præcederet eum in gradu, vt no. in §. ſi quis fi-
lium. allegato in gl. & probatur in l.3. §.j. de contratabulis. & ſm̄
iſtam diſtinctionem intellige l. ſi pater filium. cum ſua glo. ſupra
de adop. Aduerte, vt intelligas, nam dico, ꝙ ſi adoptatur in locū
patris iſtius nepotis, deijcit nepotem ex toto, & totam hæredita-
tem ſibi aufert, ac ſi nunquam fuiſſet emancipatus, vt ſic potius
redditus ſit ad primum gradum, & locum, quàm trāſlatus de no
uo, vt ſupra eo. l. filio. quem pater. ſed ſi adoptatus ſimpliciter, tūc
reputatur tanquàm quilibet extraneus adoptatus reſpectu huius
nepotis, ideo non aufert ſibi totum, quia nō pręcedit eum in gra
du, ſed quia ſua inſtitutio euanuerat per emancipationem, & nūc
reperit ſe præteritum, rumpit teſtamentum, & ſic auocat dimidiā
per l. præcedentem in §. j. ibi, non q̲dem adoptauit, &c. Nec ob-
ſtat diſtinctioni prædictæ l. filio quem pater. ſupra eodem. vbi nō
refert, qualiter adoptetur, quia ibi qn̄ fuerat exhæredatus, nos lo-
quimur, quando fuit inſtitutus, & nepos ſubſtitutus, & q̄rimus,
an præferatur nepoti, & conſtat, quòd non poteſt pręferri, niſi p̄
cedat eum in gradu. Nec etiam obſtat l. ordine. ℣. ad municip. per
quam videtur, ꝙ non recuperet locum ſuum, quem reperit oc-
cupatum per nepotem, quia ibi loquitur de occupatione perfe-
ctè facta, ſed hic nondum perfectè facta erat, cum teſtator adhuc
viueret, & ſic ſubſtitutio nepoti adhuc non erat confirmata mor
te, ideo ſi readoptetur in locum patris, nepos recuperat, & illum
13 deijcit. ¶†In gloſſ. ibi, (ſecus in filio deportato, & reſtituto.) ſupple
per principem, vult ergo gl. quòd ſi filius, cuius nepos fuerat ſub-
ſtitutus, ſi deceſſerit viuente teſtatore, fuerit deportatus, & ſic fa-
ctus eſt locus ſubſtitutioni de nepote, vt colligitur hic in text. po-
ſtea reſtituatur in integrum per principem, indiſtinctè recuperat
locum ſuum, & deijcit nepotem, & ſic annihilatur ſubſtitutio, &
reuiuiſcet eius inſtitutio, nec iſto caſu diſtinguitur, an reſtituatur
ad locum, quem prius tenebat, ideſt tanq̄ pater illius nepotis, uel
ſimpliciter, quia de natura reſtitutionis in integrum eſt reponere
rem in priſtinum ſtatum. l. ꝙ ſi minor. §. reſtitutio. de mino. & ſic
cenſetur reſtitutus tanquam pater illius nepotis, non ſic in reado
14 ptione, quæ poteſt fieri tanq̄ de extraneo. †Not. ergo tria ex iſta
gloſſ. primo illud, quod dixit, ſecundo, ꝙ reſtitutio in integrū non
tollit ius alteri quæſitum perfectè, ſed quæſitum non perfectè ſic,
nam uiuente teſtatore quæſitum eſt, ſed non perfectè, quia fuit fa
ctus locus ſubſtitutiōi, & nepos iam erat ingreſſus in locum filij.
Iſta ergo reſtitutio illud ius bene aufert, ſed poſt mortem eſt quæ
ſitum perfectè, q̲a ſubſtitutio eſt confirmata, & ideo tollitur, qđ
intellige, ſiue nepos iam ſe immiſcuerat hæreditati, ſiue non, q̲a q̄
ſitum erat ſibi ius immiſcendi, quod auferri non dēt ſine eius uo
luntate, non princeps credit̄ uoluiſſe auferre, vt l. ſecūda. §. meritò,
ne quid in loc. pub. & probatur quod dixi, & iſtud, quod vult iſta
gl. hodie ſatis clarè. in c. quamuis. đ reſt. lib. 6. Ideo ſi bona alicuius
fuerunt confiſcata propter crimen, & per fiſcum alienata, deinde
reſtituatur in integrum, nō recuperat bona alienata per hanc gl.
& per l. ꝙ ſi minor. §. Scæuola. cum ibi no. de mino. ſecus, ſi non
eſſent alienata, vt l. j. C. de bo. dam. cum ibi no. & idem in reſtitu-
tione in integrum, q̄ conceditur ratione ætatis, vt in e. §. Scæuola.
15 ¶†Tertio, & vl. no. ex iſta gl. & hoc allegatur, ꝙ reſtitutio in inte-
grum non trahitur retrò, ſed operatur vt ex nunc, cum ſit, q̲a ſi
traherēt retro, tolleret ius interim alteri q̄ſitum, ſicut fictio poſtli-
minij: vt infra ti. primo l. ſi quis filio. §. ſed ſi pater. Ratio diuerſita
tis, quia fictione poſtliminij ſubeſt ſpes probabilis, etiam antequā
redeat captus, ideo alteri nō pōt perfectè acquiri, ut l. nec nos. C.
de cap. Sed de reſtitutione in integrum, quę fit a principe, anteq̄
fiat, non ſubeſt ſpes, cum dependeat a voluntate principis: & ſic
reputatur quaſi impoſſibilis. l. apud Iul. §. fin. de leg. primo. ¶†Et p̄
a dicta inducuntur ad q̄ōnem quotidianam, ſi filius legitimatur [a],
an iſta legitimatio noceat alijs filijs, uel agnatis, nam ſi legitimatio
traheretur retro ad ſimilitudinem fictionis, clarum eſſet, ꝙ ſic, q̲a
fingeretur nunquam fuiſſe illegitimus, ſi non trahitur retro, non
fit præiudicium illis, quibus eſſet ius quæſitum perfectè, vt ſi facta
eſſet poſt mortem patris, ſecus ſi in eius vita, vel etiam poſt mor-
tem, ſi pater mandauit eam fieri, & iſtam partem tenet Bartol. hic
in effectu, quia legitimatio eſt quædam reſtitutio natalium, & de
natura reſtitutionis non eſt, ꝙ trahat̄ retro in p̄iudicium illorum,
quib. eſt ius q̄ſitum, vt in hac gl. no. Sed aduerte, q̲a Bar. non p̲fe-
ctè declarat iſtum articulum, dic ergo, ꝙ ſi fiat in vita pr̄is, & per
eius poſtulationē, ſi q̲dem pr̄ non hēat a ios filios lḡimos, ſed bn̄
hēat agnatos, p̲cedat dictum Bar. indiſtinctè, q̲a valet lḡimatio, ēt
ſi de illis non fuit facta mentio, nec conſenſerunt, nec fuerunt req̄-
ſiti, vt l. cum adoptio. ſ. de adopt. q̲a pr̄ poterat illis auferre bona
extraneum inſtituendo, ergo, & iſtum legitimando ſine iniuria il
lorum. Si aūt hēat fillos legitimos, tunc ſi de illis non fuit facta mē
tio in genere, vel ſpē, non valuit lḡimatio tanq̄ ſurreptitia, q̲a non
ſolet fieri niſi in defectum legitimorum filiorum, vt in Auth. q̄b.
mod. na. effi. ſui. §. generaliter. & in Auth. quib. mod. nat. effici. leg.
§. ſi quis igitur. in quibus. eſt expreſſum, vnde creditur, quòd prin-
ceps non legitimaſſet ſi ſciuiſſet, ſubeſſe legitimos. Si autem fuit fa
cta mentio, tunc ſi fuit dictum, ꝙ non fiat eis præiudicium valet
lḡimatio, tamen ille non ſuccedit cum legitimis ab inteſtato, ſed
pater poteſt bene ſibi in teſtō relinquere. dummodo legitimam
filiorum legitimorum non minuat. ita intelligo qđ not. Io. An. in
addi. Spe. in ti. de ſucceſ. ab inte. ante fin. vbi refert q̄ōnem diſputa
tam. ſi aūt non dixit, ꝙ non fiat eis p̄iudicium, tunc poterat ſucce
dere etiam ab inteſtato, & hoc in legitimatione, quæ fit per princi
7 pem. †Sed in illa quę fit per matrimonium ſubſequens, videtur, ꝙ
p̲ eam poſſit minui etiam legitima aliorum filiorum per illum §.
generaliter. in fi. & per rōnem, q̲a pr̄ recipiendo nouam vxorem,
& procreando ex ea filios pōt p̄iudicium facere primis liberis in
diminuendo lḡimam, nā ſi hēbat vnicū filium, debebat̄ ſibi tertia
oīum bonorū p̲ lḡima, ſi recipit vxorē, & p̲creat aliū, illa tertia di-
18 uiditur inter ambos. ¶†Et ex iſtis patet, q̲d iuris in q̄ōne, q̄ tractat̄
Io. An. in mercu. in regula ſine culpa. de lḡimato p̲ ſubſequēs mr̄i
b monium, an recuperet ius [b] primogenituræ. qđ erat penes alium
filiū legitimū, q̲ tn̄ fuerat ſecūdo loco natus? & vr̄, ꝙ ſic p̲ p̄dicta,
ipſe tn̄ determinat ꝯrium, dicit tn̄ ſe multum dubitare: pro ſua tn̄
deciſione facit, q̲a in iure primogenituræ nō vr̄, ꝙ pr̄ poſſit in p̄iu
dicium filij diſponere, ſicut nec de feudo, vt in c. 1. de ſucceſ. feu.
ſed ꝯ eum facit ratio, q̄ ſ. dixi, q̲a ꝯhendo matrimonium vr̄, ꝙ poſ
ſit. Facit ērꝯ determinationem Ioā. An. gl. hic poſita, quia lḡimatio
quæ fit per ſubſequens mr̄imonium, fit viuente teſtatore, vel eo,
de cuius hæreditate agit̄. & ſic tp̄e, quo ius primogenituræ non
erat adhuc perfectè quæſitum ſecundogenito. videtur ergo, ꝙ li
cèt ſecundogenitus incępiſſet tenere primum locum, q̲a primo
loco natus eſt legitimus, & naturalis legitimatus, qui primo fue-
rat natus non legitimus, ipſum deijciat, cū legitimatio ſit reſtitu-
tio natalium, ſicut hic glo. dicit de filio deportato, & reſtituto, ꝙ
deijcit nepotem, q̲ incęperat tenere primum locum, ſi reſtituat̄
teſtatore viuente, nec video quomodo poſſit reſponderi ad hāc
gl. niſi dicat̄, ꝙ in q̄ōne Io. An. non poterat teſtator diſponere ꝯ
illum, cui fuerat q̄ſitum ius primogenituræ, ſed hic bn̄ poterat di
ſponere, tn̄ hæc rn̄ſio tollit̄ p̲ ea, q̄ ſ. dixi, q̲a ꝯhendo mr̄imonium
pōt facere condōnem deteriorem ēt illius, cuius aliter diſponen-
19 do, non poterat, vt in legitima. †Si verò legitimatio fiat poſt mor-
tem pr̄is, ſi quidem pr̄ mandauit eā fieri, idem p̲ oīa, q̄ ſ. ſed ſi nō
mandauit, tunc cum ius adeūdi, & ſuccedendi ſit delatum alteri,
ſi non fiat de illo mentio in genere, uel in ſpecie non valet, q̲a nō
eſt credendum, ꝙ princeps voluerit ius illi quæſitum auferre, nec
curo hoc caſu, an ſint alij filij legitimi, & naturales, an non, ſed alij
conſanguinei, uel agnati, & in hoc differt iſte caſus a pręcedenti,
in quo de agnatis non eſt fienda mentio, ſed in hoc ſic, q̲a iam q̄-
ſitum erat ius ſuccedendi, quod ſine ipſorum volūtate auferri nō
debebat, vt l. id, quod noſtrum. de reg. iur. nec curo, an illi iam adi
uiſſent hæreditatem, vel non, & hoc videtur tenere. Hoſt. in ſum-
ma qui fil. ſint leg. in prin. pen. colu. & Bal. in princip. C. circa fin. li-
cèt in l. Deo nob. de Epiſ. & cle. ad fin. videatur facere differentiā,
an hæreditas ſit adita, vel non, ſed prima magis placet quantum
ad hunc caſum, licèt quantum ad ſequentem poſſit iſta diſtinctio
procedere. Si autem facta ſit mentio, quia legitimauit non ob-
ſtante, quòd alijs ſit delatum ius ſuccedendi, vt uidi in quibuſdam
legitimationibus. tunc bene diſtinguo, an hęreditas eſſet adita, &
puto, quòd legitimatio non valeat quātum ad præiudicium illius,
qui adiuit, q̲a cū ſibi ſit acquiſitum dominium, licèt per modum
iuris ciuilis, quia tamen dominium de ſe eſt iuregentium, vt l.
hoc iure. ſupra, de iuſti. & iure. non poteſt ſibi auferri per prin-
cipem ſine cauſa concernente publicam vtilitatem, vt plene no-
ta. in leg. final. C. ſi ꝯ ius uel vti. pub. ſed ſi hæreditas non eſſet adita,
tunc licèt eſſet delatum ius ſuccedendi, q̲a illud eſt merè de iure
c ciuili, princeps [c] pōt auferre iuxta ea q̄ no. Innoc. in c. q̄ in eccleſia
rum. de ꝯſti. & ita aliàs dixi conſulendo, licèt non reperiam aliquē
hoc tangentē, & ſm̄ iſtam diſtinctionem intelligo not. p̲ Io. An.
20 in loco ſ. allegato. in addi Spec. tit. de ſucceſ. ab inteſtato. ante fi. †Si
milis q̄ſtio formatur p̲ Bal. ſi tp̄e mortis, quis habeat filium, qui
d erat frater [d] minor, & ſic erat incapax in communi, & particulari,
& per conſequens hæreditas eius fuit delata proximioribus, ſi po
ſtea ille frater minor efficiatur Epiſcopus, & ſic abſoluatur à re-
gula, & efficiat̄ capax, vtrū auferat hæreditatē alijs? nā diſtinguit̄,
an alii iam adiuiſſent, vel non, vt in d. l. Deo nobis, vbi omnino
uide. Quid autem in legitimatione q̄ fit non per ipſum principē
immediate, quo caſu procedunt ea, quæ dicta ſunt, ſed p̲ comitē
palatinum?

ADDITIONES.

a ¶Si filius legitimatur. Adde Doct. in c. per uenerabilem. qui filij ſint legi. & per Alb. de Roſ. in tract. de legitimatione.

b ¶An recuperet ius. Adde Mar. de lau. in tractatu primogenituræ.

c Princeps poteſt. Adde Bal. in l. qui ſe patris. C. vnde lib. & adde. ꝙ hāc opi. referēdo Pau. de Ca. hic tenet Ale. de Imo. in cōſi. 2. col. 6. uerſi. & caſum noſtrum in fin. in j. vol. ubi uide Cur.

d Qui erat frater. Adde cle. exiui de Paradiſo. de ver. ſig. & Bar. in tractatu minoricarum.

a palatinum? Reſpondeo,[a] inſpicienda eſt poteſtas ſibi data,& in dubio non cenſeť data poteſtas legitimandi,niſi eo modo, quo princeps eſſet lĩtmaturus ex ordinaria poteſtate,non ex ſuprema. argu.in l.in teſtō.in fin.C.de teſta.mili.& quod ibi dixi in fi.de offi.p̄fect.prętoo.¶Et ſic ſi pater habebat filios lĩtmos, & naturales, & etiam ad inſtātiam eius,& eo viuente,non poterit lĩtmari baſtardus,qa ipſe princeps non legitimaret ex ordinaria poteſtate, vt in d.§.generaliter.in Auth. quibus modis na. effi. ſui. licèt poſſet ex plenitudine poteſtatis faciendo de illis mentionē. ſed iſte comes nullo mō poterat,ſi ſimpliciter data eſſet ſibi poteſtas legitimandi,nec fuit dictum etiam extantibus filijs legitimis.

ADDITIO.

a ¶Reſpondeo. Adde,ꝙ idem tenet d.Alexan.de Imo.referendo dicta Paul. de Caſt.hic in ꝯſ.60.col.fi.circa prin.in 2.vo.Fran.de Are.hic,& in ꝯſ.ſuo 157.& ita in facto conſulendo allegaui in ꝯſi.mihi 13.incip. ſtatuto Ianuæ.vbi vide latè.Et adde p̄dictis etiam Alex.de Imo. in conſi. 67. colū. pen.verſic.ēt facit.& in cōſi.114.col pen. in j. volu. verſi. & pro parte.& ibi allegat eundē Paul.in con.181.incip.ſup eo, quod primo loco. Cur.

---

1 *Suppletio Scæuolæ ad conſilium Galli.*
2 *Pluralis numerus interdum ponitur pro ſingulari.*
Statutum puniens inducentem falſos teſtes habet locum etiam,ſi inducat vnum ſolum falſum teſtem.
3 *In dubio debemus facere interpretationem pro ſuſtentatione teſtamentorum propter publicam vtilitatem.*
Publica vtilitas vertitur,vt teſtamenta mandentur executioni.
4 *Lex Velleia non inducit rupturam teſtamenti,ſed abſtulit.*
5 *Quòd poſſim inſtituere illum,qui eſt apud hoſtes ſub conditione, ſi redierit,licèt tempore teſtamenti ſit incapax.*
Valet inſtitutio facta de ſpurio per patrem ſub conditione, uel quando legitimabitur,ſi poſtea legitimatio ſequatur.
Inhabilis ad teſtandum non poteſt teſtari ſub conditione ſi,uel quando efficietur habilis.
6 *Nepos natus ex filio ſpurio,uel inceſtuoſo,an poſſit hæres inſtitui ab auo, & quid ſi natus eſt ex filio naturali.*
7 *Quid in nepote baſtardo nato ex filio legitimo.*
8 *Quid in auia,quæ teſtatur, & quid in nepote baſtardo ex filia, quòd poſſit ſuccedere auiæ maternæ,vel auo materno ſicut & matri.*

1 **§.Quid ſi is.** †Hic ponitur alia ſuppletio Scæuolæ ad ꝯſilium Galli de caſu ad caſum,ſicut in p̄cedenti §.& hoc innuit Prouiſio Galli facta in caſu, quo filius moriatur teſtōre viuente,extendiť per Scæuolam ad caſum, quo filius verè moriať teſtōre mortuo,ſed fingať mortuus eo viuente. Item facta de nepote naſcituro poſt mortem ſui patris extendiť ad caſum,quo naſcitur verè ipſo viuo,ſed fingiť natus eo mortuo.hoc dicit in effectu.Et ſic eſt duplex ſuppletio, quarum vna concernit perſonam filij inſtituti,cui nepos fuit ſubſtitutus: altera concernit pſonam ipſius nepotis.de prima vſque ibi, (vel etiā adhuc,illis viuis,&c.)de ſecunda vſque ibi,)nā,& hic caſus.) Itē diuide in 3.par.qa primo ponunť prædictæ duæ ſuppletiones vſq; ibi,(nam.)& hic ſecundo reſpondetur tacitæ obiectioni, quæ poterat fieri,ꝙ dictę ſuppletiones non eſſent neceſſariæ, quaſi dicti caſus determinentur p Velleium,& dicit hoc non eſſe verum vſque ibi,(melius ergo,) tertio determinat,qđ in j. parte poſuerat dubitando ſicut in præcedenti §.¶In tex.ibi(quamuis poſt mortem patris,)& ſic non habebant locum verba Galli, qui locutus eſt de filio inſtituto,qui moriť teſtatore viuente,ſed hoc eſt verū inſpecta veritate, ſed inſpecta fictione fingitur mortuus prima hora captiuitatis,& ſic patre viuente, tñ ad iſtum caſum non extendebatur prouiſio Galli,qa erat ꝯ ius ꝯmune, & ſic non extendebať ad caſum fictè,vt l.3.§.hęc verba.cū ibi not.ſupra de nego. ge.fuit ergo neceſſaria ſuppletio Scæuolæ,& ideo ſupplet, vt etiā in dictum caſum poſſit nepos ſubſtitui,& iſte ē vnus intellectus, vel ꝙ,ſi facta eſt ſubſtitutio ſimpliciter in caſu, quo filius moriať teſtatore uiuente,locum habeat etiam, ſi moriatur eo mortuo apud hoſtes,quia fingitur mortuus eo viuente, & ſic comprehēdit caſum verum,& caſum fictum,quia facta ſuppletiōe per Scæuolam,vt poſſit fieri ſubſtitutio in dicto caſu,prouiſio teſtatoris non eſt contra ius commune,& iō facta in vnum caſum comp̄hendit alium ſimilem,ſicut in p̄cedenti §.& iſte eſt alius intellectus, & bonus,quem ponit glo.fi.ſicut in ſimili not. in præcedenti §.
¶In tex.ibi,(poſt mortem).ſ.aui naſcetur ſupple nepos, & ſic tangitur hic alia ſuppletio fienda circa conſilium Galli, quia Gallus fuit locutus de nepote,qui naſceretur poſt mortem aui, & etiam patris ſui.Sed ponamus,ꝙ in caſu s̈.dicto nepos iſte naſcatur poſt mortem aui,tamen viuente patre ſuo apud hoſtes,qui pater poſtea apud hoſtes moritur,certè inſpecta veritate nō habent locū verba Galli,quia natus eſt uiuente ſuo patre,ſed inſpecta fictione bñ habent locum,quia cum pater fingať mortuus prima hora captiuitatis,nepos p conſequens cenſeť natus poſt mortem fictā ſui patris,vt tñ ad hunc caſum nō extendatur prouiſio Galli per per rationem de qua ſupra.ideo Sceuola ſupplet,vt poſſit ſubſtitui nepos prædictus in dictum caſum,& ſi fuit ſubſtitutus ſub cōditione,ſi naſcetur mortuo auo,& etiam patre ſuo,admitteť hoc caſu,tanq̄ natus poſt veram mortē aui,& poſt mortē fictam ſui patris.Sed iſte vř ſibiipſi ꝯtriari,dum dicit poſt mortem aui,& s̈.dixerat,viuis.nā ſi dicit natus eſt poſt mortem aui,falſum eſt,ꝙ fuerit natus illis viuis.i.auo,& p̄re ſuo p p glo 2.q̄ incipit,ſic conſtrue multum laborat.ſed finaliter tene vltimam expoſitionem, ut ponatur pluralis pro ſingulari,& exponať illis viuis. i. illo viuo .ſ.p̄re ſuo,q vere viuebat apud hoſtes tp̄e,quo nepos eſt natus,licèt eo mortuo penès hoſtes fingať tunc fuiſſe mortuus, & ſic not.ꝙ in-
a terdū pluralis numerus [a] poniť pro ſingulari.† Vnde induciť per
2 Bald.ſi ſtatutum punit inducentem falſos teſtes,ut habeat locum ēt ſi inducat unum ſolum falſum teſtem.uide per Bar.in l.2.§.homines.de ui.bo.rap.& adde l.3.§.j.de neg.geſt. ubi edictum pretoris loquens in plurali de gerente negotia aliena locum ſibi uendicat,etiam ſi unum tñ.Bald.aũt dicit,ꝙ tex.pōt proprie ſtare, ſi fiat tranſitus de nepote ad pronepotē,qa filius, & nepos erant apud hoſtes,& pronepos fuit inſtitutus ſ'm id,quod hř in §.idem credēdum.qui poſtea natus eſt illis uiuis,ſed mortuo auo,tñ lr̄a non patitur hanc tranſgreſſionem,cōiter ergo tenetur id, quod s̈. dixi.
¶In tex.ibi,(ad l. Velle.non pertinet,)qa in primo capite loquiť de nepote,qui naſciť mortuo filio,& auo uiuente, ſed hic naſciť ecōuerſo uiuente filio,& auo mortuo:vñ ſiue inſpiciatur ueritas,ſiue fictio quantum ad filium,caſus iſte de nepote nato poſt mortem aui non pōt ad Velleium pertinere,ſed ad ſolum Gallum. & eo modo nec ſ'm caput dictæ legis,quod loquitur de nepote,q erat iam natus tp̄e teſtamenti,& hic naſciť poſt,fuit ergo neceſſaria ſuppletio,ſed nec ad Gallum uř pertinere,ēt inſpecta fictione, qa Gallus loquitur,qñ filius moritur poſt teſtm̄, ſed cum hic tp̄e teſamenti eſſet apud hoſtes ſi poſtea ibi moriť, fingiť mortuus p̄ambula hora captiuitatis,& ſic ante teſtm̄,unde inſpecta ueritate, nec inſpecta fictione uř iſte caſus ad Gallum pertinere.uerum qa iſte caſus eſt de nepote,qui naſcitur poſt mortem aui teſtatoris, de quo ſolus Gallus fuit locutus,nō Velleius,potius reducitur ad prouiſionem Galli,q̄ Vellei.nam quicquid dicitur uſque ad §.nūc de l.pertinet ad prouiſionem Galli,& ſuppletiones,quæ hic fiunt,
3 omnes concernūt illum,ut dicit glo.infra ead.l.§.ſi eius.¶†In tex. ibi,utilitate.dicit glo.ſ.publica,quæ uertitur in ſuſtentandis teſtīs, q̄ glo.no.ſingulariter ſecundum Bald.quia alibi non ita expreſsè reperitur,& ſemper in dubio debemus facere interpretationem pro ſuſtentatione teſtamentorum propter publicam utilitatem, quæ in hoc uertitur,ſimiliter uertitur publica utilitas,ut teſtamenta executioni mandentur,ut ⁊.quemad.teſta.aper.l uel negare.
4 ¶In tex.ibi in fi.multos caſus rumpendi abſtulit.†Nota.hic text.ꝯ multas glo.q̄ dicunt teſtm̄ rumpi,vel non rumpi per l. Velle.nam impropriè loquuntur,quia lex Velleia nō inducit rupturam, ſed abſtulit,vt hic patet,& dixi s̈.eo.l.ſi quis poſthumos.§.ſi filium.qn immo ēt Imperator vř impropriè fuiſſe locutus ī l.ſi quis filium. C.de inoffi.teſt.circa prin.¶In gl.j.quę ponit caſum ibi, filium, ſi
5 de hoſtib.rediret,inſtituo.†No.iſtā gl.ꝙ poſſum inſtituere illum, q eſt apud hoſtes ſub condōne, ſi redierit, licèt tp̄e teſtī ſit incapax,quia ſeruus hoſtium,qui confertur in tp̄s,quo erit capax,vt l. in tp̄e.⁊.de her.inſt.Et per h.d.Bal.ꝙ ualet inſtō facta de ſpurio p patrē ſub ꝯdōne,vel ſi qñ legitimabiť,ſi poſtea legitimatio ſequatur,qđ vř verum,ēt ſi ſequať poſt mortē p̄ris,quia in diſpōne p̄ris ꝯdōnalis non nocet incapacitas exiſtens condōne pendente,nō ſic ille,qui eſſet inhabilis ad teſtandū,poſſet teſtari ſub condōne,ſi vel qñ efficieť habilis:ita notabiliter ponit Bald.in l.eā q̄.in 15.col.
6 C.de fideic.& tetigi.s.de teſt.l.ſi filius.¶†Vlt. Dy.dicit hic duo verba notabilia ad nepotem natum ex filio ſpurio,vel inceſtuoſo,ut poſſit hr̄s inſtitui ab auo,& fortè hoc uoluit colligere ex iſto tex. cum gl.ꝙ ſicut incapacitas filii exiſtentis penès hoſtes non nocet nepoti,ex quo minus poſſit inſtitui,ut hic patet,ita & incapacitas filii ſpurii,vel inceſtuoſi ſ'm Bal.in §.quidam rectè.s.ead.l. addebat iſtud dictum.Dy.ſuper gl.ibi poſita circa fi.dum dicit,ꝙ nepos ad hoc,ut ſibi acquirat,dēt emancipari,alias oīa acquireret patri ſuo & iō intelligebat dictū Dy.per ꝯtrium,ꝙ ſicut nō poterat inſtituere filium ſpuriū,vel inceſtuoſum,ita nec nepotē legitimū, & nālē ex eo,& multa verba ſuper hoc ibi effundit, q̄ non ſunt vera, & ſunt ꝯ mentē l.fi.C.de nat.li.vbi gl.mouet iſtā qōnē, & non ſoluit ſ'm gl.antiquas,licèt fuerit facta q̄dā additio Fran.Acc.p q̄ ſoluit, vt s̈.dixi,ꝙ poſſit inſtitui.Scire aũt dēs,ꝙ ſi eſſet nepos ex filio nāli natus ex ꝯcubina,iſte caſus non hēret dubium, qa deciſus eſt p illā l.ꝙ poſſit auus qcqd vult illi relinquere,ſi nō hēt ꝓlē lĩtmam, licèt filio nāli non poſſet,nā iſta impotentia ꝓuenit p p ipſius p̄ris delictum, & ad refrenandū ipſius vitium incontinentiæ, non p p delictum,vel demerita filij,naturalis,qui in nullo deliquit, ideo ab alio

---

ADDITIO.

a Pluralis numerus. Adde l.ſi ſeruus,in §.ſi plurium.ff.ſi quis cau.Doc. in l. 1.in §.ut initium.ff.de poſthu.
circa dictum Bal. sub hoc n° 5. Vide Gam. in l. 9 Tau. n° 8. Vi. ſimil. eb.

alio,q̃ a patre pōt capere in vltima voluntate,& no. glo.in Auth.
quib mod.na.eff. ſui.§.fi.in vlt.gl.magna.& Bar.in l.j.in princip.đ
iure fiſ.quia ergo nō deliquit,niſi circa ipſum filium naturalem,
non punitur quantum ad nepotem natum ex eo.filio, & iō po-
teſt illi quicquid vult relinquere,vt eſt ibi caſus, & licèt illa lex lo-
quatur,qn̄ nepos erat legitimus,& naturalis,tamen iſta ratio con
cludit ēt,vbi erat naturalis tantum,vel non legitimus, quia licèt fi
lus eius,idemq́ pr̃ nepotis in generando illum deliquerit,non ſic
deliquit auus:vnde poteſt ab auo capere,ſicut a quolibet alio, li-
cèt non a ſuo patre.Eſt ergo quæſtio quid in nepote nato ex fi-
lio ſpurio,vel inceſtuoſo,iſti.n.ſunt magis exoſi, & magis,incapa-
ces,quia videbat̄ eorum odium,vel incapacitas magis dēre.noce-
re nepoti,ſed re uera idem eſt,nam adhuc viget eadem ratio,q̃ s̈.
licèt Bal.nitatur dicere contrarium dicens,ꝙ vitium eſt in radice,
quia ſi pr̃ non deliquiſſet in generando filium non ltı̄mum , non
fuiſſet natus nepos ex illo,& ideo vitium paternum prorogatur
de prole in prolem,ſicut peccatum Adæ infecit totum humanū
genus,& poſteros,ſed ſi iſta rō procederet,falſum diceret illa lex.
ideo ipſe loquitur re vera contra illum tex.in hoc ergo paſſu qn̄
habeo filium non legitimum,ſiue ſit naturalis ex concubina de
quo loqtur l.fi.C.de natu.lib.ſiue ſpurius,vel inceſtuoſus,de quo
quærit ibi gloſſ.& Dyn.hic tāgit.& Bar.examinat, & ex eo habeo
nepotem legitimum,vel non legitimum,non curo , vt colligitur
ex illa l.fi.vtrum poſſim illi nepoti relinquere quicquid volo, licèt
non poſſim relinquere filio,& dic plenius,q̃ Bar.ꝙ aut habeo ꝓ-
lem ltı̄mam,& tunc non poſſum illi relinquere plus,q̃ poſſem pa
tri ſuo,& eſt ibi caſus,& iſtum caſum omittit Bar. & fuit hoc in-
troductum ꝑ illam leg.nam ante ipſam poteram relinquere, qa
non dēbam puniri,niſi quantum ad filium,in cuius generatione
commiſ. vitium,vt patet ex illo tex.ſed ꝑ illam legem, qn̄ habeo
prolem ltı̄mam,fit extenſio ꝓhibitionis de filio in nepotē, vt pa-
tet an̄ fi.l.in ver.extendimus,qđ multū pondera , qa ꝑ alios non
fuit ponderatū,& eſt neceſſariū ad deciſionē aliorū dubiorum
qa ꝑ hoc patet,ꝙ illa lex eſt odioſa,& reſtringibilis non emanans,
ad inducendum promiſſionem, & ptātē relinquendi, ſed potius
ad tollendā,ſi bn̄ inſpiciat̄.Aut nō habebam prolē ltı̄mam, & tūc
aut filius meus non ltı̄mus erat mortuus,& poſſum illi nepoti re
linquere ſine dubio ꝑ illum tex.ſiue ſit ex nāli,vt ibi , ſiue ex ſpu-
rio,vel inceſtuoſo ſ'm Dy.hic nec iſtum caſum tangit Bar. nec eſt
hic neceſſaria ſua diſtinctio,aut viuebat ille filius pater illius,& tūc
eſt recurrendū ad diſtinctionē Bar.q̃ facit hic, & in quodā conſi-
llo ſuo,qđ incipit Oducius de Gualdo.ꝙ tres ſunt caſus,nā aut ꝯ
ſtat,ꝙ reliquit nepoti ꝯtēplatione pr̄is ſui,vt patri acqreret, & nō
valet,ſicut ſi reliquiſſet ipſi pr̄i,qa eſt incapax tā ꝑ ſe , q̃ mediante
ꝑſona alterius,vt l.j.C.de na.lib.& eſt verum,ēt ſi ille nepos non
eſſet in eius poteſtate, qa nihilominus teneretur ille reſtituere,ſi
fuit illi relictum contemplatione ipſius patris,& illi acquiritur , vt
l.ſed ſi plures.§.in arrogato.de v ulga.& pupilla.& l.aditio.de acq.
hære.Aut conſtat,ꝙ fuit ſibi relictum non cōtemplatione patris,
ſed ipſius nepotis,vt apud eum remaneat,& nihil patri acquirat̄,
quia ſic fuit expreſſe dictum,& tunc ſine dubio valet, quia nihil il
li patri acquiritur circa vſumfr.ſed ſoli nepoti hodie , vt in Auth.
excipit̄.C.de bo.quæ lib.etiam ſi ſit in illius ptāte. Aut dubitatur ,
cuius contemplatione voluit relinquere,tunc Barto. tenet,quòd
præſumatur contemplatione ipſius nepotis , & ſic valet, ſicut in
caſu præcedenti,& nihil patri acquireretur.Sed Spec.in tit.de ſuc-
ceſ.ab inteſta.§.j.verſi.quid ſi habens ſpurium. videtur diſtingue-
re,an eſſet in poteſtate ſui patris,& non valeat,an non, & tunc va
leat per l.quæritur.quæ optimè facit infra de bon.quæ lib. Et ſ'm
iſtam diſtinctionem videtur debere intelligi opini.d.Ange.qui te
net hic ꝯ Bar.ꝙ nō valeat,ſed certè iſta diſtinctio potuiſſet proce-
dere de iure veteri,ſ'm quod,ſi erat in ptāte patris,acquirebat ſibi
proprietatem,& vſumfructum,etiam inuito relinquente. Hodie
non eſt ita,& ideo iſta diſtinctio non placet,ſed teneo indiſtinctè
cum Bar.qa non videor elegiſſe viam,per quam impugnetur reli
ctum,vt l.ſi miles,qui deſtinauerat.infra de teſta.mil. & ſic videor
voluiſſe in dubio,ꝙ nihil acquiratur patri,nec ēt vſuſfr. & ſic non
acquiretur,vt in Aut.excipitur.Nec obſtat ſi dicatur,id, quod re-
linquitur nepoti,cenſetur relictum contemplatione filij,vt l.dedit
dotem.ȷ̃.de col.bo.Nam verum eſt,ꝙ ꝑꝑ filium diligo nepotē ,
& propter hanc dilectionem ei relinquo,& ita intelligit̄ illud, ſed
non requiritur,ꝙ videar relinquere eo animo,ꝙ acquiratur filio
nam poteſt eſſe,ꝙ filium habeo odio propter eius vitium, quia ē
vnus diſſipator,& nolo,ꝙ ſibi aliquid acquiratur, ſed nepoti ꝑꝑ
filium.Et ſic poteſt dici duo.mo . relinqui contemplatione alte-
rius,vt no.in l.ſocium,q in eo.s̈.pro ſocio.& hoc etiam tangit hic
Bar.& probatur etiam,quia filio non poteſt acquiri etiam vſuffr.
ergo acquirit̄ illi,cui pōt acquiri.ſ.ipſi nepoti,ſicut in eo,quod re-
linquit̄ ſeruo communi,qa ſi non pōt acquiri vtriq; ex dn̄is,acq-
ritur ei,cui poteſt,ut l.verum.§.ſi communi ſeruo s̈.pro ſo.& l.itē
7 ſi ſeruus.de ſtip.ſeruo.†Tangit̄ ēt caſus econuerſo in d.§.fi.qn̄ ha
bebā filiū ltı̄mum,& ex eo nepotē baſtardū,an poſſim illi relique
re,qcquid volo,licèt pr̃ eius non poſſit.Et hic br̃ diſtinguēdi ſunt
duo caſus tantum,aut habebam ꝓlem ltı̄mam, & nō poſſum re-
linquere,niſi quatenus pr̃ eius,idemq́ filius poterat,& hoc fuit in
troductum ꝑ illam l.antequam poteram,qa in illo vitium non ꝯ
miſeram,etiam ſi habebam prolem legitimam , & tunc poſſum
indiſtinctè,ſiue pr̃ eius viuebat,ſiue non,non eſt curandum, cu-
ius contemplatione relinquitur.Nam multo magis valeret, ſi cō
templatione ſui patris,cui relinquere poteram , & in hoc differt
8 iſte caſus a præcedenti,& iſtum caſum Bar.proſēquitur.†Sed ego
habui caſum de facto,quid in muliere?nam illa l.videtur loqui in
maſculo,dum loquitur in maſculino genere,ſi quis &c.gl.quærit
quid de fœmina,& non ſoluit. Cy. ſe infraſcat, & non reſpondet
ad quæſtionem formaliter,ſed an ille nepos poſſit ſuccedere ab
inteſtato.Ego habui caſum a quadam muliere, quæ habebat filiā
nuptam,& dotatam,& ex filio legitimo, & naturali præmortuo
habebat vnum nepotem baſtardum , fecit illum hr̄dem vniuer.
& illi filiæ modicum reliquit iure inſtitutionis,ille dicebat non va-
lere teſtamen.quia poſtquàm mr̃ eius habebat prolem legitimā ,
non potuit illi nepoti baſtar.relinquere plus quàm potuiſſet pa-
ter illius,& ſic hereditatē ad ſe ptineret ab inteſtato, & hoc quàm
plures conſuluerunt per illam l.contrarium dicebam, qa cum illa
l.ſit odioſa,& emanauit ad tollēdum ptāte relinquendi, quam ha
bebat auus ante illam l.factam,quia in illo non commiſerat vitiū
debebat reſtringi ad terminos,in quib.loquitur , vnde non ſine
cā glo.q̃ſiuit,quid in fœmina,quia lex odioſa,& pœnalis loquens
in maſculino genere non comprehendit fœmininum, vt l.quicū
que.& ibi no.C.de ſer.fugi.& bene no.in l.j.ȷ̃.de ver.ſig. & ꝓ iſta
interpretatione facit ratio publicæ vtilitatis , ne vltima voluntas
ſubuertatur,vt in hoc text.cum glo.qa illa auia deſiderabat bona
ſua eſſe penès maſculum,vnde debet coadiuuari. ¶ Præſuppoſi-
to autem,ꝙ non valeret inſtitutio,ſupereſt ſ'm dubium, an ab in
teſt.iſte nepos ſuccedat vnà cum filia,ſicut ſuccederet pater eius,
ſi viueret?hic dicas,ꝙ non,quia non poteſt ſuccedere, niſi ex per-
ſona patris,ſed ipſe nō poſſet pr̄i ſuccedere ab inteſtato, ergo nec
auiæ paternæ mediante pr̄e,per quem coniungit̄ ipſi auię,& hāc
rationem faciebat ibi quidam magnus Doc.& aduocatus partis,
quod ego fateor de plano.Non ſic in nepote baſtardo ex filia,nā
ille poſſet ſuccedere matri ſuæ,ſi non erat illuſtris, & ſic non erat
conceptus ex coitu dānato,qui poſſet per l.puniri,vt Inſt.ad Orf.
§.nouiſſimè.& l.ſi qua illuſtris.C.ad Orfi.ſicut ergo non pōt ſuc
cedere mr̄i ſuæ,ita & auiæ mr̄næ,cui coniungitur mediante ma-
tre,& hoc videtur tenere Cy.& eſt caſus in l.Modeſtinus.ȷ̃.vnde
cog.& eo.modo videtur,ꝙ auo materno,quia ſubeſt eadem ra
tio,tene menti prædicta,quia quotidiana ſunt, & male explicata
per ſcribentes.

---

1 *Conſilium,ut teſtator ſecurè teſtetur*
2 *Licèt expreſſo uno de caſibus poſitis hic veniant cæteri,cautela tamen ē,*
ꝙ teſtator exprimat omnes ſaltem verbis generalibus.
Notarij,qui vtuntur multitudine uerborum in inſtrumentis , ut res ſit
magis clara,quòd non poſſint reprehendi de ſuperfluitate.
3 *Nepotis appellatione quando contineatur pronepos.*
4 *Si alicui fiat ſubſtitutio ſub conditione,ſi deceſſerit ſine liberis ex ſuo pro*
prio corpore deſcendentibus,an comprehendantur filij, qui immediatè
deſcendunt ex proprio corpore.

1 **§.Inſtituens.** ¶†Ad hoc,vt teſtator ſecurè teſter̄,cō-
ſilium eſt, ꝙ loquat̄ gn̄aliter tam circa
caſus,in quib.filius inſtitutus pōt exiſtere de medio,q̃ etiam circa
ꝑſonas ſubſtitutas,ut non ſubſtituat nepotem tm̄, ſed generaliter
ſubſtituat,quiſquis liberorum,poſtea ſibi naſcetur ſuus, vt com-
prehendatur pronepos,& deinceps.h.d.Et ſic ponit̄ hic breuis or
dinatio teſtamenti ſ'm Doc.quā Scæuola ſuadet teſtatorib.vt nō
ponāt ſe in dubio interpretationū s̈.factarum,& primo reſpectu
caſuum vſq; ibi(atq ,)ſecundo reſpectu ꝑſonarum ſubſtitutarū.
¶In tex.ibi,(vt inſtituens)filio inſt.¶In tex. ibi ; rectè inſtituiſſe vi-
deat̄)ſubaudi,inſtituat,uel ſubſtituat mō,quo ſequit̄, vt ſic cōp̄
hendat oēs caſus,de quibus ſupra facta eſt interpretatio per Scæ-
uolam.¶In text.ibi,(quibuſcunque caſib.)Iſta poſſunt eſſe uerba
teſtatoris,& etiam Scæuolę ſuadentis , quòd vtatur iſtis verbis.
¶In tex.ibi,(ſuus eſſet,rumpereťq; ꝑteritus.)ſubaudi hæres eſto ,
nam non dicitur naſci ſuus,nec tanquàm præteritus rumpit, niſi
tempore,quo naſcitur,a nemine præcedebatur comprehenditur
ergo caſus,quo filius exiuerat de medio per mortem naturalem,
uel per ciuilem,vel per emancipationem,qui caſus ponuntur in
§. & quid ſi tantum . uel per mortem fictam , ut in §.præceden.
2 †Sic ergo not.quòd licèt expreſſo vno de caſibus prædictis ue-
niant cæteri ſecundum opin.glo.& Doct.vt not. in §. præced. in
vlt.glo.& in §.& quid ſi tantum.in glo.non ſoluit , tamen cautela
eſt,quòd teſtator non ponat ſe in hoc dubio , ſed exprimat om-
nes ſaltem verbis generalibus,facit l.ſtipulationum commodiſſi
me.de ver.ob.Et hoc facit pro notarijs,qui vtuntur multitudine
verborum in inſtrumentis ad hoc,vt res ſit magis clara,& nō poſ
ſunt reprehendi de ſuperfluitate,etiam ſi exprimantur illa, q̃ ve-

nirent,etiam ſi non fuiſſent expreſſa.¶In tex.(atque etiam)expo
ne.ideſt ſicut ſm Dyn.& poteſt intelligi dupliciter. Primo, vt ſi-
cut debet loqui generaliter reſpectu caſuum, ita & reſpectu per-
ſonarum,quas ſubſtituit,non vt reſtringat ſe ad nepotem tm̃, ſed
vtatur talibus verbis,quæ comprehendant nepotem, & prone-
potem,& deinceps,puta verba,liberos. vel ſi quis liberorum na-
tus fuerit ſuus,nam hoc verbum generale eſt ad omnes deſcen-
dentes,vt l.liberorum.de verbo.ſigni.Si autem nepotem tãtum
ſubſtituiſſet,non veniret pronepos,& hoc ſentit gl. j. in fi. Ad qđ
facit,quia licèt prouiſio facta in vnum caſum extendatur ad alios
ſibi ſimiles,vt no.in §§.pręcedentibus.facta tm̃ circa vnam perſo-
nam non extendit̃ ad aliam pſonam diuerſam,vt l. comodiſſime
3 s̈.eod.& tetigi in §.quid ſi tm̃ ſuper gl. ¶†Vlt. dic, ꝙ exprimendo
ẽt nepotem,venit pronepos etiam deinceps,qa omnis pronepos
eſt nepos,licèt vtilius ſit vti verbis magis generalibus.& iſte eſt ſe
cundus intell.vt continuetur hoc modo, ſicut ſubſtitutio facta
de nepote per verba s̈.ſcripta eſt generalis quo ad omnes caſus,
vt ibi,ita eſt generalis quo ad omnes deſcendentes, vt comprehẽ
dat pronepotem,& deinceps,& iſtum intellectum habuit glo.2.
quem Bar.ſequitur reprehendens quoſdam dicentes hic colligi,
ꝙ appellatione nepotis non comprehenditur pronepos per ra-
tionem prædictam per l.qui eorum.de poſtul. Nec obſt. l.com-
modiſſimè.quia perſona penitus diuerſa non comprehendit̃,vt
ibi,ſed pronepos non dicitur diuerſus a nepote, cum etiam ipſe
ſit nepos.Iſtud dictum Bar. eſt verũ, qñ ꝓfertur in materia non
exorbitante a iure communi,aliàs ſecus vt eſt caſus in §.idem cre
dendum.Nam Gallus fuit locutus de nepote,& tamen in ſua ꝓ-
uiſione non comprehendebatur pronepos,iõ fuit neceſſaria ſup
pletio Scęuolæ.Per qđ vr̃,ꝙ licèt mater,& auia poſſent eſſe tutri
ces per auth.matri,& auiæ.C.qñ mulier tutelæ officio fungi põt,
quia tñ illa exorbitant a iure veteri,vt patet in l.fi. ſupra de tut.nõ
comprehẽdetur proauia,de hoc tamen dic, vt ibi no. Fallit etiam
in alio caſu,qñ fieret mentio de nepote,qui naſcetur ex tali,quia
dictio,ex,ſignificat cauſam immediatam, vt l. j. C. ſi ſeruus exte.
& l.j.§.ex incendio.de incen.rui.& nau.& l.eo tempore.in fin. de
pec.ideo non comprehendit̃ pronepos,q naſcit̃ ex filio median-
te nepote,ſm Bar.q dicit ita debere intelligi ſupra §. idem creden
dum.ſed idem Bart.vr̃ dicere cõtrarium in l.liberorum. de verb.
4 ſig.& l.Lucius.la.2 infra de hære.inſt.† Quod eſt vtile,ſi alicui fie-
ret ſubſtitutio ſub cõditione,ſi deceſſerit ſine liberis ex ſuo pro-
prio corpore deſcendentibus,nam ſm id quod dicit Bar.hic non
comprehenderent̃,niſi filij, qui immediatè deſcendũt ex ꝓprio,
corpore, ſed ſm id,quod not. in l.liberorum, eſſet ſecus.& iſtam
partem tenebat Bal.in l.1.C.de condi.inſertis.

1 *Conſilium Galli,quod loquitur de nepote nato poſt mortem teſtõris, ex-*
tenditur ad caſum,quo naſcitur eo,uiuo,ſed fingitur natus poſt mortẽ.
2 *Ius Galli dicitur ius antiquum,& ſic ius velleij nouum.*
Quando habemus effectum,non eſt curandum de modo.
Quãdo ſumus certi de determinatione iuris,nõ eſt curandũ unde ꝓueniat.
3 *Si ex materia deducta in libello poſſunt colligi plures actiones, vel igno-*
retur quàm noluerit actor intentare,procedit libellus abſque eo, quod
aliàs declaratur,niſi ex hoc reus reddatur incertus,an uelit cedere, uel
contendere.
4 *Quòd iſta verba,qui poſt mortem meam naſcetur, uerificentur etiam in*
natiuitate ficta ſeu ciuili.& nu.6.
5 *In caſu iſtius §.an iſte nepos potuerit hæres inſtitui,& ex quo capite, an*
ex conſilio Galli,vel Velleij.

1 **§.Si eius.** †Conſilium Galli,quod loquitur de nepote na
to poſt mortem teſtõris extenditur ad caſum,
quo naſcitur ex viuo,ſed fingitur natus poſt mortem.h. d.in effe
ctu,& Doc.dicunt,ꝙ hic Scęuola incipit formare aliquas dubita
biles quęſtiones circa ea,q̃ dicta ſunt,nos poſſumus dicere, ꝙ ꝓ-
ſequatur eandem mãm,ſupplendo conſilium Galli de caſu ad ca
ſum,qa Gallus loquitur de nepote,q naſcitur poſt mortem aui,
& filij,ſed põt contingere,ꝙ naſcatur ambobus viuis, tñ inutili-
ter,qa naſcit̃ inutiliter penès hoſtes, & ſic ſeruus hoſtium, & ſic
hr̃ pro non nato,ſed poſtea reuertitur ambobus mortuis, & tũc
recuperat libertatem,& ciuitatem,iõ tunc cenſetur naſci ciuiliter,
ad quem caſum prouiſio Galli non extendebat̃,qa eſſet ꝯ ius cõ-
mune,intelligebat̃ ſtrictè đ illo,q naſcit̃ verè poſt mortẽ vtriuſq;
iſte autem naſcit̃ fictè,ſed verè naſcit̃ vtroque viuenre, ideo fuit
neceſſaria ſuppletio Scęuolę,& primo loquitur,qñ fuit inſtitutus
filius,& nepos naſciturus ſubſtitutus,vſq; ibi, (qđ quærendum.)
Secũdo qñ fuit inſtitutus nepos filio iam mortuo, & ſubſtitutus
ſibi pronepos,& ſic eſt variatio terminorum duntaxat non iuris,
vſque ibi,(ſed cum teſtamentum.(Tertio determinat quęſtionẽ.
Et pone caſum,ꝙ habens filium,& nurum ex eo ꝑgnantem, inſti
tuit filium hr̃dem,& ſi ſe viuo deceſſerit, ſubſtituit nepotem na-
ſciturum poſt mortem ſuam ſm conſilium Galli,poſt teſtamen-
tum nurus ꝑgnans ab hoſtib.capta eſt, vel ẽt pone, ꝙ erat capta
tpe teſtamenti,& ibi peperit viuo teſtõre, & ẽt filio eius, poſtea
mortuus eſt filius teſtõre viuente, & ſic extitit prima conditio,
ſub qua nepos fuit ſubſtitutus,ſed ſecunda conditio, ſi naſceret̃
mortuo teſtatore,deficit,qa natus fuit ipſo viuente,& ẽt filio,po
ſtea mortuus eſt teſtator,vltimo loco poſthumus natus reuer-
ſus eſt,& uolebat rumpere teſtamentum,qa fortè alius cum pr̃e
ſuo fuerat hæres inſtitutus vt ipſe haberet totam hæreditatem,&
dicebat ſe non reperiri inſtitutum,vel exhæredatum in illo teſtõ,
& ſic tanq̃ præteritus debebat rumpere.Nam fuit inſtitutus ſub
duab.conditionib.ſi pr̃ ſuus viuo teſtatore moreret̃, & ſi ipſe na-
ſceret̃ poſt mortem teſtatoris,& ita deficit, qa natus eſt vtroque
viuente,& ſic deficere vr̃ inſtitutio,vt l.ſi hæredi plures j. de cõd.
inſti.q̃ritur quid iuris?Iſtam q. præcedit alia, an in dictum caſum
potuerit iſte poſthu.hæres inſtitui,vel per Gallum,vel per Velle-
ium,ſi non potuerit inſtitui,clarum eſt,ꝙ tanq̃ ꝑteritus non rum
pit.Iuriſcon.in fi.determinat,ꝙ potuerit inſtitui, & ſic excluditur
a rumpendo tanq̃ inſtitutus,& non præteritus, & hoc præſuppo
ſito dicit non eſſe curandum,an potuerit inſtitui ex conſilio Gal-
li,vel Velleij.¶In ver.(autem idem quærendum,) interſerit aliam
quæſtionem de nepote inſtituto,& pronepote,in qua non eſt ni
2 ſi variatio perſonarum.†No.ergo primo, ꝙ ius Galli dr̃ ius anti-
quum,& ſic ius Velleij dicitur nouum reſpectu iuris Galli. ¶Itẽ
no.in fin.quando habemus effectum nota.eſt curandum de mo
do,& qñ ſumus certi de determinatione iuris nõ eſt curandum
3 vnde proueniat.†Vnde inducitur in ar.ſi ex materia deducta in li
bello poſſunt colligi plures actiones, & ignoretur,q̃ voluerit a-
ctor intẽtare,procedet libellus abſque eo, ꝙ aliàs declaretur,hoc
verum,niſi ex hoc reus reddatur incertus,an velit cedere,vel cõ-
4 tendere,vt l.j.de eden.¶†Vltimo no.ꝙ iſta verba,q poſt mortem
meam naſcet̃,verificant̃ etiam in natiuitate ficta.ſeu ciuili, quia i-
ſte nepos verè fuit natus me viuo, & ſic non poſſunt verificari
verba quantum ad veram natiuitatem,ſed quia reuerſus eſt me
mortuo,& tũc fingitur naſci,qa prima natiuitas fuit inutilis,cum
fuerit natus ſeruus hoſtium,& ſic pro nihilo reputabatur.verificã
tur uerba in hac ficta,uel ciuili natiuitate, aliàs iſta inſtitutio cor-
rueret̃,ſi iſta conditio nullo modo eſſet impleta per l.ſi hæredi
plures.de condi.inſt.fuit ergo una conditio impleta verè, & natu
raliter,altera fictè,& ciuiliter,licèt naturaliter,& uerè uideatur de
feciſſe,& hoc ſufficit ad ſuſtentationem teſtamenti,& hoc uoluit
iſte §.¶In ver.quod quęrendum.pro declaratione gl.quæ incipit,
habeas.oppo.contra iſtum uerſi.de ſuperfluitate,quia uidetur re
petere id,quod ſupra dixerat:propter hoc in gl.ſunt duæ ſolutio-
nes,una in quantum habetur in tex. pronepotem, & tunc non
ſtat,quia ſupra locutus eſt in filio inſtituto,& in nepote ſubſtitu-
to,hic loquitur in nepote inſtituto,& pronepote ſubſtituto,quia
filius iam deceſſerat tpe teſt.& ſic eſt ſola uariatio pſonarum, &
terminorum,& iſta uera ſm omnes,alij aũt tex.habent nepotem
& tunc iſta ſol.non eſſet bona,qa loqueretur in filio inſtituto, &
nepote ſubſtituto,ſicut ſupra.Et ideo datur alia ſol. ꝙ ſupra locu-
tus eſt,qñ filius uiuebat tpe teſtamenti,& fuit inſtitutus,& nepos
ſubſtitutus,hic uerò qñ erat mortuus filius,& nepos fuerat dun
taxat inſtitutus,non aũt ſubſtitutus,in quo ur̃ maius dubium ſm
iſtos,quia caſus præcedens põt adaptari ad l. Velle. iſte non, dicit
gl.quare non,ſed iſti peſſimè locuti ſunt, primo, quia iſte caſus
non haberet maius dubium,immo nullum dubium, nam ſi tem
pore teſtamenti filius erat iam mortuus, nepos naſciturus non
poterat dici poſthumus alienus, qa ſi eſſet natus tempore teſta-
menti,eſſet in poteſtate,& teneret primum locum,unde non eſ-
ſet dubium,quo minus potuerit inſtitui,& ſic fit dubium. Item
inquantum dicunt primum caput l.Velle.loqui,quando filius ex
tabat tempore teſtamenti,& etiam tpe,quo naſcitur nepos poſt
humus,falſum eſt,qa immo loquitur illud,qñ tempore, quo na-
ſcitur poſthumus,filius erat mortuus,& de medio ſubductus,&
ſic poſthumus naſcitur ſuus,quia nemo eum pręcedit,& hoc di-
cit gloſſ.mag.fin.poſt princi.ibi item Velle.ceſſat,tene ergo præce
dentem ſol.quia in tex.debet eſſe,pronepotem. & ſi habeas, ne-
5 potem eſt tex.corruptus.¶†In gloſſ.mag.fin.pro eius declaratio-
ne aduertendum,quòd tres ſunt paſſus uidendi. primus eſt, an in
caſu iſtius §.nepos iſte poterit hæres inſtitui, & ex quo capite,an
ex conſilio Galli,uel Vellei,& in hoc dicas breuiter,quòd ex neu
tro,nec etiam ex conſilio Iuliani,de quo infra ead.l.§.ille caſus.ſed
dũtaxat ex ſuppletione facta per Scæuolam,de qua hic,primum
patet,ꝙ Gallus loquitur de nepote,qui naſcitur poſt mortẽ aui
& etiam filij,& iſte natus eſt uiuente utroque.Nec ob.ꝙ reuerti
tur utroque mortuo,& tunc fingitur naſci,quia hoc contingit fi
ctè.& prouiſio Galli,cum eſſet contra ius commune,non exten
debatur ad caſum fictum,ſi non fuiſſet ſuppletio Scęuolæ, ut s̈.
ead.l.e.§.quid ſi is.Secundum patet ꝙ primum caput l.Velleiæ lo-
quitur de nepote nato uiuente auo,ſed mortuo filio, ut ſupra in
iſta glo.in uerſi.item melius.iſte autem natus eſt filio uiuente, &
ẽt auo.Item ſecundum caput loquitur de illo,qui erat natus tem
pore teſtamen.iſte autem tunc natus non erat,& ſic ceſſat utrun
que caput. Tertio patet, quia licèt Iulian. loquatur de illo, qui
non erat natus tẽpore teſtamenti,ſed naſcitur poſt uiuẽte patre,
& auo,

& auo,ſicut hic fuit, & ſic magis vr̃ adaptari ad illũ caſum, tñ Iul. loquitur de illo,qui naſcitur in ciuit. & ſic verè viuẽte vtroq;, nullo modo, nec verè, nec fictè vtroq; mortuo.iſte autẽ, licèt verè vtroque uiuente, tñ fictè utroq; mortuo;reſtat ergo,ꝙ iſte caſus erat improuiſus,ideo fuit neceſſaria ſuppletio Scæuole, & ad hoc tendit iſte §. vt potuerit inſtituti hæres, & tanq̃ legitimè inſtitutus non rumpat. Secundus articulus eſt,circa cuius ɔſilium,vel prouiſionem veniat iſta ſuppletio Scæuolæ, in quo eſt videndum,cui magis adaptatetur iſte caſus,an ad Gallum, vel ad Velleium,& ad hoc tendit inueſtigatio gloſſ. quæ primo nititur oſtendere, ꝙ ad neutrum adaptetur, poſtea ꝙ adapteẽ ad utrunq;, ſcilicet ad Gallum inſpecta fictione,& ad Velleium inſpecta veritate. Tertio determinat,ꝙ iſta interpretatio veniat ad ɔſiliũ Galli,& hæc vera,qa de l. Velleia.incipit tractare in §.nunc de l.& quicquid dr̃ vſq; ad illum §.concornit ɔſilium Galli, & emanauit ad ſuppletionẽ illius, quam gl. no. & hoc inſpecta natiuitate ficta, quæ fit,cum reddit ab hoſtibus poſt mortẽ utriuſq; verè, vel fictè ſe non impediuit, ſed Gallus de his qui naſcuntur verè,ut in ſuperioribus,& Scæuola ſupplet eius ɔſiliũ de his,qui naſcũtur fictè.ad hoc emanauit iſte §.dominus Raph.de Cu.dicit ſe diſputaſſe iſtum articulum, & tenuiſſe ɔ̃ gl. ꝙ immo veniat ad ſuppletionem legis Velleiæ, inquãtũ fuit ſuppletum per Iul. quia iſte caſus magis adaptatur ad caſũ Iuliani,q̃ ad aliquem alium.ego fateor iſtud,quòd magis adaptat̃, tñ ridiculum eſt dicere,quòd antequàm poſuerit dictum Iul. poſuerit interpretationem, & extenſionẽ ad ipſum, ideo tene gloſſ. quam ſequunẽ omnes Docto. exceptis Papienſibus, q diſputant de lana caprina, quantum ad hoc modicæ utilitatis fuit iſta.q.& potius ſuperſtitioſa, quàm utilis, licèt ad glo. pertineat talia inueſtigare.Contra iſtum tñ intellectum opp. pro declaratione gloſſ. quòd ẽt inſpecta fictione non ptineat ad Galum, ſed ad Velleiũ, quia licèt reuertatur mortuis vtriſque,tñ fingitur ſemper fuiſſe in ciuitate fictione poſtliminij, & fuiſſe natus hora captiuitatis,& ſic tam verè,quàm fictè uiuente utroq;,quo caſu loquitur Velle.gl. dicit circa medium notabiliter, ꝙ non põt fingi natus hora captiuitatis,quia hoc erat impoſſibile, cum non ſtetiſſet in utero legitimo tp̃e,& non poterat naſci uiuus,& fictio non eſt ſuper impoſſibili,qa imitatur naturã,& iſta gl.ſemper allegatur,dum dr̃,ꝙ licèt non fingatur natus hora captiuitatis, fingitur tñ eo tempore verè natus, ſi fuiſſet in ciuitate, & hoc põt fingi,quòd non erat impoſſibile,ſed tunc uterque uiuebat.gl.dicit, ꝙ iſtud eſſet uerum,ſi redierit cum patre, & matre,ſed hic nõ ſic,certè iſtud procederet in illo,qui eſſet conceptus penès hoſtes, vt C. de cap. l. prima.ſed hic erat cõceptus ante. dic ergo, ꝙ nõ fingitur ſemper fuiſſe in ciuitate,qm̃ ad hoc vt habeat locum fictio,requiruntur duo extrema.ſ.ad quod, & a quo. vnde in illo, qui erat in ciuitate tempore captiuitats, ſi reuertitur, & tunc recuperat ciuitatẽ bene procedit fictio, qa ſubeſt utrunque extremum, & unũ coniungitur cum alio,& fingitur nunquàm fuiſſe captus, ſed iſte cum tempore captiuitatis non eſſet natus, tũc reuertitur, licèt acquirat ciuitatem non fingitur retro habuiſſe, quam nunquàm habuit per prius,vt
2 plenè no.per Bar.in l.ſi his qui pro emptore.de vſu.† Tertius,& ultimus articulus præſuppo. prædictis vtrum facta ſubſtitutione ſecundum conſilium Galli, ſi poſt mortem meam naſcetur,admittatur iſte nopos,qui natus eſt me viuente,& etiam filio?& iſte articulus determinatur in hoc §, ꝙ ſic,in fine,dum dr̃,ꝙ excluditur à rumpendo,& illa verba, ſi poſt mortem meam naſcetur.exponuntur,naſcetur, ſcilicet verè,vel ficte pro ſuſtentatione teſtamẽti.Nec ob.l.ſi hæredi plures,quia loquitur in ɔditionibus merè uoluntarijs, quæ debent impleri in forma, iſte aũt erant neceſſariæ ad ſuſtentationem teſtamenti,unde ſufficit,quòd impleantur æ q pollenter,ut dixi in §.& quid ſi tantum.

1 *Extenſiones Scæuolæ ad conſilium Galli.*
2 *Legitimatio poteſt impetrari per patrem,uel per filium abſentem per procuratorem.*
Adoptio,uel emancipatio poteſt fieri per patrem, eo abſente per procuratorem,quando fit coram Principe.
2 *Compaternitas,an poſſit cõtrahi per procuratorem, an & aliqua uniuerſitas,& communitas poſſit conſtituere ſindicum ad talem actum.*

1 **§.Forſitam.** †Conſilium Galli extenditur per Scæuolam etiam ad pronepotem naſciturum ex nepote nondũ nato tempore teſtamenti,nec nocet prætetitio patris,eiuſdemq́ue nepotis,ſi uiuo filio fuit de medio ſubductus, dummodo filius, qui præcedebat, fuerit inſtitutus, & pronepos ſubſtitutus. Extenditur etiam ad pronepotem natum uiuo patre ſuo, & proauo apud hoſtes, qui tamen reuertitur eis mortuis, & ſic fingitur naſci poſt mortem. Item extenditur etiam ad illu[illegible] qui per adoptionem factus eſt ſuus. hoc dicit. Et eſt magis [illegible] §.qui ſit in hac l.propter eius breuitatem,& ſubaudi[illegible] quas oportet facere ad tex. ad hoc, vt conueniat conſilio Galli,& ponit tres caſus. ¶Primus quando pronepos naſcitur in ciuitate mortuo patre ſuo, & auo, eodemq́ue filio, & etiam mortuo proauo, eodemq́ue teſtatore,uſque ibi ergo primo ipſe nepos,& poſtea filius uiuente teſtatore fuerunt de medio ſubducti, & poſtea mortuus eſt teſtator, deinde naſcitur pronepos.Secundo ex dicto caſu infert ad alium caſum, quando naſcitur omnibus viuis, tamen apud hoſtes, & poſtea reuertitur eis mortuis, & ſic fingitur naſci poſt mortem omnium, vt ſupra proxim.§.& iſtud oportet ſubaudiri ad tex. ſecundum gloſ. & Docto. aliàs non conueniret conſilio Galli, licèt prima facie uidetur diuinatio, ſed poteſt ſuſtineri, ut ſic ueniat ad declarationem. §. præcedentis. & determinat vnum circa verſicu.quod quærendum. in §.præcedenti, vbi loquitur etiam pronepote nato apud hoſtes, differt tamen iſte caſus ab illo, quia ibi tempore teſtamenti mortuus erat filius,hic uiuebat,& fuit inſtitutus. Itẽ ibi iam natus erat nepos,ex quo pronepos fuerat inſtitutus,hic non.Item ibi nepos fuit inſtitutus,hic præteritus,tamen his non obſtantibus adhuc dicitur pronepotem inſtitutum admitti ex inſtitutione,& non rumpere teſtamentum,ſicut ibi,& hunc caſum principaliter intendebat iuriſcon. determinare circa præcedentem §. ſed præmiſit primum caſum. Et ex deciſione illius infert ad deciſionem iſtius, vſque ibi, (atque ſi.)ibi adducit tertium caſum de illo,qui non erat in poteſtate teſtatoris, & fuit inſtitutus,ſed effectus eſt poſtea per adoptionem loco pronepotis, & adhuc dicitur ipſum admitti ex inſtitutione,& non rumpere teſtamentum, licèt uariata ſit eius conditio, quia tranſiuit in poteſtatem, cum prius non eſſet, & etiam iſto caſu gl. & Doc. intelligunt, ut conueniat caſui proximè præcedenti,quòd erat apud hoſtes tempore quo fuit adoptatus,ſed poſtea mortuis, omnibus reuerſus eſt. Et prædicta prout habetur in text. (iſq́ue mortuo patre, deinde auo,&c.) ſed aliqui habent(iſq́ue uiuo patre,) & tunc non eſſent, niſi duo caſus,ſcilicet de pronepote nato uiuentibus omnibus penès hoſtes,& duraret iſte caſus vſque ad verſicul. atque.& ibi eſſet ſecũdus de adoptato,& hoc vult gloſſ. quæ incipit patris ſui. ſed prima litera melior eſt. Et notandum,quòd circa primum caſum duo faciebant dubium, propter quæ videbatur,quòd iſte pronepos non admitteretur ex ſubſtitutione. Primum erat, quia tempore teſtam. non ſolum dicebatur iſte poſthumus alienus, qui ſi eſſet natus, non teneret primum locum, ſed etiam pater eius, idemq́ue nepos, quia nondum erat natus tempore teſtamen. vt patet ex textu,dum dicit(ſi nepos poſt teſtamentũ naſcatur &c.) Secundo faciebat dubium,quia nepos pater illius non fuit inſtitutus,nec exhæredatus,& ſic tanquàm præteritus videbatur,quòd agnoſcendo teſtamentum rumperet,vt ſupra eadem.l.§.idem credendum. in fin.& infra eadem l.§.tunc de leg.in fi.ſed his non obſtantibus determiuat contrarium; quòd potuit hæres inſtitui,& tanquàm rectè inſtitutus teſtamentum non rumpit, & aſſignat rationem, quia naſcitur ſuus, ideſt tempore,quo naſcitur,nullus ipſum præcedit, quia nepos, & filius fuerant de medio ſubducti viuente proauo, eodemq́ue teſtatore, & naſcitur poſt mortem omniũ. Iſtæ duæ rationes concludunt,quòd pertineat iſte caſus ad conſilium Galli, ſed per eas non tolluntur rationes factæ in contrariũ, ſed ad ſecundam rationem patet reſponſio ex narratis in text. dum dicit, isq́ue mortuo patre, deinde auo naſcatur. & ſic patet, quòd pater eius, idemq́ue nepos præteritus fuit primo mortuus, & poſtea filius idemq́ue auus, qui fuerat inſtitutus,nepos ergo nunquàm cæpit tenere primum locum uiuente teſtatore, & ſic eius præteritio non nocet, ut infra proxi.§.in fine. Ad primam autem rationem reſpondit, quòd prohibitio poſthumi alieni erat duntaxat circa illum, qui inſtituebatur, quia non poterat inſtitui,non circa illũ, ex quo ille naſciturus erat,ut hic patet notabiliter. Circa ſecundum caſum verſicul.ergo facit dubium dum text.dicit, (natus erit poſtea uiuo filio,)nam uidetur per hoc non pertinere ad conſilium Galli,ſed Vellei, propter hoc gloſſa intelligit,quòd erat natus apud hoſtes uiuente nepote,filio,& etiam teſtatore,ſed poſtea reuerſus eſt mortuis omnibus,& tunc uidetur naſci,& ſic pertinet ad Gallum,ut ſupra proxim. §.Et licèt uideatur magna diuinatio, non tamen poteſt aliter ſuſtineri. Infert ergo hoc modo,quòd ſi admittitur eo caſu, quo uerè naſcit̃ poſt mortem omnium,ut in primo caſu, ſimiliter admittitur, ſi naſcitur uiuentibus omnibus verè,ſed fingitur naſci eis mortuis,cum reuertitur,ut in præcedenti §.maximè in uerſic.quòd quærendũ. vbi ponitur de pronepore nato apud hoſtes uiuente patre ſuo, & etiam proauo teſtatore, ad quem caſum additur iſte,qui differt ab illo in tribus, ut ſuperius dixi. Circa tertium caſum in uerſicul. atque notandum, quòd gloſſ. ponit caſum duo. mod. Primo in pronepote nato ex nepote:& ſubſtituto filio primo loco inſtituto, deinde poſt teſtamentum,& dicitur,ꝙ admittitur,licèt variata ſit eius conditio.facit ſupra eo.l.filio,quem pater.in fin.ſed ad quid neceſſaria hæc adoptio? glo. dicit,quia nepos,paterq́ ipſius erat emancipatus ab auo tempore. quo ipſum concepit, & ſic non naſcitur in poteſtate,ut ergo in poteſtate redigatur,eſt neceſſaria adoptio, ſed quia iſtud uidetur diuinare, alij intelligunt,

uel

vel ponunt caſum in extraneo ſubſtituto filio, & poſtea in locũ
pronepotis adaptato, & adhuc dr̃ idem, vt iſta inſtitutio facta tan
quam de extraneo operetur nunc, ne poſſit dici præteritus, ut d.
l. filius. in fin. ¶ Sed adhuc opp. quia ſm̃ hoc non pertinebat ad
Gallũ, cum vr̃ naſci teſtatore viuente, ꝑꝑ hãc gl. intelligunt Doc.
ꝙ erat apud hoſtes t pe, quo fuit adoptatus, & reuerſus eſt poſt
mortem teſtatoris, vt conueniat præcedenti caſui. Sed tunc ꝯ, qñ
abſens non põt adoptari. vt l. poſt mortem. in fi. ſupra de adoptio.
Sol. uerum eſt, niſi per reſcriptũ Principis, ut l. iubemus. C. de emã
2 cipan. lib. Propter hoc Bar. format hic q̃ſtionẽ.† An legitimatio
a [a] poſſit impetrari per patrem, vel per filium abſentem per procu
ratorem, & vr̃, ꝙ non per l. poſt mortem. in fi. ipſe determinat ꝯ-
rium, nam aliud in adoptione, vel emancipatione, quia iſti actus
expediuntur per ipſum patrẽ erga filium, & eſt neceſſarius actus
corporalis, vt recipiat ipſum per manus, uel à manibus ſuis dimit-
tat, ideo non põt interuenire procu. quia iſti actus non ſunt in ad
miniſtratione bonorum, ſed legitimatio fit per ipſum Principem,
ſeu comitem palatinum, à quo impetratur ꝑ patrem, vel ꝑ filium,
& impetratio reſcripti põt fieri per procurator, ut in c. ex parte
decani. de reſcri. cum ſi. Et aduerte, ꝙ iſta differentia procedit, qñ
fiunt iſti actus coram inferiori à Principe, vt apud iudicem ordi-
narium, uel comitem palatinum, ſi autem coram Principe, tunc
etiam adoptatio, & emancipatio poſſet fieri, ab eo abſente per
3 procuratorem, per d. l. iubemus. † Ex prædictis etiam patet, an cõ
b paternitas [b] poſſit contrahi per procuratorem, & fuit quæſtio di-
ſputata per Io. And. qui determinat, ꝙ non, in regula põt qs, de
regu. iur. lib. 6. in mercuria. dicit tamen, ꝙ ipſe procurator efficitur
compater, non ille, qui eum inſtituit. ¶ Sed Fed. de Senis diſputa-
uit, an aliqua vniuerſitas, ſeu communitas, poſſit conſtituere ſin-
dicum ad talem actum, vt communiter conſueuit fieri, quia ali-
qua communitas vult effici compater alicuius magni domini, &
determinat ipſe, ꝙ non, & ꝙ nec ipſe ſindicus efficitur cõpater, vt
habetur in queſtione ſua 15. quia non fuit intentio illius procura-
toris, uel ſindici ſe obligare ad illud uinculum. Quidam tenent
primam opi. quia procurator obligatur etiam circa propoſitum
ſuum, vt l. ſeruum Titij. ſupra mand. & ſæpe extra id, quod agitur,
tacita reſultat obligatio, vt l. ſi is, cui. in fi. ſupra commo. Mihi pla-
cet ſecunda opi. Nec ob. prima ratio, quia tunc obligatur procu-
rator præter propoſitum, quando ex contractu. quẽ gerit, aliqua
ſibi acquiritur obligatio. & ita loquitur illa l. in contrariũ allegata,
aliàs ſecus, vt no. Bar. in l. procurator, qui pro euic. ſupra de pro-
cu. per l. fi. ſupra de inſti. ſed hic nulla obligatio acquiritur ipſi pro-
curatori, quàm habebat cedere domino, ergo nec ipſe obligatus
remanet finito mandato, vt d. l. fin. de inſti. Nec ob ſecunda ratio,
quia procedit in his, quæ quis recepit indebitè ad quorum reſtitu
tionem obligatur citra propoſitum, ne locupletior fiat ex re alie
na, quæ ratio ceſſat in propoſito.

ADDITIONES.

a ¶ An legitimatio. Adde Ant. de Roſe, intra de legitimatione.
b An compaternitas. Adde Bal. in l. 1. in §. ne autem. C. de cad. col. Bal. in au
th. niſi rogati. C. ad Trebel. Docto. in c. veniens. de cogna. ſpiritua.

---

2 *Ad ualiditatem teſtamenti filius eſt inſtituendus, uel exhæredandus regu*
lariter, & quid ſi exhæredatio conferatur poſt mortem filij. & nume-
ro. 1
3 *Quòd iſte de iure non ſufficiebat filium inſtituere in re certa, ſi datus erat*
cohæres in uniuerſo, ſed debebat inſtitui in aliqua quota, ſed hodie ſuf-
ficit.

1 **§. In omnibus.** ¶ † In teſtamento, quod fit ſm̃ con
ſilium Galli, neceſſe eſt filiũ inſtitue
re, nec ſufficit eum exhæredare, quia cum ſubſtitutione nepotis
concipiatur, ſi filius moriatur teſtatore viuente, reperiretur ex hæ
redatus poſt mortem ſuam, & ſic tanquam exhæredatio, quæ
non potuerit confirmari, in uita, habetur pro non facta. item ſi
filius eſſet apud hoſtes, vel aliter incapax, & moreretur, antequã
efficeretur capax, nec inſtitutio, nec exhæredatio de ipſo neceſ-
ſaria eſt ad valorem teſtamenti. Idem in eo, qui non tenet primũ
locum in ſuitate tempore teſtamenti, nec poſtea incæpit tenere
teſtatore viuente, quia talis poteſt præteriri, & eius præterito teſta
mentum non uitiat h. d. in effectu. Et ſic ſunt tria dicta, ſeu tres re-
2 gulæ, vt dicit glo. j. ¶ † No. regulam, ad quam ſemper allegatur iſte
§. ꝙ ad ualorem teſtamenti filius eſt inſtituendus, ſupple, vel exhæ
redandus regulariter, vt infra eo. l. inter cætera. Sed in caſu iſto quã
do inſtitutio concipitur poſt mortem, filij, non ſufficit ipſum ex-
hæredare per rationem, quæ ponitur in tex. niſi haberet cohære
dem purè datum, per cuius aditionem poſſet exhæredatio con-
firmari, vt ſupra eodẽ l. filius à patre. Sed tunc contra, quia in tota
iſta l. oportet præſupponere, ꝙ filius habebat cohæredem, aliàs
fruſtratoria eſſet tanta inueſtigatio. Nã teſtm̃ efficeret irritum ꝑ
ſolã mortẽ filij contingentẽ in uita patris, nec expediuiſſet proui-
vere de nepote ſubſtituendo in dictum caſum, ne præteritus te-
ſtamentũ rumperet, vt dixi ſm̃ Bal. s. ea. l. §. j. Sol. illud dictum Bal.
non vr̃ verum, vt patet per iſtum tex. qui neceſſario eſt intelligen
dus qñ non habet cohæredem, aliàs non procederet. Et ad con-
trarium dic, quòd immo eſt neceſſe prouidere de nepote ſubſti-
tuendo, ſi vult habere cohæredem ex teſtamento. ¶ Item adhuc
op. de notatis in prin. huius l. ſm̃ Bar. quia tenet valere inſtitutio-
nem nepotis, licèt filius non fuerit inſtitutus, quia præteritio non
eſt ſibi nociua. Sol. intentio iſtius tex. eſt dicere, ꝙ non ſufficiat ip
ſum exhæredare, quia exhæredatio non poſſet cõfirmari, & tũc
in odium exhæredantis, licèt habeatur pro ꝑterito, ex quo exhæ-
redatio eſt nulla, talis præteritio non habetur pro tacita inſtitutio
ne, qa fuit iniurioſa, quatenus in teſtatore fuit, ſed ſi ipſum non ex
hæredaſſet, tunc licèt non inſtituiſſet, valeret teſtamẽtũ, qa cenſere
tur tacitè inſtitutus, & ita loquiť opi. Bart. & iſto modo reſponde
bã Bono. ad iſtũ tex. dño Catoni de Papi. q tenebat ꝯ Bar. repetẽ
3 do ꝑ iſtũ text. † Not. ẽt dũ dicit ex aliqua parte, ꝙ iure iſto nõ ſuf-
ficiebat filiũ inſtituere in re certa, ſi datus erat cohæres in vniuer-
ſo, ſed debebat inſtitui in aliqua quota, ſm̃ Bar. hodie ſufficit, vt in
Auth. ut cum de appel. cogno. §. alid quoque capitulum. & not.
in l. ſi qs priorè. infra ad Treb. & l. quoties. C. de hær. inſt.

---

2 *Nepotes naſcituri poſt mortẽ teſtatoris poſſunt ex prouiſione Galli inſti-*
tui, licèt t pe teſtamenti eſſent poſthumi alieni, & per l. Velle. ſi nati ſint
uiuente teſtatore, non rumpunt teſtamentum, ſi ſint inſtitui. & nu. 1.
3 *Si habes filiũ tempore teſtamenti, & eũ inſtituas, & ſi te uiuo moriatur,*
ſubſtituis nepotem ex eo naſciturum te uiuo, uel ſimpliciter, tunc ſi poſt
teſtamentum moriatur filius, & deinde to uiuo naſcatur nepos, quòd ta
lis nepos admittatur ex ſubſtitutione, nec rumpat teſtamentum.
4 *Si teſtator ſubſtituat omnes deſcendens uirilis ſexus, qui ſui hæredes na-*
ſcentur, quòd ſub iſtis uerbis comprehendantur etiam nepotes ex filio, li
cèt non ſint ſexus uirilis.
5 *Si aliquis recipiat emphyteuſim pro ſe, & ſuis deſcendentibus per virilẽ*
ſexum, quòd ueniant etiam fœminæ ex maſculis.
Idem ſi dixiſſet pro ſe, & ſuis deſcentibus uirilis ſexus.
6 *Quid ſi dixiſſet pro ſe, & ſuis deſcentibus maſculis.*
7 *Suus hæres dicitur ille, quem nemo præcedit.*

1 **§. Nunc de lege.** † Hic incipit ſecunda pars princ
palis huius l. in qua tractatur de
l. Velle, quæ uenit ad conſilium Galli, qui fuit locutus de nepotib.
qui naſcuntur poſt mortem teſtatoris verè, vel fictè, de quibus l.
Velle. ſe non intromiſit, vt s. ea. l. §. & quid ſi tantum. & §. ſi eius.
ſed tractauit de natis viuente teſtatore, & qui non fingatur na-
ti, poſt mortem, & poteſt dici, quòd duret iſta pars uſque ad fi. l.
nam primo tractat de primo, & ſecundo capite l. Velle. uſque ad
§. uidendum. Secundo ponit ſuppletiones Scęuolæ ad ſecundũ
caput, uſque ad §. ille caſus. Tertio ſuppletionem Iuliani ad pri-
mum caput. Item prima pars ſubdiuiditur in duas, quia primo
proſequitur de primo capite uſque ad §. etiam. poſtea de ſecun-
do capite ſecundum verum intellectum, licèt quidam dixerunt,
quòd de ſecundo capite incipit tractare in uer. & bene. & dicunt,
quòd in uer. etiam nòn eſt §. ſed ſic. continuatur cum tex. præce-
denti, & quare hoc dicant, patebit infra, ſed primus intellectus vè
2 rior eſt, & communior, & iſta prima pars h. d. ¶ † Primum caput
l. Velleię prouidet de nepote, qui naſcitur poſt teſtamentum ui-
uente teſtatore, & poſt mortem filij, & ſic naſcitur ſuus, quia te-
net primum locum tempore, quo naſcitur, vt poſſit hæres inſti-
tui, licèt tempore teſtamenti ſit poſthumus alienus, & inſtitutus
non rumpat h. d. in effectu, & diuide in quinque partes, quia pri-
mo ſe continuat ad præcedentia ponendo mentem primi, & ſe-
cundi capitis. l. Velleiæ uſq; ibi, (& videtur.) Secundo ponit men-
tem, & effectũ primi capitis vſque ibi, (ergo.) Tertio ipſum exem
plificat, vſque ibi, (& non ſolum.) Quarto tollit quoddam dubiũ,
quod fieri poterat vſque ibi (quid enim.) Quinto probat, quod
dixerat per uerba primi capitis, quæ formaliter ponit, & ex eis
infert ad id, quòd dixerat, & reputatur difficilis valde, ideo vt oĩa
4 ſint clara, pone caſum ſic. † Gallus prouidit de nepotibus naſcitu-
ris, poſt mortem teſtatoris, vt poſſint inſtitui, licèt tempore teſta-
menti eſſent poſthumi alieni, quid ſi naſcantur teſtatore viuen
te? dicit iuriſc. quòd de illis tractauit l. Velieia non Gal. quę lex fuit
poſterior, & venit ad ſuppletionem Galli, ideo de ipſa videndum
eſt, quę voluit in effectu tam in primo, quàm in ſecundo capite,
quod nati viuentibus nobis, ſi ſint inſtituti, non rumpant, ſicut
Gallus voluit de natis nobis mortuis, & hoc vſque ibi, (& vide-
tur.) ¶ Sed quęritur ſecundo, in quo caſu loquatur l. Vellei. dicit
Iuriſc. quòd in primo capite loquitur de nepotibus, qui cum na-
ſcuntur nobis viuentibus, naſcuntur ſui id eſt quia nemo ipſos
2 præcedit in ſuitate, & hoc vſque ibi, (ergo.) ¶ † Sed tertio quæri-
tur de exemplo iuriſconſ. dicit, ecce exemplum, ſi tu habes filiũ
iam natum tempore teſtamenti, & nepotem ex eo naſciturum,
& inſtituis filium, & ſi te viuo morietur, ſubſtituis nepotem
ex eo naſciturum te viuo, vel ſimpliciter, & poſt teſtamentũ mo
riatur

riatur filius, deinde te viuo naſcat̄ nepos ex ſubſtitutione admittitur,& non rumpit,& ſic ſuſtentatur teſtm̄ hoc caſu ex primo capite legis Vellei.non per legem 12. tabula.quia tempore teſtamē ti ille nepos erat poſthumus alienus,& ſic non poterat inſtitui ſm̄ legem illam,nec per Gallum, qui loquitur de natis poſt mortem teſtatoris, fuit ergo neceſſaria prouiſio l.Velle.hoc caſu,aliàs non potuiſſet inſtitui,& ſic tanquàm præteritus rumperet,& hoc vſq; ibi,(vt non ſolum.) ¶Sed quæritur quarto,an ſit neceſſe,quòd filius eſſet mortuus tpe teſtamenti, ad hoc,vt talis nepos naſcatur ſuus, ſm̄ quod requirit primum caput l. Velleian. reſpondetur, quod non,quia ſuus naſcitur non ſolum, ſi filius erat mortuus tē pore teſtamenti, ſed etiam ſi moriatur poſt, antequam nepos naſcatur,& vttunque caſum complectiſ primum caput l. Velleię.& hoc vſque ibi, (quid enim.) Ibi probat, quòd non ſit inſpiciendū tempus teſtamenti, vt tunc filius ſit mortuus, ſed ſufficiat inſpici tempus natiuitatis poſthumi,vt tunc mortuus ſit,vel aliter de medio ſubductus,per verba primi capitis, quæ ſic dicunt, quòd teſtator ſubſtituat quemcunque virilis ſexus, qui poſt teſtamentum ſuus hæres futurus erit,ideſt naſceretur, ſed iſta verba verificantur,ēt quando filius viuebat tēpore teſtamenti, non tamen tempore,quo naſcitur nepos.hoc dicit in effectu.Et quantum ad tex. difficultas conſiſtit in verſicu. (vt non ſolum in duobus.) Primo quia quidam habēt in text. (ſi nepos eo tempore inſtituatur,&c.) Quidam verò habent, (ſi nepos eo tempore inſtituatur,)ſed prima litera planior eſt, ſecundum verò aliam literam oportet text. tranſponere, & ſubaudiri vnum uerbū, vt ſit bona grammatica, ne relatiuum, & antecedens regantur ab eodem uerbo tamen idem eſt ſenſus utriuſque literæ,& hoc declara,ut habetur in gloſſ. quæ incipit,aliàs deeſt qui.in princip.Item in alio conſiſtit difficultas,quia text.ibi dicit,(verum etiam ſi uiuo patre naſcatur,& ſic innuit,quòd primum caput comprehendit etiam caſum,quando nepos naſcitur poſt teſtamentum viuente patre ſuo, eodemque filio,& ſic non naſcitur ſuus, puta pater eius eum præcedit, cuius contrarium ſupra dixerat, & etiam patet in text. ſe.unde videtur ſibi contrariari. propter hoc Hugo gloſſator, & etiam Moder. hoc fatentur, & dicunt, quòd iſte caſus comprehenditur non ex verbis, ſed ex mente, quia ſecundum uerba non comprehendit, niſi caſus quando naſcitur ſuus, & ſic filio de medio ſubducto, quod poteſt contingere duobus modis,uel quia erat ſubductus tempore teſtamenti,vel ſubducitur poſt, antequàm nepos naſcatur, quando autem nec tempore teſtamenti, nec ante natiuitatē, & tunc ceſſant uerba.Tamen locum habet mens, & ſic primum caput comprehendit tres caſus,duos ex verbis, & vnum ex mente. plus dixit d.Azo.quòd ex verbis non comprehendit,niſi vnū, ſcilicet quando filius erat mortuus tempore teſtamenti, & tunc propriè nepos dicitur naſci ſuus,ſed ſi moriatur poſt ante natiuitatem nepotis, dicit Azo quòd iſte caſus comprehenditur potius ex mente,quàm ex uerbis. Iſtud dictum Azon. gloſſa reprehendit,quia contra iſtum textum in iſto verſicul. (vt non ſolum.)ubi vult oſtendere cōtrarium,quòd primum caput non ſolum comprehendit primum caſum,quando erat mortuus tempore teſtamenti, ſed etiam ſecundum,quando moritur poſt,ante natiuitatem nepotis, quia vtroque caſu verificātur verba primi capitis, quæ requirunt, vt naſcatur ſuus.Nam ſuus dicitur naſci.quandocunque tempore, quo naſcitur,nullus ipſum præcedit in gradu, & hoc contingit in utroque caſu, & hæc habentur in illa eadem gloſſ. Barto. autem videtur ſentire, quòd primus caſus, quando erat mortuus tempore teſtamēti, non comprehendatur in primo capite, quia tunc nepos naſciturus non poterat dici poſthumus alienus, quia ſi eſſet natus tempore teſtamentti,teneret primum locum, & ſic poterat heres inſtitui per l.12. tabu. unde nō fuit neceſſaria prouiſio Vellej,& illum uerſic.vt non ſolum.intelligit iuriſcon.vt ibi ponat,qui addat primum caput Vellej ad l.12. tabu. quia illa l. permittebat inſtitui talem poſthumū, ſi filius erat de medio ſubductus,ſed l.Velle.addit,quòd etiam ſi non eſſet ſubductus,poſſet inſtitui, licèt tunc eſſet poſthumus alienus.Pro iſto dicto videtur eſſe text. expreſſus in §. ille caſus. verſicu. denique. vbi dicitur expreſsè, quòd in primo capite Velleius induxit,ut liceat inſtituere nondum natos, ſed hoc non poteſt verificari,niſi quando filius præcedebat tempore teſtamenti, quia tunc non licebat inſtituere nepotē p l.12.tab.ſed Velle.inducit,vt liceat,ergo ſolū iſtū caſum cōprehendit primū caput.Iſta opinio.placet limitando tñ,quòd ſecundum mentem, & uerba iſtum caſum comprehendit,in hoc ſolo uoluit prouidere,quia prouiſio erat neceſſaria,non autem quando filius de medio erat ſubductus,quia tūc non erat neceſſaria, ſed attentis verbis duntaxat, & non mente etiam caſus non comprehenditur in primo capite, quia verba dicunt de nepote, qui naſcitur ſuus, vt inſtituatur, & inſtitutus nō rumpat, ſed ſuus naſcitur etiam hoc caſu,ergo ſecundum verba comprehenditur, & ita intelligo verſicul. (vt non ſolum.) aliter, quàm Barto.quia non vult ponere quid addat primum caput ad l.duodecim tabul. ſed vult dicere, quòd uerba primi capitis ſunt ita generalia,quòd comprehendunt vtrunque caſum.ad aliud dicunt Hug & etiam Azo,quòd comprehendantur etiam tres caſus ex mente,ſcilicet,qn̄ non naſcitur ſuus,qa filius,paterque ſuus viuit tempore, quo naſcitur, licèt gloſſa tranſeat cum eis, tñ non placet,qa verba primi capitis ex toto ꝯtradicunt,unde non eſt credendum,quòd Velle.ſenſerit de caſu, cui verba ſua omnino ꝯdicunt,& ideo dico,& mirandum eſt tam de gloſſa,quàm de Doctor.qui hoc non tangunt, quòd iſte caſus eſt ille, quem Iulianus ſuppleuit ad primum caput. Velleię,vt patet in §.ille caſus.vbi Scę uola oſtendit, quòd iſte caſus nec comprehendebatur in primo capite l. Velleiæ, qa illud loquitur de nepote, q naſcitur ſuus, & iſte non naſcitur ſuus,nec in ſecundo,quia illud loquitur de nepote, qui erat natus tempore teſtamenti,& non erat natus,ſed naſcitur poſt,ideo fuit neceſſaria ſuppletio Iuliani in hoc caſu difficili, & non prouiſio per aliquem alium: nec ex uerbis, nec ex mente, & iſta eſt veritas,pōt tamen dici, quòd Iul.ſuppleuit ex mente coniecturata,quia licèt Velleius nō cogitauerit de iſto caſu, ex quo verba repugnant,tamen eſt veriſimiliter,quòd ſi cogitaſſet,prouidiſſet, ſicut dicimus de tacita pupillari comprehenſa in expreſſa vulgari ꝯ vim uerborum, vel econuerſo de tacita vulgari comprehenſa in expreſſa pupillari,nam non veniunt ex vera mente defuncti,q non p̄ſumitur cogitaſſe, poſtquàm verba, repugnāt,ſed ex mēte coniecturata, vt not. in l.precibus. C.de impu.& ſic pōt ſaluari opin.Hug.Bartol.aūt intellexit, quòd Hug.& Azo voluerunt dicere,quòd primum caput l. Velleiæ. comprehendit ēt ſm̄, ſeu caſum,de quo loquitur ſm̄ caput l. de nepote nato tpe teſtamenti,ſed non eſt credendum,quòd ipſi tantum errauerint,tunc enim ad quid fuiſſet neceſſarium ſm̄ caput,vt ēt ipſemet Bart.dicit.Dico ergo,quòd ipſi non intellexerunt, dum dicunt de tertio caſu,ſcilicet de illo,qui comprehenditur in ſecundo capite, quando nepos eſſet natus tempore teſtamenti,quia fuiſſet una fatuitas, cum primum caput non loquatur, niſi de naſcituro, vt patet in verſicul. ergo. dum dicit ſi filium habeas, & nepotem nondum natum tempore teſtamenti, ſed intellexerunt eo modo, quo ſupra dixi de illo,qui naſcitur poſt teſtamentum, & viuente filio,vt comprehendatur in primo capite,& moti fuerunt ad hoc dicendum per text.iſtum, dum dicit, etiam ſi viuo patre naſcatur, & ideo continuant literam vſque ad verbum, & bene, vel uſque ibi,poſteriore,vbi incipit tractare de ſecundo capite. Tu dic,vt dixi,& ad tex.reſponde,dum dicit.ſi viuo patre.intellige,ſcilicet,patris ſui,eodemque auo, ſeu teſtatore, ipſe aūt filius, qui erat pater nepotis,iam erat mortuus,aliàs non naſceretur ſuus, & ita exponit Dy.Et nota quòd ī hac opin.Hugo.& Azon.fundatur gloſſa, quæ eſt ſupra eadem l.§. ſi eius. verſicul. quærendum. in glo. prima quæ tenuit,quòd primum caput l.Velle.locum habeat in nepote,qui naſcitur viuente filio, quam gloſſam ibi reprobaui, & contrarium tenuit alia gloſſa mag.illius §.in verſicul.itē Vellei,ceſſat.Et ex prædictis recollige quatuor caſus.Primus eſt, quando filius erat iam mortuus tempore teſtamenti, & iſte caſus ſecundū Azo. & gloſſ. pertinet ad primum caput l. Velle. ſecundum verba,& mentem,ſed ſecundum Barto.non pertinet aliquo modo, ego aūt dixi, quòd pertinet ſm̄ verba, non ſm̄ mentem per §.ille caſus.infra,ſecundus caſus eſt, qn̄ filius viuebat tempore teſtamē ti,ſed poſtea mortuus eſt, antequàm nepos naſcatur, & nepos naſcitur viuente teſtatore, & iſte caſus ſm̄ Azon. pertinet ad primū caput ſecundū mentem, non ſecundum verba,ſed ſm̄ gloſſam & Doct.pertinet ſecūdū mentem, & verba.immo iſte eſt ille caſus,in quo ſolo prouidit primum caput l. Vell.qa neceſſaria erat prouiſio,vt §.ille caſus.verſicul.denique. Tertius caſus eſt,quando filius viuebat tempore teſtamenti,& etiam tempore,quo poſt teſtamentum naſcitur nepos,ſed poſt mortem, viuente teſtatore ante nepotem, & iſte caſus ſecundū Azo. & Hugo. pertinet ad primum caput ſecundū mentem, non ſecundum uerba, ſed tu dic,ut ſupra dixi,quòd nec ſecundū mentem ueram,nec ſecundū uerba,& ideo fuit ſuppletio per Iul.ex mente coniecturata.Quartus caſus,quando nepos iam erat natus tempore teſtamenti,nam omnes præcedentes quando nondum erat natus, & iſte caſus quartus nullo modo pertinet ad primum caput, ſed ad ſecundū, licèt Barto.intellexit opin. Hug. & Azo quòd noluerint dicere, dum loquuntur de tertio caſu,quòd pertineat ad primum caput ex mente,quòd intellexit de iſto quarto,& ſic,quòd primum caput contineat ſecundū ex mente quod eſt ridiculum dicere, ut ſupra dixi,& ex his remanent omnes gloſſ. expeditæ. Nam gloſſa. quæ incipit, nam ſi uerba,tendit ad idem, quod ſupra dixi,qa exponit duobus modis uerſicu.nam ſi uerba, ſecundū primum modum effectus gloſſ. eſt, ut iuriſcon. uelit oſtendere, quòd primum caput comprehendat non ſolum primum caſum, ſed etiā ſecundum, licèt ſecundū aliā expoſitionem effectus gloſſę ſit, quòd uelit oſtendere,quòd comprehendat non ſolum primum, & ſecundum, ſed etiam tertium ex mente, tene primam expoſi-
4 tionem. ¶†Et not. ex illa eadem gloſſ. in fin. quæ tenet in ſecūda expoſitione illorum uerborum, quòd ſi teſtator ſubſtituat omnes deſcendentes uirilis ſexus, qui ſui hæredes naſcentur, ſub iſtis uerbis comprehenduntur etiam nepotes ex filio licèt non ſint

ſexus

ſexus virilis, quia illa uerba debent intelligi, id eſt de virili ſexu deſcendētes, non quòd ipſe deſcendēs ſubſtitutus ſit ſexus virilis, vt
5 in caſu propoſito glo. perpetuo tene menti. Ad q.† ſi aliquis recipiat emphiteuſim pro ſe, & ſuis deſcendentibus per virilem ſexum: nam uenient non ſolū maſculi ex maſculis deſcendentes, immo etiam fœminæ ex maſculis deſcendentes. Idem ſi dixiſſet pro ſe, & ſuis deſcendentibus virilis ſexus, quia exponuntur eodem
6 modo, vt in hoc tex. cum gloſſ. † Secus ſi dixiſſet pro ſe, & ſuis deſcendentibus maſculis, quia non venirent fœminæ deſcendentes ex maſculis. Sed tunc quæritur, an ſub illis verbis, pro ſe, & ſuis deſcendentibus maſculis, cōprehendatur nepos maſculus natus ex filia, vel pronepos natus ex nepote, videtur, quòd ſic, quia verba verificantur in eo. Eſt enim deſcendens, & eſt maſculus, ergo, &c. Et uidetur eſſe caſus in uſibus feudorum. in titu. de eo, qui ſibi, & ſuis hæredibus maſculis, & fœminis, &c. contrarium determinat Specu. in titu. de loca. §. nunc verò aliqua. verſi. 146. quia illud verbum, maſculis, debet reſtringi ad deſcendentes ex maſculis, quod perpetuo tene menti, & probatur per rationem. Nam mater ſua non admitteretur, ſi uiueret, quia non eſt maſculus, multo minus debet admitti nepos ex ea, ne ſit melioris conditionis, quàm mater eius, quæ præcedit in gradu. argum. in l. ſi viua matre. circa medium. C. de bon. ma. ubi dicitur, quòd nepos non debet eſſe melioris conditionis, quàm filius, vel filia. hoc idem uidetur tenere Bald. licèt non alleg. Specu. C. de condit. inſer. l. j. in j. colum. Ioan. And. in addi. Specu. in ti. de teſta. ſuper rub. ante fin. dum recitat diſputationem Rich. Malumb. & tene menti hanc rationem, per quam reſpondebis in pluribus dubijs, & ego etiam pluries in iſta ciuitate conſului ſecundum iſtam rationem, & nullus ſciuit dare
7 reſponſum. ¶† Vltimo not. unum aliud ex text. quòd ſuus hæres, dicitur, ille quem nemo præcedit, nam nepos non dicitur naſci ſuus, niſi qn̄ filius eſt de medio ſubductus, vt hic patet. Iſtud multum facit pro opin. illorum, qui dicunt, quòd licèt filius in poteſtate non poſſit inſtitui ſub conditione caſuali, uel mixta, iure iſto ſi in eius defectum non eſt exhæredatus nepos, tamen etiam, ſi filius iam mortuus eſt, & ſic tenet primum locum, bene poteſt inſtitui: nam l. ſuus quoq;. infra de hær. inſti. in prin. dicit, ꝙ ſuus hæres poteſt ſubſtitui ſub qualibet conditione excepto filio, ergo ſequitur, ꝙ loquitur de nepote, & pronepote, in alijs non poteſt uerificari regula, ſed nepos non dr̄ ſuus hæres, niſi quando filius eſt de medio ſubductus, vt hic, ergo etiam tunc poterat inſtitui ſub tali conditione, & uidetur caſus in l. ſed ſi in conditione. §. ſi nepotes. eo. ti. Contrarium tamen communiter tenet gl. ꝙ tunc nepos poſſit inſtitui ſub tali conditione, quando filius ipſum ꝑcedit, quia tunc, ſicut omnimoda præteritio ipſius non reddit teſtamentum nullum, ut ſ. prox. §. in fi. ita qualitas, ſed ad rationem prædictam gl. reſpondet, quia nepos non eſſet ſuus hæres, ut hic, & ſic uerificaretur regula poſita in l. ſuus quoque. nec eſt mirandum, ꝙ filius primi gradus in hoc ſit melioris conditionis, quàm nepos, nam & alibi hoc contingit. C. ad Trebel. iubemus. & ideo multi tenent opi. prædictam contra gl. ut ſunt Docto. Papienſes, ſi bene recordor, ut dominus Chriſtophorus de Caſtellione.

---

1 *Tertium caput l. Velleiæ in quo caſu prouideat.*
2 *Exhæredatio de penitus extraneo eſt penitus inualida principio, ſed de nepote, uel pronepote non. licèt non teneat primum locum a tempore teſtamenti, quia ſperatur poſſe tenere.*
3 *Filius, uel alius deſcendens in poteſtate, qui tenet primum locum, dicitur eſſe ſuus hæres, etiam uiuente patre, uel auo.*
4 *Hæres unde dicatur, & quot modis ſumatur, & quomodo uiuens poſſit habere hæredem, & nu. 9.*
5 *Si inſtituo Titium extraneum, & grauo ipſum, ſed deceſſerit ſine liberis, quòd reſtituat hæreditatem tibi, & hæredib. tuis, qualiter ſumatur illud uerbum, hæredibus.*
6 *Quòd requiratur, ut filij tui ſint hæredes tui, ut admittantur ex ſubſtitutione, quando dixit teſtator, quòd bona deueniant in te, & hæres tuos, uel in te, & filios tuos, & hæredes. ſecus ſi in te, & filios tuos.*
7 *Eo caſu, quo requiritur, quòd ſint hæredes, an admittatur filia, uel neptis inſtituta in re certa, & iuſſa amplius non petere.*
8 *Si ſubſtitutio fuit facta ſine illa conditione, ſi deceſſerit ſine liberis, ſed ſimpliciter dixit, quòd poſt mortem Titij inſtituti bona ipſius teſtatoris deueniant in te, & hæredes tuos, quomodo ſumatur illud uerbū, hæredes.*

1 §·Etiam. ¶†Tertium caput l. Velle. prouidet de nepote, uel pronepote natis tempore teſtamenti cōſulendo, vt filio inſtituto ſubſtituant, ſi cōtingat ipſum teſtatore viuente de medio ſubduci, ne ſuccedentes in locum eius tanquā præteriti rumpant, & ſi nepos moriatur ante filium, pronepos ſubſtitutus admittitur, etiam ſi nepos erat præteritus, ſi uero poſt tunc, ita demum ſi nepos erat inſtitutus, vel exhæredatus: aliàs tāquam præteritus ſuccedens in locum filij teſtamentum rupiſſet h. d. & eſt etiam difficilis. Et diuide in quinque partes. Nā primo ponit mentem ſecundi capitis, dicens, ꝙ loquitur in nepote nato patre ſuo viuo. i. filio, vt ſit inſtitutus, & pr̄poſtea teſtatore viuēte de medio ſubducatur, nō rumpit, ſed ex ſubſtitutione vocetur, vſque ibi, & ita. Secūdo iſtud declarat, ꝙ habet locū, quando nepos iam erat natus tempore teſtamenti, & ponit exēplum, quando quis habebat filium iam natum, & nepotem, vel etiam pronepotem iam natos tempore teſtamenti, & inſtituat filium, & ſubſtituat pronepotem, ſi filius, & nepos moriantur teſtatore viuente, & poſtea conditio exiſtat. Nam talis pronepos non rumperet, licèt ſuccedat in locum ſui hæredis. i. præcedentium, poſtꝗ eſt inſtitutus, licèt ſecus ſi eſſet præteritus uſque ibi, & benè. Tertio ponit verba ſecundi capitis, quæ volunt in effectu, ꝙ fiat ſubſtitutio nepotis, vel pronepotis, qualitercunque filius, vel alius, ꝗ tenebat primum locum, & ſic erat ſuus hæres, deſinat eſſe ſuus hæres viuente teſtatore, uſque ibi, ad omnes. Ibi quarta, in qua commendat prouiſionem huius ſecundi capitis, quia loquatur ita generaliter quo ad caſus, quibus præcedens deſinit eſſe ſuus hæres, quod comprehendat non ſolum caſum mortis veræ, ſed etiam mortis ciuilis, uel etiam emancipationis. quibus poteſt quis de medio ſubduci teſtatore viuente, quos caſus Scæuola ſuppleuit ad conſilium Galli, qui non fuit locutus ita generaliter, ſed ſolum quando exiret de medio per mortem naturalem, & veram, ut ſupra eadem l. §. & quid ſi tantum. ſed hic non expedit ſupplere ad prouiſionem ſecundi capitis, quia loquit̄ ita generaliter, quòd omnes prædictos caſus comprehendit, & hoc uſque ibi, nec ſolum. Ibi quinta, in qua remouet quoddam dubium, quod fieri poſſet circa exemplum ſupra propoſitum in verſi. & ita. quando quis habeat filium nepotem, & pronepotem, & inſtituit filium, & ſubſtituit pronepotem, ſi filius, & nepos moriantur ipſo uiuēte, nam ibi dictum fuit, quòd ſi iſta conditio eueniat, quòd ambo moriantur, pronepos admittitur, & non rumpit, ſed utrum ſit neceſſe ad hoc, vt iſtud dictum habeat locum, quòd nepos moriat̄ antequam filius, an autem poſſit ꝓcedere ēt ſi ſuperuiuat filio, & poſtea moriatur viuente teſtatore, dicit iuriſcon. quòd utroq; caſu pōt procedere illud dictum ſ. ſi nepos præmoriatur filio, & tunc procedit clare, etiam ſi nepos fuit præteritus, quia nunquā incæpit tenere primum locum, & ſic non potuit tanquam ſuccedens in locum filij rumpere tanquam præteritus, vnde fuit neceſſe, quòd moriatur antequam filius iſto caſu, aliàs ſuccedendo in locum filij rumperet, vt ſupra eadem l. §. item credendum. in fi. & infra ti. primo. l. poſt humorum. poſtea ēt procederet, qn̄ nepos ſuperuixit filio, ſed tunc eſt neceſſe ponere, quòd fuerit inſtitutus, vel exhæredatus ad hoc, vt teſtm̄ non rumpatur, ex eo, ꝗ ſuccedit in locum filij h. d. in effectu totus §. vſque ad §. uidendū. Et aduertendum eſt, quòd in hoc capite Velle. non prouidit inducendo aliquid de nouo. ſ. quod talis nepos poſſit inſtitui, quia cū eſſet natus, poterat inſtitui etiam per l. 12. tab. ſed conſuluit, ut inſtitueretur in dictum caſum, vel exhæredaretur, & ſic hoc factū fuit, vt vetuit ipſum rūpere h. d. text. in §. ille caſus. ver. poſteriore capite. vbi declaratur primum, & ſecūdum caput l. Vellei. melius, quàm hic, & in hoc differt à primo capite, vbi induxit de nouo, ut poſſit inſtitui nepos, qui tp̄e teſtamenti non erat natus, & pater uiuebat, & ſic erat poſthumus alienus, vt in illo eodemque §. uer. denique. Poterat eſſe ratio dubitandi, ꝙ dictus nepos rumperet, licèt fuerit inſtitutus, quia filius, ꝗ ipſum ꝑcedebat tp̄e teſtamēti, ipſe non erat ſuus hæres, & ſic fuit inſtitutus tanꝗ non ſuus hæres, ſi poſtea filius exeat de medio uiuente patre, incipit nepos eſſe ſuus hæres, ſed tanquā ſuus hæres nunꝗ fuit inſtitutus, ergo tan
2 quam nouus homo, & nouus poſthumus debet rumpere. † Sed iſta ratio tollitur ꝑ l. filio quē pater. in fi. ſupra eodem. & ꝑ §. forſitan. in fi. ſ. ea. l. nam ēt ſi non fuiſſet omnino extraneus tempore inſtitutionis, & poſtea efficeretur ſuus, ſufficeret illa īſtitutio prius facta, ut non rumpat, fortius hi, quinimo etiam ſi fuiſſet exhæredatus, ſufficeret, ut in fine huius §. licèt ſecus in alio penitus extraneo, ut infra de contratab. l. non putauit. §. ſi quis emancipatum, quia exhæredatio de penitus extraneo eſt inualida à prin. ſed de nepote, uel pronepote nō, licèt non teneat primum locum tp̄e teſtamenti, quia ſperatur poſſe tenere, & ꝑ dictam rōnem l. Vell. in ſecundo capite uetuit talem inſtitutum rumpere, ut in §. ille caſus. Item ſcire debes, quod glo. in illo. §. ille caſus. in gl. prima tenuit hoc ſecundum caput habere locum, ſiue filius uiuebat tēpore teſtamenti, ſiue iam erat de medio ſubductus, ut ibi, dum dicit, nam aut inſtituo nepotem eo tempore, quo iā mortuus erat filius uel etiam uiuit, & habet locum ſecundum caput Velle. &c. quod non placet. De iſto caſu non expediuit, ꝙ Velle. ſe intromitteret etiam per modum conſilij, quia ſuberat præceptum l. 12. tabu. ut deberet nepotem inſtituere, poſtquam tenet primum locū, ſed quando non tenet, ceſſat dictum præceptum quia non tenetur inſtituere, niſi filium, qui ꝑcedit, ſed poteſt contingere, ꝙ filius ſubducatur de medio. utile fuit ideo conſiliū Velle. ut in dictū caſum nepos ſubſtituatur, & h. d. tex. expreſsè in l. poſthumorum. in fin. infra titu. primo. patet etiam hic in uerſicul. & ita interpretandum.

tandum nam non ſine myſterio ponit, quòd tempore teſtamen
ti habeas filiũ,& nepotem &c. ¶ In text. ibi. (non vult l.rumpere
teſtũ.)ſubaudi,ſi ſunt inſtituti,vel exhẽdati,vt in fi.In text, ibi , (&
ita interpretãdum),idest intelligendũ,non enim eſt propria inter-
pretatio,cum totũ,quod ſequit,colligat ex verbis, nam aliquan-
do interpretatio ſumit̃ largè pro congrua verbi declaratione , vt
l.prima.§.qui operas.infra ad Ter.¶In tex.ibi,(habeas.) ſub tpe te
ſtamenti,& filium ſubſtituas,nepotem prætereas , & pronepotẽ
ſubſtituas,filius &,nepos te viuo deceſſerint , & conditio exiſtat.
Nam ſi nepos prius moriat̃,ꝙ filius non obſtante præteritione ip
ſius nepotis , pronepos admittet̃ ex ſubſtitutione, vt hic, & infra
verſic.nec ſolum.ſed ſi filius prius moreretur ad hoc , vt prone-
pos admitteretur,nepos deberet eſſe inſtitutus, vel exhæredatus,
aliàs non admitteret̃ pronepos,quia nepos incepiſſet tenere pri-
mum locum , & tãquàm præteritus teſtamentum rumperet , vt
3 in fine huius §. ¶† In tex. ibi, (ſi quis ex ſuis hæredibus[a] ſuus hæ-
a res eſſe deſierit.)Nota,quòd filius,vel alius decedens in poteſtate,
qui tenet primum locum, dr̃ eſſe ſuus heres, ẽt viuente patre,vel
auo,quod patet,quia nõ poſſet deſinere eſſe ſuus hæres per mor-
tem naturalem, vel ciuilem, niſi fuiſſet,quia priuatio præſupponit
habitum.l.decem.de verborum ob. ſed hic dr̃,quòd põt deſinere
eſſe ſuus hæres viuente patre , uel auo , & ita debet intelligi iſte
text.vt patet in §. ſi ergo. &c. Sed contra de leg.prima.infra pro
hære.ubi uiuens non habet hæredem , ergo nec habet ſuum hæ-
redem,quia vbi deficit ſubſtantia , non poteſt ſubeſſe qualitas,vt l.
eius , qui in prouincia. circa fin.ſi cer.pet.& l.ſi ſeruum.§.primo.
4 de ac.emp.† Sol, iſtud verbum , heres.idem ſignificat,quod do-
minus, quia dicitur ab hæres, quòd eſt dominus, vt l.item Mela,
§.legis.ſupra ad l. Aquil. & poteſt ſumi duobus modis.Primo pro-
priè, ꝓut eſt ſucceſſor in vniuerſum ius , quòd defunctus habuit,
vt l. hæreditas. de verborum ſignification. & iſto modo viuens
non põt habere hæredem , vt in contrario. Secũdo ſumitur ſtri-
ctè,& impropriè pro filio,vel nepote, vel alio deſcendente,qui te
neat primum locum in ſuitate , & iſto modo viuens põt habere
hæredem , ſicut enim filius viuente patre dr̃ dominus bonorum
paternorum , licèt impropriè,vt ſupra eodem.l.in ſuis.ita põt di-
ci heres , prout iſtud verbum ſumitur pro domino , & iſte eſt ca-
ſus hic. Et propter hoc Bar.hic tractat iſtum articulum, quòd qñ
iſtud verbum , hæres. ponitur in aliqua diſpoſitione inter viuos,
vel ultima uoluntate , intelligatur primo modo , vel ſecundo, &
pouit longam diſtinctionem.Tu autem ſumas regulam,quòd re
b gulariter verbum , hæres[b] ſumatur primo modo pro quolibet
hærede, etiam extraneo, prout eſt ſucceſſor bonorum defuncti,
vt l.ſciendum.de verborum ſignification . Fallit in quatuor caſib.,
in quibus reſtringitur ad filios tantum , & ſic ſumitur impropriè.
Primus eſt, quando diſpoſitio confertur in tempus vitæ alicuius,
quia tunc non poteſt habere heredem primo modo,unde uerba
debent aſſumi ſecundo modo,prout poſſunt, quia Velle.ſe refert
ad tempus vitæ teſtatoris, quo ſuus hæres deſinat eſſe,& ideo ſi
concederem tibi,& tuis hæredibus quouſque vixeris rem aliquã,
illud verbum , ſumeretur pro filijs per iſtum tex.& argu.in l.ſi qs
Titio.cum ibi no.ſm vnam lectu.ſupra de vſufruc. accreſ.Secun-
do fallit , qñ præfertur in materia,in qua extranei non ſuccedunt,
vt in materia feudo. vbi verbum, hæres, ſumitur pro filio,vt in ti-
tu.de ali.feu.& §.ſi clientulus.& no. gloſſ.in l.ex facto.§.fina.infra
ad Treb. & Bal. in l. liberti,liberteq;. C.de oper.liber. Tertio fallit,
qñ apponeretur cum adiuncta maſculis, vt ſi concedo rem ali-
quam tibi, & tuis hæredibus maſculis. Nam propter hanc adiun-
ctionem, etiam ſi ſit materia , quæ tranſit ad fœminas, veriſimile
eſt me cogitaſſe de hæredibus proprij corporis , non de extra-
neis,vt ita dixit Rayn. de For. quem etiam Bal. ſequitur,quòd eſt
notandum. Quarto fallit, quando ſequeretur inconueniens,ſi aſ-
ſumeretur primo modo pro quibuſlibet extraneis hæredibus.
Pone exemplum primo , quando apponitur in conditione, ut ſi
grauo heredem inſtitutum de reſtituendo tibi hæreditatem,ſi de
ceſſerit ſine hæredibus.Nam quia conditio ſe debet habere ad e -
ſe ,& non eſſe , ſi ſumeretur primo modo, nunquàm haberet ſe
ad eſſe,quia raro, vel nunquam quis decedit ſine hærede, ideo ſu-
mitur ſecundo modo pro filijs, ut d.l.ex facto. in fine.& ibi nota
5 infra ad Treb.†Pone aliud exemplum notabile,ſi inſtituo Titium
extraneum , & grauo ipſum,ſi deceſſerit ſine liberis,quòd reſti-
tuat hæreditatem tibi : & hæredibus tuis , qualiter ſumatur illud
verbum , hæredibus.& certè ſumitur pro liberis , aliàs ſequere-
tur inconueniens , quòd ſi prius decederet relictis extraneis hæ-
redibus , poſtea decederet Titius ſine liberis , & relictis ſimiliter
extraneis hæredibus , hæreditas veniret reſtituenda hæredibus
tuis extraneis , & ſic hæredes tui exrtanei præferrentur extraneis
hæredibus Titij , quod non eſt credendum fuiſſe de mente teſta-
toris , qui ſicut Titium prædilexit , quia ipſum primo loco inſti-
tuit, ita eſt credendum , quòd prædilexit extraneos heredes Titij
ſuis hæredibus extraneis.argumen.in l.publius.§.Titia.de cdition.
& demon. & ita publicè diſputando tenuit Rychard. Malumbr.
notabiliter,quem hic ſequitur Barto. & ſemper allegatur iſtud di
ctum, & Ioan. And. in addit. Specu.quem Barto.non allegat,re-
fert iſtam quæſtion. in titu. de teſtam.ſuper rubrica ante fin. non
tñ. loquitur iſto modo, ſi benè inſpiciatur, ſed Barto. ita intelligit,
6 & eſt rationabilis intellectus.† Sed an requiratur , quòd filij tui ad
hoc, ut admittantur ex ſubſtitutione,ſint etiam hæredes tui.Bar.
in l.ſi is, qui ducenta §. vtrum. in quarta colum.in articulo de co-
pulatiua.in fin.tenet, quòd ſic,quod eſt uerum quando dixi mo-
do prædicto;quòd bona deueniant in te , & hæredes tuos, idem
ſi dixi in te, & filios tuos, & heredes,quia requiritur utrunque co
pulatiuè , & ita loquitur Bart. ibi, ſecus ſi dixiſſem in te , & filios
tuso,quia tunc ſufficit,quòd ſint filij,per ea, quæ notat Bar.in l.vt
iuriſiurandi § ſi liberi. de ope lib. facit infra de leg. primo. l.filiuſ.
7 fam. §. cum quis. † Item eo caſu, quo requiritur, ꝙ ſint hæredes,
an admittetur filia , vel neptis inſtituta in re certa , & iuſta amplius
non petere. Specu. determinat notabiliter , quòd ſic,plenè diſpu-
tando in titu.de teſt.§.in primis.uerſicu.fin.& ſic admittentur pa-
riter cum inſti.in vniuerſa, quia non veniunt,vt hæredes,ſed ut fi-
liæ,tamen ex eo,quòd hæredes dicuntur, licèt inſti tutæ in re cer-
ta,poſtquàm ſunt de deſcendentibus, iuxta ea, quæ dixi ſupra ea-
dem l.§.in omnibus.& quod no. in l. ſi quis priore. ad Trebel. in
8 gloſſ.iuncta l.ut iuriſiurandi.§.ſi liberi.de oper. liberto.¶† Vltimo
quæro circa prædicta, quid ſi ſubſtitutio fuit facta ſine illa condi-
tione,ſi deceſſerit ſine liberis , ſed ſimpliciter dixi, quòd poſt mor
tem Titij inſtituti bona mea deueniant in te,& hæredes tuos,quo
modo ſumitur illud verbum , heredes ? Reſpondeo, ſi ille Titius
erat de deſcendentibus meis idem per omnia , quod ſupra,quia
in illa ſubſtitutione ſubintelligitur conditio , ſi deceſſerit ſine libe
ris; ut l.cum acutiſſimi.C.de fideicom.ſi autem erat penitus extra
neus, illa conditio non ſubintelligitur , & ideo ceſſat ratio Barto.
& Richcard. Malum. qñ hæredes, Titij tam filios , quàm extra-
neos nullo modo dilexit: & ideo vr̃,ꝙ uerbũ,hæredes tuos,intel
ligitur generaliter de quibuſcũque extraneis , ideo ſi tu deceſſiſti,
antequàm Titius,relictis extraneis hæredibus , deinde Titius reli-
ctis filijs,uel extraneis, non curo, an hæreditas ueniat reſtituenda
extraneis hæredib. tuis , quia hoc importat verbum, hæredes.de
proprio ſignificatu, vt dicta l.ſciendũ.& non ſubeſt cauſa reſtrin-
gendi,de qua ſupra,& ita vidi: & audiui conſultũ per egregios ui-
9 ros . † tamen Spec.multum notabiliter in dicto §.in primis.in fin.
quem illi fortè non ponderauerunt , dicit notabiliter , ꝙ licèt in
materia ɔ̃ctuum,& actuum inter viuos,uerbum,hæredes,vel hæ
redibus,ſumatur pro quocũque extraneo hærede, ut ẽt not.in l
in conuentionalibus.de verborum obligationibus . In ultima tñ
uolũtate etiam cum ponitur in diſpoſitione, vt in caſu prædicto,
reſtringitur ad filios, & licèt magna ſit eius authoritas,tñ videtur
econuerſo dicendum, quia largior fit interpretatio in ultimis uo
luntatibus, vt l.in teſtamentis. de reg. iur.Et iſte articulus eſt mihi
ita dubius , ꝙ uix auderem conſuluere pro extraneis hæredibus,
licèt ſignificatum uerborum hoc importet, quia non eſt ueriſi-
c mile,ꝙ teſtator de talib.ſenſerit, præfata autem[c] ſubſtitutio intel-
ligitur de te per prius,& de filijs tuis per poſterius,ſi tempore exi-
ſtentis cõditionis non reperiaris in rerum natura,ſed filij,& ſi re-
periaris,videtur debere intelligi de te,quouſque uixeris , & de fi-
lijs poſt mortem tuam , & ſic non poteris alienari tanquàm bo-
na ſubiecta reſtitutioni, per ea , quæ dixi ſupra eadem l.§.primo.
¶ Oppo.contra ſi.ꝙ licèt nepos ſuperuiuat filio,& ſit præteritus,
hoc non noceat teſtamento , cum fuerit inſtitutus pronepos , q
eſt de uenientibus ab inteſt.per l.poſthumum.§. idem & circa.in-
fra titu.primo.cuius contrarium hic innuitur . Solu. nocet in hoc,
quia ſuccedendo in locũ filij rumpit teſtamentum de iure ciui-
li,nec illo iure reconualeſcit,licèt poſtea præmoriatur viuente te
ſtatore,ſed non nocet , quominus reconualeſcat de iure præto-
rio,ut in contrario.¶ Sed adhuc oppon. ꝙ dicto caſu,quando ſu
peruixit,non proſit exhæredatio, quominus etiam tunc rumpa-
tur teſtamentum, ſicut ſi eſſet præteritus,quia inſtitutio pronepo
tis fuit concepta , ſi filius, & nepos moriantur teſtatore uiuente,
ut patet in iſto §.ibi utriuſque mortuis , pronepos inſtitutus,&c.
iuncto §.in omnibus.ſupra eadem l.Solut.intellige iſtum textum
in fine dum dicit,aut exhæredatus, vel quòd habebat cohæredẽ
purè datum , ex cuius aditione poterat exhæredatio confirmari
in uita , uel pronepos fuit ,quia purè inſtitutus, & iſte ſunt diffici
les opin.

ADDITIONES.

a Ex ſuis hæredibus.Adde an nepos poſſit dici ſuus uide,tex.in l.qui in alie
na.in §.interdum.ff.de acquiren. hpredita.l. filius patroni.ff.de ope.lib.
Iaſ.in l.qui ſe patris.C.unde libe.

b Verbum, hæres.Adde , an appellatione hæredũ ueniat ſingularis ſucceſ-
ſor,ſeu hæres filij,uide per Bal.in c.ſi pater.de teſt.lib.6.

c Præfata autem . Vide tu circa hoc do. Ale. de Imol. in conſi. 104.col.2.
uerſicul.comprobatur etiam.in fin.in 1.uol.qui refert Pau.de Caſt.hic,&
in conſi.43 .in fin.in 5.uol.Fran.Cur.

1 *Si filius fuit captus ab hoſtibus uiuente patre, & poſt patris mortem mor*
tuus eſt in captiuitate, fingitur exiuiſſe de medio, & deſiiſſe eſſe ſuus hæ
res patre uiuente, & ideo nepos ſubſtitutus ſecundum conſilium l. Vel-
le, in ſecundo capite, admittitur ex ſubſtitutione, & non rumpit.
2 *Caſus fictus uenit non ex proprietate uerborum, ſed per interpretationẽ*
eſtenſiuam.
3 *Inſtitutio de filio capto an neceſſaria, & ſi fiat ſub conditione ſi reuerta-*
tur ab hoſtibus, an ſimiliter ſubſtitutio nepotis cenſeatur facta ſub eadẽ
conditione, ſi reuertatur ab hoſtibus, & etiam ſub alia, ſcilicet, ſi poſtea
deſinat eſſe ſuus hęres.
4 *Si iſte filius mortuus eſt poſt mortem patris, non tamen apud hoſtes, an*
admittitur nepos ex ſubſtitutione.

1 §. Videndum. †Si filius fuit captus ab hoſtibus ui-
uẽte patre, & poſt patris mortem
mortuus eſt in captiuitate, fingitur exiuiſſe de medio, & deſiiſſe
eſſe ſuus hæres patre viuente, & ideo nepos ſubſtitutus ſecundũ
cõſilium l. Velle. in ſecundo capite admittitur ex ſubſtitutione, &
non rumpit h. d. Et primo format quæſtionem circa ſm caput l.
Velle, & querit, an nepos admittatur, & rumpat uſque ibi, nonni-
hil. Secundo probat, ꝙ admittatur, & rumpat inſpecta generali-
tate verborum ſecundi capitis, quæ loquitur qñ ille, qui primo lo-
cò eſt inſtitutus, deſinit eſſe ſuus hæres, vt quia moriatur, & non
diſtinguit quo tempore, an viuente teſtatore, an poſt mortem, er
go nec nos debemus diſtinguere, non ergo eſt curandum, ꝙ poſt
mortem teſtatoris iſte filius mortuus ſit ad hoc, vt habeat locum
ſm caput, & hoc uſque ibi, niſi ꝙ ibi reiecta dicta ratione tanquã
non bona, ꝙ licèt ſm caput non diſtinguat tempora. tñ ſane de-
bent intelligi, qñ deſiit eſſe ſuus hæres teſtatore viuẽte, quia uoluit
prouidere in caſu, quo nepos præteritus rumperet, ſed tũc rũpe-
ret, qñ teſtatore viuente filius exiret de medio, aliàs ſecus, ut l. ſi
quis poſthumos. §. ſi filium. ſupra eodem. & ideo reiecta illa rõne
ponit aliam meliorem, propter quã determinat idem, vt nepos ad
mittatur, & non rumpat, & habeat locum ſm caput, quia licet ſit
mortuus poſt mortem teſtatoris, fingitur tamẽ mortuus præam-
bula hora captiuitatis, & ſic teſtatore viuente, habet ergo locum
ſecundũ caput h. d. in effectu. ¶In tex. ibi, (liberi eius, & cæteri.) iſta
verba deficiunt in §. præce. vbi recitantur verba ſecundi captis l.
Velle. ſed hic plenius. Et iſtud verbum, liberi. neceſſario reſtringiť
ad filios, aliàs verbũ, & cæteri, qđ ſtatim ſequiť eſſet ſuperfluum,
a qñ appellatione liberorum,[a] continentur omnes deſcendentes,
l. liberorum. de verborum ſignification. ergo fuit ſenſus ſecundi,
capitis, ꝙ inſtituatur filius, vel nepos, uel pronepos, qui teneat pri-
mum locum tempore teſtamenti, & ſic ipſe deſinat eſſe ſuus hæ-
res, & ſubſtituat ſequentem in gradu iam natum deſcendentem
ex illo inſtituto, nec præteritus ſuccedat in locũ patris ſui de me-
dio ſubducti teſtatore viuente, & rumpat. ¶In tex. ibi, (poſſit per
2 interpretationem induci.) †No. ꝙ caſus fictus uenit non ex pro-
prietate uerborum, ſed per interpretationem extenſiuam, ideo
b non comprehenditur in ſtatutis,[b] *ut no. in l. tertia. §. hæc uerba.* de
neg. geſt. Item patet hic, ꝙ iſte caſus additur per Scæuolam ad ſe-
cundum caput l. Vell. & niſi adderetur de proprietate uerborum
ſecundi capitis, non veniret, ſed contra, quia verba ſecundi capi-
tis ſunt ita generalia, ut comprehendant omnes caſus, quo Scæuo
la ſuppleuit ad conſilium Galli, ut ſupra proxi. §. ibi, ad omnes ca-
ſus, ſed iſtum caſum fictum Scæuola addit ad conſilium Galli. ut
ſupra eadem l. §. & quid ſi is. ergo iſte §. eſt ſuperfluus. gloſſ. fin. hu
ius §. uoluit notare differentiam inter iſtum caſum, & illũ, ſed non
rñdet formaliter. Dic ergo, ꝙ uerba ſecundi capitis ſunt ita gene-
ralia, ꝙ comprehendunt omnes caſus, in quibus filius exit de me-
dio viuente teſtatore, & uerè puta per mortem naturalem, vel ci-
uilem emancipationem contingentem uiuo teſtatore, nam oẽs
iſti caſus ueniunt ex uirtute verborum ſecundi capitis, non ſic ue-
niunt ex uirtute verborum conſilij Galli, qui fuit locutus magis
ſtricte, qñ exiret de medio p mortem ueram, ideo alij caſus neceſ-
ſario fuerunt ſupplendi p Scæuolã in §. & quid ſi tantum. Sed ad
ſm caput nõ expediuit, ſupple dictos caſus, non aũt comprehen-
dunt dicta uerba præfatos caſus. qñ contingerent poſt mortẽ te
ſtatoris, licèt fingantur contingere ipſo uiuente, & ideo ſicut Scæ
uola ſuppleuit iſtum caſum fictum ad conſilium Gal. ita hic ſup-
3 plet ad cõſilium Vel. ¶†In tex. ibi (vt ſi filium apud hoſtes habens)
ſubaudi tempore teſtamenti. Item ſubaudi quem hæredem inſti-
tuat ſub conditione, ſi ab hoſtibus reuertatur, vt no. gloſſ. in d. §.
quid ſi is. in prima gl. & ſibi ſubſtituat nepotem iam natum tempo
re teſtamenti ſecundum formã ſecundi capitis l. Velle. uidelicet ſi
filius ſuus hæres eſſe deſierit, & contingit, ꝙ poſtea filius moritur
apud hoſtes poſt mortẽ teſtatoris, & ſic fingitur mortuus nõ ſo-
lum teſtatore viuente, immo etiam ante factum teſtamentum,
quia prius captus erat, vt hic patet. ¶Sed oppo. quòd talis inſtitu-
tio de filio capto non fuerit neceſſaria, ut ꝫ. eo. ti. l. pe. & ſ. eo. tit. l.
pe. & ſ. ca. l. §. in omnib. ver. ꝙ neceſſe. Sol. verum eſt inſpecto ſta-
tu, qui erat tempore teſtamenti, quia cum eſſet ſeruus hoſtium,
habebatur pro mortuo, ideo eius præteritio non uitiat teſtũ à
principio, ſimiliter non fuit neceſſaria inſpecto futuro euentu, ſi
ibi moriatur, ſed quia poterat contingere, quòd reuerteretur, &
tunc rumperet teſtamentũ, ſi in eo reperiret ſe præteritum, fuit
expediens, & utilis; ideo poſui, ꝙ fuit inſtitutus. Sed tunc oppo. ſi
ſua inſtitutio fuit facta ſub conditione, ſi reuertatur ab hoſtibus
ſimiliter ſubſtitutio nepotis cenſetur facta ſub eadem conditio-
ne, ſi reuertatur ab hoſtibus, & etiam ſub alia, videlicet, & poſtea
deſinat eſſe ſuus hæres, non enim poſſunt illa uerba uerificari, ni-
ſi ab hoſtibus reuertatur, quia tunc incipit eſſe ſuus hæres, iõ põt
poſtea deſinere, ſed ſi non reuertatur, non incipit, ergo non po-
teſt deſinere, tunc ſi illa conditio, ſi reuertatur, non extitit, ergo
ſicut deficit eius inſtitutio, ſimiliter debet deficere ſubſtitutio,
quia defectus illius conditionis inducit etiam defectum ſecundæ.
conditionis, & ſi ita eſt, non debet admitti ex ſubſtitutione, cu-
ius contrarium hic dicitur, Gl. & Doct. non tangunt, ſed dic, ꝙ il-
la conditio ſi reuertatur ab hoſtibus, benè reddidit inſtitutionem
conditionalem, quià non poteſt ſortiri effectum, niſi reuertetur,
ſed non ſic reddit conditionalem ſubſtitutionem, quia illa poteſt
ſortiri effectum, etiam ſi non reuertatur, nam intentio teſtato-
ris fuit obuiare, ne præteritione nepotis teſtamentum reddatur
nullum, ſed nullum redderetur eo non reuerſo, ſicut eo reuerſo,
& poſtea deſinente eſſe ſuo. Verba ergo illa appoſita in ſubſtitu-
tione nepotis, ſi filius deſinat eſſe ſuus hæres. comprehendunt
etiam caſum, in quo nunquam incipit eſſe, quia illa conditio erat
neceſſaria ad actum, & ideo expreſſo uno caſu, uenit alius ſimi-
4 lis, ut dixi in §. & quid ſi tantum. ¶†Sed quæro, quid ſi iſte filius
mortuus eſt poſt mortem patris, non tamen apud hoſtes, an ad
mittitur nepos eſt ſubſtitutione? Reſpondeo non, ſi fuit facta in
ſuitate ſecundum formam conſilij l. Velleiæ, quia ſolum uendi-
cat ſibi locum, ſi incipiat nepos tenere primum locum teſtatore
uiuente, quo caſu, rumperet, ſi non eſſet inſtitutus, vel exhæreda-
tus, ſed nunc nunquam incæpit tenere primum locum uerè, uel
fictè illo uiuente: unde ſi fuiſſet præteritus, non rumpetet, vt l. ſi
quis poſthumos. §. ſi filium. ſ. eo. ideo ceſſat ſubſtitutio, & de hoc
eſt tex. cum gl. in l. ſi mater. §. fi. de vul. & pu. ſecus ſi fuiſſet facta
in hæreditate, vt l. ſi hæres non erit. ut dixi. ſ. ea. l. §. & quid ſi tantũ.
per l. ſi filius hæres ſ. eo.

ADDITIONES.

a ¶Appellatione liberorum. Adde l. nuptias. ff. de ritu. nup.
b ¶In ſtatutis. Et quòd fictio non habeat locũ in ſtatutis maximè pœnalib.. Adde Bart. in l. ſi hæres. ꝫ. de acq. hær. ĩ l. 3. §. hæc uerba. ſ. de neg. geſt. Bald in l. meminimus. C. de legi. hær. & in l. j. in prin. C. q. teſta. fac. poſ. & Abb. in conſi. 72. incip. in hac cauſa. Cur.

---

1 *Capita l. Velleiæ diſtinguuntur, & declarantur.*
2 *Dictio, in, quid importet remiſſiuè.*

1 §. Ilie caſus. †Nepos, qui non erat natus tempore teſta
menti, ſed naſcitur poſt, uiuente teſtatore,
& etiam uiuente patre ſuo, eodemq; filio inſtituto non pertinet
ad primum, vel ſecundum caput l. Velle. quia primum loquiť de
nepote, qui naſcitur ſuus, quia nemo eum præcedit tpe natiuita-
tis, ſed iſte non eſt hmõi. Secundũ uero loquitur de nepote, qui
erat natus tpe teſtamenti, & iſte non eſt hmõi, & iõ ſubſtitutio fa-
cta de tali nepote non ſuſtentatur aliquo iure, nec per Velleium,
ut dictũ eſt, nec per Gallum, qui loquebatur de nepote nato poſt
mortẽ teſtõris, & iſte non eſt hmõi, iõ talis nepos tanq̃ non inſti-
tutus poterat tñ rumpere, quia non ualuit eius inſtõ, cum tpe te-
ſtamenti eſſet poſthumus alienus, ſed Iulianus iuriſc. iſtum caſum
tanq̃ omiſſum ſuppleuit ad l. Velle. ex participatione utriuſque ca
pitis illius l. nam participiat de primo, quod loquitur in nepote nõ
dum nato tpe teſtamenti, & iſte eſt hmõi. Item de ſecundo de ne
pote nato uiuente patre ſuo, ut in §. ẽt. in prin. & iſte eſt etiam
huiuſmodi, licèt in alijs dicta capita non conueniant huic caſui.
Idem Iulianus ſuppleuit, & ſuppletio fuit neceſſaria, quia caſus
erat de ſe difficilis, cum ceſſarẽt omnes prouiſiones h. d. in effectu
uſque ad uer. quæremus, ſic poteſt dici, quòd ueniat ad ſuppletio-
nem primi capitis, cui magis conuenit, quia inducit, vt poſſet inſti-
tui ille, qui non poterat, ſicut ipſum primum caput, non ſic ſecun
dum, tamen quia participat de utroque capite, poſſet etiam dici,
quòd ueniret ad ſuppletionem vtriuſque. Et primo formatur q̃-
ſtio vſque ibi, (non enim.) ibi oſtendit, ꝙ nec primum caput, nec
ſecundum l. Velle. locum habeat in dicto caſu, ſque ibi porro. Ibi
videtur ex hoc inferre, ꝙ de rigore iuris inſtitutio de tali nepote
non ualeret, tanquam facta de poſthumo alieno, & nullo iure ſu-
ſtentata, uſq; ibi, Iulia. ibi ponit determinationem Iul. In contra-
rium de benignitate, & ſic primo fuit ius Galli, poſtea Velleij, po-
ſtea Iulia. poſtea Scęuolæ, poſtea prætorium, qui permiſerunt po-
ſthumum alienum inſtitui. ut Inſ. de leg. § poſthumus. poſtea fue-
runt

ſtea fuerunt conſtitutiones Imperiales, quas non habemus hoc idem ſtatuentes, vt Inſti.de bo.poſſ.in prin.poſtea reſponſa Iuriſcõſultorum facientia de prædictis mentionem, vt infra de le.primo. l.pen. ¶In gl.j.ibi,(eo tempore, quo mortuus eſt filius.)iſta glo.in hoc non bene loquitur, dixi ſupra ea.l.§.ẽt ſi parente.quia q̃n tempore teſtamenti filius erat iam de medio ſubductus,non loquitur ſm caput l.Vell.in alijs gl.dicit bene. ¶In gl.quæ incipit,ſubaudi naſcituros in ſin.tene hanc vltimã, quia ſm caput l. Velle. non permittit inſtitui nepotem,cum loquitur de nepote iam nato tempore teſtamenti, quem ipſa l.12. tab.permittit inſtitui, unde non erat neceſſaria alia prouiſio, ſed uetat eum rũpere,ſi eſt inſtitutus.Sed certè videtur,ꝙ nec fuerit neceſſarium, quod uetaret eum rumpere, quia poſtquam eſt inſtitutus, etiam ipſa l.12.tab. vetat eum rumpere,ſed certè ad hoc reſpondetur in tex.in uerſic. (ne ue ob eam rem.)quia l. 12.tab. permitteret eum inſtituere, tamen quia fuit inſtitutus eo tempore, quo non erat ſuus, quia non tenebat primum locũ,& poſtea incœpit eſſe ſuus filio de medio ſubducto, & tanquam filius non reperitur inſtitutus, videbatur propter hoc teſtamentum rumpi,ſed Velleia. prohibuit,ne teſtamentum propter hoc minus ratum eſſet.i. quia ipſe nepos poſt ipſum factum ſuccedit in locum ſui hæredis, & ſic eſt hic tex.de eo,quod dixi in §.etiã. ¶Vltimo oppo.ꝙ iſte §.fuerit ſuperfluus quia caſus cõprehendebatur in primo capite l.Velle.vt in §. tunc de l. verſic.ẽt non ſolũ.vbi dicit, verum ẽt ſi viuo patre naſcatur. Solut.licèt Hugo, & Azo hoc dixerint ibidẽ, tamen illa opi.non eſt uera, & ille tex. exponitur viuo patre.ſ.ipſius filij,de quo ſupra immediate fuit locutus,& ſic in auo,ſeu teſtatore, filius autem erat mortuus ſecundum Bar. ſic Bar. hic ſentit illud, quod ego ibi dixi, quod Hugo, & Azo ſenſerunt de iſto caſu, ibi videtur innuere contrarium.
1 ¶†Vltimo de ſignificatu iſtius dictionis,in [a] uide per Barto. qui
a ponit pulchram diſtinctionem.

ADDITIO.

a Dictionis,in.Adde Ioan.And.in c.nobis. de iu.pat.Lud.Ro.ↄſi.367.ici.nũ q̃d ſub gratia.Et de iſta dictione ꝑ Bal. in l. 1.§.hęc uerba.ſupra de his. q. deiecerunt,vel effude. ꝑ Spec.in ti.de diſputa.& alleg.§.4.uer.itẽ clauſula.& verſi.itẽ nõ ob.cũ verſi.ſe.& ꝑ Ale.de Imo. in conſi. 21.in 4.uolum. & Adde quod Car.in clem.2.§.1.de ęta.& quali.dicit,quòd ẽt denotat aliq̃d non eſſe principale, vnde ſi eſt factũ mandatum ad prouidendum alicui in tali eccleſia,nõ intelligiť, quod poſſit prouideri illi de illa eccleſia. ita Car.ibi in 9.q.alleg.c.cũ olim.de præbend. Itẽ adde,quòd dictio,in ponitur pro, ante gl.eſt in clem. cauſam. de ele. in uerbo,in domo. & dicit Alex.in l.1.§.hoc interdictum.infra de cola.in apoſt.ad Bar.Fran.Cur.

---

1 *Subſtitutio facta in ſuitate,ſi non poteſt in illa operari,non operatur in hæreditate,& quando operetur in hæreditate.& nu.2.*

1 §.Quæramus. †Si nepos ſubſtitutus poſt teſtamentũ emancipetur, nihilominus ex ſubſtitutione ſuccedit filio de medio ſubducto, non tamen erit neceſſarius,ſed voluntarius hæres.h.d.Et licèt gl.& Docto.dicant,quòd hic determinat vnum dubium circa conſilium Iuli. poteſt tamen dici,ꝙ etiam circa primum, & ſecundum caput l.Velleiæ.in quibus eſt eadem ratio. ¶Oppo. fortiter contra iſtum tex. ꝙ iſte nepos non admittatur ex ſubſtitutione, nam ipſe fuit ſubſtitutus in ſuitate.i.in caſu,quo filio de medio ſubducto patre uiuente inciperet eſſe ſuus hęres, & fuit ſubſtitutus ad fin.ne præteritus diceret teſtamentum nullum, ſed nunc,poſtquam eſt emancipatus non poteſt ſuccedere in ſuitate, vt hic dicitur expreſſe in fin. Nec poſſet dicere nullum de iure ciuili,ergo &c. argu.eius,quod no.in l.ſi
2 mater.§.fi.infra de vulg. & pupil.in gl.quæ vult, †ꝙ ſubſtitutio facta in ſuitate,ſi nõ poteſt in illa operari non operatur in hæreditate,ſed hic operabitur, quia ſi admittitur ex ſubſtitutione,operatur in hęreditate,non in ſuitate.glo.& Docto.non tangunt iſtud contrarium,& tamẽ eſt ſatis difficile.Poteſt dici,ꝙ iſtud contingat ex eo, quia ſi ſubſtitutio de ipſo facta annihilaretur, propter hoc, ꝙ eſt emancipatus, ſaltem de iure prætorio per contratab. poſſet teſtm̃ rumpere,& quia omnia remedia ſupra tacta tẽdunt ad cõſeruationem teſtamenti.Scæuola ſuppleuit iſtum caſum,ne teſtm̃ rumpatur,etiam prętorio iure,& ſic prouiſio iſta fuit ſatis utilis,& iſtud facit pro eo,quod dixi in §.& quid ſi tãtum. ubi dr̃,ꝙ ſi filius, cui facta eſt ſubſtitutio emancipetur,fit locus ſubſtitutioni nepotis,& ſic innuit,quòd inſtitutio filij euaneſcat,quod vr̃ contra iſtũ tex. tamen ibi loquitur, quando fuit emancipatus filius, cui ſacta fuit ſubſtitutio hic quando ipſe nepos ſubſtitutus,tamen adhuc remanet contrarium, quia filius reperiret ſe præteritum, & expugnabit contrata.& propter hoc ibi dixi,poſſe dic, ꝙ inſtitutio non euaneſcat in totum,ſed pro parte, & ꝙ erit concurſus inſtituti,ſicut etiam ab inteſtato concurrent ſm iſta iura, per ti.de coniung. cum eman.li.ad tollendum rupturam,quæ poſſet fieri de iure prætorio ſi aliud diceremus, & pro hoc optime facit iſte tex.in ratione ſui.item habet locum iſte tex. ſi filius ſubducatur de medio teſtatore uiuente,ſi autem poſt,tunc iſte nepos non poſſet umpere,etiam contratab. quia tempore mortis non tenebat primum locum, & ideo non admittetur filio poſtea repudiante ex illa ſubſtitutione, quia tunc ſolum operaretur in hæreditate, quod eſſe non debet per. no. in d.l.ſi mater. §. fi.deuolue tur ergo hæreditas ad cauſam inteſtati. Stetimus per menſem ad legendum iſtam no.l.& ſubtiliſſimam.

LEX XXX.

1 *Inſtitutione,uel exhæredatione poteſt per filiũ renuntiare tamen, ex poſt facto quàm a principio,& qualiter,& nu.2.*
3 *Solennitati introductæ in fauorem publicum,ut de numero teſtium,& de ſubſcriptionibus, & ſigillo, & quòd uno contextu fiat teſtamentum,renunciari non poteſt.*

1 INter cætera. †Iſta l. allegatur,ꝙ inſtitutio. vel exhæredatio filij eſt de ſolennitate teſtamenti, quod intellige non publica,
2 ſed priuata, & ideo poteſt ei renuntiari † per filium tã ex poſtfacto,vt j.ti.j.l.filio præterito, quàm à princi.ſi conſentiat
a patri,[a] ꝙ ipſum non inſtituat, vel exhæredet,iuxta no.in l.ſi quãdo C.de inoffic.teſt.per glo.de hoc tamen an ſit uerum,dic,ut ibi no.
3 per Doctor. † ſolennitati autem introductæ in fauorem publicũ, puta de numero teſtium, & de ſubſcriptionibus, & ſigillo, & ꝙ uno contextu fiat, de quibus no. per glo. in l.ſi quæramus.ſupra ti.j.renuntiari non poteſt, vt l. nemo poteſt. de leg.j. & no.in l.nõ dubium.C.de teſta

ADDITIO.

a Conſentiat patri.Adde Ang.& d.Alexan.in l.ſi quis poſthumos.§.fina.ſupra eod.tit.Fran.Cur.

LEX XXXI.

1 *Si poſt teſtamentum filius inſtitutus captus eſt ab hoſtibus,utrum ſtatim filio locus ſit ſubſtitutioni factæ de nepote.*
2 *Si ſtatutum dicat, ꝙ non poſſit quis rem ſuam alienare forenſi, uel alienationi cõſentire ſub certa pœna,& habeo cõtra te actionem perſonalem ad tuam,per quam ſpero ipſam effici poſſe meam, & conſentio tibi alienanti forenſi,non incido in pœnam ſtatuti.*

1 CVm apud. † Declara hanc l. per ea,quæ dixi in l.Gallus §.uidendum.Sed quæro hic unum, quod ibi omiſi. Si poſt teſtamentum filius inſtitutus captus eſt ab hoſtibus, utrũ ſtatim fiat locus ſubſtitutioni factæ de nepote? uidetur, ꝙ ſic: quia filius vr̃ de medio ſubductus, cum habeatur pro mortuo, ſicut ſi eſſet deportatus,uel emancipatus, quia deſinit eſſe in poteſtate patris,cũ ſit in poteſtate hoſtium.contrarium dic propter ſpem poſtliminij, quia poteſt redire,ideo quouſque pendet iſta ſpes,obſtat ſequenti in gradu, ac ſi eſſet in ciuitate,vt C.de capti.l.nec nos. non ſic ſi eſſet deportatus, uel emancipatus,quia non ſubeſt ſpes,quod redeat,cum hoc dependeat à poteſtate principis, uel patris,ideo ſtatim fit locus ſubſtitutioni,ut in illo §. & quid ſi tantum.& iſtud,ꝙ
2 ſpes probabilis idem operatur, quod ueritas, inducit † Bar.in illo §.uidendum.ſatis pulchrè ad quæſtionem,ſi ſtatutum dicat, ꝙ nõ poſſit quis rem ſuam alienare forenſi, uel alienanti conſentire ſub certa pœna, ſi habeo contra te actionem perſonalem ad rem tuam, per quam ſpero ipſam effici poſſe meam, & conſentio tibi alienanti forenſi,an incidam in pœnam ſtatuti & uidetur,quòd ſic,quia cum haberem ſpem, ꝙ efficeretur mea,& eſſet ſpes probabilis,perinde eſt,ac ſi eſſet mea, & ſic habent locum uerba ſtatuti,licèt re uera adhuc non eſſet mea, ante traditionem,ipſe tamen determinat contrarium, & allegat l.fi.qui.ad lib.procla.nõ licet.dicunt ibi per eum.

LEX XXXII.

1 *Exhæredatus non habet contra tab.etiam beneficio præteriti.*
1 *Inſtitutus habet contratabulas ex perſona præteriti commiſſo ſibi edicto per præteritum.*

1 SI filio. †Exhęredatus non habet contratabul. etiam beneficio pręteriti h. d. & ſic nec ex ꝑſona
2 propria, nec ex perſona alterius,† ſecus in inſtituto, qui habet ↄtabul.ex perſona præteriti commiſſo ſibi edicto per præteritum,vt l.ſi poſt mortem. §. finali.infra de contratab. Et allegatur iſta l.contra illos,qui tenent, quod teſtamentum,in quo filius in poteſtate eſt præteritus, non eſt nullum, niſi filius declaret ipſum eſſe nullum, vt no.glo.in l.is.qui.infra de leg præſtan.ſed contrarium eſt ueritas, quia hęreditas ſtatim eſt in cauſa inteſtati, ut hic in fi. & in l.j.§. fi. infra ſi ta.teſta. nul. extra.quod non eſſet,ſi teſtamen-

a ſtamentum non eſſet funditus nullum[a] ab ipſo principio, quia quouſq; extat cauſa teſtamenti, ceſſat cauſa inteſtati, vt l. quamdiu.de acq.hær.

ADDITIO.

a ¶Funditus nullum. Quòd teſtamentũ ſit penitus nullum, facit quod ponit Bal.in l.ſuus hæres. C.de repud. hęr. ubi dicit, quòd filius præteritus põt agere petitione hæreditatis, dicẽdo ſe hæredẽ ab inteſtato abſq; eo, quòd nullam faciat mentionem de nullitate teſtamenti, & ſic excipiat.

LEX PRIMA.

1 *Teſtamentum quando dicatur nullum.*
2 *Teſtamentum faciens mentionem de teſtamento nullo, uel quòd poſſit rũpi, uel aliter, ut hic, qualiter, & in quibus terminis debeat intelligi.*
3 *Quinq; teſtes requirũtur ad hoc, ut ualeat teſtamentum non ſolenne, in quo ſint inſtituti uenientes ab inteſtato fauore ipſorum, & tollit primum teſtamentum ualidum de iure communi.*
4 *Si teſtator, cum fecit ſecundum teſtamentum, non recordabatur ſe feciſſe primum, tamen primum tollitur, ſecus ſi crederet hæredem inſtitutum in primo deceſſiſſe, cum non eſſet uerum.*

De iniuſt.rup.& irri.fact.teſt. Rub.

1 TEſtamentum. †No. ꝙ aliqñ teſtm̃ eſt nullũ à princ. & tunc dr̃ non iure factum, ſi non fuerunt ſeruata ſolennia uel dr̃ ſimpliciter nullum, vt qñ filius in poteſtate eſt præteritus ſupple, vel eſt alius defectus in perſona teſtatoris, vel qa erat inteſtabilis, vel agnatione hæredis, quia erat incapax. aliqñ ualet à principio, ſed ex poſtfacto annihilatur, & tunc vel dr̃ rũpi, vt per aliud teſtm̃ ſolenne, vel agnatione ſui hæredis. i. qa ille, qui non tenebat primum locum in ſuitate tpe teſtĩ, incipit poſtea tenere uiuente teſtõre, & reperit ſe oĩno præteritũ, & hoc põt contingere quatuor modis, vt ſ.ti.j.l. filius à patre.§. j. & ibi no.in gl. uel irritatur, non adita hæreditate, ſupple, vel quia teſtõr capite minuitur ẽt minima capitis diminutione, puta, qa tranſeat in poteſtatem alienam, vt l. qui liberis.§.teſtõ.). de ſecun.tab. non ergo eſſet propria
2 locutio dicere teſtm̃ rũpi dictis caſibus.† Et ſic no.ad ſtatuta, quorum verba ſunt propriè intelligenda, ut ſi faciant mentionem de aliquo iſtorum, intelligatur, prout hic exponit. Item no.in l.c.in ver. niſi forrè. ꝙ ſm teſtm̃ non ſolenne de iure iure cõi, ſi eſt ualidũ de iure ſpeciali, tollit primũ ualidum de iure cõi, nam eo ipſo, ꝙ eſt ultimũ, potentius eſt, q̃ primum, quod facit pro his, quæ dixi in l.ſi filius, qui in poteſtate. ſupra ti.j. quod ſi eſſet reperire teſtm̃ ſm ualidũ de iure prætorio tm̃, tolleret primum ualidũ utroque iure pp hoc ſolũ, ꝙ eſt ultimũ. Nec obſt.gl. in l. cum in ſecundo.
a infra eo.ti. quia intelligitur, qñ ſm non eſt ualidũ[a] a prin. ſed poteſt ualidari per approbationem, & tunc iõ non, vt primum, qnia non poteſt approbari in præiudicium primi, ut dixi in d. l. ſi filius.
3 ¶† Vltimo dicit Dyn. per iſtum tex. ꝙ illud, quod hr̃ in l.hac con-
b ſultiſſima. §. ſi quis[b] autem. C.de teſtam. erat ẽt iure ueteri fforũ, vt hic eſt tex.in l.ſi duob.§.ſi prius.). de contratab. ſed iſtud addit
c per illum §. vt requirantur quinq; teſtes[c] ad hoc, vt ualeat teſtamentũ non ſolenne, in quo ſint inſtituti uenientes ab inteſtato fauore ipſorum, hic non hr̃. Item quia ualet potius tanquàm volũtas inteſtati, quàm tanquam teſtamentum, quod ẽt hic non dr̃, &
4 nihilominus tollit primum teſtm̃ ualidum de iure cõmuni. ¶† Vltimo quæritur, quid ſi teſtator, cum fecit ſecundũ teſtm̃, non recordabatut ſe feciſſe primum? Reſpondeo, nihilominus primum tollitur, ne decedat cũ duob. teſtamentis, ad quod.). de fun.inſtr. l.Seiæ ex parte.ij.reſponſo. ſecus ſi crederet hæredẽ inſtitutũ prĩo deceſſiſſe, cũ uerum non eſſet, tunc dic, vt l.). de hær.inſt.

ADDITIONES.

a Non eſt ualidum. Adde tu, quando teſtamentum ſecundum non ſolenne tollat primum ſolenne, & dic, ut latè per d. Ale.de Imo.in conſ.33.in 3. uolu. Franciſ.Cur.
b ¶ §.ſi quis autẽ. uide latè in materia in conſi. 147.col.1.& 2.in 2.uol.& in conſi.7.& in conſi.44.per totũ.in 4. uol.& generaliter, qñ ſecundum tollat primum per eundem. Ale. de Imo. in conſil. 37, & in conſi.134.in 1. uol.& in conſilio 79.& in conſi.104.in 2.uol.& ibi quando ſecundum ſit factum in rure, uel tempore peſtis. Fran.Cur.
c ¶Quinque teſtes. Adde Doc.in c.cum eſſes.de teſt.

LEX III.

1 *Exhæredatio poſthumi qualiter fieri debeat.*
Poſthumus in quibus differat, à iam nato circa inſtitutionem, uel præteritionem, ſeu exhæredationem.
2 *Statutum in uno caſu, uel in una perſona locum habet in alio, uel alia, quãdo non põt reddi ratio diuerſitatis, niſi ſtatutum ſit contra ius cõmune.*
1 *Teſtamentum, de cuius uiribus dubitatur propter præteritionem poſthumi, ex quo tamen non eſt nullum à principio, tollit primum, de cuius uiribus non dubitatur.*

POſthumi. Poſtquam Iuriſconſultus omiſſ. prima parte l.primæ. in qua tractatur, qñ teſtm̃ eſt nullũ à principio incæpit tractare de ſecunda parte, qualiter rumpatur ex poſtfacto per aliud teſtm̃, hic incipit tractare, qualiter rumpatur agnatione ſui hæredis, & pręcipuè poſthumi pręteriti & durat vſq. ad l.ſi quis
1 filio.§.irritum.† Et quia ad hoc, vt non rũpat, reqrĩt exhr̃datio, ſi
a teſtõr non uult eũ inſtituere, pmittit qualiter fieri[a] debeat exhæredatio poſthumi, & dicit, ꝙ debet fieri, ſicut de iã nato, ſ. nominatim, & ante inſtõnes hæredũ, uel poſt, uel infra eas, ſicut fuit dictũ in iã nato ſ.ti.j.l.3.§.filius: & ſic in eo æquiparantur. ſi autem poſthumus fuerit præteritus, tunc differt à iam nato, qa præteritio iam nati reddit teſtm̃ nullum à principio, ſed pręteritio poſthumi nõ, ſed ita demum ſi naſcitur, & tunc rumpit, & ex hoc ſequitur alia dr̃ia, quia teſtamentum, in quo iam natus eſt præteritus (cum a principio ſit nullum,) non tollit primũ inualidũ, in quo erat exhæredatus, uel inſtitutus, vt l.ſi filius, qui eſt ĩ poteſtate. ſ.ti.j. ſed illud, in quo poſthumus eſt præteritus, cũ à principio ualeat, & p̃t eſſe, ꝙ nunq̃ rumpetur, ſi poſthumus non naſcetur, & ſic ex eo poterit adiri hæreditas, ſtatim rumpit primum, & ſi poſtea naſcetur poſthumus, ẽt ipſum rumpetur per poſthumum h.d. uſq; ad §.nominatim. Et ſic quando exhæredatur, nõ differt poſthumus à nato, ſed quando præteritus, differt in tribus, ut ex prædictis colligi-
2 tur. ¶† No. tex. ibi, (nec rõ diuerſitatis &c.) qa ſemper allegatur ad id, quòd cõiter dici ſolet, vt ſtatutum in uno caſu, uel in una perſona locum habeat it alio, uel alia, quando non poteſt reddi ratio diuerſitatis, quòd eſt uerum, niſi ſit ſtatutum cõtra ius cõe, vt l.ſi uero.§.de uiro.ſol.mat.& patet in l.Gallus.§. idem credendum. ubi prouiſio Galli de nepote, non extendebatur ad pronepotem, qa
3 erat contra ius cõe, iõ fuit neceſſaria extenſio Scęuolæ. ¶ † Item no.§.ex his apparet. quem Bal. multum conſueuit allegare, ꝙ teſtamentum, de cuius uiribus dubitatur propter præteritionem poſthumi, ex quo tamen non eſt nullum à principio, tollit primum, de cuius uiribus non dubitatur.

ADDITIO.

a Qualiter fieri. Adde Doct.in c.Quintauallis.de iureiur.

---

1 *Nominatim quid fieri, quomodo intelligatur.*
2 *Si exhæredatur uenter, uidetur exhæredatus poſthumus exiſtens in eo, & idẽ in inſtitutione, & ſic continens ponitur pro contento.*
3 *Si naſcantur plures poſthumi, & teſtator in exhæredatione fuit locutus in ſingulari, an cenſeantur omnes exhæredati, an nullus.*

1 §.Nominatim. †No. ꝙ nominatim[a] dr̃ fieri ẽt qđ
a fit non expreſſo nomine proprio, ſi tale nomen cadebat ſub eodem genere, ut in poſthumo, qui non habet adhuc nomen proprium idem cadebat, ſi tamen fuit
2 taliter demonſtratũ, ꝙ ſufficit, vt l.j.& 2 ſ.ti.j. † Item no.hic, ꝙ continens ponitur pro contento, quia ſi exhæredatur uenter. vr̃ exhęredatus poſthumus exiſtens in eo. & idem in inſtitutione. facit infra de acqui. hær. l. quidam. §. quid ergo. & l.ventre.& infra de
3 uen.in poſ.mit.l.j.§.ſi uenter. † Quid autem ſi naſcantur plures, & teſtator fuit locutus in ſingulari, an cenſeantur omnes exhæredati, an nullus, ſicut ſi eſſent iam nati, vt l.2.in fi.ſ. ti.j.dic, ut no co. ti.l.placet.in gl.& ibi tetigi.

ADDITIO.

a Nominatim. Adde l.nominatim.ff.de condit.& dem.& in l. uxori. in §.j. & quod no.ff.de leg.3.

---

2 *Poſthumus præteritus a ſecundo gradu, quòd rumpat, & quid ſi præteritus a primo.*
2 *Quouſq; ſpes eſt ſuſtitutionis, ceſſat ſubſtitutio uulgaris.*

1 §.Licèt. †Poſthumus præteritus a ſecundo gradu tantũ illum tantũ naſcendo rũpit, non primũ, ẽt ſi naſcatur eo tpe, quo adhuc hr̃ditas in ſecundo gradu nõ verſatur, ſed ſperatur uerſari, ſed præteritus à primo rumpit illũ, & etiam ſequentẽ, a quo non fuit præteritus h.d. uſque ad l.ſi quis filio exhæredato. Et declara iſta, ut l.3. §.fi.ſ.ti.j.& l.ſi a primo.& l.ſi poſthu-
2 mus a primo. ¶ † In l.ſeq. ibi (denique & deliberantibus à primo gradu ſcriptis hr̃dib.) ſubaudi, & ſic ſequenti gradu non hñte adhuc efficaciã, qa quouſque ſpes eſt inſtõnis, ceſſat ſubſtõ uulgaris, ſubaudi, ſi naſcat̃ poſthumus præteritus à ſubſtõne uulgari, rũpitur illa ſubſtõ quantũ ad ſpẽ, quæ erat in ea, & iõ ſi inſtituti poſtea repudiant, ſubſtituti nõ poterũt hr̃ditatẽ obtinere, & hoc eſt, qđ ſequit̃, (qui ſecũdo gradu &c.) ¶In tex. ibi. in l.ſeq. (nã & ſi ſub cõdõne,) pbat qđ ſ.dixerat, ꝙ ẽt ſi naſcit̃ eo tpe, quo gradus non hẽt adhuc efficaciã, ſed pẽdent, adhuc ipſum rumpit, & aufert ſibi ſpẽ, ut ſi inſtitutus eſt qs ſub ꝯdõne, & poſthumus præteritus, qui naſcitur conditione pendẽte: nã rũpit illã inſtõnẽ, quantũ ad ſpem quã hẽbat, ſi ꝯdõ exiſteret, licèt poſtea exiſtat, nec inſtitutus, nec

ſubſtitutus

ſubſtitutus vulgaris poterit hæreditatem cōſequi. ſed ſi conditio
defecerat, antequam naſceretur, tunc quia inſtō eſt iam defecta
pp defectū ɔdōnis p natiuitatē poſthumi amplius non rūpit, qa
qđ ruptū eſt, amplius rumpi non pōt. vt in ver. poſt defectū, qui
ad hoc ſp allegat. Et aduerte, qa hoc caſu nō rūperet ſcđs gradus,
ſi ab illo poſthumus eſſet exhæredatus, quia non dependet a pri-
mo annihilatio per defectū ɔdōnis, & qa hrditas non verſatur in
primo gradu tpe natiuitatis, ſed in ſcđo, a quo caſu eſt exhæreda-
tus, & hoc probatur. in l.j.§.ſi ventre. de ven. in poſ. mit. ſecus eſt, ſi
primus gradus non eſſet adhuc annihilatus tpe natiuitatis, ſed ſub
eſſet adhuc ſpes, ꝙ poſſet hre effectum, ut in fi. huius l. ¶ In text.
ibi, {rumpendo ante teſtm̄ ſibi locū facere poſthumus ſolet &c.}
ſubaudi ex quo ſequitur, id quod hr̄ infra in §.fin. ſed ſi a primo
gradu, &c. videlicet, ꝙ cum hæreditate, quæ verſabatur in primo
gradu ſaltem, quo ad ſpē ad ſe trahat, & iſtud eſt facere ſibi locū,
tollitur in ɔſequentiā ēt ſequens gradus a quo fuit exhrdatus, nō
ſic eſt in filio iam nato p̄terito a primo gradu, & exhrdato a ſcđo,
quia primus tm̄ gradus eſt nullus, & teſtm̄ incipiat a ſeq. gradu, &
hoc eſt, qđ ſequitur, quamuis filius ſupple iam natus præteritus a
primo gradu, & exhrdatus a ſcđo patiatur ſcđm valere. i. quia ip-
ſum non rumpit, nec reddit nullum, & de hoc in l. 3. §. fi. s. tit. j.

LEX VI.

1 *Poſthumus præteritus, quòd rumpat teſtamentū, quomodo intelligatur.*
2 *Ad rumpendum teſtamentū non admittitur quis, ut ſuus, rōne præteritio*
nis, niſi teneat primum locum tempòre mortis teſtatoris verè, uel fictè.
Ad ſuccedendum ab inteſtato, ut ſuus benè admittitur quis, licèt tempo-
re mortis non teneret primum locum, cum tamen reperiatur tenere tem
pore, quo hæreditas ad cauſam inteſtati deuoluitur.
3 *Quando factum eſt teſtamentum, tunc dicitur hæreditas deuolui ad cau-*
ſam inteſtati, quando teſtamentum deſtituitur per repudiationem inſti-
tuti, uel aliquo alio modo, licèt hoc contingat poſt mortem teſtatoris, &
quid ſi non ſit factum teſtamentum.
4 *Qui non eſt conceptus in uita mea, nō poteſt ad hæreditatē meā uenire ex*
ſua propria perſona, nec tanquā deſcendens, nec tanquā collateralis, uel
alio modo attinens, & hoc ab inteſtato, ſed ex teſtamento poteſt, ſicut ſi
eſſet inſtitutus, uel ex perſona alterius tranſmittentis ad ipſum.
5 *Fictio trahitur retro, non ſic in reſtitutione in integrum.*

1 SI quis. †Poſthumus p̄teritus, ita demū naſcēdo
rumpit teſtm̄, ſi tpe mortis teſtatoris a
nemine p̄cedetur uerè, vel fictè, ſed bene pōt ſucce-
dere, vt ſuus ab inteſtato, ēt ſi tpe mortis a filio p̄ce-
dat, dū tm̄ tpe, quo deferr̄ hæreditas ab inteſtato non præcedat, &
dūmodo tpe mortis aui eſſet conceptus: interdū aūt pōt rumpe-
re ēt ſi tpe mortis p̄cedebatur verè, ſed fictione iuris nō h. d. vſq;
ad §. j. ponuntur duo dicta uſq; ibi utrum. Secūdo ponitur rō cu
iuslibet dicti de per ſe, vſq; ibi. (ſed hæc ita.) Tertio ponitur limi-
tatio, ſecundi dicti uſq; ibi, {ſed & ſi pater.} Quarto ponitur limita
tio, primi dicti, & iſta quarta poteſt ſubdiuidi, quia ponitur ipſa li-
mitatio, vſq; ibi, ſiue aūt. Secūdo ponit̄ extenſio limitationis, vſq;
ibi {ſuccedendo itaq;} aliqui aūt non habent illud verbum, ſucce
dendo, uſq; ibi, {quodcunq;.} Quarto ponit̄ declaratio illius limi
2 tationis. †No. duas regulas, quæ ponunt̄ in ver. nam agnoſcendo.
prima, ꝙ ad rumpendū non admittit̄ qs vt ſuus rōne præteritio-
nis, niſi teneat primū locū tpe mortis teſtatoris uerè, uel fictè; &
hoc ultimū additur per §. ſed ſi pr̄. Secunda eſt, ꝙ ad ſuccedendū
ab inteſtato ut ſuus, benè admittit̄ quis, licèt tpe mortis non tene
ret primū locū, dum tm̄ reperit̄ tenere tpe, quo hæreditas ad cām
inteſtati deuoluitur, & iſtas duas regulas declara, vt dixi. in l. ſi quis
3 poſthumos. §. ſi filium. s. tit. j. ¶ † Item no. ꝙ qn̄ factum eſt teſtm̄,
tunc dr̄ hæreditas deuolui ad cām inteſt. qn̄ teſtm̄ deſtituit̄ per
repudiationem inſtituti, uel aliquo modo, licèt hoc cōtingat poſt
mortem teſtatoris, ſed ſi non eſſet factum teſtm̄, tunc diceretur
eſſe in cauſa inteſtati tempore teſtatoris, & tunc inſpiceretur, an
4 teneret primum locum, uel non, quod dic, ut in d. §. ſi filiū. ¶ † Itē
no in §. ſed hæc ita. qui ſemper allegatur, ꝙ ille, qui non eſt conce-
ptus in uita mea, non poteſt ad hæreditatem meam uenire ex ſua
propria perſona, nec tanquam deſcendens, nec tanquam collate-
ralis, uel alio modo attinens, & hoc ab inteſtato, ſed ex teſtamen-
to, ſi eſſet inſtitutus benè poſſet venire. Item ex perſona alterius
tranſmittentis ad ipſam hæreditatem meam bene poſſet etiam ve
nire, ſecundum Dy. & Cy. ut ipſe no. in l. j. C. de his, qui ante aper.
tab. & Dy. in l. Gallus. in magna diſtinctione, & adde infra de ſuis,
5 & legi. l. Titius. & l. j. § quis proximior. infra unde cogna. ¶ † Vlti-
mo no. in §. ſed ſi pater. quòd fictio trahitur retro; non ſic in re-
ſtitutione in integrum, quod dic, ut l. Gall. §. & quid ſi tantum. &
ibi aſſignaui rationem diuerſitatis.

1 *In maxima, & media capitis diminutione, quando teſtator perdit ciuita*
tem, & libertatem, uel ciuitatem tantum, quia fuit condemnatus de cri
mine capitali, uel captus ab hoſtib. quòd ſtatim lata ſententia, quæ in
rem iudicatam tranſiuit, etiam ante factam executionem irritum factū
ſit teſtamentum, cum quatuor fallentijs.

2 *Sententia lata in crimine capitali trahit ſecum executionem, quantum*
ad ſtatum perſonæ.
3 *Verba intelliguntur ſecundum qualitatem perſonæ, ad quem referuntur*
Si iudex reſeruat militi poteſtatem teſtandi, uidetur reſeruaſſe, ut poſſit
teſtari iure militari, & ex priuilegio.
4 *Cui permittitur, ut poſſit de nouo teſtari, cenſetur etiam permiſſum, ut*
teſtamentum, quod prius fecerat poſſit retinere.
Emphyteuta uel feudatarius, qui uēdidit rē irrequiſito domino, pro xl. &
ſic ceciderat in cōmiſſum, ſi poſtea de cōſenſu emptoris requiſiuit domi-
num, an uelit emere pro xl. ꝙ daretur potius ſibi, q̄ alteri, & ipſe domi-
nus recuſauit emere, & dedit licentiam, ꝙ uenderet cuicunque ſibi pla-
ceret pro illo pretio, an uideatur renunciaſſe pœnæ commiſſæ.
5 *Princeps ſi concedit alicui, ꝙ poſſit facere molendinū in flumine publico,*
& ille habebat iam factū, poterit uirtute illius cōceſſionis illud retinere.
6 *Iudex quòd poſſit reſeruare notario, quem condemnat de falſo, ut poſſit*
inſtrumenta conficere.

1 §.Irritum. †Hic incipit tractare, qualr̄ teſtm̄ ex poſt fa-
cto efficiat̄ irritum. nā in l. j. in fi. s. eo. dixit ꝙ
efficit̄ irritū, ſi non adeat̄ hrditas, certè ut ibi dixi, ēt ſi teſtōr poſt
teſtm̄ capite minutus ſit, maxima, media, uel minima capitis dimi
nutione, hic tm̄ non tractat̄, niſi de maxima, & de media, qn̄ perdit
ciuitatē, & libertatē, uel ciuitatē tm̄, qa fuit cōdemnatus de crimi-
ne capitali, uel captus ab hoſtib. & durat uſq; ad §. fin. huius l. & in
effectu dr̄, ꝙ ſtatim lata ſnīa, quæ in rē iudicatā tranſiuit, ēt ante fa
ctā executionē irritū factū eſt teſtm̄. Fallit primo ſi fuiſſet ſibi re-
ſeruata in ſnīa factio teſtī, & potuiſſet reſeruari, ut ſi erat miles cō-
demnatus de crimine militari, quo caſu poterit teſtari, ēt iure mili
tari. Scđo fallit, qn̄ ſnīa eſſet ſuſpenſa per oblationē factā ad princi-
pē. nā tunc hr̄ pro non lata, quouſq; princeps reſcribat, & ipſam
cōfirmet. Fallit tertio, qn̄ eſſet ſuſpenſa per appellationē legitimè
interpoſitā. Fallit quarto qn̄ ſnīa eſſet nulla, uel ex defectu iuriſdō
nis, uel qa ſit lata ɔ ius expreſſè. h. d. uſq; ad §. (ſed nec corū) quaſi
iuxta fi. l. Et regula cū prima limitatione ponit̄ uſq; ad §. {eius q.}
ibi ponit̄ ſecunda limitatio vſque §. j. ſiue aūt. ibi. ponit̄ tertia uſque
2 §. {ꝙ ſi quis} ibi ponit̄ quarta. † Nota. in iſta prima parte, ibi, {& nō
tunc &c.} ꝙ ſnīa lata in crimine capitali trahit ſecū executionem,
quantū ad ſtatū perſonæ, quia ipſum annihilat, uel diminuit, ēt an-
teq̄ fiat executio per hoīem, ut l. quod ad ſtatū. ɉ. de poe. & l. q. dā.
3 ¶ † Itē no. ibi, {& pleno iure [a] militari teſtabat &c.} illud ad qđ ſem
a per allegat̄, ꝙ uerba intelligunt̄ ſecundū qualitatē perſone ad quā
referunt̄, qa ſi iudex reſeruat militi ptātem teſtandi, ur̄ reſeruaſſe,
ut poſſit teſtari iure militari, & ex priuilegio. facit l. plenū. §. æqui-
4 tij, infra de uſu, & habi. ¶ † Item no. uer. {qua rōne,} ꝙ cui permit-
tit̄, ut poſſit de nouo teſtari, cenſet̄ ēt permiſſum, ad teſtm̄, quod
prius fecerat poſſit retinere. Et iſtis dieb. allegabā iſtū tex. ad q̄onē
b de qua fui interrogatus. emphyteuta, [b] uel feudatarius uendidit
rem irrequiſito dn̄o pro xl. & ſic ceciderat in cōmiſſum, poſtea
uidens fortè ſe male feciſſe de conſenſu emptoris requiſiuit do-
minum, ꝙ ſi uellet emere pro xl. daretur ſibi potius, q̄ alteri, ipſe
dn̄s recuſauit accipere, & dedit licentiam, ꝙ uenderet cuicunque
ſibi placeret pro illo pretio, quia nolebat dare niſi xx. poſtea per-
uenit ad notitiā ſuam, ꝙ ante requiſitionem iam uēdiderat, & ſic
ceciderat in ɔmiſſum, unde uolebat eā petere, q̄ritur, an poſſet, &
iſte tex. facit, ꝙ non, quia ex quo conſenſit, ꝙ poſſet eam uēdere,
vr̄ ēt conſenſiſſe, ꝙ poſſet uenditionem factam retinere, ſi ſibi pla
cet per iſtū tex. dixi hoc eſſe uerū, ſi ipſe ſciebat tpe, quo conceſſit
uenditionē iam factā, quia tunc ur̄ renuntiare pœnæ commiſſæ,
arg. l. 2. in prin. ſi quis cau. & in l. pe. de le. cōmiſ. ſecus ſi ignorabat,
quia non eſt ueriſimile, ꝙ ſi ſciuiſſet, pœnam iam commiſſam re-
miſiſſet. facilius. n. quis remittit cōmittendā pœnam, q̄ iam com-
miſſam, & ita reperio quoſdam ultramontanos tenuiſſe per iſtū
tex. facit. l. ſi uero non remunerādi. §. ſi poſt creditū. ſupra mādati.
5 † Facit ēt iſte tex. ꝙ ſi princeps concedit alicui, ꝙ poſſit facere mo-
lendinum in flumine publico, & ſi habebat iam factum, ꝙ poſſit
c virtute illius conceſſionis illud retinere. [c] nec tunc diſtinguo, an
princeps ſciuerit ipſum factum, uel nō, quia agit de aliquo ipſius
præiudicio, ſecus in q̄one præced. & quia eadē rō eſt in retinendo
iam factū, q̄ eſt in faciendo de nouo, immo maior, ne hēat neceſ-
ſe deſtruere, ſecus in q̄one præce. Nec ob. ille §. ſi poſt creditum,
quia illud pp nām mandati, ꝙ non extendit̄ ad præterita, ſed fu-
tura.

ADDITIONES.

a ¶ Pleno iure. Adde, quòd verbum pleno iure. importat ſubiectionem di-
rectam ſecundum Bal. in auth. nec vſus. C. de ſacroſ. eccl. Bal. in l. Centu-
rio. ver. 2. principaliter. de vulg. & pup. Ang. in l. Iul. ff. de rei ven. Old. con-
ſil. 248. incip. præſuppoſita conſuetudine ciuitatis Peruſinæ.
b ¶ Emphyteuta. Adde Doc. in l. 1. C. de iu. emph. Doc. in c. potuit. de locat.
c ¶ Illud retinere. Adde, qđ pro hoc facit, ꝙ ponit ipſe Pau. de Ca. in l. filiæ
meæ. §. ſi ſic. ɉ de cond & dem. vbi ſi Papa concedit Epiſcopo licentiam,
ꝙ poſſit tenere de fructib. ſuorum beneficiorum, ꝙ talis licentia exten-
ditur ad fructus antea perceptos, & ſequitur Ale. in l. & militib. C. de teſt.
mil. & ibi vide, quæ dicit in ſimi. idē Pa. de Caſt. in d. l. & militib. per iſtū
tex. Fran. Cur. vide tu hanc quæſtionem latè examinatam per do. Iaſ. in
rep. l. quominus. in 21. q. col. 1. de flum. Stra.

6 tura.†Facit ẽt iſte tex.ꝙ iudex poſſit reſeruare notario, quẽ con-
demnat de falſo,vt poſſit cõficere inſtr̃a.dic de hoc,vt in l.militib.
C.de teſt.mil.&).de leg.2.l.ſi quis.in prin.§.1.

---

1 *Inferior à principe non poteſt aliquem deportare.*
2 *Inferior à principe non põt cõdemnare decurionẽ,uel filium eius,uel aliũ*
conſtitutum in dignitate,ut militem ad pęnã corporalem,ſed debet in-
terloqui,& principi ſcribere,ut approbet,& interim ſnĩa eſt ſuſpenſa.
3 *Qui non poteſt aliquem condemnare, poteſt tamen declarare ipſum con-*
demnandum.
Statutum,ſi diſponat, quòd poteſtas non poſſit in menſe ſui officij aliquẽ
abſoluere à proceſſu criminali,poterit tamen abſoluẽdum pronuntiare.
4 *Qui eſt in cauſa condemnationis, debet diligentius cuſtodiri, & econtra*
qui eſt in cauſa abſolutionis, poteſt ſine culpa latius cuſtodiri.
5 *Sententia,quæ non habet in ſe uigorem ſine confirmatione ſuperioris,tra-*
hitur ad diem confirmationis.
6 *Qui conſciuit ſibi mortẽ,& ſic ſe interfecit ob conſcientiam criminis com*
miſſi, habetur pro condemnato, & qualiter uideatur hoc feciſſe in con-
ſcientiam criminis.
7 *Si aliquis deceſſit inſtitutus,& non habet conſanguineos,& ſit de aliquo*
collegio,uel corpore honeſto, bona eius deuoluuntur ad tale collegium,
& præfertur fiſco, & an præferatur uxori.

1 §. Eius. Summatur in §.irritũ.qui præceſſit.†¶ No. hic, ꝙ
inferior à principe nõ põt aliquẽ deportare. Fallit
in p̄fecto prætorio,vel p̄fecto vrbis,vt l.1.§.hi, qui).de leg. 3. & q̃
ſit rõ,ꝙ p̄fectus prouinciæ,qui hẽt merũ,& mixtũ imperiũ,& p̄t
aliquẽ condẽnare ad mortẽ,nõ põt tñ deportare,dic,vt no.in l.il-
licitas.§.qui vniuerſas.de off.præſi. qđ ergo hic dr̃,deportatur.dẽt
exponi i.deportandus pronuntiatur.põt.n.præſes prouincię hoc
pronuntiare,& poſtea ſcribere principi.vel dic,ꝙ ſtat propriè, &
ꝙ deportat ipſum,ſi princeps approbauerit,quia eſt ꝯdõ,quæ ta-
2 citè ineſt,& eſt de ſubſtantia actus.¶†Itẽ no.ꝙ inferior à principe
non põt ꝯdẽnare decurionẽ,vel filiũ eius,vel aliũ conſtitutũ in di-
gnitate,puta militẽ ad pęnã corporalẽ,ſed debet interloq̃,& prin
cipi ſcribere,vt approbet,vt ẽt patet).e.l.§. ꝙ ſi quis. interim autẽ
3 ſnĩa eſt ſuſpenſa.¶†Itẽ ex prædictis no. ꝙ qui non põt [a] aliquẽ cõ
a demnare,põt tñ declarare ipſum condemnandũ.Et eſt arg.ad ſta
tutũ,quo cauet,ꝙ Poteſtas non poſſit in vltimo menſe ſui officij
aliquem abſoluere a proceſſu criminali,vt poſſit abſoluendũ pro
nuntiare,& ponere ſchedulã in proceſſu cũ motiuis, p̄p̄ quæ ſuc
ceſſor erit promptior ad abſoluẽdũ, nec videbit̃ feciſſe ꝯ ſtatutũ,
aliud eſt abſoluere,aliud abſoluendũ pronuntiare,ut no.in l.1.C.
ſi aduer.lib.tale ſtatutũ eſt rõnabile,q̃a officiales iuxta finẽ officij,
vt captent bñuolentias,ſolent eſſe nimis gratioſi, vt cõcedant nõ
concedenda,glo.eſt ordinaria,q̃ tene menti,ſm̃ Bal.in l.meminerint.
4 rint.C.vñ vi.¶†Itẽ no.ibi, {licèt in carcerẽ} ꝙ ille,qui eſt in cã cõ-
demnationis,dẽt diligentius cuſtodiri,ſic econtra,qui eſt in cã ab-
ſolutionis põt ſine culpa latius cuſtodiri, vt no. per gl. in l.ſi pecu-
niã.ante fi.de cond.ob cau.qđ no.pro cuſtodib. carcerum,vt ma
ior culpa, vel minor poſſit ſibi imputari ſcđm qualitatẽ perſonæ.
5 ¶†Itẽ no.ꝙ ſnĩa,quæ non habet in ſe vigorẽ ſine confirmatione
ſuperioris,trahitur ad diẽ confirmationis,non econuerſo confir-
6 matio trahitur ad diem ſententiæ.¶†Item no.in ver.{proinde.} ꝙ
b ille,qui conſciuit ſibi mortem.i.ſe interfecit [b] ob conſcientiam cri
minis commiſſi,hr̃ pro condemnato.de iſto articulo dic plenè,vt
l.1.C. qui teſta. fa. poſ. & videtur hoc feciſſe ob conſcientiam cri-
nis,qñ de crimine erat iam accuſatus, vel inquiſitus, vel in eo de-
prehenſus,arg.š.qui,& a qui.l.ſed ſi maritus.in fin.& l.fi. de bo.eo.
7 & no.in d.l.2.¶†Vltimo no.in fi.ꝙ ſi aliquis deceſſit inteſtatus,&
non habet conſanguineos, ſi ſit de aliquo collegio, vel corpore
honeſto,bona eius deuoluuntur ad tale collegium, & præfertur
fiſco, ſed an præferatur vxori? dic vt no.per Doc. C.vnde vir, &
vxor.l.1.& C.de hæ.{decurionem.l.fi.

ADDITIONES.

a Qui non poteſt.Adde Pau.de Ca.in l.procu.in 1.no.C.vbi cauſæ fi.offici
les.in fi. officij gratioſi eſſe debent.
b Se interfecit.Adde,an licèt ſe interficere pro ſaluanda virginitate?vide p
Car.Abb.in c.ex parte.in 2.q.de ſepul.& cui applicentur bona iſtorũ,dic
fiſco,ut in l.1.ff.de bo.eo.& in c.diſplicet.& ibi Doc.23.q.4.

---

1 *Appellatio reponit appellantem in eo ſtatu,quo erat ante ſententiam.*
2 *Incertus de ſtatu non poteſt teſtari, quãdo eſt incertus de ſtatu præſenti.*
Ingreſſus religionem poteſt ante profeſſionem,& ſic infra annum teſtari.
3 *Iudex,a quo appellatur,licèt nolit appellationem recipere,non tamẽ dẽt*
ſententiam executioni mandare,ſed debet reſcribere iudici ad quẽ, qua
re appellationem non admiſit,& quare non ſit admittenda,& expecta
re reſponſum,& quid ſi contrafaciat, qualiter puniatur.
4 *Quando periculum eſt in mora,iudex,qui appellationem non admiſit ex*
aliqua iuxta cauſa,poteſt ad executionem procedere non expectato re-
ſponſo ſuperioris,& poſtea ſcribere ſuperiori,ut hic,& quid ſi periculũ
non ſit in mora, licèt ſubſit iuſta cauſa.

1 §. Hic autem. †Summatur in §.irritũ.š.no.ꝙ appella
tio reponit appellantem in eo ſtatu,
quo erat ante ſnĩam, & ideo ſicut ante eam poterat criminoſus
teſtari,& ſi deceſſiſſet ante eam,non irritaretur teſtm̃. vt l. ſi quis
poſt.š.de teſt.ita & poſt ſnĩam,ſi ſecuta eſt appellatio, vt hic, & š.
2 de teſta.l.qui a latronib.§.fi.¶†Item no. in ver. {nec videbuntur.}
declarationem ad l. de ſtatu.š. de teſt.nam tunc ille, qui incertus
eſt de ſtatu ſuo,non poteſt teſtari,quãdo eſt incertus de ſtatu pręſenti.
ſenti.ſ.vtrum nunc teſtator ſit teſtabilis, vel non, ſi autem eſt in-
certus,ꝙ nunc eſt teſtabilis,licèt ſit incertus, an in futurum efficia
tur inteſtabilis,etiam ex cauſa de præſenti, vel de præterito, non
prohibetur teſtm̃ facere,& ſic eſt arg. ꝙ ingreſſus religionem an-
te profeſſionem factam, & intra annum probationis poſſit teſta-
ri, quia adhuc non eſt in poteſtate monaſterij, cum poſſit exire.
3 ¶†Item no.in ver.{quid tamen.} ꝙ licèt iudex,a quo appelletur,
a nolit appellationem [a] recipere, nihilominus non debet ſẽtẽtiam
executioni mandare,ſed debet reſcribere iudici, ad quem fuit ap-
pellatum,quare appellationem non admiſit, & quare non ſit ad-
mittenda, & expectare reſponſum, qñ ad illum pertinet cogni-
tio,an ſit admittenda,vel non,& ſi contrafaciat, ꝙ mittat ſenten-
tiam executioni,debet puniri,vt C.de app.l.iudicib.& l.quoniam.
& non debet parti nocere, ꝙ appellatio non ſit recepta, vt).de
app.reci.l.ei cuius.& vide quod no.in Spec.de appel.§. nunc dica-
mus.in prin.& §.qualiter.ver.3.debet eſſe cautus.& in c.ſæpe.eo.
tit.dicit Bal.notabil̃r,ꝙ ſi faceret executionem in cã criminali,de-
beret puniri eadem pęna,qua punit condemnatum,etiam ſi con-
demnatus erat uere criminoſus,quia ſaltem habebat iuſtã defen-
ſionẽ pendente app̃l̃one,& iõ habebatur pro moriẽte, & allegat
de hoc tex.ſingularem.in l.lex.) ad l.Iul.repetũ.ubi iudex punitur
vniformiter,ſi puniat innocentem, vel etiam nocentem habentẽ
iuſtam defenſionem,quod perpetuo tene menti: & prædicta,qñ
appellatur a diffinitiua. Si aũt ab interlocutoria, tunc ſi Iudex ap-
pellationem non admittit,poteſt interim procedere ad vlteriora,
& valet proceſſus,quouſq; per iudicẽ appellationis ſibi fuerit inhi
4 bitum,ut in c.non ſolum.cum ibi plenè no.de app. lib. 6. ¶† Vlti-
mo no.in fi.in verſi.niſi forte.quando periculum eſt in mora, iu-
dex,qui appellationẽ non admiſit ex aliqua iuſta cã,poteſt ad exe
cutionem procedere non expectato reſponſo ſuperioris, & po-
ſtea ſuperiori ſcribere cãm,quare non recipit,& ſi illa cã eſt legiti-
ma,non punietur,ſi aũt non eſſet legitima,& debuiſſet eam reci-
pere,tunc dico ꝯrium,& ita intelligo iſtum text. ſed quando peri-
culum non eſt in mora,ẽt ſi ſubeſt iuſta cã, quare appellatio non
ſit recipienda,non propterea debet ad executionẽ procedere,ſed
debet expectare, ꝙ iudex ad quem hoc pronuntiet, & remittat
cãm ad ipſum, vt executionem faciat, ita intelligo iſtos text. & ad
iſtud de periculo,quod in mora facit l.de pupillo.§.ſi quis riuos.&
ibi no.per Bar.).de no.ope.nun. Ante autem quàm ſuperior re-
ſcribat, licèt appellationi non fuerit deferendum, condemnatus
hr̃ pro non condemnato, & ſi interim decedat, teſtm̃ eius nõ eſt
irritum,ſicut ſi appellatio fuiſſet recepta, & hoc vult iſte tex.

ADDITIO.

a Nolit appellationem.Adde ad dicta hic per Pau.Ang. de Aret.in tract.ma
leſi.in uerbo,præſente Caio,& appellante.col.5.uerſi.quæro, quid ſi ap-
pelletur à ſententia. Cur.

---

1 *Sententia lata in cauſa capitali, quando eſt nulla propter defectum iuriſ-*
dictionis,talis ſententia non perimit ſtatum condemnati.
2 *Litis conteſtatio facta coram iudice competente non interrumpit præſcri*
ptionem.

7 §. Quod ſi quis. †No.ꝙ quando ſnĩa lata in cã ca-
pitali eſt nulla propter defectũ iu-
riſdictionis,quod põt contingere vel rõne pœnæ, q̃ impoſuit, ſi
illam imponere non poterat ex priuilegio condemnati,vel alia ra
tione.Item quando condemnauit non ſubditum ſuæ iuriſdictio-
ni,talis ſententia non perimit ſtatum condemnati,& ſic eſt arg. ꝙ
ſi iudex ordinarius condemnauit militem ad furcas,quę pęna nõ
cadit in milite,vt).de re mil.l.3.§.is qui.ꝙ talis ſententia ſit ipſo iu-
re nulla.Sed contra de l.mortis.§.iſtæ feræ. de pœ. vbi videtur, ꝙ
valeat,& ꝙ ad principem, uel ſuperiorem ſit recurrendum,ut ip-
ſam irritet.Sol.intellige quod ſupra dixi, quando habebat expreſ-
ſum errorem,ut quia ſub nomine decurionis,uel militis cõdem-
nauit,ut l.expreſſum.de app.aliàs locum habet l.ꝯria,ut l.1.§.j.quæ
ſen.ſine appel.reſcin.& l.cum prolatis.de re iud.& adde l.qui com
2 meatus.§.1.l.productores.de re mili.¶†Vltimo no.argu.quòd li-
a tis conteſtatio facta coram iudice incompetente non [a] interrum-
pit præſcriptionem,de hoc eſt gl.in l.ſi pater.C.ne de ſta. defun. &
in Auth.de exhib.re.§.de ſuſcepto.col.5.Et adde quod no.in c.cũ
plures,de offic.deleg.lib.6.

ADDITIO.

a In competente non.Adde de hoc per Spe.& Io.An.ibi in addi.in ti.de lit.
conteſt.§.ſi.circa princ.Abb.in c.illud.col.5. de pręſcr.& in c.ut debitus
de appel. Cur.

---

1 §. Sed nec. †No.ibi, quòd licèt hic per mortem uideat̃
teſtamento confirmatum,ſi tñ poſtea accu
ſetur memoria defuncti in caſib.in quib.põt accuſari,qui no. in l.
ex iudiciorum.de accuſ.& ſequat̃ condemnatio, nihil prodeſt illa
confirma-

confirmatio,& iſta erat ratio dubitandi, quia qñ cōdemnatio eſt
facta in uita criminoſi non eſt tanta dubitatio, quia teſtm̃ adhuc
non erat confirmatum morte,vnde facilius irritatur.

1 *Fictio poſtliminij,uel legis Corneliæ trahitur retro, ſed reſtitutio in integrum non,in præiudicium eius,cui eſſet ius quæſitum,ut hic, & nu.2.*
3 *Teſtamentum reſtitui,an reconualeſcat ipſo iure,vel ſit opus,ꝙ denuo idē confirmet.*

1 §.Quatenus †Licèt per captiuitatē teſtm̃ irritet̃, tm̃ re-
cōualeſcit,ſiue captus reuertat̃,ſiue apud
hoſtes moriat̃ fictione poſtliminij, uel legis Corne.itē licèt fuerit
irritatum per ſnīam latā in crīe capitali,ſi tm̃ fuit reſtitutus a princi-
pe recōualeſcit.h.d.& in hoc ultimo eſt notabilis.in hoc tm̃ eſt dif-
ferentia inter primum caſum,& iſtū,q̄a in primo, fictio poſtlimi-
2 nij,vel legis Cornel.trahit̃ retro,ſed reſtō in integ.non,in p̄iudiciū
eius,cui eſſet ius q̄ſitū.ut no.in l.Gallus.§.& quid ſi tm̃.Sed an req
rat̃,ꝙ declaret ſe velle decedere cū eo.teſtō?vr̃ ꝙ ſic, vt l. q a libe-
ris.§.quia teſt.ꝟ.de bo.poſ.ſm tab.Bar.tenet ꝯriū, q̄a ibi qñ fuit ca-
pite diminutus interueniente facto ſuo, quia dedit ſe in arrogatio
nē alteri.& poſtea effectus eſt ſuis iuris,tunc non recōualeſcit, ni-
3 ſi de iure p̄torio.†& ita demum ſi declarat ſe velle decedere, a cū
a eo.teſtō,ſed in caſib.huius l.reconualeſcit de iure ciuili, nec eſt ne
ceſſaria alia declaratio,nam in capto ab hoſtib.nō eſt clarum. Idē
ergo eſt in reſtituto a principe,quia illi caſus ponuntur hic, ut pa-
res,licèt Dy.dixerit ꝯrium ſm Bar.

ADDITIO.

a ¶Se uelle decedere.Sed pone, ꝙ teſtator dicit nolo teſtm̃ meum ualere, an irritetur,& ſic tale teſtm̃ ſit nullum.vide per Ale.de Imo.in conſil.104. in 2.vol.Cur.

§.Filijfa. Capitis diminutio per q̄ teſtōr mutat ſtatum in
melius non irritat teſtm̃.h d.¶In tex.ibi(,p parte
paterf.habendus eſt)& ſic non vr̃ mutare ſtatum,q̄tū ad dictū pe
culium,q̄a licèt añ mortē pr̄is eſſet in pr̄is poteſtate, q̄tum tm̃ ad
iſtud peculiū caſtrenſe videbat̃ nō eſſe,ergo mortuo pr̄e,vel poſt
emancipationē vr̃ eſſe in eo.ſtatu, in quo prius, ſed re vera muta-
tio eſt,quia in vita pr̄is erat in eius poteſtate,licèt videret̃ non eſſe
ex quadā diſpenſatione,nunc verò verè nō eſt, & ſic eſt q̄dā mu
tatio de ficto ſtatu ad verū,qñ āt efficit̃ ſui iuris p mortē pr̄is non
vr̃ capite minutus,ſed qñ p emancipationē ſic,& iō maior erat rō
dubitandi in hoc ſecūdo caſu,vt in gl.fi.ſed dic, ꝙ per capitis dimi
nutionē minimā,per q̄ mutat ſtatum in deterius, quia cum eſſet
ſui iuris,tranſit in poteſtatem arrogatoris bene irritatur teſtamen
tum,vt l.qui a liberis.§.teſtamento.de ſecundis tab.ſecus econtra,
ut hic facit,quod no.gl.in l.j.§.exigit.eo.ti.de ſecun.tab.

LEX VII.

1 *Rupto primo gradu valido de iure ſpāli,ſequēs q depēdet ex eo, nō rūpit.*

1 NAm ſimi. †Rupto primo gradu valido de iure
ſpāli,ſequens q dependet ex eo, non
rūpit.h.d.¶In tex.ibi,(iure ciuili) i.de iure cōi corā ſeptem
teſtib.& in hoc non fuit vſus priuilegio militari.¶In text.ibi.(iure
militari poterat) ſupple nō cōi,vt deportatum, & in hoc fuit vſus
priuilegio militari,vt l.neq.§.j.ꝟ.de teſtam.mil.¶In tex.ibi,& poſt
annum miſſionis deceſſerit,& ſic primus gradus,qui valebat iure
militari tm̃ effectus eſt irritus,vt l.ſi poſt miſſionē.ꝟ.ad l.Falc. & ꝟ.
de teſt.mil.l.ſi certarum.§.fi.cum ſi.ſtatim hic ſubiicitur,ſed ſecun-
dus gradus non,quia valebat de iure cōi, & ſic ab illo incipiet te-
ſtm̃,vt s̃.ti.j.l.3.§.fi. Sed ꝯ,ꝙ irritet̃ ēt ſecundus, q̄a primus valuit a
principio,& ſic ſecundus incepit ab eo hr̄e dependētiā. ergo &c.
vt s̃.eo.l.nā & ſi ſub ꝯdōne.§.fi.& no.in d.§.fi.So.uerum eſt,ꝙ ua
luit tm̃ de iure ſpāli,ſecus ſi de iure cōi, vt in ꝯrio ſm Bart. Vel dic
melius,ꝙ illa rō dependentiæ non eſt bona, q̄a ſecundus gradus
nunq̄ pēdet a primo,ut dixi.in d.§.fi.& eſt caſus in hac l. Ad l.āt.nā
ſi ſub ꝯdōne,rñdeo,ꝙ loquitur,qñ primus gradus validus rumpi
tur natiuitate poſthumi,qui facit ſibi locum,& vocat ſe ad hr̄dita
tē,hic āt ruptus fuit alio modo per ſeipſum. & ſic ceſſat illa ratio.

LEX VIII.

CErtum. Si poſt teſtm̃ teſtator aliquē arrogauit, te
ſtm̃ rumpitur agnatione ſui ſuper hr̄dis.
hoc primo.Et p̄teritio emancipati non reddit teſtm̃ nul-
lum.hoc ſecundo.Et expone iſtum §.fi.vt in gl.

LEX IX.

L.Si pater. Siue teſtator capiatur ab hoſtibus,& poſtea
reuertat̃,ſine inſtitutis, teſtm̃ prius factū,qđ
per captiuitatem fuerat rumptum,reconualeſcit.h.d.cum l.ſeq.

LEX X.

1 *Aliquid non eſſe ſcriptum in libro, uel aliqua ſchedula, probatur per inſpectionem libri,uel ſcedulæ.nu.2.*

1 SIbinæ. †Scriptura quę non continet voluntatem
defuncti, licèt contineat ſolennitatē teſtiū
cum ſubſcriptionibus & ſigillis,non dr̃ teſtamentum,&
2 ideo præcedens teſtamentum non rumpit.h.d.†No.hic ſm Bald.
ibi dum dicit,nihil ſcriptum,aliquid non eſſe ſcriptum in libro, uel
in aliqua ſchedula,probatur per inſpectionem libri, vel ſchedulæ.
de hoc habes tex.cum gl.in l.fi.C.de re. cre. in j.gl. & tangitur per
Bar.in l.Titiæ textores.de leg.j.

LEX XII.

1 *Teſtamentū ruptū natiuitate poſthumi p̄teriti reconualeſcit de iure p̄torio,ut poſſit peti ſecūdū tab.ſi talis poſthumus uiuo teſtatore moriatur.*
2 *Vnus caſus in quo eſt ēt neceſſaria hodie bonorū poſſeſſio ſm tabulas.*
Teſtamentum ſi reconualeſcit per approbationem filij poſthumi preteriti poſt mortem teſtatoris, ꝙ reconualeſcat de iure prætorio tantum.
3 *Licèt Imperator,uel alia lex ciuilis referat ius prætoriū, & ēt approbet, non tamen inſtitutus pōt adire de iure ciuili, & ſic ēt hodie filius repudians hæreditatem patris remanet hæres nomine.*

1 POſthumus. †Teſtm̃ ruptum natiuitate po
ſthumi præteriti reconualeſcit
de iure prætorio,vt poſſit peti ſm tab. ſi talis poſthu-
2 mus viuo teſtatore moriatur.h.d.†Et credo, ꝙ non
ſit alibi iſte caſus,& iſte eſt unus caſus, in quo eſt ēt neceſſaria ho-
die bon.poſ.ſm tab.vt no.in l.certū.C.vnde cogna. Quid āt ſi te-
ſtm̃ reconualeſcit per approbationem filii præteriti poſt mortem
teſtatoris,an reconualeſcat per mortē teſtatoris,ut ꝟ.eo.ti.l.ſi filio p̄
terito.an reconualeſcat de iure prætorio tm̃,vel de æquitate iuris
ciuilis.gl.ꝟ.e.ti.l.cum in ſcđo.ſenſit,ꝙ de iure p̄torio tm̃, & iſta eſt
cōis opi.licèt alibi ꝯ,ut ibi dicam. Ratio aūt reconualeſcētiæ in ca
ſu huius l.eſt.quia teſtm̃ a principio fuit validū, ut s̃.eo.l.3.§.ex his.
verſi.ſed.& ſi ſtante,unde de facili reuiuiſcit ceſſante cā pp q̄ fuit
ruptum viuente teſtōre,non ſic, qñ eſt a principio nullum pp p̄-
teritionem iam nati,ut s̃.ti.j.l.ſi filius qui in ptāte. niſi in caſu ſeq.§.
& ad hoc.quod no.s̃.de teſt.l.ſi teſtm̃.in gl.&c.¶In text.ibi (attm̃ ſi
ſignatum fuit teſtm̃) i.habeat alia ſolennia, & ſolum patiebat̃ defe
ctum præteritionis,& ſic loquit̃ in teſtō in ſcriptis.idem in nuncu
patiuo,ut C.de bon.poſ.ſm tabu.l.2. item hēt locum ēt ſi penitus
extraneus fuit inſtitutus, ſecus qñ præteritus eſt iam natus. nā ad
hoc,ut reconualeſcat,requiruntur duo, ꝙ moriatur viuente te-
ſtatore,& ſint inſtituti uenientes ab inteſtato.ut in §.ſeq. ſed hic pri
3 mum tm̃ ſufficit.¶†In tex.ut ibi (diuus Adrianus &c.) no. ꝙ licèt
Imperator,vel alia lex ciuilis referat ius prætoriū, & ēt approbet,
non ppea inſtitutus p̄t adire de iure ciuili,& ſic etiam hodie filius
repudians hr̄ditatem patris remanet hæres noīe, quia non deſinit
eſſe de iure ciuili,ſed prætorio tm̃,licèt lex imperialis approbet di-
ſpoſitionem iuris prætorii.C.ſi ut ſe ab here.abſti.l.j.uel 2. ¶ In gl.
ſuper uerb.(hæreditatem ibi,hic in uita) & ſic ſubſiſtente cā ſuffi-
ciente.ſ.ipſo teſtatore,qui vr̃ velle decedere cum eo.teſtamento,
ex quo ipſum non immutauit,ut not.in l.athletæ.§. dat remiſſio-
nem.s̃.de excu.tut.in gl.& ſic reconualeſcit iudicio nouæ volun
tatis,quæ rō ceſſat,ſi moriatur poſt mortem teſtatoris.¶In gl.ibi,
(in iam nato tempore teſtamenti) ſupple præterito, ſed ēt hoc fal-
lit ꝟ.prox.§.¶In fi.gl.ibi.Sol.ut ibi,quia licèt ibi mortuus fuit teſta
tore uiuente inſpecta ueritate,tm̃ inſpecta fictione cēſet̃ mortuus
ipſo mortuo,iō non reconualeſcit.¶In alia gl. ſuper uer. (relicta)
in prin.ibi.de le.2.l.ſi quis teſtō)per quam vr̃,ꝙ legata non debeā-
tur,cum iſte inſtitutus habeat hæreditatem alio iure,q̄ teſtator pu
tauerit.ſ.iure præto.cum putaret,& haberet de iure ciui. Vera ſol.
eſt,ꝙ hic habet ex teſtamento, & ſic ſm uoluntatem expreſſam
defuncti,ſicut defunctus uoluit,licèt alio iure,q̄ defunctus puta-
ret,ibi vero defunctus putauit, ꝙ haberet ex teſtamento, & ipſe
habuit ab inteſtato,quia teſtm̃ non ualebat, & ſic præter uolunta
tem defuncti,ideo non tenetur ad legata, niſi fuerint ab inteſtato
repetita.ut l.j.ꝟ.de iu co.& hoc uoluit gl. ibi uenient ex teſtamen-
to per ſm tab.&c.ꝯ extra gl.& Doct.de l. poſt emancipationem.
ꝟ.de leg.3.in prin.per q̄ ut̃ idem, ſi habeat ex teſtamento alio iure
q̄ teſtator putaret,uidelicet prætorio,cū putaret de iure ciui. Sol.
ibi ille qui erat grauatus ad legata, habuit eo modo quo teſtator
putauit,licèt alius qui ſecum uenit ad ſucceſſionē, habeat alio iu-
re,quàm teſtator putauerit,unde grauatus tenetur inſolidum.

1 *Teſtamentum nullum propter præteritionem filij iam nati,uel annullatū propter capitis diminutionem contingentē teſtatori,poſt teſtamentū factum reconualeſcit de iure prætorio,ſi filius decedat uiuente teſtatore, uel ceſſet capitis diminutio, & ſint inſtituti uenientes ab inteſtato.*
2 *Vnus caſus in quo ēt eſt neceſſaria hodie bonorum poſſeſſio ſecundum tabulas.*

1 §.Idem & circa. †Teſtm̃ nullum propter præteri-
tionem filij iam nati, uel annulla-
tum propter capitis diminutionem contingentē teſtatori,poſt te-
ſtm̃ factum reconualeſcit de iure p̄to.ſi filius decedat viuente te-
ſtatore,uel ceſſet capitis diminutio, & ſint inſtituti uenientes ab in-
teſtato.h.d.& non eſt alibi iſte caſus ſm Doc.& cōem intellectū,
licèt gl.iſtum intellectū non habuerit,quia non intelligit hic, ꝙ iſta

reconualeſcentia prodeniat ex eo, ꝙ præteritus moriaẽ viuẽte te
ſtatore, ſed ex eo, ꝙ poſt mortẽ teſtatoris approbauit teſtm̃, ſed
tunc non haberet dubium per l. ſi filio præterito.). eod. ideo tene.
ꝓcedentẽ, & ꝙ duo ſint, q̃ hoc operantur, ſed in caſu ꝓcedenti in
prin. l. vt ibi dixi, ſufficit vnũ. ¶In tex. ibi (ſi bono. poſſ.) ſupple ſ̃m
tab. ſ̃m Dy. hoc eſt dicere, ſi fuit inſtitutus ille, qui hæreditatẽ eſſẽt
habiturus ab inteſtato, poſito, ꝙ iſtud teſtm̃ non recõualeſceret,
nam fauore venientis ab inteſtato, & quia ceſſat cã annullans vi-
uente teſtatore, & ſic ſubſiſtente cã efficiente reconualeſcit de iu
re prætorio, ſicut dictũ eſt in primo caſu, & iſte eſt verus, & cõis
intellectus, & ſic hodie ẽt iſto caſu erit neceſſaria bo. poſ. ſ̃m tabu.
2 †Sed opp. inquantum loquitur de teſtõ iniuſto, qđ dr̃, qñ iam na-
tus eſt præteritus, vt s̃. eo. l. 3. §. ex his apparet. de l. ſi filius. qui in po
teſtate. s̃. ti. j. ubi non reconualeſcit, licèt ille moriaẽ teſtõre viuẽte,
& no. in prin. huius l. in gl. ſuper ver. (hæreditatẽ.) Timore huius ꝯ
rij. gl. non tenuit iſtũ intellectum, ſed dicit, ꝙ hic reconualeſcit, q̃a
filius poſt mortem teſtatoris approbauit per l. filio præterito.). e.
& dum dicit bo. poſ. dicit gl. ꝙ põt intelligi duob. mod. ſ. bon. poſ.
ꝯta. q̃ præteritus approbando repudiauit, vel de bo. poſ. ſ̃m tabu.
exponendo, vt s̃. dixi, ſed tunc debet ſubaudiri, maximè quia idẽ
ſi eſſẽt inſtitutus penitus extraneus, & ita dẽt intelligi l. filio pręteri
to. licèt loquaẽ, qñ fuit inſtitutus frater præteriti, ita vult gl. q̃ no. in
hoc. Br̃ iſte intellectus cõiter non teneẽ, quia loquitur in caſu ꝓce
dentis caſus, qñ præteritus mortuus eſt teſtatore viuente, dũ dicit
idem, & circa, & ſic ſola mors, cũ inſtõne veniẽtiũ ab inteſtato
ſine alia approbatione expreſſa eſt cã reconualeſcentiæ, approba
tio aũt non põt fieri, niſi poſt mortẽ, per l. ſi qñ. C. de inoffic. teſta.
Rñdeo ergo ad ꝯriũ, ꝙ debet intelligi, qñ nõ fuerunt inſtituti ve-
nientes ab inteſtato, & ſic no. de fauore uenientium ab inteſtato,
ſic s̃. eo. l. 2. & l. hac conſultiſſima. §. ſi quis aũt. C. de teſta. Sed opp.
ꝙ iſte intellectus non ſit bonus, quia hic ęquiparantur iſti duo ca
ſus, qñ teſtm̃ fuit iniuſtum ꝑꝑ præteritionem iã nati, & qñ fuit ru
ptum ex poſt facto per capitis diminutionem teſtatoris, ſed hoc
ſecundo caſu ceſſante capitis diminutione teſtõre viuente recon
ualeſcit, ẽt ſi ſint inſtituti extranei, qm̃ valuit a principio, vt patet in
l. qui a liberis. §. teſtõ.). de ſecun. tab. Sol. verũ eſt, ſi declarat ſe uel-
le decedere cum eodem teſtõ, vel aliter de ipſius voluntate appa-
ret, vt ibi patet, ſed qñ ſunt inſtituti uenientes ab inteſtato, ẽt ſi ali
ter de ſua uoluntate non apparet, nihilominus reconualeſcit de iu
re prætorio, & ita debet intelligi iſte §. ſing. vt aliquid opereẽ fauo
re veniẽtium ab inteſtato ſ̃m intellectum Doc. qui eſt ſingularis.

1 *Teſtamenttum primum quando tollatur per ſecundum.*
4 *Clauſula codicillaris facit, vt ſi non ualet iure teſtī, debeat reſtitui hæredi*
tas per uenientes ab inteſtato ſcriptis in teſtõ detracta Trebellianica.

1 §. Si paganus. †Primum teſtm̃,[a] tolliẽ per ſ̃m, etiã ſi in
a ſecundo illud fuerit confirmatum, ꝑſa-
ta tñ confirmatio operatur, vt oĩa diſpoſita in primo teſtõ valeãt
iure fideic. & debeantur a ſcripto in ſecundo, & ẽt hæreditas. h. d.
notabiliter, & concor.). ad Treb. l. ſi quis priore. non. n. confirmã
do primum potuit derogare diſpoſitioni iuris, quæ eſt, ut paga-
nus non poſſit decedere cum duob. teſtamẽtis validis, præfertur
ergo vltimum ualidũ, & primum tollitur ipſo iure, & confirma-
tio operatur quatenus põt operari, vt ualeant iure fideicommiſ-
2 ſi diſpoſita in primo. †Vnde allegatur, ꝙ clauſula codicillaris facit,
b vt ſi [b] non ualet iure teſtī, debet reſtitui hæreditas per ueniẽtes ab
inteſtato ſcriptis in teſtamento detracta Trebelli. & hoc ẽt uoluit
glo. in l. ex ea ſcriptura. s̃. de teſta. & probatur in l. tractabatur. circa
med.). de teſt. mil.

ADDITIONES.

a Primum teſtamentum. Adde l. hac conſultiſſima. C. qui teſta. fa. poſ. Bar. in l. 3. §. ſi quis. ff. de leg. 3. gl. in c. 1. de conſti. li. 6. Car. in cle. eos. in 3. opp. de ſepul.

a Vt ſi. Adde l. ex cauſa. & ibi Bar. ff. de teſta. Bar. in l. j. in 2. q. ff. de iure codi.

LEX XIIII.

1 *Nepos, qui ſubducto filio de medio in uita patris locum eius ingreditur,*
quaſi poſthumus agnoſcendo dicitur, et præteritus teſtamentum rũpit,
ideo conſilium eſt, ꝙ inſtituatur, uel exhæredetur, ne rumpat.
2 *Ille dicitur agnaſci, qui poſt teſtamentum incipit tenere primum locũ in*
ſuitate, quem tempore teſtamenti non tenebat uiuente tamen teſtatore.
3 *Si filius emancipatus hẽt filium natum, et conceptum poſt emancipatio-*
nẽ, & ẽt habeat patrem, ꝙ in ſucceſſione emancipati inteſtati filius eius
præcedat patrem, & ſic pater ſit ad inſtar nepotis.
Si talis emancipatus filium ſuum exhæredauit, patrem uero præterijt, &
poſt mortem teſtatoris moriatur filius exhæredatus, an pater tanquam
præteritus poterit contratabulare teſtamentum.

1 POſthumorum. †Nepos, qui ſubducto filio de medio ĩ uita pa-
tris locum eius ingreditur, quaſi poſthumus agnaſcẽ
do dr̃, & præteritus teſtm̃ rumpit, ideo conſilium eſt,
2 ꝙ inſtituatur, uel exhæredetur, ne rumpat h. d. ¶†In tex. ibi, agna-
ſcendo. ille dr̃ agnaſci, qui poteſt teſtm̃ incipi tenere primum locũ
in ſuitate, quem tpe teſtī non tenebat uiuẽte tñ teſtatore. ¶In tex.
ibi, (is ſolus iura ſui hæredis habet.) & ideo quantum ad ꝑñtem ua
lidita' em teſtī ſufficit ipſum inſtituere, uel exhæredare, ſequentes
autẽ ꝑñt præterin, ut l. Gallus. §. in oĩb. s̃. ti. j. ¶In gl. ibi, (& per hoc
differt.) glo. in hoc uer. uult formare ꝯrium ad id, quod dixerat in
princip. ꝙ qñ filius inſtitutus, uel exhæredatus exit de medio poſt
mortem teſtõris, nepos rõne præteritionis non poteſt dicere te-
ſtm̃ nullum, niſi fingatur exiuiſſe in uita teſtõris, ut s̃. eo. l. ſi quis fi-
3 lio. †Sed ꝯ de l. pater filium. s̃. de inoffic. teſta. ubi dr̃, ꝙ ſi ego filius
emancipatus habeo filium natum, & conceptum poſt emancipa
tionem, & etiam habeo patrem, certum eſt, ꝙ in ſucceſſione inte
ſtati, filius meus præcedit patrem meum, quia prima cauſa eſt libe
rorum, & ſic pater eſt ad inſtar nepotis. Pone ergo, ꝙ filium meũ
exhr̃daui, patrem uero meum præterii, poſt mortẽ meam mori-
tur filius meus exhr̃datus, vtrum pater tanq̃ præteritus poterit ꝯ
tabulare teſtm̃. Dr̃ ibi, ꝙ ſic, exponendo querelam. i. ꝯtab ſ̃m vnã
expoſitionem, quia querela non datur præterito, & tñ tpe mortis
meæ præcedebatur a filio meo, dicit gl. ꝙ aliud in filio, & nepote
a meo, aliud in filio, & pr̃e meo. Ratio diuerſitatis, q̃a filius meus[a]
eſt mihi in primo gradu deſcendentium, nepos aũt ex eo in ſecũ-
do, ſed pr̃ meus eſt mihi in primo gradu aſcendẽtium, ſicut filius
in primo deſcendentium, & ꝑꝑ hoc eſt melioris cõditionis, q̃ ne
pos, ut admittatur ad rumpendum, licèt tpe mortis meæ pręcede
retur a filio meo, non ſic nepos, qui eſt in gradu remotiori. Br̃ iſte
intellectus non eſt bonus, quia tex. dum dicit de querela, ſtat pro-
priè, ut conueniat titulo in quo ſituata eſt. Dicendum eſt ergo, ꝙ
nec nepos, qui præceditur a filio tpe mortis admittitur ad rum-
pendum tanq̃ præteritus per ius dicendi nullum, uel per ꝯta. ſi ꝓce
dens in gradu erat exhr̃datus, nec ẽt pater teſtõris, ſed ad rumpen
dum per querelam, tanq̃ tacitè exhr̃datus, & per ſucceſſo. edictũ,
ꝙ habet locum in querela, ſ̃m cõem opi. tam nepos admittitur,
ut l. ſi is qui. e. ti. q̃ ẽt pater, ut d. l. pater filium, qñ habet locum de
gradu in gradum, & de capite in caput, & iſte eſt cõis intellectus
ad illam l. pater filium. cætera dic, ut dixi in l. ſi quis poſthumus. §. ſi
filium. s̃. ti. j. & tangitur in l. in ſuis.

ADDITIO.

a Filius meus. Adde Doc. in arbore affinitatis, & Doc. in c. non debet. de cõ-ſan. & affini.

LEX XIII.

SI ita facta ſit. †Exhęredatio facta in caſib.
ſimplicib. compręhendit mi
xtum. h. d. Sic & in teſtamento, ut l. ſi ita. s̃. tit. j. ſed hic
erat maior dubitatio, quia exhęredatio eſt odioſa, ſed
ſufficit fauor teſtamenti.

LEX XV.

1 *Per natiuitatem poſthumi præteriti rumpitur teſtamentum, qđ erat iam*
ruptum, ſed non ſpe quantum ad illam ſpẽ, nec reconualeſcit, ſi moritur
poſt mortem teſtatoris fictam, licèt eo uiuente.
2 *Continuo, id eſt ſtatim, & ſine medio.*

1 QVi vxorem. †Per natiuitatem poſthumi ꝑteri
ti rumpiẽ teſtm̃, quod erat iã ru-
ptum, ſed non ſpe q̃tum ad illam ſpem, nec reconuale-
ſcit ſi moritur poſt mortẽ teſtatoris fictam, licèt eo uiuẽte. h. d. in
effectu. In gl. ibi (quia fictione l. Corn. ualebat) i. ſperabatur recon
ualeſcere, ſi ibi decederet, & ſi reuerteretur, ſperabatur reconuale
ſcere fictione poſtliminii, interim aũt erat ruptum, & adhuc non
reconualuerat, ſed amplius rumpitur, ut tollatur ſpes reconuale-
2 ſcentiæ, & ita intellige glo. †Et no. tex. dum dicit. continuo,[a] quod
exponitur ſtatim, & ſine medio, & ſic allegatur, ꝯ illos, qui dicunt
teſtm̃ non eſſe nullum, niſi dicatur nullum, qñ filius eſt præteritus,
quia tunc falſum diceret, continuo.

ADDITIO.

a Continuo. Adde l. 3.). pro ſoc. l. ex facto. in §. rerum. ff. de hære. inſ. l. foramen. ff. de ſeru. urba. præd. & in l. j. in §. quotidiana. de aqu. quot. & æſtiu.

LEX XVI.

1 *Secundum teſtamentum, ex quo ſemel fuit poſſibile hæreditatem obtineri*
licet non fuit obtenta, rumpit primum, ſecus ſi non fuerit poſſibile.
2 *Conditio de præterito, uel de præſenti non eſt propriè conditio, & quando*
dicatur proprie conditio.
3 *Conditio de futuro impoſſibilis, non propriè conditio, et poſita in ultima*
uoluntate reiicitur, & quid in legatis, & poſita in contractib. redditur
contractus nullus.
4 *Ad hoc, vt ſecundum teſtamẽtum tollat primum, requiritur, et ſufficit, ꝙ*
ſit tale, ex quo poſſit, uel poſſibile fuerit hæreditatem obtineri, licèt non
fuerit obtenta, & qualiter intelligatur.
5 *Quando ꝓcedit teſtamentũ ualidũ utroq; iure, ꝙ non tollatur per ſecun-*
dum

dum.in quo filius eſt præteritus, an iſtud ſecundum poterit approbare per filium.

6 *Quid ſi eſſet dare aliquod teſtamentum ſecundum validum ab ipſo princi pio de iure prætorio tantum, an tollat primum ualidum utroq; iure.*

Verbum poteſt, ꝙ hic exponatur, ideſt poſſibile eſt.

7 *Clauſula codicillaris, ſi fiat per hæc verba, ſi non poteſt ualere iure teſtamenti.&c. licèt inſpecto præſenti ſtatu, ualere poſſit iure teſtamenti, tamen ſi ex poſtfacto non poteſt ualere, operabitur clauſula in illũ caſum, ſecus ſi fuit dictum, ſi non ualet.*

8 *Statutum uel reformatio noua, ꝙ banniti extrahantur de bãno ſoluta cer ta quãtitate, ſi habuerint pacem cum offenſo, ꝙ intelligitur etiam de fu turis.*

CVm in ſecundo teſtamẽto.

1 Secundum†teſtm̃ ex quo ſemel fuit poſſibile hæredi
tatem obtineri, licèt non fuit obtenta, rumpit primũ
ſecus ſi non fuerit poſſibile.h.d.in effectu. Bal. aũt ſummat ſic, ꝙ
teſtm̃ ſm pro non ſcripto primum non tollit, ſecus in caduco, vl
quaſi, & eſt bonum ſummarium, & ad idẽ tendit cum præceden
ti, & tunc dr̃ pro non ſcripto, qñ inſtituitur ille, qui non eſt in rerũ
natura, nec ſperatur eſſe, vel qñ fit inſtō ſub conditione de præte,
rito, vel de præſenti falſa; quia ab ipſo principio reddit diſpoſitionẽ
nullam. Sed tunc dr̃ caduca: qñ inſtituitur ille: qui erat in rerũ nã:
ſed poſtea moritur uiuente teſtatore: vel poſt mortem, & ante a-
ditam hæreditatẽ, vel ſi fit inſtō ſub ꝯdōne de futuro poſſibili, q
condō poſtea non exiſtat, idẽ ſi ſub impoſſibili, quia reiicitur, &
2 non vitiat inſtitutionem.¶†No.j.illud ad quod allegatur iſta lex,
ꝙ conditio de præteritio, vel pñti, non eſt propriè conditio, quia
non ſuſpendit diſpoſitionem. Nam aut eſt vera, & tunc diſpoſitio
eſt pura, aut eſt falſa, & tunc diſpoſitio eſt nulla: nunq̃ ergo facit eã
pendere: tunc aũt eſt propriè conditio, qñ facit diſpoſitionem pẽ-
dere, quia ſe habet ad eſſe, & non eſſe, concor.l.cũ ad pñs.š.ſi cert.
3 pe.¶†Secundo no.in fi.ꝙ conditio de futuro impoſſibilis ſilr nō
eſt propriè ꝯdō, quia non facit diſpoſitionem pendere, non autẽ
apponitur in ultima uoluntate, & reiicitur, & ſic eſt pura ſine inſti
tutione, vt hic.in fin & l.j.ff.de cond.ind.ſecus in legatis, vt l. obti-
nuit.ff.de cond.& dem.aut in ꝯctib.& tunc redditur ꝯctus nullus
vt l.non ſolum.ff.de act.& obl.ſiue ſit impoſſibilis natura, ſiue de
4 iure, quia turpis, ut plenè no.in d.l.j.¶†Vltimo not.regulam ad q̃
iſta l.allegat̃, ꝙ ad hoc, vt ſm teſtm̃ tollat primũ, requiritur, & ſuffi
cit, ꝙ ſit tale, ex quo poſſit.i.poſſibile fuerit hæreditatem obtineri
licèt non fuerit obtenta, quod qualiter intelligatur, hr̃ hic in gl.2.
quæ reputatur notabilis, & ſimilis gl.eſt in l.ſi quis eum.ff.de vul.
& pup.quæ non ſunt alibi, ſm Doct. ſi aũt non fuit poſſibile hęre
ditatem obtinere, primum nō tollitur, vt ẽt hic text.probat.¶Pro
declaratione gl.2.opp.primo, quia ſi in ſecundo teſtō fuit aliquis
inſtitutus ſub conditione de futuro, quæ non extitit ex iſto teſta-
mento, nunquam potuit hæreditas obtineri, nam pendente con
ditione non, & multo minus ea defecta, & tñ hic in prin.dr̃, ꝙ pri
mum tollitur. Solu licèt non potuerit obtineri, fuit tñ poſſibile in
rerum nã, ſi conditio extitiſſet, & inſtitutus ſuperuiueret, & hoc
ſufficit, & ſic iſtud verbum potuerit, refert̃ ad poſſibilitatẽ nãæ in
gñe, vt š.eo.l.j.& ibi no.¶Item opp.ex teſtō, in quo filius, iam na-
tus eſt præteritus poſſibile eſt obtineri, ſi præteritus ipſum appro
bat poſt mortem teſtatoris, vt ff.l.proxi.& tñ l.cauet̃, ꝙ primum
non tollit š.ti.j.l.ſi filius qui in poteſtate. Sol. dicit Io. verum eſſe,
ꝙ ex eo potuit obtineri hæreditas, ſi approbetur, non tñ de iure
ciuili, ſed prætorio, ita debet intelligi l.ſeq.in fi.dum dicit ex bono,
& æquo, quia loquitur de æquitate prætoria. Ideo non tollit pri-
mum vtroq; iure, in quo filius fuit inſtitutus, vel exhęredatus, vt
d.l.ſi filius, nam requiritur, ꝙ ſit tale, ut ex eo poſſit obtineri hære
ditas de iure ciuili, quia prætor ſicut non poteſt facere hęredẽ, q
non eſt, vt Inſt.de bo.poſ.§.quos autem.ita non poteſt facere de-
ſinere eum, qui eſt, vt l.& ſi ſine.§.ſed ꝙ Pap.š.de min.¶No.ergo
iſtam gl.qualiter intelligit l.ſeq.ſ.ꝙ reconualeſcit de iure prætorio
tantum per approbationem, & ſic eſt neceſſaria bo.poſſ. ſm tab.
intra annum, vel centũ dies. Quidam ãt dicunt, ꝙ immo recõua-
leſcit de æquitate iur.ciui & ſic poterit adiri hæreditas perpetuo,
quia iſtud de approbatione non hr̃, niſi in l.ſeq.& illa eſt l.ciuilis.&
hoc nititur defendere Bal.per pulchras rōnes.C.de bon.poſſ.ꝯta.
l.poſthumo.licèt non ſic, qñ reconualeſcit per ſolam mortem p̃-
teriti viuente teſtatore contingentem, quia tunc de iure pretorio
tm̃, vt š.eo.l.poſthumus.in prin.§.idem & circa. Fortior.n.eſſe de-
bet approbatio, q̃ procedit ex voluntate filii, q̃ ſola mors, cōiter
tñ tenet ꝯrium, ꝙ ſolum de iure prætorio. Nam ẽt illud, quod dr̃
in l.poſthumus in prin.& §.j.non hr̃ in aliquo edicto prætoris, qđ
habeamus, & tñ ibi dr̃, ꝙ de iure prętorio, quia prætor conſidera
5 uit æquitatem, ſed ius ciuile rigorẽ.¶†Sed quæritur iuxta iſtã glo.
an in iſto caſu, qñ procedit teſtm̃ ualidum vtroq; iure, ꝙ per ſm
non tollitur, in quo filius eſt præteritus, vtrum iſtud ſm poterit
approbari per filium? iſta gloſ. innuit, ꝙ ſic, licèt primum non tol-
lat, ſed hoc ſtare non poteſt, quia ſic decederet cum duob. teſtis,
quod eſſe non poteſt, quod ergo dicitur in l.ſeq.procedat, quan-
do non præcedat aliud teſtm̃ validum, alias non poteſt approbari
in præiudicium primi ſm Bal.& bñ tetigi.in l.ꝯ.quia cauſa confir-
mans ſuperuenit poſt mortem teſtōris, per quam primum teſtm̃
6 fuit confirmatum, vnde non pōt ex illa infirmari. † Item q̃ro p̃di-
cta procedunt, qñ ſm teſtm̃ erat a principio nullum, licèt ex poſt-
facto poſſet confirmari, ſi primum teſtm̃ non ſubeſſet. Sed quid
ſi eſt dare aliquod teſtm̃ ſm validum ab ipſo principio de iure p̃-
torio tantum, an tollat primũ ualidum vtroq; iure. Pone exẽplũ,
ſi per ꝯſtōnem alicuius rectoris prouinciæ, puta, legati de latere,
vel comitis, aut ep̃i, qui ęquiparantur pretoribus, vt no.Bar.in l.2.
de ver.obl, poſſit fieri teſtm̃ coram v.teſtib.& ita factum eſt, cer-
tè ex iſto teſtō poteſt peti bo.poſſ.non adiri hæred.quod no.vtrũ
tollet̃ primum validum vtroq; iure factum coram 7. teſtib. dico,
ꝙ ſic, non obſtante eo, quod dr̃ in iſta gl.per l.2.š.eod. quia iſtud,
hoc ipſo, ꝙ ſm potentius eſt, q̃ primum, licet non ita ſolenne, quo
niam habet voluntatem defuncti, & primum non. Nec obſt.ꝙ p̃
tor non poteſt facere, quem deſinere eſſe hæredem, quia hic non
facit ipſum deſinere, ſed facit ne incipiat eſſe hæres, non enim inſti
tutus in primo potuit teſtōre viuente hæres effici, ſed poſtq̃ per
aditionem, quis eſſet effectus hæres, licèt beneficio edicti præto-
ris eſſet reſtitutus aduerſus aditionem, non deſineret hęres eſſe;
ſaltem nomine, ſed effectu tantum. ſic loquitur l.& ſi ſine.§.ſed ꝙ
Pap.de min.¶Vltimo no.ꝯ gl.opp.de l.3.§.ex his.š.eo.Sol. gl. loq̃-
tur, quando in ſecundo fuit præteritus iam natus, & ſic teſtm̃ fuit
nullum a principio ſi autem poſthumus tunc bene tollit primum
quia fuit validum a principio: de iure ciuili, & poſſibile fuit ex eo
hæreditatem obtineri de iure ciuili, ſi poſthumus non fuiſſet na-
tus, licèt ex poſtfacto fuerit ruptum per natiuitatem, vt ẽt ex iſta
l.probatur in fi.quando deficit conditio, multo magis, ſi illud te-
ſtamentum poſtea reconualeſceret per mortem poſthumi in ui-
ta teſtatoris, iuxta l.poſthumus.š.eo.¶In gl.ſeq.ibi, (an nugatoria)
expone.i.impoſſibilis ſm Dyn.nam ibi fuit facta ſub conditione ſi
viuit talis, qui nunquam fuit natus, & impoſſibile eſt uiuere illum,
qui nunquam natus eſt, ideo potius tanquam impoſſibilis reijcit̃
de inſtitutione, quia tanquam falſa de pręſenti ipſam vitiet.¶In gl.
a ibi (p̱p̱ largam ſignificationẽ illius uerbi, poteſt)[a] quia licèt ſit de
præſenti, habet tamen ſignificatum in futurum, & exponit̃.i.poſ-
ſibile eſt, & ideo licèt inſpecto præſenti ſtatu non poſſit, non tñ re-
putatur conditio falſa, & ſic non uitiat, ſed expectatur, an poſſit in
7 futurum, & ideo † ſi clauſula codicillaris fiat per hæc verba, ſi nō
poteſt ualere iurè teſtĩ, &c. inſpecto præſenti ſtatu valere poſſit iu
re teſtamenti, ſi tñ ex poſtfacto poteſt non ualere, puta p̱p̱ natiui-
tatem poſthumi præteriti, nihilominus operabitur clauſula in illũ
caſum, p̱p̱ naturam illius uerbi, poteſt, quia peinde eſt, ac ſi dixiſ-
ſet, ſi non valet de pręſenti, vel in futurum, non valebit, ſecus ſi nō
ſit appoſitum illud verbum poteſt. ſed fuit dictum ſi non ualet.
Nam tunc inſpiceretur tempus teſtamenti, & ſi tunc valeret iure
teſtĩ, non poſſet operari, licèt poſtea inciperet nō valere, dẽret er-
go dicere ſi non valet, uel valebit, vt plene no.in l.j.ff.de iure cod.
per Bar. In gl.ibi, (ſed illa eſt in futuro, licèt implicet quoddam præ
ſens, quod eſt falſum,) conditio ergo de futuro, quæ eſt fundata
ſuper eo, quod eſt falſum de præſenti, dicitur potius impoſſibilis,
q̃ falſa, & ideo reijcitur de ultima uoluntate, ut in contrario, qđ
eſt notandum, non aũt reddit eam nullam, ut in hac l. Sed ſi fun-
daretur ſuper eo, quod eſt uerum de præſenti, licèt ex poſtfacto
efficeretur falſum, ſecus.†Et iſtam gl.alle.Bald.ad ſtatutum, uel re-
b formationem nouiter factam, qua cauetur, ꝙ banniti[b] extrahan
tur de banno ſoluta certa quantitate, ſi habuerint pacem cum of
fenſo, debet intelligi de illis, qui tempore ipſius reformationis fa-
ctæ iam habebant pacẽ, quia iſta conditio dr̃ de futuro inquantũ
dr̃, extrahantur, & implicat aliquid de præterito, inquantum dicit
ſi habuerint. Br̃ iſta inductio non placet, quia ſtatuta fiunt, ut dent
formam futuris negotiis, ſed iſtud non poſſet comprehendere, ni
ſi bannitos tp̱e facti ſtatuti. qui enim banniuntur poſt, non potue
runt tunc habere pacẽ, iō dico, ꝙ licet ſint uerba de præterito, tñ
p̱p̱ nãm legis extenduntur ad futurum, vt intelligantur ſic banni
ti de præſenti, vel qui in futurũ bannient̃, & qui hñt pacẽ, uel in fu-
turum hẽbunt, & ad hoc ſpãliter allego tex.in l.illicitas.in prin.š.de
offi.præſi.in uer.factas. De hoc uide per Bar.in l.oẽs populi.& no.
Cy.in l.cum lex.š.de leg.¶In gl.fi.ibi, (uel dic primum non rũpi,)
aliqui habent rumpi, ſed non bñ, quia non differt iſta a prima opi.
Io.dẽt ergo eſſe non rumpi, tñ iſta opinio non eſt bona, ſed tene
primam, ꝙ ſm teſtm̃, in quo aliquis eſt inſtitutus ſub conditione
impoſſibili: tollit primum, quia illa conditio reijcit̃: & non uitiat
teſtamentum: & hoc vult dicere iſte tex.in fi. Sed contra Ioan.op
po.de eo: quod ipſemet Io.dixit in gl.2.quia ex tali teſtamento: ex
quo

ADDITIONES.

a Verbi poteſt. Adde, ꝙ uerbum, poteſt negatiuè prolatum neceſſitatem in ducit, ut eſt gl.in regula j de reg.iu.libro ſexto. Barto.in l.de his.ff. de trã ſactio.

b Quod banniti. Adde Nellum in tract.de bannitis.

quo reijcitur conditio,tanquam impoſſibilis,non p̄t obtineri hæreditas de iure ciuili,ſed prætorio tantum,vt l.facta.§.ſi in danda.j.ad Treb.Sol.ſm Bar.quædam ſunt conditiones impoſſibiles de natura,vel de iure,quia turpes,& illæ reiiciũtur de iure ciuili.& ex tali teſtõ poteſt adiri hæreditas,ſeu obtineri de iure ciui.Quędam autem ſunt impoſſibiles,quia reprobatæ a iure prætorio,& in illis loquitur ↄ̃rium.Vel dic melius,ꝙ ēt in illis verum eſt, quod dicit iſta gl.ut rumpatur prius teſtm̃,quia licèt illa conditione non impleta,ſed reiecta non poſſit obtineri hæreditas,niſi de iure prætorio,vt ibi,ſi tamen inſtitutus eam vellet implere, poſſet hæreditatem obtinere de iure ciuili,ergo eſt tale teſtamentum, ex quo hęreditas poteſt de iure ciuili obtineri,& ſic rumpet primum. Paulus.ſed hæc ſunt verba Ange.hic.

LEX XVII.

1 *Legata ēt fauorabilia facta in teſtamento,in quo filius in poteſtate fuit p̃teritus,non ualent,ſi filius teſtamentum improbat,ſecus ſi approbat.*

2 *Titulus de legatis præſtandis,ꝙ ſit hodie ſuperfluus.*

Filius emancipatus ſi prætereat patrem,an eius teſtamentum ſit nullũ.

3 *Filius dicitur præteritus,quando ſibi non eſt relictum iure inſtitutionis, licèt ſit relictum iure legati,vel fideicommiſſi,& quid in patre præterito in teſtamento filii.*

4 *Præteritio fratris, etiam turpi perſona inſtituta hærede,non reddit teſtamentum nullum,licet ipſum ſubiiciat querelæ.*

Quòd maior ſit fauor filij,quàm libertatis,quando filius eſt præteritus.

5 *Legata quando præſtari debeant,licèt præteritus ſit filius in teſtamento.*

6 *Filius præteritus non habet neceſſe petere teſtamentum declarari nullũ, ſed poteſt agere petitione hæreditatis,tanq̃ hæres ab inteſtato, et auocare hæreditatem a poſſeſſore,quatenus ad ipſum pertinet, & quid ſi opponatur de teſtamento.*

7 *Si præteritus abſtinet,uel repudiat hęreditatem paternam,uidetur hoc ipſo teſtamentum approbare,& idem ſi expreſſe dicat approbo,et ſi neutrum iſtorum faciat,quando uideatur teſtamentum approbare.*

8 *Quod nullum eſt a principio,tractu temporis non firmatur.*

Quod nullum eſt ratione ſolennitatis publicæ, non poteſt per approbationem reconualeſcere.

Præteritus in præiudicium,quorum non poſſit approbare teſtamentum.

9 *Si eſt inſtitutus extraneus,an poſſit præteritus approbare teſtamentum, ſi non eſt alius filius,quàm ipſe.*

Puellæ,quando maritantur,qualiter poſſint hodie cum iuramento renuntiare bonis paternis,ut ualeat teſtamentum de iu.ci.licèt prætereãtur.

Præteritus non omnino,ſi inſtitutus eſt ſub conditione caſuali, uel mixta valet teſtamentum de iure ciuili.

10 *Teſtamentum ſi reconualuit per approbationẽ filij, uel per mortẽ poſthumi,et ſic potuit peti ſm tab.& non fuit petitum, an debeantur legata.*

11 *Teſtamentum in quo filius eſt præteritus, an ſit nullum antequam filius dicat nullum,& ꝙ antè poſſint legata peti.*

12 *Si præteritus acceptauit officium commiſſariæ ſibi relictum in teſtamento non uidetur per hoc ipſum approbare.*

1 FIlio præterito. †Legata ēt fauorabilia facta in teſtõ, in quo filius in poteſtate fuit præteritus,non valent, ſi filius teſtm̃ improbat,& vr̃ improbare auocando hæreditatẽ ab inteſtato,ſecus ſi approbat,quia teſtm̃ reconualeſcit de æquitate, licèt non de rigore,& vr̃ approbare,ſi abſtinet ſe ab hr̃ditate. h.d. Et ſic continet duas partes,prima,qñ approbat vſq; ibi, (ꝙ ſi bonis,) ſecunda,qñ non approbat. ¶In tex.ibi. (qui fuit in patris ptãte.)ſi aũt eſſet emancipatus iure iſto teſtm̃ nõ eſſet nullum, & haberet uenire per ↄ̃ta. vnde valerent legata relicta liberis,& parentib.& quibuſdam coniunctis,vt in ti.de leg.p̃ſt. ſed hic nulla valẽt hodie,ſi præteritus eſt cum cauſa.idem,ꝙ non ſit nullum,& hẽat venire per ↄ̃tab.ut no.in l.ſi filius.s.de mino.ſed non idem q̃tũ ad legata,quia oĩa valent ēt extraneis facta,per auth.ex cã. & in corpore,vnde ſumit̃,q̃ cum loquitur gñaliter,ſm cõem op. locũ hẽt
2 ēt in præteritione emancipati,& ſic tit.de leg.p̃ſt.† eſt hodie ſuperfluus.ſi ãt ſine cã,teſtm̃ eſt nullum,& non hẽt venire per ↄ̃ta.& le. ſil'r conſeruantur oĩa per illam auth.vt no.in Auth. de hęr. & Fa. §.exhr̃datos.in gl.p̃teritio aũt nepotis, ſi nõ tenet primũ locũ tpe teſti,non reddit ipſum nullũ,vt l.Gal.§.in oĩb.ſed ſi tenet, tunc aut eſt oĩmoda p̃teritio,& idẽ,quod in filio,ut s.e.l.poſthumorũ. aut non eſt oĩmoda,quia fuit inſtitutus,ſub condõne caſuali, uel mixta,& tunc aliud,q̃ in filio,ſm q̃ plus,vt l. ſed & ſi in ↄdõne. §. nepotes.de hę.inſ.& tetigi in §.nunc de lege. Quid ãt ſi filius emancipatus prætereat patrẽ,diſtingue,an cũ cã,uel ſine,per oĩa,vt dixi s.
3 eo.ↄ̃ tex.in d.auth.†In hoc tñ eſt dr̃ia,quia filius dr̃ præteritus, qñ ſibi non eſt relictũ iure inſtõnis,licèt ſit relictũ iure legati,vel fideicõmiſſi,vt in d.auth.ſed pr̃ non diceret̃ præteritus,ſi relicta eſt ltĩma,quoquo relicti tit.ſm Bar.qui ita tenet,in auth.nouiſſima. C. de inof.teſ.& j.ſi quis a pa.fue.man.l.j.§.j.de iur.pa.l.ſiue.§.excluditur.ſed Bald.ↄ̃ requiritur titulus inſtitutionis, ſicut econuerſo,

vt ipſe no.in l.oĩno.C.de inof.teſ.& Ang.in l.nam,& ſi parentib. j.
4 eo.ti.s.& † Ia.de Bel.in §.aliud quoq; capitulũ.Et iſta eſt tutior.p̃teritio aũt fratris ēt turpi perſona inſtituta hr̃de, non reddit teſtm̃ nullũ,licèt ipſum ſubiiciat q̃relæ,vt l.fratris.& l.fratres.de inoſ. teſt. C.¶In tex.ibi(neq; libertates)no.ꝙ maior eſt fauor filij, q̃ libertatis,q̃a non valent libertates, qñ filius eſt p̃teritus, neq; excluditur a iure dicendi nullum pp libertates.Sed ↄ̃.s.de inof.teſt.l. Pap.§.4. Sol.ibi filius fuit inſtitutus,ſed fuit grauatus libertatib.dandis, tũc quia valet teſtm̃,minor eſt fauor libertatum,quia minuũt ltĩmã, nec pp hoc filius,hẽt querelam,licèt pp alia grauamina olim hẽberet,tñ aduerſus iſtã fraudẽ datur ſibi remediũ, ut ibi, ſed qñ eſt p̃teritus,maior eſt fauor filii,vt hic.Idem ſi exhr̃datus,ut j.d.l.Pa-
5 pi.¶†In tex.ibi(neque legata p̃ſtant̃.)ſi non fuerint ab inteſtato repetita,alias diſtinguit̃,aut fuerunt relicta noĩatim a p̃terito, & nõ valent,nec per clãm codicillarem conſeruant̃,nec per auth.ex cã. vt l.2.j.de leg.3.cum fuerunt relicta in iniuriã, quia nihil filio fuerat relictũ,vñ non merent̃ conſeruari.ſi ãt ab inſtitutis, vel ſimpl'r ēt iure iſto conſeruabantur per clauſulã codicillarẽ, vt l.gñaliter. §.ex teſtõ.de fideic.lib.licèt gl.tenuerit ↄ̃rium in auth.ex cã. q̃ cõiter reprobat̃.De quo vide per Bar.in l.j.in 5.q. j. de iure cod. Sed qñ teſtm̃ expugnabat̃ per querelã,iure iſto non conſeruabantur legata,ēt per clauſulam codicillarẽ,ut s.de inof.teſt.l.Titia.quia reputabatur tanq̃ factũ a demente,vt l.hoc colore.e.ti. hodie ſecus, vt no.in d.auth.ex cã.quia non expugnatur illo colore q̃ſito ſm cõem opi.alias ēt per illam auth.non conſeruarentur, q̃a fingerẽtur non hr̃e voluntatem defuncti,& illa non conſeruat, niſi legata,quæ voluntatẽ defuncti habent.¶In tex.ibi,(a fratrib.)eſt ergo hic caſus,ꝙ teſtm̃,in quo filius iam natus eſt præteritus, eſt nullũ, ēt ſi ſint inſtituti venientes ab inteſtato exiſtẽtes in eodem gradu cũ præterito,& hoc uoluit gl.in l.filius a patre.s.ti.prox.quæ dicit, venientes ab inteſtato nõ hr̃e priuilegiũ,niſi qñ ſubeſſet defectus ſolennitatis tantum,ut l.hac conſul.§.ſi quis ãt.C.de teſta. non qñ hẽt defectum pręteritionis.Bar.ſenſit ↄ̃rium in l.ſi duob.§.ſi prius. de ↄ̃tab.& in l.ſi duo.de leg.j. & loquitur ↄ̃ iſtum tex.ut ēt tetigi.in
6 l.ſi filius.¶†In tex.ibi(auocauerit.) no.ergo,ꝙ filius præteritus nõ hẽt neceſſe petere teſtm̃ declarari nullum,ſed poteſt agere petitione hæreditatis,tanquam hæres ab inteſtato,& auocare hæreditatem a poſſeſſore, quatenus ad ipſum pertinet, & ſi opponeretur de teſtõ,poterit replicare de nullitate ipſius, & ſi per modum incidentis veniet nullitas,eo erit vnicum tm̃ iudicium, nec erit neceſſe pronuntiare ſuper nullitate,ſed ſuper hæreditate,ut l.j. C. de or. iud.poterit ēt ſi vult facere duo iudicia,& petere primo declarari teſtm̃ nullum,implorando ad hoc iudicis officium nobile,qđ declara,ut plenè no.per Bar.in ſi. j.de cond.ind.l.quæ ſub condõne. §.fi.quod no.Inn.in c.fi.de offi.iud.& eo ipſo,ꝙ facit, vr̃ ſe immiſcere hæreditati paternæ,ſicut qñ intentat ↄ̃tab.ut j.de bon.poſſ.l. cum quidam propinquus.Poterit ēt cumulare duo iudicia ſil'r, & in eodem libello,& vtrunque principaliter.ſ. petendo teſtm̃ declarari nullum,& hoc facto declarari ſe hæredem ab inteſtato, & aduerſarium condemnari ad reſtitutionem per ea,quæ no.in l.quæ. de inof.teſ.s.de inof.teſ.per gl.& per Cy.in l.j.C.de iud.& l. ꝙ tpe.
7 de teſ.mil.¶†In tex.ibi(abſtinuit.)no.ꝙ ſi pręteritus abſtinet,uel repudiat hæreditatem paternam, vr̃ hoc ipſo teſtm̃ approbare. idẽ ſi expreſsè dicat approbo.Quid autem ſi neutrum iſtorum facit? reſpondeo,aut facit aliquem actum,qui ſtare non poteſt,niſi exiſtente teſtamento ualido,puta,accipit legatum ſibi factum in eodem ſcienter,& ur̃ approbare,vt s.de inoffic.teſta.l.ſi pars.in fi.& renuntiat iuri dicendi nullum,vt no.Barto.in l.poſt legatum.circa prin. j.de his qui.vt ind.Sed ſi non accepit adhuc, ſed petiit ipſum ſibi tradi,idem,niſi a petitione fuerit repulſus,ex eo, ꝙ legatũ fuerit reuocatum per teſtatorẽ,vt l.nihil.§.ſi cum filius. de inoffi.teſ. s.Quid autem ſi nullum iſtorum fecit?Rñdeo,aut fuit in poſſ. bono.& tunc etiam ſi per mille annos taceret,non cẽſeretur approbare.arg.s.quib.ex cau.ma.l.ſi is cuius.cum ibi no. ſed ſi non ſtetit in poſſeſſione,tunc etiam ſi tacuit tanto tpe, ꝙ excluſus eſt a petitione hæreditatis,puta,per annos.30.contra poſſidentem ſine titulo,vel per longum tempus contra habentem titu.& tunc uidetur approbare,quia cenſetur tacitè hæreditatem repudiaſſe.argu. in l.alienationis. j.de verborum ſigni. & paria ſunt repudiaſſe expreſsè,vel tacitè,quidam tamen dixerunt, ꝙ cum ipſe ſit ſuus hæres per legem,non excluditur negligentia, vel curſu temporis, ut no.gl.C.quan.non pet.par.l.vnica ante fi.glo j. Sed gl.in l. licèt. de iure delib.tenet contrarium,& illa verior. Si autem nõ eſt lapſum tantum tempus,ꝙ ſit excluſus a peti.hære.tunc Bar. dicit hic vnũ verbum,in quo per omnes reprobatur, ꝙ ſi tacuit per annum, videtur teſtm̃ approbaſſe,quod patet,quia poteſt peti ſm tab.ut l. ſi impubes.§.fi.infra ad Carbo.ſed certè illud eſt ideo,quia præteritus eſt excluſus a contratab.vt l.2.§.expectandi.de bono.poſſ.ſm tab.non tñ eſt excluſus a iure dicendi nullum, quod eſt remediũ iuris ciuilis,& perpetuum,iuxta ea,quæ hñt.in l.puberem.& l.ſui hæredem.C.de iure delib.illa ergo ſecundum tab. non tribuit ius ſcripto heredi,ſed ſimplicem adminiſtrationem facti, quouſq; filius p̄t dicere nullum,non ãt cenſetur filius approbaſſe tacendo

Dicit ẽt aliud Bar. in quo ſil'r reprobat, ꝙ ſi intentat ꝯta. cenſet ap
probare, ut reprobet per l. 3. §. falſus. rem ra. hab quod eſt ridicu-
lum, quia ſibi eſſet contrarius. De hoc per Bald. in l. poſthumo. C.
8 de contrata. ¶†In tex. ibi, (reſragari uideatur.) quia quod nullum
eſt a principio tractu temporis non firmatur, ut l. quod ab initio.
de reg. iu. ſed certè hic non eſt ſolus tractus temporis, ſed appro-
batio. ¶Item quia quod eſt nullum rõne ſolennitatis, nõ põt per
approbationẽ reconualeſcere, vt no. in l. non dubium. C. de teſt.
ſed illud uerũ, qñ ex defectu ſolennitatis publicæ, cui non põt re-
nuntiari, ut l. nemo põt. de leg. j. ſed ſolẽnitas inſtitutionis, uel exhæ
redationis cenſetur inducta potius ad fauorem priuatum, ſcilicet
filii. ¶In fi. tex. ibi, (tuebitur,) i. defendetur tam circa inſtitutiones,
quàm circa legata, ſic ergo pręteritus poteſt approbare teſtm̃ in
præiudicium inſtitutorum vt teneatur ad legata, ẽt ſi ſint de ue-
nientibus ab inteſtato, nec poſſunt omittere ex teſtamento, & uel
le abinteſtato inuito præterito, quia inciderent in edictum, ſi quis
omiſ. cau. teſt. ſed in præiudicium alterius filij exhæredati, cui eſt
aperta uia ab inteſtato, ut ſ. ti. j. l. fi. nõ poſſet approbare, ut l. ſi poſt
mortem. in fi. j. de contratab. nec etiam in præiudicium fratrum in
ſtitutorum in minoribus portionibus, q̃ eos tangeret ab inteſta-
to unà fortè cum extraneis, quominus poſſint cõmiſſo edicto ꝑ
præteritum uenire ad portiones debitas, ut d. l. fi. & ita debet in
telligi tex. in corpore, ut in Auth. ut cum de appell. cog. §. aliud
quoq; capitulum. ver. ſinautem hæc obſeruata non fuerint. ubi di
citur, ꝙ liberi æqua lance vocantur, & ita tenuerunt antiqui, & be
nè, licèt Bar. hic uideatur tenere ꝯrium, dicens, ꝙ ille tex. debet in
telligi, niſi per præteritum fuerit teſtm̃ approbatum, vt in hac l. ſed
miror, quia nõ poteſt approbare in præiudicium illorum, quibus
9 eſt ius quæſitum, vt dictum eſt. † Sed quæritur, quid ſi eſt inſtitu-
tus extraneus, an poſſit pręteritus approbare, ſi non eſt alius filius,
quàm ipſe? Reperio quendam dixiſſe, ꝙ non, quia iſte tex. loquit̃
ſolum, qñ fuerunt inſtituti aliqui filij, quo caſu viget maior æqui-
tas. Cõtrarium dic ſm̃ Bal. & de hoc eſt gl. ſupra eo. l. poſthumus.
§ idem & circa. dum dicit, ſubaudi maximè. & ibi feci eam notari,
ſed videtur, ꝙ non poſſit probari, quia ultima uoluntas nõ dẽt de
pendere ex alieno arbitrio, ut l. illa inſtitutio. de hæredib. inſt. Sol.
verum eſt ex commiſſione facta per teſtatorem, ut ibi, ſed ex di-
ſpoſitione legali ſic, vt hic ſm̃ Docto. An autem reconualeſcat
de iure ciuili, vel prætorio tantum, dic, vt dixi in l. præcedenti. illud
tñ procedit in approbatione, quæ fit poſt mortem, ſed ſi filius cõ
ſentiret a prin. tpe facti teſti, ꝙ nihil ſibi relinquat̃, ualere teſtamen
tũ ẽt de iure ciu. ſm̃ Bal. per gl. q̃ eſt in l. ſi qñ. C. de inof. teſt. quod
no. quia frequenter cõtingit, ꝙ puellę, qñ maritantur, renunciant
cum iur̃o bonis paternis, quæ renuntiatio ualet hodie, ut in c. 2. de
pac. lib. vj. & ſic conſentiũt, ꝙ nihil eis relinquat̃, vñ ualebit teſtm̃
de iure ciui. licèt p̃tereant̃ ſm̃ eundẽ Bal. eſt & alius caſus, in quo
ualet de iur. ciu. qñ nõ eſſet oĩno præteritus, ſed inſtitutus ſub cõ-
dõne caſuali, uel mixta ẽt iure iſto per gl. quę eſt in l. ſi pr̃. in fi. ma-
gnæ gl. C. de inſt. & ſubſt. ſm̃ eundem Bal. ¶In gl. j. ibi, (cum ex to-
to ſit nullũ.) uidebatur, ꝙ ſaltem inſtituti tenerentur ad legata pro
portionib. q̃ eis remanent, ut eatenus diminuatur onus legatorũ
quatenus diminuitur eis ꝯmodũ, arg. in l. Plautius. de cond. & dẽ.
ſed certè non remanent ex teſtõ quia non põt pro parte ualere,
& pro parte non, qñ ſubeſt defectus formæ, vt ẽt patet. j. eo. l. pe.
& hoc uoluit iſta gl. ¶Sed opp. ꝙ immo inſtitui teneantur ad lega
ta, vt j. de leg. præſtan. l. ſi duo. uer. emancipatus. & uer. proinde.
Sol. intellige hanc gl. qñ inſtituti dñt nullum, ſicut præteritus dixit:
ſi aũt intentant contra tab. beneficio præteriti, tunc quia eligunt
bñficium prętoris non ciuile, tenentur ad legata coniunctis per-
ſonis, vt in uer. emancipatus. Item ſi petunt ſecundum tab. quod
facere poſſunt excluſo præterito à contra tab. per lapſum anni te-
nentur ad legata oĩb. ut in illo ver. proinde. ipſe aũt præteritus, ſi-
ue dicat nullũ, ſiue intentet contra tab. ad nulla legata tenetur, vt
in prin. illius l. & l. is, qui in ptãte. eo. ti. & hoc iure iſto hodie dic, ut
in fi. ¶In gl. ibi, a quib. frater partẽ auocauit. ſed ſi erant inſtituti
extranei, q̃uo auocat partẽ, immo totũ dicunt Doct. intellige gl.
non oĩno de extraneis, ſed de fratrib. emancipatis, qui poſſunt di-
ci extranei. C. de rei uxo. l. extraneũ. Tu melius intellige gl. quan-
do fuerunt extranei unà cum fratrib. nã ſi fratres non hñt vltra
portiones eos tangẽtes ab inteſtato, præteritus debet agere con-
tra extraneos tantum, & ab eis partẽ, quæ ipſum tangit, auocare,
ꝑ text. ſupra de inof. teſt. l. mr̃ decedens. verſi. & iõ. facit infra de
bo. lib. l. ſi ex patronis. in prin. & ſi illi extranei hñt vltra q̃ per il-
lum præteritũ ab inteſtato, illud vltra auocabitur per fratres bene
ficio præteriti ẽt iuito p̃terito, vt ſupra dixi in tex. ¶In gl. ibi (ſupra
eo. l. poſthumus. §. idẽ.) iũcto p̃cedenti ver. (idcircoq; &c.) ſed re-
ſpondet̃, ꝙ ibi loqtur, quando teſtamentũ reconualuit per mor-
tẽ poſthumi contingẽtem in uita teſtatoris. principiũ aũt huius l.
quando adhuc non reconualuit. in gl. ibi, (ſed hodie ſecus) ut in
auth. ex cã. tenet ergo iſta gl. ꝙ illa auth. locũ habeat in p̃teritione
paterna, & facta de filio iam nato, & idẽ in l. uxorem. de ma. teſ.
ſed in corpore, vnde ſumit̃, tenet, ꝙ non habeat locum, niſi in p̃-
teritione materna, quæ hr̃ pro exhæredatione, per tex. in uer. ſin-
aũt hęc. vbi dicit nullũ exhr̃datis filijs &c. Sed iſta cõiter tenetur,
nã ẽt præteritus largo modo poteſt dici exhæredatus, qa extra hę
reditatẽ poſitus, multæ aũt aliæ q̃ones occurrunt circa intellectũ
10 illius auth. quas Bar. hic examinat, & ego tetigi ĩ illa auth. † Sed po-
namus, ꝙ teſtm̃ reconualuit per approbationẽ filij, uel per mortẽ
poſthumi, & ſic potuit peti ſm̃ tab. & nõ fuit petita, utrum legata
debebuntur per illã auth. vr̃, ꝙ non, qa teſtamentũ nunc non de-
ficit rõne præteritionis, ſed irritatur, qa bon. poſſ. non fuit petita.
Bal. hic multum ſingulariter tenet ꝯrium, qm̃ origo nullitatis pro-
uenit ex cã præteritionis: tene menti iſtud dictum ab aliis non ta-
11 ctũ. ¶†Vltimo gl. ſeq. recitat duas opi. an teſtm̃, in quo filius eſt p̃-
teritus, ſit nullũ, antequam filius dicat nullum, prima quòd non,
ſecunda quòd ſic de rigore, non de ęquitate. Tu aduerte, nam aut
quærimus quantũ ad legatarios, & fideicommiſſarios, & tũc ſi fi
lius oĩno tacet, illud teſtm̃ hr̃ pro ualido, vt poſſint legata peti, ac ſi
filius non eſſet præteritus, nec poteſt inſtitutus eos repellere ex ꝑ
ſona præteriti, tex. eſt cum gl. in l. ita tamen. §. quoties. ad Tre. in gl.
quæ incipit, niſi. in fi. Si aũt filius incępiſſet agere, & dicere nullum,
tũc benè poſſet eos repellere, ut in tex. illius §. uel ſoluere præſtita
cautione euicta hæreditate legatæ hæredita. l. niſi. §. ſi lagatarius. ſi
cui pluſquam ꝑ l. Fal. & l. fi. C. de pet. hæredi. quod dic, ut ibi. ¶Sed
ſi quærimus quãtum ad ſubſtãtiam teſtamenti, dic, quòd tam de
rigore, quàm de æquitate eſt nullum, ẽt ante quam filius dicat nul
lum, per l. fi. ſ. ti. j. & quod ibi dixi. lex autem ſecunda C. de poſthu.
hæred. inſt. quam gl. in fi. allegat pro ꝯria, non obſt. quia loquitur,
quando teſtamentum non reconualuit, quia non fuit approbatũ.
Sed ſi poſthumus approbaſſet poſt mortem, multomagis recon-
ualeſceret, q̃ ſi iam natus, qa ualuit à principio, licèt gl. in fi. innuat
12 contrarium, quæ per oẽs reprobatur. † Quid ſi præteritus accepta
uit, & exercuit officium commiſſariæ ſibi relictum in teſtamen-
to, an per hoc uideat̃ ipſum approbare, ſicut quando acceptat le-
gatum? Dic, quòd non, quia hoc facit ad commodum aliorum,
non ſuum, & ita Ioan. An. determinat in addi. Spe. de inſtr. edic. §.
nunc uero aliqua. in addi. quæ incipit, adiuuatur. per l. ſi pars. in fi.
de inoffi. teſ. quæ benè facit, & tene menti.

LEX XVIII.

1 *Si extraneus inſtitutus adoptetur, noua inſtitutione, uel exhæredatione opus non eſt.*

2 *Si ex forma ſtatutorum ſyndicus cõmunitatis dẽt denuntiare maleficia infra certũ tempus ſub pœna, & aliquis, antequã eſſet creatus ſyndicus, denuntiauit, quòd poſtquã creatus ſit, nõ habeat neceſſe iterũ denuntiare.*

1 SI quis. † Si extraneus inſtitutus adoptetur, noua inſtitu
tione, uel exhæredatione opus nõ eſt h. d. dic, ut
ſupra ti. j. l. filio, quem pater. ĩ fi. Et inducitur per † Bal. ſi ex for-
2 ma ſtatutorum ſyndicus communitatis debet denuntiare
maleficia infra certum tempus ſub pœna, & aliquis, antequam eſ-
ſet creatus ſyndicus, denũtiauit, ſi poſtea fuit creatus, non habet
neceſſe iterum denuntiare, non ſic eſſet hic, ſi fuiſſet exhæredatus,
quia exhæredatio facta de extraneo nõ ualeret, nec confirmaret̃
per arrogationem poſtea factam, ut no. in d. l. filio. in j. glo. ſed inſti
tutio ualuit, nec propter arrogationem fuit irritata.

LEX XIX.

1 *Teſtator poteſt prohibere ius accreſcendi in hæreditate, ſicut in legatis, nõ tamen de certa re, & fallit etiam in inſtituto in legitima in minori portione, quàm debeatur.*

Per ſubſtitutionem uulgarem cenſetur prohiberi ius accreſcendi, & limita, ut in num. 1.

3 *Cauſa inteſtati trahit ad ſe cauſam teſtati, quando portio non poteſt accreſcere, ſed quando poteſt accreſcere ſecus.*

Teſtamentum non poteſt rumpi pro parte ex cauſa pręteritionis.

Caſus, in quo hæredes non poſſunt adire ſeorſum, ſed ſimul.

4 *Subſtitutio uulgaris locum habet in perſona primi morientis, uel repudiãtis, licèt alter adhuc uiuat, & non repudiauerit, quando cuilibet ex inſtitutis ſit datus ſubſtitutus uulgaris de per ſe.*

Ius accreſcendi non facit gradum de per ſe, licèt ille, qui uenit ex iure accreſcendi, uideatur uenire ex tacita ſubſtitutione.

1 SI ego. † Si portio hæreditatis deficiens non poteſt
accreſcere cohæredi, nec ad ſubſtitutum
uulgarem peruenire, rumpitur etiam inſtitutio cohæ-
redis, & deuoluitur hæreditas tota ad cauſam inteſtati, ne con-
tingat quem decedere pro parte teſtatum, & pro parte inteſtatũ,
& ideo tunc non poteſt alter ſine altero adire, qa ſperatur rumpi
per repudiationẽ, uel mortem alterius eorum, ſecus ſi ad cohæ-
redẽ peruenire poteſt per ius accreſcendi, licèt ſubſtitutio de eo-
dẽ facta ſit nulla h. d. & eſt ualde ſubtilis lex, & de caſu huius l. etiã
tangitur in l. ſi poſthumus a primo, uer. nam & cum duob. ſupra

ti.j.& credo,ꝙ alibi de hoc non habetur.Diuide in quatuor part.
qa primo ponitur vnũ dictũ, vſq; ibi,(iam enim.) Secundo ponit̃
rõ.licèt obſcurè uſque ibi, (ſed ſi ego.)unde indiget magna decla-
ratione. Tertio ponit̃ limitatio dicti,vſque ibi,(in prima tñ.)Quar-
to ex rõne ſ.poſita infert ad aliud, & determinat. In textu ibi,(Ti-
tio defuncto.)ſupple, vel repudiante, uel aliter effecto inhabili ad
adeundum, quia utrobique eſt eadem rõ.¶In tex.ibi(adire.)pote
ro ẽt pro parte mea,quia rupta eſt, ẽt pro illa parte inſtõ pp mor-
tẽ,vel repudiationẽ Titij, licèt ante mortẽ, vel ante repudiationẽ
non eſſèt rupta,vt patet in fin.tñ alter ſine altero non poterat adi-
re, qa ſperabatur poſſe rumpi altero repudiante, vel mortuo.¶In
tex.ibi,(ruptũ eſſe teſtũ.) ſupple in totum ẽt pro parte mea Sed q̃
eſt rõ huius, cum à gradu inſtõnis fuerit poſthumus exhæreda-
tus?Glo.hic,quæ incipit eſt enim.dicit,ꝙ rõ eſt,qa exhr̃datio non
valuit,tanq̃ facta à pſonis inſtitutorũ,vt patet in prin. dũ dicit,à no
bis,cum debeat fieri à gradu. Iſta rõ non eſt bona, qa ſ'm hoc ſe-
queretur,ꝙ ẽt ſi Titius non eſſet mortuus, nec repudiaſſet,ſed vel
let adire, & ego vnà, ſecum non poſſum adire, quia ille eſſet nul-
lus, cuius ꝯrium patet in fi. vnde iſta exhæredatio fuit facta à toto
gradu inſtõnis vt in gl.j.licèt nominauerit pſonas,poſtquã nomi-
nauerit oẽs, vt l.ſi à primo. & qđ ibi dixi ſ.ti.j. Dic ergo, ꝙ rõ ẽ,ne
offendatur regula, quæ eſt, ꝙ quis nõ põt decedere pro parte te-
a ſtatus, [a] & pro parte inteſtatus, ut l.ius noſtrum.de regu.iur.nam
portio Titij defecta non põt mihi accreſcere per rõnẽ, quam ſta-
tim dicam,nec poteſt peruenire ad ſubſtitutũ ipſius Titij,quia gra
dus ſubſtitutionis fuit ruptus per natiuitatem poſthumi præteriti,
vñ oportet, ꝙ deuoluat̃ ad cãm inteſtati. ſi ergo non rũperet te-
ſtm̃ pro parte mea,& ſic poſſet adire ex teſtõ,ſequeret̃,ꝙ decede-
ret pro parte teſtatus,& pro parte inteſtatus.Sed ꝯ qa hoc non eſt
inconueniens,ꝙ ex poſtfacto rumpatur pro parte, & offendatur
dicta regula,vt ſ. de inof.teſt.l.circa. Sol. uerum eſt,qñ rũpitur per
querelã,qa iſta ruptura non trahit̃ retro:qa non cõtingit pp defe-
ctũ ſolẽnitatis,ſed pietatis.ſed hic rũpitur rõne p̃teritionis,vñ trahi
tur retro,qa ꝯtingit p defectũ ſolẽnitatis. vñ ſicut à principio non
potuit pro parte valere,& pro parte non ualere ,qñ eſt qd indiui-
duũ, vt l.ſi is qui. ſ. de teſt.ita nec ex poſtfacto põt rũpi pro parte.
& hoc vult iſta l.quam no. & hoc ẽt uoluit ea.gl.quæ incipit,eſt.n.
in uer.itẽ no. ¶Sed q̃ eſt rõ, ꝙ illa portio nõ põt mihi accreſcere.
nã vr̃ ꝯriũ p l.j.§.is ita.C.de cadu.tol.poſtq̃ gradus inſtõnis erat va
lidus.gl.quæ incip.quia portio.dicit, ꝙ iſtud eſt iõ,qa Titius in ſua
portione habuit ſubſtitutũ vulgarẽ,q p̃fert̃ coniuncto,vt j.de bo.
poſ.ſcđm tab.l.2.§.ſi duo.& in authẽ.hoc amplius.C.de fideic.li-
cèt gl.iſtas.ll.nõ alleget. Certè iſta rõ nõ vr̃ aliquid valere,qa pro-
cederet, ſi ſuſtitutio eſſet ualida,& ſubſtitutus vellet illã portionẽ
habere,ſed hic erat.inualida, & nõ poterat eã hẽre,& iõ vr̃ haberi
proinde,ac ſi illa ſubſtõ non eſſet facta, vt in illo §.ſi duo.ubi colli-
gitur,& in l.qdã teſtõ. j.de vul.& pup.dicit Bar.ꝙ iſtud eſſet verũ,
qñ illa ſubſtõ eſſet nulla à principio, vel ẽt ex poſtfacto, annullare-
tur alia rõne,quàm pp præteritionẽ poſthumi, ſed qñ pp p̃teritio
nẽ,ſecus eſt,vt hic, quia p eã,licèt inutilẽ factã cenſet̃ prohibitũ ius
accreſcendi, & iõ non põt accreſcere contra voluntatẽ defuncti,
iuxta no. in l.ſi dñs.in fi.ſ. de vſufr. & infra de hær.in l.quoties.§.ſi
duo. Bal. non placet hæc rõ, qa dicit, ꝙ in hæreditate non poteſt
prohiberi ius accreſcendi per l. ſi ſeruus cõis ab extero. de acqui.
hær.ſed illa l.hoc non probat, & contrarium probatur in illo §.ſi
duo.ſcđm intell'm Bar.dicit ergo Bal.ꝙ rõ eſt poſthmi,qa iõ rum
pit,ut ſibi locũ faciat.Certè Bar. illud idẽ dicit,vñ iſta opi.recidit in
idem cum dicto Bar.& declarat, quia poſthumus rumpendo in-
greditur locũ illius, cuius gradũ rũpit, & hoc eſt dicere,ꝙ ſibi lo-
cũ facit,vt ſ.eo.l.nã & ſi ſub condõne.§.rumpendo.ſicut ergo ille
ſubſtitutus excluderet me,ſi ſubſtõ non eſſet rupta, ita & poſthu
mus,qui illam rũpendo ingreditur locũ eius, non ſic eſſet in iam
nato præterito à gradu ſubſtitutorum, quia ſubſtõ ab ipſo princi-
pio eſſet nulla,& haberetur pro non facta, & ex ea non reſultaret
tacita prohibitio iuris accreſcẽdi, ſed qñ eſt p̃teritus poſthumus,
valet a princ.& ex ea reſultat tacita prohibitio, quæ non tollitur
licèt poſtea rumpatur,cũ poſthumus locũ illius ingrediatur. hæc,
eſt conſideratio huius ſubtilis l.pen. ¶Sed opp.ego inſtitutus uin-
co poſthumũ,quoniam a me fuit exhæredatus, ergo debeo vin-
cere ſubſtitutũ,quem ipſe poſthumus uincit, quia ab eo fuit præ-
teritus,ut infra de diuer.p̃ſcr.l.de acceſſionib. & ſic pp ſubſtitutio
nẽ illã non deb eo impediri a iure accreſcendi.Sol.illa eadẽ gl.dicit
in fi.ꝙ hic fallit illa regula,ſi uinco uincentẽ te, qa non ppea uin-
co te.de hoc dic, vt no.in d.l.de acceſſionib. & ex eis remanent
gl.quaſi oẽs expeditæ. ¶In text. ibi, (me poſſe adire, puto,) ſed
quare magis hoc caſu, q̃ in præcedenti, qñ alius fuit inſtitutus. gl.
ſup uer.puto,dicit,ꝙ iõ, qa nõ repit̃ pſona,à qua iſte poſthumus
nõ fuerit exhr̃datus,quæ rõ nõ eſt bona ſcđm Dy.& Bar.qa licèt
fuerit exhr̃datus a me,nõ tñ tanq̃ a ſubſtituto,ſed tanq̃ ab inſtitu-
to.nam ego repreſento duplicẽ perſonam inſtituti,& ſubſtituti, &
duo fuerũt gradus,& p natiuitatẽ poſthumi ſine dubio ẽt hoc ca
ſu rũpit̃ ſcđs gradus,a quo fuit p̃teritus, dic ergo, ꝙ rõ eſt,qa te-
ſtator me ſubſtituendo uulgariter non cenſetur uoluiſſe ius accre
ſcendi mihi competens tollere, ſed potius fortificare,quia uoluit
me poſſe hr̃e non ſolũ iure accreſcendi, ſed ẽt iure ſubſtitutionis,
ut l.ſi qs hr̃s inſtitutus.infra de acq.hær.& no.i l.ſi teſtõ. C.de imp.
& alijs ſubſtõ. nõ ergo poſthumus rũpendo ingredit̃ locũ ſubſti-
tuti hoc caſu,licèt ſecus ſit in p̃cedenti, uel dic ſcđm Bal.ꝙ iſto ca-
ſu poſſum eligere, an uelim iure accreſcendi,uel ex ſubſtitutione,
ut in illis.ll. Vñ poſito, ꝙ ſit rupta, poſſum dicere me nolle ex illa,
& ſic potius vr̃ effici nulla pp repudiationẽ meã, q̃ pp rupturam
poſthumi. vñ non ingreditur locum ſubſtituti,recollige ergo quã
2 plura ex iſta l. ¶†Primo ꝙ teſtõr põt prohibere ius accreſcendi in
hr̃ditate,ſicut in legatis,& hoc tenet Bart.hoc eſt uerum de quota
portione,ſed non de certa re,ut l.ſi ita quis hr̃s inſtitutus fuerit ex-
cepto fundo. infra de hær. inſt.fallit in inſtituto in ltĩma in mino-
ri portione,q̃ debeat̃, qa non põt prohiberi ius accreſcendi, vt in
Authen.ut cũ de appe.cog.§. cæterũ. vñ ſi inſtituo filium in certa
re,q̃ ualet minus,q̃ ltima, & prohibeo ipſum plus petere,non ua-
3 let prohibitio.¶†Scđo no.ꝙ p ſubſtiõnẽ uulgarẽ cenſet̃ prohibe-
ri ius accreſcẽdi,& ad hoc allegat̃ iſta l.qđ intellige,& limita,ut ſu
pra dixi.¶Tertio ꝙ qñ portio non põt accreſcere, cã inteſtati tra
hit ad ſe cãm teſtati,ſed qñ põt accreſcere ſecus,ut l.j.§.ſi ex fundo.
de hær.inſt.¶ Quarto ꝙ teſtm̃ nõ poteſt rumpi pro parte ex cã p̃-
teritionis.¶Quinto no.caſum in quo hæredes non poſſunt adire
ſeparatim alter ſine altero, immo oportet, ꝙ ſimul adeant,quan-
do pp non aditionẽ unius totum teſtm̃ rumperet̃, facit infra de
4 hær.inſt.l.ſuus quoq;. ibi cũ & ſi patrem inteſtatũ &c. ¶†Sexto ꝙ
uulgaris ſubſtõ locũ habet in pſona primi morientis, uel repudiã-
tis,licèt alter adhuc uiuat,& nõ repudiauerat.Sed ꝯ de l. pen. C.de
impu.& alijs ſubſtit.Sol.ibi fuit facta ſubſtitutio cum expreſſione
nominis collectiui, hic non, & hoc uoluit hic gl.2.ſed ſol.non eſt
bona ad hanc legẽ.procederet enim in pupillari, uel fideicommiſ-
ſaria,ſed in uulgari etiam ſine expreſſione dicti nominis non ha-
bet locum,niſi deficient oẽs portiones,ut l.quamuis.co.ti.ſ'm vnũ
intellectũ,quem oẽs tenent.dic ergo, quòd hoc debet intelligi,qñ
cuilibet ex inſtitutis fuit datus ſubſtitutus uulgaris per ſe.& hoc ex
p̃ſſe dr̃ in l.ſi poſthumus.a primo ver.nam & cũ duob.ibi dum di-
xit in ſingulorum locum facta ſubſtitutione. ſupra ti. j. ubi decla-
5 rat, qđ hic dr̃, & iſta ẽt declarat illum vcſ.¶†Vlt.dicit Bal. ſecundũ
Cy.notabiliter,quòd ius accreſcendi non facit gradum de per ſe,
licèt ille,qui uenit ex iure accreſcendi,vr̃ uenire ex tacita ſubſtitu-
tione,ut l.ſi Titio,& Meuio.§.Iul.de leg.2.iſtud dictum colligitur
ex uerũ.ſed ſi ego.ubi poſſum uenire per ius accreſcendi,licèt nõ
ex ſtip[ulati]one,& tamen ab illo iure non fuit poſthumus exhæreda-
tus,nec rumpitur per eius natiuitatẽ,licèt fuerit rupta ſubſtõ.

ADDITIO.

a Quis non põt decedere pro parte teſtatus. Adde ad hoc l.ius noſtrum.ff.
de re.iur.Bar.in l.j.in 5.q.C.de ſacroſ.eccl.

LEX XX.

L.Lucius. Non ſumatur,& nihil eſt.

LEX PRIMA.

1 *Deleta conſulto an debeantur,& quid ſi in conſulto.*
2 *Non dicitur poſſe legi illud,quod non poteſt percipi oculis corporeis,licèt*
poſſit intelligi,& percipi oculis mentis.
3 *Viſus qualiter poſſit intelligi tribus.*
4 *Si aliquæ cancellationes,uel ſubſcriptiones contineantur in inſtrumento,*
ad hoc,ut inſtrumentum non reddatur ſuſpectum de falſo,quòd notarij
dicant in fine illa per ſeipſos factas.
5 *Teſtator ſi dicat generaliter ſe feciſſe cancellationes,& ſint aliquę factæ cõ*
ſulto, & aliquæ inconſulto, per iſta uerba non authenticantur illæ,quæ
fuerunt factæ inconſulto.ſi poteſt probari,quæ ſint illæ.

De his,quæ in teſtamento delentur,& in-
ducuntur. Rubri.

1 QVæ in teſtamento. †Conſulto dele-
ta non debentur
indiſtinctè, ſiue deleta ſint ante perfectum teſtm̃, &
tunc ipſo iure, ſiue poſt, & tunc ope exceptionis,&
ſiue legi pñt.ſiue non:deleta uero inconſulto, ſi non poſſunt legi,
& ſint deleta ante completum teſtm̃,ſilr ipſo iure non debentur,
ſecus ſi poſſunt legi, uel etiam non pñt, & ſint deleta poſt perfe-
ctum teſtm̃, quia tunc debentur efficaciter, niſi ſint deleta per il-
lum,cui relicta ſunt, tunc enim etiam ſi ſit hæreditas, uel portio
hæreditatis, non debetur ope exceptionis h. d. in effectu tota
l.& quia eſt ualde infraſcata, diuide eam. in ij. par. ſecundum Bal.
Nam

Nam primo loquiť,quando deletio facta fuit ante completum
teſtũ,& ſic erat in fieri, vſque ibi, (ſed conſultò.) Scđo quando
poſt perfectum teſtũ.Item prima ſubdiuiditur,quia primo loq-
tur,qñ poterat legi non ob. deletione vſq ibi, (ſed ſi legi.) Secun-
do quando legi non poterat.Item prima ſubdiuiditur in tres,quia
primo ponitur vnum dictum trimembre,vſque ibi,(legi autem.)
Secundo exponit duo verba.ſ.verbum legi, & verbum inducta.
vſq; ibi,(ideo.)Tertio determinat vnum dubium circa prædicta.
Recollige ergo ex iſta prima parte quatuor caſus,qñ ante com-
pletum teſtamentum,nam aut illud deletum non poterat legi,&
indiſtinctè non debetur,licèt incõſultè facta ſit deletio, vt in ver.
ſed ſi legi.rationem ponit ibi,glo.quæ incip.i. contingit,quia teſta
tor,cum teſtũ eſſet in fieri, poſtquam videbat legi non poſſe,ſi
volebat valere, debebat reficere, poſtquam ergo non fecit, licèt
inconſultè deleuerit videtur velle,ꝙ deletio valeat,& ſic videtur
mutaſſe voluntatem.Aut poterat legi,& tunc tres ſunt caſus, ꝗ
ponuntur in principio l.nam aut inconſulte eſt deletio, & per in-
aduertentiam,vel a teſtatore,vel ab alio,& tunc non nocet, aut ꝯ
ſulto,& ex propoſito,& tunc aut a teſtatore, ſupple, vel ab alio
de ipſius voluntate,& tunc nocet,& illa non debetur, ſubaudi ip
ſo iure,vt hic in gl.2.& no.ſupra de teſt.l.ad teſtium.§. ſi ſigna.aut
ab alio præter voluntatem defuncti,& tunc non nocet deletio,
ſicut qñ inconſultè.Hoc intellige verum,niſi facta ſit ab illo, cui
erat relictum,vt in ſecunda parte huius l.circa fi.ſm intell. gloſſ.
2 ¶†Et no.verſicul.legi.qui ſemper allegatur, quòd nõ dicitur poſ-
ſe legi illud,quod non põt percipi oculis corporis,licèt poſſet in-
telligi,& percipi oculis mentis.Vnde allegatur,quod in caſibus,in
a quibus requiritur ſcriptura,[a] vt in ſententijs, & in appellatione, il-
lud,quod non põt percipi oculis corporis,licèt poſſit intelligi,hr̃
perinde ac ſi de illo ſcriptura non eſſet confecta,& ſic non valet,
3 & dicit Bal.ꝙ viſus poteſt intelligi tribus modis.primo ſtrictè pro
ſenſu corporis,qui ꝑcipitur oculis corporis,vt hic.Item pro quo-
libet ſenſu corporeo,vnde etiam in illis,quæ percipiuntur auditu,
bona eſt teſtificatio teſtis,ſi interrogatus qualiter ſit, dicat,quia vi
dit:nam intelligitur audiuit,vt no.per Doctor. in l. teſtium. C. de
teſtibus.& facit quod no.in l.2.§.pen.vel antepe.de aqua plu. arc.
in q.illa qñ inter teſtes,& teſtatorem erat cortina,ita ꝙ non vide
bant,ſed audiebant.Sunt autem quinque ſenſus corporis, vt no.
glo.in l.quod meo.§.pen.infra de acqui. poſ. Tertio modo ſumiť
viſus non pro ſenſu corporeo, ſed pro iudicio intellectus, & ſic
pro eo,quod videtur oculis mentis,vt hic in ver. (cæterum.) &
infra de leg.ij.l.ſi Titio,& mihi,ibi dum dicit placere videor.& per
talem viſum non põt teſtis reddere bonam rationem, quia, dẽt
reddere per ſenſum corporeum,vt ſupra de teſt.l.qui teſtamẽto.
4 §.fin.¶†Vlt.no.in ver.& ideo.pro eo,quod quotidie faciunt nota
rij,quia ſi aliquę cancellationes,vel ſupra ſcriptiones continentur
in inſtr̃o ad hoc,vt inſtrumentum non reddať ſuſpectum de fal-
5 ſo,dicunt in fi.illas pro ſe factas,& ad hoc allegať iſte tex.¶†Nor.
ꝙ ſi teſtõr generaliter dicat ſe feciſſe,& ſint aliquæ, q̃ fuerunt fa-
ctæ ꝯſulto,& aliquæ inconſulto,ꝑ iſta verba non authenticanť il-
læ,q̃ fuerunt factæ inconſulto, ſi põt probari, q̃ ſint illę,aliàs oẽs
authenticantur,& habenť pro conſulto factis,niſi teſtator dicat ꝯ
rium,ſcilicet ſe feciſſe inconſultè,vt in verſic.proinde.

ADDITIO.

a Scriptura.Adde caſus,in quib.de neceſſitate requiritur ſcriptura, uide
gl.in c.1.de cẽſi.lib.6.Bal.in l.geſta.C.de re iudi. Abb. in c. ex enore.in 1.
no.de conceſ.præb.Io.de Imo.in c.cum iure.de offi.deleg.

---

1 *Deletio quando noceat,uel non.*
2 *In caſibus,in quibus requiritur ſcriptura,ſi conſtat,ꝙ ſemel fuit cõfecta,*
& poſtea perdita eſt,poteſt fieri probatio per teſtes.
Acta,quòd ſint perdita,poteſt fieri probatio per teſtes.
3 *Ademptio,q̃ fit poſt completum teſtamẽtum,non fit ipſo iure,ſed ope ex-*
ceptionis,etiam quantum ad legata.
Si ſcriptura teſtamenti eſt perdita,licèt poſſit probari,quid in ea contine-
batur,non poteſt peti bonorum poſſeſſio de iure prætorio.
4 *Statutum,ꝙ inſtrumenta mitantur excutioni, & ſi perditũ ſit inſtrumẽ*
tum,non habebit locum in via executiua, & ordinaria.
Hæreditas ſemel data quando,& qualiter poſſit adimi,& quid in legatis.
5 *Hæres,cui adimitur hæreditas per cancellationem,poterit adire,& effici*
hæres,& poſtea auferetur ſibi hȩreditas,& applicabitur fiſco, ſi tanq̃
indignus fuit reputatus.
6 *An in dubio præſumatur deletio facta conſultè,vel inconſultè.*

§.Sed conſultò. Iſtam ſecũdam partem diuide,qa
primo ponuntur duo dicta,vſque
ibi.(quin.)Secundo probat ſm dictum,vſque ibi, (& ſi quidem.)
Tertio limitat primum, & etiam limitationem limitat, vſque ibi
(iure facta.)Quarto reſpondet cuidam obiectioni, quæ poſſet fie
1 ri contra id,quod proxime dixerat.†Recollige ex iſta 2. parte,qñ
deletio facta eſt poſt perfectum teſtamentum,tunc non eſt cu-
randum,an poſſit legi,vel non illud,quod prius erat ſcriptum,ſed
ſolum eſt diſtinguendum,an conſultè fuerit facta, & non debeť,
etiam ſi poſſit legi,vt in prin.iſtius §.& in fi.iſtius l.aut inconſulte,
& tunc indiſtinctè debetur,& non nocet deletio, etiam ſi non
poſſit legi,ſub.dum tamen poſſit probari,quòd ibi erat ſcriptum,
aliàs.n.non deficeret ius,ſed probatio,hoc autem,quòd non no-
ceat,probat.quia ſi tota ſcriptura teſtamenti eſſet perdita,ſi poſ-
ſet probari,quòd ibi erat,deberetur fortius ſi particula eſt deleta.
2 ¶†Not.iſtam relationem,per quam patet,ꝙ in caſibus, in quibus
requiritur ſcriptura,ſi conſtat,ꝙ ſemel fuit confecta,& poſtea ꝑ-
dita eſt,poteſt fieri ꝓbatio per teſtes,vide quod no. in l.exceptio-
nibus.ſupra de prob.& C.eo.ti.l.emancipatione.per Cy. & ſi eſ-
ſent perdita acta,poſſet fieri probatio per teſtes, primum autem
dictum,ꝙ non debeat procedi contra ipſum teſtatorem, ſupple,
uel alium de voluntate ſua,ſi autem ſine voluntate,tunc non no-
cet deletio,nec facit ea non deberi,& hoc in uerſi.(& ſi quidem.)
vſque ibi,& hæreditatis.niſi fuerit ille, cui factum erat relictum,
quia tunc etiam ſi hæreditas,vel portio eius,& inſtitutus, vel ſub
ſtitutus deleuerit,cenſentur adempta in odium eius, & iſtud tene
menti,quia eſt ſingulare dictum,nam etiam præter voluntatem
defuncti perdit commodum propter ſuam culpam.Et ſi dicatur
hęreditas ſemel data nuda voluntate non poteſt adimi. l. milites
codicillis.§.veteranus.de teſt.mili.Reſpondeo verum eſſe,ꝙ non
poteſt adimi faciliter.i.per ſolum actum verbi; ſed ſi peruenitur
ad actum facti,tunc benè adimitur,& fingitur non data potius,q̃
adempta,& hoc eſt,quod ſequitur in ver.iure facta.Vel dic,ꝙ iſta
ademptio non fit per teſtatorem,qui nihil facit,ſed fit a iure pro-
pter culpam hęredis,uel ſubſtituti cancellantis, ſecundum alium
3 intellectum glo.†No.ꝙ ademptio,quæ fit poſt completum teſta
mentum,non fit ipſo iure,ſed ope exceptionis, etiam quantum
ad legata,ut in prin.huius §.quod facit pro his,quæ dixi in l. hære-
des palam.§.ſi quis poſt.ſupra de teſ.ſecus in illa,quæ fit ante com
pletum teſtamentum,vt in prin.huius l.in glo.2.¶Hic ſunt duę gl.
vna ſuper ver.extet.quę dicit,ꝙ ſi ſcriptura teſtamenti, eſt perdita
licèt poſſit probari, ꝙ in ea continebatur, non poterit peti bon.
poſſ.de iure prætorio,quia illa requirit tabulas extare cum petiť,
& ꝙ producantur,licèt poſſit adiri de iure ciuili,ut in ll.allegatis in
4 gl.†Et hoc inducitur ad quæſtionem ſtatuti dicentis, ꝙ inſtrumẽ
ta mittantur executioni,ꝙ ſi perditum ſit inſtrumentum, non ha
bebit locum via executiua,ſed eſt neceſſe agere ordinariè,& pro
bare per teſtes.¶Alia glo.quæ incipit.efficaciter, eſt infraſcata, ſed
pro intellectu ipſius opp.contra regulam, ꝙ immo hæreditas ſe-
mel data poteſt adimi,vt Inſti.quibus modis teſ. infir. §. poſterio-
re.Sol.regula procedit ſecundum gloſſ.quando fuit data efficaci
ter,quod eſt poſt aditam hęreditatem,hic autem non erat adita.
Iſtud placet,quia in dicto caſu non loquitur regula, cum teſtator
non viuat,& ſic eſt clarum,ꝙ propter aliud non põt adimi, habet
ergo locum uiuente teſtatore,& debet intelligi,ꝙ non poteſt adi-
mi ſolo uerbo,& nuda voluntate,ſed requiritur, ꝙ fiat aliud te-
ſtamentum,ut in contrario,vel ꝙ perueniatur ad actum facti, q
eſt potentior,q̃ actus verbi,ut hic,& l.noſtra.C.de teſta. ¶Sed ad
huc op.quia ſicut hæreditas adimitur ope exceptionis, ſi proce-
diť ad actũ facti,ita,& legata,ut in princ.huius §.ergo non erit dr̃ia
inter hæreditatem,& legata,quare ergo r̃a loquiť.in hr̃ditate,pl⁹,
q̃ in legatis?& dicit gl.ꝙ in hr̃ditate oportet uti fictione, & dicere
ꝙ fingiť non data,aliàs deductio nõ poſſet dici adempta, niſi me-
diante iſta fictione,ſed in legatis non oporteret uti iſta fictione,
quia legata poſſunt adimi nuda uoluntate,etiam procedendo ad
actum uerbi iuxta ea,quæ no.in d.§.ſi qui poſt. iſtud uult glo. in
5 effectu.Dicit etiam glo.†ꝙ hæres.cui adimitur hæreditas per cã-
cellationem,poterit adire,& effici hæres,poſtea tamen auferetur
ſibi hæreditas,& applicabitur fiſco,ſi tanquam indignus fuerit re
6 putatus. ¶†Vlti.quæro,an in dubio præſumatur deletio facta cõ
ſultè,uel inconſultè?dicit Bar.infra eodem ti.l.proxi.in fin. ꝙ con
ſulte,arg.illius tex.per locum a ſpeciali, quia ſpeciale eſt in liberta
tibus,ut uideatur facta inconſultè,ergo in contrarium eſt ius cõ-
mune,ut l.j.in fi.ad municip.hoc uerum,quando conſtat, ꝙ fuit
facta a teſtatore,quod præſumitur, ſi ſcriptura teſtamenti erat a-
pud eum,aliàs ſecur,ar.C.de lati.lib.tol.l.j.§.ſed ne. & uide quod
no.Bal.circa illum uerſi.legi autem.C.de bon.quæ lib.l.cum non
ſolum.circa princ.

LEX II.

1 *Si nomen vnius ex hæredibus duntaxat cancelletur, alijs non nocet. Idem*
ſi propter odium vnius totum teſtamentum cancelletur.niſi conſtat te-
ſtatorem propter illum uoluiſſe reuocare teſtamentum quo ad omnes,
quod in dubio non præſumitur.
Cancellatio reſtringitur ad cæuſam cancellationis.
2 *Si una ſentẽtia ſint plures condemnati,& unus ſoluit pro parte ſua,licèt*

tota ſententia ſit inciſa, uel cancellata, & poteſt hoc probari, non prode rit, niſi ſoluenti.

1 CAncellauerat. †Si nomen vnius ex hære dib. duntaxat cancelletur,
alijs non nocet. Idem ſi propter odium vnius totum
teſtamentum cancelletur, niſi conſtat teſtatorem ꝓ-
pter illum voluiſſe reuocare teſtamentum quo ad omnes, quod
2 in dubio non præſumitur. h.d. † Et ſemper allegatur, ꝙ cancella-
a tio reſtringitur [a] ad cauſam cancellationis, ideo ſi in vna ſnīa ſint
plures condemnati, & vnus ſoluit pro parte ſua, licèt tota ſenten-
tia ſit inciſa, vel cancellata, ſi poteſt hoc probari, nō proderit hęc
inciſio, niſi ſoluenti, & ad illum tantum reſtringitur per hanc l. Pri
mo format quæſtionem vſque ibi. (dicebam.) Secundo præmit-
tit caſum non dubium, quando cancellaſſet nomen vnius tantū,
quia tunc non nocet alijs. hoc eſt verum in portionibus illorum,
ſed quid de portione illius, an applicetur fiſco, vel deueniet ad ſub
ſtitutum, vel cohæredes? tex. innuit pro hac vltima parte in verſi.
ſed ſi inſtituti. quod eſt verum, niſi reputaſſet illum indignum, vt
infra l. proxi. & hoc vſque ibi, (ſed ſi omnia.) Ibi determinat quæ-
ſtionem propoſitam cum diſtinctione trimembri, quando cācel-
lauit nomina omnium, ſeu totum teſtm̄, & dicit ſe feciſſe odio v-
nius, an illi ſoli noceat, an ēt alijs? & diſtinguit, an ꝯſtat de volunta
te, ꝙ illi ſoli voluit nocere, an ꝙ omnibus, & tunc ſtamus certo,
an eſt dubium, & tunc præſumitur illi ſoli voluiſſe nocere, ſed a
quo debebūtur legata ab illo nominatim relicta? dic, ꝙ ab illo, ad
quem ſua portio deueniet, vt infra l. proxi.

A D D I T I O.

a Cancellatio reſtringitur. Adde l. acta. ff. de re iud.

L E X III.

1 *Si nomen hæredis duntaxat cancelletur, legata debentur ab eo, ad quem ꝑuenit hæreditas per ademptionem, etiam ſi ſit fiſcus.*
2 *Sententia principis facit ius, & lata inter te, & me poteſt allegari pro lege, in ſimili caſu inter omnes.*
3 *Inſtitutio hæredis eſt caput teſtamenti, nec poteſt dici teſtamentum, ubi non eſt inſtitutio hæredis, & an tunc ſumatur pro codicillis.*
4 *Princeps poteſt eſſe iudex in cauſa proria, communiter tamen ſolet habere ſpeciales iudices.*
5 *Iudex nod debet habere conſilium cum aduocatis partium, nec eſt eis committenda cauſa conſulenda ex forma ſtatuti.*

1 PRoximè. †Si nomē hæredis duntaxat cancel- letur, legata debenī ab eo, ad quem
peruenit hæreditas per ademptionem, etiam ſi ſit fi-
ſcus. h.d. tota l. in effectu. Et primo format quæſtionē
vſque ibi, (plerique.) Secundo alleg. pro legatarijs vſque ibi, (quid
ergo.) Tertio alleg. contra eos, vſque ibi (ſed in re dubia.) Quartò
determinat quæſtionem pro prima parte referendo ſententiam.
Imperatoris Antonini, qui ſic determinauit in cauſa de facto con
tingente, & recitauit qualiter negotium proceſſit, & allegationes
omnes, quæ fiebant coram eo hincinde per aduocatos partium,
2 & eſt pulchra lex, & facilis. ¶ † No. primo in verſi. (ſed in dubio.)
a ibi (ſententia Imperatoris, &c.) ꝙ ſententia principis [a] facit ius & ſi
lata eſt inter te, & me poteſt allegari pro l. in ſimili caſu inter om-
3 nes. ¶ † Item no. in verſi. (Calfurnius.) illud, ad quod ſemper allega
tur, ꝙ inſtitutio hęredis eſt caput teſtī, nec poteſt dici teſtm̄, vbi
non eſt inſtitutio hęredis: adde quod no. gl. ȷ. de adim. leg. l. ex par
te. & facit l. nō codicillum. C. de teſt. licèt ergo notarius dicat, hoc
eſt teſtamentum talis, ſi ibi non continetur inſtitutio hæredis, ſu-
mitur teſtamētum pro codicillis, qui etiam largo modo poſſunt
dici teſtm̄, ita no. Bal. in l. j. š. de teſt. ēt ſi coram 7. teſtibus diſpoſuit,
& iſtis dieb. fui de hoc interrogatus, quia quidam voluerunt dice
re contrarium ex eo, ꝙ adhibuiī 7. teſtes, & propterea dicebant
legata non valere per l. non codicillum. C. de teſ. ego dixi ꝯ̄rium,
nam ibi loquitur, qn̄ inſtituit hęredem, licèt non coram 7. teſtib.
tunc. n. bn̄ apparet, ꝙ voluit facere teſtm̄, ideo ſi non valet iure te-
4 ſtamenti, non valet iure codicillorum, ſi non fuit dictum. ¶ † Item
b no. in verſi. Antoninus, ꝙ princeps pōt eſſe iudex [b] in cauſa pro-
pria, & ad hoc allegatur ēt l. & hæc Tyberius. ȷ. ti. proxi. communi
ter tm̄ ſolet habere ſpāles iudices, nō aūt ipſe cognoſcere ſolet ad
tollendū ſuſpicionē, & ita erat hic, vt patet š. dum dixit, habetis iu
dices veſtros ſ. ꝓcuratorē Cæſaris, q eſt iudex inter fiſcū, & priua
tū, vt l. j. C. de iuriſ. om. iud. ad quē Imperator hic volebat cām re-
mittere, ſed ꝑ ꝑ importunitatē petentiū. ſ. legatariorū ipſemet ter-
minauit qōnem pro eis, & ꝯ̄ fiſcū ſuū inſpecta potius ęqtate, q̄ ꝯ-
5 modo ſuo, ne fiſci ſui videreī hr̄e rōnem, vt l. 1. C. de ſec. nu. ¶ † Itē
no. ꝙ iudex nō debet habere ꝯſilium cum aduocatis partiū, & di
cit Barto. ꝙ nec eis ꝯmittenda eſt cā ꝯſulenda ex forma ſtatuti, vt
colligiī hic dum dicit remotis oībus &c. ¶ In glo. 2. ibi, (& ſic intel-
ligiī l. iſta. (Tu dic ſm̄ Dyn. ꝙ iſta l. non debet intelligi, qn̄ ex preſſe
reputauit hęredes indignos, vel qn̄ ſubeſt aliqua cauſa, ꝑꝑ quam
hoc præſumaī, quia orta erat inimicitia inter teſtatorem, & hære
dem, & tunc applicantur fiſco, etiam ſi hæreditas non erat adita
per talem hæredem, ut colligitur ex iſto text. in princi. dum dicit,
(vt caduca &c.) ſi enim fuiſſet adita, non dicerentur bona caduca
quinimmo etiam ſi talis hęres repudiaſſet hæreditatem, quia non
tenet repudiatio in præiudicium fiſci. conſtat enim, ꝙ poſſet adi-
re, ſi vellet, & efficeretur hæres, & poſtea ſibi hæreditas auferreī
per fiſcum, qa non efficiī incapax ipſo iure, vt ȷ. de vulga. & pup.
l. ex facto. §. Iulius longinus & no. glo. š. eod. l. 1. in fi. gloſſ. magnæ,
quæ incipit, efficaciter. ibi, ita quòd ſit hęres mero iure &c. ſi ergo
repudiat, cēſetur potius hoc facere in præiudicium fiſci, vt ipſum
excludat, & faciat hæreditatem venire ab inteſtato, ideo talis repu
diatio non admittitur, ſed perinde eſt, ac ſi adiuiſſet: excluduntur
uenientes ab inteſtato, & vocatur fiſcus, ita not. infra ad Sill. l. ſi ſe-
quens. vbi omnino vide per Bar. licèt illa gl. quæ eſt in l. 1. š. eo. vi-
deatur innuere contrarium, dum dicit, quòd aliter non defertur
fiſco &c. ſed non tenetur in hoc, ſi autem non reputauit expreſ-
ſe hæredes indignos, nec apparet aliqua cauſa, propter quam de-
buerit hoc reputare, potius videtur hoc feciſſe, vt decedat inteſta
tus per l. 1. §. fi. ſi tab. teſt. nul. extа. & ſic irritabiī inſtitutio ipſo iure
& non poterit hæres adire nec excludere venientes ab inteſtato,
& iſta eſt fauorabilior interpretatio. Nec ob. l. fi. ȷ. eo. vbi innuit,
quòd non dicatur voluiſſe decedere inteſtatus, niſi probetur, ꝙ
ita voluerit, quia ibi loquitur, quando de teſtamento erant plures
ſcripturæ, & ipſe cancellauit duntaxat vnam, ſed ſi eſſet vnica tm̄,
ille tex. innuit id, quod ſupra dixi, & facit ſic potius pro, q̄ contra.
Nec etiam ob. l. cum quidam. de his q. vt indi. quia debet intelligi
ſecundum dictam diſtin. & de hoc vide per Pet. & Cy. in l. noſtra.
C. de teſt. & in addi. Spec. de inſt. edi. §. compendioſè ſed an tunc
debebuntur legata, vr̄, quòd non, ſi non fuerunt ab inteſtato re-
petita, vt l. 1. ȷ. de iure codi. & iſtud mouit gl. ad dicendum, ꝙ in du
bio non vr̄ decedere voluiſſe inteſtatus. ſ. fauore legatorum, ad
hoc, vt valeant. Certè maior debet eſſe fauor venientium ab in-
teſtato, & ēt cā excludendi odiū, iō iſtud non fuit bonū motiuū.
dic ergo, ꝙ ēt tūc debenī legata, quia cancellando noīa hr̄dum, &
nō legata, cenſeī voluiſſe, ꝙ legata debeanī ab inteſt. arg. ȷ. de teſt.
mil. l. tribunus. §. 1. vbi cancellando q̄dā, vr̄ alia cōfirmaſſe, & ſic
debenī virtute tacitę ꝯfirmationis reſultantis ex illa cācellatione.

A D D I T I O N E S.

a Sententia principis. Adde ad hoc tex. in l. 1. ſupra de conſt. prin. & in l. fi. & ibi Bar. C. de leg. quod intellige verū in ſententia diffinitiua, & interlocutoria, qn̄ eſſet redacta in corpore iuris. l. metum. š. ſed ꝙ prætor. & ibi Bar. š. quod me. cau. & in l. leges. C. de leg. de quo per Ale. de Imo. in l. j. ſupra de ferijs & in l. ciuitas. š ſi cer. pe. & ibi, ꝙ idem eſt in ciuitate non recognoſcente ſuperiorem. Fran. Cur.

b Princeps poteſt eſſe iudex. Adde Pau. de Ca. in l. pactiones. C. de prob.

L E X IIII.

1 *Si de eodem teſtamento confectæ ſunt plures ſcripturæ, per cancellationem vnius, aliæ non irritantur, niſi appareat, quòd teſtator, qui hoc fecit, inteſtatus uoluit decedere, quia tunc cauſa cancellationis concernit omnes ſcripturas.*
2 *Si notarius cancellat inſtrumentum de baſtardello, poterit tamen inſtrumentum probari per magnum librum, ſi ipſum poſui in libro magno.*
Ratio vnius cancellata in uno folio libri mercatoris, & tranſportata ad aliud folium non dicitur cancellata.
3 *Quando ſit cancellatio, quia teſtator vult decedere inteſtatus, irritatur inſtitutio ipſo iure.*
4 *Si de teſtamento nuncupatiuo confectum eſt inſtrumentum, licèt cancelletur inſtrumentum, ſi tamen poteſt hæres probare per teſtes, qui uiuunt, habebit hæreditatem.*

1 PLuribus. †Si de eodem teſtamento confe- ctæ ſunt plures ſcripturæ, per can-
cellationem vnius alię non irritanī, niſi appareat, ꝙ
teſtator, q hoc fecit inteſtatus voluit decedere, quia
2 tunc cā cancellationis concernit oēs ſcripturas. h.d. notabili. † Et ꝑ
iſtam l. patet, ꝙ ſi notarius cancellat inſtrumentum de baſtardel-
lo, ſi ipſum poſuit in libro magno, iſta cancellatio non nocet, quo
minus poſſit ꝓbari per magnum librum. Item mercatores quo-
tidie cancellant rationem vnius poſitam in uno folio, & tranſpor
tant eam ad aliud folium. vidi ſemel quendam procuratorem, q
dicebat debitorem ibi deſcriptum forè liberatum per cancellatio
nem, ego dixi ſibi ꝯ̄rium per hanc l. quia non fuit facta cancella-
tio, vt liberareī, ſed vt illa ratio ad alium locum tranſportaretur. Si
aūt vnica tm̄ ſcriptura fuit confecta, non expedit probare, ꝙ vo-
luerit decedere inteſtatus, qa in dubio pręſumiī, vt š. l. proxi. & hic
3 innuiī a ꝯ̄rio ſenſu &c. † No. ꝙ qn̄ fit cancellatio, qa vult decede-
re inteſtatus, irritaī inſtitutio ipſo iure, aliàs nō poſſent venientes
ab inteſtato venire, qa inſtituturus poſſet adire, & efficiī hr̄s ex teſta
mento,

mento,& ſic excluderet cām inteſtati, ita pōt intelligi l. proxi. in
verſi.ſed nō nullo,dū dicit ipſo iure intellige,vt ibi no.in glo. Nec
obſt.l.1.ver.ſed ꝯſulto. vbi dicit tolli ꝑ exceptionem, q̄a vel illud
loquiť in legato cancellato poſt factū teſtm̄, vel ſi loquiť in inſti-
tutione,debet intelli,quando cancellauit, quia reputauit hæredē
4 indignum.¶†Vlt.facit iſta l.ꝙ ſi de teſtamento nuncupatiuo cō-
fectum eſt inſtrumentum,vt communiter hodie fit, licèt cancel-
letur inſtrumentum,ſi tamen hęres poteſt probare per teſtes,qui
veniunt,habebit hæreditatem,quia ſcriptura non eſt de ſubſtātia,
ſicut in teſtamento in ſcriptis,ſed fit ad probationem,& ſpecies ꝓ
bationum ſunt plures.ſ.per inſtrumentum,& per teſtes.irritata er
go vna ſpecie:non cenſetur irritata altera ſpecies. arg. hic, & vidi
ſemel ita conſultum Floren.per quoſdam,ſed alij minime hoc ap
probauerunt. quod puto ſecurius eſſe, quia teſtator totam vim
probationum cenſetur poſuiſſe in inſtrumento,vnde ſi illud can-
cellauit,cenſetur voluiſſe irritare totam voluntatem, & iſtud vi-
detur eſſe de mente Bal,non ſic ſi eſſent plura inſtrumenta, & ip-
ſe cancellauerat vnum,tene menti,quia quotidiana ſunt.

LEX PRIMA.

1 *Notarij incipiunt a legatis,& ultimo loco ponunt inſtitutionem.*

De hæredibus inſtituendis. Rubr.

1 QVi teſtatur. †Iſte ordo de quo hic non eſt de ſubſtantia,aliàs omnia teſta-
menta mundi irritarentur; quia hodie notarij inci-
piunt a legatis,& vltimo loco ponunt inſtitutionem.
Vidi tamen teſtamentum domini Raph. Ful. qui ſeruauit iſtum
ordinem,ſed bene eſt de ſubſtantia ordo inter teſtamentum pa-
ternum,& pupillare,& ſi omittatur, vitiat, vt infra de vulgari &
pupillari.l.2.§.prius.

§. Qui neque. No.hic caſum de eo, quod quærit gl. ſ.de teſta.l.hæredes palam. §. j. an poſ-
ſit fieri teſtamentum ſine legatis,& hic eſt caſus,ꝙ ſic,quia teſta-
mentum cōſiſtit in ſola hæredis inſtitutione, q̄ tamen dicit ſe an-
nullare teſtamentum,non ſolum inſtitutionem annullat,ſed etiā
omnia alia,quæ ab eodem inceperunt habere dependentiam, vt
infra de teſta.mil.l.Centurio.

1 *Cauſa teſtati,etiam in minimo,& in vno nummo trahit ad ſe cauſam in-
teſtati in omnibus,non ſic econuerſo.*
2 *Si teſtōr inſtituit vxorē ſuam in vſufructu,& poſt mortem ſuam tam in
vſufructu,q̄ in proprietate inſtituit hæredem Titium, ꝙ iſta vxor erit
hæres vniuerſalis in omnibus bonis,etiam in proprietate,& reſtituētur
poſt eius mortem Titio ex cauſa fideicommiſſi detracta Trebellianica.*
3 *Quid ſi non inſtituiſſet uxorem,ſed ſolum reliquiſſet vſumfructum,& a-
lium inſtituiſſet poſt eius mortem.*

1 §. Si ex fundo. †No.ꝙ cauſa teſtati, etiā in minimo, & in vno nūmo trahit ad ſe cauſam
inteſtati in omnibus,non ſic econuerſo,vt ĵ. e. l.ſi ita quis hæres
inſtitutus fuerit excepto fundo. vide Alex.in conſi.3.in 2.volum.
incipiente.viſo themate &c. Vnde dicit Bald.in l.id quod pauperi
2 bus. de Epiſ. & Cle. † ꝙ ſi teſtator inſtituit vxorē ſuam in vſufru.
& poſt mortem ſuam tam in vſufr. quàm in ꝓprietate, inſtituit
hr̄dem Titium,iſta vxor erit hr̄s vniuerſalis in omnib.bonis, ēt in
ꝓprietate,& poſt mortem ſuam bona venient reſtituenda Titio
ex cauſa fideicommiſſi detracta Trebellianica, quia illa inſtitutio
facta de Titio,cum non poſſit valere iure directo trahitur ad fi-
deicommiſſum.l.ex facto.& l.Scæuola.ad Treb. ſupple. nec vnq̄
valere potuit,aliàs ſecus,vt no.in l.verbis ciuilib. de vulg. & pup.
3 †ſed ſi non inſtituiſſet vxorem, ſed ſolum reliquiſſet vſumfru. &
alium inſtituiſſet poſt eius mortē,dic,vt dixi ſ. de liberis & poſt-
humis.l.filius a patre. in principio, & loquitur iſta l. qn̄ non habe-
bat cohæredem,aliàs habereť pro legataria,niſi cohæres repudia
ret,vel decederet hæreditate non adita. nam tunc accreſceret in-
ſtituto in re certa,quod dic,vt nota.in l.quoties.C.eodem titu.

1 *Si de trib.uerbis neceſſarijs ad inſtitutionem hæredis ſcribantur duo, ua-
let inſtitutio,licet omittatur tertium,& ſi de quinque ſcribantur tria,
idem,licet omittantur duo.*
2 *Quando oratio eſt imperfecta,& ex pluribus uerbis neceſſarijs plura fue
runt ſcripta,quàm omiſſa,tunc ſufficit,quòd poſſit intelligi.*
3 *Si iudex in ſententia cum reum condemnaſſet, uel abſoluiſſet, poſtea di-
xit,& uictum uictori in expenſis,& omiſit condemnamus, an debeat
ſuppleri.*

1 §. Si autem. †Si de tribus uerbis neceſſariis ad inſtitu-tionem hæredis ſcribantur duo,valet in-
ſtitutio,licèt omittatur tertium, & ſi de quinque ſcribantur tria.
idem,licèt omittantur duo.h.d.in effectu. Et præmitte, quod hr̄
ſ.in §.qui neque.ꝙ interdum ſufficiunt tria verba,interdum quin
que,non ſic econuerſo.ſi plura fuerunt omiſſa, quàm ſcriptura.
Dubium erat, quia loquitur etiam in teſtamēto in ſcriptis.in quo
requiritur ſcriptura de ſubſtantia, & illud quod eſt omiſſum in
ſcriptura,licèt poſſit intelligi ex pręcedentib. vel ſequentib. non
habetur pro ſcripto,vt ſupra ti.proxi.l.prima.vnde videbatur nō
2 valere inſtitutio,ſed limita illum §.per iſtum,& tene menti,quan-
do oratio eſt imperfecta, & ex pluribus verbis neceſſarijs plura
fuerunt ſcripta,quàm omiſſa.nam tunc ſufficit,ꝙ poſſit intelligi.
3 †Et inducitur ad quæſtionem,[a] ſi iudex in ſententia cum reum ꝯ-
a demnaſſet.vel abſoluiſſet.poſtea dixit,& victum victori in expen
ſis,& omiſit verbum condemnamus,ꝙ debeat ſuppleri, & cen-
ſetur facta condemnatio ſecundum Bart. qui dicit, ꝙ ꝯrium fuit
iudicatum,ſed non benè,ſed idem Bar.in l.ſi præſes.C.de ſen.vide
tur tenere contrarium,ꝙ non cenſeatur facta condemnatio,niſi
in p̄cedenti parte ſententię contineatur condemnatio, quia tunc
verbum condemnamus, intelligiť repetitum, ſed certè etiam ſi
plura fuerunt omiſſa,q̄ expreſſa,poſſet hoc dici propter virtutem
repetitionis,facit l.cum pater.§.cum imperfecta. de legatis ſecun-
do.præcedens ergo videtur melius per iſtum §.

ADDITIO.

a Inducitur ad qōnem.De hac q.vide latè per Imo.& do.in l. iudex poſtea
quam.de re iu.& per Ang.de Are.in §.curare.Inſti.de act. Fran.Cur.

LEX II.

1 *Defectus conditionis de futuro reſpicientis diſtributionem partium, non
uitiat inſtitutionem,ſecus ſi ſit de præſenti, uel de præterito.*
2 *Si quis inſtituit Titium,& Seium ſub hac conditione expreſſa, ſi eis par-
tes aſcripſero,& poſtea non aſcribat,an valeat inſtitutio.*
3 *Si arbiter condemnat ad dandum certa die,cum uideantur duo præce-
pta,unum de dando,alterum de dando certa die,licèt hoc ſecundum non
potuerit adimpleri ex iuſta cauſa,remanet tamen primum firmum.*
4 *Ratio diuerſitatis inter conditionem de futuro, quæ ſi concernat diſtribu
tionem partium,licèt deficiat,non facit deficere inſtitutionem,& tamē
ſecus in illa,quæ eſt de præterito.*

1 CIrca. †Defectus conditionis de futuro reſpicientis diſtributionem partium,non uitiat inſtitutio
nem,ſecus ſi ſit de præſenti, vel de pręterito. h. d. Et
primo loquitur,quando eſt de futuro,vſque ibi, (ali-
ter.)Secundo quando de pręterito,vel de præſenti,& ita in hac ſe
cunda ponit tria exempla,quando te inſtitui ex parte, ex qua Ti-
tius me inſtituit.vel ex parte,ex qua in alio teſtamento te inſtitui,
uel ex parte,ex qua Titius te inſtituit,nam in omnibus iſtis,ſi con-
ditio illa eſt falſa,quia nec ego,nec tu reperimur inſtituti, talis inſti
tutio non valet,tanquam pro non ſcripta,vt l.cum in ſecundo.ſu
2 pra ti.ij.¶†In tex.ibi,(quemadmodum) arguit) Marcellus de con-
ditione expreſſa ad tacitam,nam habuit pro conſtanti, ſi inſtitui.
Titium,& Seium ſub hac conditione expreſſa ſi eis partes aſcrip-
ſero.ſupple in eodem teſtamento,vel codicillis, & poſtea non a-
ſcribam,non ualet inſtitutio,tanquam defecta cōditione ſub qua
facta eſt.Idem ergo ſi dixi,ex partibus,quas aſcripſero. quia relati-
uum quis,uel qui.iunctum uerbo futuri temporis,facit conditio
nem tacitam,ut l.Stichum,qui meus erit.de leg.j. cuius defectus
uitiat diſpoſitionem,ſicut defectus expreſſæ,ut l.j. ĵ. de cond. &
demon.Sed certè illud eſt uerum, quando conditio apponitur
ad ſubſtantiam diſpoſitionis,ut etiam patet in l.cum in ſecundo.
de iniuſto.teſtam.ſed hic eſt conſiderare ſubſtantiam inſtitutio-
nis,quę conſiſtit in uerbo inſtituo, & ad illam non fuit appoſita
ꝯdō Item qualitatem.i.aſſignationem partium, quę non eſt ne-
ceſſaria,quantum ad ſubſtantiam,cum poſſit fieri inſtitutio ſine
partibus,& cenſentur æqualiter inſtituti.& ad iſtam bene fuit ap-
poſita conditio.ut ſit ſenſus,inſtituo uos ex partibus,quas aſcripſe
ro,ſi eas aſcribam,ſed ſi non aſcribam,inſtituo uos ſimpliciter,&
3 hoc eſt,quod iuriſcon.infra ſubijcit.†Simile habemus,ſi arbiter ꝯ
demnat ad dandum certa die,quia uidentur duo præcepta, unū
de dando,alterum de certa die dando,& licèt hoc ſecundum nō
potuerit adimpleri ex iuſta cauſa, remanet tamen primum fir-
a mum,[a] ut l.Celſus.§.j.ſ.de arbi.& in hoc ſtat intellectus huius le-
gis.ſimile habetur.C.de iuſt.& ſubſt.l.ſi teſtamentum. quādo di-
xi,inſtituo te ſub conditione, quam aſcribam, & poſtea nullam
aſcripſi.quia remanet inſtitutio pura,idem ſi dixiſſem, ſi conditio
nem aſcribam,per iſtum uerſi.licèt ibi,gl. uideatur dicere contra
rium,quia iſta conditio,potius concernit qualitatem,quàm ſub
ſtantiam

a Primū firmū.Adde Bal.in l.1.col.3.C.de his,q̄ pœnæ nom.& in rub.C.cō
mina.uel epiſtolas.& fac.textus.& q̄ ibi habentur in l.hæc ſcriptura. in-
fra.de condi.& demon.Cur.

ſtantiam inſtõnis,põt.n.inſtõ fieri ſine ꝯdõne,& cum ea. & iſtud non ꝯſiderauerunt Doct.q dicunt,ꝙ rõ iſtius l.eſt, ꝗa iſta condõ de futuro dependet ex facto teſtõris,iõ eius defectus non vitiat, ꝗa non aſcribendo partes vr̃ pœnituiſſe de appoſitione illius condõnis & voluiſſe,ꝙ remaneat inſtitutio ſine partib. nõ ſic qñ nõ dependet ex facto ſuo,certè ſ̃m hoc ſequit̃,ꝙ ſi te inſtituo ſub ꝯditione,ſi aſcendero capitolium,ſi poſtea non aſcendam, valebit nihilominus inſtitutio, ꝗa pendet ex facto meo, qđ falſiſſimum puto.tene ergo qđ dixi,ad qđ ẽt facit l.cum pr̃. §.vicos. circa fi.de leg.ij.¶Sed opp.extra gl.& Doct.de l. q plures.j. de vſuf. leg.per quem vr̃ dẽre vitiari iſtam inſtõnem,ſi partes non ſunt aſcriptæ. Sol.ibi illa ꝯdõ de futuro concernebat pſonas,ꝗb.relinquebat̃,& ſic potius cenſet̃ ꝯcernere ſubſtantiam:nã ad ſubſtantiam requiritur pſona relinquens.& illius cui relinquit̃ & relictum, ſi ergo dixi,relinquo illis,quos j.declarauero,& non declarem, non valet, relictum,ꝗa neſcit̃ cui factum ſit.hic verò concernebat qualitatem¶Item opp ꝯ ſcđam partem,ꝙ valeat,licèt ſit defectus ꝯditionis de ꝑterito,ſi ꝯcernit diſtributionẽ partium,vt j. de bo.poſ. ſ̃m tab.l.fin. Sol. hic reſultabat oĩmoda incertitudo ex defectu illius condõnis,ibi non,ꝗa teſtõr expreſſit portionẽ, licèt retulerit ſe ad aliud teſtm̃,qđ non reperit̃ fuiſſe factum,ad qđ facit l.ſi non deſignata.C.de fal.cau.adie.leg.cætera dic,vt dixi in d.l. ſi teſtm̃.C.
4 de inſti.& ſubſt.¶†In gl.j.q̃ritur,q̃ ſit rõ diuerſitatis inter condõnem de futuro,q̃ ſi concernat diſtributionem partium, licèt deficiat,non facit deficere inſtõnem,vt in prin.& tunc ſecus in illa,q̃ eſt de ꝑterito in verbo,aliter.gl.in effectu vult, ꝙ maior ſit defectus condõnis de ꝑterito falſæ, ꝗa facit haberi diſpõnem ꝓ non ſcripta,q̃ de futuro deficientis,ꝗa facit eam haberi pro caduca,& primus defectus eſt maior, q̃ ſecundus,qđ patet,qñ legatum eſt ꝓ non ſcripto,ẽt onus ſibi adiunctum eſt ꝓ non ſcripto, non ſic qñ eſt caducum,ꝗa non ꝓpterea onus eſt caducum, imo cum eodem onere remanet apud grauatum, vt l.1. §.in primo.& §.ꝓ ſecundo.C.de cad.tol.No.iſtam gl.ex qua Bal.extraxit verba ſua in ſummando l.cum in ſecundo.de iniu.teſt.vt ibi dixi. ¶In gl. ibi, ſed quid ſi inſtitui iſta qõ non debuit formari, ꝗa eſt de text.iſtius l.in fi.¶In fi.gl.ibi,(ſed arg.ꝯ.)per quam vr̃ vitiari inſtõ non aſcriptis partibus,ſed dic,ꝙ ibi loquitur in contractibus, qui non ſunt ita fauorabiles, ſicut inſtitutio ſecundum Dyn.

L E X III.

1 *Non poſſum inſtituere ſeruum alienum cum libertate,quam ſibi dare nõ poſſum in præiudicium domini.*

1 **L.Seruus.** †Non ſumatur.in prin.iſtius l.ibi. (inſtitui p̃t.) immo debet,quia non poſſum reſtituere ſeruum alienum cum libertate,q̃ ſibi dare nõ poſſum in ꝑiudicium domini,acquireretur ergo iſta hereditas dño,ſi erat in totum alienus,& ſi erat communis inter teſtatorem,& alium, acquirit̃ ſocio,vt l.verum.§.ſi communi ſeruo.ſ.pro ſocio. Seruum autem proprium non poteram inſtituere hoc iure ſine libertate, hodie ſic,& cenſetur inſtitutus cum libertate,vt C.eo.l.quidam.

1 *Quando ſunt duo,quorum alterum ſine altero dari non poteſt, conditio appoſita in vno ſuſpendit etiam alterum.*

1 **§.Si ſeruum.** †Quando ſunt duo,quorum alterum ſine altero dari non põt. conditio appoſita in vno ſuſpendit ẽt alterum.h.d. ¶In text.ibi,purè.i.ſimpliciter, quo caſu videor purè inſtituere,niſi ſit aliquid, ꝑꝑ quod ſuſpendatur,vt hic patet,nam ẽt tunc tacitè videor voluiſſe eã ſuſpendi, ſed ſi dicerem expreſsè,inſtituo ſeruum meum purè,& relinquo libertatem ſub condõne,tunc vitiaret̃ inſtituo iure iſto, ꝗa ceſſat ꝑſumptio,de qua ſupra,poſtq̃ expreſsè dixi,& quia videor voluiſſe incompatibilia,ꝙ ſit hr̃s,antequam liber,& ſic non eſſet cui acquireretur hæreditas,ad hoc j.de leg.1.l.ſi poſt mortem.& quod ibi no.in prin.¶Sed op.ꝙ non differatur hęc inſtitutio in euentũ iſtius conditionis,vt j.eo.l.qui filio.§.ſi quis.Sol.ibi teſtator alienauit ſeruum ſimpliciter inſtitutum, & cui reliquerat libertatẽ ſub conditione,vnde vr̃ reuocaſſe relictum libertatis, non inſtitutionem:ideo adhibit iuſſu noui domini,& hoc vult gl.& benè. Item adhuc op.ꝙ poſtquam inſtitutio fuit ſimpliciter facta,cenſetur facta cum libertate,vt l.cum quidam.C.de neceſ.ſer.Sol.verum eſt, ſi non fuiſſet relicta libertas ſub conditione,ꝗa tunc ceſſat tacita voluntas,cũ habeamus expreſſam,& ſic non erit liber ante aduẽtum conditionis,vt in iſto §.q non corrigit̃ per illam l. & hoc etiã vult glo.& bene ſecundum ſecundam lect.

1 *Inſtitutus ſub conditione,ſi cohæres erit hæres,non poteſt adire,niſi cohæres prius adeat.*
2 *Caſus,in quo hæredes ſimul adire non poſſunt.*
Non dicitur quis hæres,antequam adeat.
3 *Si inſtituo te hæredem.ſi Titius erit hæres Seij, & Seius inſtituit Titiũ, & deceſſit,requiritur,ꝙ Titius adeat,ut uideatur impleta conditio.*

1 **§.Si quis.** †Inſtitutus ſub conditione, ſi cohæres erit hæres,non poteſt adire,niſi cohæres prius adeat. hoc dicit. Et ſic nota caſum, in quo ſimul adire non poſſunt; aliquando aũt non niſi ſimul,vt l.pen.ſ.de iniuſt.teſt. in fin. & j.l.
1 proxi.poſt prin.¶†No.ẽt,ꝙ non dr̃ quis hæres,anteq̃ adeat.videbatur ꝯ̃rium,ꝙ eo ipſo,ꝙ eſt ſcriptus,vel nuncupatus hæres,poſſet dici hæres,cuius ꝯ̃rium probat iſta litera:tene menti, ſed hoc fortè iõ eſt,ꝗa teſtator non ſenſit hoc mõ,cum Titium iam inſtituiſſet,& nihilominus appoſuit conditionẽ de futuro, ſed poſſet
3 eſſe talis caſus,in quo verba illo mõ aſſumerent̃.†Sed pone, inſtituo te heredem,ſi Titius erit hæres Seij,Seius inſtituit Titium, & deceſſit,an eo ipſo videat̃ impleta conditio,an requirit̃, ꝙ Titius adeat?puto hanc vltimã partẽ veriorem ꝑ iſtum tex. tene menti.

1 *Hæres qs de neceſſario voluntarius efficitur ex cã de nouo ſuperueniente*
2 *Qui ſemel eſt hæres non põt deſinere eſſe hæres,niſi mediãte legis diſpoſitione Seruus tunc efficitur neceſſarius hæres domino,quando ab ipſo conſequitur hæreditatem, & etiam libertatem.*

1 **§.Qui.** †Ex cauſa de nouo ſuperueniente ille, qui effectus erat neceſſarius hæres,poteſt effici voluntarius, nõ ꝙ deſinat eſſe hæres ipſo iure,etiam ſi repudiet,quantum ad nomen,licèt deſinat eſſe in effectu quantum ad commoda,& incõmoda,& poterit repudiare.h.d. ſecũdum primũ intel.gl. Vel dic, ꝙ debent eſſe ipſo iure,ſi repudiat,ſed ſi non repudiat,non, & ex iuſta cã de nouo ſuperueniente acquirit ptãtem repudiandi, quã prius non habebat ſ̃m lect.glo.quam aliqui tenet, & fortè melior
2 eſt.†Nec ob.ꝙ q ſemel eſt hæres non põt deſinere eſſe hr̃s,qđ verum eſt,niſi mediante l.diſpõne,vt no. in l.in ſubſtõne. j. de vulg. & pupil.Et ꝑmitte,ꝙ tunc ſeruus efficitur neceſſarius hæres domino,quando ab ipſo conſequit̃ hereditatem, & etiam libertatẽ. In caſu autem huius §. licèt iſte hæres eſſet dominus iſtius ſerui, quem ipſe inſtituit,& ſic ſeruus ab eo habebat hereditatem,tamẽ quia hæres erat grauatus a primo teſtatore de dando ſibi libertatem ſub conditione,videbatur,ꝙ iſte ſeruus non efficeretur neceſſarius hæres huic heredi,quaſi ab ipſo non haberet libertatem ſed a primo teſtatore,contrarium tamen eſt,quia pendente conditione habuit ab ipſo hærede,ſed ea exiſtente deſinit habere ab hærede,& cenſetur habere a primo teſtatore,iuxta ea,quæ habẽtur in ſimili in l.fundo. j.ad l.Fal.& ideo deſinit eſſe neceſſarius hæres,& poteſt repudiare hæreditatem heredis,vel eam retinere,ꝓut ſibi placet,quod prius non erat.

1 *Qui effectus eſt neceſſarius hæres impuberi, licèt poſtea mutet familiam ante aperturam tabularum dãdo ſe alteri in arrogationem, non deſinit eſſe neceſſarius.*
2 *Hoc iure clauſis tabulis,non poterat extraneus effici hæres per ſuam aditionem,hodie ſic.*
3 *Suus hæres, an ratione ſuitatis tranſmittat hæreditatem ad quoſcunque hæredes,etiam ſi aliter ſe non immiſcuit.*

1 **§.Aperturæ.** †Qui effectus eſt neceſſarius hæres impuberi,licèt poſtea mutet familiam ante aperturam tabularum dando ſe alteri in arrogationem,non deſinit eſſe neceſſarius.h.d.ſecundum veram lect. quam ſenſit glo. in 3.lect.in verſi.vel ſecundum hunc caſum,& etiam in ſexta, q̃ ponitur in fi.glo.per quam illa tertia ſuppletur,vel ſ̃m iſtam.Nec ob. l.ſub cõditione.ſ.de libe.& poſthu.timore cuius facta eſt tota iſta glo.quia ibi dedit ſe in arrogationem alteri,antequam eſſet effectus neceſſarius hæres,quia erat inſtitutus ſub conditione poteſtatiua,qua pendente non eſt adhuc neceſſarius,ut ẽt patet infra l. proxi.poſt princi.& ipſe ea pendente dedit ſe alteri in arrogationẽ & poſtea extitit conditio,certè non efficitur neceſſarius, quia tẽpore,quo defertur hæreditas,reperitur in aliena familia, hic vero iam erat effectus neceſſarius,quia pupillus,cui erat ſubſtitutus, iã erat mortuus,antequam ſe daret in arrogationem,& licèt tabulę non eſſent adhuc apertę,iſtud tñ non impediebat ipſum effici ne
2 ceſſarium per hãc l.licèt ex̃neus†hoc iure clauſis tabulis non poſſet hæres effici per ſuam aditionem,hodie ſecus,vt C.de cad. tol. §.in nouiſſimo.in hoc ſtat ſubſtantia huius §.Et pręmitte id,quod habetur in l.ſed ſi plures.§.quos poſſum. j.de vulg.& pupi. acquiritur ergo iſta hæreditas arrogatori Et ſecundum iſtam lectu.dẽt punctari poſt uerbum,defuncto filio.quia debet poni, ꝙ iſte filius ſubſtitutus impuberi dedit ſe in arrogationem alteri,mortuo iam filio impubere,& ſic poſquam erat effectus neceſſarius hæres impuberis,unde per hoc non deſinit eſſe. Vt autem intelligas glo.magnam,debes aduertere,ꝙ prima facie uidetur ponere ſex lect.ſed reducuntur ad duas principales.Prima eſt,ꝙ inſtitui filiũ impuberem,cui ſubſtitui extraneum pupillariter.dicitur hic, ꝙ ſi poſtea iſtum extraneum adopto,cum reperitur in poteſtate mea tpe mortis meæ,ſicut efficitur mihi neceſſarius hæres, ſi ipſum inſtitui,ita & mortuo impubere efficeretur neceſſarius impuberi, per regulã l. ſed ſi plures §.quos poſſum.de uulg.& pup.Nec hẽt obſtare,ꝙ tempore teſtamenti non erat in poteſtate mea quantũ

ad hæ-

ad hęreditatem impuberis, ſicut nec quantum ad hęreditatem meam, vt ſ.de iniu.teſta.l.antepe.& l.filio.§.fi.de lib. & poſth. Nec ob.eo.titu.l.ſub condõne.qa ibi poſt mortem meam mutauit ſtatum, hic in vita ſm gl.tu dic melius, quod ibi in filio meo inſtituto, qui poſt mortem meam dedit ſe in arrogationem alteri, dic in extraneo, q dedit ſe in arrogationem mihi, vnde nihil habet commune cum iſto caſu. Iſta lec.eſt vera in ſe, tamen non conuenit literæ, dum dicit, (aperturę ta.dilatio &c.) quia nihil faceret hoc ad propoſitum, & gl.hic fatet. Secunda lec.eſt, ꝙ loquatur in duob. filijs vno impubere, alio pubere inſtitutis, & pubes fuit ſubſtitutus impuberi poſt mortem meam: iſte pubes dedit ſe alteri in arrogationem? vtrum erat neceſſarius hæres impuberi. certè hoc poteſt contingere duobus mod.ſ.ꝙ dederit ſe ante mortem impuberis, & ſic antequam eſſet effectus hęres neceſſarius ſibi, & iſta eſt 2.lect.in ordine gl.& dr̃, ꝙ ſic in tex. Sed ꝯ de l. ſub cõditione.de lib.& poſth.pp illud contrarium gl.ſupplet ad tex.ꝙ intelligatur, ſi poſtea.ſ.tempore, quo moritur, impubes reperiatur emãcipatus, & ſic extra alienam familiam, aliàs haberet locum illa l.qa non eſſet neceſſarium. Not.ergo limitationem ad illam, qa non nocet mutatio ſtatus medio tempore contingens.ſ.ſi tp̃e delatæ hæreditatis reperitur in integro ſtatu, vt ĩ.eo.l.ſed ſi ſub conditione.§.ſolemus.& cum iſta lect. & his, quæ dixi, concordat 5.lect. gl.in ver.(item põt poni.) vſque ad ver. (vel dic.) Sed reperio Iac de Are.dicentem, ꝙ etiam ſi non reperitur emancipatus. adhuc efficitur neceſſarius hæres impuberi.nec ob.l.ſub conditione. qa hic loquitur in filio pubere, q erat inſtitutus in hæreditate paterna, puta in dimidia, & iam erat effectus hęres neceſſarius patri in illa dimidia, vnde in conſequentiam efficit̃ etiam neceſſarius impuberi, licèt re periretur in aliena familia tp̃e, quo hæreditas illius impuberis ſibi defertur, per l.quidam eulogio.C.de iur. delib. qa nõ poteſt recuſare pupillarem, poſtq̃ habet paternam, & ita intellige iſtum tex.ſed ſecurior eſt intellectus glo. Alio modo poteſt ꝯtingere, ꝙ dedit ſe in arrogationem alteri poſt mortem teſtatoris & etiam poſt mortem impuberis, & ſic poſtquam erat effectus neceſſarius vtrique, certè non deſinit eſſe neceſſarius. Et ſi dicamus quomodo potuit fieri neceſſarius, ſi tabulæ pupillares, non erant adhuc apertæ. Reſpon.ꝙ licèt extraneus non poſſet iſto iure effici, qm̃ debebat eſſe certus de ſua inſtitutione, & ante aperturam non poterat eſſe certus neceſſarius, tamen quia efficiebat̃ hæres, per l.benè poterat effici, quia lex erat certa de eo, quod erat certum in rerum nã, nec requirebatur voluntas illius neceſſarij, & hoc vult glo.in fi. vbi ponit 6.lect.quæ eſt potius declaratio tertię, q̃ lect.noua.& ſecundum iſtam poſui caſum, & ſummariũ
2 & tunc verba text.congruè ſtant. †Et no. vnum verbum, quod gl.ponit in fi.ꝙ ſuus hæres tranſmittit hæreditatem ratione ſuitatis, etiam ſi aliter ſe non immiſcuit. ſupple ad quoſcunque hære-
a des etiam ignorans, & iſta eſt communis opi.Doct.licèt glo.cõmuniter fuerint in contraria opi.vt not. in l.3.& l.ſi infami. C.de iur.delib.ſimilem gl.habes ĩ.l.proxi.§.Marcellus.quæ incipit.trãſmittit̃ ad ſuos hęredes &c.ſed cõiter gl.dicunt ꝯrium. ¶ Eſt & 4. lect.q̃ ponitur in ver.poſſet ẽt.ſm Io. vt intelligatur, qñ iſte filius pubes ſubſtitutus impubes fuerit emancipatus per teſtõrem, & ſic contingit mutatio ſtatus viuente teſtatore, tunc non efficeret̃ neceſſarius hæres impuberi, ſicut nec teſtatori, & differt iſta prima, quia in prima extraneo fuit effectus ſuus, in iſta ecõuerſo de ſuo fuit effectus extraneus.iſta lect.licèt ſit vera in ſe, nullo modo conuenit literę, nec in prin.quia nihil ad propoſitum de apertura tabularum, nec in fin.quia litera loquitur affirmatiuè.ſ.fortè heredem & cætera, & iſta lectu.loquitur negatiuè. Ex prædictis collige diſtinctionem, quam Barto.hic ponit, licèt non benè declaret text.nec glo.

ADDITIO.

a Et iſta.communis. Adde eundem Pa.de Ca.ĩ.in l.prox.in §.Sed & ſi filio. col.2.circa fi.Cur.

LEX IIII.

1 *Filius in poteſtate poteſt inſtitui ſub conditione poteſtatiua, ſed ſub caſuali, uel mixta non, licèt alij deſcendentes etiam ſub illa poſſint.*

2 *Præteritus quis dicatur.*

3 *Alterius naturæ eſt contratab.quæ datur patrono, quàm ſit illa, quæ datur filio. Reiecta conditione de legitima filij quid erit de reſiduo.*

4 *Si fuit inſtitutus ſub conditione, ſi voluerit, quòd iſta conditio reijciatur, & qualiter videatur contingere grauamen.*

5 *Teſtamentum an ſit nullum, quaſi conditio non dicatur poteſtatiua, poſt quam filius nixus fuit implere, & non potuit.*

6 *Poſito, ꝙ non ſit nullum, an iſte filius erit excluſus ex eo, quòd non impleuit, an habeatur pro implente.*

7 *Teſtamentum in quo filius eſt inſtitutus ſub conditione caſuali, uel mixta, & in eius defectum non eſt exhæredatus tunc eſt nullum, quando ipſe declarat voluntatem ſuam, ꝙ uult eſſe nullum, aliàs interim pendet.*

8 *Si filius uult expectare euentum conditionis, & conditio eueniat, ualet teſtamentum.*

1 SVus quoque. †Filius in poteſtate poteſt inſtitui ſub conditione poteſtatiua ſed ſub caſuali uel mixta non, licèt alij deſcendentes ẽt ſub illa poſſint. hoc primo. Et ſi conditionem poteſtatiuam non adimplet, excluditur ab hæreditate, & etiam a iure dicendi nullũ, & ſic non facit patrem inteſtatum, ideo ipſo non expectato poterit cohæres adire pro parte ſua, qđ non eſſet, ſi faceret eum inteſtatum. hoc ſecundo. Et an ſit poteſtatiua, vel non, conſiſtit in facto, qa vna, & ea.condõ põt dici poteſtatiua, ſi de facili põt impleri, & non poteſtatiua, ſi non põt de facili impleri. hoc tertio, & vltimo vſque ad §.ſed ſi filio. Diuide in tres partes in ſummario. Secunda ibi, (ſed vtrum.) Tertia ibi, (puto.) & declara plenè, vt dixi in l.ſi pr̃.C.de inſti.& ſubſti. ¶ In tex.ibi (ſummorum eſſe.) ſupple ab hr̃ditate.ſi habet cohæredem, vel ſubſtitutum, ad quos peruenit portio, in qua fuit inſtitutus, & ẽt a iure rumpendi, quia licèt defecta ſit conditio, non poterit tanquam pręteritus dicere teſtamentum nullum, quaſi p̃teritus. poſtq̃ ſemel fuit inſtitutus, licèt ſub condõne, qa cum eſſet poteſtatiua, & ſic fuit in ſua ptãte implere, perinde eſt, ac ſi fuiſſet purè inſtitutus, vt ĩ. ſi qs omiſ. cau. teſt.l.j.§.qui ſub condõne.non ergo facit patrem inteſtatum, vt in fi.iſtius ſecundæ partis. ex hoc ſequitur, ꝙ cohæres non habet neceſſe ipſum expectare, vt in ver.ſeq.& ideo, ſed ſi faceret eum inteſtatum bñ haberet neceſſe ipſum expectare, quia ex teſtamento, quod ſperat̃ rumpi rõne p̃teritionis, non defert̃ hæreditas, nec põt adimi, vt l.pe.ſ.de inof.teſt.in tertia parte.ibi, (ſi Titio x. dederit.) iſta condõ dr̃ mixta, qa pendet ex facto implentis, & alterius, vt l.cum ita dat̃ de condi.& dem.ſed ſi quantitas eſt modica. & ille ſit p̃ſens, qa facile põt impleri, cum veriſimile ſit illum debere recipere, hr̃ p poteſtatiua, & ita debet intelligi iſte tex.& no. Bart. in l.in teſtõ. ĩ.de condi.& demõ. Si autem filius non haberet cohæredem, vel ſubſtitutum, & non impleret condõnem poteſtatiuam, tunc hæreditas deuoluitur ad cauſam inteſtati, & ſi erat talis condõ, quæ vltimo vitæ ſpiritu poterat impleri, ſimiliter filius remanet excluſus a cã inteſtati, & deuoluit̃ ad alios poſt eius mortem, vt ĩ.in §.ſed ſi filio.ſed ſi non poterat impleri, deuoluitur ad ipſummet, q reperit ſe p̃cedere in cã inteſtati omnes alios, in mortis articulo, vt l.ſi filius hæres.de lib.& poſth. Habet aũt locum iſta l.in filio in ptãte, emancipatus vero põt inſtitui ſub quacunq; ꝯdõne, & ea pendente põt petere ſm tab. iõ excluditur a ꝯtabul. vt l.2.§.ſi ſub conditione.de ſecun.tabu. & in l.ſub conditione. e. ti. Item condõ poteſtatiua, ſi eſt turpis, hr̃ pro non poteſtatiua, & ſic reddit teſtamentum nullum, vt ĩ. de cond. inſti.l.filius. hodie omnis conditio reijcitur de legitima p l.qm̃ in prioribus. & ſi eſſet caſualis, vel mixta, non reddit teſtm̃ nullum & hoc voluit gl. in prin.quæ incipit, eſt enim, ſm qđ Bartol.intelligit, & eam ſequit̃ per l.ſcimus.§.cum autem.C.de inofficioſ.teſtament. ſed alij ante Bart.tenuerunt contrarium, quia qñ teſtamentum eſſet nullum, nihil corrigitur per iura codicis, ut patet in l.omnimodo. ſed ſolũ qñ ſubijciatur querelæ, & hoc qñ erat inſtitutus ſub condõne poteſtatiua, q̃ non reddebant nullum, ſed inferebat grauamen. pro iſta opin. vr̃ optimè facere text.in l.etiam.§.ſi patronus. de bo.lib. Nam legitima patroni olim ſe habebat ad ſimilitudinem illius, q̃ debetur hodie filio, quia ſicut de legitima filij reijcitur hodie grauamen, ita & olim de legitima patroni, vt l.cum patronus. de leg. 2.& ſicut hodie in legitima filij, agitur ad ſupplementum, vt l.omnimodo. ita olim in legitima patroni agebatur, vt l.ſiue §.excluditur.de iure patro.& tñ habemus, ꝙ ſi patronus erat inſtitutus in legitima ſub conditione caſuali, vel mixta, iſtud grauamen non reijciebatur quantum ad hoc, vt non haberet contratabu.immo habebat, ac ſi fuiſſet omnino præteritus, hoc probatur, ſi benè inſpiciatur in l.etiam.§.ſi patronus. ĩ.de bo.lib.ſed ſi fuiſſet poteſtatiua, reijciebatur, ſicut aliud onus fideicommiſſi, & non habebat contratab.vt d.l.cum patronus. eodem modo videtur, quòd de legitima filij nõ reijciatur, ſed poſſet dicere nullum. ac ſi eſſet omnino præteritus. tamen quicquid ſit, communiter tenetur opin. Bar.per illum §.quẽ allegat, cui male poteſt reſponderi, licèt Bald. omnino conetur reſpondere, ſed ſuæ reſponſiones ſunt potius
2 verbales, quàm reales. Dicit ergo Bal in effectu, †ꝙ qñ in legitima neceſſarius eſt titulus inſtitutionis, vt erat olim iſto iure, & etiam hodie iure Authenticorum, ꝯdõ caſualis, uel mixta reijcitur, quia non interim eſt proprie præteritus. Nam præteritus dicitur ille, q non eſt inſtitutus, nec exhæredatus, vt l.pen. C.de fideicom.& l.j. circa princ. ĩ.de contratab.& ſic tunc proprie eſt p̃teritus, quando requiritur inſtitutio & defectum præteritionis lex non ſupplet, vt l.omnimodo. verſic, ſi verò præterierit. ſed qñ non requiritur titulus inſtitutionis, vt erat iure codicis Iuſtiniani, ubi ſufficiebat relinquere quoquo relicti titulo, ut d l.omnimodo. tunc conditio caſualis, uel mixta reijcitur de relicto legitimæ, vt d.l §.cum autem, quia interim non poteſt dici proprie pręteritus, poſtquam titulus inſtitutionis non requiritur, cum ut dixi, ille dicatur pręteritus, q non eſt inſtitutus, nec exhæredatus. Breuiter, ut dixi iſta ſunt uerba ad Corinthios, & ſine ſapore, & ꝯtra illam l. omnimodo.ver.ſi verò p̃terierit.quia ibi non requirebatur titulus inſtitutionis.

tionis.& tñ cadit p̄teritio,nam dico.ꝙ ille dr̄ p̄teritus,cui non eſt
relictum eo modo quo relinqui debet,nec etiam eſt exhæreda-
tus,qñ ergo requiritur inſtõnis titulus,ille dr̄ pręteritus, qui non
eſt inſtitutus,nec exhæredatus,ſed qñ ſufficit titulus legati, vel fi-
deicommiſſi,ille dr̄ præteritus,cuius fideicõmiſſi, vel legati non
eſt relictum.nec eſt etiam exhæredatus : ſed pendente condõne
caſuali,vel mixta,non dr̄ relictum iure legati , vel fideicommiſſi,
ſed nec dr̄ inſtitutus,ergo dr̄ præteritus, & tamen illa l.ſcimus. §.
cum aũt.diſpenſat aduerſus iſtum defectum,vt teſtm̄ non ſit nul-
lum,ſed remoueatur iſta condõ de legitima,& ſic habeatur pro
purè relicta,ſed qñ eſſet commoda p̄teritio , q̃a nullo modo eſ-
ſet relictum,tunc aduerſus iſtum defectum lex non diſpenſat, &
ita debet intelligi l.omnimodo.§.ſi verò p̄terierit. Aduertendum
tamen diligenter,ꝙ talis conditio non reijcitur per l. quoniam in
prioribus.ſed per illum §.cum autem.per quem illa l.ſuppletur, ſi
benè conſideretur ille tex.& ſic opi.antiquorum, qui fuerunt añ
Bar.poteſt ſaluari,vt per illam l.non reijciatur conditio poteſtati-
ua,quæ affert grauamen,ſed per §.cum autem.hoc extenditur ẽt
ad caſualem,de quo erat dubium añ illum § & ſic opi. Bar. eſt ve
ra.reſpondetur ad opi.q̃ s.feci de legitima patroni, de qua nõ reij-
ciebatur olim condõ caſualis,licèt eſſet eiuſdem conditionis,cu-
ius eſt hodie legitima filij,quantum ad remotionem grauaminis,
ſed an illud corrigatur per §.cum autem. non audeo hoc aſſere-
re,quia magis eſt debita legitima filij , ideo magis priuilegiata, vt
no.in l.ſi quis legatum.de ſal.& quia ſi non reijceretur de legiti-
ma filij,totum teſtamentum eſſet nullum,ſed licèt non reijciatur
de legitima patroni non eſt nullum, ſed datur contratabu.per q̃
conſequitur legitimam purè,& ſic in effectu cenſetur reijci, licèt
3 ſi eſſet alia conditio non daretur contrata.† Alterius autem natu-
ræ eſt contratab.q̃ datur patrono,q̃ ſit illa,quæ datur filio,vt l. ſed
cum patrono.in prin.de bo. poſ. Sed quæro reiecta conditione
de legitima quid erit de reſiduo,reſpondetur,ſi non habebat ſub
ſtitutum,vel cohæredem,totum ſibi accreſcit,qm̃ in omnẽ euen
tum eſt illud habiturus,ſiue deficiat condõ,ſiue non, ſed ſi habe-
ret cohæredem,vel ſubſtitutum,expectaretur euentus conditio
nis,& ſi non exiſtat illud perueniet ad cohæredem,vel ſubſtitutũ,
ſi autem exiſtat,accreſcet ſibi ſine noua aditione.ſicut in eo vide
mus,qui eſt inſtitutus partim purè,& partim ſub conditione.ʒ.e.
ti.l.liber homo.§.Titius ex ſe miſſe.& §.ſeq. & ita not.l.ſi pr̄. C.de
4 inſt.& ſubſt.per Cyn.† Item quæro quid ſi fuit inſtitutus filius ſub
conditione ſi voluerit,videtur,ꝙ iſta conditio non reijciatur , q̃a
non videtur contingere grauamen argu. ʒ.de vulg.& pupill. l. ex
facto.§.Lucius.Bal.determinat contrarium in l.omnimodo.quia
videtur tenere grauamen in hoc,& antequam declaret volunta-
tem ſuam,non eſt neceſſarius hæres,vt l.verba.ʒ.de condi.inſti.&
ʒ.eo.l.iam dubitari.& l.Cornelius.& ſic interim. Cornelius non
tranſmittit iure ſuitatis,vt l.ſi ita ſcriptum.§.illi ſi volet.ʒ. de leg.j.&
l.ſi ita ſcripſero.de cond.& dem.ſed ſua intereſt tranſmittere,ergo
reijcitur tanquam onus,illud eſt pulchrum dictum. Barto. etiam
format hic aliquas quæſtiones,quas formauit Guli. de Cug. in l.
ſancimus.C.de inoffi.teſta.quæ ſunt quotidianæ,& ad eas ſemper
5 remittitur,dic vt hic per eum,& Guli.plenius ibidem. ¶ † In glo.
quæ incipit.(i.ſubmouendum.in fin. ; tu aduerte,ꝙ duo ſunt vi-
denda.Primum eſt an teſtamentum ſit nullum,quaſi illa conditio
non dicatur poteſtatiua,poſtquam fuit nixus implere.& non po-
tuit,& hic tene vltimam opi.glo.ꝙ non ſit de ſui natura erat pote
ſtatiua,puta,fuit inſtitutus ſi daret x.Titio, & Titius mortuus eſt
infra paucos dies antequam commodè poſſet ſibi ſoluere,vel
ſub conditione,ſi manumiſerit ſeruum proprium, & ſeruus mor
tuus eſt antequam eſſet in mora manumittendi , debemus ergo
inſpicere generalem naturam iſtarum conditionum, non caſum
6 aduentitium,vt in l.ſi optio.& l.Iul.ʒ.qui & a quibus.† Secundo vi
dendum eſt,poſito,ꝙ non ſit nullum,vtrum iſte filius erit exclu-
ſus ex eo,quòd non impleuit,an autem habeatur pro implente,
& pro hoc dicas,quòd ſi fuit impeditus caſu fortuito, habetur ꝓ
implente,quia conditio poteſtatiua deficiens per caſum non fa-
cit deficere relictum,vt l.quæ ſub conditione.in §.quot.ʒ.de con
di.inſti.aut fuit impeditus facto tertij, & tunc ſi contra iſtum ter-
tium poteſt habere regreſſum,quia iniuſtè impediuit,& eſt ſoluẽ
do,habetur conditio pro defecta,& eſt excluſus ab illa hereditate
ſed habet regreſſum contra illum,vt s.ad l. Aquiliam.l.inde Nera-
tius.§.j.Sed ſi iuſte fecit,vel non eſt ſoluendo,& ſic non poteſt ha
bere regreſſum,tunc ne patiatur damnum ſine culpa habetur cõ
ditio pro impleta,vt l.ſi Titius ſtatuas. de condi. & dem. & plene
not.eod.tit.l.in teſtamento.& in d.l.inde.Neratius.§.j.ſed quando
potuit implere,& neglexit tunc eſt excluſus ab illa hæreditate , vt
7 in iſto tex.¶† In gl.quæ incipit,(ideſt facere poſſet.) ibi, (nam duas
habet vias,&c.)no.iſtam glo.ſingulariter,quòd tunc teſtamentũ,
quo filius eſt inſtitutus ſub conditione caſuali,vel mixta, & in e-
ius defectum non eſt exhæredatus,eſt nullum,quando ipſe decla
rat voluntatem ſuam,quia vult eſſe nullum,aliàs interim pendet,
& iſto caſu poſſunt ſaluari glo.quę dicunt teſtamentum,in quo fi
lius eſt præteritus , ita demum eſſe nullum , ſi filius vult dicere
nullum,vt not.glo.in l. is qui.in prin.de leg.præſt. & l. ita tamen.§.
quoties.in fin.glo.magnæ ad Treb.ſed quando eſſet omnino prę
teritus,quia nullo modo inſtitutus.tunc etiam ſi non dicat nullũ,
8 eſt nullum,vt l.fin.ſupra de lib. & poſth. & ibi dixi. † Item not. ex
iſta glo.quòd ſi filius vult expectare euentum conditionis,& cõ-
ditio eueniat,valet teſtamentum.Bal.intelligit etiam de iure ciuili,
& ſimilis glo.eſt in l.ſi pater.C.de inſt.& ſubſti.in fin. magnę glo.
Sed quando eſſet omnino præteritus,per approbationem filij re
conualeſceret ſolum de iure prætorio , ſecundum communem
opi.not.in l.filio pręterito.¶ In glo.(vel dic.)hęc iura quantum ad
intellectum literæ,vt non referat ſe ad diuerſum caſum , ſed ad il-
lum,qui ponitur in litera , quando eſt inſtitutus ſub conditione
poteſtatiua.Sed ſecundum pręcedentem,& referret ſe ad caſum
diuerſum iſte verſic.cum & patrem, ſcilicet quando ſub caſuali.
uel mixta,nõ habet ergo cohæres expectare,quòd filius impleat
conditionem,vel non impleat,cum neutro caſu reddat patrem
inteſtatum,ſi non implendo redderet inteſtatum haberet neceſſe
expectare,quòd adimpleret,& ante non poſſet adire , vt in l.pen.
ſupra de iniuſt.teſt.hæc eſt notabilis l.& sẽper allegatur,& multo-
ties reperitur.& hoc eſt carotum huius materię per Docto.ideo
eam cauſam vide &c. Amen amen dico tibi . hodie meenm
a eris in Paradiſo , [a] dixit Ieſus . & antequam Gallus cantet , [b] ter
b me negabis . dixit Ieſus Petro , & poſtea recordatus verbi,quod
dixerat .

ADDITIONES.

a Hodie mecum eris in paradiſo . Adde tex.in cap.Baptiſmi uicem.de con-
ſe.diſt.4.originaliter. Lucæ li.26.

b Antequam Gallus cantet.Adde tex.in c.imitare Petrum 6.qu.1.origina-
liter.Mat.h.26.

---

1 *Subſtitutus uulgaris quando admittatur in defectũ filij non implentis cõ ditionem poteſtatiuam,quæ vltimo vitæ ſpiritu impleri poterat.*

2 *Subſtitutus põt petere,ꝙ aſſignetur filio inſtituto ſub conditione poteſta tiua terminus infra quẽ condõnem impleat,ut ſi non impleat, ſtatim ad mittatur ſubſtitutus,ſicut q̃do eſſet aſſignatus terminus ab ipſo teſtõre.*

3 *Quando eis aſſignatur terminus ad inſtantiam creditorum , tunc eo lapſo habetur.hæreditas pro adita.*

4 *Si filius inſtitutus ſub condõne poteſtatiua,quæ ultimo vitæ ſpiritu pote-rat impleri,non habeat cohæredẽ,uel ſubſtitutũ,& ipſe nõ uult implere condõnem,tamen vellet habere hæreditatẽ,quod remedium habeat.*

5 *Quid ſi conditio eſt mixta,ut ſi matrimonium contraxit cum Berta , & ipſe ingrederetur religionem.*

6 *Filius ratione ſuitatis an tranſmittat hęreditatem paternam ad ſuos, & quoſcunque hæredes etiam extraneos,& etiam ignorans.*

7 *Datio ſubſtituti vulgaris,quando impediat tranſmiſſionem, quæ ſit ratio ne ſuitatis.*

8 *Si filius non impleuit conditionem infra tempus præfixum a teſtatore.nõ poteſt purgare moram infra paucos dies.*

§. Sed & ſi filio. Supra locutus eſt quando filius in-
ſtitutus ſub conditione poteſtatiua
habebat cohæredem.hic loquitur,quando habebat ſubſtitutum
vſque ad §.apud Iuli.aliàs incipit Marcellus,& etiam in princ.l.ſed
ſi in conditione.poſtea in §.apud Iulia. quando nec cohæredem,
nec ſubſtitutum,& in prima parte loquitur,quando ſub conditio
ne,quæ vltimo vitę ſpiritu poterat impleri,in ſecunda tam in illa,q̃
poterat impleri,q̃ in illa,quæ non poterat.prin.verò l.ſeq. quæ in-
cipit,ſed ſi in conditione.ſimpliciter poteſt habere locum in vtra-
que conditione,licèt loquatur in illa,quę non poterat impleri,q̃a
1 in vtraque eſt ea.ratio,& h.d.† Si filius non implet conditionẽ po-
teſtatiuam,quę vltimo vitæ ſpiritu impleri poterat,ſubſtitutus vul
garis admittitur demum eo mortuo,nec eſt neceſſe , ꝙ in talem
defectum ſit exhęredatus,ſed ſi tp̄s eſſet appoſitum ad conditio-
nem implendam,admitteretur ſubſtitutus lapſo illo tempore. Itẽ
ſi filius non habet ſubſtitutum , vel cohæredem, non implendo
conditionem deſtituitur teſtamentum , & deuoluitur hæreditas
ad cauſam inteſtati , & ſi erat talis conditio , q̃ vltimo vitæ ſpiritu
non poterat impleri,ſtatim cum incipit mori , dr̄ deficere , & ipſe
idem,q̃ adhuc viuit,& tenet primam cauſam inteſtati efficit̃ ſuus
heres ab inteſtato,& tranſmittit hæreditatem ad ſuos heredes.ſed
ſi poterat impleri vltimo vitę ſpiritu.non dr̄ defecta,quouſque ſit
perfectè mortuus,ideo tunc ipſe non efficitur hęres ab inteſtato;
ſed deuoluitur poſt eius mortem ad proximiores.h.d.iſte text.cũ
2 glo.vſque ad l.ſed in conditione.§.nepotes.¶† Circa §.ſed ſi filio,
quæro vtrum ſubſtitutus poſſit petere , quòd aſſignetur termi-
nus filio inſtituto ſub conditione poteſtatiua,infra quem condi-
tionem impleat, quod ſi non faceret, ſtatim admittitur ſubſtitu-
tus,ſicut quando eſſet aſſignatus terminus ab ipſo teſtatore, vt l.
ſed ſi in conditione.in princ.ad hoc ut ipſe non habeat expectare
tantum,quantum dicitur,ſcilicet,vſque ad mortem filij. Breuiter
dic ſic,

dic ſic,vt infra de acq.hære l.quandiu.la grande, & ipſo lapſo ha-
bebitur conditio pro defecta,& hæreditas pro repudiata, ſicut ſi
fuiſſet inſtitutus purè,quia talis conditio vr̃ reddere inſtitutionē
puram,poſtq̃ eſt in ſua ptãte implere,vt infra ſi quis omiſ.cau. te-
3 ſta.l.j.§.qui ſub cond.†ſed qñ aſſignatur terminus ad inſtantiam
creditorum,tunc ipſo lapſo hr̃ hæreditas pro adita,ſi erat inſtitu-
tus,purè,quia ita intereſt creditorum,vt habeant quem conue-
niant,ſed ſubſtituti intereſt,vt habeatur ꝓ repudiata,& lapſus ter-
mini dēt operari id,quod eſt fauorabilius ei, ad cuius inſtantiam
eſt aſſignatus,vt not.in le.quandiu.C.de iure.delibe.l.fi.§.pen. ſed
ſi eſſet inſtitutus ſub conditione,non poſſet haberi pro adita, ea
non impleta,ſed operaretur lapſus termini, ꝙ creditores poſſent
mitti in poſſeſſionem bonorum hæreditariorum, vt l. ſi quis ita
4 inſtituerit.infra eo.tit.¶†Circa §.Marcellus.aliàs incipit, apud Iul.
quęro,ſi filius inſtitutus ſub conditione poteſtatiua, quæ vltimo
vitæ ſpiritu poterat impleri,non habebat cohęredem, vel ſubſtitu
tum,& ipſe non vult implere conditionem. tñ vellet habere hæ-
reditatem ab inteſtato,quod remedium hēt,ſi enim tacet, & nõ
implet,& moriatur,nec ipſe habebit, nec hæredes eius, ad quos
non fuit tranſmiſſa ex teſtamento,quia conditionem non imple-
uit, nec ab inteſtato, quia quouſque vixit, non fuit deuoluta ad
cãm inteſtati,ſed venient alij propinquiores defuncto, qui pñt eſ-
ſe diuerſi ab hr̃dibus filij,vt patet in glo.ſuper ver.puto, quæ inci-
pit,non enim erit hæres.quõ ergo ſuccurreretur ſibi,vtrum pote
rit in præſentia notarij,& teſtium declarare animum ſuum,ꝙ nõ
vult conditionem implere,ad hoc vt inſtitutio ſtatim euaneſcat,
tanq̃ defecta conditione,& deuoluatur ad cauſam inteſtati?puto
dicendum,quòd non,qa licèt ſic dixerit põt pœnitere, & adhuc
implere,vt l.deberi.C.de fideicom.lib.& ſic non põt dici ꝑꝑ illud
defecta:vnde cum adhuc pendeat,ceſſat cã inteſtati quouſque vi
5 uit,& põt implere.†ſed ſi eſſet talis,q̃ poſſet deficere, vt ſi matri-
monium ꝯxerit cum Ber. licèt iſta ſit mixta, & ipſe ingrederetur
religionem,& ſic deficeret ſpes nubendi,vt in auth.cui relictum.
C.de indi.vidui.fateor,ꝙ ſtatim ſuccederet cã inteſtati, & deuo-
lueretur ad eum,licèt ſit religionem ingreſſus,& acquireret mo-
naſterio, ſi habet in cõmuni, vt in l. Deo nobis.C.de Epiſ. & Cle.
6 ¶†Item no.vnam glo.quæ incipit,(tranſmittit.)ad duo.Primo qa
tenet,ꝙ filius rõne ſuitatiş tranſmittit hæreditatem paternam ad
ſuos hæredes:intellige quoſcunque etiam extraneos, & etiã igno
rans,quod patet,quia loquit̃,qñ filius erat in articulo mortis, &
ſic non poterat eſſe,niſi ignorans.Idem tenet gl.in §. aperturę cir-
ca fin.ſupra eo.licèt Doct.communiter teneant ꝯrium, ibi dixi.
7 †Item glo.iſta vr̃ velle,dum dicit,niſi habebat ſubſtitutum,ꝙ da-
tio ſubſtituti vulgaris impedit tranſmiſſionem,quæ fit ratione ſui
tatis.certè ſi vera eſſet cõis opi.ꝙ per ſubſtitutionem talem tolle-
retur exiſtentia hęredis, hoc eſſet clarum, ſed quia teneo ꝯriam
opi.quæ eſt veriſſima,dico,ꝙ non impedit,quia hæres filij,qui ve
nit ex iure tranſmiſſionis,& ex perſona filij,excludit ſubſtitutũ,ſi-
cut ipſe filius,prout ēt determinant Docto. in hærede hęredis,ad
quem fuit tranſmiſſum ius deliberandi in l.j.infra de vulg. & pup.
quia non eſt minoris potentiæ tranſmiſſio iſta,q̃ ius deliberandi.
Nec obſt.iſta gl.quia loquitur,quando filius fuit inſtitutus ſub ꝯ-
ditione poteſtatiua,qua non impleta non erat ſuus hęres ex teſtõ
vt in l.conditionibus pupillus.de condi.& dem. & ipſo moriente
anteq̃ impleat non deuoluitur hæreditas ad cauſam inteſtati, ſi
8 habebat ſubſtitutum,& hoc vult iſta glo. ¶†Vltimo in prin l.ſeq.
ſed & ſi in conditione.quæritur,ſi filius impleuit conditionem ꝓ.
tempus præfixum a teſtatore, vtrum poſſit purgare moram in-
fra paucos dies,ad hoc,vt ſubſtitutum excludat?vr̃, ꝙ ſic, per l.ita
quis.§.Seia.de uerb.obl.Contrarium dic per l. Thais ancilla. §. in-
ter.infra de fideicom.li.& per l.ſi de poſſeſſione.C.de trãſac. nam
ad actionem conſequendam de nouo,ſeu aliud ius non habet lo
cum purgatio moræ poſt tempus,ſed ad iam quæſitam conſer-
uandam ſic,vt in d.§.Seia & etiam ad euitandum pœnam, vel in-
tereſſe iuxta materiam l.& ſi poſt tres.ſi quis cautio. Pau. de Ca.
optimè tractauit materiam.

LEX VI.

L.Sed & ſi conditioni.

§.Nepotes.

†Glo.intelligit iſtum tex.quando tempore
teſtamēti nepos præcedebatur a filio, quo
caſu poterat omnino præteriri,vt l.Gallus.§.in omnibus. de lib.&
poſth.fortius inſtitui ſub conditione caſuali,vel mixta, ſed ſi non
præcedebatur tempore teſtamenti,ſicut non poterat omnino p̃
teriri,ita nec ſub tali conditionę inſtitui, ſicut nec filius, & iſta vr̃
communis opi.Doct.Alij,quos gl.recitat in fi.tenent, quòd licēt
non poſſit omnino pręteriri dicto caſu,ut patet in l.poſthumorũ
de iniu.teſt.benè poteſt inſtitui ſub conditione caſuali, vel mixta,
& ꝙ in hoc filius primi gradus ſit melioris conditionis, q̃ nepos,
ſicut & alibi in l.iubemus.C.ad Treb.& de hoc vr̃ tex.cui non vr̃
poſſe dari congruum reſponſum in l.quam gl.allegat.ꝓ. de ſuis.&
legi.l.j.§.ſciendum.pro quo etiam facit id,quod dixi in l. Gallus §.
nunc de l.& Docto.Papienſes conſueuerunt iſtam tenere, qui vt
plurimum conantur defendere opin.reprobatas, & approbatas
infringere.

---

1 *Hæreditas habilis,ꝙ tria requirat tempora ad hoc, ut ualeat inſtitutio, ſcilicet tempus teſtamenti,mortis,& aditionis.*
2 *Inhabilitas medio tempore ſuperueniens poſt teſtamentum ſi fuit ex toto,annihilatus ſtatus inſtituti,annihilat inſtitutionem.*

§.Solemus.

1 †In tex.ibi,media tempora.quæ ſunt duo,
ſcilicet inter teſtm̃, & mortem, item inter
mortem,& aditionem hæreditatis,ſi ergo reperitur habilis,hęres
inſtitutus tribus temporibus.ſ.teſtamenti,mortis,& aditionis,va-
let inſtitutio,& poteſt adire,licèt illis duob. temporib. fuerit effe
ctus inhabilis,tñ inhabilitas ceſſauit:hæc vera,qñ fuit inſtitutus pu
rè,ſi aũt ſub conditione,tunc non inſpicitur tp̃s mortis, ſi condi-
tio tunc adhuc non extiterat,ſed inſpicitur tempus exiſtentis con
ditionis vnà cum tpe teſtamenti, & aditionis, vt no. in l. ſi alienũ.
2 §.in extraneis.ꝓ.eo.¶†Item intelligo iſtum tex.qñ inhabilitas me-
dio tempore ſuperueniens non annihilauit ex toto ſtatum inſti-
tuti,vt ſi fuit deportatus,quia licèt perdat ciuitatem, & ſic annihi-
letur de iure ciuili,retinet tñ libertatem,& ſic non annihilatur de
iure gentium,ſed ſi fuit ex toto annihilatus, vt ſi fuit damnatus in
metallum,q ꝑdit ēt libertatē,tũc annihilaretur inſtitutio, q̃a licèt
poſtea ceſſaret inhabilitas,cenſeret̃ nouus homo, qui nunq̃ fuit
inſtitutus,nõ ſic in caſu p̃cedenti, & hoc probat̃ in l.intercedit. in
fi.ꝓ.de cond.& dem.& adde qđ no.Bar.in l.j.in fi.de ꝯtab. & facit
ad iſtam diſtinctionē l.res uxoris.C.de dona.inter uirum,& vxo.

---

1 *Inſtitutio facta de proprio ſeruo teſtatoris an de iure veteri valebat, & quid de iure nouo.*
2 *Quando res peruenit ad caſum,vel ſtatum,à quo non potuit incipere ante ipſius ꝑfectionem,& in eo perſeuerat,uitiatur diſpoſitio, & nu. 2.*

§.Seruus alienus.

In iſto §. ponitur vnum exem-
plum de eo,quod dicit̃. proxi.
§.de inhabilitate ſuperueniente poſt teſtamentum medio tem-
1 pore,& poſtea ceſſante,ꝙ non vitiat inſtitutionem. † Et præmit-
te,ꝙ iſto iure non valebat inſtitutio facta de proprio ſeruo teſta-
toris,niſi eſſet relicta ſibi expreſſè libertas, licèt ſecus in ſeruo ex-
tranei,vt ſupra eodem.l.ſeruus.in prin.hodie verò valet, etiam in
proprio,hic autem tpe teſtamenti ſeruus erat alienus, & fuit inſti
tutus ſine libertate,& ſub conditione,& ſic valebat inſtitutio poſt
mortem teſtatoris,& pendente conditione fuit effectus hæredi-
tarius,quia dominus illius ipſum tradidit cuidam ſeruo hæredita-
rio ex cã habili ad transferendum dominium, & ſic videbatur ef-
fectus ipſius teſtatoris,quia hæreditas iacens repręſentat perſonã
defuncti,videbatur ergo ex hoc vitiari inſtitutionem, cum repe-
riat ſe inſtitutum ſine libertate,tamen Iuriſconſultus dicit, ꝙ ſi añ
euentum conditionis deſijt eſſe hæreditarius,quia fuit vſucaptus
a quodam tertio,& poſtea conditio exiſtat,inſtitutio non eſt vi-
tiata,quia ſufficit,ꝙ nec tempore teſtamenti,nec conditionis exi-
ſtentis,nec aditionis reperiat ſe ſeruum teſtatoris, & illa tempora
tantum ſunt attendenda,non medium tempus,quo pendebat ꝯ-
ditio,vt ſupra proxi.§.adhibit ergo hæreditatem iuſſu non domi-
ni vſucapientis,ſed ſi primus dominus non deſijſſet eſſe dominus
2 adiret iuſſu illius,& illi quæreret. ¶†Pro declaratione glo. oppo.
ꝙ iſta inſtitutio ſit variata ſtatim,ꝙ eſt effectus hæreditarius, & ꝑ
conſequens fingitur teſtatoris,quia qñ res peruenit ad caſum, vel
ſtatum,a quo non potuit incipere ante ipſius perfectionem, vitia
tur diſpoſitio,iuxta ea, q̃ habentur in l. pluribus. §. & ſi placet.de
ver.ob.& ꝓ.ad l.Falci.l.verbis.ſed hic eſt huiuſmodi,quia inſtitutio
non erat adhuc perfecta.poſtq̃ pendebat conditio, ꝑꝑ hoc gl.di-
cit,ꝙ iſtud poſſet ꝓcedere,ſi iſte fuiſſet inſtitutus purè, vel ſub ta-
li conditione,ſub qua ſeruus proprius non potuiſſet inſtitui, vt eſt
iſta,ſi liber erit.infra de condi ind.l.ſeruus alienus.cum l.ſeq.ſed hic
fuit inſtitutus non pure,ſed ſub ꝯdõne,ſub qua poterat inſtitui, &
loquit̃ glo.per verbum,forte,ſed non bene,nã etiam ſi pure fuiſ-
ſet inſtitutus, deinde effectus teſtatoris, & poſtea ante mortem
eius deſijſſet eſſe,locum haberet quod hic dicitur per §.pręceden
tem,non ob.ꝯrium,quia procedit, quando peruenit ad caſum,a
quo non poteſt incipere,ſupple & in eo perſeuerat, & reperitur
eſſe tempore vltimæ perfectionis, tunc bene vitiatur diſpoſitio,
ſed hic non perſeuerabit,nec reperitur eſſe tempore conditionis
exiſtentis,quo inſtitutio perficitur.

---

1 *Ad hoc,vt ſeruus inſtitutus efficiatur neceſſarius ſufficit, ꝙ tempore mortis teſtatoris ſit inſolidum ipſius,licèt tempore teſtamenti non fuerit.*
2 *Seruum omnino alienum,licèt non poſſum inſtituere cum libertate, tamen communem inter me,& alium benè poſſum.*

§.Si

1 **§. Si ſeruum communem.** † Ad hoc, vt ſeruus inſtitutus efficiatᷣ neceſſarius, ſufficit, ꝙ tp̄e mortis teſtatoris ſit inſolidum ipſius, licèt tempore teſtamenti non fuerit. h. d. ¶ In text. ibi, (hęredem ſcripſit) ſupple. pro parte, & pro alia parte inſtituit filiū impuberem, de quo ff. poſſet etiam poni, ꝙ inſtituit inſolidum ipſum, & impuberē exhæredauit, quod fieri poterat hoc iure. ¶ In tex. ibi. (neceſſarius.) ſupple. tam mihi teſtatori, q̃ etiam impuberi, per l. ſed ſi plures. §. quos poſſum. ff. ti. primo. ¶ In tex. ibi, (patrem redemerit impubes.) Sed quid ſi non redemit? dic, vt ff. ti. primo. l. ſi ſeruus communis. ¶ In tex. ibi, (neceſſarius non efficitur,) quia cum non ſit effectus neceſſarius teſtatori, quia non erat ſuus inſolidum tp̄e mortis. & ſic non fuit conſecutus libertatem ex teſtamento eius, licèt cum libertate fuerit inſtitutus, quia non potuit preiudicare ſocio, ſimiliter non efficietur neceſſarius impuberi, ſed quia ceſſat ratio illius §. quos poſſum. Sed ſi ipſe impubes ipſum manumittat cum ſolennitate debita efficietur ſibi voluntarius hæres, quia ſubſtitutio durat, & licèt ab eo habeat libertatē, non tamen hęreditatem, ſed a primo teſtatore: & ad hoc, vt ſit neceſſarius requiritur, ꝙ ab eodem habeat vtranque: ſi autem pupillus ipſum non manumitteret, tunc nec neceſſarius, nec voluntarius hęres erit pupillo, qa non eſſet cui hęreditas acquireretur, cum remaneat ſeruus, ſed ſi pupillus nō redemiſſet patrem ſocij, tunc partem hęreditatis in qua fuit inſtitutus acquireret ſocio, & etiam hæreditatem pupilli, quam adiret iuſſu ſocij, ita ſupple iſtū tex. ſcrupuloſum.
2 † Et no. ꝙ licèt ſeruum omnino alienum non poſſim inſtituere cum libertate. ff. eo. l. ſi alienum. illum tamen q non eſt omnino alienus, ſed communis inter me, & alium, benè poſſum, vt hic: non tn̄ intelligas, ꝙ fiat præiudicium ſocio, vt perdat dominium partis ſuæ ſecundum iſta iura, ſed hodie datur facultas ſeruo ſoluendi ſocio preciū partis, & efficeretᷣ mihi neceſſarius, vt C. de ſer. com. ma. l. fin. ſed ſi eſſet inſtitutus ſine libertate, illa facultas ſibi non daretur, & ſi non ſoluit partem precij, acquirit hr̄ditatem meam ſocio. cætera dic, vt in gloſ. q̃ eſt magiſtra, & ad eam ſemper remittitur in iſta materia, quia diſtinguit tres caſus.

---

1 *Seruo cum libertate inſtituto ſola libertas adimi non poteſt.*
2 *Seruus inſtitutus cum libertate qualiter conſequitur libertatē à ſeipſo. Quando vnus ſolus eſt inſtitutus, ſibijpſi, a ſeipſo legari non poteſt.*
3 *Si ſeruus ſubſtituatur ſimpliciter ſine libertate, valet inſtitutio, & legatum poſtea de libertate factum eſt ſuperfluum.*

1 **Sed ſi ſit.** † Seruo cum libertate inſtituto ſola libertas adimi non poteſt. h. d. & loquitur qn̄ adimitur in codicillis; & tunc eſt clarum, qa ſi valeret ademptio libertatis, videretur etiam adempta hæreditas, q̃ ſine libertate ſibi non poteſt competere, quia non eſſet, cui eam acquireret, & in codicillis nō poteſt hæreditas adimi directo, vt l. 2. C. de codi. Idem tn̄ eſt, ſi adimatur in eodem teſtō, de quo erat maius dubium, qa cum ſimul datæ fuerint, altera ſine altera nō poterat adimi, vt l. ſi ita. §. regula ff. de lib. & poſthu. & hoc etiam tenet hic gl. in ver. & eſt alia ratio. ¶ In tex. ibi, (ſit inſtitutus) ſupple, inſolidū. ita intelligunt gl. & Doc. ſi autem pro parte Bar. vr̄ ſentire, ꝙ tunc valeret ademptio ſolius libertatis, quia poſſet confirmari per aditionem hęredis, ſed qn̄ eſt inſtitutus inſolidum non poſſet confirmari, niſi ꝑ aditionem ſuā, & ita eſſent ɔ̃ria, ꝙ eſſet hæres, & non eſſet liber. Sed certè ratio, q̃ ff. ſubijcitur, ꝙ libertatem conſequitᷣ a ſeipſo, locum hēt, etiam qn̄ habet cohæredem, vt eſt tex. in l. ex parte ff. de acq. hęre. & ideo vr̄ ꝙ etiam tunc habet locum, quod hic dicitur, quia cum iſta duo ſint ſimul data: ſ. libertas, & hæreditas, non poſſit altera ſine altera adimi, & ſi adimitur, non valet per l. ſi ita §. regula. de lib. & poſth. licèt Bar. eo. modo intelligat, quo hic. ¶ In tex. ibi, (codicillis,) ſubaudi maximè, nam nec in eo. teſtamento valet ademptio ſolius libertatis, vt in d. §. regula. ¶ In text. ibi, (quo neceſſarius fieret) ſupple, non eſſet adempta libertas, nec poſtea fuiſſet alienatus, vel manumiſſus, vt in gl. ¶ In tex. ibi, (ne a ſemetipſo adimatᷣ libertas.) qđ eſſe non poteſt, & quod videretᷣ adimi a ſemetipſo, ſi valeret ademptio, ꝓbat in ver. ſeruus enim qm̄ ipſum habet a ſemetipſo: ergo, & a ſemetipſo videretᷣ adimi, & quod hoc fieri non poſſit, ut a ſemetipſo adimatur, probat in fine, quia poſtquam eſt inſtitutus inſolidum, vt proponitur, non poteſt ſibiipſi a ſeipſo aliquid legari, vt l. legatum. §. hæredi. de lega. primo. ergo nec ſibiipſi a ſeipſo aliquid adimi: quia datio, & ademptio regulantur ꝑ eundem modum, & idem, qđ non poteſt legari, nec adimi. l. vt legata inutiliter. in fi. ff. de adi. leg. ¶ Glo. mag. quæ eſt hic laborat circa duo.
2 † Primo in declarando qualiter intelligitur hoc, quod dicitur in tex. ꝙ ſeruus inſtitutus cum libertate conſequitur libertatem a ſe ipſo, & dicit gloſſ. quòd vult dicere, quòd non conſequitur eam a teſtatore, nec tanquam rem hæreditariam, ſed vt ſingulare commodum, & ideo teſtator illam libertatem alteri, quàm ipſi ſeruo non poſſet legare; qa ſolum res hæreditarias legare poteſt, & iſta libertas non eſt hæreditaria; quòd hoc ſit verū, declara vltra gloſſ. nam non poteſt dici, quòd habeat à teſtatore illud, quod apud teſtatorem non fuit, nec vt hereditarium id, quod in hæreditate nūquam fuit, ſed iſta libertas eſt huiuſmodi, nunquam enim teſtator eam habuit apud ſe, ſed iſte ſeruus moriente teſtatore incipit eam de nouo habere, & licèt a iure naturali primæuo, quo omnes homines liberi naſcebantur, & licèt per iuſgentium fuerit inuenta ſeruitus, per eam tamen non fuit ſublata libertas, ſed obfuſcata, & cum poſtea ſeruitus extinguitur, libertas detegitur, vt no. in l. manumiſſiones. ſupra de iuſti. & iur. non ergo poteſt teſtator ſibi auferre, quod aliunde, quàm ab eo conſequitur, argum. in l. ſi arrogator. §. ſed an impuberi. C. de adop. Breuiter iſta ratio nō eſt bona, quia ſicut teſtator potuit ei relinquere libertatem, & ita potuit adimere relictum, quia licèt non haberet illam libertatem pęnes ſe actualiter habebat tamen potentialiter, vt patet in fi. quia in fundo meo nō habeo ſeruitutem realem, uel perſonalem actualiter: quia res mea non poteſt mihi ſeruire, vt l. vti frui. ſi vſufruc. pe. & tamen poſſum alteri ſeruitutem relinquere, quia cum habeo dominium plenum, habeo etiam potentiam producendi in actum talem ſeruitutem in perſonam alterius, eod. modo in ſeruo, in quo habeo dominium, & ſeruitutem, quia relinquendo dominium, & ſeruitutem, facio vt libertas in eſſe producatur, ſiue de nouo, ſiue detegatur, quæ prius fuerat obfuſcata: ergo debeo poſſe adimere, quia procedit ademptio a pari potentia: ideo dicunt Doct. quòd tex. vult aliud dicere, videlicet, quòd non cōſequitur libertatem a cohærede, vel per aditionem illius, ſed a ſeipſo, ſicut & hæreditatem: nam vnus ex hæredib. portionem hæreditatis habet a ſe, non a cohærede, vt probatur in l. ſi in teſtamēto. infra ſi quis omiſ. cau. teſt. eo modo, & libertatem, quæ eſt cōnexa cum hæreditate, ſi ergo poſſet adimi a ſeipſo ſola libertas, remaneret hæres, & non liber, quod eſſe non poteſt.
3 † Aliud ſuꝑ quo laborat gloſſ. quòd vult dicere litera, quòd non poteſt ſibiipſi legari. gloſſ. intelligit, quòd quando eſt ſolus inſtitutus ſibiipſi, a ſe ipſo non poteſt legari, ſcilicet, nec ipſa libertas, nec ipſemet ſibiipſimet aliqua res hæreditaria. poſtea opponit, quòd immo ipſemet ſibi poſſit legari, vt l. fi. C. de ſer. com. manu. Et reſpōdetur, quòd ibi non fuit inſtitutus, ſed alius, hic ſic, & inſolidum. Item quærit in fi. poſtquam habet libertatem a ſeipſo, quādo eſt inſtitutus cum libertate, non poteſt ſibiipſi legari res hęreditaria. Et reſpondetur, vt in ea. Innuit etiam gloſſ. quòd ſi inſtituerem ſeruum ſimpliciter, ſine liberis iure iuſto, & poſtea libertatem eidem legarem, nō valeret legatum, nec faceret inſtitutionem reconualeſcere. Hodie valet inſtitutio, quia videtur inſtitutus cum libertate. & legatū poſtea factum de eadem eſſet ſuperfluum.

LEX VII.

1 *Si ſeruus inſtitutus cum libertate ſit a teſtatore manumiſſus, erit voluntarius hæres, & ſi alienatus acquiret hæreditatem nouo domino.*
2 *Seruus ſi inſtitutus ſit cū libertate, & poſtea alienetur, cēſetur reuocata datio libertatis, nō inſtitutio, & adibit hæreditatem iuſſu noui domini.*

1 **SI ſeruus.** † Si ſeruus inſtitutus cum libertate ſit a teſtatore manumiſſus, erit voluntarius hæres, & ſi alienatus acquiret hæreditatem nouo domino hoc dicit in effectu, non videtur ergo reuocata inſtitutio per manumiſſionem, vel alienationem, ſed alteratur qualitas eius, vt patet etiam infra eodem. l. quoties. §. penul. ¶ In text. ibi, (ſi ſeruus communis,) hoc ita fuit de facto: nam idem, & clarius procedit hoc in ſeruo proprio. ¶ In text. ibi, ſub conditione. idem ſi pure, quod poteſt, quia gloſſ. intelligit dummodo conditio appoſita in inſtitutione ſit impleta, & paria ſunt fuiſſe impletam, & fuiſſe pure inſtitutum. ¶ In text. ibi, (libertatem conſecutus ſit,) ſcilicet, per manumiſſionem vtriuſque domini. ipſe enim ſolus teſtator non potuiſſet manumittere. ¶ In text. ibi, (teſtamentarię libertatis,) ex hoc apparet, quòd alia conditio fuit appoſita in inſtitutione, alia in libertate, & conditio prima extiterat, ſed iſta ſecunda non adhuc, tamen non debet expectari eius euentus: quia nihil operaretur, poſtquam erat conſecutus libertatem inter uiuos. ¶ In text. ibi, (adire hæreditatem poteſt.) ſuppl. impleta conditione: ſub qua erat inſtitutus, & dic poteſt, ſcilicet, ſponte. nam ad hoc, vt ſit neceſſarius hæres. requiritur, quòd conſequatur libertatem, & hæreditatem ex teſtamento, ſed hic libertatem fuit conſecutus inter uiuos.
2 ¶ † In text. ibi, (item ſiue teſtator eum alienauit.) ſupple vnà cum ſocio poſtquam erit communis, & iſte caſus eſt clarus per l. quoties. §. fin. infra eodem. nam nec tunc erit. neceſſarius; ſed adhibit hæreditatem iuſſu noui domini: vt in fi quia cenſetur reuocaſſe donationem libertatis non inſtitutionem. ¶ In tex. ibi: (ſiue hæres poſt mortem teſtatoris.) iſte eſt caſus dubius: nam cum ponatur: quòd ipſe fuit inſtitutus: quomodo potuit ſeipſum alienare? gloſſ. ſoluit duobus modis. Primo quòd habuerit ſubſtitutum vulgarem: & ille alienauit. quod ſtare non pōt: qa ſubſtitutus nullum ius habebat, antequā deficeret inſtitutio:

inſtitutio,ſed hic non erat defecta,quod patet: quia adit iuſſu noui dñi. Alio modo ſoluit ꝙ habebat cohæredem, & ille alienauit iſtam tenet Bar. ſupplendo tñ,ꝙ ille cohęredes erat inſtitutus inſolidum purè,& iſte ſeruus erat ſibi datus cohæres ſub conditione:interim ergo ille cohæres videtur hæres inſolidum per ea quę no. in l.2.ſi pars hæred.pet. & ſic potuit dominium inſolidum in alium transferre. Sed contra quòd iſte ſeruus potuerit dare ſocio æſtimationem ſuæ patris, & conſequi totam hæreditatem pro ſe, vt ï.titu. j. l. ſi ſeruus communis. glo. non ſoluit, dic ꝙ ibi erat caſus ſpecialis hoc iure, vt ibi no. regulariter ſecus: hodie verum eſt regulariter,vt l.j.C.de ſer.cõ.manu. & no.l.proxi.§.ſi ſeruum.¶Adhuc op.glo.quòd non potuit iſte cohæres auferre ſibi libertatem alienando quo minus exiſtente conditione efficiatur liber l.pater filio. ï.eod.ti.gl.fateť hic ꝙ iſte cohæres, licèt alienando auferat ſibi hæreditatem, non tamen aufert ſibi libertatem. Vel dic ꝙ ibi loquitur in ſeruo proprio teſtatoris,vt ibi dicam.

LEX VIII.

1 *Ad hoc,ut ſeruus cõmunis ambobus dominis efficiatur hæres neceſſarius requiritur,ꝙ ſit ab ambobus inſtitutus cum libertate, & ꝙ dies hęreditatis,& libertatis ex teſtamento amborum ſimul cedat.*

2 *Libertus orcinus dicitur ille,cui fuit relicta libertas directò,& eam conſequitur ſine manumiſſione,& ſic dicitur orcinus,ideſt teſtatoris.*

1 DVo ſocij. †Ad hoc, vt ſeruus communis ambobus dominis efficiatur hæres. neceſſarius, requiritur ꝙ ſit ambobus inſtitutus cum libertate, & ꝙ dies hæreditatis, & libertatis ex teſtamento amborum ſimul cedat h.d.Ratio eſt, quoniam ad hoc,vt ſeruus efficiatur neceſſarius, requiritur ꝙ ſimul conſequatur libertatem, & hæreditatem ex teſtamento domini, ſed ſi communis eſt ſeruus,ſi alter tantum reliquit libertatem non poteſt in prę iudicium alterius eam conſequi ſtatim mortuo teſtatore:& ſimiliter ſi ambo reliquerunt, & diuerſis temporibus cedat dies, non conſequitur eam ex illo teſtamento,ex quo primo dies ceſſit,ergo illi non poteſt effici neceſſarius, ſed ſi cedat ſimul,uerum eſt dicere ꝙ ex teſtamento vtriuſque conſequitur libertatem, & hæ-
2 reditatē ſimul. ¶†In text. ibi,orcinum.dicitur libertus orcinus ille cui fuit relicta libertas directò,& ſic conſequitur eam ſine manumiſſione hęredis: vnde non habet alium patronum,quàm defunctum: ideo dr̄ orcinus, ideſt teſtatoris, ſed quando relinquitur per fideicommiſſum. tunc requiritur manumiſſio hæredis, & efficitur libertus ipſius,& non dicitur orcinus.

LEX IX.

2 *Error in corpore inſtituti, uel ſubſtantia rei relictæ uitiat inſtitutionem, & relictum.*

2 *Error in qualitate perſonæ inſtitutæ quando uitiet inſtitutionem.*

3 *Quid in errore nominis proprij.*

1 QVoties. †Error in corpore inſtituti, vel in ſubſtantia rei relictæ vitiat inſtitutionem, & relictum h. d. vſque ad §. ſed ſi non in corpore.¶Oppo.pro declaratione gl. de l.nemo.§.qui frater.š.eo.C.de teſt.l. ſi quis in nomine.Sol. diſtingue tres caſus:nam aut erratur in corpore perſonæ inſtitutæ, aut in qualitate,aut in nomine proprio. Primo caſu vitiatur inſtitutio, tam in corpore in quo erratur, quàm in illo ad quod intentio teſtatoris dirigitur, quod poteſt contingere duobus modis. Primo quando volebam inſtituere Titium abſentem,quem nunquam videram. & alius,puta Sempronius ſe ſubmiſit aſſerēs ſe eſſe illum Titium quando teſtator ipſum abſentem ſemel viderat, & cognoſcebat,ſed poſtea cæcus factus eſt,& alius loco illius ſe ſubmiſit, vt contingit in Iacob,qui ſe ſubmiſit loco Eſau:nam neuter fuit hæres ſm glo.vel dic,ꝙ fuit Iacob,q̧a pr̄ eius poſtquàm notitiam habuit de fraude permanſit in eo,quod fecerat, & ſic approbauit ſm Bal. & totum fuit ex
2 diſpenſatione diuina. ¶†Circa ſecundum,aut illa qualitas concernit conſanguinitatem:quia putabam Titium fratrē meum, vel filium cum non eſſet errans in facto, vel in iure,& idem,vt vitietur inſtitutio, licèt non ſit error in corpore, quia cã præſumitur finalis,vt l.nec apud.& l.ſi pater.C eo.& in l.eã quam.C.de fideicom. ſecus ſi eſſet aliqua qualitas, quæ non inducit cauſam finalem, quia falſa demonſtratio non vitiat,vt l.demonſtratio. de cond.& demon.ſed ſi non erraſſet, licèt ex certa ſcientia nominaret eum fratrem,cum ſciret non eſſe, non vitiaretur inſtõ,quia cenſereť potius dixiſſe gratia amicitiæ,q̃ fraternitatis, ita loquitur l.nemo.
3 §.fi.š.eod.†Circa tertium diſtingue, an habebat notam perſonã, & error in nomine non vitiat,vt l.quis in nomine.C.de teſta.Aut non habebat notam,& tunc dic.vt l.qui habebat ſtatum ſupra.de reb.dub.

1 *Error in quantitate continua, uel diſcreta non uitiat id,quod eſt dictum, & præualet ei,quod eſt ſcriptum.*

2 *Ad ualorem inſtitutionis requiritur perſona relinquens, & perſona cui relinquitur, & res quæ relinquitur.*

3 *Si teſtator coram teſtibus dixit,ꝙ uolebat inſtituere Titium in ſemiſſe poſtea reperitur ſcriptus in quadrante quòd iſtud præſumatur factũ potius per errorem,& hoc probato habebitur pro inſtituto in ſemiſſe.*

Error probatur eo ipſo quòd in præfationibus fuit aliquid dictum, & poſtea reperitur aliud ſcriptum ſi incontinenti ſecuta eſt ſcriptura.

4 *Quòd notarius non præſumatur hoc ſcripſiſſe falſò,ſed per errorem,uel teſtatoris,uel ipſius,niſi aliter probetur de dolo.*

5 *In teſtamento in ſcriptis,licèt requiratur ſcriptura de ſubſtantia, ſi interuenit,& in aliquo eſt erratum, quia fuit ſcriptum minus quàm deberet ſcribi hoc non nocet, & debet ſuppleri ſi poteſt probari,ꝙ fuerit actum.*

6 *Si reperitur in ſcriptura notarij unum c,pro centum, & unum l,pro quinquaginta,cum iſta ſint conſueta,non uitiant ſcripturam,ſed habentur pro extenſis.*

1 §.Sed ſi non in corpore. †Error in quantitate continua,vel diſcreta non uitiat id, qđ eſt dictum, & præualet ei, qđ eſt ſcriptũ. h.d.vſq; ad §.tantundem.Et primo loquitur quando voluit aſcribere plus,& per errorem aſcripſit minus, vſque ibi, (ſed ſi maiorem.)Secundo qñ econuerſo:& iſte ſecundus caſus magis eſt clarus, quia cum in maiori quantitate inſit minor remoto vno in quo erratum eſt,remanet voluntas teſtatoris in alio, & ēt ſcriptura,ſed in primo caſu non ſic, quia in eo,qđ eſt plus, licèt adſit uoluntas, non adeſt ſcriptura: & ideo videtur ꝙ non valeat inſtõ, ēt in eo, qđ teſtator voluit poſtquam errauit, vt in princ. huius
2 l.† Sol.ibi fuit erratum in corpore perſonæ inſtitutæ, vel in ſubſtantia rei relictæ, qui error magis nocet:nam ad valorem inſtõnis requiritur perſona relinquens, & ꝑſona eius cui relinquitur & res q̃ relinquiť. Vñ cum iſta tria ſint de ſubſtantia, error magis vitiat: hic fuit erratum in quantitate, q̃ non eſt de ſubſtantia inſtitutionis, valet.n.inſtitutio, licèt partes à teſtatore non fuerint deſcriptæ,vt ï. eo.§.hæredes.iõ error in portione non vitiat, niſi
3 in eo in quo eſt erratum, & ſtatur ei qđ teſtator voluit. † not. ergo hic primo, ꝙ ſi teſtator coram teſtib. dixit,ꝙ volebat inſtituere Titium in ſemiſſe,poſtea cum notarius venit reperitur ſcriptus in quadrante, iſtud præſumitur factum potius per errorem, quã ex eo,ꝙ teſtator pęnituerit: & ideo hoc probato habebitur pro inſtituto in ſemiſſe, qđ perpetuò tene menti. nam ex hoc ſequitur,ꝙ error probatur eo ipſo, ꝙ in p̄fationibus fuit aliquid dcm̄, & poſtea reperitur aliud ſcriptũ. hoc verũ ſi incontinenti ſecuta eſt ſcriptura, aliàs non præſumereť pænituiſſe ꝑ ea q̃ no. in l. per
4 retentionem. C.de vſufr. ¶†Itē no.ad excuſationē notariorum cum non p̄ſumanť hoc ſcripſiſſe falſo,ſed ꝑ errorem, vel teſtatoris,vel ipſius, vñ non ſufficeret ad redarguendum ipſum de falſo probare, ꝙ per teſtatorem aliud fuit dictum, & aliud reperitur ſcriptum, niſi aliter probeť de dolo, vt hic,dum dicit aſcripſerit te-
5 ſtamentarius. &c. qđ perpetuò tene menti ſm Bar. †Itē not. inquantum iſte tex. p̄t intelligi ēt in teſtõ in ſcriptis, ꝙ licèt in illo requiratur ſcriptura de ſubſtantia ſi interuenit, & in aliquo eſt erratum,quia debet ſuppleri ſi p̄t probari,qđ fuerit actum,ſecus ſi oĩno eſſet ſcriptura omiſſa, ſimile hr̄ in l. j. §. ſi autem ſir.š.e.& hoc
6 ſentit hic Ang.¶† Vltimò no. in fi.dum dicit per notam.[a] cc. &c.
a ꝙ ſi reperitur in ſcriptura notarij vnum c.pro centum,& vnum l, pro quinquaginta, quia iſtæ ſunt notæ coniunctæ, non vitiant ſcripturam, ſed perinde eſt ac ſi extenſe fuiſſet ſcriptum, ſecus ſi eſſent notę non conſuetæ. & ita intelligitur l. ſed cum patrono in fi.š.de bon. poſſ.

ADDITIO.

a ¶Per notam.Quando cifrę,uel notæ uitient inſtr̄m uide latè per do.Alex, de Imo.in conſi.152.col.2.uer.item fuit.in 2.uol.Fran.Cur.

1 *Omiſſio conditionis quam teſtator uoluit apponere, & per errorem omiſit,uitiat inſtitutionem,ſed econuerſo ſi per errorem appoſuit,quam apponere nõ intēdebat,nõ uitiatur inſtitutio,ſed habetur pro nõ appoſita.*

2 *Non debet attendi qđ fecit notarius ſi contra uoluntatem teſtatoris,uel partium fecit,ſed præualet uoluntas illorum.*

3 *Si non poteſt conſtare quæ conditio erat illa,quam notarius omiſit in inſtitutione,& tamen conſtet,ꝙ teſtator noluit facere inſtitutionem puram, & propterea uitietur inſtitutio quòd ſuccurratur illi inſtituto, contra notarium ad intereſſe per actionem in factum.*

1 §. Tantundem. †Omiſſio conditionis, quam teſtator voluit apponere, & per errorem omiſit, vitiat inſtitutionem, ſed econuerſo, ſi per errorem appoſuit,quam apponere non intendebat, non vitiatur inſtitutio,ſed hr̄ pro non appoſita h.d.uſq ad verſi.(ſed ſi cum.)Ratio diuerſitatis eſt, quia in primo caſu conſtabat, ꝙ teſtator noluit facere inſtitutionem puram, ſed conditionalem, & non apparet, quam conditionem voluit apponere. Vnde nec valet,vt puta, quia teſtator noluit,nec vt conditionalis,quia quam conditionem voluerit apponere ignorať,& ſic vitiať rõne incerti

tudinis. Sed ſi conſtaret quam voluerit apponere, valeret inſtitu-
tio tanq̃ conditionalis, & illa ꝯdõ, q̃ expreſſit in p̃fationib. cẽſet re
petita in inſtõne, vt l. Titia. §. idẽ r̃ndit. de ver. obli. in ſecundo caſu
conſtat, ꝙ q̃n teſtator voluit. ſ. facere inſtõnem puram non valet
vt puta. Item conſtat, ꝙ voluit. ſ. conditionẽ apponere: iõ ꝑ erro-
rẽ appoſita reijcĩ. Et aduertẽdum, q̃a Iuriſcõ. primo tractauit, q̃n
fuit erratũ in corpore pſonæ inſtitutæ in prin. huius l. Poſtea q̃n in
ſubſtantia rei relictæ in uer. (& ſi in reliqs.) & iſte error uitiat indi-
ſtinctè. Poſtea q̃n in qualitate, in uer.) ſed ſi non in corpore.) & iõ
nõ uitiat indiſtinctè. In iſto §. q̃n in qualitate ſubſtantiali: nam ꝙ in
ſtõ ſit pura, uel conditionalis, non eſt de ſubſtantia eius, ſed de
qualitate, q̃a poteſt fieri utroq; modo, tamen iſta qualitas dr̃ ſub
ſtantialis, quia diuerſificat ſubſtantiam inſtõnis: alia. n. eſt pura in-
ſtitutio, alia conditionalis. ar. in l. j. §. ſi quis ſimpl'r de ver. ob. Iſto
ergo caſu diſtinguitur, vt hic in tex. & ex his, q̃ ſ. dixi. ¶ In tex. ibi,
(deſtinans inſerere,) quia hoc dixit in p̃ſentia teſtium, ꝙ volebat in
ſtituere Titium ſub condõne, & poſtea cũ venit notarius inſtituit
eum, & de condõne nõ fecit mẽtionẽ, p̃ſumiĩ. n. hoc ꝑ errorem
fcĩi, ſi incõtinẽti, qđ eſt ſingulare, vt ſ. ꝓ xi. §. ¶ In tex. ibi, (ꝓ nõ in-
ſtituto putat) gl. hic intelligit, ut habeat ꝓ nõ inſtituto ſub condi-
tione prout teſtator uoluit, licèt bene hr̃ pro inſtituto purè, poſt
quam ita reperiĩ ſcriptũ, licèt teſtator uoluerit, & hoc per l. pe. C.
de inſt. & ſubſt. ſed Dy. intelligit ꝯ̃rio, ꝙ hr̃ pro non inſtituto. ſ. pu
rè, quia teſtator noluit, ꝙ eſſet purè inſtitutus, ſed bñ hr̃ pro inſti-
tuto ſub conditione, poſtq̃ teſtator voluit, & hoc per §. p̃ce. & ꝑ
id, qđ ſequiĩ in ſeq. ver. q̃a ſi appoſitio ꝯdõnis facta ꝑ errorẽ non
vitiat, ut ibi, ſed ſeruatur, qđ teſtator noluit, ea ratione nec omiſ-
ſio debet vitiare, ſed debet ſeruari, qđ voluit teſtator. Sed Iaco. de
Ra. Pe. Dy. & Bar. dñt, ꝙ nõ hr̃ ꝓ nõ inſtituto aliquo mõ, nec pu
rè, nec ſub cõdõne, & ita ſonat tex. Tu dicas, ꝙ q̃libet iſtarum
opi. eſt vera in diuerſis caſib. Nã ſi teſtator perfecit actũ ſuũ. ſ. in-
ſtõnem, & dixit ſe velle poſtea condõnem adijcere, puta inſtituo
Titiũ ſub ꝯdõne, q̃ in codicillis aſcripſero. tũc vera eſt opin. gl. &
ſi poſtea non aſcribat, valet inſtõ vt pura, & ita loquiĩ illa l. pe. de
qua ſ. opp & ſoluit multis modis, & non benè, ſed iſta eſt uera,
vt ẽt ꝓbaĩ ſ. e. l. 2. & l cum pr̃. §. fi de le. 2. Interdũ teſtõr, anteq̃ ꝑue
niret ad actũ ad inſtitutionis dixit ſe velle inſtituere Titiũ ſub ꝯdõ-
ne, & poſtea incontinenti inſtituit nõ appoſita conditione, & tũc
loquitur hic, quo caſu ſi ſpecificauerat quam ꝯdõnem uolebat
apponere cenſetur appoſita, & repetita, & ſic hr̃ pro inſtituto ſub
conditione, & ita procedit opi. Dy. ſi aũt non expreſſerat ꝯdõnẽ,
nullo modo habetur pro inſtituto, & ita intell'r iſte tex. ꝑ rõnẽ,
2 q̃ ſ. dixi, ita procedit opi Pe. & Bar. ¶ † In tex. ibi, (idem tractat, & ſi
teſtamentarius.) No. ſm̃ Bal. ꝙ non debet attendi qđ fecit nota-
rius, ſi contra uoluntatem teſtatoris, uel partium, ſed præualet vo
luntas illorum, facit l. errore. C. de teſt. dicit hic Bar. ꝙ iſto caſu,
quando proceſſit à notario, putat opi. Dy. veram, ꝙ habeatur ꝓ
inſtituto, prout teſtator uoluit, non prout notarius fecit, quod
videtur expreſsè contra tex. dum dicit, ſed pro non inſtituto ha-
bendum: & iõ diſtingue eod. modo, quo ſ. q̃a ſi teſtator appoſuit
conditionem, & notarius eam remouit p̃ter uoluntatem eius te-
ſtatoris, ſi põt probari q̃ conditio erat illa, procedit dcm̃ Bart. q̃a
hr̃ pro inſtituto ſub illa conditione, & non attendiĩ, qđ fecit nota-
3 rius. † aut non põt conſtare. q̃ ꝯdõ erat, & tũc, quia coſtat, ꝙ no-
luit facere inſtõnem purã, & non conſtat q̃ ꝯdõnẽ appoſuerit, ui
tiaĩ inſtõ propter incertitudinẽ. Puto tñ, ꝙ illi inſtituto ſuccurre-
tur ꝯ notarium ad intereſſe per actionẽ in factum, & æſtimabitur
dubius euentus quantum poſſet vendi, ar. in l. 3. §. fi. de condi. ob
cau. & quod no. in l. Lucius. §. Semproni a. de leg. 2.

1 *Commitatiuus, ſi fuit deſcriptus inter ciues per errorẽ, uel econuerſo ciuis inter commitatiuos, non ſtatur ſcripturæ, ſed ueritati, idem ſi quis eſt deſcriptus inter bannitos per errorem.*

§. Sed ſi cum primum.

Hic loquiĩ, q̃n fuit error in numero ꝑ
ſonarũ, q̃a cũ uellet inſtituere unũ, inſtituit duos, dr̃, ꝙ ille adiectus
hr̃ ꝓ non inſtituto. ¶ In text. ibi, (& ſm̃ ſcripſit.). ſ. ꝑ errorem, de
1 quo conſtat ſm̃ Dy. ¶ † In text. ibi, (ſolus primus.) inducit Bal. ꝙ
ſi commitatiuus fuit deſcriptus inter ciues ꝑ errorẽ, uel econuer
ſo ciuis inter commitatiuos, non ſtetur ſcripturæ, ſed locus ſit ue
ritati, vt & alibi dicitur in l. fi. in fi. ſ. de ꝓba. & eo. modo ſi aliquis
eſt deſcriptus inter bannitos per errorem.

1 *Inſtitutio, ſi perſona inſtituti ſit certa ex alia demonſtratione, quàm proprij nominis, ualet, niſi ſit appoſita cauſa cõtumeliæ: et qđ ſi eſt incerta.*
2 *Quòd aliquis extraneus penitus ignotus poſſit eſſe certus, & qualiter poſſit hæres inſtitui.*
3 *Si accuſatur, uel inquiritur aliquis, quòd occidit Romipetam, cuius nomen ignoratur, & etiam unde eſſet, & quis eſſet, ꝙ procedat inquiſitio, uel accuſatio.*

§. Si quis.

1 † Valet inſtitutio, ſi perſona inſtituti ſit certa ex
alia demonſtratione, quàm proprij nominis,
niſi ſit appoſita cauſa contumeliæ: ſed ſi eſt incerta non ualet, niſi
declaratio ſit cõmiſſa in aliquẽ futurum euentum, qui extiterit.
h. d. vſq; ad §. hr̃des. Ponuntur ergo duæ regulę, & q̃libet earum
habet exceptionem unam. Scđa ibi, (hæres autem inſtitutus &c.
2 No. † unam gl. in iſto uer. hæres q̃ incipit, proprio noĩe. in fi. dũ di
cit, ꝙ aliquis extraneus penitus ignotus poteſt eſſe certus, ut ꝓbaĩ
ex iſto tex. iuncta l. extraneũ. C. eo. q̃a in illa l. dr̃, ꝙ extraneus, &
penitus ignotus põt hęres inſtitui, & hic dicitur, ꝙ nõ ualet inſtõ,
niſi perſona inſtituti ſit certa: ergo ſequiĩ, ꝙ extraneus, & penitus
ignotus põt eſſe certus: qđ intellige certitudine corporis, ſi præ-
3 ſens eſt. ¶ † Et iſtud inducit Bal. ſi accuſaĩ, vel inquiritur aliquis, ꝙ
a occidit Romipetã. a cuius nomen ignoraĩ, & ẽt uñ eſſet, & q̃s eſ-
ſet, an procedat inquiſitio, uel accuſatio? vr̃ ꝙ non, q̃a debet expri
mi pſona, ꝯ quã delictũ eſt cõmiſſum, ut l. libellorũ. de accu. ſed
hic ur̃ nõ poſſe exprimi, poſtq̃ eſt ignotus. Cõtrarium vr̃ ꝑ hanc
gl. dummõ ſit certus de corpore occiſi, & ſic conſtat maleficium
fuiſſe commiſſum: quia ſufficit certitudo iſta, non ſic, ſi nõ cõſta-
ret de occiſione, q̃a nullus uidit occiſum, licèt vulgò dicaĩ aliquẽ
fuiſſe occiſum in tali loco, & infamia laborat ꝯ aliquẽ, & reperiĩ te
ſtis, qui uiderit occiſum: nã primo debet ꝯſtare de hoc anteq̃ in-
quiraĩ, ut in l. j. §. item illud.) ad Sillan. & iſtud habui de fcõ Bono-
niæ, & eramus oẽs aduocati ꝓ defenſã cuiuſdam, & recordor, ꝙ
quidam ex iudicib poteſtatis allegabat dictum Bal. hic.

ADDITIO.

a ¶ Quòd occidit Romipetam. Adde, ꝙ eccle. Romana habet ex conſuetu
dine, uter in anno excõmunicet eos, qui offendunt peregrinos ſm̃ Bald.
in c. conquerente. in ulti. col. in fi. de cle. peregri.

1 *Hæreditas conſiſtit in iure incorporali, non autẽ in rebus corporalibus, cũ poſſit eſſe hæreditas ſine aliquo corpore.*
2 *Iura incorporalia, licèt regulariter ſint indiuiſibilia, tamen hoc fallit in iure hæreditatis, & uſusfructus.*
3 *Diuiſio teſtatoris præfertur legali, & teſtator tunc uidetur diuidere, quãdo inſtituit plures, ſed ſi unum, ſecus, licèt plures portiones faciat.*

§. Hæredes.

1 † No. hic, ꝙ hæreditas conſiſtit in iure in
corporali, nõ aũt in rebus corporalibus,
cũ poſſit eſſe hæreditas ſine aliquo corpore, ut l. hæreditas. de pet.
hære. & de re. di. l. j. §. incorporales. nã eſt q̃dã pſona ficta repre-
ſentans defunctum, uel dic, ꝙ eſt q̃dam ſucceſſio in uniuerſum
ius, qđ defunct⁹ habuit, qđ declara, ut ꝑ Bar. ſuꝑ rubrica de acq.
her. iõ hæredes, q̃ ſuccedũt in hoc iure dicunĩ ſucceſſores iuris:
q̃a hæreditas eſt uniuerſitas iuris, ſicut, & peculiũ, & dos. Eſt ẽt q̃
dã uniuerſitas facti, ſeu corporum u. g. cui nulla eſt amiſſio iu-
2 ris. † Itẽ not. ꝙ licèt regulariter iura incorporalia ſint indiuiſibilia,
ut patet in l. 2. & l. plenè. ſa. erc. tñ fallit in hoc iure hæreditatis: quia
diuidiĩ, ꝙ ſi ſunt plures hæredes inſtituti, non eſt q̃libet hæres in-
ſolidũ, licèt ſecus in alijs iurib. incorporalibus, ut in ſeruitutibus,
quia tranſeunt ad quemlibet hr̃dem inſolidum, ut l. 2. de uer. obl.
Fallit ẽt in uſufr. qui eſt ius indiuiſibile, ut l. j. §. ſi uſufr. ad l. Fal. Item
3 not. † ꝙ diuiſio teſtatoris præfertur diuiſioni legali, tunc aũt teſta-
tor vr̃ diuidere, q̃n inſtituit plures. ſed ſi unum, ſecus, licèt plures
portiones faciat, ut l. ſi ſolus. de acq. hær. & quod ibi dixi.

1 *Inſtituti diſpariter in re certa pariter ſunt hæredes uniuerſales, niſi expreſſe repugnet teſtatoris uoluntas.*
2 *Inſtitutio facta in re certa trahitur ad uniuerſum, quando non fuit datus cohæres uniuerſalis, quando non conſtat de expreſſa contraria uoluntate, aliàs inſtitutus in re certa loco legatarij habetur.*
3 *Portiones factæ in illa re certa, non cenſentur factæ in inſtitutione uniuerſali, quæ reſultat ex illa: quia nullam portionem habent ad inuicem.*
4 *Qualitas appoſita in expreſſa inſtitutione, quando non cenſeatur repetita in tacita, quæ reſultat ex illa.*
5 *Inſtitutio quando fit de uniuerſo, & exceptio, uel prohibitio ſit de re certa, tunc præualet inſtitutio, & exceptio habebitur pro non facta, & ſic cauſa teſtati trahit ad ſe cauſam inteſtati.*
6 *Quid econuerſo ſi inſtitutio fuit facta in re certa, & exceptio, ſeu prohibitio in uniuerſo, ꝙ tunc præualeat exceptio, & ſic cauſa inteſtati trahit ad ſe cauſam teſtati & an habebit iure legati facti ab inteſtato.*
Quid ſi inſtitutio eſt facta de parte quota, & exceptio, ſeu prohibitio de alia quota.
7 *Filio inſtituto in aliqua parte, uel re pro ſua legitima non poteſt prohiberi ius accreſcendi, uel ſupplendi in reſiduo ſi illa non ſufficit, ſed ultra legitimam, idem eſſet in filio, quod in extraneo.*
8 *In legatis poteſt prohiberi ius accreſcendi.*

§. Si duo.

1 † Inſtituti diſpariter in re certa pariter ſunt hæ-
redes uniuerſales, niſi expreſsè repugnet teſta-
2 toris uoluntas h. d. † Tria ergo dicuntur hic, primo, quòd inſtitu-
tio facta eſt in re certa, & trahitur ad uniuerſum, cõcor. l. j. §. ſi ex
fundo. ſ. e. hoc eſt uerum, quãdo nõ fuit datus cohæres uniuerſa-
lis, aliàs inſtitutus in re certa loco legatarij haberetur, ut l. quo-
ties. C. eodem, niſi talis inſtitutio cohæredis ex poſt facto irri-
taretur,

taretur, vel quia repudiaret, vel q̃a decederet hr̃ditate nõ adita; q̃a tunc haberet̃ ꝓ nõ dato, & ſic totum accreſcet inſtituto in re certa, ac ſi cohr̃dẽ nõ habuiſſet ſ᷑m cõem opi. vt hic tenet Bar. & ẽt Cy. in aut. nouiſſima. C. de inof. teſt. & ita fuit diſputatũ, vt refert Io. And. in addi. Spe. in tit. de teſt. §. in primis. ẽt ſi teſtator iuſſit illi inſtituto in re certa, ꝙ vltra illã petere nõ poſſet, quia hoc debet intelligi, rebus ſic remanentib. & ꝙ inſtõ cohæredis habeat effectum, aliàs cũ iſta prohibitio cenſeatur facta fauore cohr̃dis. arg. in l. peto. in prin. de leg. 2. & nũc ſi non pt̃ operari fauorẽ eius, non operabit̃ odiũ prohibiti, & ita conſuluit Bar. & ẽt firmat hic.

3 Sc̃do † dr̃ hic, ꝙ portiones factæ in illa re certa non cenſent̃ factæ in inſtitutione vniuerſali, q̃ reſultat ex illa, quia nullã portionem hñt ad inuicẽ: & iõ qualitas appoſita in expreſſa inſtõne, non cenſetur repetita in tacita, q̃ reſultat ex illa, q̃ñ eſt maioris authoritatis, & efficaciæ, & alterius omnino naturæ, illã tñ rẽ bñ habebunt iure prælegati ſ᷑m portionẽ factã in ea).eo. l. ex facto. & no.). l. prox. de teſt. mil. l. certarum. in prin. ſ᷑m Dy. Tertio, & vlt. dr̃, ſi mõ uoluntas patris ſa. manifeſtiſſimè nõ refragatur: & iſta limitatio pt̃ referri ad primum dc̃m, & pt̃ referri ad ſ᷑m, & ẽt ad vtrunq;: ſi referat̃ ad ſ᷑m tm̃, clara eſt: q̃a ſi conſtat intẽtionẽ teſtatoris fuiſſe, ꝙ habeant illas partes in inſtõne vniuerſali, quas dedit in fundo, illas habebunt, ſed Bar. dicit, ꝙ iſte intellectus non eſſet bonus: quia quantum ad hoc non req̃ritur manifeſtiſſima voluntas, ſed ſufficit præſumptiua. arg. in l. cum proponeretur. de leg. 2. Certè tex. de vulg. & pupi. l. ſi plures. in fi. ẽt quantum ad hoc dicit, requiri euidentem voluntatem, & expreſſionem. Poteſt ẽt dici, ꝙ licèt hic dicatur de manifeſtiſſima voluntate, non propterea tollit q̃n ſufficiat ẽt coniectura, q̃a ẽt illa pt̃ dici manifeſtiſſima vt l. licèt Imper. de leg. j. ipſe autẽ Bar.

4 † refert iſtã limitationẽ, ad primũ dc̃m, videlicet, ꝙ tũc inſtõ in re certa trahitur ad vniuerſum non dato cohærede vniuerſali, quando non conſtat de manifeſtiſſima voluntate in contrarium, aliàs ſecus. ſed q̃d erit tunc, tenet ipſe, ꝙ vitietur teſtm̃ rõne perplexitatis, q̃ reſultat inter diſpõnẽ iuris, & voluntatem defuncti, quia ius vult, vt q̃s non decedat ꝓ parte teſta-

a tus, & ꝓ parte inteſtatus,ᵃ & iõ inſtõnẽ factã in certa re, vel quota, tanq̃ fauorabilem extendit ad vniuerſum, teſtator autem vult, quòd non extendatur, & iſta voluntas eſt ſeruanda, & p̄ualet diſpõni iuris, ſed ne ſequatur inconueniens, q̃d ius abhorret, potius dicamus cãm inteſtati trahere ad ſe cauſam teſtati, & ſic non valere in aliquo. Et hoc probat multis rõnib. & pręcipuè per l. pe. de inio. teſt. Ange. in l. pe. ſ. de iniuſt. teſt. diſtinguit tres caſus: nã aut inſtõ fit de vniuerſo, & exceptio fit de certa re, & tunc p̄ualet inſtitutio, & exceptio habebitur pro non facta, & ſic cã teſtati trahit ad ſe cãm inteſtati, caſus eſt in l. ſi ita quis hæres inſtitutus fuerit ex

5 cepto fundo.). eo. in pe. car. † aut ecõuerſo inſtitutio fuit facta in certa re, & exceptio, ſeu prohibitio in vniuerſo, & tunc p̄ualet exceptio, & ſic cã inteſtati trahit ad ſe cãm teſtati. ut in hoc §. ſ᷑m intellectũ Bar. & dicit, ꝙ inſtitutus nõ hẽbit illã rẽ in qua inſtitutus fuit In hoc pt̃ dici ꝯtrariũ, ꝙ hẽbit iure legati facti ab inteſt. ne vtile pp inutile vitiet̃. Interdũ inſtõ eſt facta de parte quota, & exceptio ſeu ꝓhibitio de alia quota. vt inſtituo te in dimidia, & ꝙ plus hr̃e nõ poſſis, & in altera dimidia nullum inſtituo, & tunc habet locum op. Bar. q̃a iſte tex. nõ loquitur in hoc caſu. iõ cũ inſtitutio, & ꝓhibitio ſint pares p̄ualere dẽt inſtõ, q̃ eſt nobilior, & fauorabilior, ut trahat ad ſe cauſam inteſtati, & idem ſi in minori quota fuiſſet facta inſtõ, puta in quarta, ſufficit. n. ꝙ in quota, & ſic ſit inſtõ vniuerſalis. Contra iſtud tñ vr̃ caſus in illa l. pe. vbi inſtõ cohr̃dis, q̃ erat in quota irritatur, q̃a alia quota ſui cohr̃dis non potuit ſibi accreſcere pp tacitã prohibitionem teſtatoris, q̃ reſultat ex eo, ꝙ illi cohr̃di debuit ſubſtitui vulgariter, & iſta vr̃ verior.

6 † & ſic ſolũ in primo caſu cã teſtati trahit ad ſe cãm inteſtati, non in ſc̃do, vel tertio, ſed potius econuerſo, & adde, ꝙ filio inſtituto in aliqua parte vere ꝓ ſua lt̃ima, non pt̃ prohiberi ius accre. vel ſupplendi in reſiduo, ſi illa nõ ſufficit, ut in Auth. vt cũ de app. cog. §. cæterum. ſ᷑m Bal. & l. ſi q̃ñ. C. de inoffi. teſta ſed vltra lt̃imã idem eſſet in filio, quòd in extraneo, ut ſi pp prohibitionem iuris accreſcendi cã inteſtati trahit ad ſe cãm teſtati irritet̃ teſtm̃, & ita conſuluit Bar. in conſ. q̃d inci. Matthiolus. In legatis autem non eſt dubiũ, quòd pt̃ prohiberi ius accreſcendi, vt l. dominus. §. fi. & ibi no. ſ. de vſufru.

ADDITIO.

a Vt quis non decedat pro parte teſtatus, & pro parte inteſtatus. Adde Bal. in aut. defuncto. ad fi. C. ad Tre. Pa. de Ca. in rub. C. de. mi. Pa. de Ca. i l. cũ duob. in j. no. C. de inof. te.

2 *Dictio poſtea: poſita inter illa, inter quæ nõ eſt ordo temporis, ſed naturæ, uel intellectus, non ſignificat ordinem temporis, ſed intellectus.*

2 *verbum, poſtea, poteſt denotare ordinem intellectus, & non temporis.*

1 a **§. Si quis ita.** † Dictio poſtea, poſita inter illa iter quę non eſt ordo temporis, ſed naturæ, uel intellectus, non ſignificat ordinem tp̃is, ſed intellectus. hoc dicit. ¶ In tex. ibi. (detracto uerbo medio.) videbatur quòd iſta inſtitutio eſſet nulla, tanquam perplexa: quia voluit, quòd primo efficeretur liber, & poſtea hæres, & hoc eſſe nõ potuit, ſi nullus erat datus cohæres: quia ex teſtamento non potuit dari libertas ante quam ex eo aliquis efficeretur heres, ſicut nec alia legata, vt l. ſi nemo. ſ. de teſt. tu. ergo, &c. vt ſ. proxi. §. in fi. ſ᷑m intellectum Bar. vbi vitiatur teſtm̃ rõne perplexitatis, ſed certè ibi non poterat perple-

2 xitas diſſolui, hic ſic. † quia verbum, poſtea, põt denotare ordinẽ intell̃s. non tp̃is: nã ſimul fiet hr̃s, & liber, ſed in ordine intell̃s, cenſetur primo factus liber. poſtea hr̃s: quia nomen hr̃ditariorũ non pt̃ cadere, niſi in libero: ideo & hæreditas ſimpliciter data differtur in tempus datæ libertatis, ut infra ea. l. §. fi.

ADDITIO.

a Dictio poſtea. Adde l. ab hoſtib. in §. ſed quòd ſimpliciter, & q̃d ibi bo. ff. ex qui. ca.

1 *Poteſt quis inſtitui in parte ſub illa conditione, ſub qua ſubſtitutus fuit in altera parte, & ea exiſteten, parte habuit iure inſtitutionis, partem iure ſubſtitutionis.*

2 *Beſſis continet duos trientes, & triens continet quatuor de duodecim.*

1 **§. Si quis primum.** † Poteſt q̃s inſtitui in parte ſub illa conditione, ſub qua ſubſtitutus fuit in altera parte, & ea exiſtẽte, partẽ habebit iure inſtõnis, & partẽ iure ſubſtitutionis h. d. ꝯcor.). eo. l. Iulianus. §. fi. cũ l. ſeq. tñ ibi loquit̃, q̃ñ inter primos erat diſtributus totus as, hic q̃ñ nõ, niſi duo trientes, &c. ¶ In text. ibi, (hic ſc̃do repudiãte, (ſed q̃d ſi nõ repudiauit, ſed adiuit, R̃ndeo inſtitutio facta de tertio in tertio triente euanuit, ſed ẽt ſubſtitutio vulgaris facta de eodem ſecundo triente, cum ſint factæ ſub eadem conditione, ſi ſecundus

2 nõ erit hr̃s, & ſic accreſcit duob. primis inſtitutis ꝓ rata. ¶ † In tex.

a ibi, (beſſem hẽbit.) iõ octo vncias,ᵃ q̃ ꝯtinet duos trientes, cũ triẽs contineat quatuor de 12. ut). e. l. interdũ. §. j. & l. ſeruũ meũ. §. fi.

ADDITIO.

a Octo uncias. Adde Doc. in c. Raynutius. & c. Raynaldus. de teſt.

1 *Alienatio ſerui inſtituti, cum libertate non extinguit inſtitutionem, ſed facit, ut iuſſu noui domini poſſit adire, & ſi fuerit per teſtatorem redemptus, redditur inſtitutio in priſtinam cauſam, ut efficiatur neceſſarius hæres.*

2 *Sufficit, ꝙ ſeruus inſtitutus fuerit a principio teſtatoris, vt potuerit inſtituere cum libertate, & ſi poſtea alienat, cenſetur reuocaſſe libertatem.*

1 **§. Seruus.** ¶ † Alienatio ſerui inſtituti cum libertate non extinguit inſtitutionem, ſed facit, vt iuſſu noui dñi poſſit adire, & ſi fuerit p teſtatorem redemptus reddit̃ inſtitutio in priſtinam cãm, vt efficiatur neceſſarius hr̃s h. d. ¶ In text. ibi. (iuberi adire ab eo põt, &c.) videbatur ꝯrium, ꝙ inſtõ cenſeretur effecta irrita, primo. q̃a fuit facta ad commodum ipſius ſerui, & nunc non põt operari commodũ eius. Itẽ, quia venit ad caſum, a quo non potuit incipere añ ꝑfectionẽ eius: nã teſtõr non potuit inſtituere ſeruum alienũ cũ libertate, & inſtituendo non ualet inſtõ. vt). e. l. ſi alienũ. in princ. ſed hic inſtitueràt cũ cũ libertate, & poſtea factus eſt alienus añ quàm inſtõ ſortiret̃ effectũ, ergo &c. iſtæ erãt rões dubitãdi. Sed ad primam r̃nde, & licèt a principio teſtator voluerit ipſum inſtituere ad ſuum cõmodũ, cũ poſtea alienauit, & teſtm̃ nõ reuocauit cenſetur mutaſſe voluntatem, & voluiſſe, ꝙ ſit hr̃s ad cõmodũ noui dñi. & hoc facere po-

2 tuit re integra. † Ad ſ᷑m r̃ndet̃, ꝙ ſufficit à principio fuiſſe teſtatoris, vt potuerit inſtituere cum libertate, & ſi poſtea alienat, cenſet̃ reuocaſſe libertatẽ: iõ non vitiat, q̃a lex ꝯria loquit̃, q̃ñ vult, ꝙ ſeruus alienus ſit liber, & hæres, hic non præſumit̃ ita voluiſſe poſtquàm alienauit, & ſi de ꝯria voluntate appareret, fateret̃ ꝯriũ, ꝙ uitiaret̃ inſtitutio. ¶ Sed op. ꝙ non potuit reuocare dationẽ libertatis ſine datione hr̃ditatis, vt l. ſi ita. §. regula. de lib. & poſth. & ſ. e. l. ſed ſi in ꝯdõne. §. fi. Solu. verum eſt, ſi non alienaſſet, quia tunc ſequeretur inconueniens, de quo ibi dixi. ſecus ſi alienauit, vt hic, quia non ſequitur inconueniens, quòd remaneat hæres, & non liber. quia non remanet heres pro ſe, ſed pro nouo domino. ¶ Item adhuc op.). eo. l. talem. §. primo reſponſo. Sol. ibi fuit inſtitutus ſub conditione, ſi erit teſtõris tempore mortis eius, ideo ſi alienatur, inſtõ reuocatur, quia condõ deficit. hic purè. ¶ In text. ibi id valet, quia media tempora nõ curantur, quòd in illo fuerit alienus. ſufficit. n. ꝙ tempore ſuæ mortis ſit ſuus, arg. ſ. eo. l. ſed ſi in conditione. §. ſolemus.

1 *Inſtitutio facta de ſeruo proprio ſimpliciter, differtur in tempus datæ libertatis, niſi fuerit à teſtatore manumiſſus, uel alienatus quantum ad proprietatem, ſed ſi quantum ad uſumfructum differtur quouſq; finitus erit uſuſfr. tam libertatis datio. quàm hæreditatis.*

2 *Si quis inſtituat ſeruum ſimpliciter, licèt de libertate non faciat mentionem, cenſetur inſtituiſſe cum libertate, & efficitur ſtatim mortuo teſtatore hæres, & liber. niſi teſtator in aliqua parte teſtamenti reliquerit libertatem ſub conditione, uel in diem.*

1 **§. Si ſeruus.** † Inſtitutio facta de ſeruo proprio ſimpliciter differtur in tempus datæ libertatis, niſi fuerit a teſtatore manumiſſus, vel alienatus, quantum ad proprietatem, ſed ſi quantum ad vſumfru. differtur quouſque finitus erit vſuſfru. tam libertatis datio, quàm hæreditatis h. d. vſ-

quæ in fi. Et primo format qõnem, qñ fuit alienatus, vel manu-
miſſus, uſq; ibi, (& ſi quidem.) Secundo premittit ad euidentiam
duo, anteq̃ reſpondeat, quid iuris eſſet, ſi non fuiſſet alienatus nec
manumiſſus, uſq; ibi, (ſed & ſi purè.) Tertio redit ad primum ca-
ſum, & ipſum determinat, & determinationem limitat in prin. &
ibi, {ex die libertatem accepit.) puta poſt annum. ¶In tex. ibi, (&
hr̃ditatẽ purè). i. ſimplr. & ſic commodè põt iſta inſtitutio differ-
ri uſq in tp̃s datæ libertatis, q̃a non conſtat hoc fieri contra uo-
luntatem teſtatoris, q̃ præſumitur uelle id, qđ iuris eſt, ſed ius nõ
uult, ꝙ efficiat̃ hr̃s, anteq̃ liber. Si aũt exp̃ſsè dixiſſet teſtator pu-
rè ſe inſtituere, & ſic appareat, ꝙ uoluit ipſum effici hr̃dem, ante-
q̃ eſſet liber, uitiaretur inſtitutio ratione perplexitatis, q̃ non po-
teſt hoc caſu diſſolui cum aliqua ſubdiſtinctione, licèt ſecus in §.
ſi quis ita. ¶In tex. ibi,) an inſtitutione ualeat.) iſta queſtio uidetur
ſuperflua pp̃ præcedentem §. ubi determinabitur, ꝙ ualet, ſed ibi
loquitur, quando libertas fuit data purè, hic quando in diem. ¶In
tex. ibi, (quæ hæreditatem morabatur.). i. differri faciebat, & idem
econuerſo ſi libertas eſt data purè. i. ſimpliciter, & hæreditas ſub
conditione, differtur datio libertatis in euentum conditionis, ut
ꝭ. eo. l. Trebatius. §. fi. cum l. ſeq. ſimul enim debent competere re-
ſpectu tp̃is, licèt libertas fingatur competere per prius, ut in §. ſi
quis ita. ¶In tex. ibi, dici debere eum hr̃dem poſſe exiſtere). ſ. non
expectato die datæ libertatis, ſed incontinenti poſt mortem teſta
toris: nam ſi fuit manumiſſus, ideo non expectatur: quia nihil ope
ratur euentus, cum iam habeat libertatem, & ſi fuit alienatus,
ideo non expectatur, quia datio libertatis cenſetur reuocata, vt
dixi in §. præcedenti. & in primo caſu erit hæres pro ſe, & uolun-
tatis in ſecundo iuſſu noui domini, bene ergo rñdetur ad quæ-
ſtionem in prin. formatam, ꝙ ualeat inſtõ, & nõ differatur in tp̃s
datæ libertatis, ſed ſi ſit alienatus uſusfru. duntaxat, non cenſetur
reuocata libertas, nec etiam inſtitutio, inquantum fuit facta ad cõ
modum ipſius ſerui: non. n. cenſetur reuocaſſe uoluntatem, ut
amodo ſit ad commodum fructuarij. Et ideo ambæ erunt in pẽ-
denti, & in ſuſpenſo, quouſq; vſusfru. ſit finitus, & tunc efficietur
hæres, & liber adueniente die datæ libertatis, & hoc eſt, quod ſe-
2 quitur ibi, (ſed ſi non ipſe.) ¶In glo. quæ incipit, (non ante.) †Not.
iſtam gloſſam pro declaratione l. cum quidam. C. de neceſ. ſer.
vbi habetur, quòd ſi quis inſtituat ſeruum ſimplr, licèt de liberta
te non faciat mentionem, cenſetur inſtituiſſe cum libertate, & ef-
ficitur ſtatim mortuo teſtatore hæres, & liber: nam hoc eſt ue-
rum, niſi teſtator in aliqua parte teſtamenti reliquerit libertatem
ſub conditione, uel in diem, quia tunc poſtea ipſum ſimplr inſti-
tuendo non cenſetur purè libertatem relinquere, ne ſibiipſi ſit
contrarius, facit qđ no. gl. ſ. eo. l. ſeruus. §. j. ¶In gl. ſeq. quę incipit,
(no. ꝙ per ſe.) no. ꝙ licèt hæreditas per ſe non poſſit dari ad cer-
tam diem, ut ꝭ. eo. l. hæreditas. ſi non datur ſimplr. põt differri adi-
tio in certam diem pp̃ aliud, non pp̃ ſe, ut in ſeruo, cui relicta eſt
libertas in certam diem, & hæreditas ſimpliciter. ¶In gl. fi. ibi (quia
benè p̃t,) hodie certè hoc procederet, ſi tp̃e teſtamenti alius hr̃et
uſumfru. in ſeruo ſuo: nam tunc poteſt in præiudicium illius, quẽ
ſcit, habere uſumfru. dare libertatem, ſicut in præiudicium ſocij,
vt ſoluta illis æſtimatione partis, vel vſusfru. efficiat̃ liber, ſed hic
alienauit uſumfr. poſt teſtamentum, unde non eſt dicendũ, ꝙ in
p̃iudicium iſtius fructuarij cenſeat̃ in teſtõ aliquid uoluiſſe, cum
illum fructum ignoraret, & ſic non habebit locum l. quam gl. alle
gat, vt poſſit illi offerri æſtimatio uſusfru.

LEX X.

1 **L. Si alterius.** †Idem dicit, qđ §. ſi duo. ſ. l. pro x. ſaluo
ꝙ ibi loquitur in una re, hic in plurib.
¶Et no. ꝙ inæqualitas circa inſtõnem in re certa non inducit inę
qualitatem circa inſtitutionem uniuerſalem ex illa reſultantem
ſecundum Bal.

LEX XI.

1 **Titius.** †Coniuncti in re certa loco unius haben-
tur quantum ad diuiſionem hæreditatis
cum alio faciendam h. d. licèt ergo non inſpiciatur
diſtributio facta in rę certa, quantum ad hoc, vt eo-
dem modo cenſeatur facta in inſtitutione uniuerſali, ut in l. præ-
ce. benè tamen inſpicitur coniunctio facta de duobus in re certa,
vt habeantur loco unius, & uocentur ad unicam portionem, &
hoc voluit glo. in l. præce. dum op. de iſta l.

LEX XII.

1 **L. Si inæqualibus.** †Vltima diſtributio præua-
lęt h. d. declara, ut in glo.

LEX XIII.

1 Dictio, æquè. operatur, quòd coniuncti cũ diſiunctis æqualiter admittãtur.
2 Coniuncti, quòd non habeãtur pro uno, ut ſic admittãtur ad unicã portio
nẽ; ſed quòd habeantur pro plurib. & q̃libet cenſeatur per ſe nominatus,
3 Verba appoſita per modum qualitatis, non in diuerſa oratione referun-
tur ad immediatè præcedentia, non ad omnia ſuperiora, & quid ſi om-
nia ſuperiora ponantur in una oratione.
Dictio, æquè. quid importet.

1 **Interdum.** ¶†Dictio, æquè. operatur, ꝙ co-
a niuncti, cum diſiunctis æqualiter
2 admittantur h. d. Bar.† Et ſic facit, ꝙ coniuncti non ha-
beantur pro uno, & ſic admittantur ad unicam portionem, vt
C. de impu. & alijs ſubſt. l. fi. ſed ꝙ habeantur pro pluribus, & qui
libet cenſeatur per ſe noĩatus. ¶In tex. ibi, {teſtatoris uoluntatem
hanc exprimit. (ſupple, vt oẽs ex virilibus partibus uideantur inſti
tuti, ut ꝭ. in tex. ibi, (omnes uirilibus, &c.) in exemplo, qđ ſtatim
3 ſubijcitur in uer. (ut puta &c.) ¶†In tex. ibi, ex uirilibus partibus
inſtitutos. opp. ꝙ immo non ex virilibus, quia illa dictio, æquè. dẽt
referri ad uerbũ immediatè p̃cedens, videlicèt fratris mei filij, ut
ſic ſit ſenſus, ꝙ primus hẽt dimidiã, filij fr̃is, alterã dimidiam, q̃ de-
beant inter ſe æqualiter diuidere: nã uerba appoſita per modum
qualitatis nõ in diuerſa oratione referuntur ad immediatè pręce-
dentia, non ad omnia ſuperiora, ut l. filium. & qđ ibi not. in gl. qñ
dies leg. ce. & per Bar. expreſsè in l. fi. ꝭ. de reb. dub. Sol. illud con-
tingit hic; quia omnes iſti fuerunt poſiti in una oratione, in qua
unum ſolum uerbum principale fuit appoſitum. ſ. heredes ſunto.
ſicut ergo illud verbum refertur ad omnes præcedentes, tam ad
primum, quàm ad filios fratris, ita & qualitas iuncta uerbo per il-
lam dictionem, ęquè, ita dicit hic Iac. de Are. Ex hoc ſequitur, ꝙ
ſi iſti eſſent poſiti in diuerſis orationibus, puta primus hæres eſto.
Itẽ fratris mei filij æquè hr̃des ſunto. procederet contrarium. q̃a
verbum æquè. refertur ſolũ ad filios fratris, ſicut verbũ, ſunto. qđ
tene mẽti, q̃a eſt magna limitatio ad hanc l. licèt Iac. hoc expreſsè
non dicat, ſed colligitur à cõtrario ſenſu dicti ſui. Sed ꝯ hoc oppo.
de tex. expreſſò in l. ſi ita quis hr̃des. in pe. car. ꝭ. eo. ubi erant in di-
uerſis orationibus, & tñ p̃p illud verbum, æquis pattibus. cenſen
tur non coniuncti, ſed diſiuncti. Sol. notabiliter uerum eſt quan-
tum ad ius accre. & ita ibi loquitur, non quantum ad uni-
cam portionem. habebit ergo primus unam dimidiam, & filij
fratris alteram dimidiam, quam diuident inter ſe æqualiter, ut
colligitur ex dicto Iac. de Are. tñ ſi unus illorum filiorum repu-
diat partem ſuam, non accreſcet alijs tñ filijs, ut ibi, ſed ẽt primo
inſtituto, quia illi inter ſe non ſunt coniuncti re propter uerbũ,
æquis portionib. ſed uerbis tñ, & ille primus erat coniunctus cũ
eis re tñ, & tñ ualet una coniunctio ſola, quantum altera, ut ibi
habet̃ ſ'm uerũ intellectũ: tene menti, quia hoc eſt ſubſtantiale, &
non tangit̃ p̃ Bar. uel alios. ¶In tex. ibi, (qua detracta ſemiſſem fra
tris filij, &c.) contra iſtũ tex. opp. ꝙ ẽt ſi illa dictio, æque. non fuiſ-
ſet appoſita illi filij fratris, non dẽrent habere ſemiſſem tñ inter
oẽs, immo quilibet uirilẽ, q̃a omnes fuerunt poſiti in una oratio-
ne, & ſic oẽs erant coniuncti uerbis, ergo non dẽt eſſe deterioris
ꝯditionis unus, quàm alter. Sol. hic fuit duplex coniunctio uerba
lis, una quia fuerunt oẽs poſiti in una or̃one, & iſta concernit oẽs,
altera quia fuerunt ſimul coniuncti p̃ nomen collectiuum, per
quod etiam fit coniunctio uerbalis, & iſta non concernit, niſi fi-
lios fratris, & ſic in eis uiget duplex coniunctio uerbalis, & hæc ſe
cunda facit eos deterioris conditionis, ut ad unã tñ portionem
inter oẽs uocent̃, ac ſi eſſent unus. Sed adhuc ꝯ fortiter de l. utrũ,
poſt prin. ꝭ. de reb. dub. Sol. & tene menti. hic loquit̃, qñ plures iã
nati fuerunt inſtituti cõiunctim ſub noĩe collectiuo, & tũc habẽ-
tur pro uno, ibi loquit̃, qñ nondũ nati, ſed naſcituri, uñ ſi dico pri
mus, & poſthumi, qui naſcent̃ ex tali uxore fratris mei, hr̃des ſun
to. & naſcant̃ plures, licèt nõ fuerit appoſita dictio, æquè. nõ hñr
pro uno, ſed uocat̃ quilibet ad uirilem unà cũ primo, quia non
p̃t imputari teſtatori, quare non noĩauit quemlibet de p̃ ſe, cũ nõ
dũ eſſent nati, & ius p̃ſumit, ꝙ ſi eſſent nati, quẽlibet de p̃ ſe noĩaſ-
ſet, ſed qñ eſſent nati, & non noĩati quilibet de p̃ ſe, ſed ſimul ſub
noĩe collectiuo, vr̃ uelle, ꝙ hẽant pro uno. ita dicit ibi Dy. & Bar.
limitando iſtam l. notabiliter.

ADDITIO.

a Dictio, æquè. Adde Bar. in l. a diuo Pio. ff. de re iud.

1 Hæreditas diuiſione legali diuiditur in duodecim uncias, & ſi a teſtatore
fiant pauciores, uel plures, ad eundem rediguntur in effectu.
2 Quodlibet totũ diuiditur in diuiſione legali in duodecim partes, q̃ uocan
tur unciæ ad ſimilitudinẽ libræ, & illud totũ dicitur as, ſeu pondiũ, & ſi
teſtator faciat plures partes, uel uncias, dicitur tranſire ad bipondiũ,
3 Si in libello peto duas partes talis rei, uideor petere duas de duodecim, &
ſi peto partem ſimpliciter, uideor petere dimidiam totius, ſed ſi peto ſim
pliciter, uideor petere totum.
3 Quid ſi expreſſit in libello nomina denotantia quotam.

1 **§. Paterfa.** †Hæreditas diuiſione legali diuiditur in duo
decim uncias, & ſi a teſtatore fiant paucio-
res, uel plures, ad eundem numerum rediguntur in effectu h. d.
vſq; in fi. l. ¶Et primo loquitur, quando teſtator aliter non diui-
ſit, vſq; ibi, (deniq.) Secundo quando diuiſit, faciendo tñ paucio-
res

res vncias q̃ 12. Et primo quando fecit 6. tantum, vſq; ibi, (ſed ſi alter.) ſecundo qñ 9.vſq; ibi,(ſed ſi exceſſit.Ibi tertio,qñ fecit plures,ponit quatuor caſus. Primus qñ 10. & 8. vſq; ibi(ſed ſi duos.) Secundus quando 24.vſque ad alium verſic.(ſed ſi duos ex aſſe.) Tertius qñ 20.vſq ibi,apud eundem. Quartus quando 14.Et cõtinuantur omnes tex.ſeq. vſq ad l.Trebatius.quia tractat de eadẽ materia.ſ.diuiſionis hæreditatis,in qua oportuit ponere certa prĩcipia in iſto §.ex quibus determinantur q̃ plures, & pulchri caſus
2 in l.ſeq. ¶† Et no.hic prin.& in ver.(partes) quas poſtea appellat vncias,ꝙ quodlibet totum diuiditur diuiſione legali in 12.partes, quæ vocantur vnciæ ad ſimilitudinem libræ,& illud totum dr̃ as, ſeu pondium,& ſi teſtator faciat plures partes, vel vncias, dicitur tranſire ad bipondium,poteſt enim de vno aſſe facere duo, diuidendo q̃libet vnciam in duas,vnde eo ipſo, ꝙ excedit numerum
3 legalem, cenſetur ad bipondium tranſire.† Et per iſtum tex.dicit Barto. ꝙ ſi in libello peto duas partes talis rei, videor petere duas de 12. Ange. tenet contrarium per l.nomen filiarum. §. portiones.de verb.ſig.Tu dic melius, aut peto partem in ſingulari de tali re,nec aliter declaro, & tunc uideor petere dimidiam totius rei, ut ibi,aut peto duas partes,& tunc uideor petere duas de 12.ut dicit Bar.quod eſt notandum.Si autem peterem ſimpliciter,videor petere totum, hoc dicit gl.parua, quæ ſemper allegatur in l. ſi in rẽ.š. de rei ven. poſt prin. licèt aliter videatur dicere gl.in l.Pompo.§.is.š.de procur. Item p̃dicta qñ expreſſit quis in libello nomi-
a na a numeralia, vt duo,tria,quatuor,& ſimilia, ſecus ſi † nomina
4 denotantia quotam,vt ſunt iſta, tertia,quarta,quinta,ſexta,&c.vt j. l.proxi. nam tunc petendo tertiam, videor petere quartam de toto fundo,& petendo quartam,videor petere quartam de toto diuidendo totum fundum in quatuor partes. Et ſi peto ſextam,ſimiliter ſextam de toto diuidendo ipſum in ſex partes. ita notabiliter ponit Bar.in l. codicillis. §.j.j. de vſufr. lega. ubi omnino vide ſed dicendo duas, tres, vel quatuor, &c. ſemper videor intelligere.ſ.de 12. partib. facta diuiſione legali, tene menti. ¶Vltimo iſte ver.(ſed ſi exceſſerint.) recipit vnum difficile ꝯrium de l. cum qđ. C.de legi. per quã vr̃, ꝙ ſi inſtitui vnum in 12. vncijs, & alium in ſex,ꝙ videor ademiſſe a primo ſex vncias,& conſequens tantum habebit primus q̃tum ſecundus, cuius contrarium vult iſte text. ꝙ primus habeat beſſem.i.octo vncias de 12 legalib.& ſcđs trientem.i.quatuor.multę ſol.dant ibi a Doct.diſtinguuntur enim tres caſus.Aut conſtat, ꝙ voluit tranſire ad bipondium, & ſic noluit primo adimere, ſed tranſire ad alium aſſem, ut loquitur hic. Aut conſtat,ꝙ voluit adimere, & loquitur ibi ſecundum vnum intellectum. Aut eſt dubium, & tunc ſi primo reliquit pauciores,ſecundo uero reliquit plures, non poteſt dici, ꝙ prius pauciores uoluerit adimere de ſecundis pluribus & ſic præſumitur voluiſſe tranſire ad bipondium, aut econuerſo, & tunc ſecus. Et iſto etiã caſu locũ habebit l. cum qđ vt uideatur uoluiſſe adimere.& ſm hoc iſte tex.debet intelligi ſolũ eo caſu, qñ conſtabat de intentione teſtatoris, ꝙ uoluit tranſire ad bipondium, quod vr̃ diuinatio. Ideo pt̃ melius dici, quòd aut incontinenti,poſq̃ primum inſtituerat in 12.alium inſtituit in ſex,& cenſetur voluiſſe tranſire ad bipõdium,vt hic,non aũt voluiſſe adimere a primo.Aut ex interuallo, & tunc ſecus, ut ibi, & hoc per ea, quæ hñr, & no.in l.nam ad ea. de condi.& demon. Et hoc verum poſt illam l.cum qđ.ſed ante illam poteſt dici, quòd de iure ueteri indiſtinctè,ſiue incontinenti,ſiue ex interuallo non cenſeretur voluiſſe a primo adimere,ſed ad bipondium tranſire per iſtum tex.

ADDITIO.

a Qñ expreſſit quis in libello nomina. Adde Bar. & alios in l.j.ff.de lib. & poſth.Doc.in l.demõſtratio.ff.de cõd.& dem.gl. & Doct.in c.j.de li.obla.

LEX XIIII.

1 *Verbum tertia. & verbum,quarta. quæ poſſunt importare ordinem,& etiam quotitatem,ſi iungantur cum uerbo. prima,& ſecunda,quæ denotant ordinem tantum,non important quotitatem,ſed ordinem.*

2 *Vnum uerbum declaratur per aliud,cui adiungitur,& ſequentia per præcedentia.*

3 *An iſta uocabula,prima,& ſecunda ſignificent quotam.*

4 *Statuto,uel conſuetudine licèt contineatur, quòd talis habeat primam uocem,& talis ſecundam,iſtæ uoces non ſunt maioris efficaciæ,quàm ſequentium,licèt important maiorem honorem.*

1 SI quis ita. ¶†Verbum,tertia.& verbũ, quarta. quę poſſunt importare ordinẽ & etiam quotitatem, ſi iungantur cum uerbo, prima, & ſecunda. q̃ denotant ordinem tm̃,non im-
2 portant quotitatem, ſed ordinem h. d.notabiliter.† & ſic unum verbum per aliud, cui adiungitur,declaratur, & ſequentia per p̃cedentia,vt j.eo.l.qui non mili.§. Lucio.& de leg. 3.l. quæſitum. §.j.l.prædijs.in prin. & quod ibi no. & in l. quiſquis. ¶In tex.ibi, (æquè partes,&c.)id eſt dicere,quòd quilibet iſtorũ hẽbit tres vncias de 12.& ſic erunt æquales. videbat̃ aũt,quòd inſtitutus in tertia parte dẽret hr̃e quatuor de 12.quæ faciunt tertiã totius hr̃ditatis,& inſtitutus in quarta tres,q̃ faciunt quartã partẽ,reliqua quinque diuiderentur inter inſtitutum in prima parte,& inſtitutum in
3 ſecunda:† qa iſta vocabula,prima,& ſecunda.non denotant quotam,nã nõ eſt dare aliquã quotã,q̃ uocet̃,prima,uel ſcđa,ſed verbũ tertia,& quarta.q̃ benè ſignificant quotas, ꝯriũ tñ quia,poſtq̃ iſta verba p̃nt importare ẽt ordinẽ ſcripturæ, iunguntur cũ uerbo prima,& ſcđa.quæ important ordinẽ, & ſic eſt ſenſus,& perinde eſt,ac ſi teſtator dixiſſet,inſtituo primo Titium, ſcđo Seiũ, tertio Mæuium,quarto Sulpitiũ, quo caſu nõ erit melioris conditionis unus, q̃ alter. Vt etiã colligit̃ ex iſta l. & iſtud notabile colligit hic
4 Bal.quòd† licèt ſtatuto, vel ꝯſuetudine contineat̃, quòd talis habeat primã vocẽ,& talis ſcđam,iſtę uoces nõ ſunt maioris efficaciæ q̃ ſequẽtiũ licèt ĩportẽt maiorẽ honorẽ, vt l.j.j. de alb.ſcribẽ. ſm Bal.& Bar.nõ declarauit caſum huius l.eo modo, quo š.dixi.

LEX XV.

1 *Relatiuum quis,uel qui.facit in dubio relationem propriam,& perſonalem,quando poteſt,non autem ſimplicem,uel impropriam.*

2 *Relatiuum,quis uel qui.eſt relatiuum ſubſtantiæ, & ſi faceret relationẽ ſimplicem,potius eſſet relatiuum qualitatis,quod non eſt fiendum,niſi ſubeſt neceſſitas.*

1 IVlianus. †Relatiuum, quis, vel qui. a facit in
a dubio relationem propriam,& perſonalem,qñ põt,nõ autem ſimplicem,vel impropriã h.d.& ad hoc allegat.tunc aũt facit ſimplicem,& impropriam,qñ non pt̃ facere propriã,ut ibi, mulier damnauit,quæ ſaluauit:nã illa, quę non põt referri ad illã eandẽ mulierem, quæ damnauit,qa fuit Eua:& iſta,q̃ ſaluauit, quæ fuit beata Virgo, ſed refertur ad ſuum antecedens.ſ.mulier,prout conſideratur in ſuo genere,non prout in ſua ſpecie, tunc.n.qñ prout in ſpẽ facit relationem propriam. ¶In tex. ibi, (vtrum in tres ſemiſſes.) & ſic in 10.& octo uncias.& per conſequens videatur tranſiuiſſe ad bipõdiũ;& uidebat̃ ſic,qa fecit mentionẽ de tribus dimidijs inſtituendo Titium in una, Seium in altera Sempronium in alia,& quelibet dimidia facit ſex uncias. & ſi dicatur Sempronius fuit inſtitutus in illa eadem, in qua Seius, poteſt rñderi,quòd non in illa eadem,ſed in alia ſimili,vt ſic dictio.eadem.faciat relationem impropriam,& ſimplicẽ, prout antecedens ſumitur in ſuo genere, ſed certè hoc non eſt neceſſe dicere, cum poſſint facere relationem
2 propriam,† nã relatiuum quis,uel qui.eſt relatiuum ſubſtantiæ,ut no.in l.j.C.de ſen.quæ pro eo.& ſi faceret relationẽ ſimplicẽ,potius eſſet relatiuum qualitatis,qa exponeret qua.i.ſimili:quod nõ eſt fiendũ,qñ neceſſitas non ſubeſt, aliàs ſecus, vt no.in l.3. C.de neg.geſt.non ergo cenſetur tranſiuiſſe ad bipondiũ, & ſic Titius habebit vnam dimidia integrã.i.ſex uncias de 12. legalibus,& alij duo.ſ.Seius, & Sempronius alteram dimidiã, q̃ diuident inter ſe æqualiter, & quilibet habebit tres uncias,& ſic duos quadrantes unũ pro quolibet. ¶In tex.ibi,(& ideo coniuncti.)ſcilicèt re, non uerbis, quia non fuerunt poſiti in eadem oratione, tñ in eadem dimidia, in qua fuit inſtitutus Seius,fuit ẽt inſtitutus Sempronius, & ſic quilibet inſolidum in eadem inſpectis uerbis teſtatoris. ſed faciunt ſibi partes per concurſum,ut C.de cad.tol.§. ſin autẽ diſtinctim. & ſic eſt inter eos ius accre. uel proprium ius non decreſcendi,qa ſi alter ipſorum repudiaret partem ſuam,alter tantum eam habebit,nõ autem primus.ſ.Titius.Nec ob.j.eo.l.item quod Sabinus.§. j. quia ibi in pluribus inſtitutis ſine parte, unde neutri ipſorum vr̃ aſſignata tota pars inſolidum per teſtatorẽ; unde nõ dicuntur coniuncti,etiam re. hic uerò fuit aſſignata cuilibet de per ſe eadem dimidia per teſtatorem,ideo dicuntur re coniuncti, per ea,quæ no.in tex.& gl.in l.j.in fi.& l.3. in prin.de uſufru.accre ubi omnino uide.

ADDITIO.

a Relatiuum,quis uel qui. Adde,quòd aliquando reſtringit,ut in l.ea tamẽ adiectio.ff.de le.3.Bal.in l.omnes populi.ff. de iuſt.& iu.Bal. in l.percipimus.C.de appel.

1 *Teſtator poteſt tranſire ad bipondium in ſubſtitutione uulgari,licèt in inſtitutione non tranſiuerit.*

2 *Quòd illa uerba,quæ notarij apponunt in teſtamentis, teſtator talem inſtituit,& ſubſtituit.non repugnent inter ſe,cum non ſit inconueniens,ꝙ in eadem perſona concurrant inſtitutio,& ſubſtitutio.*

3 *An directa,& obliqua ſubſtitutio poſſint concurrere in eadem perſona,et portione.*

4 *Si notarius dixit, ꝙ teſtator ſubſtituit uulgariter,pupillariter, & per fideicommiſſum,& inſtitutus uelit repudiare, ꝙ ſubſtitutus habeat duplicem uiam primo,ut acceptet repudiationem,& ſuccedat ex uulgari, ſecundò,ut non acceptet ſed faciat ipſum compelli ad adeundum,& poſtea conſequatur ex fideicommiſſaria,ſimul aũt ex utraq; non poteſt.*

1 §.Idem eodem libro. †Teſtator poteſt trãſire ad bipõdium in ſubſtitutio-

ſtitutione vulgari, licèt in inſtitutione non tranſiuerit h. d. cum l.
ſeq. ¶In tex. ibi (ſecundus ex ſemiſſe,) hucuſq; primus gradus in-
ſtitutorum, in quo non exceſſit numerum 12. vnciarum, & ſic
non tranſiuit ad bipondium. ¶In tex. ibi, (ſi primus hæres non
erit.) hic incipit ſecundus gradus ſubſtitutionis vulgaris factę pri-
mo, in quo exceſſit numerum, quia ſubſtituit tertium in dodran
te, cum tamen primus cui facta fuit ſubſtitutio, non eſſet inſtitu-
tus, niſi in ſex vncijs. Et iſte tertius ſubſtituitus in 9. iunctis igitur
iſtis 9. cum ſex in quibus remanet inſtitutus ſecundus, faciunt
15. ſi ergo ſubſtitutio non habeat locum, quia primus adeat, hæ
reditas æqualiter diuiditur inter ipſum, & ſecundum, ſi habeat
locum, quia repudiat, conditio ſecundi efficitur deterior
propter uocationem tertij, quia debet diuidi hæreditas in 15.
vnicas prout teſtator uoluit, de quibus tertius habebit nouem,
& ſecundus ſex, & ſic diminutas, & iſte tertius tenet locum ſub
2 ſtituti, ut habetur in l. ſeq. quod no. ſecundum Bal. † Pro verbis
quæ apponunt notarij in teſtamentis, dum dicunt, ꝙ teſtator ta-
lem inſtituit, & ſubſtituit, quia non eſt inconueniens, ꝙ in ea-
dem perſona concurrat inſtitutio, & ſubſtitutio ſecundum eũ
per hanc l. certè clarum eſt hoc, reſpectu diuerſarum portionum
& ita loquitur iſta l. & multę aliæ, ita quòd iſtud non eſt nouum,
ſed notarij referunt ſe ad eandem portionem. ideo dic, ꝙ illa uer-
ba, inter ſe non repngnant, quia omnis ſubſtitutio eſt conditiona
lis inſtitutio, & loquor de directa, ſubſtitutione, ut not. in l.
3 Gallus. in princ. de libe. & poſth. † Sed an poſſit concurrere,
in eadem perſona, & directa, & obliqua ſubſtitutio? dic, ꝙ
ſic in origine, ſi teſtator uoluit, non tamen in executione cum
ſint inter ſe contrariæ, ideo debet alteram eligere, vt l. recuſare.
4 §. Titius. j. ad Tre. † & hoc no. pro uerbis notariorum, dum di-
cunt, quod ſubſtituit vulgariter, & pupillariter, & per fideicom-
miſſum: nam ſi inſtitutus uult repudiare. ſubſtitutus habet du-
plicem uiam. primo, ut acceptet repudiationem, & ſuccedat ex
vulgari. ſecundo. vt non acceptet. ſed faciat ipſum compelli ad
adeundum vt l. nam quod. §. j. eod. tit. & poſtea conſequatur ex
fideicommiſſaria. ſimul autem ex utraque non p̄t, vt l. fi. C. de ſi
deiuſſo. facit l. j. C. de fur. ¶Oppo. in gl. de l. cum quæſtio. C. de leg.
per quam videtur etiam, quòd iſto primo repudiante non de-
bet diuidi iſta hæreditas in 15. uncias, ſed in 12. de quibus iſte
tertius habeat nouem, & ille ſecundus trientem, quia ſuſtituendo
tertium in nouem. uidetur adimere ab illo ſecundo tres de ſuis
6. per illam l. gl. fatetur contrarium hodie, ſed iure iſto procede-
bat, quod hic dicitur. ¶No. primo iſtam gl. pro eo, quod dixi. in l.
interdum. §. j. quia iure iſto quandocunque teſtator excedebat
numerum unciarum uidebatur tranſire ad bipondium indiſtin-
ctè, ſed hodie non ſic, immo diſtinguitur. ut ibi dixi per illam l.
cum quæſtio. & in hoc glo. benè ſentit, ſed inquantum, vult
quod illa l. habeat locum hodie in caſu huius §. non benè dicit, &
per omnes reprehenditur, quia illa l. loquitur, quando primo reli
quit plus, & ſecundo minus, ſi autem econuerſo, non habet lo-
cum, ut ibi tenet glo. & dixi in l. interdum. §. j. ſed cuilibet ex pri-
mis inſtitutis reliquit minus. ſ. ſex uncias pro quolibet, & huic ter
tio plus. ſ. nouem, & ſic adhuc hodie ſtat deciſio huius §.

LEX VII.

1 *Diſtinctio materiæ præſentis.*
2 *Quando inter primos inſtitutos ex certis partib. teſtator non diſtribuit totum aſſem, tunc inſtitutus, uel inſtituti ſine partibus, habebunt reſiduum, & uide duo exempla.*
3 *Si inter primos diſtribuit totum aſſem, et non ultra, tunc inſtituti ſine partibus habebunt alium aſſem, quia cenſetur teſtator tranſiuiſſe ad bipondium, niſi inſtituiſſet ſecundos in reliqua portione, quia tunc non ualeret inſtitutio, tanquam nullum ſit reliquum.*
4 *Quando inter primos erant diſtributi duo aſſes, poſtea alius ſine parte, tunc uideatur tranſiuiſſe ad ripondium.*
Si unus fuit inſtitutus in 12. uncijs, alter in ſex, deinde tertius ſine parte, habebit alia ſex de bipondio.
5 *Si alter ex inſtitutis ſine parte repudiet partem ſuam, an accreſcat alteri tantum, an etiam alijs inſtitutis ex certis partib.*
6 *Eo caſu quo expleto aſſe, plures inſtituantur ſine parte, quòd ueniant ad unum aſſem tantum.*
7 *Si pater inſtituat filium in legitima in certa re, quæ non ſit in rerum natura, inſtitutio habetur pro non facta, idem ſi in re ipſius filij.*
Relictum in re quæ non eſt in rerum natura non ualet, etiam quantum ad æſtimationem,
8 *Filia, an poſſit inſtitui in ſua dote, quia dicitur ſua, cum ſit proprium ſuũ patrimonium, & exiuit de patrimonio patris.*

1 **L. Item quod Sabinus.** † In hac lege tracta
tur quando aliq̄s,
uel aliqui fuerunt primo inſtitui ex certis partibus, poſtea alius,
uel alij ſine partibus & determinantur tria in tota hac l. cum ſeq
Primum eſt, quantum debēt habere iſti iſtituti ſine partibus. Et
2 quantum ad hoc diſtinguntur quatuor caſus. † Primus quando
inter primos inſtitutos, partibus non erat diſtributus totus as &
tunc inſtitutus, uel inſtituti ſine partibus, habebunt reſiduum,
ponuntur duo exempla. Primum, quando inter primos erant
diſtributi duo quadrantes, & ſic ſex unicæ, & tunc habebunt
alia ſex. ſecuudum, quando inter primos erant diſtinctæ unde-
cim unciæ, & ſic non reſtabat, niſi una, & tunc inſtituti ſine
partibus habebunt illam tantum, & hoc in prin. huius l. & in
3 §. i. † Secundus caſus, quando erat diſtributus totus as, & ſic 12.
unciæ, & non ultra, & inſtitutus, uel inſtituti ſine partibus ha-
bebunt alium aſſem, quia cenſetur teſtator tranſiuiſſe ad bipon
dium, & uoluiſſe facere 24. unicas. de quibus primi habebunt
12. ſecundi alias 12. & tantum ualet, quantum ſi primi fuiſſent
inſtituti in ſex de vncijs legalibus & ſecundi in alijs ſex. Hoc ta-
men verum, niſi inſtituiſſet ſecundos in reliqua portione, quia
tunc non ualeret inſtitutio, tanquam nullum ſit reliquum, cum
totum eſſet diſtributum inter primos, & habetur in §. ſed ſi aſſe.
4 † Tertius caſus eſt, quando inter primos erant diſtributi duo aſ-
ſes, quia vnus fuerat inſtitutus in 12. uncijs, alteri in alijs 12. po-
ſtea tertius ſine parte, tunc uidetur tranſiuiſſe ad tripondium,
& uoluiſſe facere 36. uncias, de quibus quilibet habebit 12. &
ſic tertiam partem hæreditatis, quia 12. de 36. minutis, non fa-
ciunt niſi 4. de 12. groſſis, quæ quatuor ſunt tertia pars, & hoc
habetur in §. fi. ibi, ſi quis. Quartus caſus eſt, ꝙ inter primos fuit
diſtributus unus as integraliter, & alius poſtea pro parte, pu-
ta fuit inſtitutus unus in 12. uncijs, alter in 6. deinde tertius in-
ſtitutus ſine parte. certè habebit aliàs ſex de bipondio, & ſic di-
uiditur hæreditas inter primum, qui habebat dimidiam, & ſecun
dum, & tertium, & habebunt alteram dimidiam, ut quod
iuris eſt de primo aſſe, ut in princi. huius l. idem ſit in ſecundo,
5 & hoc habetur in l. quæſitum. † Secundum quod principali-
ter deciditur, & ſi alter ex inſtitutis ſine parte, repudiet partem
ſuam, an accreſceret alteri tantum, an etiam alijs inſtitutis ex
certis partibus & hoc determinatur in §. j. ꝙ non alteri tantum,
ſed omnibus, quia non dicuntur coniuncti inter ſe quantum ad
hoc, ut alter ipſorum preferatur in iure accreſcendi alijs inſti-
tutis ex partibus & iſte paſſus eſt difficilior alijs, propter con-
6 traria quæ formantur in gl. † Tertium, & ulti. quod deciditur
in eo caſu quo expleto aſſe plures inſtituantur ſine parte, & ſic
veniat ad alium aſſem, an ad unum tantum aſſem, vt videatur
factus vnus inter omnes, an in tot aſſes, quot ſint perſonæ, ut
ſic videantur facti plures, & reſpondetur pro prima parte, quo
ad unum tantum, & ſic quantum ad hoc cenſentur coniun-
cti, vt loco vnius habeantur, quia ſi haberentur loco plurium
& non cenſerentur coniuncti, quilibet haberet ſuum aſſem, &,
in tot aſſes videretur diſtributa hæreditas, quot fuerunt inſtitu-
ti ſine partibus, & in alio aſſe, in quo ſunt inſtituti cum partibus
¶Opp. contra §. j. pro declaratione gl. quę incipit, immo ꝙ il-
la ſemiuncia repudiata accreſcat duntaxat alteri, cum ſubſti-
tuto ſine parte, vt C. de cad. tol. §. ſi verò quidam. Solu. intelli-
ge hic, ꝙ iſti inſtituti ſine parte, erant diſiuncti verbis, quia po
ſiti in diuerſis orationibus, aliàs procederet contrarium. Sed
contra, quod etiam ſi erant coniuncti uerbis, & in eadem ora
tione idem ſit, vt infra eo. l. ſi ita quis hæres. in antepen. car. Sol.
licèt ille Caius, & Mæuius fuerint poſiti in eadem oratione, &
ſic ſint verbis coniuncti, tamen propter uerbum æquis parti-
bus. cenſentur non diſiuncti re, & ideo cum ad portionem
vnius repudiatam concurrat alter coniunctis verbis tantum,
& non re, & Titius primo loco inſtitutus, qui erat coniunctus
re, & non verbis, quia in diuerſa oratione neuter alteri præfer-
tur, & ſic accreſcit vtrique, quia tales coniunctiones ſunt paris
potentiæ, nec vna eſt efficacior altera. vt l. Mæuio. & ibi no.
de lega. 2. & hoc vult gl. hic in ver. ſed huic. & in ver. ſed dic, &
dicit Bar. ꝙ iſta gl. optimè loquitur pro intellectu illius l. ſi ita q̄s.
Sed mihi videtur, quòd iſtud non ſit verum, & quòd ibi neuter
illorum erat coniunctus re, vel verbis, vt patebit ex his, quæ ſta
tim dicam; ſi dicatur, ſi ita eſt, quare ibi accreſcit vtrique? re-
ſpondetur, quòd in hæreditate ius accreſcendi locum habet
etiam inter omnino diſiunctos, licèt non ſic in legatis, vt dixi
in l. ſeruus communis ab extero. de acq. hær. ¶Opp. ergo tertio,
ꝙ licèt iſti inſtituti ſine parte eſſent verbis diſiuncti, ſi ponimus,
quòd fuerint poſiti in diuerſis orationibus, ſaltem erant coniun
cti re, quia in eadem vncia non diſtributa cenſebatur quilibet in-
ſtitutus, ergo debet eſſe inter eos locus iuris accreſcendi, qui-
nimmo, iuri non decreſcendi, quod eſt potentius. vt C. de ca
du. tol. §. ſin autem diſiuncti, gl. in fi. volens ſoluere iſtud con-
trarium fatetur, ꝙ iſti duo inſtituti ſine parte erant inter ſe con-
iuncti re, ſed ideo alter eorum non præfertur in portione al-
terius repudiata, quia ſupererant alij inſtituti in 11. vncijs, qui
ſimiliter erant coniuncti re illi, cuius portio vacauit, & ſic eiuſ-
dem conditionis erant; ideo neuter præfertur alteri. Iſta gloſ.
malè loquitur in duobus, primo dum dicit, ꝙ iſti inter ſe erant
coniuncti re, nam iſtud eſſet uerum, ſi teſtator in inſtitutione,
ipſorum

ipſorum feciſſet mentionem de illa vncia dicendo ſic, poſt quam diſtribuerat xj. vncias. Item in uncia reſtante inſtituo Titium. Item in eadem uncia inſtituo Seium, quia ſic quilibet eorum fuiſſet eadem uncia aſſignata per teſtatorem, & inſolidum, ſicut dicitur in l.iubemus.§.eo.& ſic facerent ſibi partes per cōcurſum & altero repudiante alter ſolus totum haberet per ius non decreſcendi, vt ibi dixi, ſed hic loquitur, quando non fecit mentionem, ſed ſimpliciter inſtituit primo Titium, poſtea Seium, & licèt ambo uocentur ad eandem unciam, hoc eſt ex l. diſpoſitione, non expreſſa diſpoſitione defuncti: iō non dñr coniuncti re, quantum ad ius accreſcendi.ar. in l. & Proculo. de leg.2. & hoc uult tex.& gl.in l.j.in fi. & in l.3. in prin. de uſuf.accr. ubi diligenter uideas, & in hoc conſiſtit intellectus huius l.ſecundum Bar.ibi in l.re coniuncti.de lega.3. Item inquantum dicit glo. ꝙ iſti inſtituti in xj. vncijs erant coniuncti re cum iſtis inſtitutis ſine parte. dicit adhuc, primis. quia non poterant dici coniuncti re, cum diuerſæ portiones eſſent eis relictæ, quia primis 11. & non 12.& iſtis illa 12. & non 11. unde erant omnino re diſiuncti, nam ſi ego lego fundum duobus æquis portionib. dicuntur re diſiuncti, quia unicuiq; eorum cenſetur diuerſa dimidia relicta, uni una, alteri alia, non eadem vtriq;, ut patet in l.re coniuncti.de leg.3.uerſic.item ex uerbis. & l.j.in prin.de uſufr.accre. Eſt ergo ratio huius tex. quare non accreſcit alteri tantum, quia ille nec erat coniunctus uerbis, nec re. ¶Sed tunc opp.gl.ꝙ immo erant coniuncti, ut ⁊. ea.l. uer.(ſed ſi expleto.) Sol.benè dñr coniuncti uno reſpectu, quia uocantur ad eandem unciam reſtantem ambo, & ſic in hoc hñr pro uno, ut in contrario, & hoc eſt diſpoſitione legali, ſed ſi non haberentur pro uno, ſed pluribus, ſequeretur, ꝙ primo nominatus haberet illam unciam reſtantem, & ſic eſſet expletus totus aſſis, & alter poſtea nominatus uocaretur in alium aſſem, ut ⁊. ea.l. uerb.(ſed ſi aſſe expleto.) quòd non eſt uerum, ut patet in illo §. j. quantum uerò ad ius accre. non dicuntur coniuncti, quia præcedens coniunctio prouenit ex diſpoſitione legali, non teſtatoris, quòd requiritur quantum ad ius accr. ut ſupra dixi, & hoc uoluit tex. hic in uer.(nam quantum ad ius accre. &c.) ſubtiliter intelligendo. q.d. quantum ad aliud bñ pñt dici coniuncti, quia uocentur ad portionem uacantem loco unius, licèt eſſent poſiti in diuerſis orationibus quòd aliàs regulariter non eſt, ut patet ex l. Titius fundi. §.eo. ¶Nunc in (uer. idemque putat.) quæritur quid uult dicere, (neque hos, neque illos coniunctos &c.) Reſpondeo neq; hos. ſ. inſtitutos &c. ſine parte poſt aſſem expletum, neque illos, de quibus ſupra proximè dictum eſt, qui fuerunt inſtituti ſine parte ante aſſem expletum, & ſic quod ibi dictum fuit de iure accreſcē. locum habebit hoc etiam in ſecundo aſſe, ad quem uocantur iſti inſtituti ſine parte poſt aſſem expletum. ¶In uer. (ſed ſi aſſe.) op. ꝙ inſtitutus ſine parte poſt aſſem expletum nō uocetur in alium aſſem, ſed uiriliter cum primis inſtitutis, ut C. de inoffi.teſt. l.3. Sol. dicit ibi gl.notabiliter, ꝙ hic loquitur in inſtituto à teſtatore, ſi uerò poſt aſſem expletum à teſtatore aliquis ex diſpoſitione legali haberetur pro inſtituto, qui non fuerat inſtitutus, ut in caſu illius l. notabilis, non uocatur in alium aſſem, ſed in uirilem cum inſtitutis, ut ibi habetur in gl. quam omnino uide. ¶Item iſte tex.
7 dum dicit, nihil reliquum, &c.† inducit Bal. ſi pater filium inſtituat in certa re pro ſua legitima, quæ non ſit in rerum natura, talis inſtitutio habetur pro non facta, & ſic filius tanquam præteritus poterit dicere teſtamentum nullum, Sed contra, quòd immo uideatur inſtitutus in æſtimatione, & ſic non ſit nullum, ut l. ſcimus.poſt prin.C.de inoffi. teſt. Sol. ibi res erat in rerum natura, licèt non eſſet teſtatoris, & ſic potuit legari quantum ad ęſtimationem, vt l. cum alienam. C. de leg. ſed relictum in re, quæ non eſt in rerum natura, non ualet etiam quantum ad æſtimationem. Quid autem ſi res erat ipſius filij, certè non ualet, etiam quantum ad æſtimationem, quia res mea non poteſt mihi legari, ut l. proprias. C. de leg. & ideo idem erit, quod in primo caſu, & hoc ſen-
8 tit gl.in l.3. §. ſed utrum denuo in q. quam format, † an filia poſſit inſtitui in ſua dote, quia dicitur ſua, cum ſit proprium ſuum patrimonium, & exiuit de patrimonio patris, ut l.fina. ⁊.de col. do. & de iſtis quæſtionibus uide per Guil.in d. l.ſancimus.& per Bar.in l. ſuus quoq;. in fi.prin.§.eo. ¶Vltimo in uer.(ſed ſi expleto.) poteſt poni caſus, ꝙ in eadem oratione fuerunt inſtituti illi ſine parte; & tunc non haberet dubium, ꝙ non uocantur, niſi ad unum aſſem, quia loco unius habentur, ut §.eod.l. Titius fundi. Poteſt etiam poni, & hæc melior, ꝙ in diuerſis orationibus & tunc adhuc idem, ne ſequatur inconueniens, ꝙ ſi mille eodem modo inſtitueret, feciſſet mille aſſes, non ſic ſi primus aſſes non eſſet diſtributus, quia tunc eſſet fienda differentia, an ſimul, an in diuerſis orationibus: ſi enim primo inſtituo Titium ſine parte, poſtea Seium ſimiliter ſine parte, deinde Sempronium, loco trium habentur, & quilibet habet trientem; ſed ſi primo Titium, poſtea Seium, & Sempronium in una oratione, iſti hñr pro uno, & habent unam dimidiam, & Titius alteram, quando uerò eſt inſtitutus cum diſtributione alicuius partis, tunc alij poſtea inſtituti ſine partibus ſiue ſimul, ſiue in diuerſis orationibus loco unius habentur, ut uocentur ad partem reſtantem, ſi qua reſtat, uel ad unum ſolum aſſem, ſi nulla reſtat, ut hic.

LEX XIX.

1 *Per ſubſtitutionem uulgarem factam ei, qui non erat inſtitutus, non inducitur illius inſtitutio.*

2 *Verba conditionalia non inducunt diſpoſitionem, & emiſſa ad unum effectum non operantur contrarium effectum, et emiſſa ad diminutionem non operantur argumentum.*

1 EX facto †Per ſubſtitutionem uulgarem factā ei, qui non erat inſtitutus, non induci-
2 tur illius inſtitutio. † Et ſemper alleg. ꝙ uerba conditionalia non inducunt diſpoſitionem, & emiſſa ad unum effectum non operantur effectum contrarium, & emiſſa ad diminutionem non operantur argumentum, vt infra de condi.& dem.l.cum tale.§.fi.& l.legata inutiliter.de leg.j.&c. ¶In gl.fi. ibi.ſ.(ꝙ admittatur).ſ.non ut ſubſtitutus, ſed ut principaliter inſtitutus ſm Bal. Tu dic, ꝙ immo etiam ut ſubſtitutus, quoniam etiā ſubſtitutio dr̄, ſi inſtō ab ipſo princ. fuit nulla, unde dicimus, ꝙ teſtamentum pt̄ ſumere uires a ſubſtitutione uulgari, vt l.fi.de lib.& poſthu. uel dic ſuſtinendo Bal. ꝙ aut fuit facta inſtitutio, & tunc poſito, ꝙ fuerit nulla ſubſtitutio uulgaris, dici poteſt ſubſtitutio, ut in contrario, aut nulla fuit facta, & tunc non poteſt dici ſubſtitutio, ſed principalis inſtitutio, ut dicit Bal.

LEX XX.

1 *Inſtitutus ſine parte, etiam in prin. teſtamenti uocatur duntaxat ad partem non diſtributam, ſi poſtea diſtribuit aliquas, & aliquas non.*

1 QVo loco. †Not. hic, ꝙ inſtitutus ſine parte ēt in prin. teſtamenti uocatur duntaxat ad partem non diſtributam, ſi poſtea diſtribuit aliquas, & aliquas nō: unde ſi inſtituo primo Titium ſimpliciter, poſtea inſtituo Seium in dimidia, deinde inſtituo Sempronium in quarta. & nullum alium, ille primus cenſetur inſtitutus duntaxat in quarta, quæ reſultat diſtribuenda. Ex hoc dico falſum eſſe intellectum datum per gl. & Bar. in l. item quod Sabinus.§.eo.ad l.ita quis hr̄des. ⁊.eo. qui uolunt, ꝙ ille Titius primo inſtitutus, dicatur coniunctus re cum Caio, & Meuio poſtea inſtitutis, quia ſm hoc ille Titius uideretur inſtitutus in tota hæreditate, ſed poſtea propter inſtitutionem aliorum, haberet partem per concurſum, & ſm hoc idem eſſet hic, quia primus inſtitutus ſine parte cenſeretur inſtitutus in tota hæreditate, & ſic deberet diuidi hæreditas in 21. partes, quia primus inſtitutus debebit hr̄e 12. uncias, inſtitutus in dimidia ſex unicas, inſtitutus in quadrante tres, cuius contrarium uult iſte tex. ꝙ immo habeat primus, niſi tres reſtantes. Et iō in illa l. ſi quis ita hæredes. dico, ꝙ ille Titius uidetur inſtitutus in tertia, & Caius in altera tertia, & Meuius in altera, & ſic inſtitutio primi regulatur, & limitatur ſm inſtitutiones, q̄ poſtea fiunt, vt in illa portione cenſeatur inſtitutus, quæ ipſum tangit inſpecto numero ſequentium inſtitutorum. ibi ergo nec Titius erat coniunctus re cum Meuio, & Caio ratione prædicta, nec Caius, & Meuius inuicem uerbis ꝑꝑ uerborum, æquis partibus ꝑꝑ quod teſtator uidetur poſuiſſe eos in una oratione potius, ut celerius loqueretur, q̄ ut eos coniungeret uerbis, ut ibi dicit tex. expreſsè, & iſtud adde ad id, quòd dixi in l. quod Sabinus l in ſecundo contrario, ubi reprehendi ſolutionem gl. & Bart.

1 *Aſſe diſtributo, licèt in parte diſtributio ſit pro non ſcripta, inſtitutus tamen ſine parte non uocatur ad illam, ſed ad alium aſſem, ſicut ſi pro non ſcripta non eſſet, prout teſtator putabat.*

2 *Verba teſtatoris ſunt aſſumenda, uel interpretanda, prout ipſe exiſtimat, uel opinabatur, non prout erat in rei ueritate.*

1 §.Si iam mortuo. †Aſſe diſtributio, licèt in parte diſtributio ſit pro non ſcripta, inſtitutus tñ ſine parte nō uocat̄ ad illā, ſed aliū aſſem, ſicut ſi pro non ſcripta non eſſet, prout teſtator putabat h.d. ualde ſingu-
2 lariter. †Et ſemper all. ꝙ uerba teſtatoris ſunt aſſumenda, uel interpretāda, prout ipſe exiſtimabat, uel opinabatur, non prout erat in rei ueritate, facit ī rōne ſui l.eum q.§.pe. ⁊.de his, q. ut ind.ibi, nec.n. rōne iuris, &c.& uide bonā gl.in l.ſeruo manumiſſo.de cōdi.ind. ¶In tex.ibi,(alterum aſſem.) ſed quare nō hēt illū ſolū quadrātē in quo erat inſtitutus ille mortuus, & ſic aſſis nō erat in totū diſtributus, ergo &c.ut l.itē ꝙ Sabinus. in prin. Rñdetur, q̄a cū teſtator putaret ipſum fore diſtributū inſtituendo aliū ſine parte, vr̄ uoluiſſe eū uocari ad nouū aſſem, q̄a ſic eſſet, ſi ille nō eſſet mortuus, ut d.l.itē ꝙ Sabinus. uer.ſed ſic aſſe. & hæc uolūtas attenditur in his, q̄ dependēt ex mea uolūtate ſua, non id, qđ erat in rei ueritate. ille ergo quadrans accreſcit utriq; pro rata ſm gl. quod intellige, niſi inſtitutus in dodrante, & ille iam mortuus inſtitutus in quadrante eſſent coniuncti uerbis, quia tunc inſtitutio tantum in dodrante accreſcit, ut ⁊.ea.l.§.fi.ubi caſus.

circa notat sub in n. 4. Vide Gom. in l. 9 Tau. n. 19 qui 5 Verus ceuis.

LEX XXI.

1 *Verba quiſquis mihi hæris erit. non faciunt conditionem, quando non ſu-*
beſt perſona, ad quam poſſit referri.

1 TRebatius. †Verba, qſquis mihi hæres erit.
non faciunt conditionem, quan
do non ſubeſt perſona, ad quam poſſit referri h. d.
aliàs ſecus vt). tit. 1. l. qui liberis. poſt princ. & in gl. pri
ma. ¶In tex. ibi,) non recte.) vult dicere, ꝙ inſtitutio ex hoc vitie-
tur, vt patet). ſed ꝙ ſunt ſuperflua, & nihil operantur, ideo non
debuerunt apponi. ¶In tex. ibi, (liber, & hæres eſto.) ſup. inſolidũ,
ſi autem haberet cohæredem, & tunc illa verba ſatis operarẽtur,
vt). de acq. hæ. l. ex parte. in fi. iuncta d. l. qui liberis. quia non eſſet
iſte ſeruus, nec liber, niſi cohęres primo adiret.

1 *Libertas ſimpliciter relicta differtur in euentum conditionis, ſub qua data*
eſt hæreditas, qua non exiſtente nec erit liber, nec hæres, ſi erat inſolidũ
inſtitutus.

2 *Si teſtator expreſsè dixit, relinquo libertatem purè, & hæreditatem ſub*
conditione an uitietur utrunque.

1 §. Seruo libertatem. †Libertas ſimpliciter reli-
cta differtur in euentũ cõ
ditionis, ſub qua; data eſt hæreditas, qua non exiſtente, nec erit li-
ber, nec hæres, ſi erat inſolidum inſtitutus h. d. cum l. ſeq. ſed ſi ha-
habebat cohr̃dẽ, non differt, immo ſtatim debetur, ẽt ſi poſtea
conditio hr̃ditatis deficiat, q a ꝯfirmatur aditione cohr̃dis, vt l. cũ
ſeruus.). de condi. inſt. & hoc volunt gl. hic poſitæ. ¶In tex. ibi (pu
rè.) i. ſimpliciter, & ſic eſt verbũ legis, non verbum teſtatoris, vt
2 gl. hic dicit, & bene in hoc. † Si aũt teſtator expreſsè dixiſſet, relin-
quo libertatẽ purè, & hæreditatem ſub ꝯditione, vr̃ uelle impoſ-
ſibile, ꝙ eſſet liber ſtatim, & non hæres, quod eſſe nõ poteſt, ſi nõ
erat alius inſtitutus, & ſic vitiatur utrunq; rõne perplexitatis, vt di
xi s̃. eo. l. quoties. s̃. fi. gl. hic prima dicit, & nõ bene, ꝙ tunc haberet
libertatem ſtatim, qđ non poteſt procedere, ſi erat ſolus inſtitu-
tus, vt dixi, ſed ſi habebat cohæredem, tũc etiam ſi hoc non dixiſ-
ſet teſtator haberet eam ſtatim adita hæreditate per cohæredem,
niſi dicam, ꝙ conditio appoſita in hæreditate, cenſeretur repetita
in relicto libertatis ſimpliciter facto, ſicut in alio relicto, quod dic,
vt l. cum ſeruus.). de condi. inſti.

LEX XXIII.

1 *Inſtitutus ſub conditione, uel in diem incertum põt interim adire ſecun-*
dum tab. per quàm conſequitur adminiſtrationem bonorum, & poteſta
tem uendẽdi pro ſatisfaciendo creditoribus hæreditariis ſicut ſi fuiſſet cu
rator conſtitutus hæreditati iacenti.

2 *Dictio, cum. principaliter denotat tempus, ſecundariò conditionem.*

3 *Quando teſtator reliquit uxorem dominam, & uſufructuariam, quouſq;*
uixerit, & poſt eius mortem inſtituit aliũ hæredẽ, ꝙ ẽt ſi uxor prohibet,
poſſit adminiſtrare ſine præiudicio uxoris in his, quæ concernunt commo
dum hæreditatis, & etiam creditorum, dummodo petat bo. poſ.

4 *Si pater inſtituat filium ſpurium ſub conditione, ſi faciat ſe legitimari, ꝙ*
antequã legitimetur poſſit, ſi uult, adminiſtrare bona petendo bonorum
poſ. ſecundum tabu.

5 *Differentia inter hæredem inſtitutum purè, & inſtitutum ſub conditione,*
uel in diem incertum circa adminiſtrationem hæreditatis.

6 *Bono. poſſ. de qua in hac l. quæ eſt meri facti, ſi poſtea cõditio exiſtat, effici*
tur iuris, & non eſt neceſſaria alia bono poſ. & ſi deficiat, tenebitur red
dere rationem de adminiſtratis uenientibus ab inteſtato.

1 SI quis inſtituatur. † Inſtitutus ſub conditio-
ne, vel in diem incertum
poteſt interim adire ſ̃m tab. ꝑ quã conſequitur adminiſtra-
tionem bonorum, & poteſtatem vendendi pro ſatisfaciendo
creditorib. hæreditariis, ſicuti ſi fuiſſet curator conſtiturus hæredi-
tati iacenti h. d. prin. huius l. ¶In text. ibi, (uel incertum.) In hoc ſtat
ius, non in eo, qđ dixit s̃. certũ, quia tunc habetur pro purè inſtitu
to, vt l. hęreditas ex die.). eo. & nõn eſt dubium, ꝙ poſſet adire, &
bo. poſ. q̃ iuris eſt, petere, ſed iſte non poteſt adire, quia dies incer-
tus in vltimis voluntatibus conditionem facit, vt l. dies incertos.).
de cond. & dem. & conditione pendente non poteſt hęres adi-
re, nec petere bo. poſ. q̃ iuris eſt. i. q̃ tribuit dominium rerum, ſed il
lam, q̃ facti eſt, quia tribuit ſolum adminiſtrationem, vt hic, & in-
fra de bo. poſ. ſ̃m tab. l. ſub conditione. & in l. 2. §. ſi ſub conditio-
2 ne. † Pone exemplum, ſi fuit inſtiturus, cum Titius conſul factus
a fuerit. nam dictio, cum. principaliter denotat tempus, ſecunda-
rio conditionem. infra quando di. le. ce. l. Titio. Quidam tamen,
quos gl. recitat. dicunt, ꝙ iſta dr̃ bo. poſ. iuris, & non facti, quia pe-
titur authoritate iuris hoc concedentis, ſed non habet efficaciã,
vt ex ea acquiratur dominium, & illam, quæ habet efficaciam, ap
pellant bono. poſ. facti, ſed certè melior, & proprior locutio eſt il-
la, dd qua ſupra dixi, vt illa dicatur iuris, quæ habet efficaciam, illa
uerò, quæ non habet, dicatur mæri facti, & ita vtimur cõmuniter.
¶In text. ibi, (agnoſcere põt.) & tunc nõ expedit deuenire ad da-
tionem alicuius curatoris, quia ipſe cenſetur conſtitutus curator,
nec expedit deuenire ad aſſignationem termini, intra quem exi-
ſtat cõſtitutio, nam tunc deuenitur ad iſta duo, quando ipſe non
petijt bo. poſ. vt infra proxi. §. poterit ergo ſoluere creditorib. & ſi
non eſt pecunia in hæreditate, vendere bona pro ſatisfaciendo
eis, & in patrimonio minus damnoſa, & quæ ſeruando ſeruari
non pñt: deinde ſi debitum vrgeat, & periculum ſit in mora, etiã
3 mobilia, vt). in l. ſi qs inſtituat. in §. ſed ſi ſub condõne † & no. hic
ſ̃m Bal. qñ teſtator relinquit vxorẽ dominam, & vſufructuariam
quouſq; vixerit, & poſt eius mortẽ inſtituit aliũ hr̃dem, vtrũ iſte in
ſtitutus interim poſſit aliqd adminiſtrare, ſi vxor prohibet? & cer-
tè ſic, dummodo petat bon. poſ. & adminiſtrabit ſine præiudicio
uxoris in his, q̃ concernunt cõmodum hr̃ditatis, & ẽt creditorũ,
certè talis inſtitutus vr̃ potius purè inſtitutus, & ſic p̃t adire, vnde
nimirum ſi poteſt adminiſtrare, vt dixi in l. filius à patre. de lib. &
4 poſth. † No. ẽt ſ̃m eundẽ Bal. ꝙ ſi pr̃ inſtituit filium ſpuriũ ſub con
ditione, ſi faciat ſe legitimari, q̃ inſtõ valet, per l. in tp̃s.). eo. ꝙ ante-
quam legitimet̃, ſi vult adminiſtrare bona põt, petendo tñ bo. poſ.
5 ſ̃m tab. vt hic. ¶† In tex. ibi, (tanq̃ hr̃s.) iſta dictio, tanq̃. improprie
tatem denotat, ſeu ſimilitudinem non tñ omnimodam, quia hæ-
res diſtrahit ſuo iure, iſte vero adminiſtratorio iure. Item hr̃s non
hẽt neceſſe adire iudicem, cum vult alienare, ſed iſte ſic, qa alienat,
vt adminiſtrator. ar. in l. Ariſt.). de iure delib. ſ̃m Bal. certè in hoc
Bar. aliter ſentit in l. ait pretor. co. tit. dicẽs, ꝙ l. Ari. loquitur in hr̃de
deliberante, qui non eſt conſtitutus curator hr̃ditatis, ſi aũt ſit cõ-
ſtitutus, non habet neceſsè poſtea iudicem adire, cum vult aliena-
re, niſi ſit pupillus, vt ibi, ſed iſte, cum petijt bo. poſ. cenſet̃ conſtitu
tus curator, ergo &c. & ita intelligit iſtum tex. tutius tñ eſt iudicẽ
adire. Item hr̃s p̃t incipere a quib. reb. vult, iſte aũt non, ſicut cura-
tor, quia non agitur de ipſius ſolius p̃iudicio, ſed ẽt uenientium
ab inteſt. ſi conditio deficiat, & pp hoc dictum Bal. vr̃ uerius, ꝙ
adeatur iudex, vt diſcernat a quib. rebus dẽat incipi, ſed an tranſ-
ferat dominium iſtarum rerum? gl. hic magna circa medium vide
tur ſentire, ꝙ non, quia dicit, ꝙ alienat tanq̃ res alienas, non tanq̃
ſuas: tu dic contrarium, cum hẽat adminiſtrationem bonorum,
ſicut tutor, & curator, qui poſſunt transferre, licèt dominium nõ
6 habeant, qñ alienanti in caſu præmiſſo. † Vltimo ſcias, ꝙ iſta bon.
poſ. q̃ eſt meri facti, ſi poſtea condõ exiſtat, efficit̃ iuris, & non eſt
neceſſaria alia bon. poſ. ſi aũt deficiat, tenebitur reddere rationẽ
de admi. venientibus ab inteſta. ſicut alius quilibet curator datus
hr̃ditati iacenti, vt l. 2. & l. pen. de cura. bo. dand. ſi tñ eſſet talis iſte
inſtitutus, qui in omnem euentum eſſet habiturus hr̃ditatem etiã
ab inteſt. ſicut filius, iſta bo. poſ. ſecundum tab. deficiente conditio
ne conuerteretur in contratab. uel unde liberi, vt no. in d. §. ſub
conditione. &c.

ADDITIO.

a Nã dictio, cũ. Adde l. ſi q s arbitari. ff. de uerb. obl. Doct. ĩ l. j. & 2. C. de ver-
ſigni. Card. in cle. j. in 3. not. de teſtib. Raph. Cu. conſi. 56.

1 *De conuenientia, & diſconuenientia ſi quis inſtituatur ſub conditione, ut*
hic, an conditio ſit poteſtatiua, & non poteſtatiua.

3 *Creditores an pendente conditione, ſub qua quis eſt inſtitutus, poſſint pete*
re eorum credita à curatore dato hæreditati iacẽti, & quæ debita utilius
ſit, ꝙ talis curator ſoluat, & de quib. bonis. & nu. 2

1 §. Sed ſi pon. poſ. †Si inſtitutus ſub cõditione nõ
petat bo. poſ. ſ̃m tab. ad inſtãtiã
creditorũ hr̃ditariorũ, aſſignat̃ terminus,). quẽ ſi cõdõ non exi-
ſtat, creditores mittuntur in poſ. bon. hr̃ditariorum, & interim da
tur curator hr̃ditati iacenti, cuius officium eſt diſtrahere res tem-
pore perituras, & ẽt immobilia, ſi debitũ hr̃ditariũ urgeat, & vti-
lius ſit hr̃ditatem vẽdi, & debitũ exſoluere, q̃ differre h. d. uſq; ad
ver. ſi. q. incipit, & iõ. Et primo loquit̃, qñ erat inſtitutus ſub condi
tione ptãtiua, vſq; ibi. (itẽ ſi cõditioni.) Secundo, qñ ſub non ptãti
ua, uſq; ibi, (ſi condõ.) ibi p̃t loqui utroq; caſu, ſiue erat ptãtiua, ſi
2 ue nõ. † Et no. ꝙ in hoc conueniunt ptãtiua, & non ptãtiua, quia
vtroq; caſu peruenit̃ ad aſſignationem termini, intra quẽ condõ
impleat̃, & interim creditores debent differre, & eorum credita
non petere, ſed lapſo termino pñt petere, & mittuntut in poſ. Item
vtroq; caſu pendente termino dat̃ curator hr̃ditati iacenti, ſed in
alio differũt, quia qñ condõ eſt ptãtiua, ſi). terminum hr̃s eã non
impleat, cum per eũ ſtet, hr̃ cõdõ ꝓ defecta, & ſic excludit̃ ab hr̃di
tate p l. ſi ſeruus. de bo. auth. iud. poſ. vbi vr̃ excluſus. Nec ob. ꝙ aſ-
ſignat̃ terminus ad inſtantiam creditorum, cuius lapſus hr̃ ꝓ adi-
tione, qa ſic expedit creditorib. vt no. in l. quamdiu. de acq. hær.
qa illud eſt verum in hr̃de, cui delata eſt hr̃ditas purè, & ſic pote-
rat adire, non qñ ſub condõne, qa tunc ea non impleta adire non
p̃t. & ita intelligit Bar. iſtum tex. ſed ſi condõ non eſt ptãtiua, tunc
per lapſum termini nõ excludit̃ ab hæreditate, quominus exiſten
te poſtea cõdõne poſſit adire, ſed facit lapſus termini, vt credito-
res non habeant amplius expectare. Bal. ẽt in p̃cedẽti caſu dicit, ꝙ
ſi res eſt integra, p̃t hr̃s purgare morã poſt terminum implendo
cõdõnem, & ſic poterit adire ſecus ſi res nõ eſſet integra, qa poſt
lapſum termini ad inſtantiã creditorũ fuiſſet datus curator, tanq̃
inſti-

inſtitutione defecta,ut in l.mancipiorum.de op.leg.ſed iſtud p̄t di
ci,ſi creditores repugnant,ſed ſi conſentiunt,ꝙ adeat, etiam tunc
vr̄,ꝙ poſſit adire inuitis veniētib.ab inteſtato, quia iſte terminus
non fuit ei aſſignatus ad inſtantiam eorum,ſed creditorum,vnde
non dēt operari,niſi fauore creditorum,& ille dr̄ fauor eorum,ꝗ
eis placet.ſ.vt hæres habeatur pro excluſo,ſi hoc volunt,vel ſi no
lunt ſecus.Eſt & alia dr̄ia,quæ reſultat ex prædictis,quia cum inſti-
tutus ſub conditione poteſtatiua per lapſum termini excludatur
ab hæreditate,neceſſe eſt ſibi aſſignare terminum præfixū in edi-
cto prætoris ad petendam bon.poſſ.quæ iuris eſt, videlicet annū,
ſi eſt de liberis,vel centum dies,ſi eſt de extraneis,vt ĵ. de iure deli
ber.l.j.in fi.cum l.ſeq.& ita debet intelligi id,quod no.Bart. ibi in l.
quandiu.de acq.hær.dum dicit,ꝙ non debet aſſignari minus tp̄s,
& ita loquitur iſte tex.dum dicit imitetur edictum ſuum &c.nam
loquitur,qn̄ erat inſtitutus ſub conditione poteſtatiua,ſi uero nō
ſub poteſtatiua,tunc quia non excludatur,pōt aſſignari minus tē
pus arbitrio iudicis,vt dixi in d.l.quandiu.ſm Iac.Bu. Bar.& Ang.
& ēt in præcedenti caſu poſſet aſſignari minus tp̄s, tn̄ per lapſum
eius non eſſet excluſus ab hæreditate.¶Sed opp.ꝙ non ſit neceſ-
ſe ſibi aſſignari terminus,qn̄ conditio eſt poteſtatiua, quia ſi eam
non implet,cum primum poteſt,hr̄ pro defecta,vt ĵ.de cond.&
dem.l.hæc cōditio.la piccola.glo.hic,quæ incipit,ſed certè,multū
notabiliter dicit,ꝙ ille text. loquitur in legatis, & ꝙ non habet lo-
cum in inſtitutione hæredis,in qua agitur de maiori præiudicio,
& de maiori odio,quia ſi hr̄ pro defecta, defunctus poſſet dece-
dere inteſtatus,q̄ gl tene menti,quia ſꝑ alleg.& tetigi ſ̄.eod.l. ſuus
3 quoq;.§.pen.¶†Quæro,vtrum creditores pendente conditione
poſſint petere eorū credita ab iſto curatore,vr̄,ꝙ non,vt in verſi.
vt niſi.vbi vr̄ velle,ꝙ demum lapſo tꝑe mittendi ſunt in poſſeſſio
nem,& hoc verū,niſi debitum ſit liquidum,& purum, & ex dila-
tione creditor recepturus ſit damnum, ut hr̄ ſm vnum intellectū
in l.ſi diu.quibus ex cauſis in poſſeſſionem eatur, curator tn̄ hæ-
reditatis,licèt interim non poſſit conueniri extra dictum caſum,
ſi tn̄ vtilius eſt hæreditati,ꝙ debitū ſoluatur,quia eſt pœnale, vel
vſurarium,poterit ſoluere,& ēt ſi expedit vendere bona immo-
bilia.ita intelligunt Doct.iſtum §.ſed ſi ſub ꝯdōne. licèt de vendi-
tione non fiat mentio in tex.Sed ponamus,ꝙ debita non eſſent li
quida,certè liquidabunt̄ cum curatore dato libello,& agitata lite
cum eo,& lata ſn̄ia,& ita vtimur,& practicamus.

1 *Intellectus præſentis paragraphi.*
2 *Geſta per curatorem datum hæreditati iacenti non cenſentur geſta con-
tra pupillum,qui repudiauit,uel hæredem abſentem,ſed contra maiorē
præſentem.ſ.hæreditatem,quæ repreſentat perſonam defuncti.*
3 *Si hæres eſt abſens ex iuſta cauſa,& creditores hæreditarij petant miſſio
nem,& uenditionem bonorum,quando debeat differri,& ſi non differa
tur,quando poſſit poſtea hæres in integrum reſtitui.*
4 *An dicta reſtitutio ſit neceſſaria.*
*Si hærede abſente facta ſit dicta miſſio,& venditio, & non fuerunt ſerua-
ta ſolennia,uel fuit facta miſſio ob falſum debitum,tunc non valet quic
quid geſtum eſt,& auditur ad retractandum de facto*
5 *Quid ſi fuerunt ſeruata ſolennia,& facta eſt miſſio propter verum debi-
tum,ſed fuerint bona vendita minori precio.*
6 *Quod miſſio,& uenditio eſſent nullæ,ſi abſens haberet dilationem a iudi-
ce ad componendum,& pendente termino eſſet proceſſum contra eum.*
7 *Quòd contra miſſionem ex primo decreto tantum non datur reſtitutio.*
8 *In bonis uiuentis datur curator,quando abeſt ex iuſta cauſa,uel ignora-
tur vbi ſit,nec aliter contra eum poteſt procedi ad venditionem, & re-
gulariter datur bonis mortui,ut hæreditati iacenti.*
9 *Quando eſt abſens per contumaciam non datur curator bonis eius,ſed ꝓ
ceditur contra eum ad uenditionem per ipſos creditores.*
10 *Quando quis abeſt ex iuſta cauſa,& eſt impeditus comparere,non impu-
tatur ſibi,ſi non mittit procuratorem ad conteſtationem litis,uel ſenten
tiam audiendam,ideo ad tales actus non debet procedi.*
Abſens,& impeditus an teneatur mittere procuratorem remiſſiuè.

1 §.Et ideo. †Iſte ver.loquitur,qn̄ inſtitutus ſub conditio
ne non comparuit citatus ad inſtantiā credi-
torum,vel ſp̄aliter ſi ſciebat̄ qs erat inſtitutus,uel ꝑ ꝓclama gn̄a-
le,ꝙ ſi ſit aliquis,ꝗ p̄tendat ad ſe pertinere talem hr̄ditatem,com-
pareat,& eam defendat,& iſto mō practicat̄ quotidie,qn̄ credito
res hæreditarij volunt ſibi ſatisfieri,& non apparet quis ſit hæres,
& bona hæreditaria iacent ſine poſſeſſore, ſi enim poſſiderentur
per alium,vr̄,ꝙ ſufficiat agere ꝯ̄ illum,ſi prætendat ſe hæredem,
iuxta no.in l.controuerſia.de trāſac.& in l.ſi defenſor.§.j.de inter.
ac.cum ſi.Si ergo nullus compareat ad defendendam hr̄ditatem,
& ꝑꝑ hoc dato curatore,vel ēt non dato fuerit proceſſum ad vē
ditionem aliquarum rerum, & ſatisfactum creditoribus ſi po-
ſtea compareat aliquis oſtendens hereditatem ad ſe pertinere, &
petat reuocari,quæ facta ſunt,an debeat audiri? & iſte text. vult
ſecūdum vnum intellectum,ꝙ cauſa cognita audiri debet, ſi fuit
abſens ſine dilatione.i.ſine mora,& ſine contumacia, puta ꝑꝑ e-
gritudinem,vel longinquam abſentiam,ita ꝙ ad eum non potue
rit citatio peruenire.h.d.ſm vnum intelle.¶Contra iſtam lec.op.
de l.in integrum.ſ̄.de min.in fi.vbi ſi pupillus, qui repudiauit hære
ditatem, reſtituatur in integrum aduerſus repudiationem, geſta
interim per curatorem datum hæreditati non reſcinduntur, ergo
nec hic venditiones factæ per curatorem.dicit gl.aliud in pupillo,
vt ibi,aliud in abſente ex iuſta cauſa,vt hic, certè pupillus non dēt
2 eſſe deterioris conditionis,q̄ abſens,†iō dicit Bar.ꝙ iſta lec nō eſt
vera,quia ſicut non reſtituitur pupillus, ut ibi, ita nec debet reſti-
tui abſens, quia geſta per curatorem datum tali hæreditati non
cenſentur geſta ꝯ̄ pupillum,vel hæredem abſentem, cum non eſ-
ſent adhuc dn̄i bonorum hereditariorum,ſed cēſentur geſta po-
tius ꝯ̄ maiorē,& præſentem ſ.ꝯ̄ hæreditatem, q̄ repreſentat perſo
nam defuncti. ĵ eo.l.non minus. §.fi. iō ponit hic caſum alio mō,
3 † ꝙ loquatur,qn̄ miſſio,& venditio nondū factæ erant, quia tex.
dicit,ꝙ eſſent factę,ſed creditores petebant fieri,certè ſi hæres eſ-
ſet abſens ex iuſta cā,dēt differri quouſq; poſſit venire,& ſe defen-
dere,ſed ſi non ex iuſta cā non dēt differri, & iſtum intellectū ha-
buit gl.parua in l.ſi diu. ĵ.qui.ex cau.in poſ.ea.ſuper ver. cauſa co-
gnita.ſed certè gl.hic in fi.vr̄ uelle ꝯ̄rium,dum dicit no. ſolutionē,
vel miſſionem, vel uenditionem non differri ꝑꝑ egritudinem.ſ.
a debitoris.Aliqui vero non habent illam dictionem, non.[a] & tūc
gl.dicit illud,quod dixit Bart.Pōt probabiliter diſtingui, ꝙ ſi con-
ſtat iudici de iuſta cā abſentiæ,& illa abſentia ſperabatur cito fini-
ri,procedat lec.Bar.& id,qđ ſentit gl.in illa l.ſi diu. Si aūt non erat
nota iudici,vel erat diutius abſentia duratura, & debitum erat liq
dum,procedat gl.fi.ꝙ non dēt differri, ne caſus contingens in per
ſona debitoris noceat creditori,tn̄ abſens poſtea reſtituetur in in-
tegrum,ſi aliquid fuit falſo ſuggeſtum,vel non fuit ſeruatus ordo
iuris,& hoc per l.Imperatores.cum ibi not. ĵ.de priuil.credit. Nec
ob.l.in integrum.quia ibi pupillus petendo in integrum reſtitutio
ne veniebat de iure ſpeciali.ideo aduerſus geſta ꝯ̄ hæreditatem ia
centem non reſtituitur,quia illa bona non erāt ſua,nec in re, nec
in ſpe,quia de eo,quod poteſt fieri iure ſpeciali,non dr̄ eſſe ſpes ꝓ
babilis.ar.in l.Iulia. ĵ.qui & a qui.quod no.Inn.in ca. paſtoralis. de
cau.poſ.& propr.circa prin.Sed hic iſte abſens reuerſus,qui hære-
ditatem nunq̄ repudiauit, uenit de iure cōi, & ſic licet non fuerit
dn̄s in re,ſaltem erit in ſpe,cum haberet ius adeundi, non eſt fien-
da dr̄ia inter pupillum,& abſentem,ſed quo iure veniat, an de iu-
re ſpeciali,an de iure cōi, ſi vult reſtitui aduerſus geſta per curato
torem datum hæreditati,& ſic an tꝑe,quo bona non erant ſua, ſi
autem erant iam facta ſua,tunc non eſt dubium per d.l.Imperato
4 res.¶†Sed oppo.ꝙ non ſit neceſſaria reſtitutio, nam aut ſunt ſer-
uata omnia ſolennia,q̄ debuerunt ſeruari,& non eſſet æquum,ꝙ
reſcinderentur,aut non,& tunc ipſo iure non valēt,vt l.Fulcinius.
§.cum autem.& ibi nota.quibus ex cau.in poſſeſ.eatur.in glo.Sol.
fateor, ꝙ ſi non fuerunt ſeruata ſolennia, vel facta fuit miſſio ob
falſum debitum,tunc non valet quicquid geſtum eſt, & ſic audi-
tur ad retractandum de facto,ſicut de facto fuit geſtum l.j.§. hæc
5 verba,ne vis fi.ei.ſed † ſi fuit ſeruata ſolennitas, & facta eſt miſſio
ꝑꝑ verum debitum,tn̄ fortè bona fuerunt vēdita minori precio,
non tn̄ per dolum,& ex hoc reſultat graue damnum abſenti, re-
ſtituetur in integrum,vt in hoc tex.ſecundum primam lect.& ita
ipſum intelligo,ſed propter paruum damnū ſecus puto, ut l.ſcio.
de in integrum reſt.& facit eo.titu.de in integrum reſtit.c.j.& qđ
ibi no.in fi.in eccleſia,quæ reſtituitur, quando fuit ſeruata ſolenni
tas in contractu prælati,tamen fuit res vendita, vel locata minori
6 pretio.†Similiter venditio,& miſſio eſſent nullæ, ſi abſens habe-
ret dilationem a iudice,vel terminum ad comparendum, & pen-
dente termino eſſet proceſſum ꝯ̄ eum,& hoc colligitur ex glo.2.
quæ incipit.ſ.iniuſta,& non eſſet neceſſaria reſtitutio. Idem ſi pro
7 debito,& deinde facta eſſet miſſio,& uenditio,vt in ea gl. †Et no.
quia ſi eſſet facta miſſio duntaxat ex primo decreto, aduerſus eā
non daretur reſtitutio,quia non eſt præiudicialis,& poteſt fieri ꝯ̄
pupillum,& etiam contra abſentem cauſa reipubli.vt l.ignorare
C.de teſta.mili.& quib.ex cau.in poſſ.eat.l.apud Iulianum.ideo gl.
hic non ſine myſterio dicit miſſionem,& uenditionem.Iaco.ve-
ro de Arena ponebat alium intellectum, ꝙ quādo quis abeſt ex
iuſta cauſa,non debet procedi contra eum ad uenditionem, niſi
dato curatore bonis,& per ipſum curatorem debet fieri vēditio,
& ita loquitur hic continuando cum tex.præcedenti, ſed ſi abeſt
ex iniuſta cauſa,& per contumaciam poteſt fieri non dato cura-
tore per ipſos creditores per l.Fulcinius.§.primo.Iſtam lectu.ſen-
tit expreſſe glo.in l.j.de cura.bon.dam.in fin.tertiæ gloſſ.magn.&
eſt notabilis,& procedit etiam, quando proceditur contra verū
8 debitorem abſentem.†Et eſt caſus,in quo in bonis viuentis datur
curator,

ADDITIO.

a Dictionem non. Adde de iſta dictione,vide c.innotuit.de ele.c. per tuas
qui fil.ſint leg.Raph.Cu.conſi.114.inci.Anto.in ij.col.

curator, qñ abeſt ex iuſta cã, vel ignoratur ubi ſit,nec al'r ꝯ eum
põt procedi ad uenditionem.l.ab hoſtibus.in princ.& ibi no.qui.
ex cau.in poſ.ea. Regl'r aũt daƭ bonis mortui, non autẽ viuentis,
9 vt hr̃ditati iacenti,vt l.j.de cur.bo.dã.† Qñ aũt eſt abſens ꝑ contu
maciã,non daƭ curator bonis eius, ſed proceditꝯ eum ad uendi-
10 tionẽ ꝑ ipſos creditores,vt uult gl.no.in d.l.j.tene menti. ¶ † Vlt.
no.illam glo.fi.quæ dicit unum, qđ alibi ꝑ gl.non tangitur, ꝙ qñ
aliquis abeſt ex iuſta cã, & eſt impeditus comparere, non imputa
tur ſibi, ſi non mittit procuratorem ad cõteſtationem litis,vel ſen
tentiam audiendam, iõ non debet procediꝯ eum ad iſtos actus,
ſed ad alios actus bene põt procedi, quia imputatur, quare ad il-
los procuratorem non mittit. De iſto articulo vide per Barto. in
l.j.de diuer.& tẽpor.præſcri.& in l.2.§.ſi quis in iudicio.ſi quis cau.
an abſens,& impeditus teneatur procuratorem mittere,& ibi ad-
hibetur longa diſtinctio.de hoc etiam in c.primo.de procur.& in
c.querelam.

LEX XXIIII.

1 *Si inſtituo duos hoc modo,uter eorum uiuat, & ambo uiuant, ambo ſunt inſtituti,ſed ſi alter tantum uiuat, ille ſolus eſt inſtitutus in parte, & in parte mortui cenſetur ſubſtitutus.*

2 *Dictio,uterq;. ꝙ ſit collectiua,& non poteſt præiudicari, niſi de duobus,de proprio ſignificatu,ſed dictio,uter. eſt diſtributiua,& poteſt præiudicari de uno,& de duobus,& qualiter differat à dictione,ſi quis.*

3 *Subſtitutio uulgaris poteſt fieri per uerba affirmatiua, & quòd tunc poſſit dici tacita.*

4 *Quòd ſit etiam alia tacita, quæ prouenit præter ſignificatum uerborum ex interpretatione legis,ut contenta in expreſſa pupillari,putà ſi erit hæres,& in pupillari ætate deceſſerit.*

1 TItius. †Si inſtituo duos hoc mõ, vter eorũ viuat,
& ambo uiuant, ambo ſunt inſtituti, ſed ſi
alter tantùm uiuat, ille ſolus eſt inſtitutus in parte, &
in parte mortui cenſetur ſubſtitutus h. d. cum dua-
2 bus ll.ſeq. ¶ †In tex.ibi,(ambos hæredes eſſe.)videbatur, & neuter
a q a dictio,uter,[a] prædicatur de uno tantum, & in hoc differt à di-
b ctione,vterq;.[b] quæ prædicatur de duobus, iuxta ea, quæ no.in
l.creditores. C. de pac.& l.ſi ex toto. §.j. ĵ. de leg.j. unde cum non
conſtet de quo magis teſtator ſenſerit, uidebatur reddi nulla pro
pter incertitudinem, ſed contrarium eſt, quia tunc prædicatur de
uno,quando iungitur cum uerbo, quòd non conuenit, niſi vni,
ut l.uter ex fratribus.C.de cond.inſti.& etiam in uer.ſeq.ibi,altero
mortuo. Sed quando conuenit duob. prædicatur de duob. ſicut
dictio,uterq;. & in hoc eſt dr̃ia,quia vterq; eſt dictio collectiua,&
non põt prædicari,niſi de duob. de proprio ſignificatu, vt l.pe.C.
de impu.& alijs ſub.Sed dictio,uter. eſt diſtributiua, & poteſt prę-
dicari de uno, & de duobus. Item differt à dictione, ſi quis. quæ
eſt ſimiliter diſtributiua, quia uter diſtribuit tantum inter duos,
ſed dictio ſi quis. quæ eſt ſil'r diſtributiua, quia uter diſtribuit tan-
tum inter duos, ſed ſi quis inter plures, & ſunt huius naturæ, ꝙ ſi
actum primi uerbi attribuunt cuilibet inſolidum,ſimiliter & actũ
ſecundi,ſi poteſt attribui, ut l. qui filiabus.§.primo. de leg.j. Sed ſi
non poteſt attribui cuilibet inſolidum,attribuit prõ parte,ut in ca-
ſu huius l.ubi quilibet uiuit inſolidum, & tamen nõn quilibet eo-
rum eſt hæres inſolidum, quia eſſe non poteſt, ſed legato quanti-
tatis hoc modo relicto,puta, vter uiuat lego ſibi centum,ſi uterq;
uiuit,cuilibet debentur centum, quia poteſt multiplicari legatum
quantitatis,& eſt caſus in d.l.qui filiabus.§.j. In tex.ibi, (ex aſſe hæ-
redem fore.) ſ.in dimidia ſua tanq̃ inſtitutum,& dimidia defuncti
3 tanq̃ tacitè ſubſtitutum, vt l.ſeq.† Ex qua no. ſecundum Doc. ꝙ
ſubſtitutio uulgaris poteſt fieri per verba affirmatiua. Item, ꝙ tũc
poteſt dici tacita, nam tunc eſt expreſſa, quando apponuntur ne-
gatiua,& affirmatiua; ut ſi Titius non erit hæres,Seius ſit hr̃s, qñ
autem affirmatiua tñ, ut erat hic, vter uiuat hęres eſto, dr̃ tacita
non tamen omnino. quia prouenit ex ſignificatu uerborum, &
4 quid uenit ex uera mente defuncti.† Eſt & alia tacita, quæ proue-
nit præter ſignificatum uerborum ex interpretatione legis,vt con
tenta in expreſſa pupillari, puta ſi hæres erit, & in pupillari ætate
deceſſerit,nam comprehendit caſus, ſi non erit hæres pręter ſigni
ficatum uerborum ex interpretatione l. ut contenta in expreſſa
pupillari, puta ſi hæres erit, & in pupillari ætate deceſſerit,nam cõ
prehenditur caſus, ſi non erit hæres præter ſignificatum uerbo-
rum.l. iam hoc iure. infra titul. primo, & adde gloſſam in l.preci-
bus.in ult.glo.de impub. & alijs ſubſtit. quę ſentit hanc differentiã
inter tacitam prouenientem ex mente, ſeu uerbis, & aliam tacitã,
quæ ex ſola interpretatione.

ADDITIONES.

a Dictio,uter. Adde Bar,in l.uter.ff.de cond.inſt.Doc.in c.cũ in iure.de ele.
b A dictione, uterq;. Adde, ꝙ iſta dictio interdũ refert ad tres, ut in l.rõ.in §.itaque ſi ſeruus.ff.re.amo.& in l.cum quidam.C.de impu.& alijs ſubſti.

LEX XXVII.

1 SI te ſolum. † Subſtitutio pura, & conditionalis ſi
fiat in diuerſis portionib. dato ſubſtitu-
to in conditionali utraque, ſubſiſtit, ſed ſi fiat in eadem por-
tione pura conditionalem abſorbet, & ſi in eadem portio-
ne fiant plures ſub diuerſis conditionib. utra earum prius extite-
rit,alterã abſorbet h. d. tota l. & ſic ponit tres caſus. Secundus ibi,
(ſed ſi te.) Tertius ibi, (ſed ſi plures.) uel poteſt diuidi in duas par-
tes,quia primo,qñ fiunt in diuerſis portionib. ſecũdo, qñ in eadẽ,
& hæc ſecunda ſubdiuidiƭ in duas:primo qñ una erat pura,altera
conditionalis.ſecundo qñ ambæ erant conditionales, diuerſis ta-
men conditionibus partes patent per ſe.

1 *Genera ſubſtitutionum directarum, ꝙ ſint quinq;.*

2 *Compendioſa,an fiat ſolum à milite.*

De vulgari,& pupillari. Rubrica.

1 ¶†In gl.ibi,(ꝙ quinq; ſunt genera ſubſtitutionum.) ſ.directarum
ſed gl.non uidetur bene loqui. Primo, quia genus eſt iſtud uerbũ
ſubſtitutio,uulgaris autem,& pupillaris ſunt ſpecies,& ſic de alijs.
Sed reſpondetur, gl.loquitur, prout legiſtæ capiunt genus.ſ.illud,
quod prædicatur de pluribus differentibus numero, ut homo.l.
legato generaliter. de leg.j.& ſumpſit gl.iſtum modum loquendi
ex l.iam hoc iure. §.j. ĵ.eo. dum dicit, ad tertium quoque genus
ſubſtitutionis. Item in alio non uidetur bene dicere,quia breuilo-
qua,& compendioſa non uidentur facere noua genera, cum ſint
ſubſtitutiones generales,& non comprehendant,niſi tres præce-
dentes.ſ.pupillarem, & exemplariam ſecundum qualitatem per-
ſonarum, quibus fiunt. So.gl.habuit reſpectum ad diuerſos tra-
ctatus,quos iſtæ ſubſtitutiones habent, propter quos poſſunt di-
ci facere diuerſa genera,& hoc etiam patet ex d. l.iam hoc iure.§.
2 j.ubi dicit ſubſtitutionem reciprocam facere tertium genus. † Itẽ
dum dicit glo.ꝙ compendioſa fit a ſolo milite,uidetur eſſe falſũ,
quia immo etiam a pagano,ut plene habetur in l.precibus.C.eo.
So.dic,ꝙ glo. loquitur de illa, quę eſt propriè compendioſa,quia
ſub compendio uerborum comprehendit plura tempora, & in
quolibet eſt directa, & iſta non poteſt fieri, niſi a militie poſt adi-
tam hæreditatem, ſed a pagano poteſt fieri,ut uno tempore ſit di
recta, ſcilicet inter pupillarem ætatem, & poſtea fideicommiſſa-
ria,ut in contrario. Vltimo fideicommiſſaria principaliter non tra
ctatur in hoc ti.ſed incidenter tangitur in l. cohæredi.§.cum filio.
ĵ.eo.principaliter autem in ti.ad Treb.

LEX I.

1 *Quòd lex iſta tria faciat,& quæ ſint.*

2 *Diſpoſitio illa dicitur ſimplex, quæ eſt unica.*

3 *Statutũ,ſi diſponat, ꝙ poſitionib. dẽat reſponderi ſimpliciter,& aliter reſpondens habeatur pro confeſſo, & quis reſpondeat ſe nõ recepiſſe pecuniam mutuo,uel ſi recepit, reſtituit, an uideatur ſimpliciter reſpondiſſe.*

4 *Subſtitu.uulgaris concipitur per uerba negatiua,& poteſt etiam cõcipi ꝑ affirmatiua,tamen habent implicitam negatiuam.*

5 *Si teſtator filio inſtituto pupillo dicat, ſi deceſſerit in pupillari ætate, uel quandocunq; deceſſerit,bona mea deueniant in talem, & non dixit õia an ſi deceſſerit in pupillari ætate uocetur ſubſtitutus ex pupillari ad õia bona impuberis,etiam quæ non fuerunt mea.*

6 *Nepos habens bona materna,cum ſit in mea poteſtate, an poſſim ſibi pupillariter ſubſtituere.*

7 *Si filius fuit inſtitutus duntaxat in legitima, ꝙ poſſit ſibi fieri pupillaris ſubſtitutio,non autem fideicommiſſaria ſubſtitutio, niſi relicta ſit à uenientibus ab inteſtato impuberis,& ipſe mortuus ſit in pupillari ætate. Subſtitutio pupillaris quòd hodie conſeruetur per auth. ex cauſa. ſicut legata.*

8 *Plus eſt facere inſtitutionẽ, licèt nullã, quàm eam nullo modo facere. Si filio non inſtituto teſtator ſubſtitueret nepotẽ, uel alium,& filius uiuo patre deceſſerit,uel non ſit hæres,cum nulla inſtitutio filij præceſſerit,an legata corruant,uel conſeruentur per auth. ex cauſa.*

1 HAeredes. †Lex iſta tria facit, Nam primò
ponit differentiam inter titulum
pręcedentem, & iſtum, quia in præcedenti tracta-
tur de primis inſtitutionibus in iſto autem de ſecun-
dis uel tertijs, uel deinceps,quæ dñr ſubſtitutiones, nam omnis
ſubſtitutio directa eſt conditionalis inſtitutio, ut ĵ. ad l.Fal.l.in rõ-
ne.§. qđ uulgo. & C. de hær.inſt.l.fin. & not.in l. Gallus.in prima,
uel ſecunda gl.& hoc uſq; ibi (hæredis.) Secundo ponit differen-
tiam inter ſubſtitutionem uulgarem, per quam ſuccedituř teſta
tori, & in bonis eius, quia illa ſemꝑ confertur in caſum hr̃ditatis
nõ aditę,ſi inſtitutus non erit hr̃s,& pupillarem, ꝑ quã ſuccedituř
pupillo,quia illa confertur ẽt in tp̃s hr̃ditatis aditæ, ſi pupillus de-
ceſſerit in pupillari ętate, & aliquando fit ſola uulgaris, & tunc
dicitur ſimplex aliquando uulgaris, & etiam pupillaris ſimul,
& tunc dicitur duplex, & hoc uſque ibi,(ſubſtituere.) Tertio po-

nuntur

nuntur duo neceſſaria ad ſubſtitutionem pupillarem, quorum
vnum reſpicit perſonam illius, cui fit, quia requiritur, quòd ſit
inſtitutus, vel exhæredatus, aliud reſpicit perſonam teſtatoris,
quia requiritur, quòd faciat teſtamentum etiam ſibi, aliàs non
poſſet facere teſtamentum filio, cum pupillare teſtamentum de
pendeat à paterno, & hoc ſufficiat pro ſummario. Debes tamen
ſcire notabiliter, quòd ſi non facit teſtamentum ſibi, licèt non
poſſit facere teſtamentum filio. i. pupillarem ſubſtitutionem per
per quam ſuccedatur ipſi filio, poteſt tamen facere filio codicil-
los, & grauare venientes ab inteſt. ipſius filij, de reſtituendo bo-
na filij alteri in totum, vel pro parte, & valebit ſubſtitutio, & ha-
bebit effectum ſi deceſſerit in pupillari ætate. non ſic ſi poſt. de
hoc eſt tex. cum gl. in l. ſi fundum per fidei. §. fi. cum l. ſeq. j. de le.
j, ſicut poſſet facere ſibi ipſi codicillos, licèt non feciſſet teſtamen-
tum, vt l. ab inteſtato. infra de iure codicil. Debes etiam ſcire,
quòd non eſt neceſſe, vt vno contextu faciat ſibi, & filio, immo
poteſt facere diuerſis temporibus, dum tamen primo ſibi, & po
ſtea filio, vt l. ſi quis eum. §. fin. infra eod. & infra l. proxi. §. prius?
¶In tex. ibi (ſubſtituti ſecundo, vel tertio.) No. quòd ſubſtitutio
facit ſecundum, vel tertium gradum. quod intellige in ſubſtitu-
tione vulgari, pupillaris autem non facit ſecundum gradum, q̃a
per illam non ſucceditur teſtatori, nec in eius hæreditate, vnde
non poteſt dici ſecundus gradus in hæreditate paterna, ſed benè
2 facit duas tabulas, vt j. l. proxi. §. interdum. cum ſi. ¶† In tex. ibi
(ſimplex.) no. quòd illa dicitur diſpoſitio ſimplex, quæ eſt vnica
alia dicitur duplex, & hoc inducitur ad quæſtionem ſtatuti dicen-
tis, quòd poſitionibus debeat reſponderi ſimpliciter, aliter reſpon
dens habeatur pro confeſſo; quòd ſi reſpondeat ſe non rece-
piſſe pecuniam mutuo, vel ſi recepit, reſtituit, non videatur ſim-
pliciter reſpondiſſe, quia non in vnum caſum tantum, ſed in du-
plicem ſecundum Bar. vide quod no. in l. j. §. ſi quis ſimpliciter. de
ver. obl. & C. de fur. l. manifeſtiſſimi. ver. tales. vbi verbum, ſimpli
citer, intelligitur. i. purè, vel ſine diſtinctione, & etiam quod no.
3 Bal. in l. inteſtato. C. de ſuis, & legi. ¶† In tex. ibi, (ſi Lucius Titius
hæres non erit.) no. ꝙ vulgaris concipitur per verba negatiua:
poteſt etiam concipi per affirmatiua, tamen habent implicitam
negatiuam, vt Titium inſtituo, & Seium ſubſtituo. nam intelli-
gitur ſi Titius hæres non erit, vt no. in l. Gallus. §. j. Pone etiam
exemplum in l. fi. C. de hære. inſti. & Bar. de hoc tractat hic in ter-
tia. q. prin. per quæ verba fiat vulgaris ſubſtitutio. ¶In tex. ibi, (ſi-
ue heres erit, & intra pubertatē deceſſerit.) ideo iſta verba, (ſiue
hæres erit,) non ſunt de ſubſtantia ſubſtitutionis pupillaris, quod
patet, quia poteſt fieri etiam exhæredatio, vt in ſe. ver. cui non
conueniunt iſta verba. ex hoc ſequitur, ꝙ ſi fiat inſtitutio, & ſint
appoſita hæc verba, licèt ipſe non ſit hæres, ſi tamen in pupillari
ætate deceſſerit, locum habebit ſubſtitutio pupillaris. ita no. de-
terminat Bar. j. l. proxi. in materia pupillari. in 4. q. prin. ¶In gl.
ſuper. ver. ſimplex. ibi pupillaris tantum, vel vulgaris tantum, ſed
contra, quòd nunquàm poſſit dici, quòd ſimplex ſubſtitutio, dic,
quia ſi ſit vulgaris, continet pupil. & econuerſo. infra eo. l. iam
hoc iure. So. ſecundum Dyn. gloſſ. habuit reſpectum ad expreſ-
ſionem verborum, quoniam interdum exprimitur vna tantum,
interdum ambæ, ſed contrarium loquitur, quantum ad intelle-
ctum iuris. ¶ Item ſeq. gl. ibi (non poteſt eſſe ſine inſtitutione.)
ſubaudi expreſſa, vel tacita. nam interdum eſt ſubſtitutio, vul-
garis, licèt non præcedat expreſſa inſtitutio, quia cenſetur ſal-
tem tacitam præcedere, vt l. ſi quis hæres inſtituatur legitimus.
ti. j. infra in vlt. car. In glo. quæ incipit, (hæc dictio) opponi. pro
eius declaratione, quòd iſtud verbum mihi, non benè appona-
tur in ſubſtitutione pupillari, cum per eam non ſuccedatur mihi,
ſed pupillo, nec in bonis meis tantum, ſed etiam in omnibus bo-
nis pupilli, vt l. ſed ſi plures. §. ſubſtitutos. infra eod. Solu. fateor,
quòd non eſt contrarium iſtud verbum, ſi tamen apponatur, &
pupillus fuit hæres inſtitutus, non vitiat ſubſtitutionem, nec al
terat eius effectum, quia ſuccedendo pupillo immediate ſuccedit
etiam mihi, ipſo mediante, per regulam hæres hæredis &c. &
non ſolum bona mea habebit, ſed etiam omnia bona pupilli ſe-
cundum glo per l. ſi ita. §. qui filio. j. de bo. poſ. ſecundum tab. Sed
ſi non eſſet inſtitutus, tunc illud verbum, quia non poſſet veri-
ficari mediate, vel immediate faciendo pupillarem expreſſam,
reſtringeret ſubſtitutionem ad vulgarem ſub illa conditione, ſi
pupillus in pupillari ætate deceſſerit, vel ad inſtitutionem factam
4 ſub illa conditione. † Et per iſtam gl. & per id, quod habetur
in d. §. qui filio, dicit ibi Bar. fuiſſe determinatum, quòd ſi teſta-
tor filio inſtituto pupillo dicat, ſi deceſſerit in pupillari ætate,
vel quandocunque deceſſerit, bona mea deueniant in talem,
iſtud verbum bona mea, non facit. quominus ſi decedat in
pupillari ætate, ſubſtitutus vocetur ex pupillari ad omnia bona
impuberis, etiam, quæ non fuerunt mea, quod eſt ſingulare:
ſed Bal. in l. precibus. in 16. col. videtur ſentire contrarium, quia
ille §. loquitur quando teſtator fuit vſus verbis directis puta, ſit
hæres, quo caſu etiam ſi ſint appoſita in ſubſtitutione trahunt
eam ad omnia bona, vt infra eo. l. cohæredi. §. fi. ſicut quando in
inſtitutione, vt l. j. §. ſi ex fundo. ſupra titu. j. ſed quomodo Ba
loquitur, quando fuit vſus verbis communibus, puta, deue-
niant in talem, quæ verba non ſic extenduntur, quando adij-
ciuntur certis reb. vt l. cogi. §. & generaliter. j. ad Treb. ſuper
iſto paſſu vidi conſilia valentium virorum, & habui conſulere
in ciuitate Vicentiæ. Bar. in l. Centurio. in 3. prin. q. dicit, quòd ſi
apponitur verbum, omnia, iſtud facit videri eſſe ſubſtitutionem
directam, quia per obliquam non veniunt omnia, & ſic in-
nuit, quòd ſi non eſſet appoſitum, eſſent obliqua, ſicut Bal. ſen-
tit. Mihi videtur, quòd ſi pupillus non habeat alia bona, quàm
paterna, ſiue ſit appoſitum verbum, omnia, ſiue non, licèt
ſit verbum commune, importat directam pupillarem. ſicut ſi
dixit hæreditatem l. nam quod. in fi. cum l. ſeq. infra ad Treb.
Nam non omnes teſtatores intelligunt, vel ſciunt facere diffe-
rentiam verbalem inter bona teſtatoris, & hæreditatem pupilli,
ſed ſi habeat alia bona tempore teſtamenti, & teſtator ſciebat,
poſtquam ſe reſtrinxit ad ſua, fuit vſus verbis communibus, vi-
deatur feciſſe fideicommiſſariam, quia verba iſta repugnant dire
ctæ: hoc tamen quando non fecit expreſſam mentionem de pu
pillari ætate, aliàs fortè poſſet dici contrarium, quòd tunc ſenſe-
rit de pupillari. Idem ſi fuiſſet vſus verbis directis per iſtam gl. &
per illum §. qui filio. In ſequenti gl. ibi, (ſed an præteritus.) In
hac quæſtione dic, quòd interdum pręteritio non reddit teſta-
mentum nullum, & tunc ſi alia concernunt, poteſt etiam fieri
5 præteritio. † Pone exemplum. habebam filium emancipatum,
& nepotem ex eo in poteſtate retentum, inſtitui filium emanci-
patum, & præterij nepotem, teſtamentum hodie non eſt nul-
lum, quia filius, licèt emancipatus præfertur nepoti. iuxta ea,
quę no. in l. Gallus. §. & quid ſi tantum. de lib. & poſthu. tamen.
quia nepos eſt in mea poteſtate. ſi fortè habet bona materna,
poſſum ſibi pupillariter ſubſtituere, & hoc tenet Bar. in illo §. &
quid ſi tantum, & infra l. proxi. ſed Ange. contradicit, quòd de
forma pupillaris eſt, quòd ſit inſtitutus, vel exhæredatus, vt in
hoc tex. ſed ſalua ſui pace, hoc non eſt propter formam. ſed ad
hoc, vt teſtamentum paternum valeat, vt colligitur infra l. pro-
xi. poſt prin. ibi, ſed ſi eos, ſi ergo eſt dare caſum in quo valeat,
licèt non ſit inſtitutus, vel exhæredatus, ceſſat cauſa propter quã.
l. iſta requirit inſtitutionem, vel exhęredationem, tene ergo opi-
ni. Bar. quæ eſt notabilis, & vtilis. Interdum præteritio reddit te-
ſtamentum nullum, tunc aut per præteritum fuit approbatum,
& reconualeſcit ſubſtitutio, ſicut paternum teſtamentum, vt
l. filio præteritio, vt poſſet peti bon. poſ. ſecundum tab. ex vtro-
que, non autem adiri hęreditas, retenta communi opi. & pro
hoc. j. l. proxi. §. ergo. aliàs incipit ergo. ſi autem non fuit appro-
batum. tunc iure iſto ſubſtitutio erit nulla, ſicut & paternum
teſtamentum, vt infra l. proxi. poſt princi. verſi. ſed ſi eo. ſed ho
die per authen. ex cauſa. ſicut conſeruantur legata, ita, & pupil-
laris ſubſtitutio, vt tenet glo. fi. huius l. fi. quam ſequitur Barto. li-
6 cèt Dyn. teneat contrarium, ſed dic vt in §. ſeq. per Bar. † Quid au-
tem ſi filius fuit inſtitutus duntaxat in legitima, an ſibi poſſit fie-
ri pupillaris ſubſtitutio? dic, quòd ſic, ſicut poteſt fieri exhæreda
tio, quia eſt prouiſio, non grauamen, vt l. ex tribus. C. de inof.
teſt. ſed fideicom. ſubſtitutio non poſſet fieri legitima, quia eſt
grauamen, ſicut nec in alijs bonis filij, vt l. cohæredi. §. cum fi-
lio. verſi. nec fideicom. infra eo. & hoc ſi relinquatur ab ipſo im
pubere, ſecus ſi à venientibus ab inteſta. impu. & ipſe mortuus
ſit in pupillari ætate ſecundum Dy. qui ita conſuluit per illam l.
ſi fundum per fideicom. §. fi. de leg. j. cum l. ſeq. & refert Cyn.
in illa l. ex tribus. In dubio autem a quo cenſeatur fideicom. re-
lictum poſt mortem impuberis, an ab ipſo impubere. & ſic non
valeat? an a uenientibus ab inteſta. & ſic valeat. vide Bart. in d.
§. cum filio. & in l. qui duos. vbi melius declarat. ¶In glo. fi.
ibi, (ſolu.) ibi ſupple i. quando inſtitutio eſt nulla propter erro-
rem teſtatoris, & tunc valent cætera in teſtamento diſpoſita,
7 ſecus ſi ex alia cauſa, vt hic. ¶ † In gl. ibi, (hic, quia ſubſtitutio ſi-
ne inſtitutione.) no. iſtam gl. quòd plus eſt facere inſtitutionem
licèt nullam. quàm eam nullo modo facere, quia primo caſu
conſeruantur legata, ſi erant nulla ex cauſa præteritionis, in ſe-
cundo non, & ideo ſic opp. Bar. quàm ponit in l. Gallus. in prin.
non eſſet vera, & ſic non valeret teſtamentum, ſi filio non in-
ſtituto ſubſtitueret nepotem, vel alium, ſi filius viuo patre de-
ceſſerit, vel non erit hæres, & communiter tenent Docto. cum
nulla inſtitutio filij preceſſerit, non conſeranbuntur legata, per
authen. ex cauſa. hoc videtur determinare iſta glo. quàm perpe-
tuo tene menti, & Bar. eam multum no. ¶In fin. gloſſ. ibi, vel il-
lud eſt ius nouum, & ſic tenet glo. ꝙ per illam authen. conſerue-
tur ſubſtitutio pupillaris. Dy. contra dicit per illam non conſerua
ri, niſi illa, quæ p̃nt fieri in codicillis, ſed ſubſtitutio pupillaris fieri
non p̃t, Bar. contra, quia conſeruantur etiam tutelæ, & tñ nõ p̃nt
dari in codicillis. Nec ob. ꝙ per illam authen. non conſeruentur
ſubſtõnes directæ, quia verum eſt de illis, per quas ſucceditur te-
ſtatori, vt eſt vulgaris, ſed per pupillarem ſucceditur pupillo. cæte
ra de materia vulgaris vide hic per Bartol.

LEX II.

1 *Diuiſio materiæ præſentis legis.*
2 *Octo,ſeu nouem neceſſaria ad ſubſtitutionem pupilli.*
3 *Si filius non ſit in poteſtate patris ratione dignitatis adeptæ, quæ liberat a patria poteſtate,poſſet ſibi ſubſtitui perinde,ac ſi eſſet in poteſtate.*
Sufficit,ꝙ ſit in poteſtate tempore mortis teſtatoris , licèt tempore ſubſtitutionis non eſſet.
4 *Non requiritur,ꝙ ille,qui ſit pupillus,teneat primū locū in ſuitate tēpore teſta.dummodo ſit in poteſtate tēp. teſtatoris,ſed ſufficit , ꝙ teneat tpe mortis teſtatoris,ut ei poſſit pupillariter ſubſtitui.*
5 *Subſtitutio pupillaris,licèt ſit fauor filij,tamen propter eius præteritionē uitiatur, ſicut & illa , quæ tendunt in eius odium , ut inſtitutio facta de extraneo.*
6 *An poſſim aliquem adoptare in nepotem ex filio,ſi filius non uiuat.*
7 *Sicut per ædictum ſi quis omiſſa cauſa teſtamenti, conſeruantur legata,ſi inſtitutus repudiat ex teſtamento in fraudem legatariorum, & amplectitur ab inteſt.ita etiam conſeruatur ſubſtitutio pupillaris.*
Quòd etiam conſeruetur per auth.ex cauſa.ſicut, & legata.

1 MOribus. †Principium iſtius l. tria facit. Primo declarat quo iure fuit inuentum , vt
pr̄ poſſit ſubſtituere liberis ſuis impuberibus, & exi
ſtentib. in ſua poteſtate vſq; ibi,(planè.)Secundo de-
clarat dubia circa verbum,liberis.an intelligatur ēt de poſthumis
etiam de illis,qui non tenent primum locum,vt ſunt nepotes vſq;
ibi,(ſed ſi extraneum.) Tertio declarat vnum dubium circa illud,
quod dixerat,ſi ſint in poteſtate vſq; ibi, (quiſquis autem.) Quar-
to & vltimò ponit duo neceſſaria ad ſubſtitutionem pupillarem,
quorum vnum eſt neceſſarium a prin. ꝙ teſtator ſibi fecerit te-
ſtamentum,aliud requiritur ex poſtfacto,vt adeatur hæreditas,&
2 ſic confirmetur pupillaris ſubſtitutio .¶ † Et ex iſto tex.in effectu
colliguntur octo neceſſaria ad ſubſtitutionem pupillarem, quo-
rum quinq; requiruntur ex poſtfacto , & gloſſ. quæ incipit,(ꝙ li-
beri.)in fi.addit nonum,quod hr̄). e. l. cohæredi.§. cum filio.Pri-
mo requiritur , ꝙ ſit de liberis ille,cui fit.intellige legitimis , & nāli
bus.uel legitimis tantum,vel legitimatis,aliàs quia non eſſet in po
teſtate,non valeret , & requiritur, ꝙ ſit de liberis tpe,quo fit ſub-
ſtitutio,licèt tpe teſtamenti paterni non eſſet, vt ſi poſt inſtitutio-
nem factā de extraneo adoptetur,& poſtea ſibi fiat ſubſtitutio.ita
intellige ver. (ſed ſi extraneū.) & ibi licèt gl. videat̄ intelligere ēt ſi
tpe teſtamenti pr̄ni,quo erat extraneus, fiat ſibi ſubſtō,quia licèt
non valet a prin.ſi adoptet̄,recōualeſcit,quod nō placet ꝑ l. quod
ab initio.de reg.iur.Secundo requiritur, ꝙ ſit impubes,nam quia
tunc non pōt ſibi teſtari,l.prouidit,vt pr̄ poſſit ſibi teſtari.quid er-
go ſi ſit pubes,& tn̄ teſtari , non pōt ex forma ſtatuti diſponentis,
a ꝙ minor decem , & octo annis [a] non poſſit teſtari ? rn̄deo non
propterea poterit ſibi ſubſtituere pup.quia pōt nāliter hr̄e filios,
ſed pupillus non rl̄r, & quia ei, qui non pōt teſtari ex alia cā,q̃ ꝓꝑ
pupillarem ætatē, non poterat iure pupillariter ſubſtitui,vt furio-
ſo,vel mente capto , iō fuit introducta ſubſtitutio exēplaris ad ſi-
militudinem pupil.de qua.).e.l.ex facto.& an ſaltem illa poterit ſi-
bi fieri, dic , vt ibi per Bart. Tertio reqritur, ꝙ perſeueret pupillus
vſq; ad mortem,vt hic,dum dicit,donec maſculi , nā ipſo effecto
pubere euaneſcit, vt). eod.l.uerbis ciuilibus. quia cum poſſit te-
ſtari per ſe,non indiget teſtō pr̄no, & ſufficit,ꝙ tetigerit ultimam
diem, vt hic in glo.2.poſſet ēt ſubſtitutio pupillaris fieri ad minus
tempus,vt ſi deceſſerit hinc ad tres annos, & tunc ſi decedat poſt
ſubſtitutionē , euaneſcit, ut).eo. l.ſi ita.q̄a inſtō limitata tpe,vltra
illud non habet effectum, vt ibi. Quarto requiritur,ꝙ ſit in pote-
ſtate teſtatoris,vt hic , ut in uerſ.(ꝙ ſic erit.)& in hoc differt iſta ab
3 exemplari,in qua hoc non requiritur , vt l. humanitatis.C.e.† Itē
ſi eſſet in poteſtate rōne dignitatis adeptæ, q̃ liberat a pr̄ia poteſta
te, poſſet ſibi ſubſtitui , quia perinde eſt,ac ſi eſſet in ptāte quantū
ad cōmoda ſua.vt in Auth.conſti.quæ de dig. Vr̄ ēt,ꝙ ſufficiat,ꝙ
ſit in ptāte tpe mortis teſtatoris,licèt tpe ſubſtitutionis factæ non
eſſet vt in §.ſed ſi extraneū.ſm intellectum gl. & Doc.tamen nō
placet,vt ſ.dixi.Quinto requiritur,ꝙ non ſit recaſurus in alienam
poteſtatē,vt q̄a tpe mortis teſtatoris alius non præcedit eum in
ſuitate,q̄a vel erat mortuus , vel emancipatus,aliàs cum nepos re
incidat in poteſtate ſui pr̄is , ne fiat iniuria pr̄i ſuo,euaneſcit ſubſtō
facta ꝑ auū , & pr̄ ſuus poterit aliam ſibi facere,& iſtud procedit,
4 ēt ſi pupi. ſit miles, vt l. impuberi filio . de admi.tu. ¶† Not. ergo
ex illo ver.(planè.)ꝙ non requirit̄,ꝙ ille,q̄ ſit pup.teneat primum
locum in ſuitate tpe teſtamenti, dummodo ſit in ptāte teſtōris,
ſed ſufficit,quòd teneat tpe mortis teſtatoris Sexto reqritur,ꝙ ſit
inſtitutus,uel exhæredatus , ita ꝙ ꝓꝑ eius ꝑteritionē non rumpat̄
teſtm̄ paternū,aliàs ēt pupillare rumperet̄ tanq̄ dependens ab eo;
vbi ergo ꝓꝑ præteritionem teſtm̄ non eſſet nullū,vel non rumpe
ret,poſſet fieri ēt præteritio,ut dixi in l.præce. licèt Ange. contra.
5 No. ēt ſm Bal. † ꝙ licèt ſubſtō pupillaris ſit fauor filij, tn̄ ꝓꝑ eius
præteritionem vitiat̄,ſicut & illa,quæ tendunt in eius odium,ut in
ſtō facta de extraneo,& hoc ꝓꝑ neceſſariam ꝯn̄am,quia non po
teſt per ſe ſtare ſine principali,ut hic dr̄ . Septimo requiritur,ꝙ te-
ſtator fecerit ſibi teſtm̄,vt in uer.(quiſquis.)Octauo,ꝙ adeatur ex
eo hæreditas , & ſic confirmetur pup. Additur nouum ꝑ gl.quę
incipit , ꝙ liberi. ꝙ perſeueret in poteſtate vſq; ad mortem per l.
cohæredi.§. cum filio.). eo. & iſtos caſus proſequere , vt hic pe.
6 Bar.¶ † Vltimo no. in verſ.ſed ſi extraneum. in fi.dum dicit,filio
præcedente. quia innuit, ꝙ non poſſum aliquem adoptare in ne-
potem ex filio,niſi viuat ille filius , quia ſi eſſet mortuus,non poſ-
ſet naturaliter generare , ita nec fingitur ciuiliter generaſſe, quia
adoptio imitatur naturam contrarium tamen eſt , vt ſ. de adop.
7 l.adoptare † Not. etiā in §.adeo. in fi. ꝙ ſicut per edictum, ſi quis
omiſſa cauſa teſ. conſeruantur legata , ſi inſtitutus repudiat ex te
ſtamento in fraudem legatariorum , & amplectitur ab inteſt.ita
etiam conſeruatur ſubſtitutio pupillaris , quod eſt notandum ad
id , quod dixi in l.præcedenti , vt per auth.ex cauſa. conſeruetur,
ſicut legata,& hoc alle.ibi Bar.pro ſuſtentatione gl.

ADDITIO.

a Octo annis.Adde l.qua ætate.ff.de teſt.

---

1 *In iſto §.tria declarantur dubia, & quæ ſint.*
2 *Inſtitutus ſi repudiauit hæreditatem , & poſtea ratione minoris ætatis per beneficium reſtit.in integr. fuit reſtitutus ad adeundum, an iſta aditio confirmet taci.pupil.*
3 *An ſit neceſſe compellere inſtitutum in paterno,ut adeat,ad hoc,ut confirmetur pupi.ſubſti.& fideicommiſſum uniuerſale in eo relictum.*
4 *An iſte inſtitutus , qui fuit compulſus adire propter compulſionem,perdat hæreditatem paternam, & teneatur eam reſtituere fideicommiſſario,cui relicta erat duntaxat pupillaris.*

1 §.Interdum. †In iſto §. uſq; ad §. prius. declarantur tria dubia circa verſi. (adeo.) vbi dr̄ , ꝙ
requiritur aditio hæreditatis ad hoc,vt ſubſtitutio pup. confirme
tur.Primum eſt , vtrum poſſit inſtitutus compelli adire,vt ſic con
firmetur ſubſtitutio. Secūdum eſt, vtrum ex tali aditione coactè
facta confirmetur,ſicut, ſi fieret ſpontè,& ad iſta duo rn̄detur,ꝙ
ſic,duobus concurrentibus, videlicet, ꝙ in taci. pup. fuerit pupil-
lus ſubſtitutus grauatus de reſtituendo hæreditatem pup. alteri
per fideicommiſſum , nam ad inſtantiam fideicommiſſarij pote-
rit inſtitutus in paterno compelli adire , vt confirmetur pup.ſub.
& in ꝯn̄am etiam fideicom.in ea relictum authoritate Senatuſcō
ſult. Treb. quod inuenit iſtum modum compellendi,innuit gl.ꝙ
ſi non eſſet relictum fideic.in ta.pup. non poſſet ſubſtitutus pupil
laris compellere hæredem ad adeundum , & ad confirmandum
ſubſtitutionem, quia non fulcitur authoritate ſenatuſcon. Treb.
Secundum eſt, ꝙ requiritur, vt pupillus ſit iam mortuus tempo-
re, quo petit compelli , aliàs vr̄ ſolicitus de hæreditate viuentis,
2 quod à iure improbatur , iō compellitur. † Tertium dubium eſt
in verſi. ergo ponamus. ꝙ inſtitutus repudiauit hæreditatem , &
poſtea per beneficium reſti.in inte.rōne minoris ætatis fuit reſti-
tutus ad adeundum , vtrum iſta aditio , quæ fit ex priuilegio ſpe-
ciali,confirmet ta.pu.ſicus ſi eſſet facta de iure communi,& rn̄.ꝙ
ſic,quantum ad iura vtilia duntaxat , non directa.Nam debes,ſci-
re,ꝙ poſtquam repudiauit,amplius de iure ciuili non pōt adire, vt
l.ſicut.C.de repu.hære.ſed propter beneficium prætoris poſt ob-
tentam reſtitutionem admittitur ad hæreditatem iure prætorio
per bon. poſ. q̃ non tribuit iura directa , ſed vtilia , ut Inſt.de bo.
poſ.§. quos autem.ſi ergo inſtitutus in bo.poſ.petat.).tēpus iuris,
confirmabitur ſubſtitutio , vt ex ea ſimiliter poſſit peti bon. poſ.
h.d. ſecundum vnum intellectum.Bar. autem intelligit , vt poſſit
adiri heredias ex equitate vſq; ad 30.an.& habebit iura utilia,non
directa, per l.j.§. ſi quis adita.). ad Tertul. quod non placet, quia
ibi illud contingit authoritate ſenatuſc. Treb. quod facit ius ciui-
le,ſed hic iſte inſtitutus poſt repudiationem non fulcitur authori
tate ſenatuſc. ſed duntaxat edicti prætoris , iō non eſt neceſſaria
3 bon poſ.de hoc dic, vt no. in l.ſi ſine.§.ſed ꝙ Pa.ſ.de min. ¶ † Pro
declaratione gl. j. ꝙ non ſit neceſſe compellere inſtitutum in pa-
terno, vt adeat ex eo , ad hoc, vt confirmetur pup. ſubſt.& fidei-
com.vniuerſale in eo relictum , quia confirmantur propter exi-
ſtentiam ſui hæredis.i.illius pup.cui facta eſt, vt). l.ſi filius, qui pa-
tri.& l.ita tamen §. ſi pater.). ad Trebel. ꝓꝑ hoc glo.legit iſtum §.
trib.modis.primo, ꝙ iſte filius fuit exhæredatus, & extraneus in-
ſtitutus,& quidam tertius ſubſtitutus,& ſic ceſſat exiſtentia ſui hę
redis.iſta poſitio reprobatur per omnes,quia tunc, ille tertius ſub
ſtitutus exhæredato non potuiſſet onere fideic.grauari, vt l.pe.C.
de lega.alia lec.eſt, ꝙ ille idem,qui fuit inſtitutus in paterno, fuit ſi-
bi ſubſtitutus,& grauatus, & iſta eſt bona,quia tunc bene poteſt
grauari,vt).ad l.Fal.l.in rōne.§.fi.Tertio, ꝙ pup.fuit inſtitutus unà
cū extraneo,vt ēt hr̄ in l.apud Iul.§.j.ad Treb.& tūc non ob. opp.
q̄a licèt pup.ſit ſeruus,& neceſſarius hæres, vt l.cū hr̄.).de acq.hæ
redi.& tranſmittat hæreditatem rōne ſuitatis , vt C.de iur.delibe.
l.3.non obſtante datione cohæredis extranei , tn̄ illa exiſtētia ſui
hæredis non operatur confirmationem ta. pu. vel tute. uel fidei-

com.

com.vl'is,quàm operaret̃, ſi non haberet cohæredem extraneũ,
vt d.§.j. ſm comunem intellectum Doc. & ĩ.e.l.ſed ſi plures.§.fi-
lio.ver.idem.quia teſtator dando cohæredẽ extraneum cenſetur
receſſiſſe à prouiſione legali, & voluiſſe, ꝙ fiat confirmatio per
veram aditionem hæreditatis, & non propter nudam exiſtentiã
4 ſui hæredis ſm cõem op.¶† Sed quæro hic,vtrum iſte inſtitutus,
qui fuit compulſus adire,propter compulſionem perdat hæredi
tatem paternam,& teneatur reſtituere fideic.cui relicta erat dun
taxat pu nam ſi fuiſſet rogatus de reſtituendo p̃rnam ꝑꝑ com-
pulſionem perperet etiam pup. & ambas teneret̃ reſtituere, vt l.
ita tñ.§.qui ſuſpectam. ĩ. ad Treb.Bart.eadem l.j.§.a p̃re. tenet idẽ
econuerſo,quando rogatus eſt reſtituere pup.vt perdat etiam pa
ternam, licèt de hoc non habeamus tex. quod no. diligenter, &
hoc quando ipſe idem fuit ſubſtitutus, & grauatus, ſecus ſi alius,
quia poſtquam non eſt grauatus,ceſſat diſpoſitio §. qui ſuſpectã.
& ita limito dictũ Bar. ¶In gl.ſeq.ibi, (& vt exigeret cautionem.)
tu dic, ꝙ ibi non eſt ſolicitus de hereditate viuentis,ſed de hæredi
tate iã mortui reſtituenda, etiam poſt mortem viuentis,vt no.in
l.j.de pac. ¶In glo.ſeq.ibi,(alij ponunt in vulgari.) iſta reprobatur
per Doc.quia non conuenit,dum dicit, ſecundis tab. quia vulga
ris non facit tabulas.

1 *Ordo in teſtamentis condendis ſeruari debet,& qualis.*
2 *Inſtitutio,licèt ſit caput teſtamenti,& legata pendeant ab ea, tamen põt teſtator incipere à legatis,& ultimo loco ponere inſtitutionem,cum oĩa uideantur facta eodem inſtanti,& ſecundum ordinem intellectus.*

1 **§.Prius.** †Hic §. cum § ſeq. determinat unũ dubium circa
ver.quiſquis aũt.s̈.eo.ubi dr̃,ꝙ requiritur,ut teſta
tor faciat ſibi teſtm̃,aliàs non poſſet ipſum facere filio, q̃ritur quo
ordine,an ſit neceſſe,ꝙ faciat primo ſibi, poſtea filio,an poſſit or-
dinem conuertere, & bñ ſm uerum intellectũ vltramontanorũ,
quem tenet Bal.licèt gl. & Bar aliter dicant iuriſconſultum diſtin-
guere,aut facit iſta teſtamenta diuerſis t̃pibus, quod fieri põt, vt
s̈.eo.l.ſi q̃s eũ.§.fi.& tunc requirit̃, ꝙ primo faciat ſuũ,& poſtea
pupillare,& ſi peruerteret ordinem non ualeret pupillare,q̃a non
eſſet, ſuper quo fundaretur, ſicut ſi quis uellet ędificare in aere,
aut facit vtrunq; in eadem ſcriptura,& tunc non refert,qđ ipſorũ
prius faciat, quia poſtq̃ ſunt in eadem ſcriptura, non attenditur
a [a] ordo ſcripturæ, q̃a cum ſint facta eodem contextu,non cenſet̃
prius vnum, q̃ alterum, immo oĩa ſimul reducuntur ad ordinẽ
intellectus,& iuris,ut hic in pupillari expreſſa, idem in tacita com-
prehenſa,& expreſſa vulgari, q̃a põt fieri in eadem ſcriptura per
prius ſubſtitutio uulgaris,q̃ comprehendit tacitam pup.& per po
ſterius inſtitutio, & non attenditur ordo uerborum, vel ſcriptu-
ræ,ſed cenſetur ꝑ prius facta inſtitutio, & per poſterius ſubſtitu-
tio,vt s̈.ti.j.l.cũ in teſtõ.§.hæc uerba. ¶In text.ibi, (ordine ſcriptu-
ræ.) per iſtum tex. qui loquitur in ſingulari, Bar. recedit a præce-
denti lec.non tamen eam reprobat, ſed fatetur,ꝙ qñ teſtm̃ p̃rnũ,
& pup. fiunt diuerſis t̃pib. & in diuerſis ſcripturis, paternum dẽt
præcedere,aliàs non ualet pup.ſed qñ fiunt in eadem ſcriptura, ꝙ
tunc non refert,qđ ipſorum præcedat, qñ ipſe hoc negat per iſtũ
tex.qui loquitur,qñ in eadem ſcriptura,iõ tene opi.gl.ꝙ ſi fiat ex-
hæredatio,debeat pręcedere de neceſſitate paternum,ut in §.iſto,
ſi autem fiat inſtitutio,tunc non refert,quod eorum præcedat,vt
in ſeq.§. ſi quis ita. melius facit pro ipſo quod ĩ. ſubijcit, conſtat
enim vnum eſſe teſtamentum, nam hoc procedit, quando in ea
dem ſcriptura propter unicam ſolennitatem,ſed quando in diuer
ſis,tunc duplex adhibetur ſolennitas, iõ pñt dici duo teſtamenta,
vt no. ĩ.eo.l.patris,& filij.Bñ iſta eſt diuinatio,ꝙ hic loquatur in ex
hæredato,nec poteſt aſſignari bona ratio, quare magis dicto ca-
ſu requiratur dicta ratio,quàm quando eſt inſtituta,ſi bñ conſide
2 retur.† Præterea licèt exhæredatio dependeat ab inſtitutione, ut
l.filium.§.ſed cum exhæredatio.de contra tab.tamen teſtator po-
teſt incipere teſtm̃ ab exhæredatione, & non uitiatur ex peruer-
ſione ordinis,vt l.j.in prin.s̈.ti.j. & licèt inſtitutio ſit caput teſtamẽ
ti,& legata dependeant ab ea,ut l.proxi.s̈.ti.2.tamen poteſt incipe
re a legatis,& vltimo loco ponere inſtitutionem, ut quotidie ui-
demus,quia omnia cenſentur facta eo. inſtanti ſm ordinem intel
lectus,vt C.de inſti.& ſubſti.l.pe.non ſic, qñ diuerſis temporibus
& diuerſis ſcripturis,tamen uno contextu,antequam diuertat ad
extraneos actus, ut tunc non attendatur ordo nec obſiſte tex.
dum loquitur in ſingulari, quia interdum ſingulare ponitur pro
plurali,vt ff.de uer.ſig.l.in uſu iuris.Nec etiam obſt.tex. infra,quia
etiam ſi in diuerſis ſcripturis,& diuerſis temporib.poteſt dici unũ
teſtm̃ ꝑꝑ unum teſtatorem,qui facit utrunq;, ut hic in gl. & quia
pupillare tanquàm acceſſorium dependent a p̃rno. ¶In text.ibi,
(uſq adeo,) probat hic, ꝙ ſit unum teſtm̃ proter duo,quæ ſubij-
cit,quæ non eſſent,niſi eſſet unum,& idem.

A D D I T I O.

a Non attenditur. Adde an ordo ſcripturæ attendatur, uide Bart. in l.mihi. ff.de ſol.Alb.& Bal.in proœ.C.

1 *Iſte §.in quibus caſibus loquatur.*
2 *An ſit attendendus ordo ſcripturæ, uel temporis, uel rei geſtæ remiſſiuè.*

§.Sed ſi quis. In tex.ibi, (ſi quis ita.) iſte §. loquitur in
pu.expreſſa, vſq ibi (ſed & ſi ita.) ſecũ
do in expreſſa uulgari,& iſta ſecunda ſubdiuiditur in tres,quia pri
mo extitit caſus uulgaris, uſq; ibi,(ſed & ſi extiterit.)ſecundo ca-
ſus pupillaris tacitè in ea comprehenſæ, uſq ibi,(qđ igitur.)Ter-
tio infert ex his, quæ dixit non obſtare præcedentem § qui debet
intelligi,quando diuerſis temporibus, ſed quæ s̈.dixerat, quando
eo.tempore,& eadem ſcriptura.¶In tex.ibi,(Seius ei hæres erit.)
1 exponit Dyn.in pup. de quo ſtatim locutus erat.† Et ideo dicit ꝑ
iſtum tex.ꝙ per expreſſam uulgarem, quando continet tacitam
pup. poteſt ſuccedi pupillo,ſicut ꝑ pup. & econtra per tacitã uul-
garem comprehenſam in expreſſa pup. ſimiliter poteſt ſuccedi
pupillo per l.qui fundum.§.cohæres.ad l.Fal.Bar.poſt alios repro-
bat ambos h. d.quia per uulgarem, ſiue ſit expreſſa, ſiue ſit tacita,
nunquàm ſucceditur teſtatori, licèt ea ſit coniuncta pupillo, aliàs
fuiſſet ſuperfluum prouidere de pup. & ad iſtum tex.rñde,ꝙ de-
bet exponi ei, ſcilicet teſtatori, vt plenè no. Bar.in l.j.s̈. eod.ſuper
2 quarto effectu uulgaris ſubſtitutionis, cætera † uide hic per Bar.
an ſit attendendus ordo ſcripturæ, uel temporis,uel rei geſtæ,q̃
ponit longam diſtinctionem.

LEX III.

1 *Per [a] ſubſtitutionem factam per hæc uerba.Quiſquis mihi hæres erit. non uocatur,niſi ille, qui fuit ſubſcriptus hæres,non autem ille, cui fuit acquiſita hæreditas,ex diſpoſitione legali.*
2 *Licèt ſeruus adeundo hæreditatem iuſſu domini acquirat eam domino,tamen retinet nomen hæredis quantum ad nomen facti.*
Quid in filio,qui adiuit iuſſu patris.

1 **CVm filio.** †Per ſubſtitutionem factam ꝑ hæc
uerba. Quiſquis mihi hæres erit,nõ
uocat̃,niſi ille, qui fuit ſubſcriptus hæres, non autem
ille, cui fuit acquiſita hæreditas ex diſpoſitione legali
h.d.Adde etiam nec ſcriptus hæres uocatur,niſi adiuerit ex pater
no,ut no.gl.ĩ. eod.l.qui plures.ad quod ĩ.de fideicõ.lib.l.Lucius.
In fi.tex. ibi, (ſi ſeruus, ab eius exiuerit poteſtate.) ſubaudi ante
mortem pup.ſed admitteret̃ ipſe olim ſeruus ad hæreditatem pu-
pil. & eam ſibi retinebit,ſed ſi non fuiſſet manumiſſus,ſibi non re
tineret, ſed eam acquireret dño, ſic & paternam,cuius iuſſu adi
ret,& idem dicas in filiofa. inſtituto, & ſubſtituto per hæc uer-
2 ba. † patet ergo,ꝙ licèt ſeruus adeundo hæreditatem iuſſu domi
ni acquirat eam domino,tamen retinet nomen hæredis, aliàs nõ
uocaretur per illa uerba,quiſquis mihi hæres erit.ſed hoc eſt uerũ
quantum ad nomen facti, non iuris, quia penès eum non rema-
nerent iura directa.Quid autem in filio, qui adiuit iuſſu patris?ui-
de plenè de utroq; in l.cum filio.de leg j.per Bar.

LEX IIII.

1 *Subſtitutio uulgaris expreſſa continet tacitam pup.& econuerſo.*
2 *Tacita pupillaris an excludat matrem.*
Dictio taxatiua excludit alterum caſum.
3 *Vulgaris expreſſa inutilis non continet tacitã pupillarẽ,idem econuerſo.*

1 **NAm hoc iure.** † Subſtitutio uulgaris ex
preſſa cõtinet tacitã pup.
& econuerſo h. d. uſque ad uer. quod ius. ¶In text.
ibi, (in alterum caſum.)ſup. de duobus poſitis.s̈. e.l.j.
nam poteſt exprimere alterum tantum,& erit inſtitutio ſimplex.
Item ambos,& erit duplex,igitur uidebatur,ꝙ exprimendo alte-
rum tantum non ueniat alter omiſſus,aliàs ſemper eſſet ſubſtitu-
tio duplex,ſed certè immo eſt ſimplex reſpectu uerborum, licèt
quo ad intellectum iuris ſit duplex, & iſta ſtatuit diuus Marcus,
& Seuerus non ex ui uerborum, quia uerba repugnant, & ſecũ
dum illa caſus omiſſus habetur pro omiſſo, ut s̈.de lib. & poſthu.
l.commodiſſimè.maximè qñ eſt contrarius expreſſo: quia ſi dixi
ſi filius meus hr̃s non erit, Titius ſit hr̃s.& ipſe fuit hęres,& deceſ
ſit in pupil.ætate,iſte caſus eſt ꝯrius expreſſo.econtra,ſi dixi,ſi filius
meus erit hæres, & in pupillari ætate deceſſerit,Titius ſit hæres.&
ipſe repudiauit hæreditatem, iſte caſus eſt contrarius,unde uide-
bitur ſubſtitutus non admittendus, ſed fauore pupilli, ut habeat
hęredem ex teſtõ,& fauore teſtatoris, ut ſimiliter habeat,& inte-
ſtatus nõ decedat.Diuus Seruus hoc ſtatuit ex coniecturata mẽ-
te defuncti,ꝙ ſi cogitaſſet illũ caſum uenire, non omiſiſſet,eſt er-
go illa tacita merè interpretatiua, & legalis ſubſtõ, non ex mera
2 uoluntate defuncti,† ideo tacita pup. non excludit matrẽ,q̃a no-
luit hãc iniuriam facere ſibi, ut ex ſua interpretatione ſubſtitutũ
ſibi p̃fert:& idem in alijs uenientib.ab inteſt. no s̈. eo. l. 2. ſed ſi ex
aliquibus,uel uerbis, uel coniecturis poſſet perpendi,ꝙ uoluerit
matrem excludi, uel dictam ſubſtitutionem ſubintelligi, tunc
ſubſtitutus eam excluderet,& hoc uult gl.circa fin.in l.precibus.
ibi dic, ut per Bar. in l.2. in prin.s̈. eo. ¶In tex.ibi,(in alterum ca-
ſum.)

ſum.)hoc uerum,niſi uoluntas teſtatoris ſit in contrarium,& nõ
comprehendatur caſus non expreſſus. ỹ.e.ver. ita.n. & in altero,
puta ſi ambos caſus exprimeret: quia tunc expreſſum facit ceſſã-
re tacitum,vt ỹ.e.l.cum ex filio. idem ſi appoſuiſſet dictionem ta
xatiuam,vt ſi hæres non erit,talem ſubſtituo., vulgariter tantum:
quia dictio taxatiua excludit alterum caſum, vt no. in l.rationes.
3 C.de prob.¶ † Quæro,quid ſi vulgaris expreſſa ſit inutilis, an con
tineat tacitam pupillarem?dic,ꝙ non ſecundum Doc.quia ſi non
valet expreſſum,nec tacitum,ut l.3.§.q habet iuſtum. & ibi no.in
fi.de ſer.ru.præ.Et ideo econuerſo ſi pup. eſſet inutilis a prin.vt qa
facta extraneo, uel emancipato, idem ſi efficeretur inutilis ex
poſtfacto viuente teſtatore,vt ſi pupillus decederet ipſo viuente
ſecundum Dyn. qui hoc tenuit per l. quod filius. infra de cap. de
hoc dic,vt no.infra eo.l.lex Cornelia.

---

1 *Subſtitutio reciproca facta duobus impuberibus quando uulgarem, & pupillarem, & quando ſolam uulgarem contineat.*

2 *Subſtitutiones comprehenſæ in reciproca,an ſint tacitæ.*

3 *Verbum reciprora. quid importet, & quod magiſtraliter appelletur breuiloqua.*

4 *Verbum,ſubſtituo.dicitur commune,non merè directum,quia adaptatur ad directam,& obliquam ſubſtitutionem,& quæ ſint uerba communica.*

5 *Verbum,ſubſtituo.ſimpliciter prolatum, & non collatum poſt aditam hæreditatem importat uulgarem tantum.*

6 *Vna determinatio reſpiciens duo determinabilia,debet illa pariter determinare non diſpariter.*

Vnum,& idem uerbum relatum ad diuerſas perſonas,uel res quando poſſit diuerſimode intelligi.

7 *Si habeo filium puberem, & impuberem, & eos inſtituo, & uolo inuicẽ ſubſtituere,& etiam uolo, ꝙ in perſona impuberis contineatur uulgaris,& pupillaris,quid debeam facere.*

8 *Si conciperet uulgarem in perſonam impuberis, an comprehendat tacitã pupillarem,ſicut comprehendit econuerſo.*

9 *Si fuit uſus niſi unico uerbo,ut impuberem puberi,& puberem impuberi ſubſtituo,quòd ſit unica ſubſtitutio, & comprehendat niſi uulgarem in perſonam utriuſque.*

1 §.Quod ius. †Reciproca ſubſtitutio facta duob.im-
puberibus continet vulgarem, & pupi.
in perſona vtriuſq;:ſed ſi vni puberi alteri impuberi non conti-
net,niſi vulgarem, quæ poterat vtriq fieri, niſi cuilibet de per ſe
facta ſit:quia tunc continet illas, quæ poſſunt conuenire perſonæ
illius,cui fit h.d.vſque in fi.l.primo ergo loquitur, quando ſit per-
ſõnis paribus, vſq; ibi,(ſed ſi aliter. Secundo quando imparibus,
2 vſque ibi.(hoc ita.)†Tertio dat remedium, & conſuluit teſtatori
de modo tenendo. not. ex prima parte tria. Primo dum dicit,
quod ius,& glo.exponit.ſ.ſubſtitutionis tacitè intellectę:quia vi-
detur hic text.cum glo.ꝙ ſubſtitutiones comprehenſę in recipro
ca ſint tacitæ, & ſi hoc eſſet verum, pu.in ea comprehenſa non
excluderet matrem. Sed contrarium hr̃, & no. in l.Lucius.ỹ.eo.
quia licèt non ſint expreſſæ verbis ſpecialib. ſunt tamen verbis
generalib.expreſſæ,quod tantundem importat argu.l. ſi duo. de
admi.tu.& l.ſi chorus.ỹ.de leg. 3.cum ergo ueniat ex proprietate
verborum,procedit ex uera mente defuncti,tunc autem non ex
cludit matrem, quando non venit ex proprio ſignificatu verbo
rum.vt dixi in princi. expone ergò tex. aliter.ſ.ꝙ ius videatur in
duos caſus prouidiſſe, licèt vnicus fuerit conceptus verborum,
3 & hæc melior. † Item not. dum dicit, genus ſubſtitutionis de per
ſe.dic,ut dixi in gl.rubr,cæ.Item no.hoc uocabulum,reciprocam.
ſed magiſtraliter appellatur breuiloqua, & nomen poteſt ſumi ex
l.cum teſtamento. §.hæc verba. ſupra titulo j. dum dicit,breuiter
3 videatur ſecundum Bald. ¶ † Ex 2. paterno no. alia tria. Primum
dum dicit, communi uerbo, quòd uerbum ſubſtituo, dicitur
commune,non merè directum: quia adaptatur ad directam,&
obliquam ſubſtitu.hic tamen iuriſcon.non habuit ad hoc reſpe-
ctum, ſed appellauit ipſum commune, quia communiter relatũ
fuit ad duas,tamen primum dictum eſt verum: & quæ ſint uer-
5 ba communia vide per Bar.in l. Centurio.ante fi. ¶†Item no.dũ
dicit vulgarem tantummodo, ꝙ verbum,ſubſtituto.ſimpliciter
prolatum, & non collatum poſt aditam hæreditatem importat
vulgarem tantum, vnde ſi dico Titium inſtituo, & Semproniũ
ſubſtituo. intelligitur vulgariter ſi hæres non erit. dico etiam,ꝙ
ſi erat pu.& in poteſtate mea,comprehenditur pu. ſicut ſi eſſet fa
cta duobus reciproca, quia non video rationem diuerſitatis, nõ
autem comprehendit fidei. poſt eius mortem, licèt in contrariũ
faciat ỹ.e.l.qui plures.ibi,in communem cauſam &c.dic,vt ibi no,
6 & adde qđ dixi in l.Gallus.§.j.ſ.de lib. & poſth.† Tertio not. illud,
ad quod ſemper allegatur,ꝙ vna determinatio reſpiciens duo de
terminabilia debet illa pariter determinare,non diſpariter, quia ea
dem res non debet diuerſo iure cenſeri, vt l.eum, qui ædes.ỹ.de
vſuca. facit ỹ, de leg.3.l.ſi legatarius.§.fi. C.de ſen.l.fi.ſed contra,
quia vnum, & idem verbum relatum ad diuerſas perſonas, vel
res poteſt diuerſimode intelligi.ſ.reſpectu vnius propriè,& reſpe
ctu alterius impropriè.l.2.& ibi no.ſ.de offi.procon.& not.l.cum
mulier.ſol.matri.Sol.illud procedit, quando non eſt dare caſum,
in quo poſſit uniformiter operari in perſonam vtriuſq;: quia in
vno non poteſt intelligi,niſi propriè,in altero niſi impropriè.Sed
qñ eſt dare caſum,in quo poteſt vniformiter operari in perſonã
vtriuſque, vt erat hic, quia cuilibet ex iſtis poteſt fieri vulgaris,
ſed pupillaris vni tantum, tunc intelligitur ſecundum illum mo-
dum, qui conuenit vtriq;, & ita intelligitur naturaliter, de quo ſ.
7 vt hic circa tertiam partem. † No.ꝙ ſi habeo filium puberem,&
impuberem,& eos inſtituo, & volo inuicem ſubſtituere, & etiã
volo, ꝙ in perſona impuberis contineatur vulgaris,& pupillaris,
non debeo facere vnicam ſubſtitutionem.ſ.ſub vno conceptu
verborum,& vnico verbo,ſed debeo facere duas ſub duplici cõ
textu,& duplici verbo, videlicet ſubſtituere impuberem puberi,
& puberem impuberi ſub duplici verbo, & duplici oratione, &
nihilominus dicentur reciprocè ſubſtituti, & illa quæ eſt facta
impuberi,non regulatur, nec reſtingitur ſm illam,q̃ eſt facta pu-
beri ſed intelłr de per ſe: non ſic qñ ſimul,& ſub vnica oratione,
ſimile videmus, ꝙ ſi duobus inſtitutis tertius ſubſtituatur eis ſub
vno conceptu vulgariter, non admittitur ſubſtitutus,niſi exiſtat
condõ in perſona vtriuſque, vt in l.quamuis. C.eo. & tñ ſi cuili-
bet eſſet facta de per ſe, & ſic eſſent duæ, bñ admitterentur,vt l.
pe.ſ.de iniuſt.te.& ibi tetigi:quia quælibet intelłr de per ſe, & vna
non regulatur ab altera.Ponit autem hic iuriſconſultus formam,
ꝙ in perſonam puberis concipitur vulgaris,& in perſonam impu
beris concipitur pup. & iſta pup. comprehendit tacitam vulga-
rem, ſed illa vulgaris non comprehendit tacitam pu. ſed ſi dica-
tur, nonne poſſet fieri, ꝙ in perſonam impuberis conciperetur,
ſicut fuit concepta in perſona puberis,& ꝙ iſta vulgaris compre-
hendat tacitam pup.poſtq̃ facta eſt de per ſe? Dicit iuriſcõſultus,
ꝙ iſtud non eſſet tutum, quia poſſet dubitari, vtrum teſtator ita
faciendo ſenſerit de vna vulgari.i. de vulgari ſimili ei,quam fece-
rat puberi,vt ſicut illa non comprehendebat pup. quia non pote
rat, ita & iſta facta impuberi non comprehendat, quia non vult.
Nam illud,quod dicitur in prin.l.ꝙ ſi ſubſtõ facta in vnum caſum
comprehendit alterum,procedit,niſi voluntas teſtatoris refrage-
tur, hoc etiam ex coniecturis poteſt comprehendi, & hic extat
coniectura pp aliam ſimilem, quam fecerat puberi,ideo melius
eſt,ꝙ concipiat pup. vt dictum eſt ver.præcedẽ. (ſi autem impu-
beres &c.)poſtea dat pinguius conſilium in ver. ſeq.vel certe.ex-
8 primat vtrunque caſum,& non ponat rem in dubio. † Quæritur
ergo quid iuris,ſi conciperet vulgarem in perſonam impuberis,
an comprehendat tacitam pupil. ſicut comprehendit econuer-
ſo?tex.in iſto ver.(ſi vulgari.)innuit, ꝙ non,contrarium tenet gl.
ſm Azo.& bñ ſuper ver.intelłr,poſtq̃ fuit facta de per ſe,& in di-
uerſa oratione, fortius ergo ſi non exprimeret aliquem caſum,
ſed diceret, impuberem ſubſtituto puberi, & puberem ſubſtitu-
to impuberi: quia prima erat vulgaris tantum,ſecunda verò vul
9 garis, & pupillaris, vt dixi in præcedenti parte. † Sed quid ſi fuit
vſus niſi vnico verbo, puta impuberem puberi. & puberem im
puberi ſubſtituo?nam iſta eſt vnica ſubſtitutio,& ita in perſonam
vtriuſque ſicut dixiſſet, eos inuicem ſubſtituo. debet ergo atten-
di,an bis poſuerit verbum,ſubſtituo &.ita intellige iſtos tex.

LEX V.

1 *Subſtitutus per hæc uerba,quiſquis mihi hæres erit uocatur pro hæreditarijs portionib. & in hæreditaria cõputatur quòd qs habet iure accreſc.*

2 *Illud,quòd prouenit ex iure accreſcendi,dicitur prouenire ex legali diſpoſitione,cum qua etiam concurrit tacita uoluntas defuncti.*

3 *Pater,uel dominus,quibus acquiritur per filium,uel ſeruum, licèt acquiſitio fiat ex legali diſpoſitione, non tamen uidentur uenire ex uoluntate defuncti.*

1 SI in teſtamento. †Subſtitutus per hæc
uerba, qſqs mihi hæ-
res erit uocat̃ ꝑ hr̃ditarijs portionib. & in hr̃ditaria
cõputat̃ qđ qs habet iure accreſcendi h. d. & iſtud
vltimũ reputat Bar.ſingulare.†No.hic in fi. dũ dicit ꝑ l.& gl.intelli
git.i. ꝑ ius accreſc. qa illud, qđ ꝓuenit ex iure accreſ. dr̃ ꝓuenire
ex legali diſpõne.Sed ꝯ immo ex tacita ſubſtõne, & ſic ex volun
tate defuncti, vt l. ſi Titio, & Mæuio.§. Iul.de leg.2.So.fateor,ꝙ
cũ iſta legali diſpõne ꝯcurrit ẽt tacita volũtas defuncti, vt in l.ꝯria,
& ꝑ hoc tollit̃ aliud ꝯriũ, qđ poſſet fieri de l.cũ filio.ſ.e.& l.q libe-
ris.in §.hæc uerba.ỹ.e.ubi teſtator vtẽdo iſtis verbis,qſqs,&c.nõ
cenſetur habuiſſe reſpectum ad illum, qui cenſetur venire ex le-
gali diſpoſitione, ſed ſolum ad inſtitutum, ergo nec ibi debet au-
geri portio iſtius propter id,qđ habuit ex legali diſpoſitione:quia
hic concurrebat tacita voluntas defuncti,ibi non. † Contra hoc
tñ facit, quia pr̃,vel dominus, quibus acquiritur per filium, vel
ſeruum, licèt acquiſitio fiat ex legali diſpoſitione,tñ vñr habere
tacitam voluntatem defuncti,& pp hoc pñt a defuncto grauari,
vt l.cũ filio. de leg.j.So. nõ eſt ſimile, qa defunctus non poſſet ĩ-
pedire illã acquiſitionem vt no. in l.ſi alienũ.ſ. ti.j.ſed ius accreſc.
bñ poſſet impedire ẽt in hæreditate, ut l. quoties.§. ſi duo.ſ.tit.j.
unde

vnde magis videtur venire ex voluntate defuncti,qui potuit ſibi
auferre,quàm illius,cui auferre nõ potuerat: quia dicitur propriè
velle,qui nolle non poteſt,ſicut econuerſo, vt l.pater ſeuerinam.
in prin.de condi.& demon.

LEX VI.

1 *Prohibitus ſuccedere patri,non prohibetur ſuccedere fratri.*
2 *Caſus,in quo ſubſtitutus pupillariter diuidit bona materna à bonis impu*
beris,licèt impubes adiuerit,& bona cœperint eſſe coniuncta,ſed regula
riter ſecus.
3 *Filius naturalis ſubſiſtente cauſa legitima, & naturali non poteſt inſti-*
tui,niſi in una uncia.
Si erat talis,qui non poterat in aliquo inſtitui,ut ſpurius,uel inceſtuoſus,
an habebit locum iſta l. ut poſſit ſubſtitui fratri, & habeat frater ſaltẽ
bona paterna.
4 *Prohibitus ſuccedere patri, an etiam prohibeatur ſuccedere fratri ex pa-*
tris diſpoſitione, ſi ſubſtitutus ſit uulgariter, uel per fideicommiſſum.
5 *Si pater fuit relictus executor in teſtamento alicuius cum poteſtate,quòd*
poſſit diſtribuere bona eius amore Dei pro anima teſtatoris, prout ſibi
uidebitur, poterit eligere filium proprium baſtardum, ſi eſt pauper,&
meretur.
6 *Frater non legitimus poteſt ſuccedere fratri legitimo,& naturali ex teſta*
mento,ſed ab inteſtato non,etiam ſi ſit legitimatus per traditionem cu-
riæ, & fratri nato ex eadem matre,etiam non legitimo, poteſt ſuccedere
iure cognationis,non agnationis.

1 SI is, qui. †Prohibitus ſuccedere patri non prohibetur
ſuccedere fratri, etiam ex patris diſpoſitione,
puta ex ſubſtitutione pupillari, non tamen habebit bona pa
tris, quæ ad illum fratrem deuertant, ſed alia bona illius, quæ
patris non fuerant. hoc dicit iſta l. ſingularis, & vtilis. Et credo,
2 quòd non ſit alibi. † Et ſic eſt caſus hic, in quo ſubſtitutus pup.di
uidit bona materna à bonis impuberis, licèt impubes adiuerit,
& cœperint eſſe coniuncta, regulariter ſecus,vt infra eadem l.ſed
& ſi plures.§.filio.& hoc contingit hic propter incapacitatem ſub
ſtituti, & ſic ex quadam neceſſitate, ſed ex mera uoluntate non
poteſt diuidere, ut ibi. Et diuiditur in duas partes: quia primo po
nit vnum dictum vſque ibi, (ſed hoc ita.) ſecundo iſtud limitat
3 ¶ † In tex. ibi(ſolidum capere non poſſit.) ſed patrem tantum,vt.
eſt filius naturalis ſubſiſtente cauſa legitima, & naturali, qui non
poteſt inſtitui,niſi in una vncia, vt l. 2. C.de na.lib.Sed quid ſi erat
talis,qui non poterat in aliquo inſtitui, vt ſpurius, uel inceſtuo-
ſus, non habebit locum iſta l. ut poſſit ſubſtitui fratri, & habeat
frater ſaltem bona paterna. gloſſ. mouet iſtam q. in Authen.qui-
bus mod.nat.effi.ſui.in §.pen.in fin.mag.glo.& primo videtur de
terminare dicens,quòd fortè iſta lex locum habet in eo, qui po-
teſt aliud capere,ſed certè idem eſt dicendum de parte ad totum,
vt l.quę de tota.de rei ven.ideo tene præceden.& illa gloſſ.non eſt
4 alibi ſecundum Bald.¶ † In text.(ſubſtitutus ſit,) ſup.pu.Quid au-
tem ſi vulgariter, vel per fideicom. eadem glo.determinat,quòd
ſuccedere non poteſt ex ſubſtitutione: quia in illis non veniunt,
niſi bona paterna, & per eam ſucceditur patri, & non filio: unde
ceſſat ratio, quam infra ſubijcit: quia non poteſt dici habere a fi-
lio. Reperio tamen d. Ang.de Peru.qui videtur ſentire contra-
rium l. Lucius.infra eodem.quia ſicut a principio, ſi non extaret
legitimus,potuiſſet inſtitui in omnibus bonis, ut in authen.licèt.
C.de na.lib.ita & ex poſtfacto, ſi deficeret legitimus, uel repudia
ret,& pro hoc l.ſecunda. in §. ſi ſint.infra ad Tertul. poſſet autem
procedere illa gloſ.in ſpurio,vel inceſtuoſo,qui etiam non extan
tibus legitimis non poſſet in aliquo inſtitui. iſta opin. multum mi
hi placet: quia eſt ſatis æqua, niſi repugnaret iſte text. qui loqui-
tur in naturali,& defecerat legitimus, & tamen non poteſt habe-
re paternam,niſi dicamus, & hoc ſatis placet,quòd hic non de-
ficit: quia adiuerat hæreditatem,ſed Ange. loquitur quando de-
ficit,quia repudiauit, & tene menti, quia eſt ſingularis limitatio
ad illam gloſſ.& ad l.ſecundam.de na.lib.¶ In tex.ibi,cum a pupil-
lo capiet.contra iſtum text.opp. immo capit ab ipſo patre,qui ip-
ſum ſubſtituit,hinc eſt, quòd poteſt ab eo grauari onere fideico.
etiam in hæreditate pupilli, vt ſupra eodem.l.ſecunda.§.interdum.
& in l.in ratione.§.quòd vulgo.ad l.Falc.ſol.inſpecta ueritate dici-
tur habere a patre, vt in contrario,& propter illud poteſt grauari,
ſed inſpecta fictione,quia ſubſtõ pup.eſt teſtamentum filij,& fin-
gitur ab eo factum,poteſt dici,quòd habeat à filio,& ita debet in-
telligi. Sed ſi inſpecta veritate habet à patre, potius debet inſpici
ueritas,quàm fictio,vt l.filio,quem pater.de liber.& poſthum.&
ſic etiam pupillaria bona non deberet poſſe habere. Solut. tunc
inſpicitur potius veritas, quando tendit ad idem cum fictione,
ſed quando contrariatur,tunc econuerſo,ut ibi dixi.Eſt autem ra
tio, quare poſſit habere bona pupilli etiam ex diſpoſitione pa-
tris: quia prohibitio, quòd pater non poſſit relinquere, emana-
uit propter uitium paternum, vt l.fi.C.de na.li.non ergo extendi-
tur vltra bona paterna, ſed bona alterius pater poteſt relinque-
5 re. † Et ideo dico per iſtum text. & tene menti, quòd ſi pater fuit
relictus executor in teſtamento alicuius cum poteſtate, & quod
poſſit diſtribuere bona eius amore Dei pro anima teſtatoris,pro
ut ſibi videbitur,poterit eligere filium proprium baſtardum,ſi eſt
pauper, & meretur, quia in iſtis bonis alienis non viget prohibi-
6 tio, tene menti perpetuo. † Sed quid ſi ipſe frater fuerit maior,&
illum fratrem non legitimum inſtitueret? Reſpondetur, cum
tunc habeat ex uera diſpoſitione fratris,& nullo modo à patre,po
terit capere etiam bona, quæ fuerunt patris per l. qui Titij teſta-
mentum. in prin.de his, quibus vt indig. quia deſierunt eſſe pa-
tris, & facta fuerunt fratris: quia illa non prohibetur capere, niſi
a patre, ſed a quolibet alio capere poteſt,vt not.gloſſa ſing.in d.§.
pen.in Authen.qui.mo.na.effi.ſui.& Spec.in tit.de ſucceſ.ab inte-
ſta.verſicul.qui damnatis. Et Barto. in l.prima.in princip.de iur.fiſ.
ab inteſtatato verò non poteſt frater non legitimus ſuccedere fra
tri legitimo, & naturali, etiam ſi ſit legitimatus per traditionem
curiæ,vt in §.filium autem.in eadem Authen. ſed fratri nato ex ea
dem matre etiam non legitimo poteſt ſuccedere iure cognatio-
tionis,non agnationis, vt infra unde agna.l. hàc parte.& l.ſpurius.
In tex.ibi,(amplius capere non poſſit.) Sed contra quia per aditio
nem deſierunt eſſe paterna, ergo non durat amplius prohibitio,
argum.in dicta l. Titij. Sol. fateor ſi iſta ſucceſſio non fieret ex di-
ſpoſitione patris,ſed quia fit, ne vna via concedatur, quòd altera
denegatur, procedit diſpoſitio huius l. quæ tenet mediam viam,
nam aliquando nihil,vt ab Inteſta. aliquando totum, vt ex uero
teſtamento fratris,aliquando partim,ſic partim non,vt in caſu hu
ius l.quia uno reſpectu dicitur teſtamentum patris,alio dicitur fra
tris.Quid autem ſi ad iſtum filium legitimum perueniſſent bona
paterna non ex teſtamento, ſed ex contractu? Reſpondeo,debe
mus inſpicere,an ſit præſumptio,quòd fecerit in fraudem,vt per-
ueniant ad legitimum,& tunc non habebit ea,an non ſit præſum
ptio, & tũc ſecus.Nec ob. iſta l.quia maior reſultat præſumptio,
quando peruenerunt ex ultima uoluntate, ex qua etiam perue-
niunt ad ſubſtitutum, quàm quando ex contractu dudum inito:
quia tunc in illis non reprehendatur amplius pater, ſed in bonis
hæreditarijs ſic, vt l. hæreditas nihil. de verborum ſignification.
ita intelligo hanc l.licèt Doctor. non tangant: peruenient autem
iſta bona ad venientes ab inteſt.pup.non autem applicantur fiſco:
quia non auferentur a ſubſtituto,propter eius delictum,vt l.hære
ditas. C.de his, qui. vt indig. & ſic erit caſus, in quo quis decede-
ret pro parte teſtatus, & pro parte inteſtatus, ut in ſimili nota.in l.
prima.C.de ſecundis nupt. & uide plures quæſtiones per Bald.
circa hanc legem in l.eam quam.in ultima,& penult.colum.C.de
fideicommiſ.

LEX VII.

1 *Compendioſa ſubſtitutio facta a pagano per uerba merè ciuilia directa fi-*
nitur pubertate,& qui non admittitur,ut ſubſtitutus, non admittitur
ut coniunctus.
2 *Compendioſa ſubſtitutio dicitur illa, quæ confertur poſt mortem inſtitu-*
ti,puta,ſi uel quandocunque deceſſerit,& poſt aditam hæreditatem,&
quas ſpecies ſubſtitutionum comprehendat.
3 *Verba directa, quæ ſemel potuerunt ualere iure directo, an poſtea obli-*
quentur.
4 *Verba debent intelligi, prout melius poſſunt,ad hoc,ut diſpoſitio potius*
ualeat,quàm pereat,niſi fieret contra uoluntatẽ teſtatoris,ſeu loquẽtis.
5 *Si unus ſit inſtitutus purè,& alter ſub cõditione,uel poſt mortem illius,*
an ille primus pendente conditione habebit interim totam hæreditatẽ,
an ſuam dimidiam tantum.
6 *Obliqua ſubſtitutio non trahitur ad directam,fallit in duobus caſibus.*
Directa quòd poſſit interdum obliquari.
7 *Compendioſa quòd continet etiam uulgarem.*

1 VErbis ciuilibus. †Compendioſa ſubſti-
tutio facta a pagano per
uerba merè ciuilia directa finitur pubertate, & qui
non admittitur,ut ſubſtitutus, non admittitur ut co
niunctus. hoc dicit iſta lex vulgaris, & in primo dicto non ita be-
2 ne reperitur alibi.† Dicitur aũt compendioſa illa,q̃ confertur poſt
mortem inſtituti,puta,ſi uel quandocunque deceſſerit poſt aditã
hæreditatẽ,& ideo dicitur compendioſa, quia ſub compendio
uerborum complectitur plura tempora,& eſt apta comprehen
dere plures ſpecies ſubſtitutionum directarum, puta pup.militia
rem,ſi fiat a milite,pup.vel exemplariã, & militiarem,ſi fiat à mẽ
tecapto,etiam aliquando fideicommiſſariam, ſi fiat per verbum
commune,licèt aliquando non comprehendat, niſi unam,puta
pu.ut in caſu huius l.uel ſolam fideicommiſſariam, ſi fieret maio-
ri pup. poſt aditam hæredita. uel extraneo non exiſtenti in pote-
ſtate, & iſtud eſt melius exemplum: quia ſi fieret maiori pup.
per

per verba, directa videntur ſentire Doctor. quòd nullo modo
ualeat, nec iure directo, nec iure fideicommiſ. quia cum ſoleat
expirare pubertate, non debet illa incipere, ut l. Titio cum mo-
rietur. de uſufructu. In text. ibi, (fruſtra fieri conuenit.) propter
a hoc verbum fruſtra,[a] communis opin. legiſtarum eſt, quòd nõ
ualeat poſt pupillar. ætatem, etiam iure fideicom. aliàs non dice-
3 retur fruſtra fieri. † Vnde allegatur iſta l. quòd uerba directa, quæ
ſemel potuerunt ualere iure directo nunquàm poſtea obliquan-
tur, ſi enim iſte deceſſiſſet in pup. ætate potuiſſet ualere iſta ſub-
ſtitutio iure pup. directæ, ſi ergo deceſſit poſt, & ſic non poteſt
ualere iure pup. directæ, nec ualeat iure fideicommiſſi. iſtud limi
tat Bald. & Angel. niſi in teſtamento ſit appoſita clauſula codicil-
laris, quæ apta eſt trahere directam ad fideicom. vt l. quærebatur.
de teſtam. mili & iſtud eſt notabile dictum, ut uidetur caſus in l.
ſi frater tuus. C. de fideicommiſ. & gl. Inſtit. de pup. ſubſti. §. ma-
ſculo. in vlt. gloſſ. fallit etiam quando eſſet facta à milite, qui non
potuit omni tempore ſubſtituere directò, ſed iure fideicom. vt l.
precibus. C. eodem titu. ſecundum communem intellectum
Docto. qui intelligunt illam l. quòd ibi fuit facta compendioſa
per uerba directa, ſed ego non teneo iſtam lectu. ſed dico, quòd
ibi fuit facta per verbum commune, & quòd non eſt ibi priuile
gium matris in aliquo, dic ut ibi dixi, ſed Ioan. And. in cap. ſi pa-
ter. de teſt. libr. ſexto. in nouella, non tenet communem intellect.
ad hanc l. immo dicit, quòd poſt pupillarem ætatem ualet iure
fideicom. Et ad iſtum text. dum dicit (fruſtra.) Reſpondet, quòd
refertur ad princip. ſcilicet, quòd fruſtra fieri conuenit uerbis ci-
uilibus. ideſt directis, ſed non tollitur per hoc quin ualeat iure
fideicom. Certè hunc intellectum non patiuntur iſta uerba, quia
tex. dicit fruſtra fieri, & ualeret iure fideicom. non fruſtra. Te-
nendo autem ſuum intellectum, nõ deberet ſic dicere, ſed quòd
non ualet iure directo. Bartol. autem diſtinxit inter uerba dire
cta, & ciuilia, ut ſunt iſta, ſit hæres, & tunc procedit opin. legiſta-
rum per hanc l. & directa non ciuilia, ut eſt iſtud moriatur, puta
quandocunque deceſſerit filius meus, uel moriatur, quod uer-
bum eſt introductum a conſuetudine, & importat, ut ille talis di
recto ſibi ſuccedat, ut habetur in dicto capitul. ſi pater. non au
tem reperitur de iure ci. & tunc procedit opin. Ioan. And. certè
tale uerbum eſt potius commune, quàm directum, ut ipſe idem
Bartol ſentit in l. Centurio. Bald. autem diſtinguit ad quem refe-
rantur uerba directa, an ad pu. an ad ipſum teſtatorẽ: puta, ſi ſit mi
hi hæres, quæ diſtinctio mihi placet, ut dixi in d. l. precibus. ¶ In
tex. ibi, (quandoque non erit) ideſt nullo modo erit, & ſic not. ſe
cundum Baldum, quòd inter inſtitutum, & ſubſtitu. nulla eſt
coniunctio, & ſic non faciunt ſibi pares per concurſum, & fa-
4 cit ſupra titul. primo l. Lucius. la prima. † ¶ In text. ibi, (ne fiat
contra uoluntatem.) no. bonam regulam ad illud quod dicitur,
quòd uerba debent intelligi, prout melius poſſunt, ad hoc, ut di-
ſpoſitio potius ualeat, quàm pereat, nam iſtud eſt uerum, niſi fie
ret contra uoluntatem teſtatoris, ſeu loquentis: nam tunc potius
patimur diſpoſitionem eſſe nullam, quàm quòd fiat contra eius
uoluntatem, caſus eſt hic, ſic ſupra titul. primo l. quoties. §. ſi duo.
& l. penult. de iniuſt. teſtamen. ubi potius tolleratur, quòd teſta-
mentum irritetur, quàm fieret contra uoluntatem defuncti, qui
prohibuit expreſſè, uel tacitè portionem cohæredi accreſcere.
5 ¶ † In text. ibi, (filius non habeat totum.) hic uidet caſus, quòd,
ſi unus ſit inſtitutus purè, & alter ſub conditione, uel poſt mor-
tem illius, ille primus pendente conditione, non debet habere
totam hæreditatem, ſed duntaxat ſuam dimidiam, & altera di-
midia ſtabit in pendenti, quouſque pendet conditio: quia ſi iſte
ſubſtitutus poſſet uenire, ut coniunctus, hic dicitur, quòd filius
non haberet totum, interim quod eſſet contra uoluntatem de-
functi in caſu huius l. ſed ſi dixiſſet eum pro cohærede, non fie-
ret contra uoluntatem defuncti, niſi primum inſtituiſſet inſoli-
dum, hoc dicendo expreſſè, & tunc interim haberet totum. de
hoc dic, ut not. in l. ſecunda. ſupra ſi pars hære. per Barto. in l. pla-
6 nè. §. ſi coniuncti. de leg. primo. ¶ † In gloſſ. fin. ibi not. quod obli-
qua non trahitur ad directam. Iſtud notabile non colligitur ex
iſta l. ſed potius econuerſo; quia directa non trahitur ad obliquã,
niſi fortè glo. habuerit alium reſpectum, quia uoluerit appellare
directam ipſam primam inſtitutionem, & obliquam ipſam ſe-
cundam inſtitutionem, quæ dicitur ſubſtitutio: quia ergo hic di-
citur in ſecunda parte, quòd iſte ſubſtitutus non admittitur, ue-
rum eſt dicere, quòd obliqua ſubſtitutio non trahitur ad dire-
ctam, ideſt ſecunda non trahitur ad primam: illud tamen, quod
dicit gloſ. bene probatur in l. Antonius. de fideicom. lib. & d. l. co
hæredi. §. cum filio. fallit in duobus caſibus, in quibus obliqua
ſubſtitutio trahitur ad directam, primus fauore militis, & liberta-
tis, ut l. neque na. §. final. de teſtamen. mil. Secundus propter uo-
luntatem defuncti expreſſam, ut l. quærebatur. eo. titu. & uide
omnino quod ibi not. Bart. ſed econtra directa benè poteſt obli-
quari interdum, ut infra ſequitur in gloſſ. ratio diuerſitatis eſt,
quia directa ſe habet in plus, unde de facili poteſt deſcendere, ſed
obliqua in minus, unde non ſic de facili poteſt aſcendere, iuxta
7 illud facilis eſt deſcenſus auerni &c. ¶ † In glo. ibi, (ſiue propter ſo
lennitatem, &c.) tu dic melius, quòd ſi uerba directa nunquàm
potuerunt ualere iure directo, qualitercunque hoc ueniat, obli-
quantur: & ita loquuntur ll. allegatę in gloſſ. ſed ſi potuerunt ſe-
mel ualere iure directo, non obliquantur, ut in hac l. niſi in caſi-
bus, quos ſupra dixi. ¶ Sed cõtra primum dictum opp. quia com
pendioſa continet etiam uulgarem ſecundum communem
opin. Doct. & ſic ſemper poterit ualere iure directo: ergo nun-
quam obliquabitur, ſi facta eſt in teſtamento. Sol. intellige illud,
quando potuit ſemel ualere iure directo: poſt aditam hære. licèt
autem ſemel potuerint ualere hæreditatem non adita iure uulga
ri, hoc non tollit, quominus poſſit obliquari, ſi nunquam po-
tuit ualere iure directo poſt aditam, & ita ſentit hic Bar. ſentiunt
etiam Doc. quòd ſi facta eſſet maiori pup. per uerba directa nõ
ualeret, etiam iure fideicom. quia concipimur in forma pup. quę
ſolet expirare pubertate: ergo non debet ab illa incipere, tunc er
go directa obliquatur, quando facta fuit ſubſtitutio pup. tamen
non poteſt ualere iure directo, uel quia facta in codicillis, uel
quia facta extraneo, uel alia ratione, non ſic quando maiori pup.
quod perpetuo tene menti. Quòd autem dixi quando in codicil-
lis, intellige ſi teſtator intendebat codicillari, quod cognoſcitur? ſi
in eis non inſtituit aliquem hæredem. Si autem intendebat te-
ſtari, quia inſtituit hæredem, tunc non ualet ut codicil. & ſic ſub
ſtitutio directa non trahitur ad fideicommiſſ. niſi fuerit ex-
preſſè dictum, ut C. de codicil. l. illud. §. tractari. infra de codicil.
¶ In fine gloſſ. ibi, (ſed directa.) dic, appellat directam dubiam il-
lam, de qua in l. finali. C. de hæredi. inſtitu. ſi teſtator inſtituto Plo-
tio poſtea dixit, Titius Plotio hæres eſto. nam iſta eſt directa, & ſo
nat in pupilla per quam ſuccedetur Plotio, ſi potuiſſet ſibi fieri
pupil. tamen potuit, quia erat extraneus; dubium eſt ergo, an il
la uerba operarentur vulgarem, an autem fideicommiſſ. & bre-
uiter ibi dicitur, quòd uulgarem, quia licèt per hoc fiat contra
uim uerborum, quia per eum non ſucceditur Plotio, ſed teſtato-
ri, tamen per hoc nòn obliquantur uerba, & potius fit interpre-
tatio in illam, quam in fideicommiſſ. per quam obliquarentur
uerba. & etiam fieret contra uim eorum per fideicommiſ. quia
non ſucceditur Plotio, ſed primo teſtatori, ut infra eodem. l. co-
hæredi. §. cum filia. & hoc uult dicere gloſſ. quæ incipit, interpreta
tionem directæ. i. uulgaris, ne fiat obliquatio uerborum.

ADDITIO.

a Verbum fruſtra. Adde Raph. Cu. Fulg. conſi. 151. inci. Egregius miles.

LEX VIII.

1 *Conſtitutus pupillariter, purè, uel ſimpliciter, quando admittatur ex ſubſtitutione.*

2 *Subſtitutio conditionalis non dicitur, licèt in ea fuerit expreſſa conditio, quæ tacite inerat, ſed potius pura.*

3 *Subſtitutus pupillariter non poteſt habere pupillarem ſine paterna, quãdo fuit ſubſtitutus per hæc verba, quiſquis mihi hæres erit.*

1 QVi liberis impu. † Subſtitutus pupi. pu
rè, uel ſimpliciter ad
mittitur ex ſubſtitutione, etiam ſi non ſit hæres pa
tris, ſecus ſi fuit ſubſtitutus ſub conditione, ſi hæres
erit. hoc dicit. ¶ Not. quòd non dicitur ſubſtitutio conditiona-
lis, licèt in ea fuerit expreſſa conditio, quæ tacitè inerat, ſed po-
tius puta, facit l. tertia. infra de legatis primo. & illa conditio, quę
tacitè ineſt, dicitur prouenire extrinſecus, quia non prouenit ex
teſtamento, ſed ex diſpoſitione legali, etiam ſi non fuerit expreſ-
ſa, ut l. conditiones, quæ extrinſecus. infra de conditionib. & de
monſtrationi. Illa uerò, quæ non ineſt tacitè, non dicitur extrinſe
ca, ſed ex teſtamento proueniens, & reddit diſpoſitionem con-
3 ditionalem, ut hic patet. ¶ † Item nota, quòd ſubſtitutus pupillari-
ter non poteſt habere pup. ſine paterna quando fuit ſubſtitutus
per hæc uerba, quiſquis mihi hæres erit. uel ſi hæres erit, ſecus ſi
ſimpliciter, de hoc tamen ultimo dic, ut infra eo. l. ſi plures. §. ſi ex
aſſe. & l. ſi filius, qui patri.

1 *Verba, quiſquis mihi hæres erit. referuntur ad ſcriptos tantum, nõ ad eos, quibus acquiritur hæreditas mediantibus ſcriptis, & facit eos vocari pro hæreditarijs portionibus.*

2 *Quòd illa verba, quiſquis mihi hęres erit, referantur ad primum hæredem, ad quem cenſetur teſtator habuiſſe affectionem, non ad ſecundum, qui non venit ex eius iudicio, ſed ex iudicio primi hæredis, qui veniret ex iudicio teſtatoris.*

3 *Quando*

3 *Quando illa verba verificentur etiam in hærede hæredis.*
4 *Compromiſſum factum inter duos in Abbatem talis monaſterij, non exprimendo nomen proprium, ſed dignitatis, an tranſeat in ſucceſſorem in abbatia.*
5 *Quando nullum factum fuit teſtamentum, tunc verba, quiſquis mihi hæres erit. referuntur ad quemcunque, qui efficiatur hæres ab inteſtato, licèt tempore teſtamenti non teneret primum gradum, & quid ſi factum ſuit teſtamentum.*

1 §.Hæc verba. †Verba, quiſquis mihi hæres erit referuntur ad ſcriptos tantum, non ad
eos, quibus acquiritur hæreditas mediantibus ſcriptis, & facit eos
vocari pro hæreditarijs portionibus. hoc dicit, & ſemper allegatur. ¶ In text. ibi, (ad ſubſtitutionem admittetur.) ſupple, ſcilicet ipſe filius emancipatus, vel ſeruus manumiſſus, ſed ſi eſſet ad
huc in poteſtate, admitteretur pater, vel dominus ipſis mediantibus: quia eorum iuſſu adirent hæreditatem pup. & acquirerent
patri, vel domino, ſicut acquiſiuerunt paternam: videbatur hic
pater, vel dominus potius admittendus: quia verba ſunt intelli-
genda cum effectu, vt l. 2. §. peruenire. ff. de hæredi. vendi. vt hic
pater, vel dominus ſunt hęredes primi teſtatoris in effectu, filius
autem, vel ſeruus nudo nomine, ſed hoc contingit ex coniectu-
rata mente defuncti, qui non cenſetur voluiſſe ſubſtituere illos,
ad quos affectionem non habuerit: iſti autem non veniunt po-
2 tius ex diſpoſitione legali, quàm iudicio teſtatoris. ¶ † In text. ibi,
(neque hæredis hęres.) ſub. admitteretur, nec ex perſona primi
hęredis ex iure tranſmiſſo: quia ſpes ſubſtitutionis conditiona-
lis ad hæredes tranſmittitur, vt infra eodem l. ſed ſi plures. in prin-
cip. nec ex propria perſona tanquam ſubſtitutus, per illa verba,
quiſquis mihi hæres erit: quia referuntur ad primum hęredem,
ad quem cenſetur teſtator habuiſſe affectionem, non ad ſecun-
dum, qui non venit ex eius iudicio, ſed iudicio primi hæredis, vel
ex diſpoſitione legali, vt ſtatim ſequitur: & ideo ſi eſſet talis hæ-
res hæredis, qui veniret ex iudicio teſtatoris, vt ſubſtitutus pup.
bene admitteretur per hæc verba, vt infra eodem l. paterfam. pri-
mis tabul. vbi caſus, admitteretur etiam ille ſubditus ex iure tranſ
miſſo, vt eſt text. cum gloſſ. ſecundum vnam lecturam, vt l. qui
habebat. infra eodem titulo. quod eſt ſingulare, vt ſpes ſubſtitu-
tionis conditionalis tranſmittatur ad hæredem, qui venit ex iudi-
cio primi teſtatoris. & reperio Bartol. ita conſuluiſſe per illam
gloſſ. ſubſtitutus etiam vulgariter primo inſtituto vocatur per
hęc verba, quiſquis mihi hæres erit. ſi primus repudiauit, vt infra
eodem l. ex duobus. §. primo. quia ſimiliter venit ex iudicio defun
3 cti. †Sed oppo. quòd iſta verba verificentur indiſtinctè in hære-
de hæredis per l. fin. C. de hæred. inſtitut. Solut. illud quando pro-
fertur a l. vel ſtatuto: quia ſi dicat de hærede, talis intelligitur non
ſolum de primo, ſed etiam de ſecundo, & tertio, & in infinitum,
qui mediante primo ſunt hæredes, non ſic quando proferuntur
a teſtatore, qui non cenſetur cenſiſſe niſi de primo, ad quem ha-
4 buit affectionem, vt hic ſecundum Bald. ¶ † Et prædicta indu-
a cuntur ad quæſtionem Bartol. ſi duo faciunt compromiſſum [a] in
abbatem talis monaſterij, non exprimendo nomen proprium,
ſed dignitatis, an tranſeat in ſucceſſorem in abbatiam? & videtur
quòd ſic per capit. quoniam abbas. de offic. delega. ſed certè illud
loquitur in principe committente cauſam alienam, ad quam non
habet affectionem, vnde cenſetur commiſiſſe potius dignitati,
quàm perſonę, nos loquimur in compromittentibus cauſam
propriam, qui cenſentur potius ratione affectionis, quam ha-
bent ad perſonam mortui, quàm ratione dignitatis. & iſtam par-
tem tenet hic Bartol. Quod limito, quando conſtat, quòd habe-
bant notam perſonam illius abbatis, aliàs cenſentur habuiſſe re-
ſpectum ad dignitatem, & tranſibit argum. infra de rebu. dub. l.
qui habebat Stichum. ſed in principe committente cauſam alie-
nam non eſt adhibenda illa diſtinctio, ſed indiſtinctè debet ſerua
ri. c. quoniam abbas. & ita intelligo quod not. Ioan. And. in c.
quamuis. de offic. delega. libro ſexto, in nouella. & tempore, quo
ſtudebam, vidi hanc quæſt. venire ad manus Bald. in quodam
compromiſſo facto in Regem Franciæ ſub nomine dignitatis.
¶In gloſ. quę incip. (directo.) in fin. ibi (vel per obliquum, quod
fiat.) dic, quòd loquitur hic in vltima voluntate, quæ dependet
ex voluntate vnius tantum ſcilicet teſtatoris. l. inter veſtem. de
aur. & argen. leg. ideo intelliguntur ſecundum quòd veriſimile
eſt ipſum intellexiſſe. contrarium loquitur in alijs diſponentibus,
in quo ſtatur diſpoſitioni, & verborum proprietati, & non refert
quid fiat directo, vel per obliquum. ¶ In gloſſ. quæ incipit (ſe-
cus.) ibi videtur dic, quòd ibi hæres hęredis venit per ius accreſ.
quod tranſmittitur ad eum, & quia cum illa erat coniuncta ſub-
ſtitutio, illud ius accre. trahitur ad ea, vt extendatur ad bona im-
puberis, non tamen venit hæres hæredis ex illa tranſmiſſa, ſed ex
iure accreſ. vt dixi: hic verò non poterat venire per ius accreſ.
pręcedens autem ſolu. non eſt bona: quia magis debet impedi-
ri tranſmiſſio, quando fuit ſubſtitutus per nomen proprium,
quàm per appellatiuum. ¶ In ſi. gloſ. ibi, (ſi quis cum nullum.)
5 dic, quòd ibi loquitur, † quando nullum fuit factum teſtamen-
tum, quo caſu verba illa, quiſquis mihi hæres ęrit referuntur ad
quemcunque, qui efficiatur hæres ab inteſt. licèt tempore teſta-
menti non teneret primum gradum, ſed incęperit tenere poſt,
hic verò quando fuit factum teſtamentum, quo caſu non refe-
runtur, niſi ad ſcriptos. Alij dicunt, quòd hic quando aliquis fuit
vocatus ad commodum per hæc verba, quòd teſtator non cen
ſetur vocaſſe, quos non dilexit, ibi quando ad onus, quo caſu ſi
vocauit quos non dilexit, fortius cenſetur vocaſſe quos dilexit.
de hoc dic, vt dicam infra eodem l. ex duobus. §. primo. nam ex
hoc ſequitur, quòd iſta uerba habent vim clauſulæ codicillaris,
& hoc tenet hic Barto. quod eſt notandum, ut ſi dicam, quiſquis
mihi hęres erit. ſoluat legata, videor grauaſſe inſtitutos, & ſi non
erunt hæredes, venientes ab inteſtato.

ADDITIO.

a ¶Duo faciunt compromiſſum. Adde Bartol. in capitulo primo in principio qui feud. da. poſſ. in uerſiculo feudo. Bald. in capitulo uno delegatorum in ſecunda columna de offi. delega. Petr. de Ancha. in capitulo ſi gratioſæ. de reſcri. lib. 6.

LEX IX.

1 *Diſiunctus in vnam dimidiam, & plus coniuncti per nomen collectiuum in alteram dimidiam vocantur, quam diuident inter ſe pro hæreditarijs: portionibus.*
2 *Si condemnatus eſt ſyndicus, & etiam commune in decem, quòd ſyndicus videatur condemnatus in quinque, & communitas in alijs quinque.*

1 SI pater filio. † Diſiunctus in vnam dimidiam, & plus coniuncti per
nomen collectiuum in alteram dimidiam vocantur,
quam diuident inter ſe pro hęreditarijs portionibus.
hoc dicit. Et facit ad quæſtionem, ſi condemnatus eſt ſyndicus,
& etiam commune in decem, quòd ſyndicus videatur condem
natus in quinque, & communitas in alijs quinque, de hoc not.
in authen. cauſa quę fit cum monacho. C. de Epiſcopis & Cle-
ricis in gloſſ. per Cyn. ¶In gloſ. ſecunda ibi, (de leg. ſecund. l. Lu-
cius Titius. §. Lucius.) Docto. tenent vnam ſolu. quæ ibi ponitur
in gloſſ. quòd ibi fuerunt prohibiti alienare, propter, quòd viden
tur viriliter vocari, hic non. In eadem gloſſ. ibi. C. eodem l. finali,
dic ſecundum Docto. quòd ibi fuit appoſita dictio, quiſquis. quę
eſt diſtributiua, & facit eos viriliter vocari, hæc dictio, quos. quæ
eſt collectiua, & facit omnes coniunctos haberi pro vno, & ita
ſoluit Mar. de Fano. cum quidam ipſum interrogaret de ſolut.
iſtius contrarij, cum eſſet ingreſſus religionem fratrum Prædica-
torum.

LEX X.

1 *Spes ſubſtitutionis pupillaris quando tranſmittatur ad hæredes. & numero 2.*

1 SEd ſi plures. † Spes ſubſtitutionis pupil. non tranſmittitur ad hæred. hoc di-
2 cit. † Hoc uerum, niſi ſint coniuncti cum iure accreſ. vt
l. qui patri. de acquirenda hæreditate & niſi ſit hæres proueniēs
ex iudicio defuncti, vt dixi in §. hæc uerba. & quod hic dicitur de
pupil. idem in ſpe vulgaris ſubſtitutionis. infra de ſuis, & legi. l. ſi
ex pluribus. niſi in caſu de acquirenda hæreditate l. qui ex dua-
bus. quia ibi erat coniucta cum iure accreſcen. ſicut dixi de pu-
pilla. ¶ In tex. ibi, ex quibus inſtituti ſunt ſubſti. & quæ illis accre-
uit, vt ſupra eod. l. ſi in teſtamento. in fin. ¶ In text. ibi (nec quic-
quam ualebit ex perſona defunctorum.) quia hæredes eorum
non poſſunt venire vnà cum alijs inſtitutis, tum quia ſpes ſubſti-
tutionis conditionalis non tranſmittitur, & illi, quorum iſti ſunt
hæredes, deceſſerunt conditione pendente, ideſt antequam pu-
pil. tum quia etiam ſi deceſſiſſent poſt, & ante aditam hæredita-
tem pupila. non tranſmiſerunt eam ad ſuos hæredes, vt C. de ca-
duc. tol. §. in nouiſſimo. portio ergo decedentium accreſcit alijs,
niſi illi decedentes eſſent ex ſuis, vel neceſſarijs hæredibus, & de-
ceſſiſſent poſt delatam hæreditatem pupilla. aditam, ut infra pro-
ximo §. uel tranſmiſiſſent ius deliberandi iuxta not. per Barto. in l.
prima. ſupra eod.

1 *Poſſum facere filio meo pup. neceſſarium hæredem illum, quem poſſum facere mihi.*

2 *Licèt filium meum faciam mihi hæredem voluntarium inſtituendo eum ſub conditione poteſtatiua, uel voluntaria, ſi tamen ipſum ſubſtituam impuberi purè, erit ſibi neceſſarius hæres.*

1 **§. Quos poſſum.** †Poſſum facere filio meo pupil-
la. neceſſarium hæredem illum,
2 quem poſſum facere mihi. hoc dicit. †Et not. text. dum dicit, (poſ-
ſum.) quia ſufficit potentia. vnde licèt filium meum faciam mihi
voluntarium inſtituendo eum ſub conditione poteſtatiua, vel ſi
voluerit, vt l. iam dubitari. ſupra titulo primo. ſi tamen ipſum ſub-
ſtituam impuberi purè, erit ſibi neceſſarius hæres: quia ſufficit,
quòd potui mihi ipſum facere neceſſarium. Ratio autem quare
poſſum, colligitur ex l. 2. §. prius. ſupra eodē. ibi (vſque adeo &c.)
quia vnicum reputatur teſtamentum patris, & filij, & vtilitas hu-
ius eſt: quia ſicut tranſmittit hęreditatem meam non aditam iure
ſuitatis, ita & fraternam.

---

1 *Subſtitutus pup. non poteſt ſeparare hæreditatem paternam a pup. ſi fuit adita per pupil. & cum bonis ſuis immixta.*

2 *Hæreditas patris adita per filium incipit eſſe patrimonium filij ipſo viuē te, & eo mortuo dicitur hæreditas filij non patris.*

1 **§. Filio.** †Subſtitutus pup. non poteſt ſeparare hæreditatē
paternam a pup. ſi fuit adita per pup. & cum bonis
ſuis immixta. h. d. vſque ad ver. (idemque eſt.) intelligo hoc verū
mero iure, ſed per beneficium reſtitutionis in integ. ex perſona
pup. ſi fuit læſus adeundo, benè poteſt, cum illud beneficium ad
hęredes tranſmittatur, vt l. non ſolum. de in inte. reſt. & iſte ſubſti-
tutus eſt hæres pup. oportet tamen, quòd per prius adeat pupil.
aliàs non poſſet tanquam hęres pup. reſtitutionem impetrare. hic
autem volebat ſeparare, antequam adiret, & idem ſi poſt non im
petrata reſtitutione, vel non probatione læſione. Item loquitur
hic, quando voluntariè volebat hoc facere, licèt ex cauſa neceſſa-
ria, ſi non erat capax bonorum paternorum benè poteſt, vt ſu-
pra eo. l. ſi is qui. ¶In text. ibi (extitit.) ſupple per immixtionem, ſe-
cus ſi duntaxat mero iure, quo non haberet locum l. ſi filius qui
patri. infra eodem. de qua glo. opponit: quia tunc non eſſet adhuc
2 effectualiter iuncta cum bonis eius. †In fin. text. ibi (iuncta hæredi
tas cœpit eſſe.) & ſic deſinit eſſe hæreditas patris, & incipit eſſe pa-
trimonium filij ipſo viuente, & eo mortuo hæreditas filij non pa
tris. infra ad Car. l. 3. §. ſi is qui va. verſic. (plenè,) in fi. & de his qui.
vt indi. in l. qui Titij. ideo non poteſt pro parte adiri, & pro parte
repudiari, vt l. j. cum ſeq. de acq. hære. quod eſſet, ſi concederetur
iſta ſeparatio.

---

1 *Si non adeatur hæreditas ex paterno teſtamento, non poteſt obtineri hære ditas ex pup. ſubſti.*

1 **§. Idemque.** †Si non adeatur hęreditas ex paterno te-
ſtamento, non poteſt obtineri hæreditas
ex pup ſubſt. hoc dicit. cum §. ſeq. vſque ad §. ad ſubditos. Et pri-
mo loco loquitur, quando pup. fuit inſtitutus vnà cum extraneo
vſque ibi (& aſſe.) Secundo quando ſolus extraneus, & pup. exhæ
redatus. ¶In text. ibi (& ego patris hæreditatem repudiauero.) ſi-
militer pup. repudiauit, vel ſaltem non adiuit, nec ſe immiſcuit, ita
intelligit g' oſſ. iſtum text. infra ad Treb. l. ita tamen. §. qui ſuſpecta.
quę incip. aliam Dyn. ſi autem adiuiſſet, vel ſe immiſcuiſſet, tunc
licèt ſubditus repudiauerit paternam: quia ſubſtitutio pupil. eſſet
confirmata per aditionem pupila. non prohiberetur ſubſtitutus
venire ex pupil. & tunc cum hæreditate pupila. habebit etiam por
tionem paternam, quam ipſe repudiauit, quoniam accreuit pup.
vt in fin. habetur in l. ſi tu ex parte: infra de acquirend. hęredita.
Sed contra, quòd licèt pup. repudiauerit: quia tamen remanſit
hęres nomine, hoc ſolum ſufficit ad confirmandas tabu. pupi. vt
infra eodem l. ſi filius qui patri. & le. Iulia. de acquirenda hæredita.
Solut. illud eſſet verum ſi habuiſſet cohæredem ſuum, vt dicta l.
filius. per aditionem vero hæredis tollitur effectus exiſtentię ſui
hęredis, quantum ad confirmationem eorum, quæ dependent
ex teſtamento, caſus eſt hic ſecundum communem intellectum
Doct. & l. apud Iul. §. idem Iul. ad Treb. & licèt ad illum text. be-
ne poſſet reſponderi, ſi quis vellet tenere contrarium, ad iſtum ta
men difficilis eſt reſponſio. Dicunt quidam, quòd iſte text. vult
aliud dicere ſcilicet, quòd non poteſt ſeparare bona paterna a bo
nis impuberis, vt continuetur cum §. præcedenti. qui loquitur,
quando impubes fuit ſolus inſtitutus, hic quando pro parte, &
iſtum intellectum etiam ponit gloſſ. in illo §. qui ſuſpectam. pro
quo facit text. ibi dum dicit, idemque eſt, & ſic videtur continua-
re, ſed repugnat text. dum dicit, nec filij hæreditatem habere poſ-
ſunt. & ſic innuit, quòd non erat contentio de ſeparatione, ſed de
tota hæreditate pupila. an poſſet eam habere, poſtquam repudia-
uit paternam, & dicitur, quòd non: quia pupil. non fuit confir-
mata per aditionem alicuius: & ſecurius eſt iſtum communem
intellectum tenere.

---

2 *Miles ſicut poteſt decedere pro parte teſtatus, & pro parte inteſtatus, ita & poteſt facere filium ſuum pupillum eodem modo decedere, & numero 1.*

Arrogator non poteſt ſubſtituere impuberi arrogato in bonis, quæ ad impuberem peruenerunt ab alio, quàm ab ipſo, & non contemplatione ipſius, licèt talis ſubſtitutio ſit fauorabilis.

3 *In quarta debita arrogato benè poteſt ſubſtituere pupilla. ſed per fideicō miſſum poſt pupillarem ætatem non poteſt.*

In alijs bonis, quæ proueniunt ab arrogatore ex mera voluntate, poteſt fieri ſubſtitutio fideicom.

4 *Bona, quæ peruenerunt ad te ab alio mei contemplatione, cenſentur a me perueniſſe.*

Dona facta ſponſæ a conſanguineis ſponſi an ſol. mat. debeāt ad ſponſam, vel eius hæredem redire.

5 *Dona facta Ambaſciatoribus an debeant reſtitui communitati, quæ ipſos miſit.*

6 *Contemplatione mei dicitur duobus modis, & qualiter.*

1 **§. Ad ſubſtitutos.** †Subſtitutio pupi. trahitur ad
omnia bona pup. etiam quæ
nunquam fuerunt patris, niſi facta ſit a milite contrarium diſpo-
nente, vel ab arrogatore: quia non trahitur, niſi ad bona, quę pro
uenerunt ab arrogatore voluntariè, vel ex neceſſitate, vel ab alio
contemplatione arrogatoris hoc dicit cum §. ſequenti. vſque ad
§. nemo. Primum dictum, quòd pupillaris trahitur ad omnia bo
na impuberis, procedit etiam ſi ſit talis pupil. quæ con compre-
hendat tacitam vulgarem, vt infra eodem l. paterſam. primis tabu.
ſecundum intellectum Dyn. videbatur, quòd tunc non trahere-
tur ad bona, quæ prouenerunt a teſtatore: quia non eſt coniun-
2 cta cum vulgari. †Item not. quòd ſicut miles poteſt decedere
pro parte teſtatus, & pro parte inteſtatus, ita & poteſt facere fi-
lium ſuum pupi. eodem modo decedere, ratio colligitur ex l. ſe-
cunda, §. prius. ſupra eodem quia eſt vnum teſtamentum. ¶In
§. ſeq. not. quòd arrogator non poteſt ſubſtituere impuberi ar-
rogato in bonis, quę ad impuberem peruenerunt ab alio, quàm
ipſo, & non contemplatione ipſius, licèt talis ſubſtitutio ſit fauo-
rabilis: & ideo videbatur, quòd traheretur ad omnia bona: quia
videbatur fauor pupil. vt non decedat pro parte teſtatus, & pro
parte inteſtatus, ſed dic, vt plenè nōt. in dicta l. ſi arrogator. per
3 Cyn. poſt Pe. ¶†Item not. quòd in quarta debita arrogato benè
poteſt ſubſtituere pupil. quia prouenit ab eo, licèt ex neceſſitate,
ſed per fideicomm. poſt pup. ætatem non poſſet ſubſtituere in il-
la quarta: quia eſt grauamen, & in illa non poteſt grauamen ap-
poni, ſicut nec in legitima iure naturę. vt dicta l. ſi arrogator. §. ſed
an impuberi, & l. cohęredi. §. cum filio. verſic. nec fideicom. ſed
pupi. benè poteſt fieri in legitima iure naturę, vt l. ex tribus. C. de
inoffi. teſt. ergo etiam in iſta. In alijs autem bonis, quæ proueniūt
ab arrogatore ex mera voluntate, poteſt fieri ſubſtitutio fidei-
4 com. & hoc etiam vult glo. & benè. ¶†Vltimò not. fin. qui ſem-
per allegatur, quòd bona, quæ proueniunt ad te ab alio mei con
templatione, cenſentur a me proueniſſe. Et ideo inducitur ad
quęſtionem de donis factis ſponſæ a conſanguineis ſponſi, vt ſo-
lut. mat. debeant ad ſponſum, vel eius hæredem redire, ſicut ſi ab
eo perueniſſet, de quo tangitur hic per Barto. certè ſi matrimo-
nium ſolueretur morte mariti, talis donatio confirmaretur, &
ſic non deberet redire ad hæredes mariti, vt l. cum hic ſtatus. §. j.
de do. inter vir. & vxo. procedit ergo illud dictum, quando ſolui-
tur morte mulieris: nam tunc donatio facta à marito reuocatur,
ergo & facta ab alio contemplatione mariti. vel dic in hoc ſeruan
dam eſſe conſuetudinem loci, poteſt etiam colligi notabile alio
modo, quòd ea, quæ fuerunt tibi donata contemplatione mei cē
ſentur fuiſſe donata mihi, & ſic tenearis reſtituere mihi, & pro
5 hoc l. a diuo infra de acquirenda hæred. †Et tunc facit ad qōnem
a ad quam inducit hic gl. de donis factis ambaſciatoribu. [a] Medio-
lanenſi,

ADDITIO.

a De donis factis ambaſciatoribus. Adde gl. in l. qui proprio. ff. pro ſoc. Bal. in l. j. §. in extraneos. C. de don. in apoſt. de conceſ. præb. Cy. & Bald. in l. manifeſtiſſimi. in §. ſed cum in ſecundo. C. de fur.

6 lanenſibus per † Imperatorem Conſtantinopolitanum, vt debeant reſtitui communi, tanquam facta contemplatione communitatis,quæ ipſos miſit,de qua quęſtione etiam not. in l. ſi verò.§.vnico.ſupra ſoluto matrimonio.& vide hic per Bart. quòd duobus modis poteſt dici contemplatione mei, primo quando ſunt cauſa immediata:quia non donaſſet,niſi pp me,& tunc procedunt ea,quæ dicta ſunt.Secundo,quando mediata, vt quia pp me Titius habuit notitiam de te,quam aliàs nõ habuiſſet, ſed poſtea propter notitiam tibi donauit, & ſic non contemplatione mei,ſed ex amicitia tecum contracta,& tunc ſecus. & iſta diſtinctio colligitur ex l.ſocium,qui in eo.§.fi.ſ.pro ſocio.

---

1 *Subſtitutio facta ſibijpſi quando valeat.*
2 *Subſtitutio facta ſibijpſi continet utilitatem,ſi inſtitutio eſſet onerata legatis,& ſubſtitutio non.*

1 §. Nemo. †Si aliquis ſubſtituatur ſibi ipſi, non valet ſubſtitutio,niſi contineat aliquam vtilitatem, puta quia mutetur cauſa,vel ſubſtituatur in maiori portione, quàm fuerit inſtitutus.hoc dicit in effectu,de hoc dic,vt ỹ.eod. l. finali.
2 †Eſt & alius caſus,in quo continet vtilitatem, ſi inſtitutio eſſet onerata legatis,& ſubſtitutio non,& tunc etiam valeret,vt l. j. §. ſi proponatur.ſi quis omiſ.cauſ. teſtam. Declara iſtum text.vt in gl. nam dicitur mutari cauſa,quando erat inſtitutus ſub conditione, & in defectum conditionis ſibijpſi ſubſtitutus: non enim poteſt habere ex inſtitutione, niſi exiſtat conditio, ſed ex ſubſtitutione poteſt habere etiam ſi deficiat,& ſi continet vtilitatem.

LEX XI.

1 *Capacitas,& incapacitas ſubſtituti pupil. inſpicitur tempore mortis pupillo non teſtatoris.*
2 *Eſſe incapacem hæreditatis eſt quædam pœna.*
Statutum inducens incapacitatem dicitur pœnale,& odioſum.
Quòd iure fforum valebat relictum nomine pœnæ.

1 SI is, qui hæres. ¶†Capacitas, & incapacitas,ſubſtituti pupil. inſpicitur tempore mortis pupil.non teſtatoris. hoc dicit. Ratio eſt,quia eſt ſubſtitutio conditionalis, ſi pupil. deceſſerit in pupil.ætate,ſi ergo ſubſtitutus tempore mortis teſtatoris eſt incapax,& poſtea tempore mortis pupil. reperitur capax,non nocet illa prima incapacitas,ſecus quantum ad hæreditatem ipſius defuncti,vt l.ſi alienum.§.in extraneis. ſupra titu. primo.iuncta l.liber homo.§.ſi hæres inſtitutus. eodem titu. intellige tamen,quòd fuit capax tempore teſtamenti, & tempore aditionis.¶In fin.text.ibi,licèt in patris poteſtate non ſit.vt quia tempore mortis patris erat capax,& tempore mortis pupil. erat inca-
2 pax:non enim prodeſt illa capacitas.†Et not.hic text.quòd eſſe incapacem hæreditatis eſt quædam pœna: vnde ſtatutum inducẽs incapacitatem dicitur pœnale,& odioſum. ¶Vltimò eſt hic vna gloſſ.quæ reprobatur per omnes,dicitur enim, quòd iſto tempore non valebat relictum nomine pœnæ,quod eſt falſum,vt ỹ. de condi.& demon.l.mulcta non committitur.& l.j.§. item ſi ita. ad l.Fal.dic,vt C.de his,quæ pœnæ nom.l.vnica.

LEX XII.

1 *Filius,ꝙ poſſit paternam hæreditatem repudiare, & amplecti ſubſtitutionem pupillarem:& ad quæ legata teneatur.*
2 *Nuda exiſtentia ſui hæredis confirmat ea, quæ tendunt ad utilitatem ipſius filij,& quid ſi tendant ad utilitatem alterius & nu.8.*
3 *Exiſtentia ſola ſui hęredis non confirmat legata,& fideicommiſſa. fallit in legato libertatis,& in relictis ad pias cauſas, fideicommiſſum etiam vniuerſale confirmatur,& tutelarum dationes.*
4 *Intentio creditorum non eſt fundata contra filium, quenquam hæredem, niſi probent,ꝙ ſpontè adiuerit,vel ſe immiſcuerit.*
In caſu huius legis an non poſſit fieri ſeparatio bonorum patris a bonis filij.
5 *A ſubſtituto exhæredati non poſſunt fieri legata.*
6 *Nudum nomen hæredis,quod remanet poſt reſtitutionem in integrum aduerſus aditionem,an ita ſufficiat ad confirmandas tabulas pup.& tutelas. & fideic. vniuerſale, & legata ad pias cauſas, ſicut exiſtentia ſui hæredis,& non ſic ad legata particularia.*
7 *Filius repudiãdo beneficium prætoris,an deſinat eſſe hæres de iure ciuili.*
Ius prætorium cenſetur pars iuris ciuilis.

1 SI filius, qui patri. †Filius a patre inſtitutus, & fratribus pupil. ſubſtitutus poteſt repudiare paternam hæreditatem, & amplecti pupil.ſeparando bona paterna a bonis pupil. & non tenebitur ad legata,niſi quæ relicta ſunt in ſecund. tabul. habita ratione Falcidiæ,ſi imminet, in cuius computatione non ueniunt bona paterna,ſed duntaxat pupil.hoc dicit iſta l.ſolemnis, & difficilis,quam diuide: quia primo ponitur vnum dictum vſque ibi, {iuſtus.} Secundo remouet duas obiectiones, quæ poſſent fieri vſque ibi, (pręſertim.) Tertio confirmat primum dictum per nouam rationem vſque ibi, (itaque.) Quarto infert ad deciſionem noui dubij, In j.parte ibi, (hęreditatem patris recuſet,) ideſt, illam portionem. in qua ipſe fuit inſtitutus: & ſimiliter repudiare portionem,in qua fuit inſtitutus impubes,& ſic ſeparare bona paterna a bonis pupil.vt colligitur infra c.proxim.verſicu. in verbo ſeparationem,& ita intelligit gloſſ.iſtum text.in l. quidam elogio.C.de iure deliberan.dicitur ergo hic, quòd vtrunque facere poteſt,quod intellige,ſi pupil.non immiſcuit ſe paternæ,aliàs non poſſet fieri ſeparatio,vt l.ſed ſi plures. §. filios. ſupra eodem. gloſ. hic,& in d.l.quidam elogio. videtur ſentire contrarium, quòd ẽt, ſi ſe immiſcuit,poſſit,& eſt ſpeciale in fratre propter rationem, quę infra ſubijcitur in verſicu.pręſertim, quòd §. filios. loquatur in extraneo,ſed iſte intellectus communiter non tenetur, & ille verſicu.pręſertim,vult aliud dicere intellige ergo, quòd pupil.repudiet,ſed tũc non habetur dubium,nec conueniret literæ: quia ſeparatio iam eſſet facta ab ipſo pupil.per tex.infra,qui vult, quòd poſſit fieri ab ipſo ſubſtituto,dic ergo,quòd pupil.nec adiuit,nec repudiauit, & ſic portionem hæreditatis paternæ tranſmiſit ad ſuum hęredem iure ſuitatis,non tanquam aditam, ſed vt adeundam,vt l.ſi quis filium.§.primo.infra de acquirenda hæredita. & l. ſi quis hæres.poterit ergo ſubſtitutus adire pupil. per prius,& poſtea tanquam hæres pupil.repudiare paternam,ſicut poterat ipſe pupil.ante verò quàm adeat pupil.hoc facere non poteſt,quia ius adeundi,ſeu ſe immiſcendi eſt in hęreditate pupil. & ſubſtitutus repudiaret pupil. tranſiret vnà cum paterna ad propinquiorem ab inteſtato,cui ſubſtitutus iſte non potuiſſet facere hoc præiudicium,iuxta not.in l.qui ſe patris.C.vnde liber. ¶In text.ibi, (iuſtus enim.) Hic poſſet opponi de l. ſed ſi plures §. ſi aſſe. ſupra eodem.vbi ſi ſubſtitutus repudiat paternam, non poteſt habere pupil.ſed reſpondetur, quòd ibi loquitur in extraneo inſolidum inſtituto,qui ſi repudiat,non remanet hæres nomine,& ſic non eſt, per cuius aditionem pupil. ſubſtitutio confirmetur, nos loquimur in filio,qui licèt repudiauerit,remanſit hęres nomine, & iſta exiſtentia ſui hæredis confirmat tabul.pupil.& ideo iuſtum eſt ſibi concedere ſeparationem bonorum. ¶In text.ibi, (etenim.) hic poſſet oppon.quòd idem ſit in filio: quia licèt per l. xij. tabul. efficeretur neceſſarius hæres, prætor tamen per ſuum ædictum dedit ſibi licentiam abſtinendi.propter quam redigitur ad inſtar emancipati,vt l.nam nec emancipatus.de legatis primo,& ſic cenſetur extraneus,ſicut emancipatus,vt l.prima §.extraneum. C. de rei vxo.actio.Sed reſpondetur,quòd ius pręturium emanauit ad exonerandum filium, ne oneribus hæreditarijs implicetur, niſi ſpontè ſe immiſceat,& ſic ad ſui vtilitatem: non ergo debet operari id,quod ſit damnum eius,videlicet, vt faciat ipſum deſinere eſſe hæredem nomine:quia nec hoc poſſet facere, cum tale nomen inferatur a iure ciuili:& ideo iſtud nomen operatur in his, quæ concernunt vtilitatem eius,ſcilicet, vt confirmet tabul. pupil.in quibus ipſe filius,qui abſtinuerit,ſubſtitutus erat. hoc dicit. text.ſatis obſcurè,& melior,quàm in aliquo loco habeatur in iſta
2 materia. †Et ſic nota, quòd nuda exiſtentia ſui hæredis confirmat ea,quæ tendunt ad vtilitatem ipſius filij: ergo ſi non tenderent ad vtilitatem ſuam,ſed alterius, videretur ſecus, vt ſi alius eſſet ſubſtitutus, quàm iſte frater. contrarium tamen tenent Docto. nam ſufficit, quòd ſit fauor pupil. vt ſibi ſuccedatur. ¶In text.ibi, (præſertim.) ibi confirmat primum dictum tali ratione,ſi iſte frater non eſſet ſubſtitutus, nihilominus poſſet obtinere hæreditatem fratris pupil.ab inteſtato tanquam proximior legitimus:idem ergo debet eſſe, ſi fuiſſet ſubſtitutus, licèt repudiauerit inſtitutionem: quia non debet eſſe deterioris conditionis ex eo,quòd habuit voluntatem patris,quàm ſi non habuiſſet, & ad iſtam rationem facit l.Titia.§.fina.de legatis ſecundo.Et aduertendum, quòd nunc habet ex teſtamento, ſed ſi non eſſet ſub-
3 ſtitutus,haberet ab inteſtato. ¶†In text. ibi, (duntaxat ex ſecundis tabul.) quaſi dicat,non ex paternis,poſtquàm paternam hæreditatem repudiauit,ſed ex ſecundis ſic: quia ipſa adiuit, & per veram aditionem confirmantur, ſed illa per ſolam exiſtentiam ſui hæredis non confirmatur,vt eſt caſus hic, qui ſemper allegatur,quòd exiſtentia ſola ſui hęredis non confirmat legata, & fideicom.quia tendunt in diminutionem hæreditatis, & non ſunt fauorabilia,ſicut & ſubſtitutio pupil.concord.in l.j. in fin. infra vt in poſ.¶In fi tex.ibi,(vt aliàs ſolet} .ſ. quando adiretur hæreditas ex paterno,& ex pup.nam tunc omnia bona patris,& filij contri

bucerentur in computatione Falcidiæ,etiam ſi tractatur de legatis
relictis in ſecundis tabu. vt infra ad l.Falci.l.in ratione.§.quod vul-
go. Quòd autem dixit de legatis,fallit in legato libertatis, quod
confirmatur propter exiſtentiam ſui hæredis,vt l.quaſi §. ſed & ſi
quis.de fideicom.libe.item dicunt Doctor.in relictis ad pias cau-
ſas. argum.illius §. fideicom. etiam vniuerſale confirmetur, vt l.
ita tamen §.ſi pater.ad Treb. quia non tendit ad diminutionem
hæreditatis,ſimiliter tutelarum dationes: quia ſunt fauorabiles ſi
4 cut ſubſtitutiones pupil.vt not.in l.ſi nemo.ſupra de teſt.tu. ¶†Vl
timo iſte tex.in verſi.etenim.alleg.per quoſdam, ꝙ ſit fundata in-
tentio creditorum contra filium tanquàm contra hæredem, niſi
per ipſum probetur repudiatio.dum dicit non ſpontè ſuſceptis li
berare,ſcilicet,per repudiationem,ſed iſte text.potius facit cōtra,
dum dicit non ſpontè ſuſceptis,& ſic videtur, quòd propter be-
neficium abſtinendi,quod habet filius à prætore ſit ipſo iure libe
ratus a creditoribus,niſi ipſi probent,quòd ſpontè adiuerit, vel ſe
immiſcuerit, de hoc in l.neceſſarijs.de acquir.hæred.& iſta vera,
vt not.in l.cum dotem.§.tranſgrediamur.ſolu.matr. ¶ Nunc op
po.contra princip.l.quòd ſi filius extitit hæres patris,vt in text. di-
citur, non potuerit poſtea repudiare, vt l. iam dubitari, in fin. ſu-
pra titulo primo,cuius contrarium hic dicitur hæreditatem pa-
tris recuſet &c.Solu.duobus modis,vt in gloſſ.j. & quælibet po-
teſt eſſe bona, tene primam: quia ſecunda continet diminutio-
nem. ¶Item oppo.contra verſic.iſtius,quòd non poſſit fieri ſe-
paratio bonorum patris a bonis filij, vt ſupra eod. l. ſed ſi plures.
§.filio.Solue.duobus modis,vt in glo. 2. vſque ibi, item pone,ſed
neutra placet,prima licèt ſit vera in ſe:non tamen congruit literę:
quia ſi pupil. repudiauit facta eſt ſeparatio ab eo, & text. vult,
quòd fiat ſubſtitutio, ſecunda eſt falſa: quia ſi pupill. adiuit, ipſe
non poſſet mero iure amodo ſeparare, niſi per reſtitutionem in
integ.eodem modo non poteſt ſubſtitutus eius,licèt ſit frater, ſi-
cut nec poteſt ſi eſt extraneus.& in illo §.filio. vnde dic extra gl̃o.
quòd nec adiuit,nec repudiauit, vt ſupra dixi. Vel dic ſecundum
Iacob.de Are.quòd iſte pupill.erat exhæredatus, & quòd iſta ſe-
paratio fit per ſubſtitutum,eo ipſo quòd ipſe repudiat hæredita-
tem paternam,in erat ſolus inſtitutus,& amplectitur pupillarem.
Iſtam lectu.reprobat Bald.quia ſecundum hoc exiſtentia ſui hæ-
redis filij repudiantis confirmaret exhæredationem. quòd eſſe
non debet,ſed requiritur vera aditio,vt l.filium.§.ſed cum exhæ-
redatio.de contratab.Ang.eam ſuſtinet, & reprehendit Bal. quia
eſt caſus in l.ſi filius qui ſe paterna. infra de acquirenda hæredita-
te.Ad contrarium reſponde clarius, quàm Ange. quòd ſicut fi-
lius qui repudiauit mero iure remanſit hęres nomine,ſed non in
effectu, ita & confirmatio confirmatur ipſo iure, quantum ad
valorem teſtamenti,ſed non in effectu, quoniam poterit exhære
datus ab inteſta. adire hæreditatem,non quòd efficiatur ſuus hæ
res ab inteſtato, cum filius inſtitutus remanſerit ſuus heres inſo-
lidum ex teſtamento, & non poſſunt eſſe duo hæredes inſoli-
dum eodem iure, vel econuerſò,ſcilicet vnus ex teſtamento, al-
ter ab inteſtato, ſed erit hęres voluntarius, & habebit vtilia iura,
vt l.defunctus.C.de legiti.hæredi.& ſi adibit hæreditatem patris,
ſubſtitutus non poſſet poſtea ſeparare,vt ſupra dixi. ſed hic debet
intelligi, quòd non adiuit,ſed repudiauit,vel nec adiuit, nec repu-
diauit,ſufficit autem ad vtilitatem exhæredationis, quòd potuit
confirmari viuente exhæredato, ſi inſtitutus, idemque ſubſtitu-
tus adiuiſſet: quia fuiſſet in effectu confirmata, iuxta ea quæ ha-
bentur in l.ſi ita.§.fina.de libe.& poſthu. Contra iſtam lectu. facit
5 quia a ſubſtituto exhęredati † non poſſunt fieri legata, vt in l.pe-
nul.de leg.& hic in fin.dicitur contrarium.vnde non videtur bo-
na in hac lege,ſed ſolue,quòd illud verum, niſi ſubſtitutus fuerit
etiam inſtitutus a teſtatore primo tunc poſſunt fieri, in l. in ratio-
ne §.fina.infra ad l.Falcid.etiam ſi repudiauit inſtitutionem, vt in
hac lege ſecundum iſtam lectu.quæ eſt notabilis ad hoc, & bo-
na ſuppletio ad illum §. final. ¶ Item ſecundò oppo. ad idem,
quòd non poſſit fieri ſeparatio de l.quidam elogio.C. de iure de-
liberan.quam ſeq.gloſ.voluit allegare, ſed per errorem allegauit,
l.cum quæſtio. C. de legi. gloſ. non ſoluit iſtud contrarium, dic,
quòd ſi ſubſtitutus incipit ab aditione paternæ hæreditatis non
poteſt poſtea repudiare pupilla.ita loquitur illa l. immo remanet
obligatus ad ipſam acceptandam, & iſtam obligationem tranſ-
mittit ad ſuos hæredes,vt infra de acquienda hęreditate l. qui pa-
tri. Sed ſi vult repudiare paternam,& amplecti pupill.tunc habe-
mus plures leges de hoc tractantes,ſcilicèt iſtam,& l. ſed ſi plures
§.filio.& §.ſi ex aſſe. ſupra eodem. & infra de acquiren. hæred.l.
Iulia.& l.filius,& l. quæſitum. ad quarum concordiam Dyn. fa-
cit vnam pulchram diſtinctionem quam refert & ſupplet Barto.
in pluribus infra.de acquirend.hęred.l.fin. & per gloſ. in d. l. qui-
dam elogio. ¶ Nunc tertio loco principaliter oppo.quòd poſt
quàm iſte ſubſtitutus repudiauit tam paternam partem, in qua
erat inſtitutus,quàm illam in qua erat ſubſtitutus pupil. non poſ-
ſit habere pupil. quia ſubſtitutio non eſt confirmata per aditio-
nem,quę requiritur, vt l. ij. §. adeo. ſupra eodem. & eſt text. in
l.ſed & ſi plures.§.ſi ex aſſe.Et iſtud contrarium format gloſ. ter-
tia,in princip.propter hoc gloſ. ſecunda dicit in verſic. Item po-
ne,quòd hoc debet intelligi, quòd habebat hæredem per cuius
aditionem fuit confirmata. iſta eſt bona in ſe,ſed non conuenit
literæ:quia tunc verſic.etenim.ſuperfluè poſitus eſſet. ideo gloſ.
tertia dicit ſpeciale in fratre: hic vero daclarando, vt dixi ſuper
text.quia remanſit hæres nomine. contrarium loquitur in extra
neo. Alij dicunt poſſe poni caſum, quòd iſte ſubſtitutus primo
adiuit paternam,& poſtea fuit reſtitutus aduerſus aditionem, vn
de remanſit hæres de iure ciuili, licèt deſierit de iure prætorio, &
illud ſufficit ad confirmandas tabu. pupil. vt in prima gloſſ.quæ
hoc ſentit ſecundum Bartol.certè hoc eſſet verum,etiam ſi ſub-
ſtitutus eſſet penitus extraneus, ſed quia erat filius, non eſt ne-
ceſſarium hoc dicere:quia factus erat hæres per legem,non deſi-
6 nit eſſe per repudiationem ex edicto prætoris. † Not. tamen iſtã
lectu.ſecundum Bartol.quòd nudum nomen hæredis,quod re-
manet poſt reſtitutionem in integrum aduerſus aditionem,ita
ſufficit ad confirmandas tabu.pupil.& tu. & fideicom. vniuerſa-
le,& legata ad pias cauſas,ſicut exiſtentia ſui hęredis,non ſic ad le-
gata particularia.& ita loquitur l.tertia.ſupra de cond.indeb.Bald.
& Ange.hoc reprehendunt: quia reſtitutio in integrum omnia
reponit in priſtinum ſtatum,vt l.quòd ſi minor.§.reſtitutio.de mi
no. certè ratio iſta nihil valet, non quantum ad nomen hæredis;
illud autem non auſertur,nec facit ipſum deſinere eſſe hæredem,
vt l. & ſi ſine. §. ſed quod Pap. de mino. ideo tene opin.Bartol.
7 †Sed extra gloſ. oppo. quòd filius repudiando beneficio præto-
ris,deſinit eſſe hęres de iure ciuil.quia ius prætorium eſt pars iu-
ris ciuilis. vt l. nam & ipſum. ſupra de iuſt. & iu. & conſtat,quòd
ius ciuile poteſt facere quem deſinere eſſe hæredem ipſo iure, vt
l.ſubſtitutione. & quod ibi not. infra, eodem Solut. verum eſt,
quòd ius prætorium cenſetur pars iuris ciui. quia fuit receptum
pro iure a populo Romano,non quòd prętor haberet poteſta-
tem l.condendæ.non enim poſitus erat ad hoc, ſed ad ius dicen-
dum,vt in iſto text. dum dicit ius dicentis, tamen quia per leges
populi non prouidebatur plenè in omnibus caſibus, prætores fa
ciebant ſua edicta,quæ ponebant in publico in ſingulis materijs,
in quibus declarabant quale ius erant reddituri, cum caſus acci-
deret,ad hoc,vt vnuſquiſque ſe pręmuniret,& iſta edicta recipie
bantur pro legibus,vt patet ex his, quæ habentur in l.ij. ſupra de
orig.iur.Fateor ergo,quòd ſi prætor habuiſſet poteſtatem legis
condendæ per prius a populo, prout habebat princeps,& ſena-
tus,& etiam Iuriſcon.faciendo legem,quòd filius poſſet repudia
re,feciſſet ipſum deſinere eſſe hęredem ipſo iure.ſicut & quęlibet
alia lex ciuilis,ſed non habebat:ideo ius prætorium non erat tan-
tæ authoritatis,quantæ ius ciuile conditum a populo. ideo præ-
tor non tribuebat iura directa, ſed vtilia, & non faciebat quem
hęredem,nec etiam qui erat,deſinere,vt Inſtitut. de bonor. poſ-
ſeſſ.§.quos autem. ¶ Vltimo ſcias,quòd Bartol.hic tenet,quòd
exiſtentia ſui hæredis, non confirmabat tabu. ad commodum
tertij extranei ſubſtituti filio exhæredato, ſed ſi eſſet filius inſtitu-
tus, tunc exiſtentia ſui hæredis ipſiuſmet bene confirmaret ad
ſuum commodum,ſed exiſtentia mei non confirmat,niſi ad vti-
litatem meam,quod non placet,quia exiſtentia confirmat fidei-
comm. vniuerſale,quod non tendit ad commodum ipſius ſui
hæredis, & etiam donationes tutelarum factas etiam filio ex-
hæredato. ſufficit ergo fauor teſtamenti conſeruandi. hic non
ſunt alia.

LEX XIII.

QVo gradu. Nota hic,quòd ſicut in hæredi-
tate mea poſſum facere plures
gradus.ita & in hæreditate pupilli. mei, quòd ſi mo-
riatur in pupilla.ętate, Titius ſit ſibi hæres, & ſi nolit
eſſe, Sempronius ſit.& ſi nolit Sempronius, Caius ſit, & ſic de ſin
gulis.idem in legatis,vt poſſit fieri ſubſtitutio vulg.vt l.vt hæredi-
bus.& ibi no.de leg.ij.

LEX XIIII.

1 *Tempus a lege ſtatutum patri ſubſtituendi pupill.non poteſt prorogari.*
2 *Iudex an poſſit prorogare tempus præfixum a lege,uel ſtatuto, puta, de-*
cem dies datos ad appellandum remiſſiue.

1 IN pupillari. † Not. quòd teſtator non
poteſt prorogare tempus a
l. pręfixum infra quod dat poteſtatem patri ſub-
2 ſtituendi pupil. † Quid in iudice, an poſſit prorogare
tem-

a tempus prefixum a lege, vel ſtatuto, puta x.dies datos ad appellandum & ſic de ſingulis, tangitur per Dyn. in regula indultum. de regulis iuris.la j.& per Barto.in l.ij.infra de iureiurand. ¶ In gl. ibi. §.conditionem. per quem videbamur ꝙ verba directa relata ad plura tempora, puta pupillaris ætatis,& etiam poſt reſpectu primi ſtarent propriè,& reſpectu ſecundi deberent impropriari, vt trahantur ad fideicomm.cuius contrarium glo ſ. dixerat. Sed reſpondetur ſecundum Bart. ꝙ ibi proprius, & improprius ſignificatus tendunt ad eundem fi.ſ. ad prouidendum filio: nam ſicut datio tutoris eſt prouiſio,ita & datio curatoris.hic verò tendunt in contrarios effectus:quia pupil.ſubſtitutio eſt prouiſio, & ideo grauamen.vt l.ex tribus.C.de inoffi.teſt.ſed fideicomm. ꝙ eſt grauamen non prouiſio:poſtq̃ ergo verba directa ſemel potuerunt valere iure directo,poſtea non obliquant. cætera vide hic ꝑ Bar. ſuper iſta glo.qui examinat omnes caſus quos glo.ponit.

ADDITIO.

a Tempus præfixum. Ad prorogationem de tp̃e ad tempus, vide ꝑ Docto. in c.de cauſis.de off.deleg.

LEX XV.

1 *Subſtitutio compẽdioſa facta a milite per verba directa filio impuberi, an ualeat iure directo pupill.& quando iure directo militari.*
2 *Non dicitur decedere ſine liberis qui liberos habere non poteſt.*
3 *Compendioſa facta a pagano per uerbum commune, valet iure directo infra pupill.ætatẽ,& poſtea iure fideicommiſ.etiam ſi mater ſit in medio,& quid in milite.& nu.7.*
4 *Qui poteſt vti iure communi, & etiam priuilegio, in dubio videtur vſus iure communi.*
5 *Vna ſubſtitutio directa poterat transfundi in aliam directam, non ſic in fideicommiſſ.*
6 *Fructus in hæreditate reperti qualiter ueniant in ſubſtitutionem militarem.*

1 CEnturio. † Subſtitutio compenſa facta a milite per verba directa filio impuberi ualet iure directo pup. ꝯ.pupi.ętatem, & trahitur ad omnia bona impuberis,poſtea vero ualet iure directo militari,non de iure communi,ſed ex priuilegio militis,& nõ trahitur,niſi ad bona teſtatoris,& etiam fructus in hæreditate repertos.h.d.iſta l.famoſa,in qua Barto.tractat materiam compendioſę factæ a pagano,quæ eſt vtilior materia, quàm alicuius alterius,quæ diuiditur in tres principales quæſtiones,ſcilicet quando fuit facta per verba merè directa.item & quando per verba merè obliqua.item quando per verba cõia, de quibus plenè tetigi.
2 in l.precibus.C.eo.tit.dic,vt ibi.¶† In text.ibi,ſine liberis.per illum text. reprehenditur gloſ. quæ eſt in l. precibus dum dicit quòd quando iſta uerba ſine liberis, ſunt appoſita in compendioſa, teſtator videtur ſe retuliſſe ad tempus, quo poteſt habere liberos.ſ. poſt pupil. ætatem : quia non dicitur decedere ſine liberis, qui liberos habere nõ poteſt, arg.in l.j.in prin. ꝯ.de ſuis & leg.& ex hoc infert.glo. quòd talis compendioſa facta per verbum commune omni tempore eſt fideicommiſſaria, quia poſt pupillarem ętatẽ non poteſt fieri directa, certè ſi hoc eſſet uerum, ſubſtitutio iſta facta in lib.non contineret pupil. ꝯ.ætatem, poſtquam ad illud tempus non videtur ſe retuliſſe cuius contrarium ſtatim ſequitur.Pręterea ſi vera eſſet glo.non iure fideicom. omni tempore, ſed ſolum poſt pupil.ętatem, non ꝯ.eam poſtquàm ad illam non uidetur retuliſſe, & tamen glo. ibi vult contrarium, quòd omni tempore.i.tam. ꝯ.pup.ætatem, quàm poſt,ualeat iure fideicom. probatur etiam,quod dixi in c.ſi pater.de teſt.lib.vj.pro illa tamen glo.facit l.credendum.§.ſi uerò maritus.ſupra qui pe.tu.dic, vt ibi per Bar.¶In tex ibi,(directo ſubſtituit.)puta per iſta uerba talis ſit
3 hæres.†.Quid autem ſi per uerbum commune miles ſubſtituit, puta talem ſubſtituto,gl.& Docto.vident ſentire,quòd etiam tũc ꝯ.pupilla.ætatem valeat de iure directæ pupi.& poſtea iure directæ militaris,ſicut dicitur in hac l. poſtquam miles poteſt ſubſtituere directo omni tempore:fallit tamen hoc caſu, ſi mater eſſet in medio, quia tunc fauore matris poſt pupilla. ætatem obliquaretur,& iſtum dicit eſſe caſum in l. precibus. Sed quando per uerba directa,non obliquatur propter matrem per iſtum text.qui loquitur indiſtinctè. Mihi non placet iſte intellectus ad l. precibus. ſed dico,quòd tunc non videtur miles fuiſſe vſus priuilegio militari,poſtquam non fuit vſus verbis directis,ſed voluiſſe teſtari de iure communi,& ideo infra pupilla. ętatem valet iure fideicom. ſiue mater ſit in medio,ſiue nõ,ita intelligo illam l. licèt ibi mater eſſet in medio, ſed in hoc non eſt fienda vis: ſi enim matre non exiſtente valeret iure directæ militaris,vt dicunt glo.& Docto.fauore matris,non faceret eam obliquari,quia non meretur fauorem in bonis mariti,ſed filij ſui tantum,vt ibi plenè dixi, & ſic eſt ibi caſus pro opin.quam tenet glo.Inſti.de pup.ſubſtit.§.qua ratione.quòd compendioſa facta a pagano per verbum commune valet iure directo infra pupil.ætatem, & poſtea iure fideicomm etiam ſi mater ſit in medio,ſed ſi eſſet facta per verba directa, &
4 poſtea nullo modo valeret,vt in l.precibus. cum ſua gloſſ. ¶ † In text.ibi, (iure communi capiet.) not. quòd ille, qui poteſt vti iure communi,& etiam priuilegio,in dubio videtur vſus iure communi, nam infra pup.ætatem poterat iſta facere pupil. de iure cõmuni,& etiam militarem de iure ſpeciali, & hic dicitur, quòd videtur feciſſe pupill.vnde facit,quòd princeps in dubio videtur potius voluiſſe vti iure communi,quàm ſuprema poteſtate, & hoc voluit Bart.in l.bonorum.C.qui admit. ad bonorum poſſ. facit l.
5 in teſtamento.in fin.C.de teſtam.mili.¶†In text.ibi,(poſt eam autem.) not. hic, quòd vna ſubſtitutio directa poterat transfundi in aliam directam,quia in habentibus ſymbolum facilis eſt tranſitus,vt l.ſed cum patrono.infra de bono.poſſ.non ſic in fideicommiſſariam,quia eſt ſpecies oppoſita, vt not. ſupra l. proxim. ¶ In text.ibi, (ex priuilegio militum.) qui poſſunt aliquem inſtituere ad tempus,vt eo finito deſinat eſſe hęres ipſo iure, & poſt tempus inſtituere alium,qui incipiat hæres eſſe, vt l. certi iur. C. de teſtam.milita.non ſic paganus,vt l.hæreditas ex die. ſupra titu. primo.& iſta ſecunda inſtitutio dicitur ſubſtitutio militaris, de qua loquitur hic, habebit ergo ſubſtitutus omnia bona,quæ fuerunt militis nulla facta detractione,quare poſtquam eſt ſubſtitutio directa,certè etiam ſi eſſet obliqua, de teſtamento militis non detraheretur,tamen non tranſirent omnia iura in ſubſtitutum, & ſic vtilius eſt,quòd ſit directa,vt not.in l.precibus, in glo. fin.habebit ergo neceſſe,quòd iſte ſubſtitutus de nouo adiret,& nouum inuentarium faceret ſecundum Angel. ¶In text.ibi, (patris duntaxat.) quaſi dicat non filij, quia poſt pupill. ætatem, non poteſt miles exercere ſuum priuilegium quantum ad bona filij, ne fiat filio pręiudicium,qui poteſt iam teſtari,aut auferat ſibi teſtamenti factionem: quia priuilegium eius non debet redundare in alterius iniuriam,vt l.impuberi filio.de admin. tuto. ſed infra pupill. ęta. bene poteſt de iure communi, quia non tendit in illius iniuriam,ſed prouiſionem, cum ille teſtari non poſſit. ¶In text. ibi,
6 cum fructibus in hæreditate inuentis. † Contra iſtum text. opp. quia ſi filius,quouſque vixit,fructus percepit,illi debent effici ſui, & non venire in ſubſtitutionem militarem:quia ſunt percepti iudicio teſtatoris, ſed debet eos tranſmittere ad ſuos hæredes, vt l.in fideicommiſſaria.ad Trebellia.dicit Bald quòd ibi loquitur in fideicommiſſaria ſubſtitutione,hic in directa,quod eſſet notabile,ſi eſſet verum,ſed Angel. dicit ſe non videre rationem diuerſitatis,& ideo intelligit iſtum text. de fructibus, qui erant percepti per teſtatorem,ſed non conſumpti,qui fuerunt in hæreditate reperti,vnde quod iuris eſt de alijs rebus hæreditarijs, idem debet eſſe de talibus fructibus, vt veniant in vtranque ſubſtitutionem tam directam, vt hic,quàm fideicommiſſariam, vt l. ita tamen §. primo ad Trebel.& idem ſi ante aditam hæreditatem fuerunt percepti,vt ibi,& licèt poſtea per filium fuerunt conſumpti, hæredes tamen eius tenebuntur ad ęſtimationem huic ſubſtituto, ſecus ſi fuiſſent percepti per filium poſt aditam hęreditatem,quia cederent lucro filij,& hæredum ſuorum, vt d.l.fideicommiſſaria. ¶ Ex glo.mag.hic poſita colliguntur duæ opin.& vna q. Prima opinio eſt de l.premiſſi. Dyn.hoc fatetur de plano. gloſſ. contra,licèt ſub dubio fortè.Tu dic ſine dubio: quia text. dicit,quòd valet ex priuilegio militari, ergò iure directo, nam ſi iure fideicommiſſi, non valeret ex priuilegio militari, cum illam facere poſſit etiam paganus. ad contrarium de l. precibus. reſpondet gloſſ.quòd mater erat ibi in medio,ideo eius fauore obliquatur, hic debet intelligi,quòd non erat in medio.ſimile dicit glo. quòd licèt expreſſa vulgaris contineat tacitam pupilla. vt ſupra eodem l.iam hoc iure, quando tamen mater eſt in medio fauore matris, ut ſuccedat filio,non ſubſtitutis,non continet, vt l. fina. C. de inſtit.& ſubſtitu Iſta gloſſ.reprehenditur in duobus.Primo in ſolu. contrarij: quia dicere,quòd hic mater non erat in medio,eſt diuinare,vnde intellige ſimpliciter,vt iacet, etiam ſi erat mater. dic ergo,quòd hic loquitur:quando erat facta per verba directa. quo caſu non obliquatur,etiam fauore matris,ut ibi,quando per uerbum commune ſubſtituo,quo caſu obliquatur fauore matris, ſed ſi non eſſet mater,valeret iure directo, & hæc eſt communis opinio legiſtarum antiquorum. Tu dic, vt ſupra tetigi, quòd ibi, etiam ſi mater non eſſet in medio poſt pupill. ętatem, eſſet fideicommiſſaria, & quòd licèt ibi teſtator fuerit miles, idem tamen ſi fuiſſet paganus, vt in vlt.quæſtione glo.dicam, quod etiam tenet Ioan.An in capitu.ſi pater.de teſt.lib. vj. intelligit tamen ipſe, quòd ibi teſtator fuit uſus uerbis directis, tu dic ſecundum noſtros Docto. quòd immo uerbis communib. & ſic eſt ibi caſus contra determinationem iſtius glo.in ult.quæſtione. Item reprehenditur in alio,dum dicit,quòd uulgaris expreſſa non cõtinet ta-

citam pup. quando mater eſt in medio, tu dic, quòd immo continet, licèt non admittatur contra matrem per illam eandem l. fin. quam glo. allegat. in fin. vbi probatur, quòd ſi mater exiuit de medio, talis tacita pup. reaſſumit vires, ſed ſi non cõtineretur ex poſtfacto, non incoperet contineret, arg. in l. quod ab initio. de regu. iur. & iſtud eſt magni effectus: & iſtam opi. tenet Bartol. ſecundũ contrarium eſt in l. præcedenti, & de l. verbis ciuilibus. per quas videtur, quòd poſt pup. ætatem nullo modo valeat. Solu. ibi fuit facta a pagano per verba directa, vnde poſt pup. ętatem nec poteſt valere iure directo propter impotentiam teſtatoris qui directò ſubſtituere non poteſt poſt aditam hereditatem, & poſt pup. ætatem, nec iure fideiconim. ne vna ſpecies ſubſtitutionis, ſcilicet directæ trahatur ad contrariam ſpeciem, ſcilicet fideicomm. hic quando a milite, qui poteſt ſubſtituere directò poſt pup. ætatem, vnde non trahitur ad contrariam ſpeciem, ſed ſimilem, licèt diuerſam: quia infra pup. valet de iure communi, & trahitur ad omnia bona poſtea de iure ſpeciali, & non trahitur, niſi ad bona militis.

7 ¶ † Vltimo quæritur, quid ſi facta eſt compendioſa a pagano per verbum commune, ſubſtituo. Iſta quæſtio differt a caſu. j. in duobus, quia lex loquitur de milite, quæſtio loquitur de pagano. Item l. loquitur, quando per verba directa, quæſtio quando per verbum commune. In hac quæſtione non eſt dubium, quòd poſt pupillarẽ ætatẽ valet iure fideicom. ſed eſt dubium, an infra pupillarem valeat iure directo pup. & ſic loquitur, quando facta fuit pupillo, ſi autem maiori, non haberet dubium iſta quæſtio: quia omni tempore valeret iure fideicom. idem ſi erat talis pupillus, cui non poterat ſubſtituere pup. quia non erat in poteſtate: ſtat ergo quæſtio, quando erat pup. & talis, cui poterat pupillariter ſubſtituere. gl. hic tenet, & etiam in l. precibus. quòd etiam infra pup. ętatem valeat iure fideicommiſſi, non iure directo pupilli, quia hęc interpretatio facit hanc ſubſtitutionem ſemper eſſe vniformem, & ſaluari verbum commune, quod ad vtrunque tp̃s adaptatur, ſed in §. qua ratione Inſtit. de ſubſtit. tenet, quòd valet iure directo pup & poſtea iure fideicomm. Bartol. diſtinguit, aut erant aliqua verba, ex quibus poteſt conſtare de intentione teſtatoris, quòd voluit valere iure directo, vt quia dixit, quòd omnia ſua bona, & ſine quacunque diminutione perueniant ad ſubſtitutum, & tunc habebit locum glo. in §. qua ratione aut non poteſt apparere ex aliquibus verbis, & tunc ſi mater eſt in medio, vel etiam alij venientes ab inteſta. ipſorum fauore, vt ſuccedant pupilli & retineant legitimam, & Trebellianicam, valebit iure fideicomm. & ſic habebit locum iſta glo. & etiam glo. in l. precibus, aut non erat mater, vel alij venientes ab inteſta. & tunc valebit iure directo. Bartol. dicit, quòd de rigore iuris vera eſt opin. iſtius gl. quòd ſemper valeat iure fideicommiſſi, & pluries dicit ſe conſuluiſſe, & idem audiui ab antiquis Docto. Flor. ſed de equitate dicit, ſaltem in eo caſu, quando mater eſt in medio tenendam opi. Bartol. non ſic, quando alij venientes ab inteſtato, quibus hæreditas pupillo non eſt ita luctuoſa, ſicut matri: tu dic, quòd ſiue mater ſit in medio, ſiue non, tenenda eſt opinio. glo. quæ eſt in §. qua ratione. quòd infra pupil. ętatem valeat iure directo pupil. & poſtea iure fideicommiſſi, & dico de hoc eſſe caſum in l. precibus. vbi fuit facta per verbum commune ſecundum noſtros Doctor. & mater erat in medio, & tamen valet iure directo pupil. nec obſt. quòd ibi erat miles, nam idem ſi fuiſſet paganus, & in hoc non ſtat vis illius legis ſecundum Ioan. And. in d. c. ſi pater, & benè, qui etiam vltra dicit, quòd ſi ſit facta etiam per verba directa a pagano, prout loquitur illa l. ſecundum eum valet infra pupillarem iure pupillari, & poſtea obliquatur, ſed iſta ſententia non approbatur per noſtros Docto. vt dixi in l. verbis ciuilibus. quando autem per verbum commune, tene quod dicitur per illam l. & per c. ſi pater. vbi eſt etiam caſus, & licèt Bartol. conetur reſpõdere, ſuæ tamen reſponſiones non valent, vt dixi in illa l. precib,
a & iſtam opin. tenent mod. & Docto. & pluries ſecundum eam conſului, & a Modernis Docto. fuit cõſilium ſubſcriptum, & audio, quòd Do. Barth. de Saly. tenet iſtam opin. in qua ſemper fui etiam cum eram ſcholaris.

ADDITIO.

a Et iſtam opin. Adde, quòd hanc eandem opin. tenet Alexan. de Imo. in cõſi. 12. col. 4. in fin. in 3. volum. & adde quòd ipſemet Pau. de Caſt. in conſi. 142. in antiquis. incip. viſo teſtõ ſer Baſtiani. tenet opin. Bart. 9 Bart. tñ tenet idem Pau. de Caſt in conſi. 21. incip. primum vr̃ dicẽdum, in nouis, & hanc eandem opin. 9 Bar. tenet etiam idem Alexan. de Imo, in conſi. 17, volum. 3. ver. ſi diceremus. in 3. vol. Fran. Cur.

LEX XVI.

1 *In tab. pupil. poteſt reuocari legatum, quod erat relictum in tabulis paternis.*

1 SI quis eum. † In tab. pupil. poteſt reuocari legatum, quod erat relictum in tabulis paternis, hoc dicit in effectu. ¶ In text. ibi (quaſi legato adempto.) hæc ademptio ſortitur effectum demum, ſi exiſtat cõditio pup. ſubſtitutionis, & ſubſtitutus ex pupilla. adeat, a quo fuit libertas relicta, non ante, & hoc vult glo. j. per l. ſi ſeruus communis. in fin. infra eodem. interim ergo erit apud illum, cui fuit legatus in teſtamento paterno, & ita intellige primam glo. ſed glo. ſecunda ſentit, quòd ſtatim & purè facta ſit ademptio, quod non eſt verum per d. l. ſi ſeruus. in fin. vbi eſt caſus contra eam. ¶ In vltima glo. in fin. ibi, l. ſi mihi. §. fin. dic, quòd ibi præcedens voluntas continebat clauſulam derogatoriam: ideo non ſtatur vltimæ, niſi illius clauſulæ ſpecialiter pœniteat. hic vero debet intelligi, quando præcedens voluntas non continebat verba derogatoria, & ſic indiſtinctè ſtatur vltimæ.

1 *Teſtamentum paternum non rumpitur per pup. diuerſo tp̃e factum, ſed per aliud paternũ benè rumpitur, & ẽt pup. quod ab ipſo pendebat, niſi ſecundum ſit inutile, ſeu nullum, puta ratione præteritionis.*

2 *Teſtamentum patris, & filij nõ cenſentur vnum, ſed duo, & quòd etiam dicantur diuerſæ perſonæ.*

Teſtamentum paternum, & pup. poſſunt fieri diuerſis temporibus, & ẽt diuerſis formis, vnum in ſcriptis, aliud per nuncupationem.

3 *Si feci primum teſtamentũ, in quo Titium inſtitui, poſtea ex interuallo facio aliud, in quo inſtituo Sempronium ſub conditione, ſi Titius me viuo morietur, an primum teſtamentum ſtatim ſit ruptum per ſecundum, an iſtud ſecundum habeat vim ſubſtitutionis vulgaris.*

4 *Si actus durauerit per plures horas cõtinuatas, quam horam debebit ponere notarius, cum dicit actum, &c. ponet horam, in qua eſt conſummatus, ſi vult ponere horam.*

1 §. Si ſuo teſtamento. † Teſtamentum paternũ non rumpitur per pup. diuerſo tempore factum, ſed per aliud paternum bene rumpitur, & etiam pup. quod ab ipſo dependebat, niſi ſecundum ſit inutile, ſeu nullum: puta ratione præteritionis, hoc dicit in effectu.

2 ¶ † In text. ibi, (nihilominus idem ualebit.) in hoc ergo teſtamentum patris & filij non cenſentur unum, ſed duo, quia ſi eſſet unum, deberet fieri uno contextu, nec poſſet fieri diuerſis temporibus, hoc dicit glo. quę incip. (oppo.) & bene. Not. ergo quòd teſtamentum paternum, & pup. poſſunt fieri diuerſis temporibus, adde & etiam diuerſis formis, unum in ſcriptis, aliud per nuncupationem, ut infra de ſecund. tabu. l. ſi ita. §. fina. uel eadem forma, puta in ſcriptis, ut infra eodem l. patris & filij. & tunc requiritur duplex forma, id eſt, quòd iterum adhibeantur teſtes ijdem, uel diuerſi, debet tamen hoc caſu præcedere paternum, aliàs nõ ualeret pupilla. ut l. ij. §. prius. ſupra eodem. quod dic, ut ibi dixi. In text. ibi, (ratum manebit.) per hoc apparet, quòd teſtamentum pupillare non ſolum dicitur diuerſum a paterno, immo etiam dicuntur diuerſæ perſonæ, aliàs per ipſum tolleretur paternum, quia quando eadem perſona facit duo teſtamenta diuerſis temporibus, ſecundum tollit primum, ſed hic non tollit: ergo reputatur factum a perſona diuerſa. ¶ In text. ibi, (nam ſibi, & filio pater teſtamentum feciſſe, &c.) ſupple eodem tempore, uel diuerſis, ut conueniant præcedentibus. ¶ In text. ibi, (utrunque ſuperius rumpetur.) in hoc paternum & pup. cenſentur unum ratione dependentiæ, quam habet pupil. a paterno, aliàs per rupturam unius non rumperetur aliud penitus diuerſum, ſic ergo quo ad quid cenſentur unum, quo ad quid plura, quod dic, ut infra eodem l. patris, & filij. ¶ In text. ibi, (ſed ſecundum teſtamentum,) in hoc uer. ponitur caſus duobus modis, primo, quòd in primo teſtamento paterno filius pup. fuit inſtitutus, poſtea in ſecundo teſtamento ſimiliter paterno fuit prętęritus, & quidam extraneus inſtitutus ſub conditione ſi filius uiuo teſtatore deceſſerit, & ſic illa uerba, ſi uiuo. ſunt uerba teſtatoris, dicit hic, quòd iſtud ſecundum non ualet ratione præteritionis, & ſic non rumpit primum, & tunc uidetur hic caſus contra gloſ. in l. Gallus. in princ. de libe. & poſth. Nam iſta præteritio non eſt filio nociua, cum iſta inſtitutio non ſit facta, niſi in defectum primi teſtamenti, & nihilominus ipſa præteritio uitiat teſtamentum, cuius contrarium uult ibi Barto. ſed ipſe non tenet iſtam lectu. ſed tenet ſequentem, ut effugiat hoc contrarium. Sed propter aliud adhuc uidetur, quòd iſta lectu, non ſit bona: quia iſta uidetur quædam uulgaris ſubſtitutio facta filio, ſed quando filius eſt inſtitutus in primo gradu, poteſt prętęriri a ſecundo, ut ſupra de libe. & poſthu. l. ſi poſthumus. §. quòd uulgo. Sol. uolendo tenere iſtam lect. dic, quòd contrarium procederet, quando in eodem teſtamento ſubſtitutio eſſet facta, ſed hic fuit facta diuerſo tempore, unde magis dicitur ſecundum teſtamẽtum, quàm ſubſtitutio uulgaris, ideo uitiatur ex p̃teritione ſecundum Bald. qui hoc ſentit, & dic

eſſe

3 eſſe ſingulare,& menti tenendum.¶†Et ex hoc infero vltra Bald.
quòd ſi feci primum teſtamentum,in quo Titium inſtitui,poſtea
ex interuallo facio aliud,in quo inſtituo Sempronium ſub condi
tione,ſi Titius me viuo morietur, primum teſtamentum ſtatim
eſt ruptum per ſecundum,quia duo teſtamenta non poſſunt ſi-
mul ſtare diuerſis temporibus facta ab eodem, & nihilominus
inſtitutus in ſecundo non poterit eſſe hæres,niſi Titius viuente te
ſtatore deceſſerit,cum ſit inſtitutus ſub iſta conditione:ſed ſi hoc
ſecundum haberet vim ſubſtitutionis vulgaris,per ipſam non tol
leretur inſtitutio prima,& ſic Titius poſſet eſſe hæres,ſi non dece
deret viuente teſtatore,ſed hic erit ſecus,quod ꝑpetuo tene men
ti,& eſt extraneus,ſeu nouus caſus, quem nunquam reperij ta-
ctum per aliquem,ideo tene menti,quia poſſet de facili continge-
re. Alio modo ponitur caſus,quòd illa ſint verba iſtius l.non teſta
toris,& quod in ſecundo teſtamento extraneus fuit inſtitutus pu
rè,& filius præteritus,tunc non valet hoc ſecundum,nec recon-
ualeſcit,licèt filius viuo teſtatore deceſſerit,vt hic, & l. ſi filius,qui
in poteſtate.de lib.& poſth.ideo non tollit primum, in quo filius
erat inſtitutus pro parte,vel exhæredatus:ſi autem inſolidum,tũc
eſſet effectum irritum per mortem filij,vnde fruſtra dubitaretur,
an tollatur per ſecundum.Sed retenta iſta lect. opp. quòd immo
reconualeſcat,vt l.poſthumus,de iniuſt.teſt.Sol.ibi, quando fuit
pręteritus poſthumus,quo caſu diſtinguitur, an poſtea decedat
viuente teſtatore,vel poſt mortem,quando autem iam natus in-
diſtinctè non reconualeſcit,niſi fuerint inſtituti venientes ab inte
ſtato,& deceſſerit teſtatore viuente,vt in §.idem,& circa.in eadẽ
l.ſed licèt iſta diſtinctio adhibeatur quantum ad hoc, vt ſciamus,
an reconualeſcat,vel non,non tamen adhibetur quãtum ad hoc,
ut ſciamus,an tollat primum,vel non:quia indiſtinctè non tollit,
ſiue fuerit præteritus iam natus,vt hic,ſiue poſthumus,& poſtea
deceſſerit viuente teſtatore:quia reconualeſcat, tamen quia non
niſi de iure præto.nõ tollit primum validum de iur. ciu. hoc vult
hic gl.magn fi.in effectu,quæ per omnes reprehenditur inquan-
tum dicit,quòd quando eſt præteritus poſthumus primum non
tollitur,quia hoc eſt cõtra caſum in l.3.§.ſed ſi ſtante. de iniu.teſt.
nam ex iſto teſtamento potuit adiri hæreditas de iure ciui.ſi poſt-
humus non fuiſſet natus,& hoc ſufficit,vt primum rumpatur,li-
cèt natus fuerit,vt in l.cum in ſecũdo.eo.ti.innuit etiam glo.aliud,
ꝙ iſtud ſecundum reconualeſcat de iur.præto. & tamen non tol
lat primum,quod eſt falſum,immo non reconualeſcit, ſi a prin.
fuit nullum in præiudicium primi teſtamenti quod dic, vt dixi in
4 d.l.ſi filius,qui in poteſtate.& in d.l.cum in ſecundo.¶†In gl. quæ
inci.(oppo.)ibi,(reſpondent alia hora).ſ.continuata.Sed quæritur
ſi actus durauit per plures horas continuatas,quam horam debe
bit ponere notarius, cum dicit, actum tali &c. ſi vult ẽt ponere
horam dicit Bal.quòd horam,in qua conſummatus eſt actus,nõ
illam,in qua eſt inchoatus:quia tunc dicitur actus perfectus, cum
recipit vltimam conſummatioem,vt l.cõtractus.C.de fid. inſtru-
men.& alleg.Inno.in c.conſuluit.de offic.dele.hoc tene menti.

LEX XVII.

SVbſtitui. Filio poteſt ſubſtitui etiam naſciturus
poſt mortem ipſius filij.h.d. gl. autem
vr̃ intelligere per contrarium. ſ. ꝙ poteſt inſtitui hęres
naſciturus poſt mortem ſubſtituti,quod nihil eſt, vnde dũ dicit,
ſubſtituti.dic immo filij inſtituti,vt s̃.e.l.2.§.ſi prius.in fi.& ad con-
trarium,quod format de l.qui plures. de vſufru. leg. Reſpondeo,
vt no.j.eo.l.ſi pater filium.circa fi.gl.magnę.ſecun.Dy.

LEX XVIII.

1 *Seruus communis ſubſtitutus impuberi quando ſit neceſſarius, uel uolun
tarius.*
2 *Inſtitutio de ſeruo communi facta cum libertate ualet,ſecus ſi eſſet in to-
tum alienus.*

1 SI ſeruus. †Si ſeruus cõis ſubſtituat̃ impuberi ef-
ficit̃ ei neceſſarius,ſi ꝑ teſtatorẽ fuit re
dẽptus,ſecus ſi per impuberem, vel ꝑ ipſummet ſer-
uũ,tũc erit voluntarius.h.d.¶In tex.ibi,(ſi ſeruus cõ-
2 munis,)ſupple inter teſtõrem,& quendam tertium.¶† In tex.ibi,
(cũ libertate)no.ꝙ valet inſtitutio facta de ſeruo cõi cũ libertate,
ſecus ſi eſſet in totum alienus,vt s̃.in l.ſi alienum ſeruum. qđ dic,
vt l.ſed ſi in ditione §.ſi ſeruum cõem.eo.ti.per gl. ¶In text. ibi (a
patre ſa.fuiſſet redẽptus).i.quia ipſe teſtõr redemit patrẽ ſocij, ſi tẽ
pore mortis ſuæ erat eius ſocius inſolidum, vñ ſi potuit fieri ne-
ceſſarius ipſi teſtatori,ita & impuberi,vt l.ſed ſi plures.§.quos poſ
ſum.ſed in duob.caſib.ſequentib.ſecus,q̃a non erat ſuus inſolidũ
tpe mortis ſuæ.¶In gl.q̃ inci.(ſufficit)ibi,& no.quòd hodie eſt ve
rum in omni caſu.ſ.ꝙ vnus ex ſocijs poſſit dare libertatem ſeruo
communi,& redimere partẽ ſocij eo inuito, quod olim iure iſt o
non erat,niſi cum inſtituebatur,vel ſubſtituebatur cum liberta te
ꝑꝑ duplicem fauorem,ſcilicet libertatis,& teſtamenti, vt in ca ſu
huius l.hodie ſufficit fauor ſolius libertatis,& hoc vult dicere gl o.
in effectu per illam l.de ſeruo com.ma.

§.SI Titio. Si ſeruus legatus ſubſtituatur filio, vel inſt i-
tuatur cũ libertate,cenſet̃ legatum de ipſo fa
ctũ reuocatũ adueniente ꝯdõe ſubſtitutionis,vel inſtitutionis n õ
prius.h.d.adde,quod dixi s̃.eo.l.ſi quis eum.in prin.in j.glo.

LEX XX.

1 *Teſtamentum patris, & filij quando habeatur pro vno.*
2 *Teſtamentum paternum, & pupillare, quando fiunt ſimul uno contextu
ex quib.reſpectib.dicantur unum, & ex quib.dicantur plura, & quid ſi
fiat in diuerſis ſcripturis, & temporib. & nu.4.*
3 *Teſtamentum uiri, & uxoris poteſt fieri uno contextu, & eodem inſtru
mento, & eadem forma, & diſpoſitione.*

1 PAtris, & filij. †Teſtũ pr̃is,& filij hr̃ ꝓ vno,
ẽt cũ fiunt in diuerſis tabulis,
& in diuerſa forma quantũ ad hoc, vt remota ſolen
nitate teſti pup.ſi non eſt remota de pr̃no remaneat
firmũ.h.d.ſ̃m intellm̃,quẽ puto verũ.Et ſic tota l.loquit̃, qñ facta
ſunt diuerſis tpib.aliàs non video,qualiter procederet ver.(nam
vr̃,)licèt gl.& Doct.vñr intelligere illũ ver.qñ in eodẽ tpe,& eiſdẽ
ta.& tunc oportet violare literã,vt patet ex gl.2.ſuꝑ verbo (reſi-
2 gnare.)†Dic ergo pro decl'one tex.& gl.ꝙ interdũ teſtũ pr̃num
& pup.fiunt ſimul in vno contextu.Interdũ tpib.diuerſis eadem
forma,vel diuerſa,qđ põt fieri,vt hic,& s̃.e.l.ſi quis eum.§. fin. In
primo caſu pñt dici vnũ ex trib.uel quatuor reſpectib.Primo dñr
vnũ reſpectu cãę efficientis,q̃a vnus,& idẽ teſtator facit vtrunq;
re vera,vt hic in gl.Secundo reſpectu ſolennitatis, q̃a ſufficit vna
ſolennitas teſtiũ,puta 7.teſtes:nõ aũt 14.Tertio rõne ſubſcriptio-
nũ,q̃a ſufficit,ꝙ teſtes in ſuis ſubſcriptionib.faciãt mentionẽ ſolũ
de pr̃no dicendo ſe fuiſſe præſentes,huic teſtõ Titij, abſque eo,
ꝙ de teſtõ pup.faciant mentionẽ ꝑ iſtum tex.dum dicit, (& ſep-
tem ſigna patris ſufficiunt, &c.) licèt nullus Doctor hoc tangat.
Sed ſi eſſent diuerſa teſtamenta contenta,ẽt in eadẽ ſcriptura, qđ
fieri põt,vt tenet hic Bar.poſt Dy.Cy.& Pe.& facit l.eo. q a mu
tis.C.ſi cer.pet.licèt ſeptẽ teſtes ſufficiant ad oĩa p̃dicta teſtamen
ta ſolennizanda ſ̃m eos ꝑ l.ſi quis ex argentarijs.§. ſi initium.s̃.de
eden.qđ eſt notandum,dico,ꝙ teſtes in ſuis ſubſcriptionib. debe
bunt facere mentionem de quolibet teſtõ per l.pen.s̃. de teſt.q̃a
ſunt teſtamenta diuerſa,ſed hic repreſentatur vnũ, & ita intelligo
3 quod no.Doct.licèt ipſi hoc non tangant.†& habui de facto, ꝙ
vir,& vxor fecerunt teſtũ eodẽ cõtextu,& eodẽ inſtr̃o, & eadẽ
forma,& diſpõne,& dubitabat̃,an illud potuerit fieri, & dixi, ꝙ
ſic,per id,qđ no.ꝑ Doct.Item & quarto dicunt vnũ rõne depen-
dentiæ,q̃a ſi teſtũ pr̃nũ,qđ eſt principale, ſit nullum a principio,
vel ex poſtfacto annullet̃ ipſo iure, ſimiliter & pup. reddit̃ nullũ,
vt l ſi quis eum.§.fi.verſi.nam ſi ſibi.Sed plura poſſunt dici alijs re
ſpectib.primo licèt re vera ſit vnus teſtator,fingunt̃ plures, quia
pup.fingit̃ factum a pupi.& hoc prodeſt ad id,qđ hr̃ in d.§. fi.ver.
& tñ patris.ut ibi dixi.Item ꝑꝑ duas hæreditates,ex quo ſequit̃,ꝙ
põt vna repudiari,& altera acceptari interdum,vt ſupra eo. l.ſi fi-
lius,qui patri.cum ſua materia.Sed ſi eſſet vna hæreditas ex vnico
teſtõ,non poſſet pro parte adiri,& pro parte repudiari ꝑ eundẽ,
vt j.de acq.hær.l.j.cum l.ſeq.& hoc voluit hic glo.magna in ulti.
uer.ibi,item q̃a inſtitutus.Item & tertio, q̃a expugnato paterno
pro parte ꝑ querelam,non propterea expugnatur pup. pro par-
te,ſed totum remanet firmum, quod non eſſet, ſi omnino eſſet
idem cum pr̃no,& hoc uoluit hic gl.in uerſi. item quia expugna
tio iure ciuili.Item quarto,quia expugnato pr̃no de iure p̃torio
tñ,non ciuili,& ſic in effectu non ipſo iure,non propterea expu
gnatur pup.ẽt de iure prætorio,uel in effectu, immo remanet fir
mum omni reſpectu,& hoc uoluit gl.in uer. item q̃a expugnato
4 teſtõ paterno.q̃ ita declara.†Secundo caſu qñ in diuerſis ſcriptu-
ris,& diuerſis temporibus,tunc dicuntur diuerſa,non ſolum p̃di-
ctis reſpectib.de quib.ſupra,immo etiã alio reſpectu, q̃a duplex
ſolennitas requirit̃,ut l.ſi q̃s per eum.§.fi.ſupra eo.dicunt enim ite
rum adhiberi teſtes,ſed adhuc tunc põt dici unum alio reſpectu,
q̃a facta ab eodẽ teſtõre,ut in prin.huius l.& q̃a ſi facta ſunt in di
uerſis ſcripturis,& in ſcriptis,licèt ſigna,ſeu ſigilla fuerint remota
de pu.ſi tñ non de pr̃no,remanet firmũ adhuc pu.ut in uer.(nam
ut Marcellus.)nõ ſic ſi haberent̃ ꝓ diuerſis omnino, ut C.de teſt.
l.ad teſtũ.§.ſi ſigna.& ex p̃dictis remanet glo. q̃ eſt hic declarata.

LEX XXI.

1 *Subſtitutio pup.poteſt fieri ad minus tempus, quàm pup.ætatis. & ultra
illud non habebit effectum.*
2 *Subſtitutio facta uno tempore ad aliud non porrigitur, ſed facta uno ca-
ſu bene porrigitur ad ſimilem caſum.*
3 *Conceſſum uno tempore in alio eſt prohibitum.*

1 L. Si ita quis. †Sub ſtitutio pup. pōt fieri ad minus tē-
pus, q̃ pup. ętatis, & illud non habebit ef
2 fectum. h. d. ¶†Et ip allegaſ, ꝗ ſubſtō ſacta vno tpe ad aliud non
porrigitur, vt etiam no.). eod. tit. l. ſi mater. §. fi. ſed facta vno caſu
bene porrigitur ad ſimilem caſum, vt l. Gallus. §. & quid ſi tantū,
3 cum ibi not. de lib. & poſth. †Item allegatur, ꝗ conceſſum vno tē
pore in alio eſt prohibitum, ad hoc). de leg. 2. l. ſtatulib. §. Stichū.
¶In tex. ibi (bono poſ.) ſupple, nec etiam adire de iure ciu. No. er-
go, ꝗ licèt teſtator non poſſit ſubſtituere ad maius tempus pup.
ęta. vt l. in pu. §. eo. benè poteſt ad minus, & ſic non eſt eadem ra-
tio contrariorum. Item ſubſtituendo ad minus, quia non vtitur
licentia ſibi data a iure vſque ad annum 14. derogatur illi ſenten-
tiæ a iure datæ, quia ſubſtitutio non extendiſ vltra tempus ab ipſo
expreſſum & hoc vult dicere glo. hic, dum dicit, & no. ꝗ ſpecialis.
prouiſio, &c. ¶In fi. glo. ibi, (arg. contra de cond. ob cau. l. ſi extra
neus.) illa magis concor. quia caſus omiſſus non hr̃ ibi pro expreſ
ſo, ſed relinquitur diſpoſitioni iuris communis, ita & hic tempus
omiſſum a teſtatore non habetur pro expreſſo. ad ll. autem ſeq.
reſponde, quòd ib illis fuit facta ſpecificatio ſpecierum gratia exē
plificandi, non reſtringendi generalitatem, hic verò tempus fuit
expreſſum gratia reſtringendi ſubſtitutionem ad illum duntaxat.

LEX XXII.

1 *Qui expugnat teſtamentum per contra tab. ſiue obtineat, ſiue ſuccumbat,*
tanquam indignus priuatur commodo ſubſtitutionis pup.

1 SIquis. aliàs. Is, qui. †Qui expugnat teſtm̃ per ꝯ-
tra tab. ſiue obtineat, ſiue ſuc
cumbat, tanquam indignus priuatur commodo ſubſtitu-
tionis pu. h. d. In gl. fi. ibi, (reſpondeo, nec ibi expugnatur,)
iſta eſt bona, tamen dat meliorem, ꝗ ibi fuit ſubſtitutus alius, non
ille, qui expugnauit, vñ qa contra ta. intentata poſt aditam hære-
ditatem non inducit rem ad cauſam inteſtati, nec facit hęredem
deſinere eſſe hęredem nomine, remanēt firmę tab. pup. propter
nudum nomen, vt ſ. e. l. ſi filius, qui patri. ſecus ſi fuiſſet intentata
ante aditam hæreditatem, & propter hoc hæreditas nō fuiſſet adi
ta, quia reduceretur res ad cauſam inteſtati, vt not. in l. liberis. C. de
colla. in prin. ſic irritarentur tab. pup.

LEX XXIII.

1 *Spes ſubſtitutionis breuiloquæ quòd non tranſmittitur ad hæredes.*
2 *Subſtitutio etiam in perſona aliorum præfertur iuri accre. in perſona al-*
terius.
3 *Si teſtator aliquem ex hæredib. facit executorem, & ille repudiat hæredi-*
tatem, poterit eſſe executor, ſi appellauit ipſum nomine proprio.

1 QVi plurees. †Spes ſubſtitutionis breuiloquę
non tranſmittitur ad hęredes, &
in dubio cenſetur facta per nomina appellatiua, ideo
ſolum illi, qui ſunt hæredes, vocantur ex ea pro hr̃di-
tarijs portionib. h. d. cum l. ſeq. ¶In gl. quæ incipit (tantum,) ibi, (li-
cèt ſecus ſit in iure accreſc.) Iſta gl. innuit, ꝗ iſte, qui deceſſerit, bñ
tranſmittit ad ſuos hæredes ius accreſcendi pro parte, quæ ipſum
tangit de portione poſtea repudiata per alium cohæredem, ſed
hoc non eſt verum, qa tota illa portio pertinet ad ſuperſtites, vt
hic dr̃ in tex. illud aũt, quod gl. dicit procedere, ſi non eſſet datus
alius cohęres huic repudianti, q̃ ille, qui deceſſit: tunc enim, licèt
ſi ſuperuiueret, hr̃et portionem repudiatam tam a iure accre. q̃ a
iure ſubſtitutionis, qa ſunt ſimul coniunctę, vt l. ſi quis hæres in-
ſtitutus. de acq. hęr. & in l. teſtamento Centurio. eo. ti. cum ibi no.
Si tamen decedat, antequam portio repudieſ, tranſmittit ad ſuos
hæredes ius accreſcendi, non ſpeciem ſubſtitutionis, vt not.). de
acq. hær. l. qui patri. Item ſi fuerunt plures dati cohęredes, tñ non
fuerunt inuicem ſubſtituti: tunc enim quilibet eorum decedens
poſt aditam hęreditatem tranſmitteret ad ſuos hæredes ius ac-
creſ. pro rata de portione, quæ poſtea repudiabitur, ſed ſi fuerunt
inuicem ſubſtituti, ille, qui deceſſit, nihil tranſmittit, nec ius accre-
ſcendi, vt quia illi iuri derogatur per ſubſtitutionem, in qua ſuper
ſtites ſunt potiores, nec vis ſubſtitutionis: quia illud non tranſmit-
titur ad hæredes, & iſte eſt caſus iſtius l. & l. ſed ſi plures. in prin. ſu-
2 pra e. †Et ſic no. ꝗ ſubſtitutio ēt in perſona aliorum præfertur iu-
ri accreſcendi in perſona alterius, vt hic patet, quod eſt ſubtile.
¶In glo. ibi, nec ergo repudians, ſed contra de l. ſi tu ex parte. ver
ſi. item ſi tu. de acqui. hęredi. Solut. ibi cohæres fuit ſubſtitutus ꝑ
nomen proprium, puta inſtituo Titium, & Seium, & ſi Titius nō
erit hæres, ſubſtituo ſibi Seium. tunc licèt Seius repudiet partem,
in qua fuit inſtitutus Titio poſtea repudiante, admittitur ex ſubſti
tutione vulgari ad partem ipſius Titij cum illa, tamen habebit par
tem ſuam repudiatam, quæ illi accreuit, vt ibi, & ſupra titu. primo.
l. liber homo. §. fi. hic fuerunt inuicem ſubſtituti ſine expreſſione
propriorum nominum, & ſic videntur ſubſtituti ſub nominibus
appellatiuis, & tanquam cohęredes, vnde niſi adeant ex inſtitu-
tione, non admittuntur ex ſubſtōne, vt hic in fi. & l. qui liberis. in
3 prin. ſupra eod. facit l. Lucius. infra de fideic. lib. †Et iſtud facit ad q.
ſi teſtator aliquem ex hæredibus facit executorē, & ille repudiat
hæreditatem, an poſſit eſſe executor? & videtur dicendum, ꝗ ſi
appellauit ipſum nomine proprio, poſſit, ſecus ſi ſub appellatiuo
tanquam hæres, vt d. l. Lucius. ¶In glo. ſeq. ibi, ſuam portionem
amiſerit. ſiue per repudiationem, vt in tex. præced. ſiue per mor-
tem, & hoc vult dicere iſte ver. quoniam. dum dicit in omnem
cauſam, ſm̃ glo. per hoc apparet, ꝗ iſte tex. non facit pro illis, qui
dicunt, ꝗ ſubſtitutio reciproca comprehendit etiam fideicōmiſ-
ſariam ſubſtōnem, & mouentur per iſtum tex. dum dicit, in om-
nem cām. exponunt, ſcilicet tam vulgarem, q̃ fideicom. ſed hoc
eſt falſum, quia non comprehēdit, niſi directas, puta vulgares, &
etiam pupi. ſi facta eſt inter impuberes, vt ſupra e. l. iam hoc iure §.
). niſi conferaſ in tp̄s mortis, & fiat ſub forma compēdioſa, puta
quandocunque deceſſeritis ſine liberis, vos inuicem ſubſtituo, vt
no. in l. Lucius.). eod. in materia reciproca per Doct.

LEX XXIIII.

SI plures. Summatur in præcedenti l. quæ incipit, qui
plures &c. ¶In glo. quæ incipit (videbitur.)
ibi, (& ſic remanent tres vnciæ vacantes.) certè ſi diuidanſ
illæ tres repudiatæ in 12. partes de quib. dentur 8. ei, qui fuit
inſtitutus in 8. & vna ei, qui fuit inſtitutus in vna, illæ tres, quæ ſup
ſunt accreſcunt eiſdem pro rata, & ſic tantum valet vna diuiſio,
quantum altera in effectu.

LEX XXV.

1 *Primo loco ſubſtituti primo loco vocantur, & poſtea ſubſtituti vltimo*
loco.
2 *Licèt teſtator non opponat, niſi vnum verbum, ſi adiungit uerbum, inui-*
cem videtur facere duos gradus ſ. inſtitutionis, & ſubſtitutionis, & ſi di
cat, nos inuicem inſtituo, vel vos inuicem ſubſtituo, quia vtroque caſu
videtur inſtituere, & ſubſtituere.
3 *Subſtitutio quando fuit facta duobus ſub expreſſione nominis collectiui,*
puta, ſi vterque vel ambo deceſſerint in pupillari ætate. tunc licet pri-
mus decedat, non vocatur ſubſtitutus. ſed cum alter poſtea deceſſerit, &
quid ſi fuit facta ſine expreſſione nominis collectiui.
4 *Poſito, ꝗ ſubſtitutio eſt facta vltimo morienti, tamen inſtituti non fue-*
runt inuicem ſubſtituti expreſſe, an cenſeantur per hoc tacite ſubſtitu-
ti ad inuicem, & ſic an poſſint alienare partes ſuas.

1 SI pater. †Primo loco ſubſtituti primo loco vocanſ, &
poſtea ſubſtituti vltimo loco, h. d. ¶ In text. ibi,
(inuicem ſubſtituerit) & ſic continet vulg. & pup. ſubſtitutio
nes iſta reciproca. ¶In tex. ibi, (Titium) ſubaudi, & poſtea v-
nus ex fratrib. mortuus eſt in pup. ætate, q̃ritur quis vocabitur ad
hæreditatem eius, an Titius vnà cum fratribus? & videbatur, ꝗ
ſic, quia etiam Titius videbaſ ſubſtitutus primo, licèt fuerit ſubſti
tutus vltimo morienti, vt infra e. l. ſi Titius, ſed illud eſſet verum, ſi
fratres non eſſent in medio, ſed quia ſunt, illi præferuntur, quia pri
mo loco fuerunt vocati, & hoc eſt, quod ſequitur. ¶ In text. ibi,
(huius inſtitutionis) expone. i. ſubſtitutionis, quorum vnus fuit
ſubſtitutionis reciprocæ, alter ſubſtitutionis ſimplicis factę vlti-
mo morienti, ſi autem computares inſtōnem factā de impuberi
2 bus, non eſſent duo gradus, ſed tres, & hoc voluit gl. fi. ¶ †In glo.
vr̃, (eos inſtituere, & ſubſtituere breuibus uerbis. ¶No. iſtā glo.
diligenter, ꝗ licèt teſtator non apponat, niſi vnum verbum, ſi ad-
iungit verbū, inuicē. vr̃ facere duos gradus, ſcilicet inſtitutionis,
& ſubſtitutionis, vt ſi dicat, vos inuicem inſtituo, vel ſi dicat, uos
inuicē ſubſtituo. qa vr̃ utroque caſu inſtituere, & ſubſtituere, qđ
3 no. ¶†In fi. gl. ibi. C. eo. l. pe. illa l. non bñ probat id, quod dicit glo.
quia loquitur, qñ ſubſtō facta fuit duobus ſub expreſſione no
minis collectiui, puta ſi vterque vel ambo deceſſerint in pu. æta.
tunc enim, licèt primus decedat, ſubſtitutus non vocatur, qa nō
eſt adhuc verum, ꝗ vterq; deceſſerit, cum aũt poſtea decedat, al-
ter vocabitur, & ſic cenſetur facta vltimo morienti, ſed qō gl. lo-
quitur, qñ fuit facta ſine expreſſione noīs collectiui, vt ſi deceſſe-
rint in pup. ætate. vñ vr̃, ꝗ tunc ad hęreditatem primi morientis
nocet ſubſtitutus. qa illa pluralitas vr̃ reſoluenda in ſingularita-
tes, vt l. falſa. §. fi. de cond. & dem. vt perinde ſit, ac ſi cuilibet fuiſſet
iſte ſubſtitutus ſingulariter, quo caſu clarū eſſet, ꝗ admitteretur,
ut l. pe. ſupra de iniu. te. licèt illa loquatur in vulgari, ſed idē in pu.
& ꝑ hoc vr̃ tex in l. Lucius. §. Caio. infra ad Treb. ſed illa loquiſ in
fideicōmiſſaria facta duob. ſine expreſſione noīs collectiui. gl. ve-
ro loquitur in pup. quo caſu ideo non vocatur ſubſtitutus, qa ſu
pereſt frater, qui ex pręſumpta voluntate defuncti ꝑfertur ſubſti
tuto: quia credendum eſt teſtatorē ipſum magis prædilexiſſe, &
ſic eſt perinde, ac ſi fuiſſet appoſitum nomen collectiuum, hoc

vult iſta gl.ſing,Bar.in illo §.Caio.& l.hæredes mei.§. cum ita.eo. tit.& l.quidam teſtamento.ꝟ.eo. tenet, ꝙ idem eſſet in fideicommiſſaria facta duobus,uel plurib.filiis, etiam ſine expreſſione nominis collectiui, vt non admittatur ſubſtitutus, quouſq; ſupereſt aliquis ex filiis,qui ex præſumpta voluntate ſubſtitutum excludit, & non allegant hanc glo. Bar. vero in l.pe.ſupra allegata bene tenet hoc in pu.per hanc gl.ſed non in fidec.per illum §.Caio.qui loquitur indiſtinctè,& iſta magis placet,nam in pu. tractatur de hæreditate pu.vnde cēſetur in dubio voluiſſe reſeruare inter eos ius legitimæ ſucceſſionis,ut in l.pen.ſed in fideicom. tractatur de hæ-
4 reditate defuncti,in qua ceſſat ratio prædicta.¶† Vltimò pone, ꝙ ſubſtitutio eſt facta vltimo morienti, tamen inſtituti non fuerunt inuicem ſubſtituti expreſsè, quæritur an cēſeantur per hoc tacitè ſubſtituti adinuicem? hoc eſt magnæ importantiæ;quia ſi hoc eſt, nullus eorum poteſt alienare parte ſuas,ſi fuit ſubſtitutio fideicō. quia ſubiacent bona reſtitutioni ex illa tacita ſubſtitutione Ang. determinat hic,ꝙ non cenſentur tacitè ſubſtituti per l.vel ſingularis. ꝟ.eo.vbi colligitur.Sed in contrarium facit text.in l.Titio Seio, §.Seia.de leg.2.So.diſtingue,aut dixi ſic,Titium,& Seium hęredes inſtituo, & vltimo morienti ſubſtituo Caium in omnibus bonis meis.& tunc videor illos inſtitutos inuicem ſubſtituiſſe,quia apparet,quòd voluit ad ſubſtitutum omnia peruenire, & ſic portionē primi morientis ad ſuperſtitem, deinde vtranque ad ſubſtitutum vltimo morienti, & hoc per l.quidam teſtamento.ꝟ.eo.& ita probatur in d.§.Seia.& tunc neuter poterit alienare,niſi quatenus ſibi debetur pro legitima, vel Trebellianica. Aut ſimpliciter ſubſtitui
a vltimo morienti, & tunc videor ſubſtituiſſe duntaxat[a] in portione illius,& ſic nō videor eos inuicem ſubſtituiſſe, & ſic loquitur, & debet intelligi dictum Ang. vnde alienatio facta per primum morientem valebit: quia illa bona non ſubiacent reſtitutioni expreſſa ſubſtitutione,quia illa non eſt facta ſibi,ſed vltimo morienti,nec ex tacita,quia non cenſentur inuicem ſubſtituti.

ADDITIO.

a Dumtaxat.Adde,ꝙ hoc dictum Pau.de Ca.hic refert,& ſequitur d. Alex. de Imo.in cōſi.11.col.3.uer.probatur ēt,quo ad caſum.in 2.vol. F.Cur.

LEX XXVI.

1 *Si poſthumus naſcitur eo caſu, quo reperiatur præteritus, teſtamentum rumpit,ſecus ſi reperiat ſe inſtitutum,licèt in ſecundo gradu,dum tamē ſubſtitutio ſit purificata.*

2 *Teſtamentum poteſt incipere a tacita uulgari,etiam ſi per aditionem alterius non eſſet confirmata.*

1 SI pater filium. † Si poſthumus naſcitur eo caſu, quo reperiatur præteritus, teſtamentum rumpit, ſecus ſi reperiat ſe inſtitutum,licèt in ſecundo gradu,dum tamen ſubſtitutio ſit purificata. h.d. in effectu, & eſt aliquantulum difficilis in tex.& gloſ. in poſitione caſus, ſed ponendus eſt in ſubſtitutione vulgari hoc modo, ſcilicet quòd inſtitui filium impuberem, vel etiam puberem, (non curo) inſolidum poſthumum autem non inſtitui,ſed ipſum ſubſtitui vulgariter illi inſtituto ſub duplici conditione, ſcilicet ſi ille inſtitutus me viuo deceſſerit, & ſi poſthumus poſt mortem eius naſcatur:poſtea poſthumus me viuo,q̃d erit de iſto teſtamento? Reſpondetur,quòd ſi natus eſt viuente filio inſtituto, teſtamentum rumpitur, quia reperit ſe præteritum, non enim fuit inſtitutus in primo gradu,& in ſecundo fuit ſubſtitutus ſub duplici conditione, quarum vna deficit, & ſic deficit ſubſtitutio.poſt quam ergo nec eſt inſtitutus, nec ſubſtitutus, ſequitur, quòd eſt præteritus,ergo teſtamentum rumpitur,ſi uerò filius inſtitutus me uiuo mortuus eſt, & poſt eius mortem natus eſt poſthumus,tunc ambæ conditiones ſubſtitutionis extiterunt, licèt ergo non fuerit inſtitutus in primo gradu,ex quo tamen cū naſcitur, reperit ſe inſtitutum,in ſecundo non poteſt dici præteritus, ideo teſtamentum non rumpitur, ſed ipſe ex ſubſtitutione vulgari hæres efficitur mihi. Saluando hoc dictum, videbitur, ꝙ iſta ſubſtitutio non prodeſſet, quia facta ſub conditionibus, quæ non erant in eius poteſtate,ſed certè iſtud nō ob.poſtquam tempore,quo naſcitur, ambæ ſunt impletæ,ut ſuprà de lib.& poſthu. l.cum poſthumis.iſte eſt verus caſus huius l. difficilis, quem gloſſ. cenſerunt.Iac.autem de Are.dicit, quòd iſte poſthumus fuit ſubſtitutus pu.Et retentis eiſdem terminis dicit, quòd in vltimo caſu admittitur ex tacita vulgari comprehenſa in expreſſa pu.& ſi dicatur hoc nō poteſt procedere,poſtquam ponitur, quòd filius pu. deceſſerit viuente teſtatore, quia ſicut expirat pu.& ita tacita vulgaris,ſecundum Dyn.qui hoc tenet per l.quòd ſi filius. de cap. de quo etiam per Bart.in l.lex Cornelia.infra eodem.in fin. dicit ipſe, quòd iſtud eſt uerum, quando eſſet ſubſtitutus extraneus, ſecus
2 quando filius teſtatoris,vt in hac l.quod no. † Et ſecundum iſtam lect.eſſet hic caſus,quòd teſtamentum poteſt incipere a tacita vulgari, etiam ſi per aditionem alterius non eſſet confirmata, cuius contrarium quamplures voluerunt per l.apud Iul.§. idem Iul. ad Trebel.quos Bar.reprehendit ꝟ.eo. l. lex Cornelia. & eſſet hic caſus,eo quia nullus hic adiuerat ex paterno, cum ille filius inſolidū inſtitutus deceſſerit uiuente teſtatore.

LEX XXVII.

1 *Subſtitutus uulgariter uni,cenſetur etiam alteri ſubſtitutus, cui ille ſubſtitutus erat.*

2 *Si facti ſunt plures gradus ſubſtitutionum ſucceſſiuè,ille, qui eſt ſubſtitutus ultimo,cenſetur etiam ſubſtitutus primo,ut in aliis de medio ſubductis,antequam uacet portio primi,ſi poſtea uacat admitatur.*

1 SI titius. †Subſtitutus vulgariter vni, cenſetur ēt alteri ſubſtitutus,cui ille ſubſtitutus erat. hoc dicit,& eſt no.caſus,& concord.l.cohæredi. in prin. ꝟ.eo.& loquitur in ſubſtitutione vulgari. Quid in pu.dic,vt no.infra e.l.qui habebat.item quid in fideicommiſſaria? dic,ut no. Bart. infra de acq.hær.l.quandiu.in fi.¶ In tex.ibi (cohæredi ſuo,) puta Seio. ¶In text.ibi (deinde ei) ſcilicet Titio,& iſtud faciebat dubiū, nam pro hoc videbatur,quòd ambobus repudiantibus iſte Sempronius non haberet,niſi portionem Titij,cui ſubſtitutus erat,ſed certè immo habebit portionem vtriuſque,ſed quęritur,quo iure habet portionem Seij? dicit Dyn.ꝙ iure accreſcendi,nam portionem Titij habet iure ſubſtitutionis, ſed portionem. Seij non habet:quia ſibi nō erat ſubſtitutus, ſed quia accreſcit portioni Titij, ſi habet illam,neceſſario etiam habebit alteram,& iſtam opi.videtur hic ſequi Bar.in l.cohære.in princ.ꝟ. eo. ſentit immo ꝙ habeat portionem Seij,etiā iure ſubſtōnis, quaſi cenſeatur etiam illi ſubſtitutus,poſtquam fuit ſubſtitutus Titio,qui erat ſubſtitutus illi,& iſtud eſt magni effectus,ponamus enim,quòd Titius adiuit partē ſuam,Seius verò repudiauit,ſi uera eſt opi.Dy. non poterit Sempronius habere portionem Seij,quia nō iure ſubſtitutionis, cum non ſit ſibi ſubſtitutus, item nec iure accreſc. quia illud ſequitur portionem, vt l.ſi totam. ꝟ. de acq. hæred. vnde cum non habeat portionem Titij, cui accreſcit, nec etiam portionem Seij accreſcentem habere poterit,ſed accreſcit Titio etiam inuito, ut l. qui ex duabus,§.fin.de acq.hæred.Sed ſi uera eſt alia op. poterit habere iure ſubſtōnis, quod pręfertur iuri accreſ.ut l.2.§.ſi duo. de bo. poſ.ſecundum tab.etiam inuito Titio, ſi ipſe Titius nollet eam habere ex ſubſtitutione,ſed ex iure accreſc.aliàs ipſe Titius præferretur, quia primo loco fuit ſubſtitutus, vt ſ. eod.l.ſi pater impube-
2 ris. & puto hanc ſecundam opinio.veriorem per iſtum text. † ex quib.collige concluſiuè,quòd ſi facti ſunt plures gradus ſubſtitutionum ſucceſſiuè,ille,qui eſt ſubſtitutus ultimo, cenſetur etiam ſubſtitutus primo, ut aliis de medio ſubductis, antequam uacet portio primi ſi poſtea uacat,admittatur ad eam,ac ſi fuiſſet illi nominatim ſubſtitutus, quod perpetuo tene menti. adde l. quidam in teſtamento.infra eo. Si autem Seius adiuiſſet hic pro parte ſua, & Titius repudiaſſet, illam ſolam haberet Sempronius ex ſubſtitutione,hic autem debet intelligi,quando uterque repudiauit,ſecundum gl.uel uterq; mortuus eſt ante aditam hæreditatem.

LEX XXVIII.

1 *Lege Cornelia nedum teſtamentum patris, ſed pu. ſubſtitutio reconualeſcit,& quomodo.*

2 *Filius per captiuitatem patris efficitur ſui iuris,& ſi poſtea pater reuertatur fictione poſtliminij, recuperabit patriam poteſtatem, & fingetur nunquam eam exiuiſſe.*

3 *Pupillaris ſubſtitutio eſt teſtamentum filij, & hodie poteſt filius habere hęredem ab inteſtato.*

1 LEx Cornelia. † Per legem Corneliam reconualeſcit non ſolum teſtamentum patris, ſed etiam pu.ſubſtitutio,ſiue ſolus pater fuerit captus, & mortuus apud hoſtes uiuente filio, ſiue ſolus filius poſt mortem patris; ſecus ſi eo uiuente, ſi uero uterque,tunc licèt pater prius fuerit captus, quàm filius eſſet mortuus apud hoſtes, non reconualeſcit,pu.ſubſtitutio, licèt recōualeſcat teſtm̄ paternum ſed ſi reuerſus eſt filius ab hoſtibus patre ibi defuncto,bene reconualeſcit per fictionem poſtliminij.h.d.iſta lex cum l.ſeq.Circa cuius materiam uide gloſſ.plenè diſtinguentem infra de cap.l.pater. ubi etiam ponuntur rationes dubitandi circa caſus huius l.& primo loquitur,quando ſolus pater fuit captus, vſque ibi, (ſed ſi pater.) Secundo quando ſolus filius,uſque ad l. {ſi pater.} Tertio, quando uterque,prius tamen
2 pater,poſtea filius. † Ratio dubitandi in primo caſu erat: quia per captiuitatem patris filius fuit effectus ſui iuris, & quando filius uiuente patre ſui iuris efficitur, ſubſtitutio pupillaris euaneſcit, ut infra e.l.cohæredi. §. cum filio.& no.in l.2.in princ.ſupra eo.poſtquam ergo euanuit, non propter capitis diminutionem filij, ſed alia ratione,non videbatur, ꝙ ad ipſam extēderetur fictio l. Cor.

quæ

quæ fuit inuenta ad confirmandũ teſtm̃ eorũ,qui per captiuitatẽ
capite minnuunt,& pp hanc rõnem , qdam dixerunt eã non re-
conualeſcere,vt hr̃ in d.l.pater.). de cap.ſed ɔ̃triũ verũ eſt,vt hic,&
ibi,nam vr̃ non fuiſſe effectus ad plenũ ſui iuris, cũ ſperaret̃ redi-
re pr̃ , & ſic fictione poſtliminij recuperaturũ patriã poteſtatem,
& ẽt fingi nunq̃ exiuiſſe eam,hoc ponit tex.in l.pe.). de ſu. & leg.
¶ In hoc ergo primo caſu,ſicut per capitis diminutionem patris,
factũ fuit irritũ teſtm̃ paternum, & pupillare in conſequentiam,
ita illo moriente penes hoſtes,ſicut reconualeſcit paternum,ita&
pupillare.¶ In ſecundo aũt caſu, qñ ſolus filius fuit captus . Ratio
dubitandi erat:quia lex Corn. loquitur de teſtamento facto ab ip
ſo capto,ſed iſta pupillaris ſubſtõ non fuit facta ab ipſo capto , ſed
a patre non capto,pp hoc gl.dicit , ꝙ non habent locum verba l.
Corn.in hoc caſu,ſed fit extenſio per pretorem illius l.ad hunc ca
ſum,& hoc voluit tex. in l.pater.§. ſi mortuo. & ſic erit neceſſaria
bon.poſſ.ipſi ſubſtituto , non aũt poterit adire de iure ciuili , quia
illo iure non ualet , nec reconualuit , & hoc vult glo.quæ incipit,
non ex verbis.Hoc tñ verum,qñ captus fuit filius patre mortuo,
ſi etiam eo viuente , tunc etiam ſi poſtea deceſſerit penès hoſtes
patre mortuo,non recõualeſcit pupillaris:quia fingitur mortuus
præambula hora captiuitatis,tunc aũt viuebat pater,ſed qñ pupil
lus moritur verè viuo patre,pupillaris ſubſtitutio euaneſcit, quia
non haberet hæredem ex teſtamento filiusfam.nec olim,nec ho-
die,cum nulla bona haberet olim, & hodie,& poſito , ꝙ habeat,
3 non poteſt teſtari.† pupillaris [a] aũt ſubſtõ eſt teſtm̃ filij,ergo, &c.
a quinimmo nec ab inteſta.poterat iſto iure habere hæredẽ,& hoc
eſt,quod dr̃ in ver.quare etiam hodie bene poteſt hr̃e ab inteſt.&
ſic ille ver.corrigitur per Auth.de hæred.ab inteſt . Circa tertium
caſum in l.ſi pater.quæ ſit ratio , ꝙ ſi capitur vterq; primo pr̃,po-
ſtea filius,deinde morit̃ pater,poſtea filius,certũ eſt,ꝙ reconuale
ſcit teſtm̃ per l.Corn.ſed quare non pupillaris ſubſtõ,nam ſi pater
fuit primo captus, iſte filius eſt mortuus poſt mortem pr̃is verã,
& fingitur mortuus poſt mortem patris fictam , ergo vr̃ recon-
ualeſcere per verſi ſed ſi pater in ciuitate. gl. fi. iſtius l.ſi pater.red-
dit rationem , qa iſte filius nullo tpe potuit effici hæres pr̃is , cum
eſſet apud hoſtes,& ſic non eſt aliquis, per cuius additionem iſtæ
pupillares confirmentur,ſi ergo haberet cohæredem, qui adiret,
ſecus eſſet,& hoc tenet hic Bar.Vltimo hic ſunt tres glo. quæ te-
nent, ꝙ licèt expiret ſubſtõ pupillaris expreſſa , qñ pupillus morit̃
viuente patre, non tñ expirat tacita vulgaris in ipſa comprehenſa,
vna,quæ incipit {ad hoc.}in fi.alia,quæ incipit {ad agnatum. } alia
eſt in l.ſeq.in fi.quæ incipit,(ex pupillari.) Dyn. tenuit contrariũ,
primo per rationem , quia illa tacita pupillaris requirit confirma-
tionem per aditionem ex teſtamento paterno , ſicut ipſa pupilla-
ris,& dicit eſſe caſum in l.apud Iul.§.idem Iul.ad Trebel.quam ra-
tionem Bar.impugnat : quia immo non requirit , & ad hoc alleg
tex.in fi.in tacita vulg. quæ comprehenditur in fideicommiſſaria.
fauore militis,infra de teſta.mili.l.neque enim §. fi. Secundo mo-
uetur Dyn.per l.ꝙ ſi filius.infra. de cap.ibi dum dicit (nihil eſt, ꝙ
de tab. pupillaribus quæri poſſit &c.) & ſic videtur , ꝙ in totum
annihiletur quantum ad expreſſum,& quãtum ad tacitum: quia
ſi non valet,expreſſum,nec tacitum,ut l.iij. §. qui habet hauſtum.
de ſerũi.vr.prædi.Bar hanc opin.tenet,cum diſtinctione tñ,quam
hic,vide per eum.cætera dic,vt habentur in d.l.pater,&c.

A D D I T I O.

a Pupillaris autem ſubſtitutio.Adde Bar.in l.2.ff.de vulg.& pup.

L E X XXX.

1 *Ex præſumpta uoluntate defuncti cõiunctus præfertur interdũ ſubſtituto & ſubſtituto uulgaris,cuius cõditio non extitit,ius accreſc.nõ impedit.*
2 *Subſtitutio uulgaris facta plurib.ſemper cenſetur facta,ſi in perſonis omnium uacabit hæreditas,niſi præceſſerit alia ſubſtitutio facta cuilibet.*
3 *Si teſtator fecit ſubſtitutionem fideicommiſſariam duobus ſine expreſſione nominis collectiui,puta ſi deceſſerint ſine liberis,& ſubſtituit in tota hæreditate,uel in omnibus bonis,præſumitur uoluiſſe, quòd ſubſtitutus non uocetur, niſi ambo deceſſerint ſine liberis .*

1 QVidam teſtamento. †Ex præſum
pta volunta-
te defuncti coniunctus præfertur interdũ ſubſtituto,
& ſubſtõ vulgaris,cuius ɔdõ non extitit, ius accreſc.
non impedit.h.d.ſm Bal.& eſt caſus ſing.¶In tex. ibi (Proculum
ex parte quarta.) ideſt in trib.vnciis.¶ In tex.ibi, { & Quietum ex
parte dimidia,& quarta;} ideſt in nouẽ vncijs , & iſte fuit primus
gradus inſtõnis. ¶In tex.ibi, { deinde Quieto. } ſupple inſtituto in
nouem vnciis.¶In tex.ibi{Proculo}.ſ.inſtituto in tribus uncijs,&
iſte eſt ſecundus gradus,& notandum, ꝙ cuilibet iſtorum inſtitu
torum fuit datus ſubſtitutus vulgaris de per ſe,& hoc eſt impor-
tantiæ pp id,quod ſtatim dicam.¶In tex.ibi, {ſi neq; Florus, neq;
Soſia hæres eſſent} iſte eſt tertius gradus,in quo ſubſtituti nõ fue
runt dati cuilibet,& de per ſe,puta Floro vnus,& Soſiæ alter ; im-
mo fuit factus iſte tertius gradus ſimpliciter, ſi neuter iſtorũ eſſet
hæres,& in hoc ſtat dubitatio, qa iſta conditio extitit : nam Soſia
ſubſtituta Proculus non fuit hæres,qa mortua eſt unà cum Pro-
culo uiuente teſtatore,nec etiã Florus, quia fuit excluſus per adi-
tionem Quieti,qui erat ſubſtitutus,vñ videbatur , ꝙ iſte quadrãs
vacans per mortem Proculi,& Soſię pertineret ab ſubſtitutos in
tertio gradu,qui erant quamplures, poſtquam ɔdõ illius ſubſtõ-
nis euenerat,ſed ɔ̃rium eſt ex præſumpta mente defuncti,quia vi
deret̃ voluiſſe , ꝙ ita demum venirẽt iſti ſubſtituti in tertio gradu,
ſi hæreditas in totum uacaſſet ex primo gradu , & ſic licèt expreſ-
ſerit iſtam conditionem,ſi neq; Florus,neq; Soſia &c.tñ etiã ſub-
intelligitur neq; Proculus , nec Quietus primo loco inſtituti , ſed
iſta ɔdõ non extitit,qa licèt Proculus nõ fuerit,fuit tñ Quietus,q
adiuit.ꝙ aũt talis fuerit mens teſtatoris,patet ex eo, ꝙ inter ſubſti-
tutos in tertio gradu diſtribuit totam hæreditatem, quia ſubſtiuit
Coloniam in nouem unciis,& quamplures alios in trib.vnciis, &
ſic ſi iſti ſubſtituti admitterentur , teſtator uideretur feciſſe de ſua
hæreditate plures vncias,q̃ xij.quia ſubſtituti deberent habere xij.
& Quietus,qui adiuit,habet nouem,& ſic eſſent 21 . hoc aũt non
præſumit̃ teſtator uoluiſſe,qa noluit tranſire ad bipondiũ, ſequit̃
ergo , ꝙ excluſus ſubſtitutus in tertio gradu uenit ſolus Quietus
per ius accreſ. ſubſtõ ergo facta Proculo de Soſia, poſtquam nõ
vendicabit ſibi locũ, qa Soſia mortua eſt viuente teſtatore , non
impediuit portionem illam accreſcere cohæredi, vt etiam proba
tur in l.2.§.ſi duo. de ſecun.tab.& ad hoc allegatur iſta l. ꝙ ſubſtõ
vulgaris inutilis a principio , uel ex poſt facto non tollit ius accre-
ſcendi.Hoc verum,niſi facta ſit inutilis per præteritionem poſthu
mi,ut eſt caſus in l.pen.de iniu.teſt.Si aũt iſta Soſia viueret,admit-
2 teretur ad iſtum quadrantem excluſo Quieto cohærede.¶† Sed
opp.ſubſtõ vulgaris facta plurib.ſemper cenſet̃ facta , ſi in pſonis
oĩum vacabit hr̃ditas,qa cum inter eos ſit ius accreſc.cenſet̃ teſta
tor voluiſſe illud reſeruare,& ſolũ in defectũ illius ſubſtituere , ut
l.quamuis.C.eo.ſm cõem intellectũ §.poſito.ꝙ non diſtribuiſſet
inter iſtos vltimos ſubſtitutos totam hæreditatem,ſed ſimpliciter
ſubſtituiſſet, vr̃ habere locũ, qđ hic dr̃ , & tamẽ iſte eſt tex.fundat
ſe in hac ratione,ꝙ diſtribuit inter eos totam hæreditatem , & ſic
innuit eſſe contrariũ,ſi non diſtribuiſſet.Sol. hoc iõ,qa hic præceſ-
ſerat alia ſubſtõ facta cuilibet de inſtitutis de per ſe, de cuius natu-
ra non eſt , ꝙ debeat uacare in perſonis omnium inſtitutorum,
immo ſi vacat in perſonis,ſtatim ſubſtitutus eius admittit̃,ut col-
ligit̃ ex illa l. pen. Sed ſi iſta ſubſtitutio hic non præceſſiſſet , fateor
contrariũ,ꝙ iſti ſubſtituti non admitterent̃ ad portionem vacan-
tem,etiam ſi inter eos tota hæreditas non eſſet diſtributa,ita intel
ligo hãc legem difficilem,nec ita tanguntur per Doct.& ſunt ne-
3 ceſſaria.¶† Vltimo Bar.per hanc l.determinat ſingulariter,ſi teſta-
tor fecit ſubſtõnem fideicõmiſſariam duobus ſine expersſione
nominis collectiui,puta ſi deceſſerint ſine liberis, licèt tex.dicat in
l.Lucius.in §.Caio.ad Treb. ꝙ uno decedente ſine liberis , ſtatim
uocatur ſubſtitutus, ſi tamen teſtator ſubſtituit in tota hæredita-
te,uel in omnibus bonis , præſumitur voluiſſe , quòd ſubſtitutus
non uocetur , niſi ambo deceſſerint ſine liberis per hanc l. quod
a eſt ſingulare ſecundum Bald. quæ determinatio [a] videtur contra
tex.in l.hæredes mei. §. cum ita.ad Trebel. quia ſibi dixit omnem
hæreditatem &c.& tamen locum habet ſubſtitutio,ſi extat con-
ditio in perſona vltimi morientis , licèt non extiterit in perſona
primi,& Bar.vult,ꝙ debeat exiſtere in perſonam utriuſque.Nec
ob.iſta lex,quia loquitur in ſubſtitutione vulgari, quæ concipitur
ante aditam hereditatem,& ideo cum tunc habeat locum ius ac-
creſc.teſtator cenſentur voluiſſe illud reſeruare , non ſic in fidei-
commiſſaria,quę concipitur poſt aditam hæreditatem.tene men
ti, quia iſta ſunt ſubtilia,& quotidiana.

A D D I T I O

a Determinatio.Adde,quòd etiam contra Bar.allegando Pau.de Caſtr. hic tenet etiam Alex.de Imo.in conſi.91.col.5.in fi.in 1.vol.& ibi dicit contra Bar.eſſe magis communem op.Fran.Cur.

L E X XXXI.

1 *Subſtitutus impuberi ſub conditione,ſi ipſe erit,uel non erit hæres,quando admittatur .*
2 *Sententia lata ſuper querela reſcindit teſtamentum ipſo iure,& facit, ut ille, qui eſt effectus hæres, deſinat eſſe hæres ipſo iure , non ſic in lata ſuper contrat.poſt aditam hæreditatem .*
3 *Dictio, tunc, quid ſignificet.*

1 IN ſubſtitutione. † Subſtitutus impu-
beri ſub ɔdõne, ſi ip
ſe hæres erit,admittit̃ ex ſubſtõne, ſi ſemel fuit hr̃s,li-
cèt eſſe deſierit:ſed ſubſtitutus ſub ɔdõe, ſi alius non
erit hr̃s,ita demũ admittit̃,ſi tpe,quo morit̃ pupillus, alius non ſit
hr̃s.h. d. Et ſic ponit duos caſus , in primo fuit appoſita ɔdõ affir-
matiua,ſi erit hæres, q̃ colligit̃ ex illis uerbis , quiſquis mihi hæres
erit.vt s.eo.l.qui liberis.in prin.in ſecundo fuit appoſita ɔdõ nega-
tiua,

tiua,ſ.ſi talis non erit heres teſtõri,& tunc requirit̃, ꝙ iſta qualitas adſit tp̃e,quo defert̃ hr̃ditas pupilli,vñ ſi tunc ille tertius reperitur eſſe hæres, licèt prius fuerit, & deſierit eſſe,ſufficit, vt ſubſtitutus admittat̃.¶In primo caſu ibi,(cum filius moriatur,) & videbatur iſta pars vera,ꝙ requireret̃,vt eſſet hr̃s tp̃e,quo morit̃ filius, quia qualitas iuncta verbo debet adeſſe ſ̃m tp̃s verbi, vt l. in delictis. §. ſi extraneus.s̈.de nox.& ⁊.de teſt.mil.l. Titius. ſed hic requirebat̃ iſta qualitas ad hoc, vt ſubſtitutus admittat, ꝙ eſſet hæres,ergo debet adeſſe tp̃e,quo defert̃ hæreditas pupilli,q̃a fuit ſubſtitutus ſub illa qualitate,& ſub ꝯdõe,ſi pupillus deceſſerit in pupillari æta.Sol. contrariũ procedit in qualitate,quæ eſt neceſſaria ad actum,& ita loquit̃ ꝯ̃rium,ſi bñ inſpiciatur. ſed iſta qualilas hic non erat neceſſaria ad pupillarem ſubſtõnẽ: q̃a potuiſſet eũ ſubſtituere,ẽt ſine illa ꝯdõne,ſi hr̃s erit. ergo mera volũtate appoſita, & ideo ſufficit, ꝙ ſemel aufert,licèt eſſe deſierit,vt eſt caſus hic notabilis, per quẽ limitatur illud vulgare dictum. ¶ Item opp. quia qualitas debet adeſſe tp̃e teſtamenti,ad hoc, vt ſi poſtea deſinat,non noceat, vt l.ſi cognatus. ⁊.de reb.du.& l.Mela. in princ.de ali.& cib.le.vel ſtatim tp̃e mortis,vt l.2.de au.& ar.le. ſed hic neutro tp̃e aderat, q̃a nec tp̃e teſtamẽti cum viueret teſtator,nec etiam tp̃e mortis,ſed adfuit poſt.Sol.ꝯ̃rium procedit,qñ qualitas reſpicit actum legandi,uel reſpicit effectũ legati, quod ſumit effectum in morte teſtatoris, & qñ fuit appoſita qualitas purè, verum neutrum iſtorum reſpiciebat,& fuit appoſita ſub ꝯdõne,& iſta colliguntur ex his,q̃ notabiliter ponit Bar.in l.ex facto.in pri. ⁊.eo. ubi ẽt allegat hanc l. pro notabili, & ibi omnino vide ad declarationem huius articuli,
2 qñ debeat adeſſe qualitas a teſtatore requiſita.¶†In text ibi,ex cã de inofficioſo.iſte tex.ſemper allegatur, ꝙ ſñia lata ſuper querela reſcindit teſtm̃ ipſo iure, & facit,vt ille,qui effectus eſt hr̃s, deſinat ipſo iure eſſe hæres, non ſic lata ſuper contrabulas poſt aditam hæreditatem,vt in l.& ſi ꝯ. ⁊.e.quia querela eſt de iur.ciu.& ius ciuile bene poteſt facere quem deſinere eſſe hæredem ipſo iure, vt patet in teſtamento militis,vt l.certi iuris.C.de mil.teſt.ſed ius prętorium,ſicut non dat iura directa,ita nec auferre poteſt,ſed in effectum tm̃,vt Inſt.de bono.poſſ.§.quos autem.¶In tex.ibi,{ pro parte mota eſt,}quia filius exhæredatus egit contra vnum ex extraneis inſtitutis,quod facere potuit,vt l.mater.de inoffic.teſta. & ſic no. ꝙ ex poſtfacto põt quis decedere pro parte teſtatus, & ꝑ parte inteſtatus,ut s̈.de inoffi.teſta.l.certa.licèt a princ.non,ut l.ius noſtrum.de reg.iur. ¶ In ſecundo caſu ibi, (neq; mihi Caius filius hr̃s erit.) iſta uerba faciebant dubium,nam videbatur,ꝙ requireretur,ut nunq̃ Caius fuerit hr̃s, ſi ergo ſemel fuit, licèt eſſe deſierit,uidebitur defecta ꝯdõ,ſed non eſt uerum,quia debet exponi: neq; mihi Caius hæres erit, ſ.tp̃e mortis pupilli.ſed vnde prouenit
3 hæc interpretatio?gl pen.† & etiam Doc.dicunt, ꝙ ex natura dictionis,tunc. quæ ſtatim ſequitur. Nam ſignificat extremitatem tp̃is:Bal.dicit,ꝙ hoc procederet, ſi punctuatio fieret poſt dictio-
a nem,tunc.[a] & ſic illa dictio determinaret uerbum præcedens, hæres erit.hoc modo, nec mihi Caius filius hæres erit tunc.ſed certè poteſt fieri punctuatio ante dictionem,tunc.& ſi ita fiat, nihil facit ad propoſitum illa dictio,unde ipſe dicit, ꝙ in hoc caſu iſta interpretatio eſt vtilior ſubſtituto,& facit eum admitti,ſicut in caſu præcedenti illa interpretatio eſt ſibi vtilior,ut iſta ſit concluſio, ꝙ ſi ſibi eſt utile, quòd attendatur,an ſemel fuerit hæres,hoc attenditur.Si autem eſt ſibi utile,quòd non attendatur,quòd ſemel fuerit hæres, ſed ſufficiat,ꝙ tunc non ſit,hoc attenditur fauore teſta-
b menti, & inſtitutionis,& hoc eſt ſubtilius,[b] & pulchrius, quàm id, quod dicit glo.& a'ij Doct.

ADDITIONES.

a Dictionem,tunc.Adde l.vxori.ff.de vſufr.leg.l.j. ad fi. C.de procu.& in c. ſi eo tempore,de reſcr.lib.6.& gl.in cle.1.de iu.pa.

b Subtilius.Adde,quòd hunc eundem intel.ad iſtum tex.refert,& ſequitur Alex de Imo,in conſi.44.col.fi.in fi.in 3.vo.Cu.

LEX XXXII.

1 *Hæredes plures coniunctim ſubſtituti cum diſiunctis quando habeantur loco unius.*

2 *Verbũ,quiſquis,quod eſt diſtributiuũ,facit cõiunctos haberi pro diſiũctis.*

1 QVi cum plures. †Plures hæredes coniunctim ſubſtituti cũ diſiunctis non hñ.r loco unius,ſi dictum fuit,ꝙ uenirent pro hæreditariis portionibus, & ipſi diſpariter erant inſtituti immo diſiuncti habebunt uiriles attento numero hæredum, ipſi uerò hæredes habebunt reſiduum diuidendum inter eos pro hæreditariis portionibus. h. d. iſta ſingularis lex, & credo,quòd non reperitur alibi,& limitat plures ll.in tit.de hæred. inſt.& l.ſi pater.ſupra eo.in quibus habetur, ꝙ plures hæredes cõiunctim ſubſtituti cum diſiuncto loco unius hñr,nam hoc eſt uerum,niſi duobus cõcurrentibus,quæ dixi in ſummario, quia tũc non cenſentur coniuncti,ſed diſiuncti,quia ſi fuerunt inſtituti diſpariter,neceſſario ſequitur,quòd fuerunt ſingulariter,uel ſpeci-aliter nominati in inſtitutione, ſi ergo poſtea fuit dictum in ſubſtitutione, quòd ueniant pro hæreditariis portionibus cẽſentur per hoc ſingulariter nominati,ſicut fuerunt nominati in inſtitutione, & hæc eſt ideo huius l. ſicut & alibi, ſi dicetur æquis portionibus, facit,ut coniuncti habebantur pro diſiunctis. s̈.tit.j.l. ſi ita quis hæres.& l.interdum.in prin.ita & hic uerba iſta, ꝙ ueniant pro hæreditariis portionibus,ſecus ſi iſta uerba non fuiſſent à teſtatore dicta,tunc enim licèt tacitè uideretur actum, ꝙ diuidãt inter ſe pro hæreditariis portionibus,tamen non hñr pro diſiunctis, imò pro coniunctis,& hñr omnes loco unius,ut l.ſi pater filio.s̈.eod. ¶ In tex. ibi (adiecit) ſcilicet in ſubſtitutiõne facta tertio, non in prima inſtitutione facta a Titio, nam in prima inſtitutione iſte Titius nõ fuerat inſtitutus. ¶ In tex.ibi { quæſitum eſt,quam partem. } ſupple de portione a Titio repudiata, de illa enim ſola quæritur,qualiter debeat diuidi inter iſtum Titium adiectum, & alios hæredes. gl.autem,quæ eſt hic neſciuit,quid diceret,nec uidit Sol. contrarij. Ad l.autem fi.C.eo.quam in fi.allegat pro contraria,dic,quòd ibi portiones hæreditariæ, & uiriles erant eædem, quia fuerunt
2 æqualiter inſtituti, † & etiam fuit ibi appoſitum uerbum, quiſ-
a quis,[a] quod eſt diſtributiuum, & facit coniunctos haberi pro diſiunctis,& in hoc concordat cum iſta l.ſed in alio uidetur contrariari, quia ibi uocantur uiriliter, hic pro hæreditariis portionibus ſed ſolue, ut dixi.

ADDITIO.

a Verbum,quiſquis.Adde Bar.in l.j.ff.de con.& dem.Ang.conſi.390. inci. viſo.

LEX XXXIII.

1 *Si mater inſtituat filium ſub conditione caſuali,ualet teſtamentum, licèt in eius defectum ipſum non exhæredet.*

2 *Mater quando fecit ſubſtitutionem pupillarem,& etiam uulgarem, pupillaris eſt nulla,ſed uulgaris ualet,& dicitur facta in pupillaribus tabulis,ideſt una cum pupillari.*

3 *Præteritio matris ſine cauſa hodie reddit teſtamentum nullum,ſicut præteritio patris, & quando.*

4 *Tempus certę ætatis adiectum filio in inſtitutione,an faciat conditionem, uel diem.*

1 SI mater. † Si mater inſtituat filium ſub conditione caſuali,ualet teſtamentum, licèt in eius defectum ipſum non exhęredet,& ideo ualet ẽt ſubſtitutio uulgaris ei data.h.d. Et reputatur difficilis iſta l.tam in prin.q̃ in ſeq.§. & not. bene iſtum caſum notabilẽ.
2 ¶ In tex.ibi (pupillarib. tabulis.)¶ Intellige ſ̃m Bal. † qñ fecit ſubſtitutionem pupillarem,& etiam uulgarem,& pupillaris eſt nulla, quia mulier non põt illam facere,cũ non habeat filiũ in poteſtate, ſed uulgaris ualet,& dr̃ facta in pupillarib. tabul.i. unà cum pupillari.opp. ꝙ iſta inſtitutio non ualeat,q̃a facta ſub conditione nõ poteſtatiua, & in eius defectũ non fuit exhæredatus. Timore huius gl.j.dicit ſ̃m Azo.ꝙ immo non ur̃ facta ſub cõditione, ſed in diẽ certam,quia collata in tp̃s ætatis, & ideo reiecta die hr̃ pro pura ꝑ l.hæreditas ex die.s̈.tit.j.iſta gl.malè loquitur de die certa,quæ omnino eſt extitura,ſed hic non ſic,quia licèt collata in tp̃s certæ ætatis,tñ cum expectatione dubij euentus, ſ. ſi ad eandem peruenerit,& hoc non eſt certum euenturum,ideo facit conditionem,ut l.ſi cui leget̃.§.j. ⁊.de leg.j. Ad ꝯ̃rium dic,ꝙ procederet in teſtamẽto patris hñtis filiũ in poteſtate,non in teſtõ matris, cuius etiã omnimoda præterito non reddit teſtm̃ nullũ,ſed hr̃ pro exhr̃datione eodem modo non omnimoda,hẽt tñ q̃relam iure iſto,ſi cond õ eſſet appoſita ſui fauore, ut l.filiis matrem.C.de inoffic.teſta.Et ſi dicatur,quomodo poteſt ualere tacita exhæredatio,quia nõ fuit datus cohæres,per cuius aditionem confirmetur?dicit Bal. ꝙ in-
3 cipit teſtm̃ a ſubſtitutione uulgari,ut l.3.§.fi.s̈.de lib.& poſth.† Hodie uerò iſta conditio reijcitur de teſtamento matris, ſicut de teſtamento patris per l qm̃ in priorib. & l.ſcimus.§.cum autem.ſed Bar. uidetur erraſſe hic,quia dicit, ꝙ hodie iſtud teſtamentum nõ ualebit, quia præterito matris ſine cauſa reddit hodie teſtamentũ nullum,ſicut prçteritio patris,ut no.in Auth.de hęr.& Fal.§.exhæredatos. in gl. Tu dic illud uerũ in omnimoda præteritione,ſecus in non oĩmoda,ut qñ inſtituit ſub ꝯdõne caſuali,nam tunc etiam paternum teſtm̃ non redditur nullum, ſed reiicitur de legitima.
4 ¶† Vltimo ur̃ dicendum, ꝙ immo tp̃s certæ ætatis adiectum filio non faciat ꝯdõnem,ſed dic, ut l Seius Saturninus.⁊.ad Trebel. Bar.ur̃ hic fateri,ſed non placet,& dic,ꝙ ibi loquitur, qñ adijcitur fideicommiſſo,uel legato, & tunc ꝙ faciat diẽ,& non ꝯdõnem, eſt utile,q̃a tranſmittit ad hr̃dem,ſi añ diem decedat,ut ibi,hic qñ apponitur inſtitutioni factæ de filio, quo caſu nõ eſſet utile,quia ſi decederet ante illam ætatẽ,ẽt ſi faceret diem, non tranſmitteret illã ad ſuos hr̃des, q̃a de natura hr̃ditatis non eſt, ꝙ tranſmittatur nõ adita,ſed bene eſt de natura legati,& fideicom.conſtat aũt, ꝙ anteq̃ peruenerit ad ætatẽ, adire non põt, quia non eſt dies certa,

qu[æ]

quæ debeat reijci, per l.hæreditas ex dic: ſed eſt incerta, quæ non reijcitur, vt no.gl.in l.ſi ita.in fi.de lib.& poſth. vnde non video cuius vtilitatis ſit dictum Bar.ad ll.autem, quas gl. alle. in tit. quando di.leg.ce. Reſponde, ꝙ ibi præceſſerat diſpoſitio pura, & poſtea in alia oratione circa eius executionem fuit appoſitum tempus certæ ætatis, vnde diſpoſitio præcedens non redditur conditionalis, hic verò fuit appoſitum ad ſubſtantiam diſpoſitionis, quia fuit inſtitutus, cum erat ann.14.

---

1 *Si inſtitutus primo loco ſit hæres, ceſſat ſubſtitutio vulgaris tam prima, quàm alia ſequens.*
2 *Quando primus gradus non deficit, quia filius ſuperuixit patri, & fuit hæres, ambo ſequentes, ut hic euaneſcunt.*
3 *Quid ſi primus gradus deficit eo modo, quo teſtator dixit, quia filius mortuus eſt patre uiuente, tunc nepos, ſi natus fuiſſet, admittetur, & ſi non fuit natus, admittitur ſubſtitutus ultimo loco.*
4 *Quid ſi primus gradus deficit, non tamē eo modo, quo teſtator dixit, quia filius non eſt mortuus uiuente patre, ſed ſuperuixit patri, & repudiauit, an Titius vltimo loco ſubſtitutus admittatur.*
5 *Prima ſubſtitutio de nepote facta in ſuitate, & in defectum ſuitatis, ſuitatem non tollit, ſed potius à ſuitate tollitur.*
6 *Subſtitutio uulgaris facta in unum caſum porrigitur ad alium, & quãdo.*

1 §. Si filius. †Si inſtitutus primo loco ſit hæres, ceſſat ſubſtõ vulgaris, tam prima, quàm alia ſequens. h.d. in effectu. ¶In tex. ibi, {hr̄s non erit.} hoc faciebat dubiũ, quia Titius fuit ſubſtitutus, ſi nepos non erit hr̄s, ſed iſta ꝯdõ extitit, ſi nepos non fuit natus, vt dr̄ in fi. ergo videbiť Titius admittendus: & ſi dicatur, qualiter poſtq̃ filius fuit hr̄s? Rn̄deť, ꝙ nõ potuit effici hr̄s, niſi pro parte, & ſic admittiť Titius, vt cohæres. ꝯrium tñ determinať, ꝙ nec admittiť, vt ſubſtitutus, nec vt cohr̄s, & hoc vult dicere tex. in fi. dũ dicit oīno. Rõ primi eſt, qa ſicut prima ſubſtõ vulgaris facta de nepote cenſeť facta in defectum inſtõnis, ita & ſecunda facta de Titio huic nepoti cenſeť facta in defectum vtriuſque gradus præcedentis, & ſic licèt non fuerit appoſita niſi vnica conditio, ſi nepos non erit hæres, cenſèť ẽt appoſita. ſ. nec etiam filius primo loco inſtitutus, ſic s. eod. l. quidam teſtõ. Ratio ſecundi eſt: quia eſſet ꝯ intẽtionem teſtatoris, ꝙ admitteref, vt cohr̄s, & filius non hr̄et totam hr̄ditatem, vt s. eo. l. verbis ciuilibus. & s. tit. j. l. cũ in teſtamento. ubi ponitur caſus huius §. clarius, & latius, q̃ hic.
2 ¶† Et aduerte, ꝙ tres ſunt caſus, quorum vnus ponitur in tex. qñ primus gradus non deficit, quia filius ſuperuixit patri, & fuit hr̄s,
3 & tunc eſt clarum, ꝙ ambo ſequentes euaneſcunt. † Alius eſt, qui non ponitur in tex. nec in gl. ſed primus gradus defeciſſet eo modo, quo teſtator dixit, quia filius mortuus fuiſſet viuente patre, & iſte eſt clarus, quia tunc nepos, ſi natus fuiſſet, admitteretur, & ſi non fuit natus, admittitur ſubſtitutus vltimo loco, quia vterque gradus præcedens defecit, & eo modo, quo teſtator dixit, vt in
4 prin. gloſſ. ſuper verſiculo, excludit. ¶† Eſt tertius caſus dubius, de quo quærit gloſ. ſubtiliter. ſ. ſi primus gradus deficit, non tamen eo modo, quo teſtator dixit, quia filius non eſt mortuus viuente patre, ſed ſuperuixit patri, & repudiauit, quæritur an Titius vltimo loco ſubſtitutus admittatur? Antequam procedam vlterius, videndum eſt, quomodo procedat id, quod dicit gloſſ. ꝙ etiam nepos repudiauit, nam non põt repudiare, qui non poteſt adire, vt l. is põt. de acq. hæred. ſed iſte nepos non poterat adire ex ſubſtõne, licèt filius repudiauerit, quia ſubſtitutus ſub ꝯdõne, ſi filius viuo patre moreretur, & iſta ꝯdõ non extitit, nec extenditur iſta ſubſtitutio ad caſum, quo ſuperuiuat, & repudiat, quia fuit facta in ſuitate, ne præteritus rumpat teſtm̄ ingrediendo locum filij viuente patre, ſed iſta cauſa ceſſat, quia non fuit ingſſus locum filij, cum ille ſuperuixit, & ſic non poterat rumpere, etiam ſi non fuiſſet ſubſtitutus: quia non tenebat primum locum tp̄e mortis l. ſi quis poſthumos. §. filium. de lib. & poſth. ergo ceſſat ſubſtitutio facta ob illam cauſam, ne rumperet, quõ ergo potuit repudiare? Sol. intellige. gl. repudiauit, ſ. ab inteſt. quantum in eo fuit, dicẽdo, ꝙ nullo modo vult hr̄ditatem, & ſic neutri iſtorum obſtat ſubſtitutio vltimo loco, quia neuter vult, vnde maior eſt ratio dubitandi, & dicendi, ꝙ ille ſubſtitutus debeat admitti, ſi enim nepos, licèt ex ſua ſubſtõne non poſſet admitti, diceret ſe velle hr̄ditatem ab inteſt. & ſe debere præferri ſubſt. licèt defecerit inſtõ facta de eo, eſſet maius dubium, an ipſe obſtaret ſubſt. nam inconueniens vr̄, ꝙ ſubſtitutus ipſum excludat, ſi vult hæreditatem hr̄e, quia teſtator ipſum prædilexit ſubſt. extraneo, & vltimo loco, ſed in caſu glo. ceſſat iſta ratio, vnde quęritur quid iuris. gl. primo arguit pro, & ꝯ, faciendo unam rationem pro qualibet parte, & poſtea determinat pro parte negatiua, ꝙ nõ admittitur per duas rationes, & tñ nulla ratio tacta per glo. vr̄ bona. Prima ratio eſt, quia filius, poſtq̃ ſuperuixit, extitit hr̄s patri ipſo iure. iſta ratio primo vr̄ falſa tenendo cõem opin. ꝙ datio ſubſtituti vulgaris tollat exiſtentiam ſui hæredis & hic habeat ſubſtitutum vulgarem. Nam iſte Titius vltimo ſubſtitutus cenſetur etiam ipſi filio ſubſtitutus, vt ſupra. eo. l. ſi Titius. & poſito, ꝙ illa opinio non eſſet uera, & ꝙ non tolletur ſuitas ipſo iure, nihilominus quia non repudiauit, remanſit hr̄s ſolo nomine, & iſtud non debet impedire ſubſtitutum venire, & effici hæredem ſaltem in effectu, arg. l. j. §. ſi quis adita. & l. 2.
5 §. ſi ſint. ad Tertu. Sed ſuſtinendo glo. dic. ꝙ habuit reſpectum ad primam ſubſtitutionem factam filio de nepote, non ad ſecundã, quę a iure fingitur etiam ſibi facta de extraneo, quia illa eſt merè legalis, prima autem ſubſtitutio de nepote fuit facta in ſuitate, & in defectum ſuitatis, unde ſuitatem non tollit, ſed potius a ſuitate tollitur, & hoc uoluit iſta gl. quæ ad hoc ſubtiliter allegatur, quia quando nepos ſubſtituitur filio, ſi deceſſerit viuente patre, ſi filius nõ deceſſit, nepos fuit ingreſſus locum eius, & ſic filius tp̄e mortis reperitur tenere primum locum in ſuitate, unde nepos tanq̃ præteritus non poteſt rumpere, & ſic ceſſat eius ſubſtitutio, quæ fuit facta, ne rumperet, unde nõ eſt curandum, ꝙ filius repudiet, quia non fuit facta principaliter in hęreditate, ſed in ꝯñam, & hoc voluit dicere iſta glo. ſubtiliter. Eodem modo videtur dicendum de Titio ultimo loco ſubſt. quia ſubſtitutio regulatur ſ̃m præcedentem, & intelligitur facta in eum caſum, quo fuit facta præcedens, ſi filius moriatur uiuẽte teſtatore, & etiam ſub alia. ſ. ſi nepos poſtea non erit hæres, quantum ergo ad filium videtur eo caſu, quo ſubſtõ nepotis uendicet ſibi locum, & tñ ipſe nolit eſſe hæres, & hoc uult gl. in effectu. cum ergo iſte caſus non extiterit, nõ vocatur ſubſtitutus. Bar. tenet iſtam glo. ſi ille nepos uellet habere hæreditatem ab inteſt. ne ſequatur incõueniens, ꝙ ſubſtitutus extraneus ſibi præferatur. Sed ſi non uult hr̄e, uel non fuit natus, uel mortuus eſt, anteq̃ filius repudiet, tenet ꝯrium, quia tunc ceſſat inconueniens prædictum, & ideo nulla eſt bona ratio, quare ſubſtitutus ultimo loco non debeat uocari, poſtq̃ uacat hæreditas, & nullus eſt, qui ſibi obſtet, quæ determinatio ſatis eſt rationabilis, ſed Ang. uidetur tenere gl. ſimpliciter: quia ultima ſubſtitutio non põt uideri facta in alium caſum, q̃ fuerit facta pręcedens, pro quo j. de cond. & demõ. l. Publius. §. Titia. ſed præcedens fuit facta ſolum in illum caſum, ſi filius moreretur uiuente teſtatore,
6 ergo & iſta ſimiliter. † Et ſi dicatur, ꝙ ſubſtitutio uulgaris [a] facta in
a unum caſum porrigatur ad alium, ut l. Gallus. §. & quid ſi tantum. Reſpondetur, ꝙ non ſic porrigitur ad aliud tp̄s, vt s. eo. l. ſi ita quis. & ad hoc allegatur iſta gl. quæ ſubtiliter uidetur hoc uelle. uel dic, ꝙ ꝯrium loquitur, qñ facta eſt in hr̄ditate, & uterque caſus tendit ad eũdem effectum, ſed hic prima fuit facta in ſuitate, & in ꝯñam in hæreditate, non ergo porrigitur ad alium caſum, in quo cenſetur facta principaliter in hæreditate, ſed ſi iſte ſubſtitutus admittetur, tunc hoc non eſſet, niſi uirtute ſubſtitutionis, quæ cenſetur facta principaliter in hæreditate, quod eſſe non debet. Et ſic cõcluditur, ꝙ ſi prima ſubſtitutio in ſuitate locum habuiſſet, tunc ſi poſtea deficeret gradus primæ ſubſtitutionis, poſſet habere locum tertius, aliàs ſecus, iſta opin. licèt fortè de rigore ſit uerior, tamen plus placet opi. Bar. quia æquior.

ADDITIO.

a Subſtitutio vulgaris. Adde an ſubſtitutio vulgaris facta furioſo vendicet ſibi locum, ſi furioſus in furore deceſſit. Adde per Ang. in l. hæres furioſi. in j. not. ff. de pet. hęre.

LEX XXXIII.

1 *Supremus, uel ultimus dicitur, quem nemo ſequitur, licèt nullus præcedat, & econuerſo primus dicitur, quem nemo præcedit, licèt nullus ſequatur.*
2 *Relatiuum, quis uel qui. licèt ſit diſtributiuum, & de ſui natura referatur ad unum, licèt ſit in ſingulari numero, tamen ex præſumpta mente defuncti trahitur ad plures.*

1 EX duobus. † Supremus, uel ultimus dicitur, quem nemo ſequitur, licèt nullus præcedat, & econuerſo primus dr̄, quem nemo præcedit, licèt nullus ſequatur. h.d. & uide per Bar. in l. qui duos. j. de reb. dub. ubi ſoluuntur contraria hic formata in gl. ¶Opp. ꝙ ipſe ſubſtitutus non admittatur, quia ipſe fuit ſubſtitutus uni, & non duobus, & non conſtat quis ſit ille unus, ergo ratione incertitudinis uidetur uitiari, quia illud relatiuũ, qui. non refertur niſi ad unum, ut l. ſi fuerint. in prin. de reb. dub. gl. timore huius dicit, ꝙ etiam alibi habemus, ꝙ licèt fuerit uocatus unus, tamen admittuntur plures, ut infra de leg. j. l. qui filiabus. §. j iſtud non eſt ſoluere contrarium, dic ergo, quòd licèt quantum ad uerba uideatur ſubſtitutus uni tantum, quantum tamen ad effectum cenſetur ſubſtitutus utrique, quia cõſiderauit teſtator, quòd hæreditas primi decedentis in pup. ætate perueniat ad patrem neceſſario, cum alium hæredem ſibi facere non poſſit, ut infra eo. l. uel ſingulis. in fin. & ſic in hæreditate ultimi decedentis reperietur hæreditas primi, & ambas ſubſtitutus habebit, ſi ergo erat habiturus interpoſitam, non eſt abſurdum, ꝙ habeat ambas

æquè

æquè principaliter. Ad hoc. ỹ.ad Trebel.l.hæredes mei.§.cum ita.
2 † & ſic relatiuum quis vel qui, licèt ſit diſtributiuum,& de ſui natura referatur ad vnum,quando eſt in ſingulari numero,ex præſumpta tamen mente defuncti trahitur ad plures, vt hic, & l. qui duos. ¶ Ad hoc op.de l.eum qui. ad Trebel. vbi ſubſtitutus habet neceſſe probare, quis vltimo loco ſit mortuus, aliàs repelletur ratione incertitudinis. Vera Sol.eſt, ꝙ ibi loquitur in fideicōmiſſaria, quæ fit etiam maioribus, vnde non conſiderauit teſtator, quòd portio primi morientis neceſſario perueniat ad ſuperſtitem, cum poſſit ſibi alium hæredem facere, vnde ſubſtituendo ei, qui vltimo morietur, nec quantum ad verba,nec quantum ad effectum,cenſetur voluiſſe ſubſtituere in portione vtriuſque, nec principaliter, nec per interpoſitam perſonam, ſed duntaxat in portione vnius, ſcilicet,qui vltimo morietur, ideo tunc relatiuum,qui non verificatur de pluribus ex præſumpta mente defuncti, & habet locum l. contraria. ¶ Vltimo quæritur, quid ſi non conſtat, ꝙ ſimul deceſſerint, vel conſtat, ꝙ diuerſis temporibus, & tamen non conſtat quis primo, & quis vltimo? dic locum habere,qđ hic dicitur, vt admittatur ad hæreditatem vtriuſque. quia non minus debet admitti in caſu dubio, quàm in caſu certo,& iſte eſt caſus in l. qui liberis.in prin. ỹ. de ſecun.tab.qui eſt notabilis ad ſuppletionem huius l.cum ſi.quia hic vterque poteſt dici vltimus, poſtquam conſtat, ꝙ ſimul mortui ſunt in text. ſed in caſibus ſupradictis tantum fuit vltimus,& non ambo, & non conſtat quis,vnde magis videbatur ſubſtitutus excludendus.

---

1 Subſtitutio facta per uerba quiſquis mihi hæres erit, non porrigitur ad illum, qui hæreditatem repudiauit, ſed ad illum qui adiuit,etiam ex ſubſtitutione uulgari.

2 Si proferantur illa uerba in teſtamento quiſquis mihi hæres erit ſoluat talia legata,an teſtator cenſeatur grauaſſe non ſolum inſtitutos,ſed etiam uenientes ab inteſtato, vt hic habeant uim clauſulæ codicillaris.

Quòd illa uerba quiſquis mihi hæres erit, intelligantur, ſcilicet, ex teſtamento.

1 **§.Filium.** † Subſtitutio facta per verba quiſquis mihi hæres erit.non porrigitur ad illum,qui hereditatem repudiauit,ſed ad illum qui adiuit,etiam ex ſubſtitutione vulgari.h.d.& iſtud additur ad §. hęc verba. quia non ſolum vocatur, qui primo loco fuit inſtitutus, ſed etiam ille, qui ſecundo, vel tertio,quia uenit ex expreſſa uoluntate defuncti. idem in ſubſtituto pupillari, vt l.paterfam.in primis tab. ỹ.eo. ¶ In glo.ibi,{nec ad pauciores,quàm duos.} iſtam glo. reprehendit Dyn.ꝙ immo verba illa quiſquis mihi &c. verificantur etiam in perſona vnius, & ad vnum tantum poſſunt referri, vt l. ſi teſtamento.§. primo.ſi quis omi.cauſa te.Bar.ſuſtinet glo.de proprietate verbo. quia nō eſt propria locutio quiſquis primus exiuerit ſcholas, ſi in ſcholis non eſt,niſi vnus, tamen fatendum eſt, ꝙ iſta non eſt ratio,quare hic admittatur iſte ſubſtitutus: quia dictio quiſquis. neceſſario habeat referri ad plures,ſed ratio eſt illa, quam ſ.dixi: quia venit ex expreſſa voluntate defuncti,& ſic non ob.§.hęc verba,qui loquitur de illis,qui non veniunt ex voluntate defuncti. Sed contra, ꝙ etiam illi,qui non veniunt ex voluntate defuncti comprehendantur ſub iſtis verbis, vt venientes ab inteſt. vt ỹ. de iu.co.l.ſi quis cū nullum.gloſſ.in uerſ.ſeq.dicit, ꝙ ibi loquitur,quando per illam dictionem, vel per illa verba, aliqui vocantur ad onus, hic quando ad commodum, ad quod non eſt veriſimile teſtatorem voluiſſe vocare illum, quem non dilexit,ſed bene eſt ueriſimile, ꝙ noluerit illum grauare, & ex quo grauauit, illum dilexit.
2 † ſecundum hoc ſequitur, ꝙ ſi proferantur iſta verba in teſtamento quiſquis mihi hæres erit, ſoluat talia legata, cenſetur grauaſſe non ſolum inſtitutos,ſed etiam venientes ab inteſt.& ſic habent vim clauſulę codicillaris, & ad hoc allegatur iſta gloſ.quam Bart. videtur teneтur,ſed contrarium determinat gloſſ. in l.eam quam.C. de fideicom.in princ.primæ aliàs ſecundæ gloſſ.& dicit Iac.de Are. ꝙ illa
a eſt uerior. Præterea verba illa quiſquis [a] mihi hæres erit intelligantur, ſcilicet ex teſtamento, ut eſt gloſſ.ordinaria.in l.ſi teſtamento.in princ. ſi quis omiſ. cau. teſta. Præterea ſi illa ratio eſſet uera, ſemper cenſerentur legata repetita a uenientibus ab inteſta. quia ſi grauauit inſtitutos, quos dilexit, fortius cenſetur uoluiſſe grauare uenientes ab inteſt. quos non dilexit, & tamen contrarium verum eſt,niſi hoc dixerit expreſsè,ut l.j. ỹ.de iu.co.Poteſt dici,ꝙ ſi fuit unus tantum inſtitutus, vera ſit iſta gloſſ. vt ſic illa uerba referantur ad plures, ſecundum quod proprius ſignificatus ipſorū expoſcit. Si autem ſint plures inſtituti, tunc: quia non poſſunt uerificari in eis, non intelligatur de uenientibus ab inteſt.& ita procedat, glo.contraria, & iſta uidetur ipſa ueritas. Ad contrarium, de l.ſi quis cum nullum, dic ꝙ non fuit ibi factum teſtamentum, unde non poſſunt referri uerba,niſi ad uenientes ab inteſt.

ADDITIO

a Quiſquis mihi. Adde l.ſi plures.ff.de leg.3.l.ex cauſa.ff.de uer. ſig.

---

1 Legata relicta a ſubſtituto impuberis,etiam ſi teſtamentum fuit expugnatum per contrata.intentata ab impubere beneficio præteriti ualent, & debentur omnibus etiam extraneis, & num. 2.

3 Contrata.intentata per impuberem inſtitutum beneficio præteriti,non ſolum non nocet ſubſtitutioni pupillari, ſed nec etiam legatis a ſubſtituto relictis,quominus debeantur omnibus, & an etiam ipſe prodeſſe poſſit, ut faciat augeri, & qualiter.

4 Quod eadem debet eſſe ratio contrariorum.

1 **§.Etiam.** † Licèt teſtamamentum per contrat.expugnetur, pupillaris ſubſtitutio firma permanet, & relicta a ſubſtituto pupillari deberentur omnibus, etiam perſonis non coniunctis,& etiam ſi ipſe pupillus beneficium preteriti contrata.intentaſſet,quin immo per hoc augentur legata a ſubſtituto relicta, propter hoc,ꝙ pupillus minus ſoluit, ꝗ ſi contratab. non intentaſſet,quia non ſoluit extraneis, uel propter id,quod a cohærede extorquet,quod non extorſiſſet, ſi contratab.non intentaſſet,poſſunt etiam minui dicta legata,ſi propter contratab.diminuta eſt portio pupilli,in quo fuit ſubſtitutus. h.d.cum l. ſeq. quæ cū iſta continuatur.Recollige ex iſtis tex.tria.Primo,ꝙ licèt per contratab.rumpatur teſtamentum paternum,ſaltem in effectu, licèt non ipſo iure, teſtamentum tamen pupillare in eo comprehenſum nullo modo rumpitur,etiam in effectu.Sed contra, quia eſt idem cum paterno,vt ſ. eod.l.patris, & filij.& eſt pars ipſius,vt ỹ. eo.l.qui plures.in fin.& quod iuris eſt de toto, debet eſſe de qualibet parte l.ſi quis cum totum.de excep.rei iud. Sol. in hoc teſtamentum pupillare nō cenſetur idem cum paterno,nec eius pars, ſed penitus diuerſum,ut not.in d.l.patris,& filij.in gl. magna. uerſ. item quia expugnato. ¶ Item adhuc oppo. quia hic loquitur etiā ſi ipſe pupillus inſtitutus,cui facta erat ſubſtitutio, intentauit contratab.beneficio præteriti,ut in prin.& l.ſi contra.ergo debet perdere commodum ex illo teſtamento,ut ſ.eo.l.is qui contrata. ſed pupillaris ſubſtitutio eſt eius commodum, ergo debet rumpi ſaltem in effectu. Solu. contrarium procedit in commodo pecuniario, quod eſt omnino priuatum, & circa quod ipſe poteſt diſponere cum authoritate tutoris,& illud perdere: hic loquitur de commodo pecuniario, quod conſiſtit in hoc, ut ſibi ſuccedatur ex teſtamento,in quo etiam uertitur utilitas publica: unde circa illud non poteſt diſponere, etiam cum tutoris authoritate,ut illud perdat contrat.intentando, & iſtud uidetur eſſe de mente Bart. licèt non ſic clare loquatur. ¶ Item adhuc.opp.quia etiam contra. datur filio in poteſtate præterito,ut l.is qui. ỹ.de leg. præſtan. quo caſu teſtamentum eſt nullum ipſo iure,nec poteſt ualere ſubſtitutio pupillaris in eo contenta,ut ſ.eo.l.2.§.j.& hic in ſi.primæ gloſ. magnæ,dum allegat illam l.pro contraria.Sol.intellige iſtos tex.ut gl.ponit, quando emancipatus fuit præteritus, & tunc teſtamentum non eſt nullum,ut l.is qui.de leg. præſtan. Vltimo oppo.qui ꝯta.intentat,reducit rem ad cauſam inteſtati,ut no.in l.in liberis.C. de col.& iſta ſubſtitutio requirit aditionem ex teſtamento, ut l.2. §.adeo.ſ.eo.Sol.cōtrarium procedit, quando intentatur ante aditam hęreditatem,& inſtitutus timore præteriti non adiuit, & tūc fateor contrarium, ꝙ rumpitur ſubſtitutio potius propter aditionem non factam, ꝗ propter contratab.hoc tamen uerum,niſi inſtitutus eſſet filius teſtatoris, & in poteſtate, quia tunc non poteſt taliter omittere, quin remaneat hæres ex teſtamento,ſaltem nomine,& hoc ſufficeret ad confirmandam ſubſtitutionem,hic aūt debet intelligi, qñ fuit intētata poſt aditam hæreditatem, & tunc etiam ſi extraneus fuit inſtitutus locū habet, quod hic dr̃.Secun-
2 do † principaliter recollige, ꝙ legata relicta a ſubſtituto impuberis etiam ſi teſtm̄ fuit expugnatū per contrat.intentatā ab impubere beneficio præteriti ualent, & debentur omnib.ēt extraneis.Sed ꝯ ꝙ coniunctis tm̄, ut in tit.de leg. præſt.l.j. Sol. iſtud procederet in relictis ab ipſo impubere,qui teſtm̄ pr̄num expugnaret, & ſic hēt hæreditatem ꝯ uoluntatem teſtatoris, ſed ſi non expugnaſſet, ſed adiuiſſet,ēt ipſe teneret̃ præſtare omnib. quia plena fuerūt uoluntate defuncti,ut l.ſi ex duob.de ꝯtab.& l.ſi duo.in ſi.de leg.præſt. ſed hic loquit̃ de relictis a ſubſtituto impuberis,qui non pōt expugnare per contrat.ēt beneficio præteriti, quia non committit̃ ſibi edictum,cum ſuccedat in hæreditate impuberis,in quo præteritus non recipit iniuriam præteritionis, unde cum habeat hæreditatem impuberis ex uoluntate defuncti,nimirum ſi præſtat omnib.& hoc uoluit gl.pe.quæ incipit, non aliis. Sed ꝯ, ꝙ immo etiā ſubſtitutus impuberis ſoluat duntaxat cōiunctis, & non omnib. ut l.qui fundū.§.qui filium.ad l.Falc. & l.ſi.de leg.3.Sol.uerum eſt, qñ ſolueret ex perſona impuberis,quia fuiſſent ab ipſo impubere relicta, & ipſe deceſſit anteꝗ ſolueret, unde ſubſtitutus tāꝗ heres eius ſoluit eo modo, quo ſoluturus eſſet impuberes, ſi uiueret, nos loquimur de relictis a ſubſtituto, ꝗ ipſe ſoluit ex ſua perſona,

non

3 non ex perſona impuberis.†Tertio & vltimo recollige, ꝙ ꝯtra.in-
tentata per impuberem inſtitutū beneficio præteriti non ſolum
non nocet ſubſtitutioni pup.ſed nec etiam legatis a ſubſtituto re-
lictis, quominus debeantur omnibus, vt in prin.huius l. & ſi con-
tra.ſed etiam ipſe prodeſſe pōt, vt faciat ea augeri.i.integraliter ſol
ui nulla facta detractione Falcidię, ſi pp contrat.impuberes conſe
cutus eſt tm̄ cōmodū, ꝙ ſolutis legatis integraliter remanet ſub-
ſtitutis quarta pars, quæ debeť pro Falcidia. Pōt aūt hoc continge
re duob.modis. Primo ſi pp contrat.qua reuelať impuberes a ſo-
lutione legatorū relictorum extraneis. Secundo ſi conſequiť ma
iorē partē, q̄ fuiſſet habiturus, ſi contrat.non intentaſſet, vt in exē-
plo, quod ponit gl.ponendo caſum, ſi fuit inſtitutus in vncia, &
extraneus cohæres in xj. vnciis, nam contrat.tam illa, quæ datur
præterito, q̄ illa, quæ datur impuberi eius beneficio diriguntur ꝯ
extraneum, & auferunt ſibi illas xj.vncias, quas diuidunt inter ſe,
& ſic habebit impuberes 7.vncias, quas tranſmittit ad ſubſtitutū
eius hæredem, ſicut & commodum, de quo s̃.in non præſtando
legata. Conſequitur ergo ſubſtitutus pinguiorem hæreditatem
impuberis, & ſic poterit eſſe, ꝙ ſolutis integraliter legatis remane
bit ſibi quarta, & vltra, quod non eſſet, ſi contrat.non fuiſſet inten
tata, & tunc potuiſſet detrahere Falcidiam, nunc non poterit, ſed
etiam poteſt eſſe caſus, in quo contrat.diminuet legata ab impu-
bere relicta, quia facit, vt detrahatur Falcidia, quę nō fuiſſet detra-
henda, ſi non fuiſſet intentata, ſi ponas caſum econuerſo, ꝙ impu
bes fuit inſtitutus in maiori parte, q̄ ipſum tangeret ab inte. puta
inſolidum, tunc non expedit ſibi intentare contrat.beneficio præ
teriti, ſed ſolus præteritus intentat, & aduocat ſibi dimidium, vn-
de ſubſtitutus minorem conſequitur hr̄ditatem, & ſi pp hoc non
remaneret ſibi quarta, ſolutis legatis detraheret Falcidiam, quam
non fuiſſet detracturus, ſi contrat non fuiſſet intentata. Et ex his.
apparet, ꝙ gl.huius l.non clarè, nec perfectè poſuit caſum, qui cla
4 rius ex prædictis apparet.† Et vltimo illud, ad quod ſemper allega-
a tur in fi.; ꝙ eadem debet eſſe ratio contrariorum,ᵃ quia quod ope
ratur augmentum in augendo, ſimiliter diminutio in diminuen-
do, & etiam alleg.l.fi.de leg.3.ad hoc.

ADDITIO.

a Eadem debet eſſe ratio contrariorum. Adde c.hoſpitiolum.32.d.c. reſu-
ſcitatus.de pœ.diſ.in c.nuper.de biga.& in c.literas.de reſt. ſpol.

LEX XXXVII.

VEl ſingulis. Iſta l. in fin. allegatur, ꝙ ſi facta eſt
ſubſtō vltimo morienti, non ppa
videntur inuicem ſubſtituti illi, quorum vltimo morienti
facta eſt, quia hic dr̄, ꝙ primo moriens decedit inteſtatus,
& eius legitima hæreditas ad fratrē deuoluitur ab inteſta. & iſtud
ius ltīmæ hr̄ditatis cenſeť voluiſſe reſeruare inter eos ſubſtituēdo
vltimo morienti. Sed ꝯ de l.Titia.§.Seia.de leg.2. Sol. ibi loquitur
in fideicōmiſſaria ſubſtōne, in qua diſtinguere, vt dixi s̃. eo. l. ſi pr̄
impuberes, ꝙ aut eſt facta in tota hr̄ditate, vel in tota re legata, aut
ſimpliciter, ſed hic loquitur in ſubſtōne directa pupillari, in qua in
diſtinctè non cenſenť inuicem ſubſtituti, quia illa non reſultat ex
coniecturis, & ex tacita voluntate, ſed requiritur voluntas expreſ
ſa, non ſic in fideicommiſſaria, ut l.cum proponereť. & quod ibi
no.in gl ſi.j.de leg.2.cum gl.ibi opp.de l.Lucius. C.de teſt.

LEX XXX.

1 *Bonum eſt argumentum de perſonis ad tempus, de tempore ad locum, & de rebus ad tempus.*

1 QVi plures. † Allegatur iſte tex.in ver.ergo, quòd
a bona eſt argumentatio ᵃ de perſonis
ad tēpus, quia ſicut pater pōt ſubſtituere quibuſdam ex
filiis, & quibuſdam non, ita p̄t uſque ad certum tp̄s,
& ultra non. licèt poteſtatem habeat ſubſtituendi ultra illud tem-
2 pus, ſicut & habet poteſtatem ſubſtituendi omnibus liberis.† Ad-
b de, ꝙ etiam bona eſt argumentatio de tempore ad locum.ᵇ l. vi-
num.ſi cer.pet.& de reb.ad tempus, vt l.miles qui ita hæred.§. &
quia diximus. de teſt.mil.

ADDITIONES.

a Argumentatio de perſonis ad tempus. Adde Bal.in l.precib. C.de impub.
& aliis ſubſt. Bal.in rep.c.ſi pater.de teſt.lib.6.

b Argumentatio de tempore ad locum. Adde Bar.in l.fi.de triti. Bar.in l.ra-
tio.in §.ſi per venditionem.de act.emp.

1 *Sicut per Auth.ex cauſa.cōſeruantur legata, & fideicommiſſa, ꝙ ita conſeruetur ſubſtitutio pupillaris, quæ eſt pars teſtamenti, ſicut & legata.*

1 §.Etſi a patre. † Aditio etiam coactè facta confir-
mat tabulas pupillares, ſicut etiam
2 confirmat legata, & fideicommiſſa.h.d.¶†Et no. iſtam argumen
tationem de legatis ad ſubſtōnem pu. vnde dicit Bal. ꝙ nō eſt tex.
in mundo, qui melius faciat ad probandum, ꝙ ſicut per auth. ex
cauſa.conſeruantur legata, & fideicommiſſa, ita conſeruetur ſub
ſtitutio pup. quæ eſt pars teſtamenti, ſicut & legata, licèt Dyn. te-
nuerit contrarium. ¶In tex ibi, (dicebat.) ſubaudi, & malè. Sed q̄d
potuit ipſum mouere ad hoc dicendū fortè, quia per ſubſtōnem
pu. ſucceditť directò in tota hr̄ditate, videbitur difficilius confir-
mari, q̄ legata: certè immo facilius, quia eſt magis fauorabilis, q̄
legata. Poteſt aūt iſte tex.intelligi tribus modis. Primo, ꝙ fuit inſti
tutus extraneus, & pupillus, cui facta fuit ſubſtō, fuit exhęredatus
ſm̄ Iac.de Are. ſed alij reprehendunt, quia tex.in prin.dicit, ſi a pa-
tre inſtitutus, & c. ſed pōt ſuſtineri, ut illud uerbum a patre refera-
tur ad exhr̄datum, & eſt ſenſus, ꝙ extraneus inſtitutus fuit a patre
exhæredatus, & rogatus de reſtituendo hr̄ditatem Titio, & exhæ
redato fuit ſubſtitutus Seius, & iſte extraneus inſtitutus repudia-
uit hr̄ditatem, & tunc ſaluatur uerbum, deſtituto teſtō. quod eſt
j.ſ.per repudiationem: ſed quia non debet hoc nocere fideicom-
miſſario, ſi facit ipſum compelli ad adeundum, reſuſcitatur teſtm̄
iam deſtitutum cum omnib. in eo contentis, quia non ualuit re-
pudiatio in præiudicium ſubſtituti, ut l.nam quod. §. j. s̃. ad Treb.
Alij ponunt, ꝙ fuit inſtitutus filius impuberes, & grauatus de re-
ſtituendo hr̄ditatem paternam uni: & ſi decederet in pup. ætate,
fuit ſubſtitutus. Sed tunc ob.uerbum illud, deſtituo. quia licèt re-
pudiet hr̄ditatem, remanet hr̄s nomine, unde non deſtituiť teſtm̄
taliter, ꝙ infirmeť fideicommiſſum vl'e, qm̄ etiam illud confirma
tur per exiſtentiam ſui hr̄dis, ut l.ita tm̄.§.ſi pr̄.ad Treb. ad quid er-
go fuit neceſſaria hęc coactio, ut adiret pp hoc gl.quæ incipit, ua-
lebant. quæ tenet hanc lec.fatetur, ꝙ fideicommiſſum valebit pp
ſolam exiſtētiam ſui hr̄dis, ſed compellitur adire ad hoc, ut magis
ualeat. Alij timore huius dicunt, ꝙ hic filius habebat cohæredem
extraneum, pp quem exiſtentia ſui hr̄dis non confirmat fideicō-
miſſum, & hanc tenet Dyn.& Bar. quæ non placet pp uerbū de-
ſtituo. quia tunc multò minus eſſet deſtitutum teſtm̄ p repudia-
tionem filij, cum ſubſit cohr̄s per cuius aditionem pōt confirma
ri. unde tenendo, ꝙ loquať in filio plus placet, q̄a non haberet co-
hæredē. Et ad ꝯrium rn̄detur, ꝙ iſta coactio non erat neceſſaria,
tm̄ fuit utilis, q̄a reuelať ſubſtitutus ab onere probādi ſuitatē poſtq̄
expreſſè adiuit aliàs haberet neceſſe probare patriam poteſtatē
quod erit difficile: plus tamen placet lec.Iac.de Are.

LEX XXXIX.

1 *Emancipatus non poteſt pupillariter ſubſtitui, ſed eius inſtitutio poteſt admitti, & in tempus pubertatis, & fideicōmiſſum relinqui, quod tantum ualet quantum ſubſtituto pupillaris.*

2 *Prudens eſt teſtator, qui teſtatur de conſilio ſapientis, & non confidit de ignorantia notariorum.*

3 *Filius cum debeat habere iure inſtitutionis, an ſi relinquatur iure fideicōmiſſi uniuerſalis tantundē ualeat, & quid ſi ei ſimpliciter relinquatur, & non dicatur iure inſtitutionis.*

4 *Quod ille cui relinquitur pars hæreditatis per uiā legati, uel fideicōmiſſi, ſaltem in hoc habeatur loco hæredis, ut teneatur ad onera illius hæreditatis.*

1 CVm ex filio. †Emancipatus non pōt pupillari-
ter ſubſtitui, ſed eius inſtitutio p̄t
admitti, & in tp̄s pubertatis, & fideicommiſſum relinqui,
quod tm̄ ualet quantū ſubſtō pupillaris. h.d.ſm̄ Bart. Tn̄
ego neſcio uidere qualiter iſtud fideicommiſſum tm̄ ualeat, quan
tum ualet ſubſtō pupillaris. nam per iſtam ſubſtitutionem ſucce-
ditur ipſi filio, quod eſt ſibi fauorabile, ſed per iſtud fideicommiſ
ſum excludiť filius a ſuccedendo patri anteq̄ perueniat ad tp̄s pu
bertatis, quod eſt ſibi odioſum. ¶In tex.ibi, (cum ex filio.) ſubau-
di prædefuncto. ¶In tex.ibi, (duos nepotes impuberes habebat,)
ſubaudi ex diuerſis matribus, ut procedat id quod dicit gl. ꝙ ſi iſte
emancipatus fuiſſet inſtitutus, & grauatus de reſtituendo ſuam
dimidiam fratri, tranſmitteret ad ſuum hæredem, ſaltem quartā,
uidelicet ad matrem, quæ propinquior eſt, q̄ filius, nam hodie ſo-
la mater ſuccederet excluſo fratre ex uno tm̄ latere coniuncto.
Vel dic etiam ſi eſſet ex eadem matre, ſuccederet mater, & frater
ſimul, ut in auth. defuncto. C. ad Tertul. & ſic adhuc non ha-
beret teſtator ſuam intentionem, qui voluit illam dimidiam inte-
graliter ad fratrem redire & tūc erit fratris, & matris. ¶In text.ibi,
{ad alteram partem transferre.} ſubaudi integraliter, quod per fi-
deicommiſſum facere non poterat, quia non poterat prohibere
Trebellianicā hoc iure, vt l. ꝙ de bonis. §. j. ad l.Fal. hodie eſt ſecus,
ut no. per Bar. in l. Marcellus. ad Treb. & ſic iſtud conſilium eſſet
hodie neceſſariū, quia poſſet inſtituere emancipatum, & ſi dece-
deret in pup. ætate, ſuam dimidiam integraliter reſtituat fratri nō
detracta Trebellianica, & iſtud eſt melius conſilium, q̄ illud quod
2 ponit Bar. hic. ¶†In tex.ibi, (ex conſilio,) no. ꝙ prudēs eſt teſtator,
qui teſtatur de conſilio ſapientis, & non confidit de ignorantia
notariorum, qui multoties apponunt uerba, quorum ſignifica-
tus eſt contra intentionem teſtatoris. In tex.ibi, (cum in ſuam tu-

telam

telam veniſſet,legauit.)gl.ſupplet vnà cum fructib. interim perce-
ptis,ne ille emancipatus poſſit cõqueri de tali dilatione, ꝙ ſit ſibi
nociua ſaltem in fructib.certè ẽt ſi hoc non dixiſſet, ſi conſtat, ꝙ
dilationem appoſuit fauore filij, (quod in dubio præſumitur) dẽt
reſtitui cum fructib.interim perceptis,vt l.in fideicommiſſi. §. cũ
Polidius.de vſu.& l.ſi ita relictum. §. Pegaſus.de le.2.de annu.leg.
l.eum qui.aliàs incipit Iabolenus.ſed certè adhuc non põt negari,
quin iſte emancipatus poſſit conqueri,quia ſi fuiſſet inſtitutus,&
de reſtituendo grauatus,ſaltem quartam tranſmiſiſſet ad ſuos hæ
redes,ſed nunc nihil tranſmittet de iſto fideicommiſſo cõdõnali,
vt gl.hic dicit. Nec obſtat ſi dicatur:immo non eſt ꝯdõnale, ſed in
diem,quia tp̃s certæ ætatis appoſitum filio facit diem, nõ ꝯdõnẽ,
& ſic non impedit tranſmiſſionem,vt l.Seius Saturninus.ad Tre-
bel.quia verum eſt, niſi appareat de ꝯria intentione teſtatoris, vt
hic, quia volebat integram dimidiam redire ad fratrem, & ſic ad
illum nihil tranſmitteret,quia vr̃,ꝙ habeat querelam,vel contrat.
In gl.ibi,(ſed hodie puto contra)tenet ergo gl.ꝙ iſtud conſilium
non procedat hodie de iu. cod. quia remouetur dilatio per l. qñ
in priorib.nec de iure Auth.quia requirĩt ti.inſtõnis ẽt in emanci-
pato,vt in §.aliud quoq; capitulũ.Bar.tenet,ꝙ ẽt hodie procedat,
quia totum hoc fit in fauorem filij . vnde illa iura non vendicant
ſibi locum,vt no.in l.filius matrem.C.de inoff.teſt.& eo.mo.non
corrigitur l.multi non notæ.ſ. de lib. & poſth. quia qñ exhæreda-
tio fit fauore filij,non requirĩt cã.Mihi vr̃, ꝙ ẽt iure iſto cõſilium
iſtorum non fuerit bonum,ſi ſic diceret, licèt ſi bene conſideres,
non eſt verum,ꝙ iſtud fiat ad commodũ iſtius emãcipati, ſed ad
commodũ fratris ſui, ut dimidia emancipati integraliter maneat
penès fratrem,ſi emancipatus moriatur in pupillari ætate . vñ q̃d
ad emancipatum de fauore fratris ſui,poſtq̃ ipſe iniuriam recepit
tam in dilatione,quia interim nihil habet, q̃ tranſmittendo, quia
nihil tranſmittit?Præterea interim de quo alimentabitur,ſi non ha
bet alia bona, & reſtõ non venit ſibi fienda, niſi poſt pupillarem
ætatem?vñ vr̃,ꝙ ipſe habeat contrat.per l.ita tñ.§.rogatus. ad Tre
bel. Nec uideo qualiter iure iſto potuerit aliquid conſilium dare
huic teſtatori,per quod perueniret ad ſuam intentionem, ſed ho
die ſic. Certè nec hodie, quia licèt poſſit prohiberi Trebellianca,
3 non tñ lẽtima põt auferri.¶ † In gl.ibi,(item quæ ratio.)glo. mouet
duas qõnes,vnã cum filius debeat hr̃e iure inſtitutionis, an ſi re-
linquatur iure fideicommiſſi,vl is tantundem valeat? vr̃ ꝙ ſic, qa
pro hr̃de hr̃,vt l.ſi filius.ſ.quod cum eo.& hoc vr̃ tenere gl.hic,&
in §.cum aũt.in l.ſcimus. C.de inoffic. teſt. Cõiter tenetur contra-
rium per l.ita tñ.§.qui rogatus.ad Treb.vbi hr̃ pro præterito,& ha
bet contrat.Bal.tñ in l.fi. C.famil. erciſc.dicit,ꝙ ſi ſimpliciter relin-
quitur,licèt non dicatur iure inſtõnis, valet, & non dr̃ præteritus
de iure canonico, quia ſubintellr̃ ille tit.ſicut eſt neceſſarius in fi-
lio:& dicit eſſe caſum non diuinando in c.Rayn.de teſt.quod no.
ſed noſtri Doct.videntur cõiter dicere contrarium,vt no.in l.his
verbis.in prin. ſ. tit. j. & l.illa inſtitutio. per Bar.quia verbum com-
4 mune relatum ad certas res non importat inſtitutionem. ¶ † Alia
qõ eſt,an ille, cui relinquitur pars hæreditatis,per viam legati, uel
fideicommiſſi, ſaltem in hoc habeatur loco hæredis, ꝙ teneatur
ad onera illius hæreditatis.Et in hoc breuiter dicas,ꝙ ſic,vt l.ſi ſer
uum.§.fin.cum l.ſeq. & ibi plenè de hoc no. de leg.2.quia impor-
tat verbum hæreditatis de ſui natura, ſicut & alia ſignificantia vni
uerſitatem iuris,ut menſa,vel peculium.l.cum pater.§.menſæ. &
l.cum filius.§.Lucio.de leg.2.

1 *Expreſſum facit ceſſare tacitum.*
2 *Dictio,alius.uerificatur etiã in duob,ſed regulariter requirit plures, & dictio,alter.quæ regulariter requirit duos, tamen uerificatur in plurib.*
3 *Vulgaris expreſſa non continet tacitam pupillarem,quando fuit pupillaris facta, nec econuerſo.*

1 **§.Filio.** † Expreſſum facit ceſſare tacitum . Item prouiſio
hominis tollit prouiſionẽ legalem . ad hoc ſemp
2 alle.de hoc in l.fi.C de pact.conuen.¶ † In text.ibi, (alius.) no. ꝙ
a iſta dictio, alius. [a] uerificatur in duob. ſed regulariter requirit plu-
res.Econtra dictio,alter. quæ rlr requirit duos,tamen verificatur
in pluribus ĵ.prox.§.& no.C.de fur.l.ancillæ.per gl. & adde quod
3 habetur in l.ſi ex toto . de leg. j. ¶ † Noto etiam, ꝙ vulgaris ex-
preſſa non continet tacitam pupillarem,quando fuit pupillaris fa-
cta,nec econuerſo, vt in gloſſ.

ADDITIO.

a Dictio,alius.Adde Cy. in auth.ſed neq; curialem.C.de epiſ. & cler.gl. in cle.ſi una.de reb.eccl.non alie.Io.And.in addit.Spe.in ti. de ſpon.

1 *Ius accreſcendi tranſit ad illũ,ad quem tranſit portio iure ſubſtitutionis.*
2 *In ſubſtitutum unius ex coniunctis, quòd tranſeat ius coniunctionis, & ius accreſcendi, & quando.*
3 *Quid in legatis.*

1 **§.Quidam.** † Ius accreſcendi tranſit ad illũ, ad quem
tranſit portio iure ſubſtõnis.h.d. ¶ In tex.
ibi,(unus ex illis,) melius diceret ille, cui non erat quiſquã ſubſtitu
tus,nã vnus tñ fuerat,vt ſ.dr̃ in tex.præter vnum mortuus eſt: er
go ille,cui non erat datus ſubſtitutus hæreditate non adita,& etiã
unus de illis,quib.erat datus ſubſtitutus ſilr̃ hr̃ditate non adita,cer
tum eſt,ꝙ portio illius deuoluitur ad ſuũ ſubſtitutũ.& eodẽ mo-
do portio portionis alterius,qui non habebat ſubſtitutũ,deuolui
tur ad illum ſubſtitutum per ius accreſcendi, quia ſicut ſi oẽs illi
tres adiuiſſent,portio illius,qui ſubſtitutũ nõ habebat, vacans per
mortem, vel repudiationem accreſcet illis trib.pro rata,& ita pro
rata,quæ tangit vnum ex eis,ſi non adiuit,& ſic peruenit ad ſubſti
2 tutum,accreſcit ſilr̃ pro rata.¶ † No. ergo ſm̃ Bal. ꝙ in ſubſtitutũ
vnius ex coniunctis tranſit ius coniunctionis, & ius accreſc. Tu
aduerte diligenter,ꝙ hic loquitur in hæreditate,in qua portio ac-
creſcit portioni etiam inter diſiunctos, ne quis decedat pro parte
inteſtatus,vt C.de cad.tol.§. is ita. & ĵ.de acq.hær.l. ſi ſeruus cõis
ab extero. quæ ſolet ad hoc allegari,vnde impropriè loquĩt Bald.
hic,dum dicit, ꝙ tranſit ius cõiunctionis, quia coniunctio in hoc
3 non attendĩt,ſed bene tranſit ius accreſcendi.† Quid aũt in legatis,
vbi non accreſcit,niſi inter coniunctos:pone,ego legaui fundum
Titio,& Seio in eadem oratione,& ſic ſunt re, & verbis coniun-
cti.poſtea in alia oratione ſubſtitui Titio Caium,Titius repudiat,
& ſic ſua portio venit ad Caium ſubſtitutum,poſtea repudiat Se-
ius,vtrum ſua portio accreſcet Caio,ſicut accreuiſſet Titio? & ui
detur,ꝙ non,quia ille Caius non eſt cõiunctus uerbis cum Seio,
quia non fuit poſitus in eadem oratione cum eo, tñ Iuriſc.uidẽt
determinare contrarium in l.ſicut in annos.§.hæc autem . in fin.ſ.
qui.mo.uſuſfr.amit.ſed ego intelligo illũ text. qñ ſaltem erat inter
eos coniunctio realis,quia ſubſtitutus in eõ. fundo, & ita ibi colli
gĩt,ſi bñ inſpiciaĩ,ſecus ſi nec realis, ut ſi fuit ſubſtitutus in portio-
ne,q̃ per concurſum peruentura erat ad Titiũ,& ſic non eſt uerũ
id,qđ dic.t Bal.ꝙ in ſubſtitutũ tranſeat ius coniunctionis, quia eſt
cõtra illum tex.ſi benè conſideretur. & Bal.de illo non meminit.

LEX XL.

CAuſa cognita. Subſtitutus impuberi, qui ſe ad arrogandum dedit, habet utiles actiones contra arrogantem,ſicut haberent alij uenientes ab inteſtato ex cautione interpoſita tempore arrogantis h.d.de materia iſtius l.dic plenè, ut in l.ſi arrogator. ſ. de adopt.per Cynum.

LEX XLI.

COhæredi. Principium iſtius l. idem dicit per oĩa quod l.Titius.ſ.eo. ¶ In tex.ibi,(ita deceſſit,)ſubaudi, & poſtea deceſſit cohæres hæreditate nõ adita.In tex.ibi, (utraq; portio.)dicit Dyn.ꝙ una iure ſubſtõnis,altera iure accreſcendi.ſ.eo.l.ſi Titius.ſed ille tex.facit in contrarium,ꝙ uterq; iure ſubſtõnis põt dici,& hanc puto ueritatẽ,ꝙ aut fuit ſubſtitutus primo cohr̃di ſuo, & poſtea quis fuit ſibi alius ſubſtitutus, & tunc iſte ultimus ſubſtitutus cenſeĩ ſubſtitutus in utraq; portione,& ideo ſi ambæ uacent, ambas habebit iure ſubſtõnis,& ita procedet,quod ibi dixi,aut fuit ſibi datus, anteq̃ eſſet ſubſtitutus cohæredi,& tunc ille non ur̃ ſubſtitutus,niſi in portione ipſius,& ideo portio cohęredis peruenit per ius accreſc. ut dicit Dy.& iſta diſtinctio probaĩ per ea,quæ in fi.no.C. de fideicõ. l.cum uirum.Nec ob. textus hic p̃cedens.dum dicit, ſiue añ ſubſtitutionẽ,ſiue poſtea ſubſtitutus ſit,&c.nã non refert quantũ ad hoc,ut habeat utranq; portionẽ, quia utroq; caſu habebit utranque,ſed bene refert quantum ad modum habendi,& ita inueſtigatio eſt magnæ utilitatis,& effectus,ut dixi in d.l.ſi Titius.

§.Ex his verbs. In ſubſtõne reciproca uocantur ſubſtituti pro hæreditariis portionibus.h.d.ſubaudi, & ita demũ ſi pro portionibus ſuis adiuerunt, ut ſ.eo.l.qui plures.cum l.ſeq. ¶ In tex.ibi,(pro modo ſibi.)gl.j.exponit.ſ.repudianti,ſed non eſt bona expoſitio, quia tunc oportet impropriare textũ,qui poſtea ſequĩ,quæſitę. & exponere.ſ.quærendæ. Dic ergo, ſibi,ſ.adeundi,ſi erat ſui iuris,uel ſi erat in aliena poteſtate, & ſic ſuã portionem acquiſiuit alteri pro modo illius portionis alteri quæſitæ.& hoc eſt,quod ſequitur,uel alij, &c.

1 *Quatuor differentiæ inter ſubſtitutionẽ pupillarem, et fideicommiſſariã.*
2 *Si non ualet teſtamentũ paternum,ſic non ualet pupillaris ſubſtitutio,ita nec fideicõmiſſaria,niſi expreſsè eſſet repetita a uenientib. ab inteſtato, Pupillaris ſubſtitutio nõ poteſt fieri in codicillis, ſed fideicommiſſaria ſic.*
3 *Si pupillus inſtitutus emancipetur,non euaneſcit inſtitutio,ſed pupillaris ſubſtitutio ſic.*
4 *Si dedit ipſum in adoptionem alteri,& ſic exiuit eius familiam, quòd hodie non euaneſcat ſubſtitutio.*

5 *Quòd etiam non euaneſcat, ſi exiuit patriam poteſtatem propter dignitatem*
6 *Si emancipetur, uel detur alteri in adoptionem, an euaneſcat etiam tacita uulgaris, ut ſic ſi poſtea repudiet ſubſtitutus, non admittatur.*
7 *Subſtitutus non poteſt capere propria authoritate, ſi habet recipere de manu reſtituentis.*
Subſtitutio facta per uerba merè obliqua ei, cui poteſt fieri directa, non trahitur ad directam.
8 *Trebellianica poteſt dici Falcidia.*
Propter non confectionem inuentarij; cum lex dicat perdi Falcidiam, an perdatur etiam Trebellianica.
Filius etiam ſub conditione grauatus non detrahit, niſi unam quartã, & quid de iure canonico.
9 *Si filius eſt grauatus reſtituere poſt mortem ſuam, licèt iſtud fideicõmiſſum non ueniat reſtituendũ ab eo, ſed ab hæredibus eius, non tamen reſtituitur tanquam relictum ab ipſis hæredibus, ſed tanquam relictum ab ipſo filio, & ſic in reſtitutione non ueniet legitima filij.*
Quid ſi teſtator dixit, ꝙ poſt mortẽ filij bona ſua reſtituantur, uel perueniant ad talem, quòd tunc ueniet legitima, & detrahetur niſi Trebellianica.
10 *Si teſtator dixit, ſi filius meus impubes deceſſerit, uolo, ꝙ bona mea perueniant ad talem. an illud uerbum. impubes. intelligatur, qui nunc eſt impubes, & ſic quandocunque deceſſerit, ſit loco ſubſtitutionis, an autem ſi deceſſerit impubes, ideſt in pup. ætate.*
11 *Per fideicõmiſſariam ſubſtitutionem ſucceditur teſtatori, & nõ pupillo. Item eſt onus, non prouiſio, & quòd in ea non ueniat legitima filij, quæ reputatur de proprijs ſuis facultatibus.*

1 §. Cum filiæ. †In iſto §. j. ponit̃ vnũ dictũ in pupillari
ſubſtõne, vſq; ibi, (ꝙ ſi hr̃dem.) poſtea
ponunt̃ quinq; dicta in fideicõmiſſaria facta pupillo, de qua non
hr̃ hic in tit. q̃a iſte titulus tractat de directis ſubſtõnib. Ex illis quinque dictis collige quatuor dr̃ias inter pupillarẽ, & fideicommiſſariã. Prima, q̃a de fideicõmiſſaria detrahit̃ Falcidia, ſeu Trebellianica, vt hic in ver. (ꝙ ſi hr̃dẽ,) ſed de directa pupillari non, vt l. ſi quis
ad declinandã. de epiſ. & cle. & in c. ſi pr̃. de teſt. lib. 6. alia eſt, q̃a fideicõmiſſaria põt fieri pupillo ẽt poſt t̃pa pubertatis, vt hic in ver.
{nec aliud.} non ſic in pupillari, vt ſ̃. e. l. verbis. & l. in pupillari. Tertia eſt, q̃a fideicõmiſſaria non põt fieri in bonis pupilli, ſed duntaxat teſtatoris, vt hic in ver. (nec in fideicõmiſſo.) ſed pupillaris ſic,
vt ſ̃. e. l. ſed ſi plures. §. ad ſubſtitutos. Quarta eſt, q̃a fideicommiſſaria non põt fieri exhæredato, cui nihil eſt relictũ, ſed in eo, quod
eſſet relictũ, poſſet fieri, vt hic in ver. {& iõ ſi pr̃.} ſed pupillaris põt
2 fieri, vt ſ̃. e. l. j. §. ſubſtituere. ¶† Itẽ collige vnũ, in quo conueniunt
fideicommiſſaria, & pupillaris, quia ſi non valet teſtm̃ pr̃num, ſic
non valet pupillaris ſubſtõ, cũ non poſſit ex eo adiri hæreditas. vt
ſ̃. eo. l. 2. poſt princ. & in §. adeo. ita non valet fideicõmiſſaria, niſi
expreſſè repetita eſſet a venientib. ab inteſt. vt hic in ver. {quę ita.}
non ſic tñ poſſet repeti ab inteſt. pupillaris ſubſtõ, q̃a illa non põt
fieri in codicillis, ſed fideicõmiſſaria ſic, & iſta ſufficiant pro ſum
3 mariis iſtius ſingula. §. qui ſ ꝑ allegat̃, & multa bona ꝯtinet. ¶† Circa primũ caſum huius §. qui loquit̃ de pupillari, quærit̃, ſi pupillus
inſtitutus emancipetur, an euaneſcet inſtitutio? Reſpondeo non,
ſed ſolũ ſubſtõ pup. cui ꝯriatur emancipatio, nã non põt fieri, niſi
rõne patriæ p̃tãtis. Si ergo deficit, anteq̃ confirmet̃ per mortem,
euaneſcit ſubſtõ, quod no. ſed inſtõ non põt fieri ẽt emancipato,
& de quolibet extraneo, & hoc probatur ſ̃. de lib. & poſth. l. filio
4 quem pater. ¶† Item quæro, ſi dedit ipſum in adoptionem alteri,
& ſic exiuit eius familiam, & euanuit ſubſtõ, an reconualeſcat, ſi
poſtea moriat̃ in pu. æta. vr̃, ꝙ ſic per l. præce. cum ibi no. Tu dic
ꝯ, quia illa loquitur, qñ poſt mortem patris naturalis dedit ſe alteri
in arrogationem, & ſic non euanuerat ſubſtõ viuente patre naturali, quia non exiuerat eius familiam, ſed euaneſcit poſt mortẽ, cũ
dat ſe alteri ad arrogandũ, hic uero euanuit viuente patre naturali. Hic interponitur illa cautio, de qua ibi hodie fortè iſtud corrigitur, quia non tranſiuit in poteſtatem adoptantis, nec exiit, de po-
5 teſtate patris naturalis, vt C. de adop. l. cum in adoptiuis. ¶† Item
quæro, quid ſi exiuit patriã p̃tãtem ꝑꝑ dignitatẽ Rñdeo, nõ euaneſcit ſubſtõ, q̃a cenſet̃ non exiuiſſe quantum ad ea, quæ concer-
6 nunt eius commodũ, ut in Auth. conſt. quæ de digni. ¶† Vltimò
quærò, an euaneſcat etiam tacita vulgaris, ſi emancipetur, vel detur alteri in adoptionem, vt ſic ſi poſtea repudiet, ſubſtitutus non
admittatur? Reſpondeo ſic, quia facto teſtatoris extinguitur, vnde cenſetur, ꝙ nullus effectus ſibi remaneat, nam ſi uoluit tollere
expreſſum, fortius tacitũ, ar. ſ̃. de leg. 3. l. fideicommiſſa. §. ſi rem. &
quia qñ extinguitur per mortẽ filij contingentẽ in uita pr̃is, ſi pater habuit t̃ps prouidendi, & aliter non prouidit, ſil̃r extinguit̃ tacita uulgaris, vt no. Bar. ſ̃. eo l. lex Cornelia. in fi. & ita limitat dictũ
Dy. qui ſimpl̃r tenuit eũ expirare per l. ꝙ ſi filius. de cap. & mouetur Bar. per l. tractabat̃. ĵ. de teſt. mili. multo ergo magis, qñ facto
7 teſtõris extinguit̃. † Circa ver. {ꝙ ſi hr̃dem.} no. plura. Primo in ver
{reſtituere.} ꝙ iſtud verbum eſt obliquum, quia ſubſtitutus non
poteſt capere propria authoritate, ſed habet recipere de manu reſtituentis, not. in l. inter omnes. qui ſatiſ. cog. Item hic eſt caſus de
eo, quod no. glo. ſ̃. in l. uerbis ciuilib. videlicet, ꝙ ſubſtitutio facta
per verba merè obliqua ei, cui poteſt fieri directa, nõ trahitur ad
8 directam. Fallit in caſu l. Antonius. de fideic. li. ¶† Item no. dum di-
a cit, Falcidia. quod exponitur,[a] ideſt Trebellianica, quo põt dici Fal.
Vnde facit, ꝙ propter non confectionem inuentarij, cum l. dicat
perdi Falc. in auth. de hær. & Falc. §. ſi uerò non fecerit. perdatur ẽt
Trebellianica. quod tenuit Bal. in auth. ſed cum teſtator. ſed Iaco.
de Bel. diſputando tenuit contrarium, quem etiam Bald. ſequitur
in l. Marcellus. ad Treb. Io. An. in addi. Spec. de inſtr. edi. §. dicit̃, &
nunc habeo de facto. Et niſi (quia temerarium eſt a tantorũ deciſione deuiare) in conſiliis tenerem opi. Bal. per tex. quem ipſe allegat. Patet etiam ex iſto ver. ꝙ in ſingulari numero filius etiam ſub
conditione grauatus non detrahit, niſi vnam quartam, & iſta eſt
vera opi. de rigore iuris ciuilis, licèt iure canonico declaratum ſit
contrarium in c. Raynutius. & illa opin. de conſuetudine ſerua-
9 tur. ¶† Vltimo no. ſingulariter tex. ibi, dũ dicit, {vt adimplere, &c.}
ꝙ ſit grauatus filius reſtituere poſt mortem ſuam, icèt iſtud fideicommiſſum non ueniat reſtituendum ab eo, ſed ab hæredibus
eius, vt patet ſ̃. dum dicit, legitimum hęredem filij, &c. non tamen
reſtituitur tanq̃ relictum ab ipſis hæredibus, ſed tanq̃ relictum ab
ipſo filio, quod eſt multum ponderandum, quia ſic non veniet in
reſtitutione legitima filij, in qua ipſe filius grauari non potuit, vt
ĵ. ver. neque fideicommiſſo. ſed ſi eſſet relictum ab ipſis hæredib.
filij impuberis, bene ueniret legitima, quia illi bene poſſunt grauari in ea, vt no. Cy. in l. ex trib. C. de inoff. teſt. Intellige tamen quod
dixi verum, quando uerba grauaminis fuerunt directa ad ipſum
filium, vt patet in prin. huius §. ſi autem diceret, ꝙ poſt mortem
filij bona ſua reſtituantur, uel perueniant ad talem, videtur impoſitum grauamen hæredibus filij, & ſic veniet legitima, & ſic non
detrahetur, niſi Trebellianica ex perſona ipſorum hæredum. ita
limitat Bar. ĵ. l. proxi. per illum tex. quod perpetuo tene menti, q̃a
habui de facto, & vide quod no. Bar. in l. cum uirum. C. de fideic.
10 ¶† Quæro vnum circa illam partem, quod eſt pulchrum, teſtator
dixit, ſi filius meus impubes deceſſerit, volo, ꝙ bona mea perueniant ad talem. ipſe deceſſit pubes factus, quæritur, an ſit locus
ſubſtitutioni? dubium ſtat in hoc, qualiter ſumatur illud uerbum,
impuberes. an demonſtratiuè, an diſpoſitiuè. Nam primo modo
eſſet ſenſus, ꝙ filius meus, qui nũc eſt impubes, deceſſerit, ſupple.
quandocunque, &c. & tunc eſſet locus ſubſtõni. Secũdo modo
eſſet ſenſus, ſi deceſſerit, ſ. in pupillari ætate, & tunc nõ eſſet locus,
gl. quæ eſt hic ſuper ver. impubes, ur̃ tenere primã opi. & Io. An.
in c. ſi pater mouet iſtud dubium, & uidetur mihi, ꝙ teneat idem,
non tamen alle. iſtam glo. pro quo facit quod no. Bar. in l. Centurio. in tertia prin. q. de compẽdioſa facta per uerbum commune.
ver. quæro iuxta prædicta. per l. fi. §. Titia. ĵ. de lib leg. vbi uerba in
dubio præſumuntur appoſita demonſtratiuè magis, quàm diſpoſitiuè. Mihi videtur contrarium per iſtum text. iuncto uerſic. nec
b aliud.[b] nam ibi ponit caſum, qñ complectitur t̃ps poſt pupillarem
ætatem, & illum ad ſuperiora, vnde innuit, ꝙ in iſto primo, qñ dixit, ſi impubes diem ſuum obierit, &c. intellexit, ſ. ꝙ decedat in pupillari ætate. Preterea ſi aliud diceremus, illa conditio nõ eſſet propriè conditio, quia ſe non haberet ad eſſe, & non eſſe, ſed ad eſſe
tantum, quia certum eſt eum moriturum. quod in dubio nõ præſumitur voluiſſe, poſtq̃ conditionaliter locutus fuit, nam ſi ſolũ
intellexiſſet, ꝙ moreretur, non fuiſſet locutus conditionaliter, ſi
moreretur. ſed dixiſſet, cum morietur. vel quando; & iſta eſt uer-
11 tas ¶† In ver. (neque fideicommiſſo.) iſte verſic. allegatur ad plura. Primo, quòd per fideicommiſſariam ſubſtitutionem ſuccedi-
tur teſtatori, non pupillo. Item ꝙ eſt onus, non prouiſio. Item ꝙ
in ea non uenit legitima filij, quæ reputatur de propriis ſuis facultatibus.

ADDITIONES.

a Falcidia, quod exponitur. Adde Doct. in c. Rayn. de teſt.
b Mihi uidetur contrariũ. Adde, quòd hæc dicta refert, & ſequitur d. Alex. de Imo. in conſi. 21. col. pen. circa prin. in 2. vol. & in conſi. 1. col. 3. uerſi. confirmatur hoc. in j. vol. Cur.

---

1 *In ſubſtitutione reciproca primo uocantur coniuncti ad portionem deficientem, poſtea diſiuncti.*
2 *In ſubſtitutione reciproca, ſi deficit portio unius ex diſiunctis, an perueniat duntaxat ad alium diſiunctum.*
3 *Si pater inſtituit vniuerſaliter filios maſculos, & filiab. reliquit certam quantitatem pro dotib. & poſtea filios maſculos, & fœminas inuicem ſubſtituit, & deficiat portio unius ex maſculis, qualiter ueniant ad iſtã portionem deficientem.*
4 *Si teſtator habebat duos filios ex una uxore, & duos ex altera, uel ex duabus uxoribus, & eos inuitem ſubſtituit, an ad portionem unius ex primis duobus primo loco uocetur frater utrinque coniunctus, & in eius defectum cæteri.*

§. Qui

1 **§.Qui diſcretas.** †In ſubſtitutione reciproca primo vocantur coniuncti ad portionem deficientem,poſtea diſiuncti. h. d. notabiliter, & eſt pulcher caſus. ¶Quæro hic loquitur,q̃n deficit portio vnius ex coniunctis,quia illa tranſit ad alios coniunctos non obſtante ſubſtitutione reciproca facta de omnibus:ſicut tranſiret,ſi ſubſtitutio facta non eſſet,tunc tñ tranſiret ſolum per ius accreſcendi,nunc verò etiam iure ſubſtitutionis, quia ipſi videntur per prius inter ſe ſubſtituti,& poſtea oẽs ſimul,& ſic duæ reſultant ſubſtitutiones,
2 licèt fuerit vnicus conceptus verborum.†Sed quid ſi deficit portio vnius ex diſiunctis,vtrum perueniat dũtaxat,ad alium diſiunctum? vr̃, ꝙ ſic, vt ſit eadẽ ratio ꝯriorum.arg.ſ.eo.& ſi contra. in fi.Tu dic contrarium,ꝙ perueniret ad coniunctos: & etiã diſiunctos æqualiter,vt ſ.tit.j.l.hæredes ſine partibus. Intellige tñ æqualiter, vt oẽs coniuncti admittantur ad vnam partem loco vnius, quia ſicut fuerunt coniuncti in inſtitutione, ita videntur coniun-
3 cti in ſubſtõne.arg.ĵ.ad Treb.l. Lucius.§.pater puerum. ¶ † Item per iſtum text. determinat Bar.in l.Lucius.ĵ.eo. in ver.ſed quæro de pulchra queſtione.in vl.col.ꝙ ſi pater inſtituit vl'r filios maſculos,& filiabus fœminis reliquit certam quantitatem pro dotibus & poſtea dixit,ꝙ filios maſculos, & fœminas inuicem ſubſtituebat,ꝙ ſi deficiat portio vnius ex maſculis, vocãtur alij maſculi ex iſta ſubſtõne,& in eorum defectum vocant̃ fœminæ, etiã ſi fuerunt oẽs diſiunctim noĩati.quia ſaltem in vl'i ſucceſſione ſoli maſculi fuerunt vocati:ergo credendum eſt,ꝙ ad portionem hæreditatis vacantem ſolos maſculos prædilexerit. Hoc tñ ipſe limitat in l.j.ad Treb. ſingul'r ſi rõ recti ſermonis hoc patitur, aliàs ſecus, vt ſi inſtituit duos maſculos,& vni fœminæ reliquit certã quantitatem:poſtea dixit, ꝙ ſi contingat aliquẽ prædictorum decedere q̃ncunq; ſine liberis, ſubſtituebat ſuperuiuentes, & mortuus eſt vnus de maſculis ſine liberis, certè non vocabitur ſolus alius maſculus,quia tunc verbũ pluralis,ſiue numerus ſuperueniens,non ſeruaretur in ſuo proprio ſignificatu, quod eſſe non debet, ut in illa l.quia requiruntur plures, & ideo ẽt fœmina vocabatur unà
4 cũ maſculo.quod perpetuo tene menti.¶†Facit ẽt ad aliã qõnẽ.ſi teſtator habebat duos filios ex vna vxore, & duos ex altera, vel ex duab. vxorib. & eos inuicẽ ſubſtituit, ꝙ ad portionẽ unius ex primis duob. primo loco vocet̃ frater utrinq; coniunctus, & in eius defectũ ceteri.Cõtrarium determinat idem Bart.in l.Lucius. in pe.q.quia hic loquitur de illis, qui erant coniuncti coniunctione facta a teſtõre, ad quam ipſe teſtator cenſetur habuiſſe reſpectum. ſed in dicta qõne.erant coniuncti coniunctione legali, ad quam non cenſetur habuiſſe reſpectum, quia nõ plus diligit eos, quàm alios.& vide Bal.in l.in teſtamento.C.de teſta. mili.in 5.q.

---

1 *Generalis prouiſio non includit illos,uel illa,in quibus ſpecialiter eſt prouiſum.*
2 *Generalis prouiſio, non refertur ad ſpecificata.*
3 *Quid ſi generalis,& ſpecialis prouiſio,continuatur in diuerſis diſpoſitionibus?*
4 *Si reperiantur ſtatuta diuerſimodè diſponentia ſuper una materia, & unum ſpecialiter prouidet, aliud generaliter, debemus ſtare illi, quod ſpecialiter prouidet.*
Quid ſi ſtatutum ſit ſpeciale,quo ad quædã,uidelicet, quantum ad perſonas,ſed generale,quo ad res,& aliud ſtatutum ſit econuerſo? remiſſiuè.

1 **§.Qui patrem.** † Generalis prouiſio non includit illos,vel illa,in quibus ſpecialiter eſt
2 prouiſum.h.d.†Et ſemper allegatur,ꝙ generalis prouiſio non refertur ad ſpecificata.concor. de ver.obl.l. ſtipulationes commodiſſimum.& l.doli clauſula.de pen.l.ſanctio legum.de ali.lega.l.alimenta.§.Baſilicæ.& l.Stichus nutricis.& iſtas.ll.allegabat Bald. ſecundum magiſtrum ſuum Do.Ioan. Paiarenſem de Senis. ¶ In text.ibi, {patrem, & filium,}qui filius fortè erat emancipatus a patre,& non expediuiſſet eos inuicem ſubſtituere, quia portio filij acquireretur patri.& dic., ꝙ inſtituit iſtos duos coniunctim, ſed reliquos hæredes,puta tres,uel quatuor diſiunctim.¶ In text.ibi, {inuicem ſubſtituto.} ſubaudi, & poſtea vacauit portio unius ex diſiunctis per repudiationem. vnde erat quæſtio,an ille pater, & filius admitteretur vnà cum aliis ad illam portionem virtute vltimæ generalis ſubſtitutionis reciprocæ. Et breuiter dicitur, ꝙ non,ſed admittuntur duntaxat alij diſiuncti, quos duntaxat cenſetur uoluiſſe inuicem ſubſtituere in illa generali ſubſtitutione,nõ autem patrem, & filium prædictos cenſetur uoluiſſe immiſcere in hac generali, poſtquàm eos ſpecialiter inuicem ſubſtituerat. ¶Sed oppo.de §.præced. Sol.ibi uacauit portio unius ex coniunctis, unde uocatur coniunctus tantum, & non diſiuncti. hic uerò portio unius ex diſiunctis. ¶ Sed tunc oppo.de eo, quod ibi dixi,quòd uocantur tunc omnes per l.hæredes ſine partibus ſ. tit. j.Sol.fateor ſi coniuncti non fuiſſent inter ſe ſpecialiter inuicem ſubſtituti,& ita loquitur ibi, ſed hic fuerunt, unde de de illis non præſumitur cogitaſſe in generali ſubſtitutione.hoc tamen eſt uerum,ſi alij diſiuncti uolunt portionem uacãtem, aliàs uocabitur iſte pater, & filius: quia ceſſat cauſa propter quam in illa generali non comprehendebatur.ſ.fauor diſiunctorum: ideo incipiunt tunc comprehendi.ad hoc quod infra de ado.l.cum illa.§. quæſitum. circa fi. ubi in generali diſpoſitione incipiunt comprehendi ex poſt facto,quæ a principio non comprehendebatur ceſſante cauſa propter quam non comprehendebantur, ad quam etiam. ĵ.de ſolu.l.qui decem.§.Stichum.uerſic.ſed ei qui.& de leg.2.l.Lucius.in princ.& in c.ſi cui prouideri.de præben.lib. 6. Item limita, quod hic dicitur, niſi uerba non poſſent ſaluari patre illo, & ſilio non comprehenſis:ut ſi non fuiſſet datus,niſi unus cohæres:quia tunc uerba pluralis numeri hos omnes, &c. non poſſent uerifi-
3 cari in uno arg.ĵ.ad Treb.l.fi.& quod ibi per Bar.¶†Vltimò opp. ad illud generale, quia uidetur, ꝙ generalis prouiſio concurrat cum ſpeciali,& ſic comprehendat etiam illa, in quibus ſpecialiter fuit prouiſum,ut l.ſenatus.cum ibi no.infra.de accuſa. Solu. & tene menti, illud generale de quo ſupra dixi procedit quando in eadem diſpoſitione l.uel hominis continetur ſpecialis, & generalis prouiſio. ita loquitur iſte tex.cum ll.all. Si autem in diuerſis diſpoſitionibus,tunc eſt diſtinguendum, Aut loquimur in diſpoſitionibus legalibus, & tunc generalis concurrit cum ſpeciali, & econuerſo,& ita loquitur quod no.in l.contraria. niſi ſpecialis eſſet contra ius commune: quia tunc derogaret generali, ut not. Bar.ſecundum Dy.in l.j.§.dixerit.circa fi. ĵ.de pub. Aut loquimur in diſpoſitionibus teſtatoris, & tunc per generalem ſequentem cenſetur receſſum a ſpeciali, & ſic nec concurrunt, nec etiam ſpecialis ſtat in ſua ſpecialitate, licèt hic benè ſtet. & iſte eſt caſus in l. libertis quos.§.j. ĵ.de adi.leg. & ibi omnino uide per Bar.& quod
4 idem no. in l.j. §. hoc autem.de ope. nou. † Et no.diligenter iſta, quia reperiuntur ſtatuta diuerſimode diſponentia ſuper una materia, & unum ſpecialiter prouidet, aliud generaliter, cui debemus ſtare. Bald. hic uno uerbo ſe expedit, quòd ſpecialiter, per iſtum textum,ſed non perfectè loquitur, nec allegat illa quæ ſupra dixi. Quid autem ſi ſtatutum ſit ſpeciale quo ad quædam: puta quantum ad perſonas, ſed generale quo ad res, & aliud ſtatutum econuerſo, cui iſtorum ſit ſtandum? uide pulchrè, & plenè per Bartol. in extrauaganti ad reprimendum, circa fin.ſuper uer.non obſtantibus.& quod no.Bald.in l.ordo. C.de execu. rei iud.in 3.col.

---

1 *Si portio grauata accedit non grauatæ,quando non contribuantur adinuicem,niſi accedat ex ſubſtitutione uulgari tacita,uel expreſſa.*
2 *Si eadẽ res relinquitur uni in paternis tabulis, & alteri in pupillaribus, qui dicantur re coniuncti,& collegatarij,& concurrunt adinuicem,cũ ſic ſit inter eos ius non decreſcendi.*
3 *Quando portio non grauata accedit grauatæ, quod in tribus caſibus contribuantur,ſed quando grauata non grauatæ,in uno tantum.*

1 **§.Cohæres.** †Quando cohæres pupilli ſubſtituitur pupillo, portio ſua contribuitur cum portione pupilli in ratione Falcidiæ deducendæ de legatis a ſubſtitutione relictis, ſecus ſi alius,quàm cohæres fuerit ſubſtitutus, hoc dicit in effectu.Et debes ſcire,quòd duplex eſt contributio,ſcilicet portionum hæreditariarum: item legatorum.Prima contributio fit ad finem impediendi detractionem Falcidiæ ſi ea facta, & ſolutis integraliter legatis reperitur penes hæredem remanere quarta pars totius hæreditatis, & ita loquitur iſte text. & multi alij text.ad l.Falcid.quos plenè recolligit Bartol. & etiam ſubtiliter in l.qui fundo.§. cohæredes. eod. tit. & ibi pleniſſimè uide per eum. Alia eſt contributio legatorum relictorum in primis, & ſecundis tab. & iſta fit ad finem oppoſitum, ſcilicet ut uideatur, quòd in ea facta tot ſint legata, quòd eis integraliter ſolutis non remaneret quarta,& ſic fit ad finem deducendæ Falc. quòd de iſta loquitur in ratione. §. quod uulgò. & §. quæſitum. qui ſunt ualde difficiles,& de iſta re uera non loquitur iſte ibi,licèt Bar.per inaduertentiam fortè uideatur dicere contrarium in ſuo ſummario. ¶ Contra primum caſum huius §. oppo. quòd iſtæ portiones non contribuantur.primo per text.in l.qui fundum.§.qui filium. infra ad l. Falcid. ſecundo per rationem, quia quando portio grauata accedit non grauatæ, non contribuuntur adinuicem, niſi accedat ex ſubſtitutione uulgari tacita, uel expreſſa ad idem. & l.ſi alterutro.in fin. Solu. contrarium procederet, ſi legata iſta fuiſſent relicta a pupillo, qui adiuiſſet hæreditatem, & ſic incepiſſet ab eo deberi cum detractione Falcidiæ: quoniam eis integraliter ſolutis, nihil de ſua dimidia remanſiſſet penes ſe. Si ergo poſtea ſua dimidia unà cum hæreditate peruenit ad cohæredem ſubſtitutum in ſubſtitutione pupillari, portio cohæredis non contribuitur cum iſta: immo iſta tranſit ad ſubſtitutum hæredem pupilli, cum eodem iure detrahendi Falcidiã, ſicut poterat pupillus, ſi ſic non adiuiſſet hæreditatem, ſed repudiaſſet; & ſic non incepiſſet ab eo deberi. nam tunc illa dimidia tranſit ad cohæredem ex ſubſtitutione uulgari tacita,& ab eo incipiunt legata deberi, unde cum tẽpore quo debere incipiunt,

reperiatur penès iſtum alia dimidia non grauata, non oritur ius
detrahendi Falc.& ita loquitur cōtrarium hic. Aut legata non fue
runt relicta a pupillo, ſed ab ipſo cohærede in ſubſtitutione, unde
ſubeſt eadem ratio, quæ in proxi. præcedenti caſu: quia tempore,
quo incipiunt deberi, reperitur penès illum vtraque dimidia tam
grauata, quàm non grauata, vnde non oritur ius detrahendi Fal.
ſed contribuuntur portiones adinuicem, ita ꝙ legatis ſolutis inte
graliter reperitur penes iſtum vna dimidia totius hæreditatis, ſi-
cut etiam contribuerent hoc caſu, ſi aliquis eſſet inſtitutus in vna
dimidia purè, & in altera ſub conditione, & in iſta ſecunda fuiſſet
grauatus, & poſtea conditio extitiſſet: nam in hoc caſu iſtius §. in
portione pupilli cenſetur inſtitutus ſub conditione, & hoc vult
2 text. vſque ibi, non idem. † Sed quæro, hic loquitur, quando por-
tio pupilli grauata in ſubſtitutione pupillari, aſcendit portionem
cohæredis non grauatam, quid econtra, ſi portio cohæredis fuiſ-
ſet grauata, & portio pup. non? Reſpondetur, tunc multo magis
contribuerentur, vt l. ꝙ ſi alterutro. & ita voluit gloſſ. quæ incipit,
nam hæc legata in effectu. vſque ibi, ſed contra. ¶ Ibi oppo. con-
tra fin. ꝙ illi, quibus eadem res fuit legata vni teſtamento paterno,
alteri in tab. pup. non dicantur coniuncti, nec collegatarij. §. qui.
mo. vſufruct. ami. l. ſub conditione. in fin. Solut. ibi quando in teſta
mentis diuerſorum, quæ non reputantur pro vno, relinquitur
eadem res diuerſis: hic verò paternum, & pup. reputantur pro
vno. Contra ſecundum caſum oppo. quòd alius ſubſtitutus, q̃
cohæres non poſſet detrahere Fal. quia tunc eſt detrahenda quan
do legata excedunt dodrantem totius hæreditatis, vt l. j. in princ.
infra ad l. Falcid. ſed hic non ſic, quia cum hæreditas valeret du-
centa, & in cētum fuit inſtitutus pup. & in aliis centum datus fuit
cohæres Titius, & Sempronius ſubſtitutus pupill. & grauatus in
centum, iſta legata non tranſcendunt dimidiam. Sol. contrarium
procederet, quando vnus tantum eſſet cohæres inſtitutus in hæ-
reditate valente ducenta: ſed ſi ſunt inſtituti duo, & vnus tantum
fuit grauatus in centum, poteſt detrahere Falcidiam ex ſua perſo-
na, quia licèt legata non excedant dodrantem totius hæreditatis,
ſatis eſt, quòd excedant dodrantem ſuæ dimidiæ, & iſte eſt caſus
in l. in ſingulis. ad l. Falc. ſicut ergo ſi iſta legata fuiſſent relicta ab ip
ſo pup. veniret detrahenda Falc. quia eis ſolutis nihil ſibi remane-
neret, ita & ſi ſunt relicta a ſubſtituto eius, qui non erat in aliquo
inſtitutus, quia ſubeſt ea. ratio, & perinde eſt, ac ſi fuiſſet datus co-
hæres illi cohæredi pupi. & hoc vult dicere text. in ver. {nam ille.}
dum dicit, quaſi plenè ſub conditione primis tabulis hæres inſti-
tutus, &c. nec debet ſibi nocere, quòd cohæres pupil. habeat inte
grum quadrantem, ſeu dimidiam, quia ſicut illa ibi non prodeſt
huic ſubſtituto, ita nec nocere debet, & hoc vult text. ibi. tametſi
maximè, &c. Et ſi dicatur, quō iſte ſubſtitutus pōt dici cohæres
illius cohæredis, & tanq̃ inſtitutus in primis tab. cùm ſit inſtitutus
3 in ſecundis, quæ ſunt diuerſæ? † Reſpondetur, quòd alibi in fin.
habemus, quòd ſi ea. res relinquitur vni in paternis tabulis, & alte
ri in pupillaribus dicuntur re coniuncti, & collegatarij, & concur
runt adinuicem, cum ſit etiam inter eos ius non decreſcendi,
quia reputatur teſtamentum vnius, ita & hic reputantur cohęre-
des quantum ad portionem, in qua pupillus fuerat inſtitutus: &
ideo detrahit Falcidiam ex ſua perſona, ſicut detraheret, ſi fuiſſet
in illa primo loco inſtitutus, vt in d. l. in ſingulis. & hoc vult text. in
4 verſic. nam, & cum. & ex iſtis remanent expeditæ aliæ glo. ¶ † Vl-
timò conclude, quando portio non grauata accedit grauatæ, in
tribus caſibus contribuuntur, ſed quando grauata non grauatæ,
in vno tantum, quos caſus tangam infra l. proxim. quæ etiam tra-
ctat de iſta materia, ſed hic loquitur de relictis in ſubſtitutione pu-
pillari, ibi verò de relictis ab vno pupill. ¶ Item gloſſ. quæ incipit,
nam hoc. ibi dum dicit, ꝙ fit contributio relictorum, melius dice
ret portionum, vt patet ex prædictis, nam tunc relictorum, quan
do quædam relinquūtur in paternis, quædam in pup. de quibus
in §. quòd vulgo. ſed in iſto §. ſolum in pupillaribus. in l. ſequen. in
paternis, vnde non cadit contributio relictorum.

---

1 *Subſtitutio facta vltimo morienti in pup. ætate expirat, ſi ultimus mori-
tur factus pubes, licèt primus mortuus fuerit in pup. ætate.*
2 *Si teſtator dixit, ſi filius meus impubes deceſſerit, uidetur dixiſſe, ſcilicet
in pupillari ætate.*

1 **§. Cùm pater impuberi.** † Subſtitutio fa
cta vltimo mo
rienti in pupil. ætat. expirat, ſi vltimus moritur factus pubes, licèt
primus mortuus fuerit in pup. æta. h. d. in effectu. Ratio eſt, quia
iſta ſubſtitutio cenſetur facta vni tantum ſub duplici conditione,
ſi deceſſerit vltimus in pupil. ætate, ſed hic in neutro iſtorum fue-
runt ambæ impletæ, ſed vnica tantum ergo &c. vt l. ſi hæredi
2 plures. j. titul. j. ¶ † In text. ibi, {quæ nouiſſimum diem ſuum ob-
a ijſſet.} non dicit in pup. ætat.[a] & tamen quia ſupra dixit impub.
filiæ cenſetur dixiſſe, vt colligitur ex ſi. & ſic facit pro eo, quod di-
xi in §. cum filio. ꝙ ſi filius meus impubes deceſſerit, videor dixiſ-
ſet. ſ. in pup. ætate, & verbum, impubes. non ſtat demonſtrati-
uè tantum. ¶ In tex. ibi, {irritam eſſe factam.} videbatur, contra-
rium, poſtquàm vna iſtarum effecta eſt pubes, antequam altera
impubes moreretur. Nam per hoc videtur, quòd illa, quæ primo
mortua eſt impubes, poſſit dici vltimò mortua in pup. æta. cum
non expectetur, ꝙ alia poſſit mori in illa ætat. per l. ex duobus. §.
eo. in princ. non ſic ſi tempore, quo prima mortua eſt impubes,
altera etiam eſſet impubes, & poſſet eodem modo mori: & iſta
fortè fuit ratio dubitandi, ſed non obſt. quia ſatis eſt, ꝙ ſuperſit
alia, quæ poſſet mori poſt primam, vt prima non dicatur vltimò
mortua. ergo nec dici poteſt vltimò mortua in pup. æta. quia vbi
deficit ſubſtantia, deficit accidens, vnde ſi non eſt mortua, ergo
nec in pup. æta. poteſt dici vltimò mortua.

ADDITIO.

a **In pupillari æta. Adde quid dicatur ætas pupillaris, vide in l. licèt. & ibi
Ang. in 1. no. de teſta. milit.**

---

1 *Subſtitutio facta per uerba directa in certa parte, uel re non dato conſub
ſtituto, trahitur ad uniuerſum, ſicut etiam inſtitutio.*
2 *Adiectio facta contra naturam actus illum uitiat, niſi milit. fauor teſta-
menti.*
3 *Si teſtator reliquit filiæ fœminæ certam quantitatem iure inſtitutionis,
& quandocunque deceſſerit ſine liberis talis ſit ſibi hæres in illa quan-
titate, & ipſa deceſſerit in pupillar. ætate, quòd ſubſtitutus ueniet ex
pupillari ſubſtitu. & habebit etiam omnia bona illius, puta materna,
uel undecunque obuenientia.*
4 *Quid ſi ſubſtitutio ſit facta per uerbum commune, puta quòd illa quan-
titas perueniat in talem.*

1 **§. Non videri.** † Subſtitutio facta per verba directa
in certa parte, vel re, non dato con-
ſubſtituto, trahitur ad uniuerſum, ſicut etiam inſtitutio. h. d. &
ſemper allegatur iſte §. ſecundum primam lect. & pone caſum, ꝙ
pup. fuit inſtitutus in certa parte, & ſi moreretur in pup. æta. fuit
alius inſtitutus per uerba directa in illa ea. parte, certè illa ſubſtitu-
tio eſt pup. & non ſolum trahitur ad illam partem, immo ad alia
bona impuberis, nec uitiatur ex illo uerbo, parte: quia trahitur ad
uniuerſum, poſtquàm eſt facta per uerba directa, ſicut etiam tra-
heretur ipſa prima inſtitutio facta etiam in certo fundo, ut l. j. §. ſi
2 ex fundo. §. tit. j. ¶ † In text. ibi, {cum uitio.} uidebatur facta condi
tio propter expreſſionem illius uerbi, {partemue eius.} quia appa
ret, ꝙ teſtator uoluit facere pup. ſubſtitutionem, dum dixit, {intra
pubertatis annos, &c.} de cuius natura eſt, ꝙ ueniant in ea omnia
bona impuberis, etiam aliunde quæſita, ut l. ſed ſi plures §. ad ſub-
ſtitutos: §. e. & propter iſtud uerbum, partem. uidebatur teſtator
uoluiſſe ſubſtituere, niſi in parte, q̃ ſibi relinquerat, & conſtat, ꝙ
adiectio facta contra naturam actus illum uitiat, ut l. cum preca-
rio j. de preca. ſed in contrarium eſt fauor teſtamenti, & directæ
inſtitutionis, ut potius uitietur illa adiecto, q̃ uitiet, & habeatur
pro non appoſita, ac ſi ſimpliciter ſubſtituiſſet ſibi, ut j. in uer. nō
magis exponendo uerbum ſibi. ibi appoſitum. ſ. pupillo. Poteſt
etiam exponi. ſ. teſtatori, & tunc eſt ſenſus, ꝙ ſic non eſſet ſubſtitu
tio uitioſa, ſi teſtator dixiſſet, ſi filius meus in pup. æta. deceſſerit,
talis ſit mihi hæres, quia nihilominus eſt pup. & per eam ſuccedi-
tur pup. & ipſo mediante etiam mihi, ut l. ſi ita. §. filio. j. de ſec. tab.
& dixi in l. j. §. eo. ita non eſt uitioſa per appoſitionem illius uerbi,
3 partem. † Et per iſtum text. determinat Bar. in l. Centurio. in j. q.
princ. de compendioſa facta per uerba directa circa fin. ꝙ teſta-
tor reliquit filiæ fœminæ certam quantitatem ti. inſtitutionis, &
quandocunq; deceſſerit ſine liberis, talis ſit ſibi hæres in illa quan-
titate, & ſi ipſe deceſſerit in pup. æta. ꝙ ſubſtitutus ueniet ex pup.
& habebit non ſolum illam quantitatem, ſed etiam omnia bona
illius, puta materna, uel undecunque obuenientia, quod perpe-
4 tuò tene menti. † non ſic ſi fuiſſet facta per uerbum commune,
puta, ꝙ illa quantitas perueniat in talem, quia uerbum commu-
ne adiectum certæ rei non importat inſtitutionem directam, ut
communiter dicunt Doct. per l. cog. §. regulariter. ad Trebell. &
hoc idem Bar. ponit in ea l. Centurio. in 3. q. princ. de compendio
ſa facta per uerbum commune. legitur alio modo in gloſſ. ꝙ hic
non præceſſerit inſtitutio filij, tamen tacitè uidetur præcedere,
quam lec. tenet Bartol. & dicit ſecundum eam eſſe hic caſum pro
ſua opin. quam ponit in l. Gallus. in princ. ſed non placet, quia ſua
opin. loquitur in ſubſtitutione uulgari, quo caſu non poteſt pro-
cedere, hic loquitur in pup. quo caſu non poteſt procedere, aliàs
non haberet locum id, quod dicitur in l. j. in fin. ſupra eodem. ꝙ
ad hoc, ut ualeat pu. requiritur, ꝙ teſtator faciat ſibi teſtamētum,
nam ſm illam lect. non requireret, quia cenſeretur ſemper ſibi fe
ciſſe, & filium inſtituiſſe, ſi ſufficeret ſubſtituere pupillariter, ſi de-
ceſſerit in pup. ætate, & per hoc uidetur tacitè filium inſtituiſſe.

LEX XLII.

2 *Subſtitutio facta duobus cum expreſſione nominis collectiui cenſetur facta utrique, quando ſimul moriuntur, ſed ſi diuerſis temporibus cenſetur facta ultimo morienti tantum. & num. 1. & 7.*

3 *Quid in fideicommiſſaria facta duobus extraneis, ut ſi ambo deceſſerint ſine liberis.*

4 *Paria ſunt ſubſtituere ultimo morienti, uel ſubſtituere cuilibet cum expreſſione nominis collectiui, quia utroque caſu ſi moriantur, ſimul ſuccedit ſubſtitutus utrique ex ſubſtitutione.*

5 *Portio non grauata ſi accedit grauatæ, quando adinuicem contribuãtur.*

6 *Teſtator quando poſt factam ſubſtitutionem duobus dixit, quòd ſi contingat talem, puta, Titium decedere in pup. ætate legabat centum, quòd illud legatum non cenſeatur relictum ab ipſo pupillo, poſtquam hoc dixit expreſſè, ſed ab eius ſubſtituto.*

Cum ſubſtitutio illi facta cenſeatur habere in ſe conditionem, ſi erit ultimò moriens, & primo moriatur, deficit conditio, & ſubſtitutio, & ſimiliter legatum a ſubſtituto relictum.

1 QVi duos. † Subſtitutus duobus impuberibus cũ
expreſſione nominis collectiui ſuccedit vtrique ex ſubſtitutione, ſi vterque ſimul moriatur
in pup. ætate: ſi autem ex diuerſis temporibus, tunc
ſuccedit vltimo tantum morienti, licèt in illius hæreditate reperiat etiam hæreditatem primi morientis: & iſto caſu portio primi
morientis non cõtribuitur cum portione vltimi morientis quantum ad impediẽdam detractionem Falcidiæ de legatis ab vltimo
moriente relictis. Item legata facta in ſubſtitutione primi morientis euaneſcunt, ſicut etiam euaneſcit ſubſtitutio in perſonam primi morientis, hoc dicit, & eſt difficilis, & primo loquitur, quando ſimul mortui ſunt, vſque ibi, {ſed ſi diuerſis.} Secundò quando diuerſis temporibus. & iſta ſecunda ſubdiuiditur, quia primo
ponitur vnum dictũ vſque ibi, {in ratione.} ſecundo ponit duos
effectus illius dictl. primi vſque ibi legata. ſecundus uſque in fin.
¶ In text. ibi hæredes relinquerat, pone vt procedat omnia clara, & videatur ad quid eſt vtilis inueſtigatio huius l. ꝙ hæreditas
valebat ducenta, & ſic quilibet habet dimidiam, quæ valet centũ,
& vnum iſtorum, puta, Titium tantum onerauit legatis vltra dodrantem relinquendo ab eo centum, alterum verò non grauauit, certè ſi ambo ſimul moriuntur, dicitur ꝙ vtrique ipſorum
ſuccedit ſubſtitutus ex ſubſtitutione, & ſic ambas hæreditates habet ex iudicio defuncti, & ex hoc ſequitur talis effectus, ꝙ ambę
portiones contribuuntur adinuicem, poſtquàm ambæ reperiuntur penes ſubſtitutum ex iudicio defuncti, & ideo non detrahet
Falc. de dictis legatis, licèt ille grauatus ſi habuiſſet ſoluere, potuiſſet detrahere per l. in ſingulis. ad l. Falc. & iſte eſt caſus eod. tit. l. pater filiam. §. duobus. in primo caſu per quem ſuppletur iſte primus caſus: nam etiam ipſe grauatus ſi fuiſſet conſecutus portionem fratris ſui ex ſubſtitutione pupill. quia fuiſſet illi ſubſtitutus, &
ille primo fuiſſet mortuus, contribueretur portio illius cum ſua,
& eod. tit. l. qui fundum. §. qui filium. ver. quòd ſi extranei, eodem
modo debet contribuere ſubſtitutus eius, ex quo ad ipſum peruenit portio non grauata uirtute ſubſtitutionis, ſecus eſt in caſu
2 ſeq. † No. ergo hic, ꝙ ſubſtitutio facta duobus ſine expreſſione
nominis collectiui cenſetur facta vtrique, quando ſimul moriuntur, ſed ſi diuerſis temporibus cenſetur facta dũtaxat vltimo morienti, vt in caſu ſeq. & l. pen. C. eod. tit. ¶ In text. ibi, {ſed ſi diuerſis temporibus vita decedat.} Iuriſconſultus præſupponit iſto caſu, ꝙ ſubſtitutus non ſuccedat primo morienti, immo quantum
ad illum euaneſcit ſubſtitutio, ſed ſuccedit vltimo tantum, primo
autem morienti ſuccedit vltimo moriens ab inteſta. & ſic in illius
hæred. reperiat ſubſtitutus hæreditatem primi. ¶ Sed oppo. ꝙ immo etiam primo morienti debeat ſubſtitutus ſuccedere, nõ tunc
cum moritur, quia nõ eſt adhuc purificata conditio, ſi vterq, &c.
ſed cum poſtea morietur alter, ſed interim hæreditas primi ſtat in
pendẽti. Sol. fateor de rigore verborum, quia verba poſſunt hoc
pati, ſed non inſpecta tacita mente defuncti, quia per hoc quòd
appoſuit nomen collectiuum cenſetur voluiſſe reſeruare inter
3 eos ius legitimæ ſucceſſionis, vt d. l. penult. C. eod. † Et ex hoc in-
a fero,[a] quòd ſi eſſet facta duobus extraneis cum expreſſione nominis collectiui ſubſtitutio fideicommiſſaria, puta, ſi ambo deceſſerint ſine liberis, non haberet locum quod dixi ſupra, vt ſi diuerſis temporibus moriantur, cenſeatur ſolum facta vltimo morienti, quia cum inter eos non ſit ius legitimæ ſucceſſionis, non
poteſt dici, quòd teſtator voluerit illud reſeruare, vnde portio
primi decedentis ſine liberis ſtabit in ſuſpenſo, & penes hæredes
illius: & ſi poſtea alter decedat ſine liberis, ambas ſubſtitutus habebit ex ſubſtitutione. tene menti, quia hoc eſt ſubtile, & per
neminem declaratum. ¶ Adhuc etiam oppo quòd hæreditas primi morientis non poſſit reperiri in hæreditate vltimi morientis,
ſi per illum non fuit adita, vt l. quoniam ſororem. C. de iu. del. Sol.
fateor, & intellige hic, ꝙ adiuit ſecundum Doct. certè hoc poſſet
procedere, quando ex interuallo alter poſt alterum mortuus eſt,
ſed ſi eo. inſtanti vnus primo, alter poſt, hoc non poteſt procedere, & tamen text. in l. qui duas. ff. de reb. dub. dicit tunc idem eſſe, vt hæreditas primi morientis reperiatur in hæreditate vltimi
Iac. de Are. fatetur, ꝙ non poteſt dici adiuiſſe, tamen dicit, ꝙ vltimo morienti tranſmittit beneficium reſtitutionis in integ. quia
in articulo mortis lædit, ſicut in ſi. l. Pantonius. de acq. hęr. quam
opinio. ſequitur Bart. & communiter ita practicatur. tamen non
habemus text. benè probantem. & l. ſi infanti. ver. ſi vero. C. de
iu. delib. videtur expreſsè velle contrarium, dum dicit, ꝙ habetur
pro non relicta. Præterea tunc non reperiretur hæreditas primi
moriẽtis, ſed beneficium reſtitutionis, quod eſt valde diuerſum,
& tamen text. dicunt, ꝙ reperitur hæreditas. dom. Ang. dicit, ꝙ
iſte eſt caſus ſpecialis, in quo non tranſmittitur hæreditas non
adita. hoc placet, & aſſignat rationem bonam. nam nimis ſtatuitur hoc contra ſubſtitutum, ꝙ non vocatur ad hæreditatem primi morientis, immo penitus ab ea excluditur, quantum ad ſubſtitutionem, quia illa extinguitur, licèt rigor verborum hoc non
importet: immo ſecundum eum haberet ſufficere, ꝙ alter poſtea moreretur in pupillari, vt ſubſtitutionis verba uerificentur,
propter hoc aliud ſtatuitur pro eo, ut ultimo moriens illam hæreditatem tranſmittitur ad eum, licèt non aditam. Aduertendum
tamen, quia cum ultimo moriente admittetur, etiam mater communis ad hæreditatem primi morientis, & hoc uoluit gloſſ. in d. l.
qui duos. & tunc portionem tantum ſuam tranſmittit ad ſubſti-
4 tutum. † Ex prædictis[b] patet, ꝙ paria ſunt ſubſtituere ultimo mo-
a rienti, uel ſubſtituere cuilibet, cum expreſſione nominis collectiui. nam utroque caſu ſi moriantur ſimul, ſuccedit ſubſtitutus utrique ex ſubſtitutione, ut hic, iuncta l. ex duobus. in princ. s. eo. quæ
loquitur, quando fuit ſubſtitutus ultimo morienti: & ſi moriantur diuerſis temporibus utroque caſu expirat ſubſtitutio, quantum ad primum morientem, & ſucceditur ſolum ultimo, ut hic
in ſecundo caſu. & s. eod. l. ſingulis. nam cuilibet eorum cenſetur
facta ſubſtitutio ſub conditione, ſi erit ultimo moriens: & iſta inueſtigatio eſt utilis, ut ſciatur, an debeant portiones inuicem contribui, cum agitur de Falcidia detrahẽda de legatis ab ultimo moriente relictis, quia quando ſimiliter moriuntur, fit contributio,
quando diuerſis temporibus non, ut hic, & ff. ad l. Falc. l. pater. §.
5 duob ubi etiam plenius ponitur iſte caſus. ¶ † In tex. ibi, {ſed in ratione.} contra iſtum uer. oppo. ꝙ immo debeat fieri cõtributio,
quia quando portio non grauata accedit grauatæ, adinuicẽ contribuuntur, ut l. j. §. id quod. & l. ꝙ ſi alterutro. & l. qui fundum. §.
qui filium. uer. ꝙ ſi extranei. infra ad l. Falc. Sol. iſte uer. poteſt intelligi duo. mod. Primo ꝙ ille, qui non erat grauatus legatis primo
mortuus eſt, & tunc obſtat contrarium Sed reſpondetur, quòd
procedit, quando portio non grauata accedit grauatæ ex ſubſtitutione uulgari, ut in §. id quod. uel ex pup. ut in §. qui filium. uel
ex iure accreſc. ut l. ꝙ ſi alterutro. nam in omnibus iſtis accedit
ex diſpoſitione defuncti teſtatoris. ſecus ſi præter diſpoſitionem
eius, puta, ab inteſtato, ut s. eo. tit. l. j. §. ſi cohæredem. ſed hic hæreditas primi, & eius portio deuenit ad fratrem ſuum ab inteſt. unde ipſe frater habuiſſet ſoluere legata, ſi potuiſſet detrahere Falc.
non obſtante, ꝙ ad ipſum perueniſſet portio non grauata. eodẽ
modo poterit ſubſtitutus eius, qui conuenitur ex perſona pupill.
pro legatis a pup. relictis. quid etiam ſi fuiſſet relicta ab ipſo ſubſtituto? dic contrarium, quia in perſona pup. non fuit ortum ius detrahendi Falc. ſed incipit oriri in perſonam ſubſtituti eo tempore,
quo conſequitur hæreditatem ultimi morientis factam pinguẽ
ex eo, ꝙ ſuccedit fratri præmortuo, & tunc legata non reperiuntur excedere dodrantem hæreditatis pup. & pro hoc s. l. proxi. §.
cohæres. poteſt etiam intelligi iſte uerſic. ꝙ frater grauatus primo
mortuus eſt, quia tunc portio grauata accederet non grauatæ,
unde tunc minor eſt dubitatio, quia tunc nõ fit contributio, niſi
accedat ex ſubſtitutione uulgari, ut ibi in uerſ. ſi uero patri. uel ex
iure accreſc. ut l. ꝙ ſi alterutro. in fi. multo minus, quando ab in-
c teſt. Ex prædictis apparet, ꝙ gl. quæ incipit, q. a ſex uncias.[c] in uer.
non enim uidetur aſſignare bonam rationem, quare ſubſtitutus
non habet neceſſe contribuere, quia dicit, ꝙ ipſe non habet portionem primi morientis tanquam ſubſtitutus, quia dico, ꝙ hoc
non eſt attendendum, ſed qualiter habuit ipſe pup. a quo fuerunt
relicta, utrum habuit ex diſpoſitione defuncti tacita, uel expreſſa,
6 an non. ¶ † In text. ibi, {legata quoque.} in iſto uer. pone caſum
clarius, quàm gloſſ. ꝙ teſtator poſt factam ſubſtitutionem duob.
dixit, ꝙ ſi contingat talem, puta Titium decedere in pup. ætate legabat centum. Debes ſcire, ꝙ iſtud legatum non cenſet̃ relictum
ab ipſo pu. poſtq̃ hoc nõ dicit expſsè, ſed a ſubſtituto eius, ſed cõſtat,

ADDITIONES.

a Et ex hoc infero. Adde Alex. de Imo. qui hoc etiam tenet in conſ. 11. col. 4. uerſic. & hoc procedit. in 3. vol. & in conſ. 91. col. 4. uer. & hoc idem. in j. vol. Franc. Curt.

b Ex prædictis patet. Adde d. Alex. de Imo. in conſi. 175. col. 4. circa princ in 5. col. Franc. Curt.

c Sex vncias. Adde Doct. in c. Raynutius de teſta.

ſtat, ꝙ ſubſtitutio illa facta cenſetur habere in ſe conditionem ſi
erit vltimò moriens, vt ſ.dixi ſi ergo primo moritur, deficit con
ditio, & per conſequens ſubſtitutio, & ſimiliter legata a ſubſtitu-
to relicta, & hoc intendit dicere iſte text. ¶ Sed tunc oppo. quòd
illa legata non cenſeantur relicta a ſubſtituto, ſed a pupillo, licèt
veniant ſoluenda poſt mortem eius, vt ſupra l.proxi.§. cum filio.
poſt princ. ibi, vt ab impubere fideicommiſſum. Sol. ibi graua-
men fuit collatum in perſonam pup. expreſsè, licèt poſt eius mor
tem, hic non, ſed ſimpliciter poſt mortem eius: vnde tunc cen-
ſetur relictum a ſubſtitutio, & ſi non haberet ſubſtitutum a ve-
nientibus ab inteſta. ipſius tex. eſt hic cum gloſſ. ſingu. ſecundum
Bar. & hoc eſt vtile: quia in primo caſu non uenit in grauamine
legitima filij, & eod.§. cum filio. ver. neque fideicommiſſo. Se-
cundo ſic, ſi filius mortuus eſt impubes, vt not. Cyn. in l. ex tri-
bus. C. de inoffic. teſta. & Dyn. in l. ſi fundum per fideicommiſ-
ſum.§.fin. de leg. j. & ſic non detrahitur, niſi Falcidia, vel Trebelli.
7 vt not. Bald. in l. cum virum. C. de fideicom. ¶† Vltimò, quando
ſubſtitutio fuit facta pluribus cum expreſſione nominis collecti-
ui, aut extitit conditio in perſonam vtriuſque, & locum habet
ſubſtitutio, vel in perſonam cuiuslibet de per ſe, ſi ſimul repe-
riantur, vel in perſonam vltimi morientis, ſi diuerſis temporibus,
vt hic. Aut extitit in perſonam vnius tantum, & tunc aut primo
morientis, & euaneſcit ſubſtitutio quantum ad vtrunque, vt C.
eod. l. pen. & ſ. l. proxi. §. pen. licèt ibi loquatur, quando fuit facta
vltimò morienti, ſed idem eſt, vt ſupra dixi. Aut econuerſo exti-
tit in perſonam vltimi morientis, & deficit in perſonam primi, &
tunc de rigore euaneſcit ſubſtitutio de æquitate, & ex coniectu-
rata mente defuncti locum habet in perſonam vltimi tantum, in
qua extitit conditio, & iſte eſt caſus in l. hæredes mei.§. cum ita. j.
ad Trebellianum.

L E X XLIII.

1 *Subſtitutio exemplaria finitur, ſi ille, cui facta eſt, incipiat poſſe teſtari, uel liberos ſuſcipiat.*
2 *Plures differentiæ inter ſubſtitutionẽ pupillarẽ, & exemplarẽ remiſſiuè.*
3 *Mutus poteſt contrahere matrimonium, nec tunc ſunt neceſſaria uerba. Eius eſt interpretari, cuius eſt condere.*
4 *Quando aliqua qualitas habens tractum ſucceſſiuum alicuius diſpoſitionis, eatenus durat diſpoſitio, quatenus durat illa qualitas, & quid ſi qualitas eſt merè uoluntaria.*
5 *Priuilegium, uel beneficium principis quando ex poſtfacto incipit eſſe iniquum, non eſt ei ſtandum.*
6 *Statutum, quòd mulier non poſſit facere teſtamentum ſine conſenſu uiri, non ualet tanquam iniquum.*
7 *Pater habens filium non legitimum, ſi fecit ipſum legitimari, ut ſibi ſuccedat, & poſtea cœpit uxorem, ex qua ſuſcepit naturales, & legitimos, ꝙ talis legitimatio facta per reſcriptum principis non cenſeatur præiudicare filijs naturalibus, & legitimis: & quid quo ad alios effectus, & quid ſi ille legitimatur per ſubſequens matrimoniũ, uel dationem curiæ.*

1 EX facto. † Subſtitutio exemplaria finitur, ſi
ille, cui facta eſt, incipiat poſſe teſta-
ri, vel liberos ſuſcipiat. h.d. vſque ad §. item quæro. &
2 in hac l. tractatur materia exemplariæ. † quia fuit in-
troducta ad exemplum pupill. quia ſicut illa eſt teſtamentum pu
pilli, ita, & iſta eſt teſtamentum filij, qui alia ratione, quam ætatis
poterat ſibi teſtari: vnde permittitur parenti, ꝙ ſibi teſtetur, & nõ
ſolum patri, ſed etiam matri, vt C. eod. l. humanitatis. & ibi etiam
colliguntur quamplures aliæ differentiæ inter pupillarem, & exẽ-
plariam, & iſtud non poterat fieri, niſi impetraretur a principe,
vt in princ. huius l. ſed hodie per illam l. fieri poteſt ſine impetra-
tione. Et diuide in tres partes, quia primo ponitur thema, & quę-
ſtio, vſque ibi, {oſtendit.} Secundo antequam reſpondeat al-
tius exordiendo materiam, ponit quædam ad euidentiam vſque
ibi {igitur.} Tertio ſoluit quæſtionem adducendo etiam ra-
tiones ſolutionis. Item ſecunda ſubdiuiditur, quia primo poni-
tur vnum dictum vſque ibi, {vt quemadmodum.} poſtea illud
probat per duos caſus ſimiles, & deducitur abſurdum, ſi aliud
diceret, partes de ſe patent, quia text. eſt multum clarus, & no-
tabilis, & pulcher, & in pluribus partibus allegatur. ¶ In text. ibi,
{quæro an rumpatur teſtamentum.} ideſt ſubſtitutio facta fi-
lio, quæ dicitur teſtamentum filij, & trahitur ad omnia bona ip-
ſius, etiam aliunde quæſita, quàm a patre, videbatur, quòd ſic,
quia ſi ipſe filius hic teſtamentum feciſſet per natiuitatem poſthu
mi, qui reperitur præteritus, rumperetur, eodem modo debet
rumpi teſtamentum ſuum factum a patre ſuo, ne ſit maioris effi-
caciæ, quam ſi factum eſſet a ſeipſo, ſed contrarium, quòd poſ-
ſit eſſe maioris efficaciæ: quia videmus in pu. ſubſtitutione, quòd
licèt mater ſit præterita, non habet querelam, nec poteſt dicere
nullum, ut l. Papin.§. ſed nec impuberis. de inoffi. teſt. & tamen ſi
illud teſtamentum factum eſſet ab ipſo filio facto maiore, ſecus
eſſet, quia mater, licèt poſſet conqueri de filio, qui tenetur iure na
turæ ſibi relinquere, non poteſt conqueri de marito, qui teſtatus
eſt pro filio, quia non tenetur ſibi aliquid relinquere, nec de pro-
priis bonis, nec de bonis filij, ut in illo §. ſed nec propter iſtam ra-
tionem emanauit hęc diſputatio, ſed certè nepos ex filio bene po
teſt conqueri de auo, qui teſtatus eſt pro filio, quã auus, etiam ne-
poti tenetur de iure naturæ, & ideo procedit determinatio, quæ
j. ſubijcitur, ꝙ iſte nepos rumpat hanc ſubſtitutionem, licèt ma-
ter pup. rumpere non poſſet: & ideo dico per hanc l. ꝙ ſi contin-
geret caſus ↄ communem curſum naturæ, ꝙ pup. ſuſciperet filiũ
per natiuitatem eius, benè rumperetur ſubſtitutio pup. quia poſ-
3 ſet conqueri de auo. † Not. in hoc prin. ꝙ mutus poteſt ↄhere ma
a trimonium, nec tunc ſunt neceſſaria verba, vt in c. tuæ. de ſponſa.
licèt quando poſſit loqui, ſint neceſſaria, & aliàs non valet matri-
monium, vt ibi not. & l. cum nouiſſimi. C. de præſcri. xxx. an. ¶ In
b tex. ibi, {ſolent interpretari.} no. quia ſemper allegatur, ꝙ eius [b] eſt
4 interpretari, cuius eſt condere, facit l. ab executore. de appe. ¶† In
tex. ibi, {quatenus filius in ea. valetudine, &c.} no. ꝙ quã aliqua qua
litas habens tractum ſucceſſiuum, eſt tñ alicuius diſpoſitionis, ea-
tenus durat diſpoſitio, quatenus durat illa qualitas. hoc verum, quã
qualitas erat neceſſaria ad diſpoſitionem, vt erat hic, & quã diſpoſi
tio non fuerat adhuc effectum finalem ſortita, vt etiam erat hic,
quia ſubſtitutio quouſque filius pendebat. Si autẽ erat merè vo-
luntaria, non neceſſaria, tunc licèt deficiat, non deficit diſpoſitio,
etiam quæ non fuerat effectum ſortita, vt j. ea. l.§. Iulianus. & ſ. e.
l. in ſubſtitutione. & l. cognatis. de reb. dub. Idem ſi erat neceſſaria,
ſed diſpoſitio fuit effectum finalem ſortita. pone exẽplum in ne-
gligentia, quæ eſt cauſa præſcriptionis inducendæ, nam ſi ceſſat an
te finitam. præſcriptionem, præſcriptio non finitur, ſed interrum-
pitur. Si autem poſt finitã, tunc non tollitur præſcriptio. & ad hoc
uide quod no. Dy. in c. factum legitimè. de re. iur. & Cyn. & poſt
5 eũ Bal. in l. generaliter. C. de epi. & cle. † In tex. ibi, {etenim iniquũ.}
no. ꝙ quã priuilegium, vel beneficium principis ex poſt facto inci-
pit efficí iniquum, non eſt ei ſtandum, quia non cenſetur eſſe de
uoluntate principis, ꝙ ei ſtetur cum præiudicio alicuius. facit ca.
ſuggeſtum. de deci. Item facit iſte tex. ad vnum, quod habui de fa
6 cto hoc anno. † ſi ſtatutum diſponit, [c] ꝙ mulier non poſſit facere
c teſtm̃ ſine conſenſu viri, ꝙ iſtud ſtatutum tanquam iniquum, &
auferens teſtamenti factionem non ualeat, ſicut nec beneficium
7 principis, quod ex interuallo auferret, vt hic. ¶ † In tex. (nec enim
d aut patrem.) iſte tex. allegatur ad quæſtionem, ſi pater [d] habens fi-
lium non legitimum, fecit ipſum legitimari. vt ſibi ſuccedat, poſtea
cępit vxorem, & ex ea ſuſcepit naturales, & legitimos, ꝙ legitima
tio rumpatur, & hoc tenuit Dy. Ray. ↄ, quia legitimatio eſt perfe-
cte facta, ergo non debet ex poſtfacto irritari, ſed certè effectus
ſucceſſionis non eſt adhuc ſecutus, ideo videtur, ꝙ ſibi tolli poſ-
ſit. Bar. tenet, ꝙ ille legitimatus ſuccedat unà cum legitimis, ſiue ſit
legitimatus per ſubſequens matrimonium, ſiue per reſcriptum,
ſecus ſi per dationem curiæ. Mihi uidetur, ꝙ ipſe errauerit, quia
debuit dicere totum econuerſo, nam tex. quem allegat in Auth.
qui. mo. na. eſſi. ſui. §. illud. & §. generaliter. dicunt, ꝙ per reſcriptũ
principis non legitimatur filius, niſi quando deficiunt naturales,
& legitimi: quoniam intentio principis non præſumitur eſſe, ut il-
lis fiat aliqua iniuria, niſi appareat de ipſius contraria intentione,
quia fuit expreſſa mẽtio, ꝙ habebat legitimos, & naturales, & hoc
non obſtante legitimauit. Si autem non fieret expreſſa mentio,
non præſumitur in dubio uoluiſſe illis præiudicare, hoc eſt quan-
do habebat legitimos tempore legitimationis, ꝙ legitimatio non
ualeret tanquam obreptitia in præiudicium legitimorum: idẽ de-
bet eſſe, ſi ex poſtfacto incipiat habere. arg. huius l. non ſic quãdo
legitimatur per ſubſequens matrimonium, uel per dationem cu
riæ, quia tunc legitimatio fit ab ipſa l. unde latior eſt, ut patet in il-
lis tex. quantũ uerò ad alios effectus legitimationis, ut admitta-
tur ad honores publicos, quia hoc non tendit in præiudicium le-
gitimorum, fateor, ꝙ legitimatio non rumpitur, & ita reperio in
conſiliis Oldr. conſ. 170. quod inci. thema tale eſt, quidam Rex.

A D D I T I O N E S.

a ¶ Mutus poteſt. Adde c. cum apud. de ſpon. Hoſt. in ſum. ti. de matrimonio. in §. quis poſt. Bald. in l. pen. C. qui teſt. fa. poſſ.

b ¶ Eius eſt interpretari. Adde l. omni nouatione. C. de ſacroſ. eccl. l. vlt. C. de leg. l. ſi quis intentione. ff. de iudi. c. inter alia. de ſen. excom.

c ¶ Si ſtatutum diſponit. Adde, quòd hoc dictum. Pau. de Caſt. refert, & ſequitur d. Ale. de Im. in conſi. ſuo 55. co. fi. verſi. in totum. in 2. vol. & in conſ. 55. col. fi. in 1. vol. Fran. Curt.

d Si pater. Adde Iac. de Zochis de Feraria in rep. c. per venerabilem. qui filij ſint legi.

1 *Specialis prouiſio in tempore derogat generali.*
2 *Si unus hẽt iuriſdictionẽ cognoſcendi uſq; in decem libras, & alius uſque in centum, quòd iſte ſecundus non poſſit cognoſcere de cauſa decem librarum.*

brarum.

3 *Si aliquis Baro conceſſit alicui monaſterio aliquam Syluam retento uſu uenandi, quòd etiam homines monaſterij poterunt ibi uenari, ſecus ſi eſſet tale, quòd non poſſet competere, niſi uni inſolidum.*

1 **§. Item quæro.** † Specialis prouiſio in tempore derogat generali.h.d.ſic in perſonis,vt
1 s̈.eo.l.cohæredi. §.qui patrem. Et inducitur iſte §. ad quæſtionẽ, ſi vnus habet iuriſdictionem cognoſcendi vſque in x. libras, & alius vſque in centum, quæritur vtrum iſte ſecundus poſſit cognoſcere de decem, quia quod plus eſt, vtique tanti eſt, vt l.cum furti.de in lit.iur.contrarium eſt veritas, quia vſque in x.libras videtur data iuriſdictio ſoli primo, & abinde ſibi ſoli ſecundo, caſus
3 eſt hic, tene menti. † Item pone, quidam Baro conceſſit cuidam monaſterio quandam ſyluam retento vſu venãdi? videtur, quòd non. arg. huius §. quaſi in hoc retento ſolus Baro habet ius propter ſpecialem prouiſionem, ſicut hic ſolus primus ſubſtitutus habet ius ad x.annos. ſed illud procederet, ſi iſtud retentum eſſet tale, quod non poſſet competere, niſi vni inſolidum, ſed iſtud eſt tale, quod poſſet competere pluribus inſolidum, vt l. ſi vt certo.§.ſi duobus.verſic.vſum autem. s̈. commo. & ideo poterunt venari, ſicut Bar.facit l.Lucius.de aqua quoti. & æſti. cum no. & de vſufr.leg.l.ſi alij.

1 **§. Lucius.** † Si filius ſit in primo gradu præteritus, in ſecundo inſtitutus, vel exhæredatus, incipit teſtamentum a gradu ſecundo.h.d.cum l.3.§.fina.de liber.& poſthum.ſed ibi loquitur ſolum, quando fuit exhæredatus a ſecundo, hic etiam quando inſtitutus, & hoc addit ad illum §. econuerſo ſi in primo eſſet inſtitutus, non eſſet neceſſe, quòd a ſecundo eſſet inſtitutus, vel exhæredatus, ut l. ſi poſthumus. §. quòd vulgo.de lib & poſthum.ſi uerò exhæredatus, tunc eſſet neceſſe, ꝙ etiam in ſecundo exhæredetur, aliàs non valeret, ut ibi, & l.ſi a primo.eod.tit.

---

1 *Qui ſemel fuit hæres, licèt ei, ut indigno auferatur hæreditas, uel ipſo iure hæres eſſe deſinat, uocatur tamen ad ſubſtitutionem per hæc uerba-quiſquis mihi hæres erit.*

2 *Indignitas non reddit quem incapacem ipſo iure, ſed in effectu, quia poteſt adire, & hæres effici, licèt ſibi auferatur, hæreditas.*

An poterat repudiare, uel deſinere adire, ut fiſcus ſibi non auferat, ſed ueniat ad cohæredem.

3 *Ille, cui aufertur hæreditas tanquam ab indigno, non deſinit hæres eſſe ipſo iure, ſed remanet ſibi nomen, quod ſufficit ad confirmationem eorum, quæ in teſtamento ſunt relicta, & debentur a fiſco.*

4 *Qualitas non neceſſaria, ſub qua fuit quis uocatus, licèt deficiat, non tamen deficit uocatio.*

5 *Debet quis puniri in eo, in quo deliquit, aliquando tamẽ punitur in plus ex cauſa legitima.*

Delictum commiſſum erga rem illam non egredietur.

Si ille, qui effectus eſt hęres, poſtea perueniat in ſeruitutem hominis, quòd deſinat eſſe hæres ipſo iure, in tantum quòd ſibi non remaneat etiam nomen hæredis, quantum ad ius.

1 **§. Iulianus.** † Qui ſemel fuit hæres, licèt ab eo poſtea fuit ablata hæreditas, tanquam ab indigno, vel etiam deſierit hæres eſſe ipſo iure, nihilominus admittitur ad ſubſtitutionem factam per hæc verba, quiſquis mihi hæres erit. hoc dicit vſque in fin.& multum allegatur iſte §.a pluribus. ¶ In text.ibi { partem. } ſupple ideſt partis ſuæ, in qua fuerat inſtitutus, puta dimidiam ſuæ dimidiæ. ¶ In text.ibi, { pro qua ſcriptus fuit. } puta pro tota dimidia, non autem pro dimidia dimidiæ, quę ſibi remanſit: & reſpondetur pro prima parte, quòd admitteretur ad integram dimidiam, licèt de hæreditate paterna non remanſerit
2 ſibi, niſi dimidia dimidiæ. ¶ † In tex. ibi (reſpondi, qui in fraudem, &c.) not. tex. qui ſemper allegatur, quòd indignitas non reddit quem incapacem ipſo iure, ſed in effectu, quia poteſt adire, & hęres effici, licèt ſibi auferatur hæreditas. Sed quid ſi non vult adire, ſed repudiat ad hoc, vt fiſcus ſibi non auferat, ſed ueniat ad cohæredem, uel ad uenientes ab inteſta. Reſpondeo nihilominus fiſcus eam aufert, quia eo ipſo, quòd eſt indignus, cenſetur repudiare in fraudem fiſci, qui non poteſt ſibi præiudicare, ita notatur in l.ſi ſequens. infra ad Syllania.per Docto.& fiſcus præfertur etiam ſubſtituto uulgari, non ſolum cohęredi, uel uenienti-
3 bus ab inteſtato, ut not.Bartol.in l.prima.ſupra eod. ¶ † Item not. quòd ille, cui aufertur hæreditas tanquam ab indigno, non deſinit hæres eſſe ipſo iure, ſed remanet ſibi nomen, & hoc ſufficit ad confirmationem eorum, quæ in teſtamento ſunt relicta: ideo debentur a fiſco ad quem tranſeant bona, ut infra ad Trebell.l.mater. §.fina. & adde quod notatur per gloſſ. in l. his conſequenter. §.j.ſeu in princ.s̈.famil.erciſcun. & authen.liberi: C.de epiſcop.au
4 dient. ¶ † In tex. ibi. (vnde ergo.) quòd licèt deficiat qualitas, ſub qua quis fuit uocatus, non deficit uocatio, quia ſufficit, quòd ſemel auferat, ſed contra de princip.huius legis. Solutio.ut ibi dixi, quia qualitas erat neceſſaria ad actum, hic non, poterat enim te-
5 ſtator ſubſtituere etiam illos, qui non eſſent ſibi hęredes. ¶ † In tex.ibi, (ſatis enim.) notatur, quia ſemper allegatur, quòd quis de-
a bet [a] puniri ſolum in eo, in quo deliquit, & delictum commiſſum erga rem illam non egreditur. concordat infra de his quibus ut indign.l.reſcriptum. commiſit hoc enim delictum ſolum in hęreditate paterna, in qua fidem tacitè accommodauit: unde non debet puniri in plus, quàm quòd tacitè accommodauit. Aliquando tamen quis punitur in plus ex cauſa legitima, ut l.ſi uendicari. C.de pœnis.eodem titu.l.præſes.& l.quid ergo. §. pœna grauior. de infam. ¶ In tex.ibi (in ſeruitutem redactus.) not.quòd ſi ille, qui effectus eſt hæres, poſtea perueniat in ſeruitutem hominis, quia uendidit ſe ad pretium participandum, deſinit hæres eſſe ipſo iure, intantum quòd ſibi non remanet, etiam nomen hæredis quantum ad ius, quia cum ſit iuris ciuilis, non cadit in ſeruo, qui habetur pro mortuo & pro nihilo reputatur, ut l. quod attinet. de regul.iuris.ex quo ſequitur, quòd ſi erat ſeruus à princip.cum adiuit iuſſu domini, non efficitur hęres quantum ad ius, ut ſibi acquirantur iura directa, ſed acquirunt ipſi domino immediatè. quod dicitur per Bartol. in l.cum filio. de legat. j. tamen bene remanet ſibi nudum nomen hæredis quantum ad factum, quia inſtitutus de facto: & iſtud nomen prodeſt ſibi, quia ſi poſtea efficiatur liber, admittitur ad ſubſtitutionem factam per uerba, quiſquis mihi hæres erit. ut eſt hic caſus, & ſupra eod.l.qui liberis. §.hæc uerba. Sed contra, quòd non admittatur, quia reputatur nouus homo, ut infra de condition.& demonſtratio.l.interdicitur. in fine. Solut.illud uerum, ſi eſſet effectus ſeruus pœnæ, ſecus ſi efficiatur ſeruus hominis, ut hic. Sed contra, quod etiam ſeruus pœnæ idem ſit, ut l.prima cum l.ſequen.infra de contratab.Solutio.illud quod ſupra dixi procedit, quando quis ſperabat admitti ad aliquod commodum ex diſpoſitione teſtatoris, tanquam hæres: quo caſu ſi ſemel fuit hæres, & poſtea deſinit, quia fuit effectus ſeruus: & poſtea recuperat libertatem, antequàm eueniat conditio, diſtinguendum eſt, ut ſupra. Si autem ſperabat uocari ex diſpoſitione legali, tũc indiſtinctè admittitur, dummodo poſtea non ſolum recuperat libertatem, ſed etiam recuperat gradum, quem perdiderat, antequam deferatur hæreditas, ut d.l.j in fi.cum l.ſequen.& uide omnino per Bart. ¶ In glo. quæ incipit ſic ſupra. ibi. (de acquir. hęred.l.ſi totam.) dic quòd ibi loquitur in iure accreſcendi, quod ſequitur portionem: ideo ſi quis perdat portionem, perdit etiam ius accreſcendi hic loquitur in ſubſtitutione, quæ concernit perſonam ſubſtituti. unde ſufficit, quòd ſemel habuerit portionẽ ratione, cuius fuerit uocatus, licèt poſtea ipſam perdiderit, ut non perdat ius uocationis.

ADDITIO.

a Quòd quis debet. Adde auth.omnes peregrini. C.ad l.Iul.de ui publ.uel priua.c.literas.de temp.ord.c.ſi.de imm.eccl.& c.inter.de tranſla.præla.

LEX XLIIII.

1 *Acceſſorium non confirmat principale.*

2 *Pupillus ſi repudiauit hæreditatem cum author.tuto.an ſubſtitutus poſſit adire ex tacita uulgari, ut confirmetur paternum: quòd ſic.*

1
a **EX pupillari.** † Acceſſorium [a] non confirmat principale, hoc dicit, facit l.quod per manus. C, de iure codicill. & l.ſi pacto. C. de pactis. ubi ſtipulatio pœnalis non ueſtit pactum principale: & pone exemplum hic, quòd inſtitutus in paterno non adiuerat adhuc hæreditatem, & ſic relicta in eo nondum incœperant habere robur: ſubſtitutus pupill. uolebat adire ex pupill. ad hoc ut confirmaretur paternum, & ea quæ in ipſo diſpoſita erant. certè hoc non poteſt fieri, ſed econuerſo fiendum eſt,
2 ut l.2.§. ergo. ſupra eod. † Sed quid ſi pupill. repudiauit hæreditatem cum authoritate tutoris, & ſubſtitutus uult adire ex tacita uulgari, ut confirmetur paternum, utrum poſſint? Docto. antiqui dixerunt, quòd non. pro quibus facit iſta l. quia dicunt, quòd illa tacita uulgaris requirit confirmationem, ſicut pupill. per aditionem alicuius alterius ex inſtitu per l apud Iulia. §.j. ad Trebell. ¶ In contrarium eſt ueritas, ut dixi ſupra eod. l.lex Cornelia. ubi Bart.ponit, & etiam l.j.

ADDITIO.

a Acceſſorium. Adde regulam acceſſorium de reg.iur.lib.6.

LEX XLV.

1 *Subſtitutio breuiloqua facta in perſonis imparib. continet ſolã uulg.uẽ,*

ſi paribus continet etiam pupill. arem, quæ matrem excludit.

2 *Breuiloqua ſubſtitutio alio modo uocatur reciproca, & quas ſubſtitu-*
tiones contineat.
Filius naturalis, licèt exiſtente filio legitimo non poſſit inſtitui, niſi in
uncia, poteſt tamen uulgariter ſubſtitui legitimo, & naturali in totũ,
& quid in ſpurio.
4 *Expreſſa uulgaris quando non contineat tacitam pupillarem.*
5 *Subſtitutione breuiloqua duobus impuberibus facta an expiret pup. quo*
ad unum ſi primò factus eſt pubes, an etiam expiret quo ad alterum.

1 LVcius. † Subſtitutio breuiloqua duobus im-
puberibus facta, quorum vnus eſt in
poteſtate, alter non, continet ſolam vulgarem: ſed ſi
vterq; eſt in poteſtate, continet etiam pupil. quæ ma-
2 trem excludit. h. d. vſq; ad §. fi. † Et in hac l. Bart. ponit materiã bre-
uiloquę, quę alio modo appellatur reciproca, & continet ſubſti-
tutiones directas duntaxat, niſi eſſent collatę poſt mortem inſtitu
torum, quia tunc cõtineret etiam fideicommiſſarias, vt dixi ſ. eo.
l. iam hoc iure. §. j. ¶ In tex. ibi, (inſtituit.) ſicut naturalem in vncia
tm̃, quia non in plus poterat inſtitui exiſtente legitimo, & natura-
li, vt l. 2, C. de nat. lib. & in reſiduo inſtituit legitimum, & naturalẽ,
& per hoc eſt expedita gl. 2 quę inci. vulgarem. ¶ In tex. ibi, (eoſq;
inuicem ſubſtituit.) iſta ſubſtitutio eſt vulgaris tm̃, vt). patet, & iſte
3 tex. vult, ꝙ valeat. † Et ſic not. ꝙ licèt naturalis filius exiſtente filio
legitimo non poſſit inſtitui, niſi in vncia, poteſt tamen vulgariter
ſubſtitui legitimo, & naturali in totum, ſed cõtra de eo, quod no
glo. in Auth. quib. mod. nat. effic. ſui. in fi. quæ vult, ꝙ cum per vul
garem, & per fideicommiſſariam ſuccedatur teſtatori, ſicut per
inſtitutionem, ſicut non poteſt inſtitui, ita nec ſubſtitui vulgariter
vel per fideicommiſſum. Solu. ſi eſſet ſpurius omnino incapax, in
omnem caſum, & euentum procederet contrarium, ſed ſi eſt na
turalis, & ex concubina, qui eſt incapax, vltra vnam vnciam exiſtẽ
te legitimo, & eo non exiſtente eſt capax in totum ex teſtõ, vt in
auth. licèt C. eo. tit. ſicut poſſet in totum inſtitui non exiſtente le-
gitimo, ita & nõ poteſt ſubſtitui legitimo in caſu, in quo legitimus
nolit eſſe hæres, quia perinde eſt, ac ſi non eſſet in rerum natura,
& iſte eſt caſus hic, quem perpetuo tene menti ſecundum Bal. &
Ang. & tetigi in l. ſi is qui. ſ. eod. Sed contra, quia hic extabat vxor
teſtatoris, quę reddit ipſum incapacem, vt d. auth. licèt. Sol. ſecun
dum eundem Bal. verum eſt ab inteſtato, non ex teſtamento, qđ
etiam no. ſi ergo ipſe filius legitimus repudiaſſet hæreditatem, be
nè admitteretur iſte naturalis ex vulgari, ſed hoc debet intelligi, ꝙ
adiuit, vel ſaltem non repudiauit, & ſic eam tranſmittit iure ſuita-
tis ad matrem hęredem eius ab inteſtato excluſo fratre vulgari-
ter ſubſtituto. nam hic non fit mentio, ꝙ adiuerit, & de hæredita-
te iſtius non poterat eſſe quęſtio inter matrem, & fratrem natura
lem, niſi propter hæreditatem paternam, quę erat in ea, cum alia
bona non potuiſſet habere: & ideo eſt hic caſus, ꝙ datio ſubſtitu-
ti vulgaris, vel etiam cohęredis non impedit tranſmiſſionem hæ-
reditatis, quę fit ratione ſuitatis ſecundum Ange. licèt Bart. teneat
contrarium in l. j. ſ. eod. per illam communem opin. quia per talẽ
dationem tollitur exiſtentia ſui hæredis: quod non eſt verum, vt
dixi in l. ſi filius heres. de liber. & poſth. ¶ In tex. ibi, (ſi eiuſdem ęta
4 tis liberi.) ſubaudi in poteſtate conſtituti. ¶ † In gloſſ. ſuper verbo,
(duplex.) in fin. ibi (nec enim eſt hic tacita.) ſed contra, immo hoc
fit in primo caſu huius l. quædam tacita pupill. nam certum eſt, ꝙ
eſt vulgaris expreſſa, ergo & tacita pupillaris. ſed reſpondetur, ꝙ
immo hoc caſu expreſſa vulgaris non comprehendit tacitam pu
pillarem, quia facta fuit in forma reciprocæ, ſecus ſi nõ in hac for-
ma, ſed ſimplicis vulgaris: quia iſte naturalis fuiſſet ſubſtitutus vul
gariter legitimo, & naturali, tunc enim benè comprehenderet, vt
ſ. eod. l. iam hoc iure. verſic. (hoc itaque.) non tamen admittere-
tur contra matrem, ſed ſi mater non eſſet, benè vocaretur ſubſti-
tutus, & hoc caſu potuerunt iſti benè dicere, ſed quando fit in per
ſona reciproce perſonis imparibus, natura vulgaris comprehen
dit tacitam pupill. & vna determinatio reſpiciens plura determina
5 bilia pariter ea determinat. ¶ † In glo. ſeq. in fin. dummodo ambo
ſint impuberes. ſed quid ſi ille, qui habebat vndecim annos, effe-
ctus eſt pubes, & ſic expirauit pupill. quo ad eum, an expirat etiã
quo ad alterum? videtur, quòd ſic, quòd illud, quod impediebat
a princ. eam includi. ſ. maior ętas, debet ex poſt facto eam finire,
& hoc tenet Dyn. quia peruenit ad caſum, a quo non potuit inci-
pere, antequam ſortiretur effectum finalem, iuxta no. per eum in
cap. factum legitimè. de reg. iur. contrarium communiter tenent
Doct. quia ſufficit, quòd fuerit ęqualitas a princ. & ſic fuerit com-
prehenſum vtrunque, vnde inęqualitas ſuperueniens non vitiat,
ar. ſ. de duo. re. l. ea. §. ſi quis iuncta l. duobus. & C. de nup. l. pen. ſ.
de pac. l. ſi conuenerit. & ad Carb. l. 3. §. ibidem. hoc ſi ſuperuenit
inæqualitas ſine facto teſtatoris, ſecus ſi facto eius, vt ſi vnum ex
impuberibus emanciparet, nam faceret finiri ſubſtitutionem
quo ad ambos, arg.). de adi. leg. l. alter. & ſi ſponte emancipauit,
ſecus ſi coactus fuit, ſicut in ſimili dicimus in l. fideicommiſſa. §. ſi
rem. de leg. 2. quando teſtator alienat rem legatam, & quæritur,
an videatur reuocaſſe legatum. nam diſtinguitur an ſponte, an
ex neceſſitate. ¶ In gloſſ. quæ incipit {hanc dicimus.} ibi {for-
tè.} ideo iſta ratio, licèt ſit bona, non tamen eſt neceſſaria in re-
ciproca, nec in compendioſa, poſtquam pup. comprehenſa in
iſtis dicitur expreſſa, vt ſupra dixit gloſſ. quod intellige, ſcilicet ver
bis generalibus: nam expreſſa pup. excludit matrem, etiam ſi fuit
ſubſtitutus penitus extraneus, vt l. Papinian. §. ſed nec impuberis.
de inoffic. teſt. ſed eſſet utilis iſta ratio in pup. omnino tacita com
prehenſa in expreſſa vulgari, quæ matrem non excludit regula-
riter, vt l. fin. C. de inſtit. & ſubſtit. ſecunda fit, quando ex conie-
cturata mente defuncti apparet de contraria intentione eius, &
inter aliàs coniecturas eſt æqualitas pſonæ ſubſtituti, quia eſſet fi-
lius teſtatoris, quem præſumitur magis dilexiſſe, quàm vxorem,
& hoc decidit gloſſ. in l. precibus. in fine ult. gloſſ. quam ſequitur
Bar. licèt Bald. videtur aliter ſentire, ſed præcedens opi. quaſi per
omnes approbatur, ideo ab ea non recedas propter verba Bal.
licèt viderim conſilia quorundam, qui attraxerunt opinio. Bald.
ad ſuam intentionem.

§. Paulus. Ex virtute ſubſtitutionis reciprocæ non admittuntur hæredes præmortuorum, ſed ſuperſtites tantum. h. d. ſecundum Bald. declara, vt dixi ſupra. eo. l. ſed ſi plures. in princ. ſecundum quæ intellige gloſſ. hic poſitam, dum loquitur de iure accreſcendi. in text. ibi, {ad eum ſolum.} uidebatur contrarium, quia ſi iſta ſubſtitutio reciproca facta nõ fuiſſet, hæredes præmortuorum venirent unà cum ſuperſtite ad portionem deficientem per ius accreſcendi, ut infra de legi. hęr. l. ſi ex pluribus. unde uidebatur, quòd non deberent eſſe deterioris conditionis ex eo, quòd mortui fuerunt ſubſtituti: quia ſubſtitutio nõ tendit ad derogandũ iuri accreſc. ſed potius ad roborandum, ut colligitur ex l. penult. uerſic. (ſed ſi ergo.) ſupra de iniuſt. teſt. & iſta erat ratio dubitandi, ſed non obſt. quia procederet, ſi illi uiuerent, & tunc haberent utroque iure, ut l. ſi quis hęres inſtitutus.). de acquir. hęred. ſed quia ſunt præmortui, & non potuerunt tranſmittere ſpe ſubſtitutionis, cum ſuperſit unus, qui poteſt ex ſubſtitutione uenire, præfertur hæredibus præmortuorum, qui non poſſunt uenire, niſi per ius accreſc. quia ſubſtitutio illi iuri pręfertur, & in hoc ſtat deciſio huius §.

LEX XLV.

1 *Conditio iſta, ſi mihi hæres erit. qualiter uerificetur.*
2 *Verba debent intelligi per prius, & non per poſterius, quando ſic poſſunt*
intelligi ſanè, & potius immediatè, quàm mediatè.
3 *Si egi petitione hæreditatis aſſerẽs me hæredem Titij poſtea probo, quòd*
ego ſum hæres Sempronij, & quòd Sempronius fuit hæres Titij, ſufficit
mihi ad intentionem meam.
Verba libelli debent intelligi, prout mihi magis expedit.

1 PAterfami. † Verba iſta, ſi mihi hęres erit.
uerificantur etiam, ſi efficitur
mihi hæres ex pup. ſubſtit. & ſic non immediatè, ſed
mediante pupil. qui mihi hæres extitit. h. d. & non eſt
alibi ſecundum Dyn. & id, quod reddit eam notabilem, patebit
ex ſequentibus. ibi, (mihi hęres erit.) iſta uerba faciebant dubiũ,
quia iſte frater fuerat ſubſtitutus poſthumo uulgariter, & pup. ut
patet ſupra dum dicit, ſibi uel filio, quia uerbum, ſibi, denotat
uulgarem. uerbum filio. pupill. & etiam patet). dum dicit, ſibi
in utrunque caſum, modo uidebitur, quòd iſta uerba, ſi mihi hæ
res erit. referantur ad caſum uulgaris, quia per eam propriè effi-
citur hæres teſtatori, & immediatè, ſed iſte non ſucceſſit ex uul-
gari, quia poſthumus inſtitutus fuit hæres, ſed ſuccedit ex pup. &
ſic efficitur hæres primo teſtatori, non propriè, nec immediatè,
ſed mediante pup. per illam regulam. hæres heredis. per l. fin. C. de
2 hęred. inſtitut. & ſic non uidebitur impleta conditio, † quia uer-
ba debent intelligi per prius, & non per poſterius, quando ſic
poſſunt intelligi ſanè, & potius immediatè, quàm mediatè, ſed
contrarium determinatur, quòd immo conditio eſt uerifica-
ta, quia non refert, quamuis fuerit hęres immediatè, uel me-
diatè, ut in fin. & hoc procedit ex eo, quia de illo medio teſtator
cogitauit, cum ipſum pupillariter ſubſtituerit, & ſic eſt hæres pu-
pil. & in conſequentiam teſtatoris ex diſpoſitione ipſius teſtato-
ris: & in hoc fundatur deciſio huius l. ſecus ſi eſſet hæres heredis
nõ ex diſpoſitione teſtatoris, ſed illius heredis, uel ex diſpoſitione
legali, quia iſto medio teſtator non pręſumitur cogitaſſe; & ita
loquitur l. qui liberis. §. hęc uerba. ſ. e. ut ſi iſte frater fuiſſet ſub-
ſtitutus uulgariter tantum, & poſtea ſucceſſiſſet huic inſtituto ab
inteſtato, quia mortuus eſſet poſt pupillarem ęta. nam tunc con
ditio non eſſet impleta, quia non fuit hæres ex uulgari, nec ex pu
pill. expreſſa, uel tacita: unde tunc conditio non eſſet impleta, quia
uerba illa, ſi mihi hæres erit, debent intelligi ex teſtõ, ut l. ſi quis
teſtamento. & ibi no.). ſi quis omiſ. cau. teſt. & tamen in hoc ſtat
nota-

notabilitas huius l.ſecundum ꝙ ſentiunt Doct.verba ergo illa,q.ſ.
quis mihi hæres erit. comprehendunt illum, qui eſt heres ex vul-
gari. vt ſ.eod.l. ex duobus. §.j. vel ex pupill. per hanc l.ſecus ſi alio
5 modo præter voluntatem defuncti,vt in §.hæc verba.†Item facit
iſta l.ſecundum Bart.in l.ſi quis filium.in fin.de acqu.hæred.quòd
ſi egi pet.hær.aſſerens me heredem Titij,poſtea probo,quòd ego
ſum hæres Sempronij,& quòd Sempronius fuit hæres Titij,ſuffi
cit mihi ad intentionem meam; quia verba libelli debent intelligi,
prout mihi magis expedit, vt l.ſi quis intentione.de iudic.& ibi no
ta.& l.inter ſtipulantem.§.j.de verbor.oblig.& etiam ibi not.& ſic
debent intelligi immediatè, vel etiam mediatè, ſecundum quòd
poſtea probauero.

LEX XLVI.

1 *Spes ſubſtitutionis pupilla.non tranſit ad hæredem.*
2 *Spes ſubſtitutionis non tranſmittitur ad hæredem, præterquam ad hære-
dem, ad quem tranſmittens habet ex iudicio defuncti.*
Hæreditas non delata quòd non tranſmittatur.
3 *Filiæ impuberi inſtitutæ, ſi fiat ſubſtitutio compendioſa,quandocunq; de
cederet antequam nuberet,an intelligatur,id eſt,antequam nubilis ſit.*
4 *Si prima ſubſtitutio fuit pupillaris,ſed ſecunda fideicommiſſaria,an defi-
ciente prima fiat locus ſecundæ.*

1 QVi habebat. †In hac l. verſic.{quæro.} ha-
betur duplex litera. nam qui-
dam habent (filia impubes.) quidam habent(pubes.)
ſecundum primam literam.h.d.ſubſtitutus mihi pup.
non propterea cenſetur tibi ſubſtitutus pupill.ergo pupill. ſubſti-
tutus eram, & ideo ſi prior ego deceſſi, licèt in pupillari ętate, &
ſic ille mihi ſucceſſerit ex pupill.ſi poſtea ſimiliter tu decedas, non
poteſt venire ad hæreditatem tuam,tanquam tibi ſubſtitutus,nec
etiam ex tranſmiſſione per me facta, quia ſpes ſubſtitutionis pup.
non tranſmittitur ad hæredem,etiam quem ſubſtitutus habuit ex
iudicio defuncti.h.d.notabiliter,& eſt difficilis & ſubtilis.In tex.ibi
{filiam eidem ſubſtituit.}iſta fuit prima ſubſtitutio pupil.facta filio
de filia exhæredata. ¶In tex. ibi {antequam nuberet.} gl.exponit.
i.nubilis eſſet,& bene,& ſic in pupill.ęta.nam cum iſta filia eſſet ex
hæredata.non potuit ſibi alia ſubſtitutio fieri,quàm pup. & ſic ne
ceſſariò illud verbum debet ſic exponi,& iſta fuit ſecunda ſubſtit.
pupill. facta filiæ exhæredatæ de vxore, & ſorore teſtatoris. ¶In
tex.ibi, {filia impubes prior deceſſit,} & ſic ibi ſucceſſit vxor,& ſo
ror ex pupillari.¶In fi.ibi,{iure ſubſtitutionis.}iſtud poteſt intelligi
dupliciter,primo an ſuccedatur ſibi antequam illi ſubſtitutæ,ſecū-
do an ſuccedant ſibi tanquam hæredes iſtius pupill.ex ſubſtōne ex
eo,ꝙ ad eos fuerit tranſmiſſa ſpes illius pupill. quam habebat pup.
quæ fuerat ſubſtituta pupill.& breuiter determinatur,quòd non,
& ſic neutro iſtorum modorum poſſunt iſti ſuccedere illi pupil-
lo,deuenit ergo hæreditas illius ab inteſ.ad proximiores,puta ma
trem ſuam,ſi erat ex alia vxore.Sed ꝯ,ꝙ immo iſta vxor,& ſoror
poſſunt venire primo modo tanquam illi pupill.ſubſtitutæ, poſt-
quam fuerant ſubſtitutæ pup.quæ erat illi pupill.ſubſtituta,vt j.eo.
l.cohæredi.in princ.& l.fin.Titius.Sed ibi reſpondetur,ꝙ ibi loqui
tur in vulgari,quæ fit in vna, & eadem hæreditate, vnde ſi habeat
portionem vnius neceſſario habet etiam portionem alterius, ne
ille decedat pro parte teſtatus,& pro parte inteſtatus,hic loquitur
in pup.quæ fit in hæreditate pup.vnde prima fuit facta in hæredita
te iſtius pupill. de filia exhæredata, ſecunda in hæreditate iſtius fi-
liæ exhæredatæ,& non eſt inconueniens, ꝙ iſta filia decedat teſta
ta,quia mater,& ſoror ſibi ſucceſſerint ex pupil.& pup. poſtea de
cedat inteſtatus,q̄a mater & ſoror non vn̄r ſibi ſubſtitutæ,vt no.
ſ.eod.l.quia duos.in 2.glo.fin. Item ꝙ poſſint venire ſecundo mo
do.ſ.ex iure tranſmiſſo videbatur,quia mater,& ſoror erant hære
des iſtius filiæ ex pupill.& ſic ex iudicio defuncti,vnde videbantur
melioris conditionis,q̄ ſi præter iudicium,arg.ſ. l.proxi.& ſic ſpes
ſubſtitutionis ad eas fuerat tranſmiſſa, licèt ad alios non tranſmit
tatur.l.Lucius.in fi. ſ.eod. ſed certè in hoc non ſunt melioris con-
ditionis propter naturam hæreditatis, quæ eſt, ꝙ adita non tranſ-
mittit, multò minus ſi non eſt delata, & hic nondum erat delata
huic filiæ,quando deceſſit,quia frater ſuus adhuc viuebat,& iſtud
additur per iſtam l.ad alias dicentes ſpem ſubſtitutionis non tranſ-
mitti ad hæredes, loquitur autem hic in pupill. quæ ſemel habuit
originem, quia iſta filia exhæredata erat in rerum natura, idē fuit
determinatum diſputādo,ſi nunquam habuit originem,vt ſi fuit
ſubſtitutus poſthumus naſciturus, & illi poſthumo fuit ſubſtitu-
tus Titius pupill.& non naſcatur, & ſic pupill. facta de poſthumo
nō habuerit originem, ſi poſtea decedat pupillo, cui poſthumus
erat pupill.ſubſtitutus, ille Titius non vocatur ad eius hæreditatē,
tanquam ſibi pupill.ſubſtitutus,vt refert Ioan.And.in addit.Spec.
de teſtam.§.primus qui.in addit.quæ incip.huic quæſtioni.p̄ hanc
l.quid autem in fideicommiſſaria? dic,vt not.in l.quandiu. de acq
hęre. per Bart. & iſtam primam lect.ſecundum iſtam literam im-
pubes,ſentit glo.ſuper verſi.pertineat,& etiam glo.ſequens ſuper
ver.pertinere.in princip. ſecundum aliam literam, quæ eſt pubes,
quam ſentit gl. quæ incip.igitur.& etiam glo.fi.in fi.clarum eſt, ꝙ
ſi iſta filia deceſſit pubes, tunc expirauit ſubſtitutio pupilla. vltima
facta ſibi de matre,& ſorore,nimirum ſi poſtea præfata mater, &
ſoror non vocantur ad hæreditatem filij maſculi poſtea deſcedē-
tis in pupillari ętate, quia cum expirauit pupill. in qua ipſæ fuerunt
ſubſtitutę filię, & ratione cuius videbantur admittendæ ad hære-
ditatem filij, vel tanquam ſubſtitutæ, vel iure tranſmiſſiuo,ſecun-
dum ea,quę ſupra dicta ſunt,non poſſunt vocari,quia deficit cau
ſa propter quam videbantur vocandę. ipſę enim non erant ſub-
ſtitutę dicto filio, ſed ipſa filia exhæredata: & iſta ſecunda ſubſti-
tutio videbatur, quòd faceret eas admitti ad hereditatē filij, quæ
tamen deficit: ergo &c. ſecundum hoc innuit a contrario ſenſu,
quòd ſi non defeciſſet,quia illa filia deceſſiſſet impubes, tunc be-
ne admitteretur iſta mater, & ſoror ad hæreditatem filij, & ita in
nuit glo.fin.dum dicit. Reſpōdetur,hic deficit conditio,qua vxor
& ſoror erant ſubſtitutæ, ergo a contrario ſi non defeciſſent, ad-
mitterentur,& ſic iſte intellectus eſt contrarius lect.præcedē.quę
vult,quòd non admittantur.Bart. tenet ſecundum, quòd admit-
tantur,non dico tanquam ſubſtitutę,ſed iure tranſmiſſo.†Nec ob
2 ſtant iura dicentia, quòd ſpes ſubſtitutionis non tranſmittitur ad
heredem: quia verum eſt, preterquam ad heredem,ad quē tranſ
mittens habet ex iudicio defuncti, & eſt ſubſtitutus pupil.ad illum
enim tranſmittitur, vt in hoc textu a contrario ſenſu, inquantum
habetur in litera,pubes.q.d.ſecus impubes,& aſſignat Bart.ratio-
nem, quia teſtator uoluit, quòd ſubſtitutus in hereditate illius fi-
lię exheredatæ inueniret etiam hæreditatem filij, quia cogitauit,
quod illa ſuccederet primo filio ex pupill.& poſtea ſibi ſuccedere
tur per matrem,& ſororem ſimiliter ex pupill.& ſic voluit eas ha
bere utranque hereditatem. licèt ergo non habuerint heredita-
tem filię, quia deceſſit pubes. ſ.ex pupill.ſubſtitutione, ſed ab inte-
ſtato habeant hereditatem filij,& ita reperio Bart.conſuluiſſe.Sed
iſta opin.non videtur mihi tuta,quia non debet hic ſumi argum.a
contrario ſenſu vbi repugnat iuris ratio, quæ eſt, quòd hereditas
non adita non tranſmittitur, multo minus non delata. tene ergo
3 præcedentem,quę eſt tutior.¶†Vltimò quęro,quid ſi filię impu-
beri inſtitutę fiat ſubſtitutio compendioſa, quandocunque dece-
deret antequam nuberet, qualiter intelligitur illud uerbum:& ui-
detur hic tex.cum glo.ꝙ intelligitur,ideſt antequam nubilis ſit, &
ſic ſolum uſque ad pupill.ętatem:ſi ergo decēdat poſt,ſubſtitutus
non admittetur ex fideicommiſſaria ſubſtitutione. contrariū dic,
quòd illud uerbum intelligitur,antequam de facto nubat,per l.fi.
C.de his,qui uen.ęta.imper.Nec obſtat, quia iſta filia erat exhere-
data,& ſic non poterat ſibi fieri ſubſtitutio,niſi uſque ad pup.æta.
nos loquimur,quādo erat inſtituta, & ſic poterat fieri etiam poſt
ſ.fideicommiſſaria.ſi ergo moritur,antequam ſit nubilis,ſuccedet
ſibi ex pup.ſi poſt.tunc ex fideicommiſſaria.ſi facta fuerit per uer
4 bum commune, ut l.precibus. C.eod.† Item quid ſi prima ſubſti-
tutio fuit pupill.ſecunda uero fuit fideicommiſſaria, an deficiente
prima,fiat locus ſecundę?uide omnino Bart.in l.quandiu.la terza.
j.de acq.hær.iſta enim loquitur,quando utraque pupill.& l.cohę
redi.& l.ſi Titius.ſ.eo.quando uulgaris.Iſta lex remanet benè de-
clarata in ſuis lecturis,quam non reperies alibi ita declaratam, ne-
que examinatam,&c.

LEX XLVIII.

1 *Subſtitutio uulgaris,ſi pluribus ſit communis,quando habeat locum.*
2 *Si tu,& ego fuiſſemus inſtituti,& ſi hæredes non eſſemus,Mæuius fuiſſet
nobis vulgariter ſubſtitutus, qualiter inter nos habeat locum ius accre
ſcendi, ſi vnus repudiat.*

1 SEruum. †Quando ſubſtitutio uulgaris facta eſt com
munis duorum, uel plurium, locum habe-
re poteſt,ſi ſeruus iuſſu unius adiuit,& iuſſu alterius repudia
2 uit in portionē repudiata.h.d.¶†Opp.extra glo.ſi tu, & ego
fuiſſemus inſtituti, & ſi hæredes non eſſemus, Męuius fuiſſet no-
bis uulgariter ſubſtitutus,& tu adires,& ego repudiarem,non fie
ret locus ſubſtituto,etiam in portione repudiata, ſed accreſceret
tibi,quia ſubſtitutio cenſetur facta ſub nomine collectiuo, ſi neu-
ter noſtrum erit hæres, ut conſeruetur inter nos ius accreſcendi,
ut l.quamuis. C.eod. ſecundum communem intellectum. idem
ergo debet eſſe,ſi fuit inſtitutus ſeruus communis noſter, quia re
preſentat noſtras perſonas,& tamen hic dicitur contrarium. Sol.
iſta erat ratio dubitandi hic,& ideo eſt notabil.l.aliud eſt, quando
nos fuimus inſtituti,& ꝯiunctim fuit facta nobis ſubſtō,cenſet̄ fa-
cta cuilibet noſtrū ſeparatim,ut patet ex iſto tex.iuncta l.& Procu
lo.de leg.2.licèt.n.ſimus cōiuncti in dn̄io ſerui,q̄a tn̄ iſta cōiūctio
non prouenit a teſtatore,non attenditur,ſed cuilibet per ſe cenſe-
tur facta ſubſtitutio: ergo in perſona cuiuslibet poteſt ſortiri effe-
ctum,ut l.pen.de iniuſt.teſt.& l.Lucius.§.Caio.j.ad Treb.

1 *Quando idem inſtitutus eſt ſibiipſi ſubſtitutus vulgariter, ita demum ua-
let ſubſtitutio, ſi aliquam vtilitatem continet.*
2 *Teſtator,ſi inſtituit Titium in dimidia,& legauit ſeruū Męuio,& poſtea*

illum ſeruum inſtituat in altera dimidia,& Titij cohæredes non adeat, legatum ſerui euaneſceret, & per conſequens etiam inſtitutio facta de ſeruo,& ſi Titius adeat, confirmatur legatum, & ſi ſeruus nollet adire iuſſu Meuij, accreſceret dimidia Titio adeunti.

3 *Quid ſi ille ſeruus eſſet liber?*

4 *Quando quis ſubſtituitur ſibi ipſi, niſi ſubſtitutio contineat aliquam utilitatem, non ualet.*

1 **§. Titius.** † Quando idem inſtitutus eſt ſibi ſubſtitutus vulgariter, ita demum valet ſubſtitutio, ſi aliquam vtilitatem continet. h. d. vſque ad §.ſi pupillus. & concor. ſupra eod. l. ſed ſi plures. §. fin. dic, vt ibi dixi: & reputatur iſte §. difficilis,& ſcrupuloſus, cum modica tamen vtilitate,quem diuide in tres partes principales, quia primo ponit thema, ex quo reſultat quæſtio vſque ibi, {in hac quæſtione.} Secundo antequam reſpondeat, quædam præmittit ad euidentiam vſque ibi, {ſecundum hoc.} Tertio quæſtionem ſoluit. Item ſecunda diuiditur in duas, quia primo præmittit tertium vſque ibi, {igitur.} ſecundo illud tertium exemplificat trib.mod. Item tertia pars ſimiliter ſubdiuiditur in duas, quia primo loquitur, quando aliter non conſtabat de intentione teſtatoris, quo caſu ſubſtituendo cum libertate ſeruum,quem alteri legauerat,cenſetur voluiſſe ſtatim reuocare legatum ſerui,quia libertas præfertur legato, tanquàm magis fauorabilis,vſque ibi, {quid ergo.} Secundo quando conſtabat, quòd noluit reuocare legatum ſerui, ſed ita demum ſi iuſſu legatarij nollet adire hereditatem, & ita intelligit gloſſ.illum ver.

2 {quid ergo.} ſuper ver.præualere,quæ inc.{in dubio.} Et præmittе ad euidentiam, quòd iſto iure ſi inſtituebam ſeruum propriũ ſine libertate, vel inſolidum, vel pro parte, ſi non erat cui poſſet hæreditatem acquirere,non valebat inſtitutio, quia non videbat ſibi libertatem relinquere, & ſibi ipſi acquirere non poterat exiſtenti ſeruo,quia non erat capax hæreditatis, quæ eſt de iure ciſili,nec nominis hæreditarij, vt patet s. eo.l.ex facto.circa fin.hodie ſecus,quia hoc ipſo videor ſibi libertatem relinquere, vt l.cũ quidam.C. de neceſſ.ſer. ſed ſi erat cui poſſet hæreditatem acquirere, valebat inſtitutio, etiã iſto iure, puta ſi Titium inſtituo in dimidia, & ſeruum lego Meuio,poſtea in altera dimidia inſtituo illum ſeruum,ſi Titius adit,cõfirmat legatum ſerui, & ſi Meuius acceptat legatum,acquirit dominium ſerui,& ſic poteſt ſibi iubere, quòd adeat pro altera dimidia:& ſi adibit, acquiretur Meuio, & ſic ad eius vtilitatem cenſetur facta iſta inſtitutio de ſeruo, ſed ſi Titius cohæres non adiret,legatum ſerui euaneſceret,& per cõſequens etiam inſtitutio facta de ſeruo,quia Meuius legatarius non poſſet iubere,quòd adirent.Item ſi ſeruus nollet adire iuſſu Meuij, ſimiliter euaneſceret inſtitutio quo ad Meuium, & accreſceret Titio

3 adeunti. ¶ † His præmiſſis,& retento hoc themate, ꝙ inſtitui Titium in dimidia,& ſeruum legaui Meuio,& ipſum,poſtea inſtitui in altera dimidia,dubitatur in iſto §.quid ſi poſtea dixi,ꝙ ſi iſte ſeruus non erit heres ſad commodum Meuij, quòd ipſe eſſet liber, & hæres, & ſic ad commodum ſui, vtrum valeat iſta ſubſtitutio facta de ſeipſo ſibi ipſi? & hoc vſque ibi, {in hac.} ibi dicit tria eſſe præmittenda, primum eſt, an iſti ſint duo gradus, vel unus tantum, ſecundum eſt, an mutetur cauſa in hac ſubſtitutione idest

4 an contineat aliquam vtilitatem. † Tertium eſt,quia dat regulam, quando quis ſubſtituitur ſibi ipſi,niſi cauſa mutetur,ideſt ſubſtitutio contineat aliquam vtilitatem,non valeat;ſed ſi continet,benè valet,vſque ibi igitur. Tertio ponit tres caſus in quib. non continet utilitatem, & ſic non ualet, & unum, in quo continet, quos collige per text. uſque ibi, {ſecundum hæc ita} benè determinat quæſtionem, ꝙ in caſu noſtro ualeat ſubſtitutio. quia continet utilitatem,& mutatur cauſa: quia prima inſtitutio facta ſine libertate cenſetur facta ad utilitatem Meuij legatarij, ſed ſubſtitutio facta cum libertate facta eſt ad utilitatem ſui ipſius ſerui. Item dicit,ꝙ propter hoc cenſetur reuocatum legatum factum de ſeruo illi Meuio,quia libertas præfertur legato propter ſui fauorem, & per conſequens cenſetur etiam reuocata inſtitutio primo loco facta ſine libertate ad commodum Meuij.Et ex hoc ſequitur, ꝙ mortuo teſtatore ſtatim erit hæres, & liber in una dimidia, ac ſi fuiſſet unus tantum gradus factus,quia fuiſſet duntaxat inſtitutus cum libertate, & illa prima inſtitutio ſine libertate facta non fuiſſet, poſtquam eſt reuocata, & ſic habetur pro non facta; per quẽ reſpondetur ad primam, & ſecundam quæſtionem,quę formantur in primo, & ſecundo euidentiali, an ſit unus gradus,uel duo, quia eſt unus in effectu,& an cauſa ſit mutata, quia reſpondetur, quòd ſic. Et prædicta uendicant ſibi locum ſiue Titius cohæres adiuerit, ſiue repudiauerit,nam iſto caſu, non eſt uis,quando aliter de intentione teſtatoris non apparet, nam in dubio cenſetur ſtatim uoluiſſe reuocare legatum factum de ſeruo, & primam inſtitutionem, & reducere ipſum ſeruum ad primum gradum, Sed ſi poteſt conſtare de intentione teſtatoris, quòd noluit reuocare legatum factum ſerui, niſi cum recuſaret adire ex prima inſtitutione facta ad commodum legatarij.tunc eſſet diſtinguendo, an adiret cohæres pro parte ſua, an non: nam ſi non adiret, non poſſet confirmari legatum ſerui, & ſic fruſtra cogitaſſet teſtator: quia legatarius non poſſet ſibi iubere:unde adhuc locum habetur quod s. dictũ eſt,quia iſte ſeruus efficietur hæres ex ſubſtitutione,& liber,quia conditio impletur, ꝙ non eſt hæres ex primo gradu,cum non poſſit legatario acquirere: unde efficitur ex ſecundo cum libertate, & hoc dicitur in uerſic. quid ergo.ſed ſi Titius adiret, tunc quid iuris eſſet iſto caſu (dic, ut in gloſſ. ſuper uerſicul. preualere. quæ hoc declarat ultra text. Et ex hoc remanent omnes glo.declaratæ,quæ ad nihil aliud tendunt, niſi ad declarationem literæ.

1 **§. Si pupillus.** † Ex cauſa de nouo ſuperueniẽte.quæ habeat originem de præterito, poteſt ille, quiſuit effectus hæres neceſſarius,effici uoluntarius,& hæreditatem repudiare. h. d. in effectu. Et pone hic caſum per l. pater filio. & quod ibi habetur in glo. ſupra tit.j.ubi omnino uide ſi uis intelligere iſtum textum.¶ In uigilia S. Antonij perfecimus legere tit.iſtum Paduæ.

LEX PRIMA.

1 *Conditio,uel modus impoſſibilis de natura, uel de iure reijcitur de inſtitutione, & remanet inſtitutio pura.*

2 *Conditio impoſſibilis quando uitiet inſtitutionem.*

3 *Dictio, aliud.quòd etiam exponatur, id eſt, contrarium.*

De conditionibus inſtitutionum. Rub.

1 **SVb impoſsibili.** † Conditio, uel modus impoſſibilis de natura, uel de iure reiicitur de inſtitutione, & remanet inſtitutio pura.h.d.Idem in legatis, ut l. obtinuit. ſ.

2 de condit.& demon. † Et hoc limita, quando teſtator ſciebat eã impoſſibilem, ſed ſi putabat eam poſſibilem. ſed uitiat inſtitutionem, ut l. ſeruo manumiſſo. cum ibi no.ſupra de cond.inde. & no.per Bart.in l.ab omnibus.§.j.de leg.j.Item procedit iſta l.in con

3 ditione † de futurò impoſſibili, ſed conditio de præterito, uel de præſenti impoſſibilis, ſi aliquando fuit poſſibilis, non reiicitur,ſed uitiat, quia dicitur potius falſa,quàm impoſſibilis, ut l. cum in ſecundo. de iniu. teſta. ſed ſi nunquam fuit poſſibilis, reiicitur ſicut illa, quæ eſt de futuro, quia dicitur nugatoria, ut l. ſi Meuia ſupra de hæred.inſtit.¶ In gloſſ.2.alio ideſt contrario impoſſibili, puta ſub conditione neceſſaria, ut ſi digito cœlum non tetigerit. ſicut enim affirmatiua non uitiat, ut ſi digito cœlum tetigerit: quia eſt impoſſibilis, ita nec negatiua: quia eſt neceſſaria, & habetur pro non appoſita,ut l.pen.§.ſub conditione.de noua.Et no. iſtam expoſitionem glo.aliud ideſt contrarium poteſt etiam intelligi text. ſecundum Ang. ut loquatur de modo impoſſibili, qui fit per ut, quia non uitiat, ſed reijcitur, ſicut & conditio, quæ fit per ſi.¶In gloſſ. ſeq. ibi, { uel ibi non fuit impoſſibilitas. } hæc uera, quia ibi potius fuit relictum factum ſub conditione neceſſaria. Et ſi dicatur, quare ergo non ualet in gloſ. præcedenti? Reſpondetur,quia ibi præceſſerat præceptum turpe, uel impoſſibile, & ſi non adimpletur, fuit hæres grauatus nomine pœnæ de dando quantitatẽ: & ſic potius in eius odium, quàm in fauore legatarij: ſed hæres non meretur pœnam, ſi non adimpleuit præceptum impoſſibile, ideo non ualet tale relictum, ut in contrario formato per glo. & l. primam. C. de his, quæ poe. nomine. Si autem præceſſiſſet præceptum poſſibile, & honeſtum, tunc ualeret relictum nomine pœnæ etiam iſto iure, ut l.prima.§.ſi iſta. ad l. Falc.& l. j. de pen. leg. & ſi nullum præceptum præceſſiſſet, ſimiliter ualeret relictũ ſub conditione neceſſaria, ut dixi in præcedenti glo.in glo.ibi,{ſolutio fauore onerati.} hæc non eſt bona, quia tunc eſſet idem quocunque ueniente ab inteſtato, ſed illa l.filius. denotat ſpecialitatem in filio. Vnde tene ſolutio.gloſſ.quòd ſpeciale eſt in inſtitutione facta de filio ſub conditione impoſſibili,ut uitietur,quia nõ poteſt inſtitui,niſi ſub conditione poteſtatiua,& iſta non eſt poteſtatiua, ſed an hodie reiiciatur, tangam in d.l.filius. ¶ In gloſſ.circa finem. ibi, { ſed in contractibus innominatis ſecus.} Tu dic idem: nam conditio ob cauſam, quæ datur in l.alleg.per gloſſ.nõ oritur ex contractu nominato, cùm potius detur ad reſoluendum,ſed oritur extra id, quod agitur, ut l.ſi is, qui.in fi.ſupra commoda. cætera uide hic per Bart. qui plenè proſequitur tres caſus principales, quando eſt impoſſibilis de natura, item quando ratione perplexitatis: quid autem ſi conditio ſit pro parte poſſibilis, pro parte non? dic, quòd debet impleri pro qua eſt poſſibilis, infra de dote præleg.l.qui dotem.

LEX II.

1 *Quod commune eſt meum eſt.*

2 *Si petorem tanquam mea,& poſtea ex proceſſu apparet, ꝙ uſuſf.non eſt meus*

meus,ſed ad alium pertinet,ſed proprietas mea ſit,debet pro me ferri ſen tentia in proprietate,nec videtur libellus fuiſſe ineptus.
Si non probaui de directo dominio,ſed vtili,an debeat pro me ferri ſen-tentia.
3 *Si petij rem tanquam meam,& poſtea non probem niſi de parte,debet fer ri ſententia pro me in illa parte,nec reputatur libellus fuiſſe ineptus.*
Quòd in dubio videar dixiſſe ipſam rem totam meam.
4 *Quod commune eſt,meum eſt impropriè.*
An comprehendatur in ſtatutis facientibus mentionem de re alterius.
5 *Qualiter reprobetur illa propoſito.ſ.duo,& tria ſunt quinque.*
6 *Statutum,ſi dicat,quòd bannitus in centum poteſt impunè offendi,& re periatur aliquis bannitus vno banno in quinquaginta,& alio ba nno in aliis quinquaginta,quòd talis non dicatur bannitus in centum.*

1 SI teſtamento. †Nō dicitur res deſinere eſſe mea, licèt alienauerim vſumf. retenta proprietate,vel etiam partem quotam,quia quod commu ne eſt, meum: eſt & pluralitas reſoluitur in ſingularitates.
2 hoc dicit iſta l.¶†No.ar.ex primo caſu ſecundum Bal. quòd ſi pe to rem tanquam meam, & poſtea ex proceſſu apparet, quòd vſuſfr.non eſt meus,ſed ad alium pertinet,proprietas verò benè eſt mea,debet pro me ferri ſententia in proprietate, nec videtur libellus fuiſſe ineptus.Sed quid ſi non probaui de directo domi-nio,ſed de vtili,an debeat pro me ferri ſententia? dicit idem Bald. quòd ſi in libello aſſerui me proprietarium,non debet ferri, quia videor dixiſſe me directum dominum, nam non reperitur pro-prietas,niſi directa:ad quod alleg.ſupra de vſuf. accre.l.ſi tibi pro prietas. ſed ſi dixi me dominum, tunc quia dominium reperitur directum,& vtile,videor vtrunque in iudicium deduxiſſe.l. ſole-mus.ſupra de iud.& ideo in quocunque ipſorum probem,debet ꝑ me ferri ſententia,& ſic debet intelligi quod no.Bar.poſt Dyn.
3 in l.ſi mater.§.eadem.de exception.rei iudicat.¶†Ex ſecundo ca-ſu not.ſecundum eundem Bald.quòd ſi petijt rem tanq̃ meam, & poſtea non probem,niſi de parte, debet ferri ſententia pro me in illa parte,nec reputatur libellus fuiſſe ineptus: in dubio tamen videor dixiſſe ipſam totam meam,vt no. in l. ſi rem.circa princip. in quadam parua glo.ſ.de rei vend.licèt contrarium no.in l.Pom
4 po.§.ſi is.de proc. ¶†Not. etiam illud vulgare,quod commune eſt,meũ eſt,quod eſt verum impropriè,ſed propriè loquẽdo nõ dicitur meum, niſi totum ſit meum.ita no. glo. in l.id quod no-ſtrum.de reg.iu.quod no.ad ſtatuta,quorum verba ſunt intelligẽ da propriè,non impropriè,ſi facerent mentionem de re alterius, ſi tamen diſpoſitio ſtatuti congrueret parti,ſicut toto,locum ha-
5 beret etiam in parte l.quæ de tota.de rei vend.†In glo.fi.ibi,& no. per hoc poteſt reprobari illa ꝓpoſitio, duo,& tria ſunt quinque. ſcilicet,quòd iſta eſt vna pluralitas,quæ reſoluitur in duas ſingula-ritates.ſ.duo ſunt quinque,& tria ſunt quinque,ſicut colligitur ex iſto text.ſed neutra iſtorum eſt vera, ergo nec iſta pluralitas duo, & tria ſunt quinque hoc eſt verum de ſtricto modo loquendi,li-cèt ex duobus,& tribus.ſimul compoſitis reſultent quinque & dicitur fallacia compoſitionis,& diuiſionis,vt no.infra de ver.ob.
6 l.quoties in ſtipulationibus.per quam determinatur quæſtio, † ſi ſtatutum dicat,quòd bannitus in cẽtum poteſt impunè offendi, ſi reperiatur aliquis bannitus vno banno in quinquaginta, & alio banno in alijs quinquaginta, an dicatur bannitus in centum: de-terminatum fuit,quòd nõ,per id,quod habetur infra de ſol.l. vbi fideiuſſor.in text.& gl.& per Doc.¶In fi.glo.ibi l.pe.dic,ꝙ in pri-mis duabus ratio inæqualitatis,in hac vltima ratio fraternitatis to lit contrarium ſecundum Iac.de Are.

L E X III.

1 *Si ſtat per eum,in cuius perſona debet impleri conditio,quominus imple-tur,habetur pro impleta.*
2 *Quando quis offert alteri ad iſtum finem,vt ſtatim liberetur ab ea obli-gatione,qua ſibi tenetur,non ſufficit ſola oblatio,ſed requiritur conſi-gnatio,& depoſitio*
3 *Quid ſi ad finem,non vt liberetur ſtatim,ſed ſecuto interitu rei oblatæ, ꝙ ſola oblatio ſufficiat,& an liberetur a periculo.*
4 *Quid ſi ad finem,non ut ſe liberet,ſed vt actionem conſequatur, uel domi nium rei in ſe transferat.*

1 SI ita hæres. †Si ſtat per eum, in cuius perſona debet impleri conditio, quominus impleatur, habetur pro impleta.hoc dicit.concor.l.iure ciuili. de cond.
2 & demonſt.¶In glo.ibi,(ſufficit enim ſola obligatio.) † Tu aduerte in hoc paſſu,qui eſt notabilis, quòd interdum qui offert alteri ad iſtum finem,vt ſtatim liberetur ab ea obligatione,qua ſi-bi tenetur,& tunc non ſufficit ſola oblatio, ſed requiritur conſi-
3 gnatio,& depoſitio,vt l.oblatione.C. de ſolut.† Interdum offert non ad finem,vt liberetur ſtatim,ſed ſecuto interitu rei oblatæ,& tunc ſufficit ſola oblatio,& ſecuto interitu,ſi erat debitor ſpeciei, liberat ipſo iure:ſi quantitatis,vel generis, ope exceptionis.l.quæ decem.in prin.de ſo.& tunc etiam liberatur a periculo,quòd dic, vt l. ſi mora. ſol. ma. vbi tractatur a quo liberetur,an a culpa,an a
4 dolo.† interdum offert,non ad finem vt ſe liberet, ſed vt actionẽ conſequatur,vel dominium rei in ſe transferat, quod ſit,quando offert gratia conditionis implende,& tunc aut intendit actionem quærere contra alium,non contra illum,cui offert, & ſufficit ſo-la oblatio,vt in hac glo.iuncta cum tex.& l.pen. C.de cõdi.inſerr. aut intendit quærere contra illum, cui offert, & tunc requiritur conſignatio,& depoſitio,vt l.antepe.cum ibi no. C. de pac. inter emp.Ex quo ſequitur,ꝙ in l.Iul.§.offerri.ff.de ac.empti. non vide tur ſufficere ſola oblatio,quia intendit actionem quærere contra illum,cui offert,& vide Bar.in l.acceptam.C.de vſur. ¶In glo.ibi, (loco legatarij ſit.)ſ.poſſit petere ſibi dari,ſi ille non offerat: & dic, vt in glo.ꝙ non,niſi conditio dandi ſit appoſita ei,qui poterat gra uari,& ita loquitur text.in l.fideicommiſſaria. §. cum eſſet. de leg. 3.& not.in l.in ratione.§.tam ſi.in gl.ſuper ver. non eſt & infra.ad l.Falc.¶In glo.ibi,(item quod hic dicit.)pro declaratione iſtius gl. quæritur,ſi conditio habeat certum tempus, puta ſi fabricaueris domum infra annum,& ille,in cuius ſolo debeas ædificare,impe dit,& ſic conditio habetur pro impleta,vtrum debebit expectari lapſus anni ad hoc, vt commodum conſequaris? lex notabiliter diſtinguit inter inſtitutionem,& legatum. primo caſu non debet expectari, quia inſtitutio non poteſt conferri in certum tempus, vt l.hæreditas.ſupra de hæred.inſti.ideo conditione habita pro im pleta, ſtatim tempus reijcitur. Secundo caſu, ꝗa legatum poteſt conferri in certum tempus, debet tempus expectari,& antequã labatur, non poteſt petere, per l.in illa ſtipulatione ſi calendis. de verb.obl.fallit fauore libertatis,vt ſequitur in gloſſ.

L E X IIII.

1 *Conditio appoſita inſtitutioni,quando veniat implenda ſuper rebus hære ditatis,qualiter impleatur.*
2 *Quando conditio affirmatiua non poteſt bene impleri,niſi cauendo, præ-ſtatur cautio ad ſimilitudinem cautionis mutianæ.*
3 *Societas licet non tranſeat in hæredem ſocij,& ſi fuit hoc expreſſe actum poteſt tamen grauare hæredem ſuum,ꝙ permaneat in illa ſocietate, & erit ſocietas noua.*
4 *Mandatum teſtatoris,ꝙ hæredes debeant ſtare ſimul vſque ad tantum tẽ pus,an oportet,ꝙ debeant ſtare in communione bonorum,ita ꝙ nõ poſ-ſint diuidere,an ſolum ꝙ debeant communiter viuere in eadem domo, & expenſas communiter facere remiſſiue.*

1 SI quis ita. †Quando conditio appoſita inſtitutioni venit implenda ſuper reb.hæreditatis,qua-tenus impleri poteſt ante aditam hæreditatem, debet imple ri,ſed quatenus reſtat implendum,implebitur poſt hæredita tem aditam.hoc dicit ſecundum intellectum, quem puto verum & notabilem.¶In tex ibi(permanſerit,) iſtud verbum importat primo,ꝙ contrahatur ſocietas.ſecundo,quòd in ea perſeueretur vſque ad tempus præfinitum a teſtatore.Primus actus poteſt ce-lebrari ante aditam hereditatem,quia poteſt contrahi ſocietas ſu per bonis in futurum obuenturis, & ſuper obuentura hæredita te,vt eſt hic tex notabilis.Secundus actus non poteſt impleri,niſi poſt aditam hæreditatem,quia non poſſunt permanere ſocij, niſi ſint domini.Dicitur ergo hic,ꝙ ſufficit implere primum actum, & dicetur impleta conditio:intelligo quantum ad hoc, vt poſtea poſſint adire,& efficientur domini,& ſic poſtea implebunt ſecũ dum actum, & de hoc faciendo ſibi adinuicem cauebunt ſicut in conditione negatiua, quæ impletur per cautionem,vt infra ꝑ
2 xi.§.& ita intelligit Iacob.de Are. ¶ †Et ſic not. ꝙ quando condi-tio affirmatiua non poteſt bene impleri,niſi cauendo, præſtatur cautio,ad ſimilitudinem cautionis mutianæ: ideo non ſine my-ſterio ſubijcitur ſequens §.ſecundum Iaco.prædictum,ſed gloſſ. quæ eſt hic,uidetur aliter intelligere.ſ. quòd debeant perſeuerare in iſta ſocietate,ſi ſit contracta pro 16.annis, antequàm poſſit adi re,& ſic implent eam de facto,non de iure quantum ad perſeue rantiam.pro hoc l.mulier §.primo.infra eo. Bart. idem uidetur ſe-qui,tamen dicit,ꝙ non erit iſta perſeuerantia meri facti, ſed cum adminiſtratione adiuncta,quia poterunt petere bo. poſ.ſecundũ tab.quę datur inſtituto ſub conditione ea pendente,ut l.ſecunda. §.ſi quis ſub conditione.& l ſub cõditione.infra de ſecun.tab.quæ bon.poſ.tribuit adminiſtrationem facti,in qua perſeuerabunt vſ-que ad tempus,ſed ſecundum hoc ſi aliquis eorum decederet an te finitum tempus , extingueretur inſtitutio,quantum ad eum, quia hereditas non adita non tranſmitteretur, ideo plus placet primus intellectus,licèt Barto.& alij ipſum non tangant, & ſic ꝑ uidebitur contra hoc in conſequens,quia tranſmittent heredita-tem ad ſuos hæredes,poſtquàm fecerunt in eorum vita quicqd potuerunt:& ſi eſta conditio quantum ad perſeuerantiam po-tius habebit uim modi,ſeu præcepti, quàm conditionis ut non impediat aditionem,& ita veriſimile eſt teſtatorem ſenſiſſe, licèt condi-

conditionaliter fuerit locutus. ¶In glo. prima, erat enim teſtator
ſocius: vel dic, quòd non erat ipſe ſocius alicuius, ſed inſtituit iſtos
hæredes ſub conditione futurę ſocietatis inter eos contrahendę,
3 & iſtam ſequitur glo. ſequens. ¶†Not. tamen ex iſta lec. quòd li-
a cèt ſocietas non[a] tranſeat in hæredem ſocij, etiam ſi fuit hoc ex-
preſsè actum, vt l. adeo. ſ. ꝓ ſocio, & l. actione §. morte. poteſt ta-
men grauare hæredem ſuum, ꝙ permaneat in illa ſocietate, & e-
4 rit ſocietas noua, & poterit hæres ad hoc compelli. † Quid autem
importat mandatum teſtatoris, quòd hęredes debeant ſimul ſta-
re vſque ad tantum tempus, an importet, ꝙ debeant ſtare in com
munione bonorum, ita quòd non poſſint diuidere: an ſolum de
beant communiter viuere in eadem domo, & expenſas commu
niter facere? Barto. conſuluit, & tangitur per eum in l. Quintus. in
fra de annu. leg. & l. Lucius. in prin.). ad Treb. ¶In glo. ſeq. ibi, item
econtra. dic breuius, quòd videbitur inſtitutio inutilis ratione cu-
iuſdam perplexitatis, quia de natura conditionis eſt, quòd implea
tur ante aditam hæreditatem. l. qui hæredi. in fi. de condi. & dem.
& iſta conditio quantum ad perſeuerantiam non poteſt impleri,
niſi poſt hæreditatem aditam, quia non poſſunt ſtare ſocij, niſi ſu
per rebus proprijs, & ante aditam hęreditatem non ſunt proprię
ergo &c. argum. infra eodem titul. l. Titius. ſed ibi loquitur in per-
plexitate indiſſolubili: iſta verò poteſt diſſolui modo, quo hic dici-
tur in tex. & ſupra dixi.

ADDITIO.

a Societas non. Adde l. adeo. in §. verum. & l. ſi renunciauerit. in §. meritò. ff. pro ſoc. & in c. ſi. de arbi.

---

1 Conditio negatiua impletur per cautionem mutianam, ſi ſubeſt perſona, cui præſtetur, aliàs habetur pro non appoſita.
2 Præceptum de non alienando, ſi non habet cohæredem, eſt nullum tanq̃ nudum, nec cenſetur factum in fauorem uenientium ab inteſtato.
Quid in conditione negatiua.

1 §. Idem Iul. †Conditio negatiua impletur per cautio-
nem mutianam, ſi ſubeſt perſona, cui præ
ſtetur, aliàs habetur pro non appoſita. hoc dicit. & no. hoc vltimũ
in tex. ibi (ſub impoſſibili.) videbatur contrarium, quia iſta condi-
tio eſt de natura poſſibilis non alienare: ideo videbatur, quòd nõ
eſſet reijcienda: certè ſi non reijceretur, quouſque viueret, non
diceretur perfectè impleta, quia licèt non alienet hodie, poſſet alie
nare cras, quouſque viuit; & per conſequens redderetur inſtitu-
tio inutilis, quia non poſſet adire, quouſque viuit, & cum incipe-
ret mori, licèt tunc videretur impleri conditio: & ſic ipſo adhuc
viuente non poſſet adire, quia non cenſetur habere voluntatem,
vt infra quando dies leg. ced. l. final. poſtquàm ergo non habet co
hæredem, cui poſſet cauere, & ſic impoſſibile eſt implere eam per
modum inuentum a iure, tanquàm impoſſibilis reijcitur, & rema
net inſtitutio pura, vt l. prima. ſupra eodem. Sed contra, quia po-
teſt cauere, & debetur uenientibus ab inteſtato, vt infra de condi
2 tion. & demonſtra. l. is cui. So. †illud procederet in alia cõditionę
negatiua, non in iſta de non alięnando, quia pręceptum factum
de non alienando, ſi non habet cohæredem, eſt nullum tanquam
nudum, nec cenſetur factum fauore venientium ab inteſt. de le-
ga. j. l. filiusfa. §. diui. & ibi no. in glo. quæ incipit, (ſed nonne.) ita &
ſi per modum conditionis non eſt cauendum venientibus ab in-
teſt, in quorum fauorem non præſumitur appoſuiſſe conditionẽ
ita intelligit Bar. ſubtiliter.

LEX V.

1 Ad veritatem copulatiuè requiritur concurſus, ſed ad veritatem diſiunctiuè ſufficit alterum, & nu. 2.
3 In conditionibus cuius ſit electio.
Quid in legatis.
Quid in actionibus.

1 SI hęredi. † Quando plures conditiones apponuntur
copulatiuè, debent omnes impleri: ſi autem
diſiunctiue, ſufficit implere vnam, & eſt in electione imple-
2 re debentis. hoc dicit. †Et ſic ad veritatem copulatiuè requi-
a ritur concurſus, ſed ad veritatem[b] diſiunctiuè ſufficit alterum ad
b hoc alle. ¶In gl. ibi, (tunc ſecus.) quia tunc non eſſet in arbitrio im
plere debentis, ſed eſſet implenda vltima, vt dicitur in ll. allegatis in
3 gl. hic. ¶†No. ergo cuius ſit electio in conditionibus, ſed cuius ſit
in rebus legatis alternatiuè, dic, vt no. glo. melior, quę ſit in iure in
l. Lucio. de lega. 2. Item cuius electio in actionib. dic, vt l. cum fi-
lius. §. varijs. de lega. 2. & l. 3. de eo, quod cer. loc. ¶Sed oppo. ꝙ ſi
apponatur copulatiue, ſufficiat alterum implere, vt ſ. eo. l. 2. §. fin.
Sol. ibi erat ꝯdõ neceſſaria ad actum, vt ſi inſtitui duos ſeruos cũ
libertate ſub conditione, ſi mei erũt cum moriar. Nam iſtud erat
neceſſarium, etiam ſi non fuiſſet dictum, quia tunc ſi non ſunt
mei, quia alienaſſem, non poſſent effici liberi in præiudicium illius,
in quem eſt tranſlatum dominium: ideo tunc non requirit̃ con-
curſus, ꝙ ambo ſint mei, ad hoc, vt inſtõ ſortiat̃ effectum, ſed ſuffi
cit, ꝙ alter reperiatur meus, & ſortiet̃ effectum eius perſona, hic
verò in conditionibus non neceſſarijs, ſed merè voluntarijs, &
iſta eſt melior ſolutio, quàm illa, quam ponit hic Bal. poſt Cy. qui
vtitur multis verbis neceſſarijs.

ADDITIONES.

a Ad ueritatẽ Adde Bar. in l. ſi is qui ducenta. in §. utrum. ff. de reb. dub. Bal. in l. 1. ff. de iuſti. & iu. & in l. ſeq. & in l. pen. ff. de ver. ſigni.
b Ad ueritatem. Adde l. alienationi. §. ult. & in l. hæc uerba. ff. de ver. ſign. gl. in cle. 1. de conceſ. præb. Io. An. in c. uenerabilem. de elec.

LEX VI.

SI quis ita. ¶Impoſſibilitas reijcitur de inſtitutio-
ne. h. d. ¶In tex. ibi, (conditionem eua-
neſcere.) i. tempus in conditione appoſitum, quia illud in
ducit impoſſibilitatem, non autem euaneſcit conditio faciendi
monumentum infra tempus congruum, & hoc vult gloſſ. & be
ne probatur infra eo. l. quæ ſub conditione. §. quoties.

LEX VII.

1 Conditio, ex qua reſultat præſumptio fraudis, reijcitur de inſtitutione.
2 Ex nimia, & ſuperabundanti cautela reſultat interdum præſumptio fraudis, quod facit contra contractus vſurariorum.
3 Illud, quod non poteſt fieri propter modum diſpoſitionis: puta relinquere incapacibus, non poteſt fieri per modum conditionis.
Si arbiter condemnauit partem in centum, ſaluo, ꝙ ſi prorogauerit compromiſſum, condemnatio habetur pro non facta, quòd condemnatio ſit nulla, etiam ſi compromiſſum non prorogetur.
4 Quando cã eſt illicita, promiſſio etiam ſcienter facta nõ obligat in effectu.
In generali diſpoſitione non ueniunt illicita.
Si hæres promiſit ſoluere oĩa legata, talis promiſſio reſtringitur ad licita.
5 Statutum imponens pœnam declinanti iuriſdictionem Poteſtatis non includit clericos.
Si prohibet alienari bona in perſonam non ſubiectam, non comprehendit eccleſias; contra quas non poſſet fieri.
6 Si diceres quòd debitor præſcribat ſpatio decennij debitum perſonale, ſi nõ fuerit ab eo petitum, debet reſtringi ad debitorem bonæfidei, qui ignorat ſe teneri, nec habet locum in eo, qui ſcit ſe teneri.

1 SI quis. †Conditio, ex qua reſultat præſumptio fraudis,
reijcitur de inſtitutione. h. d. notabiliter, & ſemꝑ
allegatur. ¶In text. ibi, (redituros.) ſ. omnibus non adita dñia
perſonarum ſm̃ Iaco. de Are. & Bal. iſto caſu reſultat p̃ſum
ptio fraudis, de qua infra, ſi ergo ſimpliciter dixiſſet, ſi ſciuerint ſe
ſoluturos legata. videtur, ꝙ iſta conditio non ſit ita ſuſpecta, quia
poteſt intelligi de legatis ualidis, & licitis, uel dic, ꝙ etiam tunc hẽt
locum, qđ hic dr̃ per iſtum tex. qui ſimpliciter loquit̃, nam ſi teſta
tor intellexiſſet ſolum de validis, & licitis, nõ expediebat hęredes
arctare ad hanc cautionem, q̃a poterant conueniri, ẽt ſi non ca-
uiſſent: unde tñ ꝑꝑ cautelam redditur conditio ſuſpecta de frau-
de. Intelligo aũt iſtum text. qñ conſtabat, quòd aliqua erãt relicta
incapacibus, vel erat dubium: ſed ſi eſſet certum, quod oĩa erant
valida, & oẽs capaces, ceſſat iſta p̃ſumptio, quia in incertis non cer
tus locus eſt coniecturis. l. continuus. §. cum ita. de uerborũ obli.
2 ¶†Nota ergo, ꝙ ex nimia, & ſuperabundanti cautela reſultat in-
terdum p̃ſumptio fraudis, quod iuducit g o. ad quæſtionem, &
facit contra ꝯctus vſurariorum, ꝙ licèt prima facie ſint in forma
licita, ꝑꝑ nimiam tñ, & abundantem cautelam p̃ſumuntur ſuſpe-
cti de vſuraria prauitate, vt nota. in cap. ad noſtram. de empt. &
3 vendit. & per Cyn. in l. prima. C. ſi q̃s in fraud. pa. in 2. oppo. ¶†Itẽ
nota, quòd illud, quod non põt fieri per modum diſpoſitionis,
puta relinquere incapacib. non poteſt fieri per modum conditiõ
nis: concord. l. Seius, & Augerius. ad l. Fal. per quod dicit Bal. ſe cõ
ſuluiſſe, ſi arbiter condemnauit partem in certum. ſaluo, ꝙ ſi pro
rogauerit compromiſſum, condemnatio habeatur pro non fa-
cta, ꝙ iſta condemnatio ſit nulla, etiam ſi compromiſſum non ꝓ
rogetur; q̃a non poterat per modum diſpoſitionis, & p̃cepti ar-
ctare partem ad prorogandum, ſi a principio non fuit actum, vt
l. non diſtinguemus. §. q̃ſitum. de arbit. & ideo illa condemnatio
cenſet̃ facta in fraudem, vt faceret ꝑ indirectum illud, quod dire-
4 cto facere non poterat per viam p̃cedentem. ¶†Item not. in fine
ꝙ quando cauſa eſt illicita, promiſſio etiam ſcienter facta non ob
ligat in effectu, & iõ licèt quis ſcienter promittat ſoluere vſuras,
non obligatur cum effectu, ſicut non noceret ſolutio, ẽt ſcienter
facta, niſi qñ non poſſet ſubeſſe alia cã, q̃ donationis, iuxta not. in
l. Neratius. de condi. inde. Vltimo alleg. quòd in generali diſpoſi-
tione non ueniunt illicita, q̃a ſi hæres promiſit ſoluere omnia le-

gata,

gata, talis promiſſio reſtringitur ad licita valida, & ſi petantur in-
ualida, obſtat exceptio, ad quod etiam alle.l.pater. de priui. credi.
5 & l.quæ in ꝓmiſſa.de rit.nup.vbi eſt bonus tex.†Idem ſi ſtatutū
imponat pœnam declinanti iuriſdictionem poteſtatis, non inclu
dit clericos, contra quos ſpecialiter tale ſtatutum non poſſet fie-
ri, & ſi prohibet alienari bona in perſonam non ſubiectam, non
comprehendit eccleſias, contra quas, ſi liceret, non poſſet fieri:
de hoc vide per Ioan. And. in nouel. in c.eos.de immu. ecc. lib.6.
6 †Similiter ſi diceret, ꝙ debitor preſcribat ſpatio decēnij debitum
perſonale, ſi non fuerit ab eo petitum, debet reſtringi ad debitorē
bonefidei, qui ignorat ſe teneri, vt eſt hæres primi debitoris, vt in
c.qui in ius.de regul.iur.non autem habet locum in eo, qui fecit
ſe teneri, quia ſtatutum ſpecialiter poſſet fieri, quòd talis præſcri-
beret, quia induceret peccatū: & in hoc ſtandum eſt iuri canoni-
co, vt in c.ſecundo.de regu.iur.li.6.& ibi no.& ita determinat Io.
And. in nouel. in c.2.de excep.eo.lib.

LEX VIII.

1 *Conditio iuriſiurandi in vltima voluntate reijcitur per prætorem, non ꝑ legem ciuilem.*
2 *Auferenda eſt via periurij.*
In caſibus, in quibus deuenitur ad iuramentum, ſi iudex perpendit aliquē eſſe pronum ad iuramentum, non debet ſibi deferre.
3 *Qui timent non timenda propter conſcientiam dicuntur ſuperſtitioſi.*
Lex prætoria, uel ciuilis loquens de vltimis voluntatib. comprehendit ēt donationem cauſa mortis, licet accedat magis contractui, quàm vltimæ voluntati.
4 *Qui iurauit non uenire contra contractum venditionis, non poteſt præterea agere condictione ex l.2.C.de reſcin.ven.*
5 *Non ualet ſtatutum, in quo per indirectum tollitur appellatio, quæ de iure communi poſſet fieri ad ſuperiorem.*
6 *Sicut laici non poſſunt ſtatuere ſuper iuramento, ꝙ non debeat ſeruari directò ſtatuendo, an eodem modo nec per indirectum ſtatuendo, ꝙ præſumatur doloſè præſtitum, niſi interuenerit talis ſolennitas.*
7 *Qui tenetur aliquid facere, an poſſit compelli ad iurandum de faciendo.*

1 QVæ ſub conditione. †Conditio iu-
riſiurandi reij-
citur de vltima voluntate per ædictum pretoris. ſiue
ſit appoſita ſola, ſiue cum alia coniunctim, vel diſiun-
ctim, alia tamen remanet vſque ad §.quoties.& hoc in iureiuran
do de futuro, nō ſic ſi de præterito, vt in multis.ll.quas alle. gl. pro
contrarijs ſuper ver.interim. No. ꝙ iſta conditio reijcitur per præ
torem, non autem per l.ciuilem: & ex hoc ſequitur, ꝙ inſtitutus ſi
talem conditionem non adimplet, non poteſt adire hæreditatem
de iure ciuili, ſed petere bon.poſ.de iure prætorio, ſecus quando
reijcitur de iure ciuili, vt conditio impoſſibilis, vel turpis, vt ſupra
eodem.l.j.& ibi no.per Barto.etiam quædam aliæ conditiones, q̃
reijciuntur per pretorem, in l.facta.§.ſi in danda.ad Treb. in quib.
dicas idem, ſi autem vellet conditionem implere, poſſet, quia non
2 eſſet turpis, & tunc poſſet adire de iure ciuili. ¶†Item no.ibi (cùm
a enim.) ꝙ auferenda eſt[a] via periurij, & ideo in caſibus, in quib. de-
b uenitur ad iuramentum, ſi iudex perpendit aliquē eſſe pronum[b]
ad iurandum, non debet ſibi deferre, ne ſit author periurij, ſic &
3 C.de iud.l.j.vel 2. ¶†Item no.ibi, (alij per quam timidi. &c.) ꝙ illi,
qui timent non timenda propter conſcientiam dicuntur ſuperſti
tioſi, nam non eſt peccatum iurare, ſed periurare, & nimis frequē
tare iuramenta, nam & Deus iurat juxta illud, iurauit dominus,
& non pœnitebit &c.& Chriſtus iurauit, cum dicebat: amen di-
co uobis, vt habetur in c.& ſi Chriſtus.de iureiu. quando quis ha
bet nimis ſcrupuloſam conſcientiam debet cōſulere peritiorem,
& eam deponere, ſi ille ſic conſuluit, vt habetur in c.inquiſitioni.
de ſen. excom. aliàs ſi non deponeret ita, peccaret mortaliter fa-
ciendo contra conſcientiam ſcrupuloſam, ſicut ꝯ non ſcrupulo-
ſam, ſed rectam, vt ibi no. ¶Item no.in §.hoc edictum, ꝙ lex præ
toria, vel ciuilis loquens de vltimis voluntatibus comprehendit
etiam donationem cauſa mortis, licèt accedat magis contractui,
q̃ vltimę voluntati, quia conficitur, vel conſiſtit ex conſenſu pa-
tris: ſecus dicit Bald. in ſtatutis, quorum verba ſunt propriè intel-
4 ligenda. ¶†Vltimo no. in §.ſi quis.in fi.arg.ſecundum Bal.notabi-
liter, ꝙ ſi aliquis iurauit non venire contra contractum venditio
nis, non poteſt præterea agere condictione ex l.2.C. de rei vend.
alternatiuè, vt aut ſuppleatur pretium, aut reſcindatur venditio, li
cèt enim quantum ad primum non videatur venire contra con-
tractum, quia non venit, quantum ad ſecundum cenſetur facere
contra iuramentum ſic agendo alternatiuè, arg.hic, videtur tñ, ꝙ
poſſit agere ſaltem ad primum ſimpliciter, vt etiam colligitur ex
iſto tex. quia altera conditio firma permanet, licèt conditio iuriſ-
5 iurandi reijciatur. †Inducitur etiam per Bar. ꝙ non valeat ſtatutū,
in quo per indirectum tollitur appellatio, quæ de iure communi
poſſet fieri ad ſuperiorem: vt ſi dicat, ꝙ ſi pars ſenſerit ſe grauatā,
poſſit petere ſe exgrauari a talib. grauationibus: nam vr factum
in fraudem, ne appelletur ad ſuperiorem. vnde ſicut hoc nō poſ-
ſet fieri expreſsè, & directò, vt in c.veniētes de iureiur. ita nec per
6 indirectò, arg.hic. †Induco etiam contra id, quod tenet Barto. in
c l.omnes populi, quòd ſicut laici non[c] poſſunt ſtatuere ſuper iura
mento, quòd non debeat ſeruari directo ſtatuendo, ita nec per in
directum ſtatuendo, quòd preſumatur doloſè præſtitum, niſi in
teruenerit talis ſolennitas. licèt Bar. dicat ibi contrarium, quia ſi ve
rè eſſet præſtitum dolo, non eſſet ſeruandum, etiam de iure cano
nico, vt in c.2.de pac.lib.6. Sed ego fateor quando verè eſſet præ
ſtitum dolo, ſed ſtatutum non poteſt facere, quòd præſumatur
dolo preſtitum, quia videtur facere in fraudem eius, quod face-
re non poſſet directò. ſ. quòd ſimpliciter ſit ſeruādum: & ad hoc
facit regula cùm quid vna.de reg.iur.libr.6.& ſupra de excu.tut.l.
ſcire oportet §.j. ¶In gl.ſuper uer.(interuenit.) ibi, (nec placet.) Tu
dic, quòd immo eſt vera, quòd in contractibus non reperitur e-
dictum prætoris, vel aliqua l.quæ reijciat iſtam cōditionem: ideo
ſi promitto tibi aliquid, ſi iurabis aliquid te facturum, nō teneor,
niſi iures, vel niſi illud facias, ſed ſi reijceretur, antequàm faceres,
videretur, quòd deberet admitti: non tamen hoc credo verum ꝑ
§.quoties.infra ead.l.in vltimis autem voluntatibus diſtingue, an
7 de præterito, vel de futuro, vt infra ſubijcitur in glo. † An autem
ille, qui tenetur aliquid facere, poſſit compelli ad iurandum de fa
ciendo, vide quod no. Gul. in l.illicitas. §. ne potentiores. de offi.
preſi. Circa fi.glo. ibi, ſic dicimus de periurio, an ſit infamis. dic de
hoc melius, vt habetur per gl. in l.Lucius. ſupra de infa.

ADDITIONES.

a Auferenda eſt. Adde l.ſecundā.& quod ibi no.C.de.indi.vidu.tol.l.1.C.ſi aduer. vendi.gl.in c.cum dilectus.quod me.cauſa.c.ex parte.de reſt.ſpo.c. ſi vero.& c.verum.de iureiu.
b Eſſe pronun. Adde tex.in c.ille, qui exigit.22.q.quinta.
c Laici non. Adde gl.ſing.ſecūdū Bart.in l.adigere.in §.fi.ff.de iure patronat. Ioan.de Imo.in c.quamuis.de pac.lib.6.Bal.in c.primo.de prob.Bal.in c. uenerabilē.de elec.Bal.in l.nō dubiū.C.de leg.Pet.de Anch.in repe.regulæ, ea, quæ.de reg.iur.lib.6.Pet.de Anch.conſi.215.inc.legitur in canone. Alexan.de Imo. conſi.38.incip.uiſa petitione.Ant.de Ro.in 4.vol.idem Alex.conſi.59.incip. viſo inſtrumēto, & ti.quæſtionis.in 1.vol.idem Ale. conſi.39.inc.uiſo ſtatuto, & themate.in 4.vol.Fed.de Sen.conſi. 272. inc. factum tale eſt.Fran.de Are.conſi.8.in c.abunde.

1 *Cum relinquitur ſub conditione iuriſiurandi, duplex eſt conditio, vna expreſſa, ſi iurabis te ſic facturum, altera tacita, ſi illud feceris.*
2 *Si decedat legatarius, antequam impleat, ꝙ nihilominus ad hęredem trāſmittat cum onere adimplendi illam tacitam.*
3 *Conditio poteſtatiua deficiens per caſum habetur pro impleta, niſi quis fuerit in mora implendi ante caſum, ſed conditio caſualis, uel mixta, ſi deficit per caſum, non habetur pro impleta, ſed pro defecta.*

§.Quoties. Li cèt iuramentum remittatur, id, quod ip-
ſius vigore fiendum erat, debet fieri. Item ꝯ
ditio poteſtatiua, uel modus deficiens per caſum non facit defi-
1 cere ſubſtitutionem, vel legatum.h.d.& ſemper allegatur. ¶†No.
quòd cum relinquitur ſub conditione iuriſiurandi, duplex eſt cō
ditio, vna expreſſa ſi iurabis te ſic facturum, & iſtam appoſuit te-
ſtator: altera tacita, ſcilicet ſi illud feceris: & iſta eſt potius legalis,
q̃a ſubrogatur ꝑ l.loco illius, & ita loquitur iſte §. & hoc eſt vtile,
2 quia iſta tacita cōditio nō impedit diem legati cedere, † & ideo ſi
decedat legatarius, antequam impleat, nihilominus ad hęredem
tranſmittit cū onere adimplendi, vt infra §.prox.cum ibi no. quod
3 eſt ſingulare. ¶†Item not. ꝙ conditio poteſtatiua deficiens per
caſum habetur pro impleta, quod eſt verum, niſi fuerit mora im
plendi ante caſum, vt C.de condi.inſer.l.fin.ſed conditio caſualis,
vel mixta, ſi deficit per caſum, non habetur pro impleta, ſed ꝓ de
fecta, vt l.in teſtamento.infra de cond. & dem. ratio diuerſitatis,
quia teſtator uidetur voluiſſe ponere illas in viribus fortunæ, ſed
poteſtatiuam non, ſed ſolum in voluntate implere debentis, vñ
ſufficit, quòd ſit impeditus caſu ſine ſui culpa, & iſto modo tollit
ꝯrium ſignatum in gl. ¶In gloſſ.in verſ.(qui fit per ut) non refert
an ſit merè poteſtatiuus, an etiam ſit mixtus, quia neutro caſu ſi
deficit, per caſum deficit relictum, ſed habetur pro impleto, de
primo eſt caſus hic ibi, dum dicit (ita lego, vt Stichum manumit-
tat.) de ſecundo eſt caſus in l. ſi fundum per fideicommiſſum.§.
Iulia.de leg.j.& de leg.2.l.Lucius.§.quiſquis.in gloſſ. q̃ incipit, im-
mo.ibi, tu dic, quòd fuit ab alio occiſus. hæc vera, & eſt ratio, quia
tunc habet regreſſum contra occiſorem ad æſtimationem lega-
ti, qđ perdit facto illius, ideo habetur pro defecta, ſed ſi moritur
morte ſua, non haberet regreſſum contra aliquem, ſi perderet le
gatum, ſi ergo occiſor erat non ſoluendo, eadem ratio eſt tunc,
ut non habeatur pro defecta, vt not.in l.contraria.

1 *Fruſtra precibus impetratur, quod à iure communi conceditur.*
2 *Quando per legem ſcriptam aliquid conceditur, non eſt neceſſe adire iudicem, vt amplius illud concedat.*

Quando

3 *Quando aliquid generaliter eſt diſpoſitum, non expedit ſpecialiter in ſingulis caſibus amplius diſponi.*

4 *Beneficium legis ſcriptæ prodeſt etiam ignoranti, & ſibi competit.*

Statutum ſi dicat, quòd bannitus poſſit impunè offendi, & aliquis ignorans ipſum bannitum offendat, gaudet beneficio ſtatuti.

5 *Beneficium conceſſum ab homine, an acquiratur abſenti, & ignoranti.*

6 *Licèt quis iurando obligetur Deo principaliter, pars tamen in cuius fauorem iuramentum illud præſtatur, poteſt ipſum remittere, & illam obligationem diſſoluere, etiam abſente, & ignorante debitore, qui iurauit ſoluere intra certum tempus.*

7 *Si appoſitum eſt aliquod onus legatario per modum conditionis, quod non eſt inhoneſtum, tamen non poteſt formaliter impleri, debet fieri commutatio in aliam cauſam.*

Si legatarius, decedat antequam illam cauſam in qua fit cõmutatio adimpleat tranſmittit ad ſuos hæredes.

8 *Quando aliquod teſtamentum eſt nullum, uel ſententia, uel contractus, vel aliquid aliud, poteſt ſuper hoc adiri iudex, non vt annullet, ſed vt declaret eſſe nullum, uel nullum, ſeu eſſe remiſſum.*

9 *Quo iure agi poterit.*

10 *Quòd in ſuo libello debeat agens exprimere cauſam nullitatis, quando agitur actione perſonali, uel mixta.*

In ſententia nullitatis, an debeat exprimi cauſa, ſi iudex pronuntiat aliq̃ ſententiam eſſe nullam.

11 *An quis habeat neceſſe petere declarari ſententiam, uel teſtamentum, uel contractum, aut aliquid aliud eſſe nullum.*

12 *Statutum ſi permittit hæredib. occiſi occidere occiſorem, & Titius occidit Mæuium, an poterunt hæredes Mæuij illum occidere, etiam antequam fuerit declaratus occiſor.*

Si captus pro debito aufugit, an cuſtos carcerum conuentus poterit excipere, ꝙ captura erat nulla, antequam declarata ſit nulla.

1 a **§. De hoc iureiurando.** †Fruſtra precibus[a] impetratur, quod a
iure communi conceditur. ad hoc ſemper all. concor. l. prima. C.
de theſau. lib. 10. & adde quòd talis impetratio non nocet impetranti, vt perdat quod a iure ſibi conceditur, vt l. forma. §. fi. infra.
de cenſibus. ¶In tex ibi, (non eſt neceſſe adire prætorem.) notab.
2 †quòd quando per l. ſcriptam aliquid conceditur, non eſt neceſſe
adire iudicem, vt amplius illud concedat. Sed contra, quia per edictum prætoris mortui conceditur reſtitutio minoribus, & etiam
maioribus ex iuſta cauſa, & tamen neceſſe eſt eam impetrare a
iudice, prætore uiuo. Solu. illa reſtitutio non conceditur ſimpliciter per edictum pretoris mortui, ſed ita demum, ſi ſubeſt iuſta cã,
vt patet in l. prima §. primo. de min. vbi remittit hoc diſcutiendum
prætori viuo, in quem dirigit verba, vt ibi, & l. ſi minor. §. fi. eo. tit.
ſed hic ſimpliciter conceditur, & vide hic bonam gl. quæ eſt in l.
3 de pup. §. ſi is. de ope. no. nun. ¶†In textu ibi, nec per ſingulos. no.
quòd quando aliquid generaliter eſt diſpoſitum, non expedit ſpecialiter in ſingulis caſibus amplius diſponi, quia tantum operatur
generalis quo ad omnes, quantum ſpecialis quo ad quoſdam, vt
4 l. ſi duo. de admi. tu. ¶†In tex. ibi, (etiam ignorante,) no. quòd beneficium l. ſcriptæ prodeſt etiam ignoranti, & ſibi competit: ideo
ſi ſtatutum dicat, quòd bannitus poſſit impunè offendi, & aliqs
ignorans ipſum bannitum offendat, gaudet beneficio ſtatuti, vt
ſit immunis: ad hoc vide quod no. in l. genere. ſupra de infam. per
5 Barto. & in l. inter omnes. §. rectè. infra de fur ¶†Sed quæro quid
de beneficio conceſſo ab homine, an acquiratur abſenti, & ignoranti? Reſpondetur, aut eſt tale beneficium, quod confertur in inuitum, puta iuriſdictio, nam munus iudicandi neceſſarium eſt, &
poteſt quis ad ipſum compelli, vt l. munerum. §. iudicandi. de mu.
& ho, & illud acquiritur ignoranti, vnde ſtatim, quòd aliquis delegatus eſt a ſuperiore, vel creatus Poteſtas, vel officialis in aliquo
loco, ſtatim acquiritur ſibi iuriſdictio, & poteſtas abſenti, & ignoranti, vt l. cum furioſus. ſupra de iu. licèt non habet exercitium
quouſque ſibi delegatio preſentetur, vel ingrediatur officium,
quod dic, vt plenè not. per Bar. in l. abſenti. de don & facit quod
no. gloſ. in cle. prima de proc. Et propter hoc idem dicendum eſt
in his, quę non conceduntur, ſed auferuntur, ſi poſſunt auferri ab
inuito: quia fortius abſenti, & ignoranti, vt patet in c. quia cunctis
de conceſ. præben. lib. 6. vbi aufertur per principem alicui poteſtas conferendi beneficium, vel iudicandi abſenti, & ignoranti, &
ſic ſi aliquis priuaretur epiſcopatu, ſtatim deſinit eſſe epiſcopus,
etiam ignorans, vt not. in mercurialibus per Ioan. And. de regu.
iur. in capitulo quod ob gratiam. facit quod not. in capitulo ad
apoſtolicæ, de cleri. excom. mi. vbi excommunicatur abſens, &
ignorans, quia poteſt inuitus excommunicari. facit l. quarta. §. primo. de fideicom. lib. ſexto vbi colligitur iſta ratio. Aut non confertur in inuitum, & tunc aut eſt tale quid, in quo voluntas requiritur vtriuſque partis, ſeu conſenſus, vt tranſlatio dominij, vel poſſeſſionis, vel alterius iuris, & tunc non acquiritur abſenti, & ignoranti, ſed poſtquam ad eius notitiam peruenit per nuntium, vel
epiſtolam, & ipſe conſenſit l. qui abſenti. de acquir. poſ. & in c. ſi tibi abſenti. de præbend. lib. 6. Aut eſt tale quid, quod dependet ex
voluntate vnius tantum, & tunc acquiritur abſenti, & ignoran-
6 ti, vt l. Labeo. ſupra de iureiur. †vnde ſi iuraſti te mihi ſoluturum
infra certum tempus, & ego remittam iuramentum abſenti, &
ignoranti, quia remiſſio dependet ex uoluntate remittentis tantum, ſicut renuntiatio, & repudiatio, acquiritur tibi liberatio, &
licèt non ſoluas intra terminum, non eris periurus, licèt ignores
remiſſionem, & credas ſe periurare, ſed hæc credulitas non nocet tibi, poſtquam adeſt voluntas mea, vt in l. finali. & in d. l. inter
omnes. §. fina. de fur. Illud autem conſtat, ꝙ licèt quis iurando obligetur Deo principaliter, pars tamen in cuius fauorem illud iuramentum præſtatur, poteſt ipſum remittere, & illam obligationẽ
diſſoluere, vt in capitulo primo de iureiuran. & quod no. Bartol.
in l. prima. §. item quæritur. de oper. no. nun. vbi omnino vide. In
gloſ. ſuper verſi. ceſſit. in fin. Dy. non approbat iſtam gloſ. quia cõditio tacita benè non erat neceſſaria ad actum, ſed ſi fuit voluntariè appoſita, ita ſuſpendit, & impedit diem legati cedere, ſicut expreſſa, vt l. prima de conditio. & demonſtra. licet ſecus ſit in illa,
quæ eſt neceſſaria, vt ſi adeatur hæreditas. nam illa ineſt etiam ſi
non exprimatur, ideo non ſuſpendit. ita intelligitur l. conditiones.
eodem titulo ſed iſta de qua hic non erat neceſſaria, quia potuit
relinqui purè. ¶Et ad iſtum tex. reſpondetur, quòd hic dicitur, ſi
deceſſit poſt diem legati cedentem, & iſte non eſt dies mortis, licèt gloſſ. hoc dicat, ſed poſtquam impleuerit illam tacitam conditionem, quia dederit, vel fecerit: nam antequàm det, vel faciat, actionem non habet, vt in §. præced. Hęc placet, & ad contrarium
Dyn. dicit, quòd quantum ad effectum petendi, non videtur dies
cedere antequam impleuerit, & ſic loquitur §. præced. ſecus quãtum ad effectum tranſmittendi, vt l. poſt diem. Item non ob. aliud
quod ſupra dixi. nam ſi conditio iuriſiurandi non remitteretur,
ſufficeretur iurare, & ſtatim poſſet legatum petere, antequàm daret, vel faceret id, quod iurauit ſe daturum, vel facturum, vt patet
in relicto libertatis facto ſub tali conditione, de quo non reijcitur
conditio fauore libertatis, vt facilius poſſit impleri ſolo iuramento, vt infra de manu. teſta. l. ſi quis libertatem, cum ergo in alijs
reijciatur conditio, ſubrogatur onus faciendi, vel dandi, & vbi primo ea non reiecta, videbatur potius onus per modum præcepti,
quàm conditionis. quia non impediebat agere, ita, & nunc quantum ad effectum tranſmittendi, licèt impediat agere, & ſic tenet
mediam viam. Per hoc videtur, quòd ſi vellet iurare ſpontè, non
propterea poſſet ſtatim agere, niſi daret, vel faceret, quia ſpeciale
eſt in libertate. in dicta l. ſi quis libertatem. vt poſſit implere ſolò
7 iuramento, ergo in contrarium eſt ius commune. †Et per prædicta dicit Bald. not. quòd ſi appoſitum eſt aliquod onus per modum conditionis, quod non eſt inhoneſtum, tamen ſi non poteſt formaliter impleri, debet fieri commutatio in aliam cauſam
ſecundum l. legatum. cum l. ſequen. infra de vſufru. lega. & cle.
quia contingit. de relig. do. puta ſi fecerit dici tot miſſas pro anima defuncti in tali eccleſia, & illa eccleſia eſt interdicta, & ſic fit
commutatio authoritate epiſcopi in aliam cauſam piam, quòd ſi
legatarius decedat antequam illam cauſam, in quam fit commutatio, adimpleat, tranſmittit ad ſuos hæredes, quod perpetuò tene menti, ſed ſi potuiſſet illa cauſa impleri, & nõ fuiſſet facta commutatio, ſecus, & hoc per iſtam gloſſ. & per l. quam Bartol. alleg.
8 ¶†Vltimò Bartol. tangit hic vnam materiam quando aliquod teſtamentum eſt nullum, vel ſententia, uel contractus, vel aliquid
aliud, vtrum ſuper hoc poſſit adiri iudex. Et plenius, quàm Barto.
dicit, quòd videnda ſunt quatuor breuiter. Primo vtrum poſſit
adiri, vt annullet, & eſt dicendum, quòd non, per iſtum tex. quia
poſtquam eſt nullum, amplius annullari per iudicem non poteſt.
l. nam & ſi ſub conditione. §. primo. de iniuſt. teſt. & hoc probat
iſte text. quia quod remiſſum eſt ab edicto prætoris, non remittitur amplius per iudicem. Secundo eſt videndum, vtrum poſſit
adiri, vt declaret eſſe nullum, vel nullam, ſeu eſſe remiſſum, & hic
dicas, quòd ſic, quia poteſt quis agere pro declaratione iuris ſui,
vt not. in l. ſi duo patroni. in principio. ſupra de iureiur. in gloſ. & l.
9 Aurelius. §. centum. de lib. le. & l. ſi contendat. de fideiuſ. ¶†Tertio eſt videndum, quo iure agere poterit? Reſpondetur, quòd
iſta nullitas poteſt deduci in iudicium agendo, excipiendo, & replicando. Primo caſu imploratur officium iudicis nobile ſuper
illa declaratione, ut in capitulo fina. & ibi per Inno. de offi. iud. &
ſupra de ſer. l. j. & quod ibi not. in ver. circa appellationem &c. aliquando tamen iure actionis hoc poteſt peti, vt ſi contractus eſſet
nullus ex conuentione partium, quoniam ageretur actione ex
eo contractu, ut l. ex empto. §. ſi quis virginem. cum ſeq. de actio.
empt. uel ſi eſſet nullus dolo patris, quia ageretur actione de dolo, iuxta

---

A D D I T I O.

a **Fruſtra precib. Adde c. quia fruſtra. de uſu. & in regula fruſtra de regu. iu. in vj.**

lo,iuxta ea,quę plenè habentur in l.eleganter.de dolo. Quando autem per viam exceptionis,tunc proponitur actio prima,vel petitio hæreditatis ab inteſt.& ſi opponatur de ſententia abſolutoria,vel teſtamento, replicabitur de nullitate: & ſic per modum replicationis,quando replicans non erat in poſſeſſione: ſed ſi erat, alius ageret ex teſtamento,vel ex ſententia excipiet de nullitate, & tunc ſuper nullitate naſcitur, ſed non pronuntiatur, quia incidenter venit, vt l. prima. de ord. iud. ſed quando per viam agendi: & tunc pronunciatur, quia principaliter deducitur, & eſt talis proceſſus ſuper nullitate ordinarius: & ſic conteſtatur,& fertur diffinitiua,vt no.Inn.in c.auditis.de procu.

10 † Et dicit hic Bald. vnum verbum notabile, quòd debet agens in ſuo libello exprimere cauſam nullitatis, quando agitur actione perſonali,iuxta no.in l.prima.in princip.ſupra de eden.& alleg.l.ſi pater. C. de ac. emp.¶Ego fui interrogatus iſtis diebus, ſi iudex pronuntiat aliquam ſententiam nullam, & non dicit ob quam cauſam, an iſta pronuntiatio valeat,& iſtud dictum Bald.facit, quod non: ſed in contrarium allegabam dictum Bar.in l. ſi expreſſim. de app. in l. prima.ante fi.C.quando prouo.non eſt neceſ.qui dicit, quòd iudicium ſuper nullitate habet ſimilitudinem cum iudicio ſuper reali actione:ſed conſtat,quòd in reali,cum quis agit rei vendicatione aſſerens ſe dominium,non tenetur in libello exprimere cauſam remotam,propter quam eſt dominus,licèt poſſit, ſi velit:ſed in proſecutione tenetur oſtendere cauſam, & tunc ſi fuit proſecutus vnam cauſam, & non probauit, facit ſibi præiudicium in omnibus alijs cauſis.ita dicit Barto. in iudicio ſup nullitate,quod eſt menti tenendum:& ſic videtur, quòd non tenetur exprimere in libello,licèt poſſit,ſi velit:& ſi exprimeret, & ſuccumberet, poſſet dicere nullum ex alia cauſa non expreſſa, vt l. ſi mater. §. primo.de excep.rei iud.ſecus ſi nullum expreſſit in libello, licèt in proſequendo vnam expreſſerit.tene mēti,legem antequam Bal. alleg.& non probat id,quod dicit ipſe.

11 ¶†Vltimò, & quarto vidēdum eſt, vtrum quis habeat neceſſe petere declarari ſententiam, vel teſtamentum,aut contractum,vel aliquid aliud, eſſe nullum? Reſpondeo,aut propter nullitatem vult aliquid conſequi a iudice quod aliàs conſequi non deberet: & tunc eſt neceſſe, quòd primo fiat iſta declaratio,vt ſi conſtet iudici de ſua poteſtate. facit l. eius qui delatorem.de iure fiſ.vide tamē circa hoc quod not.Bar. in l.cum quærebatur.de re iu.& l.ſi vt proponas.C.quomodo,& quando iudex:aut vult aliquid conſequi non a iudice, ſed iure cōmuni: & tunc non habet neceſſe petere declarationem, vnde ſi prima electio eſt nulla,poſſunt eligentes ad aliam electionem ꝓcedere,etiam illa non declarata nulla:vt in c.auditis. de ele. & eodem titulo cap.conſiderauimus.cum ibi not. quia hoc faciunt ex poteſtate a iure communi conceſſa.

12 † Et ex hoc determinatur,ſi ſtatutum permittit hæredibus occiſi occidere occiſorem, & Titius occidit Meuium,poſſunt hæredes Męuij ipſum occidere, et antequàm fuerit declaratus occiſor:quia faciunt ex poteſtate data a ſtatuto,non a iudice,licèt Ang.qui mouit hic iſtud dubium, dubitet:ſed non videtur mihi dubitandum.Dicit etiam ipſe,quòd cum quidam fuiſſet captus pro debito, & captura erat nulla,quia non ſeruata ſolennitate debita,& ſic veniebat relaxandus, ſi aufugit culpa commentarienſis,antequam eſſet declarata captura nulla,non tenetur commentarienſis,& ſi conuenitur, & poteſt excipere de nullitate capturæ ad ſui defenſam.arg.hic:ſed non placet hæc determinatio:quia poſito,quòd captura eſſet nulla, non poterat commentarienſis propria authoritate relaxare ſine iudicis mandato:quoniam erat merus executor, & non pertinebat ad eum cognoſcere de nullitate iuxta not.per Bart.in l.fi.§.diuus. ſupra de publi.& pro hoc l.final.de eo, per quem factum eſt.vbi ſi aliquis calumnioſè captus eſt a familia,nō poteſt alius priuatus eum eximere de manibus familiæ propria authoritate, & ſi facit, perinde tenetur,ac ſi iuſtè captus fuiſſet: videtur tamen,quòd minus ſit imputandum,ſi inceptum erat iudicium ſuper nullitate capturæ,ſi non adhibuit ita bonam diligentiam,ſicut circa alios,per ea,quæ not.in l.ſi pecuniam.§.fi.de condi.ob cau.

LEX IX.

Onditiones. ¶Non ſummatur, nec aliquid habet,ideo vide per te.

LEX X.

1 *Licèt in codicillis non poſſit dari hæreditas, poteſt tamen in eis inſtitutio facta in teſtamento declarari, & purificari.*

2 *Contenta in ſcriptura, ad quam fit relatio, cenſentur cōtineri etiam in ſcriptura, quæ ad illam refertur,*

3 *Confirmatū trahitur ad tempus cōfirmationis, ſed aliquādo cōfirmatio trahitur retro ad tempus confirmati.*

Filius an poſſit inſtitui in codicillis.

1 Nſtitutio. †Inſtitutio facta de nominando in codicillis fiendis,ualet, niſi ſit facta de filio in poteſtate, & eſt conditionalis,ſi nominabatur:ſed facta de nominato in codicillis iam factis ualet,etiam in filio,& non eſt conditionalis, ſed pura,ſi reperitur nominatus,hoc dicit.

2 ¶†In text.ibi,(ſcripſero.) expone, ideſt nominauero,quia inſtitutio fit in teſtamento,& ſic not.hic, quòd licèt in codicillis non poſſit dari hæreditas,poteſt tamen in eis inſtitutio facta in teſtamento declarari,& purificari. Item quòd contenta in ſcriptura,ad quam fit relatio, cenſentur contineri etiam in ſcriptura,quæ ad illam refertur.

3 †Item quòd confirmatum trahitur ad tempus confirmationis: ſed aliquando confirmatio trahitur retro ad tempus confirmati, vt l. qua in prouincia.§.diuus. de ritu.nupt.cætera vide hic per Bartol. ¶ Not. etiam hic ſecundum Bald.quòd filius non poteſt inſtitui in codicillis,licèt Bartol. tenuerit contrarium in l.militis codicillis. in prin. infra de mili. teſtamento.

LEX XI.

1 *Conditio mixta dependens ex facto implere debentis, & alterius, habetur pro impleta, ſi non ſtat implere debentem: ſed per alium, in cuius perſona debeat impleri, quo minus impleatur.*

2 *Matrimonium ſicut debet eſſe liberū à timore pœnæ, an ita etiam adoptio.*

3 *Hæreditas paterna non dicitur lucrum, cum ſit debita.*

4 *Si filius vult expectare euentum conditionis mixtæ, de qua in hac l. vt habeat ex teſtamento, & non uult dicere teſtamentum nullum, poteſt hoc facere, & adueniente conditione valebit teſtamentum, etiam de iure ciuili.*

1 I quis in teſtamento. †Cōditio mixta dependēs ex facto implere debentis, & alterius,habetur pro impleta,ſi non ſtat per implere debentem, ſed per aliū, in cuius perſona debeat impleri,quominus impleatur. hoc dicit, ad hoc de condi.& demon.l.iure ciuili.& l.ſecunda C.eodem tit. de condi.inſti.ſed quando dependet ex facto implere debentis,& ex caſu fortuito,licèt non ſtet per implere debentem, ſed per caſum,non habetur pro impleta,ſed pro defecta. vt not. ſupra eodem.l.quæ ſub conditione.§.quoties.nam in primo caſu æquitas hoc dictat,ne ſit in poteſtate illius tertij,in cuius perſona debebat impleri,vt quis priuetur commodo hæreditatis, uel legati,quę ratio ceſſat,quando deficit per caſum.¶In text. ibi, (hæres eſto.) ex hoc,quòd habebat cohęredem,per cuius aditionem poterat iſta exhæredatio confirmari,ideo valuit teſtamentum, licèt fuerit inſtitutus,quòd in eius defectum fuerit exhæredatus : ſecus ſi non habuiſſet cohæredem ut l.filius a patre.de lib.& poſthum. ¶Opp. pro declaratione glo.ſecundæ,quòd iſte filius ſit hæres ex teſtamento.licèt non fuerit paratus implere conditionem:quia illa cōditio de adoptando tanquàm contra bonos mores reijciatur de inſtitutione:vt l.vxorem.§.hæres.de legat.tertio.glo. ſoluit duobus modis,& finaliter fatetur contrarium, & ad text. hoc addit maximè,certè ſi iſta conditio eſſet contra bonos mores,non reijceretur de inſtitutione filij,ſed tamen vitiaret, vt infra eo. l.filius.ſi licèt de inſtitutione extranei reijciatur,& non vitiet,vt l. conditiones.infra eodem.& ſupra l.conditiones.ideo dic, quòd in contrario onus de adoptando fuit appoſitum per modum diſpoſitionis,ſeu pręcepti,quia fuit grauatus hęres de adoptando aliquem, & in caſu,quo non adoptet,fuit priuatus hęreditate per teſtatorem.

2 †De legato dicitur ibi,quòd pręceptum de adoptando eſt inualidum:ideo licèt non impleatur,non incurrit pœnam, vt l. prima.C.de his,quæ pœn.no.& not.in l. prima. ſupra eodem. nam ſicut matrimonium debet eſſet liberum a timore pœnæ, ut l. Titia.de verbo.ob.ita & adoptio, quia non debet quis compelli timore pœnæ ad aliquem adoptādum.ſed hic fuit appoſitum iſtud onus per nomen conditionis,& ſub ſpe pręmij poteſt induci ad adoptandum,ſicut etiam ad matrimonium contrahendum, ut infra de condi.& demonſtratio.l.Titio centum. §. primo. & iſta ſol.quam etiam Barto.tangit,mihi placet.

3 † Vnum tamen ob. q̄a hæreditas paterna non dicitur lucrum, cum ſit debita, ut l.final. C.de codic.unde non dicitur inuitari ſub ſpe lucri, ſed potius metu,ne perdat debitum,ideo poſſet dici,quòd ſi intereſt ſua habere potius ex teſtamento,quàm ab inteſt. quia fortè erat inſtitutus in maiori partę,quàm ipſum tangeret ab inteſtato, & in reſiduo erat inſtitutus frater eius in poteſtate, eius eſt conditionem implere,uel paratum ſe offerre,ut habeat ex teſtamento, ſed ſi intereſt ſua magis habere ab inteſtato, & illam conditionem non implere,poterit dicere teſtamentum nullum, tanquàm illa conditio ſit contra bonos mores,vt infra eodem l.filius.& in d.§.hæres.& quòd non teneat exhæredatio facta in defectum illius conditionis per illum §.hęres.

4 †iſtud etiam eſt de mente Barto.quod no.pro eo,quod dicit glo.in l.ſi pater.in fi.magnæ glo. C. de inſti. & ſubſt.

& ſubſt.quę vult,quòd ſi filius vult expectare conditionis euen-
tum,vt habeat ex teſtamento, & non vult dicere teſtamentum
nullum quia fortè ſua intereſt potius ex teſtamento habere: po-
teſt hoc facere, & adueniente conditione valebit teſtamentum,
etiam de iure ciuili,quod Bald.tenet ibi,& hic,licèt eſſet omnino
præteritus,per approbationem eius ſolum reconualeſceret de iu
re prætorio ad vtilitatem alterius:ſed ad ſuam reconualeſcit de iu
re ciuili,tene menti.

LEX XII.

1 *Conditio.ſi voluerit,in inſtitutione neceſſarij hæredis appoſita.facit eum voluntarium,ſed in inſtitutione voluntarij nihil operatur.*

2 *Conditio,ſi voluerit,an reijciatur de inſtitutione filij,& quid in alia conditione poteſtatiua.*

3 *Quid ſi apponatur in legato relicto extraneo.*

4 *Expreſſio eorum, quæ tacitè inſunt, ꝙ nihil operetur.*

1 VErba hæc.†Conditio,ſi voluerit, in inſtitu-
tione neceſſarij hr̃dis appoſita
facit eum voluntarium, ſed in inſtitutione volunta-
2 rij nihil operatur hoc dicit.¶†In text.ibi,(conditio fa-
ciunt.)ſed an hodie reijciatur iſta conditio de inſtitutione filij,vi-
detur quòd non,quia non continet grauamen, & hoc tenuit Ia-
co.But.ſed Bal.in l.quoniam in prioribus. C. de inoffi. teſtam.te-
net contrarium : quia immo continet grauamen, nam ſi non
fuiſſet appoſita,tranſmiſiſſet hæreditatem non aditam iure ſuita-
tis tanquàm ſibi per l.acquiſitam,vt hæredi neceſſario:vt l.ventre,
de acqui.hæred.nec propterea implicabitur oneribus hæredita-
rijs,niſi ſpontè ſe immiſceret:vt l.ſi filius,qui patri. ſupra tit.j.nunc
verò propter iſtam conditionem,cum ſit effectus merè volunta
rius,nō eſt ſibi acquiſita hęreditas per l. niſi declaret ſe velle, ſicut
nec legatum iſto modo relictum,vt l. ſi ita legatum.§. illi ſi volet.
de leg.j.vnde non tranſmittet,ſicut nec merè voluntarius hæres.
intereſt ergo ſua,quòd iſta conditio reijciatur,tene mēti.¶In tex.
ibi,(vt ſi nolit,hæres non exiſtat.)patet ergo hic,ꝙ fauore teſtato-
ris eſt hoc introductum,vt ſi filius, vel ſeruus ſit ſibi neceſſarius
hęres,vt decedat teſtatus:vnde poteſt teſtator huic fauori renun-
tiare,& facere ipſos voluntarios apponendo iſtam conditionem
ſi voluerit:continuatio vero dominij in filium,in qua conſiſtit ſui
tas,fuit introducta fauore filij,vt l.in ſuis.de lib. & poſth. tamen te
ſtator faciendo ipſum voluntarium,etiam iſtam cōtinuationem
impedit,quia non poteſt continuari in ipſum dominium, niſi tan
quam in hęredem,vnde ſi non eſt hæres, ergo nec dominus ex
3 continuatione.¶†Sed quæro,quid ſi fuit inſtitutus ſub alia condi-
tione poteſtatiua?Reſpondetur idem,vt antequā illam impleat,
non eſt neceſſarius hæres,ſed poſtquam impleuit, ſtatim efficitur
neceſſarius,ac ſi purè fuiſſet inſtitutus,vt infra de condi. & dem.l.
conditionibus pup.¶In text. ibi (fruſtra adduntur.) ſed in legato
etiam extraneo relicto:quia cum illud acquiratur ignoranti.l.cū
pater.§.ſurdo.de leg.2.ſi apponatur iſta conditio,ſi voluerit, non
acquiritur,niſi declaret ſe velle,& ſic iſta verba faciunt conditio-
nem,& interim decedens non tranſmittit,vt in d.§. illi ſi volet. &
4 l.ſi ita expreſſim.de condi.& demon.†Nec obſt. quòd expreſſio
eorum,quæ tacitè inſunt,nihil operatur,l.3. de leg. j. quia verum
eſt,quando exprimuntur per eundem modum:ſed hic non ſic,
quia voluntas legatarij non requiritur ad primariam acquiſitio-
nem legati,cum illa fiat etiam ignoranti. licèt requiratur ad ſecū-
dariam,& irreuocabilem,vt no.j.l.proxi.per gl.ſed apponatur iſta
conditio,teſtator requiſiuit voluntatem legatarij,etiam ad prima
riam acquiſitionem,vt illa non fiat,niſi volenti.

LEX XIII.

1 *Qui conditionem implet, non propterea videtur hæreditatem adire,vel legatū acceptare,ſed inſtitutionem, vel legatum purificare duntaxat.*

2 *Licet quis conſentiat in præparatorijs ad actum,non propterea cēſetur cō ſentire in actum.*

Qualiter duplex ſit acquiſitio in legatis,ſcilicet primaria, & ſecundaria & quæ ſit irrepudiabilis.

3 *Repudiatio propriè locum habet in iuribus nondum perfectè acquiſitis, & ex voluntate.*

Renunciatio,ꝙ cadat etiam in perfectè acquiſitis, & in quibus iuribus conſtat renunciatio in ſola voluntate renuntiantis.

4 *Qui in libello appellauit ſe hæredem,videtur dixiſſe, quòd adiuit hæreditatem.*

1 SI qui.†Qui conditionem implet, non propterea
vr̃ hæreditatem adire, vel legatum accepta
re,ſed inſtitutionem,vel legatum purificare dunta-
xat.h.d.De iſto articulo vide plenius in l. prima. §. ſi
parcendi.j.de conditio.ob.cau.ubi ponitur diſtinctio ad concor-
diam ll.hic allegatarum in glo.circa ſi.videbatur contrarium,quia
non propter aliud implet conditionem,niſi,vt hæreditatem,uel le
gatum habebat,ergo implendo vr̃ ipſe uelle,ſed hic implet, vt ha-
bere poſſit,non vt tunc habeat,ideo poſt implementum requiri-
2 tur alius actus,vt adeat,vel acceptet legatum.†Not.ergo ſecundū
Bald.ꝙ licèt quis conſentiat in pręparatorijs ad actum, non pro-
pterea cenſetur conſentire in actum,quod poteſt allegari ad plu-
ra.In gloſſ.ibi,(reſpondeo,loquitur hic.)Not. j. ex iſta gloſſ.ꝙ du-
plex eſt acquiſitio in legatis,ſcilicet primaria, quæ fit per legem ēt
ignoranti,& iſta dicitur commutabilis, quia ſola voluntate reſol-
uitur,ſi repudiat,& fingitur non facta,& ſic retrotrahitur,vt l.pro
inde.ſi cer.pe.cum alijs alleg.in glo.Quędam ſecundaria,& irrepu
diabilis,& iſta eſt illa,quę fit per acceptationem legati, & ſic ex ſo-
la voluntate,& ideo dr̃ irrepudiabilis, quia ſi poſt iſtam legatarius
repudiaret,non deſineret eſſe dominus,niſi haberet rem pro de-
relicto,ſed benè poſſet deſinere poſſidere,quod dic,vt l.ſi quis.in
§.differentia.de acq. poſ. nec trahitur retro, etiam ſi haberet pro
declarato,nec fingitur non facta acquiſitio a princ. ſed ex nunc
fingitur l.ſicut.in fin.& l.ſi ita ſcriptum.de lega. j. & ſupra de his,
quę in teſta.delen.l.j.ante fin.& adde quod not.Bart. in l.Pompo.
de neg.geſt.de iſta duplici acquiſitione, quarum vna fit per l.vo-
luntatem,& iſta nuda voluntate reſoluitur,& altera fit de volun-
tate eius,cui acquiritur,& iſta non reſoluitur nuda voluntate, vt
3 ibi habetur.¶†No.ex iſta glo.ꝙ repudiatio propriè locum habet
in iuribus nondum perfectè acquiſitis, & ex voluntate, ſed in de-
latis,& acquiſitis præter voluntatem, vt per legem, renuntiatio
verò cadit etiam in perfectè acquiſitis, vt ſi quis haberet ſeruitu-
tem perſonalem,vel realem,vel ius pignoris ſua voluntate ſibi ac
quiſitum,vel beneficium eccleſiaſticum,nam eis poteſt renuntia
4 re,vt in toto titu.de remiſ.pig. & extra de renun. per totum. † &
conſiſtit renun.in ſola volūtate renuntiantis in talib.iuribus, quia
per eam recipit libertatem,quod de facili fit, ſed dominium non
poteſt renuntiari ſolo verbo,quia hic ceſſat ratio,prædicta,ſed re-
quiritur,quòd perueniat ad actum facti,quod dic, vt not. in d.§.
differentia.In glo.j.quem conſtat non eſſe hæredem, niſi adeat.
No.iſtam gloſſ.propter vnum, quod iſto anno habui de facto,
nam aliquis hæres,tanquam hæres allegando ſe hæredem talis op
ponebat in calculo ferendę ſententiæ,quòd ipſe non approbauit
ſe hæredem,quia licèt eſſet inſtitutus hæres, non tamen videba-
tur hæres,niſi adiret,& hoc dicit iſta glo.vnde debuit producere
aditionem hæreditatis,quam non produxit, nec amodo produ-
cere poterat, quia concluſum erat in cauſa, ſed iſta allegatio eſt
merè calumnioſa,& contra ipſam retorquet iſtam gloſſ. quia ex
quo ipſe appellauit ſe hęredem,videtur dixiſſe, quòd adiuit hære-
ditatem,& poſito,quòd per prius non adiuiſſet, propter hoc ta-
men,quòd tanquam hæres egit,videtur tunc adire,cum aditio in
ſola voluntate conſiſtat,ad quod l.2. C.de iure delib., vbi ſoluen-
do debita hæreditaria,tanquam hæres cenſetur adire, ergo & agē
do tanquam hęres.

LEX XIIII.

1 *Conditio continens aliquid a iure prohibitum,uel contra bonos mores reijcitur de inſtitutione extranei tanquam impoſſibilis,ſed inſtitutionem filii vitiat tanquam poteſtatiua.*

2 *Illud poſſumus,quòd de iure poſſumus.*

Tria.ſeu quatuor requiſita,vt dicamur aliquid poſſe facere, ſcilicet,quod licitè,honeſtè,commode,& ſalua fama facere poſſumus.

3 *Si ruſticus aggreſſus eſt militem,qui poterat commode aufugere,& ruſticum non offendere,an excuſetur a pœna de occiſo,ſeu de uulnere, cum fugere non poterat ſaluo honore ſuo.*

4 *Conditiones improbatę a iure dicūtur impoſſibiles,ſicut illæ,quæ ſunt impoſſibiles de natura.*

1 COnditiones.†Conditio continens aliquid
prohibitum, vel contra bo-
nos mores reijcitur de inſtitutione extranei tāquam
impoſſibilis,ſed inſtitutionem filij vitiat tanquam po
2 teſtatiua.h.d.cum l.ſeq.&c.¶†No.in l.filius. illud vulgare, ꝙ illud
a poſſumus,[a] qđ de iure poſſumus.l.nepos Proculo. de verb. ſign.
& dicit Inn.in c.accedens.de conceſ.pręben. ꝙ tria requiruntur,
vt dicamur aliquid poſſe facere, ſcilicet, quòd licitè, honeſtè,&
commodè facere poſſumus, adde, & ſalua fama. vt puta ex iſto
3 tex.dum dicit,æſtimationem,hoc inducit.†Bal.ſi ruſticus aggreſ-
ſus eſt militem,qui poterat commodè aufugere, & ruſticum in
nullum offendere,quia tamen hoc facere non poterat ſaluo ho-
nore ſuo,ſi ipſum vulnerauerit,uel interfecerit, non uolēs ipſum
aliter repellere,non puniatur de occiſo,tanquam egrediens mo-
deramen

ADDITIO.

a Iſtud poſſumus.Adde l.filius,qui fuit ff.de hære.inſt.gl.in c.faciat homo.
xxij.q.2.gl.1.c.ſciſcitatus.de reſcri.gl.in cle.ſępe.de ver.ſig.Car.Za.in ca.
ad audientiam.in 1.no.de eccl.ædi.

a deramen inculpatę tutelæ, [a] cum poſſet aufugere, vt l. vt vim. C.
vnde vi.quia non poterat hoc facere ſalua fama,& honore,ſecus
in alio pari,cui non fuiſſet verecundia aufugere,vt not.in d.l.pri-
ma.¶Vltimò quæro,vtrum ex iſta l.hodie oriatur: quòd condi-
tio turpis non vitiet inſtitutionẽ filij,ſed reijciatur per l.quoniam
in prioribus.Bal.in l.ſi pater.in fi.primę col.C.eodem tit.notabili-
ter tenet,ꝙ non corrigatur,ſed quòd etiam hodie vitiatur inſtitu
tio:nam iure iſto reijcitur regulariter de inſtitutione cuiuſcũque,
vt l.præcedenti.& tamen non de inſtitutione filij : ergo & hodie
licèt aliæ conditiones reijciantur iſta,non alias conditiones licitas
poteſt implere filius,ſi vult,& facere,quòd non reijciantur : vt di-
xi in l.ſi quis teſtamento.ſupra eo.ſed iſtas prohibitas non poteſt
implere:& ideo non eſt bona argumẽtatio de non prohibitis ad
4 prohibitas.¶†Not.etiam,quòd conditiones improbatæ a iure di
cuntur impoſſibiles,ſicut illæ,quæ ſunt impoſſibiles de natura,vt
l.j.ſupra eodem.

ADDITIO.

a Moderamen inculpatæ tutelæ.Adde Doct.in c.ſignificaſti.el.2.de homi.
Doc.in cle.ſi furioſus.eo.ti.

LEX XVI.

1 *Conditio continens in ſe perplexitatem,vitiat inſtitutionem.*
2 *Conditio continens in ſe perplexitatem quando nõ vitiet inſtitutionem.*
3 *Perplexitatis materia remiſſiuè.*
4 *An iſtæ conditiones negatiuæ,ſi Titius non erit, Seius hæres eſto,& ſi Se-
ius non erit,Titius hæres eſto contineant perplexitatem, uel contrarie-
tatem.*

1 SI Titius.†Conditio continens in ſe perplexita-
tem,vitiat inſtitutionem.hoc dicit.di-
citur autem perplexitas.i.quædam contrarietas,quæ
eſt interdum conditionis,& id,quod conditio conti
net,quia natura conditionis eſt,quòd impleatur ante aditam hæ-
reditatem:& id,quod continet conditio eſt tale, quòd non po-
teſt eſſe,niſi poſt aditam hæreditatem,& ideo odio teſtatoris,qui
talem contrarietatem ex verbis ſuis induxit, non vitiatur,ſed vi-
tiat inſtitutionem,ſecus in impoſſibilitate naturæ, vel iuris,q̃ non
continet contrarietatem:quia illa reijcitur, & remanet diſpoſitio
2 pura,vt ſupra eodem.l.prima.& l.conditiones.† Habet autem lo-
cum iſta lex,quando iſta perplexitas,ſeu contrarietas prouenit ex
verbis teſtatoris,ſi autem aliunde,ſeu ex accidenti præter propo-
ſitum teſtatoris non vitiat:ſed alio modo dirimitur, vt infra ad l.
Fal.l.qui quadringenta.in vlt.car.circa fin.ti. & ita ibi not.Item ha-
bet locum,quando iſta perplexitas nullo modo poteſt diſſolui, vt
erat in caſu huius l.ſecus,ſi poterat quoquo modo, vel implendo
de iure,quatenus poterat impleri ante aditam hęreditatem, & re
ſiduum reſeruando poſt aditam, vt ſupra eodem titu.l.quarta.in
princip.vel implet de facto infra eodem.l.mulier. §. primo.tamen
non poteſt impleri de facto,niſi quando implementum principa-
liter tendit ad commodum implentis,vt purificetur ſua inſtitutio
vt ibi,& l.Titius, & Seius. de verborum ob. vbi agendo de facto
purificat ſuam inſtitutionem alterius principaliter,& in conſequẽ
tiam ſuam,& in caſu huius l.ſi Titius hæres non erit, Seius hæres
eſto.nam ſi diceremus,quòd Titius poſſet adire de facto,hoc ten
deret ad purificandum inſtitutionem Seij per prius, & ea purifi-
cata,& Seio effecto hærede tenderet ad purificandum inſtitutio
nem ipſius Titij:& ideo nõ poteſt adire de facto, vt hoc fiat:quia
ſi poſſet,vitiaretur inſtitutio : & tamen hic dicitur contrarium,ꝙ
uitiatur.item habet locum,quando cadit perplexitas inter duo,q̃
merentur æqualem fauorem, ſecus ſi vnum eſſet fauorabilius al-
tero,quia nõ vitiaret,vt ſupra titu.primo.l.fin.§.Titius.circa fin.in
uerſicul.porrò.ſecundum Bar.qui ita no.in l.prima. ſupra eodem
certè in illo veſicu.porrò.non perpendo, quòd ſit aliqua perple-
xitas in uerbis teſtatoris,ponendo caſum,vt ibi poſui: ſed ideo ꝑ
cohæredem non fuit adita hæreditas, & ſic legatum factum de
ſeruo non fuit confirmatum,quia non potuit ſeruus adire ex in-
ſtitutione iuſſu legatarij , & ad commodum illius: ideo fit locus
ſubſtitutioni factę de ſeipſo cum libertate ad commodum ſuũ :
quia impletur conditio formaliter,ſi hæres non erit ad commo-
dum legatarij : quia verum eſt dicere, ꝙ non eſt hæres, nec eſſe
poteſt ad commodum legatarij,vnde re vera non eſt ibi perple-
xitas;quia quando eſt perplexitas,conditio exiſtere non poteſt,vt
3 hic dicitur in fin.& ibi formaliter exiſtit.†Et de materia perplexita
a tis vide quod no.Doc.in l.Arethuſa.de ſta.ho.in queſtione illa de
duobus ſeruis diuerſorum,quorum vni dixit dominus vade ſuꝑ
pontem,& ſi obuiaueris libero,liber eſto.ſi ipſi ſe inuicẽ obuiãt,
quis eorum erit liber,an neuter,an vterque & ſic eſt quæſtio de
puncto,nam in prima obuiatione quilibet reperitur ſeruus,& ſic
videtur,quòd primus,cui fuit dictum,ſi obuiaris ſeruo liber eſto.
efficiatur liber,& non alter,& econtra,quòd etiam alter,quia ſi il-
le efficiatur liber,& non alter,& econtra , quòd etiam alter: quia
ſi ille efficiatur liber,hoc contingit eodem inſtanti , qui obuiat ſi-
ne aliquo interuallo temporis:ergo verum eſt dicere, quòd alter,
cui dictum fuit,ſi obuiaueris libero,liber eſto,ſit liber: quia obuia
4 uit libero.dic,vt ibi no.per Petr.& Cyn. ¶ † Glo. hic in fin. format
queſtionem,quid ſi iſtę conditiones apponantur negatiuè, ſi Ti-
tius nõ erit,Seius hęres eſto,& ſi Seius nõ erit, Titius hæres eſto.
& tenet in effectu,quòd non teneant perplexitatem, nec contra-
rietatem,& ſic non vitiant inſtitutionem : quia poteſt altera ipſa-
rum impleri ante aditam hęreditatem,ſicut eſt de natura cõditio-
nis,quoniam continet tale quid, quod etiam hæreditate non adi-
ta poteſt euenire:ſed tunc eſt dubium,quando alter tantum futu
rus eſt hæres,non ambo,quis eorum erit ? In glo.ſunt duæ opin.
prima eſt,quòd neuter ipſorum poteſt adire , niſi altero per prius
repudiante,& ſic expectabitur repudiatio vnius,vt alter effici poſ
ſit:iſta non eſt bona,quia neutri ipſorum delata eſt hæreditas an-
te conditionem impletam, ergo neuter repudiare poteſt, ſicut
nec adire,vt l.is poteſt.de acquiren.hæred.Alia opin.eſt,quòd qui
libet eorum poſſit adire ſaltem de facto, & ſit locus præoccupa-
tioni, quia ſi vnus adit, claudit viam alteri adeundi. arg. de uerb.
ob.l.ſi Titius.ſed illa non facit,quia ibi ideo locus eſt præoccupa-
tioni : quia ibi illi duo ſtipulatores habentur tanquàm duo rei cre
dendi,inter quos eſt locus præoccupationi per lit. conteſt. infra
de duo.re.l.ex duobus. & iſta ratio ceſſat hic.Dic ergo tertio,ꝙ
neuter ipſorum poteſt adire,quouſque alter deſinat poſſe eſſe hę
res,quod poteſt contingere ſi moriatur naturaliter, uel ciuiliter ꝑ
damnationem in metallum ſine ſpe reacquirendi poſſibilitatem,
ſecus ſi cum ſpe,vt ſi caperetur ab hoſtibus.argu.de iniuſt.teſt.l.ſi
quis filio.§.ſed ſi pater.

ADDITIO.

a De materia.Adde an materia perplexitatis induceat confuſionem. vide p
Bal.in proœ.decre.in §.firmiſſimè.

LEX XVII.

1 *Inſtitutio facta de eadem perſona,& de eadem portione pluries ſub diuer
ſis conditionibus purificatur ex illa,quæ potius euenit.*
2 *Ex duabus cauſis ad idem tendẽtibus celerior conſumat effectum.*

1 SI plures. †Inſtitutio facta de eadem perſona,&
de eadem portione pluries ſub diuer-
ſis conditionibus purificatur ex illa, quæ prius euenit.
hoc dicit.Et pone hic caſum,quòd inſtitui te hæredem in triente,
ſi nauis ex Aſia venerit , & eodem triente,ſi Titius conſul factus
fuerit:euenit prius iſta ſecunda conditio,certè purificatur hęc ſe-
cunda conditio,& poteris adire non expectata conditione prio-
ris inſtitutionis,ſicut ſi fuiſſes primo ſub conditione. inſtitutus, &
poſtea purè:quia hæc ſecunda tanquam plenior abſorbet primã,
vt ſupra de hære.inſti.l.ſi te ſolum. nam inſtitutio pura a prin. uel
ex poſtfacto purificata pares ſunt,ut no. ꝑ glo.in Auth.de ſan.epiſ.
§.ſed hoc.ideo ſicut pura abſorbet conditionalem, tanquam ple-
2 nior,ita,& purificata.Not.ergo,quòd ex duabus cauſis†ad idem
tendentibus celerior conſumat effectum,& ſunt uerba Bald. cre
do,in l.prima.C.de ſer.fug.qui allegat ad hoc l.ſi quis ita ſtipuletur,
ſiue nauis.de uerborum obligat.¶Opp.de l.ſi hęredi plures.ſupra
eodem. Sol.ibi fuit inita inſtitutio ſub duplici conditione copulati
uè poſita,quia ſi ergo ambę copulantur ad vnum effectum. ſ.ad
purificandum vnam inſtitutionem , requiritur, quòd ambę exi-
ſtant:ſed hic fuerunt duæ, & quęlibet ſub ſua conditione,vnde
conditiones illæ non copulantur ad unum effectum , ideſt ad u-
nam inſtitutionem purificandam,ſed diuerſas: & ideo exiſtentia
cuiuslibet de per ſe purificat ſuam , licèt altera non extiterit,hoc
ergo caſu,licèt illę conditiones ſint poſitæ copulatiuè,vel ſolutè,
quod habet uim copulæ.ut l.triplici.de uerborum ſig. & no.in l.
cum duobus.§.ſi in coeunda.ſupra pro ſo.per glo.tamen cenſen-
tur poſitæ diſiunctiuè,ut ſufficiat alteram impleri.¶In glo.prima
ibi (uel dic,)hæc uera.Sed tunc opp.ꝙ non poſſint dici plures in-
ſtitutiones,poſtquam ambæ ſunt factę de eadem perſona , & de
eadem portione per l.cum queſtio.C. de leg. & ar. infra de leg.2.l.
Męuius.§.qui.in fi.Sol.contrarium procederet,ſi ambæ factæ eſ-
ſent purè,uel ſub eadem conditione, quia tunc non ſentiret ma-
iorem utilitatem ex pluribus,quàm ex una,hic uero loquitur,q̃n
ſub diuerſis conditionibus,& ſic poteſt ſentire utilitatem ex una,
cuius conditio extitit,licèt ex altera non, cuius conditio deficit,
ideo poſſunt dici plures.¶In glo.ſeq.in fin.ibi, & §. primo.melius
eodem.titu.l.liber homo.§.ſi ita ſcriptum. per quæ iura habetur,
quòd ſi iſtę inſtitutiones eſſent factæ in diuerſis portionibus , &
exiſteret conditio unius,ſi uellet etiam habere aliam portionem,
habet neceſſe expectare conditionem alterius inſtitutionis , ſi
habebat cohæredem , uel ſubſtitutum, ad quem alia portio erat
peruentura in totum, uel pro parte non exiſtente conditione
illius:

illius.quoties autem in omnem euentum erat habiturus etiam conditione defecta,non hẽt neceſſe expectare conditionis euentum,vt ibi patet cum §.ſeq.In glo.ſeq.in fi.Tu dic melius ſecundũ Iac.de Are.quòd contrarium loquitur,quando ex interuallo fuit facta ſecunda inſtitutio in eadem portione ſub diuerſa conditione,quo caſu videtur receſſum a prima, & ſic non purificatur,niſi ex euentu vltimæ conditionis.hic verò quando incontinenti, & eodem contextu vna poſt alteram, quo caſu per ſecundam non cenſetur receſſum a prima , & ideo purificatur, vel ex prima,vel ex ſecunda,vt l.quòd traditum.& l.nam ad ead.infra de conditio. & demonſt.vbi probatur hoc.

LEX XVIII.

1 *Conditio appoſita in inſtitutione cenſetur repetita in legatis factis eidem, etiam in defectum inſtitutionis.*

2 *Conditio appoſita in fideicommiſſo cenſetur repetita in ſubſtitutione uulgari facta de eodem.*

1 CVm ſeruus. † Conditio appoſita in inſtitutione cenſetur repetita in legatis factis eidem,etiam in defectum inſtitutionis. hoc dicit.Et primo loquitur,quando legatum fuit factum in defectum inſtitutionis,ſcilicet ſi hæres non erit, vſque ibi (hac ratione.Secundo non in defectum inſtitutionis : & iſte ſecundus caſus eſt clarus,& cum illo concordant l. auia. de condi. & dem.
2 & l.ſi.in §.pe.vel fi.de doli exce.† Debet tamen limitari,quando ab eodem gradu,aliàs ſecus , vt l. ab omnibus. §. cum quidam.& ibi per Bar. infra de leg.primo.ſic & conditio appoſita in fideicõmiſſo cenſetur repetita in ſubſtitutione vulgari facta de eodem, vt infra de lega. 2.l.latinus largus, & primus caſus eſt ſatis dubius. ¶In text.ibi(repetitam videri conditionem.) ergo ſi conditio deficiat,deficit inſtitutio,& etiam legatum , quando ergo habebit locum legatum? videtur,ꝙ nullo caſu,& ſic ſit nugatorium:quia ſi conditio inſtitutionis extat,erit hæres,ergo non eſt locus legato,quod factutu fuit,ſi hæres non erit: ſi deficit conditio , deficit inſtitutio,& etiam legatum,poſtquàm in eo cenſetur repetita cõditio,hoc eſt quod facit dubium . Sed reſpondetur, quòd immo in primo caſu poterit habere locum legatum , ponamus enim,ꝙ extitit conditio , tamen ipſe non vult hæreditatem adire,ſed potius vult legatum,certè poterit , & ſic illa verba, ſi hæres non erit hoc caſu intelliguntur ſolum,ſi hæres eſſe voluerit, non autem ſi noluerit,vel non potuerit propter conditionis defectum, ſecus quando apponuntur in ſubſtitutione vulgari: quia comprehendunt omnem caſum,quo non ſit heres , vt l. 3 .C.de hære.inſtitu. & etiam hic comprehenderent caſum,quo non poſſet eſſe hæres propter aliam cauſam,quàm propter defectum conditionis, vt ſi poſt euentum conditionis decederet hæreditate non adita: nam eam non tranſmitteret,ſed bene trãſmitteret legatum,quod in puncto mortis purificatur,vt infra quando di.le.ce.l.fin. & ſic ſoluitur iſta contrarietas,in qua dominus *Bald*.multum muſauit, & neſciuit ad eam reſpondere,videtur tamen eſſe de mente Bart. licèt ipſe obſcurè loquatur.Ange.autem dicit , ꝙ hic debet poni caſus in conditione poteſtatiua,vt ſi 10.dederit. nam poteſt eam non implere quantum ad hæreditatem, & quantum ad legatum poteſt eam implere,ſecus dicit,ſi eſſet conditio caſualis:ſed iſta eſt minima reſtrictio,ideo tene quod ſupra dixi. & per hoc remanẽt omnes gloſ.expeditę,quæ non declarant iſtum tex

LEX XIX.

1 *Conditio,ſi hæres erit.uerificatur etiam ſi coactus hæreditatem adiuit .*

2 *Compulſio unius ex hæredibus non nocet alteri,ſponte adeunti , quo minus poſſit detrahere quartam aduerſus fideicommiſſarium,ſed ipſi compulſo benè nocet.*

1 SI ita ſcriptum. † Conditio ſi hæres erit. uerificatur, etiam ſi coactus hæreditatem adiuit.h.d.¶ Contra opp.de l. qui in aliena.§.fi. de acquir. hære.Sol.ibi loquitur de coactione illicita facta priuato,quæ reddit aditionem nullã,vt ibi patet,hic loquitur de licita facta a iudice l.permittente ad inſtantiam fideicomiſſarij uniuerſalis , quæ non reddit aditionem nullam,immo ualet,& efficitur hæres,& acquiruntur ſibi directa iura hęreditaria,licèt apud eum non remanenant,ſed hoc non habet obſtare,vt l.ex facto.§.Iul.¶In text.ibi(Titius hęres eſto.) ſupple.in dimidia,& ſi hæres erit Męuius hæres eſto , ſcilicet in altera
2 dimidia.¶In fi.l.ibi,)& quartam retinere No. ꝙ compulſo unius ex hæredibus non nocet alteri ſponte adeunti , quominus poſſit detrahere quartam , aduerſus fideicom.ſed ipſi compulſo bene nocet,quia perdit omne cõmoddum , quod non fuiſſet habiturus,ſi hæreditatem non adiuiſſet,ut l. ita tamen.§.quæ ſuſpectã. ad Trebellian.In glo.ibi)ac ſi non adiuiſſet.)ſed hoc uerum quantum ad commoda , & incommoda, quę penès eum non remanent quantum ad nomen hæreditarij, quoniam efficitur hæres, & remanet hæres nomine,& etiam apud eum remanent iura directa , vt ſupra dixi , & hoc ſufficit quantum ad implementum conditionis.

LEX XX.

1 *Conditio de non petendo in ultimis uoluntatibus per acceptilationem impletur,& ſi non extat a quo peti poſſit habetur pro non appoſita.*

2 *Pactum,uel ſtatutum de lucranda dote locum habet etiam in dote non ſoluta marito,ſed promiſſa.*

Quid ſi ſtatutum dicat,quòd lucretur dotem datam.

3 *Verba,ſi non petierit.an intelligantur,ſcilicet nec de iure,nec de facto, & quid in vltimis voluntatibus? quod de iure tantum.*

4 *Hæredes uſurarij qualiter teneantur ad uſuras extortas, ſi non reperiuntur,illi,a quibus fuerunt extortæ.*

5 *Statutum,quòd incarceratus non debet relaxari, niſi datis fideiuſſoribus de repreſentando,& non reperiatur ad cuius inſtantiam quis fuit incarceratus,poteſt relaxari non datis fideiuſſoribus.*

1 MVlier. ¶† Conditio de non petendo in vltimis voluntatibus per acceptilationem impletur, & ſi non extat a quo peti poſſit, habetur pro nõ appoſita.h.d.vſq; ad §.ſi quis.in tex.ibi.debebat.(glo. dicit,ꝙ erat hoc propter pactum de lucrando,ſi mulier prædecederet,aliàs non habuiſſet, quia ſi fuiſſet ſoluta , debebat mulieri
2 reſtitui,vel eius hæredibus.¶†No.ergo,quòd pactum, vel ſtatutum de lucranda dote locum habet,etiam in dote non ſoluta marito,ſed promiſſa,ſic ſupra de condi. ob cau.l.ſi donaturus . in fi. & l.ſi ſocer.§.Lucius. & ibi no .ſolu.ma Sed quid ſi ſtatutum dicat, quòd lucretur dotem datã? dicas idem, ſi mulier fuit in mora dandi,aliàs ſecus propter verba ſtatuti.de hoc tangitur per Bat. in l.iubemus.§.ſanè.C.de ſacroſ.eccle. ¶ In tex.ibi , ſi eam pecuniam,&c.)not.ergo a contrario ſenſu , quòd ſi iſtam conditionem non appoſuiſſet,non videretur inſtituiſſe eum animo compenſandi cum iſto debito,& ſic potuiſſet maritus a cohæredibus exigere pro rata,ſed pro ſua portione confundetur obligao , ad hoc C.de hær.inſt.l.ſi compenſandi.& infra de leg.2.l.creditorem ¶In tex.ibi, (neque petijſſet , neque exegiſſet.)iſta conditio nega
a tiua, quę uidebatur implenda per cautionem [a] mutianam , cum perfecte non poſſit impleri quouſque uiuat , & licèt non petat hodie poteſt,petere cras, vt ſupra eo l.4.§.fina. ſed hic dicitur, ꝙ alio modo poteſt impleri. ſcilicet liberando cohęredes per acceptilationem , quia cum per eam omnis tollatur obligatio , & actiò , non poterit poſtea petere de iure , licèt de facto poſſit,ſed propter primum cenſetur impleta conditio .† Sed contra , quòd
3 non cenſeatur impleta , quia uerba illa debent intelligi, ſi non poterit de iure, nec de facto vnde cum poſſit adhuc de facto petere non cenſetur de facto : impleuiſſe , niſi caueat , per id , quod habetur in l. j.in fi. mag. gl. C. de pac. & tranſ.l. vbi pactum. & l. ſiue apud. So. illud eſt verum , quando iſta verba proferuntur in contractibus , ſed qñ in vltimis voluntatibus. intelliguntur, ſi nõ petierit. ſ.de iure,caſus eſt notabilis hic, & ꝓbatur infra vt leg. no.caue.l.licet.ſecundum Bar.not.¶In fi.gloſſ.ibi,(quia conditio
4 pro non ſcripta accipienda eſt.)†No.hic arg.ſecundum Bal. ꝙ hæredes vſurarij non tenentur reſtituere vſuras,ſi non reperiuntur, illi a quibus fuerunt extortę,ſicut hic non tenetur iſte offerre liberationem,ſi non reperitur qui recipiat,ſed hoc non placet immo debent compelli per epiſcopum,vt diſtribuantur inter pauperes, vt in c.cum ſit.de iudeis.in text.& glo.aliter nõ remitteretur pec-
5 catum,ut in regula peccatum. de re. iur. ¶ † Item no. ar.ſm eundem,ſi ſtatutum dicat,ꝙ incarceratus non debet relaxari, niſi datis fideiuſſoribus de repreſentando,ſed ſi nõ reperitur ad cuius inſtantiam quis fuit carceratus,poteſt relaxari non datis fideiuſſorib.arg.hic.de hoc vide per Bar. in l. interdum. §. qui furem. j.de fur. & in §. ſi fugitiuus. licèt Bal.non alleget.

ADDITIO.

a Per cautionem.Adde,cautio Mutiana habet locum in ultimis uoluntatibus uide in l.Mutianæ.& in l.cum fundus de cond. & demonſtr. & in l. cum filius.§.qui in Mutianam.de le.2.& an habeat locum in contractib. uide Bar.in l.1.C.de pact.Bar.Bal.& Doct.in l.ſiue apud acta. C. de tranſac.& an habet locum in dona.cau.mor.uide per Bal.in auth. cui relictũ. C.de indic.vidui.tol.

1 *Si conditio non poteſt impleri de iure ,ſufficit, ꝙ impleatur de facto.*

2 *Modus fit per vt,conditio uerò per ſi,& modus interdum pro conditione ſumitur.*

3 *Si teſtõr fecit plura legata,& dedit executores,& poſtea iuſſit, ꝙ inſtitutus non ſuccederet,quouſq; executio legatorũ eſſet facta , qũo poſſit fieri*

iſta

vt iſta executio, ſi ille non adeat, & ſic antequam legata ſint confirmata.

4 *Ad actionem conſequendam ſufficit aliquid fieri de facto, ſi non poſſit fieri de iure.*

An idem ſit ad pœnam euitandam, & quid ad pœnam committendam.

1 §.Si quis. †Si ꝯdõ, quæ venit implenda ſuper re hæreditaria, nullo modo poteſt impleri de iure adita
hęreditate, debet ſaltem impleri de facto ad hoc, ut inſtitutus poſſit eſſe hæres, & poſt aditam hæreditatem confirmabitur, quod
geſtum eſt, & ſortietur iuris effectum h.d. mirabilis tex. qui ſemper allegatur, & ſi quoquo modo poſſet impleri de iure debe-
ret eatenus impleri, & reſiduum implebitur poſt, ut ſupra eo.l. 4.
in prin. quando autem venit implenda non ſuper re hæreditaria,
ſi continet tale quid, quod ſortitur iuris effectum, debet impleri
de iure, nec ſufficit impleri de facto, vt ſi matrimonium contraxe
rit, vt l.hæc ꝯdõ.la grande. ꝟ. de condit. & dem. ſed ſi eſt tale quid,
quod non ſortitur iuris effectum, tunc ſufficit impleri de facto.l.
Męuius. eod. tit. ¶In text. ibi (iuſſus eſt manumittere.) ſubaudi
per modum conditionis: quia fuit inſtitutus ſub conditione, ſi
ipſum manumiſerit, ſi autem per modum præcepti, uel modi, nõ
expediret, quòd ante aditam hæreditatem manumitteret de facto, quia iſtud grauamen venit implendum poſt aditam hæredi-
tatem, iuxta not. in l.j. C.de his, quæ ſub modo. ¶Sed tunc opp.
quòd iſta conditio habeat potius vim modi, vel præcepti, quàm
conditionis, poſtquam id, quod continet non poteſt de iure impleri, niſi poſt aditam hæreditatem. arg. in l.Meuia. de ma. teſt. &
l.ſi ſocietatem. in prin. cum ibi no. ſ. pro ſoc. & tene menti: ibi lo-
2 quitur, † quando fuit appoſitum grauamen per vt, quę dictio ſignificat modum, & licèt teſtator dixerit, ſub hac ꝯditione. uerba
iſta non attenduntur, vt dicatur conditio, ſed potius illa dictio, vt.
& etiam natura facti, quod continet ille modus, & ſic exponitur,
ſub hac conditione.i.modo, nam & modus pro conditione interdum ſumitur, ut l.j. C.de his, q̃ ſub mo. hic vero debet intelli-
gi, vt ſ. dixi, quòd fuit appoſita per ſi, quæ dictio ſignificat conditionem, & magis inſpicitur illa dictio, quàm id, quod continet cõ
ditio, ut hic patet. ¶In tex. ibi. (nihil agi.) ſubaudi de iure, quia manumiſſio facta a non domino non ualet, benè tamen agit quan-
tum ad hoc, ut poſſit effici hæres, ut ſequitur, & requiritur, ꝙ ma
numittat de facto, vt hic innuitur, aliàs fruſtratorius eſſet iſte §.
3 & inducitur iſte tex. per Io. An. in addi. Spe. de inſtr. edi. §. nunc
uero aliqua ante fi. ſi teſtator fecit plura legata, & dedit executo-
res, poſtea quendam inſtituit, & iuſſit, quòd non ſuccederet, nec
caperet bona hereditaria, quouſq; executio legatorum eſſet facta, quomodo poterat fieri executio, ſi ille non ſuccedat, ideſt nõ
adeat hæreditatem, quia legata non ſunt confirmata, nec datio
executorum, & dicit ipſe per iſtum tex. quod fiat de facto, & po-
ſtea ſecuta aditione confirmabitur, uel aliter, & melius per illam
prohibitionem, quòd non ſuccedat non intelligitur prohibita adi
tio duntaxat verbalis, ſed realis per apprehenſionem poſſeſſio-
nis. poterit ergo adire, nec per hoc incurret pœnam a teſtatore
appoſitam, ſed non debebit tangere bona. quouſque executio
ſit facta, aliàs incurret pœnam & ita finaliter ipſe determinat. ¶In
fi. tex. ibi (conualeſcit.) Contra hoc opp. de l.ſi ſeruo. ꝟ. qui & a qui.
vbi non conualeſcit manumiſſio facta a non domino, licèt manumittens poſtea efficiatur dominus. Sol. ſecundum Bal. ibi facta
fuit ex mera uoluntate, hic ex quadam neceſſitate cauſatiua, uel
dic melius, quòd hic adeundo fingitur fuiſſe retro dominus, per
l.hæres quoque. de acq. hær. cum aditio trahatur retro ad tem-
pus mortis teſtato. ibi uero emendo non fingitur retro fuiſſe do-
4 minus, & pro iſta facit l.proinde. ſ. ſi cer. pe. ¶ † Vltimo allegatur
iſte tex. quòd ad actionem conſequendam ſufficit aliquid fieri de
facto, ſi non poſſit fieri de iure. An idem ſit ad pœnam euitan-
dam? dic vt l. quidam cum filium. de uer. obl. Item an ſit idem
ad pœnam committendam, ut committatur, ſi fiat de facto non
de iure. vide plenè per Bar. C.de tran. l.ubi pactum. ante fi. vbi plenè diſtinguit, & notabiliter.

§.Si quis te. Inſtitutus quis dicitur quocunque gradu ſit inſtitutus, & legatarius dicitur quantuncunque modicum ſit ſibi legatum h. d. Ratio dubitandi erat hic, quia ſi te inſtitui in primo caſu ſub ꝯditione ſi me inſtituiſti in tuo teſtamento, videbatur iſta conditio intelligenda, ſi me inſtiſtituiſti in primo gradu, ſicut & ego inſtitui te: nam inconueniens videbatur, quòd tu ex teſtamento meo ſtatim me mortuo poſſis effici hæres, & ego ex tuo non, ſed habeam expectare mortem, uel repudiationem inſtituti, tamen contrarium eſt inſpecto ſignificatu uerborum, quia verũ eſt dicere, quod tu me inſtituiſti, licèt in ſc̃do gradu, quia omnis ſubſtõ, eſt inſtitutio & licèt ſit conditionalis, tamen inſtitutio ſimpliciter poteſt appellari, ut colligitur ex iſto text. not. Simpliciter videtur inconueniens, ſi te inſtitui in magna hereditate, uel feci tibi magnum legatum ſub conditione, ſi mihi legaſti in tuo teſtamento, quòd iſta conditio cenſeatur impleta, ſi modicum quid puta 10. ſolidos mihi legaſti, tamen quicquid ſit, quia ſignificatus verborum hoc importat, dicitur impleta, tene menti, quia poſſet induci ad plura.

LEX XXI.

1 *Seruus alienus poteſt inſtitui, cum erit liber, ſecus in ſeruo proprio.*

2 *Ille, qui poteſt prouidere circa aliquem defectum, qui habet uitiare diſpoſitionem ſuam, debet prouidere, non autem debet conferre diſpoſitionẽ in tempus, quo per alium prouideatur, & an aliàs diſpoſitio ſit nulla.*

3 *Diſpoſitio facta tempore prohibito, ſi conferatur in tempus permiſſum, quando ualeat.*

4 *Habens poteſtatem legitimandi ſpurios, ſi inſtituat ſuum ſpurium conferendo in tempus, quo erit legitimus, ꝙ non ualeat inſtitutio, nec reconualeſcat, licèt poſtea legitimetur.*

5 *Si ſtatutum dicat, ꝙ Doctores collegij poſſint īterponere authoritatem in emancipationibus libertorum, an unus Doctor collegij poterit emancipare filium coram alio Doctore.*

1 SEruus. †Seruus alienus poteſt inſtitui cum erit liber, ſecus in ſeruo proprio h. d. cum l.
ſeq. quæ ſemper allegatur propter rationem, quam
ponit, quæ inducitur ad plura. Circa ſeruum alienum
conſiderat tres caſus, nam aut inſtituo ipſum ſimpliciter ſine libertate, & ualet & inſtitutio cenſetur facta ad commodum do-
mini, vnde dominus poteſt ſibi iubere quòd adeat: aut eſt facta
cum liber erit, & ſimiliter ualet, tamen cenſetur facta ad commo
dum ipſius ſerui: & ſic dominus non poſſet iubere, quòd adeat,
ſic intelligitur principium huius l. aut eſt facta cum libertate purè
data a teſtatore, & non ualet inſtitutio, vt l. ſi alienum. in prin. de
hære. inſtit. Circa ſeruum verò proprium nota alios tres caſus,
interdum inſtituo ipſum cum libertate: & valet inſtitutio, tam
olim, quàm hodie: interdum inſtituo ipſum ſine libertate, &
tunc olim non ualebat: & hodie ſic, uideor dare libertatem, vt
lege cum quidam. de neceſſ. ſer. C. Interdum inſtituo ipſum,
cum erit liber, uel efficietur liber, & tunc non valet inſtitutio: q̃a
cum poſſum ſibi dare libertatem, dare debeo ad hoc, vt mea diſpoſitio valeat, ſed inſtituendo ipſum hoc modo, non uideor
uelle dare libertatem de præſenti: & ſic non habet locum illa l.
cum quidam. quæ ſolum procedit, vbi alia coniectura in contra
rium non eſt: ſed hoc eſt, quod nolim dare de præſenti, cum con
2 feram in tempus futurum dationem libertatis. † Not. ergo, & ad
hoc allegatur iſta l. quòd ille, qui poteſt prouidere circa aliquem
defectum, qui habet vitiare diſpoſitionem ſuam, debet prouide
re, non autem debet conferre diſpoſitionem in tempus, quo
per alium prouideatur: aliàs diſpoſitio eſt nulla, text. eſt hic cum
gloſſ. intelligo, quòd nec reconualeſcat, licèt poſtea efficiatur liber: nam & ſi lego ſeruo meo ſine libertate, licèt poſtea manu-
mittam, non reconualeſcit legatum, per regulam Catonianam:
quia potui aduerſus defectum prouidere, vt plenè not. in l.j infra.
3 de regu. Cato. † Nec obſt. l. in tempus. de heredibus inſtituendis.
vbi diſpoſitio facta tempore prohibito, ſi conferatur in tempus
permiſſum, valet; quia illud debet intelligi, quando teſtator aduer
ſus defectum non potuit prouidere: ſecus ſi potuit, vt eſt caſus
hic cum gloſſ. ſingulari. Aduertendum tamen ad iſtum text. in
fin. dicit, in caſum a quolibet euenientem &c. quia innuit, quòd
ſi diceret, inſtituo te, cum efficieris liber a me. quòd inſtitutio va
leret: ſed ideo hic non valuit, quia videtur commiſiſſe in factum
alienum, cum dixit, liber eris. & iſtud etiam limitaret ea, quæ ſu-
4 pra dixi tene menti: quia hoc eſt ſubſtantiale. † Et ex iſtis patet,
a quòd ſi aliquis habet poteſtatem [a] legitimandi ſpurios, & ipſe inſti
tuat ſuum ſpurium conferendo in tempus, quo erit legitimatus,
non valet inſtitutio, nec reconualeſcit, ſi poſtea legitimetur,
quia erat in ſua poteſtate legitimandi per ſe ipſum: nam cum
hoc ſit voluntariæ iuriſdictionis, poterat hoc coram ſe ipſo
facere, vt leg. ſi conſul. de adop. & in cap. per venerabilem.
qui fil. ſint leg. imputetur ergo ſibi, quare non legitimauit, ſe-
cus ſi non habebat poteſtatem legitimandi, & ſic non pen-
debat ex ſuo arbitrio: nam tunc etiam ſi ſimpliciter inſtituiſ-
ſet, ſufficeret, quòd reperiretur legitimus tempore mortis
teſtatoris, per ea, quæ not. per Bar. in d. l. j. de reg. Cato. &
leg. non intelligitur. §. quando autem. de iu. fiſ. Et facit leg.
5 ſi deportati ſeruo. de leg. 3. † Vidi etiam allegari hanc l. quòd cũ
Florentiæ ſit ſtatutũ, quòd Doctores collegij poſſint interpone-
re

ADDITIO.

a Poteſtatẽ. Adde Ant. de Roſ. & Lu. de Sardi. ĩ ſuis tract. de legitimationib, Pau. de Caſt. j. ſuper Infor.

re authoritatem in emancipationibus liberorum, & vnus Doc.
colligi emancipauit filium coram alio Doctore collegij, quod non
valeret emancipatio, cùm potuiſſet emancipare corã ſemetipſo,
vt d.l.ſi conſul.de hoc vr̃ caſus in l.apud.§.apud.de ma.vin. & no.
gl.in l. eſt.receptum. de iur.om.iud.in j. gl. & hoc qñ coram pari:
ſecus ſi coram ſuperiore, vt Poteſtate, vt d.l.apud.

LEX XXIII.

1 *Conditio, ſi eueniat appoſita in diſtributione portionum, qualiter fiat diſtributio.*

2 *Iura dicentia, quòd quando non ſtat per me quo minus conditionem impleam, ſed per illum, in cuius perſonam debeo implere, non habeatur conditio pro impleta, intelliguntur, niſi de uoluntate defuncti conſtet ex aliquibus coniecturis.*

1 VTer ex fratribus. †Si conditio appoſi
ta, in diſtributione
portionum eueniat, fit diſtributio ex ordinatione te
ſtatoris, ſed ſi non eueniet, uel facto alterius ex eius
perſona depẽdebat, uel caſu fortuito, remanet inſtitutio ſine par-
tibus, & ſic æqualiter admittuntur h.d.cum l. ſequent. ¶ In text.
ibi, (qui non duxerit ex quadrante, hæres eſto.) ſubaudi quæritur,
qualiter iſti erunt hæredes. Et reſpondetur, vt ſequitur, quia ſi
vnus duntaxat, alter non, tun quia impleta eſt conditio appoſita
in diſtributione partium, fiat diſtributio, ut teſtator diſpoſuit. Si
autem nulli nupſit, & ſic defecit conditio, defecit etiam diſtribu-
tio partium, cui fuit adiecta, ſed ſubſtantia inſtitutionis nõ defecit:
quia illi non fuit adiecta, prout in ſi.habetur in l.ſecunda.ſupra de
hæredib.inſtit.ideo erant hæredes æqualiter, hoc autem, quòd nul
li nupſerit poteſt pluribus modis contingere, primo, quia illa no-
luit.licèt per neutrum illorum ſteterit, & iſtum caſum ponit iſta
l.j.in verſicul.ſi neuter. alio modo, quia non potuit, quia morte
præuenta. & iſtum caſum ponit l. ſequen. Adde alios duos per
gloſſ.ſcilicet quando neuter illorum voluit, nam nec tunc deficit
ſubſtantia inſtitutionis. Item quando non potuerunt, nec illa po-
terat, quia fortè illa erat alteri nupta, vel iſti habebant alias uxo-
res. Sed tunc op. de rõne, quæ ponitur in fi.l.quia iſta conditio, ſi
nupſerit. intelligitur, ideſt per eum non ſteterit, quo minus ducat,
ergo in caſu, quem ponit litera, quando per iſtos non ſtetit, quia
per illam videtur, quòd iſta conditio habeatur pro impleta, ut ſu-
pra eodem.l. quarta. Solutio ſi fuiſſet appoſita circa ſubſtantiam
inſtitutionis, fateor quòd tunc nõ haberetur pro defecta, ſed pro
impleta, & eſſent hæredes, ſed quia fuit appoſita circa diſtributio-
nem, licèt per neutrum illorum ſteterit, non poteſt haberi pro
impleta, quia non eſſet ratio, quare magis vnus deberet admitti
ad dodrantem, quàm alter. Sed ſi poneremus caſum, quòd per
vnum non ſtetit, quia paratum ſe obtulit, per alterum verò benè
ſtetit, quia noluit, per quem non ſtetit, haberet dodrantem, ſicut
ſi eam duxiſſet, & alter quadrantem per iſtum text. in fine. & ſic
ſunt duo caſus, in quibus vnus vocatur ad dodrantem, alter ad
quadrantem, quorum vnus ponitur in text. ſcilicet quando vnus
verè duxit eam, & alter ponitur per gloſſ. quando verè nec du-
xit, nec paratus fuit ducere, & iſtum ponit gloſſ. & benè ad hoc,
ut ratio poſita in tex.in fine poſſit in aliquo caſu operari, & ueri-
2 ficari. † Nec obſt. primo caſui, quòd non ſteterit per alterum, qui
non duxit, cum etiam ille paratus fuiſſet ducere, ſed illa noluit, ſed
potius fratri nubere, quia cum non poſſet nubere duobus, vide-
tur fuiſſe de mente defuncti, quòd ſi nubat vni, alteri conditio de
ficiat, licèt per eum non ſteterit, & ita limitantur omnia iura dicen
tia, quando non ſtat per me, quo minus conditionem impleam,
ſed per illum in cuius perſonam debeo implere: non habeatur cõ-
ditio pro defecta, nam verum eſt, niſi de voluntate defuncti con
ſtet ex aliquibus coniecturis h.d.gl.hic poſita ſingulariter.

LEX XXVII.

1 *Conditio continens inhumanitatem reijcitur de inſtitutione, & ex ſermonibus fatuis præſumitur potius non eſſe ſanæ mentis, niſi probetur contrarium.*

2 *Mandans corpus ſuum ſepeliri ſine ſolennitate, ſi priuauit hæredem hæreditate caſu, quo contrafaceret, non debet hæres priuari hæreditate, ſi ipſum ſepeliuit honorificè.*

3 *Quid ſi mandauit, quòd corpus ſuum portaretur cum tubis, & corneis ad eccleſiam, & quòd fierent nuptiæ, & quòd uxor indueretur pannis rubeis, quòd iſta ordinatio non ſit ſeruanda.*

4 *Laudandus eſt ille, qui põt facere aliquid turpe, uel inhoneſtum, uel illicitũ et impunè, ſi non facit, fortius quando facit honeſtè, & diligenter.*

5 *Sepeliri corpora defunctorum eſt opus pium.*

6 *Sicut ex ſermonibus fatuis præſumitur quis fatuus, ita et ex geſtis fatuis, & qualiter debeant teſtes deponere.*

An ille, qui ſemel fuit fatuus præſumatur etiam hodie eſſe.

Sicut ex geſtis, uel dictis fatuis præſumitur fatuus, ita ex geſtis ab aliquo tanquam a domino præſumitur dominus, & quando agens debeat probare dominium, & quid in executione.

7 *Si non poſſum probare niſi poſſeſſionem præteritam mei, & anteceſſorũ meorum, qualiter mihi prouidebitur, ſi tu hodie reperiris poſſidere, & non allegas aliquam iuſtam cauſam*

1 QVidam in ſuo. †Conditio continens in
humanitatem reijcitur
de inſtitutione, & ex ſermonibus fatuis præſumitur
potius non eſſe ſanæ mentis, niſi probetur contrariũ.
hoc dicit. vſque ad §. final. & ſic adde iſtum caſum ad alios, qui
ponuntur in l. conditiones.ſupra eodem. quibus conditio reijci-
tur de ultima conditione. ¶ In text ibi, (ſed hoc prius.) quaſi dicat,
propter quòd non impleuit conditionem, non debet expelli ab
hæreditate, quia de hoc potius eſt commendandus, quàm accu-
ſandus, ſed propter aliud poteſt dubitari, quia teſtator apponen-
do illam fatuam conditionem, præſumitur fuiſſe fatuus, & ſic
teſtamentum non ualeret.ut C.de teſtamen.l.furioſum & inten-
tio venientium ab inteſtato hoc aſſerentium, eſt eo ipſo funda-
ta, niſi per hæredem ſcriptum probetur contrarium, quòd ſanæ
2 erat mentis. ¶ † Et nota iſtum text.per quem dicit Ang.ſe conſu
luiſſe, cum quidam Florentinus diues mandauerat corpus ſuũ
poni in una floria, ſine pannis, & ipſum ſepeliri ſolum cum una
candela, & ſi contra fieret, priuauit hæredem hæreditate: hæres
autem ipſum ſepeliuit honorificè, quòd non debet priuari hære-
ditate, quia tales uoluntates ineptæ circa ſepulturam non ſunt ſer
uandæ, ut infra de legatis primo. l. ſeruo alieno. §. fina. ubi caſus.
3 ¶ † Nota etiam contra illud, quod ordinauit ille Doctor Padua
nus, qui fecit repertorium, quòd corpus ſuum portaretur cum
tubis, & corneis ad eccleſiam, & quòd fierent nuptiæ, & quòd
uxor indueretur pannis rubeis, aliàs priuauit hæredem hæredita
te, quòd iſta ordinatio non fuit ſeruanda, licèt de facto, ut audio,
fuerit ſeruata, & certè ſatis reſultat præſumptio, quòd fuerit inte-
græ mentis, cum eſſet Doctor, & benè ſciret iſtam legem, & ea,
4 quæ Docto. hic dicunt. ¶ † Nota etiam, quòd laudandus eſt ille,
qui poteſt facere aliquod turpe, uel inhoneſtum, uel illicitum, etiã
impunè, qui non facit ad hoc l.prima. §.penu.de per. & com. rei
uend.fortius quando facit honeſtè, & diligenter.l.diuus.la ſecun
5 da.de cuſto.reo. † Nota etiam pium opus eſt ſepelire corpora de
functorum, vnde & multi fuerunt, qui ſepelibant corpora mar-
tyrum propter pietatem, credentes ſe a Deo remunerari. Item
ſcias, quòd ſicut ex ſermonibus fatuis præſumitur quis fatuus,
ut hic, & in c.legitimus.93.diſtinctio.cum concor.alle.hic in gloſſ.
ita, & ex geſtis fatuis.l.ob quæ uitia.ſupra.de edil.edic. Qualiter au
tem teſtes debeant deponere, & an ille, qui ſemel fuit fatuus, præ
ſumatur etiam hodie eſſe, vide per Barto.infra de bon.poſ.fur.in
6 ſan.l.finali. †. Hic eſt una glo.fi.quæ ſemper allegatur in cauſa ſua,
a dum dicit, quòd ſicut ex geſtis, [a] uel dictis fatuis præſumitur fa-
tuus, ita ex geſtis ab aliquo tanquam a domino præſumitur do-
minus, ut ſi poſſidebat rem, & recolligebat fructus tanquam
dominus, & hoc probatur in l. filiæ. infra de ſol. & ideo procu-
ratores, & aduocati quando articulant, ſeruant iſtam gloſ. quia
dicunt, quòd talis tenuit, & poſſedit talem rem tanquàm domi-
nus, & fructus recollegit, & omnia geſſit ſicut conſueuerunt ve-
ri domini. In hoc tamen argumen. Bartol. hic diſtinguit, quòd
interdum dominium deducitur in iudicium agendo, interdum
excipiendo, primo caſu ſi quidem incidenter procedat iſta gloſſ.
puta ago contra te confeſſoria ad ſeruitutem debitam tali rei
meæ: nam principaliter deduco in iudicium ſeruitutem, ſecunda-
rio dominium rei meæ, nec poſſem obtinere in primo, niſi pro-
barem hoc ſecundum, quòd res eſſet mea, tunc ſufficit probare
dominium eo modo, quo dicit gloſſ. ut not. in l. ſicuti. §. ſed ſi
quæratur. ſi ſer. ven. & l. uti frui. §. primo. ſi uſusfru.pe. aut deduce
tur principaliter, ut cum ago rei uendicatione, tunc non poſſum
deducere poſſeſſionem de præſenti, quia poſſidenti non compe-
tit rei uen. ut in l. j. §. interdum. uti poſ. Sed ſi deduco poſſeſſionẽ
præteritam, quòd poſſedi tanquam dominus, hoc ſolum non
ſufficeret ad obtinendum, ſed debeo probare plenè dominium
de iure gentium, uel ciuili acquiſitum, quòd eſt difficile, ut nota.
in l. cum res. C. de proba. Sed ſi probarem cum hac poſſeſſione.
ẽt titulũ habilem ad tranſlationem dominij, & poſſeſſionẽ longi
temporis, his concurrentibus probaretur dominium, ut no. in
d.l.

ADDITIO.

a Ex geſtis. Adde, quòd fatui, & inhabiles ponuntur in cathedra pp defectum ſapientum, & idoneorum, ſecundũ Cy. in l. prima. & ibi Pau. de Caſtr. in 2. no. C. qui & adu. quos.

d.l.cum res.aliquando tamen ſufficeret probare ſolam poſſeſſionem: vt ſi agerem contra ſpoliatorem rei vendi. non probata poſſeſſione obtinuerem in rei ven. ſicut in interdicto unde ui. per l.ſi quis emptionis. §. ſed hoc ſuper illis. C. de præſcri.xxx.an. qui tex. non eſt alibi ſecundum intellectum Doct. Idem puto ſi agerem contra illum, qui habet a me cauſam, puta commodatarium, vel depoſitarium rei uendi. & ad probandum dominium induco contractum depoſiti, vel commodati, & nihil aliud: nam ſicut obtinerem in actione commodati, uel depoſiti: quia non poteſt referre mihi quæſtionem dominij, iuxta ea, quæ plenè no. in l.ſi alienas.ſolu.mat. ita puto ſi egi rei uendicatione, licèt gl. uideatur dicere contrarium in l. ita vt ſi fur. ſupra commo. quam Doctores videntur ſequi. ſed non placet, quia ex hoc, ꝙ recepiſti rem a me, tanquam a domino, confeſſus fuiſti me eſſe dominum, ergo non potes poſtea mutare propoſitum, & quia denegando reſtitutionem videris me ſpoliare, ut l.colonus. ff. de ui & vi ar. ergo ſicut in caſu præcedenti obtineo contra ſpoliatorem,
7 ita in iſto, qui cenſetur ſpoliator. ¶ † Quid ergo extra iſtos caſus, ſi non poſſum probare, niſi poſſeſſionem preteritam mei, & anteceſſorum meorum, qualiter mihi prouidebitur, ſi tu hodie reperiris poſſidere, & non allegas aliquam iuſtam cauſam, nam tua poſſeſſio præſumitur clandeſtina propter meam, quæ præceſſit, ut l.improbata. C.de acquir.poſſ. hoc tamen in rei ven. non ſufficit, vt plenè, & pulchrè no. per Io. And. in nouel. in c.illud. de præſump. qualiter mihi prouidebitur. uide quod no. Inn. in c.ſæpe. de reſti.ſpol. & Bart. in l. rem quæ nobis. de acq. poſſ. Dico etiam, ꝙ ſi probarem poſſeſſionem longiſſimi temporis, ꝙ tunc quia illa etiam ſine titulo ſufficit ad præſcribendum cum bona fide, vt l. ſicut & quis emptionis. de præſcrip. 30. ann. hoc ſufficeret in rei uendi. Et uide quod no. Bal. in l.iudicia. & l. cum ſuper. C.de rei ven. Si uerò dominium deducatur in iudicium, excipiendo quòd agis contra me rei uen. ad rem, quam poſſideo, tunc ſi fundaſti intentionem tuam probando dominium, non poſſum eam excludere per ſolam poſſeſſionem, nec ex hoc præſumor dominus, niſi aliter probem: ut l. ſiue poſſidetis. C.de probatio. ſed ſi non probaſti dominium, ſufficit mihi, & præſumor dominus ſecundum Bart. in l.fi. C.de re iud. Tu dic, quòd benè ſufficit mihi, ut abſoluar a tua petitione, quam non probaſti: & hoc ſufficit mihi, licèt nullum ius habeam, vt l. j. poſt princ. ſi pars hære. pet. ſed non ſufficeret mihi quantum ad hoc, vt iudex debeat me declarare dominum, uel abſoluere adiecta cauſa: quia dominus, ut no. in l.circa. ff. de proba. eſſet autem hoc vtilius mihi, quàm ſimpliciter abſolui: quia actor non probauit iuxta ea, quæ plenè habentur in l. 2. de condi. inde.

§. Hæredi, quem teſtamento.

Inſtitutione purè facta in teſtō, non poteſt adijci conditio in codicillis: quia in defectum conditionis cenſetur reuocata inſtitutio quod fieri non poteſt in codicillis. hoc dicit in effectu ſecundum uerum intellectum.

LEX XXVIII.

2 *Filius in poteſtate poteſt hæres inſtitui ſub conditione poteſtatiua, & ꝙ tunc nō ſit neceſſe in defectum conditionis ipſum exhæredare. & nu. 1. Quid hodie ſi ſolum inſtitutus ſit in legitima ſub conditione poteſtatiua.*
3 *Conditio conſiſtens in facto non poteſt per alium impleri, quando factum cohæret perſonæ,*
4 *Conditio conſiſtens in dando pōt impleri pro alio, non tamen pro inuito.*
5 *Exiſtentia ſui hæredis operatur tranſmiſſionem hæreditatis ad quoſcunque hæredes.*
6 *Per dationem ſubſtituti uulgaris, ꝑ non tollatur exiſtentia ſui hæredis.*
7 *Quando factum eſt teſtamentum, tunc dicitur, quòd quis decederet inteſtatus, quando deſtituitur teſtamentum, & qualiter uenientes ab inteſtato ſuccedant.*
8 *Si filius, qui tenebat primum locum tempore mortis non fuit ſuus neceſſarius hæres: quia erat inſtitutus ſub conditione poteſtatiua, non prohibetur nepos effici ſuus hæres dudum poſt mortem aui.*
9 *Licèt non ualeat exhæredatio, ſi inſtitutio conferatur poſt mortem exhæredati, ualet tamen ſi conferatur tempore, quo incipit mori.*
10 *Quæ utilitas reſultet, ſi nepotes admittantur ex ſubſtitutione, filio adhuc uiuente, an demum eo mortuo.*
11 *Acquiſitio momentanea non attenditur, niſi afferat aliquam utilitatē.*

1 SI filius. †Inſtitutio ſub conditione poteſtatiua quæ vltimo vitæ ſpiritu non poteſt impleri decedente hærede, ea non impleta fit locus ſubſtitutioni vulgari, etiam eo adhuc viuente, ſcilicet cum incipit mori: & ſi non habebat ſubſtitutum, deſtituitur tunc teſtamentum, & fit locus cauſæ inteſtati, ad quam etiam ipſe moriens uocatur, ſi præcedebat in gradu, & efficitur ſuus hæres, ſi erat filius in poteſtate. & ſi tranſmittit hæreditatem, tanquam ſibi ab inteſtato quæſitam. ſed ſi erat conditio, quæ vltimo uitæ ſpiritu poterat impleri, non fit locus ſubſtitutioni, nec cauſæ inteſtati, niſi tempore perfectè mortuo, & ſic poſt mortem tantum: & tunc nō ipſe, ſed alij, qui tunc reperiuntur proximiores uocat ad cauſam inteſtati h. d in effectu iſta pulchra lex, quam Bar. dicit valde difficilem eſſe. Mihi videtur, ꝙ non ſit difficilis, licèt ſit ſubtilis, & pulchra, quoniam eius dicta ſunt omnia clara habentibus intellectum iuris, mirabilis tamen fuit iſta inueſtigatio: nam dubium eſt ad quem finem tendit, & Bart. dicit quòd propter id, quod quærit gl. quæ incipit, ſubſtitutos. in uer. ſed an, ut nepotes admittunt, &c. & primo ponit thema ex quo reſultat qō, vſq; ibi cum non. Secundo præmittit duo ad euidentiam vq; ibi: (nam ſuperior.) Tertio ſoluit qōnem cum diſtinctione bimembri. Ex primo membro infert ad alia duo. In ſecundo infert ad unum, & reſpondet tacitę obiectioni, & adducit caſum ſimilem. ſecundum membrum incipit in
2 ver. (altera.) ¶ † Not. primo in ſecunda parte, quòd filius in poteſtate poteſt hæres inſtitui ſub conditione poteſtatiua. adde quòd nec eſt neceſſe tunc in defectum conditionis ipſum exhæredare, ut infra de bon. lib. l.ſi libertus ſub condi. §. ſi libertinus etiam ſi ſit talis conditio, quæ ultimo uitæ ſpiritu non poſſit impleri, licèt cū incipiat mori deficiat inſtitutio, ſi conditio non erat impleta, & ſic reperit ſe nec inſtitutum, nec exhæredatum: non propterea vitiatur teſtamentum ratione præteritionis, ſi habeat ſubſtitutū, uel cohęredem, ſed illi admittuntur, ut hic. & ſupra de hæredibus inſtituend. l. ſuus quoque. §. ſed ſi filium. quia imputet ſibi filius quare ſe arctauit, & conditionem non impleuit: quia ſeipſum videtur excludere. hodie vero ſi eſſet inſtitutus ſolum in legitima ſub conditione poteſtatiua, clarum eſſet, quòd illa reijcietur in l. quoniam in prioribus. C. de inoffi. teſtam. ſed ſi ſit ſubſtitutus in ſolidum, uel in maiori parte, dicunt quidam contrarium, quòd non reijcitur, quia grauamine conditionis debet compenſare id, quod habet vltra legitimam: nam olim propter hoc non habebat querelam, nec alio modo poterat conqueri: vt hac l. ergo non habet locum l. quoniam. quę emanauit ad remouendum querelam. Contrarium eſt ueritas, quòd hæc compenſatio non debet fieri, niſi etiam quando eſt inſtitutus in ſolidum, ſi legatus eſt uſusfruct. omnium bonorum: aliter reijcitur hoc grauamen de legitima, & habet eam integram in proprietate, & vſufruct. vt not. in l. omnium. ſupra de vſufruct. & in l. uxori. de uſufru. leg. ergo idem in propoſito, quia legitimam debet habere ſtatim ſine aliquo grauamine: in reſiduo vero grauamen nō reijcitur ſi habet ſubſtitutum, uel cohæredem: quia conditione non impleta peruenit reſiduum ad ſubſtitutum in ſolidum, uel ad cohęredem pro parte per ius accreſcendi: ſed ſi non haberet, tunc non expectata conditione reſiduum ſibi accreſceret, vt ſupra de hæredibus inſtitu. l. liber homo. §. Titius. cum ſeq.
3 ¶ † Item nota, quòd conſiſtens in facto non poteſt per alium impleri, quod eſt verum, quando factum cohæret perſonæ, vt ſi capitolium aſcenderet, vel Alexandriam iret, quæ facta non ordinantur ad aliquod opus reſultans ex eis. ſecus ſi ordinarentur ad hoc, quia tunc non dicerentur cohærere perſonę, ut ſi inſulam fabricauerit, uel ſcripſerit, quia poteſt impleri per aliu m æqualis induſtriæ, vt C. de cad. tollen. l. ne autem. niſi eſſet dictum expreſsè contrarium, quod proprijs manibus, vt ibi habetur, & vide quod notat Dyn. in leg. ſi plures. de condi. inſer.
4 ¶ † Tertio not. quòd conditio conſiſtens in dando benè poteſt impleri per alium, quia ordinatur ad tranſlationem dominij, quæ talis eſt, ſi fiat per unum, ſicut ſi fieret per alium, & dicit hic Ang. quòd tunc poteſt impleri per alium, quando ille habet ad hoc mandatum adimplere debendi, vel quando ille ratum habet per l. Aretuſa. de ſtatu. ho. Tu dic hoc non requiri, ſed ſufficit, quòd nomine illius impleatur, vt hic, dum dicit, quæ conditio nomine filij per alium impleri poteſt &c. nam & alius nomine meo ſoluendo, etiam me inuito poteſt me liberare. vt l. ſolutionem, uel iudicium. infra de ſol. & de neg. geſt. l. ſoluendo. ergo & conditionem mihi implere, licèt poſſet dici, quòd non ſit eadem ratio: quia fauorabilior eſt liberatio, quàm quod mihi conditionem impleat, vt acquiratur mihi actio, ſed poteſt dici, quòd hic pro inuito non poſſit impleri ratione prædicta, ſed pro ignorante benè poſſit, etiam ſi de ratihabitione aliter non appareat, & ita benè quidem poteſt ſaluari dictum An-
5 gel. ¶ † Quarto no. bonam glo. ibi (legitimus patri hæres extitiſſe,) quia hic ſatis benè probatur communis opinio, quòd exiſtentia ſui hæredis operatur tranſmiſſionem hæreditatis ad quoſcunque hęredes, aliàs nihil prodeſſet, quia iſte filius in puncto mortis, poſtquam incœpit mori deſtituta inſtitutione efficeretur patri hęres legitimus ſupple, & ſuus ab inteſtato, quando non habeat ſubſtitutum, uel cohæredem, quoniam acquiſitio momentanea ex qua nulla reſultat vtilitas, non debet attendi, vt C. de bo. quæ lib. l. fi. in fi. & hic in gl. quę incipit, ſubſtitutos

dum allegat iſtam l. ex quo ergo dicitur quòd efficitur hæres
legitimus, dat intelligere, quòd hæreditatem tranſmittit, quod
etiam probantur in ver. argumento. in ſimilitudine, quam addu-
cit de legato facto ſi hæres non cedit, cuius dies cedit in articulo
mortis ſi decedat conditione non impleta. nam hæc ceſſio ad
nihil aliud ſit, niſi, vt tranſmittatur legatum, vt l. fina. infra quando
dies lega. ced. & ad prædicta facit l. ſi filius hæres. de libe. & po-
6 ſthu. ¶ † Quinto in verſi. (altera verò ſpecies.) ego induco. iſtum
tex. pro caſu contra communem opin. antiquorum, quòd
pro datione ſubſtituti vulgaris non tollatur exiſtentia ſui hære-
dis, quia iſte filius habebat hic nepotes ſubſtitutos vulgariter, &
dicitur hic: quòd ſi conditio poterat impleri vltimo vitæ ſpiritu
& ipſe decedat conditione impleta. nepotes ex ſubſtitutione uo
cantur demum eo mortuo, certè, ſi ſublata exiſtentia ſui hære-
dis uocarentur etiam eo viuo iſto caſu, ſicut in præcedenti quan
do non poterat impleri, quia poſito, quòd iſta poſſit impleri
poſtquam incępit mori, tamen nihil prodeſſet implementum
quantum ad hoc, vt filius efficeretur ſuus hæres per legem,
cum haberet ſubſtitutos vulgares, qui impedirent ipſum effici,
ſed eſſet neceſſària aditio, ſicut in extraneo, ſed ipſe amodo
non poteſt adire cum perdiderit voluntatem. ergo fruſtra expe
ctatur implementum conditionis, cum non poſſit ſequi effe-
ctum de quo ſupra nec vnquã vidi bonum reſponſum ad iſtum
tex. licèt quidam conentur reſpondere. ſed ſi benè inſpiciatur
non tollitur ratio mea per reſponſiones eorum, & ad prædi-
cta de l. fin. quando di. leg. ced. facit cum ſua glo. l. ab omnibus.
7 §. cum quidam. de le. primo. ¶ † Sexto no. circa fi. in verſi. (ne-
que enim.) quòd quando factum eſt teſtamentum, tunc dici
tur, quòd quis decederet inteſtatus, quando deſtituitur teſta-
mentum, quod eſſe poteſt dudum poſt eius mortem, & ideo
illi vocantur ab inteſtato, quia tunc reperiuntur tenere primum
locum: licèt ſi teſtamentum non eſſet factum, vocarentur illi,
qui tenerent primum locum tempore mortis, ſic ſupra de lib.
& poſt. l. ſi quis poſthumos. §. ſi filium. in fine. & l. ſi quis filio
8 exhæredato. de iniuſto teſtamento. ¶ † Nota etiam: quòd
ſi filius, qui tenebat primum locum tempore mortis non erat
ſuus neceſſarius hæres, quia inſtitutus ſub conditione poteſtati-
ua, non prohibetur nepos effici ſuus hæres dudum poſt mor-
tem aui. & hoc vult iſte text. dum dicit, (neque enim filius vi-
9 detur obſtitiſſe.) ¶ † Vltimò nota in fi. in verſi. (quemadmo-
dum,) quòd licèt non valeat exhęredatio ſi inſtitutio confera-
tur poſt mortem exhæredati, ut l. ſi ita. §. fin. de lib. & poſth. l.
Gallus. §. in omnibus. benè tamen valet ſi conferatur tempore,
in quo incipit mori, & ſic ex eo viuente, vt ſi filium exhæredo,
& cum morietur nepotes inſtituo. Nam innuit iſte tex. quòd
ualet inſtitutio. Et alleg. hic ſi opp. de illis legibus, quia iſta ex-
hæredatio non poteſt confirmari uiuente exhæredato, & po-
nit multas ſol. ſed iſta eſt vera, quam glo. non ponit, quòd illi
fuit facta inſtitutio poſt mortem exhęredati. hic ſi morietur,
vnde poteſt confirmari in uita, quia cum incipit mori purifica-
tur inſtitutio, cum viuens dicatur mori. l. qui duos. de manu.
teſta. & poteſt in illo puncto adiri, vel nepotes efficientur ſui
10 hæredes, & ſic confirmabitur exhęredatio. ¶ † Vltimò pro de-
claratione glo. ſuper verſi. (ſubſtitutos.) in verſi. (ſed ante.) opp.
quòd inueſtigatio Iuriſconſulti fuerit inutilis, dum laborat in
oſtendendo, an iſti nepotes admittantur ex ſubſtitutione, filio
adhuc viuente, an demum eo mortuo: nam nulla vtilitas vide-
tur ex hoc reſultare, nec aliquis effectus, cum a tempore quo
incipit mori filius uſque ad mortem perfectam modicum ſit
11 interuallum. ¶ † Propter hoc glo. quærit utrum eo caſu quo uo
cantur filio adhuc uiuente acquirant iſtam hæreditatem ipſi filio,
poſtquam adhuc uiuit, nam ſi hoc eſſet iſta hereditas aui reperi-
retur in hæreditate filij. & iſti nepotes non potuerunt eam habe-
re, niſi tanquam bona filij, patriſque ipſorum, & ſic habebunt ne-
ceſſe adire hæreditatem paternam, ſi uellent bona aui. item ſi eſ-
ſent plures nepotes, & aliqui eſſent ſubſtituti, & aliqui non ſub-
ſtituti, poſt quam ea acquiſiuiſſent patri ipſorum non poſſent
poſtea ſoli habere, ſed vnà cum alijs ſuccedentibus patri com-
muniter. Sed ſi eam non acquirunt patri ipſorum: tunc ſecus
in utroque caſu. glo. arguit pro & contra, & non determinat,
& quòd non acquirant alleg. leg. fina. C. de bo. quæ lib. vbi non
attenditur acquiſitio momentanea. Sed iſta non eſt bona alle-
gatio, quia uerum eſt, niſi afferat aliquem fructum. l. ſi pecu-
niam, ſupra ſi cert. pet. ſed hic affert, quia ille tranſmittit ad ſuos
hæredes. & propter hoc non poteſt dici momentanea, ſed per-
petua, quia non finitur morte filij, ſed ſi finiretur benè ſic dicere-
tur momentanea, vt l. qui ſic. de ſol. ſed fortius facit pro iſta par-
te, quia iſto iure filius non acquirebat hæreditatem patri, niſi præ
cedente eius iuſſu. vt l. ſi quis mihi bona. in §. iuſſum. de acq. hæ-
red. tamen ad iſtam adhuc reſpondetur, quòd iſto caſu non re-
quiritur iuſſus, quia fit acquiſitio per l. nam ipſi nepotes efficiun-
tur ſui hæredes auo etiam ignorante, ſtatim quòd filius incipit
mori, & eodem inſtanti acquirunt ipſi filio, in cuius ſunt pote-
ſtate, & faciunt ipſum filium ſuum hæredem, ut eſt tex. in fin. qui
videtur hanc partem probare in l. qui in aliena. §. interdum. ff. de
acquiren. hæredita. & ſic filius, qui non fuit effectus ſuus hæres,
per ſeipſum efficitur ſuus mediantibus nepotibus ex eo. Item
iſtis nepotibus potius eſt damnum, ſi fuerint uocati, filio uiuen
te, quàm ſi vocarentur poſt eius mortem, quia tunc non acqui
rerent patri iam mortuo, nec habent etiam neceſſe adire hæredi
tatem, & communicare cum fratribus non ſubſtitutis, & iſtam
partem, quòd acquirant, videtur ſentire glo. dum ultimo loco
allegat, uel arguit pro iſta parte l. placet. de acq. hære. nam in vlti
ma opp. communiter videtur gloſſ. reſidere, ut no. in l. qui filiũ.
§. Sabinus infra ad Trebel. & iſtam etiam partem tenet Bar. di-
cens, quòd non videt ad quem alium finem facta fuerit iſta in-
ueſtigatio. Alij contra, & ſpecialiter Bald. quia l. placet, cum ſi-
milibus loquitur in acquiſitione perfecta, & irreuocabili, quam
iſto iure faciebat filius, ſed iſta, quæ fit per ſolam exiſtentiam ſui
hæredis, non eſt perfecta, nec irreuocabilis, cum poſſit adhuc
repudiare beneficio prætoris, ut Inſti. de hęredi. quali. & diffe. §.
ſed his. unde non fit huic filio, & iſtis nepotibus, licèt ſint in eius
poteſtate, ſed ipſe Bald. non reſpondet ad §. interdum. ubi loqui-
tur de ſimili acquiſitione, & tamen ibi dicitur, quòd ſic & ad ra-
tionem Bald. poteſt reſponderi, quòd eo modo, quo iſta acquiſi-
tio fuit facta nepotibus cum poteſtate repudiandi, fiat filio, patri
que ipſorum, vnde fateor, quòd hæredes patris poterunt repu
diare, ſi ſunt plures, quàm iſti nepotes ſubſtituti: illis inuitis non
poterunt iſti ſubſtituti repudiare, & ſi repudiarent accreſceret
alijs, dico etiam, quòd alia utilitas poteſt ſubeſſe, quia ſi ſimul
morerẽtur filius, & nepotes, ſi uellemus tenere aliam opin. quòd
nepotes non quæſiuiſſent patri, poſſent iſti nepotes tranſmittere
ad eorum hæredes, quod non eſſet ſi non admitterentur, niſi
poſt mortem, præcedens tamen plus placet per illum §. inter-
dum. Omnes aliæ gloſſ. tendunt ad declarationem literæ exce-
pta ultima, quæ format contrarium, quod ſupra ſolutum eſt
in ultimo notabili.

---

1 *Hæreditas quot modis, & quibus, & ad quorum inſtantiam deferatur.*
2 *Terminus aſſignatus hæredi, ſi labatur, quando habeatur pro aditione, & quando pro repudiatione, & a quo aſſignetur.*

De iure deliberandi. Rubrica.

1 ¶ † Quoniam hæreditate non adita creditores hereditarij non
habent quem conueniant, nec quis eis ſoluat, prouiſum eſt eis
per edictum prætoris, vt poſſint adire iudicem, & facere uocari
hæredem, & præcipi, quòd adeat, vel repudiet hæreditatem, vt
ſciant quid facturi ſint, & ſimiliter prouidit hæredi, ſi non vult in
conſultè adire, vel repudiare, ut poſſit petere terminum ad deli-
berandum, & iudex debeat ſibi concedere cum de hoc loqui-
2 tur iſte titul. ¶ † Et notandum, quod interdum hæreditas eſt pu-
rè delata. & ſcitur cui, & ille eſt pręſens, & tunc loquitur iſte titul.
Interdum ſub conditione, & tunc loquitur l. ſi quis inſtituatur.
ſupra de hæredib. inſtituen. Interdum ignoratur cui delata ſit, vel
eſt abſens, & ſic diu hæreditas præſumitur debere facere, tunc lo
3 quitur l. ſi diu. infra qui. ex cau. in poſſeſſio. ea. † Item debes ſcire,
quòd interdum terminus aſſignatur hæredi ad inſtantiam credi-
torum, & loquuntur iſta iura, & tunc lapſus termini habetur pro
aditione, ſi aliud non apparet, quia ſic expedit creditoribus. In-
terdum ad inſtantiam ſubſtituti vulgaris, & tunc loquitur l. quan
diu. la gran. infra de acquirend. hæred. & tunc lapſus termini habe
tur pro repudiatione, quia ſic expedit ſubſtitutioni. Interdum aſ-
ſignatur ad inſtantiam filij exhęredati uolentis intentare quere-
lam, & tunc loquitur l. ſancimus. §. final. C. de inofficioſo teſtamẽ
to, poteſt aſſignari & alijs modis, de quibus uide bonam gloſſ. in
l. quandiu. Item iſtud tempus aſſignatur a iudice, & eſt aliud tem
pus deliberandi, quod datur a lege, ſcilicet annus, & de hoc non
habetur in iuribus iſtorum, ſed in l. cum antiquioribus. C. eodẽ
titulo. & iſtud operatur tranſmiſſionem, ſi interim decedat hære
ditate non adita, quia tranſmittit illud ius deliberandi infra tem-
pus, quod ibi ſupererat, quod ibi habetur.

LEX PRIMA.

1 *Hæreditas delata monacho poteſt adiri per abbatem ſine facto monachi, qui non habet uelle, uel nolle.*
2 *Inter ſeruos, & monachos non eſt omnimoda ſimilitudo.*
3 *Hæreditas ſi deferatur filioſa. tempus ad deliberandum debet aſſignari ſimul patri, & filio.*

Si ſeruus,

1 SI ſeruus. ¶†No. j. in prin. huius l. argu. quòd
ſi delata eſt hæreditas monacho.tem
pus ad deliberandum nõ debet aſſignari monacho,
2 ſed abbati. † quia iura, quæ [a] loquuntur in ſeruis, &
a dominis, locum hñt in monachis, & abbatibus, vt no.Inn.in c.
cum olim.de priui.& maximè, quia hæreditas delata mona.po-
b teſt adiri,per abbatem ſine facto monachi,qui [b] non habet velle,
vel nolle, vt no. Io. And.in nouel. in c.in præſentia. de prob. glo.
mag. in fin.licèt Bal. videatur tenere contrarium in l. j. C. qui ad-
mit.ad bo.poſſ.ſed precedens opi.ſemper mihi plus placuit,& ſm
eam pluries conſului,& fuit originaliter Iac. de Are. ſed dñs non
poteſt adire per ſe,ſed requiritur factum ſerui adeuntis, quia põt
nolle adire,vt l.2.C.de hær.inſt.&). ſi quis omiſ.cau.teſt.l.j.§.quid
ergo.& ſic non eſt omnimoda ſimilitudo inter ſeruos,& mona-
3 chos.¶† Quid autem ſi deferatur hæreditas filioſa. dicit Bar.de-
bere aſſignari ſimul patri, & filio, quia filio repudiante pr̃ adire
poteſt,& non prius, vt l. cum non ſolum. C. de bo. quæ lib. & in
hoc etiam abbas plus iuris habet, quàm pater, quia poteſt adire
etiam monacho non repudiante. Bar. autem diſputat, cui magis
comparetur,in l. j.š.de vulga.& pupilla.tũ dic,vt š.dixi.

ADDITIONES.

a Iura,quæ.Adde Bar.in l. 1. in l.ſi ſeruus l.liber homo. & l. quod ſeruus.ff. de ſtipu.ſer.gl.in c.parochianos.de ſent.excom.Abb.conſi. 104. inci.pro euidencia quæſtionis.in 2.col.in 1.uol.

b Qui.Adde tex.in c.non dicatis 12. qõ.1.c.nolo.ea.cauſa.& q.1.& in c.religioſus.de elec.lib.6.

---

1 *Dilatio non eſt danda,niſi petenti.*
2 *Tempus quando nõ exprimitur a lege,uel ſtatuto, relinquitur in arbitrio iudicis.idem in pœna,& quid in actu explicando per partem.*
3 *Quando profertur ab homine,ut a iudice condemnante aliquem in exiliũ non ſpecificato tempore,de quo intelligatur,*
4 *Ad deliberandum non debet dari minus tempus centum dierum,& a centum ſupra eſt in arbitrio iudicis,ut quando datur annus.*
5 *Si aſſignauit hæredi minus tempus centum dierum,tunc quicquid fiat virtute huius aſſignationis,poterit irritari.*
6 *Quid ſi aſſignatur ad effectum, ut creditotes non cogantur tantum tempus expectare.*
7 *Si prima dilatio non ſufficit, debet aſſignari ſecunda cum cauſæ cognitione,ſi probat ſe fuiſſe impeditum in prima, & ſi fiat contrarium,an ualeat.*
8 *Legatario non datur tempus ad deliberandum, ſecus in fideicommiſſario uniuerſali,licèt hæres non confecerit inuentarium intra terminum a iure prefixum,fideicommiſſarius uniuerſalis poterit conficere poſt reſtitutam hæreditatem,ut ſibi proficiat:& incipiat ſibi tempus a die reſtitutæ hæreditatis,ſicut incipit hæredi a die aditæ.*
9 *Inuentarium confectum per hæredem,an proſit fideicommiſſario remiſſiuè?*

1 §.Ait prætor. †No.hic in prin. in ver.patet,ꝙ dilatio
non eſt danda,niſi petenti ſm Bal.Cer
tè immo iudex poteſt interdum dare non petenti, qñ ambę par-
tes ſunt præſentes,& iudex vult expedire cauſam intra tempus in
ſtantiæ,& partes, vel altera earum vadit protelando, vt inſtantia
pereat.ita determinat Bar. in l. j. C. vt q̃ deſunt aduo. partium.per
l.properandum.poſt prin.C.de iudi.& etiam in l.3.§.hoc aũt iudi-
2 cium.de dam.infec.¶† Item not. illud ad quod ſemper allegatur,
ꝙ quando tempus non exprimitur a l. vel ſtatuto relinquitur in
arbitrio iudicis.idem in pęna in l.j.§.expilatores.). de eſtrac.& ex-
pila.item hoc verum de tempore in actu explicando per partem
relinquitur in arbitrio patris. vt l. venditione.§. de tempore.). de
3 bon. au. iud. poſſ. ¶† Item quando profertur ab homine, puta,
ut iudice condemnante aliquem in exilium non ſpecificato tem-
pore, videtur intelligendum de decimo, vt). de pœ.l. ſi non præ-
4 finito.¶† Item no. quòd ad deliberandum non dat̃ minus tem-
pus centum dierum.eſt ergo in arbitrio iudicis ſupra cẽtum dies,
non infra.Iſtud de centũ diebus procedit in extraneis hæredibus,
qui habent centum dies ad petendum bon. poſſ per aliud edictũ
prætoris, vt). quis ordo in bo.poſ.ſerue.l.2. ſed ſui hæredes.i.de-
ſcendentes habent annum:ideo non debet concedi minus anno,
quia prætor viuus imitatur edictum prætoris mortui, in hoc,
ut l.ſi quis inſtituatur.š.de hære.inſt.poſt prin.ibi, & imitetur edi-
5 ctum prætoris mortui &c. † Et per hoc dicit Bar. ꝙ malè faciunt
aſſeſſores,& iudices,qui aliquando ad inſtantiam creditorum fa-
ciunt vocari ab hærede, ſi ſit aliquis, qui prætendat ſe hæredem,
debeat intra tantum tempus adire hæreditatem, & faciunt aſſi-
gnari minus tempus centum dierum, nam quicquid poſtea fiet
uirtute huius aſſignationis poterit irritari, quia non potuit iudex
iſtud tempus a iure præfixũ minuere.facit l.1.š. de ſer. ſed Bal.ſm
Iac.But. hic,& C. de ſuc.edic.ſuper rubrica dicit cõtrarium: quia
iſtud,quod hic dicitur,procedit, quando vellemus, quod per la
pſum termini haberetur pro adeunte, vel repudiante, ut tunc
6 non poſſint aſſignari minus tempus. Sed quantum ad alium effe
ctum, vt creditores non cogantur tantum tempus expectare,
poſſit aſſignari minus tempus: vt eo elapſo creditores mittan-
tur in poſſeſſionem bonorum, & ſi eorum credita ſunt liquida,
ſatisfiet eis,uel per iudicem, vel per procuratorem datum bonis,
maximè ſi prejudicium eſt in mora,& fiat ſolutio, ſecundum ea,
7 quæ habentur infra eod. le. Ariſto.§.j.& l.igitur. ¶† Vltimo no.in
l.nec no. ꝙ ſi prima dilatio non ſufficit, debet aſſignari ſecunda:
non tamen debet hoc fieri niſi cum cauſæ cognitione, ſi probat
ſe fuiſſe impeditum in prima.quod dic,vt l.fi.ſupra de ſer.Et ſi fiat
contrarium, an valeat, dic, vt ibi, & quod not.in c. vltra tertiam.
8 de teſt.¶† Vltimò no. hic glo. ꝙ legatario non datur tempus ad
deliberandum: quia non poteſt prætendere præiudicium, ſecus
ergo in fideicommiſſario vniuerſali, in quem tranſeunt omnia
onera,& per hoc dicit Barto. quòd licèt hæres non confecerit in
uentarium intra terminum a iure præfixum, fideicommiſſarius
vniuerſalis poterit conficere poſt reſtitutam hæreditatem, vt ſibi
proficiat,& incipiet ſibi tempus a die reſtitutę hæreditatis, ſicut
incipit hæredi a die aditæ, vt l.fi.§.ſi uerò poſtquàm. C.eod.tit.de
9 hoc vide per Bartol. in l. in ratione. §. ꝙ vulgò. infra ad l.Fal.† ubi
etiam tractat, an inuentarium confectum per hæredem proſit fi-
deicommiſſario. tunc ergo quando heres,vel fideicommiſſarius
faciunt inuentarium, non indiget iſto tempore ad deliberan-
dum: immo ſi peterent, non prodeſſet eis inuentarij confectio:
quia ſpectarent prouiſionem l.vt d. l. fi. §. ſed quia quidam.C.eo.
tit.¶Opponitur contra iſtam l. hec non. quòd poſtquam ſemel
eſt datum tempus, amplius non detur, ut d.l.fi.§.ſed quia.C.eod.
tit. Sol. iudex inferior a principe non debet dare minus centum
dierum vt hic, nec vltra nouem menſes, vt ibi. & ſi a principio
dediſſet nouem menſes, amplius dare non debet, ita loquitur
ibi,ſi aũt minus:tunc poteſt iterum dare ex iuſta cauſa,& ita intel-
ligitur hic,princeps autem dat vſque ad annum,ut ibi habetur.

LEX V.

1 *Hæreditatem quis antequàm adeat,quid fiendum.*
2 *Quando in termino dato, ut hic, exhibentur,ſeu producuntur originalia inſtrumenta, ꝙ illa non debeant remanere penès hæredem, licèt debeat ea uidere, ſed dabitur copia ſine die, & conſule, & originalia reportabuntur.*
3 *Pendente termino ad deliberandum poteſt hæres adire iudicem,& petere licentiam uendendi res, quæ ſeruando ſeruari non poſſunt, & quæ non.*
4 *Heres talia faciendo non facit ſibi præiudicium,ut uideatur per hoc adire hæreditatem,ſi hoc proteſtatus expreſſè, quòd non facit animo adeundi,& quid ſi erat conſtitutus curator.*

1 ARiſto. ¶†No. in hoc prin. ꝙ hæres, antequam
adeat, poteſt impetrare a iudice, vt mit-
tatur præconium, ꝙ quicunque prætendunt aliqua
habere ab hæreditate, compareant intra certum
terminum dicturi de iuribus eorum, ad hoc, vt hæres poſſit de-
liberare, an velit adire, vel repudiare: & ſi non comparuerint,
poſtea non audientur, vt hic iuncta l.j. §. cum igitur.). ſi cui plus
quàm per l.Fal.Et hoc prout iſte tex. intelligitur de inſtrumentis
2 creditorum hæreditariorum, vt debeat fieri de illis copia.† & hic
tamen not. quòd originalia inſtrumenta non debeãt penès hære
dem remanere, licèt debeat ea videre, ſed dabitur copia ſine
die, & conſule, & originalia reportabuntur, ut infra de Carbo.
edic.l.ſed is.§.penul. & C. de eden. l. procurator. poteſt etiam in-
telligi de inſtrumentis hæreditarijs, in quibus conſiſtunt credi-
ta hæreditaria, vt debeat ipſorum fieri copia, vt uideat, ſi hære-
3 ditas eſt locuples. ¶† Item not. in §. ſi maior. quòd pendẽte ter-
mino ad deliberandum poteſt hæres adire iudicem, & pete-
re licentiam uendendi res, quæ ſeruando ſeruari non poſſunt,
uel que ſunt ſumptuoſa magis, quàm utilia, ut equi, & etiam ſol-
uendi debita hæreditaria pœnalia, uel uſuraria, in quibus pericu-
lum eſt in mora, & hoc eſt uerum, quando non fuit conſtitutus
curator hæreditatis:ſed ſi fuit conſtitutus, quod fieri poteſt, tunc
non habet neceſſe adire iudicem, ſed a ſe ipſo poteſt iſta uende-
4 re,& debita ſoluere, vt l.ſi quis conſtituatur, de hær.inſti.¶† Item
no. ꝙ talia faciendo non facit ſibi præiudicium, ut videatur pro-
pter hoc adire hæreditatem, quod eſt uerum, ſi hoc proteſtatur
expreſſè, ꝙ non facit animo adeundi. arg.l. 4.ſupra qui. mo. pig.
uel hypo.ſoluat.& ſi erat conſtitutus curator, non indiget prote
ſtatione, ſi facit ea, quæ pertinent ad officium curatoris: hoc in
maiore pupillo:ſed ſi eſt pupillus, etiam ſi conſtitutus eſt curator,
nihil poteſt minuere, niſi cum legitima iudicis, & hoc vult l.ſed ait
prætor. ut aliquid addam ad iſtos tex. ſecundum Bar.

LEX VII.

1 *Qui non poteſt alienare, non poteſt rem in iudicium deducere.*
2 *Tutor poteſt alienare rem pupilli, etiam immobilem, parum tamen utilē pro emendo boues, ut alia poſſeſſio utilis non remaneat inculta.*

1 AT prætor. †No. hanc l. in uer. eſt enim. quæ ſemper allegatur, ꝙ qui non poteſt alienare, non poteſt rem in iudicium deducere. hoc eſt verum in eo, qui vult ꝓcedere nomine ſuo. Si autem alieno non ſequitur, non poteſt alienare rem alterius: ergo nec illam in iudicium deducere nomine illius, vt no. in l. j. C. pe. bo. mater. & vide Inn. in c. j. ne ſe. vacan. Item per iſtam l. cir-
2 ca fi. ibi, nam agri inculti ſint.† dicit Ang. ꝙ tutor poſſet alienare rem pup. etiam immobilem, parum tamen vtilem pro emendo boues, vt alia poſſeſſio vtilis non remaneat inculta, licèt tit. de reb. eor. velit, ꝙ non poſſint alienari, immobilia, niſi propter æs alienum exoluendum, & hic non ſubeſt æs alienum, tamen adde iſtam cauſam ad illum titu. ſecundum eum. quod tene menti.

LEX VIII.

1 *Etiam poſt abſtenſionem ſuus hæres habet beneficium deliberandi, & ſe immiſcendi.*
2 *Si ſuus fuit excluſus per lapſum temporis, ut quia fuit ſibi datum tempus ad deliberandum ad inſtantiam ſubſtituti, quo caſu lapſus temporis habetur pro repudiatione, uel ſtetit per xxx. anno. quòd ſe non immiſcuit, an poſſit poſtea.*
3 *Si ſuus, qui abſtinuit, habebat ſubſtitutum uulgarem, qui poſt abſtenſionem adiuit, an liceat ſuo reuocare abſtenſionem, & auferre hæreditatē ſubſtituto.*
4 *Si ille, cui delata eſt hæreditas, non repudiat expreſsè, ſed dicit ſibi non expedire hæreditatē, uel ſe uelle eam repudiare, an iſta uerba habeant uim repudiationis.*
5 *Quid ſi dixit, nolo adire.*
6 *Quid ſi dixit, non ſum hæres.*
7 *Quid ſi nihil dixit uſq; ad triginta annos.*

1 SI quis. ¶†Etiam poſt abſtenſionem ſuus hæres habet beneficium deliberandi, & ſe immiſcendi h. d. ſecundum Bal. & non eſt alibi in corpore ff. rum, ſed benè habetur in l. fi C. de repu. hære. vbi Imperator allegat iſtam l. & illa ſupplet iſtam in tempore, quia poteſt vſque ad triennium. & quando incipiet currere diſtinguitur ibi, an erat maior annis xxv. tempore, quo repudiauit, & etiam exceſſerat quadriennium continuum, quod datur ad petendam reſtitutionem in integ. & ſic in effectu exceſſerat xxxix. annum, & tunc incipit currere a die repudiationis, vel abſtenſionis, aut illa tempora nō exceſſerat, & tunc incipit currere triennium poſt completum, xxix. ann. & eſt mirabilis determinatio iſtius l. Itē generalior eſt quam illa, nam illa videtur loqui ſolum in hæreditate paterna, iſta vero cum dicat generaliter, ſi quis ſuus hæres, &c. quod verbum, verificatur in omnibus deſcendentibus: vult ꝙ idem ſit in auia, & proauia: non ergo habet locum in hæreditate materna, neque in emancipato, quia non ſunt ſui hæredes, & ita loquitur
2 contrarium ſignatum in gl. de l. 2. C. de iur. & fac. ign. ¶† Quęro, quid ſi ſuus fuit excluſus per lapſum temporis, vt quia fuit ſibi datum tempus ad deliberandum ad inſtantiam ſubſtituti, quo caſu lapſus temporis habetur pro repudiatione, vel ſtetit per xxx. an. quòd non ſe imiſcuit, vt no. in l. j. C. e. ti. Reſpondeo, quòd nō habet locum iſta l. vt poſſit poſtea adire, quia fortior eſt excluſio, quæ fit per lapſum temporis, quàm per expreſſam repudiationem. Primo enim caſu eſt in negligentia, quæ magis eſt nociua. in ſecundo patet, quòd per inaduertentiam, & ad hoc). ad Treb.
3 l. facta. §. ſi quis bonorum. ſecundum Bal. poſt Iac. de Are. ¶† Itē quęro, an ſit ſuus, qui abſtinuit, habebat ſubſtitutum vulgarem, qui poſt abſtenſionem adiuit, an liceat ſuo reuocare abſtenſionem, & auferre hæreditatem ſubſtituto? glo. hic vult, quòd non, ibi dum dicit, vel verius ibi erat ſubſtitutus, quaſi res tunc non ſit integra, quia bona fecerunt tranſitum in alium, ſicut ſi eſſent alienata, ſecus dicit gloſſ. ſi non habebat ſubſtitutum, licèt legitimus hæres. i. proximior poſt filium hæreditatem adiuiſſet. Mihi videtur, quòd etiam ſi habebat ſubſtitutum, non poſſit ipſe ſubſtitutus nec etiam legitimus adire, quouſque filius ſit excluſus perfectè ab hæreditate, & ſic etiam a beneficio huius l. quia repudiatio habetur pro non facta, quouſq; labatur triennium, quod patet, quia aſſignatur ſibi terminus ad deliberandum, ſicut ſi non repudiaſſet. vt hic, nam ſubſtitutio vulgaris fit in defectum inſtitutionis, & hic non eſt omnino defecta, quouſq; eſt ſine aliqua ſubſtitutione poteſt adire, ſecus ſi non poſſet, niſi mediante reſtitutione, quia tunc ſubſtitutus adire poſſet. & ſi ille reſtitueretur, non deſineret eſſe hæres nomine, licet ſibi auferretur hæreditas per reſtitutum, vt l. & ſi ſine. §. ſed quod Papi.). de minor. ſed hic non indiget reſtitutione, niſi quando bona eſſent alienata, & tunc non
4 concederetur, niſi eſſet minor, vt d. l. fi. circa fi. ¶† Vltimò quæritur, hic loquitur, quando ſuus abſtinuit. i. repudiauit expreſsè, quid ſi ille, cui delata eſt hæreditas, non repudiat expreſsè, ſed dicit ſibi non expedire hæreditatem, vel ſe eam repudiare, an iſta verba babeant vim repudiationis? dic, ꝙ ſic, ſi prolata ſunt poſt tempus ſibi datū ad deliberandum, vt infra ad Treb. l. ſed ſi aliud. §. j. ſed ſi non erat datum tempus, tunc cum lapſu trium menſium
5 habent vim repudiationis, vt l. fi. §. j. C. eodem titulo.† Sed quid ſi dixit, nolo adire? reſpondetur, ſi poſt tempus datum ad deliberandum, habent vim repudiationis, per d. l. ſi non erat datum tēpus, tunc cum lapſu habet vim repudiationis, vt l. filij mater. §. j. infra ad Tertu. quia per iſta verba nō ita conſtat de mente loquen-
6 tis, quòd nolit habere hæreditatem, ſicut per præcedentia,† quia dicendo, nolo adire. poteſt intelligi. ſ. pro nunc, quia volo adhuc melius deliberare, ſed dicendo, volo repudiare, vel hæreditas mihi non expedit. apparet, quòd eam non vult, ideo ſufficit minus tempus. Item quid ſi dixit, non ſum hæres, an iſta verba habeant vim repudiationis? dic, vt no. in l. qui ſe patris. C. vnde lib. in glo. & per Doct. Si autem nihil dicit vſque ad xxx. annos, niſi datum fuiſſet ſibi tempus ad adeundum ad inſtantiam ſubſtituti, vt no. infra. de acq. hære. l. 3.

LEX X.

1 *Quando ſunt plures gradus hæredum, cuilibet de per ſe aſſignatur tempus ad deliberandum.*
2 *Si termino aſſignato pluribus gradibus hæredum ad deliberandum, primus repudiauit, an ſtatim incipiat currere tempus ſecundum, an uerò debeat expectari, quòd primi centum dies ſint ex toto elapſi. & num. 3.*

1 SI plures. ¶† Quādo ſunt plures gradus hæredum, cuilibet de per ſe aſſignatur tempus ad deliberandum. hoc dicit intellige, quòd finito tempore dato primo dabitur ſecundo. poteſt etiam dari vtrique eorum eodem inſtanti. puta centum dies primo, & ſi infra illos non adiuerit, centum ſecundo, qui incipit poſt lapſum primorum, ita no. in l. quandiu. la grande. de acquirend. hęredi. quod no. quia ſecundum hoc poſſunt dari plures dilationes eodem inſtanti, ita quòd
2 ſecunda incipiat poſt lapſum primæ, vt ibi no. ¶† Sed quid ſi primus repudiauit infra centum dies, an ſtatim incipiat currere tempus ſecundo, an verò debeat expectare, quòd primi centum dies ſint ex toto elapſi. Dicit primam partem eſſe veram, vt eſt text. ſecundum vnam lect. in l. fin. C. qui admit. ad bon. poſ. nam ceſſante cauſa primæ dilationis, fuit deliberatio, quia nunc amplius non deliberaret, poſtquàm repudiauit, debet finiri dilatio, vt l. a filia. § alumno. infra ad Trebelli. qualiter prouidetur creditoribus; ſi ſunt plures gradus hæredum, & quilibet debet habere integrū tempus, nam hoc poſſet extendi in infinitum, & non eſt iuſtum, quòd tantum habeant expectare. glo. mouet hoc dubium ſupra
3 de ſuc. edi. ſuper rub. vbi vide Bal. † Sed Ang. dicit hic vnum bonum verbum, quòd iudex poteſt omnes vocare ſimul, & aſſignare omnibus ſimul vnum tempus ad deliberandum, nam cōmodè poſſunt omnes intra idem tempus deliberare, & poſtea vocabuntur, & ſi primus in fine termini deliberat repudiare, ſequens tenetur adire, vel repudiare incontinenti, quia ſatis deliberauerunt, & idem per omnia in tertio, & quarto, ad quod facit l. ſi maritus. infra de adul. vbi idem tempus currit marito, & patri, & tamen ſucceſſiue vocantur vnus poſt alterum, non ſimul, pro hoc etiam, quod no. Cano. in cle. prima. de conceſ. præben. in mēſe, qui datur impetrantibus. de ſtylo curię ad acceptandum à die vacationis beneficij, nam currit omnibus ſimul, licèt non ſimul veniant, ſed ſucceſſiuè. & ſic debent omnes acceptare intra eundem menſem, & ſi acceptatio primi valuit, excluduntur omnes ſequentes, vt in fi. ſupra de vulg. & pupil. l. quidam teſtamento, & ſi non valuit, tunc valebit acceptatio ſecundi, & ſi illa non poteſt valere, acceptatio tertij. Nec obſt. ea, quæ ſupra dixi, quæ locum habent, quando primum tempus non fuiſſet datum omnibus ſimul, ſed primo tantum gradui, nam tunc poſtea dabitur ſecundum tempus ſecundo gradui, vt hic, ſed ad inſtantiam creditoris, ne nimis habeant differre, pōt ſeruari practica, quam ſupra dixi.

LEX XI.

1 *Appellatione filij continetur naturalis in ſeruitute conceptus, & in figura matrimonij.*
2 *Filius uerus dicitur ille, qui eſt legitimus, & naturalis, & cui conuenit diffinitio filij, ut l. filium. ſupra de his, qui ſunt ſui, uel alie. iur.*
3 *Statutum faciens mentionem de uero filio, intelligitur de uero, & naturali.*

Qui fi-

1 QVi filium. ¶1 Appellatione filij,[a] continetur naturalis in ſeruitute conceptus, & in figura matrimonij.hoc dicit. De hoc plene infra ad Treb.l. ex facto.§.ſi quis.& neſcio quare iſta l.fuit poſita in iſto tit.q.a non tractat de eius materia, melius ſtaret in tit.præced.quia loquitur de exiſtentia conditionis,an dicatur extitiſſe, vel non extitiſſe.Erat hic ratio dubitandi: quia poſtquam teſtator inſtituerat iſtum filium libertinum, dicendo poſtea, ſi filius mihi nullus erit, qui in ſuam tutelam veniat. uidebatur ſentire de alio filio,non de illo, ſed ipſe nullum alium ſuſcepit:ergo uidebitur, ꝙ iſte ſeruus efficeretur liber,& hæres. Sed contrarium eſt: quia immo cenſetur ſenſiſſe etiam de illo, & voluiſſe in defectum illius ſi non peruenerit in ſuam tutelam,quia moriatur intra pup. ætatem,ſubſtituere ſibi pupi. cum libertate iſtum ſeruum: quoniam ille filius pup.& ſic poterit de ipſo intelligere. ſi ergo ille filius perueniat ad pubertatem, deficit conditio ſubſtitutionis, & no. tex. ibi dum
2 dicit eo loco, verum filium,&c. † ꝙ ille dicitur uerus filius.qui eſt legitimus, & naturalis, cui conuenit diffinitio filij. vt l. filium ſu-
3 pra de his,qui ſunt ſui, vel ali. iur. † Vnde ſi ſtatutum loqueretur de uero filio, deberet intelligi de legitimo, & naturali.idem in teſtibus.vt in Auc.vt lic.mat.& aui.§.ad hæc.colu.9.ſm Ia.de Are.

ADDITIO.

a ¶Appellatione filij.Adde an contineatur nepos, uide Bal.in l.liberorum. ff.de uerbo.ſigni.Lud.Ro.in l.ſi.uerò.in §.de uiro.in 33.fal. ff.ſo. ma.glo. in cle.j.de bapti. Io. An in c.ſtatutū.de hære.lib.6.in nouel.Anto.de But. in c.ad extirpandas.de fi l.præſ.Bal.cōſi.76. incipi.Agneſa.in 4. uolu.Lud. Ro.conſi.428.inci.in caſu præſentis conſulta. Alex.de Imo.in conſi.1.in cip.præſcri.pactis.in 4.col.in j.uol.

1 *Hæreditas,ius adeundi,& aditio qualiter differant, & in quo conſiſtant.*
2 *Hereditas eſt quædam ſucceſſio in uniuerſum ius, quod defunctus habuit tempore mortis de iure ciuili inducta.*
Quid ſi eſt adita.
3 *Hæres,qui non confecit inuentarium, an in foro conſcientiæ non teneatur ultra uires hæreditatis.*
4 *Lex conſcientiæ obligat ad omne illud, ad quod obligat l.poſitiua, quando facta eſt ab habente poteſtatem.& nu.5.*
5 *Hæres uſurarij tenetur ad uſuras ultra uires hæreditatis, ſi non confecit inuentarium.*

De acquirenda hæreditate. Rub.

1 ¶† Præmitte,quòd tria ſunt, quorum vnum non eſt aliud.ſ.hæreditas.Item ius adeundi Item ipſa aditio.Primum eſt ius,quod acquirimus per aditionem. Secundum eſt ius, per quod acquirimus,ſeu mediante quo. Tertium eſt iſta acquiſitio. Item primū conſiſtit in iure,ut l.hæreditas. §.de pet.hære.nec de illa loquitur iſte tit. principaliter,ſed ille tit. de pet. hære. Secundum ſimiliter eſt quoddam ius, non autem facultas, vt patet in l.2.in fi.C.de inſti.& ſubſt.& ideo tollitur negligentia longiſſimi temporis.ut no. in l.licèt. C. de iu. delib. quod non eſſet, ſi eſſet mera facultas:vt l. viam publicam. ǰ. de uia publ.de hoc principaliter non tractatur in hoc tit. licèt incidenter ſic: poteſt tamen dici, ꝙ tractetur in l. uentre. vbi ponuntur caſus in quibus hæreditas non adita tranſmittitur: quia propriè loquendo non tranſmittitur hæreditas iure adeundi, cum tranſmittatur, vt quærenda,non quæſita, vt no. ǰ.eo.l.ſi quis filium.§.j. Tertium verò.ſ.ipſa aditio eſt potius facti, q̄ iuris:quia conſiſtit in declaratione animi, ut infra eo.l.pro hærede.§.j.quæ declaratio facti eſt,ſicut in fin. in l. conditio.§.j.de cur.fur.& de iſto tertio tractatur principaliter in hoc tit. qualiter, & per quos actus fiat aditio, quod plenè examinat Bar.in l.gerit
2 infra. eo.† Eſt autem hæreditas quædam ſucceſſio in vniuerſum ius,quod defunctus habuit tempore mortis. ut infra de reg.iur.l. nihil aliud.i ntellige de iure ciuili inducta ad differentiam bo. po. edictalis. quæ fuit inducta a iure prætorio, quæ ſimiliter diffinitur,ſed eſt introducta à iure preto. vt infra de bo poſſ.l.j.& 3.§. j. ubi hoc colligitur, & hoc eſt uerum, antequam ſit adita, poſtea uerò poteſt dici ius perſequendi, retinendiq; patrimonium,ſic ut bo.poſſ. defuncti, quæ eſt inducta ad huius ſimilitudinem, ut d. l.3.§.bo.poſſ.licet impropriè dicatur hæreditas,poſtq̄ eſt adita.ut no.infra eo.l.hæres per ſeruum. vt l. j §.veteres.de ac.po.quia hæreditas iacens eſt quædam perſona ficta repræſentans perſonam defuncti,vt l.hæreditas. de acq.re. do.poſtquam verò eſt adita, iſta repræſentatio transfertur in perſonam ueram: quia tunc hæres eſt ille,quem repræſentat: ideo ceſſat fictio,ſeu ficta repræſentatio.Fuit autem introducta hæc repræſentatio ficta per ius ciuile Romanorum;non autem per ius gentium, ſeu naturale,ut in l.lege obuenire.de verb.ſig.licèt.n.de iure gentium fuit introductū, quòd alter alteri ſuccedat, puta filius patri, non tamen fuit introductum, quòd hæreditas iacens repræſentaret perſonam defuncti, & quòd eſſet perſona ficta, & comprehenderet omnia iura actiuè, & paſſiuè, ſed totum hoc fuit introductum a iure poſitiuo,& propter hoc quis efficitur hæres adeundo, quia ſubrogatur in locum defuncti in omnibus,& per omnia, cum in ipſum transferatur hæreditas, quæ illum repræſentabat, & tranſeunt in eum omnia iura actiuè, & paſſiuè, & ſicut defunctus tenebatur creditoribus ſuis, etiam vltra vires ſuorum bonorum, ita & hæres adeundo, vt l.quæ dotis.ſupra ſolut.matrimo. & l. ſi re bonis.
3 C.de iur.deliberan.¶ † Ex prædictis infert Bald. quòd in foro con
a ſcientiæ hæres, qui [a] non confecit inuentarium, non teneatur vltra vires hæreditatis: quia in illo foro non conſideratur ſubtilitas iuris ciuilis, ſed potius naturalis, uel diuini, quibus non eſt inuenta hæc repræſentatio, nec ſubrogatio in locum defuncti,ſed ſolum in bonis,& quatenus ad eum perueniunt, quod etiam tenuit Hoſt.& Io.And.vt ipſe no.in c.quanquam. de vſur.libr.6. & in c.parochiano.de ſepultu. tenuit etiam Fed.de Sen. in conſi. 20,
4 & Bald.de iure deliberan.l.fi.in prin. in 6. q. † Ego ſemper dubitaui de hoc, quia l.conſcientiæ obligat ad omne illud, quod obligat l.poſitiua,quando facta eſt ab habente poteſtatem, ut dicunt theologi,& etiam Barto. facit de hoc fundamentum in alia materia in l. ſi quis pro eo.de fideiuſſ.dicens, quod qui facit contra præceptum l.poſitiuæ,peccat mortaliter per illud Petri: Eſtote ſubditi principi tanquàm præcellenti, &c. & etiam in alia materia in l. uectigalia.infra de pup. cum ergo l. poſitiua obliget hæredem non conficientem inuentarium inſolidum vltra vires hæreditatis,ſi creditores petunt eis ſatisfieri, non video quomodo confeſſor in foro pœnitentiæ poſſit dicere, non cures ſoluere,nec facias tibi de hoc conſcientiam,qui non teneris quantum ad Deū. quia ſic docet eum contemnere legem, & per conſequens peccare.Et idem ipſe Barto.in l.prima.de pri. delic.circa fi.videtur velle,quòd heres vſurarij teneatur ad vſuras vltra uires hæreditatis, ſi non confecit inuentarium, quia non tenetur actione deſcendente ex maleficio,ſed cōdictione indebiti,quæ deſcēdit ex quaſi contractu,quod etiam videtur ſentire gloſſ.in c.ex literis. de rap. dum dicit,quòd ſi confecit inuentarium,non tenetur vltra uires,
5 ergo ſi non confecit, innuit contrarium. ¶ † Aduerte tamen ad vnum,quia quod dixi,procedit, ſi habet de ſuis bonis, unde poſſit ſoluere creditoribus, aliàs procederet determinatio prædictorum Doc. quia lex conſcientiæ non obligat ad impoſſibile. Vnde fur, ſi non poteſt reſtituere rem, licèt ſit obligatus, ſi tamen habet bonam uoluntatem reſtituendi,non decidit in peccato mortali,& idem in vſurario, ſi uellet reſtituere vſuras, ſed non poteſt. probantur hæc in c.ſuper eo.de raptoribus.

ADDITIO.

a Hæres,qui.Adde Bar.in l.prima. C.de ſacroſan.eccl. Bald.in l.filiū,quē habentem C.fa.erc.Bal.in l.prima. C.de his,quę pęn.no.in 9.q.Inno.in c.q̄a plerique.de immu.ecc.Io.And.in c.quanquàm.de uſu.lib.6.Ant.de Bu.in c.fi.de ſol.Io.de Ana.in c.in literis.in 8.co.de rapto.

LEX PRIMA.

1 *Non poteſt quis hæreditatem ſibi delatam ſcindere adeundo pro parte & pro parte repudiando, etiam ſi per partes à teſtatore factas delata fuerit.*
2 *Habens cohæredem,uel ſubſtitutum in aliqua parte,qui eſt paratus adire, ꝙ non poſſit unam partem acceptare, & aliam repudiare.*
3 *Filius an poſſit acceptare hæreditatem uſque ad legitimam, quæ eſt deducto ære alieno,& reſiduum repudiare, ꝙ non,niſi habeat ſubſtitutum.*
4 *Aditio partis,ꝙ trahatur ad totum, & quid in repudiatione partis.*
4 *In contractibus,ut ſi donatarius acceptat dimidiam, quando perficiatur donatio in illa dimidia.*

1 QVi totam. ¶† Non poteſt quis hereditatem ſibi delatam ſcindere adeundo pro parte,& pro parte repudiando, etiam ſi per partes a teſtatore factas delata fuerit. h. d. cum l. ſeq. Et quia de una materia iſtarum legum multæ leges in iſto ti. tractant, quas Dyn. hic recolligit, Barto. melius, & plenius de omnibus fecit unam repet. quam poſuit in l. fi. ǰ. eo. ubi etiam examinauit gl. quæ eſt in l. quidam eulogio. C. de iur. deliber. ¶ In glo.j. ibi (. C. de impu. & ali.ſubſt.l. in teſtamento.) Et ſecundum iſtam lec.differt l.j.a l.2.quia in l.j.fuerunt delatę plures portiones eiuſdem hæreditatis eidem diuerſis tamen temporibus & diuerſis iuribus ſcilicet una iure inſtitutionis, altera iure accreſcendi,& ſubſtitutionis,& ſi adiuit primam, non poteſt repudiare ſecundam, immo ei etiam inuito accreſcit utroq; iure, ut in illa l.& ǰ.eo.l.ſi quis heres inſtitutus.In l.autem 2. fuerunt delatæ plures portiones eodem tpe, & eodem iure.ſ.inſtitutionis ponēdo caſum, ut ponit prima gl. illius l. quæ ſic aliquid addit l. 2. §. j. &

hoc vult dicere glo. in eo, quod ſequitur, vt aliquid videatur adde
re &c. ¶In gl. ea. ibi, (item pone in inſtituto ex aſſe.) iſta eſt magis
plana, & magis amica literæ l. j. & ſecundum iſtam differt l. j. a 2.
quia in l. j. non fuit facta ſciſſio hæreditatis à teſtatore, vnde ma-
gis clarum erat, ꝙ heres nõ poterat eam ſcindere pro parte adeũ-
do, & pro parte repudiando, cum ante aditam hæreditatem nul-
lum ius habebat in hæreditate, vt l. pretia rerum. circa medium.
ad l. Falci. ſed in l. 2. fuit facta ſciſſio ab ipſo teſtatore, cum inſtitue-
rit eundem ex pluribus portionibus, vnde videbatur, quòd hæ-
res poſſet vnam acceptare, & aliam repudiare: quia non ſcinde-
bat ipſe, ſed teſtator ſcinderat, tamen adhuc idem dicitur, quòd
vtrobique eadem eſt ratio, quando tota hæreditas eſt alicui dela-
ta, quo caſu loquuntur iſtæ ll. quia ſi poſſet pro parte adire, & pro
parte repudiare, ſequeretur, quòd quis decederet pro parte teſta-
2 tus, & pro parte inteſtatus, quod eſſe non debet. † Sed quid ſi
hoc non ſequeretur, quia habebat cohæredem, uel ſubſtitutum
in aliqua parte, & ſic portio repudiata poſſet peruenire ad ſubſti.
qui etiam eſt paratus adire, an poſſit tunc vnam acceptare, &
aliam repudiare? dic, quòd non: caſus eſt in l. ſi ſolus. infra eo-
dem. poſt prin. ibi, nec intereſt, &c. cum ſeq. ſubeſt ergo alia ra-
tio ne faciat contra intentionem teſtatoris, qui voluit ipſum to-
tum habere, vel toto carere, ne repræſentet eum pro parte, & pro
parte non, & ex hoc ſequitur, quòd ſi inſtituo te hæredem in di
midia, & Titium in altera dimidia, & tu vis adire tuam dimidiam
pro parte: puta pro dimidia, & pro altera repudiare, vt perueniat
ad cohæredem non potes hoc facere, vt in illa l. ſi ſolus. verſi. item
puto. licèt, iſtæ ll. loquantur, quando fuiſti inſtitutus in tota hæredi
3 tate, ſed eadem ratio eſt de parte quo ad partem. † Sed ponamus,
quòd eras filius, & ſic debebatur tibi legitima, quam ſine cauſa
non poterant tibi auferre, tu vis acceptare hanc hære. vſque ad le
gitimam, quæ eſt deducto ære alieno, & reſiduum repudiare,
vtrum poſſis? hic eſt maior dubitatio: quia legitima eſt tibi debi-
ta, ſed dic, ſi non habebas ſubſtitutum, adhuc idem, quod hic.
Sed ſi habebas, & ſic non facis me decedere pro parte inteſta-
tum; tunc poteris hoc facere vno caſu. ſ. ſi grauaſſem te per fidei-
commiſſum in aliqua re tua, ſicut videmus in ſimili in paterno,
ita in inſtituto, & grauato, infra de bo. lib. l. ſi libertus à patrono,
& ita determinat Bar. in l. gerit. infra eodem. in tertia col. & ſupra
de vulga. & pup. l. j. Item ſi repudiares primo hæreditatem ſim-
pliciter, & poſtea velles habere legitimam non poſſes, quoniam
illa non potes habere, niſi tanquam hæres: vnde cum per repudia
tionem abdicaueris à te hęreditatem, nec legitimam habere po-
tes, ita determinat Cy. de imp. & alijs ſubſti. l. hæres inſtitutus. &
1 in l. ſe. in glo. in fin. ¶ † Pro declaratione iſtius gloſſ. quæro ll. iſtæ
benè dicunt, quòd ille, cui, delata eſt hæreditas, ſiue ſimul, ſiue
per partes non poteſt pro parte adire, & pro parte repudiare, ſed
quid ſi faciat contrarium, quid erit? iſti text. non aperiunt, & ideo
hic gl. diſtinguit tres caſus. ¶Primus, quando adiuit pro parte, &
de alia parte nihil dixit. Secundus, quando adiuit pro parte, & al-
teram partem repudiauit. Tertius, quando incępit a repudiatione
partis, & de altera parte nihil dixit. ¶In j. caſu aditio partis attra-
hit ad ſe alias partes, ſiue ſint delatæ tempore, quo adit, ſiue tunc
non eſſent delatæ, ſed deferuntur poſt: nec eſt neceſſaria alia adi-
tio ſecundum glo. & benè probatur ſupra de hær. inſtitu. l. liber
homo. §. Titius pone exemplum, quando deferuntur poſt, per l.
teſtamento. C. de impu. & ali. ſubſt. vel ſi te inſtitui in dimidia pu-
rè, in altera ſub conditione, & in defectum conditionis dedi ſub-
ſtitutum, ſi exiſtat conditio, deficit ſubſtitutio, & ſi adiueras ex pu
ra prima, accedit hæc ſecunda ſine noua aditione, & intellige iſtũ
caſum gl. etiam ſi fuiſti proteſtatus contrarium, quia proteſtatio
tua non poteſt tollere diſpoſitionem iuris, niſi adiuiſſes partem
puram ſub conditione, ſi altera pars tibi non accreſceret: quia
tunc non ualeret aditio tua ſecundum Bar. pro quo facit infra de
condi. & demon. §. quid autẽ iuris. verſic. at ſi conditionaliter, &c.
& not. in auth. ingreſſi. C. de ſacroſ. eccl. ¶In 2. caſu ſimiliter adi-
tio præualet tãquam fauorabilior. ¶In tertio caſu glo. vult, quòd
repudiatio non valet. nec attrahit ad ſe alias partes. Ratio diuerſi-
tatis, quia aditio eſt fauorabilis, cum faciat quem decedere teſta
tum: ideo ampliatur, repudiatio verò eſt odioſa. quia operatur
contrarium, ideo non recipit augmentum, & per ſe ſtare non
poteſt, quia ſi non attrahit ad ſe alias partes, ſi valeret repudiatio,
ſequeretur, ꝙ hęres poſſet adire pro partibus non repudiatis, &
portio repudiata ſibi non accreſcit, & ſic decederet pro parte te-
ſtatus, & pro parte inteſtatus. Item aditio eſt habitus, repudiatio
eſt priuatio; & habitus eſt aliquid, & ideo recipit augmentum, pri
uatio eſt nihil; ideo augmentum non recipit, ad hoc allegatur iſta
gl. ¶Sed contra ipſam oppo. de l. ſi ita ex parte. infra eodem vbi
incępit a repudiatione, & valet repudiatio in parte repudiata.
¶Solu. ſi duæ portiones deferentur mihi diuerſo iure puta vni
iure inſtitutionis, quia fuit inſtitutus in dimidia, altera iure ſubſti
tutionis, quia fui ſubſtitutus cohæredi meo, ſi repudio partem
meam, & de altera parte nihil dico, valet repudiatio, & non trahit
ad ſe alteram partem, & ſic poſſum alteram partem adire ſiue tẽ-
pore repudiationis erat delata, ſiue deferatur poſt, tamen adeun
do pro illa habeo etiam primam partem repudiatam, quæ illi ac
creuit, ita loquitur contrarium, ſed ſi ambæ portiones ſunt dela
tæ eodem iure, puta inſtitutionis, quia fui inſtitutus in pluribus
partibus, vt in exẽplo, quod ponit gl. præcedẽs: tunc ſi incipiam a
repudiatione vnius, & de alijs nihil dicam, non valet repudiatio,
ita intellige iſtam gloſſ. prædictam, quando delatæ omnes ſunt
mihi per me, ſed ſi vna per me, altera per filium, vel ſeruum tunc
ſi adeo primam, non efficior hæres in ſecunda, quia non poſſum
effici niſi mediante aditione filij, vel ſerui, ſed ſi primo filius, vel
ſeruus adiuit ſuam iuſſu meo, ſtatim mihi acquiritur mea, quam
poſſum pro libito voluntatis adire, & hęc habentur in l. ſi ego. &
l. ſi ſolus. infra eo. ¶Vlti. Bar. dicit, quòd quicquid ſit in hæredita-
te, vel legato, ſecus in contractibus, quia ſi dico, dono tibi hanc
pecuniam, vel hanc rem. & tu dicis, accepto per dimidiam. perfi-
citur donatio in illa dimidia, & in altera non. Ratio diuerſitatis,
quia inſtitutio, vel legatum habent ſuam perfectionem, etiam an
tequam acceptentur, cum pendeant ex voluntate vnius tan-
tum, ideo non poſſunt poſtea diuidi, ſed donatio non habet ſuã
perfectionem, antequam donatarius conſentiat, ideo poteſt per-
fici pro parte, & iſtud dictum Bar. tanquam pulchrum, & ſubtile
Bal. approbat, & commendat.

LEX III.

1 *Subſtitutus non admittitur, quouſq; ſuus poteſt ꝑ beneficium l. ſuus. C. de iure delib. adire, licèt hæreditatem repudiauerit.*
2 *Ius adeundi durat xxx. ann. & non eſt facultas, ſed ius.*
3 *Si delata eſt hæreditas ex teſtamento ei, qui poterat ſuccedere ab inteſtato, poteſt adire uſq; ad xxx. annos ex teſtamento, ſi aliud tempus breuius non fuit ſibi aſſignatum per iudicem, quibus elapſis incipit habere alios annos triginta ſuper cauſa inteſtati.*

1 QVandiu. †Non ſummatur. ¶No. iſtam l. pro eo,
quod dixi in l. ſuus. de iur. deli. ꝙ ſi ſuus,
qui repudiauit hæreditatem, habeat ſubſtitutum vulga-
rem, quouſque ille ſuus poteſt beneficio illius l. adire
non obſtante repudiatione, ſubſtitutus non vocetur, & eod.
modo ſi inſtitutus decedat hæreditate non adita, & ſit aliquis ca
a ſus, in quo ſi non haberet ſubſtitutum, tranſmitteret [a] ad hære-
dem ius adeundi, non eſt locus ſubſtitutioni, quouſque hæres
poteſt adire ex iure tranſmiſſo, quia cenſetur facta in caſu, in
quo omnino inſtitutio deficiat: ſed non videtur defecta omni-
no in caſu prædicto, quod etiam tenet Bar. in l. prima. de vulg.
2 & pup. ¶† No. glo. hic poſitam, quòd ius adeundi durat xxx. ann
ideo no. in l. licèt. C. de iu. delib. ex quo ſequitur, quòd non eſt fa-
cultas, ſed eſt ius, quia ſi eſſet facultas, duraret etiam vltra, vt dixi
3 ſuper rubri. ¶ † Et aduerte ad vnum, quod notat Bart. in d. l. li-
cèt. quòd ſi delata eſt hęreditas ex teſtamento ei, qui poterat ſuc
cedere ab inteſta. poteſt adire vſque ad xxx. annos ex teſtamen-
to, ſi aliud tempus breuius non fuit ſibi aſſignatum per iudicem,
& lapſis xxx. annis excluſus eſt a cauſa teſtati, & incipit habere
alios xxx. annos ſuper cauſa inteſtati, in qua non potuit currere
tempus, anteꝗ̃ eſſet delata, & ſic vſq; ad lx. annos poterit habere,
b quod eſt mirabile, [b] & ſemel habui iſtum caſum de facto, quem
nota pro mulieribus negligentibus adire, ſed ſi expreſsè repudia
ret ſimpliciter, talis repudiatio traheretur ad cauſam teſtati, &
etiam inteſtati. glo. eſt ſing. quæ non eſt alibi, in l. j. §. videndum. j.
de ſuc. edic. quæ incipit. ſ. agnatis. & vide quod not. Cyn. C. qui ac
cu. non poſſ. l. accuſatione.

ADDITIONES.

a Tranſmittere. Adde Alexan. de Imo. in conſi. ſuo 4. col. 7. in princ. q. Pau hic all. & ibi concor. in 2. uolum. Fran. Cur.
b Quòd eſt mirabile. Adde Ale. de Imo. qui hoc idem tenet, & refert Pau. hic in conſi. 90. col. 2. in 2. uolu. Fran. Cur.

LEX IIII.

1 *Vbi deficit poteſtas, non poteſt adeſſe uoluntas, uel nolle.*

1 NOlle. †Nota hic, quòd ſi inſtitutus ſub condi-
tione pendente repudiauit, poteſt ea po-
2 ſtea exiſtente adire, repudiatio non valuit. ¶† Item
nota, quod vbi deficit poteſtas, non poteſt adeſſe vo
luntas, vel nolle.

LEX V.

1 *Mutus, ſurdus, & prodigus, quibus bonis eſt interdictum, poſſunt hæreditatem adire.*

2 Aditio

2 *Aditio hæreditatis, licèt conſiſtat in ſola uoluntate, intelligitur tamen, quòd iſta uoluntas ſit declarata per aliquod factum, uel per aliqua uerba, uel per non facta.*
3 *Votum ex ſola deliberatione perficitur, & obligat uouentem, etiam ſi nõ proceſſit ad exteriora uerba, uel facta.*
4 *Verbum dicitur etiam illud, quod intra mentem concipitur, licèt ad exteriora non proueniat.*
5 *Notarius, quando rogatur de aditione muti, qualiter concipiet inſtrumentum.*
6 *Ille, qui interdicitur bonis, quando non poſſit hæreditatem adire.*
7 *Statutum, quòd minor, uel mulier non poſſint ſe obligare ſine conſenſu cõſanguineorum, ꝙ tunc non poſſint adire ſine eorum conſenſu.*
Quid ſi in hæreditate non erant aliqui creditores, nec legatarij, an poterunt adire ſine eorum conſenſu.
8 *Quid ſi ſtatutum uetat contrahere, an poterit minor adire.*
9 *Verè furioſus nec in acquirendo, nec in alienando, uel ſe obligando dicitur habere uoluntatem.*
Quid in prodigo, & pupillo.

1 MVtum nec. †Mutus, & ſurdus, & prodigus,
quibus bonis eſt interdictum,
poſſunt hæreditatem adire. hoc dicit. In hoc tamen
differunt, ꝙ primi duo poſſunt adire per ſe, ſi habent
intellectum, ſed ſi non habent, indigent curatore, vt l. ſeruo inuito. §. ſi pu. in fi. infra ad Treb. Sed prodigus non poteſt indiſtinctè
ſine curatore, quia fingitur non habere intellectum, vt l. is, qui. §.
fi. ſupra de tu. & cu. da. ab his. iuncta l. ſi is cui bonis. de verborum
oblig. cum non poſſit ſe obligare ſine curatore, vt ibi, & adeundo hæreditatem ſe obligat creditoribus, & legatarijs, cum quibus
videtur quaſi contrahere. l. hæc autem. §. fi. qui ex cau. in poſ. ea.
2 ¶ † In prima gl. ibi, (niſi voluntas declarata per.) ¶ No. iſtam glo.
iſtam glo. quæ ſemper allegatur, ꝙ licèt aditio hæreditatis conſiſtat in ſola voluntate: hoc tamen intelligitur, quòd iſta voluntas
ſit declarata per aliquod factum ſupple, vel per aliqua verba, vel
per non facta. & quæ ſunt illa facta, & quæ ſunt illa verba, vel iſta
non facta, ex quibus inducatur aditio, plenè examinatur per
Bald. in l. erit ſola ergò voluntas in mente retenta, & deliberatio
non inducit aditionem, & ſic non obligat, etiam in foro conſciẽ
3 tiæ. † Secus in voto,[a] quod emittitur Deo. nam ex ſola delibera
a tione perficitur, & obligat vouentem, & ſi non proceſſit ad exteriora verba, vel tacita. l. ſi rem. §. voto. de polli. non eſt ergo bona
comparatio de voto, ad aditionem hæreditatis, per quod poteſt
impugnari vna ratio, in qua ſe fundat Barto. infra in l. proxi. in principi. Quod autem dixi in aditione, vt requiratur, quòd proceſſerit ad verba, vel facta exteriora, intelligo. ſ. cum alijs geſta, vel prolata, ita quòd poſſint probari: ſed ſi intra ſemetipſum in camera
ſua diceret, adeo. iſta verba non magis importarent aditionem,
quàm ſi non fuiſſent prolata, cum ſibi ipſi non loquatur, nam tacendo, & deliberando ſibi ipſi tacitè loquitur, & tamen non indu
4 citur aditio. † dicitur enim verbum, etiam illud, quod in mente
concipitur, licèt ad exteriora non perueniat: ideo filius Dei dicitur verbum Dei iuxta illud, Eructauit cor meum verbum bonũ,
quia in mente Dei conceptum. ¶ In glo. ibi (eſt ergo opus, quòd
intelligat,) dic aliàs non valet aditio, vt in l. hic alleg. in glo. ſupple,
5 niſi interueniat authoritas curatoris, vt ſupra dixi. † Quid autem
ponet notarius in inſtrumento, quando rogatur de aditione muti: dic, vt ibi per Bar. qui tenet, quòd ſi notarius ipſum intelligit per
ſigna, ſufficit, quòd ſcribat, quòd ille adiuit, quod comprehendit
per quædam ſigna ſibi nota: nam ſtatur atteſtationi notarij: ſi autem non intelligat, adhibeat vicinos, vel attinentes, qui intelligant
tanquàm interpretes, & ſecundum relata ipſorum ſciebat. l. j. §.
fina. infra de verborum obl. quod idem Barto. no. in l. fina. infra
6 de bon. poſ. infan. & fur. ¶ † In glo. ſequen. in fi. ibi, manicheos. aut
ergo interdicitur alicui bonis propter ſuum delictum, ſeu culpã,
aut propter ſui fauorem. Primo caſu loquitur iſta glo. vt diſtinguamus, an interdictio fiat per per l. ſine facto iudicis, & non poteſt
adire hæreditatem, vt hæreticus, & criminoſus crimine læſæ maieſtatis, aut fit per iudicem authoritate legis, & tunc poteſt adire
cum authoritate tamen ſui curatoris, vt in hoc tex. ſed ſi fieret interdictio propter ſui fauorem: tunc etiam ſi fiat per l. ſine facto
hominis, non prohibetur adire, dummodo ſeruet ſolennitatem
a iure requiſitam, vt patet in pup. cui interdicitur per l. adminiſtratio bonorum ſuorum ſine tutore, vt l. iuſiurandum, quod ex
conuentione. §. primo. de iureiur. & tamen poteſt adire cum au
7 tho. vt infra l. pupil. ¶ † Item ſi ſtatutum diceret, quòd minor, vel
mulier non poſſent adire ſine illorum conſenſu, ſed cum eo ſic,
quia adeundo obligantur. Sed quid ſi non obligantur, quia in hæreditate non erant aliqui creditores, nec aliqui legatarij, an poſſint
adire ſine authoritate illorum? Ange. tenet hic, quòd ſic, quia ceſſat prohibitio legis, vel ſtatuti, & non tractatur, niſi de acquiſitione, in qua non requiritur illorum authoritas: ne quod introductum eſt in eorum fauorem, vertatur in odium, vt l. non eo minus. C. de procur. & dicit hoc eſſe notandum, ſi tales poſtea decederent relictis extraneis hæredibus, & oriretur contentio de illa
hæreditate inter alios venientes ab inteſtato illi defuncto, & inter
illos extraneos hæredes, quia ſi primi dicant aditionem factam
ſine authoritate illorum non valuiſſe, & ſic hæreditatem non fore tranſmiſſam, cauſa eſt, quòd hæredes articulent, quòd in hæreditate nulli erant creditores, vel legatarij, & ſic valuit aditio: quia
ceſſabat ratio ſtatuti. Ego ſemel conſuli Florentiæ pro iſta parte,
& non videram dictum Ange. Tamen non potui perſuadere
tantum, quod ſufficeret aſſerentibus contrarium per l. obligari. §.
pupillaribus. ſupra de autho. tut. vbi dicitur, quòd etiam lucroſam
hæreditatem pupillus non adit ſine tutore, & per id notat Cy. in
l. quod fauore. poſt prin. C. de legib. Sed non ob. quia poteſt hæreditas dici lucroſa, & nihilominus ibi ſint creditores, & legatarij, ſi
deductis debitis, & legatis multa ſuperſunt, vnde quia tunc ſaltẽ
obligatur, fieret contra prohibitionem ſtatuti, quod vetat obliga
8 ri. ¶ † Sed quid ſi vetat contrahere, an poterit adire? nam adeundo non contrahit, ſed quaſi contrahit. Bart. infra eodem. l. more.
tenet, quòd non, quia ſtatutum loquens de contractu, cum ſit
fauorabile, quia propter fauorem illorum inductum extenditur
ad quaſi contractum, vt l. omnem. ſupra de iudi. Contrarium determinat ipſe idem Bar. in l. hæc autem. §. fi. qui ex cau. in poſſ. ea.
& etiam Bar. & Ang. hic, licèt Bar. non alle. in illa l. primam partem
9 puto veriorem, & vidi ſeruari de facto. ¶ † In glo. ſeq. ibi, (ſecus
eſt in acquirendo.) dic, quòd verè furioſus nec in acquirendo,
nec in alienando, vel ſe obligando dicitur habere voluntatem.
hoc dicit l. furioſi. & l. in negotijs. de reg. iur. ſed prodigus, & pupillus, qui non ſunt uerè furioſi, licèt ei cõparẽtur, tractant merè
de acquiſitione, & dicuntur habere voluntatem, etiam ſine tutore, vel cura. vt l. is, cui bonis. in princip. de verborum obligationibus. aut tractant merè de diſſipando, vt cum donant ſine cauſa:
& tunc etiam cum authoritate tut. vel cura. non dicuntur habere voluntatem, nec valet donatio, quia non cadit in adminiſtratione illorum, vt de cura. fur. l. ab agnato. & de manu. ab ignoto.
& l. final. C. ſi maior factus. aut tractatur mixtim de acquiſitione,
& obligatione, vt in aditione hæreditatis, vel in alio contractu nõ
gratuito, & tunc dicuntur habere voluntatem interueniente authoritate tutoris, uel curatoris, vt hic, & in iuribus vulgaribus.

ADDITIO.

a In uoto. Adde tex. & ibi Doc. in c. magnæ. de uoto.

LEX VI.

1 *Aditio dicitur actus legitimus, qui non poteſt ſtare in pendenti.*
1 *Aditio facta ꝑ filiumfamilias nõ præcedenti iuſſu patris, ꝙ hodie ualeat, & obliget filium, & non patrem, & quid in bo. poſ. petitione. & nu. 1.*

1 QVi in aliena. †Exiſtens in aliena poteſtate non
poteſt hæreditatem ſibi delatam
adire ſine iuſſu illius, ſiue ſit delata ex teſtamento, ſiue ab
inteſtato, ſed bon. poſ. benè poteſt petere: & ſufficit,
quòd poſtea rata habeatur per illum, in cuius eſt poteſtate. hoc
dicit vſque ad verſicu. ſed ſi non adierit. Et primo loquitur in hæreditate delata ex teſtamento vſque ibi, (ſed pater.) Secundo in
bon. poſ. vſque ibi, (ſed & ſi.) Tertio in hæreditate delata ab inteſtato. In primo ergo, & tertio caſu requiritur quòd voluntas patris præcedat aditionem, aliàs non valeat, nec poteſt rata haberi:
ſed in ſecundo caſu ſufficit, quòd ſequatur, & rata poteſt haberi:
aliàs non differret ſecundus caſus a primo, vel tertio, ſed ſi non
habetur rata per patrem petitio, bon. poſ. efficeretur irrita. Idem
ſi haberetur rata poſt tempus bo. poſſ. petendæ, vt infra quis ordo. in bon. poſſ. l. fi. & l. bonorum. rem rata habere. ſed quę eſt ratio diuerſitatis inter aditionem, & bon. poſſ. Bar. hic laborat. Tu
2 dic melius ſecundum Bal. † ꝙ aditio dicitur actus legitimus, qui
non poteſt ſtare in pendenti, vt l. actus legitimi. de reg. iur. ſed ſi
poſſet rata haberi, ſtaret in pendenti. ¶ In gl. fi. ibi, (benè obligat hodie.) iure ergo iſto filiusfa. adeundo non præcedente iuſſu patris
nec obligat patrem, vt hic in tex. quia non poterat, nec etiam ſe,
quia non intendebat ſe obligare, ſi aditio erat nulla: hodie verò
valet, & obligat ſe, non autem patrem, nam ſi poteſt adire patre inuito, fortius eo ignorante, vel tacente, vt l. cum non ſolum. C. de bon. quæ lib. iuncta l. qui poteſt. infra de reg. iur. &
ſic iſta l. eſt correcta ſecundum Dy. inquantum requirit iuſſum,
ſeu voluntatem patris in hæreditate filij. ¶ Sed oppono, quòd
etiam iſto iure poſſet adire ſine iuſſu, vt infra ea. l. verſ. Iulia. aliàs
eſt lex. Sol. ibi re vera erat ſui iuris, quia pater erat mortuus, licèt
ipſe de hoc eſſet incertus, & dubitaret, hic verò viuebat, &
3 ſic erat in illius poteſtate. ¶ † Item adhuc oppo. fortiter quando adit ſine iuſſu patris, videbitur habere animum ſe obligandi
non patrem, vt in dicto verſic. Iulia. ſed conſtat, quòd poterat ſe
obli-

obligare, cum filiusfa. ex omni cauſa, preterquam ex mutuo & uoto, poſſit ſe obligare. l. filiusfa. de actioni. & obliga. ¶ Dicit Bar. quòd aditio hæreditatis aſſimilatur uoto: quia conſiſtit in ſola uoluntate, unde ſicut uouendo nō poterat ſe obligare, ita nec adeūdo: quæ ratio non uidetur bona, quia non eſt omnimoda comparatio, ut dixi in l. præcedenti. ideo dic melius, & ſubtilius, quòd contrarium procedit in obligatione, quę eſt abſtracta ab acquiſitione, ſed in aditione hæreditatis interuenit obligatio, & acquiſitio, & ille debet obligari, cui hæreditas acquiritur, ſed huic filio non acquirebatur olim hæreditas, quia non erat capax, ergo erat inconueniens, quòd obligaretur, hodie uerò ſi acquiritur tanquam aduentitium quantum ad proprietatem, ergo & ipſe obligatur, ut in hac gloſſa.

---

1 *Ex diuturnitate temporis cum patientia præſumuntur omnia ſolemniter acta.*
2 *Si pater fecit aliquem actum, qui non poteſt fieri citra ius, & nomen hæredis, uel econuerſo filius, an ex ſolo actu ſine curſu temporis præſumatur aditio, & quid in bonorum poſſeſſio.*
3 *Præſumptio iuris, & de iure recipit probationem in contrarium per conceſſionem partis.*
4 *Seruus habens cauſam diſcontinuā, ut itineris, ſeu quæ non pōt p̄ſcribi ēt longiſſimo tempore, ex quibus fundamentis probetur eſſe conceſſio,*

1 **§. Sed & ſi non adierit.** † Ex diuturnitate tēporis cum patientia præſumuntur omnia ſolenniter acta h. d. Et loquitur hic, quando pater poſſedit longo tempore hæreditatem delatam filio ſciente, & patiente filio, nam præſumitur, quòd filius adiuerit patre iubente, & ſic præſumitur ſubſtantia aditionis, & etiam ſolennitas. ſic econuerſo, ſi filius ſciente, & patiente patre per longum tempus poſſidet, licèt de aditione facta iuſſu præcedente aliter non
2 conſtaret, ut eſt caſus in l. ſi filius. C. de peti. hæs. ¶ † Et dicit hic Bartol. quòd ſi pater feciſſet aliquem actum, qui non poteſt fieri citra ius, & nomen hæredis, uel econuerſo filius, quòd ex ſolo actu ſine curſu iſtius temporis præſumeretur aditio per id, quod no. glo. in fi. in l. 2. C. de dot. promiſſ. pro hoc uidetur caſus in l. filio. C. de iu. deli. ſed de iſto dicto ego dubito, quia poſſidere bona hæreditaria tanquam ſua non poterat fieri citra ius, & nomen hæredis, & tamen hoc non ſufficit niſi cum curſu decennij, ut hic patet in dictione, diu, ut l. ſi fideicommiſſaria. §. Ariſto. de fideicō. liber. Dicit etiam hunc §. licèt loquatur in aditione, locum habere in bō. poſſ. ita tenet gloſſ. in l. prima. C. qui admit. ad bon. poſ. Nec ob. ſi dicatur bonorum poſſeſſio non poteſt haberi rata, niſi intra tempus, quo poteſt peti, puta centum dies, uel annum, ut l. bonorum. rem ra. habe. ergo poſſeſſio decennalis non uidetur ſufficere. Reſpondetur, ꝙ immo ſufficit, quia facit præſumi, quòd ab ipſo principio interuenerit uoluntas patris, quia ratificauerit infra tempus, non enim iſte lapſus temporis inducit ratificationem, ſed inducit præſumptionem iuris, & de iure, quòd interue
3 nit uoluntas patris a princip. uel ex poſtfacto intra tempus. † hoc intellige uerum, quando pater hoc allegat, & aſſerit, & ad hoc ꝓbandum inducit poſſeſſionem longi temporis cum ſcientia, & patientia filij, ut in ſimilibus habetur in l. cum de in rem uerſo. ſupra de uſur. Sed ſi fateretur ſe nunquam fuiſſe, uel filium non adiuiſſe, præſumptio iſtius §. ſibi non prodeſſet, quia qui uult aliquid, præſumi debet illud allegare, aliàs non prodeſt, ut dicit Bar. in l. cum quid. ante finem. ſi certum pet. l. ſi adulterium. §. idem Pollioni. de adul. nam & præſumptio iuris, & de iure recipit probationem in contrarium per confeſſionem partis, ut no. in auth. ſed iam neceſſe. C. de do. ante nu. per Cy. & in corpore unde ſumitur per glo. Et poteſt intelligi iſte uerſic. ꝙ pater mortuo filio allegabat iſtam hæreditatem fuiſſe aditam per filium iuſſu ſuo, & ſic ſibi acquiſitam contra uenientem ab inteſtato contrarium aſſerentem, & quòd non poterat amodo adiri, & ſic erat deuoluta ad cauſam inteſtati, poteſt intelligi econuerſo, quod allegabatur hoc ꝯ patrē per creditores hæreditarios uolentes patrem conuenire tanquam effectum hæredem, ſed pater contradicebat, & non poterat probari aditio alio modo, quàm per præſumptionem, de qua hic, quæ ſufficit. † Et ideo Bar. inducit iſtum tex. per
4 gloſſ. quæ eſt in l. ſeruitutes. la grande ſupra de ſerui. titu. generali, in gloſ. magna circa finem, quæ dicit, quòd licèt ſeruitus habens cauſam diſcontinuam, ut itineris, uel uiæ, non poſſit præſcribi ēt longiſſimo tempore, ut in illo tex. niſi tantum tempus, cuius contrarii memoria non exiſtat, ut l. hoc iure. §. ductus aquæ. de aqua quo. & æſti. ſi tamen quis non fundat ſe in preſcriptione, uel in ſolo uſu temporis, ſed in conceſſione dicens fuiſſe ſibi conſtitutam ſeruitutem per aduerſarium, & ad probandum inducat uſum lōgi temporis, ꝙ per decennium iuit illo ſciente, & patiente, ꝙ ex iſtis duob. probatur conceſſio pręſumptione iuris, licèt aliter nō probari poſſit, & hoc tenet ibi glo. per l. cum de in rem uerſo. ſupra de uſufr. Vltramontani contra in l. ſi certis annis. C. de pac. dicentes, quòd l. cum de in rem uer. loquitur in faciente. ſ. in ſoluente uſuras per longum tempus, contra quem reſultat pręſumptio obligationis ſortis, ſi allegatur, licèt aliter probari non poſſit, ſed gl. loquitur in eo, qui nihil facit, ſed paſſus, eſt contra quem non reſultat præſumptio, aliàs ſequeretur, quòd ſi te ſciente, & patiente tenuiſſem rem tuam, tanquam meam, poſſem poſtea allegare, quòd illam rem mihi uendidiſti. Et ad hoc probandum ſufficeret poſſeſſio, & patientia prædicta, quod eſſet abſurdum, & deſtrueret materiam præſcriptionū. Barto. ſuſtinet dicens, quòd in his, quæ ſunt magni præiudicij, ut in acquiſitione dominij, uerum dn̄t ultramontani, ſed in his, quæ ſunt parui præiudicij, ut in acquiſitione ſeruitutis, uerum dicit gl. ut reſultet præſumptio contra non facientem, ſed patientem. Et allegat glo. in l. pen. C. communi diui. vbi præſumitur diuiſio, quæ non eſt magni præiudicij. Item allegat iſtum text. & l. ſi filius. C. de pe. hære. Tamen iſte text. parum uidetur facere pro Bar. ponendo caſum, quòd hic allegabatur præſumptio contra patrem per creditores, nam non aliter contra patientem, ſed contra facientem, quia pater poſſedit & filius paſſus eſt preteritionem, hic agitur de magno præiudicio ſcilicet, ꝙ obligetur hæreditati. Item ſi ponatur caſus primo modo ſupra relato, quòd ſcilicèt pater allegabat per ſe, ſimiliter non facit, quia non alegabat hoc contra filium patientem, ſed contra uenientes ab inteſtat. qui non fuerunt paſſi. dictum Bar. ſatis placet per authoritatem illarum gl. & uide, quod no. Canoniſtæ in c. peruenit. de cenſi. ſuper iſto articu.

---

1 *Qui credit ſe eſſe in aliena poteſtate, cum non ſit. & eius iuſſu adeat hæreditatem nec illi, nec ſibi aciquirit.*
2 *Si mandaui tibi, ut emeres mihi talem rem, & accepiſti mandatum, & ita emiſti de tua pecunia, & non dixiſti, ꝙ emeres nomine meo, ſed ſimpliciter, qualiter agere potero.*
3 *Quòd tunc dominium illius rei fuerit tibi acquiſitum, & per actionem mandati tenearis in me transferre.*
Quòd ſi dixiſti nomine meo, ꝙ tunc recta uia dominium cum poſſeſſione mihi acquiratur.

1 **§. Si is, qui.** † Qui credit ſe eſſe in aliena poteſtate, cum non ſit, ſi adit hæreditatem iuſſu illius, nec illi acquirit, quia non poteſt: nec ſibi, quia non pręſumitur hoc voluiſſe, hoc primo. Sed ſi ſcit ſe non eſſe, licèt olim fuerit, & etiam iuſſus illius interuenerit, facit hæredem ſe eſſe, quia poteſt, & etiā uelle præſumitur, hoc ſecundo. Idem ſi credat, uel dubitet ſe eſſe: tamē adit ſine iuſſu illius, quia præſumitur, quòd noluerit illi quærere, ſed ſibi, ideo ſibi quærit, ſi poteſt, licèt ignoret ſe poſſe, hoc tertio, & ultimo. uſq; ad §. interdum, & ſic ſunt tria dicta, ſeu tres caſus, ut glo. dicit. Secundus ibi, (quanquam.) Tertius ibi, (ut Iul.) incipit, nam eum, qui dubitauit, omnibus iſtis caſibus erat ſui iuris, & ſic poterat ſibi acquirere, ſed dubitatur, an uoluerit. Et in primo caſu, quia adiuit iuſſu alterius: quem iuſſum putabat ualere, præſumitur, quòd noluerit, ſed ſolum illi, quoniam adiuit contemplatione iuſſus. ¶ In ſecundo caſu, licèt olim fuerit in poteſtate, & iuſſus illius interuenerit: hodie tamen erat, quia mortuus erat pater, & ipſe hoc ſciebat, & ſic ſe eſſe ſui iuris, & iuſſum illum eſſe finitum: unde pręſumitur uelle ſibi quærere, ſecus ſi ignoraret patrem mortuum, quia tunc eſſet idem, quod in primo. In tertio uerò caſu ſimiliter præſumitur uoluiſſe quęrere ſibi, licèt crederet ſe eſſe in aliena poteſtate, uel dubitaret, poſtquam adiuit ſine iuſſu illius: ideo ſi in poteſtate illius non eſt, quia concurrit poteſtas, & uoluntas, licèt ignoraret ſe poſſe, acquirit ſibi. Sed contra, quia aditio uidetur non ualere, poſtquàm dubitat de potentia adeundi, quia ſi credit, uel dubitat eſſe in poteſtate alterius, ſcit, uel ſcire debet, quòd non poteſt adire ſine illius iuſſu, & quòd aliter faciendo non ualet aditio, ut in princip. huius l. ergo aditio eſt nulla, ut infra eo. l. hæres inſtitutus. Sol. illud eſſet uerum, ſi in aliqua parte dubitationis nullo modo poſſet adire, ſecus ſi in utraque parte adire poteſt: licèt aliter, ut l. quod ſi dubitet. infra eodē. ſed hic, ſi non erat in illius poteſtate poterat adire ſine iuſſu, ſi erat, poterat cum iuſſu, ideo dubitatio nocet, poſtquam adeſt potentia, & uoluntas. ¶ In gl. mag. circa prin. ibi, (in tertio uiuo, uel mortuo.) iſta gl. inquantum dicit, uiuo, non bene dicit, quia in tertio caſu, ſi ille, in cuius poteſtate dubitabat ſe eſſe, quia ignorabat, an uiueret, uel mortuus eſſet, erat pater legitimus, & narturalis, ſi re uera uiueret adeundo ſine iuſſu illius, non faceret ſe hæredem, nec etiam patrem, quia non poterat, ut in principio illius l. oportet ergo intelligere tertium caſum, quòd ille pater uerè mortuus erat, & ſic poterat adire ſine iuſſu, & acquirere ſibi: tamen ipſe hoc ignorabat, uel dubitabat: ſed ſi poneremus, quòd ille nō erat pater legitimus, ſed naturalis tantum, poſſet procedere glo. ꝗa ſiue ille uiueret, ſiue mortuus eſſet, poterat iſte filius adire, & ſibi acquirere ſine iuſſu illius ¶ In eadem gloſſ. ibi, (dic ergo ex

his,

his, quæ ſequuntur.) in gl. colliguntur tres opiniones, prima eſt
de primo caſu ad tertium, quia primo caſu non acquiritur ſibi,&
tamen poterat acquirere,q͂a non erat in alterius poteſtate, ſed in
tertio bene acquirit ſibi, poſtquàm poterat, quia pater mortuus
erat. Gl. ponit tres ſol. Prima quòd primus caſus loquitur in er-
rante,qui applicat mentem ſuam ad partem falſam.Tertius loqui
tur in dubitante,qui non applicat plus ad vnam partem,quàm ad
alteram:iſta non eſt bona,quia ſicut ceſſat voluntas in errante,ita
in dubitante. Et ideo licèt verum ſit, quòd primus caſus loqua-
tur in errante: idem tamen ſi dubitaſſet,an eſſet in illius poteſtate,
vel non,& eius iuſſu adiuiſſet, & licèt ſit verum,quòd tertius lo-
quatur in dubitante, tamen idem eſſet in errante, ſi adiuiſſet ſine
iuſſu illius,in cuius poteſtate putabat ſe eſſe. Alij dicunt,quòd pri-
mus loquitur in errante in facto. tertius in errante in iure, ſed nec
iſta eſt bona, quia error iuris,ita impedit conſenſum, & volunta-
tem,ſicut error facti,vt l. ſi per errorem.de iur.om. iud.Tertia er
go ſolutio (& iſta eſt bona,)quod in primo caſu adiuit iuſſu illius,
in cuius poteſtatę putabat ſe eſſe, & ſic putabat iuſſum valere, &
durare, tertius verò caſus debet intelligi licèt in tex. non dicatur,
quòd adiuit ſine iuſſu illius, ideo videtur ſuæ intentionis acquire
re ſibi ſi poterat,licèt potentiam ignoraret, ſi ergo poteſt, acqui-
rit, & hoc vult gloſſ. in verſicul. vel melius.vſque ibi,(cur ergo.)
iuncto verſicul. & fortè. ideo hic diſtinguit vbi gl. melius aperit,
quàm ſupra fecerit. Secundum contrarium collige ex gloſſ. in
verſicul. cur ergo. de l. homo liber.in princip. infra.de acquirend.
rerum domini. & iſtud contrarium re vera venit ad ſecundum
caſum. vbi dicitur, quòd acquirit ſibi,ſi ſcit ſe eſſe ſui iuris,& ibi di
citur,quòd acquirit ei,cui bona fide ſeruit, ſi hoc vult,& ſcit eſſe
ſui iuris,& adit ſine iuſſu illius,licèt ſecus,ſi cum iuſſu, & neceſſita
te ſeruili. Sed reſpondetur, quòd hic acquirit ſibi, & non alteri,
quia non erat cui poſſet acquirere,nec volebat ſibi acquiri,cui ſer
uiebat bona fide,quia volebat, & poterat propter poſſeſſionem
illius,& propter ſeruitium, q͂d impendebat illi, quoniam habeba-
tur quantum ad hoc pro ſeruo, poſtquàm dicebat conditionem
ſuam, & voluit illi acquirere. Tertium contrarium eſt dicta l.is
qui putat. infra cod. per quam videtur, quòd in tertio caſu pro-
pter dubitationem ſibi non acquireretur. Sed ſolue, vt in gloſſ.
quòd ibi dubitat in alio, an eſſet neceſſarius hæres, vel volunta-
rius in hæreditate ſibi delata,hic ſciebat ſe non neceſſarium,& du
2 bitabat cui acquireret. ¶ † Vltimò Bart. inducit primum caſum
ad quæſtionem notabilem. mandaui tibi, vt emeres mihi talem
rem,& accepiſti mandatum,poſtea emiſti de tua pecunia,& tunc
non dixiſti, quòd emeres nomine meo,ſed ſimpliciter ago con
tra te actione mandati, vt eam mihi tradas offerens pecuniam,
quam ſoluiſti, tu dicis te emiſſe pro te,& non vis reſtituere,quid
iuris? & dicit ipſe,quòd propter præcedens mandatum cenſeris
emiſſe pro me,& contemplatione illius mandati,ſicut hic cenſe-
tur adire contemplatione iſtius præcedentis. Egò dico eſſe ca-
ſum de hoc in l.ſi ita quis.§. Scia.de verborum obliga. & in l.ſi res
3 ex mandato de acquirend.rer.dom.¶† Notandum tamen,quòd
hoc caſu poſtquàm tempore emptionis non dixiſti, quòd eme-
bas nomine meo,acquiritur dominium tibi,& per actionem mã
dati teneris in me transferre,vt in illis iuribus, ſed ſi dixiſſes, quòd
meo nomine,tunc recta via dominium cum poſſeſſione acqui-
reretur mihi,vt l.per procuratorem. C. de acquirend. poſſeſſion.
& vide omnino tex.& id,quod ibi not.Bartol. expreſsè ad pro-
poſitum in l. is qui. §. ſi ab ignoto. verſicu. quod ſi is. infra de
manumiſ. & quod idem Barto. not. in l.poſt dotem. ſol. matri.
in tertia lectu.

rium, ſine aliquo iuſſu. ſecus ſi aliter erat neceſſarius hæres h.d.
2 vſque ad §. Celſus, & eſt mirabilis caſus in primo dicto.¶ † No.
primo,q͂ licèt quando filius præcedit tempore mortis patris,ſiue
ſit inſtitutus, ſiue exhæredatus, iura ſuitatis non ſint apud nepo-
tem,quando nepos fuit præteritus, vt ſic poſſit dicere teſtamen-
tum nullum ratione præteritionis tanquàm ſuus, vt l. ſi quis po-
ſthumos.§.ſi filium.ſupra.de libe. & poſthu. & l.ſi quis filio exhæ
redato.de iniuſt. teſt. vt hic ſuccedat contra uoluntatem defun-
cti. Quando tamen eſt inſtitutus nepos, benè ſunt apud eum iu-
ra ſuitatis,vt poſſit ſuccedere ſuus ſecundum voluntatem defun
cti,caſus eſt hic,& fortè non eſt alibi, & licèt hic loquatur, quan-
do filius erat exhæredatus,idem puto ſi erat inſtitutus in parte, &
nepos in alia parte, vt vterque ſit neceſſarius, quia eadem eſt ra-
tio. Nam apud nepotem filio præcedente iura ſuitatis ſunt in ha-
bitu, non in actu,vt patet in l. Gallus.§.nunc de lege.ibi,ſi quis ex
ſuis hæredibus &c. ſed ſi inſtituatur, habitus deducitur ad actũ
quando autem pater decedat inteſtatus, tunc quia tota hæredi-
tas deuoluitur ad filium iure ſuitatis,nepos non eſt ſuus hæres.Et
per iſta remanet expeditum vnum contrarium, quod format gl.
3 ſuper ver.neceſſarius.de §. ſui.Inſtitu.de hære. qua. &.dif.¶† Item
no.q͂ iſto caſu ſicut hæreditas acquiritur nepoti per l. ipſo iure.ita
& per eum acquiritur filio,in cuius poteſtate ipſe nepos non rein
cidit per mortem aui, abſque aliquo iuſſu ipſius filij, eiuſdemq́;
patris,& ſic fallit regula, quæ ponitur.in princ.huius l.& hoc vult
glo. infra eodem modo non requiritur authoritas tutoris in hæ
reditate, quæ per legem acquiritur pup. vt infra eod. l.more.ver-
ſicul.de ea.Et aduertendem, quòd iſta acquiſitio non poteſt tali-
ter fieri patri nepotis, quòd ſit apud ipſum nepotem.ſ.cum bene-
ficio repudiandi, ſicut in hærede ad quem tranſmittitur,ut infra
proximè. Ex quo patet, quòd acquiſitio etiam repudiabilis, quæ
olim fiebat filio acquirebatur patri, cuius contrarium uoluit Bar
to.in l.fi.ſupra de condi. inſt. ſed contra ipſum allegaui iſtum tex.
4 †Idem videtur probari per iſtum tex. q͂ exiſtentia ſui hæredis,
etiam ſi adhuc non eſt ſecuta immixtio, confirmat exhæredatio-
nem, nam hęc hæreditas acquiritur filio tanquàm filio exhære-
dato, non ex perſona ſua, ſed mediante perſona nepotis inſtituti,
& tamen hic non erat ſecuta immixtio, quod patet, quia in illa
cum obliget effectualiter,requireretur iuſſus patris,& ſic non in-
teruenit.Sed ſi exhæredatio non eſſet confirmata, non poſſet iſta
acquiſitio fieri hoc modo, ſed acquireretur ſibi ex ſua perſona.
¶ Quid autem ſi exiſtentia ſui hæredis ſit eliſa per abſtenſionem,
& ſic remanſit nudum nomen, an illud ſit ſufficiens ad confir-
mandam exhæredationem? tetigi in l.ſi filius qui patri.de vulgar.
5 & pup. † Item no.illud ad quod allegatur, quòd talis hæres ha-
beor,qualis eſt is,per quem hæres efficior, quia nepos per quem
filius exhęredatus efficitur hæres, erat ſuus hæres auo,& eodem
6 modo filius,qui mediante nepote efficitur. † Et hoc facit ad quæ
ſtionem not. per,gl.in l.prima ſupra.de pet.hęre.ut ſi tu es mihi hæ
res ex teſtamento, & Titius eſt tibi hæres ab inteſt. & per conſe-
quens eſt etiam hæres mihi, quòd quantum ad me dicatur mihi
hæres ex teſtamento,ſicut & tu,mediante quo ipſe mihi hæres ef-
ficitur,licèt tibi ſit abinteſtato.

---

1 *Si filiusfa. efficiatur alteri neceſſarius hæres, facit patrem ſimiliter neceſſa rium ſine aliquo iuſſu. ſecus ſi aliter erat neceſſarius hæres.*

2 *Quando filius præcedit tempore mortis, ſiue ſit præteritus, ſiue exhæreda tus, licèt iura ſuitatis non ſint apud nepotem præteritum in teſtamento tamen quando nepos eſt inſtitutus, benè ſunt apud eum iura ſuitatis.*

Quid ſi filius erat inſtitutus in parte, & nepos in alia parte.

3 *Quid in caſu de quo hic, ſicut hęreditas acquiritur nepoti per l. ipſo iure, ita & per eum acquiratur filio in cuius poteſtate ipſe nepos reincidit per mortem aui, abſque aliquo iuſſu ipſius filij, eiuſdemq; patris.*

Quòd eodem modo non requiratur authoritas tutoris in hæreditate, quæ per l. acquiritur pupillo.

4 *Exiſtentia ſui hæredis, etiam ſi adhuc non eſt ſecuta immixtio, confirmat exhæredationem.*

Quid ſi exiſtentia ſui hæredis ſit eliſa per abſtenſionem.

5 *Talis hæres habeor, qualis eſt is, per quem hæres efficior.*

6 *Si tu es mihi hæres ex teſtamento, & Titius eſt tibi hæres ab inteſtato, q͂ per conſequens ſit etiam hæres mihi.*

1 **§. Interdum.** †Si filiusfa.. efficiatur alteri neceſſarius
hæres, facit patrem ſimiliter neceſſa-

---

1 *Proteſtatio facta ſuper actu dependente à mera uoluntate proteſtantis, reddit actum ſequentem illi contrarium ipſo iure nullum.*

2 *Timens compelli ad faciendum aliquem contractum, uel promiſſionem, re medium eſt, q͂ clam coram teſtibus, & notario proteſtetur, q͂ ſi contingat eum facere, uult haberi pro non facto, quia facit ex timore, & q͂ tũc contractus poſtea factus ſit nullus, an hoc procedat.*

3 *In actu qui dependet ex uoluntate proteſtantis, & alterius, ut eſt contra ctus, non ſufficit proteſtatio clandeſtinè facta, ſi aliter non apparet de metu, & uiolentia ſubſecuta.*

4 *Metus ſolus, an remoueat voluntatem ab actu, & uide plures ſpecies coactionis.*

5 *Actus an reddatur nullus per proteſtationem, uel metum.*

6 *Quãdo coactio ſit a iudice licitè in caſu permiſſo à iure, non dicitur actus factus per metum, nec uitiatur, niſi quantum ad utilitatem illius qui permiſit ſe cogi.*

7 *Confeſſio extorta in tormentis, ſi præceſſerunt legitima indicia, & in ea perſeueretur, dicitur, ſpontanea, ſecus ſi indicia non preceſſerunt.*

2 **§. Celſus.** † Proteſtatio facta ſuper actu dependente à
mera uoluntate proteſtantis, reddit actum ſe
quentem illi contrarium ipſo iure nullum. hoc dicit. Et gloſ. in-
telligit etiam ſi facta fuit proteſtatio clam, & occultè, nec perue-
nerit in notitiam patris, quod eſt notandum: adde & etiam ſi nõ
continet aliquam cauſam, quia ſufficit pro ratione uoluntas in
his, quæ dependent ex mera uoluntate ut l. quia poterat ad Treb
quando autem non dependebat actus ex mera uoluntate prote
2 ſtantis, ſed ipſius, & alterius, dicam ſtatim ſuper gl. ¶ † In gl. 2. ibi
(clam

(clam coram quibuſdam.)per hanc gl. cum tex. dicit Dyn. quòd ſi aliquis timet compelli ab aliquo ad faciendum aliquem contractum, vel promiſſionem, remedium eſt, quòd clam coram teſtibus, & notario proteſtetur, quòd ſi contingat eum facere, vult
a haberi pro non facto, quia facit ex timore,[a] & tunc contractus poſtea factus erit nullus. Bar. reprehendit: quia iſte tex. loquitur in aditione hæreditatis, quia dependebat ex mera voluntate pro-
3 teſtantis, † ſed in actu, qui dependet ex voluntate ipſius, & alterius, vt eſt contractus, non ſufficit proteſtatio clandeſtinè facta: immo debet fieri præſente illo, & tacente, quo caſu videtur conſentire proteſtationi, ſecus ſi eo ignorante, vel contradicente, vt l. j. §. item ſi prædixerit. ſupra nau. cau. ſta. Nam dicto caſu per actũ ſubſequentem contrarium cenſetur recedere a proteſtatione, vt l. cũ plures. §. locat. horrei. ſ. loc. Bal. autem dicit dictum Bar. procedere, ſi aliter non apparet de metu, & violentia ſubſecuta, quia per illam proteſtationem non probatur metus, vt l. metum. C. quod metus cau. & hoc etiam innuit Bartol. in verbis ſuis, ſed, ſi metus, vel violentia probaret ſubſecuta, dicit procedere dictum Dyn. ſed contra Bal. arguo, quia ſi apparet metum ſubſecutum,
4 inutile eſt dictum † Dyn. quia tunc, etiam ſi proteſtatio facta non fuiſſet, actus reſcinderetur per tit. quod met. cauſa. So. tenementi, fateor hoc, non tamen eſſet contractus nullus ipſo iure, quia metus non remouet voluntatem ab actu, immo dicitur vo
b luntas, licèt coacta,[b] vt l. ſi mulier. § fi. quod met. cauſa. ſed quando præceſſerit proteſtatio, tunc illa remouet volũtatem ab actu, & ideo erit nullus ipſo iure concurrente proteſtatione, & etiam metu, licèt proteſtatio facta fuerit occultè, & actus ille non dependeant ex mera voluntate proteſtantis, & ita intelligatur dictum Dy. & Bal. quod eſt ſingulare. ¶ Sed adhuc oppo. quòd ſufficiat ſolus metus, & ꝙ ille ſolus remoueat voluntatem ab actu, vt in c. maiores. de baptiſmo. Sol. coactio præciſa bene remouet voluntatem ab actu, vt ſi aliquis infidelis violenter immergeretur in aqua baptiſmi, quia non efficeretur Chriſtianus, cum deficiat omnis eius voluntas, ſecus in coactione conditionali, ſeu cauſatiua, & iſtam diſtinctionem ponit tex. notabiliter in c. ſacris. quod met. cauſa. & dicitur conditionalis, quando dico, niſi feceris hoc, te interficiam: nam videris velle facere, ut non interficiã, ſed quando capio te per perſonam, & cogor aliquid facere, illa dicitur præciſa, quæ non poteſt interuenire in caſu iſto, quia nullus poteſt compelli loqui, ſi non vult loqui. ¶ In glo. ſeq. ibi, (ſo. hic fallens.) i. quia premiſit proteſtationem, ibi non, & hæc vera. ¶ In glo. ibi, vnde etiam ſi nullus fuiſſet metus non tenuiſſet. Not. iſtam gloſ. quòd licèt hic loquatur, quando interuenit metus verborum, idem tamen ſi non interueniſſet, poſtquam interuenit
5 proteſtatio. † Contra hoc aduerte, aut interuenit actus per proteſtationem, vel metum, aut interuenit ſola proteſtatio, aut ſolus metus, aut proteſtatio & metus. Primo caſu aut actus, ſuper quo fiebat proteſtatio, dependebat ex mera voluntate proteſtantis, & tunc redditur nullus ex proteſtatione præcedente, etiam clandeſtinè facta, vt hic iuncta gl. præcedente, hoc tamen verum, ſi incontinenti poſt proteſtationem adiuit, quia cenſetur eſſe in eadem voluntate, quam proteſtatus eſt. Si verò ex interuallo cenſetur mutaſſe voluntatem, & ſic ualebit aditio per ea, quę notan. in ſimili in l. per retentionem. C. de uſu. facit l. qui bona. §. ſi quis ſtipulatus. de dam. infe. & in l. fi. in fi. infra ꝙ ui, aut clam. niſi proteſtatio fuiſſet facta ita generaliter, quòd comprehenderet omne tempus, puta ſi contingat me quandocunq; adire, proteſtor, quòd nolo adire, ſed adeo fictè, & hoc tenuit Iaco. But. in l. pacta nouiſſima. C. de pac. vbi uide per Bart. aut actus non dependebat ex mera voluntate proteſtantis, & tunc per ſolam proteſtationẽ præcedentem non redditur nullus, niſi facta ſit præſente illo, cum quo cœlebraturus eſt illum actum, & illo tacente, vt d. §. item ſi prędixerit. immo faciendo poſtea actum cenſetur receſſiſſe a proteſtatione præcedẽte, ut d. §. locator horrei. quia voluntas in mente retenta non debet alteri ignoranti nocere, nec debet ille decipi a proteſtante, & ideo Bart. in l. non ſolum. §. morte. in j. q. de ope. no. nun. vbi ponit materiam proteſtationis, intelligit iſtũ tex. quando poſt proteſtationem adiuit ſolo verbo, uel etiam facto non cœlebrato cum alio. Si autem tanquam hæres cœlebraret aliquem contractum cum alio, proteſtatio præcedens non prodeſſet ſibi, quominus ex hoc efficeretur hæres, ne ille remaneat deceptus, & ſic obligaretur non ſolum illi, ſed omnibus alijs per ea, quæ no. per gl. in l. fi. ſ. de interro. ac. ſed Ang. intellexit iſtũ tex. quando poſt proteſtationem geſſit aliquem actum, qui ſolet inducere aditionem, puta recollegit fructus; quia propter proteſtationem non cenſetur recollegiſſe tanquam hẽs, ſed ſi expreſſè adiuiſſet, quia tunc apparet, ꝙ vult adire poſtquam ita dicit, tenet Ang. quòd videretur receſſiſſe a proteſtatione præcedente. hoc eſt falſum, & contra gl. quæ ſunt hic, & comunem intellectum, quia illa proteſtatio remouet voluntatem a uerbis ſubſecutis, & etiam ab actu, niſi geratur cum alio, & iſtam tene: aliàs non eſſet differentia inter actum dependentem a ſola uoluntate, vel non. Secundo caſu principali quando interuenit ſolus metus, vel coactio, diſtingue, ut ſupra dixi inter coactionem præciſam, quæ omnem voluntatem excludit, & illa reddit actum nullum, & cauſatiuam, & illa non reddit actum nullum, quia non excludit uoluntatem, ſed facit actum reſcindi interdum per actionem, quod me. cau. interdum iudicis officio: dummodo iuſtus interuenerit metus, quod pluribus modis contingere poteſt. quod dic, ut no. in l. interpoſitas. C. de tranſac. & in caſu huius §. ſi ſolus metus interueniſſet, reſcinderetur aditio officio iudicis. l. ſi mulier. §. ſi metus. ſupra quod met. cau. quando interuenit proteſtatio, & metus, ſi ille metus non fuit iuſtus, nihil operatur ille, ſed proteſtatio, vt in hac gl. iuncta cum text. ſed ſi fuit iuſtus, tunc proteſtatio præcedens facit, ut ille actus reddatur ipſo iure nullus, qui ſi non præceſſiſſet, proteſtatio ualeret mero iure, etiam ſi ſit talis actus, qui pendeat ex voluntate duorum. & etiam ſi proteſtatio fuerit facta occultè, & ita intelligitur inductio, quam facit Dyn. iuncta ſuſtentatione Bald. quod eſt ſingulare. hoc tamen limito, quando propter iſtum timorem non potuit palàm proteſtari, aliàs non prodeſſet ſibi proteſtatio occulta, & hoc dico per ea, quæ no. Bal. C. de fideicommiſ. l. clari iuris. in fin. vbi omnino vide, & per ea, quæ habentur plenè in l. de pupilla. §. ſi quis ipſi. infra de ope. nou. nun. C. de his, qui me. iud. non appell. in rubro, &
6 nigro. & extra de appe. c. ſi iuſtus metus. ¶ † Vltimo no. glo. in fin. quòd quando coactio fit licitè a iudice in caſu permiſſo a iure, non dicitur actus per metum, nec vitiatur, niſi quantum ad vtilitatem illius, qui permiſit ſe cogi, quia omnem utilitatem perdit, quam conſecuturus eſſet, ſi ſpontè feciſſet, vt l. ita tamen. §.
7 qui ſuſpectam. ad Trebel. & propter h. d. † Ang quòd confeſſio extorta in tormentis, ſi præceſſerunt legitima indicia, & in ea perſeueretur, dicitur ſpontanea, vt l. fi. §. ſi quis. de quęſti. ſecus ſi indicia non preceſſerunt, quia tunc non legitimè extorta eſt, cum ſine eis non debeat ad torturam peruenire, vnde etiam, ſi in eà per-
c ſeueret, non nocet,[c] quod etiam videtur tenere Barto. in l. final. infra de quæſtio. circa principium.

ADDITIONES.

a Quia facit ex timore. Adde ca. nullus. 7. diſt. c. 1. 57. diſt. c. ex his. 24. q. 7. & in regula, quæ ex timore. de reg. iur. lib. 6.

b Dicitur uoluntas, licèt coacta. Adde l. ſimiliter. in §. ſi dos. ff. quod me. cauſa. c. merito. & ibi glo. 15. q. 1. Cardi. Zab. in c. uerum. in 1. no. de iureiur. idem. Car. in c. 1. in 1. op. de deſponſa. impu.

c Non nocet. Adde Alexan. de Imo. qui hoc etiam tenet in conſi. 52. co. 2. uer. ſi autem. in 3. uolu. & Alex. in conſi. 5. col. v. in prin. in 1. uol. Cur.

LEX VII.

1 *Vulgaris ſubſtitutio quando expirat.*

2 *Quòd illa uerba, ſi non erit hæres. intelligantur. ſ. per ſe ad ſuam utilitatẽ, uel etiam ad utilitatem alterius.*

1 SI quis filium. † Vulgaris ſubſtitutio expirat, ſi inſtitutus adit, licèt hæreditatem ac
2 quirat alteri, non ſibi h. d. † ſic illa verba, ſi non erit hæres. intelliguntur. ſ. pro ſe, & ad ſuam vtilitatem, ſiue etiam ad utilitatem alterius, vt ſupra de hæred. inſti. l. ſi paterfa. Titium. quæ licèt loquatur in ſeruo inſtituto, locum habet in filiofa. ut hic in gloſſ. j. quam no. licèt Pe. dixerit contrarium C. de hær inſt. l. cum proponas. & non meminit de iſta gloſſ. ſed iſta tenetur, & ſic ſi teſtator ignorabat ipſum eſſe filiumfa. ſubſtitutus non excluderetur ex toto, ſed admitteretur ad quartam partem, ſicut ibi dicitur in ſeruo inſtituto in illa l. cum ſeq. & hoc vult gloſſ. j. ꝙ iſta l. intelligantur, quando ſciebat, poſtquam dicit, ſubſtitutum ex toto excludi. Hoc tamen verum iure iſto: ſed hodie cum filio acquiratur proprietas, ſi adit indiſtinctè, excluditur ſubſtitutus, ſiue teſtator ſciebat, ſiue non, ſed quantum ad vſumfr. qui acquiritur patri, adhiberi poteſt eadem diſtinctio ſententię, uel ignorantiæ ſecundum Bal.

---

1 *Suus hæres hæreditatem patris non aditam tranſmittit ad ſuos hæredes cum beneficio abſtinendi, ſicut ipſe abſtinere poterat.*

2 *Qundo ignorauit filius ſibi delatam hæreditatem paternã tranſmittit eã ratione ſuitatis tanquam ſibi acquiſitam per l. cum beneficio repudiandi, & tam ad nepotem ex eo, quàm etiam ad quoſcunque extraneos hæredes.*

Quòd tunc non tranſmittat ius deliberandi, tanquam extraneus hæres, licèt decedat infra annum.

1 §. Si filius. † Suus hęres hæreditatem patris non aditam tranſmittit ad ſuos hæredes cum beneficio abſtinendi, ſicut ipſe abſtinere poterat h. d. & ſemper allegatur, quia declarat omnes ll. in quibus hęreditas non adita tranſmittit, de qui-

de quibus plenè hr̃ in l.uentre.ꝭ.eo.quia intelligunt̃, ꝙ trãſmittit̃
non tanq̃ adita, ſed adeunda, & ꝙ hr̃s poſtq̃ adiuit hæreditatem
tranſmittentis põt illam hæreditatem tranſmiſſam. l.aui repudia-
re, ſicut poterat tranſmittens, & põt adire ſi vult, ſed ſi non adi-
uiſſet hæreditatem tranſmittentis,tunc ſicut non poſſet illam adi-
re tanq̃ hr̃s,ita nec poſſet repudiare, & ſeparare eam ab hr̃ditate
tranſmittentis,& iõ ſi repudiat hr̃ditatem tranſmittentis,illa hr̃di-
tas vnà cum dicta hæreditate tranſmittentis deuoluitur ad aliũ,
ad quẽ hæreditas tranſmittentis deuoluitur.licèt gl. hic ſuper ver.
abſtinere. videat̃ uelle ꝯrium, ꝙ ſi iſte nepos non vult hr̃ditatem
ſui pr̃is,ſed bñ vul hæreditatem aui trãſmiſſam, põt illam repudia
re,& hãc amplecti per l.q ſe pr̃is.C.vnde li.quod eſt falſum per id,
qđ ſ.dixi,& illa l.q ſe pr̃s.dẽt intelligi,qñ ipſe filius repudiauit hære
ditatem paternam.tunc.n.nepos bñ põt illam auitam adire, & re
pudiare pr̃nam, quia ſeparatio facta fuit per filium, aliàs ipſe ne-
pos facere nõ poſſet,poſtq̃ repudiaret paternam,ſed tranſiret ad
alios hæredes vnà cum hæreditate patris. ¶In j. gl. quæ incipit,
(idem ſi non,ignorauit,)quidam habent. idem ſi ignorauit, ſed
malè:quia tunc gl.non adderet nouum caſum ad tex. qui loqui-
2 tur,qñ ignorauit. Not.† ergo,ꝙ qñ ignorauit filius ſibi delatam
hereditatem pr̃nam bñ tranſmittit eã rõne ſuitatis, tanquam ſibi
acquiſitam per l. cum bñficio repudiandi, & tã ad nepotem ex
eo, ut hic, q̃ ẽt ad quoſcunq; extraneos hr̃des ſm veram opi. vt
plenè no.ꝭ. eod.l.uentre. non tñ tunc tranſmittit ius deliberandi
tanq̃ extraneus hæres, licèt decedat ꝭ.annum, quia ignorans il-
lud ius non tranſmittit,cum in eo non cadat deliberatio, ſed ſi ſci
uit ſibi delatam tranſmittit duplici iure, & tanq̃ ſuus,& etiam tan
quã extraneus ius deliberandi, ſi decedat infra annum,& hoc re
peritur in quæſtionib. Pauli iuriſconſulti.cuius fuit iſta l.ut refert
Imperator in l.cum antiquiorib. C.de iure delib. licèt hic non lo-
quatur,niſi quando ignorauit.

1 §.In omni. †Hæres hæredis primi teſtatoris, ſeu defuncti eſt hæres, ſi ille eam adiuit, & tunc non
poterit repudiare h.d.Nec ob.§.præcedens. quia ibi loquitur, qñ
nõ adiuit,vel immiſcuit,licèt eã tranſmiſerit ad ſuos hæredes.hic
quando adiuit,unde cum iuncta ſit cum hæreditate hæredis non
poteſt hæres hæredis eam ſeparare, vt l.ſed ſi plures.§.filio.ſupra
de vulga.& pupillar.

LEX VIII.

1 *Pupillus quando poſſit, uel non ſine tutoris authoritate hæreditatem acquirere.*
2 *Pupillus non poteſt obligari ſine authoritate tutoris,& ſi daretur ſibi curator non ſufficeret authoritas curatoris,licèt in adulto ſufficeret,et proximus pubertati naturaliter obligatur.*
3 *Qui adit hæreditatem qualiter obligatur creditoribus, & legatarijs,& quando etiam ultra uires hæreditarias.*
4 *Qui non põt ſe obligare ſine certa ſolennitate,nec etiam poteſt hæreditatẽ adire ſine eadem ſolennitate,quando adeundo obligaretur.*
5 *In obligatione quæ contrahitur per legem ſine facto obligati, non requiritur authoritas adminiſtratoris.*
Minor ſi conducat domum,uel ducat uxorem,& recipiat dotem,an inuecta,& illata in primo caſu, & eius bona mobilia in ſecundo obligentur pro penſione uel reſtitutione dotis,ſi non interuenit authoritas curatoris,uel iudicis.
6 *Pupillus quando contrahit, uel quaſi contrahit ad utilitatem alterius iuſſu,uel mandato illius, non requiritur tutoris authoritas,ſecus ſi tractaretur de eius incommodo.*

1 MOre. †Pupillus ſine tutoris authoritate, non põt
hæreditatem acquirere, niſi acquiſitio fiat
per l.ſine facto ſuo,vel niſi eam acq̃rat alteri,in cuius
eſt poteſtate adeundo iuſſu illius, cum tutoris verò
authoritate bene põt acquirere,ſi fari põt, licèt intellectum non
habeat, quia ſit proximus infantiæ h. d. cũ l.ſeq.& ſic iſta prima l.
loquitur, qñ non põt.l.ſequens,qñ põt,& prima rl̃a negatiua re-
2 cipit duos caſus fallentiæ,ut patet ex iſta l.¶† No.j.ꝙ pu.non po-
a teſt obligari [a] ſine authoritate tutoris, intellige ſiue habeat tuto-
rem,ſiue non habeat,& ſi daret̃ ſibi curator non ſufficeret autho
ritas curatoris,licèt adulto ſufficiat,ut in ulti. gl.l.ſeq.¶Item intel-
lige,ꝙ nõ obligat̃ ciuiliter,nec natural̃r,niſi ſit proximus puberta
b ti, [b] tunc enim naturaliter obligaretur, vt not. in l. j. ꝭ. de don.
3 ¶†Item no.ꝙ qui adiuit hr̃ditatem obligatur.intellige ſcilicet cre
ditorib.& legatarijs cum quib. vr̃ quaſi ꝯhere, vt l.apud Iul.in fi.
qui ex cau.in poſ. ea, & ẽt fiſco, ſi erant debita fiſcalia,ſed ſi nulli
erant creditores, nec debita fiſcalia adeundo non obligatur,quia
non eſt,cui obligatio q̃rat̃,& ſibiipſi tanquam hr̃di, non põt eſſe
obligatus, ut no.in l.frater a fratre.in prima gl.de ꝯd.inde. ¶Item
no.ꝙ obligat̃ ultra vires hr̃ditatis:ut patet dũ dicit, ẽt ſi non ſit ſol-
uedo.cõcordat l. quę dotis.ſo. ma. Quod intellige.ſ.creditoribus
legatarijs nõ iſto iure,vt plenè no.in l.j.in fi. ꝭ.ad Treb.hodie ſic ſi
non ꝯfecit inuentarium, ſed ſi confecerit, nec creditorib.nec le-
gatarijs obligat̃ vltra vires.¶† Item no.quæro, ꝙ qui non põt ſe
obligare ſine certa ſolẽnitate, nec ẽt põt hæreditatem adire ſine
eadẽ ſolennitate, quod no.pro ſtatutis.Hoc intelligo,qñ adeũdo
obligaret̃, vt j.dixi, aliàs ſecus.dixi in l.mutum.ſ. eo. ſm Ang.licèt
plerique in hoc non conſentiant, q̃a ſaltẽ recipit uexationẽ ex adi
tione. certè ſtatutum non prohibet quem uexari, ſed obligari.
5 ¶†Item no. ꝙ in obligatione, q̃ ꝯhit̃ ꝑ l.ſine facto obligati, non
req̃rit̃ authoritas adminiſtratoris, & illud faceret ad q̃nẽ no.in
l.certi iuris.C.loc.ꝑ Cy. & l.ſi ꝯſtante. ſol.mat.per Bart.de minore
ꝯducente domũ, uel ducente vxorẽ & recipiẽte dotẽ,utrũ inue-
cta, & illata in primo caſu, & eius bona immobilia in ſecundo
obligent̃ pro penſione, uel reſtitutione dotis, ſi non interuenit
authoritas curatoris, uel iudicis, & vr̃,ꝙ ſic,q̃a illa eſt tacita obli-
gatio legalis,vt hic,in ꝯriũ,quia deſcendit ex facto ſuo ꝑ ꝑ factum
eius,q̃a inuexit, & intulit in domũ conductam in primo caſu,uel
recipit dotẽ in ſecundo, ſed hic loquit̃, qñ nullum factum eius in-
6 teruenit,dic ut not.in p̃allegatis iurib.ꝑ Do.†Item no.in fi.§.impu
beres. ꝙ qñ pu.ꝯhit,vel quaſi ꝯtrahit ad utilitatẽ alterius,iuſſu,vel
mandato illius, nõ req̃rit̃ tutoris authoritas,quia nõ tractatur de
eius incommodo, ſed illius mandantis. facit l. ſed & ſi q̃s. §.fi.ſ.de
inſtito.ſecus ſi tractaret̃ de eius incõmodo, q̃a noĩe ꝓprio obli-
garetur,qđ ſit dic,vt no.in l.procurator, q̃ ꝓ euictione. de proc.
ꝑ Bar.& adde l.cũ mãdato ſ. de min. ¶Sed op. qñ impubes iuſſu
pr̃is nõ poſſit adire hr̃ditatẽ:quia pr̃ia poteſtas nõ ſufficit ad obli
gandum filiũ pup. vt l.fi.§.j.ſ.de uer.ob. Sol.verũ eſt,qñ obligaret̃,
& nõ acquireret:ſed qñ cũ obligatione iũcta eſt acquiſitio, vt cũ
adit hr̃ditatẽ, tunc licèt obligetur, tñ iſta obl'o non remanet pe-
nès eum,ſed tranſit in patrem, ſicut ipſa acquiſitio penès eum,vt
hodie eſt in aduẽtitijs, qñ pr̃ eſt legitimus adminiſtrator, ſi hẽt
uſumfructũ,iõ põt ſibi authorari,ſicut tutor ſm Bart.in l.ſi infan-
ti.in fi.C.de iure delib.& dic,ut ibi per eum.

ADDITIONES.

a Pupillus nõ poteſt obligari. Adde l.primam.& Bar.ff.de noua.Bar. in l.pupillus.ff.de re.iu.& gl.in l.2.in §.pupillus.ff.de ne.geſt.

b Niſi ſit proximus pubertati. Adde qñ pupillus dr̃ proximus pubertati.uide gl.in l.pupillus.ff.de re.iu.Bar.in l.prima.in fi.ff.de do.c.continebatur. de deſpon.impub.& gl.in c.atteſtationes.

LEX IX.

1 *Infans pubes,uel proximus infantiæ æquiparatur furioſo.*
2 *Furioſus non gerit actum per ſe,etiam cum authoritate curatoris ſui, ſed ipſe ſolus curator,ſed infans,uel proximus infantiæ poteſt per ſe cum authoritate tutoris.*

PVpillus ſi fari. Non ſummatur hic, ſed
ſummat̃ in præcedenti. l.
1 No.¶† ꝙ pubes infans, [a] uel ꝓximus infantiæ æqui-
a paratur furioſo,quantum ad carentiã intellectus.dic
tñ,ꝙ æquiparatio non eſt per oĩa bona,q̃a furioſus penitus caret
intellectu,ẽt quantum ad acq̃rendũ ſibi, non ſic infans,uel proxi-
2 mus infantiæ, vt l. donatarum. C.de acquir. poſ.† Item furioſus
nõ gerit actũ ꝑ ſe,ẽt cũ authoritate procuratoris ſui,ſed ipſe ſolus
curator:ut hic in gl.ſuper ver.furioſus.ſed infans,vel proximus in
fantiæ põt actũ gerere ꝑ ſe cum authoritate tutoris, vt l. ſeruo in
uito. §.ſi pu. ꝭ.ad Treb.ibi,ſiue hæres inſtitutus eſſet,&c.& in j.gl.
iſtius l.pupillus,& adde quod dixi ſ.eo.l.mutum,&c.

ADDITIO.

a Pubes infans. Adde gl.in l.negotijs. ff.de re.iur.In l.Infantis .C.qui admi. ad bo.poſ.in prin.idem Iaſ.in l.ſi infanti.C.de iure delib.

LEX X.

SI ex aſſe. Non ſummatur. habuimus ſupra eodem lege prima.

LEX XI.

1 *Differentia inter pupillum, & adultum circa aditionem,uel repudiationem hæreditatis.& nu.2.*

1 IMpuberibus. Impubes etiam ſi adiuit
tamen ſine authori. tuto
ris põt repudiare, q̃a non ualuit aditio, ſed pubes ita
demum põt repudiare, ſi nõ ualuit,aliàs ſecus,ẽt ſi ſi-
ne authoritate cur. qñ ipſum non habebat, q̃a aditio ualuit iure.
h.d.iſta. l. ſuppleta ꝑ gl. poſſet tñ petere reſtitutionẽ in integrũ,q̃
2 nõ eſt neceſſaria in p̃cedenti caſu. ¶† Et breuiter recollige pro in
tellectu tex.& gl. ꝙ ſi aditio facta non eſt, uel immixtio, non dif-
fert pup. ab adul. quia uterq; poteſt repudiare mero iure,ſine re-
ſtitutione in integrum, ad hoc ut ualeat requiritur in pup. tuto-
ris authoritas,ſicut in adeundo, & idem in adulto ſi curatorem
habebat,aliàs ualet repudiatio mero iure,licèt aduerſus eam poſ-
ſit in integrum reſtitui, & etiam pubes poſſet reſtitui, ſi læſus eſ-
ſet, licèt interueniſſet authoritas tutoris, aut eſt ſecuta aditio,
uel immixtio,& tunc aut interuenit authoritas tutoris, uel cura-
toris,& ſimiliter non differt pup. ab adulto, quia in utroque ua-
let mero iure,& uterque poteſt in integrum reſtitui aduerſus adi
tionem. Aut non interuenit authoritas prædictorum, & tunc
differt pup. ad adulto, quoniam aditio pup. non ualuit,& ſic me-
ro iure

ro iure ſine reſtitutione pōt repudiare, ut in primo caſu huius
l. in ver. omnimodo, qđ importat, ſiue nō adiuit, ſiue etiam adiue
rit ſine tutoris authoritate, aut loquimur in adulto, & tunc ſi ha-
beret curatorem idem, quod in pu. ut in l. ſi curatorem haben. C.
de in inte. reſt. ſi non habebat, loquitur ſm dictum huius l. ꝙ me-
ro iure valuit aditio, & ſic non poteſt repudiare, ſupple ſine reſti-
tutione in integrum, & ex his remanent declarata ea, quę haben-
tur in gloſſ. & melius, quàm Bart. ponat.

LEX XII.

1 *Suus qui ſe non immiſcuit, poteſt abſtinere beneficio edicti prætoris ſine aditione iudicis.*

2 *Filius ſi conueniatur tanquam filius, & hæres, non habet neceſſe allegare ſe non immiſcuiſſe, niſi creditores probent illum ſe immiſcuiſſe.*

1 SI quis. †Suus hæres q ſe non immiſcuit hæredi-
tati, habet beneficium abſtinēdi ab edicto
p̄toris, iō non habet neceſſe impetrare a iudice, nec
eſt obligatus efficaciter creditoribus hæreditarijs, iō
2 aduerſus eos non indiget reſtōne in integrū h. d. ¶† Videbatur ꝯ
rium primo dicto, quia beneficium, qđ cōcedit ab edicto p̄toris,
debet impetrari a p̄tore viuo, vt patet in bo. poſ. q̄ defertur ab edi
cto p̄toris, & dr̄ edictalis, & tñ neceſſe eſt adire prætorem, vt con
cedat decretalem, & hodie ſufficit, ꝙ coram eo agnoſcatur, vt l.
fi. C. qui admit. ab bon poſ. ſed certè illud eſt in beneficio, qđ con
ceditur ad aliquid acquirēdū, illum in eo, qđ tendit ad deliberan-
dum ut eſt iſtud, q a fauorabilior eſt liberatio, & ꝓ hoc ſ. de ꝯd. in
ſti. l. q̄ ſub ꝯdōne, §. j. iuncta l. Arrianus. de act. & obli. ¶Item ad-
huc videbatur ꝯrium in ſcđo, quia cum ſtatim ſit obligatus per
l. xij. tab. videbatur, ꝙ remaneret obligatus, niſi vtatur beneficio
p̄toris ſe expreſſè abſtinendo, ſed certè ſatis eſt, ꝙ poſſet vti, ſicut
in ſimi. videmus in eo, cui legata eſt liberatio, quia non eſt libera-
tus quouſque hæres ipſum liberet per acceptilationem, uel pactū
tñ anteq̄ liberetur, habet exceptionem, quia ſufficit, ꝙ poſſit pete
re ſe liberari, vt l. ſi creditoris. C. de fideicom. & no. in l. ſi non ſortē
§. adeo. de ꝯd. ind. per gl. ex hoc videtur, ꝙ ſi conuenietur tanq̄ fi-
lius, & hæres, habeat neceſſe ſaltem allegare ſe non immiſcuiſſe
quia mero iure eſt obligatus, ſed habet exceptionē, ꝙ exceptio
eſt proponenda, aliàs reus cōdemnaretr̄, vt not. ꝑ gl. in l. ſi vnus. §.
pactus. ſ. de pac. licèt ſecus in eo, qui ipſo iure non tenetr̄, vt gl. in l.
ubi pactū. C. de tranſac. Contrariū tñ dic, q a hoc ꝓcederet in ex-
ceptione non notoria, q̄ oriretr̄ ex facto ipſius rei, puta ex pacto,
qđ pōt eſſe incognitū iudici, ſed iſta exceptio eſt notoria, q a pro-
uenit ex edicto p̄toris, qđ iudex ſcit, uel ſcire debet, vñ cum con-
ſtet ſibi, ut iudici de hac exceptione, non p̄t ipſum condēnare, li-
cèt nihil dicat, uel opponat, niſi creditores probent illum ſe immi
ſcuiſſe, ut no. ʃ. e. l. neceſſarijs. & l. ſi cum dotem. §. tranſgrediamur.
ſol. mat. in fi. de quo videtur caſus in hac l.

LEX XIII.

1 *Qui poteſt adire, poteſt repudiare, & quando, & nu. 2.*

Tres caſus, in quibus non poteſt quis adire.

3 *Qui non poteſt adire, non poteſt repudiare.*

4 *Licèt inſtitutus ſub conditione poteſtatiua dicat eam ſe nolle implere, nō tamen dicitur conditio defecta, quouſque mutando uoluntatem poteſt eam adhuc implere.*

5 *Ius conditionale per ſimplicem renuntiationem, ſeu repudiationem non poteſt remitti, & quid per pactum. Et quid ſi repudiatio facta ſit parte præſente.*

1 IS qui. †Hæreditas, q̄ non poteſt adiri, non poteſt re
pudiari & tunc non poteſt adiri, quando nō
eſt adhuc delata, licèt ſperetur deferri in euentum alicu
ius conditionis, uel ſi eſt delata, tamen delatio ignoratur h. d. uſq;
ad §. fi. qui incipit: (neq;.) Et primo ponit vnam rl'am affirmatiuā,
2 † ꝙ qui poteſt adire, pōt repudiare, vſque ibi: (hoc ita,) ubi poni-
tur rl'a negatiua, ꝙ qui non poteſt adire, non poteſt repudiare, &
ponuntur tres caſus, in quibus non poteſt adire, ſed primus, & ter
tius tendunt ad idem, qñ non eſt delata, ſed ſperatur deferri ſub
conditione, ut interim non poſſit repudiari. Secundus caſus quan
do eſt delata, ſed ignoratur delatio, puta ſi teſtator ſit mortuus,
primus, & tertius caſus, ſeu exempla locum habent in hæredita-
te ex teſtō. illa enim poteſt deferri ſub conditione in hæreditate
ab inteſt. q̄ ſemper defertur purè. ſecundum exemplum locum
3 habet tam in hæreditate ex teſtō, q̄ ab inteſta. † Et notandum, ꝙ
rl'a negatiua ſemper procedit, ꝙ qui non poteſt adire, non p̄t re-
pudiare, ſed affirmatiua non ſemper, quia pluribus modis dicitur
quis poſſe adire, & non omnis potentia adeundi facit, vt repudia-
re poſſit, & hoc proſequere pulchrè, & ſubtilr per Bar. in l. is po-
teſt. ʃ. e. §. poteſt. ¶In text. ibi, (nihil agitur.) & ſic ea non obſtante
poterit adueniente conditione adire, vt ʃ. e. l. nec is. §. fi. & idem in
caſibus ſequentibus, & dixi ſ. eo. l. 4. ¶In tex, ibi, (& ſic in arbitrium
collata eſt.) No. iſtum text. pro eo quod dixi in l. ſuus quoque.
4 §. ſed ſi filio. de hæredi. inſt. † ꝙ licèt inſtitutus ſub conditione ptā
tiua dicat eam ſe nolle implere, non propterea dicitur conditio
defecta, quouſq; mutando uoluntatem poteſt eam adhuc imple
re quia hic dr̄, ꝙ ſi repudiat non ualet repudiatio. ſubaudi, quo
minus ſi poſtea ꝯdōnē implet, poſſit adire, certū eſt aūt ꝙ eo ipſo,
ꝙ repudiat, vr̄ aſſerere ſe nolle ꝯdōnē implere, vt eā habeat, & tñ
hęc aſſertio tacita non facit videre ꝯdōnē eſſe defectā, vt hic colli
gir̄, ſi bñ ꝯſideret. ¶In tex. ibi, (uiuat teſtator.) q re uera erat mor-
tuus, & ſic hæreditas erat delata, ſed ignorabat, ſed ſi uiueret, non
eſſet adhuc delata, vñ non differt iſte caſus a pręcedenti, & ſeq.
5 ¶† In gl. 2. ibi, (itē ꝯ C. de pac. l. j.) Sol. ius ꝯdōnale per ſimplicē re-
nuntiationem, ſeu repudiationē nō pōt remitti, q a repudiatio tē-
dit ſolum ad abdicandū emolumentū, qđ quis habet, uel habere
pōt ſi vult, ſed ꝯdōne pendēte nec hēt, nec habere pōt. ideo repu
diatio non ualet, q a non pōt operari effectū ad quē ordinatr̄, ſed
per pactum bñ pōt remitti, quia ꝑ illud obligatr̄ ad non petendū,
& conſtat, ꝙ poteſt obligari, licèt ad hoc ius non habet, nec po-
teſt poſtea ꝯ ſuam oblōnem venire, & ita loquitur ꝯrium. Si tñ
repudiatio facta eſt parte præſente haberet uim pacti, & ualeret
ar. in l. tale pactum. in prin. ſ. de pac. & not. in d. l. j. ¶In gl. ibi: (item
aliud in bonorū poſſeſſione petēda,) q a ſi pōt peti ꝯdōne pendē-
te nō tribuit ius, ſed ſimplicē adminiſtrationē. vñ dr̄ potius facti,
q̄ iuris, & ſi poſtea ꝯdō exiſtat incipit ſortiri iuris effectū, ſed adi-
tio hr̄ditatis nō ordinatur ad adminiſtrationē facti principalr, ſed
ad tribuēdum ius, qđ tribuere non pōt ꝯdōne pendēte: ideo aliud
eſt, q̄ in bonorū poſſeſſione, quæ ordinatr̄ ēt ad adminiſtrandum,
vt l. ſi quis inſtituatur. de hær. inſt. In glo. ſuper verbo arbitrium.
ibi, (ſecus ſi nollet, &c.) vult dicere gloſſ. quòd ſi aliquis eſſet inſti-
tutus ſub iſta conditione ſi nolles, cenſetur inſtitutus purè: quia
iſta ꝯdō non ſuſpendit cū tacitè inſit, ēt ſi non fuiſſet expreſſa, ut l.
uerba. de ꝯd. inſti. & iō poſſet ſtatim mortuo teſtatore repudia-
re, & non haberet locum, qđ hic dr̄ de inſtituto ſub conditione,
ꝙ ea pendente non poſſit repudiari: dēt ergo hic intelligi, qñ con
ditio dependebat ex arbitrio inſtituti tacito non expreſſo, ut ſi
capitolium aſcenderit, uel decē dederit, nam hic exprimitur fa-
ctum, & tacitè ineſt uoluntas, vt l. nonnunquam. de ꝯd. & dem.
iſtę ꝯditiones bñ ſuſpendunt inſtōnē, & anteq̄ impleantr̄, nec pōt
adiri hæreditas, nec repudiari, pōt intelligi tex. qñ ꝯdō collata erat
in arbitriū, tertij ſilr tacitum, & uallatum nō exp̄ſſum, ut ſi Titius
aſcenderit capitolium, uel decē dederit, ſi autē expreſſum, ut ſi Ti
tius uoluerit non ualeret inſtō tanq̄ captatoria, ut l. illa inſtitutio.
de hær. inſt. ſecus ſi fuiſſet dictum ſi Titius arbitrabitur, & ſic non
in meram uoluntatem, vt l. ſi ſic. in prin. de leg. j. & dicit gl. ꝙ tunc
erit inſtitutio pura per l. j. de leg. 2. quod non eſt uerum, ut ibi no.
quia qđ conditionaliter confertur in arbitrium tertij, inſtitutio,
uel legatum redditur conditionalis, uel conditionale, licèt non
reddatur nullum, qñ per uerba importantia arbitrium boni uiri,
ut ſunt illa, quæ habentur in d. l. ſi ſic. in principio.

1 *Hæreditatem delatam filiofa. nec ipſe ſine patre repudiare poteſt, nec econuerſo, ſed uterq; ſimul.*

2 *Quando duo faciunt unum actum ſimul, cenſetur alter alteri conſentire*

Non differt hæreditas profectitia ab aduentitia in hoc, quia pater ſine filio, nec econtra filius ſine patre poteſt eam repudiare, & in quibus alijs differant.

3 *An ipſi patri noceat repudiatio ipſius patris, licèt non noceat filio, & an repudiatio filij, licèt non noceat patri, noceat ſibi ipſi, ut ſi ſit effectus ſui iuris non poſſit eam adire pro ſe.*

4 *Hæreditatem delatam ſeruo, an ſolus dominus poſſit repudiare.*

5 *Bonorum poſſeſſionem delatam filio poteſt pater agnoſcere, ſed non repudiare.*

6 *Quid in hæreditate delata filio infanti.*

1 §. Neque filius. †Hereditatem delatam filiofa. nec
ipſe ſine patre repudiare pōt, nec
econuerſo, ſed uterque ſimul h. d. cum l. ſeq. ¶In text. ibi (neque
filiusfa. repudiādo ſine pātre.) hoc caſu eſt unica tñ rō. ſ. ne filius
ſolus repudiando faciat p̄iudicium patri, cui hæreditas acquire
retur ſi iuſſu eius eam adiret, unde non poteſt ſibi auferre hanc
ſpem acquiſitionis, & ideo non obſtante repudiatione filij, po-
teſt pr̄ adhuc ſibi iubere, ꝙ adeat, & adeundo ſibi acquirat. ¶In
tex. ibi, (neque pater ſine filio,) iſto caſu eſt duplex ratio. Prima
quia nec pater illam adire poſſet, quia non ſibi delata eſt, ſed fi-
lio, & per factum filij acquiritur, ſicut & per factum ſerui, ut C.
de hære. inſt. l. 3. ergo nec poteſt repudiare per princi. huius l. Alia
ratio eſt, ne faciat p̄iudiciū filio: q a antequàm adeat iuſſu pr̄is, &
efficiatur ſui iuris, p̄t eam adire ad commodum ſuum, ꝙ ſibi ac-
quiratur, nec habeat eam reſtituere pr̄i. vnde non poteſt pr̄ hanc
ſpem ſibi auferre, & ideo non obſtante repudiatione pr̄is, ſi effi-
ciatur ſui iuris, poteſt eam adire ad ſuum commodum. Prædicta
procedunt in hæreditate aduentitia, q̄ dr̄, qñ filius non fuit inſtitu
tus contemplatione pr̄is, quod præſumitur ſi fuit facta mentio
de pr̄e, ut inſtituo talem filium talis: ut l. filio. ʃ. de cond. & dem.
tunc in illa filius non habet aliquam ſpem retinendi: nam etiam
ſi factus ſui iuris adeat, neceſſe habet illam reſtituere patri, ut l. adi
tio. in fi. ʃ. cod. & ideo videtur, ꝙ ſolus pr̄ poſſit eam repudiare.
Contrarium vult tñ gl. mag. in prin. quam ēt ſequitur Bar. ꝙ licèt

in iſta

in iſta eſſet ratio p̄dicta de præiudicio: ſubeſt tñ alia, q̄a pr̄ nõ poſ-
ſet eã adire ſine filio, ergo nec repudiare, nã ſufficit adeſſe vnam
de rõnib. prohibitiuis, vt l. non lex. in prin. ſ. de hær. inſti. & l. libe-
rorum. §. notant. & ibi no. ſ. de infam. & Inſti. de nup. §. affinitatis.
Primum tñ dictum, q̄ filius non poſſet repudiare, multò magis
procedit in hac profectitia, q̃ in aduentitia, cum ipſe caret omni
ſpe acquirendæ hæreditatis. ¶ In tex. ibi, (uterq; autem intellige-
ret.) ita q̄ ipſe filius repudiat, & pr̄ conſentiat, non econuerſo, q̄a
ſicut actus adeundi dẽt expediri per filium non per patrem, ita &
actus repudiandi, q̄a procedunt a pari. Et ſi inſtrm̃ repudiationis
diceret oppoſitũ, non ualet repudiatio. Sed q̄d ſi diceret inſtrm̃,
q̄ pr̄, & filius repudiauerunt? Rñdetur, valet, quia repudiatio pr̄is
2 non ualet, ut repudiatio, ſed ut iuſſus, ſeu uoluntas. † Nã q̄ñ duo
faciunt vnum actum ſimul, cenſetur alter alteri conſentire, vt l.
Titius. in fin prin. & l. Lucius. ſ. qui. mo. pig. uel hyp. ſol. no. Bar. in
l. cum pater. §. liberis. in fi. ĩ. de leg. 2. ¶ Sed opp. quòd non ualeat,
quia iuſſus debet præcedere in repudiatione, ſicut in aditione, vt
notat Bar. ſ. eo. qui in aliena. in prin. & hoc non procedit, ſed ſi-
mul retinuit. Sol. ſatis eſt, q̄ non ſequatur, quia cenſetur præcede-
re in iuris intellectu, quando ſimul hoc faciunt: & tunc voluntas
hr̄ pro iuſſu, ſeu mandato, hoc probatur per iſtum tex. ſecundum
Bal. & Ang. facit hic quod no. per Bart. in l. poſt dotem. ſo. mat.
in 3. lec. ideo ualet repudiatio, ſi dicat inſtrumentum, q̄ filius re-
pudiauit de conſenſu, & uoluntate patris, licèt non diceret iuſſu
patris, quia intelligitur ſecundum ſubiectam materiam, & præſu
mitur voluntas, uel conſenſus præcedere. tene menti. ¶ Gl. ma-
gnam hic poſitam recita per quatuor quæſtiones vſque ibi, alij
dicunt. & poſtea per quatuor opi. uſque ibi, in fi. quæ opi. tendunt
ad probandum, quòd ſolus pater ſine filio poſſit repudiare, & or
dinem quæſtionum, & oppoſitum collige per te ipſum. ¶ In prin.
glo. ibi, & ſic aduentitia. non differt ergo profectitia ab aduenti-
tia quantum ad id, de quo hic, quia neutram poteſt alter ſine al-
tero repudiare ſecundum glo. & bene, quam tenet Bar. licèt qui-
dam contra, vt dixi ſuper tex. ſ. in profectitia, ſed in alio eſt differẽ-
tia, quia licèt aduentitiam hæreditatẽ filius poſſit cogi a pr̄e adi-
re, & ſibi acquirere, non ſic p̄t cogi repudiare, ne auferat̃ ſibi ſpes
illius hæreditatis ſibi acquirendæ, ſi efficiatur ſui iuris. Nam pr̄, li-
cèt poſſit exercere patriam poteſtatem ad ſui commodum, non
ſic ad id, quod non eſſet ad ſui commodum, ſed ad dãnũ filij, ſed
hr̄ditatem profectitiam põt filius cõpelli adire, & repudiare, cũ
in omnem caſum ſit deuentura ad pr̄em, ẽt ſi adeat factus ſui iu-
ris, ut ſ. dixi, ergo tenetur de illa facere quicquid pr̄ vult per l. idẽ.
§. ſi cui. ſ. mandati. vbi ſi habes actionem ad tui commodũ, quam
mihi cedere teneris, poſſum te compellere ad cedendum alteri,
3 vel ad ipſam remittendam, q̄d etiam tenet Bar. hic. ¶ † In gl. ea. ibi,
(ſed an ipſi patri.) ſupple noceat repudiatio ipſius patris, licèt non
noceat filio, & ſic poteſt q̃ri econuerſo, an repudiatio filij, licèt
non noceat patri, noceat ſibi ipſi, ut ſic effectus ſui iuris non poſ-
ſit adire pro ſe gl. reſpondet, fortè non. aliqui habent, fortè ſic. &
iſta videtur melior litera p̄p̄ l. quam allegat ſ. ſo. ma. l. 2. §. denique,
& §. cæterum. in. ver. q̄ ſi ſui iuris. Bn̄ teneas cõtrarium, quòd nec
ſibi nocet, quia eſt nulla ipſo iure. Nec obſt. ꝯtrarium, quia loqui-
tur in pacto, quòd tendit ad obligandum: vñ factum a ſolo pr̄e
ſuper actione de dote nocet ſibi, licèt non filiæ, & econuerſo, ſed
ex repudiatione non obligatur repudians. facit quod dixi in prin-
cipio huius legis ſuper gl. 2. ¶ In gl. ea. ibi, (indubitanter obtinet
quod hic dicit.) ſupple ad gl. ſ. ut filius non poſſit præiudicare pa-
tri, nec econuerſo, ſed in alio eſt aliud hodie, quã olim, quia olim
repudiatio ſolius filij non nocebat pr̄i, nec etiam proderat pr̄i, nec
nocebat ipſi filio, ut ſ. dixi, hodie prodeſt pr̄i, & nocet ipſi filio,
quia proprietas, quam erat habiturus filius adeundo, acquiritur
patri, ſi repudiat, & poteſt pater eam adire pro ſe: & filius am-
plius adire non poteſt, vt l. cum non ſolum. C. de bo. quæ lib. &
econuerſo repudiatio patris non nocebat olim filio, nec prode-
rat, nec nocebat ipſi patri, quominus ea non obſtante poſſet ad
huc filium compellere adire, vt ſ. in gl. ibi, non poteſt repudiare,
ut pr̄i noceat, &c. hodie repudiatio pr̄is prodeſt filio, & nocet
ipſi pr̄i, quia vſusfructus, quẽ pr̄ erat habiturus, remanebit apud
filium, & ex hoc fecit aliam dr̄iam inter vetera iura, & iura C. quia
iure ueteri repudiatio alterius eorum erat ipſo iure nulla, & ſic
nullum producebat effectum, hodie eſt ualida, & effectum pro-
ducit ꝯ repudiantem, & pro alio. ¶ In eadem glo. ibi, alij dicunt
pro declaratione huius particulæ. ¶ Op. extra glo. q̄ ſolus pr̄ po-
teſt repudiare ſine filio, quia de ſolius patris præiudicio agitur,
cum ſibi ſit acquirenda hæreditas. timore huius dixerunt qui-
dam, q̄ hic loquitur in hæreditate materna delata filio, quæ etiam
iſto iure non acquirebatur pr̄i, ſed remanebat apud filium, & ſic
agitur de p̄iudicio filij, in alia vero hæreditate fatebatur contrariũ.
gl. hic reprehendit, & bñ, quia hoc fuit introductum per iura C.
No. iſtam gl. quia Ricar. Mal. diſputando tenuit primam partem
in l. filius, de inoffi. teſta. & de iſta gl. non meminit. Docto. tenẽt
iſtam gl. per l. filius fami. q̃ eſt in ultima carta. ĩ. eodem. ubi plenè
probatur, & de iſta q̄õne vide p̄ Cy. in l. j. C. qui admi. ad bo. poſ.

Nec ob. opp. quia etiam tractatur de p̄iudicio filij p̄p̄ ſpem, quã
habet acquirendi ſibi, ſi efficiatur ſui iuris, q̃ ſpes auferretur ſibi, ſi
repudiatio ſolius pr̄is valeret ¶ In gl. ea. ibi, (tempore. n. aditionis.)
Pro declaratione huius particulæ opp. q̄ licèt filius efficiatur ſui
iuris, antequam adeat, non poſſit eam adire pro ſe, ſed pro parte,
quia ſufficit, q̄ tempore, quo fuit delata, erat in patria poteſtate,
vt l. quæ lega. cum ibi nota. de re. iu. & ſic non agitur de præiudi-
cio filij. Solutio, aliud in legato facto filio, quia ſi tempore, quo
cedit dies legati, reperitur in pr̄ia poteſtate, licèt antequam acce-
ptet, efficitur ſui iuris, non acquiritur ſibi, quia ſtatim fuit ſibi ac-
quiſitum tempore, quo erat in poteſtate, & per eum patri, vnde
non reſoluitur acquiſitio, idem in ſtipulatione etiam conditiona-
li, ſi tempore ipſius interpoſitæ erat in pr̄ia poteſtate, non ſic in
hæreditate filiofami. delata, nam non eſt acquiſita pr̄i, antequam
adeat, quia nec filio, vt l. p̄tia rerum. circa medium. ad l. Fal. Item
ius adeundi, licèt eſſet acquiſitum filio, non erat acquiſitum pr̄i:
quia eſt quoddam ius acq̄rendi, q̄d nihil hẽt in ſe, ſed eſt quod-
dam inſtrm̃, per q̄d acquirit̃, & iſta talia iura acquirendi non ac-
quiruntur pr̄i p̄ filium, ut patet ẽt in querela inofficioſi teſtamen
ti. ſ. de inof. teſt. l. Pap. in prin. requiritur ergo tp̄s aditionis, quo fiat
acquiſitio, & ſi tunc reperitur ſui iuris, acquiritur ſibi non pr̄i: &
4 hoc vult gl. iſta. ¶ † In ea. gl. ibi, (Idem, ſecus in domino, & ſeruo.)
vult ergo gl. q̄ hereditatem delatam ſeruo ſolus dñs poſſit repu-
diare per l. j. §. per ſeruum. de ſuc. edi. Bar. ꝯ, quia nullo iure hoc ca
uetur, & in ꝯrium eſt r̄ſa, q̄a ſolus dñs non poſſet adire: ergo nec
repudiare. Non obſt. l. alleg. per glo. quia loquitur in bonorum
poſſeſſione delata ſeruo, quam dñs põt repudiare, q̄ñ ẽt ipſam
petere potuiſſet, quia non conſiſtit in expreſſione animi, ſicut adi
tio hæreditatis, q̃ expreſſio animi vnius per alium fieri non põt,
5 vt no. glo. ſ. de arbi. l. ſi in tres. cum l. ſeq. † Quid autem in bono.
poſ. delata filio, certè illam põt pr̄ petere, ſed non repudiare, quia
filius habet in ea ſpem, ſi efficiatur ſui iuris morte pr̄is, vel eman-
cipatione, anteq̃ petat̃, quæ probabilis eſt p̄p̄ votum parentum,
ſed ſeruus nullam ſpem habet: quia per mortem dñi non effici-
tur ſui iuris, nec de manumiſſione poteſt ſperare, cum pendeat
6 ex mera uoluntate dñi, vt l. apud Iul. in fi. de lega. j. † Sed cum pr̄
poſſit adire hodie ſolum hæreditatem delatam infanti, ut l. ſi in-
fanti. C. de iure delib. an poterit ſolus repudiare? dicas, q̄ non, ſicut
nec tutor, vt no. gl. ĩ. eo. l. is poteſt. & illa regula p̄cedit in his, qui
poſſunt adire pro ſe, ut poſſint etiam repudiare, non in illis qui
poſſunt adire pro alio, vt ibi notatur.

LEX XV.

1 *Si putans ſe neceſſariũ hæredem, cum ſit uoluntarius, repudiat, uel adeat,*
nec repudiatio, nec aditio ualet.
2 *Actus factus ad aliquid conſeruandum quando non inducat de nouo.*
3 *Magis inſpicitur id, quod eſt in opinione, quàm id, quod eſt in ueritate, po*
ſito q̄ id, quod eſt in opinione, tendat ad reddendum actum nullum, &
id, quod eſt in ueritate, tendat in oppoſitum, ut ualeat.
4 *Quid in his, quæ nõ dependent ex ſola uoluntate unius, ſed etiam alterius.*
5 *Capitulum, uel alij ſubditi epiſcopo, quòd poſſint præſcribere totalem exẽ*
ptionem à prælato per tantum tempus, cuius contrarij memoria non
exiſtat.
Cum monacho exiſtente monacho Papa non diſpenſat, q̄ teneat propriũ,
uel capiat uxorem, ſed benè poteſt facere ipſum non eſſe monachum, &
tenebit.
Prætoriæ ſtipulationi nihil poteſt addi ea remanente prætoria, ſed per adi
tionem efficitur conuentionalis.
6 *Dominus non põt rei uſufructuariæ imponere ſeruitutem ẽt conſentiente*
fructuario durante uſufructu, ſed ſi conſentit uſufructuarius, extingui-
tur uſufru, & ualet impoſitio.
7 *Donatio cauſa mortis nõ põt fieri irreuocabiliter ipſa durante cã mortis.*
8 *Seruus non poteſt tutor dari durante ſeruitute, ſed ſi detur, efficitur liber.*
9 *Oldradus pater legum.*

1 IS qui putat. † Si putans ſe neceſſarium hæ
redem, cũ ſit voluntarius, re-
pudiat, vel adeat, nec repudiatio, nec aditio valet.
hoc dicit cum l. ſequen. Ratio iſtarum legum eſt, q̄a
ſi putat ſe neceſſarium repudiando, non putat abdicare a ſe no-
mẽ hæredis, ſed ſolum cõmoda, & incõmoda, ſi repudiatio tene
ret, cũ ipſe non ſit voluntarius, abdicaret a ſe ẽt nomẽ, q̄d eſſet p̄-
ter intẽtionem ſuam, ne ergo aliq̄d fiat ꝯ illam, reddit repudiatio
nulla. Itẽ ſi adit, non credit p̄ hoc acq̄rere nomen hr̄dis, cum cre-
dat ſe effectũ hr̄dẽ p̄ l. 12. tab. ſed ſolũ credit acquirere cõmoda,
& incommoda, ſi ergo ualeret aditio, cũ ipſe ſit uoluntarius, ac-
quireret ẽt nomen, q̄d eſſet p̄ter intentionẽ ſuam, iõ reddit̃ nulla
2 rõne prædicta. † Et ex hoc, q̄ illud, q̄d fit ad ꝯfirmãdũ ius, q̄d q̄s
putat ſe hr̄e, ſi illud non hẽt, non inducit acq̄ſitionẽ de nouo, &
iſtud no. per gl. q̃ eſt in l. 3. in prin. de acq. poſ. quæ vult, q̄ ſi aliquis
non hẽat poſſeſſionem, ſed putat ſe hr̄e, & facit aliquem actum
ad ipſam cõſeruandam, non inducit̃ acq̄ſitio de nouo, quã gl. &
Bar. ibi no. & tñ ipſe ibi determinat contra gl. dicens, q̄ actus fa-
ctus ad aliq̄d cõſeruandũ inducit de nouo, & alleg. l. 3. C. cõ. vtri.
iu. ubi

iu. vbi approbatio ſnīæ nullæ, q̄ ſit ad conſeruādū eā, licèt non ꝯ-
ſeruet, nec faciat eam ualere tanq̄ ſnīa, ualet vt pactū, ꝯ Bart. vide
3 tur eſſe caſus hic, & per gloſſā. cogita ſuper hoc. ¶ † Not. etiam, ꝙ
magis inſpicitur id, qđ eſt in opi. q̄ id, quod eſt in ueritate, poſito,
ꝙ id, quod eſt in opi. tendat ad reddendum actum nullum, & id
qđ eſt in veritate, tendat in oppoſitum, vt ualeat. Sed ꝯ magis in-
ſpicitur, qđ eſt in ueritate, ut ſ. de iur. & fac. ign. l. r'a. §. qui ignora-
uit. & j. pro emp. l. 2. §. j. & in alijs legib. alleg. hic in gl. fi. pro con-
trarijs. Sol. hic in his, q̄ dependent ex mera voluntate, vt eſt aditio
hr̄ditatis, in qua inſpicitur potius opi. q̄ ueritas, qm̄ opinio habet
alterare uoluntatem. Contraria loquuntur in his, q̄ non depēdēt
ex ſola voluntate vnius, ſed etiam alterius, ut in ꝯctib. & in trāſla-
tione dñij. vbi inſpicit̄ ueritas. Vñ ſi emis a dño, & credis eū non
dñm, nec acquiris dñium, nihilominus acq̄ris inſpecta ueritate, &
econtra ſi tradens eſt dñs, licèt putet ſe non eſſe tradendo ex cā
habili, transfertur dñium, ſi ſuo nomine tradat, non ſic ſi alieno,
& tanquam procurator illius, quem putat dñm, vt l. ſeruū Titij. &
ibi no. in gl. ſ. man. ¶ Sed adhuc opp. ꝙ etiam in aditione hæredita
tis inſpicitur potius, qđ eſt in ueritate, q̄ qđ in opi. ut ſ. eo. l. qui in
aliena. §. ſi is qui. uer. iur. aliàs incipit nam cum So. ibi dubitabat
de veritate, & ſic eius opi. non erat ꝯria ueritati, ſed dubia hic erat
ꝯria, quia putabat ſe neceſſarium cum eſſet uoluntarius, licèt ibi
dixerim illum uer. habere locum, etiam ſi errabat, videtur nunc
contrarium, ꝙ tunc non hr̄et locum, ſed uitiat̄ ibi aditio p̄ iſtum
tex. & qđ magis placet, licèt aliter gl. ibi videatur ſoluere cum qua
ibi tranſiui. Si autem opin. concurreret cum ueritate, licèt de ue-
ritate non eſſet quis certus, an debeat inſpici opi. dic, ut j. eo. l. cum
4 quidam. §. qđ dr̄. ſi putet̄ eſſe p̄gnas, &c. ¶ † In gl. q̄ incipit,) in erro
re.) ibi ſic arbor mala, &c. No. iſtam gl. pro vno in quo conſuluit
Old. in conſilio quinquageſimoquinto. an capitulum, uel alij ſub
diti poſſint præſcribere totalem exemptionem a p̄lato per tan-
tum tempus, cuius contrarij memoria non exiſtat, vr̄ ꝙ non p̄ c.
cum non liceat. de p̄ſcrip. ubi ſubditus ꝯ ſuperiorē nō p̄ſcribit. Ip
ſe determinat ꝯrium, quia uerum eſt, ꝙ ſubditus, nō exiſtēs ſub-
ditus p̄ſcribit ꝯ ius ſuperioris: ſecus ſi deſinat eſſe ſubditus, qđ eſt
5 per p̄ſcrip. † Item cum monacho exiſtente monacho Papa non
diſpenſat, quòd teneat proprium, uel capiat uxorem, ſed bene po
teſt facere ipſum non eſſe monachum, & tenebit, ut in c. cum ad
monaſterium. in fi. de ſta. regu. Item prætoriæ ſtipulationi nihil
poteſt addi: ſed uerum eſt ea remanente p̄toria, ſed per aditionē
6 efficitur conuentionalis. de ver. ob. l. in ꝯuentionalib. † Et dñs non
poteſt rei fructuariæ imponere ſeruitutem, etiam conſentiente
fructuario: nam uerum eſt durante uſufru. ſed ſi conſenſit uſu-
fructuarius extinguitur, & ualet impoſitio, ut l. ſed & ſi q̄s. §. fin. de
7 uſufruc. † Et donatio cā mortis non poteſt fieri irreuocabiliter,
nam uerum eſt ipſa durante cauſa mortis. Et ſeruus non poteſt
tutor dari durante ſeruitute, ſed ſi dec̄ efficit̄ liber. Inſtitu. q̄ dare
8 tut. poſſunt. §. fi. iſta ſunt uerba Old. † qui meritò dici potuit pater
legum, & appellabatur, pro quo optimè facit iſta gloſſ. quam
ipſe non allegat.

L E X   XVI.

1 *Adire eſt extraneorum, ſed ſuorum eſt immiſcere. & nu. 2*
3 *Sciens ſe eſſe filium legitimum, & naturalem tunc uidetur etiam ſcire, ꝙ*
eſt de iure, ſcilicet, quod eſt ſuus, & neceſſarius.
Quid ſi credebat ſe eſſe non legitimum.

1 ET econuerſo. † Summatur cum præce-
dēti l. ideo hic nō. ¶ Quæ-
ritur, quid econuerſo, ſi aliquis erat neceſſarius, &
putabat ſe uoluntarium: ſi adeat an ualeat, & ſic im-
plicet onerib. hr̄ditarijs, & ſic ea non obſtante poſſit ſe excuſare
ab oneribus? Et br̄ ſi loquamur in ſeruo qui efficitur effectuali er
hr̄s, & non poterit repudiare: nō procedit q̄ō: nam non inſpicitur
eius opinio, ſed legis diſpō, q̄ certa eſt. Sed ſi loquimur in ſuo, &
neceſſario, qui hr̄t beneficium abſtinendi, & niſi ſe immiſceat, nō
tenetur, ut l. ei qui. ſ. e. inſpicit̄ eius opinio quantum ad mixtionē,
& iſto caſu gl. dicit, ꝙ poſtq̄ erat in iure ſuo adeundo, non cenſe-
tur ſe immiſcere, & ſic non obligatur. iſta glo. eſt ſingularis ſm̄
Bar. nam quotidie reperiuntur inſtr̄a in quib. filij acceptant hr̄di-
tatem pr̄nam, ſi ergo conſiceret inſtr̄m, ꝙ talis ſciens hr̄ditatem
pr̄is ſui ſibi delatam eā adiuit, nō ualebit aditio, nam ex hoc, qđ di
dicit delatum, apparet ꝙ non credebat ſuum, & neceſſarium, ſed
uoluntarium, nam ſuo, & neceſſario non defertur hr̄ditas, ſed in
eam continuatur, ut l. in ſuis. de lib. & poſthu. Item ex eo, ꝙ dixit
2 adiuit, nam adire eſt [a] extraneorum, ſed ſuorum eſt immiſcere, vt
a j. eo. l. cum bonis. hæc uera, niſi ex aliquibus uerbis inſtrumenti
apparet ꝯrium. quia ſciebat ſe ſuum hæredem, quia tunc illa uer-
ba impropriarentur, & ſumeretur uerbum adiuit. pro immiſcuit.
ſm̄ Bar. Ideo ſit cautus notarius, quando conficit inſtr̄m de im-
mixtione filij, ꝙ dicat talis ſciens ſe ſuum, & neceſſarium hæredē
ſe immiſcuit, &c. Idē ſi dixiſſet adiuit, & immiſcuit. Bal. in l. potuit.
C. de iur. deli. truffat̄ de hoc, & dicit, ꝙ indiſtinctè obligatur, quæ-
cunq; uerba contineantur in inſtr̄o: quia non omnes ſciunt uti
proprijs uocabulis. C. de do. ante nupt. l. ſi cum añ. & dicit non eſ-
ſe tenendam doctri. Bar. quia eſt una truffa. Breuiter ſi ꝯſtaret, ꝙ
ſciebat ſe neceſſarium, procedecet reprehēſio Bal. quia tunc non
eſt curandum de verbis, ſed debent impropriari ſm̄ ſubiectam
mām, vt l. ſed & poſſeſſori. §. ſed ſi rerum. ſ. de iureiur. ſed ſi non
conſtat, ꝙ ſciret ſe neceſſarium, procedit dictum Bar. & ex nā ver
3 borum colligitur quid ſenſerit. l. Labeo. de ſepul. leg. † tñ mihi vr̄,
ꝙ opinio glo. & Barto. non ſit uera: nam aut ſciebat ſe eſſe fi-
lium legitimum, & nālem, & ſic in poteſtate, & tunc eo ipſo vr̄
ſcire, quod eſt de iure, uidelicet, quòd eſt ſuus, & neceſſarius, quia
iura ab omnibus ſciri debent, ut l. leges. C. de leg. ēt ſi aliter nō ap
paret ex uerbis inſtrumenti, ꝙ ſciret ſe neceſſarium, & ſic illa uer
ba debent impropriari. Aut ipſe credebat ſe non eſſe legitimum,
nec in ptāte, cum tñ eſſet, quia putabat matrem ſuam fuiſſe con-
cubinam, cum fuiſſet uxor, uel putabat legitimationem factam
de ipſo non ualere, cum tamen ualeret, & tunc apparet, quòd pu
tabat ſe uoluntarium, & procedit q̄ō gl. in qua dico aliter, q̄ glo.
quòd non eſt idem hic, ut aditio non ualeat, nam, ſi putat ſe uo-
luntarium adeundo, vult duo. ſ. acquirere nomen hæredis per ſuā
aditionem, & etiam effectum, licèt primum non acquirat quia
iam effectus eſt hæres per l. non eſt. ratio quare non debeat acqui
rere ſecundum, quia ſi uoluit duo, qđ plus eſt, ergo, & quodlibet
eorum, quod minus eſt, quia qđ plus eſt, utiq; tanti eſt, vt l. cum
furti. de in li. iur. & codē modo ſi repudiat, vult a ſe abdicare duo.
ſ. nomen, & ēt effectum, licèt primum non abdicet, quia non
poteſt, ſed tamen abdicat, quia poteſt, & vult, ſed in caſu harum
legum, quando credebat ſe neceſſarium, cum eſſet uoluntarius,
nolebat, niſi unum. ſ. abdicare effectum, ſi repudiabat, non no-
men, & acquireret effectum, ſi adibat, non nomen, & ideo ſi ua-
leret repudiatio, & aditio abdicaret, & acquireret quo noluit,
ideo redditur nulla, ne fiat ꝯ ſuam intentionem, & iſta ē ratio ſub
tilis, q̄ dat intelligere has leges, & dictam q̄ſtionem: unde tene di
ctum Bal. indiſtinctè, licèt ipſe perfunctoriè loquatur, & non de-
claret in d. l. potuit.

A D D I T I O.

a ¶ Non tñ præſumetur in his aditio, niſi probet̄, ſecus in ſuis, ut p̄ Bal. in conſi. allegationes ſupra factæ, & Ange. in conſi. tanta eſt ſciā patris. Et uide eundem Bal. in l. ſi matrem. de ſuis, & leg.

L E X   XVII.

1 *Incertus de uiribus teſtamenti non poteſt ex teſtamento adire, ſecus ſi ſit*
certus, licèt per alium ſuper uiribus mota ſit quæſtio.
2 *Poteſt quis eſſe certus de negatiua non coarctata loco, uel tempore quan*
do affirmatiua pendebat ex facto ſuo, & poteſt probari.

1 NEc is. † Incertus de uiribus teſtamenti non pōt
ex teſtō adire: ſecus ſi ſit certus, licèt per
alium ſuper uiribus mota ſit q̄ō h. d. Sed qūo poteſt
eſſe certus, ſi per alium mouet̄ lis, immo ex hoc effi
citur dubius, ut l. ſi ſcriptus. ad Carbo. & poſito, ꝙ non fieret du-
bius, efficitur temerarius, q̄a debuit fieri dubius, & ſic ſua credu-
litas non debet ſibi prodeſſe, vt ſ. l. cum quidam. §. quod dr̄. p̄p̄
hoc intellige ſm̄ gl. quando allegabat̄ aliquid ꝯ teſtm̄, quod pen-
debat ex facto ipſius hæredis, quia dicebatur, ꝙ ipſe fecerat fa
bricare falſum inſtr̄m de teſtō, de quo facto ipſe debebat eſſe cer
tus, & ipſe ſciebat oppoſitum. unde non efficitur temerarius per
motionem litis. ſecus ſi non dependebat ex facto ſuo, ſm̄ gl. &
Doc. & ad hoc l. cum falſum. j. eo. ¶ In tex. ibi, repudiare poteſt.
quia cum repudiatio, & aditio pendeant ex ſua mera uoluntate,
nō pōt dici, ꝙ uelit id, quod ignorat ſe poſſe, q̄a fatua eſſet uolun
2 tas, & fatuitas nō p̄ſumitur, ut l. fi. C. de hære. inſt. ¶ † In tex. ibi, ſed
ſi certum eſt falſum non eſſe No. hic ſm̄ Bal. ꝙ pōt eſſe q̄s certus
a de negatiua non coarctata loco, vel t̄pe, [a] qñ affirmatiua pende-
bat ex facto ſuo, quia talis negatiua cadit in ſenſum, & ideo teſtis
ſuper tali negatiua poteſt teſtificari, qñ affirmatiua pendebat ex
facto ſuo, vt ſi dicebat̄, ꝙ Titius fecerat tale q̄d, & aduerſarius arti
culauit, ꝙ non fecerat, & Titius productus in teſtē dicat articulū
uerum eſſe, quia ualet diſpō, ſecus ſi pendebat ex facto alterius
ita loquitur l. actor. C. de p̄b. ubi dr̄, ꝙ negatiua, quæ per rerum
nām non poteſt probari, non cadit in ſenſum teſtium.

A D D I T I O.

a ¶ Adde tñ, ꝙ negatiua ſimpliciter non cadit in notitiam hominis, ut per Phil. Corneū in conſi. 299. inci. vr̄ in litera K, in 3. par. Quinimmo teſtes ſuper ea deponētes non probant ſm̄ Bar. in conſi. Commune Licignani. & in c. cum eccle. de cauſ. poſ. & proprietat.

1 *Qui repudiat cauſam teſtati, non uidetur repudiare cauſam inteſtati, idē*
econuerſo ſi cauſam teſtati ignorabat, ſecus ſi ſciebat.
2 *Excluſus ab uno iure non repellitur ab alio iure, a quo non reperitur ex-*
cluſus.
3 *Qui poteſt uocari ad aliquid duplici iure diuerſo, per repudiationē unius*
excluditur ab alio iure, quando poteſt ſtare repudiatio illius, abſque eo,
ꝙ attrahat ad ſe aliud ius.

Quid

Quid ſi repudiatio fuit facta in rem.
4 *Si aliquis poſſit conſequi aliquam hæreditatem de iure ciuili, & de iure prætorio, ſi repudiat alterum eorum, an poſſit amplecti ex altero,*
Si poſſum habere portionem cohæredis mei iure accreſcendi, & iure ſubſtitutionis, quia fui ſibi ſubſtitutus, an poſſim repudiare ex uno, & amplecti ex altero.
5 *Qui vult vnum, cenſetur etiam velle aliud, ſine quo illud velle non poteſt.*
6 *Ad deſtructionem conſequentis ſequitur deſtructio antecedentis, ſine qua prima ſtare non poteſt.*
Hæreditas non deuoluitur ad cauſam inteſtati, niſi perempta ſit cauſa teſtati.
7 *Hæreditati nondum delatæ repudiari non poteſt.*
Non cenſetur quis repudiare ius, quod ignorat ſibi competere.

1 **§. Hæres inſtitutus.** †Qui repudiat cām teſtati, non vr̄ repudiare cām inteſtati, idem econuerſo, ſi cām teſtati ignorabat, ſecus ſi ſciebat. h.d. Sunt ergo tres caſus, in primo, qn̄ repudiat cām teſtati, excluditur ab illa, nō a cā inteſt. In ſecundo, qn̄ repudiat cām inteſtati, & ſciebat cām teſtati, excluditur ab vna, quia non vult, id eſt velle non p
2 ſumitur, poſtq̄ ignorabat, ab alia non poteſt, licèt velit. †No. ex primo caſu duo, primo, q̄ qui eſt excluſus ab uno iure, non repellit̄ ab alio iure, a quo non reperitur excluſus. vide ad hoc optimum tex. in l. ſi filius qui patri. ĵ. de bon. lib. circa prin. facit l. vendicantē. cum l. ſeq. de euic. & l. j. §. ſed videndum. de ſucceſ. edict. de adult. l.
3 miles. §. ſexaginta. ſm̄ Cy. & Bal. †Item no. q̄ qui poteſt vocari ad aliquid duplici iure diuerſo, per repudiationem vnius excludit̄ ab alio iure, qn̄ poteſt ſtare repudiatio illius abſque eo, q̄ attrahat ad ſe aliud ius. facit l. ſi domus. de ſer. ru. præd. Intellige hoc, qn̄ repudiatio fuit reſtricta ad illud ius, ſecus ſi fuiſſet facta in rem, q̄a tūc extenderetur ad omnia iura, ex quibus poſſet habere illam rem, vt ſi diceret, repudio talem hæreditatem. gl. eſt in d. §. ſed videndū. facit l. ſi duo. §. ius. de iureiu. Et iſtud primum dictum gl. hic indu
4 cunt in ar. ad duo. †Primo, q̄ ſi aliquis poſſit cōſequi aliquam hæreditatem de iure ciui. & de iure prætorio, ſi repudiat alterum eorum pōt admitti ex altero. h.d. vt hr̄. C. de impu. & ali. ſub. Secundo inducunt, q̄ ſi poſſum habere portionem cohæredis mei iure accreſcendi, & iure ſubſtitutionis, quia fui ſibi ſubſtitutus, poſſum repudiare ex vno, & amplecti ex altero. ɔ̄trium determinat gl. ĵ. e. l. ſi quis hæres. dic, vt ibi dicam, & no. in l. teſtō. C. de imp. & ali. ſub.
9 Ex ſecundo dicto no. illud ad quod allegatur, q̄ † qui vult vnum, cenſet̄ ēt velle aliud, ſine quo aliud velle non poteſt. ſic ĵ. e. l. illud. non enim poteſt repudiare cām inteſtati, niſi fiat illi locus, vt in fi. & non fit illi locus, niſi deficiat cauſa teſtati, ut l. quandiu. ſ. cod. cū ergo ſit in poteſtate ſua repudiare cām teſtati, & ſic facere locum cāæ inteſtati, ſi ſcit cauſam teſtati. repudiando cauſam inteſtati, cēſetur ēt illam repudiaſſe, vt valeat repudiatio cauſæ inteſtati, & ſic excluditur ab illa per repudiationem expreſſam, & a cauſa teſtati
6 per tacitam. †No. etiam ſm̄ Bal. q̄ ad deſtructionem conſequentis, ſequitur deſtructio antecedentis, ſine qua prima ſtare non poteſt. ¶Ex tertio, & ultimo dicto not. in fi. q̄ hæreditas non deuoluitur ad cauſam inteſtati, niſi perempta ſit cauſa teſtati. Item q̄ hę
7 reditatem nondum delatam repudiare non poteſt. † Item q̄ non cenſetur quis repudiare ius, quod ignorat ſibi competere, ut ſ. de tranſ. qui cum tutoribus.

LEX XVIII.

2 *Primogenitus ſi ex conſuetudine ſuccedat regno, & contingat q̄ primogenitus decedat viuēte nepote ex eo, poſtea d̄cedat Rex relicto illo nepote, & etiam ſecundogenito, quis eorum ſuccedat in regno.*
3 *Quæ requirantur, ut hæreditas poſſit adiri. & nu. 1.*
4 *Quæ requirantur, ut ſit delata alicui.*

1 **Is poteſt.** ¶†Hic ponit̄ r̄la affirmatiua, q̄ exemplificatur in l. ſeq. qui hr̄ditatem. alia r̄la negatiua ponitur ſ. eo. l. 3. & l. is qui. ver. hoc ita verum. & illa ſp eſt vera, ſed affirmatiua non ſp, qm̄ potentia adeundi poteſt ſumi trib. modis. Primo, pro illa quam hēt quilibet liber homo, & capax hæreditatis, nam de ipſo poteſt dici: iſte p̄t hæreditatem adire, capiendo pōt, pro poſſibili eſt ſi ſibi deferatur, vt in ſimili in l. q̄ Seruius. de condi. ob cau. & iſta potentia non eſt q̄d ſeparatum a libertate, vnde ſicut non pōt a ſe libertatem abdicare: ita nec hanc potentiam, & iſta non eſt reſpectu certæ hæreditatis. Eſt alia q̄ habet quilibet, qui poteſt ab inteſtato ſuccedere: nam de ipſo pōt dici, iſte poteſt adire hæreditatem ſui conſanguinei, ēt illo viuente, & iſta potentia non eſt quid ſeparatum a conſanguinitate, ideo ſicut non poteſt a ſe abdicare conſanguinitatem, ita nec hanc potētiam, l. iura ſanguinis. de regu. iur. ſ. de pac. l. ius agnationis. & in iſtis duabus potentijs, non habet locum regula hic poſita. Dicit tn̄ Bar. vnum quod eſt notabile, q̄ potentia quàm habet filius in ſuccedendo patri, bene eſt quid diuerſum a filiatione, quod patet, q̄a filio præcedente in vita patris, nepos ex eo ſuccedat in potentia, licèt non ſuccedat in filiatione, quæ cum perſona extinguitur.
2 ¶†No. iſtud dictum pro iſta ardua qōne, ſi conſuetudo eſt, q̄ primogenitus ſuccedat in regno,[a] & contingat, q̄ primogenitus decedat viuente nepote ex eo, poſtea decedat Rex relicto illo nepote, & ēt filio ſecundogenito, quis eorum ſuccedet in regno, & vr̄ nepos, quia ſuccedit in ius primogenituræ, q̄ pater eius habuit ēt viuente Rege, ſm̄ iſtam doctr. Bar. licèt nō ſuccedat in filiatione, quia non dr̄ primogenitus de quo loquitur ɔ̄ſuetudo: ſed nepos ex eo, & pro iſta parte conſuluit, vel allegauit ſolenniter Oldradus t̄pe Regis Roberti coram eo in Auinione, ut refert Io. An. in addi. Spe. in ti. de feu. qui ēt vr̄ adhærere huic parti, & ego ēt conſului[b] Hiſpania de curia Romana. noſtri autem Doc. Legiſtæ videntur determinare ɔ̄trium pro ſecundogenito, vt no. Cy. in l. ſi viua matre. C. de bo. mat. Bar. in auth. poſt fratres. de leg. hr̄. Bald. ſuper hoc variauit, & plenè de hoc diſputat in l. cum antiquiorib. C. de iure deli. licèt multi non habent in ſuis lec. tangit ēt in l. liberti. liber t̄q̄. de ope. lib. Eſt & tertia potentia reſpectu certæ hæreditatis iā mortui, & ſic eſt in rerum natura: & in illa procedit regula hic poſita, ſed non eſt ſemper vera, ſed habet locum, qn̄ illa potentia poteſt deduci ad actum, nam poſſibile eſt, q̄ quis habeat potentiam
3 adeundi, & tn̄ non poteſt adire, quia illa potētia eſt impedita. † Eſt ergo aliud potentia adeundi: aliud poſſe adiri: quæ autem ſint illa, quæ requiruntur, vt poſſit adiri gl. hic vſq; in ver. (item ſibi numerat ſex.) & poſtea in ver. (item ſcire debet,) addit ſeptimum. deinde in ver. (item) ibi: quia ſ. dixerat requiri delatam eſſe hæreditatem, ponit quędam neceſſaria, vt dicatur delata. poſtea tertio. in uer. ſed regula. ponit fallentias, & ſic gl. vide in l. illud. ſ. ſi pars hære. pe. Tu melius, & intelligibilius dic, tria tantum eſſe neceſſaria. ſ. q̄ hæreditas ſit delata: & in hoc ſtat potentia adeundi. Item q̄ ſciat ſibi delatam. Item q̄ ſciat ex qua cauſa ſit delata, ex teſtamento, vel
4 ab inteſt. & in his duobus conſiſtit poſſe adire. † Ad hoc autem ut ſit delata multa requiruntur: q̄ ille de cuius hæreditate agitur, ſit mortuus. Item ſi eſt hæreditas ex teſtamēto, q̄ illud valeat: & nō ſubiaceat rupturæ. Item q̄ ſit inſtō pura, vel purificata. Itē q̄ nullus præcedat in gradu, & idem in ſucceſſione inteſtati: ſcientia aūt non requiritur perfecta, ſed ſufficit eam habere per cōem opinionem per relatum alterius, ita q̄ pp eam vehemens opinio eius ɔ̄currat cum ueritate: vt ĵ. eo. l. cum quidam. §. quod dicitur. cætera proſequere, ut hic ſubtiliſſimè, & vtiliter per Bar.

ADDITIONES.

a Quòd primogenitus ſuccedat in regno. Adde Pe. de Anch. in c. licet. de uoto. Do. in c. grādi. de ſup. negli. pla. lib. vi. Cy. Bal. & Sal. in l. ſi vna. C. de bon. mat. Bal. in l. liber. In vj. col. C. de ope. lib. Bal. in l. 3. C. de ſuis, & legi. Bal. in l. ex hoc iure. vj. q. ff. de iuſti. & iur. Bal. in c. j. de filijs natis ex mr̄imonio ad morgā. in vſib. feu. Old. cōſi. 94. inci. elegāter circa negotium, Petr. de Anc. cōſi. 78. inci. dicta facinoratio. Abb. cōſi. 96. inci. in p̄ſenti q̄ſtione. in vj. vol. Pa. de Ca. cōſi. 158. inci. in p̄ſenti cā. Fran. de Are. conſil. 163. inci. diligenter, & maturæ diſcuſſis.

b Ego ēt conſului. Vide eundem Pau. de Caſtr. conſi. 165. inci. in cā præſenti, q̄ uocatur maioricæ hoſpalenſis. in j. parte conſiliorum nouorum. vbi fecit pleniſſimum conſilium, & refert, & ſequitur Do. Ale. de Imo. conſi. 4. col. fi. in 4. volu. Fran. Cur.

LEX XX.

1 *Aditio hæreditatis per quos actus inducatur, & quando requiratur proteſtatio, q̄ quis non facit aliquid tanquam hæres. & nu. 2.*
3 *Sepelire defunctum, uel paſcere iumenta hæreditaria, uel claudere domū, non eſt adire, etiam ſi non præcedat proteſtatio.*
Per alienationem rerum hæreditariarum, vel ſi quis conueniat debitores hæreditarios videtur induci aditio.
4 *In locatione, uel fulctura rerum hæreditariarum, ſtandum eſt declarationi gerentis cum iuramento, an hoc fecerit tanq̄ hæres, vel tanq̄ cuſtos.*
5 *In his quæ dependent ab animo, ſtatur iuramento gerentis.*
6 *Verbum, pro hęrede, quot modis ſumatur remiſſ.*
7 *Dictio, tam, & quàm, quid importent.*
8 *Actus agentium non operantur ultra eorum intentionem.*
Facta ad vnum finem, non inducunt alium finem diuerſum.
9 *In dependentibus ab animo principaliter inſpicitur animus, et intentio.*
In dependentibus ab animo vtilis eſt proteſtatio ad declarandum animū, & dicitur proteſtatio declaratoria.

1 **Pro hærede.** †Qui aliquid facit tanq̄ hæres, cenſetur hæreditatem adire, ſecus ſi facit non tanq̄ hr̄s: & quo animo fecerit ex proteſtatione eius cognoſcitur: ideo vtile eſt proteſtari. h. d. vſq; ad §. ſi quid tn̄, & hucuſq; Iuriſcō. tractauit de illis, qui poſſunt adire, uel repu
2 diare: in hac l. tractat de ipſa aditione p̄ quos actus inducat̄. ¶†Notandum, q̄ quædam eſt aditio expreſſa, ut cum quis dicit, adeo, vel cognoſco hr̄ditatem, vel aſſumo, uel apprehendo, uel gero ꝓ hærede, quæ oīa ſunt verba diſpoſitiua: & de iſtis non eſt dubium q̄ ſtatim inducitur aditio, ēt ſi nihil hæreditarium tangat, ut ĵ. eo. l. gerit. Quædam eſt aditio tacita, qn̄ nō proceſſit ad verba, ſed ad facta, & iſta inducitur, qn̄ aliquid facit tanq̄ hæres: & tunc dr̄ pro hr̄de gerere, quod non differt ab aditione: quia aditio expreſſa cōſiſtit in animo, & verbis. iſta vero tacita quæ dr̄ actio pro herede

conſiſtit in animo,& facto,& vtrobiq; non ſufficit ſolus animus,
ſed requiruntur verba,vel facta,vt no.ſ.eo.l.mutum.licèt glo.hic
ſecunda innuat ɔ̃rium,q̃ tenent vltramontani in l potuit.C.eo.ſed
Bar.tenet gl.in l.mutum.quod eſt vtile in foro conſcĩæ, vt ibi teti
gi.Procedit autem hæc l.in illis qui poſſunt adire iure ciuili : nõ in
illis,qui non poſſunt,ſed habẽt venire de iure prætorio , quia licèt
gerant actum tanquàm hr̃des,non efficiunt̃ hæredes,niſi adeant
iudicem,& tunc efficiuntur bonorum poſſeſſores , & iſte eſt ca-
ſus in l.j.C. de iure delib. Item procedit iſtud principium in caſib.
certis,qñ conſtat quo aĩo geſſerit. Quid aũt in dubio? Iuriſconſul
tus tradit doctrinam in §.Pap. ĩ.ead.l.in fi.ꝙ ille actus in dubio in-
ducit aditionem,qui non poteſt geri citra ius, & nomen hæredis,
aliàs aditionem non inducit , ſed qũo hoc cognoſcatur , eſt valde
dubium,& ſuper hoc ſunt duæ gl.hic,vna ſuper verſi.teſtari,quæ
recitat diuerſas opi.inter Rog.& Hug.ex parte vna, qui dicunt,ꝙ
in dubio non præſumitur aditio,ẽt ſi non fuit proteſtatus, & ꝙ ꝓ
teſtatio fit ad abundantem cautelam. & Io. & Azo ex altera par-
te, qui dicunt econuerſo,ꝙ in dubio inducitur aditio. alia eſt glo.
quæ incipit.i.aliquid,quæ refert opi.eiuſdem Azo.variantis, & po
ſtea dicentis, ꝙ ex diuerſitate caſuum , & qualitate perſonarum ,
& actuum,& rerum debet perpendi , q̃ verba ſunt magis obſcu-
ra,q̃ verba Iuriſcon.& ideo Bar. ſuper hoc compilauit pulchram
repetitionem in l.gerit. ad declarationem iſtorum verborum di-
ſcurrens per ſingula verba,& facta.dic ut ibi . Diuide autem iſtud
principium,quia primo loquitur , qñ actum geſſit tanq̃ hæres vſ-
que ibi(& gñaliter.)Secundo qñ geſſit non tanq̃ hæres , vſque ibi,
{pro hęrede,}vt colligitur ex dictione demum.Tertio aſſignat ra
tionem vtriuſq; dicti,vt ibi,(& ideo.) Quarto conſuluit actũ gerẽ-
ti,ſi non vult adire,ꝙ proteſtetur,ꝙ facit non animo adeundi, vſ-
3 q; ibi,(vt puta.) Quinto adducit plura exẽpla,& plura geſta.†Quo
rum quædam tendunt principaliter ad actum pietatis , vt ſepelire
defunctum. Quædam ad actum cuſtodiæ,vt paſcere iumenta hæ
reditaria,vel claudere domum,& in iſtis in dubio dicas, ꝙ non in
ducunt aditionem,quia pñt videri geſta alio animo : iõ in eis pro-
teſtatio eſt ex abundanti,& in iſtis poteſt ſaluari opi. Rog. & Hu.
Quædam ſunt,q̃ non pñt fieri ab hærede,vt alienare res hæredita
rias,vel conuenire debitores hæreditarios , & in iſtis dic , ꝙ in du-
bio præſumitur aditio,quia hẽt locũ doctrina Iuriſc.in §.Pa. ꝙ nõ
poſſunt geri citra ius,& nomen hæredis,& in iſtis procedit prima
4 opi.Io.& Azo.†quidã verò ſunt actus indifferentes,vt locare res
hæreditarias,vel fulcire,nam poteſt hoc facere tanq̃ hæres,vel tã-
q̃ cuſtos,nec magis ordinantur ad vnum,q̃ ad alterum, ſicut or-
dinantur primi actus,& in iſtis locum habet ſecunda opi. Ioan. &
Azo. Iac. aũt de Are.dicit ſtandum eſſe declarationi ſuæ,cũ iurõ,
quo aĩo fecerit,quia rl'r in his,quæ dependent ab aĩo , ſtatur iurõ
5 gerentis,†vt no.per gl.Inſt.de actio.§.aliæ.Tu dic melius per Bart.
in d.l.gerit.&c.¶In tex.ibi,(pro hærede gerere)i.pro dño.ita expo
nit gl.in l.potuit.C.eo.& probatur ĩ.eo.l.duo fratres. in fi.in verſ.
6 dominationem interponeret,ſ'm Bald.ibidem. † Sed tu limita,ſ'm
Bar.pro dño.ſ.ex cã hæreditaria:ſecus ſi tanq̃ dñs ex alia cauſa, vt
ĩ.dum dicit , ſed quaſi alio iure dñs , & quot modis ſumatur hoc
verbum pro hærede.vide bonã gl.in l.pro hære.in prin.ſ. de petit.
hære.¶In tex.ibi qui aliquid,quaſi hæres gerit, ẽt ſi nihil hr̃ditariũ
attingat,ut ĩ.eo.l.gerit.& l.ſi quis extraneus.§.j.Vnde dicit Ange.
ꝙ ẽt ſi lignum tangeret,& diceret ſe tangere tanq̃ hæres efficitur
hæres,pone aũt hoc exemplum,ſi egit ɔ̃ debitores hr̃ditarios,tan
7 q̃ hęres narrando ſe hęredem in libello.†In tex.ibi,(tam facti, q̃ a-
nimi.)gl.hic dicit,ꝙ iſta dictio.tam,& q̃,ponitur electiuè , quia nõ
eſt facti,ſed animi duntaxat,& ſ'm hoc ſufficeret animus in men-
te retentus abſq; eo,ꝙ procederet ad aliquod factum.Contrariũ
vult gl.in l.multum.& illa vera ſ'm Bar.ideo ipſe dicit, ꝙ ponitur ɔ
paratiuè.& ꝙ triplex eſt comparatio,quod dic,vt hic per eum, &
intendit dicere,ꝙ eſt animi,& facti,licèt magis animi, q̃ facti , vtrũ
que tñ requiritur.Tu dic,prout ſentit Bal. ꝙ nec electiuè, nec cõ-
paratiuè ponantur,ſed intendit dicere,ꝙ aditio hęreditatis non ɔ-
ſiſtit in facto abſtracto ab animo,ideo licèt aliquem actum gerat
circa res hęreditarias,ſi tamẽ non vt hęres,non inducitur aditio ,
quia non debemus inſpicere nudum factũ, ſed quo aĩo fiat.Not.
8 ergo †ꝙ actus agentium non operantur veram intentionem agẽ
9 tis,ſed ſ'm illam regulantur,vt l.non oẽs.ſi cert.peta.† Item ꝙ facta
ad vnum finem non inducunt aliũ finem diuerſum.Item ꝙ in de
pendentib.ab aĩo principaliter inſpicitur aĩus,& intentio. ¶In tex.
ibi,(& ideo.)No.ꝙ in dependentib.ab animo vtilis eſt proteſtatio
ad declarandum animum,& dicitur proteſtatio declaratoria.

1 *Verbum tanquam hæres.quomodo exponitur.*
2 *Operæ liberti concernentes patrimonium,ut ſcriptoriæ,uel pictoriæ tran-ſeunt ad quoslibet hæredes,etiam extraneos.*
3 *Operę officiales,quæ concernunt perſonam patroni,ut ſeruire ſibi in menſa tranſeunt ad filios tantum,etiam ſi non ſint hæredes , & quando creditores hæreditarij poſſint petere ſe inueſtiri de iſtis operis, et ſi filius petat eas,vt hæres,an efficiatur hæres,*
4 *Quid in feudo,quod tranſit in filium,ut filium.*
5 *Quid in operis obſequialibus,quæ non ſunt propriæ operæ.*
6 *Quare petitio iſtarum operarum denegatur hæredi extraneo,& non creditoribus hæreditarijs.*
7 *Creditores poſſunt mitti in poſſeſſionem iuris,ꝙ habet debitor ſupra liberas perſonas,& ſic in iure ſuperioritatis,vel iuriſdictionis.*
8 *Si aliqua cõitas,uel dominus negligit mihi forenſi facere iuſtitiã de ſubdito ſuo,cum ex hoc efficiatur debitrix,uel debitor meus, poſſim a meo ſuperiore impetrare repreſalias generaliter contra omnes ſubditos eius.*
9 *Feudum quando tranſeat ad filium,vt filium.etiam ſi non ſit hæres .*

1 §.Si quid. † In his quę ex perſona defuncti tranſeunt ad
filium,vt filium,ẽt ſi non ſit hæres,ſi aliquid ge
rat filius tanq̃ hæres, vel ẽt ſimpl'r , non efficitur hęres, quia illud
verbum tanq̃ hæres,exponitur.i.tanq̃ filius,qui p̃t dici hęres lar-
go modo ꝑꝑ ſolam filiationem,ẽt ſi aliter non ſit hęres.Et ex p̃di
ctis,quæ tranſeunt ad filium,vt filium,ẽt ſi non ſit hæres , credito-
res hr̃ditarij pñt manus apponere, & inueſtiri pro eorum credi-
tis,ſi alia bona deficiant,licèt non dicantur iura hæreditaria, poſt-
q̃ non tranſeunt ad hæredes extraneos . h.d. iſte ſingulariſſimus .
§.ſic limitatus per fi.gl.mag.inquantum dixit creditores ſolum in
defectum bonorum hęreditariorum poſſe manus apponere. Et
primo loquitur,qñ filius in prædictis aliquid geſſit tanq̃ hęres,di-
cendo ſe gerere,vt hæres patris ſui,vſq; ibi, (ſed & qui.) Secundo
qñ geſſit ſimpliciter,nam ſi primo caſu non efficitur hæres mul-
to minus in iſto.& pro hoc ſumitur a ɔ̃rio ſenſu tex. qui loquitur
de ſepulchro hæreditario:nam ſecus innuit in non hr̃ditario , ſed
2 familiari,in quo filius ẽt ſi non ſit hæres,põt ſepeliri.†Et præmitte,
ꝙ q̃dam ſunt operę liberti concernentes patrimonium,vt ſcripto
riæ,uel pictoriæ,quas gl.dicunt operas certas , & fabriles,ſed ego
non curo,ſi ſint certę. i. ſpecificatæ r̃pe ſtipl'onis, vel non, quia ſi
ſtipulatur a ſcriptore,vel pictore x.operas, cẽſetur ſtipulatus illas ,
quas ſcit facere. & iſtæ operę,quia concernunt patrimonium trã
ſeunt ad quoſlibet hęredes ẽt extraneos,& ad filios non trãſirẽt,
niſi eſſent hæredes,ſicut nec p̃rimonium. & de iſtis non loquitur
iſte tex.& creditores de iſtis pñt ſe inueſtire , ẽt non in ſubſidium ,
ſicut de alijs rebus hr̃ditarijs,& de iſtis loquuntur ll.hic allegatę in
3 gl.†Quædam ſunt operæ officiales,quæ concernunt perſonã pa-
troni,&c.vt ſeruire ſibi in menſa,vel in camera, de quib.gl.nõ po-
tuerunt hr̃e notitiam,ſed ſolus Bal.& gl. vñr appellaſſe operas in-
certas:ſed non eſt curandum,& iſtæ non tranſeunt ad extraneos
hæredes,ſed ad filios tñ,ẽt ſi non ſint hæredes,quia operæ,q̃ con
ueniunt perſonæ p̃ris,cenſent̃ conuenire perſonæ filii, non ſic ex-
tranei hr̃d s.de illis loquitur tex.in l.ſi operarum iudicio. ĩ.de ope.
lib.cum gl.& ẽt iſte tex.qui vult,ꝙ ſi filius mortuo patre iſtas ope
ras petat a liberto,& dicat ſe petere,ut hæres patris ſui, non cenſet̃
per hoc hæreditatẽ adire.Nec ob.principium huius l.quia loquit̃,
qñ iſtud verbum profert̃ ab illo, vel in tali materia , in qua non p̃t
verificari,vel ſaluari,niſi tanq̃ in vero hærede , ſed hic profertur a
filio,& in tali materia,in qua põt verificari,& ſaluari in ſola filiatio
ne,cum verbum,hr̃s,vel hæredes ſumatur pro filijs. l. ex facto. §.
fi. ĩ.ad Tre.& in feudorum materia,ut in tit.de alie.feu.§.& ſi cliẽ-
tulus.& in emphyteuſi eccleſiaſtica,ut no.in l.ẽt.in prin.ſolu.mat.
Et ſi dicatur poſtq̃ iſtæ operæ non tranſeunt ad filium,tanq̃ hęre
dem,ſed tanq̃ ad filium,ẽt ſi non ſit hr̃s,non poſſunt dici res hære
ditariæ,tñ poſtquàm petit eas,vt hæres, vr̃ ꝙ efficiatur hæres per
l.gerit. ĩ.eo.Iuriſconſultus oſtendit ɔ̃rium, quia creditores hęredi
tarij pñt petere ſe inueſtiri de iſtis operis, & tñ non efficiuntur hæ
redes,ergo & filius tanquàm ſit creditor hæreditarius, ut hic glo.
tñ ſupplet iſtud,ſi deficiant alia bona hęreditaria, tunc.n. quia tra-
ctant creditores de dãno vitando,& filius de lucro, & habet hoc
a patre,conuenientius eſt,ꝙ creditores habeant,q̃ ꝙ filius deficiẽ
tib.alijs,ſed ſi non deficerent,ſecus , poſtq̃ non ſunt res hæredita-
4 riæ,licèt filius habeat a patre.†Et per hoc patet idem in feudo , q̃d
a tranſit in filium,[a] ut filium,cum deficientib.alijs bonis , ſi filius nõ
ſit hæres creditores poſſint petere ſe immitti in poſſeſſionem,ſal-
tem commoditatis illius feudi, non dico in proprietatem , ne do-
minus cogatur habere vaſallum, quem non vult. ſi ãt filius adiret
hæredita-

A D D I T I O.

a ¶Idem in feudo,ꝙ tranſit in filium.Adde an tranſit ad fęminam.uide Speti.de feu.in §.qm̃.ver.25.& ver.21.& ibi Io.An.in add.Bal.in l.quoties.de ſuis,& legi.Cal.conſ.3.in tit.de feu.inci.an fęmina.Raph.Cu. conſil.138. inci.conſultis,& ĩ.ſcriptis.Raph.Ful.conſi.320.inci. nobiles de Forcitate.Lu.Ro.conſi.33.inci.viſo inueſtituræ tenore.Ang.conſ.242.inci. punctus talis eſt.Pe.de Anch.conſi.173.d,Lazarus.Bal.conſ.385.inci. factum tale.in 3.vol.Pau.de Caſt.conſ.59.inci.q̃q̃ multa ſcripta fuerunt.Alex. de Imo.conſi.30.incip.oẽ datum.in 2.col.in j.vol.idem Ale.conſi.1.inci. põderatis his quæ.in 8.col.in 5.vol.Pet.Phil.Cor.conſi.16.inci.aperta fronte.in 2.col.in 1.vol.idem Pet.Phil.conſi.116.incip.circa præſentem conſultation.in 2.vol.Soc.conſ.19.inci.pro deciſione prædicta.in 1.uolu.idẽ Socy.conſi.257.inci.viſis inſtrumentis Romanor.in 2.vol.Fran. de Cur. conſi.48.inci.Dux Mediolani Philippus.in 7.col.

hæreditatem patris: tunc quia incipit obligari creditorib. poſſunt
illi petere ſe inueſtiri, ēt non in defectum aliarum rerum: & ſicut
de alijs bonis ipſius filij, & ſicut in creditoribus clericis de fructi-
bus beneficij, vt in c.2.de fideiuſſ. & hoc ſi non confecit inuenta-
rium, aliàs eſſet idem, quod ſi non adiiſſet, vt in l.fi.§.in computa-
5 tione.de iur.deliber.† Operæ vero obſequiales non ſunt propriæ
operæ, ſed obſequia, vt in ti. de obſequi. & ideo non tranſeunt ad
extraneos hæredes, nec etiam creditores poſſunt petere ſe in illis
immitti, & ideo de illis non poteſt loqui tex.& hoc vult gl.j. ſeu 2.
ſuper verſi.non potuit.quæ incip.vt quia,&c.Pro declaratione ad
iſtas operas tanq̃ hæres efficiatur hæres, licèt iſtæ operæ non poſ-
ſint dici res hæreditariæ, poſtq̃ non tranſeunt ad hæredes extra-
neos, vt ĵ.eo.l.gerit.& ĵ.l.proxim.§.j.in prin.huius l.quidam faten
tur ɔ̃rium dicentes, ꝙ in tex.non debet eſſe affirmatiua ibi, (pro
hærede cum geſſiſſet,&c.) tunc ver.ſequens(cum petitio earum,
&c.) venit hoc modo: quia poſſet opponi, ꝙ ex hoc non inducit̃
aditio, cum dictæ operæ non ſint res hęreditariæ.Sed rn̄deo, ꝙ ēt
poſſunt dici omnino hæreditariæ, quod patet, quia creditores hæ
reditarij non poſſunt inueſtiri de iſtis operis, ſicut de aliis rebus hę
reditariis, loquitur ergo etiam de creditoribus hæreditariis, nam
de propriis creditoribus ipſius filij non eſt dubium, quia cum illi
habeant filium obligatum, poſſunt inueſtiri de ipſis operis perti-
nentibus ad filium, ſicut de aliis rebus ipſius filii, ſed de hæredita-
rijs creditoribus erat magis dubium, quia ipſi non habent filium
obligatum, & ideo antequam adeant hæreditatem, non poſſunt
petere ſe inueſtiri de iſtis operis, quæ non ſunt hæreditariæ, ſed ſi
dicamus, ꝙ petendo uideatur adiuiſſe, tunc quia incœpit filius eis
obligari, & ſic tenetur eis ſatisfacere, etiam de proprijs facultatib.
ſi hæreditarię non ſufficiunt, poſſunt petere iſti creditores ſe inue-
ſtiri, & hoc vult tex.in ver.maximè futurarum.i.poſt aditam hęre
ditatem, ſ̃m glo.illa tamen dictio, maximè, innuit, ꝙ idem ante eā
aditam, ſed hoc eſt verum in ſubſidium tantum, vt in ſeq.lect. ſed
poſt aditam etiam non in ſubſidium, & ita intellige iſtam gl. & dū
dicit, quaſi hoc faciendo approbet ſe teneri.expone, ꝙ incipit ob-
6 ligari creditoribus hæreditariis, ꝙ ante non erat.† Sed quæritur,
quare petitio iſtarum operarum denegatur hæredi extraneo, &
non denegatur creditoribus hæreditariis? gloſſ. dicit, quia hæredi
extraneo obſtat filius, ad quem tranſeunt tanquam ad filium, ſed
ſi filius eſt effectus hæres, non poteſt obſtare creditoribus hære-
ditariis, quibus incœpit obligari per aditionem. Iſtud nihil eſt di-
cere.pone enim, ꝙ non extat filius, ſed ſolus hæres extraneus ad-
huc ſibi non competit petitio iſtarum operarum, & tamen ceſſat
ratio glo.Item pone, ꝙ filius nondum petijt iſtas operas, & ſic nō
eſt effectus hęres, nec eſt obligatus creditoribus hæreditarijs, vn-
de poteſt eis obſtare, & tamen ſi non ſuperſunt bona hæreditaria
nihil obſtat, quominus iſti creditores inueſtiantur de iſtis operis,
vt in ſeq.lec.in fi.gl.Dicas ergo, ꝙ rō diuerſitatis eſt, quia hæres ex
traneus tractat de lucro captando, creditores vero de damno vi
tando: ideo cōceditur eis, quod extraneo hæredi denegatur.Bre-
uiter iſta lec.non eſt bona, quia communiter in tex. habetur litera
negatiua non geſſiſſe.Item quia in prin.§.ponitur diictio aduerſa-
tiua, tn̄.& ſic aduerſatur prin.huius l.vbi dicitur, ꝙ regulariter qui
aliquid facit tanq̃ hæres, efficitur hæres: fallit tn̄ in hoc caſu. Item
quia in ſeq.ver.ſed qui in ſepulchrum.dicitur, ꝙ non efficitur hæ-
res ſepeliendo in ſepulchro hæreditario, ergo idem in caſu præce-
denti, quia ponitur aduerſatiua, ſed, cum copulatiua, & quæ ſigni-
ficat diuerſitatem in facto non in iure, ut l.ſed & ſi lege.in prin. de
pet.hær. Ad ɔ̃rium rn̄detur ſ̃m gl. ꝙ dum text.dicit, ꝙ petit quaſi
hæres, debet intelligi, non ꝙ in libello dixerit, peto tanq̃ hæres. q̄a
tunc efficeretur hæres, ſed dixit, peto tanquam filius non exhære
datus.quia ſi eſſet exhæredatus petere non poſſet. Sed hoc eſt de
ſtruere tex.ideo dic, ꝙ ita dixit in libello, peto tanquàm hæres. Et
ad ɔ̃rium rn̄detur, vt ſ.dixi, ꝙ illa iura procedūt, qn̄ illa verba pro-
feruntur ab illo, vel in illo caſu, in quo non poſſent verificari, niſi
hæres efficeretur, ſed in his, quæ ex perſona patris tranſeunt ad fi-
lium, vt filium, illa verba poſſunt verificari in ſola filiatione. Sed
tunc oppo.tenendo iſtam lect.ſi non efficitur hæres, ergo credi-
tores hęreditarij non poſſunt de iſtis operis inueſtiri, cum non ha
beant filium obligatum, & iſtę ſunt res hæreditariæ.Soluitur trib.
modis in gl.Primo ꝙ loquatur tex.de crediroribus ipſius filij, qui
habent eum obligatum, & tunc non eſt dubium, ꝙ poſſunt inue-
ſtiri de iſtis operis, ſicut de aliis bonis ipſius filij, & quid vult dicere
maximè futurarum.expone, ut in glo. Vel dic ſecundo, ꝙ loquat̃
de creditoribus hęreditarijs, ſed tunc in uer.(cum petitio earum.)
debet intelligi, ꝙ mutet caſum, quia ſ.de operis, quæ non tranſeūt
ad extraneos hæredes, hic de illis, quæ tranſeunt, & ſic illa dictio,
earum.non facit propriam relationem, quia non intelligitur de il-
lis, de quibus ſtatim dixerat, ſed de alijs, quæ tranſeunt: & ideo dū
dicit, earum.includūtur ſub eodem genere operarum, iuxta illud,
mulier damnauit, quæ ſaluauit.Vel dic melius, & notabilius, ꝙ nō
mutat caſum, & ꝙ loquatur de creditorib.hæreditariis, & de ope
ris, quæ non tranſeunt ad extraneos hæredes. Et ad ɔ̃rium rn̄det̃,
ꝙ procederet, ſi ſupereſſent bona hęreditaria, quæ ſufficerent eis
ſed deficientibus illis in ſubſidium pn̄t apponere manus ad iſtas, li-
cèt non ſint res hr̄ditarię, vt filius eas habeat ab ipſo patre debito
re ex cāulcratiua, ſecus eſſet de alijs, quæ non hr̄et filius ab ipſo
pr̄e, & hoc vult glo.in effectu in fin.licèt valde obſcurè loquatur,
7 & eſt valde difficilis glo.& malè declarant Doc. ¶ † Ex hoc not. ꝙ
creditores pn̄t mitti in poſſeſſionem iuris, qđ hēt debitor ſupra li
beras perſonas, & ſic in iure ſuperioritatis, vel iuriſdōnis, ſicut hic
in iure, qđ habet ſ.liberum.Et hoc inducit Bar.ad m̄ām repreſalia
8 rum.† Si aliqua cōitas, vel dn̄s negligit mihi forenſi facere iuſtitiam
de ſubdito ſuo, cum ex hoc efficiat̃ debitrix, vel debitor meus,
poſſum a meo ſup̃iore impetrare repreſalias general̃r ɔ̃ oēs ſub-
ditos eius, de hoc 23.q.2.c.dn̄s noſter.Item aduerte in eo, quod ſ.
dixi, creditores mittēdos in poſſeſſionem feudi, ſeu comitatus
feudi, quod tranſit ad filium: ſi bona hæreditaria non ſufficiunt,
intelligas, ꝙ ipſe filius præſtabit ſeruitia dn̄o, licèt creditores ha-
beant commodum feudi, vt no.Bar.in l.ſi finita §. ſi de vectigalib.
de dam.infec.& alle.l.commodiſſ.ĵ.de iudi.C.de exce.rei iud. l. ſti-
pendia.& adde quod no.in Spe.de primo, & ſecundo decreto. §.
reſtat. ver. quid ſi reus non habuit. tunc aūt feudum tranſit ad fi-
lium vt filium, etiam ſi non ſit hr̄s patris, qn̄ fuit receptum a patre
pro ſe, & heredibus ſuis filijs, ſeu liberis. ſi aūt ſimpliciter, vel ꝓ ſe,
& hæredib.ſuis, vel pro ſe, & liberis, & hęredibus, tunc ad liberos
non tranſit, niſi ſint hęredes, & ita debet intelligi ti. an agnatus, vel
filius.in vſibus feu.& ita limit. ibi Barto.not.quòd ēt vr̄ fuiſſe de
mente Cy.licèt Bal.non alleget in l.2.C.de li. & eorum lib. & tene
menti hanc limitationem ad illum tit.an agnatus, vel fi.hoc ēt for-
tè ſentit Bar.in l.2.ĵ.de int.& releg.vbi oīno uide.Item quod ſ. di-
xi operas fabriles tranſire ad extraneos hęredes eſt uerum, niſi pa
tronus fuerit ſtipulatus ſibi, & liberis, quia tunc idem in obſequia
lib.vt tranſeant ad liberos tanq̃ liberos, etiam ſi non ſint hæredes,
& hoc voluit gl.2.quæ inc.vt quia.in princ. & quod dixi de obſe-
quialibus, vt tranſeant ad liberos, vt liberos, non ad extraneos hæ
redes, eſt uerum, niſi ſint deductæ in eſtimationem, quia tūc eſſet
idem, quod in fabrilib.& hoc vult hic gl.mag.ante fi.dum dicit, ꝙ
pecunia erat deducta in condemnationem. vbicunq; aūt iſtæ gl.
loquuntur de operis certis, intellige.i. de fabrilib. non concernen-
tibus perſonam, ſed patrimonium.nec curo, an ſint deductæ in ſti
pulationem certę, vel incertæ, cum veniant certificandæ ex quali
tate perſonæ, & econuerſo vbicunq; loquitur de operis incertis,
intellige de officialibus, & concernentibus perſonam patri de q̄-
bus gl.notitiam non habuerunt, ſed Bar. ita intelligit in §.libertus.
& bn̄, nec eſt curandum, an ſint certæ, uel incertæ rōne, de qua ſ.

---

2 *Datio cohæredis extranei non facit de neceſſario voluntarium, & quare.*
3 *Duo requiruntur ad hoc, ut gerendo quis aliquem actum videatur hæredi
tatem adire. ſ. ꝙ ille actus non poterit geri citra nomen hæredis, item ꝙ
non potuerit geri citra ius.i.effectum hæreditatis. & nu. 1.*

1 **§. Papinianus.** † Filius, ſi ſe abſtinuit recipiendo cā cō
ditionis implendę a legatario, cenſet̃
abſtenſionem reuocaſſe, & ſe immiſcuiſſe, ſi erat ſolus inſtitutus,
vel non habebat cohęredem, qui adhuc nō adiuerat, ſecus ſi adi
uerat.h.d.in effectu.Ratio primi, & ſecundi dicti eſt, quia ſic reci-
piendo cenſetur uelle, ꝙ legatarius habet, ꝙ ſibi relictum eſt, ſed
hr̄e non pōt, niſi legatum confirmetur per aditionē, ergo uīr adi-
re, quia qui vult vnum, vult aliud, ſine quo illud velle non pōt, vt
ĵ.eo.l.illud.ſed in tertio caſu confirmatum eſt per aditionem hę-
redis, vnde non eſt neceſſaria aditio recipientis, ideo non inducit̃,
quia ceſſat ratio, de qua ſ.Et procedit iſte §.qn̄ ſtatuliber. vel lega-
tarius fuit iuſſus dare filio noīatim, & ſic nō vt hęredi, ſed ut filio.
Si autem hęredi, vt hęredi, non poteſt recipere, niſi ſit hęres, vt ĵ.
de cond.& demon.l.ſi in diem.in prin.& argu.ſ.de uulg. & pupill.
l.qui liberis.in prin.& ideo indiſtinctè recipiendo vīr velle eſſe hę-
res, & hoc vult gl.j.iuncta ēt alia gl.quę incipit, tunc enim quæ aſſi
gnat rationem primi, & ſecundi dicti.¶ In tex.ibi, (qui ex defuncti
voluntate accipitur.) Iſta non eſt ſufficiens ratio ad inducendam
aditionem, nam etiam ſi habet cohæredem, qui adiuit, locum ha-
bet iſta ratio, tamen aditio non inducitur, vt ĵ.in text. eſt ergo ra-
tio illa, q̃ ſ.dixi, & quàm ponit gl.quæ incipit, (tunc enim.) ¶ In tex.
ibi, (& ſi non abſtinuit.) ſupple, & multo magis, quàm ſi abſtinuit.
¶ In tex.ibi, (& cohæres adijt.) ideſt adiuerat tempore, quo reci-
pit, & ſic iam erat confirmatio libertatis, ſecus ſi tūc adiuerat ad-
huc, licèt poſſet adiri per cohæredem, quia recipiēdo videtur vel-
le, quòd ex nunc confirmetur, non autem quòd expectetur adi-
tio cohæredis.¶ In tex.ibi, (nam cum.) reſpondet tacitæ obiectio
ni, quæ poſſet fieri, quòd etiam ſi habeat cohæredem, qui adiue-
rat, non poſſit recipere, quin efficiatur hæres, cum ipſe ſit ſuus, &
neceſſarius hæres per l.12.tabu.Sed reſpondet, quòd habet bene-
ficium abſtinendi a prætore, propter quod cenſetur volunta-
rius, ſicut emancipatus, unde non eſt hæres effectu, niſi ſe im-
miſceat: poteſt ergo tunc recipere abſque eo, quòd ſe immiſcuiſ-
ſe uideatur, ſi nominatim, non autem tanquam hæres iuſſus

erat ille date,& hoc eſt,quod ſequit.vnde expone, dũ dicit). non hæredi dando.i.non exiſtenti hæredi in effectu,licèt ſit noĩe. ¶ Et no.iſtum tex.cum quo concordat l.nam nec emancipatus. de legi.ideo ſicut ꝯ emancipatum non eſt fundata intentio creditorũ, niſi probent aditionem,ita nec ꝯ ſuum,niſi probent immixtionẽ.
2 ¶†No.ẽt ex hoc,ꝗ datio cohæredis extranei non facit de neceſſario voluntarium,qa tunc abſtineret de iure ciuili,& hic dr̃,ꝗ abſtinet de iure pretorio,& ita allegabant Doc.Papienſes iſtum tex.
3 in materia ſuitatis.¶†In tex.ibi,(itaq;.) no.iſtam regulam,quæ melius ponit hic,ꝗ̃ alibi,& non eſt procurator,qui eam neſciat, duo ergo requiruntur ad hoc,vt gerendo aliquem actũ videaẽ hr̃dita tem adire.ſ. quod ille actus non potuerit geri citra nomen hr̃dis. Item quòd non potuerit geri citra ius,id eſt effectum hr̃ditatis:ſi ergo potuit geri pp ſolum nomen abſq; effectu, non inducitur aditio,& iſte eſt caſus in §.præced.ad cuius limitationem venit iſte & idem ſi poteſt geri pp ſolum effectum abſq; noĩe, & vide per Bar.qui exemplificat:hic aũt in primo,& ſecundo caſu,qñ nõ haberet cohæredem,vel habebat,& non adiuerat,& nõ poterat recipere citra nomen,& citra ius,ideo inducitur aditio, ſed in tertio caſu,qñ adiuerat, poterat recipere citra nomen,& citra ius.¶Sed oppo.fortiter,ꝗ ẽt in præcedentibus caſib. poterat recipere citra ius,quia datio libertatis confirmatur pp nudum nomen hr̃dis,vt l.cum quaſi.§.ſed & ſi quis.de fideic.liberta. vnde non videbatur neceſſaria immixtio,ad hoc,vt confirmaretur datio, ſed vr̃ ſufficere ſolum nomen hæreditarium,ideo vr̃,ꝗ non inducatur,vt in §. præced.Iſta eſt valde difficilis oppoſitio,ꝗ̃ Bart. pertranſit, & non rñdet ſufficienter. Poſſumus dicere, quòd ſi nullum actum gereret filius,bñ confirmaretur pp nudum nomen, ſed gerendo hũc actum vr̃ velle,ꝗ non confirmetur pp ſolum nomen. Nec obſt. §.præced.quia ibi poterat gerere per ſolum nomen filij,poſito ẽt, ꝗ non eſſet hæres nomine, vt quia erat emancipatus, ſed hic pp ſolum nomen filij,licèt per hoc dicatur hæres largo modo, ſi nõ eſſet ſuus heres noĩe,non confirmaretur datio libertatis,ideo facilius inducitur aditio. Aliud eſt ergo in actu, qui poteſt geri per filium tanꝗ̃ filium, etiam ſi non ſit hæres noĩe, vt emancipatus,ut ibi. Aliud in actu,qui non poteſt geri,niſi ſit ſuus heres nomine,vt hic:quia tunc facilius tranſit in ius, & in effectum.

1 *Filius,qui facit uindictam de morte patris,uel fecit pacem,& aliquid recepit pro pace,non videtur ſe immiſcere hæreditati paternæ.*

§.Si ſepulchri. Qui agit actione perſonali competente ad vindictam, licèt pro re hæreditaria,non cenſetur gerere pro herede.h.d.†Et allegatur,ꝗ filius qui facit vindictam de morte patris,vel fecit pacem,& aliquid recepit pro pace,non videatur ſe immiſcere hæreditati paternæ ſm Dy.de hoc per Bar.in l.pen.de ſepul.vio. Vel dic,ꝗ ratio in iſto §. eſt.quia filius tanꝗ̃ filius, licèt non ſit hæres, habet ius ſepeliẽdi in ſepulchro non ſolum familiari,ſed hæreditario,ẽt ſi non ſit heres, vt l.vel ꝗ.§.j.de religio.& §.§.ſed ſi quid tñ.in fin. iõ proſequendo iura ſepulchrorum non efficitur hr̃s,quia proſequitur, ut filius,ẽt ſi ſit emãcipatus,ut illo §.ſed ſi qd tñ.¶In tex.ibi,(quia nihil.)iſta ratio non eſt ſufficiens,ut dr̃ in l.gerit.).eod.&).l.prox.§. interdum. nec ẽt ſequens vr̃ ſufficere,ꝗ intentat actionem competẽtem ad vindictam,nam & actio iniuriarum competit ad vindictam, vt l. 2.& ibi no.de col.bõ. & tñ ſi tranſmiſſa eſſet ad heredes, quia defunctus fuiſſet litem conteſtatus, ꝓſequendo quis litẽ ſuper ea videreẽ hr̃ditatẽ adire,quia non põt proſequi,niſi vt hr̃s,ſed hic põt proſequi,ut filius,licet non ſit hæres,& iſta eſt maior ratio.

LEX XXI.

1 *Qui intendit delinquere,non intendit contrahere, uel quaſi contrahere.*
Si quis dicat,cum reuerentia loquendo tu mẽtiris,quod propter primum uerbum non excuſatur a dolo,

SI quis extraneus. Attingens ẽt rem hereditariam non tanquam hæres adire non vr̃,ſed attingens rem, ẽt non hæreditariam tanquam hæres adire vr̃. Item nec aditio,nec repudiatio va
1 let,niſi hereditas delata ſit.h.d.vſq; ad §.ſciendum.†In tex.ibi,(nam admiſſum.)i.delictum,& no. tex. ꝗ qui intendit delinquere non intendit ꝯhere,vel quaſi ꝯhere,& allegatur per Dy.ꝗ ſi aliquis di-
2 cat, cum reuerentia loquendo tu mentiris.ª ꝗ propter primum verbum non excuſatur a verbo iniurioſo, tu mentiris. quoniam ex hoc apparet,ꝗ non intendit reuerentiam deferre, & ſic ironicè,& deriſiuè videtur dixiſſe,cum reuerentia loquendo.unde poterit agere contra eum actione iniuriarum.

ADDITIO.

a ¶Tu mentiris. Adde quando dicatur mentiri Deo vide per Card. Alex. in c.ꝗ interrogaſti.in 14.no.27.diſt.

1 *Error in quota, vel ignorantia exiſtentiæ conditionis non impediunt aditionem.*
2 *Inſtitutus ad hoc,ut poſſit adire,non eſt neceſſe, ꝗ interfuit teſtamento, vel ꝗ viderit,aut audiuerit ipſum legi,ſed ſufficit, ꝗ relatu fide dignorũ audiuerit ſe inſtitutum.*
3 *Hereditas poteſt hodie adiri clauſis tabulis.*
Ignorantia quotæ partis quando vitiet inſtitutionem.

1 §.Sciendum eſt. †Ignorans portionẽ ex qua inſtitutus eſt, adire non prohibetur. hoc primo.Itẽ ſi ſciat ſe ſub condõne inſtitutum, & ipſam ꝯdõnẽ extitiſſe.hoc ſecundo.Idẽ ſi neſciat eã extitiſſe, ſed vehemẽter opinetur.hoc tertio.Idẽ ſi ſciat partem ſibi purè delatam, licèt aliam delatam ignoret.hoc quarto,& vlti. Scđs caſus ibi, (qđ ẽt caſus.)
2 tertius ibi (quid tñ.)Quartus ibi,(quemadmodũ.†No.ex).pacto, ꝗ inſtitutus ad hoc,vt poſſit adiri,non eſt neceſſe,ꝗ interfuerit teſtõ,vel ꝗ viderit,aut audiuerit ipſum legi, quia ſi hoc eſſet nõ poſſet ignorare ex quota portione erat inſtitutus, ſed ſufficit, ꝗ relatu ſide dignorũ audiuerit ſe inſtitutum & ita ſit & ipſe credat, ita ꝗ opinio ſua concurrat cum veritate,licèt non ſit certus per proprium ſenſum:qđ ẽt tenet Bar.in l.is põt.ſ.eod.& probat quia hodie clauſis tabulis pt adiri hr̃ditas,vt C. de cad.tol.§. in nouiſſimo.
3 †Sed opp.ꝯ iſtum primum caſum, ꝗ ignorantia quotæ partis vitiat inſtõnem,vt).eo.l.ex ſemiſſe.gl.hic diſtinguit.Tu dic plenius, aut ſcio me inſtitutum,ſed ignoro in quota parte,& non applico aĩum meum plus ad vnam,ꝗ̃ ad alteram,& poſſum adire, quia videor velle adire ex illa parte, in qua inſtitutus ſum, & ita loquitur iſte tex. Aut credo me inſtitutum in vna, & ſum inſtitutus in alia, & ſic applico mentem ad partem falſam, tunc ſerua diſtinctionẽ gl.ꝗ aut conſtat,ꝗ volui effici hæres, ſiue ſim inſtitutus in illa, in qua putabam,ſiue in alia,& efficior hæres indiſtinctè,aut ꝯſtat de ꝯrio,ꝗ nolebam effici, niſi ex illa ex qua putabam, & indiſtinctè non valet aditio.Aut ſumus in dubio, & tunc ſi putabam me inſtitutum in maiore,cum eſſem inſtitutus in minore,& non pr̃ſumor velle effici hæres in minore,& ſic non valebit, aut econuerſo,& tunc valet,quia ſi volui effici hr̃s in minore, præſumendum eſt,ꝗ voluerim fortius ẽt in maiore,& ita no.in l.ex ſemiſſe. & ꝓbatur per l.ſi quis mihi bona.§.ſed ſi mandauit.).eod.¶Circa tertium caſum in ver.quid tñ.opp.ꝗ ſi ignoro extitiſſe conditionem ſub qua fui inſtitutus,non poſſim adire hæreditatem,vt). de condi.& dem.l.multum.Gl.fi.ſoluit multis modis.tene vltimam, ꝗ ſi ignoro,tñ credo, & vehementer opinor eã extitiſſe,tunc non nocet ignorantia,& ita intelligatur hic, & probatur in l. cum quidã. §.quod dr̃.).eod. Aut credo eam non extitiſſe,vel etiam dubito: & tunc non poſſum adire,vt in ꝯrio,aut ergo conditio nondum extiterat,& clarum eſt,ꝗ adire non poſſum,licèt credam eam extitiſſe,quia hæreditas adhuc non eſt delata,vt patet in preced. text. dum dicit,ſi tñ extiterit a ꝯrio ſenſu.aut conditio extiterat,& tũc aut ſciebam eam extitiſſe,& poſſem adire ſine dubio, vt in ſecundo caſu §.aut ignoro eam extitiſſe, & tunc in tribus caſibus valet aditio.Primus ſi vehementer opinabar eam extitiſſe, vt in hoc tertio caſu ſm intellectum glo.fi.Secundus eſt,qñ eram inſtitutus in aliqua parte purè,in alia ſub cõditione,quę extiterat,ſed ego ignorabam,& adiui ex pura, nam efficior heres ex conditionali, vt in vltimo caſu huius §.& in ſecunda ſol.in ver.vel ſm Io. Tertius eſt, quando putabam inſtitutionem fuiſſe purè factam, cum tñ eſſet facta ſub conditione,quæ iam extiterat, & ego ignorabam extitiſſe,nam adhuc non nocet ignorantia, poſtquam credebam inſtitutionem fuiſſe puram:licèt non fuerit, ex quo tamen eſt purificata,& iſte eſt caſus in l.ſed ſi de ſua.in fi.).eo. Extra iſtos caſus nõ poſſum adire,ſiue credebam eam non extitiſſe, ſiue dubitem, & iſte eſt caſus in l.multum.Et prædicta in conditione facti, ſed ſi eſt conditio iuris ignorantia circa illam non habet vitiare, ut dicta l. multum.

LEX XXII.

1 *Ignorantia circa cauſam ex qua delata eſt hæreditas, vitiat aditionem.*
2 *Qui agit ut hæres tenetur reſpondere,an ſit hæres ex teſtamento,uel ab inteſt.ſi reus petat eum interrogari.*
3 *Si ago contra te petitione hære. & interrogo te,an poſſideas pro hærede, & reſpondeas ꝗ ſic,& poſtea interrogo,an tanquam ex teſtamento,uel ab inteſtato,an tenearis reſpondere.*
4 *Gerere pro hærede eſt dicere,id eſt pro domino.*
Qui tenet,& poſſidet tanquam dominus præſumitur dominus.
5 *Falſa cauſa in iudicium deducta non ſuſtentatur ex vera,licèt ex prolata.*
6 *Sententia lata ex falſa cauſa in ea expreſſa non poteſt reformari ex uera, & debet retractari,& ꝗ debeat ab ea appellari.*
7 *An in cauſa appellationis poſſit confirmari ex uera cauſa.*
8 *Si non fuit appellatum,an ille contra quem lata eſt,poſſit petere aduerſus eam reſtitutionem in integrum.*
9 *Quando proceſſus,vel ſententia eſt nulla,non cadit reformatio.*
10 *Ad iudicem appellationis deuoluuntur ea, quæ fuerunt coram primo iudice,non alia penitus diuerſa.*
11 *An iudex habeat neceſſe exprimere cauſam propter quã mouetur ad ſententiam ferendam.*

12 *Si eam non exprimit,& ex proceſſu colliguntur plures cauſæ, ſemper in dubio cenſetur ſe fundaſſe in illa,quæ reddit ſententiam validam, & æquam,niſi probetur contrarium,& ſi ex actis non apparet, niſi una,cenſeretur ex illa ſe mouiſſe.*

1 SI is,ad quem. †Ignorantia circa cauſam, ex qua delata eſt hæreditas,
vitiat aditionem.h.d.Vel ſic. Qui credit hæreditatem
vel bona ſibi delata ex vna cauſa, cum ſint delata ex
altera,ſi adit,non efficit̃ hæres,nec ex putatiua, quia non poteſt,
nec ex vera,quia non vult,licèt poſſit.h d.¶Et ponit quatuor exē
pla.In primo exemplo putabat bona eſſe ſua, cum non eſſent.In
ſecundo putabat hæreditatem ſibi debitam,cum non eſſet, licèt
eſſet delata.In tertio putabat ſibi delatam ab inteſt.cum eſſet dela
ta ex teſtō.In quarto econuerſo.Et gl.etiam addit aliud exemplū
ſi credebat delatam ex inſtitutione,cum eſſet delata ex ſubſtitutio
2 ne,vel econuerſo.†Et per iſtam l.dicit Bald. ꝙ ille, qui agit,vt hæ-
res,tenetur reſpondere,an ſit hæres ex teſtamento,vel ab inteſta.
ſi reus petit eum interrogari,quia intereſt ipſius rei, nam ſi reſpō-
derit ex teſtamento,poterit reus probare contrarium,& venit ab
ſoluendus:licèt ſit talis,qui poſſit etiam ab inteſt.ſuccedere.Nam
per hoc non iuſtificabitur ſua reſponſio, vt hic: hoc idem tenet
3 Bal.in l.2.C.de ſuc.edic.& dicit eſſe opi.Mar.de Fano.† Quid autē
in reo, ſi ago contra te peti. hære. & interrogo te,an poſſideas
pro hærede,& reſpōdes,quòd ſic,poſtea interrogo,an tanquàm
ex teſtamento,vel ab inteſt.an tenearis reſpondere? habui de fa-
cto,& dixi,quòd non,quia ex prima reſponſione fundata eſt in-
tentio mea:ſufficit enim,quòd teneas tanquàm hæres, quia pote
ro probare,quòd non ſis hæres,ſed ego: & hoc mihi ſufficit,nec
de iſta interrogatione fit mentio in alijs interrogationibus, quæ
ſunt fiendæ,cum agitur pet.hære.vt no. in l. cogi. C. de pet.hære.
ſed ſi agam actione perſonali,tanquàm contra verum hęredem,
teneris reſpondere, ſi mea intereſt, vt l. ſi defenſor. §.illud.de iur.
act.¶In text.ibi,(ſcire debet.)ſaltem vehementi opinione, vt not.
4 ǰ.l.proxi.in glo.2.ſ.quod dixi in §. præced.¶† In tex.ibi,(quamuis
omnia pro domino fecerit.) not. iſtum text. pro glo. quæ eſt in l.
potuit.C.de iur.delib.quæ dicit, quòd gerere pro hærede eſt dice
re,ideſt pro domino,nam hæres grecè idem eſt, quod dominus,
ut l.item Mela. §.legis.ad l.Aqui.No.etiam arg.quòd ille,qui tenet
& poſſidet tanquàm dominus,prȩſumitur dominus, dic vt l.pe.
5 de condi.inſti.Item†facit iſta lex, [a]quòd ſi egi contra te ad aliquā
a rem ex cauſa commodati, tamen non probaui commodatum,
ſed depoſitum,licèt conſtet iudici de iure meo, quia tamen illud
in iudicium non deduxi,non prodeſt mihi probatio, & venis ab-
ſoluendus ex cauſa in iudicium deducta: quia non probata, nec
ex probata venis condemnandus,quia non deducta. facit l.habe
bat.in prin.de inſti.& no.Inn.in c.j.de lit.cōteſ. & adde quod not.
in addi.Spe.de ac.ſeu pe.§.ſequitur iubere.facit l.non poſſumus.ſ.
ſi pars hęre.pe.falſa ergo cauſa in iudicium deducta non ſuſtenta
tur ex vera, licèt probata, ſicut hęc aditio facta ex falſa cauſa non
ſuſtentatur vera,licèt illa ſubeſſet, nam in omnibus exemplis hic
poſitis ſuberat vera cauſa, ex qua poterat adire,tamen ex illa non
adiuit,ſed ex putatiua.¶Sed oppo.fortiter cōtra tertium, & quar
tum exemplum de l.ſi quis mihi bona.§.pe.infra eo.qui incipit,a-
liter atque Solu.error circa cauſam teſtati in adeunte vitiat aditio
nem,vt hic,ſed in mandante,vel iubente, an vitiat iuſſum? dic ut
ibi:debet ergo intelligi,quòd licèt eſſet error in iubente, non erat
6 in filio adeunte.¶†In glo.fin.quæ ſemper allegatur ibi,non valet
ſententia cum effectu.vult ergo gloſ. quòd ſi iudex exprimat fal-
ſam cauſam in ſententia,quòd mero iure valeat ſententia, ſed nō
in effectu,quia debet retractari,& ſic vult, quòd non poſſit refor
mari ex cauſa vera,ex qua potuiſſet eam ferre,ſi voluiſſet. Pone
exemplum,condemnauit reum adiecta cauſa,quia intentio acto
ris erat probata per teſtes,& iſta cauſa erat falſa, quia nulli erāt te-
ſtes recepti,ſed benè erat probata per inſtrumentum, vel dixit,
quòd erat probata per tales teſtes,cum per illos non eſſet proba-
ta,ſed per alios,valet nihilominus ſententia, quia non eſt contra
ius conſtitutionis,ſed contra ius partis,ergo &c. vt l.preſes.de iu-
di.ſecus ſi contra ius conſtitutionis, vt ſi pronuntiauit teſtamen-
tum valere adiecta cauſa,quia pupillus poteſt teſtari,tunc ſenten-
tia eſſet ipſo iure nulla,vt l.j.§.item cum contra ſacras. quæ ſen.ſi-
ne app. reſcin. & l. ſi expreſſim. de appel. debet ergo appellari ab
iſta ſententia,de qua ſupra primo loco dixi,ex quo eſt valida me-
ro iure,vt in glo.& ſi non appellatur,tranſit in rem iudicatam, vt
not.Inno.in c.quoniam contra falſam.circa fin.de prob.& etiam
7 Io.And.†Si autem appellatur,quæritur,an in cauſa appellationis
poterit iſtam ſententiam confirmare ex vera cauſa? iſta gloſſ. in-
nuit,quòd non,Bartol.tenet contrarium, per l. Titianus. ſ. quod
cum eo. Bald.in l.prima. C. de condi. indebiti. dicit illam l. Titia-
nus loqui, quando cauſa non erat falſa,ſed minus idonea: quan-
do autem eſt falſa,locum habet iſta gloſ.vt non poſſit reformari
ex uera,quod dicit eſſe not.dignum,hic vero aliter loquitur Bald.
& melius,quòd ſi fuit appellatum,poterit reformari ex vera cau-
ſa,vt in illa l.Titianus.non dico, quòd iudex debeat confirmare
eam ex cauſa vera,ſed debet dicere,reformamus.quoniam atten
ta falſa cauſa expreſſa deberet illam ſententiam irritare: & poſtea
ex eiſdem actis deberet reum condemnare,ſicut prius fuerat cō-
demnatus,ut in capitulo cum dilecti.de emp. & uen. & dicendo,
reformamus,hoc verbum importat illa duo, & ita eſt de more iu
8 dicum, quia dicunt,reformantes.† Si autem non fuit appellatum,
tunc tenet ipſe ſecundum Dy.quòd licèt tranſeat in rem iudica-
tam,poterit tamen ille,contra quem lata eſt, petere aduerſus re-
ſtitutionem in integrum propter expreſſionem falſæ cauſæ, &
tunc non poterit iudex,coram quo petitur reſtitutio, ipſam re-
formare ex vera cauſa,& ita intelligit hanc glo.quod eſſet notabi-
le valde,ſi eſſet verum,ſed Bar.de hoc non facit mentionem, ꝙ
poſſit peti reſtō propter hanc expreſſionem factam a iudice, &
idem vr̃ eſſe de mente Inn.in loco ſ.alle.qui dicit, quòd debet ſibi
imputare pars,ſi non appellauit,quòd nō prodeſſet ſibi inſpectio
proceſſus,ex quo apparet manifeſtè de falſitate illius cauſȩ, ſed ſi
poſſet petere reſtitutionem,vt dicit Bald.non eſſet ſibi imputan-
dum,& iſtam partem puto tutiorem. Nec obſt. c.ſi ex fal.inſt.per
totum.& l.diuus.de re iud.quia ibi loquitur, qn̄ pars fuit vſa falſis
allegationib.ſ.inducendo falſos teſtes,uel falſa inſtr̄a, quo caſu in
duob.caſib.ſnīa eſt nulla.Primus qn̄ contra minorem, vt C. ſi ex
fal.inſt per totum.Secundus,qn̄ duo concurrunt, quòd doloſè
hoc fecerit,& quòd lata ſit ſnīa contra abſentem,vt l.ſi prætor.§.
Marcellus.ſ.de iudi. Altero vero deficiente, ſeu extra iſtos caſus
pōt peti reſtitutio in integ.per illa iura.nos loquimur, quādo pars
non fuit vſa falſitate,ſed ipſe iudex ſe fundat in falſa cā, vnde non
debet nocere parti,pro qua lata eſt,q̄ non fuit in dolo, uel culpa,
poſtq̄ altera pars non appellauit,ſed permiſit eam tranſire in rem
iudicatam,nam ſi appellaſſet, non obtinuiſſet victor eam refor-
mari ex cā vera,nunc autem hoc obtinere non poſſet ſ̃m eos,&
ſic malitioſè omitteret appellare,ne poſſit reformari, qđ non eſt
permittendum,ne malitijs aperiatur via l.in fundo. de rei vend. &
7 iſtam partem puto veriorem.¶†Vltimo ſcias, quòd quando pro
ceſſus,vel ſnīa eſt nulla,non cadit reformatio. ita vult Bald. nota-
biliter in l.2.in 14.opp.C.de reſcin.uen.nec etiam pōt reformari
ex cā in iudicium non deducta, ut in exemplo quod ſ. poſui, de
illo,qui deduxit in iudicium cām commodati, & ſuccubuit:nam
non poſſet in cā apell'onis deducere cām depoſiti, quæ non fuit
10 in primo iudicio deducta:nam†ad iudicem appell'onis deuoluū
tur ea,quæ fuerunt coram primo iudice, non alia penitus diuer-
ſa,ut plenè no.in l.per hanc. C. de tem. ap. maximè per eundem
Bald.licèt viderim aliquos in hoc vehementer errare.Et vide bo-
num text.pro iſta gl.in l.qui teſtamento.de exc.tuto. vbi eſt caſus
quòd inſertio falſæ cauſȩ reddit ſnīam inutilem, licèt ſubeſſet ve-
ra cā,propter quam iudex potuiſſet idem pronuntiare. Item ꝙ
ſnīa ex hoc non reddatur nulla,uide expreſsè per Inn.in c. in præ-
ſentia. de renun.qui etiam dicit vnum verbum notabile, quòd ſi
exprimantur duæ cauſæ,quarum vna ſit falſa in iure, puta quòd
b pupillus potuit teſtari,[b]altera ſit vera,vel falſa in facto, tamen ſnīa
non erit nulla.quia potius attenditur ſecunda cauſa,quàm prima,
quæ reddit nullam,quod vr̃ eſſe falſum, quia quando concurrūt
duæ cauſæ,quarum vna nocet,altera ꝓdeſt,inſpicitur illa,quæ no
cet,vt l.ſi quis in graui.§.fin.cum l.ſeq. ǰ. ad Silla. niſi quando illa,
quȩ prodeſt,abſorbet illam,quȩ nocet,vt l.aufertur.§. ſi quis palā.
de iure fiſ.Solu.dico dictum Inno.eſſe verum, quando cauſa illa,
quæ non erat falſa in iure,ſola erat ſufficiens ad ſententiam feren
dam,tunc enim iudex in qualibet earum cenſetur ſe fundaſſe, &
licèt fundamentum in prima non ſit bonum,& reddat ſententiā
nullam,fundamentum in ſecunda eſt bonum,uel eſſe poteſt, ſi eſ
ſet cauſa vera,& hoc ſufficit,ſecus ſi altera illarum cauſarum per
ſe ſufficeret,quia tūc videretur ſe fundaſſe in vtraque ſimul, ideo
viciſſim vnus ſufficeret, & pro iſta diſtinctione allegabo unam
11 glo.quæ eſt in c.1.de reſcr.& Cy.in l.cum te.C.de proba. ¶ † An
c autem iudex habeat neceſſe exprimere cām, [c]propter quam mo
uetur ad ſnīam ferendam?dic,quòd non,quantum ad hoc,vt va-
leat ſnīa,quia valet ſine exp̄ſſione cauſæ.tex.eſt in c.ſicut. de ſent.
& re iu.immo cauti iudices non debēt eā exprimere ſ̃m Ia.Bur.
ne incidant in dubium iſtius glo.ſed quantum ad alios effectus,
puta ad releuandum partem ab infamia,vel ad infamandum, vel
ad alium

ADDITIONES.

a Item facit iſta l.Adde in hoc do.Alex.de Imo.in cōſi.121.col.2.ver.inſup comprobatur.in 1.vol.qui hoc refert,& ita ipſum ſequitur Fran. Cur.

b Quòd pupillus potuit teſtari.Adde an pupillus poſſit teſtari de his, quæ uidit in pupillari ætate.uide per Hoſt.in ſum.in tit.de teſtib.in §.quis poſſit eſſe teſtis.uerſi.ſed nunquid pupillus.

c Iudex hēt exprimere cām.Adde Cy.in l.properādum.§.fi.C.de iud.Bar.in l.nec p̃tori.§.ignominiæ.ff.de his,qui no.inſ.Hoſt.in c.ex parte.de cōceſſio.præb.Car.Zab.in c.j.in 29.not.de poſthu.prælat. Idem Card. in c.cū ſuper.in primo not.de conceſ.prȩb.

ad alium effectum, bñ habet neceſſe exprimere, ne ꝯ intentionẽ
12 ſuam aliq̄d ſequat̃, vt l.2.§.ignominiæ.& ibi no.š.de infa.†& ſi nõ
exprimit,& ex proceſſu colliguntur plures cauſæ,ſp in dubio cen
ſetur ſe fundaſſe in illa,quæ reddit ſnĩam validam, & æquam,niſi
probetur contrarium,vt eſt caſus in l.pe.C.ſi ex fal.inſt. & in c.cũ
l.& A.de re iud.probari autem poteſt per verba iudicis prolata,
etiam aliter,q̃ in ſententia.glo.eſt š.de iud.in l.ſi prætor.§. Marcel-
lus.quam no.& ſic ex actis non apparet,niſi vna cauſa cẽſetur ex
alia ſe mouiſſe,vt no.ĵ.de exce.rei iud.l.ſi quis ad exhibendum.&
š. de eui.l.ſed & ſiquid. & vide bonam glo.in c.ſi confirmatio-
nem.de elec.lib.6.in vlt.glo.

LEX XXIIII.

L. Fuit quæſtionis. Illud,quod fit ad vnum ef-
fectum,non inducit effectũ
contrarium.hoc dicit.

LEX XXV.

SI quis mihi bona. Seruus alienus bo-
na fide poſſeſſus,
vel vſufructuarius adeundo hæreditatem ſibi dela-
tam iuſſu poſſeſſoris,vel fructuarij non acquirunt il-
lis,ſed vero dño,vel proprietario.h.d. Rõ eſt, quia illi non acqui-
runt,niſi ex re illorum,vel ex opera ſua,ſed hæc acquiſitio nõ eſt
ex re illorum,nec cõſiſtit in opera.& hoc probat̃ in l.aditio.ĵ.eo.
ſi tamen eſſent inſtituti contemplatione poſſeſſoris,vel vſufru-
ctuarij,cenſeretur ex re illorum prouenire,vt l.ſed ſi plures.§.in
arrogato.in fin.š.de vul.& pup.& iõ videretur tunc,ꝙ pñt adire
iuſſu illorum,& eis immediate acq̃rere.glo.tñ volunt contrariũ,
ꝙ immo debeant adire iuſſu veri dñi,vel proprietarij,tamen illi
tenentur reſtituere poſſeſſori,vel vſufructuario,hoc vult glo.in
l.ſi ſerui.š.de vſuf.quam vltima glo.allegat pro contraria,& Barto.
hoc tenet per l.ſeruus dotalis.š.ſol.ma. non ſic in libero homine
bona fide poſſeſſo,& inſtituto contemplatione poſſeſſoris, quia
ſi ſcit ſe eſſe liberum,põt adire iuſſu illius, & ſibi acquirere, vt d.l.
aditio. ver. & quod a quibuſdam. & hoc vult hic gl. 1. & quæ ſit
ratio diuerſitatis dic,vt in ead. ¶In glo. 1.ibi,(ſol.ibi loquitur.)Vel
dic melius,ꝙ hic,qñ non fuit inſtitutus contemplatione poſſeſſo
ris,vel fructuarij, ſi autem illorum contemplatione,tunc loqui-
mur in ſeruo alieno bona fide poſ. vel in quo habeo vſumfru.&
tunc adhuc adibit iuſſu ueri dñi,vel proprietarij, ſed tenebitur mi
hi reſtituere:aut loquimur in libero homine bona fide poſſeſſo.
& poteſt adire iuſſu meo,ſi ſcit ſe liberum,& vult mihi acquirere,
qñ habet voluntatem,& illa iuncta cum mea poſſeſſione,& bo-
na fide, ſufficit ad acquirendum mihi, ſed ſeruus alienus, vel in
quo habeo uſumfru.non habet voluntatem,ideo non ſufficit,ꝙ
velit mihi acquirere,ſed ſi dominus, vel proprietarius cõſentiret,
ꝙ adiret iuſſu meo,eſſet idẽ quod in libero homine. & hoc vult
iſta glo.quæ loquitur obſcurè,dum dicit,non mea tñ, ſed mea,
& dñi,&c.¶In gl.ſeq.ibi,(ſed mihi reſtituit.) intellige hoc ſanè, qñ
fuit inſtitutus mei contemplatione,aliàs non reſtituit mihi.¶In fi.
glo.ibi,(ſed legatum,quod mihi quæritur)intellige,qñ fuit relictũ
mei contemplatione: & tunc acquiritur mihi ſine aliquo iuſſu,
vñ non expedit tunc vti circuitu.nec requiritur, ꝙ voluntas veri
dñi,vel proprietarij adſit,licèt ſecus in aditione hæreditatis, ut di-
ctum eſt,ſed ſi non eſſet relictum mei contemplatione, non acq̃-
reretur mihi,quia non conſiſtit in opera, nec ex re mea, ſed acq̃-
ritur vero domino,vel proprietario.

§. Seruus. Si ſeruus inſtitutus manumittatur, uel aliena-
tur,antequàm adeat iuſſu domini, non perdit
ius adeundi,ſed poterit adire pro ſe in primo caſu, uel iuſſu noui
dñi in ſecundo caſu.h.d.cum gl.¶In tex.ibi,(uel curiæ,)idem ſi eſ-
ſet alicuius priuati,cum ſit eadẽ rõ.¶In tex.ibi,(hæres inſtitutus.)
non contemplatione priſtini dñi: ſi aũt eiuſ contemplatione an
ſit idem,reſpondetur,ꝙ ſic,ut poſſit adire iuſſu noui dñi,uel a ſe-
ipſo,ſi eſt manumiſſus,ſed an tenebitur reſtituere priſtino dño,
puto ꝙ nõ,& imputet ſibi quare manumiſit,uel alienauit, anteq̃
iuberet illum adire.nam uſ̃ iuri,quod habebat in iubendo quodã
modo renunciare,non ſic in caſu p̃cedenti,ubi non eſt,q̃d ſibi im
putet̃,hoc ſi ſciebat ipſum inſtitutũ,aliàs ceſſaret hæc rõ, & puta-
rẽ tunc illos teneri ad reſtituendum.ita intelligo iſtum text. cũ gl.

1 *Differentia quæ ſit inter hæreditatem opulentam,& lucroſam.*
2 *Pupillus licèt non poſſit adire lucroſam,uel locupletem hæreditatem ſine tutore,quòd tamen poterit adire opulentam.*

1 **§. Si ſeruus fiſci.** †Non ſummatur. ¶Not. hic unã
gl.quæ non eſt alibi ſ̃m Ang. quæ
facit dr̃iam inter hęreditatem opulentam,& lucroſam,quia opu-
lenta dr̃, que habet vtilitatem ſine uexatione, quia nulla ſunt ibi
2 debita.† ſed locuples dr̃,q̃ habet utilitatem cum uexatione,& idẽ
in lucroſa,&.iõ licèt iura dicant, ꝙ pupillus non poſſit adire ſine
tutore ẽt lucroſam,uel locupletem hr̃ditatem. ut l. obligari.§.pu-
pillus.š.de aut.tu.non ſequitur, ergo nec opulentam ſic uidemus
in procura.fiſci, qui poteſt hanc adire,& non illam.

1 *Inſtitutio facta de illo,qui eſt ſeruus pœnæ eſt pro non ſcripta,nec poteſt ille adeundo acquirere fiſco,quia non eſt ſeruus fiſci.*
2 *Damnatus ad ſecurim,uel ad ſagittas non efficitur ſeruus pœnæ,nec teſtamentum eius rumpitur,cum talis pœna non debeat imponi.*
3 *Non poteſt quis condemnari,ut ſerretur, uel diuidatur per medium,niſi ſtatutum hoc diſponat.*

1 **§. Si quis planè.** †Inſtitutio facta de illo, q̃ ẽ ſeruus
pœnæ, eſt pro non ſcripta,nec põt
ille adeundo acquirere fiſco,quia nõ eſt ſeruus fiſci.h.d.pertinet
ergo ad uenientes ab inteſt.l.ſi in metallum.de his,q̃ pro nõ ſcrip.
haben.¶In gl.j.ibi,(non ſic in deportato.)ſ.vt efficiatur ſeruus
pœnæ,quia non perdit libertatem, licèt p̃dat ciuitatem,ſed iſti,de
quib.hic.perdunt ẽt libertatem, ſed in alio eſt idẽ, quia ſicut inſtõ
iſtorum,de quib.hic,eſt pro non ſcripta,& ipſo iure nulla, ita &
inſtõ deportati ſ̃m ueram opin.no.in l.j.C.de hær.Inſti. Et ſi dica-
tur,quid ergo habet plus commodi deportatus? Reſpondeo, ꝙ
ſi ante aditam hr̃ditatem q̃s deportaretur: licèt inſtõ efficeretur
caduca,ſi poſtea reſtitueretur in integ.reconualeſceret, & inhabi
litas medij tp̃is non noceret, ſi fuerit habilitas tribus tp̃ibus,ut l.
ſed ſi in ꝯdõne.§.ſolemus.de hære.inſti.non ſic recõualeſceret,ſi
damnatus in metallum reſtitueret̃ in integ. quia cenſeretur no-
uus homo:ſed deportatus,qui retinuit ciuitatẽ, nõ cenſet̃ nouus
2 homo:& hæc probantur in l.interdicit.ĵ. de condi.& dem.¶†In
gl.ibi,(non alio ferro.)ſupple inconſueto, puta ſecuri, uel ſagittis:
talis enim pœna non debet imponi, ut quis occidat̃, ſicut bos, ut
eſt caſus notabilis in d.l.aut damnũ.§.j. ĵ. de poe. & ſi fiat contra-
rium, ẽt ſi ſnĩa executioni mittat̃, non efficitur condemnatus ſer
uus pœnę,nec teſtm̃ eius rumpetur:quia non eſt ltĩmè condem-
3 natus ſ̃m Ang.q̃d no.†& ſic non põt quis condemnari, ut[a] ſerre
a tur,uel diuidatur per medium,niſi ſtatutum aliq̃d hoc diſponeret
& iudices qui ꝯrium faciunt,dicuntur homicidæ, & habent red-
dere rõnem Deo.¶In gloſ.ibi,(hodie nemo benè natus,&c.)ſup
ple efficitur ſeruus pœnæ.quod intellige,ut dixi l.eius qui.§.j.š.de
teſt.in illis,qui habent ſuperuiuere nãliter: non in his, qui hñt ſta
tim mori ſ̃m cõem opin.¶In glo.ſeq.ibi,(ſiue primo fuit damna
tus,& poſtea inſtitutus,ſiue ꝯ.)primũ dictum eſt uerum indiſtin
ctè,ſed ſ̃m qñ primo fuit inſtitutus,& poſtea fuit condemnatus:
& hoc accidit uiuẽte teſtatore,inſtõ non dr̃ pro non ſcripta, qñ
habuit principium, ſed efficitur caduca, & ſic non acquirit̃ fiſco
hæreditas.ſi uero poſt mortem teſtatoris, & ſic poſtq̃ ibi fuit ac-
quiſitum ius adeundi:tunc dic,ꝙ aut ſumus in caſu, quo potuiſ-
ſet tranſmittere ad extraneos hæredes hæreditatem non aditam,
qui notant̃ ĵ.eo.l.uentre.& tunc tranſmittet̃ ẽt ad fiſcum, qui lo-
co extranei hæredis hr̃:aut non tranſmittetur ad extraneos hære
des:& tũc nõ tranſmittet̃ ad fiſcum,ſed deuoluet̃ ad ſubſtitutum,
uel coheredẽ:& ſi eos nõ habeat,ad ueniẽtes ab inteſt.& hoc,qñ
hr̃ditas nõ erat adita tp̃e condemnationis:aliàs ſicut alia bona ſua
confiſcant̃,& iſta hr̃ditas:& adde,quod not.in l.ſeq. ĵ.ad Sylla.

ADDITIO.

a Et Adde etiam,ꝙ cõdemnatio ad moriendum in tormentis, uel ut plantetur non ualet ſecundum Flo.in l.qui occidit.ad fi.prin.eo.l.Aquil.

1 *Tria requiſita ad hoc,ut iuſſus patris, uel domini valeat.ſ. ꝙ præcedat aditionem,& ꝙ fiat ſpecialiter,puta de hæreditate talis, & ꝙ fiat ſup̃ hæreditate iam mortui.& nu.2.*
Iuramentum generaliter præſtitum a minore, ꝙ non ueniet contra aliquẽ contractum,quem poſtea faciet, quòd non valeat.
3 *In caſibus,in quibus requiritur ſpeciale mandatum,ut ad petendam reſt. in integ. ſufficit generaliter dici,quòd poſſit petere reſti.in inte.in omni cauſa,in qua conſtitutus eſt?*
Aditio non poteſt fieri ſub conditione,nec per procuratorem,ſed iuſſus poteſt fieri per nuntium,uel epiſtolam.
4 *Differentiæ inter iuſſum,& authoritatem,& nu.6.7.*
Authoritas qualiter poſſit interponi in perfecto negotio.
Quòd non poſſit interponi per nuncium,uel epiſtolam.
Quid in conſenſu patris,qui hodie requiritur in aduentitijs.
5 *Statutum,ſi dicat,quòd mulier,uel minor non poſſit agere, uel contrahere ſine conſenſu conſanguineorum,an illi poſſint præſtare conſenſum per nuntium,uel epiſtolam.*
Decretum,an habeat interponi ante,uel poſt, & ꝙ non poſſit interponi p̃ nuntium,uel epiſtolam.
Authoritas ſemper debet interponi pura,etiam ſuper contractu conditionali,ſed iuſſus poteſt interponi conditionaliter.
Authoritas debet formaliter interponi p̃ hæc verba,authoritatem interpono,vel interpoſui.non alijs verbis,& an ſufficiat uerbum, conſenſus. uel licentia,ſed in iuſſu ſufficiunt quæcunque uerba.
8 *Præceptum,uel permiſſio,an debeant actum præcedere.*
Quid in uerbo,conſcientia,quæ importat idem,quod conſenſus.
9 *Quid in verbo,conſilio,uel conſenſu,& aſſenſu.*

§.Iuſſum.

1 §.Iuſſum. †Vſque ad fi.iſtius l.tractat de materia iuſſus
patris,vel dñi, qui requiritur in aditione filii,
vel ſerui. Et diuide in quatuor partes.Quia primo ponuntur tria,
quę requiruntur ad hoc,vt iuſſus valeat vſque ibi,(ſed quid ſi mã
dauit.)Secundo ponit per quæ verba inducatur iuſſus vſque ibi,
(ſed ſi mandauit.)Tertio declarat,quando in iubente fuit error,
an hoc habeat vitiare iuſſum,& an valeaat aditio non ſeruata for
ma tradita per errorem,vſque ibi,ſed poſtea.Quarto & vlt. decla
rat, an iſte iuſſus poſſit reuocari re integra, expreſsè,vel tacitè.
2 ¶†No.tria,quæ requiruntur ad hoc,vt iuſſus valeat.Primo quòd
pręcedat aditionem,& ad hoc,vt dicatur pręcedere ſufficit,quòd
non appareat ſecutum eſſe,vt ſ.eo.l.is qui.in fi. & ibi dixi ſm Bald.
& Ang.in hoc differt ab authoritate,quæ ẽt ſi apparet,ꝙ ſit ſecu
ta,dum tñ incontinenti non vitiat actum.ita intellige iſtum text.
cum glo.¶Secundo requiritur,quòd fiat ſpecialiter , puta de hæ-
reditate talis,& non ſufficit generalis iuſſus, & per hoc dicunt qui
dam,quòd conſenſus patris,qui hodie requiritur , cum filius agit
ſuper aduentitijs per l.cum non ſolum. §. neceſſitate. de bo. quæ
lib.non poteſt præſtari generaliter,puta conſentio , quòd agas in
quacunque cauſa,quam contiget moueri per te,vel contra te.vt
not.in d.§.neceſſitate.facit ad quæſtionem not. in authen. ſacra.
quòd non valeat iuramentum generaliter præſtitum a minore,
quòd non veniet contra aliquem contractum , quem poſtea fa-
3 ciet.Item allegatur quòd in caſibus, in quibus requiritur ſpeciale
mandatum,puta ad petendam reſtitutionem in integrum , non
ſufficit generaliter dici,quòd poſſit petere reſtitutionem in inte-
grum in omni cauſa,in qua reſtitutus eſt,ſi fuit cõſtitutus ad oẽs
lites,ſed debeat dici in cauſa,quam habeo cum tali. Bart. tñ tenet
contrarium in l.filius. ʃ.de dona.& ſ. de lib. & poſthum. l. Titius.
¶Tertio & vlt.requiritur,ꝙ fiat iuſſus ſuper hæreditate iam mor
tui,vel illius,qui dicebatur,& reputabatur mortuus, licèt non eſ-
ſet,& valet tunc iuſſus,non quòd poſſit adiri hæreditas , antequã
ille moriatur,ſed ſortitur effectum poſtquam ille mortuus erit,
& non requiretur nouus iuſſus,ſed ſi ſciebatur viuere,non valet,
& requiritur nouus iuſſus.ex his apparet differentia inter iuſſum,
& aditionem,quia aditio non poteſt fieri de hæreditate viuentis,
etiam ſi putetur viuere,vt ʃ.eodem.l.neminem.ſecus in iuſſu. Itẽ
aditio non poteſt fieri ſub conditione,quia eſt actus legitimus,vt
l.actus.de reg.iur.ſed iuſſus ſic,vt in fin.iſtius primæ partis ibi,(vt ſi
ſcripſit cum appareat.)& in ſequenti parte ibi,(quod ſi mandauit.
& ibi,ſi communia &c.)Nec poteſt fieri aditio per procuratorẽ,
vel per alium. ʃ.eodem l.Paulus.ſed iuſſus poteſt fieri per nuntiũ,
4 vel epiſtolam,vt in prin.§.huius.¶†Not.etiam hic in prin.duas dif-
a ferentias inter iuſſum,& authoritatem.[a] Prima, quia authoritas in
terponitur perfecto negotio.intellige interponitur, ideſt interpo-
ni poteſt.nam in prin.interponitur.ideſt, ante actum perfectum,
vt infra eodem de vſuc.l.nunquam.& etiam in ipſo actu, vt l.ob-
ligari.§.tutor.infra de auth.tut.& etiam poſt actum , vt dummo-
do eodem contextu,& incontinenti tam in primo caſu,quàm in
vltimo totum fiat,& ita intelligunt hic glo.& Doct. ſed iuſſus sẽ-
per debet interponi ante,vt hic,quod intellige etiam, ſi actus po-
ſtea ex interuallo fiat,vt patet infra in verſic.plenè cum glo. & in
§.ſed quid.circa fin.vel ſimul cum actu ſupra,eodem l.is qui hęres
in fin.licèt poſt actum non , etiam quòd incontinenti , vt innuit:
aliàs non eſſet differentia inter authoritatem & iuſſum , licèt qui-
dam dixerunt contrarium,vt hic not.glo.2.in ver.Item no.quod
Cy.dixit,ſed non eſt verum,licèt glo.tranſeat , & ſic notarius de-
bet eſſe cautus,cum conficit inſtrumentum,vt apponat verba ta
liter,quòd non appareat actum primo celebratum, & iuſſum po
ſtea interueniſſe etiam incontinenti.Nec haberet vim ratificatio-
nis,quia aliud eſt ratificare,aliud iubere:nam ratificatio prodet in
actibus,in quibus neceſſarius eſt conſenſus.vt l.fi.C. ad Macedo.
non in his,in quibus requiritur iuſſus.Alia differentia eſt,quia iuſ-
ſus poteſt interponi per nuntium,vel epiſtolam,vt hic:ſecus in au
thoritate,vt in gloſ. 4. ſuper ver.fieri poſſe.quæ incipit.ſ.iuſſum.
¶Quid autem in conſenſu patris,qui hodie requiritur in aduen-
titijs.d.§.neceſſitate.dicunt Doct.idem quod in iuſſu, vt poſſit in
terponi a patre abſente per nuntium , vel epiſtolam , & per iſtum
tex.& per l.honores.in fin. infra de decu. licèt illa l. parum faciat,
quia loquitur potius de diſſenſu,& contradictione patris,quæ nõ
fit ad ſollennizandum actum,nos loquimur de conſenſu , qui re
quiritur ad ſolennitatem iudicij,ut ibi not.& expreſsè in Spec. de
acto.§.j.ver.ſed & filius.& ſic videtur , quòd debeat interuenire
in ipſo actu,ſed ſi poſſet interponi a patre abſente, non intereni-
ret in ipſo actu.Vel dic,quòd confertur in tempus ipſius actus,
5 ſi volumus ſequi communem opinionem.†Et idem poſſet quę-
ri,ſi ſtatutum dicat,quòd mulier,vel minor non poſſit agere,uel
contrahere ſine conſenſu conſanguineorum,vt illi poſſint præſta
re conſenſum per nuntium,vel epiſtolam, ſi hoc eſt in iuſſu,qui
debet præcedere, licèt requiratur ad ſolennitatem,ſi autem non
ad ſolennitatem,ſed ratione præiudicij,quòd poteſt conſequi ha
bens conſentire,& tunc non eſt dubium,quòd poteſt interponi
per nuntium,vel epiſtolam,& etiam ex interuallo ratum haben-
do actum dicta l.fin. ad Maced. non ſic, quando non tendit ad
præiudicium: quia tunc cenſetur requiri ad ſolennitatem , & de-
bet interuenire in ipſo actu.vt not.in Spe. vbi ſupra & pleniſſimè
per Bald.C.qui admitti.ad bono.poſſ. in l. prima. in fin. ¶ Quid
autem in decreto,an debeat interuenire ante,vel poſt. dic per In-
no.in capitulo dudum.de reb.eccl.non alie.& per Bald. notabili
ter in l.quæcunque. C. de bo. quæ libe. & non poteſt interponi
per nuntium,vel epiſtolam,ut l.nec quicquam.§. vbi decretum.
6 de offic.procon.†Adde aliam differentiam inter authoritatem,&
iuſſum,quoniam authoritas debet ſemper interponi purè , etiam
ſuper contractu conditionali,vt ſupra de auth. tuto. l.ſi conditio-
nalis,ſed iuſſus poteſt interponi conditionaliter, vt infra in verſic.
(planè.)ibi,{vt ſi ſcript eum &c.) & in §. ſeq. circa fin. ibi, (quòd ſi
7 mandauit &c.)†Item aliam:nam dicit Innoc. quòd debet interpo
ni formaliter authoritas per hæc verba,authoritatem interpono,
vel interpoſuit &c.ſecus ſi vteretur alijs uerbis , vt ipſe no.in c.cũ
conſuetudinis.de conſue.ſecus in iuſſu,in quo ſufficiunt quæcun
que verba exprimentia conſenſum.vt §.ſeq.Sed contra dictum
Inno.videtur eſſe text.cum glo.in l.3 .ſupra de auth. tut. quæ vo-
lunt ſufficere verba conſenſus , & ſic ſufficit dicere, quòd tutor
conſenſit contractui pupilli , licèt non dicat,quòd authoritatem
interpoſuit:hoc intellige ſi apparet, quod in ipſo actu conſenſit
ante,vel poſt incontinenti,vt tunc habeat vim authoritatis,ſecus
ſi ante,vel poſt ex interuallo , & ſic poteſt ſaluari dictum Inno-
8 cen.¶†Quid in verbo(licentia.}dicit Bald. quòd debeat interue-
nire ſecundum Ang.in Aut. de alie.emph.§.emphyteuſim verò.
& vide quod not.in d.capitulo dudum. & in regula , qui tacet.in
merculialibus.Vbi etiam de præcepto, & de permiſſione , an de-
beant actum pręcedere.Quid in uerbo,(conſcientia,) dic , quòd
importat idem,quod conſenſus,& ſic poteſt ſequi ex interuallo.
9 vt in d.§.emphyteuſim vero . ſecundum Ang. † Quid in verbo,
b (conſilio,vel cõſenſu,[b] & aſſenſu.)dic,vt c.1. ne ſede vacan. & iſta
ſunt notanda propter ſtatuta,quæ faciunt aliquando mentionẽ
de vno,aliquando de alio,vt ſciatur,quando debet interuenire ſo
lennitas a ſtatuto requiſita. In glo. quę incipit,(ſubaudi.) ibi, (&
no.hic argu. quòd conſenſus patris poſt ſententiam non valet . }
Tu dic,quòd immo etiam poſt conteſtationem, quia cum requi
ratur hodie ille conſenſus,de quo in §.neceſſitate. ad ſolennizan-
dum iudicium.debet interuenire tempore conteſtationis, quo iu
dicium inchoatur,& iſta eſt communis opi. per l. ſi cum dotem.
§.eo autem tempore.ſol.mat.aliàs non diceretur inchoatum : &
quicquid poſtea fieret non valeret.¶In fi.glo.ibi,licèt ſit contra-
rium argumentum.ſupple ad id,quod ſ.dixerat , quod poteſt nõ
parere.Sed reſpondetur,quòd ſi non vult parere patri, vel domi-
no,poteſt pater,vel dominus iudicem adire, uel facere ipſum prę
ciſè compelli ponendo in carceribus,uel aliud prout iudici uide-
bitur,ut l. 1.§.j.ſi quis omiſ.cau.teſt.tamen adhuc his non obſtan
tibus poteſt nolle adire de facto,& permittere ſe ſpoliari , & cru-
ciari,ut d.l.3 .C.de hære.inſti.¶In glo.ſuper uer.(debet.} ibi. {Item
hodie in aduentitia filius ſine patre,& pater ſine filio adit.) dic pri,
mum eſſe uerum,quia ſi filius poteſt patre contradicente adire ,
ut l.cum non ſolum.fortius eo non iubente,per hoc, quod not.
infra eodem l.hæredi poſthumo.in ult. glo. patri tamen acquiri-
tur uſusfr.niſi expreſſe contradixerit.ſecundum uero , quod pa
ter poſſit ſine filio,procedit,quando filius recuſauit expreſſe adi-
re,tunc perdit proprietatem,& acquiritur patri,& eſt mirandum.
quòd licèt patri non fuerit delata hæreditas, ſed filio: tamen in pa-
trem transfertur ius adeundi. ſic infra eodem l. cum quidam. in
prin.In profectitia uero,nihil uidetur mutatum : & ſic pater non
poteſt adire ſine filio,nec filius, ſine patre , & eius iuſſu , & poteſt
pater compellere filium ad repudiandum:ergo non poteſt filius
adire ſine iuſſu patris,ut dixi ſupra eodem l.is qui.in fin.¶Quęro,
quid ſi pater eſt pręſens,& tacens tempore, quo filius adijt, an ui-
deatur iubere?uidetur,quòd non , & ſic non ualebit aditio : licèt
in actu,quem facit pater præſente filio; facilius pręſumatur con-
ſenſus filii,ut not.in l. ſi cum dotem.§.primo.ſoluto matrimo. de
hoc uide quod habetur in l.filius.ſupra de tut.per Bartol. in d.l.cũ
dotem.§.tranſgrediamur.an pater præſens, & tacens uideatur fi-
lio præſtare conſenſum : ubi diſtinguit, an ſit actus, cui pater te-
neatur conſentire,uel non.

ADDITIONES.

a Differentias inter iuſſum,& authoritatẽ.Adde Cy.in l.j.§.ſed ego. ff. q̃d
iuſſu.Bar.in l.j.§.neceſſitate.C.de bon.q̃ lib.gloſſ.in c.j.de reb.eccle.non
alie.lib.6.in cle.j.de iu.Card.Zab.in c.q̃m Abbas.de offi.deleg.
b In quo aũt differant conſilium,conſenſus,ſiue aſſenſus.vide in cle.exiui.
§.rurſus.& ibidem de uer.ſig.c.in uerb.de elec.& arb.c.cum olim. Et in
regula miles ex conſi.lib.vj.

1 *Iuſſus quomodo intelligatur.*
2 *De æquipollentibus uerbis idem eſt iudicium.*

Qui vult adire hæreditatem de iure prætorio, cenſetur etiam eam uelle de iure ciuili.

Quid in petente bonorum poſſeſſ.

3 *Ratihabitio quę fit ad ualidandum actum geſtum importat mandatum ſuper actu gerendo.*

4 *Si cum quis recepiſſet iniuriam ab ali quo inimico ſuo dixit famulo ſuo, non reuertaris ad domum, quin ſentiam nouum, & ille famulus iuit, & interfecit inimicum, quòd debeat dominus puniri, ac ſi mandaſſet.*

5 *Creditor ſi dicat debitori, amice ego indigerē illa pecunia, quòd videatur ipſum interpellaſſe, & in mora conſtituiſſe.*

1 §. Sed quid. †Iuſſus intelligitur quocunque modo, & per quæcunque verba voluntas iubentis appareat, etiam ſi ſint enunciatiua, & poteſt fieri ſub conditione, & cum certa limitatione. h. d. vſque ad §. ſed ſi mandauit. & gloſ. dicit, quòd niſi ſeruetur forma tradita à iubente, non valebit aditio, facit l. diligenter. §. manda. ¶ Not. j. quòd quantum ad iuſſum non requiritur certa forma verborum, ſed ſufficiunt quæcunq; verba, per quę apparet de conſenſu iubentis, non ſic in authorita
2 te, ſecundum Inno. vt dixi in præce. §. ¶ †Item no. quòd de æqui-
a pollentibus[a] verbis idem debet eſſe iudicium. Item no. ibi: (ſi vt petat bonorum poſſ.) quòd qui vult habere hæreditatem de iure prætorio, cenſetur etiam eā velle de iure ciuili, vnde licèt iuſſerit, quòd petat bo. poſſ. iſte iuſſus importat vt etiā poſſit adire. Quid in ipſo petente bo. poſſ. an cenſeatur velle hæreditatem de iure ciuili, vt ſic efficiatur hæres vtroque iure? dic vt l. puberem. & l. ſuū
3 hæredem. C. de iu. delib. ¶ †Item no. diligenter ibi. bo. poſſ. ratam
b habuit, & c. ꝙ ratihabitio[b] quæ fit ad validandum actum geſtum, importat mandatum ſuper actu gerendo: quia ſi ratificauit petitionem bon. poſſ. iam factam, cenſetur voluiſſe, ꝙ poſſit adire, & ſic actus, qui fit ad conſeruandum aliquid de nouo inducit, quod facit pro eo quod no. Bar. in l. 3. in prin. de acq. poſ. & ꝯ id quod dixi in l. is. qui putat. §. eo. Adde quod dixi in l. ſi quis filio exhrdato.
4 §. irritum. ver. qua rōne. j. de iniu. teſta. ¶ † Vltimò per iſtum text. cum quidam recepiſſet iniuriam a quodam inimico ſuo dixit famulo ſuo, non reuertaris ad domum quin ſentiam nouum. ille famulus iuit, & interſecit inimicum, an debeat ille puniri, ac ſi mandaſſet? determinatum fuit, ꝙ ſic, & fuit ille decapitatus Florentiæ ſm Bar. per iſtum tex. q̃a ſatis ex illis verbis conſtabat de ſua voluntate: nec alia forma verborum requirebatur. † Alle. etiam iſte
5 tex. in ver. (pater filio.) ꝙ ſi creditor dicat debitori, amice ego indigerem illa pecunia, quòd videatur ipſum interpellaſſe, & in mora conſtituiſſe. licèt ſint verba enuntiatiua. facit l. eo modo. de leg. j. & not. per Doct. in l. inimicorum. C. qui. ex cau. in inte. reſti. non eſt neceſ.

ADDITIONES.

a De æquipollentib. Adde c. in his. de ver. ſig. Car. in c. licèt. §. ex pręmiſſis. de probatio.

b Ratihabitio. Adde in regula. ratihabit. de re. iur. lib. 6.

1 *Error in iubente, quando vitiat iuſſum.*

2 *Iuſſu non determinato, quia non dixit, quòd adiret pro parte, uel ex teſtamento, ſed ſimpliciter, licèt iubens putaret vnum, & eſſet alterum, ſufficit quòd mandatarius facit meliorem conditionem iubentis, uel non faciat deteriorem, & ualebit actus, ſecus ſi deteriorem.*

3 *Quid in mandato non determinato.*

Error in iubente non ſemper uitiat iuſſum, licèt error in adeunte uitiet.

4 *Si mandaui tibi, quòd occideres Titiū, & tu non occidiſti, ſed vulneraſti, uel aliam iniuriā feciſti, ꝙ tenear, ac ſi illud tibi ſpecialiter mandaſſem.*

5 *Quid è contra, ſi mandaui, quòd percuteres, & occidiſti?*

1 §. Sed ſi mandauit. †Error in iubente vitiat iuſſum, quando ſi nō vitiaret, efficitur deterior conditio iubentis per aditionem, ſecus ſi melior vel deterior. Itē iuſſus ſuper vna hęreditate, ad aliam non porrigit. Item poteſt reuocare expreſsè, & tacitè, ante ſecutam aditionē.
2 h. d. vſq; in fi. ¶ †Not. ergo, ꝙ iuſſu non determinato, quia non dixit, ꝙ adiret pro parte, vel in ſolidum, vel adiret ex teſtō, vel ab inteſt. ſed ſimplr. licèt iubens putaret vnum, & eſſet alterum, ſufficit, ꝙ mandatarius faciat meliorem ꝯdōnem iubētis, licèt aliquid faciat præter propoſitum illius, vel nōn faciat deteriorem, & vale
3 bit actus, ſecus ſi faciat deteriorem. †hoc ēt habemus in mandato non determinato, qn̄ aūt eſt determinatū, tunc aut mandatarius facit oīno aliud, q̄ ſibi fuerit mandatū, & nō valet actus. Aut nō oīno aliud, ſed fuit aliqualiter tranſgreſſus, & tunc ſeruāda eſt diſtinctio de qua ſ. an fecerit ꝯdōnem meliorem, an non, vt hęc hñr in l. 3. cum l. ſeq. & ſe. ſ. mand. hoc ēt probat hic, qn̄ fecit non aliud, vt ſi iuſſit de hrditate teſtatoris, & adiuit hrditatē pupilli, qđ non valet, ēt ſi ꝯdō iubentis facta fuerit melior. Item not. hic, ꝙ error in iubente non ſp vitiat iuſſum, licèt error in adeunte vitiet.
4 dixi ſ. eo. l. ſi quis extraneos. §. ſciendū. †Bald. inducit iſtum text. ꝙ ſi mandaui tibi, ꝙ occideres Titium, tu non occidiſti. ſed vulneraſti, vel aliam iniuriam feciſti, teneor ac ſi illud tibi ſpāliter mandaſſem, quia ſi mandaui, qđ magis periculoſum erat, & volui de illo teneri, fortius id, quod minus periculoſum, vt colligit ex iſto tex. qn̄ iuſſi, quòd adiret ex teſtō, qđ erat periculoſius, & ipſe adiuit ab inteſt. qđ eſt minus periculoſum. nam vr̄ aditio facta iuſſu
5 meo, vt hic patet. †Sed econuerſo, ſi mandaui quòd percuteres, & tu occidiſti, ſi q̄dem tibi mandaui, ꝙ pcuteres manu vacua, non teneor: q̄a veriſīle non erat ex tali percuſſione debere mortem ſequi. ſi autem, quòd vulnerares gladio, tunc teneor: quia poteram veriſimiliter opinari, quòd ex hoc poſſet ſequi mors. ergo & c. vt in c. fin. de ho. lib. 6.

LEX XXVI.

L. Si ego. Qui vult portionem ſibi delatam per aliū, eo ipſo videtur adire delatam ſibi. h. d. quia erat in ſua poteſtate eam adire. non ſic econuerſo. vt in gloſ. & dic, vt infra eodem l. ſi ſolus.

LEX XXVII.

L. Neminem. Vt quis gerat ſe pro hærede neceſſe eſt illum mortuum eſſe, in cuius bonis geri debet. h. d.

LEX XXVIII.

1 *Si feciſti mecum aliquem actum tanquam procurator Titij, an tenearis mihi edere inſtrumentum procurationis.*

2 *Quid ſi feciſti aliquam proteſtationem, an tenearis edere inſtrumentum proteſtationis.*

1 Ariſto. †No. in hac l. ꝙ hæres, qui deliberat de adeundo, pōt petere ſibi oſtendi inſtr̄a hæreditaria, vt poſſit melius deliberare. & non vr̄ per hoc
2 adire, vt l. ſeq. †Et inducit Bald. ꝙ ſi feciſti mecum aliquem actum tanq̄ procurator Titij, tenearis mihi edere inſtr̄m procurationis, vt ex eo poſſim me defendere contra Titium, & ſi feciſti aliquam proteſtationem tenearis edere inſtrumentum proteſtationis: certè debeo hoc petere a notario, q̄ fuit rogatus, non a te, quia fortè non habes.

LEX XXX.

1 *Impeditus iubere propter abſentiam ſui, vel filij, reſtituitur ad commodū hæreditatis, ut eam habeat, ac ſi fuiſſet adita iuſſu ſuo.*

2 *Reſtitutio id concedit, quod abſtulit læſio.*

3 *Licèt filio recuſante expreſſe adire, ius adeundi tranſeat hodie in patrem, ſi tamen non recuſauit expreſsè, ſed mortuus eſt, ea non adita non transfertur in patrem, niſi filius eſſet infans.*

1 Cum quidam. †Impeditus iubere pp abſentiam ſui, vel filij, reſtituitur ad commodum hrditatis, vt eā habeat, ac ſi fuiſſet adita iuſſu ſuo. h. d. & intellige hic, ꝙ filius mortuꝰ erat hrditate nō adita, & ſic pr̄ eā adire nō poterat, mero iure: ſed q̄a fuerat impeditus iubere, vt adiret, uel pp ſuā abſentiā ſm primā lect. vel pp abſentiā filij, ſm ſcđam reſtituitur ex ti. qui. ex ca. ma. & gl. intelligit, ꝙ reſtituat, vt poſſit adire. Bal. & Ang. contra
2 q̄a reſtō id ꝯcedit, qđ abſtulit læſio. vt l. ꝙ ſi minor. §. reſtō. de mi.
a ſed læſio non abſtulit ius adeundi, q̄a pater ipſum nunq̄ habuit, ſed ip fuit penès filiū, ergo nō dēt ſibi reſtitui, q̄a illud erat pſonale cohærens pſonæ filij. dicit ergo, ꝙ reſtituit ad cōmodū hrditatis, & ad iura vtilia, vt habeat perinde, ac ſi hrditas fuiſſet adita per filiū iuſſu pr̄is. Et hoc eſt vtile, q̄a ſtatim reſtōne cōceſſa hēbit pr̄ iſta iura, ſine noua aditione: & tranſmittet ad ſuos hrdes, ſed ſi eſſet neceſſaria aditio. vt gl. vult niſi fieret, non hr̄et iura, & non trāſmitteret ad ſuos hrdes. Et hēt locū iſta l. ēt hodie, q̄a licèt filio recuſante expſsè adire ius adeundi tranſeat hodie in pr̄em p l. cum nō ſolū. de bo. q̄ li. qđ olim nō erat, ſi t̄n nō recuſauit expſsè, ſed mortuus eſt ea nō adita, transfert in pr̄em, ſm Doct. ibidem. q̄a ſpāle eſt in filio infante, vt eo mortuo pr̄ adire poſſit. l. ſi infanti. C. de iur. del. ergo in ꝯrium ē ius cōe, ſm pdictos Doc. Bal. & Ang. & bene. ¶ †In gl. q inc. (nā ita.) ibi (nā bn̄ ſubuenit in lucro.) hoc verū, ſi potuiſſet illud cōſequi ſine iniuria alterius, ſi non fuiſſet abſens, vt erat illud de quo hic ar̄s ſecus, vt in loco pſcriptionis, ſi pp abſentiam fuit interrupta, & ſic potuit illud conſequi, nam non reſtituit, vt habeat pro non interrupta. vt l. denique. ſ. qui. ex cau. ma. quia non ſine iniuria dn̄i contra quem pſcribitur. Et facit l. is cui. §. j. de fur. Sed op. extra gl. nam poſito, ꝙ iſte pater non fuiſſet abſens

ADDITIO.

a Reſtō. Eſt. n. reſtitutio in priſtinū rei ſtatum repoſitio. ut d. l. ꝙ ſi minor. vt ibidem p Bar. Et adde eundē plenę in l. ab hoſtib. §. ſed ꝙ ſimpliciter. ad fi. & in 2. col. uer. ueritas eſt. ff. ex qui. ca. ma. & Spe. tit. de reſt. in integ. §. 1. in 2. par. & Car. in cle. 1. in 3. no. de reſt. in inte. Quibus addere pores eūdem Bar. in l. Gallus. §. & quid ſi tantum. de lib. & poſth.

abſens.nõ propterea ſequitur,ꝙ iſtud lucrum fuiſſet omnino habiturus,quia poterat filius non adire eius iuſſu,ergo videtur, ꝙ non debeat ad ipſum reſtitui,ac ſi omnino fuiſſet habiturus.ar.in l.naturalem.§.j.de acq.re.do.vbi eſt bon.tex.in ſimili.So.hoc contingit propter veriſimilitudinem,& præſumptionem quæ eſt, vt filius debeat obedire patri:aliàs procederet contrarium, ꝙ nõ deberet reſtitui ad lucrum incertum.tene menti.facit ad ea,quæ hñr in l.j.C.de ſen.quæ pro eo.an poſſit peti veriſimiliter fructus ſi habuiſſet pecuniam:vt quia erat negotiator, an non,vt etiam not.
3 in l.3.§.fi.de eo quod cer.lo.¶†In gl.ſe.circa fi.ibi:Solu.plus iuuantur hæc bona.nam reſtitutio quę conceditur ex tit.de min.fundatur ſup iure ſingulari.l.minori ætate,ſed illa,quæ ex tit.qui.ex cau.maio.fundatur in ratione naturali: & ſic in iure cõi propter iſtud impedimentum,ſed ius cõe magis extenditur, quàm ius ſingulare:facit l.eius militis. §. militia.de teſt. mil. & quod no.gl.in l.j C.ſi aduer. ven. Præterea pater ita dicitur impediri propter abſentiam filij,ſicut per ſuam. nimirum ſi propter vtranque reſtituitur. ſed non ſic ætas filij,vel fragilitas eius,dicitur ætas patris,vel fragilitas, vt ſic propter eam reſtituatur pater.& iſta eſt clarior.

---

2 *Proximus hæres dicitur,qui ſuccederet non nato poſthumo.*
Si uenter erat plenus,non poſſum ſuccedere:idem ſi non erat, ſed ego putabam eſſe: & hoc niſi eſſet inſtitutus unà mecum, uel exhæredatus.& uide num.1.
3 *Mulier ſi fuit inſtituta,& uenter præteritus,ſi ſcit ſe non eſſe prægnantẽ, poteſt adire.*
4 *In his quæ dependent ex mera uoluntate mea,ſi non ſum certus de ueritate per ſenſum corporeum, ſed opinor inclinando animum meum ad unã partem,an debeat inſpici mea opinio, uel ueritas.*
5 *In his in quibus non poſſum habere certitudinem,per propriam, & uerã ſcientiam,ſeu ſenſum corporeum:puta,an aliqua mulier ſit prægnans, debeo potius ſtare opinioni eorum, qui poſſunt melius ſcire, quàm ego, ut dicto mulieris,uel obſtetricum.*
6 *Si epiſcopus, uel eccleſia mandaret mihi ſub pœna excommunicationis, quòd facerem aliquid contra conſcientiam meam, & ego ſcio ueritatẽ, debeo potius pati excommunicationem.*
Quid ſi non haberem perfectam ſcientiam.
7 *Syndicus communitatis ſi tenetur ſub pœna denuntiare maleficia,& publica uox & fama eſt, quòd ipſe ſyndicus commiſſit aliquod maleficiũ, & ipſe eſt certus de contrario:non tenetur denunciare ſeipſum, non ſic ſi publica uox,& fama eſt de alia,licèt non commiſſerit: & etiam ipſe credat,quòd non commiſerit.*
8 *Poteſt eſſe fama de aliquo negatiuo, ut quòd talis mulier non ſit prægnans.*
Quid ſit fama.
9 *Quis dicatur conſanguineus.*
10 *Venter qui non eſt pariturus ſuum,an mittatur in poſſeſſionem ex edicto de uentre in poſſ.mit.*

1 **§.Quod dicitur.** †Venter qui pariturus eſt poſthumum,qui me impedit ſuccedere, ſimiliter antequàm naſcatur me impediet, ſi re vera erat plenus:vel etiam non erat, ſed ego putabam eſſe. ſi autem non erat,nec ego putabam eſſe,ſed ſciebam non eſſe,vel etiam opinabar: & mea opinio iuſta ratione fundabatur me ſuccedere non impedit velle adire.h.d.in effectu uſque ad §.ſuum hęredem.licèt per multa verba ſe involuat,vt dicit gloſ.pen.ſuper verbo proficit,quæ incipit,ſed nec tunc.Et quia tex eſt infraſcatus diuide quia primo ponit vnam regulam antiquorum continentem tres caſus,duos negatiuos,in quibus adire non poſſum, & tertium affirmatiuum,in quo adire poſſum.vſque ibi:{non ſolum.} Secundo oſtendit illam regulam habere locum in tribus caſibus,ſcilicet in cauſa teſtati,& inteſtati:& iſte eſt vnus.Item ſiue venter pariturus eſt ſuum hæredem,ſiue non ſuum,licèt legitimum, uel conſanguineum:& iſte eſt alius. Item habet locum ſiue tractetur de ſucceſſione fienda de iure ciuili,ſiue de iure præto.per bo. poſ.& iſte eſt tertius.Et aſſignat rationem quare poſthumus antequam naſcatur me impedit,cum non ſit in rerum natura Et dicit ideo, quia habetur pro nato in his quæ concernunt eius commodũ, ſed ſi eſſet natus me impediret, vt ponitur in themate:ergo antequàm naſcatur,uſque ibi:{ſiue igitur.} ibi,{tertia in qua concludit.}infert ad caſum propoſitum, & in illo ver. debet incipi caſus in terminis, vt omnia benè correſpondeant, vſque ad ver.quod dicitur.{ſi imputetur.} Ibi quarta in qua determinat tria dubia circa illud verbum regulæ,dum dicitur, {ſi putetur eſſe prægnans.} Primo quid ſi non putabatur per me prægnans, nec etiam erat: & ſic mea op.concurrebat cum veritate, vſque ibi: (quid ergo.) Secundo quando non putabatur per me prægnans, tamen erat: & ſic non concurrebat cum veritate vſque ibi,{ſed ſi ipſa.} Tertio quia locutus eſt in ſuperioribus in illo qui non poteſt eſſe certus,an ſit prægnans,uel non,licèt poſſit opinari,quod ſit, vel non ſit,ponit quid iuris in ipſa muliere, quæ dicitur prægnans inſtituta, & uentre præterit,oquæ poterat eſſe certa ante, ſi eſſet prægnans,vel non,ſi putabat ſe prægnantem cum non eſſet,an opin. ſua ſibi noceat,ut non poſſit adire tanquàm incerta de viribus teſtamenti,& determinatur,ꝙ ſic? ſicut noceret, cuilibet alteri,qui non poſſet eſſe certus. Pone ergo caſum, quòd quidam inſtituit me hæredem extraneum,& ventrem vxoris ſuæ præteriit. certũ eſt, quòd ſi naſceretur poſthumus, impediret me ſuccedere: qui rumpet teſtamentum. quæritur an impediat me antequàm naſcatur,videbatur, quòd non: quia teſtamentum eſt validum, & non eſt in rerum natura qui poſſit me Impedire, Iuriſconſultus antequam reſpondeat ad iſtam quæſtionem præmittit vnam regulam antiquorum,quæ dicit, ꝙ proximus hæres a filio poſthumo ſi mulier eſt prægnans, vel ipſe putat eam eſſe, licèt non ſit,
2 adire non poteſt. † Dicitur autem proximus [a] ille,qui ſuccederet
a non nato poſthumo, ſed ego hic ſuccederem. ſi autem ſcit eam non eſſe prægnantem bene poteſt ſuccedere. Ex his infertur ad deciſionem in verſ. {ſiue igitur.} vt ſi venter erat plenus.non poſſum ſuccedere,idem ſi non erat,& ego putabam eſſe. hoc tamen quando poſthumus erat præteritus,quia tunc naſcendo impediret me ſuccedere:ſecus ſi erat inſtitutus unà mecum: uel exhæredatus, quia naſcendo non impediret me ſuccedere: nec rumperet teſtamentum:ideo etiam antequam naſcatur non impedit,unde ſi erat exhæredatus,non impedior adire inſolidum, ſi eram inſtitutus, & nullus erat in utero. Idem ſi aliquis erat in utero poſſum adire pro portione,quæ me contingit,habito reſpectu ad numerum eorum,qui ſunt in vtero, qui eſt certus in rerum natura, licèt apud nos ſit incertus, unde ſi erat unus efficior hæres in dimidia,ſi duo in tertia.& ſic de ſingulis.ut ſupra ſi pars hæred.pet.l. illud.& j.l. ea.§. ſuum hæredem: ſed ſi in rerum natura non erat certum, quot deberent eſſe:quia mulier conceperat,& non erãt adhuc tranſacti xl. dies ita, quòd poterant plures formari partus, etiam uſque ad ſeptem, eligitur media uia, ut efficiatur hæres interim in quarta, & poſtea in plus, & minus ſecundum quòd formabuntur vt in d. §. ſuum hæredem. cum ibi no. & l. antiqui. ſi pars hęr.pet.¶ In tex.ibi,{quod dicitur.} quæritur hic quomodo intelligatur uerbum regulæ in ſecundo caſu, dum dicit: aut putant eſſe ſupple licèt non ſit:ponamus enim quòd non eſt,& non putatur eſſe:immo qui uult adire putat contrarium,ꝙ ſit, utrum iſta ſua opin.ſibi proderit? & reſpondetur,quòd ſi non eſt rationabilis, ſibi non prodeſt,puta ſi ipſa mulier aſſerebat ſe eſſe:nã debebat illi credere,uel ſi obſtetrices hoc aſſerebãt,licèt mulier nõ, adhuc debeat illis credere, uel ſi nec mulier, nec obſtetrices, ſed communis opi.erat, quòd eſſet,ipſe autem ſolus credebat, quòd non eſſet, certè iſta opinio dicitur temeraria, & ſibi non prodeſt: ſi autem communis opin. erat quòd non eſſet prægnans, & etiã ita erat in ueritate, tunc ſua opinio ſibi prodeſſet, poſtquam iſta tria concurrunt:& hoc uſque ibi:{quid ergo.} ſed ſi re uera erat prægnans, & ſic ſua opin. non concurrebat cum ueritate. licèt communiter reputaretur non prægnans:& etiam ipſa, & obſtetrices hoc dicebant, adire non poteſt. quia poſt in contrarium ſe habet ueritas: & hoc erat certum in rerum natura, illa potius inſpicitur, quàm opin.prædictorum,in tantum quòd ſi tunc adeat, non ualet aditio, nec reconualeſcit, licèt poſtea abortiuum fa-
3 ciat. ¶†Ipſa autem mulier ſi fuit inſtituta, & uenter præteritus, ſi ſcit ſe non eſſe prægnantem poteſt adire: quia de hoc poteſt eſſe certa, nec tunc eſſet curandum de eo quod dicerent obſtetrices: aut quòd communis opin. in contrarium. illud enim inſpiceretur in eo,qui non poteſt eſſe certus, & ſic non poteſt dici, quòd ſciat, ſed opinetur. iſta autem dicit ſcire: & ideo locum haberet tertius caſus regulæ quòd ſi ſcit ſe non eſſe pręgnantem adire poteſt. ſi autem credit ſe prægnantem, & tamen non eſt: licèt ſua credulitas non uideatur iuſta: attamen ſibi nocet,ſicut noceret cuilibet alteri, qui non poſſet eſſe certus, & ſic non poterit adire hoc dicit uſque ad fin.¶Not. ergo plura ex iſto uerſic.in quo dicitur primo expoſitio illius uerbi: {ſi putetur.} quia exponitur ideſt putari debet. Nam poſito, quòd non putetur prægnans, ſi tamen debet putari: quia ipſa mulier ſe aſſerit,uel obſtetrices, uel eſt communis opin. perinde quis impeditur adire, ac ſi putaret ipſe eam prægnantem. ſimile nota. in leg. ſed Iulian. §. quod di-
4 citur. ad Maced. in gloſſ.& facit l.3.§. j. in fin. de ali.lega. ¶† Secundo no. bonam doctrinam, quòd in his quæ dependent ex mera uoluntate mea, ſi non ſum certus de ueritate per ſenſum corporeum,ſed opinor inclinãdo animum meum ad unam partem: & quæritur an debeat inſpici mea opinio,uel ueritas, diſtinguitur. aut mea opinio concordat cum ueritate:& eſt rationabilis: & tunc utraque inſpicitur, & habetur pro perfecta ſcientia, & perinde adire poſſum, ac ſi per ſenſum corporeum ſcirem. Aut nõ erat iuſta mea credulitas: & tunc neutra inſpicitur, quod patet:

A D D I T I O.

a Dicitur autem proximus. Adde quis dicatur proximus.Vide no.in c.proxim.de pœ.diſt.1.& in c.Ioſeph de verb.ſig.& quot modis dicatur proximus,dic quòd quatuor modis de quibus memorat Card.Zab. in c.nulla in 3.no.de conceſſ.præben.

patet: quia vtraque tendit, vt adire poſſim. ſi non erat prægnans,
& ego ita putabam, & tamen adire non poſſum, quia non habe-
tur pro perfecta ſcientia, poſtquam non eſt rationabilis, ſed ha-
betur pro dubitatione, quæ impedit aditionem. ſi autem opi-
nio diſcordat a ueritate, tunc inſpicitur illa, quæ nocet, & non il-
la, quæ prodeſt, nam ſi non erat prægnans, & ego putabam eã
eſſe, inſpicitur mea opinio, quæ mihi nocet, vt adire non poſ-
ſim, non veritas quæ prodeſſet. econuerſo ſi erat prægnans, &
ego putabam non eſſe, inſpicitur veritas, quæ mihi nocet, & non
opinio quæ prodeſt: & ſic non poſſum adire, vt hic in ver. {quid
ergo ſi prægnans.} In his autem quæ non dependent ex volun-
tate mea duntaxat, inſpicitur veritas potius, quàm opin. vt dixi.
ſ. eod. l. qui in aliena. §. ſi is qui. per l. 2. §. j. ȷ. de actio. emp. & l. regu
5 la. §. 2. vel 3. ſ. de iur. & fa. ign. ¶ † Tertio. not. diligenter. quòd in
his in quibus non poſſum habere certitudinem per propriam, &
veram ſcientiam, ſeu ſenſum meum: puta, an aliqua mulier ſit
prægnans, debeo potius ſtare opinioni illorum, qui poſſunt me-
lius ſcire, quàm ego: puta, dicto mulieris, vel obſtetricum: & ſi
cõtradicunt potius dicto obſtetricum, quàm mulieris, vel ſi neu
træ dicunt, communi opinioni potius, quàm meæ. Non ſic in
illis de quibus poſſim habere perfectam ſcientiam, per ſenſum
corporeum, quia potius debeo ſtare ſcientiæ mei ſolius, ſi ſum
certus de ueritate, quàm dictis quorumcunque in contrarium,
vt patet hic in muliere, quæ ſcit ſe eſſe non prægnantem, vnde
poteſt adire, licèt obſtetrices, vel omnes alij crederent contra-
6 rium, & pro hoc ȷ. eod. l. fin. † Et iſtud facit pro eo, quod dicunt
Canoniſtæ, ſi epiſcopus, vel eccleſia mandaret mihi ſub pœna
excommunicationis, quòd facerem aliquid contra conſcien-
tiam meam, ſi ego ſcio veritatem: puta, mandat mihi quòd co-
habitem cum illa, quam ſcio non poſſe eſſe vxorem meam, vel
ratione conſanguinitatis, vel affinitatis, quòd tunc debeo potius
pati excommunicationem quàm facere contra propriam con-
ſcientiam informatam a vera ſcientia. Sed ſi ſuper aliquo de quo
non haberem perfectam ſcientiam, de quo deberem ſtare iudi-
cio aliorum potius quàm meo, debeo conſcientiam deponere,
licèt habeam meam in contrarium, & obedire præcepto, vt not.
7 in c. inquiſitioni. de ſentent. excommuni. † Facit etiam ſi ſindicus
comitatus tenetur ſub pœna denuntiare maleficia, & publica
vox, & fama eſt, quòd ipſe ſindicus commiſit aliquod malefi-
cium, & ipſe eſt certus de contrario, non tenetur denunciare
ſeipſum, nec incidit in pœna, non ſic ſi publica vox, & fama eſt,
quod alius commiſit, licèt non commiſerit, & etiam ipſe crede-
ret, quòd non commiſerit. non tamen eſt certus, nam non debet
ſtare ſuæ credulitati, ſed ei quod communiter dicitur, & denun-
tiare, aliàs punitur, & licèt poſtea reperiatur, quòd ille non com-
miſerit, non punitur iſte tanquam calumnioſus denuntiator, quia
publica vox, & fama ipſum excuſat a calumnia poſtquam tene-
tur ei ſtare, vt hic colligitur, & ſ. de hær. inſt. l. fin. & ȷ. de adul. l. mi-
les. in fin. & in l. præſens. C. ſi ſeruus aut lib. ad decu. aſpi. l. 10.
8 ¶ † No. etiam quòd poteſt eſſe fama de aliquo negatiuo, puta,
quòd talis mulier non ſit prægnans. Item, quòd fama eſt opinio
multorum: quod exponunt Doct. ideſt maioris partis populi, ſi
eſt de aliquo magno quod ad notitiam totius populi veriſimili-
ter debet peruenire, vel maioris partis viciniæ, vel cognoſcen-
tium, ſeu amicorum, ſi eſt de aliquo paruo, quod ad notitiam to
tius populi veriſimiliter peruenire non debet, puta, an aliqua mu
lier ſit prægnans, vel non. & ita intelligitur hic. ¶ Vltimò recol-
lige quatuor caſus. Primus quando mulier eſt prægnans, cuius
venter fuit, præteritus, & tunc inſtitutus indiſtinctè non poteſt
adire. Secundus, quando non eſt, licèt inſtitutus putat eſſe, &
idem nec curatur, an ſua opinio ſit rationabilis, vel non, Tertius
caſus eſt, quando non eſt inſtitutus, & ſcit per propriam ſcien-
tiam quòd non eſt, & tunc indiſtinctè poteſt adire, nec curatur
dictum obſtetricum. vel aliorum; hoc tamen non poteſt pro-
cedere, niſi in ipſa muliere, quæ poteſt habere perfectam ſcien-
tiam, & iſti tres caſus ponuntur in regula, quæ ponitur in princip.
Eſt, & quartus caſus, qui additur per interprætationem in hoc
ver. {quod dicitur.} quando non eſt, tamen inſtitutus hic ne-
ſcit perfectè, ſed credit, vel vehementer opinatur, cum non ſit,
& ſic ſua opinio concurrit cum veritate, & tunc adhibetur diſtin
ctio de qua hic, an ſua opinio ſit rationabilis. quia cum ea con-
currat dictum mulierum obſtetricum, vel communis opinio, &
habetur pro perfecta ſcientia; aut non, & tunc habetur pro dubi-
tatione, & in hoc ſtat tota ſubſtantia huius §. & quod dixi in in-
ſtituto, locum habet, ſi ille de cuius hæreditate agitur, deceſſit in-
teſtatus, & aliquis inferioris gradus a poſthumo vult adire, quia
non ſupereſt de præſenti, qui habeat eum impedire, ut non poſ-
ſit in caſibus. ut ſupra dixi inſtitutum non poſſe, & in quibus ſi
poſthumus naſceretur, impediret ipſum ſuccedere, aliàs ſecus, vt
9 infra ead. l. §. ſuum hæredem. ¶ † In gloſſ. ſuper verbo, {conſan-
guineum.} id eſt cognatum contra iſtam expoſitionem oppo,
a quia conſanguineus dicitur fratrer ex latere patris coniunctus. l.
poſt conſanguineos. ȷ. de ſuis, & leg. Sol. tribus modis ſumitur.
Primò ſtrictè, & propriè, ut ibi. Secundo pro cognato ſimplici,
qui non eſt agnatus. quando iſtud verbum iungitur cum uer-
bo, legitimum, vt hic. niſi enim ita ſumeretur, nihil adderet, quo-
niam appellatione legitimi venit frater ex latere patris coniun-
ctus, & etiam quilibet agnatus, & iſtum reſpectum habuit hic
gloſſ. Tertio ſumitur largiſſimè pro quolibet coniuncto per ſan-
guinem ex latere maſculino, vel fœminino, vt in tit. de conſan. &
affi. & ita ſumitur ſecundum communem uſum loquẽdi, quod
no. pro ſtatutis ſi facerent mentionem de conſanguineo, vt intel
ligantur ſecundum iſtum tertium modum, quia verba debent
intelligi ſecundum communem vſum loquendi. vt l. liberorum.
10 §. quod tamen Caſſius. de leg. 3. ¶ † In fin. gloſſ. tenet ergo iſta gl.
ꝙ uenter, qui non eſt pariturus ſuum, non mittatur in poſſeſſio-
nem ex edicto de uentre in poſſeſſionem mittendo, & idem te-
net alia glo. quæ incipit, ſi habeas in princ. de quibus uidetur text.
in l. j. in §. j eod. tit. Contrarium plenè diſputando determinat gl.
in l. fi. eo. tit. in hoc tamen differunt, quia quando non eſt paritu-
rus ſuum, ita demum mittitur, ſi non ſupereſt aliquis, qui faciat ei
controuerſiam, quòd non ſit filius talis defuncti, ſi autem ſuper-
eſt, non mittitur, ſed quando eſt paritura ſuum, & tunc mittitur
cauſa cognita: & differtur quæſtio in tempus pubertatis, hęc pa-
tent in l. ubicunque. §. interdum. eod. tit. Item quando eſt paritu-
ra ſuum, ita demum mittitur, ſi non habet aliunde, unde ſe alat
mater, ut l. extraneo. eod. tit. ſecus ſi eſt paritura ſuum. ¶ In gloſſ.
ſeq. ibi, {ſed in quo differat a ſuo. ſubaudi alius, qui eſt in eodem
gradu cum poſthumo, neuter tamen ſuus. Nam poſthumus nõ
impedit eum de præſenti ſuccedere a caſu, quando uterque eſt
ſuus. nam & tunc non impeditur iam natus ſuccedere, ut ſupra
uoluit gloſſ. quia iſti non ſunt inferiores, de quibus loquitur text.
¶ Tamen gloſſ. quærit, quæ ſit differentia inter iſtos caſus, quan-
do neuter eſt ſuus, uel uterque eſt ſuus, & tamen uterque eſt in
eodem gradu, & aſſignat differentiam, quia quando uterque eſt
ſuus, cum ille, qui eſt iam natus, & uult ſuccedere efficiatur hr̃s ꝑ
l. etiam ignorans, ſi uenter eſt uacuus efficitur hæres inſolidum,
inſpecta ueritate, quæ eſt in rerum natura, de qua lex eſt certa, li-
cèt ipſe credat eſſe plenum, & non inſpicitur ſua credulitas, poſt-
quàm non efficitur hæres per ſuam aditionem, ſed inſpicitur cer
titudo legis: & ſi in utero eſſet unus, efficeretur, hæres pro dimi-
dia ſimiliter inſpecta ueritate: ſed quando non eſt ſuus, quia non
efficitur hæres per l. ſed per ſuam aditionem, & ſic debet eſſe cer-
tus, & ſi eſſe non poteſt, tunc dicit glo. ꝙ non efficitur hæres, niſi
pro quarta, licèt in utero nullus ſit, uel ſit unus tantum: quia cer-
tus erat, quòd etiam nato poſthumo ſucceſſurus erat cum illo in
aliqua parte. unde ſufficit, quòd de illa ſit certus, licèt de alia, quæ
poteſt ſibi obuenire, ſit incertus, & efficitur in illa hæres, ſicut in
ſua. ut ȷ. eod. l. ſi quis extraneus. in fin. & probatur in l. illud. ſi pars
hæred. pet. quæ loquitur etiam in extraneo. nec ob. l. antiqui. eod.
tit. in qua gl. ſe fundat, dum dicit, quòd pro quarta, quia ibi quan-
tum ad poteſtatem agendi petitione hæreditatis, uel tanquàm
hæres, quia licèt ſit effectus hæres inſolidum, uel pro dimidia, iu-
dex tamen, qui de hoc eſt incertus, & etiam an aliquis ſit in ute-
ro. uel non, & quot ſint, & eſt poſſibile, ꝙ ſint ſeptem, uel unus
tantum, uel nullus, propter hoc dubium, non admittit eum ad
agendum, niſi pro quarta parte, ut ibi, ſed ex futuro euentu de-
clarabitur pro quota debeat admitti. uendicat etiam ſibi locum
hoc dictum gl. quòd non efficiatur hæres, niſi pro quarta, quan-
do non eſt tranſactum tempus xl. dierum poſt conceptionem.
nam tunc ex conceptu poſſunt plures formari: & ideo etiã tunc
eligitur media uia infra in §. ſuum hæredem. ideſt nec per naturã
humanæ conditionis, ſed quando eſt tranſactum tempus, & nõ
eſt formatus niſi unus, & plures a modo poſſunt formari, inſpi-
citur certitudo, quæ in rerum natura, de qua etiam l. eſt certa. &
ideo facit illum hæredem in dimidia inſpecta ueritate.

A D D I T I O.

a Conſanguineus dicitur. Adde Doct. in c. non debet. de conſan. & affi.

---

1 *Lex ſemper certa eſt de eo quod eſt, ideo incertitudo hominis non uitiat aditionem, per legem inducitur.*
2 *Ante completos lx. dies, an partus ſit in utero formatus, & anima incluſa.*
Quòd ante tranſactum illud tempus ex uno, & eodem conceptu, poſſint formari plures partus, etiam uſque ad ſeptem.
3 *An poſt primum conceptum, poſſit infra ſexaginta dies iterum cõcipere,*
4 *Poſthumus abortiuus præteritus, an rumpat teſtamentum.*

1 **§. Suum hæredem.** † Suus hæres, licèt putet v-
xorem defuncti prægnan
tem, cùm non ſit, efficitur hæres inſolidum. & non inſpicitur ſua
falſa opinio: ſed inſpecta ueritate, quę erat certa in rerum natura,
& per ꝯñs penes legem, quæ facit ipſum hæredem: & ſi putat eſſe
plures

plures in vtero,cum non ſit,niſi vnus,efficitur hæres pro dimidia eadem ratione, dummodo ille,qui eſt in vtero, ſucceſſurus erat pro dimidia ſi naſceretur,quia defunctus deceſſit inteſtatus,vel ſi teſtatus inſtituit poſthumum vnà cum eo,& dummodo in vtero non poſſent plures formari, quod eſt,qñ tranſactum eſt certū tp̄s poſt cōceptionem.h.d.ſubtiliter, & pulchrè. Qñ aūt illud tp̄s non eſſet tranſactum,& ſic poſſent plures formari, tex.non aperit pro qua portione iam natus efficiatur hr̄s, nec alibi hoc reperio declaratū in tex.ſed Bar.hic intelligit,ꝙ efficiatur hr̄s pro quarta parte,vt ſeruetur media via,ſicut in petitione hæreditatis, quia non admittitur ad petendum,niſi pro quarta parte,licèt ſit hęres inſolidum,vt in prin.vel pro dimidia,vt in ſecundo caſu,vt l.antiqui.ſi pars hær.pet.& de iud.l.ſed & reſtituatur.§.fi.quæ opin.ſatis placet,& in his duob.caſib.poteſt procedere opi.Iuli. quæ hic reprobatur in text. quantum ad caſum, de quo hic.Et eſt vtilis iſta inueſtigatio,ſi iſte ſuus hęres decedat anteq̄ ſit certum,an aliquis naſcatur,vel non, vel quot debeant naſci, & fit qō quantū tranſmiſerit,& ad quos hæredes, quia ex futuro euentu declarabitur inſpecta veritate,& non inſpecta ſua falſa opinione,ſi enim illa inſpiceretur in primo caſu huius §.non tranſmitteret totam,cū putaret vxorem prægnantem, & tñ tranſmittit:& in ſecundo caſu non tranſmitteret dimidiam,cùm putaret eſſe plures in vtero,& ſic ſibi non tangeret dimidia,& tñ tranſmittit.Primo ergo loquitur,qñ venter erat vacuus,vſq;ibi, (ꝙ ſi vnum.) Secundo qñ plenus.Et iſta ſecunda ſubdiuiditur,quia primo ponitur determinatio Pompeij,vſque,ibi,(putat.)Secundo ponitur eiuſdem Pōpeij limitatio ad ſuam determinationem.¶In j.parte ibi,ex aſſe hæredem eſſe.hoc poteſt procedere in trib.caſib.ſi defunctus deceſſit inteſtatus,vel teſtatus, & poſthumum exhæredauit,vel etiā præterijt,poſtquā nullus erat in vtero, quia certum erat in rerū natura per natiuitatem poſthumi, nō poſſe teſtm̄ rumpi,& illum iam natū inſtitutū ſucceſſurū eſſe ex teſtō inſolidū.Non ſic ſi aliqs foret in vtero præteritus, nam interim ēt ſuo hæredi nō deferretur ex teſtamento, quod ſperatur rumpi poſthumi natiuitate, vt j. eo.l.venter.verſi.ſed ſi vacuo.a cōtrario ſenſu.& ver. ergo ſi ventre pleno.licèt gl.mag.hic circa medium in verſi.vbi aūt.dicat expreſsè contrarium,& malè,quia contra caſum illius l.ventre.& l.ſi filius hæres.de liber.& poſt.ſecundum veram lectu.& l.illud.§.fi.cū le.ſeq.de con. ta. ideo ſubuenitur ſibi, ſi interim decedat,vt tranſmittat con.ta.ſi habebat cohæredem, vel deſtituatur teſtm̄ in pūcto mortis,& efficitur hæres ab inteſtato: quæ prouiſio nō eſſet neceſſaria,ſi glo.diceret verum, ꝙ efficeretur ſuus hr̄s teſtō de iure ciuili pendente natiuitate poſthumi.¶In tex.ibi:{& ſi putat eſſe prægnantem.} quia cum non efficiatur hr̄s ex ſua voluntate non inſpicitur eius falſa opinio:ſed veritas,quę certa eſt in rerum natura,ut d.l.ſed ſi reſtituatur.§.fi.de iudi. & per ꝯñs apud legem,q̄ facit ipſum hr̄dem,& in hoc differt a §.p̄cedenti,q̄ loquit̄ in extraneo hr̄de,in quo inſpicitur potius eius falſa opinio,ut nō poſſit adire,ſi putat eſſe prægnantē, cū non ſit q̄ inſpiciatur ueritas. In tex.ibi: {an ex parte dimidia ſit hr̄s.} ſub.ſi putat eſſe plures in utero,ut conueniat primo caſui,ꝙ habeāt falſam opinionē, & ſit aliqua dubitatio,qđ ēt patet in fi.dum dicit,& pro ēt ignorante &c. qđ expone,i.errante:quia credit eſſe plures q̄ unum. ¶In tex.ibi: {ſiue inſtitutū poſthum ū proponas.} quaſi dicat iſta qō, an iſte ēt natus efficit̄ hr̄s pro dimidia ſolū, procedit in his duob. caſib.qñ defunctus deceſſerat inteſtatus,uel teſtatus:& ventrem inſtituit unà cū iam nato,nam utroq; iſtorum nato unà cū poſthumo,qui erat in utero,iam natus habiturus erat dimidiā, unde eſt qō,quid iuris anteq̄ naſcatur, ſi aūt poſthumus fuiſſet exhæredatus nō eſt q̄rendum, an iam natus interim ſit hr̄s pro dimidia, quia immo eſt hr̄s inſolidum cum illo nato, ſi r inſolidum ſit futurus hr̄s.Nec ēt ſi poſthumus fuiſſet p̄teritus, qñ tunc illo nato rupturus eſt teſtm̄, & iā natus ex teſtō nō eſſet futurus hr̄s in aliquo cum illo,licèt ab inteſtato ſic.non eſt ergo q̄rendum, an ex teſtō efficiat̄ hr̄s pro dimidia,anteq̄ naſcat̄, qa illud operat̄ pēdentia natiuitatis ad impediendū hr̄dē effici, qđ operat̄ natiuitas po-

2 ſtea ſubſecuta.¶†In fi.tex.ibi,{qđ q dē poſt certū tp̄s.} gl.& Doc. intelligunt,ꝙ ſint xl.dies, ante quos completos partus non eſt in

a utero formatus,[a] & p ꝯñs nec eſt aīa infuſa,ſed ipſis tranſactis,ſic ego audiui aliàs a medicis,ꝙ fęmina format̄ intra xl.dies, maſculus j.ſexaginta,& ante tranſactū hoc tp̄s ex uno, & eodem conceptu poſſunt formari plures partus,ēt uſq; ad ſeptē,ut l.antiq̄.ſ. ſi pars hær.pet.quot aūt dēant formari, cum ſit de futuris cōtingentibus,non pōt eſſe certū in rerū nā, ſed ſolum penès Deum, qui eſt natura naturans,& per ꝯñs lex non eſt certa plures formari,quę ſequit̄ naturā naturatā.iđ lex non facit iam natū hr̄dē in dimidia, licèt apud Deū certū ſit,ꝙ non formabatur,niſi unus: ſed tranſacto hoc tp̄e ſi formatus eſt unus,cum hoc ſit certū in rerū natura,qa eſt de p̄ſenti,& ēt eſt certū, ꝙ plures formari non pn̄t, lex,q̄ certa eſt,de hoc facit iam natum hr̄dem pro dimidia,ſed gl. quæ incipit.i.poſt lx.ponderauit iſtum text.in uerſi.formare pōt.

3 & intellexit alio modo.i.concipere iterato.†Nam mulier, poſtq̄ ſemel concipit,ex eodem,uel alio pōt j.lx.dies poſt primum conceptum iterum concipere,ut probatur ſm̄ glo. in d.l.antiqui.ubi dicitur,ꝙ quatuor fuerunt nati ſimul, & ſic ex primo conceptu, & quintus natus eſt poſt primos quatuor in quadrageſima die, & per ꝯñs debuit naſci ex ſecundo conceptu,quia ex primo potuiſſet portari in utero plusq̄ primi:certè iſte non eſt bonus intellectus,quia hic ponitur,ꝙ maritus deceſſit poſt primum conceptum,& j.iſtos dies,ideo non ſperatur mulier ex eodem iterum concipere,ſed bene ſperatur ex primo conceptu poſſe plures formare,& ita loquitur text. quem gl.non ponderauit, & miror,ꝙ Doct.gl.non redarguunt,quia non habuit perfectum intellectū. ¶In gl.j.ibi, immo idem in extraneo uidetur.ſ.ut ſua falſa opinio ſibi non noceat,ſed inſpiciatur ueritas in ſuo, ut l.illud.allegata in gl.& ſolue,ut in gl.ꝙ illud eſt uerum, qñ extraneus eſſet ſucceſſurus cum poſthumo,ſi naſceretur, uel etiam ſolus, quia poſthumus erat exhęredatus,ſed iſte tex.loquitur etiam in caſu,quo eſſet præteritus,& ſic etiam natus non eſſet ſucceſſurus cum eo,ſi naſceretur,iſto ergo caſu differt ſuus ab extraneo hærede,quia ſi nullus eſt in utero, ſuus efficitur hæres inſolidum inſpecta ueritate,ſed extraneus etiam tunc nō poteſt effici inſpecta ſua falſa opinione,ut in §.præcedenti.poſt princ. ibi autem putatur eſſe. & in uer.ſiue igitur putarem.& j.eo l.uētre. in prin. ſimiliter ſi deceſſiſſet inteſtatus, non poſſet extraneus ſuccedere, etiam ſi nullus erat in utero,& ipſe putabat eſſe, quia ſi aliquis eſſet,& naſceret̄, eſſet illum extraneum excluſurus,cum ſit in poſteriori gradu,ſecus in ſuo,qui eſt in eodem, & ſic iſtud primum dictum locum habet in tribus caſibus, ut dixi ſuper text. & in primo, & ultimo non haberet locum in extraneo,quod hic dicitur in ſuo,ſed in ſecundo ſic,quando poſthumus eſſet exhæredatus. ¶In gl.magna ibi:{uel dic,ut d.l.antiqui.} ueritas eſt,ꝙ caſus ſunt diuerſi, nā hic efficitur hæres pro dimidia, ex quo unus tantum eſt in utero ſm̄ opinionem Pomp.quę eſt uera,non pro quarta,ut Iul.dixit,licèt glo.ſ.& j.uideatur dicere, ꝙ opinio Iul.præualeat, quod eſt falſum,in hoc tñ ad agendum pet.hære. uel contra debitores hæreditarios,ut hęres non admittatur per iudicem,niſi uſque ad quartam partem,quia certitudo illa, quæ erat penès rerum naturam, & penès l. non eſt penès iudicem, & ipſe conſiderat, ꝙ poſſunt plures eſſe,licèt nullus ſit, uel unus tantum, ideo determinatum eſt per illam l. ꝙ iudex ſeruet mediam uiam, & ꝙ præſumantur eſſe tres,quod frequentius contingit,q̄ quod 7.ideo admittit eū pro quarta,& iſte eſt caſus illius l.& l.ſed & ſi reſtituatur. §.fin. de iud. Quid autem ſi de facto fuit admiſſus inſolidum, quia fortè aduerſarius non oppoſuit, & lata eſt ſententia ꝯ agentem, quæ tranſiuit in rem iudicatam,& poſtea apparet,ꝙ nullus erat in utero,& ſic poterat petere totum,uel erat unus tantum,& ſic poterat petere dimidiam,an obſtet exceptio rei iudicatæ in toto, uel in dimidia, an autem in quarta tm̄, ad quam ſolam iudex debeat eū admittere? hic determinatur in tex.& gl.in l.ſi pater. j. de ſol. ꝙ quarta duntaxat.¶In gl.ibi,{ſed cum Iul.fateatur.} glo.hic præſuppoſita opinione Iul.fatetur,ꝙ ſi nullus eſt in utero,iam natus eſt hr̄s inſolidum inſpecta ueritate:& non ſua falſa opinione,quare ergo non fatetur, ꝙ ſi eſt unus tm̄, licèt ipſe putet eſſe plures, efficiatur pro dimidia ſimiliter inſpecta ueritate:glo.reſpondit, ꝙ Iul.habuit hunc reſpectum,quia qñ nullus eſt in utero, hoc de facili poteſt ſciri,ſed qñ aliquis,non poteſt ſciri quot ſint.iſta reſponſio nihil ualet,quia procedit quantum ad certitudinem hominis, nos loquimur de certitudine l. per quam efficitur hæres, & l.ita eſt certa quot ſint,quia eſt certum in rerum natura,ſicut eſt certa,ꝙ nullus ſit.Dicas ergo,ꝙ opi.Iul. non eſt uera, & meritò hic reprobat̄: quia ex quo fatebatur primum, habebat fateri ēt ſm̄. In gl.ibi:{ultimo diſtingue.} reducas iſtam diſtinctionem ad duo membra principalia,in eo,qui reliquit uentrem uxoris, & etiam alium iam natum, ſi quæritur in quota portione iam natus ſit hæres pendente natiuitate poſthumi, ꝙ aut deceſſit inteſtatus, aut teſtatus, & quodlibet iſtorum ſubdiuidit̄ in alia tria, quia uel iam natus erat ſuus,uel emancipatus,uel alius extraneus,& quando deceſſit teſtatus,uel poſthumus fuit præteritus,uel inſtitutus unà cum iam nato, uel exhæredatus. omnia iſta membra colliguntur ex gl.quæ in aliquibus benè, & in aliquib.malè habetur, ut patebit ex ſequentib.In gl.ibi:{quod præualet,ut hic.}tu dic. ꝙ immo præualet opinio Pomp.ut patet ex tex.& ſ.dixi, qñ cōſtat quot ſint in utero,ſed ſi conſtat adhuc, quia non tranſiuit tēpus, quem caſum gl. omit. pōt procedere,quod dicit gl.ut habeat locum opinio Iul.cui nec Pompo.ꝯdicit, qui loquitur,qñ eſt certum in rerum natura quot ſint.¶In gl.ibi:{ dicam in quarta.} in hoc puto gl.bene dicere, quia emancipatus hoc iure nō poterat ab inteſtato uenire,niſi per bo.poſ.unde liberi.& erat neceſſe, ꝙ iudex eam decerneret,cum ergo eſſet incertus, an aliquis eſſe in utero,uel non,quod non decernebat, niſi pro quarta parte, etiā

ſi nullus

ADDITIO.

a Formatus.Adde quo tempore partus poteſt eſſe, vel nō eſſe legitimus. vide per Bar.& in l.Gallus.in princ.ff.de libe. & poſthu.

ſi nullus erat in vtero, vel vnus tantum, ſicut nec admittebat ad agendum pet.hære.in d.l.antiqui. hodie verò cum non ſit neceſſe, ꝙ iudex decernat, ſed ſufficit ſibi agnoſcere coram iudice, vt l.fi.C.qui adm.ad bon. poſ. & ſic efficitur bonorũ poſſeſſor ſine facto iudicis, & iure Authenticorum poteſt adire de iure ciui.vt in Auth. de hær. ab inteſt.dico, ꝙ emãcipatus efficitur hæres, vel bonorũ poſſeſſor pro illa rata, quæ ipſum contingit, licèt ignoret quanta ſit, cum in omnem euentum, etiam ſi poſthumus naſcatur, ſciat ſe cum illo ſucceſſurum ab inteſtato, vnde non nocet ſibi ignorantia portionis, vt s̃.eo.l.ſi quis extraneus.§.ſciendum. in princ. & in fi. ideo ſi nullus eſt in vtero, efficietur hæres inſolidũ, ſi vnus in dimidia. ¶ In gl ibi, (adit etiam præterito, & etiam ſi eſt grauida.) in hoc gl. malè loquitur: nam ſi non eſſet grauida, poſſet procedere, quod dicit gl. per principium huius §. vbi eſt caſus ſecundum quod s̃.declaraui: ſed ſi eſt grauida, & ſic teſtm̃ poteſt rumpi ex eo non defertur hæreditas, vt ibi dixi ſuper tex. & ratio, quæ ſequitur in gl. nihil valet, nam ab inteſtato ideo tunc admittitur, quia certus eſt, ꝙ cum illo in omnem euentum eſt ſucceſſurus ab inteſtato, ſed non ſic eſt certus, ꝙ ſit ſucceſſurus ex teſta-
4 mento, qđ poteſt rumpi, † etiam ſi contingat, ꝙ poſtea fiat abor-
a tiuus. nam anteꝗ̃ fiat, licèt certum ſit apud Deum, ꝙ fiet, quia non eſt certum in rerum natura, nec apud legem, non efficitur hæres in aliquo ex teſtamento, nec etiam ab inteſtato, quouſque ſperatur cauſa teſtati, niſi interim decedat, vt non habeat cohæredem, vel ſubſtitutum: quia tunc diſtituitur teſtamentum, & efficitur hæres ab inteſtato in puncto mortis, vt l. filius hæres. de libe. & poſthu. ſecundum intellectũ, quem ibi dedi, poſtꝗ̃ verò eſt effectus, erit poſthumus abortiuus, & ex tunc efficietur hæres ex teſtamento, quod rumpi non poteſt. Nec obſt. s̃. proximo §. uer. quid ergo ſi prægnans. quia ibi loquitur in aditione facta antequam poſthumus fieret abortiuus, illa enim non valet, nec poſtea reconualeſcit. Ego autem dico, ꝙ poſtquam factus eſt abortiuus, efficitur hæres per l.

ADDITIO.

a Poſtea fiat abortiuus. Adde qualiter punit̃ faciens abortũ. Adde l. diuus. & ibi Bar. de extraordi. cri. Bar. in l. ſi quis in. §. abortionis. ff. de pę. gl. in l. nec à re. ff. de lib. agno. c. ſi aliquis. de homi. glo. in c. conſuluiſti. 2. q. 4. & de procurante facere abortum uide c. aliquando. & c. ſeq. 32. q. 2.

§. Scientia. In hæreditate delata filio, vel ſeruo inſpicitur ſcientia, vel opinio ipſorum, non patris vel domini. h. d. Et hoc intelligas, quia filius uel ſeruus eſt maior pupillo: aliàs cum illam habere non poſſit perfectè, vt s̃. eo. l. pupillus inſpicietur potius ſcientia, uel opinio patris, uel domini, ſicut etiam tutoris, vt no. Bar. in l. is poteſt. in fin. ſupra eo.

§. Si certus. Certus de uiribus teſtamenti poteſt adire, licèt ſuper illis quæſtio moueatur, & pendeat, h. d. declara, vt dixi s̃ eo. l. nec is. in principio.

LEX XXXI.

L. Hæredi. Portio deficiens accreſcit ignoranti. hoc dicit.

LEX XXXII.

HAeres. Qui dubitat an hæreditas ſit ſibi delata, nõ poteſt adire, ſecus ſi de hoc eſt certus, licèt dubitet, vel erret circa aliquas circũſtantias. h. d. in effectu cum l. ſeq. uſque ad l. ſi quis hæres. & de primo ponuntur quatuor exempla in hac prima l. quæ ſunt clara, excepto tertio, quod ponitur ibi. Vel & ſub conditione, licèt paruerit conditioni &c. quod declara ſic, quia vel debebat, vel ſciebat ſe inſtitutũ ſub cõditione. & neſciebat ſub qua, & re vera erat inſtitutus ſub conditione poteſtatiua, ſi aſcenderet capitolium: aſcendit, & ſic paruit conditioni, tamen non cenſetur eſſe paritum, quia conditio poteſtatiua non debet impleri facto, ſed ex propoſito, vt l. 2. ĵ. de cond. & demon. & ſic hæreditas non erat ſibi delata. poteſt etiam poni, ꝙ erat delata, quia erat inſtitutus purè, ſed ipſe credebat ſe inſtitutum ſub conditione, & ignorabat ſub qua: & ſic non erat certus, an conditio eſſet impleta, & per conſequens, an eſſet ſibi delata hr̃ditas, & propter hoc non obſtat l. ſed & ſi de ſua. §. ſed & ſi cum eſſet, de quo §. glo. op. ad iſtum tex. & ſoluit multis modis hic, & ibi, ſed vera ſolutio eſt; quia ibi erat inſtitutus purè, & putabat ſe inſtitutum ſub cõditione, ſi aſcenderet capitoliũ. Et aſcendit animo implendi cõditionem, & ideo opinabatur, prout etiam erat, ꝙ hæreditas eſſet ſibi delata, in hoc tñ errabat, quia credebat, ꝙ eſſet delata ex inſtitutione conditionali, tamen purificata, & erat delata ex pura, hic verò ignorabat ſub qua, & ſic neſciebat, an eſſet impleta, & per conſequens, an eſſet hæreditas delata. De ſecunda parte ſummarij colliguntur etiam quatuor exempla, vnum in l. quod ſi dubitet. aliud in l. ſed & ſi de ſua. in princ. & alia duo in §. ſed & ſi cum eſſet.

LEX XXXIII.

1 Si reperitur in proceſſu, ꝙ lis eſt conteſtata, licèt non reperiatur, an per cõfeſſionem, an per negationem, quia tamen utroque modo pot eſt fieri; nõ nocet hæc incertitudo.

3 Iudex ſi habet iuriſdictionem procedendi contra aliquem non ſubditũ, quia prorogauit eius iuriſdictionem, & iudex credat ſe poſſe procedere ex ordinaria iuriſdictione, tamen ualebit proceſſus.

1 **QVod ſi dubitet.** † In l. quod ſi dubitet. ibi, (quorum vtroque caſu.) no iſtam rõnem, ꝑ ꝗ quam iſta l. ſemper allegatur, ꝙ nõ nocet dubitatio, qñ neutra pars dubitationis eſt no-
2 ciua, ſecus ſi altera tm̃, ut l. præcedenti. † Ideo dicit Bar. ſi reperitur in proceſſu, ꝙ lis eſt conteſtata, licèt non reperiatur, an per cõfeſſionem, an per negationem, quia tñ vtroque modo poteſt fieri, vt l. rem non nouam. C. de iudi. non nocet hæc incertitudo, cum idem ſequatur effectus, benè facit l. Gallus. §. ſi eius. in fi. de lib. &
3 poſth. † Facit ẽt ſm̃ Bal. ſi iudex habet iuriſdictionem procedendi contra aliquem non ſubditum, quia prorogauit eius iuriſdictionem, quod fieri poteſt, etiam iudice ignorante, vt l. 2. §. j. s̃. de iud. ipſe autem iudex credit ſe poſſe ꝓcedere ex ordinaria iuriſdictione, quia putat illum eſſe ſubditum, uel ignorat, an ex ordinaria, uel ex prorogata, ꝙ nihilominus ualebit proceſſus, ſecus ſi iuriſdictionem non habebat, uel procedere non poterat, de hoc art. uide per Bar. in l. multum. de cond & demon.

LEX XXXIIII.

SEd & ſi de ſua. In l. ſed & ſi de ſua. in prin. ibi: (poſſe eũ acquirere hæreditatem.) intellige ſanè, ſi re uera erat ſui iuris, quia pater erat mortuus, & adiuit ſine iuſſu patris vt s̃. eo. l. qui in aliena. uerſi. nam & eum. ſecus ſi pater non eſſet mortuus, tunc enim non poſſet adire ſine iuſſu eius. itẽ ſecus ſi adiuit propter iuſſum patris, qui præceſſerat, quia tunc cenſetur uoluiſſe acquirere patri non ſibi, & tunc patri non acquireret, ſed ſibi, ideo non ualet, ut d. l. qui in aliena. §. ſi is, qui putabat. & nota, ꝙ in iſto caſu iſte inſtitutus ſciebat ſibi hæreditatem delatam, & ſe habere potentiam adeundi, tñ ignorabat an eſſet libera, & iſta ignorantia non uitiat aditionem, gl. tñ hic intelligit tex. unde iuſtis rationibus mouebatur ad credendum patrem eſſe mortuum, ſicut erat, licèt non eſſet de hoc certus. iſte intellectus non placet, quia tunc non eſſet differentia inter iſtum caſum, in quo non dubitat hęreditatem ſibi delatam, & caſum, quando de hoc dubitat, etiam ſi ignoret ſibi delatam, ſi tamen eſt delata, & ipſe iuſtis rationibus mouetur ad credendum, ſibi delatam poteſt adire, ut ſupra. eod. l. cum quidam. §. quod dicitur ſi putetur. quia illa duo habẽtur pro certa ſcientia, ergo in caſu iſto, ubi ſcit ſibi delatam, ſed ignorat, an libere poſſit adire, uel non, prædicta diſtinctio non eſt adhibenda, quinimmo vr̃, ꝙ etiam ſi credat patrem uiuere, cum non uiuat, ſi tñ adit ſine iuſſu patris, quia per hoc apparet, ꝙ vult quærere ſibi, ſi põt, & non patri, ualeat aditio inſpecta ueritate, quia poteſt, & inſpecta ſua opin. quia vult ſibi acquirere, licèt ignoret an poſſit, uel non, & ita intelligo iſtum tex. ¶ In tex. ibi: (cur a ũt.) hic Iuriſconſultus uult opponere ad id, ꝙ dixit s̃. in prin. huius l. de eo, quod dixerat in l. hr̃s inſtitutus. in fi. & ſoluit. ¶ In tex. ibi, an ualeat teſtm̃, dubitat, & ſic de potentia adeundi, & an ſibi ſit delata hæreditas, ſed hic de neutro iſtorum dubitat, ſed an poſſit libere adire, & an poſſit ſibi acquirere, uel alteri.

1 Exceptio, ꝙ agens eſt filiusfamilias, an debeat opponi ante litem conteſtatã, & ſi non fuit oppoſita ante, an poſſit probari poſt. & nu. 2. & 3.

§. Sed & ſi cum eſſet. Ibi (putauit ſub conditione.) ſupple poteſtatiua, ut differat a caſu ſequenti in uer facilius. ubi credebat ſe inſtitutum ſub conditione caſuali, & utroque caſu erat inſtitutus purè, & conditio, ſub qua putabat ſe inſtitutum, erat impleta. & ipſe hoc ſciebat, certè poteſt adire, licet credat ſe poſſe ex purificata inſtitutione, cum poſſit ex pura, ſed hoc non nocet, quia ſiue ſit pura, ſiue ſit purificata, idem eſt, ut hic patet, & no. gl. in Auth. de ſan. epiſ. §. & hoc præſenti. in j. gl. mag. & de fideiu. l. ſi a reo. §. ſub diuerſis. quæ autem dicat facilius gl. laborat, ſed dic, ꝙ quando eſt conditio caſualis, ſi exiſtat etiam ignorante inſtituto, purificatur inſtitutio, ſecus ſi eſt poteſtatiua, quia debet impleri ex propoſito, ut l. 2. de condit. & demon. & ſic ſi requiritur tunc ſcientia duob. temporibus. ſ. tempore, quo implet, & tempore, quo adit, ſed in caſuali ſufficit tempore, quo adit ſecundum Bar. quod etiam uidetur eſſe de mente gl. ſuper ver. facilius. ¶ Dominus Ang. notat gl. j. l. ſed & ſi de ſua. quæ vult, quòd pater alicuius præſumatur in dubio uiuere, quia quilibet præſumitur uiuere centum annis, ſicut uiuere poteſt, niſi probetur mortuus, ut l. fi. C. de ſacroſ. eccl.
1 † Si ergo tu agas contra me, & factus eſt proceſſus, poteſt aſſumi cautela ex gloſſ. ad irritandum totum proceſſum, ꝙ ego in fine proceſſus lapſis terminis ad probandum opponam, quòd tu es filiusfami. & quando tu non potuiſti agere ſine conſenſu patris ex forma ſtatuti, uel de iure communi, nam eo ipſo ſundata eſt

intentio

intentio mea,quia patrē habuiſti,q hodie viuere p̄ſumitur,ſi probes ꝯrium,& tu nunc probare non potes, quia lapſi ſunt termini probatorij,intra quos debeas hoc probare ad fundandum intentionem tuā, & ſic abſoluar per iſtā gl. de qua poteris habere ho-
2 norem ſm̄ eū,ſi ſcires eā practicare,& ſic docet calumniari:† nec placet dictum eius,quia debuit ante lit.conteſt.opponere,ꝙ eras filiusfam.cum ſit exceptio dilatoria,& poſtea non poſſum opponere,niſi fortè velim hoc probare, ꝙ es filiusfa.per l.ita demum.
3 C.de procur.quia legitimata eſt perſona tua.† Nec ob.ꝙ ı̄.terminum probatorium debebas probare incumbentia, quia verum eſt in concernentibus negotium principale, non in concernentibus habilitatem perſonæ agentis, niſi fuerit oppoſitum de inhabilitate,quia quilibet præſumit̄ habilis,arg.in l.ab ea parte. de proba.& quod habetur in l.non ignorat.C.qui accu.non poſ.

LEX XXXV.

1 *Hæres quis qualiter inuitus efficitur.*
2 *Cohæres ſubſtitutus an poſſit renuntiare iuri ſubſtitutionis, & habere per ius accreſcendi.*
3 *Verbum,appendices. quid importet.*
4 *Subſtitutio uulgaris non dicitur dependere ab inſtitutione, ut illa uitiata uitietur ſubſtitutio.*

1 SI quis hæres. † Qui adiuit partem ſuam efficitur hr̄s in portione cohæredis poſtea deficiente,etiam inuitus tam iure accreſcēdi,q̃ iure ſubſtōnis,ſi fuit ei ſubſtitutus,niſi partē ſuam q̄ſierit alteri, in cuius erat poteſtatē,& poſtea reperiatur ſui iuris tp̄e, quo deficit portio cohr̄dis,qa tunc non inuitus,ſed ita demū, ſi vult hēbit portionem cohr̄dis,ſi in ea fuit ſubſtitutus,ſed ſi non vult, accreſcet illi,cui ſua portio fuerat acquiſita. h.d.tex.cum gl.fi.vſq; ad ver.ſi
a excluſus,&c.¶In tex.ibi:{mox [a] Titio.}ſupple cohæredi.¶In tex. ibi:{ſubſtitutus.}ſcilicet vulgariter ſm̄ Dy.¶In tex.ibi, { pro hr̄de geſſerit.}.ſ.in portione ſua,ſm̄ Dyn ¶In text.ibi: {hæres erit.}.ſ.in portione cohr̄dis poſtea deficiente.¶In tex.ibi : {ex cauſa quoq; ſubſtitutionis.}gl.j.exponit iſta verba tribus modis.Primo.ꝙ nō ſolum in ſua,ſed etiam in portione cohæredis,vt in prin.gl.Secundo,ꝙ non ſolum ignorans:ſed etiam inuitus,vt in gl.poſt mediū ibi quaſi dicat ignoranti accedit &c.Tertio,ꝙ non ſolum iure accreſcendi,ſed etiam iure ſubſtitutionis habebit portionem cohæredis inuitus,vt in fi.gl. & iſta vera. & tunc erit hic caſus de qōne
2 quam glo.j.hic format.ſ.†an poſſit renuntiare iuri ſubſtitutionis, & habere per ius accreſcendi:& hic terminatur,ꝙ non,& eſt vtilis iſta qō,ſi ſubſtitutio eſſet grauata legatis:& ideo ius accreſcendi.de hoc dic,vt dicam ſuper ead.¶In tex.ibi,{quin inuito quoq.} hoc intellige ſanè,niſi uelit etiam ſuam portionem repudiare ꝑꝑ creditores,vt ı̄.eo.l. cum hæreditate. quod dic,vt ibi, ſed ſi poſt defectam portionem cohæredis adiret, non daretur ſibi licentia repudiandi portionem cohæredis,vt ı̄.eo.l.ſi duo.¶In tex.ibi,(accreſcit portio.)etiam ſi non fuiſſet ſubſtitutus:fortius ſi fuit: quia ſubſtitutio tendit ad corroborandum ius accreſcendi,vt ſ̈. de iniuſti.teſt.l.pen. cum ibi no.¶In tex.ibi,(idem dico.)dicit Dy. quo ad quid,nō ſimpliciter, ſed per omnia quod declara:quia ſ̈.in portione cohæredis efficitur hr̄s inuitus, qn̄ apud eū eſt prima portio,cui altera accreſcit,ſed hic non:quia nō eſt apud eū, ſed apud patrem,vel dn̄m,& ideo efficitur hr̄s ſi vult, dummodo fuerit in illa ſubſtitutus:aliàs etiam ſi vellet,non poſſet;quia portio cohæredis non deuoluitur, niſi per ius accreſcendi, & ſibi non poteſt accreſcere:quia portionem ſuam non habet: & portio accreſcit portioni,vt ı̄.eo.l.ſi totam.ideo accreſceret patri,vel dn̄o inuitis. Item in duplici iure habet portionem cohæredis.ſ.iure accreſcendi,& iure ſubſtitutionis:hic verò iure ſubſtōnis tm̄,ſi vult, ſi autē non vult.accreſcet patri,vel dn̄o.¶In text. ibi (erunt nanq; hæredes).ſ.filius, vel ſeruus effecti ſui iuris ſi volunt,& ſunt ſubſtituti: aliàs pater,uel dn̄s ex iure accreſcendi:& tunc bene ſequitur ꝯn̄s, ſunt enim appendices &c.ſ.portiones poſtea deficientes ſunt appendices primæ portionis aditæ: vt ſequantur illum.apud quem
3 reperiuntur.¶†Et no.iſtud verbum,appendices,quod dicit Ang. alibi non reperiſſe.Et facit ad intellectum illorum verborum,cohærentibus dependentibus, & connexis. quæ interdum ponuntur in reſcriptis,vt in c.fi.de iud.lib.6 in prin.de quib.in addi.Spec. de teſte.§. nunc videndū. ¶ In gl.j.ante fi.ibi,de impu.& ali.ſubſt. l.teſtō.ibi l.vr̄ ſentire ꝯrium.ſ̈.eo.l.nec is.§.j.in j.gl.ꝙ pōt repudiare ex ſubſtōne,& hr̄e per ius accreſcendi,pro hoc.ı̄.ad Treb.l.recuſare.§.Titius.Dy.tenet iſtam gl. & ad illa iura reſpondet, ꝙ loquuntur. qn̄ aliqua portio defertur mihi ex duplici iure incōpatibili,puta ex teſtō, uel ab inteſtō,ſeu iure ſubſtōnis directæ, uel fideicommiſſariæ; vt tunc poſſim eligere ex quo iure velim, hic qn̄ duplici iure compatibili,quo caſu non poſſum eligere, ſed ex vtroque tenore amplecti.Hoc non placet, quia eadem ratio vr̄, qn̄ ſunt incompatibilia,ſed diuerſa,ar.in l.ſi domus.de ſer.vr. p̄di. & l.quod in heredem.§.eligere. de tribu. Old. verò dicit, ꝙ ꝯria loquuntur,qn̄ aliqua hæreditas defertur mihi ex plurib. viis:quarum quælibet eſt expreſſa voluntate defuncti, hic quando vna eſt ex voluntate defuncti, vt ſubſtitutio, altera non,vt ius accreſcendi.Iſta ſolu.non placet,nam procederet quantum ad §. ſi Titius.non quantum ad l.nec is.§.j.ſ̈.eo.quia ibi una erat ex uoluntate defuncti,ſcilicet ex teſtamento,altera præter voluntatem, vt ab inteſtato,& tamen poterat ex vna repudiari, ex altera amplecti.Bar. autem diſtinguit. Aut incępi a repudiatione partis meæ, & tunc potero partem cohæredis habere ex inſtitutione, ſi ſum ſubſtitutus, & cum illo habeo etiam partem meam repudiatam iure accreſcendi,vt ı̄.e.l.ſi tu ex parte. Aut incępi ab aditione partis meæ,& tunc compellor habere portionem cohęredis vtroq; iure,vt hic.primum dictum fateor de plano. Sed ſm̄ dictum ſubdiſtinguo,quando primò adiui partem meam,& aut portionem cohæredis erā ſolus habiturus per ius accreſcendi, ſicut per ſubſtitutionem, quia non eramus niſi duo inſtituti, & tunc ſit uera iſta gl.& dictum Bar. ꝙ habeo eam etiam iure ſubſtitutionis inuitus:quia tunc ſubſtitutio eſt coniuncta domino cum iure accreſcendi.vnde capit ab eo hanc naturam,vt accedat inuito,ſicut & ius accreſcendi, & hoc tn̄ eſt verum in perſona ipſius ſubſtituti uiuentis. Sed ſi deceſſiſſet, licèt tranſmiſiſſet ius accreſc.ad ſuos hæredes, non ſic tranſmiſiſſet ius ſubſtitutionis, licèt cum iure accreſc.eſſet coniunctum,vt ı̄.e. l. qui patri. ſm̄ communem intellectum, aut non eram ſolus habiturus per ius accreſ. quia eramus tres cohr̄des,&ego ſolus fuit ſubſtitutus vni eorum,quo caſu,ſi volo habere ex ſubſtitutione,ego ſolus habeo, ſi non accreſceret mihi,& cohr̄di pro rata,ut in exemplo hic poſito per glo. & tunc puto ueram eſſe præcedentem opin. quam gl. ur̄ reprobare,ꝙ poſſum repudiare ex iure ſubſtōnis, & uenire per ius accreſc. quia tunc ſubſtitutio non eſt ita coniuncta cum iure accr. ſicut in præcedenti caſu. Sed quid econtra, ſi uolo repudiare ex iure accr.& admitti ex ſubſtōne? Reſpondetur,ꝙ non procedit, quia cum ſubſtitutio præferatur iuri accreſcendi,quouſque repudiem ex ſubſtitutione,nō eſt mihi delatum ius accreſcendi, ideo non poſſum illud repudiare. Nec obſtant ad primum caſum iura in contrarium allegata, quia in illis non erat coniunctum unū ius cum altero, & ex neutro illorum deferebatur inuito, hic ſic ex iure accreſcendi, & iſta eſt ueritas in hoc paſſu male declarata per Doct.¶In gl.ſequenti ibi: {dixi ubi adierunt.} ſcilicet filius,uel ſeruus effectus ſui iuris adierunt, ſcilicet portionem cohæredis, in qua fuerunt ſubſtituti.quaſi dicat ſi nolunt adire, ſi repudiant, tunc non erunt ipſi hr̄des, ſed pater, uel dn̄s ex eadem ſubſtōne. ita ſentit glo.infra dum dicit,ꝙ habeant ſubſtitutiones,qui habēt inſtitutiones,ſed hoc non placet,quia pater, uel dn̄s non fuerunt ſubſtituti,ergo &c.ut l.qui liberis.§.hæc uerba.de uul.& pup.ubi eſt caſus ꝯ gl.dic ergo, ut ſ̈. dixi, ꝙ filio, uel ſeruo repudiantibus
4 ex ſubſtōne pater,uel dominus uenient per ius accreſc. ¶ † Vltimo no.gl. in fi. ꝙ ſubſtitutio uulgaris non dicitur dependere ab inſtitutione,ut illa uitiata uitietur ſubſtitutio, licèt ꝯrium dicat gl. in l.3.§.fi,de lib.& poſth.ut ibi tetigi, & allegaui iſtam gl.

ADDITIO.

a Mox.Adde qualiter intelligitur mox. Bart. in l.j.in fi.ff.ſi cer.pet.& glo. in c.propter.de elec.

§.Si excluſus. Iubens filio, uel ſeruo,ut adeat, non propterea ur̄ adire portionem ſuam, ſi ab illa fuerat excluſus ꝑꝑ defectum conditionis.h.d.ſecus ſi nō fuerat excluſus,ut ſ̈.e.l.ſi ego.quia tunc cum poſſet eam adire eo ipſo,ꝙ iubet ſeruo,ut adeat ſuam, uidetur etiā uelle habere propriam,ſed licèt hic non habeat ex ſua perſona,habebit tn̄ ex perſona filij, uel ſerui, cui accreuit per excluſionem a ſua, quia non poteſt quis decedere pro parte inteſtatus,& pro parte teſtatus & hoc eſt,quod uoluit gl.hic poſita.¶In gl. ibi, { & ſm̄ hoc in poteſtatiua. } pone iſti uolunt concludere, ꝙ iſte pater non habebit portionem,in qua fuit inſtitutus, nec ex ſua perſona,nec ex perna filij propter ſuam culpam, quia conditionem poteſtatiuam non impleuit,ſecus ergo ſi eſt caſualis, ſed ſecundum hoc ſequeretur inconueniens,de quo ı̄.per glo.& ideo tene,ꝙ idem ſi fuiſſet caſualis,& quòd licèt non habeat ex propria habet per perſonam filij per ius accreſcendi.

§.Sed ſi ex duobus. ¶ Ex duabus portionib. delatis mihi per diuerſos, licèt acquiſiuerim unam, non propterea eo ipſo acquiro aliam ſine nouo iuſſu,& noua aditione.h.d.Et ſic non obſtat l.2.ſ̈.eod. quia ibi quādo plures portiones deferuntur mihi per me ipſum, tunc adeundo pro una, efficior hæres in omnibus, quia non requiritur factum alterius,hic qn̄ omnes per alios diuerſos,quo caſu requiritur factum illorum,unde non ſequitur unus adiuit iuſſu meo,ergo & alter cenſetur adiuiſſe, & de hoc dic,ut infra eod. l.fi.in magna diſtinctione per Bar.

LEX XXXVI.

SI ex parte. Licèt quis adiuerit pro parte ſua,non efficitur hr̄s in parte, in qua filius,uel ſeruus eſt inſtitutus,niſi interueniat noua aditio cum iuſſu.d.h. Sed contra de l.ſi ego.ſ̈.eo

¶ No.

¶No.ibi econuerſo.primo fuit effectus hęres in portione ſerui,
vel filij, vnde eo ipſo efficitur hæres in ſua, in qua non requiritur
factum alterius, ſed hic adiuit primo ex ſua.

LEX XXXVII.

1 *Per aditionem hæreditatis acquirit quis non ſolum dominium, ſed etiam*
omnia iura actiuè, & paſſiuè.
2 *Caſus, in quo dominiũ acquiritur ſine poſſeſſione, uel traditione, & ua-*
let ſtatutum, uel conſuetudo, quòd poſſeſſio defuncti transferatur in
hæredem ſine noua apprehenſione.
3 *Poſſeſſio qualiter poſſit transferri ex actu ficto non interueniente actu*
corporali.

1 HAeres. †Per aditionẽ hr̃ditatis acquirit qs nõ
ſolum dñium, ſed ẽt oĩa iura actiuè, &
paſſiuè.h.d.¶In tex.ibi, dñium.dic non aũr in poſſeſ-
ſionem defuncti, quia illa finitur morte, & ad hr̃dẽ
non tranſit, vt l.j.§.Scæuola.ſi quis te.li.eſſe iuſ.fu.Et poſſeſſio hę
2 redis erit noua poſſeſſio, vt l.cum hęredes.in prin.de acq.poſ.†Et
ſic no.caſum, in quo dñium acquiritur ſine poſſeſſione, vel tradi
tione, ſi tñ eſſet ſtatutum, vel conſuetudo, ꝙ poſſeſſio defuncti
transferatur in hr̃dem, valeret, & nõ requirerẽt noua apprehen
a ſio, vt eſt in ciuitate iſta,[a] & ẽt Boñ.de quo ẽt per Cy.in l.ea. C.de
ↄd.ob cauſam.qui dicit hanc conſuetudinẽ eſſe in Francia, ꝙ vi-
uus ſaginat mortuo, hoc eſt dicere, ꝙ hæres viuus ſuccedit in poſ
ſeſſione defuncti.Nam ſagina idem eſt, ꝙ poſſeſſio apud Gallos.
3 †Et qualiter poſſit transferri poſſeſſio ex actu ficto non interue
niente actu corporali, ſed fingendo, ꝙ interuenerit mediante cõ
ſuetudine, vel ſtatuto:habetur in c.ex literis. de conſue. & tangi-
tur per Bal.in l.fin.C.de ſacroſan.eccl.

ADDITIO.

a Ciuitate iſta.& etiam in regno Franciæ.nam vulgariter dicitur. le mort
ſaſiſt le vif.

LEX XXXXIII.

1 *Qui adit portionem ſuam post repudiationem cohæredis, uidetur adiiſſe*
hoc animo, ut pro utraq; portione oĩbus onerib. hæreditarijs teneatur.
2 *Qui acceptat unum, uidetur ſe obligare omnib. legibus loquentib. de illo.*
Acceptans ciuilitatem in aliquo loco, ꝙ cenſeatur ſe obligaſſe omnibus
oneribus ciuium.
Quid ſi ante ciuilitatem adeptam habebat aliquod beneficium tanquã
forenſis quod ciuibus non competebat.
3 *Damnum quando habet originem a lucro, iuris ignorantia nõ prodeſt in*
damnis uitandis ſicut non prodeſt in lucris quærendis.
4 *Qui occidit bannitum, qui tamen erat rebannitus, ſed non erat cancella-*
tus de libro bannitorum, an puniatur, & poſſit ſibi imputari, quare nõ
perquiſiuit, an eſſet rebannitus.
5 *Paria ſunt ſcire, & ſcire potuiſſe facta diligenti inquiſitione.*

1 SI duo. † Qui adit portionem ſuam poſt repu-
diationẽ cohr̃dis, vr̃ adijſſe hoc animo,
vt pro vtraq; portione omnib. onerib. hæreditarijs
teneaẽ.h.d. In tex.ibi, {neceſſarij inſtituti.} idem vr̃ ſi,
ſint voluntarij, vt no. ꝭ.eo.l.cũ hæreditate.in fi.j.glo.¶In text.ibi,
(non poſſe recuſare.) etiã ſi velit repudiare partẽ ſuam, nę teneca-
tur omnib.creditoribus. Nec ob.l.cũ hr̃ditate. ꝭ.e.quia ibi primo
adiuerat partem ſuam, & poſtea cohęres repudiauit, quo caſu ni
hil eſt, quod ſibi imputet.vnde pp caſum inopinatum, ſi nõ vult
teneri pro vtraq; portione, conceditur ſibi, vt poſſit ſuam repu-
diare, & ambæ applicantur creditoribus:ſed ſi vellet ſuam retine-
re, inuitus haberet portionẽ cohæredis, vt ſ.eo.l.ſi quis hæres.hic
verò primo cohæres repudiauerat, & ipſe hoc ſciebat, vnde eſt
quid ſibi imputetur, quare adiuit poſtea ſuam per rõnem, quę ſe
quitur, qui.n.ſcit &c. ſecus ergo ſi ignorabat cohæredẽ adiuiſſe,
& hoc vult gl.ſuper verbo, non poſſe.nam paria ſunt cohr̃dem
poſtea repudiaſſe, uel ante, ſed poſtea ad ſui notitiam perueniſſe.
ar.in l.confirmando.& l.vtilitatem.ſ.de cõfir.tuto.& in c.poſt.de
2 exceptio.¶†Vltimò no.rõnem, quæ ſequiẽ, qui.n.ſcit &c. ꝑ quã
patet, ꝙ ille, qui acceptat vnum, vr̃ ſe obligare omnib.legibus lo-
a quentibus de illo, ſm Bal.Ex quo dico,[a] ꝙ ſi aliquis acceptat ciui
litatem in aliquo loco, cenſetur ſe obligaſſe omnib. oneribus ci-
uium, etiam ſi illa ignoret, & ſibi imputet, quare non perquiſiuit,
poſito etiam, ꝙ ciuilitas ſit ſibi conceſſa de gratia ſpeciali, & ob
eius tñ fauorem, hoc expreſsè determinant Pet.& Bal.in l.quod
fauore.C.de leg.licèt iſtum tex.nõ allegent, vbi eſt caſus.Nec ob.
quod no.Bar.in l.3.§.ſi emancipatus. ꝭ. de ↄtab.nam fateor, ꝙ ſi
ante ciuilitatem adeptam habebat aliquod beneficium tanquã
forenſis, quod ciuibus non competebat.Pone exemplum in ciui
tate Florentiæ, vbi ſemel fuit ordinatum, ꝙ ciues non poſſent eli-
gi ad lect. ſed duntaxat forenſes, aliquis forenſis fuit receptus in
ciuem, certè nõ perdit illud beneficium. ita loquitur dictum Bar.
ibidem, ſed non teneretur ad onera ciuium, quia hoc non habe-
bat ex beneficio forenſium, ſed ex eo, quia non erat ſubditus, iõ
ſi poſtea efficitur ſubditus, tenebitur ad onera per hanc l. ¶In gl.
quæ incipit (conſulendo peritiores.) videtur ergo per hanc gl. ꝙ
ſi non potuit conſulere peritiores, quia non erant in illo loco, nõ
habet locum iſta l.vt teneaẽ pro portione repudiata.hoc puto ve
rum, ſi expreſsè proteſtatus eſt, ꝙ non intendebat habere ſuam
partem, nec volebat obligari creditorib.niſi pro parte, & tũc per
mittitur ſibi repudiare partem, quam adiuit, ſicut ſi adiuiſſet an-
te repudiationem cohæredis, ut ꝭ.eodem.l.cum hæreditate. aliàs
adeundo ſimpliciter cenſetur ſe committere diſpoſitioni iuris:
& ſic tenebitur, ſi ſciebat cohæredem repudiaſſe, licèt crederet il
lam portionem non debere ſibi accreſcere inuito. & ſi dicaẽ iſta
proteſtatio deberet ſibi prodeſſe, ẽt ſi non poſſet conſulere peri-
tiores.Reſpondeo ↄrium, puto per gl. fi. huius l. quia ↄ præſum-
ptionem huius l. de qua in fi. non admittitur probatio in contra-
rium, etiam per confeſſionem partis, quia eſt fictio, & non præ-
ſumptio ſm, glo.fi. quam no. quod intelligo eo caſu, quo potuit
3 conſulere peritiores, ut in hac glo. ¶†In fi.gl.ibi:(quia originem
habet a lucro) no iſtam gl.& adde iſtum caſum ad alios, qui po-
nuntur per gl.in l.rẽa.de iuris, & fact.ign.inter quos iſte non poni
tur, quod qñ dãnum habet originem a lucro, iuris ignorantia nõ
prodeſt in damnis vitandis, ſicut non prodeſt in lucris quærẽdis,
nam ille, qui adit hæreditatem, principaliter intendit lucrari, licèt
4 in ↄñam intendit etiam obligari, tene menti hunc caſum. ¶†Vlti
b mò d.Ang.inducit tex.ad qõnem de illo, qui occidit bannitũ,[b] tñ
erat rebannitus, ſed non erat cancellatus de libro bannitorum, ꝙ
puniatur, & poteſt ſibi imputari, quare non perquiſiuit, an eſſet
5 rebannitus, uel non, † quia paria ſunt ſcire, & ſcire potuiſſe facta
diligenti inquiſitione, ut hic, & l.quod te. ſi cert.pet. Breuiter iſte
tex.nihil facit, quia loquitur de his, quæ conſiſtunt in diſpoſitio-
ne iuris, & ueniunt in neceſſariam ↄñam, prout ſunt iſta, ꝙ adeun
do vnam partem cogitur habere alteram, ne quis decedat pro
parte teſtatus, & pro parte inteſtatus, & ꝙ teneatur creditorib.
ſed ꝙ aliquis ſit rebannitus, conſiſtit duntaxat in facto, & non ve
nit in conſequentiam banni, & ideo ſufficit, ꝙ eſſet in libro banni
torum, quia excuſatur authoritate publicæ ſcripturæ, niſi ſubſi-
ſtat aliqua cauſa, propter quam debuerit credere, ꝙ eſſet rebanni
tus, ut ſi erat de hoc publica uox & fama:aliàs non eſt ſibi impu-
tanda culpa, quare non perquiſiuit, & hoc patet ex no. per Bal.in
l.non ſolum.§.fi.de ope.no.nun.in 2.q.prin. de proteſtatione in-
hibitoria.ubi tene, ꝙ debeat fieri fides per publicum inſtrumen-
tum de rebannito ad hoc, ut ille teneatur, uel quòd ſit publica fa-
ma, ut ſ.dixi & tunc tenereẽ, non tamen de dolo, ſed de culpa, &
ſic non deberet decapitari, per ea, quæ idem Bar.no.in l. fin. ꝭ. de
adul.& uide in addi.Spec.de obligatione, & ſolutio.ſuper rubri-
ca.in fine.de iſta quæſtione.

ADDITIONES.

a Ex quo dico.Adde quod dicta refert, & ſequitur d.Alex.de Imo. in conſi.
157.col.pen.ver.quinimmo.in 2.vol.& eundem Alex.in conſ. 103. vol.
4.in fi.in dicto.2.vol.Fran.Cur.
b De illo, qui occidit bannitũ.Adde Nellũ in tractatu de bannitis.in j.pte
tertij tpis.q.2.& Alex.de Imo.in conſ.65.col.3.circa mediũ.& in conſ.
114.col.2.ver.plus dicit.in j.volu. Et adde tu, ꝙ hanc decisionem refert
d.Phil.Cor.Peru.in conſ.17.col.3.ver.& idem dicit.& vide Ang.in l.fi.in
fra.de his, q̃ in teſt.delen.ibi, ꝙ ſi quis ſit deſcriptus bannitus in plurib.
ſcripturis, ſi in vna erat caſſus, in alia non, tamen offendens excuſabitur.
& eum ibi ſequitur Cu.& Ful.in l.noſtrum.C.de te.Stra.

1 *Subſtitutus pupillariter, ſi hæreditatem pupilli adiuerit, quando uidea-*
tur paternam adire.
2 *Qui repudiat hæreditatẽ ex teſtamento, non uidetur impugnare iudiciũ*
defuncti, ut perdat ex eo commodũ, dummodo ſit aliquis, qui eã adeat

1 QVæſitum. † Qui adiuit hæreditatem pupilli ex
pupillari ſubſtitutione, uidetur adire
paternam, ſi ſolus erat inſtitutus, ſecus ſi habebat cohæ-
redem, qui adiuerat h.d.ſm uerum intellectum, quẽ
ſonat litera, & ratio colligitur ex his, quæ habentur in l.pro hære-
de.§.Papi.ſ.eod. ubi ponitur ſimilis caſus ſimilem rationem ha-
bens, & ſic debet intelligi, quando incępit iſte inſtitutus, & ſubſti-
tutus ab aditione pupillaris hæreditatis, & quæritur, an per hoc
uideatur adire paternam, ſed gloſſ. & Doct. uidentur intelligere
econuerſo, quando incępit a repudiatione paternæ, & quæritur,
utrum poſtea poſſet habere pupillarem.certè licèt etiam hoc ca-
ſu locum habeat diſtinctio huius l.tamen iſtum intellectum lite-
ra nullo modo patitur, ſi benè inſpiciatur, ideo tene præcedentẽ,
quæ eſt ipſa ueritas, & ponas caſum in extraneo hærede inſtitu-
to, & ſubſtituto filio exhæredato. Si enim filius eſſet inſtitutus,
non haberet locum diſtinctio huius l. quia uel filius adiuiſſet hæ-
reditatem, & tunc ſubſtitutus non poſſet hæreditatem pupilli ſe-
parare a paterna, vt l.ſi plurẹs.§.filio.de uulg.& pup.ſic teneretur
creditoribus paternis, cuius contrarium hic dicitur.aut filius adi-
uit, ſed repudiauit, & tunc propter exiſtentiam filij hæredis poſ-
ſet iſte ſubſtitutus habere pup.repudiando paternam, etiam ſi nõ
habebat cohæredem.Et ideo non ſequitur neceſſariò, ꝙ uolen-
do pup.cenſeatur uelle paternam, cum poſſit habere pup.ſine il-
la, ſicut quando habet cohæredem, qui adiuit.In tex.ibi, niſi attin
gat.hoc eſt contra intellectum gl.& Doct:qui ponunt caſum, ꝙ
incępit ab aditione paterna.¶In tex:ibi, {nam qui iudicium paren
tis impugnauit.} iſtam rationem declara ſic, nam ſi adeũdo pup.
non

non videret adiuiſſe paternã, ſequeret, ꝙ poſſet illã paternam poſtea repudiare, & ſi repudiaret, impugnaret iudiciũ defuncti, quia ipſum ſpernit, & per ꝯñs non deberet ex illo conſequi vtilitatem, arg. in l. filium. §. omnibus. de leg. præſtan. Ex quo ipſe igitur voluit habere vtilitatẽ hr̃ditatis pup. ſequitur, ꝙ voluit non poſſe iudiciũ patris impugnare: & ſic non poſſet repudiare, & hoc idem
2 importat quod adire. † Sed iſta rõ Iul. non eſt bona: quia ſequeretur, ꝙ etiã ſi haberet cohr̃dem, quia adiuiſſet, idẽ eſſet, qñ adhuc ſubeſſet iſta rõ, nec eſt verũ, ꝙ qui repudiat hr̃ditatem ex teſtõ videatur impugnare iudiciũ defuncti, intantũ, ꝙ perdat ex eo commodum: dummodo ſit aliqs qui adeat eã, vt). de le. j. l. filio a patre, vbi eſt caſus, ideo reiecta hac rõne, Iuriſconſultus determinat aliter cũ diſtinctione, quæ ſequit̃, aut non habebat cohæredẽ: & tunc quia non eſſet per cuius aditionẽ pup. ſubſtõ confirmetur adeũdo ex pupillari vr̃ adire pr̃nam. quia qui vult vnũ, uult aliud, ſine quo illud velle non põt: aut habebat cohr̃dem qui adiuit, & tunc quia ceſſat iſta rõ, non videtur adire paternam, cum poſſit habere pupillarem abſq ſua aditione, vt in d. §. Papi quod declara, vt ibi dixi qñ cohr̃s iam adiuerat, aliàs ſecus, & ita intellige hic. Ex hoc ſequitur, ꝙ iſta l. debet intelligi, qñ iſte inſtitutus, & ſubſtitutus erat extraneus, ſi. n. eſſet ſuus, tunc etiam repudiata paterna, poſſet habere pupillarem: quia ꝑꝑ exiſtentiam ſui hr̃dis confirmaretur ſubſtõ, etiam exhr̃dati, vt). l. proxi. vbi caſus, & ideo adeundo pup. nõ cenſeretur ſe immiſcere paternæ, cum ſine iſta immixtone poſſit habere pu. Adde & tertiam limitationem, nã intelligo iſtam l. qñ iſte extraneus fuit ſubſtitutus pu. nõ tanꝙ hr̃s, per illa verba, quiſquis mihi hr̃s erit, ſed nominatim: aliàs nõ poſſet hr̃e pup. ſine paterna, etiam ſi haberet cohr̃dẽ, qui adiuiſſet, vt l. qui liberis. de vul. & pup. Et iſta no. quia non tanguntur ꝑ Doc. & tñ ſunt ſubſtantialia ſine quibus iſta l. non poteſt intelligi.

LEX XLI.

2 *Extraneus ſi fuit ſubſtitutus filio exhæredato, quòd exiſtentia ſui hæredis iſtius filij repudiantis non confirmet tabulas pup. ad commodum illius extranei.*

1 **Filius.** † Exiſtentia ſui hr̃dis, etiam nuda ꝑꝑ abſtenſionẽ confirmat. pu. ad commodũ ipſius & ſui hr̃dis, vt poſſit pu. ſuccedere ẽt exhæredato. h. d. & ſemper allegatur. ſimiliter ad commodum ſuum, vt poſſit ſibi ſuccedi: vt). l. proxi. & l. ſi pater. de priui. credi. ¶ In gl ibi: {vel dic ſpirituale in filio abſtinente.} hæc vera, & cõiter tenetur per oẽs, qa aliæ
2 ſunt diuinationes. ¶ † Sed q̃ritur, quid ſi extraneus fuiſſet ſubſtitutus huic filio exhr̃dato? Rñdetur exiſtentia ſui hæredis iſtius filij repudiantis, non confirmaret ta. pup. ad cõmodũ illius extranei, ſm̃ Bar. in l. ſi filius qui patri. de vul. & pup. tu dic, vt ibi dixi. Item iſta hr̃ditas paterna repudiata ad quem deuenit, ſi iſte repudians non habebat coheredem, & frater ſuus erat exhæredatus? dic, vt dixi in d. l. ſi filius qui patri. ꝙ ad iſtum exhæredatum, non ꝙ ſit heres directus ab inteſtato, vel de iure ciuili, ſed vtilis, & de iure prætorio, ex quo ille inſtitutus repudiauit, qui remanſit hæres nomine ex teſtõ, & de iure ciuili. vnde alius ab inteſtato non poteſt eſſe directus hæres. š. eo. l. quandiu. & in fine no. l. ſiue. §. licèt quod Papin. de mino. ¶ Item qualiter confirmatur iſta ex hæreditatio. ut ſibi ſuccedatur tanquam exhæredato, prout videtur uelle iſta litera. Reſpondetur, vt dixi in d. l. ſi filius qui patri.

LEX XLII.

1 *Hereditatem pupilli quis adeundo, non tenetur oneribus hæreditatis paternæ, a qua impubes ſe abſtinuerat.*
2 *Vtilius eſt habere hæredem ex teſtõ, quàm ab inteſt. & maior eſt honor.*
3 *Donatio omnium bonorum præſentium, & futurorum, ꝙ non ualet,*
4 *Qui repudiat ex teſtõ, & amplectitur ab inteſtato propter aliud q̃ cauſa fraudandi legatarios, non incidet in edictum ſi quis ob cauſam teſta.*
5 *Exiſtentia ſui hæredis confirmat tab. pup. ad commodum ipſius filij repudiantis, ut poſſit ſibi ex ſubſtitutione ſuccedi.*
Qui hẽt hæreditatẽ pupilli, ſi non hẽt hæreditatẽ paternã, nõ tenetur creditorib. paternis, licèt ex prouiſione patris habeat hæreditatẽ pupilli.

1 **SI pupillus.** † Qui adit hereditatem pupilli, & ex pupillari ſubſtitutione, non tenetur oneribus hæreditatis paternæ, à qua impubes ſe abſtinuerat, licèt Iul. contrarium dixerit, cuius opin. hic reprobatur. h. d. vſque ad §. ſi in ſocietatem. Primo ponitur reſponſio Iul. continens r̃lam, & exceptionem, vſque ibi: quæ ſententia. ſecundo ponitur reprehenſio Marcelli circa exceptionem poſitam a Iul. per duas rationes vſque ibi: ſed, ꝙ in fratres. Tertio vnum quod Iuriſ. actor legis legitimat, & declarat, & pone hic caſum, ꝙ pupillus fuit inſolidum hæres inſtitutus, qui tñ hæreditatem repudiauit, & in hoc differt a legibus præcedentibus: in quibus pu. cui facta erat ſubſtitutio pup. erat exhæredatus. Item in alio differt, quia in illis ipſe ſubſtitutus pup. erat etiam inſtitutus a patre, hic nõ, ſed ſolus pu. cui facta eſt ſubſtitutio, ſed in alio concordat iſta l. cum l. præced. quia ſicut ibi exiſtentia ſui hæredis confirmat tab. pup. ut ipſe ſuus hæres poſſet ſuccedere ex eis, ita & hic, vt ſibi ſuccedit ex eius &c. ¶ In tex. ibi: {ut putent ſubſtitutum etiã patris onera ſubſtitutum. } ſub. licèt non habeat hr̃ditatem paternam poſtq̃ pup. eam repudiauit, & ille ſolus fuerit inſtitutus, & potuit eſſe motiuum Iul. quia cum ſubſtitutus habeat commodũ hr̃ditatis pup. ex prouiſione patris ipſius pup. non debeat recuſare onera pr̃is, ar. in l. ex qua perſona. de reg. iur. ¶ In tex. ibi rectè notata eſt. ſ. in eo, quod dixit de ſubſtituto pup. quia poſtq̃ non habet hæreditatem paternam, non eſt iuſtum, ꝙ teneatur creditoribus paternis, licèt habeat pup. ex prouiſione patris ꝑꝑ rõnem, quæ ſequitur. ¶ In tex. ibi, {impugnat. n.} declara iſtam rõnem ſic. nam intereſt pup. habere hr̃dem potius ex teſtõ, q̃ ab inteſtato, quia maior eſt honor, & ſi non eſſet opi. Iul. poſſet habere hæredem ex teſtõ. i. ex pup. ſubſtõne, licèt pater ex teſtõ hr̃dem non habeat poſtq̃ pup. repudiauit hr̃ditatem illius, nam nihilominus remanſit hr̃s nomine, ꝑꝑ qđ pu. ſubſtitutio fuit confirmata, ſed ſi opin Iul. eſt uera ſubſtitutus timore onerum paternorum nollet adire hæreditatẽ ex ſubſtitutione pup. & ſi eſt talis, qui poteſt ab inteſtato pup. ſuccedere, ut frater repudiabit ex pu. ſubſti. & amplectetur ab inteſtato: quia tunc non tenebitur creditoribus paternis, ut primo dicto Iul. & ſic fiet ꝯ utilitatem pup. cuius potius intereſt habere ex teſtõ. Et ſi dicatur imò non facit hoc ipſe ſubſtitutus, ne incidat in edictum, ſi quis omiſ. cau. teſta. Reſpondetur, ꝙ de hoc non põt dubitare, quia illud edictum prouidet ꝯ illum, qui in fraudem legatorum repudiat ex teſtõ, & amplectitur ab inteſtato, ſed iſte non facit hoc in fraudem legatorum, ſed ne teneatur creditorib. paternis poſtq̃ hæreditatem illius non habet, & ſic non uidetur facere in fraudem edicti, ſed potius ſibi proſpicere, ne indebitis oneribus grauetur, & hoc uſque ibi, ſed ꝙ. Et ſi dicatur, iſtud, qđ dicis de fratre ſubſtituto, ꝙ repudiabit pup. ſubſt. & amplectetur ab inteſtato, uidetur, ꝙ ſibi non proſit alia ratione, quia nihilominus erit hæres neceſſarius pup. ex pup. ſubſtit. per l. ſed ſi plures. §. quos poſthumi. de uulg. & pup. Reſpondetur uerum eſſe, ſi eſſet frater ipſius pup. ſed dicit Iuriſconſultus ſe putare, quod ſ. dixerat Marcellus, debet intelligi, quando eſſet frater teſtatoris, ille. n. non eſſet neceſſarius hæres pup. quia nec teſtator poterat eſſe neceſſarius inuitus. ergo ꝙ ſi erat frater pup. licèt repudiet hæreditatem ex pup. & amplectetur ab inteſtato, tenebitur creditoribus paternis, quod non eſt verum, ut l. ſi filius qui patri. de uulgar. & pup. intellige ergo, ꝙ in hoc eſt differentia inter fratrem pupil. & fratrem teſtatoris, quia frater pupilli, licèt repudiet ex pup. tamen remanet hæres neceſſarius pupilli ex ſubſtitutione ſolo nomine frater autem teſtatoris non, ſed quantum ad onera paterna in caſu propoſito non eſt differentia, quia neuter ipſorum tenetur. & hoc uoluit in effectu tota gl. mag. quæ incipit, nam frater pupilli,
2 qui effundit plura uerba, q̃ expediat. ¶ † No. j. ꝙ utilius eſt habere hæredem ex teſtamento, quàm ab inteſtato, & hæc utilitas, ut dixi conſiſtit potius in honore, quàm in alio, & ſic potius intereſt habere hæredem, quoquo modo, quàm nullum habere, ut l. qa
3 intereſt. de interrog. act. ¶ † Item no. bonum tex. in uer. metu. n. pro determinatione Doctorum, qui communiter tenent in l. ſi. ſ. de pact. ꝙ non ualeat donatio omnium bonorum præſentiũ, & futurorum, quia aufert liberam teſtamenti factionem ſaltem per indirectum: uel facit, ut ille moriatur ſine hærede ex teſtõ, uel ab inteſtato, quia non reperiretur, qui ueller eſſe hr̃s eius, cum in eius hæreditate non poſſunt eſſe aliqua commoda, ſed potius onera, & iſta ratio probatur in iſto tex. quia ꝑꝑ hoc reprobatur
4 opi. Iul. ex quo ſequeretur iſtud incõueniens. ¶ † Item no. in ver. nec. n. uidet, ꝙ non incidit in edictum, ſi quis omiſ. cauſa teſt. qui repudiat ex teſtõ, & amplectitur ab inteſtato, ꝑꝑ aliud, q̃ cã frau-
5 dandi legatarios, facit l. cum pr̃. §. Titio: in ult. col. de leg. 2. ¶ † Vltimo allegatur iſte tex. ꝙ exiſtentia ſui hæredis confirmat tab. pup. ad commodum ipſius filij repudiantis, ut poſſit ſibi ex ſubſtitutione ſuccedi, & iſte eſt uerus intellectus, & uera ſolu. ad contrarium, quod formatur in 2. glo. & in alia, quæ incipit ſubſtitutum, dum apponunt, ꝙ iſta ſubſtitutio non poſſit habere locum, poſtquàm repudiata eſt hæreditas paterna per l. 2. §. adeo. de uul. & ſoluunt multis modis, qui continent diuinationem, Tu dic contrarium loqui in extraneo repudiante, hic in ſuo, qui remãſit hr̃s nomine, & hoc ſufficit, ſicut etiam confirmat ad commodum ſui, ut ipſe poſſit ſuccedere fratri ſuo ex pup. ut l. proxi. Concluſio ergo eſt iſta in iſto text. ꝙ ille, qui habet hæreditatem pupilli, ſi non habet hæreditatem paternam, non tenetur creditoribus paternis, licèt ex prouiſione patris habeat hæreditatem pupilli.

1 **§. In ſocietate.** † Qui perſeuerat in inchoatis uiuente patre, uidetur patris hæreditatem adire, ſecus ſi non inchoet. h. d. & dicit Dyn. ꝙ iſte caſus non eſt alibi. Sed intelligendo prout Bar. intelligit, parum dubitationis vr̃ habere, quia primum dictum habet intelligi, qñ ſocietas erat inchoata ſuper bonis paternis patre uiuente, nimirum ergo, in perſeuerando in ea poſt mortem cenſetur ſe immiſcere, quia aliqd facit ſuper bonis hæreditariis. Secundum autem dictum intelligit Bart. quando inchoat ſocietatem de nouo poſt mortem patris, ſuper bonis propriis, non paternis, uel hereditariis. Vnde cũ

nihil

nihil hr̃ditarium attingat, nõ cenſet̃ ſe immiſcere. diſtinctio ergo tex. fit pp hoc, q̃a viuente pr̃e non poterat habere bona ꝓpria, ſed poſt mortẽ patris ſic, ſi tñ viuente patre fuiſſet inchoata ſocietas lucri, & quæſtus prouenientis ex induſtria filij: non ex bonis paternis, vt ſi alius ponebat pecuniam, & filius induſtriam, licèt continuaret poſt mortẽ patris, non cenſeret̃ ſe immiſcere, q̃a nihil hr̃ditarium attingit, & ſi inchoaret de nouo ſu p bonis hr̃ditariis videret̃ ſe immiſcere. nõ ergo ſtat vis in hoc, an perſeueret in inchoata, vel inchoet de nouo. licèt tex. videatur vim facere, ſed an perſeueret, vel inchoet ſuper paternis, vel non: glo. tñ videtur habuiſſe alium intellectum, ꝙ qñ perſeuerat in inchoata iuſſu patris, cenſeatur ſe immiſcere, non quando inchoat a ſeipſo poſt mortem: quod non videtur habere rationem in ſe.

§. Si ſeruum. Filius manumittendo ſeruum hæreditarium, videtur ſe immiſcere hæreditati, ſecus ſi manummittat ſeruum proprium, etiam ſi ſibi mandatum erat a patre, niſi appareat, ꝙ tanq̃ hr̃s volens obtemperare mandato patris manumiſerit. h. d. vſque ad fi. l. ¶ In tex. ibi, ſi ſe abſtinuiſſet. idem ſi non abſtinuerat, cum ſit eadem rõ, procedebat aũt qõ, etiam qñ ſe abſtinuerat, quia poterat abſtenſionem reuocare. l. ſi quis ſuus. de iure deliber. & pp hoc ſic locutus eſt.

LEX XLIII.

1 *Per ſeruum hæreditariũ facientẽ aliquid noĩe ueri hæredis, ante aditã hæredi. nõ acquiritur hæreditas hæredis: nec aliquid eiuſdem hæreditatis.*

2 *Hæreditas propiiè loquendo non dicitur niſi antequam ſit adita, poſtea efficitur patrimonium hæredis uiuentis, quatenus eſt adita*

3 *Non debet eſſe aliquis cauſa ſuæ cauſæ.*

Quando duæ iuriſdictiones ſunt pares, altera contra alteram nihil põt.

4 *Quòd iſta nomina nenditus, donatus, uel legatus, ſignificent titulum, & & uerificentur ex actu momentaneo, ſed uerbum hæreditarium, uerificetur ex ſucceſſiuo.*

1 **HAeres.** † Per ſeruum hæreditarium facientem aliquid nomine veri hr̃dis, ante aditam hæredi. non acquiritur hr̃ditas hr̃dis: nec aliquid eiuſdem hæreditatis. h. d. nec etiam poſt aditam hæreditatem, & ſic poſt acquiſitum dñium hæredi non poſſeſſionem, poteſt ſibi acquirere poſſeſſionem, vt in l. j. §. veteres. de acq. poſ. Et quæ ſit rõ. dic, vt in gl. Intellige ergo iſtam l. vt dixi, qñ a ſeipſo aliud fecit circa res hæreditarias nomine veri hæredis, non iuſſu vel mandato hæredis: quia tunc ipſe hæres efficeretur hr̃s per ſe ipſum, eoipſo ꝙ mandaret fieri, vt). eo. l. per procuratorem. licèt ergo ille actus ſerui, ſit talis, qui ſi eſſet geſtus per hæredem, induceret aditionem hæreditatis, nihilominus nunc non inducit, quia non eſt in dñio ipſius hr̃dis, vnde nihil põt facere nomine illius, tanq̃ ſeruus ſuus. ¶ In tex. ibi hr̃s. ſ. illi cui delata eſt hæreditas, adhuc tñ non adiuerat, vnde non erat adhuc perfectè hr̃s. ¶ In tex. ibi: { vel id quod eiuſdẽ hr̃ditatis ſit. } idest ipſam hr̃ditatẽ. ¶ In gl. ibi: { dicunt vrgentem diſputationẽ. } Dy. ſ. q̃ fortè colligitur ex l. quod per manus. de iu. condi. quia hæreditas eſt cauſa acquiſitionis ſerui: non ergo ſeruus debet eſſe cauſa ſuæ cauſæ, vt hereditatem acquirat heredi, cum per acquiſitionem hereditatis factam ex propria aditio
2 ne hr̃dis, iſte ſeruus acquireretur hæredi. ¶ † Et no. ex iſta glo. primo, ꝙ hr̃ditas propriè loquendo non dicitur, niſi anteq̃ ſit adita, poſtea uerò deſinit eſſe hr̃ditas mortui, & efficit̃ patrimonium hr̃dis viuẽtis, hoc intellige, quatenus eſt adita. nã ſi eſſet pro parte adita, & pro parte nõ, pro illa q̃ non eſt adita, non deſineret eſſe hereditas, & hoc voluit gl. in l. eius qui in prouincia. ſi cer. pet. ſu p
3 ver. hæredi. ¶ † Item no. ex iſto ver. ſm̃ expoſitionẽ Dy. id quod ſ̈. dixi, ꝙ non dẽt eſſe aliquis cã ſuæ cãe. Item in ver. ſeq. no. arg. ſm̃ Bal. ꝙ qñ ſunt duæ iuriſdictiones pares, altera ꝯ alterã nihil põt,
4 nã par in parem non hẽt imperiũ. l. nã quod. ad Treb. ¶ † Vltimo no. ꝙ iſta nomina, venditus, donatus, vel legatus, ſignificant titulum, & verificant̃. ex actu momentaneo, ſed iſtud vrbum hr̃ditarium: nõ verificat̃ ex momentaneo, ſed ex ſucceſſiuo: quia quouſque hæreditas ſit, dicitur, ꝙ eſt res hæreditaria, non poſt.

LEX XLIIII.

1 *Si minor reſtituatur aduerſus aditionem, remanent firma geſta per eum bonafide, tanquam per hæredem.*

3 *Geſta p Prælatũ licèt poſtea priuetur ꝑlatura, firma remanẽt, ſecus ſi nõ erat uerus prælatus, licèt putaretur eſſe, ſi poſtea declaretur nõ fuiſſe.*

1 **QVoties.** † Si minor reſtituatur aduerſus aditionẽ remanent firma geſta per eũ bona fide, tanq̃ per hæredem. h. d. quia tunc erat uerus heres, & potuit gerere, & licèt nunc deſinat eſſe in effectu, non tñ ex eam de p̃terito, ſed, ut ex nunc, quia reſtõ non trahitur retro, ut no. in l. Gallus. in §. & q d ſi tm̃. de lib. & poſth. ſecus in geſtis ab illo qui non eſſet hæres, ſed putabatur eſſe, uel ſi ex cã de præ
2 terito deſineret eſſe. † Et ſic faciunt iſta, ꝙ geſta per prælatum, licèt poſtea priuetur prelatura, firma remanent, ſecus ſi non erat verus ꝑlatus, licèt putaretur eſſe: ſi poſtea declaretur non fuiſſe. ut no. in l. iuſiurandum, quod ex conuentione. §. j. de iureiur. per glo. & uide hic bonum tex. in l. ex contractu.). de re iud.

LEX XLV.

2 *Opera eſt diurnum officium.*

Seruus dotalis, adeundo iuſſu mariti, an acquirat marito. & nu. 1.

Licèt homo per me non poſſeſſus, uel etiam ſeruus tuus non poſſeſſus per me, ſi fuit inſtitutus contemplatione mei, non poſſum ipſum compellere adire, & mihi reſtituere.

3 *Quòd alius per me non poſſeſſus, lecèt mei cõtemplatione ſit inſtitutus, poſſit pro ſe adire, & non teneatur mihi reſtituere.*

4 *Si iſte liber homo, per me bona fide poſſeſſus adiuit ſine iuſſu meo, ſciens ſe liberum. acquirit ſibi, tamen tenetur mihi reſtituere, ſed quando adiuit iuſſu meo, acquiritur mihi recta uia.*

1 **ADitio.** † Hereditas delata ſeruo dotali, licèt poſſit adiri iuſſu mariti, ſibi tñ non remanet, ſed reſtituit uxori ſoluto matrimonio, hoc primo. delata verò ſeruo fructuario, etiam adiri non poteſt iuſſu fructuarij, quia non eſt dñs, ſicut maritus, nec etiam ad fructuariũ pertinet, cum non ſit in fructu opera ſerui. hoc ſecundo delata uerò libero homini, per alium bona fide poſſeſſum, ſi cõtemplatione poſſeſſoris, põt adiri iuſſu poſſeſſoris, & ei acquiritur. hoc tertio, & vltimo dicit tota l. hoc tñ ultimum declara, ut hr̃ in l. homo liber. & l. liber homo. de acq. re. do. qñ ipſe liber homo ſciebat ſe eſſe liberum, & uoluit acquirere poſſeſſori, aliàs ſecus, & uide ibi bonã gl. quæ dicit, ꝙ plura requiruntur ad hoc, ut acquirat poſſeſſori, primum autem dictum declara, ut l. ſeruus dotalis. ſ̈. ſolu. matr. & ſm̃ dictum de fructuario declara, ut dixi. ſ̈. co. l. ſi quis mihi bona.
2 in prin. ¶ † In tex. ibi non eſt in opera ſeruili. quia opera eſt diurnũ officium, ut). de ope. lib. l. j. ſed aditio expeditur momento ſm̃ Dy. { In tex. ibi, { ſi ſeruus dotalis adiret. } ſupple iuſſu mariti, & tũc procedit quod hic ſubiicitur, nã illa hæreditas acquiritur marito, & efficitur dotalis, & maritus ea utitur, & fruitur conſtante matrimonio, & eo ſoluto reſtituit per actionem de dote, ut ſequit̃, quæ non oritur: niſi matrimonio ſoluto, ut no. in l. ſi conſtante. §. j. ſol. mat. ſed ſi maritus reſtituiſſet ſeruum dotalem mulieri, ut illius iuſſu adiret, ſm̃ conſilium traditum in l. ſeruus dotalis. ſolut. mat. acquireretur ſtatim mulieri, & non efficeretur dotalis, nec haberet locum, quod ſtatim ſubijcitur de actione de dote, & ita intelligo iſtum tex. ¶ In tex. ibi, { & cum quæſtus. } probat, ꝙ non conſiſtit in opera ſeruili, per duo exempla, quæ ſequuntur uſque ad uer. & ꝙ a quibuſdã. ¶ In tex. ibi, { præterea nec fructuarius ſeruus. } ſubaudi etiam ſi ſit. inſtitutus, cõtemplatione fructuarij: niſi proprietarius conſentiat, ut iuſſu fructuarij adeat, ut no. in l. ſi q̃s mihi bona. in prin. ſ̈. co. ſi. n. conſentiret, tunc poſſet adire iuſſu fructuarij, licèt non ſit dñs, ſicut in caſu ſequenti. in uer. & ꝙ a quibuſdam. & rationem dixi in d. l. ſi quis mihi bona. acquireretur ergo proprietario hereditas, tñ tenebitur eam reſtituere fructuario, qñ contemplatione illius fuit inſtitutus, aliàs ſecus. Et idem dicas per omnia in ſeruo alieno bona fide poſſeſſo, in quo idem iuris eſt, ꝙ in fructuario. ¶ In tex. ibi, { & ꝙ a quibuſdam } reſpondet oppoſitioni, quæ poſſet fieri ꝯ præcedentem, uer. nam vr̃, ꝙ poſſit adire iuſſu fructuarij, licèt nõ ſit dñs, ſicut iuſſu bonæfidei poſſeſſoris, qui non eſt dñs, ſed reſpõdetur, ꝙ illud in bonæfidei poſſeſſore liberi hominis, qui habet uoluntatem, & duob. cõcurrentibus põt adire iuſſu poſſeſſoris. ſ. ꝙ ſit inſtitutus. contẽplatione illius, & ꝙ ſciat ſuã ꝯdõnem, & ſic uellet illi acquirere, & tunc, q̃a habet uelle acquiritur illi tanq̃ ex re ſua. ſed ſ̈. in ſeruo fructuario, qui non habet uelle, unde non põt, niſi interueniat uelle proprie
3 tarij, ut ſtatim dixi. ¶ † Sed q̃ro, quid ſi aliquis liber homo per me nõ poſſeſſus, uel ẽt ſeruus tuus nõ poſſeſſus per me: fuit inſtitutus ꝯtemplatione mei, an poſſum ipſum ꝯpellere adire, & mihi reſtituere? dic, ꝙ non, q̃a iſtud, ꝙ hic dr̃, procedit rõne poſſeſſionis, q̃ habeo in illo inſtituto, concurrentibus aliis, de quibus dixi, & notat̃ in d. l. homo liber. ſed alius per me non poſſeſſus, licèt mei contemplatione ſit inſtitutus, põt adire pro ſe, & non tenetur mihi reſtituere, niſi fuerit a teſtatore de hoc rogatus, ut colligit̃ ex l. qui
4 dã cũ filium. ſ̈. de hæ. inſt. & de ædili. edic. l. cum aũt. §. ſi. † Itẽ quid ſi iſte liber hõ per me bona fide poſſeſſus adiuit ſine iuſſu meo, ſciens ſe liberum? Reſpondeo, acquirit̃ ſibi, tñ tenet̃ mihi reſtituere pp meã poſſeſſionẽ, & q̃a mei contemplatione, ſed qñ adiuit iuſſu meo, recta uia mihi acquirit̃. Quod ãt ſ̈. dixi in illo, qui a me nõ poſſidetur, procedit, niſi tanq̃ procurator meus adeat, & fuerit inſtitutus, quia erat procurator, quia per procuratorem ſolet acquiri domino, & ita uidetur notari. in l. Paulus.). eod.

LEX XLVI.

1 *Quæſtio falſi mota hæredi ſuper eo, quod conſiſtit in facto ſuo, ſi ſit oppoſitum, non impedit ipſum adire, ſecus ſi ſuper facto alieno geſto ſine eius ſcientia.*

2 *Quando de facto ſuo, quis debeat eſſe certus,*

3 *Dubitans de uiribus teſtamenti, uel an ſit ſibi delata hæreditas, non põt adire, quando dubitatio peruenit ante aditionẽ, et quid ſi ſuperueniat.*

4 *Exceptio oppoſita hæredi, ꝙ non potuit adire, quia tẽpore aditionis erat incertus de uiribus teſtamenti, an impediat miſſionem.*

Cum

1 CVm falſum. †Quæſtio falſi mota hæredi ſuꝑ
eo,quod conſiſtit in facto ſuo, ſi
ſcit oppoſitum,non impedit ipſum adire:ſecus ſi ſuper fa-
cto alieno geſto ſine eius conſcientia. h.d. Rõ primi eſt,
quia de facto ſuo põt habere perfectam notitiam, & ideo licèt
eſſet cõis opin.in ꝯtrium,non reddit ipſum dubium de viribus te-
ſtamenti,& ſtatur potius ſuæ perfectæ ſcientiæ, vt ſ. eo.l.cũ qui-
dam.§.quod dr̃.circa fi.non ſic de eo, quod conſiſtit in facto al-
terius etiam ſi ſua opinio concurrat cum veritate, ſi tñ cõis opi-
nio eſt in contrarium,vel eſt mota ſuper hoc lis,vt hic,quia tunc
eius opinio non eſſet probabilis,vt in d.§.quod dicitur. ¶In text.
ibi,{rectè adibit.} ſecus in bo.poſſ.vt no. C. de bo.poſ. ſm tab.l.j.
in glo.Et quæ ſit ratio,dic, vt ibi ſm Dy. ſed iſtud procedebat iu-
re iſto,quo requirebatur factum iudicis decernentis bo.poſ.qui
non erat certus de viribus teſtamenti,licèt ipſe de bon. poſſ.eſſet
certus, & ideo eam non decernebat,vt in illa glo. requiritur, ſed
cum hodie non requiratur factum iudicis decernentis,ſed ſuffi-
cit ſola agnitio coram eo, vt l. fin. C. qui admit. ad bon. poſſ.
erit idem in aditione hæreditatis, vt poſſit agnoſcere bonorum
2 poſſeſſionem,ſicut adire. ¶ † Not.ergo qñ de facto ſuo quis de-
a bet eſſe certus [a] concor. c. ab excõicato. de reſcriptis.Et ꝑꝑ hoc
dicunt Doct.ꝙ qñ poſitio conſiſtit in facto ſuo interrogati,non
datur ſibi terminus ad deliberatè reſpondendum ſm Bald. Ang.
& Dy.vt in criminibus,aliqñ tñ in facto proprio cadere poteſt iu
ſta ignorantia,vt ſi de longinquo tp̃e l.peregrè.in prin.de acqui.
poſſ.vel eſt factum valde intricatũ,vt l. emptor.§.j. de pac.& no.
per Bar.poſt alios in l.res obligata.). de leg.j. aliàs non cadit iuſta
ignorantia, vt l.quanq̃. ad Velle. tñ, licèt non ſit iuſta,excuſat in
damnis vitandis,ſi prohibetur illa ignorantia,vt l.ſed & ſi me prę
ſente.in prin.de cond.inde.hoc voluit glo. ſuper ver.debeat.quæ
non benè loquitur,dum dicit,ꝙ ibi iuſtè ignorabat, imò non iu
ſtè, tñ quia erat omnino indebitum, etiam iniuſta ignorantia in-
ducit cond.inde.vt ſi conſiſtat in iure,vel in facto proprio¶In gl.
fi.circa fi.ibi:edict.diui Adri.l.2. vbi ſi peto mitti in poſſeſſionem
bonorum hæreditariorum tanq̃ hæres ex teſtamento, & tu op-
ponis de falſitate teſtamenti, iſta oppoſitio non impedit miſſio-
nem,ſed requirit altiorem indaginem,nec ibi diſtinguitur, an op
ponatur de facto meo,vel alieno,& ſic etiam de alieno,cuius cõ
trarium uidetur hic probari.¶Glo.ſoluit duobus modis, & qui-
libet eſt notabilis. Primus, ꝙ ibi quæſtio fuit mota poſt aditionẽ
factam,hic ante. Not. ex iſta limitatione ad omnia iura dicentia
3 quando † dubitat de viribus teſtamenti, vel an ſibi ſit delata hæ-
reditas,non poteſt adire,nam verum eſt, quando dubitatio per-
uenit ante aditionẽ, ſed ſi tempore aditionis fuit certus de virib.
licèt incertitudo,vel dubietas poſtea ſuperueniat,aditio non irri-
tatur,ad hoc allegatur iſta glo.ſing. ¶Contra quam oppo. extra
gl. ꝙ immo inſpiciatur dubitatio poſtea ſuperueniens, vt).quis
or.in bono.poſſ.ſer.l.2.poſt prin. vbi ſpectatur vltima opinio.Sol.
verum eſt,ſi ſuperueniret re integra ante aditionẽ, ſecus ſi poſt,
vt in glo. & vide Bar.in l.is poteſt.Alia Sol.ponitur per glo.quod
hic loquitur quantum ad aditionem hæreditatis,& quantum ad
4 impediendum miſſionem in poſſeſſionem. † Ex hac no.quòd ſi
hæres petit ſe immiti in poſſeſſionẽ, & opponitur, ꝙ non potuit
adire, quia tempore aditionis erat incertus de viribus teſtamen-
ti,quia erat mota quæſtio falſi,& per conſequens non eſt mitten
dus, quòd iſta exceptio non impedit miſſionem, poſito, quòd
aditio non valuiſſet, quia tempore aditionis erat mota quæſtio,
nam nunc nõ poteſt opponi de hoc, cum agatur ſolum de poſ-
ſeſſione,uel tenuta, quæ eſt modici præiudicij, ſed reſeruabitur
in iudicio petitorio,quod eſt ſingulare.

ADDITIO.

a Certus.Adde quid ſit certitudo.vide glo.3.c.conſtitutionem.de ver.ſig.
lib.6.Ioan.And.in c.certificari.de ſepul.

LEX XLVII.

1 *Mandatum re integra,ſicut per mortem mandantis, an propter furorem
finiatur remiſſiuè.*

2 *Non ſufficit uolũtatem ſemel aſſuiſſe,niſi etiã duret tempore, quo actus
celebretur.*

*Qui conſtituit nuntium ad uendendum rem ſuam, ſi antequam uenda-
tur moriatur,uel efficiatur furioſus,non perficitur uenditio,tribuit ta-
men cauſam uſucapiendi.*

1 QVi ſeruum. † Furor ſuperueniens in iubente,
vel mandante re integra facit iuſ-
ſum, vel mandatum finiri, ſicut mors, ſecus re non inte
gra.h.d.cum l.ſequen.& ſic eſt hic caſus,de quo du-
bitat Cyn.in l.fin.§.j. C.de admi. tuto.an propter furorem finia-
tur mandatum re integra,ſicut per mortem mandantis.¶Oppo
nitur contra iſtam primam l.de l.cum hæres.in princ.).e.vbi non
requiritur iuſſus, qñ ille, qui habet iubere, eſt effectus furioſus.
Sol.hic loquitur in ſeruo, qui non poteſt ſibi acquirere, quia eſt
incapax, ibi loquitur in filiofa. qui non eſt incapax. unde ſi pater
eſt furioſus, poteſt adire ſine iuſſu, & acquirit ſibi ipſi, quod eſt
notandum.Oppo.ꝯ l.ſeq.ꝙ non poterit fieri mandatum illo mo
do,vt ſi æſtimauerit petere &c.vt).eo.l.Paulus. Sol. hic loquitur
in bon.poſſ.quæ non conſiſtit in mera voluntate,nec eſt actus le
gitimus. vnde poteſt recipere pendentiam, & poteſt alteri com-
mitti.ibi loquitur in aditione hæreditatis, quæ cõſiſtit in mera vo
luntate,& eſt actus legitimus,qui non recipit pendentiam.vnde
ille,cui delata eſt hæreditas, non poteſt adire per procuratorem
ſi eſt certus de viribus hæreditatis,quia conſtituendo procurato,
rem ad adeundum,eo ipſo videtur adire:& ſi dubitat de viribus
hæreditatis,& non conſtituit ſimpliciter ad adeundum nunc,ſed
ſuſpendit actionem mandando, ꝙ ſe informet de viribus, & ſi
reperiat eam idoneam,non valet tale mandatum ſm Docto.ibi-
dem,tñ,iſta ratio videtur bona, quia non eſt in ſuſpenſo aditio,
ſed mandatũ.cum.n.poſtea adibit, purè adibit: melior eſt ergo
ratio quia cũ conſiſtit in mera uoluntate hæredis,non poteſt illa
2 voluntas per alium,q̃ per ipſum explicari,vt no.d.l.Paulus.¶†Vl
timò no.hic,ꝙ non ſufficit uoluntatem ſemel aſſuiſſe, niſi etiam
a [a] duret tempore quo actus celebratur,& eſt argumentum, ꝙ ſi
aliquis conſtituat nuntium ad vendẽdum rem ſuam, antequàm
perueniat ad uenditionem,moriatur ipſe mittens,uel etiã efficia-
tur furioſus,non perficitur uenditio,quia non durabat uoluntas
tempore, quo dẽbat perfici.de hoc eſt gloſſ.in l.j.in fin.ſ. de con-
trahenda emptione.Tribuit tñ cauſam vſucapiendi. l. mãdatum
diſtrahendum.ſ.mandati.

ADDITIO.

a Niſi ẽt.Quę & durare pręſumitur niſi mutata probetur. l. fideicõmiſſa.
§.ſi rem.de leg.3.& ibi Bar.ubi ait legatario incumbere onus probandi,
& idẽ ſentit in l.ſiue poſſidetis.C de prob.Bal tñ in l.j. C. de coll.& in l.
Lucius.in fi.de leg.j.tenet ꝙ per hęredem probari dẽt mutatio. l.eũ qui.
de probat.& l.fideicõmiſſa.§. ſi rem.de leg.3.Et vide ꝑ Franc. de Are.in
l.j.de acq.poſ.ad fi.11.col.& per Bart. Soc.in conſ.131.ad princ.3. col.in
1.parte.quibus adde Phil.Cor.in conſ.56.3 parte.in litera. G.

LEX XLIX.

L.Pupillum. ¶ Non ſumatur, quia eſt clara de per ſe.

LEX L.

1 *Iuſſus factus per tutorem ſeruo pupilli morte ſolius tutoris re integra ex
pirat.*

1 *Mandatum quando eſt factum a legitimo adminiſtratore, finitur morte
eius re integra,licèt uiuat ille,cuius negotia adminiſtrantur,& quan-
do non finiatur.*

*Mandatum quando eſt factum a pupillo cum authoritate tutoris, pote-
rit ſolus tutor ipſum expreſsè reuocare.*

3 *Conſtitutio procuratoris facta a prælato finitur morte cõſtituentis quan
tum ad ea, quæ reſtant fienda.*

4 *Compromiſſum factum per prælatum an finiatur morte prælati.*

*Mandatum factum nuntio curiæ per iudicem,etiam re integra non expi-
rat morte mandantis,uel finito eius officio.*

1 SI per epiſtolam. †Iuſſus factus per tutorem
ſeruo pupilli morte ſolius
tutoris re integra expirat.h.d.no.In glo. ibi,{uel authoratur
pupillo.} dic, ꝙ quando actus geritur per pupillum, tunc
eſt neceſſaria authoritas tutoris, non iuſſus: & ideo non poteſt
interponi per epiſtolam,ſed debet eſſe præſens,vt l. obligari.§.tu-
tor.de autho. tut. ſed quando actus geritur per ſeruum pupilli,
non eſt neceſſaria authoritas, ſed iuſſus, qui poteſt interponi per
epiſtolam.l. ſi quis mihi bona.§.iuſſum.ſ.eo.In fin.glo.ibi, C.eo.
l.potuit.Vel dic melius,ꝙ quando aditio eſt fienda per pupillum,
quia ſibi delata eſt hæreditas: tunc ſi maior eſt infante,tutor pro
eo non poteſt adire, ſed debet adire pupillus cum autho. tut. ſe-
cus ſi erat infans, ut l.ſi infanti. eod.tit. ſed quando eſt fienda per
ſeruum,quia ipſe fuit inſtitutus non pupillus,tunc ſolus tutor po
teſt ſibi iubere,ꝙ adeat,licèt pup. ſit maior infante,quia penès ſo
lum tutorem eſt adminiſtratio bonorum pupilli: & iuſſus in ad-
miniſtratione conſiſtit: ſed non ſic eſt penès tutorem ius adeun
di, quando pupillo fuit hæreditas delata:aliud ergo eſt dicere, ꝙ
tutor adeat,aliud,ꝙ iubeat adiri. Nunc extra glo.oppo.ꝙ ꝑpter
mortem ſolius tutoris, non finiatur iſte iuſſus, quia cenſetur fa-
ctus nomine pupilli, & pupillus non eſt mortuus. Sol. hæc erat
ratio dubitandi hic, & propterea iſta l.eſt notabilis, ꝙ quando
mandatum factum eſt a legitimo adminiſtratore finiatur mor-
te eius re integra, licèt viuat ille, cuius negotia adminiſtrantur:
quia talis adminiſtrator loco domini habetur l.interdum. §.ſi tu-
tor.de fur.¶ Sed contra hoc oppo.de l.ſi quis mancipiis. §. ſi im-
pubes.ſupra.de inſt.Sol.ibi loquitur in mandato generali, quod
non finitur morte mandantis,etiam re integra, niſi contingat ẽt
ſtatus mutatio,ut l.eius,qui in prouinciam.ſi cer.peta.hic in man
dato ſpeciali ſm Docto.uel diç, ꝙ ibi mandatum fuit factum a
pup.cum autho. tut. quo caſu morte ſolius tutoris non finĩ hic
qñ factum fuit a ſolo tutore, & ſic fundatur in ſola uolũtate tut.
vnde cũ illa deficiet,mandatũ deficit:fateor tñ hoc debere intelli
gi,qñ eſt ſpeciale mandatum, ſi aũt generale, de cuius natura nõ

eſt,ꝙ finiatur morte,ſecundum Doct.non finietur morte tuto
ris,vt in eo.§.ſecundum alium intellectum. ¶ Sed quæro, qñ fa-
ctum a pup.cum auth.tut.an ſolus tutor poterit ipſum reuocare
expreſsè,licèt per mortem ipſius ſolius non finiatur?Reſpondeo
ſic,quia ſolus tutor habet adminiſtrationem: & hoc determinat
Bar.in l.actor.rem ra.ha.in ver. ſed iuxta prædicta. ibi allegat Inn.
hoc tenentem in c.præſentium. de teſt. & ſic maioris virtutis eſt
expreſſa reuocatio, q̃ tacita cōtingens per mortem,vt probatur
3 in l.4.in prin.de manu.vin.¶ † Vltimò opp. ꝙ etiam re non inte-
gra finiatur morte ſolius tutoris,vt in cle.fin. de procu.Sol.ibi in
mandato facto a prælato,hic ab alio adminiſtratore.Ratio primi
poteſt eſſe,quia ſucceſſor prelati non habet cauſam ab anteceſſo
re: & ideo in his, quæ reſtant fienda, non tenetur ſtare facto an-
teceſſoris: & ſic conſtitutio procuratoris finitur morte conſti-
tuentis quantum ad ea,quæ reſtant fienda, nos loquimur in alio
adminiſtratore,cuius facta tenetur pup.rata habere.Et eſt mirabi
4 lis determinatio illius cle. † Et prædicta inducuntur ad compro-
a miſſum [a] factum per prælatum,vtrum finiatur morte prælati. de
quo in Spec.de arb.§. finitur. ver. quid ſi prælatus.& Bart.tangit
hic.Mandatum verò factum nuntio curiæ per iudicem,etiam re
integra non expirat morte mandantis, vel finito eius officio, vt
in Auth.vt nulli iud §.ſi verò.& per Bart.in l.fundi.§.j. de acquir.
poſſ. & hoc not. quia quotidianum eſt, nam ſi iudex commiſit
nuntio,ꝙ mitteret me in tenutum, & antequam hoc fieret, fini-
tum eſt officium iudicis,& venit nouus ſucceſſor,non habeo ne
ceſſe facere reintegrare commiſſionem, ſed potero virtute pri-
mæ me immittere.de hoc no.etiam in l.item quia.de iur.om.iud.

ADDITIO.

a Ad compromiſſum.Adde gl.in cle.fin.de procur.Doc. in c.fi. de arb.Inn.
Hoſt.& Mod.in c.dilecti de fo.comp.

LEX LI.

1 *Dubitans de uiribus ſecundi teſtamenti,quòd etiam de uiribus primi ui-
deatur dubitare, & an ex neutro hæreditatem adit.*

2 *Per ſecundum teſtamentum tollitur primum,etiam ſi in ſecundo ſit inſti
tutus ille idem,qui in primo.*

3 *Sententia ſecunda etiam ſimilis primæ,quòd tollat primam.*

4 *Quando reperiuntur duo teſtamenta facta eadem die, nec apparet, quòd
prius factum ſit, quod iſtorum dicatur valere.*

1 DVm qui. †Dubitans de viribus ſecundi teſta
menti cenſetur dubitare etiam de
viribus primi in ꝯñam: & ideo ex neutro pōt hære-
2 ditatem adire, ſi erat in vtroq; inſtitutus. h. d.† Et ſic
patet per iſtam l. iuncta gloſſ. ꝙ per ſm teſtamentum tollitur pri-
mum,ēt ſi in ſecundo ſit inſtitutus ille idē,qui in primo,quod etiā
a probatur in l.ſi iure. [a] de leg.3.&).ſi cui plus q̃ per l.Fal.l.niſi.§. itē
3 ſi ipſe.†Et ſic eſt arg.ad qō.motam per gl.C.qñ prouo.non eſt ne
ceſſ.l.j.ꝙ ſecunda ſnīa ēt ſimilis primæ tollat primam:quia ſicut
non poteſt quis decedere cum duobus teſtamentis,niſi ſit miles,
ita ſuper eo.negotio non poſſunt concurrere duę diffinitiuæ ſen
tentiæ,quarum quęlibet habeat vigorem,vt pareat actionem,vt
4 not.in l.qui reſtituere.de rei ven.per gl.&c.¶† In fin.gl.ibi,nec ap
paret quod prius, & quod poſterius. quia ambo ſunt facta eadē
die:& poteſt eſſe,ꝙ vnum de mane, & aliud de ſero, & ignora-
tur: & intellige glo.qñ diuerſæ perſonæ reperiuntur inſtitutæ in
eis,quod ergo iſtorum diceretur valere?qō fuit Sabbatina, & fi-
naliter determinatur, ꝙ neutrum pp dubium de hac q. not.per
Bart.in l.j.§.ſi quis in duobus.de ſecun.tabu.& per Ioan.Andr.in
cap.duobus.de reſcriptis.lib.6.in nouel.facit leg.ſi fuerit.de rebus
dub. vbi diſpoſitio vitiatur ratione incertitudinis. hic enim con-
ſtat, ꝙ vnum factum eſt prius q̃ alterum pp inſtōnes diuerſarū
perſonarum: & ſic vnum tantum ipſorum eſt validum, & aliud
non & ignoratur, quod ſit illud validum. Sed ſi eadem perſona
reperiatur inſtituta in vtroque,dic, ꝙ aut iſta teſtamenta ſunt cō-
fecta manu eiuſdem notarij, & cum eiſdem teſtib. & ſunt eiuſdē
tenoris:& tunc non dicuntur duo,ſed vnum,de quo ſunt plures
ſcripturæ,vt l.vnum teſtm̄. ſ.de teſt. ideo vtrunque poteſt ſortiri
effectum,& executioni mandari. Aut ſunt manu diuerſorū no-
tariorum,vel teſtium, vel continent diuerſos tenores:& tunc ap
paret, ꝙ ſunt duo diuerſis tamen temporibus facta, quia vnum
potuit fieri de mane,aliud de ſero,& ignoratur,quod eſt ultimū.
Iſto caſu dicit Ang.ſe vidiſſe arduam q.in hac ciuitate, & ꝙ multi
dicebant ex neutro poſſe hæreditatem adiri: quia ignoratur ex
quo,poſtquàm ignoratur,quod illorum ſit ultimum,ipſe tamen
dicit dediſſe conſilium,ꝙ adiretur hæreditas ex illo,quod reperi-
retur vltimum, & ſic non applicet animum ſuum plus ad unum
quàm ad alterum: nam cum in omnem euentum eſſet habitu-
rus hæreditatem, uel ex uno, uel ex altero, non nocet dubietas.
arg.ſ.eo.l.quòd ſi dubitet.& l.Gallus.§.ſi eius.in fin.de lib.& poſt.
ſecus ſi applicaret mentem ſuam ad unum, & dubitaret poſtea,
an illud eſſet vltimum,uel non, & uellet adire hæred.ex eo; & ita
dicit poſtea fuiſſe obtentum.

ADDITIO.

a ¶ Ipſo iure.ſ.vt per Bar.in l.fi.vlt.col.verſic.ita cum primum.C.de eden°
& vide Alex.conſi.37.1.parte.

1 *Aditio facta per filium non ſeruata forma iuſſu patris non ualet.*

2 *Papa ſi mandat aliquibus ad inſtantiam alterius, ꝙ debeant ſe informa
re de aliquo,ſi reperiatur ita eſſe,ut ſibi eſt narratum,faciant &c.qua-
liter tunc iſti commiſſarij debeant procedere, & pronuntiare.*

3 *Quid in reſcriptis ad lites,ſi mandant aliquid fieri ſub conditione.*

1 §. Filiusfamilias. †Aditio facta p filiū nō ſeruata
forma iuſſu pr̄is nō ualet, idē ſi
fiat ſub ꝯdōne,puta ſi hr̄ditas eſt ſoluendo,qa cum ſit actus legi-
timus,ꝯdōnem non recipit.h.d.iſte pulcher §.& primū dictū limi
to, qñ non ꝯſtabat hereditatem fore vtilem, & lucroſam, & ſic
ꝯdōnem pr̄is factam meliorem, aliàs vr̄ ſecus,ſi forma nō fuerit
ſeruata, ut l.ſi quis mihi bona.§.pen.qui incipit,ſed ſi mādauit.ſ.e.
¶ In tex.ibi, hr̄ditatem adiit. ſubaudi non explorato utrū ſit hr̄di-
tas ſoluendo,uel nō ſm Dy.& ſic nō ſeruauit formā iuſſus, quia
pr̄ uoluit,ꝙ per prius exploraret,& poſtea adiret, & ſi exploraſ-
ſet,& relatū ſibi fuiſſet,nō erat ſoluēdo, licèt re uera nō eſſet, qa
ſi eſſet ſeruata forma,ualeret aditio, dūmō fuiſſet facta purè,ſe-
cus ſi ſub ꝯdōne,ſi eſt ſoluendo,ut in fi. qa tunc pp uitiū formæ
2 adeundi redderet̄ nulla,ut in fi.dr̄ in l.q teſtator.de exc.tut. ¶ † Et
no.tex.optimū, quia Papa quotidie mandat qbuſdā ad inſtantiā
alterius,ꝙ dēant ſe informare de aliquo, & ſi reperitur ita eſſe,ut
ſibi fuit narratum,ſic facient, ꝙ talis commiſſarius non pōt pro-
cedere ad executionem,niſi ſeruata forma,& habita diligenti in-
quiſitione ſup his,de quib.Papa uoluit, ꝙ ſe informarent, & de-
bent ad hoc uocari illi,quos res tangit,uel q pn̄t lædi, aliàs non di
ceret̄ informari.ar.in l.fi.C.ſi per uim,uel alio modo.& no.in cle.
unica.de off.dele.p gl.Et Fed.de Sen. in conſi.80. ubi pleniſſimè.
& antequā iſtā informationē fecerit,non habet poteſtatem exe-
quendi id, quod Papa mandauit exequi poſt habitā informatio-
nem,qa tale mandatum ur̄ ꝯditionale.Et ideo cautela eſt,ꝙ pro-
nuntiet,& declaret ſe informationē habuiſſe & ita reperiſſe:& ꝙ
de hoc appareant acta manu notarij, aliàs non ſtaretur ſimplici-
bus uerbis eius.ar.in c.qm̄ ꝯ falſam. de prob. & hoc ur̄ notare gl.
in cle.cum ei quē.de conceſ.præb.ubi ur̄ probari,quod dixi.Hæc
aūt procedunt,qñ illa,de quib.Papa uoluit illum informari, non
inerat tacitè de natura gratiæ, ſed erant oīnō extranea. aliàs uñr
reddere mandatum cōditionale, ſed potius inducunt quandam
monitionem,puta mandat,ꝙ ſi per diligentem inquiſitionem re
pererit talem eſſe idoneum, conferat ſibi tale beneficium certè il
lud etiam ſi expreſſè non dixiſſet, tacitè inerat.& ideo non reddit
mandatum conditionale.ar.optimum.ſ.de tut.l.muto.§.ſub cō-
ditione. & ideo licèt conferat non habita inquiſitione de idonei-
tate, ualet collatio,ſi eſt idoneus,& capax beneficij. ita uidet̄ no-
tare gl.in d.cle.unica.per ea,quæ no.Inn.in c.dudum. de præſum.
mihi uidetur,ꝙ Inn.ibi non loquatur iſto modo, qñ Papa man-
dauit,ꝙ ſe informaret,uel mandauit, ꝙ ſi per diligentem inquiſi-
tionem &c. ſed loquitur, qñ mandauit,ꝙ ſibi conferret, ſi eſſet
idoneus.in primo ergo caſu debet ſe informare:antequàm con-
ferat,aliàs non ualet collatio.ar.huius §. & c.cū dilecta.de reſcrip
Secundo caſu ſeruanda eſt diſtinctio Innoc.& Ioan.Andr.quòd
aut erat talis conditio,quæ non erat,puta ſi eſt ortus de tali ciuita
te,& tunc reddit mandatum conditionale,aut inerat,ut ſi eſt ido-
neus.& tunc non, ſed facit monitionem, ut dict.l. muto. §. ſub
3 conditione. † Quid autem in reſcriptis ad lites, ſi mandat aliquid
fieri ſub conditione?uide omnino Innocent.in c.prudentiam.de
offic.deleg.ſuper uer.excommunicationis.qui diſtinguit, an po-
natur conditio circa collationē iuriſdictionis,& non ualet actus,
niſi conditio exiſtat.Aut circa executionem, & tunc ſecus, ut ſi
mandat,quòd Titius mihi cōdemnetur, ſi probauero ipſum eſ-
ſe debitorem meum.Nam ualet condemnatio,licèt non proba-
uerim, ratio eſt, quia illa conditio inerat,non enim de iure debē-
bat condemnari, niſi probarem, & tamen ualeret cōdemnatio,
licèt iniuſta, quia eſt contra ius partis, ut l. præſens.de re iudica.l.
cum patrem.fami.erciſc. uerba ergo illa potius faciunt mentio-
nem, quàm conditionem.

LEX LII.

2 *Filiusfamilias,ſi adiuit hæreditatem ſolus,quia pater erat furioſus,tamē
pater poſtea factus ſanæ mentis, ratificauit aditionem factam per filiū,
& ex tunc acquiretur iſto iure ipſi patri,idē in bonorum poſſ.& nu.1.*

1 CVm hæres. † Si pater eſt furioſus, filius pōt adi-
re ſine iuſſu patris, & acquirit ſibi,
& pōt adminiſtrare,& alienare bona hereditaria,ac ſi eſ-
ſet ſui iuris.h.d. ſingulariter, & eſt ualde menti tenendus
iſte caſus.Et ſpecialis caſus,quo iſto iure filiuſf.acquirebat ſibi, &
non patri,quia iſta acquiſitio nō erat mera,ſed iuncta cum one-
ribus hæreditariis,unde licèt eſſet iuſtum,& æquum,ꝙ poſtquā
pater non poterat iubere propter furorem,filius poſſet adire ſine
iuſſu;non erat iuſtū,& ęquū, ꝙ acquireret hereditatē patri,& ſic
in ꝯñam applicaret ipſum ignorantem oneribus hæreditarijs,

acquirit

acquirit ergo filius ſibi ipſi, ſicut & alibi eſt ſpeciale iſto iure pro-
pter culpam patris diſſipantis bona, quæ poſt mortem erant ad
2 alium deuentura ꝭ.ad Treb.l.Imperator.† ſi tñ poſtea pater effi-
ceretur ſanæ mentis; & ratificaret aditionem factam per filium,
ex tunc acquireretur iſto iure ipſi patri: ſicut videmus in bo.poſ.
quam filius poterit acquirere patre furente ꝭ.quis or.in bo.poſſ.
ſer.l.fi.§.pen.vbi colligitur,hodie verò ſecus, quia remanet apud
eum.¶In tex.ibi,{& ſeruos hæreditatis manummitteret.} & ſic
ſibi acquiritur,& non patri ſm Dy.in duob. ergo derogatur hic
iuri cõi, ſ. in actu adeundi, quia non requiritur iuſſus. & in actu
acquirendi,quia non acquiritur patri,ſed remanet apud ipſum fi-
lium,debes tñ ſcire,ꝙ ſi adiuiſſet iuſſu patris:ipſe filius efficeretur
hæres.& non pater,tñ ſine effectu commoda acquirerentur pa-
tri, & nomen hæreditarium remanſiſſet penès filium, vt pleuè
no.in l.cum filio.de leg.j.& ꝭ.de ſol.l.qui hominem.§.qui filium,
ſed hic etiam commoda, & incommoda remanẽt penès filium,
quia non poſſent acquiri patri commoda.niſi acquirerentur etiã
incommoda,& hoc non eſſet iuſtum,vt ſ.dixi, & iſto modo de-
clara glo.quæ eſt hic, & ſic iſte filius non manummittit tanquàm
curator patris,ſed tanquàm dominus.¶In gloſſ.ibi, { dicas ergo
non fieri patrem hæredem}ſubaudi etiam quantum ad commo
da,nam quantum ad nomen clarum eſt, quia etiam ſi eius iuſſu
adiuiſſet filius,non fieret pater hæres.¶ In glo.ibi, {ſed ex priuile-
gio fieri filium hæredem.} ſubaudi etiam quantum ad commo-
da,& incommoda,nam quantum ad nomen, & non ex priuile-
gio,ſed de iure cõi,& ita intelligendo, iſta prima opinio eſt vera,
non illa,quæ ſequitur in fi.glo.ibi, {vel ſi dicas, &c.}

§.Qui ex parte.

Inſtitutus pro parte purè,&pro
parte ſub ꝯdõne. non dato ſubſti
tuto.vel cohęrede ſi adiit ex pura,ſtatim efficitur hæres,etiam ex
ꝯdõnali, quam in omnem euentum erat habiturus, ſiue extaret
ꝯdõ, ſiue non: ſecus ſi habebat ſubſtitutum in illa ꝯdõnali, quia
tunc expectatur ꝯdõ. hoc primo. Et iſto caſu ſi decedat ea pen-
dente tranſmittit ad hæredem ſuum ſpe illius inſtitutionis ꝯdõna
lis, & ideo ſi ꝯdõ poſtea exiſtat eius hæres etiam ex illa efficitur
hæres.hoc ſecundo,& ẽt inuitus per ius accre. hoc tertio,& vlti.
dicit iſte §.cum l.ſeq.¶In prima parte ibi,{ex aſſe hæres erit.}intel
lige.ſ.in dimidia ex inſtõne pura, & in alia ꝯdõnali per ius accre-
ſcendi ante ꝯdõnis euentum, ſed ea exiſtente mutabit ſibi cãm,
& efficietur hæres in illa ex ꝯdõnali inſtitutione poſtea purifica-
ta,ita vr̃ intelligere Bar.in l.ſeq.ſuper vltima opp.recitata in fi.glo.
Et ſi dicatur,quõ põt fieri iſta mutatio? reſpõdetur ſicut,& aliàs
in l.ſeruus.§.qui fideicommiſſariam.de hæred.inſtit.Item ſi dicaꝛ,
ad quid eſt vtilis hęc mutatio? Reſpondetur, quia conditionalis
inſtitutio poteſt eſſe grauata onere legatorum, puta inſtituo te
in dimidia pura, & in dimidia ſub conditione,ſi nauis ex Aſia ve-
nerit, & in illum caſum grauo te de ſoluendo legata,nã ante con
ditionis euentum habebis illam dimidiam,& non onera legato-
rum,quia non habes ex illa inſtitutione,poſtea vero,quia mutas
cauſam.habebis etiam onera.In fin.text. ibi, ſubſtitutum ſubaudi
vulgarem, & tunc pendente conditione, nihil habebit inſtitutus
de parte conditionali,quia deficiente ꝯdõne, nihil erat habiturus
ex illa,ſed ipſe ſubſtitutus, ſi aũt haberet cohæredem,tunc de par
te ꝯdõnali ẽt ante conditionis euentum habebit dimidiam, & ſi
poſtea ꝯdõ exiſtat, habebit alteram dimidiã, nam ſi ꝯdõ defice-
ret,primam dimidiã erat habiturus per ius accreſ.quia portio illa
tanꝗ defecta vtrique accreſceret,ergo in illa nõ expectatur con-
ditionis euentus,vt ſ.de hæred.inſt.l.ſi liber homo. §.Titius ex ſe-
miſſe.iuncto §.ſi ita ſcriptum.quem ſequitur Paulus.

LEX LIII.

1 *Hæres hæredis, an poſſit aliquid habere de parte conditionali in conditio-
nis euentum.*

2 *Caſus ſpecialis in quo ſubſtitutio cõditionalis tranſmittitur ad herædem,
& non deficiet poſt mortem,quando eſt coniuncta cum iure accreſcendi,
ſicut tranſmittitur ipſum ius accreſcendi.*

1 QVi ex duabus. †In text.ibi,{ poſtea ꝗ ꝯditio
extiterit.} Innuit ergo a con-
trario ſenſu, ꝙ antequam exiſtat hæres iſtius hæredis ni-
hil habet de parte ꝯdõnali. Sed ꝯ.ſ. proxi. §. nam ipſe
defunctus adeundo ex pura fuit effectus ſtatim hæres ex condi-
tionali,ergo,& hæres eius ſitr erit in illa.Sol.illud qñ nõ habebat
ſubſtitutum,vel cohr̃dem,ſed hic,licèt non dicatur,debet intelli-
gi,qñ habebat alterum eorum;& vult glo. vſq; ibi,{ſed ſm hoc.}
¶Sed ꝯ hoc opp.ſi intelligamus hic, ꝙ habebat cohæredem, vel
ſubſtitutum,non põt procedere,quod hic dicitur,ꝙ adueniente
conditione poſt mortem hr̃dis, efficiatur hæres in illa conditio-
nali, qñ illa inſtitutio conditionalis per mortem euanuit, cum
ſpes inſtitutionis, uel ſubſtitutionis conditionalis ad hæredem
non tranſmittatur.l.ſed & ſi plures.in princ.de vulg.& pup. & vi-
detur eſſe tex.expreſſus in d.l.liber homo.§.ſi ita: de hæred. inſtit.
propter hoc dicunt quidam verum eſſe, ꝙ iſte hæres hæredis nõ
efficiẽ hr̃s ex illa inſtõne conditionali: quia euanuit:ſed efficitur
per ius accreſc.certè ſi hoc eſſet,non expediret expectare condi-
tionis euentum,& hic innuit, ꝙ debeat expectari. Præterea nec
ẽt ꝑ ius accreſcendi põt effici hr̃s hr̃dis in illa parte ꝯdõnali: qa ſi
inſtitutio condõnalis euanuit,ſtatim ſubſtitutus vulgaris admitti
tur,q præfertur iure accre.vel ẽt cohæres in dimidia illius portio-
nis;vt eſt caſus in d.§.ſi ita. per quem vr̃ confundi iſte intellectus.
propter hoc dixit Hugo,ꝙ immo hoc debet intelligi,qñ non ha-
bebat cohr̃dem, vel ſubſtitutum,& dum text.dicit,poſtea ꝗ ꝯdõ
extiterit,debet ſubaudiri maximè.nam ẽt ſi non extiterit; quia de
functus fuit effectus hæres ẽt in illa ꝯdõnali adeundo ex pura, &
ſic ẽt tranſmiſit in ſuum hr̃dem.Bar.ſequitur iſtam, & poſtea di-
cit illud,quod dixi in §.præcedenti.Mihi vr̃,ꝙ non poſſit intelligi,
qñ hñt cohæredem:quia tunc defunctus fuiſſet effectus hr̃s, etiã
in parte condõnali ante condõnis euentum: quam erat habitu-
rus ẽt condõne deficiente:& ſic eam tranſmitteret ad ſuum hæ-
redem,ſed tex.innuit,ꝙ hr̃s inſtitutus de illa conditionali interim
nihil habeat,ſed demum poſt euentum conditionis:ſed benè põt
intelligi,& dẽt,qñ habebat ſubſtitutum vulgarem: & ſic refertur
ad caſum qui poniꝛ in fi.p̄ced.§.tñ dẽt intelligi, ꝙ ille fuit ſubſtitu-
2 tus,demum in defectum conditionis. † Puta inſtituo te in dimi-
dia purè,in altera ſub conditione,ſi nauis ex Aſia venerit,& ſi nõ
venerit ſubſtituo Titium. tunc ſi adiuiſti ex pura,nihil habes inte
rim de conditionali:ſi decedis,& poſtea conditio eueniat, perin-
de eſt,ac ſi ille ſubſtitutus non eſſet datus: & ideo hęres tuus ef-
ficietur hæres in illa portione, etiã in ſubſtitutione purificata, &
eſt caſus ſpãlis,in quo ſpes inſtitutionis ꝯdõnalis tranſmittitur ad
hæredem,& non deficit ꝑ mortẽ, qñ eſt coniuncta cum iure ac
creſ.ſicut tranſmittiꝛ ipſum ius accreſcendi: & hoc fortè ſenſit ſe-
quens.glo.dum dicit,ꝙ imitatur ius accreſ.Nam ſi non fuiſſet da
tus ſubſtitutus:illa portio ſtatim accreuiſſet. Sed quia fuit datus,
non accreuit ſtatim:ſed expectaꝛ conditionis euentus: & ſi exi-
ſtat,quia tunc datio ſubſtituti habetur pro non facta, eodem tp̃e
incipit habere vigorem ius accreſcendi,& purificari inſtitutio,&
ſic erit hæres vtroq; iure:quod etiam vr̃ eſſe de mente Bart. hic:
aliàs verò non tranſmitteretur,licèt ius accreſcendi trãſmittitur:
vt not.ꝭ.eo.l.qui patri.& ibi no.& tene menti:quia iſta ſunt ſubti-
lia,& difficilia,& de apicibus iuris.

LEX LIIII.

1 *Qui adijt hæreditatem,fingitur fuiſſe effectus dominus rerum hæredita-
riarum a morte defuncti.*

2 *Aditio hæreditatis retrotrahitur ad tempus mortis,& hoc per fictionẽ.*

3 *Si aliqua hæreditas fuit mihi delata,& antequã eam adirem, procura-
tor meus generalis ad lites egit contra debitorem hæreditarium, &
poſt lit.conteſt.in calculo ferendæ ſententiæ opponatur, ꝙ non eſt pro-
ducta aditio hæreditatis, an potero geſta per procuratorem ratificare.*

1 HAeres quandoque. †Qui adijt hę
reditatẽ fingi
tur fuiſſe effectus dñs rerũ hr̃ditariarum a morte de
2 functi.h.d.†Et ſemper allegatur,ꝙ aditio hęreditatis
retro trahiꝛ ad tp̃s mortis,& hoc ꝑ fictionẽ,nõ per veritatẽ:& iõ
hr̃s non vtiꝛ priuilegio in p̄iudiciũ alterius ꝓ tp̃e ante aditionẽ.ſ.
de neg.geſt.l.nã,& ſeruus.§.j.& ibi vide Bar.¶In tex.ibi,{a morte
defuncti.}ne ꝯtingat inconueniens, ꝙ ꝓ pte tp̃is.ſ.ante aditã hr̃di
tatẽ,dicaꝛ deceſſiſſe inteſtatus, & ꝓ parte poſt aditionẽ teſtatus,
3 vel ꝓ parte tp̃is ſine hr̃de.¶†Per iſtã l.determinant Cy.& Bal.ta-
lẽ qõnem,ponamus habeã procuratorẽ gñalẽ ad lites,& cãs prę
ſentes,& futuras. delata fuit mihi q̃dam hær̃ditas anteꝗ eã adirẽ,
ꝓcurator iſte incepit agere noĩe meo ꝯ debitorẽ hr̃ditariũ: poſt
litẽ ꝯteſtatam in calculo ferendæ ſñiæ opponiꝛ, ꝙ non eſt produ
cta aditio hr̃ditatis & ſic iſte porcurator egit ſine actione: vnde
reus debet abſolui:nam anteꝗ adeam,non habeo actiones hr̃di-
tarias:ego ſciens hoc cõpareo in iudicio,& ratifico, geſta ꝑ ꝓcu
ratorem,& hr̃ditatem ex tunc adeo.dicit reus, ꝙ iſtud nihil mihi
prodeſt, vt ex illo iudicio debeat condemnari; quia iſtud ius ſu-
peruenit mihi poſt litis conteſta. & ſic non in iudicio deductum:
& ideo debeo ſuccumbere,& condemnari in expenſis,& de no
uo potero iudiciũ inchoare, quid iuris? certè immo virtute eiuſ-
dem iudicij debet condemnari:quia iſta aditio trahitur retro, &
ſic nũc acquiritur mihi ius,& actio ex cauſa de præterito:& hoc
ſufficit,ut l.ſi rem.§.fin.de pigno.act. quod etiam uidetur fuiſſe.
de mente gl.in l.non poteſt videri.ſ.de iudi.

LEX LV.

2 *Caſus in quo receditur a rigore iuris propter æquitatem ſuperuenientis
caſus incogitati.*

3 *Tres limitationes ad iſtam legem,*

4 *Quando hæres ſuus, & neceſſarius habet cohæredem, etiã extraneũ, non
tamen efficitur de neceſſario uoluntarius.*

*Donatio cohæredis extranei,non tollit exiſtentiam ſui,& neceſſarij hæ
redis.*

5 *Si adiuit hæreditatem pro parte mea,poſtquam cohæres meus repudia-
uit ſuam cogor acceptare portionem cohæredis, nec poſſum repudiare
meam.*

5 *Quid ſi poſtquam adiui pro parte mea, cohæres meus poſtea repudiauit. & uide num. 1.*

6 *Quid ſi hæres meus adiuit, ſed poſtea beneficio reſtitutionis in integrum reſtituitur, ut repudiet.*

1 CVm hæreditate. †Ille, qui adiuit hęreditatem propter cohæredem poſtea repudiantem, poteſt portionem, quam adiuit, repudiare, ſi non vult portionem cohęredis, ne pro illa teneatur vltra vires hæreditatis, ſi tamen creditores contenti eſſent ipſum non conuenire vltra vires, niſi pro portione, quam adiuit, tunc non poterit illam repudiare, & erit hęres etiam in repudiata: tamen non tenebitur ad onera illius, vltra vires illius hæreditatis, & idem in hærede eius. h. d. iſta lex ſingulariſſima cum l. ſeq. quàm neſcio alibi. ¶ In tex. ibi, {conditio cohæredi} ſubaudi, qui adiuerat, & nunc nolebat portionem cohæredis poſtea repudiatam, quia hæreditas erat dãnoſa, nec teneretur creditoribus vltra vires illius dimidiæ, cum grauetur in ſua dimidia, non poteſt hoc facere creditoribus nolentibus, ſed poſſunt creditores dare ſibi electionem, vt vel totam accipiat, vel a tota recedat, ſi tamen contentaretur creditores non conuenire ipſum vltra vires hæreditatis, niſi pro dimidia, quam adiuit, tunc portio repudiata accreſcet ei, ne defunctus decedat pro parte teſtatus, & pro parte inteſtatus: vel cum hærede pro parte, & pro parte ſine, tamen non poteſt conuenire ipſum vltra vires pro illa portione repudiata, ſed ſolũ pro illa, quàm primo adiuit, & altera dimidia tradetur eis, vel hęres pro viribus eius reſpondebit eis, vt j. ſequitur ſm diuerſas lect. gl. coguntur ergo creditores dare hanc electionem, ſi non cõtentantur de eo, ꝙ hæres vult, & propter hoc hæres poteſt eos ad iudicium vocare, & petere eos compelli ad hanc electionem dandam, vel expectare, ꝙ conueniantur inſolidum, & tunc per viam exceptionis opponet beneficio huius le-
2 gis, qđ emanauit propter ipſum, & eius fauorem ſm Bart. † & ſic no. caſum, in quo receditur a rigore iuris propter æquitatem ſuperuenientis caſus incogitati, quia de rigore hæreditas adita non
3 repudiatur, regulariter fallit hic. ¶ † Et aduerte, quia plures limitationes recipit hec lex. Primam ponit Bar. in l. teſtamento. C. de im pub. & aliis ſubſtituti. quam Ang. ſibi appropriat hic, & dicit non eſſe ab alio dictum, quam ab eo, ſed fortè Bar. non vidit ibidem, ꝙ habet locum. quando in portione cohæredis repudiata ille nõ fuit ſubſtitutus. Et ſic deuoluitur per ius accreſcendi, ſi autẽ erat ſubſtitutus, quia deuoluitur expreſſà diſpoſitione defuncti, quã ignorare non potuit, cogitur illam accipere inuitus, nec creditores coguntur iſtam electionem ei dare: quia eo ipſo, ꝙ adiuit, cenſetur ſe obligaſſe ad recipiendum aliam partem, in qua erat ſubſtitutus vulgariter, ſicut obligatur ad recipiendum hæreditatem pupilli, in qua eſt ſubſtitutus pupillariter, vt infra eo. l. qui patri. Eſt hæc ſingularis limitatio, ſed quãdo deuoluitur per ius accreſcendi, quia illud eſt ex diſpoſitione legali, non ſic ſibi imputatur, ſi iſtum caſum non præuidit. ¶ Aliam limitationem ponit Bar. hic, vt habeat locum, quando erant creditores, qui volebant ipſum conuenire vltra vires hæreditatis, ut hic patet. Sed ſi nulli erant creditores, vel hæreditas erat ſoluendo, tunc non ſubeſt æquitas huius l. ideo cõpellitur recipere portionem repudiatam, nec poteſt dimittere ſuam, nam ad hoc, vt poſſit, requiritur, ꝙ electio detur ſuis creditoribus, vt circa fin. ibi, {quia non poteſt exonerare &c.} Et hoc inducit Bart. ad q. quam habui de facto, uide per eum. ¶ Tertia, & vltima limitatio, quia non haberet locum hodie iſta l. ſi confectum eſſet inuentarium, quia tenetur creditoribus hæreditariis vltra vires, ſed ſi non eſt confectum, dicit Bart. ipſum etiam hodie locum habere, quia licèt grauetur propter hoc vltra vires hæreditarias, etiam quò ad legata, tamen quod patiatur iſtam, pœnam, vt perdat beneficium huius legis, non reperitur iure cautum ſecundum eundem Bar. quod eſt etiam notabi-
4 le, ¶ † No. in ver. {neceſſarius,} Nam allegatur, ꝙ quando hæres ſuus, & neceſſarius habet cohęredem etiam extraneum non propterea efficitur de neceſſario voluntarius, vt patet hic in iſto ver. {neceſſarius,} & in eo, quod infra ſubiicitur, cohæredi, ſiue extraneo. datio ergo cohæredis extranei non tollit exiſtentiam ſui, &
a neceſſarij hæredis, [a] vt hic, & s. eod. l. pro hærede. §. pen. ver. nam cum. vbi habebat cohæredem extraneum, & tamẽ dicitur, quòd abſtinet beneficio prętoris, ſed ſi non eſſet neceſſarius, abſtineret de iure ciuili, licèt autem non tollatur, impeditur tamen eius effectus quantum ad ea, quæ dependent ex teſtamento, quia non confirmantur propter exiſtentiam ſui hęredis, vt l. apud Iulianũ, §. idem Iulianus. ad Trebel. ſecus quantum ad ea, quæ ex teſtamento non dependent, vt eſt tranſmiſſio hæreditatis, non aditæ iure ſuitatis; illa enim non impeditur, licèt habeat cohæredem extraneum, vt l. 3. C. de iur. deliber. vbi caſus, ſi tamen cohæres repudiaret, haberetur pro non dato, & ſic illa exiſtentia recuperaret vires ſuas etiam quantum ad illa, quæ ex teſtamento dependent, vt no. Bal. in d. l. 3. quando autem habet cohæredem ſimiliter ſuum indiſtinctè, exiſtentia ſui hæredis non perdit effectum
5 ſuum in aliquo, vt l. ſi filius, qui patri de vulg. & pup. ¶ † Vltimò debes ſcire, ꝙ tres ſunt caſus. Interdum adiui hæreditatem pro parte mea, poſtquàm cohæres meus repudiauit ſuam: & tunc non loquitur iſta lex, ſed l. duo. s. eod. vbi indiſtinctè cogor acceptare portionem cohæredis, nec poſſum repudiare meam. Interdum adiui, antequam cohęres meus repudiaret, uel etiam adiret ſuam, & poſtea repudiat, & tunc habet locum iſta l. cum his, quę
6 s. dixi. † Interdum cohęres meus etiam adiuit, & poſtea beneficio reſtitutionis in inte. reſtituitur, vt repudiet, non habet locum iſta l. ſed l. ſi minor. j. eod. quia indiſtinctè non cogor eam acceptare, ſed traditur creditoribus, quia beneficium ſingulare ipſius non debet redundare in alterius preiudicium quoquo modo, vt l. im puberi filio. de admi. tut. non ſic quando repudiat de iure communi, quia nunquam adiuerat: tunc enim in aliquo mihi nocet, vt hic, quia ius commune potentius eſt, quàm priuilegium. contra illam tamen l. ſi minor. uidetur tex. in l. antepen. infra ad Treb. per quam uidetur, ꝙ debeat eſſe idem quod hic etiam quando repudiat ex priuilegio ſpeciali, & iſtud contrarium format gloſſ. ſuper ver. tota. in fi. & reſpondet. Sed dic, ꝙ repudiatio, quæ fit ex priuilegio, non nocet in aliquo cohęredi, & ita loquitur d. l. ſi minor. quia cohęres ab illo nullum cõſequitur commodum: ergo nec incommodum debet ſentire: ſed bene nocet fideicommiſſario uniuerſali, cui ille reſtituit partem hęreditatis, & poſtea ſe abſtinet a portione, quę ſibi remanſit per reſtitutionem in inteſt. nã fideicommiſſarius alterius partis tenetur illam acceptare, uel ſuã repudiare, ſicut hic: & ita loquitur illa l. antepen. quia ſenſit commodum ex aditione illius hęredis: unde non debet dedignari ſuſtinere etiam incommodum. Super glo. fin. ibi, {& pro parte a ſe adita tantum ſentiat onus.} ſubaudi vltra uires hęreditatis, nam uſque ad uires ſuſtinet etiam pro parte repudiata, aliàs ſequeretur abſurdum, & incõueniens, ꝙ lucraretur cum aliena iactura, & ita etiam intellige quod infra ſubijcitur in gl. dum dicit, & uelint eſſe contenti conuenire pro ſua portione tantum, ſubaudi ultra uires hęreditatis.

ADDITIO.

a Sicuti nec impedit iuris deliberandi tranſmiſſionem nec per tit. de his, qui ante aper. tab. ſecundum Bal. in l. 3. 2. col. & ver. item aduerte. C. de hęr. inſt. & in l. 1. ad prin. per illum tex. ver. ſeu cum extraneis. ut ibi not. C. de his, qui ante aper. tab.

LEX LVI.

1 *Seruus neceſſarius hæres habet a Prætore beneficium abſtinendi ſi ſe ſolenniter non immiſcuit: quid ſi ſe immiſcuit.*

2 *An intentio creditorum ſit probata eo ipſo, quòd probauerunt illum eſſe filium defuncti, licèt non probauerint illum ſe immiſcuiſſe.*

1 NEceſſarijs. † Seruus neceſſarius hęres ſi ſe non immiſcuit, põt ſe abſtinere a beneficio pretoris mortui, abſq; eo, ꝙ iudicẽ ſuper hoc adeat. Idem ſi ſe immiſcuit, tñ immixto non valuit, quia erat pupillus, & hoc fecit ſine tutoris authoritate. Si aũt ualuit, tunc nõ poteſt ulterius ſe abſtinere de iure communi: Sed ſi ſit minor xxv. poteſt de iure ſpeciali per beneficium reſtitutionis in integrum, neceſſarius uerò tñ, ut ſeruus beneficium abſtinendi non habet. h. d. tota lex. licèt ergo ſuus hęres, qui repudiauit, poſſit adhuc mero iure reuocare reuocationem, & adire ẽt ſi ſit maior, ut l. ſi quis ſuus. de iu. delib. non ſi ſic adiuit, uel ſe immiſcuit, poteſt mero iure abſtinere, ut hic, ſed ſolum ex priuilegio reſtitutionis in integ. ¶ In tex. ibi, {proconſul poteſtatem facit} l. ſi non immiſcuerit, ut j. uer. puberibus quidem. ¶ † In text. ibi, {iure ciuili teneatur.} iſte tex. inducitur pro, & contra ad illam queſtionem an intentio creditorum ſit fundata eo ipſo, ꝙ probauerunt illum filium defuncti: licèt non probauerint illum ſe immiſcuiſſe, & primo, ꝙ ſit fundata, facit iſte tex. dum dicit, iure ciuili teneantur. & j. dum dicit, ꝙ actio non detur contra eum, ſi uelit hereditatem derelinquere, ergo niſi allegauerit abſtentionem, debet condemnari. In contrarium dum dicit, ꝙ actio non detur. & ſupra eo. l. ei, qui, ubi uidetur caſus, & iſtam partem tenet hic gl. datur ergo actio mero iure, ſed non cum effectu, ſicut quando actio ſperatur nouari in conditionis euentum, nam antequam nouetur, competit, & poteſt mero iure intentari: tamen erit ſine effectu; quia obſtabit exceptio, quæ ſi iudici eſt notoria ut iudici poterit reum abſoluere, etiam ſi non fuerit oppoſita iuxta no. per Bar. in l. eum qui. §. qui ita. de uerb. oblig. ſed hęc eſt notoria, quia conſiſtit in iure ſcripto.

LEX LVIII.

1 *Nomen, hæres. non cadit in ſeruo, cum ſit de iure ciuili, quo iure ſeruus pro nihilo habetur.*

2 *Quòd quis portionem hæreditatis, in qua eſt conſtitutus, conſequatur a ſeipſo in cohærede; nec teneatur alteri pro illa.*

EX parte. Seruus etiam ex parte inſtitutus eſt neceſſarius hęres, licèt eius cohęres nondum adierit, niſi ſit inſtitutus ſub condi-
2 tione, ſi cohæres adiuerit, hoc dicit. ¶ † In text. ibi, {liber,

ber,& hæres ſit.}uidebatur cõtrarium, quia non poteſt effici hę
res,niſi ſit liber:hoc enim nomen hæres,non cadit in ſeruo cum
ſit de iure ciuili:& illo iure ſeruus pro nihilo habetur.l.quod atti-
net. de reg.iur. ſed liber non videbatur poſſe effici, niſi cohæres
adiuerit,& per illius aditionem datio libertatis ſit cõfirmata. Sed
ad hoc reſpondetur). ꝙ illam libertatem non conſequitur a co-
hærede,vel per aditionem illius, ſed a ſemetipſo nam ſtatim mor
tuo domino,ſimul,& ſemel efficitur,& liber,& in ordine intelle-
2 ctus prius liber,quàm hæres:licèt non in ordine tẽporis.¶†Not.
ergo hic, ꝙ quis portionem hæreditatis in qua eſt inſtitutus con
ſequitur a ſeipſo,non a cohærede,& propter hoc reprehenditur
gl.quæ eſt in l.ſi poſt diuiſionem.C.de iu.& fac.ign. quæ vr̃ velle,
ꝙ alter alteri teneatur ciuiliter,& naturaliter pro portione cuiuſ-
libet eorum danda hincinde,& ſi teſtũ ſolenne teneatur natura-
liter,quod non eſt verum:nam portionem tuam recipis a te, nõ
a me:ideo non ſum tibi pro illa obligatus,nec econuerſo, vt hic,
& s̃.de hær.inſti.l.ſed,& ſi in conditione.§.fi.& ibi hoc tangit Bal.
& Bar.in d.l.ſi poſt diuiſionem:ſed quantũ ad implendam diſpo-
ſitionem defuncti circa aliàs perſonas,benè obligatur alter alteri:
& ideo alter poteſt alterum compellere, vt ſi teſtator mandauit
aliquid fieri ad piam cauſam, & cohæres meus non curat imple-
re:poſſum agere contra eum iudicio fa. erciſc. quia intereſt mea
voluntatem defuncti implere, vt fam.erciſc.l.is ꝯñr.§.j.

LEX LIX.

2 *Ius accreſcendi tranſmittitur ad hæredem,& ſi eſt coniunctum cum pu.*
ſubſtitutione trahit ab ea duplicem naturam contra ſuam propriam.ſ.
ut habeat locum poſt aditam hæreditatẽ,& ut trahatur ad omnia bo-
na impuberis.
3 *Ius accreſcendi propriè non habet locum poſt aditam hæreditatem,ſed ſo*
lum ex impedita acquiſitione a principio.
4 *Quòd propriè habeat locum in portione eiuſdem hæreditatis,& non di-*
uerſarum.
5 *Si deceſſit ſubſtitutus antequam pupillus relicto extraneo hærede, & po*
ſtea moriatur pupillus, an hæres primi decedentis compellatur agno-
ſcere hæreditatem pupilli.
6 *Neceſſitas,an tranſmittatur ad hæredem ſubſtitutum. & nu.1.*
7 *Pupillus ſi fuit exhæredatus,& extraneus inſtitutus,& ſubſtitutus, an*
fauore pupilli,ut habeat hæredem,hæreditatis eius fingatur eſſe portio
hæreditatis paternæ, & ſic an habeat locum iſta lex.
8 *Quid ſi pupillus fuit unà cum extraneo inſtitutus, & portionem ſuam*
repudiauit.
9 *Si pupillus fuit inſtitutus inſolidum, & filiæ fœminæ fuit relicta iure in-*
ſtitutionis certa quantitas,quam ipſa acceptauit,& fuit ſubſtituta pu
pillo,ſi pupillus poſtea moriatur in pup.ætate,an in perſonam filiæ,uel
hæredis eius habebit locum iſta lex.
10 *Si pupillus uniuerſaliter inſtitutus fuit ſubſtitutus illi filiæ inſtitutæ in*
certa quantitate,& adiuit paternam,deinde illa moriatur in pu.ætate
relictis plurib.alijs bonis,an pupillus cogẽ habere hæreditatẽ ſororis.

1 **Q**Vi patri. †Qui adiuit hæreditatem paternã
cogĩt recipere pupillarẽ,in qua fuit
ſubſtitutus, & idem in hærede eius, ſi deceſſit ante-
quam pupillus. hoc dicit in effectu, & eſt difficilior
lex huius tituli in intellectu ſui propter difficiliora contraria, Et
primo ponitur vnum dictum in ipſo inſtituto,eodemque ſubſti-
tuto,uſque ibi,quòd ſic.Secundo ponitur aliud dictum in hære-
de eius.vſque ibi, {nam ſi ipſum.} Tertio ponitur ratio ſecundi di
cti, & etiam extenſio de primo ad ſecundum, vel tertium hære-
dem & deinceps. Sumatur etiam ſecundum intellectum Dyn.
2 † & Bar.qui fuit etiam glo.hoc modo.Ius accreſcendi tranſmitti-
tur ad hæredem, & ſi eſt coniunctum cum pupillari ſubſtitutio-
ne trahit ab ea duplicem naturam,contra ſuam propriam, vide-
licet, vt habeat locum poſt aditã hæreditatem, & vt trahatur ad
3 omnia bona impuberis.h.d.† Nam ſecundum propriam naturã
a ius accreſc.non habet locum poſt aditam hæreditatem, [a] ſed ſolũ
ex impedita acquiſitione a principio, vt patet). eo. l. ſi minor. vbi
ſi minor adiuit,licèt poſtea ſit reſtitutus aduerſus aditionem,nõ
compellitur cohæres ſuam portionem recipere: quia ius accre-
ſcendi fuit extinctum per aditionem:ſecus ſi non adiuiſſet, ut ſu-
pra.eod.leg.qui ex duabus.§. fi. ſed hic habet locum poſt aditam
hæreditatem,etiam ſi aditio non ſit reſoluta per reſtitutionem in
4 integrum.¶†Item ius accreſcendi habet locum in portione eiuſ-
dem hæreditatis.non autem in hæreditatem pupilli,quę erat con
iuncta cum paterna, propter aditionem pupilli. Debet enim po-
ni caſus, quòd pupillus fuit inſtitutus vnà cum extraneo: & ſic
fuit ille extraneus pupillariter ſubſtitutus,vterque ipſorum adiuit
hæreditatem, poſtea moritur pupillus in pupillari ætate ſubſtitu-
tus recuſat habere hæreditatem ipſius,dicitur hic,quòd non po-
teſt,ſed compellitur eam recipere, ſicut compelleretur recipere
portionem hæreditatis paternæ, in qua pupillus fuit inſtitutus ſi
eam pupillus repudiaſſet, vt s̃.e.l. qui ex duabus.§.fi.præciſè non
poteſt repudiare ſuam: quia textus ſimpliciter loquitur, & ita in-
intelligit ipſum Ang. notabi. & benè.hoc idem habetur in l. qui-
dam eulogio.C.de iure delib.vbi etiam fit iſta comparatio de plu
ribus portionibus eiuſdem hæreditatis ad hæreditatem pupilli,
ut ſicut ille qui adiuit vnam portionem,cogitur ſuſcipere alias,ita
& cogatur ſuſcipere hæreditatem pupilli tanquàm ſit pars hære-
5 ditatis paternę. † Sed ponamus, quòd deceſſit ſubſtitutus ante-
quã pupillus relicto extraneo hærede, poſtea moritur pupillus,
an hæres primi decedentis. compellatur agnoſcere hæreditatem
pupilli?uidetur,ꝙ non.immo ꝙ nec poſſet,ſi vellet,quia ſubſtitu-
tio pupillaris expirauit per mortem ſubſtituti, nec ſpes eius eſt
tranſmiſſa ad hæredem, vt l.qui habebat.s̃.de vulg.& pupil.Con-
trarium reſpondetur,ꝙ immo neceſſe habet illam agnoſcere, &
aſſignatur ratio, quia defunctus adeundo hereditatem patris, ſe
obligauit ad recipiendam hæreditatem pupilli,ſed obligatio trãſ-
mittitur ad hæredem obligati,& ſic hęreditas pupilli propter hãc
obligationem coniungetur cum hæreditate paterna, ſicut con-
iungitur portio accreſcens alteri portioni.¶Nam ſi pupillus non
adiuiſſet paternam: & poſt mortem ſubſtituti repudiaret pupil-
lus ſuam portionem. hæres illius ſubſtituti cogeretur illam por-
tionem recipere iure accreſcendi, infra de ſuis,& legi.l.ſi ex pluri-
bus.ergo, & nunc hæreditatem pupilli ad ſimilitudinem iuris ac-
creſcendi. Ex quo ſequitur, quòd hic locum habeat non ſolum
in primo hærede, ſed etiam in quocunque alio, puta ſecundo,
6 uel tertio.¶† In text.ibi, {pupillo quoque hæres neceſſarius erit.}
ideſt ex neceſſitate propter pręambulam aditionem,non autem
intelligas propriè prout ſumitur in l.ſed ſi plures.§.quos poſſum.
de vulg.& pupil.ſecundum Bart. & in hoc dicto lex iſta non re-
peritur alibi. Nam in primo dicto benè reperitur in dict. l. quidã
eulogio.Sed quòd iſta neceſſitas tranſmittitur ad hæredem ſub-
ſtitutum,hoc eſt peregrinum hic, quia uidebatur cõtrarium per
dictam l.qui habebat.de vulg.& pup.& l.ſed ſi plures.per quas vi-
detur ſubſtitutio extingui,ſed gloſſ.& etiam Dyn.& Bart. faten-
tur,quòd ſubſtitutio fuit extincta, & quod iſte hæres ſubſtituti
non ueniet virtute ſubſtitutionis, ſed virtute iuris accreſcendi,
quod erat coniunctum cum pupillari ſubſtitutione,& ſi dicatur,
non poteſt habere locum ius accreſcen. poſt aditam hæreditatẽ,
nec etiam in hereditate penitus diuerſa.Reſpondetur uerum eſ-
ſe in iure accreſcendi regulari, ſed hic eſt irregulare propter con-
iunctionem, quam habet cum pupillari ſubſtitutione a qua tra-
hit duplicem naturam, ut ſupra dixi.nam pupillaris ſubſtitutio lo
cum habet poſt aditam hęreditatem per pupillum, & trahitur ad
oĩa bona impuberis. Idem ergo in hoc iure accreſc. ¶ Sed con-
tra de dict.l. ſed ſi plures. vbi hæres illius primi præcedentis nullo
modo uenit, ſed ſolum alij ſuperſtites ſubſtituti Sol. hic non erat
ſubſtitutus,niſi iſte qui deceſſerat. Si autem plures fuiſſent ſubſti-
tuti,fateor contrarium, quòd quantum ad unum præcedentem
extingueretur non ſolum ſubſtitutio, ſed etiam ius accreſ. & alij
ſubſtituti ſuperſtites uenirent. quia potentius ius habent, & hoc
voluit hæc glo.circa med.ibi.tunc enim ei præferentur,& clarius.
). eo.l.toties.iſtum intellectum ſequitur Dyn.& Bart.& ẽt Ang.
hic.& Bal.in d.l.quidam eulogio.in pen.col.ubi examinat intelle-
ctum huius l.ſed idem Bald.hic recitat, vel refert opi.Iac. de Rap.
& Cyn.ꝙ immo ſubſtitutio nõ euaneſcat,& ſic hæres iſtius ſub-
ſtituti habet iure ſubſtitutionis propter rationem,quæ hic ſubijci
tur in tex.qui defunctus adeundo fuit obligatus ad recipiendam
hæreditatem pupilli, & per iſtam obligationem hęreditas pupilli
accedit huic hęredi, ne iure accreſcen.offendantur illę regulę, &
natura iuris accreſcen.ſed iure ſubſtitutionis, tamen ad ſimilitu-
dinem iuris accreſcen. quia ſicut illud tranſmittitur ad hęredem,
ita & hoc caſu, ſpes ſubſtitutionis pupillaris. Nec ob. l.qui habe-
bat, quia fallit hoc caſu propter hanc aditionem paternam, quia
eſſet obligatus ad recipiendam pupillarem propter naturam ob-
ligationis, aliàs non tranſmitteretur ad hæredem, & ſic ſoluitur,
etiam aliud contrarium de l.ſi ex pluribus.de ſuis, & legi. & l. to-
ties.). eo.& iſtam opin.videtur hic ſequi Bald.& mihi plus placet,
quàm pręcedens.Nec ob.tunc d.l.ſed ſi plures.ubi ille,qui deceſ-
ſerat,adiuerat,ſic & erat obligatus,& tunc non tranſmittit ad hę-
redem eius, ſed ſolue, vt s̃. quia ibi erant alij ſubſtituti, qui pote-
rant venire iure regulari, ideo excludunt hæredem præmortui,
qui venit iure quodammodo irregulari,ſecundum Bald.& hanc
opin.confirmo,quia ſi ius accreſc. iunctum cum pupillari ſubſti-
tutione trahit ad eam duplicem naturam pupillaris ſubſtitutio-
nis,eodem modo illa pupillaris iuncta cum iure accreſcendi de-
beret ad ſe trahere naturam illius iuris accreſcendi, ut ſicut illud
tranſmittitur ad hæredem,ita & iſta pu.ſubſt.licèt hoc non ſit de
ſui natura regulariter. Præterea nec videtur, quod dicunt Doct.
ꝙ ius accreſcendi propter coniunctionem, quam habet cum
pup. trahat ad ſe naturas pupil. poſtquam dicunt pupil. extingui
per

ADDITIO.

a Hæreditatẽ.Vt conſtat ex l.j.ad fi.ff.de vſuf.acc.qđ limitabis tñ ut p Ang.
in Auth.de hęr.& Fal.§.ſi quis.ad fi. col.j.& vide hic eundẽ Ang. cũ Bar.

per mortem, quia ſic remanet ius accreſc. nudum, & abſtractũ a pup. ſubſt. vnde non poteſt ab ea recipere fomentum, & hanc rationem pulchram, & ſubtilem format hic Bald. contra communem intellectum. non ergo poteſt ſtare fundamentum Doctorum: neceſſe eſt ergo, ꝙ eamus ad aliud fundamentum de obligatione prædicta, propter hoc poteſt defendi, ꝙ ſubſtitutio
7 non fuerit extincta. ¶ † Ex prædictis ſequitur ſecundum iſtum intellectum, quòd iſta lex poteſt habere locum etiã quando pupillus fuit exhæredatus, & extraneus inſtitutus, & ſibi ſubſtitutus, nam adhuc viget eadem ratio obligationis, quia fauore pupilli, vt habeat hæredem hæreditas eius, fingitur eſſe portio hæreditatis paternæ, ſed gl. j. in princ. innuit contrarium, dum intelligit, ꝙ hic fuit inſtitutus, & idem Ang. dicens, ꝙ ſi erat exhæredatus pupillus, non erat coniuncta cum hæreditate paterna, in qua coniunctione fundatur deciſio huius l. Sed tu dic, ꝙ tex. non debet intelligi de coniunctione, quam facit pupillus per ſuam aditionem, quia fateor, ꝙ illam non poteſt facere hoc caſu, ſed loquimur de coniunctione, quæ fit de hæreditate pupilli cum hæreditate paterna in perſonam ſubſtituti, vel hæredis eius, tunc enim coniungitur cum eis inuitis & accedit, & ita ſonat litera, & eſt de mente Dom. Iacob. de Rap. vt loquatur per modum ſimilitudi-
8 nis, quando portio iure accreſcendi accedit portioni. † Ex his etiã ſequit, ꝙ ſi pupillus fuit inſtitutus vnà cũ extraneo, & repudiauit portionem ſuam, adhuc habeat locum iſta lex, quia portio repudiata accreſceret inuito, & ſi poſtea decedat in pupill. ætate, ſua hæreditas virtute ſubſtitutionis deuoluitur ad inuitum, non ergo refert in pupillo, vtrum adiuerit, vel non, ſed benè refert in ipſo ſubſtituto, quia ſi nõ adiuiſſet, non eſſet obligatus, & hoc tenuit Azo in j. glo. ſed Doct. tenentes intellectum glo. dicunt contrarium, quòd ſi pupillus non adiuiſſet, hæreditas patris non eſſet coniuncta cum hæreditate pupilli. Sed dic, vt ſupra dixi, quòd hic non loquitur de coniunctione, quæ fiat per aditionem pupilli.
9 ¶ † Ex his etiam ſequitur alius magnus effectus, ponamus, ꝙ pupillus fuit inſtitutus inſolidum, & filiæ fuit relicta iure inſtitutionis certa quantitas, quam ipſa acceptauit, & fuit ſubſtituta pup. & ſi pupillus poſtea moriatur in pup. ætate, an in perſonam filię, vel hæredis eius locum habebit iſta lex? Bald. tangit in dict. l. quidam eulogio. in vltim. colum. & videtur tenere, quòd ſic, ſed contrarium videtur verius, quia cum non ſit hæres vniuerſalis, non in ea contracta eſt iſta obligatio, quæ contrahitur per aditionem: quæ aditio non fit in certa quantitate, ſed in vniuerſa hæreditate.
10 † Item econuerſo ſi pupillus vniuerſaliter inſtitutus fuit ſubſtitutus illi filiæ inſtitutæ in certa quantitate, & adiuit paternam, deinde illa moritur in pupillari ætate habens plura alia bona, vtrum pup. cogetur habere hæreditatem ſororis? & clarum eſt, quòd ſi viuat, tenetur, ſed ſi moriatur antequam pupilla, tenet hic Ange. quòd in hęrede eius non habet locum iſta lex, quia hæreditas pupillæ, quæ non erat inſtituta vniuerſaliter, non erat coniuncta cũ hæreditate patris. tu dic contrarium, vt ſupra dixi, & pro prędicta opin. quæ eſt ipſa veritas, facit l. qui ex duabus ſupra eod ſecundũ intellectum, quem ibi tenet Bart. vbi uulgaris ſubſtitutio, ſeu inſtitutio conditionalis iuncta cum iure accreſcendi transmitti ur ad hęredem, ſi non erant alij ſubſtituti, ſicut ergo inſtitutio, & ſubſtitutio vulgaris iuncta cum iure accreſcendi efficitur illius naturæ, ut ſit tranſmiſſibilis, idem & in pupillari fauore filij, ut habeat hæredem ex teſtamento, & idem puto in exemplari, per quam ſucceditur filio, quod tangit hic Ang. ut in ea habeat locum iſta l. ſecundum tamen communem intellectum, & ego dicam ſimiliter locum habere ſecundum alium intellectum. ¶ In glo. fin. ibi, Reſpondeo hic per proprium nomen, ibi per appellatiuum. Bar. & Bal. reprehendunt iſtam gloſ. quia maior ratio extinguendi eſt, quando per nomen proprium, quàm quando per appellatiuum, ſed Bal. in d. l. quid ameulogio. circa fi. videtur iſtam tenere, & limitat iſtam l. inquantum dicit tranſmitti ad hæredem, vt non habeat locum, ſi teſtator dixiſſet, ſi pupillus deceſſerit in pup. ætate, ſubſtituto ſibi ſuperſtitem; uel per hæc verba, quiſquis mihi hæres erit. quia cenſetur habuiſſe reſpectum ad ipſum primum hæredem. Breuiter tenendo intellectum, qui ſequitur in glo. quòd hæres ueniat per ius accreſcendi, non iure ſubſtitutionis, non refert, qualiter fieret ſubſtitutus, quia ius accreſcendi ſequitur hæredem hæredis indiſtinctè, ſed tenendo, quòd veniat iure ſubſtitutionis, vt Bal. tenet hic, tunc poteſt procedere limitatio, quam Bald. facit ibi, quia teſtator ſubſtituendo per illa verba: videtur ſe reſtrinxiſſe ad primum, tamen adhuc videtur contrarium, quia idem ſi per proprium nomen; ideo uidetur indiſtinctè dicendum, quòd cum obligatio utroq; caſu extendatur ad hæredem, eodem modo ius ſubſtitutionis. ¶ In glo. ibi, uel hic. hanc tenent Doct. & eodem modo reſponde ad ſequentia contraria. tu dic, vt ſupra dixi.

LEX XL.

1 *Qui adit hæreditatem ab inteſtato, uidetur repudiare ex teſtamento.*
2 *Illa uerba, ſi hæres non erit, appoſita in ſubſtitutione uulgari, & relata ad illum, qui poteſt ſuccedere ex teſtamento, & ab inteſtato, intelliguntur, ſi hæres non erit, ſcilicet ex teſtamento.*

1 **L. Filium.** † Qui adit hæreditatem ab inteſtato videtũ repudiare ex teſtamẽto: ex quo ſequuntur duo: quia facit locum ſubſtituto uulgari, & eius aditio nihil valet
2 quia ceſſat cauſa inteſtati, qñ ſupereſt cauſa teſtati. h. d. † Et ſic nota, ꝙ illa uerba, ſi hæres non erit. appoſita in ſubſtitutione uulgari relata ad illum, qui poteſt ſuccedere ex teſtamento, & ab inteſtato, intelliguntur ſi hæres non erit ſcilicet, ex teſtamento: ſi enim intelligerentur, ex teſtamento, uel ab inteſtato, tunc non fieret locus ſubſtitutioni uulgari, & valeret aditio ab inteſtato, & excluderet ſubſtitutum, vt l. ſi quis ita hæres ſit legitimus. ſupra de hęr.
3 inſt. in penult. car. ¶ † In tex. ibi, tanquam [a] pater demens fuiſſet: cũ
a tamen non eſſet. & ſic valebat teſtamentum, & non erat locus cauſæ inteſtati. & ipſe hoc ſciebat, qđ ſine dubio præſumitur, eo quia tanquàm coniunctus, ut l. octaui. j. vnde cog. & ideo iſtis verbis prolatis ab eo non ſtatur, ut j. patet, nec faciunt videri ipſum dubitaſſe, uel ignoraſſe patrem non eſſe dementem: aliàs nõ haberet locum, quod hic dicitur, quia ſi apparet ipſum credidiſſe patrem dementem, errando in facto non poſſet dici, acceptando ab inteſtato uideretur repudiaſſe ex teſtamento, quod putabat non valere, quia non fecit hoc animo repudiandi, ſed quia putabat ſe non poſſe habere ex teſtamento, ut l. mater decedens. de inoff. teſt. & hoc uoluit in effectu glo. fi. ¶ In gl. ibi {quæ emancipatis eſt neceſſaria.} dicas. ſ. iſto iure, cum non eſſet cognitus de iu. ciuili ab inteſt. hodie ſecus, ut Auth. de hær. ab inteſtato. ſed ex teſtamento olim etiam non erat neceſſaria: nam ſi penitus extraneus poterat adire de iu. ciuili ex teſtamento, fortius emancipatus, licèt aliquæ glo. uideantur innuere contrarium.

ADDITIO.

a Tanquam. Adde de iſta dictione in gl. l. ſi pater. in §. qui duas. ff. de adop. & gl. in c. ſolitæ. de maio. & ob. Rap. conſi. 156. incip. Simon. Helias.

LEX LXI.

2 *Poſt aditam hæreditatem non habet locum ius accreſc. de portione adita. & num. 1.*

1 **L. Si minor.** ¶ † Qui adiuit pro parte ſua non cogitur acceptare partem cohæredis ſemel aditam, & per beneficium reſtitutionis in integrum poſtea repu
2 diatam. h. d. ¶ † No. ergo, quòd poſt aditam hæreditatem, non habet locum ius accreſc. de portione adita, etiam ſi aditio fuerit reſoluta, multò fortius ſi non fuit. dixi s. eod. l. qui patri, hoc tamen procedit, quando fuit reſoluta non ipſo iure, ut erat hic, quia per beneficium reſtitutionis in integ. & ſic non deſinebat eſſe hæres de iure ciui. quantum ad nomen, licèt quantum ad commoda, & incommoda ſic, ut l. ſed ſi ſine. §. ſed ꝙ Papin. domino. Si autẽ reſolueretur ipſo iure, puta per querelam, uel alio remedio iuris ciuilis, quod facit quem ipſo iure deſinere eſſe hęredem, ut no. in l. in ſubſtitutione. de uulg. & pup. tunc uidetur ſecus per ea, quæ no. in l. ſi duo patri. in princ. s. de iureiur. & l. huiuſmodi. §. ſi Titio. de leg. j. tunc tamen habebat cohęres beneficium. l. cum hæreditate. s. eod. & vt poſſet ſuam partem repudiare, ſi uellet recipere partem cohęredis, ſed hic non indiget illo beneficio, ſed indiſtinctè recuſare poteſt, quia non accreſcit ei inuito, poſtquàm ſemel fuit adita, ne beneficium reſtitutionis cohęredi cõceſſum ex priuilegio ſpeciali ſit ſibi nociuum. argu. in l. impuberi filio de admi. tut. & in hoc fundatur deciſio huius l. ꝯ quam opp. de l. pen. j. eo. Sol. ſi ego adirem partem meam poſt reſtitutionem conceſſam cohęredi meo, teneret portionem illius recipere, ut ibi: nam tunc ſicut perderem beneficium legis cũ hęreditate. per l. ſi duo. ſupra eod. tit. ita & beneficium huius l. ut d. l. pen. ¶ Item adhuc opp. de l. pen. j. ad Trebel. Sol. hic eram cohęres, & ſic nullum beneficium habui a cohęrede meo, ſed a me ipſo, ut s. eod. l. ex parte. in contrarium eram fideicommiſſarius uniuerſalis in parte, & ſic habueram beneficium ex aditione hęredis, per quam meum fideicommiſſum fuit confirmatum: ideo teneor recipere portionem illius repudiatam, licèt per beneficium reſtitutionis in integr. niſi uelim etiam portionem meam repudiare, ut d. l. cum hæreditate. & ibi etiam tetigi.

LEX LXII.

L. An Titius. Qui implet cõditionem, ſub qua fuit inſtitutus, cẽſetur adire hęreditatem, ſi fecit hoc animo, ut eſſet hęres, ſecus ut ſi eſſe poſſet, ideſt inſtitutionem purificaret hoc dicit. Diſtingue, ut plenè habetur in l. j. §. ſi parenti. de condi. ob cau. & s. de hęred. inſtit. l. nam dubitari. ¶ In tex. ibi, {uoluntatem magis ſuam uideatur declaraſſe.} ſcilicet, ut poſſet adire, ſi uelit, non autem tunc uellet adire, niſi appareat contrarium, ut ſequitur.

2 *Hæreditate delata monacho, ſi abbas iuſſit ſibi, quòd adiret, & tranſiuit ad aliud monaſterium de licentia ſuperioris, quòd abbas ſecundi monaſterij poterit iubere, & acquireretur ſibi, non primo, & quando.*

§. Si

1 §.Si ſeruus. †In aditione ſerui requiritur iuſſus illius domini, in cuius dñio reperitur tempore
2 quo adiuit.h.d. † Et eſt ar. de hæreditate delata monacho, quòd ſi abbas iuſſit ſibi,ꝙ adiret, & tranſiuit ad aliud monaſterium de
a licentia ſuperioris, ꝙ abbas ſecundi [a] monaſterij poterit iubere, & acquireretur ſibi,non primo,& hoc ſi tenemus illam opinionem, ꝙ requiritur aditio monachi ad hoc, vt acquiratur monaſterio,quam etiam videtur tenere Bal.in l.j. C. qui admit.ad bon. poſ.& Bar.tangit in l.j.de vulg.& pup.ſed tenendo aliam opinionem,ꝙ non requiratur,de qua tetigi in l.j.ſ.de iure delib.tunc ius adeundi fuiſſet acquiſitum primo monaſterio,nec tranſiret cum monacho ad ſecundum monaſterium,ſicut nec alia bona perfectè acquiſita,ar.de vſufru.l. pen.

A D D I T I O.

a ¶Quod abbas ſcd̃i.Adde glo.in c.quod ad te.de cle.coniu.Pe.de Ar.c.in reg.iu.lib.6.Ant.de Bu.in c.ſtatuimus.in 1.col.de reg.Ro.in ti. de cõſue. dec.1.in antiq.s.Abb.Fran.de Are.in c.pe.de ꝓba.Bar.in l.2.in §.fin. ff.de bono.poſ.Bal. in auth.ingreſſi.C.de ſacroſan.eccl.Cal.in tit. de reg. 23. & conſi.27.Ange.conſi.224.in c.cã talis eſt Iac.de Vbertilis. Barb.conſ. 20.incip.ubi Chriſtus.in 5.col in 3.vol.

---

1 *Curator furioſi quòd poſſit adire, ut ſit aditio iuris.*
2 *Fuorioſus an poſſit ſibi acquirere commodum hæreditatis.*

§.In libro. Furioſus non põt acquirere hr̃ditatem ꝑ ſeipſum,& ſuã aditionẽ,ſed ex legis diſpõne vel per aditionẽ alterius conſtituti in ſua poteſtate benè põt. h.d. hodie aditur per l.fin.§. ſi aũt perpetuus.cum ibi no.C.de cur.fu. qua gl.op.ꝙ ẽt per curatorem ſuum,licèt non ſit in eius poteſtate,ſed potius econuerſo,acquiri põt ſibi hæreditas,licèt ſi poſtea efficiatur ſanæ mentis, & velit repudiare, poſſit, vt plenè not. in
1 ea.l.§.tali.†Quidam tñ dixerunt,ꝙ aditio curatoris,non eſt aditio iuris, nec per eam acquiritur hæreditas furioſo, ſed eſt quædam adminiſtratio facti, & ideo tex.ibi videtur velle, ꝙ debeat petere bo.poſ.ad ſimilitudinem inſtituti ſub conditione,quia ea pendente põt eam petere,& eſt potius facti,q̃ iuris,vt l.2.§.ſub ꝯdõne.& l.ſub conditione.ĩ.de bo.poſ.ſ͠m tab.Gl.tñ videntur ſentire ꝯtriũ, ꝙ immo poſſit adire, & ſit aditio iuris, & acquiritur furioſo etiã dominium,licèt poſtea reſoluatur,ſi vult repudiare,quod dic, vt d.l fin.§.tali.& § ſi autem perpetuus. ¶In text. ibi, { niſi neceſſa-
2 rius.}ſ.poſui dictum Pomponij generale,†ꝙ furioſus non poteſt ſibi acquirere commodum hæreditatis.hic ponit duplicem limitationem Marcelli prima hic, ſecũda in ver.ſeq. ibi, {aũt per &c.} adde tertiam, de qua ſupra dixi.

L E X LXIII.

1 SEruus. † Seruus duorum poteſt partẽ hæreditatis ſibi delatæ acquirere vni ex dominis adeũdo iuſſu eius,& alterã acquirere ſibi,ſi antequã adeat iuſſu alterius, efficiatur ſui iuris, & excluditur ſubſtitutus.h.d.cum l. l.ſeq.¶Op.ꝙ hic acquirat illi ſoli iubenti totam hæreditatem vt l. ſeruus cõis.& ſic ĩ.de ſtip.ſeruo.gl.uoluit ſoluere, ſed non clarè. Dicas aliud eſſe in ſtipulatione, quã ſeruus facit nominatim vni ex dñis,uel iuſſu vnius tm̃:quia tunc ab ipſo princ. illi ſoli acquiritur ius ex illa ſtipulatione, vt in ꝯtrio. aliud in aditione hæreditatis delatæ ſeruo,quia ſtatim a principio ius iubendi acquiritur vtriq; dñorum pro portione dominica; & ideo neuter poteſt iubere, niſi pro parte ſua, quia nec plus fuit ei acquiſitum ius iubendi, quæ ratio ceſſat in ſtipulatione,antequàm interpoſitum nullum ius eſt acquiſitum dominis, & cum interponitur iuſſu vnius tantum,illi ſoli ab ipſo prin.acquiritur.

L E X XLV.

1 SI ſeruus communis. †Neceſſarius heres nõ habet beneficiũ abſtinendi.h.d.concor.l.neceſſariis.in fi.ſ.eo.ſecus in ſuis, & neceſſariis,ut ibi.¶Op.pro declaratione,ꝙ ſeruus cõis non poſſit effici neceſſarius hr̃s uni tm̃ ex dñis,quia non põt effici hr̃s cum libertate, & vnus ex dñis non põt relinquere libertatẽ in ꝑiudicium aliorum.ꝑꝑ hoc gl.dicit,ꝙ iſtud dum tex.dicit, vni fuit aditum a compoſitoribus noui iuris.quia per l.nouam.C.de cõi ſer.ma.unus ex dñis põt inſtituere ſeruũ cõem cũ libertate,& efficitur liber,& hr̃s aliis inuitis, ſoluto tñ ꝑtio partium illis aliis; & hoc duplici fauore libertatis,& inſtõnis,iure aũt iſto non poterat procedere;non etiam ꝙ efficeretur neceſſarius plurib. niſi quilibet eorum inſtituiſſet cũ libertate, & poſtea ſimul morerentur, vt ſ.de hære.inſt. l.ſi duo ſocij.quod dic, ut ibi no.in gl.

L E X LXVI.

2 *Ius accreſcendi in hæreditate habet etiam locum inter diſiunctos.*

1 SEruus communis ab extra. † In hr̃ditate locũ hẽt ius accreſcendi, ẽt inter coniunctos coniunctione legali duntaxat.h.d.& ſemꝑ allegat, q̃a talis coniunctio,cũ non procedat a teſtatore,nõ attenditur circa ius accreſc. vt patet in legatis.de leg.2.l.& Proculo. & ideo hic habet locum ius accreſ.non per hanc cõiunctionem, ſed ne quis decedat pro parte teſtatus,& pro parte inteſtatus: vel pro parte cum hærede,
2 pro parte ſine. † propter quam rõnem, ẽt inter omnino diſiunctos locum habet ius accreſ.in hęredit ate,vt C.de cad.tol.§.is ita fortius inter iſtos coniunctos coniunctione legali, quantum ad ius accreſc.habentur pro diſiunctis: unde allegatur, ꝙ etiam inter diſiunctos locum habet ius accreſcendi in hæreditate.

L E X LXVII.

1 *Seruus plurium quando poſſit unam,uel plures aditiones facere.*
2 *Si aliquis intra annum iuris deliberandi deceſſerit relictis pluribus hæredibus,licèt ipſe ſi uiueret non poſſet adire pro parte, hæredes tamen poterunt diuerſis temporibus quilibet adire pro ſua parte.*
3 *Si plures domini iuſſerunt ſeruo communi,quòd adiret,poterit facere plures aditiones,ſi hoc dicat expreſsè.*

1 L.Cum ſolus ſeruus. †Seruus plurium põt adire eodem tꝑe pro omnibus,& etiã diuerſis tꝑibus.¶In tex.ibi,{ſicut licèt vno tꝑe.} hoc qñ iuſſus omnium præceſſit: nam tunc non poteſt vnã ſolã aditionem facere pro omnibus, ſed quãdo præceſſit iuſſus quorundam, & quorundam non:tunc non poteſt adire, niſi pro iubentibus,ne iuſſus illorum præiudicet aliis, qui non iuſſerunt: ut quia fortè volunt hæreditatem habere,ut in fin.huius l.& ideo ſi alij poſtea iubent, faciunt nouam aditionem pro illis, ut in text. qui ſequitur ita,& ſeparatis &c.¶In tex.ibi, {nam quia. } reſpondet tacitæ oppoſitioni, quæ poſſet fieri contra hunc vltimum caſum,ꝙ non debeat pluries adire, ſed ſufficiat una aditio, vt ſupra de hæred inſtit.l.liber homo:§.Titius.in fi.Sed reſpondetur,ꝙ ibi quando plures portiones eiuſdem hæreditatis ſunt eiſdem delatæ ex teſtamento,quas poteſt adire pro ſe: unde cum poſſet ſibi ipſi præiudicare adeundo pro uno,non requiritur, quòd poſtea adeat pro altera:& ſtatim ſibi acquiritur, ſi erat delata,vel ſi non, acquireretur erat, cum poſtea deferretur ſine noua aditione:hic uerò non poterat adire pro ſe, ſed pro dñis, quibus non poterat præiudicare ſine eorum iuſſu: & ideo ad conſeruationem iuris cuiuslibet eorum, ne iuſſus unius ſit alteri damnoſus, ſtatuitur,
2 ut pluries adeatur. † Et ex hoc dixit Bart.ſi aliquis intra annum iuris deliberandi deceſſerit relictis pluribus hæredibus licèt ipſe ſi uiueret nõn poſſet adire pro parte, hæredes tamen poterunt diuerſis temporibus quilibet adire pro parte ſua, nec feſtinatio vnius alterius ius lædat, ſi aditio vnius faceret omnes hæredes.
3 ¶† Sed quæro pone,ꝙ omnes domini iuſſerunt, utrum iſte poterit facere plures aditiones.Reſpondetur ſic,ſi hoc dicat expreſsè:puta adeo pro alio domino: nam tunc erit neceſſe, ꝙ iterum adeat pro alio domino,quia non facit hæredem niſi primum, ut ſupra l. proxi. ſed ſi ſimpliciter adiret, tunc cenſeretur adire pro ambobus, & alia aditio non requireretur, & ita intelligo princ. huius l.

L E X LXVIII.

1 *Sequens in gradu quando admittatur.*
2 *Subſtitutus uulgaris non admittitur, niſi excluſo inſtituto.*
In caſibus,in quibus hæreditas non adita tranſmittitur, ſi inſtitutus decedat hæreditate non adita, non uocatur ſubſtitutus uulgaris.
3 *Subſtitutus poteſt facere aſſignari terminum inſtituto, intra quẽ adeat, & ſi non aſſignaretur, haberet terminum triginta annorum.*
4 *Quòd pendente iſto termino non uocetur ſubſtitutus,& quòd pendente dilatione nihil debeat innouari in præiudicium dilationis.*
Per lapſum temporis prædicti ſi inſtitutus non adit,excluditur ab hæreditate, & cenſetur tacitè repudiare.
5 *Primus ſubſtitutus ſi fecit aſſignari terminum inſtituto, & antequam finiatur,mortuus eſt ſubſtitutus,poſtea labatur terminus, & inſtitutus,non adiuit,ꝙ ſtatim uocabitur ſecundus ſubſtitutus uulgaris.*
Quid ſi terminus non fuit aſſignatus, ſed inſtituto deliberante primus ſubſtitutus mortuus eſt,& poſtea inſtitutus.
6 *Si pro eodem tempore fuerunt electi tres in Poteſtatẽ alicuius loci unus poſt alterum,& ſecundus moriatur ante excluſionem primi,deinde primus excludatur,quòd ueniat tertius.*
7 *Si Titius fuerit alicui pupillariter ſubſtitutus,& Titius quandocunque moreretur ſine liberis Seius fuerit compendiosè ſubſtitutus,poſt ea moriatur Titius ante pupillum,deinde pupillus, an tunc Seius uocetur ad hæreditatem pupilli.*
8 *Terminus ad adeundum hæreditatem non debet ſtatuì per iudicem, antequam hæreditas ſit delata.*
Antequam quis poſſit actum gerere non eſt ſibi terminus aſſignandus, niſi conferatur in tempus quo poterit.
9 *An poſſit aſſignari terminus ad producendũ inſtrumenta,in cã,quòd ſic.*
10 *Quòd eodem modo poſſit aſſignari terminus ad agendum, uel accuſandũ ex iuſta cauſa ad inſtantiam eius cuius intereſt.*
11 *An poſt lapſum termini audiatur uolens purgare moram.*
12 *Pendente una dilatione iudicis officium conquieſcit, & non debet dari, altera in præiudicium primæ, & per quam illi derogaretur.*

1 QVandiu. † Sequens in gradu non admittitur niſi primis excluſis, ad quos excludendos poteſt ad inſtantiam ſequentis in gradu terminus aſſignari præcedentibus poſt delatam eis hę-

[library stamp]

reditatem,intra quem adeant,quod ſi non fecerint ab hæredita-
te ſint excluſi,& deuoluitur ad ſequentem.h.d.iſta l.fin. & magi-
ſtra,quæ ſemper allegatur.Et primo prouidet inſtituto vſque ibi,
euenit igitur.Secundo prouidet primo ſubſtituto vulgari.vſque
ibi,his autem.Tertio prouidet ſecundo ſubſtituto vulgariter, vſ-
que ibi,ergo.¶Quarto determinat unum dubium, quod poteſt
2 concernere tam inſtitutum,quàm ſubſtitutum. ¶†In prima par-
te no.dum dicit{quòd excluſo hærede &c.} ꝙ ſubſtitutus vulga
ris non admittitur, niſi excluſo inſtituto, & ideo dico, ꝙ in caſi-
bus,in quibus hæreditas non adita tranſmittitur,qui no. in l.ven-
tre.j.eo. ſi inſtitutus decedat hæreditate non adita,non vocatur
ſubſtitutus vulgaris,quia non cenſetur inſtitutus incluſus,ex quo
ſi ſubſtitutus non eſſet, tranſmitteret hæreditatem ad ſuos hære-
des,ſed tunc vocabitur ſubſtitutus,qñ hæredes eius repudiabũt,
quia fuit tranſmiſſa,vt adeunda,non vt adita.l.ſi quis filium. §.j.ſ.
3 eo. ¶In 2. parte no. tria. Primo † ꝙ ſubſtitutus poteſt facere aſſi-
gnari terminum inſtituto,intrã quem adeat: nam ſi non aſſigna-
retur,haberet terminum xxx.anno.vt no.in l.licèt. C.de iu.delib.
& ſ.eod.l.rei.& ſic poſſet malitioſè differre in perniciem ſubſtitu
ti, ſi fortè ipſe inſtitutus non intendit adire, nec etiam vult repu-
diare, ne deueniat ad ſubſtitutum,ſed differt expectans fortè, ꝙ
ſubſtitutus moriatur, & ad obuiandum huic malitiæ prouide-
tur ſubſtituto per modum, quo hic, & ſic beneficium l.datum
inſtituto, vt poſſit adire vſque ad triginta annos. aufertur ſi-
a bi,& arctatur ad modicum tempus, [a] vt obuietur malitiis, regu-
lariter contra,vt in c.indultum.de reg.iur.lib.6.& dicit Bar. quòd
non debet ſibi aſſignari minus centũ dierum, & ſi erat filius non
minus, quia tm̃ tempus datur eis ad petendam bo. po. ex edicto
prætoris mortui,vt l.2.ſ.de iu.delib.quod edictum prætor debet
imitari,vt l.ſi quis inſtituatur.de hær.inſt.ſed hoc eſt verum, cum
aſſignatur tp̃s ad inſtantiam ſubſtituti & valet,ſic ad effectum ex
cludendi inſtitutũ.Si aũt ad inſtantiam creditorum, qui non in-
tendunt eum excludere,ſed potius implicare hr̃ditati,vt habeant
quem cõueniant,tunc non requiritur tm̃ tp̃s; ſed erit in arbitrio
iudicis,ne creditores tm̃ cogantur expectare,quo tp̃e elapſo nõ
habebitur pro adeunte,vel repudiante, ſed creditores mittentur
in bo.poſ.& hoc no.Bal.de ſucceſ. edic.ſuper rub. & Ang. etiam
4 hoc tenet hic,& dixit in d.l. j. de iur.deliber.¶† Itẽ no. quòd pen-
dente iſto termino ſubſtitutus non vocatur, quia non eſt ſibi ad
huc delata hæreditas, debet ergo lapſum huius termini expecta-
re,vt j.eadem l.ibi, {expectamus diem præſtitum &c.}pendente
ergo dilatione nihil debet innouari,in præiudicium dilationis, vt
l.ſiue pars.C.de dila.Not. tertio, & vlti. quòd per lapſum tempo-
ris prædicti inſtitutus, ſi non adit,excluditur ab hæreditate, quia
cenſetur tacitè repudiare propter fauorem ſubſtituti,ad cuius in
ſtantiam fuit tempus aſſignatum:ideo eius lapſus debet interpre
tari in partem illi magis fauorabilem ſed ſi fuiſſet aſſignatum ad
inſtantiam creditorum,cenſeretur adire,quia magis expedit illis,
& hoc dicit glo.fin.quam no.tene menti,quod intellige, quando
5 centum dies,uel annus,uel minus tempus,ut ſupra dixi. ¶†Circa
tertiam partem poteſt poni caſus duobus modis. Primo, ꝙ pri-
mus ſubſtitutus feciſſet aſſignari terminum inſtituto, & antequã
finiretur,mortuus eſt ſubſtitutus, labitur poſtea terminus, & in-
ſtitutus non adiuit, quæritur vtrum ſtatim vocabitur ſecundus
ſubſtitutus vulgaris,uidetur quòd non,quia ipſe nõ fecit aſſigna-
ri illum terminum, & ſic eius lapſus non videtur ſibi proficere,
ſed ꝙ debeat iterato facere aſſignari.contrarium reſpondetur,ꝙ
admitteretur, ac ſi ad eius inſtantiam fuiſſet aſſignatus. poteſt ẽt
poni,ꝙ terminus non fuit aſſignatus:ſed inſtituto deliberante pri
mus ſubſtitutus mortuus eſt, poſtea inſtitutus, an vocabitur ſe-
cundus ſubſtitutus?videbatur,quòd non,quia fuit ſubſtitutus pri
mo ſubſtituto, ſi ille hæres non eſſet, & ſic videbatur ad hoc, ut
iſta conditio impleretur,quòd requireretur, vt hæreditas eſſet il-
li primo ſubſtituto ſemel delata,& poſtea ab ea eſſet excluſus,ſed
nunc fuit delata,poſtquàm ipſe deceſſit antequàm inſtitutus eſſet
excluſus.cõtrarium tamen determinatur, quia iſte ſecundus ſub
ſtitutus cenſetur etiam ſubſtitutus j. inſtituto, vt l.cohæredi. in
princ.& l.ſi Titius.de vulg.& pup.& quia illa uerba,ſi non erit hę
res,exponuntur,ſiue quia nolit,ſiue quia non poſſit,& ſub iſtis ſe
cundis comprehenditur iſte caſus, quia non uidetur potuiſſe,
6 poſtquàm deceſſit ante delatam ſibi hæreditatem. † Et inducitur
iſte ver.per Dyn, ſi fuerunt electi tres in poteſtatem alicuius loci
vnus poſt alterum, ſi ſecundus moriatur ante excluſionem pri-
mi,deinde primus excludatur,an ueniat tertius, & dicit,ꝙ ſic per
iſtum tex quod eſt uerum,ſi pro eodẽ tẽpore,ſecus ſi pro diuer
ſis,puta primus pro primis ſex menſibus,ſecundus pro ſecundis,
tertius pro tertiis non uocabitur ad primos,uel ſecũdos ſex men
ſes,quia ſunt tempora diuerſa,& hoc per ea, quæ habentur in l. ſi
vſusfruct.mihi in biennium. j.de uſufruct. leg.& quod no.Bar.in
l.in ſenatus,in fi.ad Turpilli.& de iſta q.uide per Cyn. in l.poſt adi
tam.C.de impu.& ali.ſubſt.& per Bar.in l.cum ſub hac. de condi,
7 & demon. ¶† Inducit etiam Bart, pro caſu notabilis quæſtionis,
& ſin,ſi fuit inſtitutus pupillus,& ſi deceſſerit in pup.ætate,Titius
fuit ſibi pupil. ſubſtitutus, & quandocunque. Titius more-
retur ſine liberis, Seius fuit ſibi compedioſè ſubſtitutus, moritur
Titius antequam pupil.poſtea moritur pupil.in pupil.ætate,quæ-
ritur,an Seius virtute ſecundæ ſubſtitutionis compendioſæ vo-
cetur ad hæreditatem pupil. videtur, quòd non, quia ipſe non
fuit ſubſtitutus pupil.ſed Titio,& iſte text.& l.ſi Titius.& l. cohæ-
redi. de vulg. & pup. loquuntur, quando ambæ ſubſtitutiones
ſunt vulgares: hic verò prima fuit pupila. ſecunda fuit compen-
dioſa,quæ comprehendit fideicommiſſariam.& ſic non videtur
habere locum,niſi in caſu,quo hæreditas pupilli peruenit ex pu-
pillari ad Titium,& Titius eam adiuerit, & poſtea deceſſerit ſine
liberis,quod hic non euenit.Contrarium tamẽ determinat Bar.
per iſtum text.& per rationem potiſſimè, quia iſta compendio-
ſa comprehendit vulgarem ſecundum communem opinion.
quando fuit facta per verba generalia, quandocunque deceſſe-
rit ſine liberis,Titium ſubſtituo.nam poteſt intelligi deceſſerit,ſci-
licet hæreditate non adita,vel adita.Ex quo ſequitur,quòd iſte ſe-
cundus ſubſtitutus cenſetur etiam pupillo ſubſtitutus ſi primus
ipſi pupillo non erit hæres: & ſic fuit vulgaris facta in hęreditate
pupilli:& fuit etiam ſubſtitutus Titio, ſi ipſe Titius erit hæres, &
poſtea decedat ſine liberis: ſuccedet ergo iſto caſu pupillo uirtu-
te pupillaris ſubſtitutionis ſecundo loco factæ,quæ alio reſpectu
poteſt dici uulgaris in hæreditate pupil.ſecus ſi eſſet facta per ta-
lia uerba quæ non comprehendent uulgarem in hæreditate pu-
pil.puta ſi Titius erit hæres pupillo, poſtea deceſſerit ſine liberis:
nam iſte caſus tunc non eueniſſet,& ſic non uocaretur ſecundũ
Bartol. qui ualde ſubtiliter loquitur, & Bald. deciſionem ſuam
commendat,& etiam Ang.qui dicit ſe conſuluiſſe Fl. ſecundum
eum, & ego Bononiæ exiſtens habui iſtum caſum de facto de
Vicentia: & conſules conſuluerant, & non meminerant de de-
ciſione Bar.hic de quo fui miratus: quando autem utraque ſub-
ſtitutio eſt pupillaris, dic ut l. qui habebat. ſupra de vulg. & pupil.
8 ¶ † Ex vltima parte no.ibi dum dicit,ut prius ei deferretur hære-
ditas, &c. quòd terminus ad adeundum hæred.non debet ſtatui
per iudicem, antequam hæred. ſit delata, & ſic antequam quis
poſſit actum gerere, non eſt ſibi terminus aſſignandus ad geren
dum: hoc uerum, niſi conferatur in tempus, quo poterit, vt di-
9 cam.ſuper gloſſ.per l.in tempus.ſupra de hæred.inſt. ¶ † Vltimo
facit iſta lex ad illud, quod quæritur, an poſſit aſſignari terminus
ad producendum inſtrumenta in cauſa. quidam quòd non:quia
ius permittit,ut poſſit uſque ad concluſionem excluſiuè, ut in c.
cum dilectus.de fid.inſtrumen. ergo non debet ad breuius tem-
pus arctari:ſed in contrarium facit hæc l.quia & hæres poteſt adi
re uſque ad xxx.ann.& tamen ex cauſa arctatur ad breuius tem-
10 pus.de hoc per † Dyn. in d.c.indultum. de re iur. & eodem mo-
do poteſt aſſignari terminus ad agendum, uel accuſandum ex
iuſta cauſa ad inſtantiam eius,cuius intereſt,ut l.Titia. de accu.nõ
11 poſſ.l.ſi ea.† Sed an poſt lapſum termini audiatur uolens purgare
moram? dic, quòd interdum tempus præfigitur a lege,uel ſtatu-
to,& non auditur:quia illud ſemper eſt præciſum, hoc notat In-
nocent.eleganter, cuius dictum ſemper allegatur in cap. cum in
tua.qui ma.accu.poſſ. unde cum ius præfigat terminum in exce
ptionibus dilatoriis uſque ad litis conteſt non poteſt talis exce-
ptio opponi: etiam ſi uolens opponere ignorauit ſibi eam com
petere, ut ſentit gloſſ.parua in l.qui procurator dat.§.fin.ſupra de
proc. Item præfigitur a iudice: & tunc ſi per lapſum temporis
executio erit facta a iure, non poteſt poſtea mora purgari, ut in
caſu huius legis. quia ſtatim lapſo tempore inſtitutus eſt excluſus,
& ius adeundi deuolutum eſt ad ſubſtitutum: & ſic eſt executio
facta a iure: & regula eſt, quòd poſt factam executionem a iu-
re, uel ab homine non admittitur purgatio moræ,l.qui ob rem
non defenſam.de condi.inde.& l.ſi is cui,infra de legat. ſecundo.
Item ſi non erat facta executio; tamen iudex aſſignauit termi-
num cum comminatione,quòd poſt eius lapſum non audiatur,
per ea,quæ no.Innocent.in c. pater. qui filij ſint legi. Item ſi res
non erat integra:quia ius aduerſarij factum eſſet deterius uel re-
ciperet damnum ex purgatione moræ,ut le.mancipiorum.cum
ibi no.de opt.leg.& quod no,infra ſi cui pluſquam.per l.Fal. l. j. §.
cum dicitur.in gloſſ.quæ incipit, ſi igitur non uenerit. & quod
dixi in l.Ariſto.ſupra de iu.delib. poſt Bart.aliàs admitteretur pur
gatio moræ,vt no.in d.l.mancipiorum. Aut tempus ſtatuitur a
contrahentibus & tunc dic plenè in l.ſi inſulam.de uerb.obligat.
cum ſua materia.¶In gl.ſuper uerbo,ſubſtituto.pro ipſius decla-
ratione oppo.contra tex.dum dicit ſubſtituto:quia deberet dice
re inſtituto, nam iſtud tempus aſſignatur inſtituto ad inſtantiam
ſubſtituti:ſtatim ſequitur,dum dicit, intra diem primo præſtitum:
nam

A D D I T I O.

a Ad modicum tempus. Adde quod dicatur modicum tempus. Vide gl. in l.permiſit.in §.j.ff.de conſti.pecul.l.eum qui.in §.fin. de verb.obl. & in .l. item ſi vnus.ff.de arb.

nam ipſe inſtitutus dr̄ primus, & ſic vr̄ ſibi ꝯrius iſte text. propter
hoc gl.intelligit duobus modis.Primo, ꝙ tempus præfigatur in-
ſtituto tantum ad duplicem effectum,primo quantum ad præiu-
dicium inſtituti,vt poſt eius lapſum ſit excluſus ab hæreditate.Se-
cundo quantum ad præiudicium ſubſtituti, vt intra illud tp̄s dēat
expectare,& non poſſit adire,ſed demū poſt eius lapſum, & hoc
reſpectu vr̄ præſtitum ſubſtituto, & hoc voluit gl. in effectu vſq;
ibi,vel dic.Et aduerte,quod gl.innuit,ꝙ ſtatuatur duplex tempus,
dum dicit,ꝙ prætor circa duo ſe interponit &c.Tu intellige, vt di
xi,ꝙ immo eſt vnum tantum tempus,qđ aſſignatur ad duplicem
effectum,& iſta eſt bona.Alio modo intelligit de tempore, quòd
aſſignatur etiam ſubſtituto ad inſtantiam ſequentis ſubſtituti, &
hæc eſt etiam bona in ſe,quia eſt eadem ratio, tamen de hoc non
loquitur hæc litera,ſi benè inſpiciatur,& dic, ꝙ iſtud poteſt pra-
cticari trib.modis.Primo ꝙ ſequens ſubſtitutus expectet lapſum
temporis aſſignati inſtituto, & ſic ꝙ hæreditas ſit deuoluta ad pri
mum ſubſtitutum,vt in vltima parte legis,ibi,vt prius ei deferatur
hæreditas &c.& hoc modo poteſt intelligi gl.hic, dum ſubdit,ꝙ
erit poſt tempus primi finitum &c.Secundo modo,ꝙ etiam pen
dente termino illo poſſit petere ſequens ſubſtitutus aſſignari ter-
minum primo ſubſtituto, qui incipiat currere poſt lapſum primi
termini,quia nec primus poteſt incipere,cū nec poſſit adire. Ter-
tio,ꝙ ab ipſo prin.iudex ſtatuat terminum inſtituto ad inſtantiam
primi inſtituti,& eodem inſtanti ſtatuat ipſi ſubſtituto ad inſtantiā
ſequentis ſubſtituti, incepturum tamen poſt lapſum primi.& iſtis
12 etiam modis poteſt intelligi glo.quæ eſt hic.†nec obſt.his duobus
modis,ꝙ pendente vna dilatione iudicis officium conquieſcit.&
non debet dari altera, quia verum eſt in præiudicium primæ per
quam illi derogaretur,ſed hic non eſt in preiudicium primi termi
ni,nec illi derogatur,immo fit ſaluo termino.& ita no.Doc. in l.ſi
ue pars.C.de dila.& Bar.in l.2.de re iud.& hic etiam tangit.

LEX LXIX.

1 *Iuri de futuro ſeu conditionali poteſt coram iudice renuntiari.*

IN plurium. ¶Non poteſt repudiari cau-
ſa inteſtati, quouſq; ſupereſt
cā teſtati,ſiue in perſona diuerſorum,ſiue eiuſdem,&
ſiue de iure ciuili,ſiue pretorio,& etiam ſi cauſa teſta
ti ſit conditionalis,& conditio adhuc pendeat, poteſt tn̄ tunc co-
ram iudice vtrunq; renuntiari ſimul.h.d. tota l.cum alia ſimili. Et
1 pp hoc† vltimum duntaxat allegatur iſta lex,ꝙ iuri de futuro, ſeu
conditionali poteſt coram iudice renuntiari. facit l.j.de cur.bon.
a dā.[a] rl̄r ſecus,vt l.ſi quis ſub conditione.ꝭ.de leg.2.Et pone caſum,
ꝙ ille,qui ſucceſſurus erat ab inteſtato,repudiauit hæreditatem ex
cauſa inteſtati,certè non valet repudiatio, ſiue ſubeſſet in perſonā
alterius,ſiue in perſona ſua,& ideo excluſa poſtea cauſa teſtati,po
terit illo non obſtante ab inteſtato adire.intellige tamen in ſecun-
do caſu,quando concurrebat in perſona eiuſdem, ꝙ ipſe ignora-
bat cauſam teſtati ſibi cōpetere,repudiando cauſam inteſtati cen
ſeretur per prius repudiaſſe cauſam teſtati, & ſic excluderetur ab
vtraq;,vt ſ.e.l.nec is.§.hæres.& ꝭ.eo.l.illud.& ſ.eo.l.filium.cum his,
quæ ibi no.& hoc vult gl.hic,quæ incipit,primo ergo &c.

ADDITIO.

a Et adde Ale.in l.ſed & ſi quis.§.quæſitum.ſi quis cau.Cum iuramento tn̄
renuntiari poteſt,vt per Ale.in d.l.ſed & ſi quis.ſm Rapha. Cu. in l.is qui
hæres.hoc ti.& in hoc vide Bal.in l.pactum.q.9.C.de collat. & eundem
in addi.ad Spe.de renun.in prin.Adde tamē,ꝙ Spe. tenet iuri futuro,nec
dum competenti renuntiari non poſſe.in ti.de ſer.§.ſi. ver. quid ſi renun-
tiatio.& de renun.& conclu.per tot.

LEX LXX.

SI ſeruum. Seruum alienum,quem quis redemit
ab hoſtib.poteſt inſtituere cum liber-
tate,& erit ſibi neceſſarius hæres;tenebitur tamen priori
dn̄o ſoluere æſtimationem ſui ipſius.h.d.Et iſte caſus,& alius, qui
ponitur in ſeq.§.melius ſtarent in ti.de hære.inſti.q̄ hic.¶In tex.ibi,
(nam cum.)rn̄det tacitæ obiectioni,quæ poſſet fieri,ꝙ immo nō
efficiatur liber,& hæres.certum eſt enim, ꝙ ſi fuiſſet reuerſus ab
hoſtib.ſine redemptione iure poſtliminij, dominiū eius rediјſſet
ad priſtinum dn̄m,vt l.ſicut.C. de cap. ſed quia fuit redemptus fa-
uore redimentis,non reddit ad priſtinum dn̄m: immo ipſe redi-
mens efficitur dn̄s, non tn̄ perfectè,quia primus dn̄s offerendo
ſibi quantitatem,quàm expendit,poteſt ipſum ab eo recuperare,
& ſic potius dicitur ipſum habere iure pignoris, q̄ iure pleni dn̄ij,
vt l.in bello.§.ſi quis ſeruum.ꝭ.de capti.& hic gl.j. & vltima. ſi er-
go redimens inſtituat eum cum libertate,remittit ius ſuum, & illū
liberat a vinculo pignoris,ergo vr̄,ꝙ eius dominium reuertat ad
primum dn̄m,non aūt ꝙ fiat liber, ſicut ſi ſine redemptione re-
uerſus fuiſſet,ſed Iuriſconſultus dicit,ꝙ hoc eſſet iniquum, ꝙ be-
neficium iſtius redimentis prodeſſet priori dn̄o, & non huic ſer-
uo,& ideo fauore libertatis,& inſtitutionis efficit̄ hæres, & liber:
tn̄ ne prior dn̄s perdat ius ſuum facto redimentis, a quo potuiſſet
auocare,tenebitur iſte ſeruus liber factus ſoluere priori domino
æſtimationem ſui,quæ poteſt eſſe maior, quàm quantitas ſoluta
pro redemptione,vel minor.

§.Si quis. Qui tenetur ſeruo dare libertatem ad certum
tp̄s,ſi ipſum inſtituit cum libertate, ante lapſum
temporis erit neceſſarius hæres: poſtea vero efficietur volunta-
rius.h.d.vſq; ad §.prætor.Et ſic poteſt quis eſſe certo tempore ne
ceſſarius,& poſtea mutare cauſam,& effici voluntarius, ut l.ſi ſer
uus.§.qui fideicommiſſariam.ſ.de hær.inſt.

1 *Amouens aliquid de hæreditate,antequam abſtineat mala fide,quid per-
dat.*
2 *Priuilegium meretur amittere,qui conceſſa ſibi abutitur poteſtate.*
*Filius licèt dicat ſe nolle hæreditatem paternam, non videtur propter hoc
eam repudiare,niſi poſt iſta verba laberetur annus.*
3 *Quando verba legis,vel ſtatuti ſunt concepta in perſonam, ut ſi quis ſub
traxerit,uel occiderit,non comprehendunt fieri facientem de proprieta
te verborum.*
*Quid ſi ſint concepta in re, vt ſi dicat, ꝙ pro homicidio imponatur talis
pœna.*
4 *Statuta,maximè penalia,debent propriè intelligi, & non extendi ad ca-
ſum fictum,& quid ſi puniunt illud,quod eſt de genere prohibitorum.*
5 *Si pater tradiderat filio aliquas res, & poſtea patre mortuo filius inter-
rogatus,an illas res habeat,& negauerit ſe habere in totum,vel pro par
te,perdit beneficium abſtinendi,& implicatur omnib.oneribus hæredi-
tarijs.*
Idem ſi conſumpſit vinum,vel frumentum in vſum ſuum,et familiæ ſuæ.
6 *Statu.ꝙ ſi aliquis officialis publicus ſubripuerit de hauere cōmuni ſit in-
famis;& ipſe,& oēs ſui deſcendentes ſint priuati omni beneficio, & offi
cio communi,& aliquis gabellarius ſtans ad portam imburſauit ſibi a-
liquos groſſos datos ſibi pro gabella, quòd pro tam modico incurrat ta-
les pœnas.*
7 *Pœnam non meretur,qui aliquid facit non malo animo, ſed per errorem
iuris,uel facti.*
*Statutum,ꝙ mulieres,quæ remanent viduæ, non debeant ſecum aliquid
exportare de bonis mariti ſub magna pœna,& aliqua receſſerit de domo
mariti cum anulis,vel iocalibus credens per errorem iuris eſſe ſua, ꝙ nō
incurrat pœnam ſtatuti.*
8 *Lex,quæ priuat aliquem beneficio obtinendo,non priuat eum beneficio iā
obtento.*
*Statutum,ꝙ ille,cui delata eſt aliqua hæreditas,ſi cœperit aliqua bona hæ
reditaria,uel fuerit ingreſſus etiam non tāquam hæres,ſed alio iure, uel
cauſa prætenſa,vt ſi diceret,ꝙ eſſent ſibi obligata pro dote materna, ꝙ
tamen efficiatur hæres, & quæ tunc debeant prius ſeruari, vt non dica-
tur hæres.*

1 §.Prætor. †Suus heres anteq̄ abſtineat,ſi aliquid ſurripiat
de hæreditate malo aīo, perdit beneficium ab-
ſtinendi,quod habet ab edicto prætoris, ſed ſi prius abſtinuiſſet,
non efficeretur patri hæres, ſed teneretur actione furti creditori-
bus hr̄ditarijs.h.d.vſq; in fi.l.& ſunt iſti tex.valde ſingula. & quoti
diani.nam plerunq; contingit, ꝙ filij dubitant adire hæreditatem
paternam,& tn̄ pecunias in hæreditate inuentas, vel iocalia, quæ
de facili pn̄t occultari,accipiunt,& ad manus ſuas reducūt, & po-
ſtea hæreditatem paternam repudiant:nam ſi creditores, & lega-
tarij pn̄t probare,ꝙ aliquid quantūcunq; modicum ſurripuerint
& occultauerint,& negauerint apud ſe eſſe,tenebuntur eis inſoli-
dum,ac ſi expreſsè ſe immiſcuiſſent, vel ſi beneficium abſtinendi
non fuiſſet eis conceſſum ab edicto prætoris,quo caſu per l.12.ta
bu.eſſet neceſſarius hæres cum effectu,& hoc contingit, quia ſic
2 faciendo abutitur bn̄ficio prætoris,ideo prætc... ei denegat,† quia
priuilegium meretur amittere,quia conceſſa ſibi abutit̄ poteſtate,
vt dn̄t multi Canones xj.q.3.c.priuilegium.c.licèt.de rl̄a.c.contin
git.c.cum illorum.de ſen.exc.c.vt priuilegiū.& c.tuarū.de priuile.
Et primo ponuntur verba,& mens edicti prætoris hoc ſtatuen-
tis vſq; ibi,ſi quis ſuus.Scđo circa illud determinat quinq;, vel ſex
dubia per ordinem vſq; in fi. & tene perpetuo menti iſtos caſus.
¶No.j.in ver.(ſi quis ſuus.) ꝙ filius, licèt dicat ſe nolle hæreditatē
paternam,non vr̄ pp hoc eam repudiare, nam ſi videretur repu-
diaſſe amouendo poſtea aliquid ex ea, non propterea implicaret̄
onerib.hæreditarijs,vt in §.fi.& tn̄ hic dr̄ ꝯrium, ꝙ non habet bn̄-
ficium abſtinendi,hoc intellige,niſi poſt iſta verba laberet̄ annus,
3 vt l.filij mater.§.j.ad Tertul.¶†Item no.in verſi.(non dixit.) ꝙ ...
verba legis,vel ſtatuti ſunt concepta in perſonam,puta ſi quis ſub
traxerit,vel occiderit,non comprehendunt fieri facientem,ſed ſo
lum principalem facientem,ſecus ſi ſunt concepta in rem, puta ſi
per aliquem factum eſt,vt aliquis occidatur,&c.uel ſi dicat,ꝙ pro
homicidio imponatur talis poena, & ad hoc ſp̄ allegatur iſte §.de
quo vide per Bar.in l.hæc verba.de adul.& in l.non ſolum.§.ſi mā
dato.de iniu.Cy.āt in l.ſi per alium.ſ. ne quis eum,qui in ius vo.eſt
ubi plenè examinauit iſtum paſſum,& dicit,ꝙ in primo caſu, licèt

non comprehendatur fieri faciens de proprietate verborum, tñ
a comprehenditur de æquitate, ne maleficia remaneãt impunita,[a]
vnde ſi dicatur ſi quis interfecerit, vel vulnerauerit, puniatur tali
b pęna, ẽt mandans[b] punitur eadem pœna, † licèt ſtatuta maximè
4 pœnalia, debeant propriè intelligi, & non extendantur ad caſum
fictum, vt l.3.§.hæc verba.de neg.geſ.& mandans dr̃ fictè facere,
non verè, vt no.in l.j.§.quoties.de vi, & vi arm.tñ fallit, qñ ſtatutũ
punit illud, quod eſt de gñe prohibitorum, & ꝙ ẽt a iure cõi puni
tur, quia extenditur ad caſum fictum, ſicut & alibi in ſimili hr̃ in c.
cum tu.de vſu.tene menti, quia Bar.non allegat Cy.in locis.s̃. alle.
5 ¶†Item no.in ver.amouiſſe.in ver.celauerit,& in uer. conſumpſe
rit, ꝙ ſi pater tradiderat filio aliquas res, & poſtea patre mortuo fi
lius interrogatus, an illas res habeat, & negauerit ſe habere in totũ
vel pro parte, perdit beneficium abſtinendi, & implicatur oib.
onerib.hæreditarijs, ꝙ perpetuo tene menti. Idem ſi conſumpſit
vinum, vel frumentum in vſum ſuũ, & ſuæ familiæ, & poſtea hoc
negauerit, & iſta ſunt quotidiana, ſtudeant ergo creditores, & le-
gatarij conuincere filium de mendacio, ſi volunt eum implicare
onerib.& non poſſit abſtinere, nam de facili poteſt hoc continge-
6 re, quia filij ignorant diſpoſitionem iuris. ¶†Item no.in ver. (ait p̃
tor.) pro eo, quod ſemel vidi Florentiæ, vbi eſt ſtatutum, ꝙ ſi aliq̃s
officialis publicus ſurripuerit de hauere cõi, ſit infamis, & ipſe, &
oẽs ſui deſcendentes ſint priuati omni beneficio, & officio cõi.
& quidam gabellarius ſtans ad portã imburſauit ſibi aliquos groſ
ſos datos ſibi pro gabella, & fuit accuſatus, vr̃ impium, ꝙ pro tam
modica re incurreret tam graues pęnas, tñ hic vr̃ tex. ꝙ pro om-
ni minimo debeat incurrere, & adde quod no.in l.j.§.j.de ope.no.
7 nun.de iſta dictione, quid. ¶†Item no.in ver.(mouere,) quia ſem-
per allegatur, ꝙ non meretur pęnam ille, qui aliquid facit non ma
lo animo, ſed per errorem iuris, vel facti, & inducit Ang. ad ſtatu-
tum, quo cauetur, ꝙ mulieres, quæ remanent viduæ non debeãt
ſecum aliquid exportare de bonis mariti ſub magna pœna, & ſi
aliqua receſſerit de domo mariti cum anulis, vel iocalib. credens
per errorem iuris eſſe ſua, cum tñ de iure teneatur cõiter, ꝙ ſint
hæredum mariti, ſicut & veſtes prætioſæ, ut plenè no.in l. pen.§.j.
ſol.ma. ꝙ non incurrat pœnam ſtatuti, ſecus ſi exportaſſet alia, in
8 quibus non cadit talis præſumptio erroris. ¶†Vltimo no.in §.fin.
ꝙ lex, quæ priuat aliquem beneficio obtinendo, non priuat eum
beneficio iam obtento, & eſt hic caſus de eo, ꝙ practicatur Florẽ
tiæ, vbi eſt ſtatutum, ꝙ ſi ille, cui delata eſt aliqua hæreditas, cœpe-
rit aliqua bona hęreditaria, vel fuerit ingreſſus etiam non tanq̃ hę
res, ſed alio iure, vel cauſa prætenſa, vt ſi diceret, ꝙ eſſent ſibi obli-
gata pro dote materna, ꝙ nihilominus efficiatur hæres, & tenea-
tur omnibus creditorib.in ſolidum, & ſibi nihil proficiat confec-
tio inuentarij, qđ ergo remedium habebit filius, ſi non vult hęre-
ditatem patris, & tñ vult dotem maternam, ad q̃ hæreditas patris
eſt obligata, & etiam bona ſunt hypothecata? certè remediũ eſt,
ꝙ primo, & ante omnia repudiet palàm hæreditatem paternam,
& vbi eſt ſtatutum, ꝙ debeat fieri repudiatio in cõſi. publico cõis
ad obuiandum fraudib. & hoc facto poterit pecuniam, & cum
eius authoritate occupare bona hæreditaria, & non nocebit ſibi
ſtatutum. debet ergo intelligi ſtatutum, quando occuparet etiam
authoritate curiæ, antequàm repudiaret expreſſe, ſecus ſi poſt. ca
ſus eſt expreſſus hic, tene menti.

ADDITIONES.

a Impunita. Adde, ꝙ malitiis non eſt indulgendum, vt l.in fundo.ff.de ſer.
l.is cui.de tranſac.c.vt circa.de elec.li.6.c.ſedes.de reſcr.c. ſignificante.q̃
ma.accu.poſſ.

b Mandans. Adde c.1.iuncta gl.2.extra de off.del.& in c.nuper.& in c. quan
tę præſumptionis.de ſen.exc.

LEX LXXI.

1 *Remota cauſa dilationis remouetur dilatio.*
2 *Non debet expectari lapſus temporis, qui nihil operatur.*
3 *Teſtator poteſt præfigere terminum hæredi, intra quem adeat, & ſi non a-*
dibit, poſtea adire non poterit.
Quid ſi præfigat terminum legatario intra, quem aget.
4 *Si aſſignatus eſt alicui terminus octo dierum ad reſpondendum poſitioni-*
bus, & ipſe reſpondeat primo die, finita eſt dilatio, & poterit ad ulterio
ra procedi, & vide nu.8.
5 *Si teſtator conſtituit executorem, & ſi intra annum non fuerit executus,*
conſtituit alium, ſi primus deceſſit infra annum, alius ſtatim poteſt exe-
qui, nec debet expectare lapſum anni.
6 *Si maritus reliquit vxorem vſufructuariam toto tempore vitæ ſuæ, dum*
modo vidua ſteterit, & poſt mortem reliquit alteri, & mulier ſe mari-
tauit, & ſic perdidit vſumfr. an vſuſf. debeat remanere penès hæredem,
quouſq; illa viuat.
7 *Statutum, ꝙ debeat quis appellare intra decem dies, & poſt decem dies*
habeat terminum ſexaginta dierum ad proſequendum, & aliquis appel
lauit in prima die, an tempus ad proſequendum incipiat ſtatim currere,
an demum poſt lapſum decem dierum.

1 SI quis hæres. ¶† Remota cauſa dilationis re-
2 mouetur dilatio.h.d.† Vel ſic nõ
debet expectari lapſus temporis, qui nihil operatur. facit
ĩ.ad Treb.l.a filio.§.alumno.& l.aliquando.s̃.ad Velle. &c. In tex.
3 ibi, (vt intra certum tp̃s adeat.) Dicit Ang.ſe rñdiſſe † Florentiæ ꝑ
iſtum tex.de facto, ꝙ teſtator põt præfigere terminum hæredi in
tra quem adeat, & ſi non adibit, poſtea adire non poterit, facit qđ
hr̃ in tex.& gl.C.de iure delib.l.creditorum. ¶ Contra dictũ Ang.
opp.de his, quæ habentur in l.nemo poteſt. ĩ.de leg.j. vbi teſtator
non poteſt præfigere terminum legatario, intra quem agat: &
poſito, ꝙ præfigat, non excluditur ipſo iure ab agendo poſt ter-
minum, licèt excludatur ope exceptionis. & Ang. vult, ꝙ ipſo iu-
re excludatur a potentia adeundi. Sol. contrarium loquitur, qñ ꝑ
teſtatorem aſſignatur terminus legatario poſt ius ſibi acquiſitũ
ad ipſum in iudicium deducendum, ſed Ang. loquitur, qñ aſſigna
tur hæredi ante ius acquiſitum ad ipſum acquirendum: vnde faci
lius impeditur acquiſitio fienda, q̃ tollatur iam facta, vt l.patre fu-
rioſo. cum ibi no.de his qui ſunt ſui, vel alieni iuris. ¶ Adhuc opp.
ↄ̃ dictum Ang. ꝙ iſtud præceptum tanquam nudum non valeat,
vt l.pater filium.§.Tuſculanus.de leg.2. Solu. intelligo dictũ Ang.
qñ apparet, cuius fauore teſtator illud fecit, vt erat hic, quia dedit
ſubſtitutum in caſu, quo ĩ.tp̃s non adiret. Idem ſi habebat venien
tes ab inteſtato, cuius fauore vr̃ illud præceptum feciſſe.l. peto.de
leg.2.circa prin.alias puto procedere ↄ̃rium, ſicut in præcepto de
non alienãdo bona hæreditaria, ſi non apparet cuius fauore fiat,
habebit ergo tunc vim cuiuſdam monitionis factæ, ipſius tñ hæ-
redis fauore, cui ipſe poteſt renuntiare. ¶In tex.ibi: (antequam adi
ret deceſſerit.) ſubaudi ĩ.tp̃s præfixum a teſtatore, intra quod adi
ret, & ſic certum eſt iſtum amodo adire non poſſe intra reſiduũ
4 tp̃is, ergo non expedit expectare lapſum reſidui tp̃is.† Vnde indu
citur per Barto. Si aſſignatus eſt terminus octo dierum, ad rñden
dum poſitionibus, & ipſe rñdeat prima die, finita eſt dilatio, & po
terit ad vlteriora procedi non obſtante l.ſiue pars.C. de dila. quia
5 dr̃ a modo pendere dilatio.† Item inducitur per Bal. ſi teſtator cõ
ſtituit executorem, & ſi intra annum non fuerit executus, conſti-
tuit alium: ſi primus deceſſit intra annum, alius ſtatim poteſt exe
6 qui, nec habet expectare lapſum anni.† Ego induco ad duas nota-
biles q̃ões. maritus reliquit vxorem vſufructuariam toto tem
pore vitæ ſuæ, dummodo vidua ſteterit, & poſt eius mortem re-
liquit alteri, mulier ſe maritauit, & ſic perdit vſumfru. ille alter vult
ſtatim venire ad illum vſumfr. hæres dicit, ꝙ non poteſt venire, ni
ſi poſt mortem mulieris, quia ita dixit teſtator, & ſic interim dẽt
a eſſe apud hęredem, & ita ſemel vidi conſultum, ſed malè:[a] nã fuit
q̃õ diſputata, q̃ ponit Io. An.in addi. Spec.in ti.de ſecun.nup. ſuper
rubrica, ꝙ immo ſtatim ille poſſit venire, nec hẽt expectare mor-
tem mulieris, poſt q̃ eius vſuſfr. eſt finitus. Nec obſ. ꝙ poſt mortẽ
mulieris, quia cenſetur ſe retuliſſe ad caſum, quo mulier non nu-
pſerit, & ſic durat vſuſfr. in eius perſona, quouſq; vixerit, ſed ſi co-
gitaſſet, ꝙ deberet nubere, ſicut illum ſubſtituit poſt mortẽ mu-
lieris, ita ſubſtituiſſet poſt tranſitum ad ſecunda vota, quia cenſet
ſubſtituiſſe in caſu, quo finiatur in perſona mulieris, & vtroq; mõ
finitur. vnde licèt expreſſerit vnum caſum: veniet alius, ar. in l.mu-
lier. ĩ.ad Trebel.& hoc optimè probatur in hac l. ꝙ non ſit expe-
ctanda mors mulieris. Nec obſt.l.Publius.§.j.de cond.& dem. q̃a
ibi expectatio tp̃is poteſt eſſe proficua ei, cui fit primo legatum,
ſed huic mulieri non eſſet proficua, ſed hæredi tãtum: & pro hoc,
7 ꝙ dicam ſuper gl. ¶† Facit etiam ad quæſtionem, in qua conſului
Florentię. Dicit ſtatutum, ꝙ debeat quis appellare ĩ.x.dies: & poſt
decem dies habeat terminum ſexaginta dierum ad proſequendũ,
appellauit in prima die, vtrum tempus ad proſequendum incipit
ſtatim currere, vel demum poſt lapſum decem dierum? & dico,
ꝙ ſtatim, quia non debet expectari lapſus, poſt q̃ eſt appellatum
arg. hic, aliàs interim nihil fieret, ꝙ eſſet inutile vtrique litigantium,
licèt quidam conſuluerunt ↄ̃rium, propterea quod dicit ſtatutũ
poſt decem dies, ſed dico, ꝙ habuit reſpectum ad caſum, quo vlti-
ma die 10. dierum appellat, vt communiter fieri cõſueuit, aliàs fru
8 ſtratorium eſſet expectare tantum. ¶† In fi.gl. dic ſm̃ Dy. ad om-
nia iſta contraria, ꝙ ſi expectatio temporis affert aliquam vtilita-
tem, debet expectari, vt in dictis contrarijs, aliàs ſecus, vt hic, pri-
mo enim excluſo nulla vtilitas reſultaret, ꝙ alius deberet differre
aditionem.

ADDITIO.

a Sed malè. Adde in hoc eundem Pau.de Caſt.in l.3.C.de inſt. & ſubſt. ſub
cond.factis.& Ale.de Imo.in conſi.100.col.1.in fi.in 3.vol.Fran.Cur.

LEX LXXII.

1 *Filius ſi recipiat iuramentum fidelitatis a vaſallo, non tamen videtur adi*
re hęreditatem patris, ſi poterit habere feudum tanquam filius, licèt nõ
eſſet hæres.
Idem ſi facit pacem, uel uindictam de morte patris, nec hoc pertinet ad eũ
vt hæres, ſed ut filius.

Si qui

1 **SI quis non quaſi.** †Quod qs facit vt filius, non inducit immixtio-
nem.h.d.concord.l.pro hærede.§.ſi quid tantum.ſ.eod.
2 Et inducit Dyn.†ſi filius recipiat iuramentum fidelitatis a vaſallo,
non propterea videtur adire hereditatem patris,ſi poterit habere
a feudum tanq̃ filius,licèt non eſſet hæres.Idem ſi facit pacem,[a] vel
vindictam de morte patris,quia hoc pertinet ad eum tanquam fi
lium,non tanquàm hæredem,¶In text.ibi, (non quaſi hæres.)di-
cit maximè,nam etiam ſi petijſſet,vt hæres patris,intelligeretur.i.
vt filius,poſtquàm hoc ius tranſit ad eum tanquàm ad filium, vt
in d.§.ſi quid tamen.quicquid dicat hic gl.

ADDITIO.

a Idem ſi facit pacem.Adde Bar.in l.quæſitũ. & in l. ſepulchri violati actio.
ĵ.de ſepul.vio.eundem Pau.de Caſt.in l.conuentionnm.ſ.de pac.& Bar.
in l.pro hærede.§.fi.ſ.eo.& per Flo.in l.hæc autem actio.alias in l.j.§. hæc
autem actio.ſ.de his,qui deie.vel effude. etiam ſi acciperet pecuniam ab
occiſorib.niſi pax fieret ad finem,qui non poſſet ſequi,niſi filius eſſet hæ
res,puta ſi ſtatutum diceret,ꝙ habens pacem ab hærede eximatur a ban-
no,tunc ſi filius facit pacem,uidetur adire,vt per Flo.ibi, & Bar.in l.quæ
ſitum.& per Bar.& Nico.de Neap.in l.cum tutor.de tute. & ratio. diſtra.
& in l.eum.C.arb.tut.Cur.

LEX LXXIII.

L.Qui putat. ¶Qui plus facit vtique tantum facit. ¶Item conditio dandi poteſt impleri diuerſis vicibus.h.d.

§.Qui bona. ¶Liber homo putans ſe ſeruum iuſſu alterius adeundo non obligatur hæredi
tati,ſecus ſi ſua ſponte,ſiue iuſſu.h.d.Dic,vt l.liber homo.& l.ho-
mo liber.de acq.re.do.¶In tex.circa fi.ibi,adeundo.ſ.ſponte, ſine
iuſſu alterius,ſecus ſi ex neceſſitate ſeruili,& iuſſu illius,vt in præce
denti caſu:ibi ergo,quia adiuit iuſſu poſſeſſoris,nec acquiritur poſ
ſeſſori,qa non poteſt,puta cum aditio non conſiſtit in opera, nec
ſibi,quia non cẽſetur,poſtquam adit iuſſu poſſeſſoris. Sed in hoc
ſecũdo caſu acquirit ſibi,licèt credat ſe adhuc ſeruum,cum re ve-
ra ſit liber,& poſſet ſibi acquirere,& adiuit ſine iuſſu, & ſic videt̃
habuiſſe animum acquirendi ſibi,ſi poteſt, licèt ignoret ſe poſſe,
vt ſ.eo.l.qui in aliena.ver.nam cum.

LEX LXXIIII.

EX ſemiſſe. Qui adit ex minori portione, q̃ ſibi ſit delata, non efficitur hæres in ali-
quo,ſi erat huius propoſiti,ꝙ nolebat eſſe hæres, niſi in
illa.h.d.ſm intellectum glo. Et diſtingue plenè,vt dixi in l.ſi extra.
neus.§.fi.ſ.eo.quæ diſtinctio locum habet, qñ ignorabat, ex qua
parte erat inſtitutus,ſi autem ſciebat,tunc adeundo pro parte effi
citur hæres in toto eo,in quo erat inſtitutus, vt l. ſi ex aſſe. ſupra
eodem.

LEX LXXV.

2 *Sicut quando primo adiuiſti partem,in qua fuiſti inſtitutus,ſi poſtea tibi obueniat pars cohæredis,in qua fuiſti ſubſtitutus,nõ habes neceſſe de nouo adire,ſed illa portio tam iure accreſcendi, q̃ ſubſtitutionis deuoluitur ad te inuitum.*
3 *Quid econuerſo,ſi primo adiuiſti partem cohæredis,ꝙ ex ſubſtitutione efficieris hæres in parte,ĩ qua fuiſti inſtitutus ſine noua aditione.et nu. 1.*
Quid in repudiatione

1 **SI tu ex parte.** ¶† Qui adiuit partem hære-
ditatis ex ſubſtitutione vul-
gari efficitur hæres ſine noua aditione, etiam in par-
te,in qua inſtitutus eſt, exiſtente tamen conditione,
ſub qua fuit inſtitutus,hoc primo.Item qui repudiauit partem, in
qua erat inſtitutus,non prohibetur adire partem,in qua erat ſub-
ſtitutus vulgariter,& cum illa habebit etiam partem repudiatam
vel partem eius,ſi habebat cohæredem.hoc ſecũdo dicit tota lex.
Et ſic ponit duos caſus.primus vſq; ibi, (item ſi tu.) ſecundus vſq;
in fi.gl.j.dicit,ꝙ in primo caſu fuerunt duo tantum inſtituti, vnus
in duabus vncijs,quæ ſunt ſexta pars hæreditatis, alius in decem
vncijs.in ſecundo caſu fuerunt tres inſtituti, vnus in duabus vn-
cijs,alter in quinque,& alter in alijs q̃nque. In hoc ſecundo bñ di
cit gl.ſed in primo non apparet cauſa,propter quam gloſ. dicat,ꝙ
fuerunt duo tm̃ inſtituit:immo tex. innuit ꝯrium, quia ſi fuiſſent
duo tm̃ inſtituti,vnus in duab. vncijs ſub ꝯdõne, alter in decem,
& primus fuiſſet huic ſecundo ſubſtitutus vulgariter, & condi-
tio ſubſtitutionis eueniſſet,& ipſe adiret ex ſubſtitutione in x. vn-
cijs,ſtatim efficeretur hæres, etiam in duabus conditionalibus
non expectato euentu conditionis,cum in omnem euentum ſit
illas habiturus.text.eſt ſupra de hered.inſtit.l.ſi quis ita reſcripſerit.
& tamen tex.innuit contrarium,ꝙ efficiat̃ hæres in illis demum
poſt euentum conditionis,vt hic in ver. deinde ꝯdõ iure ſextan-
tis extitiſſet,&c. oportet autem ponere, ꝙ habebat cohæredem:
& ſic erat illum ſextantem habiturus in omnem euentum: quia
ſi conditio deficeret,haberet dimidiam illius,& cohæres alteram
dimidiam,ideo oportet expectare euentum ꝯditionis ad hoc, vt
habeat totum ſextantem,& ita intelligit Dy. ꝙ etiam in primo ca
ſu fuerunt tres inſtituti,vnus in quinque,alter in alijs quinque, &
alter in duabus vncijs,& iſte vltimus ſubſtitutus, vni ex primis. In
hoc tamen eſt differentia inter primum caſum, & ſecũdum,quia
in primo inſtitutus in duabus vncijs erat inſtitutus ſub conditio-
ne.In ſecundo verò erat inſtitutus purè. Item in primo incepit
ab aditione partis cohæredis ſibi obuenientis ex ſubſtitutione
vulgari,in ſecundo verò caſu incœpit a repudiatione partis ſuæ:
& quæritur,vtrum per hoc prohibeatur habere partem cohære
dis ex ſubſtitutione vulgari,& dicitur, ꝙ non. Item quæritur, an
cum illa debebit etiam partem illius portionis ſuæ repudiare? &
ad iſtam quæſtionem Iuriſconſul.non reſpondet: ſed gl. & Doc.
reſpondent,ꝙ ſic,quia ſtatim, ꝙ repudiauit illas duas vncias, vna
earum accreuit portioni Titij,altera portioni Seij: & ſi poſtea Ti-
tius repudiat,ſua portio vna cum portione accreſcente deuolui-
tur ad illum ſubſtitutum. Et ex hoc ſequitur tertia differentia in-
ter primum caſum, & ſecundum, quia in primo iſte inſtitutus in
duabus vncijs habebit ſeptem vncias,duas ex ſua inſtitutione, &
quinq; ex ſubſtitutione vulgari. In ſecundo vero caſu non habet
niſi ſex,ſcilicet quinq; ex ſubſtitutione vulgari,vnam, quæ accre-
2 uit illis quinque per ius accreſcendi.†Nota ergo ex primo caſu, ꝙ
ſicut quando primo adiuiſti partem,in qua fuiſti inſtitutus,ſi po
ſtea tibi obueniat pars cohæredis,in qua fuiſti ſubſtitutus, non ha
bes neceſſe de nouo adire,immo illa portio tam iure accreſcẽdi,
quàm ſubſtitutionis deuoluitur ad te inuitum, vt ſ. eod. l. ſi quis
hæres inſtitutus.ita & econuerſo, ſi primo adiuiſti partem cohæ-
redis ex ſubſtitutione,efficieris hæres in parte, in qua fuiſti inſtitu-
tus ſine noua aditione,& hoc voluit dicere iſte textus in verſi. re
ſpondi nihil intereſt.Aduerte tamen, ꝙ etiam ante conditionis e-
uentum efficieris hæres in parte illius ſextantis, quàm in omnem
euentum efficieris habiturus,etiã ſi conditio deficit,& ſicut euen
tus conditionis expectatur quantum ad aliam partem, quàm de-
ficiente conditione,tu non es habiturus,ſed cohæres tuus, vt ſu-
pra de hære.inſti.l.liber homo.§. Titius. cum ſeq. & ita intelligunt
iſtum textum.Vnum tamen facit me dubitare,quia ponendo,ꝙ
eſſent tres,vt ponit Dyn.adueniente conditione ſextantis, quia in
ſtitutio non erat coniuncta totaliter cum iure accreſcendi, quo-
niã ius accreſcendi erat pro parte illius ſextantis, ſed inſtitutio erat
in toto ſextante,non videtur, quòd habeat illas duas vncias inui-
tus per ius accreſcendi,& ſubſtitutionis, ſicut nec econuerſo, vt
dixi in dicta l.ſi quis hæres.ſupra eodem. cuius contrarium hic in-
nuitur,& propterea fortè gl.hic poſuit caſum, ꝙ erant duo tantũ
inſtituti,& ad contrarium de text. poteſt reſponderi verum eſſe,
ꝙ ſtatim,quòd es effectus heres in portione coheredis repudia-
ta ex ſubſtitutione vulgari, efficieris hæres,etiam in parte condi-
tionali per ius accreſcendi,non tamen virtute inſtitutionis, quo-
uſque conditio extiterit, poſtea vero quàm extiterit etiam ex in-
ſtitutione,erit hæres:& eſt magnus effectus in hoc, vt dixi ſ.eod.
l.qui ex duabus.& ita intelligendo poteſt procedere diſpoſitio gl.
quæ fortè verior eſt,quàm poſitio Dyn.ne dicamus contra id,ꝙ
3 dixi in l.ſi quis hæres.† Ex ſecundo caſu collige in effectu, ꝙ licèt
quando plures portiones ſunt mihi delatæ eo.iure,puta inſtitutio
nis,vel ſubſtitutionis tantum,ſi repudio vnam partem,non valet
repudiatio,nec attrahit ad ſe alias partes,vt no.in l.2.ſ.eod. ſed ſi a-
deo vnam,benè efficior hr̃s in omnibus,vt ibi,& infra eodem l.ſi
ſolus.quando tamen vna delata eſt mihi vno iure,puta inſtitutio-
nis,altera alio iure,puta ſubſtitutionis,poſſum repudiare vnam,&
valet repudiatio,non tamen attrahit ad ſe alteram.Item ꝙ hoc nõ
obſtante poſſum alteram adire, & totum hoc colligitur ex iſto
tex.in fi.¶Sed contra hoc opp.de l.qui plures.in fi.de vulga. & pu
pilla.Sol.vt ibi dixi,quia fuit ſubſtitutus,vt hæres, vnde ſi repudio
partem meam,non poſſum adire ex ſubſtitutione:quia non ſum
hæres,vt ibi,hic vero debet intelligi,quãdo fui ſubſtitutus per no-
men proprium,& ſic non tanquàm hæres. cæterea dic, vt dixi in
d.l.ſi quis hæres.ſ.eodem Et omnes gl.remanent declaratæ, quæ
non tendunt,niſi ad declarationem literæ excepta vltima gl. quæ
opponit,ſed ſol.patet ex prædictis.

LEX LXXVI.

1 *Qui vult vnum censetur velle aliud,ſine quo illud eſſe non poteſt.*
Ad poſitionem conſequentis ſequitur poſitio antecedentis.
Quid in his,quæ non pendent ex mera voluntate.
2 *Si probatur quem fuiſſe promotum ad presbyteratũ,non ſequitur per hoc ꝙ fuerit promotus ad priores ordines.*

Si pro-

Si probatur quem fuiſſe abſolutum, non tamen probatur ipſum fuiſſe excommunicatum.
Licèt producatur ſententia, non tamen ſequitur, ergo præceſſerũt acta, niſi aliter probetur.
3 *Qui vult vnum cenſetur etiam velle aliud, ſine quo illud eſſet inutile.*

a ILlud.[a] Qui repudiat, vel adit hæreditatem ab inteſtato, cum ſciat ſibi delatam ex teſtamento, cenſetur per prius eam repudiare ex teſtamento, quia ſi-
1 ne hoc ab inteſtato non poteſt repudiare, vel adire. h.d. † & ſic allegatur, ꝙ qui vult vnum cenſetur velle aliud ſine quo illud eſſe non poteſt, & ꝙ ad poſitionem conſequẽtis ſequitur poſitio antecedentis. ¶ In tex. ibi. (an ſimul vtranq; hæreditatem repudiare poſſum.) iſta qõ vr̃ fatua, non. n. eſt aliquod dubium, q̃ ſi dicam repudio iſtam hæreditatem tam ex teſtamento, q̃ ab inteſt. iſta repudiatio valet, & per prius repudio cauſam teſtati, quia repudiatione facta deuoluitur ad cauſam inteſtati, & eodem inſtãti poſſum ab inteſta. repudiare, debet ergo formari quæſtio quando repudiaui ſolũ ab inteſtato vtrum valeat, & videar repudiare p prius ex teſtõ, & ſic vtrunque repudiare ſimul, & vnico verbo, & videbitur, ꝙ non, qm̃ incępi a repudiatione cauſæ inteſtati, quæ non erat adhuc delata, & hoc eſt, quod ſequitur in ver. qm̃ antequam tamen determinatur cõtrarium. in ver. verum. quia tacitè videor per prius repudiare ex teſtamento, & poſtea per poſterius ab inteſtato, & procedit hoc in his, quæ pendent ex mera voluntate, non ſic in alijs, vt ad poſitionem conſequentis ſequatur poſitio
2 antecedentis. † Vnde ſi probatur[b] quem fuiſſe promotum ad p̃-
b ſbyteratum, non ſequitur per hoc, ꝙ fuerit promotus ad priores ordines, licèt hoc neceſſario requireretur. item poſito, ꝙ probatur quem fuiſſe abſolutum, non probatur propterea ipſum fuiſſe excommunicatum, licèt ad poſitionem abſolutionis requiratur excõicatio. de hoc dic, vt no. in l. decem. de verb. obliga. & poſito, ꝙ producatur ſententia non ſequitur ergo præceſſerunt acta, niſi
3 aliter probetur, vt in c. qm̃ ꝯ falſam. de proba. ¶ † Vltimo adde, ꝙ ille, qui vult vnum cenſetur etiã velle aliud ſine quo illud eſſet inutile, vt C. de fideic. l. quamuis. & adde l. fi. ſ. de diuor. &c.

ADDITIONES.

a Illud. Ad materiam iſtius l. vide Inn. in c. innotuit. de eo qui fur. ord. ſuſc. & Abb. in c. cum M. Ferrar. extra de conſti. Abb. in c. cum olim. de cenſi. & in c. pro illorum. col. 5. de præben. Cur.
b Probatur. Adde hoc intelligendum uerum, niſi præceſſiſſet decennium iuxta ea quæ habentur in l. qui in aliena. ſ. eo. & per Mod. in l. ſciendum. j. de verb. ob. & in c. ſicut. de re iud. Fran. Cur.

LEX LXXVII.

1 *Vſus rerum communionem non inducit aditionem hæreditatis conſocij, ſi fiat vltra id, quod poteſt ratione communionis.*
2 *Quòd iſta verba nolo eſſe hæres talis, non inducant repudiationẽ, niſi ſint prolata poſt datum tempus ad deliberandum.*
3 *Comes palatinus creatus ab Imperatore, vel etiam Imperator, an poſſit legitimare in terris eccleſiæ Romanæ.*
4 *Ex duobus fratribus habentib. domum communem, ſi vnus ſe abſentat, et alter inhabitet totam domum per plures annos, ꝙ non teneatur ad penſionem pro parte alterius fratris.*
5 *Si ex duobus ſcholarib. qui conduxerant domum, alter eorum recedat, & alter vtatur tota domo, non tamen tenetur ad totam penſionem.*

1 DVo fratres. † Vſus rerum cõium non inducit aditionem hæreditatis conſocij, ſi fiat vltra id, quod poteſt ratione communionis. h.d & eſt no. caſus. Et rõ eſt, quia potuit fieri citra ius
2 & nomen hæredis, vt ſ. eo. l. pro hærede. §. Pap. in fi. ¶ † In text. ibi, (nolebat. n. hæres eſſe.) non tñ repudiauerat, & ſic not. ꝙ iſta verba nolo eſſe hæres talis. non inducunt repudiationem, intellige niſi eſſent prolata poſt datum tp̃s ad deliberandum, vt j. ad Treb. l. ſed & ſi alio. de quo vide per Bart. in l. ſi quis ſuus. de iure deliber.
3 ¶ † In fi. l. ibi: (ne qua in rẽ.) iſtũ text. allegat Bal. in q. illa an Comes
a Palatinus creatus ab Imperatore,[a] vel etiam Imperator[b] poſſit le
b gitimare in terris eccleſiæ Romanæ, & dicit, ꝙ non, quia cum ſint diſtinctæ iuriſdictiones temporales, & eccleſiæ, vt in Auth. quomodo opor. epiſ. in prin. nec Imperator, nec Papa debet plus, q̃ in ſua parte dominationẽ interponere, & ſic nec Imperator in terris eccleſiæ, nec Papa in terris imperij: & hoc vltimum eſt clarum. vt habetur in c. per venerabilem. qui fil. ſint legi. quantum ad ſuc-
4 ceſſiones, non quantum ad ordines, vt ſpiritualia. † Allegatur etiã per Richar. Mal. Bal. & Ang. ad quæſtionem quotidianam, ſi ſunt duo fratres habẽtes domum communem vnus ſe abſentat, alter inhabitat totam domum, reuertitur alter poſt plures annos, & petit a fratre penſionem de parte ſua, eſt argu. ꝙ poſſit, quia ille plus ſua parte vſus eſt. ꝯrium eſt verius, quia non potuit vti pro parte, vel habitare, ſi erat cõis pro indiuiſo, quod etiam probatur hic, quia quando eſt actus, qui non poteſt geri in parte vnius, quin geratur etiam in parte alterius, non inducit aditionem, ꝙ ita intelli-
5 gunt hic Doc. Per hoc ẽt † reſpondetur ad quæſtionem de duobus ſcholarib. qui conduxerunt domum, ſi alter eorum recedat, alter vtatur tota domo, non propterea tenetur ad totam penſionem, quia cenſetur vſus ratione ſuæ partis per gl. quæ eſt in l. Sabinus. communi diui. Vltimo l. merito. quàm glo. allegat pro ꝯria, potius concordat.

ADDITIONES.

a Imperatore. Adde Inn. in c. ꝙ tranſlationem. de offi. del. Arch. in ca. in aliquo. 51. diſt. idem Arch. in c. ſi quiſquam. 11. q. j. Car. Zab. in c. per venerabilem. qui fi. ſint le. in §. rationib. Rich. Mal. in q. per eum diſputata, incip. quibuſdam prouincijs obſeruatur, & quid de creato per Papam, an poſſit legitimare in terris imperij, vide per Bald. in l. j. C. de Sum. Trin. & per Doc. in d. c. per venerabilem.
b Vel etiam Imperator. Adde Bal. in rub. de iure aur. anulorum. in j. col. Bal. in l. tanquam. C. de fidei. Pe. de Anch. conſ. 316. inci. primum dubium nouum. Ant. de Bur. conſi. 19. inci. quia hic agitur.

LEX LXXVIII.

1 *Acquiſitiones quæ fiunt per ſeruum recta via, fiunt ipſi domino: non aũt per prius ſeruo, & poſtea domino, & quid in filio. & nu. 2.*
3 *Quæ ſint acquiſitiones, quæ etiam de iure ſſorum remanebant penès filiũ, nec quærebantur patri: vel domino.*

1 PLacet. † Quæſita per ſeruum, vel filium, quærũtur, vel patri, vel domino, nec momento reſident penès illos. h.d. Et ſemper allegatur. dicit Dy. ꝙ non dicit illud ad quod allegatur, videlicet, ꝙ acquiruntur, ſed illud præſupponit, & hoc præſuppoſito declarat qualiter fiat acquiſitio, & ita velociter, ꝙ momento nõ remaneat
2 penès filium, vel ſeruum. † Et licèt iſta l. videatur æquiparare filiũ, & ſeruum, tamen eſt differentia, quia acquiſitiones, quæ fiũt per ſeruum recta via fiunt ipſi domino, non autem per prius ſeruo, poſtea domino, cum ſeruus ſit incapax, quia pro nihilo reputatr̃. l. ꝙ attinet. de reg. iur. ſed illæ, quæ fiunt per filium per prius fiunt ipſo filio, quia non eſt incapax, & de perſona ſua faciunt tranſitũ ad patrem, & ideo illa, quæ ſunt inſeparabilia remanent apud perſonam filii, vt nomen hæreditarium, nam ipſe filius remanet hæres, licèt iura etiam directa tranſeant in patrem, & primum dictũ probatur in l. quam gl. ſecundo loco allegat pro cõtraria ff. de ſo-
3 lu. l qui hominem. ¶ † Vltimo adde, ꝙ ẽt de iure iſto erant aliquæ acquiſitiones, quæ remanebant penès filium, ſeu quæ non quęrebantur patri, vel domino, vt ex cauſa iniuſta, ut l. quòd ſeruus. de acqui. poſ. ¶ Item in dote profectitia, vel aduentitia, vt l. Pomp. fa. ercif. & l. Caius. ſolu. mat. ¶ Item in caſu. l. cum hæres. ſ. e. Et in alio j. ad Treb. l. Imperator. & l. cogi. §. ſed ſi pater. ¶ Item ſi pater nolebat ſibi acquiri, vt no. j. de leg. j. l. cum filio. in gl. 3. verſi. vel dic, ſi pater ſibi retinere non vult. &c.

LEX LXXIX.

2 *Repudiatio tanquam priuatio, non recipit extenſionem, licèt ſecus in aditione.*
3 *Repudiatio vnius partis, quando trahatur ad aliam, quæ venit iure accreſcendi, & quid in aditione. & nu. 1.*

1 SI ſolus. † Si plures portiones eiuſdem hæreditatis deferantur mihi purę, per meipſum adeũdo ex vna efficior hæres in omnibus, etiam ſi habeam ſubſtitutum, vel coniunctum in aliis, ſed repudiando vnam non ualet repudiatio, nec attrahit ad ſe alias. h.d. vſque ad uer. item ſi ſeruus, & ſic eſt hic caſus de eo, quod not. gl. in
2 l. 2. ſ. eo. in fi. mag. gl. † quod repudiatio tanquam priuatio non recipit extẽſionem, licèt ſecus in aditione, & ꝙ facta de vna portione non valet, quia per ſe, ſine aliis ſtare nõ poteſt, ne quis decedat pro parte teſtatus, & pro parte inteſtatus, vel pro parte cum hærede, & pro parte ſine. vnde cum alias ad ſe non trahat, ipſa vitiatur, licèt Ang. videatur ibi tenere contrarium per l. illud. ſ. eo. ſed alius eſt ibi caſus habens diuerſam rationem. Additur etiam per iſtam l. aliud ad illam 2. ꝙ etiam ſi habebat ſubſtitutum in alijs portionibus, vel coniunctum adhuc adeundo ex una efficitur hæres in aliis, qđ ibi non dr̃, & in hoc iſta l. eſt ſingularis. ¶ In tex. ibi: (fuero inſtitutus,) ſubaudi purė, vt colligitur in fi. ibi. ſi tñ delatæ ſint. Si autem in vna purè, in altera ſub conditione, tunc ſi non habebã ſubſtitutum, vel cohæredem adhuc adeundo ex pura efficior hæres in conditionali, vt ſ. e. l. cum hæres. §. fi. de hær. inſt. l. ſi quis ita ſcripſit. ſed ſi habebã ſubſtitutum in condõnali, tunc non efficior hęres in illa, q̃a non ſum eam habiturus in oẽm euentum, ſed expectatur

ctatur

ctatur conditio,& ſi euenerit etiam in illa,efficior hæres ſine no-
ua aditione,quinimmo etiam ſi euenerit poſt mortem meam he
res meus efficitur hæres in illa,etiam ex illa, inſtitutione, vt l.qui
ex duabus. ſupra eodem etiam ſi fuit datus ſubſtitutus ſolum in
defectum illlus conditionis,& ita debet intelligi ibi.ſecus ſi in om
nem caſum,quo illa portio deficeret,quia cum deficiat per mor-
tem vocaretur ſubſtitutus,& non hæres meus ſed in caſu præce-
denti non poteſt ſubſtitutus vocari,quia deficit conditio ſub qua
fuit ſubſtitutus,vt colligitur ex no.ibi per Bar. ſi autem habebam
cohæredem,tunc adeundo ex pura efficior hæres etiam in parte
conditionali,quam ſum habiturus in omnem euentum,& in alia
parte expectatur euentus conditionis,& ſi eueniat etiam in illa iu
re inſtitutionis,ſi non eueniat accreſceret cohæredi,& hæc habẽ-
tur ſ.de hære.inſt.l.liber homo.§.ſi ita ſcriptum ¶In gloſſ. j. oppo.
ꝙ ſi habeo ſubſtitutum in vna portione,vel cohæredem adeun-
do ex alia portione,non efficior hæres in illa. Nam ratio, quare
adeundo ex vna efficior hæres in altera, eſt, nequis decedat pro
parte teſtatus,& pro parte inteſtatus,quæ ratio ceſſat hic, quia illa
alia poterit peruenire ad ſubſtitutum,vel cohæredem. gloſſ. dicit
quòd iſta erat ratio dubitandi,& nihilominus determinat contra
rium,nec reſpondet ad iſtam rationem. Tu dic,quòd iſta non eſt
ſola ratio,ſed eſt alia,quia non poteſt hæres diuidere, nam anteꝗ̃
adeat,non quia non eſt dominus,nec poſtea quia effectus domi
nus in totum,& ſi dicatur ſi ipſe fuit inſtitutus in pluribus portio-
nibus, non diuidit ipſe? ſed diuidit teſtator. Reſpondetur,quòd
tunc teſtator cenſetur diuiſiſſe,quando in diuerſis portionibus in
ſtituit diuerſos,& tunc vnum poteſt adire ſine altero,vt l.ſeruus
quoque.poſt princip.de hæred.inſt. non ſic quando inſtituit eun
dem,quia diuiſio portionum non cenſetur facta cauſa diuiden-
di hæreditatem, ſed alio reſpectu, ſicut diuiſio fundi gratia vbe-
rioris culturæ remanente vnitate fundi,vt l.Caius.infra de leg.2.&
ſicut in illa menſura,qua menſurantur panni,in qua licèt ſint plu-
ra demonſtratiua diuerſas menſuras,tamen non diuiditur vnitas
illius menſuræ ſecundum Barto.¶Item extra gloſ. oppo. quòd ſi
habebam ſubſtitutum vulgarem in vna portione, poſſim illam
repudiare,& alteram adire,quia in prima videtur mihi data licen-
tia a teſtatore propter ſubſtitutum vulgarem. argum. in l. prima.
§.ſi proponatur,infra ſi quis omiſ.cau.teſt.Solu.verum eſſet hoc,
ſi ego eſſem ſubſtitutus mihiipſi,vt ibi,ſecus ſi alius eſt mihi ſub-
ſtitutus,quia non propterea videtur mihi data licentia repudian-
di illam,vt colligitur hic,& eſt expreſſum in l.Iul. ſi quis omiſ.cau.
teſta.quia videtur ſubſtitutus potius in defectum, & in caſu,quo
poſſim nolle,non autem vt videatur mihi data licentia nolendi.
& hoc facit ad illam quæſtionem,an per dationem ſubſtituti tol-
latur exiſtentia ſui hęredis,& allegatur iſte text.& illa l.Iulia.quòd
no.contra fundamentum glo.& Doct.qui dicunt, quod vide-
3 tur data licentia abſtinendi.¶†In glo.ſecunda,ibi item videtur cõ
tra ſupra eodem l.ſi tu.in fin.ſcilicet ad id,quod dicitur hic in prin.
quòd non poſſum repudiare vnam,nam ibi probaẽ contrarium
ſed dic,quòd hic loquitur,quando plures portiones fuerunt mi-
hi delatæ eodem iure,puta inſtitutionis, ibi quando diuerſis iuri-
bus vna iure inſtitutionis,altera iure ſubſtitutionis, quo caſu poſ-
ſum repudiare primam,& hoc non obſtante poſſum adire ſecun
dam.tamen cum illa habeo etiam portionem repudiatam, vel
partem eius,vt ibi dixi.Si autem vna iure inſtitutionis, altera iure
tantum accreſcendi, tunc ſi incępi a repudiatione primæ non
poſſum habere alteram iure accreſcendi, quia portio accreſcit
portioni,& tunc portionem non habeo,vt infra eodem l.ſi totã.
Aut incępi ab aditione primæ,& tunc an cogar habere alteram
iure accreſcendi?dic vt ſ.eodem l.cum hæreditate.& l. ſi duo.& l.
ſi minor.& ita declarat ſequens contrarium glo.de l.cum hæredi-
tate. Recollige ergo duos caſus, vnus eſt, quando incępi ab adi-
tione vnius partis,& quæritur,an habeo aliàs,quo caſu diſtingue.
Aut omnes erant delatę eodem iure,aut diuerſo.Et primo caſu,
aut omnes purè,& loquitur iſta l.aut vna purè; altera ſub condi-
tione,& tunc diſtingue tres caſus, vt ſupra dixi, ſcilicet, quòd aut
non habeam ſubſtitutum,vel cohæredem, aut habeam cohære-
dem tantum.Si autem ſint delatæ diuerſo iure.Aut vna iure inſti-
tutionis:altera iure ſubſtitutionis vulgaris, & tunc adeundo ex
prima,ſi quæritur,an efficiar hæres in ſecunda poſtea aduenien-
te conditione?dic,vt ſupra eodem l. ſi quis hæres inſtitutus. Sed
econtra ſi adiui primo ex ſecunda,an efficiar hæres in prima? dic,
vt ſupra eodem l.ſi tu ex parte.in primo caſu. Si autem vna iure
inſtitutionis altera iure accreſcendi?dic,vt ſupra eodem l. cum hę
reditate.& l.ſi duo.In ſecundo caſu, quando incępi a repudiatio-
ne vnius,an valeat?aut omnes erant delatæ eodem iure,aut diuer
ſo,primo caſu,ſi omnes purè, non valet repudiatio vnius partis
etiam ſi habeam ſubſtitutum, vel cohæredem, vt hic. Si autem
vna purè,altera ſub conditione, & repudiem puram, ſi non ha-
beam ſubſtitutum,vel cohæredem idem,ſed ſi habeam poteſt di
ci, quòd valeat, quia deficiente conditione alterius, perueniet
illa ad ſubſtitutum,vel cohęredem vnà cum repudiatione. Si au-
tem deferantur diuerſo iure dic,vt ſupra dixi,aut vna iure inſtitu-
tionis, altera ſubſtitutionis, aut vna iure ſubſtitutionis,altera iure
accre. Et ex p̄dictis remanet declarata magna pars repudiatio-
nis quam facit Barto.in l.j.in fi.infra eodem.ſatis confuſè adden-
do etiam quæ dicam in ſequenti §.

---

2 *Quando plures portiones ſunt mihi delatæ per meipſum vna purè, altera*
ſub conditione, & habebam ſubſtitutum,vel cohæredem adeundo ex pu
ra,ꝙ efficiar hæres in conditionali, & ſic ſufficit vna aditio, & quid ſi
deferantur mihi per alium.vide nu. 1.& 4.
3 *Quid ſi vna portio deferatur mihi per me,& altera per alium.*

1 §.Item ſi ſeruus. †Si plures portiones eiuſdem hæ
reditatis deferantur mihi ꝑ alium
in poteſtate mea conſtitutum, vna purè, altera ſub conditione,
adeundo ex pura iuſſu meo illa tantum mihi acquiritur,in condi-
tionali verò expectatur conditionis euentus, & ſi tunc reperitur
ſui iuris,poteſt eam acquirere ſibi,ſi autem in mea poteſtate,ac-
quireret mihi interueniente noua aditione.hoc dicit vſque in fin.
¶In text.ibi,(ex parte ſub conditione.) ſed quid ſi in vtrũque fuit
inſtitutus purè?Barto.tenet hic,quòd adeũdo pro vna parte iuſ-
ſu meo facit me hæredem in vtraque:quia non poſſum diuidere
hanc hæreditatem; & quia eſt in poteſtate mea ambas habere,
non ſic ſi eſſemus diuerſi domini,quia adeundo iuſſu meo non
acquirit,niſi partem meam:& alia eſt in pendenti,vt ſupra eodem
2 l.cum ſolus.aliàs cum ſeruus.¶†In text.ibi.(dato cohærede.) ſub-
audi maximè,nam idem ſi non habebat cohæredem,niſi in parte
pura,in conditionali verò non,quia non ſum illam habiturus in
omnem euentum,cum ſi reperiatur ſui iuris, ipſe conditione exi
ſtente acquirat eam ſibi,& non mihi,vt hic patet. Item probatur,
quia ſi non dato cohærede,vel ſubſtituto adeundo pro pura,ac-
quireret mihi etiam conditionalem, ſequeretur, quòd eo caſu
quo haberet cohæredem adeundo pro pura, acquireret etiam
mihi partem conditionalis,vt l.liber homo.§.ſi ita.de hær. inſti.cu-
ius contrarium infra innuitur,quia dicitur, quòd ſi conditio exi-
ſtat,poſtquàm erat effectus ſui iuris,tota illa conditionalis acqui-
ritur ſibi,quod non eſſet, ſi prius fuiſſet mihi acquiſita pro parte,
nec ob.l.cum hæres. §. fi.ſupra eodem.& l. ſi quis ita ſcripſerit.de
hær.inſt.quia loquuntur,quando plures portiones ſunt mihi de-
latę per meipſum,vna purè,& altera ſub conditione, quo caſu fa-
teor,quòd ſi habebam ſubſtitutum,vel cohæredem adeundo pu
rè,efficiar hæres in conditionali:quia illam ſum habiturus in om-
nem euentum,non ſic quando deferuntur mihi per alium, quia
ceſſat illa ratio, vt colligitur ex iſto text. quem ſic intelligo, licèt
glo.infra dum allegat l.cum hæres.ſupra eodem. innuat contra-
rium,ſed non placet.¶In text.ibi, (non mihi eſſet acquiſita.)nec a
princip.cum adiuit ex pura,nec etiam nunc exiſtente conditione,
ſed acquiritur ſibi, ſi adit per ſe: ſi autem repudiaret, accreſceret
mihi,vt ſupra eodem l.ſi quis hæres.ver.idem dico.cum his, quæ
ibi dixi:& ſi fuiſſet alienatus adeundo iuſſu noui domini,acquire-
ret illi,vt infra eodem l.ſi ſeruus eius.¶In tex.ibi,(omnia enim.)re
ſpondet tacitę oppoſitioni, quæ poſſet fieri,quòd ſaltem nunc
poſt euentum conditionis adeundo acquirat mihi illam condi-
tionem,ſicut acquiſiuit puram,& reſpondet,quòd iſtud eſſet ue-
rum,ſi res eſſet in eodem ſtatu,quia iſte ſeruus non fuiſſet manu-
3 miſſus aliàs,vel nec alienatus.¶†In text.ibi:(ego quidem Iuriſcon
ſultus.)limitat id,quod proximè dixerat, quòd ſi eſſet in eodem
ſtatu,acquireret mihi:nam iſtud eſt verum interueniẽte demum
noua aditione,& ſi dicatur,immo non videtur neceſſaria,quia re
gula eſt,quòd ſufficit vna aditio?dicit Iuriſconſultus, quòd illa re-
gula locum habet in pluribus portionibus delatis mihi per meip-
ſum,quia ſi adiui ex vna ſine noua aditione, efficior hæres in alte-
ra,vel ſtatim ſi erat delata, & poteram adire, vel cum poſtea de-
ferretur,& adire poterit,vt l.ſi quis. ſupra eodem & de hær. inſt. l.
liber homo.§.ſi Titius.in fi.non ſic,quando deferuntur mihi per
alium,quod intellige,vt ſupra dixi.i.vna pura, altera ſub conditio-
ne,ſecus ſi ambæ purè,vt ſupra dixi, nam primo caſu aditio ex pu
ra non habet aptitudinem ad conditionalem,quæ poterat acqui
ri ſibi,ſi efficeretur ſui iuris:ideo ſi non efficiatur, eam ad ſe non
trahit. Quid autem ſi vna portio deferatur mihi per me,altera ꝑ
alium?diſtingue,an incipiam ab aditione mea,& non efficior hæ-
res in altera,niſi interueniat aditio illius,vt ſupra l.ſi ex aſſe.aut ecõ
tra,& tunc ſecus,vt ſupra eodem l.ſi ego.cætera dic,vt l.fin.infra,
4 eodem tit.per Bartol.†Oppon.pro declaratione glo.magnæ,quę
incipit,dic contra l.vbi dicitur,quòd illa regula, quòd ſufficit vna
aditio,locum habet quando plures portiones eſſent mihi delatæ
per meipſum.contra,quod etiam tunc nõ habet locum,vt ſi ſum
inſtitutus in parte purè,in parte ſub conditione dato ſubſtituto,
vel cohærede,quia adeundo ex pura non efficior hæres in con-
ditionali,vt in legibus allegatis.In fin.gloſ.Glo. videtur fateri con
trarium,& dicit,ꝙ iſtud,quod hic dicitur,procedit in tribus caſi-
bus. ¶Primus, ſi eſſem inſtitutus in tota hæreditate, & adirem
partem

partem eius,vel in parte,puta in dimidia.& adirem partem dimidiæ,nam efficior hæres in alijs ſine noua aditione. ¶Secundus caſus eſt,quando inſtitutus in pluribus portionibus ,purè, puta primo in vna tertia,poſtea in altera;deinde in altera. ¶ Tertius caſus eſt,quando in vna purè,in alijs ſub conditione,non dato ſubſtituto,vel cohærede.¶In quarto autem caſu,quando datus eſſet cohæres,vel ſubſtitutus,non habet locum,quod hic dicitur. ¶Gloſ dicit benè in primis tribus:in hoc vltimo non: nam verum eſt, ꝙ hoc caſu adeundo ex pura non efficior hæres in conditionali ante conditionis euentum,cum illam non ſim in omnem euētum habiturus,& ita loquuntur iura allegata in glo.ſed ſi poſtea conditio eueniat,efficior hæres in illa ſine noua aditione.tex.eſt in d.l. liber homo.§.Titius.in fi.cuius contrarium innuit iſta gl. dum dicit tunc ſecus referendo gl.ad tex.in quo ſignata eſt,

LEX LXXX.

2 *Si ex duobus inſtitutis , & inuicem ſubſtitutis, vnus adiuit, & poſtea mortuus eſt,deinde alter repudiauit,tunc hæres præmortui habet portionem repudiatam,tam iure accreſcendi,quàm iure ſubſtitutionis iunctæ cum iure accreſcendi.*

Quid ſi eſſent plures ſubſtituti,quòd conſubſtituti præferantur tali hæredi,qui non habet,niſi ius accreſcendi.

3 *Spes ſubſtitutionis,quando tranſmittatur,& etiam ipſum ius.nu.1.*

1 TOties. †Spes ſubſtitutionis etiam iuncta cum iure accreſcendi, & etiam ipſum ius accreſcendi,non tranſmittitur ad hæredem,quando ſuperſunt alij conſubſtituti, qui poſſunt venire de iure cōmuni ad portionem deficientem.h.d.ſecundum intellectum quē puto verum,ponendo caſum ſecundum l.ſed ſi plures. in princ. de vul.& pup.declarando,vt ibi dixi, quem etiam videtur tangere hic glo.magna in ver.verum dico, &c. quòd hic fuerunt tres inſtituti,vel plures,& inuicem ſubſtituti,& omnes adiuerunt hæreditatem excepto vno,deinde vnus ex adeuntibus mortuus eſt, & ſic tranſmittit ad ſuum hæredem portionem ſuam, deinde qui non adiuerat repudiauit. oritur contentio inter hæredem illius mortui,qui dicit debere habere portionem illius portionis repudiatæ,ſicut haberet defunctus ſi viueret tam iure ſubſtitutionis,q̃ iure accreſcendi,quia poſtquam defunctus adiuit pro parte ſua cenſetur etiam adiuiſſe in cauſam ſubſtitutionis,quia ſine noua aditione.portio cohæredis in qua eſt ſubſtitutus, tam iure accreſcendi , quàm iure ſubſtitutionis ſibi obueniret, ſi viueret, vt l.ſi quis hæres inſtitutus s̈.eo.& ipſe non debet eſſe deterioris conditionis, quàm defunctus , quia ius accreſcendi tranſmittitur ad hæredem , ergo & ius ſubſtitutionis vulgaris iunctum cum eo. Alij verò conſubſtituti dicunt oppoſitum,ꝙ tota illa portio pertinet ad eos,& ꝙ ille defunctus non potuit tranſmittere ius ſubſtitutionis , & pro iſta parte determinatur hic, & d.l.ſed,& ſi plures.hæres ergo ex iure accreſcendi nihil habebit, vt patet in d.l.ſed & ſi plures.dum dicit,ſoli ſuperſtites ex ſubſtitutione exiſtent hæredes,licèt hic gl.mag.circa fi.dicat contrarium, quod non eſt verum,licèt Doc.videantur ſequi.Erat etiam alia ratio pro hærede defuncti,qa ſi illi non fuiſſent inuicem ſubſtituti non eſſet dubiū, ꝙ ille , qui prædeceſſit poſt aditionem tranſmiſiſſet ius accreſ.in portionem poſtea repudiatam,cum illud de ſui natura tranſmittatur ad hæredem,vt l.ſi ex pluribus de ſu.& legit.non ergo videtur debere eſſe deterioris conditionis,ex eo, quòd fuerunt inuicē ſubſtituti,ꝙ ſubſtitutio ſit ad augendum ius accreſc. non ad ei de
2 rogandum,vt no.in l.pe.de iniuſt.teſt.†Breuiter iſtæ rationes in ꝯtrarium factæ procederent,quando fuiſſent duo tantum inſtituti,& inuicem ſubſtituti,& vnus adiuiſſet, & poſtea mortuus eſſet,deinde alter repudiaret,tunc hæres pręmortui haberet portionem repudiatam,tam iure accreſcendi, quàm iure ſubſtitutionis: iunctæ cum iure accreſc.quæ tranſmitteretur quodam iure ſpeciali ꝑꝑ coniunctionem,quam habet cum iure accreſcendi . per l.qui ex duab.cum ibi no.s̈.eo.quam gl.hic in fin. allegat , ſed qñ ſunt plures,qa tunc ſuperſunt cōſubſtituti,qui pñt venire ad portionem repudiatam , de iure communi præferuntur hæredi,qui non pōt venire,niſi de iure ſpeciali ad ſubſtitutionem,& quia ſubſtitutio ꝑfertur iuri accreſ.conſubſtituti,qui hñt vtrunque ius præferuntur hr̄di,qui non habet,niſi ius accreſcendi, ita ſubtiliter de-
3 clara hanc legem.¶†In hac l.ſunt duæ glo. quæ laborantur ſuper vno ꝯrio,ſ.de l.qui patri.s̈.eo.per quam videtur,ꝙ iſte, qui prædeceſſit tranſmiſit ad ſuum hæredem ſpem ſubſtōnis , iſtud ꝯrium format vltima glo.magna,in prin.ſed in ꝓcedenti glo. q̃ incipit añ aditam hæreditatem.colliguntur duæ ſol'ones,vna,ꝙ hic iſte mortuus eſt añ aditam hæreditatem, vñ ſi non tranſmiſit portionem ſuam , nec etiam portiones cohæredis:in l.verò ꝯria deceſſit poſt aditam hæreditatem.Iſta ſol.eſt contra text.in verſic. adiſſe,qui ꝑſupponit,quòd adiuit.Alia ſo.eſt,quòd hic adiuit, vt habetur in gl. ibi item poſt,& ad cōtrarium reſpondetur,quòd ibi fuit ille mortuus ſubſtitutus per nomen proprium : hic per nomen appellatiuum quiſquis mihi hæres erit,& iſtam eandem ſol. repetit ſequēs glo.& etiam eam glo.ponit in d.l.contraria, ſed per omnes reprobatur, quia potius deberet dici econuerſo . Nam facilius deberet tranſmitti,quando fuit ſubſtitutus per nomen appellatiuum,quia tunc tanquam hæres,& ratione portionis hæreditatis, quam habet,ſicut ergo illam tranſmiſit ad hæredem , ita deberet tranſmittere ſpem ſubſtitutionis,ſed quando per nomen proprium tunc contemplatione ſuæ perſonæ, vnde cum perſona extinguatur ꝑ mortem,etiam ſpes ſubſtitutionis deberet extingui. Glo. autem ſequens ponit duas aliàs ſol. vnam ſecundum Io. & Azo. quòd ibi loquitur in pup.ſubſt.hic in vulgari.glo.fatetur,quòd ibi loquitur in pup. & aſſignat rationem , quare ibi tranſmittitur . Tamen iſta ſol.non ſatisfacit , quia ſicut non tranſmittitur ſpes vulgaris, ita nec ſpes pup.vt l.qui habebat.de vulg.& pup. vnde gloſſ.ſoluit alio modo,quòd nec ibi,nec hic tranſmittitur ius ſubſtitutionis, ſed tam ibi,quàm hic tranſmittitur ius accr. hæc eſt intentio glo. quam ita Doc.intelligunt,& ſequuntur,ſed dico,quòd hic etiam ius accreſ.non tranſmittitur,vt ſupra dixi. Item quòd in l. contraria non tranſmittitur ius accr.ſed ius ſubſtitutionis , vt ibi declaraui.¶Dic ergo,quòd ſi loquimur de ſpe ſubſtitutionis pu. diſtinguendum eſt,vt ibi not.videlicet per illum,qui adiuit,cum ſit obligatus ad acceptandum pup.tranſmittitur , quia hoc eſt de natura obligationis,ſed per illum qui non eſſet obligatus non tranſmitteretur, vt l. qui habebat. Si autem loquimur de ſubſtitutione vulgari diſtingue,aut erat coniuncta cum iure accreſ. & non ſupererant allij conſubſtituti,& neutrum tranſmittitur, nec ius ſubſtitutionis , nec ius accreſcendi , vt hic contra dicta l.ſed ſi plures. in princi.Et ex his remanent declaratæ iſtæ gloſſ. quæ ſunt difficiles.

LEX LXXXI.

1 *Inſtitutione ſerui incapacis in totum, vel pro parte, tempus aditæ hæreditatis inſpicitur.*

2 *Inſtitutio facta de ſeruo incapaci in caſu huius legis, ad hoc vt reconualeſcat, ꝙ oporteat, ꝙ non fuerit nulla à principio.& nu. 5.*

3 *Incapacitas ſerui inſpicitur ex perſona domini.*

4 *Si dominus eſt indignus hæreditate defuncti,quia delinquerat contra eum vt ſi cubuerat cum eius vxore,tamen ſi teſtator hoc ſciebat inſtituendo eum,uel ſeruum ſuum,videtur iniuriam remiſiſſe, & non aufertur hæreditas a fiſco.*

Illud quod relinquitur incapaci, quòd non applicetur fiſco,ſed ſit pro non ſcripto, niſi quando grauatus accommodat fidem tacitè, de dando incapaci.

1 SI ſeruus eius. †Inſtitutio facta de ſeruo incapaci in totum, vel pro parte,licèt a principio ſit nulla,ſi tñ tꝑe aditionis reperiatur manumiſſus,vel alienatus,reconualeſcit de æquitate,vt poſſit adire pro ſe,vel iuſſu noui domini,h.d.ſ'm intellectū gloſſæ.quæ eſt mirabilis,& limitaret multa iura,ſi eſſet verus,ſcilicet l.quod ab initio. de reg. iur. quod procederet de rigore non de æquitate,& l.ſi alienum.§.in extraneis.de hær.inſti.vbi habetur quando inſpiciantur tria tempora in hærede inſtituto , & ſi in aliquo illorum ſit incapax,non valet inſtitutio,vt ſit verum de rigore,non de æq̄tate,quia ſi fuit incapax tꝑe teſtamenti , & mortis, ſi tñ reperiatur capax tꝑe aditionis,de æquitate recōualeſcat,quod
2 eſt ridiculoſum,& falſum dicere. †oportet ergo intelligere hunc text.quòd inſtitutio facta de iſto ſeruo incapaci non fuit nulla a prin.aliàs non poſſet reconualeſcere,quare aūt non fuit nulla ſtatim dicam.¶Oppono. pro declaratione glóſ. ꝙ licèt iſte ſeruus non fuerit manumiſſus,vel alienatus non poſſit adire hæreditatē pro ſe,vel pro nouo domino , quia inſtitutio facta de ipſo fuit nulla ab ipſo principio propter incapacitatem dñi : ſicut . n. fuiſſet nulla,ſi ipſe dominus fuiſſet iuſtitutus,vt l.prima.C.de hæredib.inſtituend.ita ſi fuit inſtitutus ſeruus eius,quia incapacitas ſerui inſpicitur ex perſona dñi,& ſi dñs eſt incapax,vt l.non ideo minus. de hær.inſt.& l.ſi mihi,& tibi.§.reg.de leg. 3 .ergo non pōt recōualeſcere ratione manumiſſionis,vel alienationis.per l.quod ab initio.de reg.iur.& confirmatur,qa trib. tꝑib. acquiritur capacitas, vt in §.in extraneis.& hoc non reperitur,niſi tꝑe aditionis. Gl.ſol. vt s̈.dixi,ꝙ ꝯria procedunt de rigore,ſecus de ęquitate.alij dicūt, ꝙ gl.reprobat,ꝙ licèt quis ſit incapax per ſe,non pōt tñ capere ꝑ ſeruum,qđ eſt falſum,vt l.j.§.j.ſi q̄s aliquem te. probi. & d. l. non
3 ideo minus.remanet ergo gl.in prima ſo.quæ eſt falſa.†Vnde Iac. de Are.dixit,ꝙ iſte dñs non erat omnino incapax,ſed erat indignus,& ſic poterat inſtitui,& poterat adire hr̄ditatē,licèt poſtea ſibi dēret auferri,vt l.ex facto.§.Iulius. de vul.& pu. ſicut ergo valuiſſet inſtō facta de dño mero iure,ita & facta de ſeruo eius,& ſi nō fuiſſet manumiſſus , vel alienatur potuiſſet adire iuſſu eius,ꝙ acquiſiuiſſet ſibi,tñ poſtea fuiſſet ſibi hr̄ditas ablata per fiſcum,ſi

ergo

ergo ante aditionem manumiſit, vel alienauit, & non fecit hoc in
fraudem fiſci, acquirit ſibi, vel nouo domino, & fiſcus non habe-
4 bit. ¶ † Et pone exemplum, ſi dominus erat indignus hæreditate
defuncti, quia deliquerat contra eum, & defunctus ignorabat, vt
ſi cubuerat cum vxore, dicit gloſſ. in l. ſi ea. C. de his quibus vt in-
di. Si autem teſtator ſciuiſſet inſtituendo eum, vel ſeruum ſuum,
videretur iniuriam remiſiſſe, & non aufertur a fiſco. Et qualiter
autem dicatur manumiſiſſe, vel alienaſſe non in fraudem fiſci, dic,
quia ignorabat ipſum eſſe inſtitutum, aliàs videretur in fraudem
fiſci feciſſe, & ſibi non noceret, per ea, quæ habentur in l. ſi ſequẽs.
infra ad Sill. iſta lectur. eſt multum plana, & congruit literæ, dum
dicit, antequam iuſſu dñi adeat. ſic innuit, quòd poteſt adire iuſſu
domini, & acquirere ſibi mero iure, item dum dicit, nihil in frau-
dem legis, &c. nam propriè hoc cadit in indigno, qui poteſt frau-
dare fiſcum non incapacem, quia illud, quod relinquitur incapaci
non applicatur fiſco, ſed eſt pro non ſcripto, vt in l. ſi in metallum.
de his, quæ pro non ſcrip. haben. & no. in l. j. C. de hære. inſt. niſi
quando grauatus accommodat fidem tacitè de dando incapaci,
vt infra l. proxi. & iſtam lectu. tenet gloſſ. in l. ſeq. dum dicit ſupra l.
proxi. indignus confiſcàtur, quam etiam ſequitur Ang. Sed licèt
ſit vera in ſe, & notabilis, quia tamen text. dicit, capere non poteſt:
non videtur congruere literæ, quia indignus poteſt capere mero
iure, licèt non cum effectu, ideo Barto. intellexit, quòd erat om-
nino incapax. Ad contraria reſponde, quòd lex non ideo minus.
procedit. quando ſeruus incapax eſſet inſtitutus contemplatione
domini, vel ſimpliciter, quo caſu ita præſumeretur, & tunc ſi non
valeret inſtitutio de ipſo domino, nec reconualeſceret lex poſtfa-
cto, ita nec de ſeruo, nec reconualeſceret ex manumiſſione. Si au
tem ſit inſtitutus contemplatione ipſiuſmet ſerui, & hoc apparet,
tunc non habet locum l. non eo minus. quia inſtitutio valet me-
ro iure, nec inſpicitur perſona domini, ſed ipſius ſerui, ſi eſt talis, q
ſi eſſet liber, poſſet illam hæreditatem capere, vt l. debitor. §. ſeruo.
5 de leg. 2. † Quouſque ergo durat in eiuſdem domini poteſtate, nõ
poteſt adire, quia nec domino poſſet acquirere, nec ſibi, ſed ſi ma
numittatur, vel alienatur, attento, quòd valuit mero iure a princi-
pio, poterit adire, & acquirere ſibi, vel nouo domino, & ita intel-
ligit hanc l. qui intellectus eſt valde ſingularis, & limitat iſtam l. nõ
a eo minus. cum concordan. & declarat l. ſi deportati[a] ſeruo. de le-
ga. 3. quam Barto. intelligit eodem modo, quo ad iſtam, quòd ibi
fuit inſtitutus contemplatione ipſiuſmet. Dominus Ang. repre-
hendit iſtum intellectum, quia eſt diuinare, quòd hic fuit inſtitu-
tus ſui contemplatione, ſed certè licitum eſt interdum reſtringe-
re, quando reſtrictio fundatur in optima ratione gratia contra-
rietatis tollendæ. Item dicit, quòd non continet vtilitatem dictum
Barto. etiam ſi eſſet inſtitutus contẽplatione domini, valeret meo
iure inſtitutio attenta perſona ſerui, & non domini, & ita intelligi-
tur l. ſi deportati ſeruo. Iſtud dictum poteſt procedere, quando
dominus eſt generaliter incapax, vt quia eſſet deportatus, qui nul
lus hæreditatem capere poteſt, & ſic habetur pro mortuo, vt l. ne
cem. §. ſi deportatus, de bon. lib. ideo non inſpicitur perſona do-
mini. ita intelligit Barto. ibi dando alium intellectum ad illam l. q̃
facit hic. Sed ſi dominus non eſſẽt generaliter incapax, ſed ſolum
quantum ad hæreditatem defuncti, puta ſpurius teſtatoris, tunc
non habetur pro mortuo, & ideo ſi eſſet inſtitutus ſeruus con-
templatione domini, & inſpiceretur perſona domini, non vale-
ret inſtitutio facta de ſeruo contemplatione domini, & ita poteſt
intelligi l. non ideo minus. ſed ſui contemplatione benè valet me
ro iure, & ita loquitur iſta lex, & ſic remanet lec. Bar. defenſata. Et
no. prædicta, quia non ita benè declarantur alibi.

ADDITIO.

a Declarat l. ſi deportati. Adde in materia, & pro declaratione d. l. ſi depor-
tati. eundem Pau. de Ca. & ibi vide d. Ioan. de Imo. in l. ſi mihi. & tibi. §. re-
gula. infra de leg. 1. Cur.

LEX LXXXII.

SI totam. Portio accreſcit portioni, non perſonæ, ideo, ei qui ſemel habuit portionem, ſi fuit ſibi ablata, non accreſcit. hoc dicit. Accreſcit ergo ei ad quem peruenit portio, facit ſupra eodem l. ſi quis hæres inſtitutus. in verſicul. idem dico. cum his, quæ ibi dixi. ¶ In text. ibi (ſi totum, aut partem.) expone, ideſt totam partem hæreditariam, in qua inſtitutus erat, ſi enim fuiſſet inſtitutus in tota hæreditate, non eſſet tractandum de iure accreſcendi, de quo hic loquitur. Et dicas, quòd huic, qui tacitam fidem accõmodauit de reſtituendo partem ſuam incapaci, fuit ſibi ablata illa pars per fiſcum tanquam indigno poſt eam aditam: deinde cohæres repudiauit ſuam, illa portio repudiata non accreſcit ſibi, ſed fiſco, ſed ſi fuiſſet ſubſtitutus illi, benè admitteretur ex ſubſtitutione, vt in gloſſa, quia ſubſtitutio eſt perſonalis, ius accreſcẽdi eſt reale, & ſequitur portionem, non perſonam.

LEX LXXXIII.

1 *Ex teſtamento quis hæres eſſe non poſſit.*
2 *Proximus ventri vt agnatus decedens pendente natiuitate poſthumi non tranſmittit ad ſuos hæredes ius deliberandi per l. cum antiquiorib.*
3 *Exiſtentia ſui hæredis operatur tranſmiſſionem hęreditatis ad quoſcunq; hæredes etiam per ignorantem.*
4 *Statutum, ſi permittit filio, quòd poſſit hæreditatem repudiare, an faciat de neceſſario voluntarium.*
6 *Venter ſi erat plenus, & præteritus, tunc ſuus non fuit hæres effectus ex teſtamento.*
6 *Emancipatus inſtitutus, licèt in omnem euentum ſit habiturus hæreditatem, ſiue poſthumus naſcatur, ſiue non, tamen non poteſt hæres effici, niſi ſit certus, quòd naſcatur.*
7 *Emancipatus inſtitutus adit ex teſtamento.*
8 *Quandocunque quis in omnem euentum eſt habiturus hæreditatem, ſi ꝓpter aliquod dubium impediatur adire, interim decedens tranſmittit ad ſuos hæredes.*
9 *Emancipatus, cui fuit delata hæreditas ex teſtamento, ſi non potuit adire propter dubium, an venter eſſet plenus, prout communiter reputabatur, quamuis eſſet vacuus, non tranſmittit ad ſuos hæredes hæreditatem paternam, ſed beneficium petendi reſtitutionem in integrum, quod eſt minus, quàm tranſmittere hæreditatem, vel bon. poſſ.*
10 *Si poſthumus fuit præteritus, quod beneficium habeat ſuus inſtitutus, & quod emancipatus.*
11 *De iure communi inſtitutus ex ſua perſona non poteſt intentare contra tab. ſed de iure ſpeciali ex perſona præteriti poteſt, & an poſſit tranſmittere ſecundum tabulas.*
12 *Quando non tranſmittat nec ſecundum tabu. nec contra tabu. ſed deſtituatur teſtamentum in articulo mortis, & ipſe efficiatur hæres ab inteſtato.*
13 *Differentia inter tranſmiſſionem hæreditatis de iure ciuili & illam, quæ tranſmittitur beneficio prætoris; & quo iure tranſmittat emancipatus.*
14 *Quando alicui delata eſt hæreditas, & ipſe fuit impeditus adire facto tertij, ſi contra illum non poterat haberi regreſſus, quia erat factum iuſtum, decedens interim tranſmittit hæreditatem, etiam ſi erat penitus extraneus, & non erat habiturus in omnem euentum.*
Quid ſi factum tertij erat iniuſtum, & erat ſoluendo, & poterat haberi regreſſus cum effectu.
15 *Qui fuit impeditus adire timore pœnæ legalis, decedens interim tranſmittit hæreditatem.*
Quid ſi ſubeſſet alia cauſa, quàm timor pœnæ legalis.
Quid in forenſi prohibito ex forma ſtatuti acquirere immobilia, ſub certa pœna, niſi primo faciat ſe allibrari, ſi ei fuit delata hæreditas, & decedat antequam allibretur, an tranſmittat.
16 *Hęreditas aſcendentis per lineam maſculinam, vel fœmininam tranſmittitur in deſcendentes, & quod illa tranſmiſſio non fiat ratione ſuitatis, cum fiat etiam de hęreditate materna, & etiam per emancipatum, & non fit in extraneos hæredes, ſed ſolum in deſcendentes, ſecus in illa, quę fit ratione ſuitatis, quia fit in quoſcunque extraneos.*
17 *Ius deliberandi qualiter, & quando poſſit tranſmitti.*
18 *Infans, quòd hodie tranſmittat in patrem, vt hæredem.*

1 VEntre. † Ex teſtamento, quod poteſt rumpi natiuitate poſthumi præteriti, quia venter erat plenus, nulli defertur hæreditas, etiam ſuo, hæredi inſtituto, non ſolum emancipato vel extraneo, hoc primo. Sed ſi non poterat rumpi, quia venter erat vacuus, licèt ex eo deferatur hæreditas, emancipatus tamen, vel extraneus adire non poteſt, niſi ſit de hoc certus, quòd venter ſit vacuus, ſed ſuus benè poteſt effici hæres per legem, licèt ignoret, quia l. quæ facit eum hæredem, benè eſt certa de eo, quod eſt certum natura. hoc ſecundo. Et primo caſu, quando eſt plenus, licèt ex eo non ſit delata hæreditas, & per conſequens inſtitutus non poterit effici hæres, ſi tamen erat filius in poteſtate, vel emancipatus interim decedens, tranſmittit ius conſequendi portionem, quam in omnem euentum erat habiturus, ſiue poſthumus naſceretur, ſiue non. hoc tertio, & vltimo. dicit iſta l. ſolennis, quam diuide in tres partes, vt in ſummario ſecunda ibi, (ſed ſi vacuo.) tertia ibi, (ergo.) & in prima parte venter erat plenus, & determinat vnum, quòd ex illo teſtamento non defertur hæreditas, cum eius vires ſint in pendenti, & ex hoc, quod dicit non deferri, apparet, quòd loquitur, quando erat plenus, licèt enim poſſit contingere, quòd fiat abortiuus, & licèt futurus ſit abortiuus, & hoc ſit notum Deo, quia tamen eſt de futuris contingentibus, non eſt notum legi, quia nec in natura naturata, & ideo l. ex tali teſtamento, cuius vires ſunt in pendenti, quia non poteſt rumpi, ſi naſcatur, lex non defert hæreditatem ſcripto, & licèt loquatur quando fuit ſcriptus emancipatus, vel extraneus, idem tamen ſi ſuus, vt colligitur ex ſecunda parte a contrario ſenſu, vbi vult, quòd ſuo deferatur, quando

venter

venter eſt vacuus, ergo ſi eſt plenus, vult quòd non deferatur.
Colligitur etiam ex tertia parte,vbi prouidet circa inconueniens,
quod ſequitur ex hoc, quòd non defertur ſuo,vel emancipato,ſi
enim defertur,prouiſio,quæ ibi ponitur,non eſſet neceſſaria,ſal-
tem ſuo,quoniam efficeretur hęres per l.& tranſmitteret iure ſui
tatis,vt in ſecunda parte. ¶In dicta verò ſecunda parte loquitur,
quando venter erat vacuus, & tunc teſtamentum non poteſt
rumpi,& hoc eſt certum in rerum natura,ergo & apud l. & per
conſequens ex eo defertur hæreditas, ſed non ſufficit hæredita-
tem eſſe delatam, quando extraneus vel emancipatus fuerunt
ſubſtituti,niſi etiam ſciant delatam ad hoc,vt poſſit adire,cum ha-
beant effici hæredes eorum voluntate,vt l.hæres inſtitutus. ſupra
eodem non ſic in ſuo,qui efficitur hæres per l.vnde ſufficit,quòd
lex ſit certa de eo,quod eſt certum in rerum natura ſuus ergo in
terim decedens decedit hæres,& per conſequens tranſmittit hæ-
reditatem,ſecus in emancipato,vel extraneo.¶In tertia parte red
dit ad primum caſum,quãdo erat plenus,nam ſi verum eſt quod
fuit dictum in prima parte,quod hæreditas ex tali teſtamento nõ
defertur;ſequitur,quòd nullus ex illo teſtamento,quouſque pen
det natiuitas poſthumi,potuit hæres effici, quia iſta eſſent inter ſe
contraria,quòd hęreditas non eſſet delata, & quòd nihilominus
inſtitutus efficeretur hæres ex eo. Ex hoc ſequitur magnum in-
conueniens,quòd ſi erat inſtitutus ſuus,vel emãcipatus interim
decedens,nihil tranſmittit,& tamen ſi non deceſſiſſet,in omnem
euentum eſſet habiturus totum,vel partem hæreditatis,ſiue poſt
humus naſceretur,ſiue non.ſcilicet,ab inteſtato, ſi naſceretur, &
ex teſtamento ſi non naſceretur. Iniuſtum eſt ergo, quòd caſus
mortis ſibi noceat, vt ab hæreditate excludatur, & nihil ad ſuos
hæredes tranſmittat,maximè quia totum hoc contingit facto, &
culpa teſtatoris poſthumum prætereuntis.Si enim teſtamentum
non feciſſet,iam natus habiturus eſſet partem hæreditatis, & po-
tuiſſet hæres effici, etiam pendente natiuitate poſthumi in por-
tione,quæ ipſum contingeret ſecundum numerum liberorum,
qui eſſent in vtero,& idem ſi facto teſtamento fuiſſent inſtituti,&
poſthumus inſtitutus,vel exheredatus,vt ſupra eodem l.cum qui
dam.§.ſuum. & ſupra ſi pars hære. peta. l. illud. Sed quia poſthu-
mum præteriti, (quod facere non debuit.) ex hoc efficitur, vt ille
ſuus emancipatus non potuerit hæres effici pendente natiuitate
poſthumi:nam ex teſtamento non,quia vires eius ſunt in pendẽ-
ti,& ex eo non eſt delata hæreditas;ſimiliter nec ab inteſtato,qa
nec eſt etiam hæreditas delata ab inteſtato,quouſque pendet cau
ſa teſtamenti,quia poteſt contingere,quòd poſthumus non na-
ſcatur,& teſtamentum non rumpetur.Eſt ergo valde iniquum,
quòd facto, & culpa patris malè teſtantis filius in poteſtate,vel
emancipatus excludatur a ſibi debita portione,& ideo Iuriſcon-
ſultus prouidet, quod licèt in eius vita neuter iſtorum potuerit
effici hæres,interim tamen decedens tranſmittat ad ſuos hęredes,
id,quod erat habiturus poſthumo nato,vel non nato,& hoc vo-
luit dicere,dum dicit decreto filiæ ſuccurrendum eſt, &c. ſcilicet,
vt tranſmittat.quid autem tranſmittat,habetur in glo.fin. in prin.
2 ¶†Ex prima parte Barto.colligit vnum,in quo dicit ſe conſuluiſ-
ſe,quòd proximus ventri,puta agnatus decedens pendente nati-
uitate poſthumi non tranſmittit ad ſuos hæredes ius deliberandi
per l.cum antiquioribus.nam ad hoc,vt quis illud tranſmittat, re-
quiritur, quòd ſciat hæreditatem ſibi delatam,ſed ſi poſthumus
erat in vtero,qui præcedebat agnatum,non eſt delata agnato. ſu
pra eodem l.cum quidam.§.quod dicitur. ergo non poteſt ſcire
ſibi delatam,certè etiam ſi poſthumus nõ erat in vtero,& ſic erat
delata?ſi tamen hoc ignorabat, ſicut non poteſt adire,vt quia in
ſequenti parte verſic.emancipatus autem.ita non poteſt tranſmit
tere ius deliberandi,quia requiritur,vt poſſit adire ad hoc,vt trãſ-
mittat,ideſt quòd habeat potentiam adeundi,quia ſibi delata eſt
hæreditas, & quòd illam potentiam poſſit ad actum deducere,
quia hoc ſciat,vt in d.l.cum antiquioribus.vnde dictum Bart.mo-
3 dicam dubitationem habet. ¶†Ex ſecunda parte not.j. dum dici-
tur,hæres fuiſſe intelligitur.quia eſt hic caſus, quòd exiſtentia ſui
a hæredis operatur tranſmiſſionem hæreditatis[a] ad quoſcunque
hæredes etiam per ignorantem.fruſtra enim diceret hic:quòd in
telligitur fuiſſe hæres,niſi tranſmitteret: nec poteſt dici, quòd hic
ſe immiſcuit,quia loquitur,quando erat incertus, quòd pupillus
erat in vtero:& ſic non potuit ſe immiſcere,quia illud, quod im-
pedit aditionem in extraneo,impedit etiam immixtionem in ſuo
vt infra eodem l.cum bonis.quia illa ſit in ſua voluntate,licèt non
ſic impediat acquiſitionem hæreditatis, quæ fit per l. nec etiam
poteſt dici,quòd iſtud inducatur hoc caſu ratione alicuius ſpecia
litatis per id,quod habetur in fin.quia verum eſt, quòd quando fi
lius non fuit effectus hæres in eius vita, tamen inducitur ſpeciale
in caſu huius l.& in tertia parte,quòd tranſmittat de æquitate; &
extra iſtum caſum non ſic eſſet;ſed dum fuit effectus hæres in vi-
ta,vt erat in hac ſecunda parte,nulla eſt ſpecialitas,quòd ad hære-
dem tranſmittat;ad hoc etiam colligitur ex l.ſi filius hæres. de lib.
& poſthu.& in l.fi.de condi.inſti.hoc etiam probatur expreſsè, in
fra de coll.bo.l.j.§.ibidem Iul.verſic. quod ſi ante acceptam, alle-
gantur etiam plures aliæ ll.ad hoc per Doct.quia iſta eſt commu-
nis opin.licèt Iac.de Bel.diſputando tenuerit contrarium, cuius di
ſputationem refert hic Barto.& ſingula eius membra, & regulas
deſtruit,de quo etiam per eum in l.ex militari.§.fi. cum l.ſeq.ſupra
de teſt.mil.Procedit autem hoc,quando ſuus hæres non repudia
uit hæreditatem,aliàs ſecus,per id,quod in fin.habetur in l. ſi quis
filium.C.de inof.teſt.¶Item procedit,quando ſuitas non eſt im-
pedita,aliàs ſecus,niſi erat inſtitutus ſub conditione poteſtatiua,
quæ facit ipſum de neceſſario voluntarium:vt l.Corn.& l.iam du
4 bitari. de hær. inſt. ¶† Sed quid ſi ſtatutum permittit filio,quòd
poſſit hæreditatem repudiare?videtur,quòd cum ſtatutum ſit de
iure ciuili,facit de neceſſario voluntarium, & ſic non tranſmittat.
b Bald.notabiliter[b] valde in l. qui ſe patris. C. vnde liberi.in vltima,
vel pen.col.tenet contrarium,quòd antequam repudiet, non di-
catur voluntarius,immo hæreditas ſit ſibi infixa, & eam tranſ-
mittat,ſed ſi repudiet,fingitur non infixa, & nunquam fuiſſe hæ-
res,& hoc operatur ſtatutum,& ſic nepos ex eo poterit hæres ef
fici de iure ciuili,& ſic erit caſus,in quo in ſuitate locum habebit
ſucceſſorium edictum,regulariter contra,vt in illa l. qui ſe patris.
& iſtud eſt ſatis peregrinum dictum,quod tene menti.cætera cir
ca iſtum articulum vide hic per Barto. qui melius examinat hic,
5 quàm in alio loco.¶†Item not.hic a contrario ſenſu, quòd ſi ven
ter erat plenus, ſuus non fuit hæres effectus ex teſtamento: ſed
contra de l.cum quidam. §. ſuum hæredem. ſupra eodem Solu.
hic loquitur,quando venter erat præteritus,ſecus ſi inſtitutus,vel
exhæredatus,& ſic teſtamentum non poterat rumpi, vel ſi de-
ceſſiſſet inteſtatus,tunc enim iam natus poteſt effici hæres, etiam
ſi venter ſit plenus, licèt ignoret pro qua portione efficiatur, vt
6 ibi dixi,& l.illud.ſi pars hæred.peta.¶†Tertio nota, quòd emanci-
patus inſtitutus,licèt in omnem euentum ſit habiturus hæredita
tem,ſiue poſthumus naſcatur,ſiue non,tamen non poteſt hæres
effici,niſi ſit certus,quòd non naſcatur. Sed contra de l. quod ſi
dubitet.ſupra eodem Sol.ibi inſtitutus erat certus, quod in om-
nem caſum erat habiturus hæreditatem ex teſtamento, hic non
ſic,licèt eſſet certus,quòd nato poſthumo eſſet habiturus ab inte
ſtato,& eo non nato ex teſtamento, & ſic non poterat adire, qa
7 erat incertus de cauſa.ſupra eodem l.ſi is,ad quem.¶† Vltimò in-
quantum vult, quòd ſi emancipatus erat certus, poteſt adire,
eſt hic tex.contra glo.fin.in l.illud.in fin.de contratabu.quæ ſentit
quòd emancipatus iure iſto non erat cognitus de iure ciuili etiã
ex teſtamento,& ſic non poterat adire,ſed bono. poſſeſſion. pe-
tere,quod eſt falſum,quia non debet eſſe deterioris conditionis,
quàm penitus extraneus, & probatur etiam expreſsè in l. ſi ex
duabus.la.2.de contratabu.vbi patet,quòd emancipatus inſtitu-
8 tus adit ex teſtamento †Ex vltima parte huius l.Barto.colligit talẽ
regulam,quòd quandocunque quis in omnem euentum eſt ha-
biturus hæreditatem,ſi propter aliquod dubium impediatur adi-
re,interim decedens tranſmittit ad ſuos hæredes. Ex quo ſequi-
tur,quòd ſi fuit inſtitutus ille,qui poterat ab inteſtato ſuccedere,
ſi ille dubitat de teſtamento,an eſſet factum,vel non,& an ipſe eſ-
ſet inſtitutus,vel non,an valeret,vel non, interim decedens tranſ-
mittit,quia in omnem euentum erat habiturus,ſiue eſſet factum
& ipſe eſſet inſtitutus,ſiue non eſſet factum. Item ſiue eſt validũ,
& ita ſentit Barto.quod falſiſſimum puto, nam dic, quòd hic lo-
quitur,quando ille,qui in omnem euentum erat habiturus hære
ditatem,fuit impeditus hæres effici propter vitium teſtamenti,&
ſic non erat ſibi delata hæreditas,& quando iſtud vitium proue-
nit facto,& culpa teſtatoris his tribus concurrentibus,quòd eſſet
habiturus hæreditatem in omnem euentum, & quòd impedire-
tur vitio teſtamenti,& quòd illud vitium prouenit a teſtatore.lo
cum habet quod hic dicitur, & altero deficiente ſecus. Nam ſi,
non erat habiturus in omnem euentum, etiam ſi alia duo ſubſi-
ſtant non tranſmittit,caſus eſt infra ad Sill.l.qui poſthumos.in fin,
& ſupra ſi mulier ventris nomine.l.j.§.fi.Idem ſi non propter vi-
tium teſtamenti, ſed pp ſuam dubitationem, vt ſi teſtamentum
erat validum,& delata erat hæreditas,ipſe tñ dubitabat, nã iſta du-
bitatio ꝓuenit ſuo defectu.Vñ imputet ſibi,qa dẽt perquirere ve
ritatem.Si ergo veniens ab inteſtato fuit inſtitutus, & teſtm̃ eſt va
lidum,licèt ipſe dubitet de eius virib.ꝙ ſuo facto impedit adire,
non culpa alterius ſibi hoc nocet,vt non tranſmittat. Idem ſi nõ
erat delata hæreditas,non tamen contingit culpa teſtatoris; vt ſi
erat

ADDITIONES.

a Et in hoc uide pter Bart.hic Paul.ipſum in cõſi.114.inc. ſubſtitutio pdi-
cta.in 1.co.& C.de iu.delib.l.3.& Bar.eo.ti.C.de iu.deli.l. ſi filius, q pri.
& l.ſi fratris.2.opp.& ibidem.in 2.no.Ale.pulchre limitantem.
b Bal.notabiliter.Adde,ꝙ ipſe idem Pau.de Ca.in l.3.C.de iure deli.dubitat
de hoc dicto Bal.& vide eundẽ Pau.in l.1.C.ſi vt ſe ab hær.abſti. & de ve
ritate per do.Ale.in d.l.qui ſe patris.Cur.

erat inſtitutus ſub conditione,& conditio pendebat, nam teſta-
tor non fuit in culpa inſtituendo ſub conditione, ſed benè eſt in
culpa prætereundo poſthumum, licèt ergo ſit habiturus hære-
ditatem,ſiue exiſtat conditio,& tunc ex teſtamento,ſiue nõ exi-
ſtat,& tunc ab inteſtato, interim decedens.puto eum nihil tranſ-
mittere, & pro hoc facit l.Pantonius. ꝭ. eo.vbi fuit impeditus ad-
re propter ſui abſentiam,non tranſmittit hæreditatem,licèt tranſ-
mittat beneficium reſtit. in integrum, & l.loquitur, etiam in eo,
qui in omnem euentum erat habiturus,vt in filio,& in hæredita-
te materna.& liga iſta ad digitum,quia ſunt ſubſtantialia, nec re-
perio ea declarata per Bald.aut Angel.vel aliquem alium, & con-
funduut regulam Bart. quàm colligit ex iſta l. quin eam intelligo
in terminis huius l.tria concurrunt, vt ſ. dixi non ita generaliter,
9 vt Bar.ponit.¶† Ex prædictis videtur, quòd in ſecundo caſu hu-
ius l.quando venter erat vacuus,& ſit delata hæreditas emanci-
patus, qui non potuit adire propter dubium non tranſmittit ad
ſuos hæredes hæreditatem paternam, quia non fuit impeditus
propter vitium teſtamenti, ſed ſolum propter ſuã dubitationẽ,
quæ ſibi nocere debet,non enim fuit in culpa pater, ſi non inſti-
tuit,vel exhæredauit ventrem, in quo nullus erat,ſecus in primo
caſu huius l.& in vltimo,(& iſtud videbitur tibi nouum,) minus
tranſmittat, qui habuit potentiam adeundi, licèt illam ad actum
deducere non potuerit,quàm ille, qui potentiam non habuerit,
nec actum,ſed non eſt nouum,quia magis fuit impeditus,hic ſe-
cundus,quàm primus, ideo fuit dignus maiori fauore, ſi tamen
ſua ignorantia fuit iuſta,quia communiter reputabatur pregnãs,
poteſt dici,ꝙ tranſmittat ad hæredem ſuum beneficium reſtit.in
integrum per l.Pantonius. ꝭ.eod. vt ibi dicam,& iſtud eſt minus,
quam tranſmittere hæreditatem,vel bo.poſ.quod neceſſe habet
primo reſtitutionem petere, quàm poſſit hæreditatem acquire-
re, & fortè ſibi denegabat. ſed ſi ignorantia non fuit iuſta, quia
communiter reputabatur non prægnans, ipſe autem credebat
prægnantem, imputet ſibi quare opinio. ſuam non confirmauit
cum opin.communi,quod ſi feciſſet,adire potuiſſet concurren-
te veritate cum eis,vt hic in gl. ſuper ver. ſciant. ideo non mere-
tur reſti.in integrum,quæ non conceditur, niſi ex iuſta cauſa, vt
10 l.j.§.fi.quib.ex cau.ma.¶† In gl.j.in fi. ibi contratab.tñ petere põt
emancipatus.ſupple,& etiam ſuus inſtitutus,vtrique enim aperi-
tur edictum per præteritum,vt l. 3. §. ſi quis ex liberis. ꝭ. de ꝯtab.
quod ergo dixit gl.in prin.ꝙ inſtituti expectant præteritos,debet
intelligi quantum ad hoc,vt poſſint adire,vel bono.poſſ.ſm tab.
petere,neutrum enim poſſunt, ſi præteritus eſt poſthumus, vel
etiam iam natus in poteſtate, quia primo caſu teſtamentum ſpe-
ratur rumpi de iure ciuili,in ſecundo eſt ipſo iure nullum. ſi autẽ
emancipatus eſt præteritus, poteſt adiri per inſtitutum, quia va-
let de iure ciuili,& in hoc inſtitutus non expectat præteritum,ſed
non poteſt petere ſecundum tab.quouſque poteſt peti contrat.
vt l.2.§.expectandi.de ſecundum tab. ¶Sed oppo.contra gloſ.ꝙ
nec contratabu.poſſit petere inſtitutus beneficio poſthumi præ-
teriti,quia ipſi poſthumo adhuc non competit,cum non ſit in re-
rum natura, ergo nec alteri eius beneficio põt competere, quia
quod quis non habet per ſe, non põt alteri dare,vel cõicare. Fa-
teor contrarium de rigore. Sed quia ex hoc reſultabat iniquitas,
ꝙ nec adire,nec ſm tab.poteſt petere,quod etiam,nec poſſet pe-
tere contrata. de æquitate ſubuentũ eſt ſibi de contratab. & hoc
voluit text.in l.illud.in fi.de contratab.cum glo.ſuper verſic.mo-
riatur.¶Sed adhuc opponit quòd immo poſſit etiam ſecundum
tab.petere.nam ſicut poteſt poſthumus naſci,ita & non naſci,ſed
effici abortiuus.ſi ergo propter primum caſum, qui poteſt con-
tingere datur inſtituto contratabu. ergo etiam propter ſecun-
dum:quia ſimiliter poteſt contingere, debet dari ſecundum tab.
propter hoc Azo fatetur iſtud de plano,ſed gloſſ.tenent contra-
rium per illum text.qui hoc vult.Et ad contrarium dic,quòd po-
tius conſideratur,quòd nõ naſcatur,quàm quòd naſcatur: quia
primum fauorabilius eſt Reipublicæ,cui homo naſcitur: vt l.j.§.
ſi ea.in fi.de ven.in poſſ.mit. licèt ex natiuitate teſtamentum rum
patur, maior enim vertitur vtilitas in frequentia hominum,
quàm in ſuſtentatione teſtamentorum. vt l. cum ratio.§. fin. de
bon.dam.& hoc uoluit gloſſ.in dict.l.illud.§.fin.dum dicit, quòd
in dubio benignus prçſumitur,quòd naſcatur poſthumus.¶Sed
ad idem oppo. quòd immo detur ſecundum tab. quia datur in-
ſtituto ſub conditione,ut l.ſecunda.§.ſub conditione.de ſecundũ
tab. & quando poſthumus eſt præteritus, inſtitutus licèt purè,
cenſetur inſtitutus ſub tacita conditione, ſi poſthumus non na-
ſcatur.Solu.ſi loquitur de bonor.poſſeſſio.ſecundum tabu.quæ
non tribuit ius,ſed ſimplicem adminiſtrationem: poſſemus hoc
fateri,& iſto modo poteſt ſaluari opinio Azo.de qua in d.l.illud.
§. fin. talis enim competit inſtituto ſub conditione, ſed ſi loqui-
mur de illa, quæ tribuit ius, ſecus. ita loquitur opin.gloſſ.& text.
in dicto §. fin. Sed quid conſequitur inſtitutus intentando con-
tratabul.antequam poſthumus naſcatur. pone enim, quòd erat
inſtitutus in minori parte,quàm ipſum tangeret ab inteſtato,pu-
ta in quarta parte,& extraneus in reſiduo, videtur, quòd conſe-
quatur,ut habeat integram dimidiam, quam eſt habiturus nato
poſthumo,ut ꝭ.de contratab.l.non putauit.§.fi.Sed certè illud in
telligo,q̃n eſſet præteritus iam natus,ſed q̃n poſthumus, qui po-
teſt nõ naſci, & ſic teſtũ non rumpetur,& per ꝯñs habebit filius
inſtitutus ultra portionem in qua inſtitutus eſt, dico, ꝙ per con-
tratab.illam tm̃ conſequitur, & ſi poſtea non naſcatur poſthu-
mus,illa contratab. conuerteretur in ſecundum tabu. & illa tan-
tum portio remanebit,ſicut econuerſo ſecundum tabulas con-
uertitur in contratab.ut no.in d.l.2.§.ſed ſi ſub conditione, & eſt
ſpeciale in filiis,ut una contratab.conuertatur in alteram,non ſic
in aliis,ut not.Bar.in l.2. C. de ſucceſſ. edict. ſed ſi poſthumus na-
ſcatur,illa contratabu. remanebit in ſuo eſſe,ſed augebitur, quia
rupto teſtamento extraneus excludetur, & hæreditas diuidetur
æqualiter inter iam natum inſtitutum, & poſthumum præteri-
tum,ita intelligo iſtam materiam malè declaratam.¶ In glo.ma
gna,quæ incipit certè ſic.in prin.dum dicit, ſi uenter erit uacuus,
iſta uerba gloſ. referas ad id quod proximè dixerat,uel etiam ſe-
cundũ tab.& intellige gl.erit uacuus,ideſt fiet uacuus.poſt mor-
tem tamen filij tranſmittentis,ſed tempore mortis erat plenus, ſi
enim tunc fuiſſet uocatus filius in poteſtate, fuiſſet filius ſuus hæ
res effectus,& tranſmiſiſſet hæreditatem iure ſuitatis, vt in ſecun
da parte huius l. nec haberet neceſſe tranſmitteret contratab. uel
ſm.tab.Quod autem ſubdiuiditur in glo. (& velit differre.)refe-
ras ad id, quod dixerat glo. de contratab. nam illam potuit filius
inſtitutus intentare quouſque vixit,ut patet in gl.j.in fin.ſed ſi no
luit.ſed potius uoluit differre,ipſam tranſmittit, & hoc uult dice-
re gloſſ.hic, & etiam ſequens gloſſ. ſuper verbo decreto. ¶ Sed
op.ſi potuit eam intentare, & non intentauit, q̃a fuit negligens,
ergo non debuit eam poſſe tranſmittere. hoc contrarium ſenſit
glo.j.in l.illud.§.fin.& dicit,quòd non imputatur ſibi negligentia,
quia diſtulit uolens deſeruire iure communi, quod ſic declara.
11 † quia de iure communi inſtitutus ex ſua perſona non poteſt in-
tentare contratab.ſed de iure ſpeciali ex perſona præteriti poteſt,
vt l.tertia.§.ſi quis ex liberis.de contratabu.ſi ergo noluit uti hoc
iure ſpeciali, ſed potius deſeruire iuri communi, non eſt ſibi ne-
gligentia imponenda Sed nunc oppo.quòd non potuerit tranſ-
mittere ſecundum tabu. quia eam in uita non habuit, ut dixit.
glo.j.Solu. fateor, quòd non tranſmittit, niſi contratabu.quam
habebat,ſed ſi contingat poſtea non naſci poſthumum, ſed effi-
ci abortiuum, illa contratabu. conuertitur in ſecundum tab. &
hoc reſpectu poteſt dici, quod tranſmiſerit ſecundum tab. ſci-
licet, in habitu, non in actu, ita debet intelligi illa l. ſed & ſi de-
ceſſerint.in fin.de bonor.poſſeſſion.contratabul. dum dicit bo-
nor.poſſeſſion.ſecundum tabul. uel contrat. & etiam iſta gloſſ.
12 ¶† Sed ultimò oppon.quòd nec ſecundum tabu. nec contra-
tabul. tranſmittat,ſed deſtituatur teſtamentum in articulo mor-
tis filij,& ipſe efficiatur hæres ab inteſtato, vt l. ſi filius hæres. de
liber. & poſthum. ubi caſus. Solu.contrarium procedit duobus
concurrentibus, ſcilicet, quòd filius inſtitutus non habet cohæ-
redem, uel ſubſtitutum, & ſic cum mori incipit, incipit eſſe cer-
tum neminem ex illo teſtamento hæredem futurum. Item fi-
lius erat in poteſtate, tunc ergo deſtituitur teſtamentum in mor
tis articulo, & hoc prodeſt filio in poteſtate, quia in puncto mor
tis efficitur hæres per l. ab inteſtato, & tranſmittit hæreditatem
iure ſuitatis, nec haberet neceſſe tranſmittere ſecundum tabul.
uel contratabul. Sed ſi haberet cohæredem, uel ſubſtitutum,
non incipit eſſe certum neminem ex illo hæredem futurum,
ideo non deſtituitur, & ſic habet neceſſe tranſmittere contrata-
bul. conuertendum in ſecundum tabul. ſi poſthumus non na-
ſcatur. Idem ſi erat emancipatus,licèt non haberet cohæredem,
uel ſubſtitutum, quia ſi deſtitueretur teſtamentum,hoc ſibi non
prodeſſet, ut efficeretur hæres in puncto mortis, cum habeat
effici hæres ex ſua uoluntate, quam tunc non habet, ideo ad-
huc habet neceſſe tranſmittere contratab. conuertendum in ſe-
cundum tab.& non deſtruitur teſtamentum, & hoc uult dice-
re text.in illa l. illud. §. fin. quòd remedium contratab.uel ſecun-
dum tab. ſemper eſt neceſſarium emancipato inſtituto, quando
poſthumus eſt præteritus, ſiue habeat cohæredem, uel ſubſtitu-
tum, ſiue non, ſed non ſic filius in poteſtate, ſed ſolum eo caſu
quo non habet cohæredem,uel ſubſtitutum, & ex his remanet
declaratus ille tex.cum omnibus glo.ſuis, & etiam difficultas hu
ius legis. ¶ In glo.ibi {l.j.§.ſub prætextu.} dic, quòd ibi loquitur
in extraneo inſtituto,qui nõ erat habiturus hæreditatem in om-
nem euentum, ſiue poſthumus naſcatur, ſiue non: ideo tranſ-
13 mittit:hic in filium qui erat habiturus. ¶† In glo.ibi. {item not.}
ꝙ hic tranſmittitur non adita hæred.ſeu bon.poſſ. Et iſta alterna-
tiua glo.ſentit,quòd hic tranſmittatur hæreditas de iure ciuili, &
etiam beneficio prætoris,quod hic not. Bart. quia iſta l.eſt ſitua-
ta in hoc titul.ubi non tractatur de remedio prætoris,ſed de hæ-
reditate iuris ciuilis.hoc non placet,primo per tex.dum dicit de-
creto,quod congruit bono.poſſeſſioni, in qua olim requireba-
tur decretum iudicis,licèt hodie non: ſed ſola agnitio.ſed in adi-
tione hæreditatis,non requiritur decretum, ſed Bar. intelligit de-

ereto.ſ.huius l.quod eſt violare literam.Itē dico ꝑ tex.in d.l. illud.
§.fi.vbi dicitur,ꝙ emancipato eſt neceſſarium iſtud remedium p̄
toris,ſed ſi tranſmitteret hæreditatem, non eſſet neceſſarium , &
tñ hic loquitur ēt in emancipato.dic ergo ſolum tranſmittit bene
ficium prætoris,hoc eſt magni effectus, quia hæres tranſmitten-
tis hēbit neceſſe intra annum implorare : aliàs non tranſmitteret,
cum veniat iure ſpeciali ad hanc tranſmiſſionem, ſed ſ̃m intelle-
14 ctum Bart.poſſet perpetuo adire vſque ad 30.ann. ¶† In glo. ibi,
(ꝟ.ad Car.l.ſcriptus.)ad idem tendit l.ſi filia.la terza.§. fi.de bon.li
ber.licèt glo.infra ponat pro caſu diuerſo,& ex illis ll. no. hanc re
gulam,ꝙ qñ alicui delata eſt hr̃ditas, & ipſe fuit impeditus adire
facto tertij,ſi ꝯ illum non poterat haberi regreſſus,quia erat factũ
iuſtum,vel iniuſtum,tñ erat ſoluendo,decedens interim tranſmit
tit hæreditatem , ēt ſi erat penitus extraneus , & non erat habitu-
rus in omnem euentum,ne factum tertij ſibi noceat,ſecus ſi erat
iniuſtum,& erat ſoluendo,& poterat haberi regreſſus cum effe-
ctu:tunc enim non tranſmittit,ſed hr̃di eius datur regreſſus ad in-
tereſſe contra illum tertium,& iſte eſt caſus in l.1.§.fi.ſ̃.ſi mulier
ven.nomi.de qua glo.oppo.ſimile no.in l.inde Neratius.§.1.ad l.
15 Aqui.& de ꝯd.& dem.l.ſi Titius ſtatuas.¶†In glo.ibi.§.eleganter,
& l.qui poſthumos.ex illis ll.collige hanc r̃am, ꝙ qui fuit impedi
tus adire timore pęnæ legalis,decedens interim tranſmittit hr̃dita
tem:intellige ēt ſi non erat eam habiturus ab inteſtato. Item intel
lige dummodo non ſubeſſet alia cã q̃ timor pœnæ legalis,q̃ non
ſufficeret ad tranſmittendum,vt d.l.qui poſthumos.in fin. Et per
alias ll.dicit Bar.conſuluiſſe ſi ſtatutum dicat, ꝙ forēſis non poſſit
acquirere bona immobilia ſub certa pœna,niſi primo faciat ſe al-
librari.& quidam forenſis cui delata erat hr̃ditas venit, vt faceret
ſe allibrari. & poſtea volens adire ꝑ prius ne incideret in pœnam
ſtatuti,q̃a ꝑ aditionem acquirerent̃ bona immobilia, ſi interim
16 decedat anteq̃ allibretur,tranſmittit ad ſuos hæredes. ¶†In gloſſ.
ibi.(C. de his q̃ ante apert. tab.l.1.) ex illa l.collige aliam regulam,
quòd hr̃ditas aſcendentis ꝑ lineam maſculinam, vel fœmininam
a tranſmittitur in deſcendentes,[a] & illa tranſmiſſio non fit rõne ſui-
tatis,cum fiat ēt de hæreditate materna , & ēt per emancipatum ,
& non fit in extraneos hæredes,ſed ſolum in deſcendentes tranſ-
mittentis.ſecus in illa quæ fit rõne ſuitatis,quia fit in quoſcunque
extraneos.¶In glo.ibi,(l.apud hoſtes.)de intellectu illius l. multa
eſt altercatio.ſed communis opi.eſt , ꝙ ſibi fiat tranſmiſſio rõne
ſuitatis.& licèt loquatur de matre,propter quod quidam dicunt
ꝙ illa l. vult , ꝙ hr̃ditas vnius aſcendentis tranſmittatur in alium
aſcendentem:puta patris in matrem , vel econuerſo , iſtud com-
muniter non approbatur:ideo in alium ēt extraneum q̃ matrem
fieret ibi tranſmiſſio.vt l.3.C.de iu.deli.& l.Lucius.de iure fiſci.&
l.hæreditatem.de caſt.pec.& l.liber.homo.de ſtipu.ſer.& ſ̃.tit.ꝓx.
l.ex militari.§.fi.cum l.ſeq.& iſtę ll.alleg.per Docto.ad hoc argm̃
vltra aliàs quas ſupra allegaui.q̃a etiam eſt caſus hic,& in l.ſi filius
17 hæres.de lib.& poſth.¶†In gl.ibi,(l.cum antiquiorib.)ibi non trãſ-
mittitur hæreditas,ſed ius deliberandi tribus concurrentibus, ꝙ
hæreditas ſit delata : & ſic habeat potentiam adeundi , & ꝙ ſciat
eam ſibi delatam:& ſic poſſit illam potentiam in actum deduce-
re,& ꝙ deceſſerit ꝟ.annum a morte teſtatoris,& tunc tranſmittit
reſiduum anni,& niſi ꝟ.illud adeatur hæreditas per hæredē eius,
non poterit poſtea adiri. & in hoc differt iſta tranſmiſſio a tranſ-
miſſione hæreditatis non aditæ.quia,ſi non tranſmittitur hęredi-
tas,hęres tranſmittentis poteſt perpetuò adire vſque ad 30. ann à
die hæreditatis delatæ , vt l.j. cum ibi nota. C. de iure deliberand.
18 ¶†In gloſſ.ibi,(l.ſi infanti.)ibi fit tranſmiſſio per infantem hæredi-
tate ſibi delata in patrem infanti,non tanq̃ in hæredem,ſed in pa-
trem.ideo iure paterno poteſt pater adire.ſed hodie , quia filiusfa.
hēt hr̃dem,pater venit,vt hæres,& ſic in ipſum tanq̃ in hęredem
fit tranſmiſſio,ex quo ſequitur magnus effectus: quia ſi extat pa-
ter,& mater , & frater vtrinque coniunctus,cum omnes iſti ſunt
b hæredes infantis,in oēs fiet tranſmiſſio.& ſic mater,[b] & frater ha
bebunt ex perſona patris, quod per ſe habere non poſſent:quia ſi
non eſſet pater , hæreditas illa non adita non tranſmitteretur in
matrem,vel fratrem,cum ex priuilegio paterno fuerit hoc indu-
ctum,quod prouiderit matri,& fratri,non patri tantum, propter
quem fuit conceſſum.& iſta videtur eſſe cõis opi.quam Bart. hic
ponit,ſed ſuper ea ſemper dubitaui , qm̃ ibi loquitur etiam in in-
fante emancipato,qui poterat illo iure habere hæredem,& tamē
pater ibi non venit,vt hæres,ſed iure patriæ poteſtatis , etiam ſi e-
rat in poteſtate iure C.in aduentitijs poterat habere hæredem,vt
l.fi.ad Tertul.& tñ pater ibi non venit,vt hęres; vnde videtur ex-
traneum dicere,ꝙ illud, quod fuit introductum in fauorem pa-
tris,operetur fauorem aliorum in præiudicium ipſius, qui ſ̃m tē-
pora illius l.ſolus erat habiturus hęreditatem exclusa matre,& fra
tre.dic,vt ibi dixi,quoniam diu eſt,ꝙ cõſului contrariũ eius,quod
net hic Bar.

ADDITIONES.

a In deſcendentes At quid ſi auia paterna extet an ad eam,an vero ad matrem tranſmittet infans,vide per Bar.in l.ſi filius,de vul.& pup. & Bal. in l.1.§.in nouiſſimo.C.de cad.toll.& in l.apud hoſtes.C.de ſuis & legi.Adde tamen quod idem Bald.de hoc nil decidit in l.1.C.de his q̃ ante aper.tabu.ſed allegat duntaxat caſum , l.2.§. ſi quis ex liberis. ff. ad Tert.vbi habes per Barto.

b Et ſic mater.Etiam ad non ſuos per tit.de his qui ante aper.tab. C.vt ibidem no.& in hoc adde Pau.ipſum in con.6.& conſi.116.& Barto.in l.vętre.C.de acq.hær.& ibidem vide.Fran.Aret.col.antepen.

LEX LXXXIIII.

SI metus cauſa. Aditio facta ꝑ metum valet mero iure, ſed reſcinditur.h.d.primum ꝓcedit,ſi non præceſſit proteſtatio tũc enim ipſo iure nõ valeret.ſ̃.e.l.q̃ in aliena.§.fi.ſ̃m intellectum,ꝙ reſcindit officio iudicis,non actione,q̃d metus cã, quia non eſſet ꝯ quem daretur,qm̃ ad inferentem metum nihil prouenit.probat̃ in l.mulier.§.ſi metus.ſupra ꝙ met.cau.

LEX LXXXV.

1 *Impeditus adire propter iuſtam ignorantiam,ſi decedat interim , ius petendi reſtitutionem ad adeundum ſuo hæredi relinquit de æquitate,ſecus de rigore.*

2 *Hæreditas non adita,licèt non tranſmittatur,tamen impeditus adire in triplici abſentia tranſmittit beneficium reſtitutionis in integrum. & vide.*

3 *Apud quos dicatur eſſe reſpublica.*

4 *Si alicui delata eſt hæreditas,& ipſe fuit impeditus eam adire,etiam propter iuſtiſſimam ignorantiam,non propter vitium teſtamenti,non trãſmittit eam ad ſuos hæredes.*

5 *Reſtitutio in integrum in caſu huius l.ex cuius perſona debeat peti.*

6 *Non quilibet decedens hæreditate non adita tranſmittit beneficium reſtitutionis in integrum,& a quo tempore incipiat competere.*

7 *An talis reſtitutio tranſmittatur etiam de rigore.*

8 *Minor 25.annis.ſi decedat hæreditate non adita , an tranſmittat beneficium reſtitutionis in integrum?*

9 *In his quæ non tranſmittuntur ad hæredem,geſtum nomine defuncti non poteſt ratum haberi per hæredem , ſecus in his quæ ad hæredem tranſmittuntur.*

10 *Ad hoc,vt actus poſſit haberi ratus,requiritur,quòd omnia ſint in integro ſtatu,in quo erant,quando actus fuit geſtus.*

Mutuum ſi fuit factum in filiofa.ſine voluntate paterna,licèt pater poſſit ratificare quouſque eſt in eiuſdem poteſtate,tamen poſtquam ipſum emancipauit,non poteſt ratificare quantum ad hoc,vt faciat ceſſare exceptionem,quæ filio incœpit competere.

Per petitionem bonorum poſſeſſionis factam nomine abſentis , quòd non ſit abſenti aliquod ius quæſitum,antequam haberetur rata.

Quid ſi abſens eſſet pupillus.

10 *Actus trahitur ad tempus,quo ratus habetur.*

1 P Antonius. †Impeditus adire ꝑꝑ iuſtã igno-
rantiam,ſi decedat anteq̃ ſit per-
fectè excluſus ab hr̃ditate,licèt ꝑ mortem excludat̃,
bñficium tñ reſti.in inte.de rigore non tranſmittit,ad
hr̃des,ſed bñ de æquitate tranſmittit.h.d.iſta l.valde ſingularis,ma
2 ximè in hoc vlti.dicto,in quo alibi nõ reperit̃.†Et declarat,& mo-
derat̃ infinita iura.q̃ dñt hr̃ditatem non aditam non tranſmitti,vt
ſi nõ fuit impeditus adire ꝑꝑ iuſtam ignorantiam , vel dubitatio-
nem,ſaltē tranſmittit bñficium reſti.in integ. de æquitate ꝑ iſtam
ſing.l.q̃ loquit̃,qñ ignorantia prouenit rõne abſentiæ ipſius hr̃-
dis.Et loquit̃ de triplici abſentia: ſ. cã reipublicæ Romanorum , q̃
3 dr̃ probabilis,& neceſſaria.†Item cã ſui municipij: q̃ non dr̃ rõne
reipublicæ,cum reſpublica, non ſit apud ſingularia municipia,ſed
penès populũ Ro vel Imperiũ,vel aliũ ſuperiorē non recognoſcē
a tem alium in ſuperiorē,vt penès[a] dominationē Venetorũ, vel po
pulũ Flo.reſpectu ſuorũ ſubditorum , q̃a tenet locum principis .
vt no.Cy.in l.ea.l.C.de ꝯd.ob.cau.& Bar.in l.apud hoſtes.de cap.
Item loquit̃ gñaliter,de qualibet abſentia ꝓbabili,vt cã mercan-
tiæ,de prima patet vſque ibi,(& in filio.) ibi. gñaliter loquitur de
abſente abſque eo,ꝙ ſe reſtringat ad aliq̃ cãm, vñ dēt intelligi de
probabili adueniēte ſine culpa,ſecus ſi eſſet improbabilis,puta,cã
relegationis,q̃a illa non meret̃ fauorem reſti.in inte.vt l. Papi.exu
li.de mino.¶In tex.ibi,(ꝓcuraret.)q̃a erat p̄ſes ꝓuincię iuxta illud
euangelij ꝓcurante Pontio Pilato Iudeam &c.& ſic erat abſens
cã reipub.Romanorum.¶In text.ibi,(quam ſe inſtitutũ cogno-
ſceret.)ſupple,& ſic nõ trãſmiſit hr̃ditatē,vt patet ex ſequētib.alias
4 reſti.in inte.nõ eſſet neceſſaria.†Et ſic no.hic caſũ de eo,q̃d dixi ſ̃.
e.l.vētre,ꝙ ſi alicui delata eſt hr̃ditas,& ipſe fuit impeditus eã adi-
re,ēt ꝑꝑ iuſtiſſimã ignorantiã,nõ ꝑꝑ vitium teſtĩ, non tranſmit-
tit

ADDITIO

a Vt penès.Adde Alb.de Ro.in l.cunctos popul.C.de ſum.Tri.& fi.cat.Bal.& Ia.Alua.in c.1.q̃s dicatur dux,uel marc.in vſi.feu.Bal.in rub. ff. de re.diui. Car.Alexan.in rub.de app.in 14.colum.Bar.Cæpo. Vero.in trac. de ſer.ruſt.idem Bar.in trac.de matri.in 2.colu.

tit eam ad ſuos hæredes. caſus eſt rotundus. vnde nec ēt in ſecun
do caſu l.ventre.vbi delata erat hæreditas: tñ non potuit adiri per
extraneum,vel emancipatum, pp probabile dubium,ſi fortè vē-
ter reputabatur plenus, hoc non ſufficit, vt hæreditas tranſmitta-
tur.¶In tex.ibi,(qñ procurator eius petierat.)expone.i.procurās,
ſeu neg.geſt. ſine mandato ad petendum bo.poſ.ſtatim fuiſſet ac-
quiſita huic Pantonio abſenti, nec requirebatur alia ratihabitio,
vt l.ſi procurator.de condi.inde.ſed quia non habuit mandatum,
licèt eam potuerit petere nomine abſentis, non tñ fuit illa acqui-
ſita,antequam eam ratam hr̄et, vt).ſi quis or.in bo poſ.ſer.l.fi.&
de bo. poſ. l. fi. §. acquirere. ius tamen ratificandi non tranſmittit
ad ſuos hæredes, ſicut nec bo.po.non agnitam: vt d.§.acquirere.
5 ratio ponitur hic in gl. ſup ver. (nō poterat.)¶† In tex.ibi (ex pſo
na defuncti in integ.re. implorabat.)no. dum dicit ex perſona de
functi, non ex propria, vñ cum).decidatur, quòd competit ex
æquitate, dicendum eſt, ꝙ ex perſona defuncti, prout petitum
fuit propria, ſed Pe.& Cy.de reſt.mil.l.j.tenēt,ꝙ etiam ex propria
poteſt petere virtute clauſulæ generalis, ſi qua mihi iuſta cā &c.
de qua in l.j. in fi.ſ.quib. ex cau. ma propter quam non ſolum ab-
ſens aduerſus pñtem,ſed etiam pñs aduerſus abſentem vel pro-
pter abſentiam alterius reſtituitur, & ſic reſtituetur iſte hęres pp
abſentiam defuncti pp quam ipſe hr̄s vr̄ læſus,quia ſi non fuiſſet
abſens, ſciuiſſet hæreditatem ſibi delatam, & veriſimile eſt,ꝙ adi-
uiſſet,& ad eum tranſmiſiſſet, hoc etiam vr̄ ſequi Bar.hic,& tunc
de æquitate tm̄, ſed ēt de rigore. Hoc non placet Bal. quia tunc
præſens reſtituitur aduerſus abſentem virtute illius clauſulæ,quā-
do propter abſentiam alterius læſus eſt in perditione alicuius iuris
ſui,qđ hic non eſt, quia iſte hęres nunquam habuit illud ius hære-
ditatis,vñ ipſum non perdidit, ſed perdidit ipſe defunctus Panto-
nius qui habebat, & hoc magis placet per iſtum tex. quia ſi poſ-
ſet reſtitui ex ſua perſona de rigore, ad quid eſſet neceſſe,ꝙ reſti-
6 tueretur ex perſona defuncti?de ęquitate non video. ¶† In text.
ibi,(quia intra diem aditionis aditur obijſſet.) infra tp̄s quo habe
bat adhuc potentiam adeundi, licèt propter ignorantiam non
poſſet illam in effectum deducere, non ergo fuit excluſus ab hac
hæreditate quouſque vixit, quia ſuperueniente ſcientia,ſp potuit
adire igitur non fuit læſus:quia læſio prouenit cum excluditur ab
hac hæreditate. poſtea verò per mortem bene excluditur, quo-
uſque ergo uixit, non poſtquam non erat excluſus,& p ꝯñs,nec
læſus beneficium reſtōnis, quod pp læſionem conceditur ſib
non competebat.Item ipſa mors, quæ ipſum excludit,non eſt cāi
concedendæ reſtōnis,aliàs quilibet decedens hæreditate non adi
ta tranſmitteret beneficium reſtōnis, quod eſt falſum. Si autem
in uita fuiſſet excluſus ab hæreditate, vt quia non poterat ſucce-
dere, niſi de iure prætorio. & tp̄s bon. poſ. petendæ tranſiuerat,
tunc beneficium reſtōnis incępiſſet ſibi competere in vita, & ſic
potuiſſet ipſum tranſmittere,vt l.non ſolum.ſ.de in inte.reſt.& eſt
caſus in l.j.C.de teſt.mili. vbi hoc colligitur.¶In fi.text.ibi,(ſine re
ſpectu eius diſtōnis.)i.non diſtincto,an deceſſerit).tp̄s,quo pote-
rat adhuc adire.i.potentiam habebat, an autem poſtquam erat
excluſus a potentia adeundi, ꝙ vltimò caſu non erat dubium,vt
ſ.dixi.¶In tex.ibi,(qđ & hic.ſubaudi.multò magis:quia hic fuit ab
ſens cauſa reipublicę,ſed in caſibus in quibus determinauit diuus
Pius, fuit abſens etiam non cauſa reipublicæ. ¶In tex.ibi,(huma-
7 nitatis gratia.) ſic ergo de ęquitate non de rigore.† Sed opp.for
titer, & iſta oppo. ſp fecit me dubitare, non reperio aliquem, qui
eam faciat, nec etiam video bonam ſol.& videtur,ꝙ etiam de ri-
gore tranſmittat, ſi hęc iuſta ignorantia eſt cauſa reſtōnis conce-
dendæ:nam licèt iſte abſens, antequam inciperet mori, ſemper
habuit potentiam adeundi,& ſic nunquam fuit læſus,cum tamen
incępit mori, ſtatim perdit potentiam: quia perdit voluntatem
qua aditur, vt probatur in l. fin.).quando di.le.ce. & ſic ēt anteꝗ̄
fuerit perfectè mortuus, fuit excluſus a potentia adeundi, ergo
eodem inſtanti ſuccedit beneficium reſtōnis.& ſic incipit ſibi cō-
petere etiam in uita, ergo p̄t ipſum tranſmittere de rigore, prout
in ſimili hr̄ in l.fi.de condi. inſt. circa me.ibi,(dum oritur,&c.)& l.
ſi filius hęres.de lib. & poſth. non ergo expedit expectare mor-
tem,vt dicatur læſio facta, vt ex tunc incipiat competere benefi-
cium reſtōnis,& per ꝯñs non in perſonam defuncti,ſed in perſo-
nam hæredis,qđ eſſe non pōt de rigore,ideo eſt neceſſe recurre
re ad ęq̄tatem.cogita ſuper oppoſitio. quę eſt difficilis,& intacta.
8 Vlt. per iſtum tex. dici pōt probabiliter limitati oēs ll.dicentes,ꝙ
dubitans, uel ignorans de dilatione hæreditatis, ſi re uera erat de-
lata,& ignorantia,vel dubitatio erat probabilis ſine ſui culpa,licèt
non tranſmittat hæreditatem, tranſmittit beneficium reſtitutio-
nis,qđ alibi non reperitur, & eo.modo dn̄t Doc.in minore 25.
ann.decedente hæreditate non adita, ꝙ licèt quouſq; dixit, non
fuit excluſus,& ſic non cōpetit ſibi beneficiū reſtōnis, q̄a eſt ueri
ſimile, ꝙ ſi fuiſſet maior, hæreditatem adiuiſſet,ſed pp fragilitatē
minoris ætatis non adiuit. & illa ætas eſt priuilegiata,ſicut iſta ab-
ſentia,uel ignorantia circa concedendum reſti. in inte tranſmittit
eam de ęquitate,non de rigore. licèt poſſit dici, ꝙ etiam de rigo-
re, per id, quod ſ. dixi licèt quidam teneant ꝯrium. ſed iſtam opi.
tanquam vtilem vidi vbiq; ſeruari.de hoc vide p Bar. in l.q duos.
de reb.dub. ¶In gl.j.ibi, (qualiter ignoranti incipit currere) certè
hoc non dr̄ hic, ꝙ ignoranti cucurrerit, ſed potius contrariū, dū
dicit, ꝙ iſte deceſſit intra diem aditionis, ſeu petendæ bo.poſſ.&
ſic apparet,ꝙ non cucurrit.ſi.n.cucurriſſet, fuiſſet læſus in uita,&
non eſſet dubium, ꝙ tranſmitteret beneficium reſtōnis de rigo-
re,vñ iſtud ꝯrium non meruit hic ſignari, ſed bñ meretur ſignari
ad l.j.C.de reſti. mili. vbi patet,ꝙ currit abſenti cā reipublicæ. ſed
ſolue, vt ibi no.in gl. & p hoc, ꝙ tp̄s petendæ bo.poſ.ſit utile.&
ſic non currat ignoranti, uel impedito,dicit Bal.C.q admi.ad bo.
poſ.ſuper rubrica valere ēt hodie vtilitatem bo.poſ.quia ſi aliq̄s p
30.annos ſtetit, ꝙ hæreditatē non adiuit:quia ignorauit ſibi dela-
tā,excluſus eſt a potētia adeundi de iure ciuili: q̄a illud tp̄s longiſ-
ſimum eſt ꝯtinuū,& ſic cucurrit ignorāti,& ēt impedito,vt leg.ſi
cut.C.de p̄ſcri.30. ann. & tñ tp̄s peten.bon. poſ. adhuc non ince-
pit currere,ſed incipiet a tp̄e ſcientiæ, ēt poſt 30.ann.ꝯſtat autem
ꝙ ēt ille,qui p̄t adire de iure ciuili, p̄t petere bo.poſ.de iure præto-
rio,vel contrata.ſi erat ſcriptus hr̄s,vel ab inteſt.adde,ꝙ ſi poterat
venire ex teſtō,& ēt ab inte.licet per lapſum 20.ann.excluſus a cā
teſtati de iure ciuili, hēbit alios 30.ann.ut excludatur a cauſa inte-
ſtati de iure ciui. vt no. idem Bal.in l.licèt. C. de iure. delib. ¶Pro
declaratione gl.2.opp.ꝙ hr̄s iſtius Pātonij poterat ratam hr̄e bo.
poſ.petitam nomine Pātonij.vt C.q adm.ad bo.poſ.l.j.& l.3.§.ac-
quirere.).de bo.poſ.Sol.verum eſt ſi tp̄e quo ratā hēo poſſem il-
lam petere,ſi per aliū nō eſſet petita: ſed ſi non poterā eam pete-
re,quia lapſum eſſet tp̄s, poſſum ēt ratam hr̄e, q̄a tp̄e quo ratam
hēo fingit̄ p me peti,licèt per prius eſſet petita.ſi ergo nō poterat
hr̄e locum veritas,nec ēt fictio,vt no.p gl.in l. Gallus.§.ſi eius.de
lib.& poſt.& hoc probat̄ in l.bonorū.). rē ra.ha.ſed ſi non fuiſſet
petita noīe Pātonij, non poſſet p mortē eius peti p hr̄dē,q̄a non
fuiſſet ad eū trāſmiſſa,ſicut nec hr̄ditas non adita. ergo nec p̄t per
9 hr̄dē ratificari,vt in d.§.acq̄rere.& hęc eſt intētio glo.†Ex qua col
lige primo, ꝙ in his q̄ non tranſmittunt̄ ad hr̄dem, geſtū noīe de
functi nō p̄t ratum hēri p hr̄dē:ad hoc l.ſi is cui.). rē ra. ha.ſecus
in his q̄ ad hæredem trāſmittunt̄. eo.tit. l. ſi ſine. §. ſi procurator.
ſm̄ Dy.ut no.per eū in c.rati.de reg. iu. & per Bar. in d.l.bonorū.
10 ¶† Secundo no.ꝙ ad hoc, ut actus poſſit hēri ratus,req̄ritur,ꝙ
oīa ſint in integro ſtatu,id eſt,in quo erāt, qñ actus fuit geſtus,vt
in ſi.videt̄ ſ.eo.l.ſi ſolus.verſi.oīa paria &c.& per hoc determinat
11 Dyn.ꝙ ſi mutuum fuit † factum filiofa. ſine voluntate paterna,
a licèt pater poſſit ratificare, quouſq; eſt in eiuſdem poteſtate,&
ratificando facit ceſſare exceptionem Macedoniani,ſicut ſi a prin
ci.conſenſiſſet.vt C.ad Mace.l.fi.& eo. tit.ſ. leg.fin. tamen poſt-
quam ipſum emancipauit, non poteſt ratificare, quantum ad
hoc,vt faciat ceſſare exceptionem, quæ filio incępit competere:
quia non ſunt omnia in integro ſtatu,& ad hoc leg.fin.).rem rat
hab.ſecundum Dyn.quod tene menti.¶Tertio collige ex iſta gl.
quòd per iſtam petitionem bo. poſ.factam nomine abſentis,non
fuit abſenti aliquod ius quęſitum, antequam haberetur rata,quia
ſi fuiſſet quęſitum, fuiſſet tranſmiſſum ad hęredem: & ſic poſſet
ratificare. Contra hoc oppo.quòd immo fuerit quęſitum,quia
iudex qui decreuit nomine abſentis,cenſetur ſupplere defectum
abſentię,ut alia ratihabitio non requiratur. tex.cum gl. videtur in
leg.pen.infra de bo.poſ.Sol.uerum eſt,ſi fuiſſet petita nomine pu
pilli,pro quo poteſt iudex de facto ſupplere defectum tutoris,vt
leg.bonorum. C. qui admi.ab bo. poſ. ita loquitur iſta l. pe.ſecus
quando eſt nomine maioris, quo caſu etiam ſi iudex ſciat abſen-
tiam. & velit ſupplere, non acquiritur ius abſenti antequam ra-
tam habeat,glo.eſt in leg. ſeruus.infra. de bon. poſ. licèt ſuppleat
tunc defectum parentis, puta ſi ęrat ſeruus,& iſtud videtur velle
Bar.in d.leg.pe.& ſic not. remedium ad rigorem l.ſi infanti.C.de
iure delib.vbi dicitur,quòd infans ſi non habet tutorem,& ſic hę
reditatem ſibi delatam non potuit adire,non tranſmittit eam,ſed
ea habetur pro non delata: quod eſt ergo remedium, ut poſſit
tranſmittere,cum non poſſit adire? dicit Bal.no.ſuper dicta rub.
C.qui admit.ad bo.poſ.ꝙ conſanguinei, & amici illius infantis pe
tant bon.poſſ.nomine illius,quod fieri poteſt, etiam ſine manda-
to,vt in hoc tex. licèt hęreditatem adire non poſſint, & faciant
quòd iudex decernat ſtatim illi infanti acquiri ius,ſupplendo de-
fectum tutoris,quem non habet, vt in d.leg. bonorum.ſed ſi eſ-
ſet maior pup.ſecus, ſecundum eundem Bal.idem,qui allegat ad
hoc iſtum tex.vbi dicit, quòd non tranſmiſit. Et ſi dicatur,hodie
non requiritur decretū iudicis, ſed ſufficit ſola agnitio. vt leg.fi.e.
ti.Reſpondeo.fateor,ꝙ nō eſt neceſſarius ei, qui poteſt ſibi acq̄-
rere,ſed non negatur, quin poſſit peti, & fit vtile,qñ petitur pro
alio, vt ſic iudex ſuppleat decernendo bo. poſſ. modo prædicto
quæ

A D D I T I O.

a Si mutuum fuit.Adde an mutuo facto filiofa.orit̄ ciuilis & naturalis obli
gatio,uide per Pau.in l.j.ad ſenatuſcon.Macedo.

quæ ſuppletio non fieret p̄p ſolam agnitionem factam corā eo,
2 ſi ſolā p̄ſentiā præſtaret,& ſic adhuc patet utilis bo. poſ.¶† Quar-
to,& vlt.no,ex gl.q̄ dicit,ac ſi nunc peteretur, ꝙ actus trahitur ad
tp̄s,quo ratus hr̄,ut tunc videatur geri, ſed contra immo econ-
a uerſo,vt ratihabitio trahat͂ retro ad actum geſtū, ut uideat͂ ge-
ſtus cū mandato,q̄a mandato comparat͂,vt l.fi.C.ad Mace.Solu.
utrunq; eſt uerum diuerſis reſpectibus, q̄a interuenit quædā fi-
ctio,in qua req̄rit͂ habilitas utriuſq; extremi,ſeu tp̄is.ſ.ad quod,vt
eſt tempus quo actus fuit geſtus & a quo, vt eſt tp̄s, quo ratus
hr̄,licèt enim iſta tp̄a ſint diuerſa, tn̄ finguntur vnum, qn̄ omnia
ſunt integra, & habilitas eſt in utroq, quia potuit geri tp̄e quo
fuit geſtus,& ēt tp̄e quo ratus hr̄,aliàs non poſſet p̄cedere fictio,
facit l.fi.s̄.cōia p̄di. & l.q balenū.§.Titia.qui po,in pig.ha.¶In glo.
q̄ incipit(detur igit͂)ibi,(C.de reſti.mil.l.j.)illa l.ɔ̄dicit huic,quia ibi
dicitur non dari reſtōnem, ſi deceſſit ī. tp̄s. Solu. intellige illam
ſ͂m iſtam,ꝙ non datur de rigore, ut etiam hic hr̄, ſed de æquitate
ſic,& hoc deficit in l.illa,quæ ſuppletur per iſtam.

ADDITIO.

b ¶Vt ratihabitio trahatur. Adde Doc. in regula ratihabitio, de re iur. li-
bro vj.

---

1 *Accuſatus, vel inquiſitus de crimine læſæ maieſt. decedens pendente pro ceſſu poteſt habere hæredem, ex teſtamento. vel ab inteſtato.*

2 *Crimen læſæ maieſt. non extinguitur morte, & poteſt proceſſus inchoari poſt mortem, quantum ad damnandum memoriam, & quantū ad con fiſcationem bonorum.*

3 *Quòd interim poſſit accuſatus habere heredem, & ſi ſequatur condemna tio, auferatur ſibi hæreditas.*

4 *Licèt in accuſatione, uel inquiſitione non ſit neceſſe apponere diē delicti cō miſſi, uel horam, ſed menſem duntaxat, tamen ſi apponatur, neceſſe eſt probare, quòd illa die, & hora fuit commiſſum.*

5 *Diuerſitas loci, uel temporis diuerſificat ſubſtantiam maleficij, ut aliud dicatur maleficium.*

6 *Negatiua coarctata loco, & tempore, cadere poteſt in ſenſum uerum, & poteſt probari.*

1 **§. Rei perduellionis.** † Accuſatus, uel inquiſi-
tus de crimine læſæ ma-
ieſta. decedens pendente proceſſu, poteſt hr̄e heredem ex teſta-
mento. uel ab inteſta, h.d. in accuſato de alio crimine non eſt du-
bium, quia crimen morte extinguitur, ut s̄. de teſt. l.ſi quis poſt.&
2 l. qui a latronibus.¶ † Sed crimen leſe maieſta. non extinguitur
morte, etiam ſi proceſſus non fuit inchoatus in uita, ſed poteſt in
choari poſt mortem, quantum ad damnandum memoriam, &
quantum ad confiſcationem bonorū: ideo vr̄, ꝙ non poſſet ha-
3 bere cohæredem per l. fi. & l.pe. C. ad l. Iul. ma. † Sed certè quia
pōt ſequi abſolutio. & ſic ſumus incerti, an ſit fienda condemna-
tio, uel abſolutio, in iſto dubio poteſt interim habere hæredem,
& ſi ſequatur abſolutio, remanebit ſibi hæreditas, ſi uero con-
demnatio auferetur ſibi, & ſic deſinet eſſe hæres, ſaltem in effe-
ctu. ita declarat tex. in §. per ɔ̄rium. Inſt. de hær. ab inteſt. & eſt hoc
vtile, quia ſi debemus expectare euentum iudicis, antequam q̄s
poſſet hæres effici, ſi ille decederet, ad hæredem ſuum illam hære
ditatē non trāſmitteret, licèt non ſequat͂ abſolutio, quod eſſet ini-
quum.¶In text. ibi, (ſuſpenſa cognitione,) i. pendente, fortius ſi
non erat inchoatus.¶In tex. ibi, (filius emancipatus.) ex hoc appa
ret, iuncto uerbo hæreditatem, quod s̄. ponitur, ꝙ loquitur, quan
do erat inſtitutus, aliàs non poſſet hæreditatem acquirere de iure
ciuili, non ergo irritatur teſtm̄, niſi ſecuta condemnatione, quæ
tranſiuerat in rē iudicatam. ¶In tex. ibi, (cui de patris innocentia
liquet.) ſupple maximè. nam idem ſi non liqueat, quinimmo, ſi
erat nocens, idem eſt, vt colligit͂ ex d. §. per ɔ̄rium. vbi dr̄, ꝙ ſecu-
ta condemnatione deſinit eſſe hr̄s, ergo erat nocens, uel præſumi
tur.¶In glo. mag. in prin. ibi, non dicit, ꝙ poſſit alienare, ſed cum
ei, qui committit crimen leſæ maieſt. ſtatim interdicta ſit aliena-
tio bonorum, vt d.l.pe. & l.fi. q̄uo potuit ipſe tranſmittere in hære
dem, cum ēt illa dicatur alienatio, ut l. peto. §. fratre. de le. 2. reſpon
detur illa l pe. & fi. debent intelligi de alienatione, quæ fieret titu-
lo ſingulari, non de iſta, quæ fit titulo vli in hæredem, vt patet ex
hoc tex. & hr̄ ſimile in l.j.s̄. de fun. dot. extra iſtos caſus, an qn̄ pro
hibita eſt alienatio, cenſeatur prohibita hæredis inſtitutio, uel tran
ſmiſſio in hæredem plenè per Bar. in d. §. fratre. & l. ſi ita quis. §. ea
lege. de ver. obl.¶In gloſſ. ibi, & ſic non adire. iſta glo. ſentit ɔ̄rium
eius, quod dixi ſuper tex. ſ. qđ ad hoc, vt poſſit adire, requiritur,
ꝙ ſit innocens, & qđ hæres ſit certus de hoc, ſed non eſt verum
per illum §. per contrarium. ¶In gl. ibi, (certa die, ꝙ hora.) iſta gl.
4 reputatur ſingularis, & ſemper allegatur ad tria. † Primo, ꝙ licèt
a in accuſatione, uel inquiſitione a non ſit neceſſe apponere diem
delicti communi, uel horam, ſed menſem duntaxat, vt l. libellorū.
de accuſ. ſi tamen apponatur, eſt neceſſe probare, ꝙ illa die, & ho
ra fuit commiſſum, quia cē̄ſetur accuſans, vel inquirens ad hoc
reſtrinxiſſe, aliàs non pōt ſeq̄ ɔ̄demnatio, ēt ſi apparet alio die fuiſ
ſe cōmiſſum, aliàs iſta glo. non diceret verū, ꝙ per hoc poſſet red
di certus de innocentia, ſi poſſet ſequi condemnatio, vide qđ no.
Bar. in l. is q̄ reus. de pub. iudi. & facit l. habebat. in princ. de inſti. &
quod habetur in c. licèt cauſam. de proba. de illo qui cenſetur ſe
5 aſtringere in libello.¶ † Ex hoc ſequitur aliud notabile, ꝙ diuerſi-
tas loci, uel temporis, diuerſificat ſubſtantiam maleficij: ut aliud
dicatur maleficium commiſſum vno loco, vel tempore, aliud
alio, quia ſi non probatur fuiſſe commiſſum loco, & tempore
in accuſatione contentis, dēt ſequi abſolutio, licèt appareat ɔ̄miſ-
ſum alio loco, uel tempore, quia illud cenſetur diuerſum malefi-
cium, de quo non fuit inquiſitum, hoc declara, ut no. Bar. in l. de-
nunciaſſe §. quid tamen. de adul. Si ergo accuſatus, uel inquiſitus
confitetur ſe feciſſe illud, qđ ɔ̄tinet͂ in accuſatione, uel inq̄ſitione
negat tn̄ ſe feciſſe loco, & tp̄e in inquiſitione ɔ̄tētis, & poſtea pro
batur, ꝙ immo illo loco, & illo tp̄e, non gaudebit bn̄ficio con-
feſſionis ex forma ſtatuti dicētis, ꝙ confitenti maleficium debeat
dimitti quarta pars pœne: quia nō vr̄ confeſſus illud maleficium
de quo in accuſatione, ſed aliud diuerſum, & ita diſputando po-
nit Bar. in ſua q. diſputata. q̄ inci. per Italiam cōiter ſunt ſtatuta, vbi
allegat hanc gl. & l. ſi non ſortem. §. libertus. de condi. inde. ubi di-
uerſitas temporum inducit diuerſitatem operarum. vt c. cum Io.
6 de fi. inſt.¶ † Vltimò allegatur iſta gl. ꝙ negatiua coarctata loco,
& tempore cadere p̄t in ſenſum uerum: & iō ſuper ea p̄t fieri ar-
ticulus, & examinari teſtes. de hoc tetigi s̄. eo. l. nec is ſ͂m Bal.

ADDITIO.

a Vel inquiſitione. Adde Bal. in l. edita. in rep. Paduana. in 5. colu. C. de edē. c. libellorum. 2. q. 8. Doc. in c. tuæ. de procur. Inn. in c. bonæ. de elect. Bal. in c. ſuper. in 2. col. de confeſſis. & uide Bal. in l. 1. C. qui acc. ubi in crimine hæreſis non requiritur quòd opponatur locus, & tempus, & ibi uide rōnem, nec ēt in crimine falſi, ut dixit idem Bal. in ti. qui. mo. feu. amit. de quo latè per Ang. Aret. in trac. malef. in uer. de anno præſenti. col. 1. & in uer. hæc eſt quædam inquiſitio. co. 5. uer. 5. principaliter, & per do. Alex. de Imo. in propoſito, qn̄ apponi debeat locus, & tempus in inquiſitione. in conſi. 166. & conſil. 183. in 2. lib.

---

§. Pro hærede. Etiam vltimam voluntatem con-
dendo poteſt adiri hereditas h.d. cō
cor. l. ſi auia. C. de iure delibe.

LEX LXXXVI.

1 *Ille actus qui non induceret aditionem in extraneo, inducit immixtionem in ſuo.*

2 *Differentia inter adire, & immiſcere.*

3 *Quòd interdum ponatur unum, pro alio.*

1 **Vm demum bonis.** † Ille actus qui
non induceret
aditionem in extraneo, inducit immixtionē in ſuo h. d.
puta ſi rem hæreditariam tanquam non hæreditariam, ſed pro-
priam attingat: & ea utatur non ut hæres, ſed ut dn̄s ex alia cauſa:
potius ergo inſpicitur intentio, q̄ actus. ſic econuerſo, ſi uteret͂
re non hæreditaria, tanq̄ tn̄ hæreditaria, vel tanq̄ hæres, vr̄ adire,
2 ꝙ ſe immiſcere, vt ī. l. prox. ¶ † In 2. ibi, (no. differentiam inter adi
re, & immiſcere.) quia adire pertinet ad extraneos, immiſcere ue-
rò ad ſuos: & ad hoc allegatur iſta l. ſed quid importat plus unum
uerbum, q̄ alterum? rn̄detur, adire, eſt de nouo acquirere: ſed im-
miſcere, eſt acquiſitionem factā per l. acceptare. ita declarat Bar.
ī. l. proxi. nā extraneo nō eſt acquiſita hæreditas, anteq̄ adeat. ut l.
pretia rerū. circa me. ad l. Fal. ſed ſuo bn̄ eſt acquiſita, anteq̄ ſe im-
miſceat; non tamen cum effectu, ſed immixtio facit eam acquiri
3 cum effectu. ¶ † In gl. ibi, (quandoq; tn̄) ponitur vnum pro alio;
& iō ſi continet͂ in inſtrumento, ꝙ talis filius ſciens hæreditatem
paternam ſibi delatam eam adiuit, non uitiaretur inſtrumētum,
vel actus: ſed poneretur. adiuit, pro immiſcuit: licèt Bar. uideatur
dicere contrarium, ꝙ uitiatur immixtio: quia facit, ut uoluntarius
cum ſit neceſſarius: ut dixi s̄. eo. l. is qui putat. Et ſic econuerſo, ſi
diceret, ꝙ talis extraneus ſe immiſcuit, poneretur, pro adiuit:
quia uerba intelliguntur ſecundum qualitatem perſonarum ad
quas referuntur l. cum filio. de lega. 3. & interdum unum uoca-
bulum ponitur pro alio, vt l. veteres. de acti. emp. ſicut una dictio
pro alia, ut l. eas cauſas. & ibi no. de condit. & demon.¶In gl. quæ
inci. q̄a nec. in fi. ibi primo, & ſecundo caſu huius l. melius. C. eo.
l. ſi ſeruum. §. prætor ait. iuncta l. ſi quis extraneus. in prin. quia ex-
traneus ſurripiēdo rē hereditariā nō cenſet͂ adire, ſed ſuus bn̄ cen
ſetur ſe immiſcere. ut d. §. p̄tor ait. p̄ rōnem quam ibi dixi.

§. Pupillus. Ei qui reſtituitur in integrum aduerſus
aditionem, reſtituuntur actiones quas ha-
bebat ɔ̄ defectum, q̄ p̄p aditionē fuerant confuſæ: quia oīa repo
nuntur in priſtinū ſtatū h.d. Nec ob. ī. ad Sil. l. p̄p ueneni. §. neptis.
quia ibi aufert͂ hæreditas p̄p culpam hæredis: ideo ſibi non reſti-
tuuntur actiones confuſæ, hic propter beneficium ætatis: & ſic in
priuilegium hic, ibi in pœnā &c. ¶In tex. ibi (confuſas actiones.)
non directas, quæ primo competebant, illæ enim cum ſint ex-
tinctæ reſuſcitari non poſſunt. leg. qui res. §. aream. de ſolu.
no. in leg. deferre. §. fi. cum leg. ſeq. infra. de iu. fiſ. ſed reſtituun-
tur utiles a prætore, quæ erunt prætoriæ, licèt primæ eſſent ci-
uiles: & iō uidetur, ꝙ competant præter ius cōmune, & licèt nō
ſint

ſint pœnales non dura it vl ra annũ, vt l.in honorarijs.§. ſed cũ reſciſſa.).de acti.& obl.& adde qđ no.in l.2.C.ſi aduer.tranſa.

LEX LXXXVII.

1 *Qui aliquid facit, ut hæres in re quam putat hæreditariam, cum non ſit cenſetur gerere pro hærede.*

2 *Non dicitur res hæreditaria, licèt in hæreditate ſit reperta, niſi dominum pertineat ad hæreditatem, & pertinuerit ad defunctum; licèt aliquod ius reale hæreditas habeat in ea, ꝙ ſit infra dominium.*

3 *Hæreditas licèt non dicatur poſſidere res hæreditarias, ſeu quas defunctus poſſidebat, qualis tamen poſſeſſio dicitur eſſe penes hæreditatem illarũ rerum, quas poſſidebat defunctus tempore mortis.*

4 *Ex ſola deſtinatione animi, ſi non proceſſit ad exteriora, licèt deliberauit eſſe hæres, non efficitur hæres.*

Ex ſola deſtinatione animi ſi non eſt proceſſum ad exteriora, quis non obligatur, niſi ſoli Deo, cui animus notus ſiue uouendo, & promittendo aliquid Deo, ſiue etiam deliberando delinquere.

5 *Si agens contra aliquem tanquam hæredem, uolens probare ipſum hæreditatem adiuiſſe, & faciat articulum uel poſitionem, ꝙ ipſe in animo ſuo deliberauit eſſe hęres, non tenetur illi reſpondere.*

6 *Non tenetur quis reſpondere poſitioni impertinenti, quæ confeſſata non releuat.*

Quid ſi poſitio comprehenderet etiam aliquod extrinſecum, ultra animũ, per quod animus declaratur.

7 *Quæ dicatur nuda uoluntas.*

8 *Aditio quid ſit. & num. 10.*

9 *Voluntas eſt effectus animi, uel naturalis motus animi ad aliquid inclinatus.*

1 GErit. †Qui aliquid facit, vt hr̄s in re quam putat hæreditariam, cũ non ſit, cenſetur gerere pro hærede h.d.& ponit duo exempla. primum quã do non erat hęreditaria, licèt hæreditas haberet in
2 ea ius pignoris. ¶ † Et ſic no. ꝙ non dicitur res hæreditaria, licèt in hęreditate ſit reperta, niſi dñium pertineat ad hæreditatem, & ꝑtinuerit ad defunctum: licèt aliquod ius reale hæreditas habebat in ea quòd ſit).dñium, Aliud exemplum ponit qñ in illa re nullum habebat ius hæreditatis, licèt fuerit in hæreditate reperta: & aduerte, quia licèt tales res non ſint hæreditariæ, veniunt tamen in pet. hære. ex quo fuerunt in hæreditate repertę, tenebantur, & poſſidebantur per defunctum tẽpore mortis, vt s̈.de peti.hære.l.item videndum.cum l. ſeq. Et hęc eſt ratio, quare petitio hæreditatis non datur contra tit.poſſidentem.quia poſſidens titulo, cum ille ordinetur ad dñium, fortius ius habet, q̃ ille qui intentat pet.hær.quia ei ſufficit probare rem fuiſſe in hæreditate repertam, retentam, & poſſeſſam per defunctum tempore mortis, & hoc eſſe poterat abſque eo, quòd defunctus aliquod ius in ea haberet: ideo ſatis eſt fragilis hæc actio, quia agens non fundat ſe in aliquo iure, quòd habeat in re, ſed ſolum in detentatione defuncti. Poſſidens aũt titulo fundat ſe in dñio, vel quaſi: nõ excludit agentem pet.hære.C.in quibus cau.ceſ.long.temporis præſc. l.hæredi-
3 tas. ¶ † No. tex.ibi (cuius poſſeſſionis qualis &c.) quòd licèt hęreditas nõ dicatur poſſidere res hæreditarias, ſeu quas defunctus poſſidebat; quia poſſeſſio defuncti finitur eius morte. & non tranſmittitur in hæredem: vt l.j.§.Scęuola.ſi quis te.lib.eſſe iuſ.fue. ideo requiritur, quòd hæres de nouo apprehendat, vt l.cum hæredes.in prin.de acq.poſ. quia poſſeſſio non poteſt eſſe penès perſonam fictam, vt eſt hæreditas, ſi non repreſentat perſonam veram, & uiuentẽ: quia tunc ſecus, vt l. 3. §. fin.de acq.poſ.qualis tñ poſſeſſio dr̄ eſſe penès hr̄ditatem illarum rerum, uuas poſſidebat defunctus tempore mortis, vt erat res pignoris data, tex.hic not. Et iſta eſt ratio quare vſucapionem cœptam per defunctum hęreditas iacens poteſt complere: licèt interrupta fuerit poſſeſſio ꝑ mortem defuncti.vt l.cœpta. de vſuca. quia non videtur interrupta omnino, immo qualis poſſeſſio cenſet̃ eſſe apud hr̄ditatem: vt hic. ¶ In gl.j.ibi, (& ſic incępit poſſidere ciuiliter, & naturaliter.) ſ. ipſe defunctus creditor, ſed morte eius fuit finita vtraque poſſeſſio, & in hæreditatem non tranſiuit. ¶ In gl.ſeq.ibi, (l.quia ſeruo.) ſed ibi non dicitur, quod hr̄ditas iacens poſſideat verè, ſed benè dr̄, quòd ſeruus hæreditarius alteri non tradendo transfert poſſeſſionem nomine hæreditatis: licèt hæreditas eam non haberet: & ille poſſidet ab hæreditate, quia poteſt a me poſſidere, vel habere cauſam poſſidendi. ¶ In gloſ.ſeq.ibi, (ſolus enim animus ſufficit.) ſupple, vt in prin.huius l. qualitercunque tñ declaratus, vt ſequitur in gl. per ll. quas allegat, q̃ limitant, qđ hic dr̄, & ẽt probatur in l.potuit. C.de iu.delib ¶ Et no. iſtam gl. ſ'm Bar. quia melius loquitur, q̃ gl. q̃ eſt in l.pro hærede.in prin.s̈.eo.gl.3. quę dicit, quòd ſufficit ſolus animus. Item melius q̃ gl. quæ ęſt in l.mutuum.s̈.eo.q̃ dicit, quòd requirit voluntas declarata per factum. & in d.l.potuit iſta verò dicit ſufficere animum, ſeu uoluntatem qualitercunq; declaratam ſupple vel per factum, vt in hac l. vel ꝑ verba, vt Inſti. de hære.qual.& diff.§.antepe. vel qualitercunq. puta ꝑ ſcripta, vel ꝑ nõ facta, & iſta duo tenet Bart. & oĩa iſta proſequit̃ ſubtiliter, &
4 vtiliter valde. † Ex q̃b. patet. ꝙ ex ſola deſtinatione animi, ſi non proceſſit ad exteriora, licèt deliberauerit eſſe hæres ꝑ iſtã gl.& ẽt ꝑ rõnẽ, q̃a ſi efficeret̃ hæres obligaret̃, & regula eſt, ꝙ ex ſola deſtinatione animi ſi nõ eſt ꝓceſſum ad exteriora q̃s nõ obligat̃, niſi
a ſoli Deo [a] cui animus notus eſt. ſiue vouendo, & promittendo aliq̃d Deo, vt l.ſi q̃s rẽ.§. uoto. de pol. ſiue ẽt deliberãdo delinquere, q̃a ſtatim, ꝙ deliberauit in mẽte peccauit mortaliter, & detectũ eſt a ꝯſpectu Dei in prin.decre. in quadã bulla, q̃ inci.ſed penſandũ. nõ ſic obligat̃ in foro ſęculari, vt l. cogitationis.). de pœn.
5 ¶ † Ex his ſequit̃, ꝙ ſi agens ꝯ aliquẽ tanq̃ hæredẽ, volens probare ipſum hæreditatẽ adiuiſſe, faciat articulũ, vel põnem, ꝙ ipſe in animo ſuo deliberauit eſſe hæres, nõ tenet̃ illi reſpõdere, q̃a poſito, ꝙ rñderet, credit hoc nõ releuare ponentẽ: q̃a ex hoc non ſequi-
6 tur aditio. † Et regula eſt, ꝙ nõ tenet̃ rñdere poſitioni impertinẽti, quæ confeſſata nõ releuat, vt no.in l.2.§. quod obſeruari. de iu.cal. Hoc verum. niſi poſitio cõprehenderet ẽt aliquod extrinſecũ vltra animũ, ꝑ quod animus declaret̃, vt dicit Bal. in d l. potuit. in 9.q. quinimmo ſequit̃ opi. Bar. ſed do. Ang. in iſta l. nititur mordere Bar. in tribus ſatis cauilloſè, ſalua ſui reuerentia. Et primo in hoc, q̃a ipſe tenet, ꝙ ſufficiat ſola deſtinatio animi, abſq; eo, quod proceſſerit ad actum exteriorem, ꝑ tex. cui dicit non poſſe rñderi, quem allegat gl. Inſt. de hæred. quali. & diff. §. pen. ſeu fi. ver. nuda voluntate, & in ver. deſtinatione. ſed certè gl. ibi ſupplet dummõ ſit qualitercunq; declarata, & probat̃ in §. p̃ced. vbi exp̃ſſe dr̄
7 id, qđ dicit glo. ꝙ ſit declarata re, vel uerbis, † Nec ob. ꝙ text. dicit nuda voluntate, nã poſito, ꝙ ſit declarata, nõ tñ perdit nomẽ nu-
b dæ voluntatis. q̃a illa dicitur [b] nuda uoluntas, quæ eſt unius tñ, &
c ſic nuda a uoluntate alterius, uel præſentia, [c] ut l.nuda.). de do. nã in aditione hæreditatis, non requiritur præſentia, uel uolũtas creditorum, ſeu legatariorum, cum qua ꝯhitur, ſed ex ſua ſola voluntate eis obligatur, ideo dr̄ obligari nuda voluntate, licèt illa fuerit declarata, nec ob. ꝙ dicit deſtinatione. iſtud.n. benè facit pro eo, quia deſtinatio conſiſtit in animo, ẽt non declarato, ſed deliberato: certè ẽt ſi eſt declaratus, non perdit nomen deſtinationis: & ideo non teneat dictum Ang. quia periculoſum eſt. infert.n. per hoc, ꝙ tenetur rñdere poſitioni, & obligatur in foro conſcientiæ, & quantum ad Deũ cui notus eſt caſus, ꝙ eſt ualde abſurdum.
8 † Item reprehẽdit Bar. in diffinitione aditionis, q̃a. Bar. diffinit, ꝙ aditio eſt potentia, non impedita in actũ deducere. dicit Ang. ꝙ Bar. ꝑ hoc vr̄ uelle, ꝙ potentia adeundi, & aditio ſit unum, & idẽ, qđ eſt falſum, quia potentia eſt habitus, aditio eſt actus, inter quæ eſt differentia ſ'm Philoſophum, ſed ſalua ſui pace Barto. non dicit, ꝙ adire ſit potẽtia adeundi in actum deducta, tunc benè uideret̃ uelle, ꝙ potẽtia adeundi eſſet aditio, poſtq̃ eſſet in actũ deducta, ſed ipſe Bart. dicit, loquendo ꝑ accuſatiuũ. quod eſt potentia adeundi nõ impedita in actũ deducere, eſt ergo aditio ipſa deductio ĩ actũ, nõ aũt ipſa potẽtia, vñ Ang. multũ errauit ĩ hac rep̃hẽſione, & infideliter rep̃hendit. Sed adhuc magis errat in diffinitione, q̃a dicit, ꝙ ipſa aditio eſt uoluntas eſſendi hęres, & ꝙ non eſt dr̄ia inter uoluntatem, & aditionem, & allegat ad hoc l. iam dubitari. de hęre. inſti. in fi. vbi dicit eſſe caſum, ſed hoc eſt falſiſſimum:
9 quia uoluntas non eſt aditio, ſed affectio animi, uel naturalis mo-
d tus animi ad aliquid inclinatus, ut dicit Bal. [d] in l. potuit. in 7. q. Et põt eſſe uoluntas adeundi abſq; aditione, vt ſi hæreditas non erat delata: ſed ſi uera eſſet ſua diffinitio, ubicunq; eſſet uoluntas adeundi, eſſet aditio non recedas ergo a diffinitione Bart. & hoc
10 prout diffinit verbum adire, qđ eſt in fieri: † ſed uerbum, aditio, quod eſt in facto eſſe, & conſummato, poteſt diffiniri, quod eſt quædam acquiſitio ciuilis omnium bonorum, & iuriũ hr̄ditariorum facta ex uoluntate hr̄dis mediante iuris diſpõne. niſi.n. eſſet diſpoſitio iuris talis acquiſitio fieri non poſſet, niſi interueniẽte traditione, quę eſt actus nãlis, uel ceſſione iuriũ, quæ ſuccedit loco traditionis, ut no. in l.fi. C. ubi rũ. uel pri. ſed diſpoſitio iuris operatur, an ſola uoluntate declarata acquiratur dñium rerum ſine poſſeſſione, & ẽt iurium ſine ceſſione, quia transfert hæreditatem apud quam eſt dominium, & iſta iura in ipſum hæredem. ¶ Vltimò reprehendit Bar. inquantum dicit, ꝙ ſi hæres uocatis amicis dicat, uolo eſſe hęres, licèt non dicat adeo, efficitur hæres per l.Pamphilo.§.propoſitum.de leg. 3. quia videtur hoc dixiſſe deliberatè poſtquã uocauit amicos, ut eſſent teſtes, aliàs non induceretur aditio, quia aliud eſt dicere adeo, aliud adire uolo, ſicut

ADDITIONES.

a Soli Deo. Adde tex. in c. tua nobis. in fine de ſimo.
b Illa dr̄. Adde Pau. de Caſt. in l.1. in 2 no. C. qñ lic. ab emp. diſcedere.
c Vel præſentia. Adde & uide Bar. in l.poſitio. 1.q. ff. de neg. geſt.
d Dicit Bal. Et uide eũdẽ in l. in emẽtis. C. de ꝑ. emp. in 4. co. uer. mõ uenio ad q̃õnem ibi aut eſſe deliberationẽ animi intelligentis, & acceptãtis ad quod uult, uel eſſe animi motus ſine coactione, ut ibidem per Ang.

ſicut aliud eſt dicere eligo, & volo eligere, ut no. glo. in l. ſerui electione. de leg. j. niſi illud dixiſſet poſt tempus datum ad deliberandum, vel ad interrogationem factam per aduerſarium, quia tunc ēt vr̃ dixiſſe deliberatè. Ange. dicit, ꝙ licèt uocauerit amicos, non ꝑ pꝗa uidetur dixiſſe deliberatè, niſi hoc faciat exiſtens in mortis articulo, & ita loquitur ille §. propoſitum. ita ꝙ duo ibi erant, & alterum ſolum non ſufficit. Sed certè ſalua reuerentia hoc, quod eſſet in mortis articulo, ibi fuit ſic de facto, ſed non denotat iuris myſterium, immo rō nālis dictat illud, quod Bart. dicit, ꝙ uocando amicos, ut ſint teſtes, vr̃ dixiſſe deliberatè, ſecus ſi eos non vocat. vñ non recedas a ſñia Bar. quia magis ſtudio ꝯdicendi, q̃ pro ueritate Ange. fuit locutus. ¶ Vnum tñ tenet hic Bar. quod ēt diſputando terminauit, vt per non factum inducatur aditio, qđ cōmuniter reprobatur. & Bal. in plurib. locis ipſum reprobat. ſ. in l. cū antiquiorib. C. de iu. deli. & l. nō hoc. vñ cog. nā tenet Bar. ꝙ ſi delata eſt hæreditas mr̃is infanti, & pr̃i, in cuius ptāte erat infans, dotem maternam, ad quam tenebit̃, non reſtituit ꝯ. annum alteri, ad quem pertineret hæreditas uxoris, ſi infans repudiaret, videatur hæreditatem uxoris ꝑ hoc non factum adire ꝓ infante, cū adire poſſit, tñ ueritas eſt, quod ipſe limitat taliter, ꝙ non p̄t reprehendi, quia intellige hoc uerū, quantū ad ueritatē infantis, ut eam tranſmittat ad ſuos hæredes nō quātū ad incōmodum, ut per hoc, & ipſe infans obligetur creditoribus hæreditarijs, ad quod tendunt omnes rationes Bald. ſed non benè conſiderauit totum, quod Bar. dixit, quia fortè non reprehendiſſet, ut in l. inciuile. ſupra de legibus.

LEX LXXXVIII.

SI pupillus. Reſtitutio conceſſa minori aduerſus aditionem prodeſt fideiuſſoribus datis ab eo ſuper hæreditarijs contractibus h. d. quia eximit eos ab obligatione ope excep. ſicut & ipſum minorem. ¶ In tex. ibi, (pupillus.) idem ſi maior pupillo, & minor xxv. ¶ In tex. ibi, (ab eo dat.) ſecus ſi eſſent dati a defuncto, quia illi ſoluentes non hn̄t regreſſum ꝯ minorem: qui reſtitutus eſt, ſed dati ab ea ſic: unde reſtitutio non prodeſſet minori, ſi non prodeſſet fideiuſſoribus ab eo datis, licèt etiam aduerſus eos poſſet petere ſe de nouo reſtitui, quòd dic, vt l. j. & 2. C. de fideiuſ. mi. ¶ In tex. ibi, (ſi ex hæreditario ꝯctu.) i. propter hæreditarium contractum: ipſi. n. conueniūt ex proprio contractu, ſeu promiſſione, non ex hæreditario, licèt propter eum. ¶ In gloſſ. fi. ibi, (in alium regreſſum.) i. in illum, in quem perueniet hæreditas per iſtum minorem repudiata, uel cōtra ipſam hæreditatem, & hæreditaria bona. ſi ergo nulla bona eſſent in hæreditate, & nullus vellet eam acceptare, ne creditores remaneant in damno, videtur, ꝙ non ſuccurratur fideiuſſoribus minoris per ll. contrarias, & ſi repetent a minore, & poterit minonor aduerſus eos iterum reſtitui, & ſic damnum erit fideiuſſorū duntaxat.

LEX LXXXIX

2 *Procurator inſtitutus contemplatione domini qualiter teneatur domino reſtituere hæreditatem, nec detrahat quartam Trebellianicam. et nu. 1.*
3 *Si conſtituo procuratorem ad adeundum, an uideatur adire?*
4 *Quandocunque agens eſt liberum, & ſic quòd actus conſiſtat in ſua mera voluntate, & patiens eſt diſpoſitum, eo ipſo, quòd vult, actus gerūtur, & conſumantur.*
5 *An quis poſſit hæreditatem adire per procuratorem. & nu. 6.*

PAulus. aliàs **Per procurato.**
1 † Non ſummatur, quia iſte uerſi. eſt breuis. legitur principium huius l. duobus modis in gl. Primo in hæreditate mihi delata, ut per procuratorem meū ſpālem, uel generalem non poſſit adiri, nec mihi acquiri. Scđo in hæreditate delata procuratori meo, ſi fuit inſtitutus contemplatione mei, & ipſe de mandato meo recepit inſtōnē, & poſtea hr̄ditatem adijt, nam p̄ſupponit̃, ꝙ ualet aditio, quia facta eſt per illum, cui delata eſt hr̄ditas: tñ dr̃ hic, ꝙ eam mihi non acquirit ipſo iure eo modo, quo acquireret mihi dñium, vel poſſeſſionem alicuius rei ſibi traditæ nomine meo, vt l. per procuratorem. C. de acq. poſ. ſed requiritur, ꝙ mihi tradat, & reſtituat ad hoc, ut mihi acquiratur, & ad hoc poſſum ipſum compellere per actionem mandati, licèt in teſtō teſtator nō rogauit ipſum de reſtituendo mihi, tñ apparet, quòd mei contemplatione inſtituit. Et de hoc eſt caſus in l. notabili, q̃
2 alle. s̈. de hæred. inſti. l. quidā cum filium. ¶ † Iſta eſt extranea lect. & ſingularis, contra quam op. ꝙ immo acquirat eo ipſo, ꝙ adiuit eam de mandato meo, ut l. hō liber. in prin. ꝟ. de acq. re. do. So. ibi in libero homine per me bona fide poſſeſſo. qui habetur pro ſeruo quantum ad hoc, vt ſtatim mihi acquirat, ſicut acquiret ſeruus concurrentibus tamen quibuſdam, de quibus ibi in tex. & glo. hic vero procurator iſte non poſſidebatur per me tanquam ſeruus. ¶ Item op. poſtquam non poſſidebatur, nō acquirit mihi, licèt ſit inſtitutus contemplatione mei, vt dixi s̈. e. l. aditio. in fi. per l. cum autem. §. fi. de ædil. edi. & ſic reſtituere non tenebitur: cuius cōtrarium dicit gl. Sol. uerum eſt in libero homine, qui nō eſſet procurator meus, nec de mandato meo inſtitutionem recepiſſet, vt ēt probat̃ in illa l. quidam cum filium. in prin. talis. n. alteri non ſolet acquirere, ſed procurator ſolet acquirere dño: iō ſi eſt inſtitutus contemplatione domini, tenetur domino reſtituere, ipſe tamen remanebit hr̄s nomine, nec detrahit quartam Treb. quia non reſtituit de mandato, uel iuſſu teſtatoris: & iō nec tranſeunt iura actiuè, & paſſiuè: quia non tranſeunt niſi authoritate ſenatuſc. Treb. quæ hic ceſſat, cum non habeat locum, niſi in eo, qui rogatus eſt per teſtatorem reſtituere: debebunt ergo cedi iura actiua, & pro paſſiuis tenebitur cauere procuratori de defendendo. ita intellige hanc lect. quæ licèt ſit bona, & notabilis, tamen Docto. tenent primam in hac l. & ꝙ hēat locum tam in ſpā-
3 li procuratore, q̃ in gn̄ali, ut in fi. gloſ. † In ſpāli gl. aſſignat duas rōnes. prima, quia eo ipſo, ꝙ cōſtituo procuratorē ad adeundum, videor adire, quia conſtat de uoluntate mea, quòd uolo hæreditatē: ergo & c. ut s̈. eo. l. gerit. non ergo reſtat alia aditio fienda per
4 procuratorem. Iſtam rationem vñr cōiter ſequi Doct. † & Bart. in l. ſerui elect. de leg. i. allegat iſtud ad confirmationem eius, qđ dicunt philoſophi naturales: ꝙ quandocunq; agens eſt liberum, ideſt ꝙ actus conſiſtat in ſua mera uoluntate, & patiens eſt diſpoſitum, eo ipſo, ꝙ vult, actus geruntur, & conſumuntur. Et ideo ſi dico, uolo eligere, ſtatim eligo, licèt ibi gl. dicat contrarium, & per ꝯn̄s eo ipſo, ꝙ dico uolo adire, videor adire per hanc glo. Breuiter iſta ratio glo. non placet, quia ſi conſtituo procuratorem ad adeundum, apparet, ꝙ nolo adire, per me, ſed uolo, ꝙ actus aditionis expediatur per eum: non inducitur aditio, qm̄ actus agentium non operantur vltra eorum intentionem l. non omnis. ſi cer. pet. & iſtam rationem ſentit Bal. C. qui admit. ad bo. poſſ. l. j. in trigeſima oppoſitione. ubi ſubtiliter tractat de intellectu hu-
5 ius l. ideo tenet ſequentem rationem gl. † quia aditio hæreditatis debet expediri per uoluntatem hæredis, cui debita eſt hæreditas.
a) non per uoluntatem procuratoris,[a] cui non eſt delata; ſed ſi poſſet adire, expediretur, & perficeretur ex ſua uoluntate, quæ eſt diuerſa a uoluntate hæredis: nam quando actus, qui geritur per ꝓcuratorem, conſiſtit in conſenſu, uel uoluntate, ut eſt contractus, qui perficitur ex conſenſu, & voluntate ipſius procuratoris, non domini, quod patet, quia ſi mando, ꝙ uendas, & poſtea reuoco mandatum, & tu ignorans uendis, perficitur uenditio, quia licèt ceſſet uoluntas mea, adeſt tua, ex qua uenditio perficitur u patet in l. mandaſſem. s̈. man. & actio ex illo contractu acquiritur procuratori, quam tenetur cedere domino, ut l. poſſeſſio quoq;. §. & ſi poſſeſſio. de acqu. poſſ. ſi ergo poſſet fieri aditio per procuratorem, ipſe efficeretur hæres, & iura directa acquirentur ſibi: quod eſt impoſſibile, cum non ſit ſibi delata hæreditas, & iſta eſt ſubtilis ratio huius l. quam etiam Bart. tangit in præalleg. loco.
6 † Si autem procurator eſt generalis, tunc ratio eſt clara: quia ſicut non ſufficit generalis iuſſus, vt l. ſi quis mihi bona. §. iuſſum. s̈. eod. ita nec generale mandatum. & poſito, ꝙ haberet generale cum libera, adhuc idem eſt, quia æquiparatur ſpeciali mandato: ſed per ſpecialem procuratorem non poteſt adiri per rationem, de qua s̈. ergo nec per iſtum. Item quia eſt ſpāle in tutore, qui habet liberam, ut poſſit adire pro infante, ut l. ſi infanti. C. de iure de libe. ergo in ꝯrium eſt ius comune. cætera uide hic per Bar. in d. l. j. in 29. oppo. & in trigeſima.

ADDITIO.

a ¶ Nā ꝑ aliū fieri, niſi ꝑ eū cuius cōſenſus eſt neceſſarius. l. filio. C. de iu. delibe. ubi ꝑ Bal. Adde tñ quòd aditio ꝑ aliū noīe meo me p̄ſente, & patiente in iudicio facta mihi nō nocet ſ̄m Inn. in c. quāuis. de re iud. & Ale. ꝯſ. 2. 134. parte. quæ aūt ſint neceſſaria ad aditionem, uide opt. glo. in l. is poteſt. hoc ti. & ibidem Bar.

---

1 *Filia, quæ uiuente patre renuntiauit hæreditati paternæ cum iuramēto, & per uenerint omnia bona ad maſculum, qui poſtea deceſſit ab inteſta. non probibetur in hæreditate fratris vnà cum alijs fratribus ſuccedere.*

1 **§. Idem reſpondit.** † Licèt caſtrenſia quæſita ꝑ filium non acquirantur patri, quouſq; ſunt apud filiū: ſi tñ fecerunt trāſitum ad alium, qui poſſit patri acquirere, bn̄ acquirunt̃, q̄a deſierunt eſſe caſtrenſia mutatione perſonæ h. d. notabiliter per hunc tex. in fi. conſuluit Oldr. ꝙ ſi filia renuntiauit hæreditati paternæ cum iur̃o uiuente patre, & promiſit de illis bonis paternis nunquam aliquid petere: & ſic perueniunt omnia ad maſculum, deinde deceſſit maſculus ab inteſt. ipſa vult ſuccedere illis unà cum alijs fratribus. opp. ſibi de renuntiatione, & promiſſione dicit Old. ſibi non nocere: quia non petit ea nunc, ut paterna, ſed ut fraterna, quia mutatione perſone deſierunt eſſe pr̃na, & facta ſunt fraterna, ut s̈. de vulg. & pup. l. ſed & plures. §. ſi filio. & probatur hæc determinatio in l. qui Titij teſt. in prin. ꝟ. de his. qui. vt ind. & l. 3. §. plenè ſi mater. ad Car. & de leg. 3. l. fi. in prin. ¶ No. iſtum caſum pro uxore Io. de Vtulanis, q̃ renunciauit hæreditati paternæ, uel mr̃næ: non curo ſi poſtea moreret̃ aliq̄s frater eiuſdem mulieris poterit uenire cum fratrib. q̄a modo petit, vt fraterna, nō aliter, ut s̈.

LEX

LEX XC.

SI is, qui. Abſtenſio, vel repudiatio facta mala fide
nõ prodeſt abſtinenti, & hoc pręſumitũ, ſi
poſtea omnia bona hæreditaria, uel maiorem partem
emit per interpoſitam perſonam h. d. nota. declara, vt hr̃ in l. j. &
2. C. de repu. hær. duo ergo operatur iſta emptio facta de bonis
paternis per interpoſitam perſonam, quia facit præſumi abſten-
ſionem factam fuiſſe ſimulatam, & nullius valoris, vt l. imagina-
ria. de reg. iur. & in l. nuda. de ꝯhen. emp. Secundo operatur, vt cen
ſeatur immiſcuiſſe hæreditati, licèt ex alia cã, q̃ hæreditaria bona
acceperit. Nec ob. l. ſi ſeruum. §. fi. ſ. eo. quia ibi non emit, ſed ſur-
ripuit, quæ ſurreptio non facit præſumi abſtenſionem prius factã
fuiſſe ſimulatam, nec ipſa de ſe immixtionem importat, vel adi-
tionem, vt l. ſi quis extraneus. ſ. e.

LEX XCI.

1 *Bona materna acquiſita filio, ꝙ etiã de iure ſſorum acquirebantur patri.*

FIliusfa. Nepos exiſtens in aui ptãte debet adi-
rę iuſſu illius, non iuſſu pr̃is, in cuius
ptãte non eſt h. d. ¶ In tex. ibi, (acquiſita ſit hæreditas.)
ſi ergo fuiſſet adita iuſſu, aui, bñ fuiſſet auo acquiſita,
vt hic innuitur a ꝯrio ſenſu. eſt ergo hic caſus contra illos, qui dice
1 bant, † ꝙ ẽt iure ſſorum bona mr̃na acquiſita filio non acquire-
bantur pr̃i, quorum opi. refert gl. in l. is qui hæres. §. fi. ſ. eo. ver. alij
dicunt q̃ ibi gl. reprobat, quia hoc fuit introductum per Conſtan
tinum, & non allegat iſtam l. vbi eſt caſus.

LEX XCII.

PAter filio. In iubente requiritur certitudo
quotæ, & ẽt cauſæ, ex qua delata
eſt hæreditas, ſicut in adeunte. Item iuſſus de adeun-
do, & aditio poſſunt fieri nutu per illum, qui loqui
non poteſt h. d. tota l. De primo dicto dic, vt l. ſi quis mihi bona.
§. pe. ſ. eo. quia non per omnia requiritur tanta certitudo, ſicut in
adeunte.

LEX XCIII.

1 *Non poteſt quis repudiare hæreditatem viuentis.*
2 *Iuri: quod eſt merè de futuro, non poteſt renuntiari per ſe principaliter.*
3 *Filia ſi renunciauit hæreditati paternæ cũ iuramẽto ꝑꝑ maſculos, deinde*
deceſſit relictis filijs, an illud iuramentum, & renunciatio nocebit eius
filijs, ut non poſſint ad hæreditatem aui uenire.
4 *Si filij iſtius filiæ fuerunt præteriti in teſtamento aui, & filia mortua ſit*
auo uiuente, poterunt dicere teſtamentum nullum de iure comuni, ſecus
ſi mortua ſit poſt mortem patris, & quid ſi filia habuerit aliquid pro le-
gitima ſua a patre, puta dotem.
5 *Statutũ ſi diſponat, ꝙ filia dotata non ſuccedat cum maſculo tunc ſi dece-*
dat patre uiuente ſuperſtitib. filijs, an filij excludantur a ſucceſſione aui.

1 QVi ſuperſtitis. † Non poteſt quis repu-
diare hæreditatem viuen
tis h. d. quia non eſt delata, & ſic non poteſt adire, er
2 go nec repudiari, vt l. is poteſt. ſ. eo. ¶ † In gl. ibi, (ſol.
ibi tacitè.) tu dic, ꝙ ibi remittitur ius patronatus, quod eſt de futu
a ro, cum ſit ei annexum, ſed [a] iuri, quod eſt merè de futuro, non
poteſt renunciari per ſe principaliter, vt hic. ¶ In gl. ibi, (idem ſi iu-
ret.) hic de iure ciuili, ſecundum quod non valent principaliter,
nec ualet iur̃m, vt hic. l. non dubium. ſecus de iure can. ſecundum
quod iur̃m habet maiorem uim, vt confirmet etiam id, ad quod
eſt inualidum, ſi poteſt ſeruari ſine interitu ſalutis æternæ, & eſt
caſus in c. 2. de pac. lib. 6. vel dic, ꝙ non confirmat inualidum, ſed
iurans compellitur iur̃m ſeruare, de hoc tangitur per Bar. in l. ſi
3 quis pro eo. ỹ. de fideiuſ. ¶ † Sed quæritur, ſi filia renunciauit hę-
reditati paternæ cum iur̃o propter maſculos, deinde deceſſit reli-
ctis filijs, vtrum illud iur̃m, & renunciatio nocebit filijs eius, vt
non poſſint ad hæreditatem aui uenire? Bar. hic diſtinguit, aut vo
lunt ſuccedere cum filijs defuncti, qui ſunt in priori gradu, & no-
cet eis: quia non pñt tunc venire, niſi ex perſona matris, ſed mater
erat excluſa, ergo &c. Aut volunt venire cum alijs nepotibus de
functi, qui ſunt in eodem gradu, & tunc ſecus, quia veniunt ex
perſona propria, & ſic factum matris non nocet eis, certè etiam
iſto caſu veniunt ex perſona matris, quod patet, quia veniunt in
ſtirpem, nam ſi venirent ex propria perſona, uenirent in capita.
Bal. in l. pactum. C. de coll. dicit indiſtinctè, quòd non, quia iur̃m
eſt perſonale ex parte iurantis, ut no. Inno. in c. ueritatis. de iure-
iur. ſed hoc eſt verum quantum ad animam, & peccatum, non
quantum ad ꝯctũ, ſuper quo interponitur, quia ſicut ille tranſit in
hæredem, ita & efficacia iur̃i. dic ergo melius, ut idem Bal. no. in
l. fi. C. de pa. vbi diſtinguit, aut filia deceſſit in uita pr̃is, & repudia-
tio eius, & iur̃m non nocet filijs eius, quoniam hñr pro no. factis.
Nam etiam ſi non repudiaſſet, nec iuraſſet, fuiſſet filia excluſa per
mortẽ, nec fuiſſet ſibi delata hæreditas, & illa repudiatio, & iur̃m
habent in ſe conditionem tacitam, ſi contingat hæreditatem ſibi
deferri: aliàs non eſſet neceſſaria repudiatio, poſtquam ergo non
extitit conditio, euanuit repudiatio. Sed ſi ſuperuixit patri. tunc
ſtatim illo mortuo defertur ſibi hæreditas pr̃is, & eodem inſtan-
ti ſuccedit virtus repudiationis, & illam excludit ab ea, & ſic ac-
creſcit tota illi maſculo, non autem tranſit ad filios filiæ. Et quòd
iſta repudiatio incipiat ſortiri effectum demum, cum filia ſuper-
uiuit patri, & ſic defertur ſibi hæreditas, & eodem inſtanti pro-
pter repudiationem aufert, probatur optimè in fin. ỹ. de noua. l.
quoties. §. fi. & l. Stichum. §. ſi ita. in fin. & ſic filijs eius non nocet
repudiatio, & iur̃m mr̃is, ſed potius ſuper exiſtentia eius, propter
quam hr̃ditas fuit illi delata tanquam ꝑcedenti in gradu, non au-
tem filijs eius, & excluſio, q̃ poſtea ſubſequitur ex dicta repudia-
tione cum iur̃o, non ꝓdeſt filijs, ad quos non trãſmittit ius repu-
diatum. l. ſi quis filium. C. de inof. teſ. ſed prodeſt cohr̃dib. filiæ, qui
bus accreſcit, vt quando non peten. part. l. vnica. Et hoc ſi extabãt
b [b] alij, qui fuiſſent ſucceſſuri, cum iſta filia non repudiaſſet cũ iur̃o,
vt fratres eius, vel filij fratrum, & illos appello cohæredes, ſed ſi
non extarent aliqui, qui cum illa eſſent ſucceſſuri, ſed alij agnati
inferioris gradus tranſuerſales, tunc repudiatio illa cum iur̃o, etiã
ſi filia ſuperuixit pr̃i, non nocebit filijs eius, nec etiam ſuper exiſtẽ-
tia ipſius: quia non deuoluitur ad cohæredes per ius accreſc. cũ
eos non habeat, ſed ad ſequentes in gradu per ſucceſſorium edi-
ctum, ut Inſti. de ſucceſ. cog. §. placebat. ſed filij eius reperiuntur
in potiori gradu inter ſubſequentes, ergo illi admittuntur per ſuc
ceſſorium edictum, quia non ſupereſt alius, qui poſſit eos exclu-
dere, ſicut ſi mr̃ repudiaſſet verè poſt mortem pr̃is, quæ ſola fue
rat ſucceſſura, ſi non repudiaſſet, quinimmo ſi repudiauit, vt filia
etiam ipſamet hoc caſu tanquam proximior agnata admittere-
tur, vt l. j. §. videndum. de ſucceſ. edic. ſecus ſi ſimpliciter, vt ibi no.
in gl. Quòd autem dictũ Bal. ſit vera, probatur exꝑſsè in fi. in l. ſi
quis poſthumos. §. ſi filium. de lib. & poſthu. & l. ſi quis filio exhr̃-
dato. de iniu. teſt. circa prin. ubi filius exhæredatus, ſi moritur vi-
uente pr̃e, non obſtat nepotibus ex eo, quominus poſſint venire
ex eorum perſona ad ſuccedendum, ẽt ꝯ teſtm̃, & rũpendum, ſi
reperiant ſe ꝑteritos, ſecus ſi ſuꝑuiuũt pr̃i, totum hoc fundatur in
ratione ſ. tacta. Quod ergo ibi dr̃ in filio excluſo per exhæredatio
nem per identitatem rõnis, locũ habet in filia excluſa per repudia
4 tionem cum iur̃o, vt eodem mõ debeamus diſtinguere. † Et ex
hoc patet, ꝙ ſi filij filiæ fuerunt præteriti in teſtõ aui, & filia mor-
tua ſit auo viuente, poterunt dicere teſtm̃ nullum de iure cõi, ſe-
cus ſi mortua ſit poſt mortem pr̃is, & ita conſului hoc anno per
iſtos tex. Præteritio verò ipſius filiæ non vitiat teſtm̃, quia cum
ſit excluſa per iur̃m, non debetur ſibi legitima, ſicut ſi eſſet exclu-
ſa per ſtatutum extante maſculo, & ſic inſtitui, uel exhæredari nõ
debeat de neceſſitate iuxta no. in l. 2. §. fi. ỹ. ad Tert. per Bar. & in l.
maximum vitium. de lib. præter. in vltima col. Prædicta vera etiã
ſi filia, q̃ renuntiauit cum iur̃o, nihil habuerit a patre pro ſua legi-
tima, ſi uerò habuerit puta dotem, quæ in legitima computatur:
vt l. quoniam nouella. de inof. teſt. vr̃, ꝙ ẽt ſi deceſſerit pr̃e viuen-
te, filij ex ea ſint excluſi, puta perinde acſi totam portionem, quæ
ſibi contingebat ab inte. fuiſſet conſecuta, per ea, quæ no. Bar. in
l. j §. pe. de ꝯtab. ſed ſi hoc eſſet, filij ex ea non poſſent plus petere
quia non debent bis idem conſequi, vt l. bona fides. de reg. iur. nã.
id, quod mr̃ fuit conſecuta, tranſiuit ad eos, & ſic cum eadem cã
Bal. tñ in d. l. pactum. ſ. de col. vr̃ tenere ꝯrium, qđ etiam tunc ſi de
ceſſit in vita pr̃is, non nocet filijs eius, nec aliter declarat, nec for-
mat opi. quã ſ. dixi, & iſte fuit caſus, quem habui de facto, & quo
tidie contingit. puto Bal. verum dicere, quia conſecutio dotis, vel
alterius portionis in vita patris, ſi non interueniret repudiatio cũ
iur̃o de reſiduo, etiam ipſam filiam non excluderet, quominus ſi
ſuperuiuat pr̃i poſſit ſuccedere, etiam ꝯ teſtm̃ dicendo ipſum nul
lum, ſi fuit præterita, dummodo qđ habuerit conferat fratribus
vel filijs fratrum cum quib. ſuccedit, vel in legitimam, vel in ſuam
portionem illud computat, tex. eſt qui hoc notabiliter probat in
l. ſi verò. §. de virũ. ỹ. de bo. lib. Illud ergo, qđ poteſt eam excludere
eſt repudiatio reſidui cum iur̃o: ſed filij ex ea non repudiauerũt,
& tunc veniunt ex perſona propria, poſtq̃ mr̃ in uita patris deceſ
ſit: licèt quodam reſpectu videantur venire ex perſona matris in
quantum veniunt in ſtirpem. Prædicta vera, qñ mr̃ excludit ſua
5 repudiatione, & iur̃o. ¶ † Si autem ꝑ ſtatutum, [c] quo diſponitur,
c vt filia dotata nõ ſuccedat cũ maſculo, ſi filia dotata decedat vi-
uente patre ſuperſtitibus filijs, an filij excludantur a ſucceſſione
aui. diſputauit Iaco. Bu. in q. quæ inc. quidam nomine. & vide-
tur determinaſſe, ꝙ ſi illa dos non remanſit penès filios eius: ſed
fuit per patrem recuperata, quia fortè fuerat ſtipulatus, vel erat
locus, in quo ſeruabatur ius cõe, iuxta no. in l. dos a patre pro-
fecta.

Mon. l. Quinam Pauli ... Gom. in l. 22 Tau. n. 10 ... Secundo casu.

ADDITIONES.

a ¶ Et uide quæ ſupra annotauimus in l. in plurium.
b Et hoc ſi extabant. Adde Ale. de Imo. in conſ. 73. col. fi. in prin. in 1. uol. q
hoc idem tenet, & ibi alle. concordantes. Fran. Cur.
c Si autem per ſtatutum. Vide ad hoc quę ponit Ale. de Imo. in conſi. 53.
col. pe. ver. vlterius. in 4. uol. cur.

fecta.C.ſol.ma.tunc filij eius non excluduntur a ſuccedendo cũ
filio maſculo, quia ſtatutum non excludit filiam ſolum fauore
maſculi, ſed etiam contemplatione dotis, quã habuit, ſi ergo eſt
ad prẽm reuerſa, ceſſat cã excluſionis quãtum ad filios eius: ſecus
ſi filia ſuperuixiſſet pri, & ſic hrẽt adhuc dotẽ, quã tranſmittit ad
filios. Et idem in primo caſu, ſi ad prẽm non fuit reuerſa, ſed re-
manſit apud filios eius, tanquam eius hæredes, ſm conſuetudinẽ
de qua in illa l. dos a patre. tene menti prædicta, quia quotidiana
ſunt, & non repies melius tacta, uel declarata per aliquem.

LEX XCIIII.

1 *Voluntas in mente retenta dicitur potius cogitatio, uel propoſitum, uel deſtinatio, quàm dicatur uoluntas. & nu. 2.*

1 RECuſari. †Not. hic, ꝙ repudiatio, non fit ſo
la voluntate in mente retenta, ſed
ea declarata uerbis, aut re, aut alio mõ, & ſic facit pro
gl. quæ eſt in l. gerit. ut idem ſit in aditione. licèt Ang.
dicat contrarium, ut ſaltem repudiatio poſſit fieri ſola deſtinatio-
ne animi in mente retenta, quia in ea ceſſat rõ, quam facit Bar. vi-
uidelicet. ꝙ ſoli Deo, quis obligatur ex uoluntate in mente reten
ta. Nam iſta rõ locum habet in aditione per quam quis obligaẽ,
ſed per repudiationem non obligatur, & dicit probari in illo §. j.
ſeu pe. Inſt. de hæred. qual. & diſ. & ꝓ hoc infert, ꝙ quicquid Bart.
dixit, idem debet eſſe in aditione, aliàs & repudiatio non procede
ret parib. paſſib. quod eſſe non debet, vt l. is põt. ſ. eo. vñ cum re-
pudiatio poſſit fieri ſola deſtinatione animi, quia in ea ceſſat rõ
Bar. ſitr & aditio, ut procedat parib, paſſib. licèt in ea uendicet ſi-
2 bi locum rõ Bar. tu dic contrarium per iſtum tex. † quia uoluntas
in mente retenta, dicitur potius cogitatio, vel propoſitum, vel de
a ſtinatio, quam dicatur voluntas. [a] vt l. cogitationis. de pæ. ſed adi
tio, & repudiatio requirunt uoluntatem, & ſic ad exteriora de-
bet eſſe proceſſus, vt ſit voluntas. ¶ In tex. ibi, (ſed re.) puta. ſi rem
hæreditariam permittat perdere. argu. C. de infan. expo. l. j. ſecun-
dum Iac. de Are.

ADDITIO.

a ¶ Et adde, quòd hmõi. Voluntas nihil operaẽ ſm Doctr. d. Bar. Soc. in cõſ.
331. inc. in præſenti. circa princi. 3. art. Et per Fran. Are. in l. Titia. §. item
reſpondeo. col. 1. de uer. obl. ad fi. & in l. pro hærede. hoc ti. in prin. 1.
col. in l. cum quid. ff. ſi cer. pe. & in l. filio. C. de iur. deli. & in d. l. cum qd.
per d. Soc.

LEX XCV.

1 QVi ſe pupillum. †Dubitatio huius leg. erat
quia ſi credebat ſe pupil-
lum, credebat ſe per ↄñs, aut credere debebat, ſe non poſ-
ſe adire ſine tutore. l. pupil. ſ. e. in ſi. ergo impeditur adi
tio, licèt re vera adire poſſet, quia non erat pupillus. vt ſ. eo. l. hæres
inſtitutus. ſed dic, ꝙ ibi loquitur, quando credebat ſe nullo modo
poſſe adire, vel dubitabat, an poſſet adire, vel nullo modo
poſſet, hic vero ſciebat ſe poſſe adire in omnem caſum, licèt cede
ret, ꝙ non ſine tutore, & iſte error non habet vitiare, ſed potius
inſpicitur veritas, vt patet ſ. e. l. ſed ſi de ſua. & intellige hic, ꝙ erat
pubes, & non habet curatorem, & ſic poterat adire ſolus, aliàs
æquiparetur pupillo, & non valeat aditio ſine curatore, vt l. ſi cu-
ratorem habens. C. de in integ. reſt.

LEX XCVI.

2 *Qui elegit uiam incompetentem. an uideatur renunciaſſe uiæ competenti.*
3 *Statutum ſi dicat, ꝙ cauſa debeat mitti ad conſilium ſapientis altera par-
te petente, & quòd iudex debeat pronuntiare ſecundum conſilium ſapiẽ
tis, aliàs non ualeat ſententia, & ſapiens conſuluit reum condemnan-
dum, & aſſignauit ſuas rationes, quæ non placeant iudici, & condemnet
ex alia ratione, an ſententia ſit nulla.*
4 *Errans in iure, quando non præiudicet ſibi in commodo quærendo.*
5 *Mater quæ per ignorantiam iuris, non petijt tutorem filijs infra tempus
debitum non excuſatur a perditione lucri, etiam ſi non potuit conſulere
peritiores.*
6 *Quid in muliere ruſtica.*
7 *Miſerrimus eſt intellectus nolle conſulere, niſi ubi reperitur determinatũ
a doctoribus.*
8 *Si ille, qui credebat teſtamentum ſecundum ualere, deceſſit non adita hæ-
reditate ex primo, an tranſmiſerit ad ſuos hæredes ex primo.*

1 CLodius. †Adiens hæreditatem ex poſteriori
teſtõ inutili ẽt per ignorantiam, quia
putabat vtile, vr̃ repudiare ex præcedenti teſtõ, vt ibi
ſm Pap. ſecus ſm Pau. Iuriſc. & iſta eſt veritas, licèt ↄ
trarium fuerit pronunciatum h. d. tex. cum gl. Duo ergo dixit
Pap. ſ. ꝙ aditio facta ex inutili teſtõ non ualebat, & in hoc bñ, &
ꝙ nihilominus propter eam videbatur repudiaſſe hæreditatem
ex precedenti teſtõ vtili, & ſic nec ex eo poterit amodo adire, &
per ↄñs defunctus videtur deceſſiſſe inteſtatus, & ita pronuncia-
uit iudex. ſed Paulus Iuriſc. in hoc ſecundo dicit contrarium, quia
ille, qa ad erat putãs ſm teſtũ ualere adeũdo ex eo, non habet ani
mum repudiandi ex primo, cum putet ipſum ſublatum per ſm,
vñ cum putet ſe ex primo, non poſſe adire, ſi uellet non poteſt di
ci, quòd voluerit ex eo repudiare, & iſta opinion. Pauli eſt uera,
ſm oẽs ſi errabat in facto, puta quia non viderat teſtamentum
ſm, & credebat, ꝙ haberet debitas ſolennitates, quia errans in fa-
cto non habet aliquam uoluntatem, & Pap. intellexit de tali er-
rante ſm omnes malè dixit, ſi aũt errabat in iure, quia vidit teſtũ
in quo erant deſcripti duntaxat quinq teſtes, vel ſex, & putabat
ſufficere, uel ſciebat non ſufficere, ſi non putabat, ꝙ ex ſecundo
vtili ſublatum eſſet primum vtile, tunc gl. in l. filium emancipatũ.
ſ. eo. tenet, ꝙ Pap. bñ diceret, & hoc ſequiẽ Ia. de Arena, ſed om-
nes alij contra, ſcilicet Pet. Cy. Bar. & Bal. nam etiam errans in
iure non habet uoluntatem, ut leg. error. de iur. & fac. ign. unde
etiam in eo locum habet rõ de qua ſ. quia putabat primum ſu-
blatum: ergo non intendebat repudiare ex eo, ex quo credebat
2 ſe non poſſe adire. † Diſtingue tres caſus, cum quæritur, an ille
qui eligit viam incompetentem, videaẽ renunciaſſe viæ compe-
tẽti, ad quod principaliter allegaẽ iſta l. & l. mr̃ decedens. de inoffi.
teſ. Aut eligit ex certa ſcientia, & vr̃ illi renunciaſſe, vt ſ. eo. l. filium.
ſm cõem intellec. & hic in gloſſ. 2. quæ incipit, ſed malè. Aut eligit
per errorem facti, & tunc ſm oẽs, non vr̃ renunciaſſe. per l. mr̃
decedens. Et ſi Pap. ſentit hic de tali errante, male locutus eſt ſm
omnes, & meritò a Paulo reprehenditur. Fallit in duobus caſibus
in quibus etiam errans in facto cenſetur renunciare uiæ compe-
tenti. Primus, qñ ex eadem ſcriptura, vel ex diſpoſitione præ-
tenduntur eædem viæ, & ſunt inter ſe contrariæ, vt directa, &
obliqua, & ſic duo concurrunt, vt in ea. l. fi. C. de cond. Secundus
caſus eſt in l. ſi is cui. ſ. de lega. 2. in 2. car. & ibi omnia vide per Bar.
Interdum eligit incompetentem per errorem iuris, & tunc in
duobus caſibus de quibus ſ. dixi. idem & multo fortius extra il-
los caſus diſtingue. Aut tractaẽ de ꝑdẽdo lucrũ iam quæſitum, &
non vr̃ renũciaſſe, ẽt ſi non erat q̃ſitum ꝑfectè. ſed repudiabiẽ, vt
legatũ, quod q̃ritur ignoranti ẽt ſm opi. Pap. vt ſ. de leg. 2. l. qui fi-
deicommiſſum, & ibi no. & ideo iſta l. non haberet locum in fi-
lio inſtituto in primo teſtõ valido, vt ſi adiuit ex ſecundo ꝑ igno-
rantiã iuris, vt videaẽ repudiaſſe ex primo, ex quo iã erat acquiſi-
ta hæreditas, ẽt ſm Pap. ne videaẽ ſibiipſi ↄrius fuiſſe, aut q̃ritur de
ꝑdendo lucrum nullo mõ acquiſitũ, & iſto caſu loquiẽ iſta l. ſm
cõem intelle. quia fuit diſſenſio inter Pap. & Paulum. gl. in l. filiũ. ſ.
codẽ. vr̃ tenere Pa. dicere verũ, ſed gl. j. hic vult ↄrium, & ẽt gl. ſi
tñ gl. fortè intellexerunt Pa. qñ errauit in facto. tu dic, vt ſ. dixi. ſm
cõem opi. ꝙ immo Papi. non bñ dixit, ẽt in hoc caſu, quia ſubeſt
eadẽ rõ & ſic poterit iſte adire ex primo, ex quo non videaẽ repu
diaſſe. Sed ↄ fuit pronunciatũ ſm ſñiam Pap. ſolu. malè fuit pro-
nunciatũ, vt in ultima gl. ſic & alibi in leg. qui Romæ. §. fi. de ver.
o b. vel dic, ꝙ bene pronunciauit non ꝑp rõnẽ Pa. ꝙ videaẽ renũ
ciaſſe ex primo, ſed qa iſte inſtitutus deceſſerat nõ adita hr̃ditate
ex primo, cũ poſſet adire, iõ defunctus vr̃ deceſſiſſe inteſtatus, qa
non ſupereat alius, qui poſſet ex illo teſtõ ſuccedere, ſm glo. ex
qua colligit Bald. ꝙ iudex põt moueri ad pronunciandũ alia rõ-
3 ne, q̃ illa, q̃ ꝑ ↄſultorem aſſignata eſt. ¶ † Et vt iſtud dictũ habeat
vtilitatẽ, pone, dicit ſtatutũ, ꝙ cã debeat mitti ad ↄſilium ſapientis
a altera parte petẽtẽ, & ꝙ iudex [a] debeat pronũciare ſm ↄſiliũ ſapiẽ
tis, alàs non valeat ſñia, ſapiens ↄſuluit reũ ↄdẽnandũ, & aſſigna
uit ſuas rõnes, q̃ non placuerũt iudici, tñ iudex ipſum ↄdẽnauit ex
alia rõne, q̃ ipſum mouebat, & hoc exp̃ſsè dixit in ſñia, q̃ritur an
ſñia ſit nulla? vr̃, ꝙ nõ ſit, qa vr̃ nõ pronunciaſſe ſm ↄſiliũ ſapien-
tis, poſtq̃ nõ ex rõnib. eius, & ſic ↄ formã ſtatuti. ↄriũ dic, qa ſatis
eſt, ꝙ ↄdemnauit ſicut ſapiens ↄſuluit, licèt alia ratione motus
fuerit per iſtum tex. cum gl. & cum dicto Bal. tene menti, quia
poſſet faciliter de facto contingere, & non reperies aliquid pro-
4 prium ſi non recorderis de hoc. ¶ † Sed vlterius pro declaratione
articuli, de quo ſ. opp. ꝙ errãs in iure non præiudicet ſibi in com
modo quærendo, etiam quod non erat ipſo iure quæſitum, niſi
potuerit conſulere peritiores, vt l. in bonorum. ſ. de bon. poſ. Sol.
ſi quærimus, an ſibi præiudicet in tali commodo ratione taci-
tæ repudiationis, quæ reſultet ex aliquo geſto, vel facto, & tunc
dic, ꝙ nullo modo ſibi p̃iudicat, ẽt ſi potuit cõſulere peritiores.
An iſta ſm opi. Pau. q̃ communiter teneẽ, hic. n. adiuit hæreditatẽ
ex ſecundo, & queritur, an ex hoc reſultet tacita repudiatio ex
primo, aut quæritur de tacita repudiatione, quæ non reſultet
ex aliquo actu geſto, ſed reſultet potius ex non geſto, & ex negli
gentia tp̃is p̃fixi ad actum gerendum, & tunc tantũ præiudicat ſi
bi, ſi potuit conſulere peritiores, ſecus ſi non potuit, vt in l. contra
ria, vbi permiſit labi tp̃s bonorũ poſſeſſionis petẽdæ ꝑ ignoran-
tiam iuris rõ diuerſitatis eſt, qa iſta negligẽtia plus p̃iudicat cum
cen-

ADDITIO.

a Et ꝙ iudex. Adde an iudex teneatur ſequi conſilium ſapientis iniuſtum
uide Bart. in l. ſi conuenerit, ff. de re iud. Bar. in l. j. §. ſi plures. ff. de extr. An.
de Bu. in c. intimaſti. in 2. co. de ap. Ant. de Bu. in c. olim co. 2. de arb. Abb.
in c. ſi propter debilitatem. de of. dele. Ang. conſilio 216. inc. uiſis igitur
ſupra dictis. & Pau. de Caſ. conſilio 15. inc. pro clariori examinatione.
in. j. col.

cenſeatur hr̃e voluntatem, & ẽt pſeuerantiam voluntatis,per to-
tum tp̃s, non ſic in illa, quæ reſultet ex aliquo actu momentaneo
geſto, vñ alibibi habemus, ꝙ plus nocet lapſus tpis, q̃ pactum,
vel repudiatio,ut no.in l.proprium.š.comu.præd.in gl.& l.ſed ſi in
5 ter. de ſer. verba.præd. ¶ † Vltimo opp. ꝙ ignorantia iuris nullo
modo excuſat a perditione lucri nondum quæſiti, etiam ſi non
potuit conſulere peritiores, vt C. qui pe. tu. l. fi. ſol.ibi loquitur in
matre, quæ non petijt tutorem per ignorantiam iuris,& illud ius
non ſolum erat ius poſitiuum, quod imponit ſibi neceſſitatem,
ſed etiam erat nãle,vel quaſi nãle, ſeu in nãli iure fundatum,quia
mater naturaliter debet inclinari ad hñdum curam de bonis filij
ne pereant,iõ error in tali iure nullo modo excuſat, etiam ſi non
potuit cõſulere peritiores,ut in l.contraria.& ita intelligit gl.mag.
in l.regula.de iur. & fact. ign. quia ibi errauit in iure quaſi natura-
li,ſicut & in alio caſu in liberto, qui non habuerit reuerentiam pa
6 trono,quam debuit.C.de in ius uoc.l.2.† ſed aduerte in unum ca
ſum, in quo conſului Bon.ad excuſationem mulierum ruſtica-
rum, ne tanta auſteritate iuris perdant hæreditatem filiorum, nã
erat quædam mulier ruſtica in montaneis longè a Bono. quæ
adminiſtrauit bona filij impuberis non tñ iuridicè,quia non acce
ptauit tutelam, nec fecit eam ſibi decerni, nec confecit inuenta-
rium, bñ tamen adminiſtrauit.glo.q̃ eſt in l.2.§.ſi mr̃.ad Tert.quæ
incipit:potuit. determinat,ꝙ hoc ſibi non prodeſt,quominus pri
uetur hæreditate, ſi filius deceſſit in pu.ætate, q̃ omnes Doc. ſe-
quuntur.Ego conſului,ꝙ iſtud ſit uerum,qñ potuit conſulere pe
ritiores,aliàs ſecus,quia iſto caſu peccauit ſolum in iure poſitiuo,
non autem in naturali, uel quaſi, poſtquam adminiſtrauit,& bñ.
ſed ſi non adminiſtraſſet, & permiſiſſet bona periclitari, tunc pec
caſſet in iure naturali, & non excuſaretur, & ita intellexi illam l.fi.
& puto, ꝙ iſtud ſit ita verum, licèt nouum, & a nemine tactum,
ſicut Deus eſt,& æquiſſimum,& mitigat tñ rigorem iuris,& ui-
7 di, quod multis placuit. licèt timuerunt † conſulere, ſed perni-
cioſius eſt talis timor,ubi adeſt tam bona ratio, & miſerrimus eſt
intellectus nolle conſulere, niſi ubi reperitur deterinatum a Do
ctorib.qualr.n.ſcĩa noſtra fuiſſet augmẽtata, ſi ita feciſſent antiq.
8 ¶ † Quærit hic Ang. ſi iſte,qui credebat teſtm̃ ſm valere, deceſ-
ſit non adita hæreditate ex primo, utrum tranſmiſerit ad ſuos hæ
redes ex primo.& determinat, ꝙ ſic, ſi non potuit conſulere pe-
ritiorem per l.uentre.š.e. q̃ determinatio non placet per vltimam
gl.huius l.q̃ vult, ꝙ non tranſmittat,ſed teſtm̃ irritetur, & uideat̃
deceſſiſſe inteſtatus, nec ẽt per ꝯñs tranſmittit ab inteſt.nec ob.l.
uentre.quia ibi fuit impeditus pp uitium teſtamẽti,& in omnem
euentum erat habiturus,uel ex teſtõ, uel ab inteſta. hoc primum
teſtm̃ non erat uitioſum, vñ ẽt ſi errauit in facto,non tranſmiſit.l.
Pantonins.š.eo.bñ tñ põt dici, ꝙ tunc tranſmittat bñficium reſt.
in inte. quia error facti, eſt iuſtus, ſed ſi errauit in iure, & tunc ſi
erat ruſticus, uel melier,uel miles.quib.permiſſum eſt ignorate iu
ra.l.cum de indebito.de prob.idẽ,ſi uerò alius,tunc qa error non
eſt iuſtus,non tranſmittit beneficium reſtõnis,licèt faciat, ut non
currat tp̃s ſi uiueret,ut l.in bonorũ. quia facilius ſeruat ius, qđ eſt
in rerum nã,quàm ius extinctum per mortem faciat reuiuiſcere
per in inte.reſt.q̃ cum ſit de iure ſpãli requirit iuſtum errorem,qa
fundatur in æquitate,& ſi error non eſt iuſtus, non ſubeſt æqui-
tas,ideo dicit clauſula generalis ſi qua mihi iuſta cauſa,&c.l.j.§.fi.
qui.ex ca.ma.

LEX XCVII.

1 *Qui ſpontè acceptat portionem repudiatam per beneficium reſtitutionis in integ.oneribus illius ſe implicat.*
2 *Ius accreſcendi, an habeat locum poſt emolumentum ſemel acquiſitum, ſi acquiſitio reſoluatur.*
3 *Quid ſi portio non deficiat ipſo iure,ſed ope exce.in legatis.*
4 *Obligationes quæ inceperunt in perſonam hæredum qui fuerunt reſtituti in integr.& repudiauerunt,an transferuntur in cohæredem, qui portiones repudiatas ſpontè acceptauit.*

1 QVæ neptis. † Qui ſponte acceptat portionẽ
repudiatam per beneficium re-
ſtitutionis in integ. onerib. illius ſe implicat h.d.ſecun
dum verum intellm gl.fi.licèt Bar. aliter videatur in-
2 telligere,ſed non bñ, ut ſtatim dicã. ¶ † Opp. ꝙ iſta filia Seia non
tenebatur recipere portiones cohr̃dum repudiatas per beneficiũ
reſtitutionis,poſtquam ſemel fuerunt aditæ,ut l.ſi minor.š.eo.So
lu.fateor, quòd non tenebatur,ſed ſpontè ſuſcepit,vt in gl.fi.quæ
dicit ueritatem,& colligitur in fi.in uerbo maluiſſet, ſed Bar.intel-
ligit,quòd iſta filia adiuit hæreditatem, poſtquam ſui cohæredes,
qui adiuerunt fuerunt reſtituti,quo caſu non habet beneficium l.
ſi minor.š.eo.ſicut nec hr̃et beneficium l. cum hæreditate,ſi co-
hæredes nunquam adiuiſſent, & poſt repudiationem eorum fa-
ctã de iure cõmuni iſta filia adiuiſſet, ut š.eo.l. ſi duo.iſte intelle-
ctus eſt ſingularis, & notabilis ad limitationem illius l. ſi minor.
vbi dixi, ſed non probatur per illam l. quia hic omnes adiuerant
aliàs non potuiſſent conueniri,nec condemnari, tanquam hære-
des,cuius contrarium hic dicitur, & ſic iſta filia adiuit,antequam
cohæredes eſſent reſtituti, vt hic exp̃ſsè colligitur, tene ergo in-
tellm gl. ¶ Sed ꝯ,ꝙ etiam uolens non poſſit habere portiones co
hr̃dum,poſtq̃ ſemel fuerunt aditæ, quia ius accreſ.extinctum eſt,
qđ non habet locum in proprietate poſt ius ſemel acquiſitum,li-
cèt acquiſitio reſoluatur, ſecus ſi in vſufr.ut š.de vſufru.accreſ.l.j.
§.interdũ.& no.per gl.in l.mr̃ decedens.de inof.teſta.in j. mag. gl.
Iſtud ꝯriũ format, & ſoluit gl.in l. ex ꝯctu. de re iu. quã reſt.in in-
teg.facit haberi, perinde ac ſi non eſſet adita. hoc non placet,quia
tunc accreſceret,ſicut ſi adita non eſſet,ut š.e.l.qui ex duab.§.fi.cu
ius ꝯriũ dr̃ in l.re coniuncti.de lega.3. in pe co.dicit,ꝙ eſt ſpecialis
caſus in quo poſt emolumentum ſemel acqſitũ, ſi acqſitio reſol
uat̃,hẽt locũ ius accreſ.in uolentem,non in inuitũ,ut hic iuncta d.
a l.ſi minor,& melius loquit̃ alle.ẽt quoſdã alios caſus ſpãles,[a] ſed in
ꝯrium eſt rr̃a,ergo op. reſti.in integrũ,q̃ ſolet reponere oĩa in pri-
ſtinũ ſtatũ,tñ hic non reponit p oĩa, ne fiat p̃iudiciũ cohr̃di vo-
3 lenti. ¶ † Sed adhuc vr̃,ꝙ non poſſit accreſcere,qa qñ portio non
deficit ipſo iure,ſed ope exceptionis,nõ accreſcit ẽt volenti,ut l.ſi
duo patroni.in prin. & ibi not.š.de iureiu.Sol.in legato faterer ꝯ-
riũ,& in alio commodo ſimili legato,quia ſi collegatarius meus
excluditur a ſua portione nõ ipſo iure,ſed ope exceptionis, ſupe-
reſt hr̃s q hẽt illam exceptionem aduerſus eum, vñ ſibi proficit,
non mihi,qa portio ſua remanebit apud hæredem,apud quẽ eſt,
& non accreſcit mihi,ſed hic loquitur in hr̃ditate in qua ceſſat di-
cta rõ,quia nõ eſt alius, q poſſit mihi obſtare,ſi cohr̃s meus poſt
aditam hr̃ditatem reſtituat̃ aduerſus aditionem, quominus ad
me perueniat ſi nolo, licèt ipſe non excludatur ipſo iure, quia re-
manet adhuc hr̃s noĩe, ſed ope exceptionis. ¶ Quarto opp.ſi re-
manet hr̃s noĩe,qũo potero ſuã portionẽ hr̃e per ius accreſ.nam
ſequeretur, ꝙ in eadẽ portione tam ipſe, q̃ ego erimus hæredes,
qđ eſſe non põt.Sol.ipſe eſt hr̃s nomine,ego effectu, & iõ contra
me non dantur actiones directæ pro illa portione, ſed utiles, vt
hic notatur.dr̃ in text.circa fi.ergo hr̃s utiliter de iure ciuili,non ſo
lum p̃torio, ſm opi.Bar.not. in l. 2. in §.interdum. uer. ego. š. de
vul. & pu. & in l.ſi ſine.§.ſed quod Papi.š.de mino.& ĩ l.j.§.ſi quis
adita.j.ad Tert.ſicut & ſubſtitutus vulgaris datus tali reſtituto in
4 inte. ¶ † Vlt. op. ꝙ oblr̃ones, q̃ inceperunt in perſonam iſtorum
hæredum, qui fuerunt reſtituti in integrum, non transferantur
in iſtam filiam cohæredem,ut eſt oblo,& actio,q̃ orta fuit ex ſen
tentia condemnatoria,& alia, q̃ fuit orta ex cautione poſt ſenten
tiam interpoſitam de ſeruando contenta in ſñia, vt hr̃ hic in tex.
in uer.cõdemnati,& in uer.cauerunt.per l.fi.š.de ꝯhen.emp.Sol.
dicit Ang. ꝙ ibi qñ obligatio fuit contracta occaſione perſonæ,
hic uerò occaſione rerum hæreditariarum, iõ tranſit ad eum,ad
quem tranſeunt res, tu dic, ꝙ ibi loquitur in ſucceſſore ſingula-
ri, qui ſuccedit ſingulari ti. & in ſingulari re, hic in ſucceſſore vli,
qui ſuccedit vli ti. nam in portione iſtorum cohæredum iſta filia
hẽt ti hæreditarium qui eſt vlis, & ſuccedit in hr̃ditate, q̃ eſt vlis
juris,hñs in ſe commoda,& incommoda.l.ſi ſeruum.§.fin.cum l.
ſeq.j.de leg.3. puto tñ,ꝙ iſtud ſit uerum, quantum ad obligatio-
nem, qua tenebatur defunctus, quia erat hæreditaria, & etiam
quantum ad obligationẽ, q̃ poſt mortẽ defuncti fuit orta ex ſen-
tentia lata ꝯ hr̃des, licèt illa non ſit hr̃ditaria, ſed ꝯcta occaſione
debiti hæreditarij, p̃ter tñ uoluntatem ipſorũ hr̃dum, quia iudi-
cium,& ſñia cõferunt̃ in inuitum. l. inter ſtipulãtẽ.§. j. de uer.ob.
& uoluit tex. no. in l.ꝯctu. j. de re iud.ꝙ licèt non ſit hæreditaria,
tñ transferatur in eum, in quem transfertur hr̃ditas pp reſti.in in
teg.In illa uerò, q̃ orit̃ ex cautione, ſeu promiſſione illorum co-
hæredum,& ſic ex eorum uoluntate puto ſecus,nã ſi eſſet oblo
aæiua,non transferretur in iſtũ ſine ceſſione,licèt ſuccedat tit.vni
uerſali,ſicut nec in fideicõmiſ.vt l.ſi hæres pecuniam. j. ad Treb.
& no.in l.ſi poſt.š.de con.pec.multò minus oblo paſſiua trãsfer-
retur, qa nec põt cedi,ſi tñ dediſſent fideiuſſores huic creditori,
bñ tenerentur, ad quẽcunq: deueniret portio illorum dantium,
quia hic non uiriatur pſona creditoris,cui facta eſt oblo fideiuſſo
ris,nec pſona fideiuſſoris, qui ſe obligauit,licèt uarietur perſona
principalis debitoris,in cuius ſolum ſuccedit iſta filia, tñ remanet
idem debitum pro quo interuenerunt fideiuſſores.

ADDITIO.

a ¶ Caſus ſpãles.Et uide p Ang.Caſus ẽt ſpãles,q b. hr̃ditate realiter adita, locũ habeat ius accreſcen.in Auth.de hær & Fal.§.ſi q s. ad fi.col.1.& uide eundẽ in l.q patri.ff.de acq.hær.& uide p Bar.q id ampliat,ut ẽt locũ habeat ius accreſ. hæredi.adita,qñ unitum eſt cũ ſubſtitutione pupillari,trahatur quæ ad impuberis bona occaſione ipſius unitatis.

LEX XCVIII.

1 *Vno ex hæredibus ſe abſtinente,ſi alter ſe immiſcuit,in eum ſolum dantur obligationes actiuæ,& paſſiuæ.*
2 *Decedens antequam portioni cohæredis repudiantis ſe immiſceat,an trã-ſmittat ad hæredes ſuos illam portionem,*
3 *Si per ſtatutum fœmina excludatur a ſuccedendo extante maſculo,maſculus tranſmittit portionem fœminæ iure ſuitatis.*
4 *Quando alicui præferuntur plures portiones eiuſdem hæreditatis,uel a principio,uel una a principio, altera ex poſtfacto iure accreſcen.uel ſub ſtitutionis*

ſtitutionis uulgaris ſi quis acceptauit unam, quando efficiatur hæres in alijs inuitus, & quid in pluribus hæreditatibus, ſcilicet teſtatoris, & pupilli.

1 ARiſto. †Si alter ex ſuis hæredib. ſe abſtinuit, alter
ſe immiſcuit, obl'ones tam actiuæ, quàm
paſſiuæ dantur ei, & in eum, qui ſe immiſcuit, & dene
gantur ei, & in eum, qui ſe abſtinuit, hoc dicit in effe-
ctu. ¶In tex. ibi, (extitiſſent.) mero iure non per immixtionem, vt
patet ex ſequentibus, quia poſtea alter illorum ſe abſtinuit, quod
facere non potuiſſet, ſi ſe immiſcuiſſet, alter uero ſe immiſcuit.
¶In tex. ibi, (parata erat.) ſupple, & de facto ſe immiſcuerat, ut pa-
tet ꝫ. in uerſi. ſic acceſſerat Sed in quo differt iſta l. a l. præcedenti?
Reſpondetur in tribus, quia in l. præce. illi cohæredes filiæ ſemel
adiuerunt, & poſtea per beneficium reſt. in integ. ſe abſtinuerunt,
hic uero iſta filia nunquam ſe immiſcuit, ſed ſe abſtinuit de iure
communi. Item in l. præced. ſe abſtinuit, poſtquam illa filia adiue-
rat, hic poteſt intelligi, ꝙ ſe abſtinuit, antequam alia ſe immiſceret,
uel etiam, ꝙ ſe abſtinuit, poſtquam illa ſe immiſcuit, & in primo
caſu illa, quæ ſe immiſcuit, ſi ſciebat ſororem ſe abſtinuiſſe, neceſ
ſario habet etiam portionem ſororis, ut l. ſi duo. ſ. eo. in ſecundo
caſu non neceſſario, ſi uolet repudiare ſuam, ut l. cum hęreditate.
ſ. eo. hic autem uoluit ſuam repudiare, ſed ſponte ſuſcepit portio
nem ſororis, & ſic pro illa tenebitur inſolidum, & non habebit lo
cum illa l. cum hęreditate. quia ibi, quando creditoribus ꝯſentien-
tibus, ut illam habeat, & pro hoc non tenetur ultra uires illius, hic
non ita conſenſerunt, & ſic iſta l. declarat illam, & ſupplet. Tertio
quia l. præcedens loquitur in obligationibus paſſiuis, iſta loqui-
tur in actiuis, licèt etiam in paſſiuis poſſet procedere per iam di-
cta. Poteſt autem hic opponi, ꝙ uno ex ſuis hæredib. repudiante,
alteri non accreſcat, quia repudians remanet hæres nomine, ut l.
j. §. qui ſunt in poteſtate. ꝫ. ſi quis omiſ. cauſ. teſta. Sol. ut in l. præ-
ce. dixi, quia ꝑ hoc alter non erit in illa portione hæres directus:
ne duo in eadem portione ſint hæredes eo. iure. ut l. contra. §. uni
duo. de re. iur. ſed erit hæres utilis, & iſta poſſunt ſtare ſimul, ut in
hærede, & fideicommiſſario, uel in hærede, qui inſtitutus eſt in in
tegrum ex ſubſt. uul. uel cohærede, uide in l. præce. & in l. contra
2 ctu. de re iudic. & erit hæres de iur. ciu. licèt utiliter. ¶† Et hoc fa
cit ad q̄onem, an decedens antequam illi portioni ſe immiſceat,
tranſmittat ad hęredes ſuos extraneos illam portionem iure ſuita
tis. Aduerte ſi cohæres adiuiſſet, & poſtea reſtitutus eſſet in inte-
grum, ſine dubio non tranſmitteret, quia illam portionem non
habet inuitus ſed ita demum ſi vult, ut ſ. l. prox. & l. ſi minor. & ſic
requiritur noua aditio, aliàs non tranſmittitur, ſed datur creditori
bus, ut l. ſi minor. ſ. eo. Si uero nunq̄ ſe immiſcuit, & ſic abſtinuit
de iure cōmuni, tunc ſi cohæres poſt abſtenſionem ſe immiſcuit
in utraq; efficitur hæres inuitus. ſ. eod. l. ſi duo. ideo tranſmittit, ut
ſ. eo. l. qui patri. Si uero primo ſe immiſcuit, poſtea cohæres repu-
diauit, tunc in hæredem tranſmittit, qđ erat apud eum. ſ. poten-
tiam acceptandi hæreditatem cohæredis, uel potentiam repudiā-
3 di illam, & etiam ſuam, virtute l. cum hæreditate. ſ. eo. † Quid au-
tem ſi per ſtatutum fœmina excluditur a ſuccedendo extante
maſculo, an maſculus tranſmittat portionem fœminæ iure ſuita-
a tis? Bal. conſuluit, ꝙ ſic, & mihi uidetur[a] ꝙ hoc ſit clarum, quo-
niam propter ſtatutum excludens fœminam, iſta habetur pro
mortua, vt l. j. §. fi. de contratab. & ſic tota hęreditas iure ſuitatis
deferatur maſculo, ac ſi fœmina non eſſet in rerum natura per d.
l. j. §. fi. Bald. uerò in dicto conſilio hoc non conſiderauit, ſed præ
ſuppoſito quòd habeat alio iure, q̄ ſuitatis, dixit idē nihilominus
dicendum: quia quod iuris eſt de principali, idem debet eſſe de
augmento eius ut l. inter ſocerum. §. cum inter. de pac. do. l. etiam.
4 C. de iure dot. quæ ratio neceſſaria non eſt, attentis prædictis. † Vl
timò Bart. recollegit hic multas. ll. huius tit. quando alicui præfe-
runtur plures portiones eiuſdem hæreditatis, uel a prin. ut l. j. &
2. & l. ſi ſolus. ſ. eo. uel una a princ. altera ex poſt facto iure accre-
ſcendi, uel ſubſtitutionis vulga. ut ſ. in hac l. & ſ. eo. l. ſi quis hæres
inſtitutus. l. & cum hæreditate. cum ſi. An ſi acceptauit unam, ef-
ficiatur hęres in alijs nuitus, & quid in pluribus hæreditatibus. ſ.
teſtatoris, & pupilli. recitando unam diſtinctionem Dy. & etiam
ſupplēdo, de qua materia tractatur per glo. in l. quidam eulogio.
C. de iure delib. Sed Bart. hic plenius, & partem ſuæ repetitionis
expediuit in l. ſi ſolus. ſ. eo. & partem in l. qui patri. cætera uide hic
per eum. Vnum tamen dicit in quo reprehenditur per Mod. &
etiam ipſe idem uoluit contrarium in l. ſi teſtamento. C. de impu.
& alijs ſubſtit. quòd ſi adiui hæreditatem paternam, poſtea mihi
obueniat pupil. ſi nolo pupillarem, poſſum recuſare: dummodo
recuſem eiam paternam per l. cum hæreditate. ſ. eod. & ſic limi-
tat l. qui patri. & l. quidam eulogio. in contrarium eſt ueritas, quia
lex qui patri. loquitur in portione, quę obuenit mihi iure accre-
ſcendi, de quo iure probabiliorem poteram habere ignorantiā,
ſecus in illa, quæ mihi obuenit iure ſubſtitutionis, non ſolum pup.
ſed etiam vulgaris, de qua non poteram ignorantiam prætende-
re, ut dixi in d. l. qui patri. & in l. cum hęreditate, & ita affirmat
Bar. in d. l. ſi teſtamento.

ADDITIO.

a Et mihi uidetur. Adde quòd hoc idem tenet do. Alex. de Imo. alle. Pau. hic & in ꝯſi. 20. col. 2. in fi. in 1. uol. Cur. Et Adde ꝙ hoc idem tenet dominus meus Soci. in conſi. 286. in 2. colum.

Pauli Caſtrenſis Iuriſconſulti Clariſsimi in Primam Infortiati partem Commentaria expliciunt.

REGISTRVM.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R.

Omnes ſunt quaterniones, præter R. qui eſt ternio.

VENETIIS. M D LXXXII.